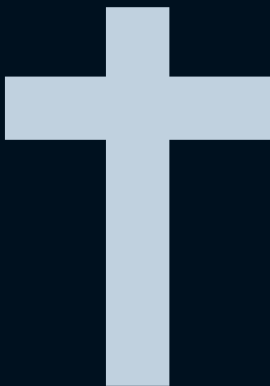

'Wɔsuslɔlue loluu
'sɛbhe

New Testament in Kouya

ʼW_Ususlolue loluu ʼεbhε New Testament in Kouya

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kouya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Information sur le droit d'auteur

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. tous droits réservés.

Ce texte de traduction vous est rendu disponible sous termes du Creative Commons License: Attribution-Noncommercial- Pas de travaux dérivés. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) En outre, vous avez l'autorisation de mettre le texte sous différents formats de fichier, tant que vous ne changez pas le texte ou la ponctuation de la Bible.

Vous pouvez partager, copier, distribuer, transmettre et extraire des parties ou des citations de ce travail à condition que vous incluiez l'information sur le droit d'auteur ci-dessus:

- Vous devez donner Attribution au travail.
- Vous ne devez pas vendre ce travail pour en tirer profit.
- Vous ne devez effectuer aucun travail dérivé qui puisse changer les mots ou la ponctuation en l'état des Saintes Ecritures.

Les autorisations au-delà du canevas de cette licence peuvent être disponibles si vous nous contactez au travers de votre demande.

Le Nouveau Testament

en Kouya

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kouya

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

6b111f8e-be6f-55f2-a7a8-c43583754a65

Contents

Matie	1
Maliki	63
Luki	101
Zaan	171
Lenugbunya	219
Wlomu -nyuma	283
1 Kolenti -nyuma	311
2 Kolenti -nyuma	338
-Galasii -nyuma	356
Efizi -nyuma	366
Filipu -nyuma	375
Kolosu -nyuma	382
1 Tesaloniki - nyuma	388
2 Tesaloniki - nyuma	394
1 Timotee	397
2 Timotee	405
Titu	410
Filemō	414
Eblenya	416
'Zake	436
1 Pielu	443
2 Pielu	451
1 Zaan	456
2 Zaan	463
3 Zaan	464
Zudu	466
Zaan 'yiliwugbunya	469

Matie 'sebhε Sa Matie gbaa

-Zezuu gbuzonu gbv

-Zezuu -gugbv Matie cεlia, mu -wa. Nu, Matie mi -Zezuu *'binonya kugbua le 'sɔɔ glaa -nyume yabhlo nya. Zuifu -yla Matie cεlia wee 'sebhε nu. -Lagɔ ka 'cin ɔ -Bhasanyɔɔ tietiegbv weli wla, 'in -Lagɔgbv -falipanya ka -mɔɔ daa cεli *'wɔsuslolue svaa 'sebhε 'wɔ. 'Sebhε nu 'wɔ, Matie slolua we Zuifu nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ (Mɔ -wa Mesi).

-Zezuu dvkpasɔ (Lk 3.23-28)

- 1-Zezu Klisu dvkpasu ηmi nu: ɔɔ-Zezu *Klisi mia, ɔ dvkpasɔ -wa *-Davidi, 'in *Ablaamu mia -Davidu dvkpasɔ nya.
- 2 Ablaamu gwalia Izaki. Izaki gwalia Zakɔbu. Zakɔbu gwalia Zuda -yɔ ɔ bhelia.
- 3 Zuda gwalia Pelesi -yɔ Zela, nu, wa 'nyaa -wa Tamaa. Pelesi gwalia Eslomu. Eslomu gwalia Alamɔ.
- 4 Alamɔ gwalia Aminadabu. Aminadabu gwalia Naasɔn. Naasɔn gwalia Salma.
- 5 Salma gwalia -Boazi, nu, ɔ 'nyaa -wa *Wlaabu. -Boazi gwalia Obedi, nu, ɔ 'nyaa -wa Wluti. Obedi gwalia -Zesee.
- 6 -Zesee gwalia nyumaa 'wlulapilinyɔ - Davidi.

- Davidi gwalia *Salomɔɔ, Ulii 'ηwnɔ nya.
- 7 Salomɔɔ gwalia Wloboamu. Wloboamu gwalia Abia. Abia gwalia Aza.
- 8 Aza gwalia Zozafati. Zozafati gwalia Zolamu. Zolamu gwalia Oziasɔ.
- 9 Oziasɔ gwalia Yotamu. Yotamu gwalia Akazi. Akazi gwalia Ezekiasɔ.
- 10 Ezekiasɔ gwalia Manasee. Manasee gwalia Amɔn. Amɔn gwalia -Zoziasɔ.
- 11 -Zoziasɔ gwalia Yekonia -yɔ ɔ bhelia.

We bhla wa kpaa *Izlaelinyuma, 'in wa yia wa Babilonu kwa.

- 12 -Muv 'bigv, Yekonia gwalia Salatieli. Salatieli gwalia Zolobabeli.
- 13 Zolobabeli gwalia Abiudu. Abiudu gwalia Eliakimu. Eliakimu gwalia AZɔɔ.
- 14 AZɔɔ gwalia Sadɔkv. Sadɔkv gwalia Akimu. Akimu gwalia Eliudu.
- 15 Eliudu gwalia Eleazaa. Eleazaa gwalia Matan. Matan gwalia Zakɔbu.
- 16 Zakɔbu gwalia Maliii 'lowli *-Zεzεfv. Nu, Malii gwalia -Zezu wa laa Klisi, -muv ji -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ.

17 Nu, we 'ka Ablaamu -gv 'bhv, we 'ka -Davidi yli, dvkpasɔ -zakpa kugbua le -mnuv -wa. We 'ka -Davidi -gv 'bhv, we 'ka wa kpakpie yli, 'in wa 'ka wa Babilonu kwa,

we nyini dukpası -zakpa kug-
bua le -mnua. -Muv 'bigv, we
'ka wa Babilonv -kwakwie -gv
'bhv, we 'ka -Zezu Klisu gwali
bhla nyini, we nyini dukpası -
zakpa kugbua le -mnua.

*Malii gwalia -Zezu
(Lk 2.1-21; -Gal 4.4)*

18 Nu, sanee wa gwalia -
Zezu Klisi. Nu, o 'nyaa -
wa Malii, mo -yo -Zezefv
'kaa kukwali, wa 'ni -slv ladv
dabhlo, 'in o yia nukpla pla
-Lagoo Zuzu 'Pupaa 'tite nya.

19 Nu, -Zezefv mia, nyime
tiklu -wa. O 'ni 'yibha o 'ka
Malii gbv dli -zejila 'wv. We
'dee 'gbv, bhoyi o -yo o yi yaa -
dia zizewiem.

20 Da o dli mia we -gv, 'in
Jejitapee 'anzı yabhlo yia o -
gbe yi 'ytaa 'wv, 'in we nee:

«-Zezefv, -Davidu 'yuoyu, -
in 'na lsv dli -ni, -in 'ka Malii
kwa, nu, 'yu o yia gwalia, -
Lagoo Zuzu 'Pupaa 'tite nya o
plaa nukpla.

21 Nu, nukpasuyu o yia
gwalia, 'in -in 'ka o 'hni
zv -Zezu, 'in o 'ka o nyima
gbonyuu 'wusa.»*

22 -We Jejitapee gbaa o gbuv
-falipanyoo hwe nya, we 'ka
lenuv 'gbv, we yi 'saa 'pli:

23 «Nu, 'yieslonhwoyu o 'nia
nukpasu -yi,
mo yia nukpasuyu
gwalia,
'in wa 'ka o 'hni zv
Emanuel.»

-Muv ji -wa nu, -Lagv -yov -a 'so
mi.

24 O ganoo, sa Jejitapee 'anzı
gbaa, 'mv o nva le, 'in o yia
Malii o 'dee -gbe belı.

25 O -yov o 'ni -budu 'wvdi,
'in oo Malii yia o nukpasuyu
gwali, 'in -Zezefv yia -moo 'hni
zv -Zezu.

2

*Gbuyilonya mnua -Zezuu
'hni 'ylimania
(Lk 2.22-38)*

1 -Zezu wa gwalia Betilemv,
Zudee -dvdv -gv, -zugba
*Ewlovu mu nyimaa 'wlu-
lapilinyo nya.

Tov, gbuyilonya 'bhva
'ylov 'wvsvlda, 'in wa yia *-
Zeluzalemv nyini.

2 Wa nee: «'Yu, -o wa gwalia,
'in o 'ka *Zuifv 'wlulapılı, da o
mia? Nu, o -zelya ka 'wlv 'ylov
'wvsvlda, 'in -a yia we -yoyı,
we 'dee 'gbv, -a yia yi -a 'ka o
'hni 'ylimanı.»

3 Nu, nyimaa 'wlulapilinyo
Ewlovu 'nva we, 'in o ple yia
sumanı, o -yov -Zeluzalemv -
nyima weee.

4 -Bha o laa *-Lagovbvnyaa
-cian we -yov -Lagoo titee gwe-
sanya, 'in da wa 'kaa -Lagoo -
Bhasanyo gwali, o 'ka we yib-
heli.

5 Wa nee o -ylaee: «Nu,
Betilemv, Zudee -dvdv -gv, -
bha wa gwalia o. Nu, -we *-
Lagovbv -falipanyo celia, mu
ni:

6 «Amia, Betilemv, Zudee -dvdv
-gv -nyima,
amimaa 'gbe 'ni 'kienyi -mi,
Zudeegbe 'kadı glaa.

Nyimaa 'Wlulapilinyo yabhlo
yia amimaa -gbe 'bhva,

* 1:21 -Zezuu ji -wa nu, -Lagv saa nyima gbv 'wv.

mɔ 'kaa Izlaelnyuma -wa
-wa na nyuma,
mɔ 'kaa wa 'yugali.»

⁷ Tɔɔn, 'in Ewloɔv yia waa
gbuyilonya la zizewiem, 'in ɔ
yia wa layibha nu, labhla wa
'yi wee -zeliya -yɔa.

⁸ 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A mni,
a -tali ɔɔ 'yuu da 'nanuu, a -ka
ɔ 'yi, a yi 'mi 'di -salia, 'in, -ami,
in 'ka -mɔ mni, in 'ka ɔ bubɔ.»
-Bha ɔ tiea wa Betilemv.

⁹⁻¹⁰ Waa gbuyilonya 'nua
Ewloɔv weli, 'in wa yia 'yoo
bhli. 'In -zeliya wa 'yi yaa 'yibv
'wɔsɔɔɔda, wa yia we -yɔyi, 'in
we yia wa 'muna 'wola. Wee
-zeliya -gali wa 'yu, 'in da ɔɔ
'yu mia, we nynia -bha, 'in we
yia 'yiligbe.

¹¹ Da wa plaa -budu zɔ, 'in
wa yia 'yu -yɔ ɔ 'nyaa Malii
-yɔyi. Wa yia ɔɔ 'yu bubɔ, ɔ
'yu 'kukolu sibhlie nya. -Muv
'bigv, wa yia wa 'gba 'wɔkali,
'in 'ɲnumnili wa cɛha ɔ, mu ni:
-can klaa, *mili klaa, we -yɔ
'wli, 'mu wa 'nyɛa ɔ.

¹² 'Ylaa 'wv, -Lagɔ nɛɛ wa -
yla nu, wa 'na 'plili Ewloɔv -
gbɛ -ni. 'In wa yia 'yoo -putu
'wɔbhhu, 'in wa yia wa -zɔɔ
lɔmni.

-Zezefv mnia Ezipvtv

¹³ Waa gbuyilonya ka mni
'bhie, Jejitapeɛ 'anzi yabhlo
yia -Zezefv -gbɛ yi 'ytaa 'wv,
'in we nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Nu, Ewloɔv
yia ɔɔ 'yuu da -talia, ɔ 'ka ɔ
'bha. We 'dɛɛ 'gbv, -sɔ 'wv, -
in 'bhu ɔɔ 'yu -yɔ ɔ 'nyaa 'wv,
-in -yɔ wa 'sɔ mni Ezipvtv -
gwagwie nya. -In -tu -mɔ, bhla
-we nya a 'kaa yi, -ami yia we
ain -yla gbaa.»

¹⁴ -Zezefv -sɔa 'wv, 'in ɔ yia
'yu -yɔ ɔ 'nyaa 'wɔbhhu. Wa
'bhva -bha sabɔ,

¹⁵ 'in wa yia Ezipvtv mni.
Wa -di -mɔ la, 'in Ewloɔv yia
tli. 'Sa -muv 'plia sa, 'in -we -
Lagɔ gbaa ɔ gbuv -falipanyɔɔ
ɲwe nya, we 'ka gbuzɔnɔ -ze, ɔ
nɛɛ:

«In ka na 'yu la,
ɔ 'ka Ezipvtv 'bhv.»

Ewloɔv 'bhaa nɔkpasuyua Betilemv -dvdv -gv

¹⁶ Da Ewloɔv 'yia nu,
gbuyilonya ka ɔ -dawli 'wɔnɔ,
'in ɔ yia 'cɛ 'pa bhabha. -Bha
ɔ tiea nyuma wa 'ka Betilemv
dvdv -gv nɔkpasuyua 'bha. -
Wa 'nia -zv 'sɔ yli, we -yɔ -
wa kaa -zv 'sɔ, -maa wa mnia
'bhaa. Nu, bhla -we nya -
zeliya 'wla gbuyilonya ka ɔ
'di -salu 'gbv ɔ yi 'saa nu.

¹⁷ Nu, -we *-Lagɔgbuv -
falipanyɔ Zelemi gbaa mu nua
lɛ:

¹⁸ «-A ka 'wɔkpiweli 'nu mɔ
Wlamaa,
wa mi 'wɔkpiɔa, wida wa
mia.
*Wlaseli -wa, ɔ 'yua ɔ mia
wida,
ɔ 'ni ɲwnu wa 'ka ɔ bhuh-
hoe,
nu, ɔ 'yua ka tli.»

-Zezefv 'bhva Ezipvtv (Lk 2.39)

¹⁹ Da Ewloɔv thia, -zugba -
Zezefv mi Ezipvtv, 'in Jejitapeɛ
'anzi yabhlo yia ɔ -gbɛ yi 'ytaa
'wv, 'in we nɛɛ ɔ -ylaɛ:

²⁰ «-Sɔ 'wv, -in 'bhu ɔɔ 'yu -
yɔ ɔ 'nyaa 'wv, -in -yɔ wa 'sɔ
mni *Izlaeli -dvdv -gv. Nu, -
wa 'yibhaa wa 'ka ɔ yu 'bha,
-maa ka tli.»

21 Tɔɔn, -ZεZεfv -sɔa 'wɔ, 'in ɔ yia ɔɔ 'yu -yɔ ɔ 'nyaa 'wɔbhu, 'in wa yia Izlaeli -dɔdɔ -gv mni.

22 ɔ 'nɔa nu, Alikelausi mi Zuifvɔ 'wlulapilida ɔ dide Ewlodvɔ 'bɪgv, -bha ɔ nɔa nyanɔ ɔ 'ka Zudee mni. Mɔ ɔ 'kaa mni, ɔ 'yia -bha 'yiaa 'wɔ, 'in ɔ yia Galilee -dɔdɔ -gv mni.

23 'In 'gbe -we wa laa Nazaleti, 'in wa yia -bha ladi. Nu, 'sa we 'plia sa, 'in -we -Lagɔgbvɔ -falpanya gbaa we 'ka gbɔzɔnv -zε. Wa nεε:

«'Mɔ wa yia laa Nazaletiyu.»

3

*Zaan batizea nyuma 'nyu nya

(Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Zn 1.19-28)

1 We bhla wa 'yia 'Zan *-Batisi -yɔ -mɔ da bebleε Zudee -dɔdɔ -gv. ɔ 'kpi'a 'wɔ,

2 ɔ nεε: «A 'bhiti amiaa dli, nu, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapile ka cɪpa.»

3 -Lagɔgbvɔ -falpanyɔ *Ezaii nεε zlume ɔ daa nu:

«Nyume yabhlo 'kpi'a 'wɔ -mɔ da bebleε, ɔ nεε:

«Nu, a mnazi Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogblv -yɔ.

A nu 'yoo tiklu ɔ 'yu.» »

4 Nu, ɔɔ *Zaan mia, ɔ 'wɔ -bana mi *-nyɔmεε nyanɔ nya, 'in ɔ -cesli mia nimeε ku nya. Lvɔ 'kpi -yɔ -gangan ɔ lia.

5 Zudee -dɔdɔ -gv -nyuma klaa, -Zeluzalemvɔ -nyuma klaa, we -yɔ -wa 'bhva Zudeen nyu kwesi, ma yia Zaaan -gbe.

6 Gbonyuu -we wa nɔa le, 'mv wa gbaa -zejila 'wɔ, 'in ɔ batizea wa Zudeen nyu lv.

7 Zaan 'yia nu, *Falizinyuma -yɔ *Sadusenyuma mi ɔ -gbe yida, nu, -maa -zu 'wɔ, 'in ɔ nεε wa -yiaε: «Amia mia dε, 'munumεε -gv a -mia! Nyɔɔ -sali ain 'di, 'in a pupali 'wlukvɔn la nu, a mneni a 'ka -Lagɔɔ 'cε -we mia yida kwεε 'tlaa?»

8 A -slolu amiaa lenvgbonya 'wɔ sazɔnv sa nu, a ka amiaa dli 'bhiti.

9 A 'na gbalɔ amiaa 'dε dli zɔ -niε: «Nu, Ablaamv mi -amiaa dukpasa nyaa 'gbv -a ka gbɔwɔbhu.» Nu, in nεε ain -yia, -Lagɔ mneni ɔ 'ka tokpanya ni, Ablaamvɔ 'yua -zεli.

10 -Lagɔɔ 'nenɔ gbee 'yli -di sunyaa bhv -yɔ la pepe. Su weεε -we'e 'paa 'bhue -zɔnvɔnya ni, -dia ɔ yia we, ɔ 'ka we -kosu 'wɔ viteli.

11 'Nyu nya -ami na batizea ain, 'in wa 'ka we 'jiyibheli nu, a ka amiaa dli 'bhiti. Nu, nyime ɔ yia 'mi 'bi yia, mɔ yia ain batizea Zuzu 'Pupa -yɔ -kosu nya. ɔ 'tite -zi na -nv, in 'ni we 'klv -ka in 'ka ɔ -sakwla 'wɔbhu.

12 ɔ ka ɔ butε kwεε, ɔ 'ka ɔ 'mnɔ 'wɔpv, ɔ 'ka we 'ya -yɔ we vavi -yɔsɪsali. 'In ɔ 'ka we 'ya -zɔnvɔnya -gbagbv 'wɔ slu, 'bhie, ɔ 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wɔ viteli.»

Zaan batizea -Zezu 'nyu nya

(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Zn 1.29-34)

13 -Zezu 'bhva Galilee -dɔdɔ -gv, 'in ɔ yia Zudeen nyu -yɔ mni. ɔ nynia -mɔ, 'in ɔ yia Zaan kwesi bε, -mɔɔ 'ka ɔ batizee 'nyu nyaa 'gbv.

14 Zaan 'nɪ we ŋwnu, ɔ nɛɛ: «-Innya, we 'nɪ 'sa -mɪ. -Mɪ 'ka 'yaa 'mɪ batizee 'nyu nya, 'in -in yia yi, in 'ka -mɪ 'nyu nya batizee yi?»

15 -Zezu nɛɛ: «Nɪ, we mɪ -Lagɔ 'yu tikluu 'gbu, -a nu we lɛ.»

-Bha Zaan ŋwnua we -yɔ, 'in ɔ yia we lɛnu.

16 Zaan batizea -Zezu 'nyu nya, -Zezu mɪ 'nyu lɔ 'tlada, 'in ɔ yia -Lagɔ 'gbe -yɔyɪ ŋwe -kalɪda. 'In ɔ yia -Lagɔ Zuzu, -ɔ 'wɔba -kpakɔn, -yɔyɪ kwɪlɪda, 'in -mɔɔ yia ɔ -gɔ lasibhli.

17 'In wa yia wɛlɪ yabhlo, -we 'bhva -Lagɔ -gbe 'nu, we nɛɛ: «Na 'Yu ɔ -mia, in -kali ɔ ze, 'mɔ in 'nyea na dɪ weee yoo.»

4

**Kuzu ylaa -Zezu la
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)*

1 Tɔɔn, 'in -Lagɔ Zuzu yia -Zezu da bebleɛ kwa, *Kuzu 'ka ɔ laylaa 'gbu.

2 ɔ mia -mɔ da bebleɛ, ɔ li -mɔ zɪ glɔ 'sɔ, sabɔ glɔ 'sɔ, -zugba ɔ ti lililu, 'in ŋwɔ yia ɔ -yɔkpa.

3 *Laylanyɔ bea ɔ kwesi, 'in we nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In -ka -Lagɔ 'Yu nya -mɪ 'piɛn, -in gba tɔkpanya nɪ -yla nu, we -ze 'floo.»

4 'In ɔ nɛɛ: «We mɪ cɛɪda *-Lagɔɛbhɛ 'wɔɛ:

«We 'nɪ lililu -bhlogbɔɔ -gɔ nyumɛɛ 'yliyɔgagɛ tɪli, nu,

wɛlɪ -we -Lagɔ gbaa, 'in we nye 'yaa ɔ 'yliyɔgagɛ.» »

5 Tɔɔn, 'in 'Kuzu yia ɔ -mɔwɔ -gbe -Zeluzalemɔ

'wɔkwa. We dia ɔ *-Lagɔbudu 'kadɔ 'wlu la,

6 'in we nɛɛ: «-In -ka -Lagɔ 'Yu nya -mɪ 'piɛn, -blu 'wɔ -in 'ka lasibhli, nu, we mɪ cɛɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɔɛ:

«-Lagɔ yia ɔ 'anzɪnya tiea -na 'gbu,

'in we 'ka we sɔnya -mɪ zɔ lasɔɔ,

-na bhv yi tɔkpa gozoo 'gbu.» »

7 'In ɔ nɛɛ: «We mɪ 'ya cɛɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɔ:

«Nɪ, Jejitapɛ, -ɔ -wa -na -Lagɔ, a 'na yɪlɪ ɔ la -nɪ.» »

8 -Bha 'Kuzu kwa 'yaa ɔ 'wɔpa -gɔgɔ 'kadɔ 'wlu. 'In we yia dɔdɔɔ 'ŋnumnɪ -da weee -yɔ we 'ŋnumnɪ -yɔ we 'tɪɛ ɔ 'klɔslolu.

9 'In we nɛɛ: «-In -ka 'mɪ 'yu 'kukolu 'sibhli, 'in -in -ka 'mɪ bɔbɔ, nu, -we weee mia da, 'in na nyea -mɪ we.»

10 'In ɔ nɛɛ we -ylaɛ: «Be lɔ, 'Kuzu! We mɪ cɛɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɔɛ:

«-In bɔbɔ Jejitapɛ, -ɔ -wa -na -Lagɔ,

'in -in nu ɔ 'debhlogbɔɔ -yla lubho.» »

11 'Kuzu 'bhva ɔ kwesi tɔɔn, 'in 'anzɪnya yia ɔ 'wɔsa.

-Zezu dia ɔ lubho gwe Galilee

(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

12 -Mɔv 'bɪgɔ, -Zezu 'nva nu, wa ka Zaan -kasɔ 'wɔpa, 'in ɔ yia Galilee mɪ.

13 ɔ 'nɪ Nazaletɪ -tv, Kapɛnaumɔ ɔ -dia la. Nɪ, Kapɛnaumɔgbe mia Galilenyu kwesi, -we mia -mɔ Zabulɔn -yɔ Nɛfotalii -dɔdɔ -gɔ.

14 'Mu ɔ nva le, 'in -we -
Lagɔgbu -falpanyɔ Ezaii
gbaa, we 'ka gbuzɔnu -ze, ɔ neɛ:

15 «Zabulon -yɔ Nefotali -
nyuma,
nyuma -wa mi 'nyuu -yɔ
'yloogblo,
-mɔ Zudeɛn nyuu kakpe
yabhlo lɔ,
Galilee da 'lakpanya mi!

16 Nyuma -wa mia nikpise 'wɔ,
zli wa yia 'yia!

-Wa mia tlithee zuzu 'wɔ, zli
yia wa -gbe 'tlaa.»

17 -Bha -bhlokpade, 'in ɔ yia
-Lagɔgbu gbagbe bhli, ɔ neɛ:
«A 'bhiti amiaa dli, nu, -Lagɔɔ
nyumaa 'wlulapilie ka cipa.»

*-Zezu laa ɔ 'binɔnya -mnva
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)*

18 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi
Galilenyu kwesi nɔda, 'in ɔ yia
bhelia 'sɔ -yɔyi, 'Simɔɔ (-mɔɔ -
banɔ -wa Pielɔ), we -yɔ ɔ bheli
Andlee. Wa mi wa 'sowli 'nyu
lɔ vitelida, nu, zibhibhanya
wa -mia.

19 ɔ neɛ wa -yla: «A yi 'mi
'bi, sa a kpaa zibhi, in 'ka 'sa
aun nyumaa 'yilibilanɔnɔnya -
zeli, 'in a 'ka 'mi wa 'bi -la.»

20 Tɔɔn, wa tia -bha wa
'sowli, 'in wa yia ɔ 'bi mni.

21 ɔ bea 'yu -se, 'in ɔ yia
*'Zake -yɔ ɔ bheli *Zaan 'yi,
nu, Zebedee 'yua -wa. Wa
-yɔ wa dide mi wa 'sowli
mnazida -mɔ 'glɔ 'wɔ, 'in -
Zezu yia wa la,

22 'in wa yia wa dide -yɔ ɔ
'glɔ -bha ti, 'in wa yia -Zezu 'bi
mni.

23 We bhla -Zezu 'plila
Galilee -dɔdɔ weee -gɔ, -
zugba ɔ slolua nyuma gbu *-
Lagɔbudunya zɔ, 'in ɔ gbaa

*-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie -
zɔnɔɔ gbu, gu weee -yɔ siasiɛ
weee, -we mia nyuma -yɔ
jipejipe nya.

24 -Bha wa 'nva -Zezuu 'di
Sili -dɔdɔ weee -gɔ. Nu, -
wa mia siada weee, -wa kaa
gu -yɔ klaa, -wa ka ku glopoa
klaa, -wa zuzu 'nyuu mia 'wɔ
klaa, -wa kaa neɛn gu -yɔ klaa,
we -yɔ zɔlaslonya, 'ma wa -laa
-Zezu, 'in ɔ yia wa jipe.

25 'In nyumaa -zlo yia -Zezu
'bi yi. Tɔlva 'bhva Galilee,
tɔlva 'bhva 'Gbe Kugbua -dɔdɔ
-gɔ, tɔlva 'bhva -Zeluzalemɔ,
tɔlva 'bhva Zudee -dɔdɔ -yɔ
Zudeɛn kakpe yabhlo -gɔ.

5

*-Zezu -slolua nyuma gbu
(Lk 6.20-23)*

1 Da -Zezu 'yia nyumaa -zlo -
yɔ, ɔ -gblaa -gɔgɔ yabhlo 'wlu,
'in ɔ yia -mɔ ladɔ. ɔ 'binɔnya
gbelia ɔ,

2 'in ɔ yia wa slolue bhli, ɔ
neɛ:

3 «Nyuma -wa'a laa wa 'de
nyuma -Lagɔ 'yu,

'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi wa -nu
nya,

-we ka gbu -wa, -Lagɔ pilɔ
wa 'wlu la.

4 -Wa mia wida,
'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi wa -nu
nya,

-we ka gbu -wa, -Lagɔ yia
wa 'kuayli 'paa.

5 Nyuma -wa mia sa bhe,
'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi wa -nu
nya,

-we ka gbu -wa, ma yia
dɔdɔ 'wɔbhua 'bi -lilieɛ
saa.

6 Nyuma -wa nyuma tiklu -
 zεεε tu mia 'bhada ηwo
 'bhisa,
 'wotutue -dlɔɔ mi wa -nu
 nya,
 -we ka gbu -wa, lua wa
 yia.

7 Nyuma -wa yilia wa -lima
 nyazi,
 'wotutue -dlɔɔ mi wa -nu
 nya,
 -we ka gbu -wa, -Lagɔ yia
 wa nyazi 'yilia.

8 Nyuma -wa ka dli mia tiklu,
 'wotutue -dlɔɔ mi wa -nu
 nya,
 -we ka gbu -wa, -Lagɔ wa
 yia 'yia.

9 Nyuma -wa bibelia nyuma -yɔ,
 'wotutue -dlɔɔ mi wa -nu
 nya,
 -we ka gbu -wa, -Lagɔ yia
 wa laa ɔ 'yua.

10 Nyuma -wa wa palia 'klyie
 'wu,
 wa mi nyuma tiklu nyaa
 'gbu,
 'wotutue -dlɔɔ mi wa -nu
 nya,
 -we ka gbu -wa, -Lagɔ pilu
 wa 'wlu la.

11 «Nu, wa -ka amiaa 'ηni
 -nyumɔ, wa -ka ain 'klyie
 'wupalu, wa -ka ain yoyo gbu
 -gu la zulu na 'gbu, 'wotutue -
 dlɔɔ mi amiaa -nu nya.

12 A li 'muna sa duun, -
 we ka gbu -wa, -tnuu 'kadi
 a yia 'yia -Lagɔɔ -gbe. Nu,
 'sa -bhlokpade wa 'palia -
 Lagɔgbuu -falipanya, -wa -
 galia ain 'yu, 'klyie 'wu.

-Zezu neε ɔ 'binanya mi zli -
 yɔ gumu 'bhisa

(Mk 4.21, 9.50; Lk 8.16,
 14.34-35)

13 «Nu, amia, dudugu -
 nyumaa gumu 'bhisa a mia.
 Nu, gumu -ka 'nuηwe 'bhu,
 sa wa 'ka we namania? We
 'ni 'masleen -lu yabhlogbɔɔ
 'wɔku. Nu, 'pipee wa vitelia
 we, 'in nyuma noa we -gu.

14 «Nu, amia, dudugu -
 nyumaa zli 'bhisa a mia. 'Gbe
 wa zua -gɔgɔ 'wlu, wa 'ni
 mneni wa 'ka we zize.

15 'In wa -yɔ 'napε -ka yi,
 wa'a di we -solu zɔ la. Yali
 wa dia we la, 'in we yia nyuma
 weee -gu la, we 'ni muu?

16 'Sa -bhlokpade, amiaa zli
 'kaa nyuma 'yu li, 'in wa 'ka
 amiaa lenugbu -zɔnu -yoyi, 'in
 wa 'ka amiaa Dide -ɔ mia yalu
 'ηni -mnini.

-Zezu -yɔ -Lagɔɔ tite

17 «A 'na pupali dli zɔ la -ni,
 nu, *Moizu tite -yɔ -Lagɔgbuu
 -falipanyaa weli in yia lasaa -
 ni. In 'ni we lasasiee 'gbu yi. Yi
 in yia, 'in we 'ka gbuzɔnu -ze.

18 «In neε ain -yla gbuzɔnu sa
 nu, dudv -yɔ yali 'ni -slɔ labhu,
 -Lagɔɔ titee celilu 'ya 'kienyi -
 le 'na 'ka labhu, 'in dudv 'kaa
 bhia.

19 We 'dεε 'gbu, nyume -ɔ mia
 'kienyi -le, -wa -Lagɔ pilu 'wlu
 la glaa, mɔ -wa nyume -ɔ'ɔ zua -
 Lagɔɔ tite 'kienyi -le 'nuηwe, 'in
 ɔ slolua ɔ -lima sa wa'a zua we
 'nuηwe. Nu, -ɔ slolua ɔ -lima
 -Lagɔɔ tite 'nuηwezuvε, mɔ -
 wa kpasaa, nyuma -wa -Lagɔ
 pilu 'wlu la glaa.

20 In neε ain -yla: a zu -Lagɔɔ
 tite 'nuηwe. A -zi -Lagɔɔ titee
 gwesanya -yɔ Falizinyuma, we
 'ni -muuu, nyuma -wa -Lagɔ
 pilu 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa
 -mi.

A -yɔ amiaa bhelia suslolu 'wv

21 «A ka 'nɔ nu, wa nɛɛ amiaa dukpasɪ -ylaɛ: <A 'na 'bhali nyumɛ -ni. Nu, -ɔ ka ɔ bheli 'bha, gbɔwɔbhunya 'yu wa yia ɔ kwaa.>

22 Nu, in nɛɛ aɪn -ylaɛ: -ɔ -ka ɔ bheli -yɔ 'cɛpali, gbɔwɔbhunya 'yu wa kwaa ɔ. -ɔ -ka gba ɔ bheli -yla, -mɔɔ mi nyumɛ -kpɔa nya, nyuma kpasɪ 'yu wa kwaa ɔ, 'in wa bhua ɔ -yɔgbɔ 'wv. -ɔ -ka ɔ bheli -yla gba: <Nyɔɔgbɔ>, ɔ ka we 'klɔ wa 'ka ɔ -kosu -we'e nyumoa 'wv kwa.

23 We -ka nu, -na wlawlalu -in mi -Lagɔ kwada 'slakagɔsalilu 'yu, 'in -in yi ligbe nu, -in -yɔ -na bheli 'sɔ ka gbɔ,

24 -in tɪ -bha wee wlawlalu 'slakagɔsalilu 'yu, -in mni, -in -yɔ -na bheli 'ka gbɔ -bhia, 'bhie, -in 'ka wee wlawlalu -Lagɔ -la.

25 «Nu, nyumɛ -ka -mi gbɔ 'wluladɪ, 'in -in -yɔ ɔ 'sɔ 'ka gbɔwɔbhunya 'yu mɪda -mi, -in -yɔ ɔ 'sɔ -bhia gbɔ slɔ, da a mɪa -slɔ 'yloogblɔ. Nu, we 'ni -mɔɔ, 'in ɔ kwaa -mi gbɔwɔbhunya 'yu, 'in gbɔwɔbhunya nyɛa -mi 'slɔja yoo, 'in wa paa -mi -kasɔ 'wv.

26 In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ sa: -in 'ni -slɔ ɔ tama 'wɔbhloɔ -nɔ wla, -in 'na 'ka -mɔ 'tla.

-In -yɔ nyumɛ -putuu 'ɲwnɔ 'na -dɪlɪ -budu 'wv -ni

27 «A ka 'nɔ nu, wa nɛɛ: <-In -yɔ 'ɲwnɔ -putu 'na -dɪlɪ -budu 'wv -ni.>*

28 Nu, -ami, in nɛɛ aɪn -yla: nyumɛ -ka ɔ -libheyii 'ɲwnɔ yla, 'in ɔ -budu 'wɔdɪ tɔ -ka ɔ 'bha, ɔ -yɔ ɔ ka -budu 'wɔdɪ ɔ dɪ zɔ.

29 «We -ka nu, -na lilikwɛ -yliya kwa -mi gbɔnyuu lɔ, -sa -bha we, viteli we 'pɪpɪ. We nanɪ 'yli -in 'ka -na kuu kibhe mɔnɔnɔ, we -zi wa 'ka -na ku weee viteli -kosu -we'e nyumoa 'wv.

30 We -ka nu, -na lilikwɛ -sɔ kwa -mi gbɔnyuu lɔ, dɪ -bha we, viteli we 'pɪpɪ. We nanɪ 'yli -in 'ka -na 'lali yabhlo mɔnɔnɔ, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wɔpla -na -kɔpabhie nya.

A 'na -sali 'ɲwnɔ 'kwɛ -ni (Mt 9.9; Mk 10.11-12; Lk 6.18)

31 «Wa nɛɛ 'ya aɪn -ylaɛ: <Nyumɛ -ɔ -ka ɔ 'ɲwnɔ 'kwɛ -sa, ɔ 'nye ɔ 'kwɛ -sa -sɛbhɛ yoo.>

32 'In -ami, in nɛɛ aɪn -ylaɛ: nyumɛ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ 'ɲwnɔ 'kwɛ -sa, 'mɔ we 'ni ɔ mɔtɪnɪ kwɛ -kakɛ 'wɔbhɔ. Nu, nyumɛ -ka ɔ 'ɲwnɔ 'kwɛ -sa, ɔ gbɔnyuu lɔ -sulue -wa, -we ka gbɔ -wa, nɔkpasu -putu ɔ yia kwaa. 'In nyumɛ -mɔmɔ -ka 'kwɛ -sa 'ɲwnɔ kwa, gbɔnyuu ɔ nɔa lɛ.

A 'na bili -ni

33 «A ka 'nɔ nu, wa nɛɛ amiaa dukpasɪ -ylaɛ: <-In 'na bili yoyo sa -ni. -We -in bia -Lagɔ 'yu, -in nɔ we lɛ.>

34 Nu, -ami, in nɛɛ aɪn -ylaɛ: a 'na bili 'mnumnu -ni. A 'na bili yalɪ -ni, nu, mɔ -wa -Lagɔ 'ɲnumɪkɔpɛ.

* 5:27 Glɛkɪwɛlɪ 'wv, we ji -wa nu, -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dɪlɪ -budu 'wv -ni.

35 A 'na bili dudu -ni, mu -gu o dia bhv la. A 'na bili -Zeluzalem -ni, nu, mu -wa -Lagonyuma weee 'wlu-lapilinyo gbe.

36 -In 'na bili -na 'wlu -ni, nu, -in 'ni mneni -in 'ka -na 'wluo nyi -bhlogbo 'bhiti, we 'ka 'pupa -ze, we 'ka 'ylukpa -ze.

37 We -ka <un>, a gba <un>, we -ka <innya>, a gba <innya>. -We -na yia we 'bigu zva, gbonyuuu didee -gbe we bhva.

*A 'na nonv gbuv 'leeji le -ni
(Lk 6.29-30)*

38 «A ka 'nu nu, wa nee: <'Ylii 'leeji -wa yli, 'in glaa 'leeji -wa gla.>

39 Nu, -ami nee ain -yla: -o nva -mi -yla gbu le, -in 'na nonv we 'leeji le -ni. Nu, nyime -ka -na lilikwe -yukwli 'kpa 'wusobha, -in 'bhiti we -gudu, o 'ka -bha yabhlo 'pa.

40 Nyime -ka -mi gbuvobhunyanonv amiaa -Lagogbu le -zejila 'yu kwa, o 'ka -na -bana 'wobhu, 'nye o 'yoo, o 'ka -na -guslunaa 'wobhu.

41 -Laide -ka -mi 'gba 'wludi -in 'ka kilo -bhlo lenv, -in nu kilo 'so le.

42 Nyime -ka -mi -lu -zlali, 'nye we o. Nyime -ka -na -lu -bhoa yi, -in 'na pali o -bligu -ni.

*A -kali amiaa tonyimaa ze
(Lk 6.27-28,32-36)*

43 «A ka 'nu nu: <-In -kali -na -libheyii ze, 'in -na tonyime mia, -in 'ka -moo 'wonye.>

44 Nu, -ami, in nee ain -yla: a -kali amiaa tonyimaa ze, 'in -wa palia ain 'klyie 'wu, a bhuhoe -Lago wa 'hni nya.

45 'Bhie, a 'ka amiaa Dide, -o mia yalu 'yua -ze. Nu, -Lago solva o 'ylo 'wu nyima -zono -yo nyima 'nyii -gu, 'in -wa nva gbuzono le, we -yo -wa nva gbonyuu le, 'in o lvahia wa -gu 'nyu.

46 «-Wa -kalia amiaa ze, we -ka -maa -bhloo 'dee ze a -kali, a 'ni -lu yabhlogbo 'klu -ka -Lago 'yu. Nu, *nisun -gwezisanyaa 'debhie -gbolu, 'sa -bhlokpade wa nva.

47 A -ka amiaa bheliaa 'dekpa fusa ni, gbu 'kadu a nva -bha le yi? Nu, -wa 'nia -Lago -yi, 'sa -bhlokpade wa nva, we 'ni muv?

48 We 'dee 'gbu, amia, a -mi tiklu sa amiaa Dide -o mia yali mia tiklu 'bhisa.

6

Sa -a 'kaa bobabhanya 'nye

1 «A zu amiaa 'de 'yliy, a 'na nonv amiaa -Lagogbu le -zejila 'wu, nyima 'ka ain 'ytaa 'gbu -ni. A -ka 'sa we nu, a 'na 'ka -tnuv 'yi amiaa Dide -o mia yali kwee.

2 «-In -ka 'gwezi bobabhanya 'nye, -in 'na bhili we legle nya -ni. Nu, 'sa weli 'so -nyima nva -mo -Lagobudunya zo, we -yo 'yloogblo, wa 'ka wa 'hni -zono gbaa 'gbu. In nee ain -yla gbuzono sae: wa ka wa -tnuv 'yi 'gamu.

3 Nu, -mi, -in -ka -na 'gwezi bobabhanya 'nye -na liliso nya, -na kopeso 'na yibheli we 'ji -ni.

4 Sa -in wlaa -lu zizada, -na Dide -Lago, -o yia we -yo, mo kwee -na yia -na -tnuv 'yia.

Sa -a 'kaa -Lagɔ bhubhoe
(Lk 11.2-4)

⁵ «A -ka -Lagɔ bhubhoeda -mɪ, a 'na nʊnʊ wɛlɪ 'sɔ -nyɪma 'bhisa -nɪ. Nɪ, wamɪa, wa 'yɪbha wa 'ka 'yɪligbe, 'in wa 'ka -Lagɔ bhubhoe -Lagɔbudunya zɔ -yɔ 'yoo 'wɔgbelida. 'Mɔ wa nʊa lɛ, 'in nyɪma weee 'ka wa -yɔyɪ. In nɛɛ aɪn -yla gbʊzɔnʊ saɛ: wa ka wa -tnʊʊ 'yɪ 'gamɔ.

⁶ Nɪ, -mɪ, -in -ka -Lagɔ bhubhoea yi, -in pla -na -budu zɔ, -in kla we, 'in -in bhubhoe -na Dide da wa'a 'yɪa -mɪ -yɔ. -In -ka 'sa nʊ, -na Dide -ɔ yɪa -mɪ -yɔ zizeda, mɔ yɪa -na -tnʊʊ wlaa.

⁷ «A -ka -Lagɔ bhubhoeda -mɪ, a 'na mnani nʊwɛ la -nɪ, nɛɛ -wa 'nia -Lagɔ -yɪ. We mɪ wamɪaa dɪ zɔ nɪ, wa gbag-bawɛlɪ duuun 'gbʊ -Lagɔ pʊlʊa wa yukwli.

⁸ A 'na nʊnʊ wa 'bhisa -nɪ. Nɪ, a 'nɪ -slɔ ɔ -lu -zlalɪ, ɔ -yɪ amɪaa -yɔkpagbʊ.

⁹ «Sa a 'kaa -Lagɔ bhubhoe mʊ nɪ:

↳ Amɪaa Dide -ɔ mɪ yalɪ,
wa zʊ -bha -na -mɔwɔ
nɪ.

¹⁰ -Na nyɪmaa 'wlulapɪɛ
yɪ.

Nyɪma nʊ -na dʊmagbʊ lɛ
dʊdʊ -gʊ,

sa we mia yalɪ 'bhisa.

¹¹ 'Nyɛ -zɛɛn nʊʊ lilɪlu -
aɪn.

¹² -Wa nʊa -aɪn gbʊnyuu
'wluo,

sa -a tia wa -yɔgbʊ 'wʊ,
-in tɪ 'sa -amɪaa -yɔgbʊ
'wʊ.

¹³ -In 'na kwalɪ -aɪn lay-
lagbʊ lʊ -nɪ.

-In -sa -aɪn gbʊnyuu
dide kwɛɛ.⟩

[Nɪ, nyɪmaa 'wlulapɪɛ klaa,
'titɛ klaa, we -yɔ 'nɪnmɪɛ,
we -mɪ -na -nʊ nya, bhla
weee nya.

*-Amɛnɪ.]

¹⁴ Nɪ, amɪaa -lima -wa nʊa aɪn
-yla gbʊnyuu lɛ, a -ka we 'wʊtɪ,
amɪaa Dide -ɔ mɪa yalɪ, 'in ɔ tia
amɪaa -yɔgbʊ 'wʊ.

¹⁵ 'In a 'nɪ wa -yɔgbʊ 'wʊtɪ nɪ,
amɪaa Dide -ɔ mɪa yalɪ, ɔ 'na
'ka amɪaa -yɔgbʊ 'wʊtɪ.

Sa a 'kaa 'sun pla

¹⁶ «A -ka 'sun 'wʊ -mɪ, a 'na
'sulu 'klʊ wɛlɪ 'sɔ -ɔɪan 'bhisa -
nɪ. 'In wa nʊa wa 'klʊ 'fuakaa,
'in nyɪma weee 'ka we 'jɪyib-
heli nɪ, wa mɪ 'sun 'wʊ. In nɛɛ
aɪn -yla gbʊzɔnʊ saɛ: wa ka
wa -tnʊʊ 'yɪ 'gamɔ.

¹⁷ Nɪ, -mɪ, -in -ka 'sun 'wʊ -
mɪ, budo 'klʊ -yɔ, 'fla -na 'nyɪ,

¹⁸ nyɪma yɪ we 'jɪyibheli nɪ,
-in mɪ 'sun 'wʊ. -Na Dide, -
ɔ wa'a 'yɪa -yɔ, -mɔ -bhlogbɔɔ
yɪa we 'jɪyibhelia. -We -in nʊa
zizeda lɛ, -na Dide, -ɔ yɪa we -
yɔ, mɔ yɪa -na -tnʊʊ wlaa.

'Nɪmnɪlu -zɔnʊ

(Lk 12.33-34)

¹⁹ «'Nɪmnɪlu -we mia dʊdʊ
-gʊ, da 'glɪ -yɔ nʊwɔnʊ nyumɔa
we, 'in 'wienya wlaa -budu,
'in wa yɪa we, a 'na dɪlɪ we -
zlo dʊdʊ -gʊ -nɪ.

²⁰ Nɪ, a dɪlɪ 'nɪmnɪlu -Lagɔɔ
-gbɛ la, da 'glɪ -yɔ nʊwɔnʊ 'na
'kaa we -nyumɔ, 'in 'wienya
'na 'kaa we yɪlɪ.

²¹ Nɪ, mɔ -na 'nɪmnɪlɪ mɪa,
-mɔ -na dɪlɪ mɪa.

'Yɪ -wa kuu 'napɛ

(Lk 11.34-36)

22 «'Yli mī kuu 'napε nya. - Na 'yli -ka -yali, -na ku weee mī zli 'wv.

23 Nu, -na 'yli -ka gu -yɔ -ka, -na ku weee mī nikpise 'wv. -We mia -na zli nya, we -ka nikpise 'bhisa -mī, -zugba nikpise -dlugba -wa.

*'Gwεzi -yɔ -Lagɔ, a -sa -bha
(Lk 16.13)*

24 «Nyimε 'nī mneni ɔ 'ka -cian 'sɔ -yla lubho nv. We -ka 'sa -mī, 'yabhlo ɔ yia 'wɔnyεa, 'in ɔ 'ka 'yabhloo zεkali. 'Yabhlo -yɔ ɔ yia lanεa, 'in 'yabhlo 'ka ɔ dɔdɔnyumanī. A 'nī mneni a 'ka -Lagɔ -yɔ 'gwεzi -yla lubho nv dabvɔv.

*A 'na lɔlv dli -nī
(Lk 12.22-31)*

25 «We 'dεε 'gbv, in nεε aın -yla: a 'na lɔlv dli amīaa 'yliyɔgagie -yɔ amīaa kuu 'gbv -nī. A 'na gbalī amīaa dli zɔ -nīε: <Lεε -lu -a 'ka lia? Lεε -lu -a 'ka 'maa? -A yi 'naa 'yi -a 'ka 'wɔplaa?> Nu, amīaa 'yliyɔgagie -zi lililu, 'in amīaa ku -zi 'naa, we 'nī mvv?

26 Nu, zia mia, we'e 'pa 'mnɔ, we'e -dī we, 'in we'e bɔlv we -zlo -gbagb v'wv. Nu, amīaa Dide ɔ mia yali, mɔ nyεa we lililu. Nu, amīa, a 'yli a -zi 'zia, we 'nī mvv?

27 Nyimε yabhlogbɔɔ 'nī mneni ɔ 'ka ɔ 'yliyɔgagiee 'yī -gv palī ɔ dlɔlvbe nya.

28 Lεε -lu ka 'gbv a lv dli 'naa 'gbva? -Fliisuu -bvī mia, a dī we dli 'wv nu, we'e nv lubho, 'in we'e lva 'naa.

29 Nu, in nεε aın -yla: *Salomɔɔɔ 'dεε 'ŋmimnīε 'kadu

'wv, ɔ 'nī 'ylinanɔ -bana -bhlogbɔɔ 'yī suu -bvīnya nū 'yabhlo 'bhisa.

30 Su -we mia -zεεn kpaa, 'in wa 'kaa -kosu 'wv viteli cızı, we -ka nu, -Lagɔ ka we -bana -zɔnv 'nyε, -zugba -bana ɔ yia aın 'nyεa, dli 'kienyi -zɔnya!

31 A 'na 'yībhalī amīaa 'dε la dli -lɔlvbe nya -nīε: <Lεε -lu -a 'ka lia? Lεε -lu -a 'ka 'maa? -A yi -bana 'yī -a 'ka 'wɔpla -bhaa?>

32 -Lu weee mia da, -wa talīa we da, 'yī weee nya, nyīma -wa 'nīa -Lagɔ -yi, ma -wa. Amīaa Dide ɔ mia yali, ɔ -yi we 'jī nu, -we mia dε, mv -wa amīaa -yɔkpagbv.

33 Tīada, a 'tide -Lagɔ 'yī, ɔ 'ka aın 'wlulapılı, 'in a 'ka gbv tıklū lεnv. We 'bigv, -Lagɔ 'ka aın -lu weee -muv 'nyε.

34 Nu, a 'na lɔlv dli cızı gbv 'gbv -nī. Nu, cızı 'bhie, a 'ka cızı nvv gbv 'wɔpla. Nu, -zεεn nvv siasie mia, we -tv 'sa, a 'na palī we 'yī -putuu -nv -gv -nī.»

7

*A 'na 'bhulu nyīmaa -yɔgbv
'wv -nī
(Lk 6.37-38,41-42)*

1 «A 'na 'bhulu nyīmaa -yɔgbv 'wv -nī, -Lagɔ yī amīaa -yɔgbv 'wɔbhū.

2 Nu, sa a bhua nyīmaa -yɔgbv 'wv, 'sa -Lagɔ yia amīaa -yɔgbv 'wɔbhua. -We a bhua 'wv, 'in a yībhɔlvā nyīma, 'mv -Lagɔ yia 'wɔbhua ɔ 'ka aın yībhɔlv.

3 «Bvεε gɔ -lε mia -na bheliī 'yīya 'wv, 'mv -na yīa -yɔ, 'in su -kibhe 'kadu -we mia -na

'yliya 'wɔ, -i'in 'yi we -yɔ. Lɛɛ
-lu ka 'gbɔa?

⁴ Su -kibhe 'kadɔ mɪ -na
'yliya 'wɔ, 'in -in nɛɛ -na bheli
-yla: <Nɔnu, in 'ka -mɪ bɔɛɛ gɔ
'yliya 'wɔsaa?> We 'nɪ 'ylinanɪ.
We 'nɪ mɔɔ?

⁵ Wɛɪ 'sɔ -nyumɛ, -in -sa -slɔ
-na 'dɛ su -kibhe 'kadɔ 'yliya
'wɔ, -in 'ka layɪ 'bhie, -in 'ka
bɔɛɛ gɔ -na bheli 'yliya 'wɔsa.

⁶ «A 'na 'nyɛnɪ -Lagɔɔ -lu gwɪ
yoo -nɪ, we 'nɪ -mɔɔ, 'in we
bhiti la, 'in we mua aɪn. A 'na
viteli amɪaa -can gbɔa -bobo
zɔ -nɪ, we 'nɪ -mɔɔ, 'in we nɔa
we -gɔ.

*A bhubhoe amɪaa Dide ɔ
mɪa yali*

(Lk 11.9-13)

⁷ «A -zla -lu, 'in wa 'ka we
aɪn 'nyɛ. A -talɪ -luu da, 'in a
'ka we 'yi. A bhli -budu, 'in wa
'ka -bha -kalɪ aɪn -yla.

⁸ Nɪ, ɔ zlaa -lu, 'mɔ wa nyɛa
we. -ɔ taha -luu da, mɔ yia
we. -ɔ bhli -budu, mɔ -yla wa
kalia -bha.

⁹ Amɪaa 'yu -ka aɪn 'floo -
zlalɪ, a mneni a 'ka ɔ tokpa
'nyɛɛ?

¹⁰ 'In ɔ -ka aɪn zibhi -zlalɪ, a
mneni a 'ka ɔ tibhe 'nyɛɛ? -
Innya, we 'nɪ sa -mɪ.

¹¹ Nɪ, amɪa -mama -wa
nyɪma 'nyii, a -yi amɪaa 'yua -
li -zɔnɔ 'nyɛ sa. We -ka 'sa -mɪ,
a -mɪ we -gɔ nɪ, amɪaa Dide
ɔ mɪa yali, -wa -ka ɔ -lu -zlalɪ,
-lu -zɔnɔ ɔ yia wa 'nyɛa.

¹² «-We a 'yibhaa nyɪma nɔ
aɪn -yla lɛ, amɪa nɔ 'ya we wa
-yla lɛ. Mɔ -wa Moizu tite -yɔ
-Lagɔgbɔ -falɪpanyaa 'sɛbhɛɛ
ji.

'Yoo 'sɔ
(Lk 13.24)

¹³ «A plali klolo nɔwɛɛ poo
'wɔ. 'Yoo -we kwaa nyumɛ
tɪtɪɛ 'wɔ, we gbɔ 'nɪ -yɔ -kalɪ,
'in we klolo nɔwɛɛ 'yilia 'wɔ la.
'In -wa bhli wee 'yoo, wa -zu
'wɔ.

¹⁴ Nɪ, 'yoo -we kwaa nyumɛ
'yliyɔgagɪɛ 'wɔ, we gbɔ -kalɪ -
yɔ. 'In we nɔwɛɛ mɪa poo. -Wa
yia we -yɔ, wa 'nɪ 'wɔzu.

*Suu 'bhue -yɔ wa yibhelia
we*

(Lk 6.43-44)

¹⁵ «Nyɪma -wa laa wa 'dɛ
-Lagɔgbɔ -falɪpanya, a zɔ
amɪaa 'dɛ 'yliyɔ wa gbɛgbɛɪn.
Wa -ka yi, wa mɪ sa -dlɔɔ
bhlabhɛ 'bhisa, 'in wa nɔkplɛ
mɪa, -mɔ 'wɔ -fliigwɪ -we mɪa
vla 'wɔ.

¹⁶ Wa lɛnɔgbɔ -yɔ a yia wa
yibhelia. Wa'a -sa *-dlɔya
'mɛwɪa 'wɔ, 'in wa'a -sa ma-
gloo -kɔji 'wɔ.

¹⁷ Nɪ, su -zɔnɔ weɛ mɪa,
'bhue -zɔnɔ we paa, 'in su
'nyuu mɪa, 'bhue 'nyuu we
paa.

¹⁸ Su -zɔnɔ mɪa, we 'nɪ
mneni we 'ka 'bhue 'nyuu 'pa.
'In su 'nyuu mɪa, we 'nɪ mneni
we 'ka 'bhue -zɔnɔ 'pa.

¹⁹ Su weɛ nyidi, -we 'nɪ
'bhue -zɔnɔ 'pa, -dɪ wa -dɪa we,
'in wa vitelia we -kosu 'wɔ.

²⁰ 'Sa a yia waa yocɪan yib-
helia wa lɛnɔgbɔ 'wɔ.

*-Zezuu nyɪma -zɔnɔ
(Lk 13.25-27)*

²¹ «-Wa gbaa da: <Na -Kanyɔ,
na -Kanyɔ>, we 'nɪ wa 'dɛ weɛ
-Lagɔ yi 'sa 'wlulapɪa. Nɪ, -
wa nɔa ɔ dumagbɔ lɛ, ma 'wɔ
ɔ yia lapɪa.

22 Zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua, -bha nyuma duun yia 'mɪ -yla gbaae: <-Amɪaa -Kanyɔ! -Amɪaa -Kanyɔ! Nu, -a ka -Lagɔgbu gba -na 'ɲni nya, -a ka zuzu 'nyii vu -na 'ɲni nya, 'in -a ka gwɛdigbu lɛnu -na 'ɲni nya, we 'ni mɔv?>

23 Tɔɔn, -bha na yia wa -yla gbaa -zejila 'wɔe: <In 'ni an -yi 'mnumnu. Nyuma 'nyii, a bɛ lɔ!>

*-Budu 'sɔɔ gbɔv nine
(Lk 6.47-49)*

24 «Nu, -we weee in gbaa dɛ ni, -ɔ -ka we yukwli pɔlv, 'in ɔ 'ka we -gɔgbu lɛnu, ɔ 'wlv gbɔyilonyɔ -ɔ 'sɔbha ɔ -budu tukpa -gɔ.

25 Da 'nyu lɔa, 'nyu yea -bha, -pɪpɛ 'kadɔ 'plia, wee -budu 'ni bhli. -We ka gbɔ -wa, wa ka we 'sɔbha tukpa -gɔ.

26 Nu, nyɪmɛ -ɔ 'nɔa na wɛli, 'in ɔ 'ni a we -gɔgbu lɛnu, ɔ 'wlv nyɔgɔgɔ, -ɔ 'sɔbhaa ɔ -budu -bɔsɛ -gɔ.

27 Da 'nyu lɔa, we yea -bha, 'in -pɪpɛ 'kadɔ 'plia, 'in we yia we la bhli, 'in we yia -nyumɔ weee.»

28 -Zezu bhia gbɔ ni gbagbɛ, 'in we yia nyuma weee ɲwɛgaga -subhal.

29 Nu, ɔ 'ni wa gbɔ -slolu -Lagɔɔ titee gwesanya 'bhisa, se -we -Lagɔ 'nyɛa ɔ, we nya ɔ -slolua wa gbɔ.

8

*-Zezu puea *sɔlibhanyɔ
(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)*

1 Da -Zezu mia -gɔgɔ kwlida, 'in nyumaa -zlo yia ɔ 'bɪ yi.

2 Tɔɔn, *sɔlibhanyɔ yabhlo bɛa ɔ 'yu, 'in ɔ yia 'kukolu 'sibhli, 'in ɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, -na zukpa -wa: we -ka -mɪ dɔdɔ nanɪ, -in mneni -in 'ka 'mɪ jipe.»

3 -Zezu -gloa sɔ 'wɔ, ɔ zɪa ɔ kwɛ,* ɔ nɛɛ: «We nanɪ 'mɪ dɔdɔ, -in 'pɔ!»

-Bha -bhlokpadɛ *sɔli 'bhɔa ɔ ku -yɔ,

4 'in -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-In -ka mni ni, -in 'na -salɪ we 'dɪ nyɪmɛ yabhlogbɔɔ -ni. Mni -na 'dɛ *-Lagɔbɔbɔnyɔ 'klɔslolua, 'in -we Moizɪ gbaa nu, nyɪmɛ -ɔ -ka 'pɔ ɔ 'nyɛ -Lagɔ, -in wla we, 'in wa 'ka we 'jiyibheli nu, -in ka 'pɔ.»

*-Zezu puea 'slɔjaa 'yugalinyɔɔ zɔyu
(Lk 7.1-10)*

5 We bhla -Zezu plaa Kapɛnaumɔgbɛ nɔkplɛ, 'in *Wlɔmɔ -slɔja glɔ gbɔu 'yugalinyɔ yia ɔ -gbɛ yi. Nu, ɔ yia ɔ zukpa 'palɪ, -mɔɔ 'ka ɔ -yɔbɛ.

6 ɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, na zɔyu ka gu -yɔ, ɔ ka 'kli, ɔ mɪ lapɪda -buduɲwɛɛ, ɔ mɪ siada duun.»

7 -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «In mɪ yida, in 'ka ɔ jipe.»

8 'In 'slɔjaa 'yugalinyɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, in 'ni we 'klɔ -ka, -in 'ka na -budu zɔ pla. Nu, gba wɛli yabhlo, 'in na zɔyu 'ka 'pɔ.

9 Nu, -amɪ, in mɪ na -ɔian zɔ, 'in in pilɪa 'slɔja tɔlvɔ 'wlv la. In -ka 'yabhlo -yla gbae:

* 8:3 Zuifɔv -gbɛ, -ɔ -ka sɔli -yɔ -ka, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka nyɪmɛ kwɛzɪ, 'in ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Lagɔbudu zɔ mni.

<-In mni!> 'in o mnia. In -ka 'ya -budu -yla gbae: <-In yi!> 'in -moo yia. 'In in -ka na zolubhononyo -yla gbae: <-In nu -mini le!> 'in o nva we le.»

10-Zezu 'nva we, 'in we yia o nwegaga -subhali, 'in o nee -wa mia o 'bi -yla: «In nee ain -yla gbuzonu sae: nyume, -o zva sadi ni, in 'ni -slo we -kanyo 'yi Izlaeli -dudu 'debhie -gbolu -gu.»

11 In nee ain -yla: nyima -duun yia yia. Tolva yia 'ylov 'wosoloda 'bhva, 'in tolva yia 'ylov bhilida 'bhva. *-Lagoo nyimaa 'wlulapiligbe 'wu wa yia dabudu lia, wa -yo *Ablaamu klaa, *Izaki klaa, we -yo *Zakobu.

12 Nu, 'yua -wa 'wlu -Lagoo 'ka 'yaa lapili, 'ma wa yia 'pipee vitelia, nikpise 'wu. -Mo wa yia wilia, 'in -mo wa yia gla 'wu lia.»

13 Toun, -Zezu nee oo 'slojaa 'yugalinyo -yla: «Mni -budunwee. -We -na dli mia -gu we ka lenu.»

-Bha -bhlokpade oo zoyu 'pua.

-Zezu puea guzunya duun (Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

14 -Bha -Zezu mnia Pielu -budunwee. O nynia -mo, 'in o yia Pielu 'nwanoo 'nyaa -yoyi lapida. -Moo ku -su.

15-Zezu zia o so kwe, 'in -pipee yia o ku zo 'plili. O saa 'wu, 'in o yia wa -yla pipie bhli.

16 Jibhe 'ka zo, 'in wa yia nyima duun -wa zuzu 'nyuu mia 'wu, o -gbe -la. O weli nya o vua zuzu 'nyii, 'in o jipea guzunya weee.

17 'Mo o nva le, 'in -we -Lagoo -falipanyo Ezaii gbaa we 'ka gbuzonu -ze: «O ka -amiasiasie 'wobhu, 'in o yia -ain gu -yosa.»

Nyima 'yibhaa wa 'ka-Zezu 'bimni (Lk 9.57-62)

18 -Moo 'bigu, -Zezu 'yia nu, nyima duun mi o kwesi, 'in o nee o 'binonya -yla nu, wa mni 'nyuu kakpe -putu -gu.

19 -Lagoo titee gwesanyo yabhlo bea o -yo, 'in o nee: «-Sloonyo, da weee -na yia mnia, in mi -mi 'bi.»

20 'In -Zezu nee o -yla: «-Totonya ka 'bhuka, 'in zia kaa lolu. Nu, da *Nyumee 'Yu 'kaa ladili, -bha 'ni -mi.»

21 'In o 'binonyo yabhlo nee o -yla: «Nyimaa -Kanyo, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka na dide 'bhlua mni 'bhie.»

22-Zezu nee o -yla: «-In yi 'mi 'bi, -in 'tide tilitnya 'yi, wa 'ka wa tilitnya 'bhlu.»

-Zezu belia -pipee 'kadu zo (Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

23 -Zezu -bhoo 'glu 'wu, 'in o 'binonya yia o yoo kwa.

24 Toun, 'in -pipee 'kadu yia 'pliphe bhli, 'in 'nyu -gbugbu yia 'glu 'woslo, -zugba -Zezu mi 'yaa 'wu.

25 O 'binonya bea o kwesi, wa ganoo o, 'in wa nee o -yla: «Nyimaa -Kanyo, -sa -ain gbu 'wu! -Amia tia!»

26 Toun, -Zezu nee wa -yla: «Dli 'kienyi -zunya, lee -lu ka 'gbu a nu 'sa nyanoo?»

Toun o saa 'wu, 'in o yia -pipee -yo 'nyu 'wluo 'kpili, 'in -bha yia 'wutu blenyii.

27 Nwεgaga -subhali wa 'de weee, 'in wa yia layibhali -yibhaliε: «ƆƆ nyumε mia da, 'nyu -yƆ -pɪpε zɔa Ɔ 'nɔɪwε, mɔɔ -nyumε ni da?»

-Zezu jipea nyɪma 'sɔ -wa kaa zuzu 'nyii 'wɔ

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-29)

28 We bhla -Zezu nynia 'nyuu kakpe yabhlo -gɔ, -mɔ -wa Gadale -nyɪmaa dɔdɔ -gɔ, 'in nukpasia 'sɔ yia gbawla nyidi 'tla, 'in wa yia Ɔ yoo yi. Waa nukpasia mia, zuzu 'nyii mɪ wa 'wɔ. 'Cε wa paa -bhabha, 'in wa bhɪtia nyɪma, we 'dεε 'gbɔ nyɪma weee nɔa nyanɔ, 'in wa'a 'plɪia -slεεn wee 'yloogblɔ.

29 Tɔɔn wa 'kɪa 'wɔ, wa nεε: «-Mɪ, -Lagɔɔ 'Yu, -naa lεε -gbɔ pɪɪ -amɪaa gbɔ 'wɔla? We bhla 'nɪ -slɔ nyni, yi -in yia, -in 'ka -aun 'kɪyɪε 'wɔpa yi?»

30 Nu, wa kwesi, -boboo -zlo mɪ -bha lililuu datalɪda.

31 'In zuzu 'nyii yia Ɔ zukpa 'pali, we nεε: «-In -ka gba -in 'ka -aun vɔ ni, -in kwa -aun -bobonya ni 'wɔ.»

32 -Zezu nεε: «A mɪ.»

'In we yia waa nyɪma 'sɔ 'wɔtla, 'in we yia -bobonya 'wɔpla. Tɔɔn, wee -bobonya yia -gɔgɔ kwli -gwagwɪε nya, we yia 'nyu lɔ slo, 'in we yia 'nyu lɔ tɪɪ -nya.

33 -Bha -boboo 'yɪyɔzɔnya mɪa 'gbe 'kadɔ nɔkplε -gwagwɪε nya, 'in -we weee yɪa -bobonya -yɔ -wa kaa zuzu 'nyii 'wɔ, 'in wa yia -mɔ we 'dɪ -sa.

34 Wee 'gbe nɔkpla -nyɪma weee 'tlaa, da -Zezu mia, 'in wa yia -mɔ mɪ. Wa 'yia Ɔ, 'in

wa yia Ɔ bhuhhoe, 'in wa nεε ni, Ɔ 'bhɔ wa dɔdɔ -gɔ.

9

-Zezu puea zɔlaslonyɔ

(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

1 -Zezu -bhoa 'glɔ 'wɔ, Ɔ -ɔɪa 'nyu 'wɔ, 'in Ɔ yia Kapenaumu lɔ mɪ.

2 'In nyɪma -yɔ zɔlaslonyɔ yia yi, -zugba Ɔ mɪ 'sowli 'wɔ. -Zezu 'yɪa ni, wa ka Ɔ dɪ -gɔ zɔ, 'in Ɔ nεε Ɔ zɔlaslonyɔ -yɪa: «Na 'yu, -in 'tɛmanɪ dɪ, in ka -na gbɔnyii 'wɔtɪ.»

3 -Bha, -Lagɔɔ titee gwe-sanya pɔpɪa 'wlukɔɔn laε: «Nu, nɔkpasu mia dε, -Lagɔ Ɔ vɛɪa.»

4 'In -we wa pɔpɪa 'wlukɔɔn la, -Zezu yia we yibheli, 'in Ɔ nεε: «Lεε -lu ka 'gbɔ a pɔpɪa 'wlukɔɔn la sa 'nyumεεa?»

5 In 'ka gba: «In ka -na gbɔnyii 'wɔtɪ,» -mɔɔ -kalia -yɔ yaayɪ, in 'ka gba: «-In -sɔ 'wɔ, -in nɔ,» -mɔɔ -kalia -yɔ yi?»

6 A yibheli we 'ji ni, Nyumεε 'Yu ka se dɔdɔ -gɔ Ɔ 'ka nyɪmaa gbɔnyii 'wɔtɪ.»

-Bha -Zezu gbaa Ɔ zɔlaslonyɔ -yɪaε: «-Sɔ 'wɔ, 'bhɔ -na 'sowli 'wɔ, mɪ -na -budɔɪwεε.»

7 Ɔɔ nyumε -sɔa 'wɔ, 'in Ɔ yia -budɔɪwεε mɪ.

8 Waa nyɪma 'yɪa we -yɔ, 'in nyanɔ yia wa dɪ 'wɔ slo, 'in wa yia -Lagɔɔ 'ɲɪ -mɪnɪ, ni, -Lagɔ ka nyɪma 'tɪtε 'nyε wa 'ka 'sasɔkpa -gbɔ lɛnɔ.

-Zezu laa Matie

(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

9 'Yɪ yabhlo nya -Zezu 'bhɔa -bhade, Ɔ mɪ 'plɪda, 'in Ɔ yia

nyumε wa laa Matie -yoyi, nu, ɔ -di 'gwεzīsābudu zɔ la. ɔ nεε ɔ -yia: «Yi 'mi 'bi.»

Matie -sɔa 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ 'bi mni.

10 -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya mi lida Matiee -budu zɔ, -zugba *nisun -gwεzīsanya -yɔ gbɔnyuuu kwε -cian duun mi 'ya wa glaa.

11 Falizinyuma 'yia we -yɔ, 'in wa nεε -Zezuu 'binɔnya -yiaε: «Amiaa -Kanyɔ mia, lεε -lu ka 'gbɔ ɔ -yɔ nisun -gwεzīsanya -yɔ gbɔnyuuu kwε -cian lia?»

12 -Zezu 'nɔa we, ɔ nεε wa -yia: «Nyuma -wa -yalia, wa'a mni -dɔtlɔɔ -gɔ. Nu, guzɔnya mnia -dɔtlɔɔ -gɔ.

13 -We -Lagɔweli ni gbaa, a mni a 'ka we 'jii datali, we nεε: «-We in 'yibhaa mɔ -wa nu, nyuma 'ka nyazɪdlɪ -ka, we 'ni 'slaka -sasie.» Nu, in 'ni nyuma tiklu laa yi, gbɔnyuu -lɛnɔnya in yia laa.»

-Zezu -yɔ 'sun

(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

14 'Zan -Batisu 'binɔnya bεa -Zezu kwesi, 'in wa yia ɔ layibhaε: «Lεε -lu ka 'gbɔ, -amia -yɔ Falizinyuma pla 'sun 'yɪ tɔlɔa nya, 'in -nanɔɔ 'binɔnya'a nɔ we lεa?»

15 'In -Zezu nεε wa -yiaε: «Nu, 'ηwnɔ kwa zɪ, ɔ 'lowlii 'talea mia, wa dɪ 'ni mɛni, gbɔzɔnɔ -wa yi? -Innya, yo -wa yo. Nu, 'yɪ yabhlo yia nynia, 'in wa saa wa 'ηwnɔɔ 'lowli glaa. Nu, -mɔɔ zɪ wa plaa 'sun.

16 «Nu, -bana sɔa -ka yla ni, nyumε -ka we pipɛda -mi, ɔ'ɔ zɔ we ylada 'naa lolu. ɔ -ka

'sa we nɔ, 'in 'naa lolu gbizea -bana sɔa 'wɔ, 'in we ylada ylimania 'wɔla.

17 'Sa -bhlokpade, wa'a palɪ nɔ lolu *bala sɔa 'wɔ. Wa -ka 'sa nɔ, 'in bala wlɔa, 'in nɔ jitea. Nu, nɔ -lolu kaa bala lolu, 'in we 'dε 'sɔ gwɫεa.»

-Zezu puea 'ηwnɔ yabhlo, 'in ɔ yia 'ηwnɔ yuyabhlo 'yliyɔ gagie 'nyε

(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 Da -Zezu mia -slɔ gbɔ gbada, 'in Zuifɔɔ 'yugalinyɔ yabhlo yia yi. ɔ 'sibhɪa ɔ 'yu 'kukolu, 'in ɔ nεε: «-Na zukpa -wa, na 'ηwnɔ yu ka tɪ, we 'bi 'ni -slɔ 'wɔ gwɫε, nu, -in yi, -in 'ka ɔ sɔ -gɔ lapali, 'in ɔ 'ka 'yliyɔ gagie 'yɪ.»

19 -Zezu -sɔa 'wɔ, 'in ɔ -yɔ ɔ 'binɔnya yia -mɔɔ 'bi mni.

20-21 -Bha 'ηwnɔ yabhlo mi -bha, mɔ palɪa kwε, we li -zɔ kugbua lε 'sɔ ɔ -yɔ. ɔ nεε ɔ 'dεε dɪ zɔ: «In -ka ɔ -bana kwε -zizie mneni, 'in na pɔa.»

We 'dεε 'gbɔ ɔ yia -Zezu lɔɔ 'plɪɪ, 'in ɔ yia ɔ -banaa ηwe kwεzɪ.

22 -Zezu 'bhɪia la, ɔ 'yɪa ɔɔ 'ηwnɔ -yɔ, 'in ɔ nεε: «Na 'yu, a 'temani dɪ, amaa dɪ ka aɪn pue.» -Bha -bhlokpade ɔ 'pɔa.

23 Tɔɔn, -Zezu nynia Zuifɔɔ 'yugalinyɔɔ -budunwεε, 'in ɔ yia -mɔ guzɔ -gɔfi -bhɪɪnya -yoyɪ, -zugba nyuma duun zizli -bha -gɔ sɔ weε lɔ.

24 ɔ nεε: «A 'bhɔ -bha! Nu, ɔɔ 'ηwnɔ yu 'ni tɪ, 'yɪlaa 'wɔ ɔ mia.»

'In wa yia ɔ gla palɪ.

25 Wa ka wa wleli weε 'bhie, -Zezu yia komi lɔɔ pla.

Ɔ kpalia ɔɔ 'ɲwɔnyu sɔ -yɔ, 'in -mɔɔ yia 'wɔsɔ.

26 We dɪ mnenia wee dɔdɔ weee -gɔ la.

-Zezu puea 'lɔlɔnya 'sɔ

27 -Zezu 'bhɔa -mɔ, ɔ mɪ 'yloogblɔ, 'in 'lɔlɔnya 'sɔ yia ɔ 'bɪ mɪ. Wa 'kpɪa 'wɔ, wa nɛɛ: «-Davidu 'yɔɔa, -in 'yɪlɪ -aun nyazɪɔɔ!»

28 Da ɔ plaa -budu zɔ, 'in 'lɔlɔnya 'sɔ yia ɔ kwesi bɛ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Lee a zɔ dɪ nɪ, in mneni in 'ka we lɛnɔv?»

'In wa nɛɛ: «Nyɪmaa -Kanyɔ, gbɔzɔnɔ -wa, -in mneni we.»

29 Tɔɔn, -Zezu zɪa wa 'yli kwɛ, 'in ɔ nɛɛ: «Sa a zɔa dɪ, a 'yɪ 'sa we!»

30 'In wa 'yli yia -blo. -Zezu nɛɛ wa -yla 'klɔ 'cɪcɪ nya: «Nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'na yibheli we 'ji -nɪ.»

31 Tɔɔn, wa mɪa, 'in wa yia -Zezuu 'dɪ -sa wee dɔdɔ weee -gɔ.

-Zezu jipea bhobho yabhlo

32 Da wa mɪa mɪa, 'in wa yia -Zezu nyɪmɛ yabhlo -la. Nɪ, ɔɔ nyɪmɛ mɪa nɪ, ɔ 'nɪ gbagbie mneni, zuzu 'nyuu mɪ ɔ 'wɔv 'gbɔ.

33 -Zezu vua wee zuzu, -bha -bhlokpade ɔɔ nyɪmɛ gbaa. 'In -wa mɪa -bha, ɲwɛgaga -sɔbhali wa, 'in wa nɛɛ: «Aya, -a 'nɪ -slɔ 'sasɔkpa -gbɔ -mɔnɪ da 'yɪ Izlaɛlɪ -dɔdɔ -gɔ.»

34 Nɪ, Falizinyuma mɪa, -maa nɛɛ: «Zuzu 'nyiii -kanyɔ 'nyɛa ɔ 'tɪtɛ, 'in ɔ 'ka zuzu 'nyii vu!»

Nyɪmaa -zlo -laa -Zezu nyazi 'wɔ

35 -Zezu 'plɪa -bha 'gbe 'kadɪ weee -yɔ 'gbe yua weee 'wɔ, ɔ plaa -Lagɔbudunya zɔ, 'in ɔ yia -mɔ nyɪma gbɔ -slolu. -Lagɔgbɔ -we gbaa -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlulapɪlgbɔ, 'mɔ ɔ gbaa wa -yla, 'in ɔ yia gu weee -yɔ sɪasɪ weee jipe.

36 Nyɪmaa -zlo -wa mɪa sɪada, 'in wa dɪ 'nɪa mɛnɪ, -wa 'wɔa bhlabhlɛ -we 'nɪ 'yɪliɔzɔnyɔ -ka, ɔ 'yɪa wa -yɔ, 'in wa yia ɔ nyazi 'wɔla.

37 'In ɔ nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya -yla: «'Mnɔ ka zalɪ duun, we kpaa 'yɪlɪ, 'in we -dɪdɪnya 'nɪ 'wɔzu.

38 We 'gbɔ, a bhuhhoe kpaa -Kanyɔ ɔ 'ka lubhonɔnya yoo 'pa, wa 'ka wee -lu -dɪ.»

10

-Zezuu tietienya kugbua lɛ 'sɔ

(Mk 3.13-19; Lk 6.12-26)

1 -Zezu laa ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ 'sɔ, 'in ɔ yia wa 'tɪtɛ 'nyɛ wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu weee -yɔ ku zɔ -sɪasɪ weee jipe.

2 Ɔ tietienya kugbua lɛ 'sɔɔ ɲmɪ nɪ: tɪada, 'Simɔɔ (-mɔɔ -baɲmɪ -wa Piɛlɪ), we -yɔ ɔ bheli Andlee klaa, Zebedee 'yua *'Zake -yɔ ɔ bheli *Zaan klaa,

3 Filipɔ -yɔ Batlemii klaa, Toma -yɔ nisɔn -gwɛzɪsanyɔ Matie klaa, Alifee 'yu 'Zake -yɔ Tadee klaa,

4 'gbee *lɔpanyɔ 'Simɔɔ we -yɔ Zudasɪ Isikaliɔv, nyɪmɛ ɔ wlɔa -Zezu ɔ tɔnyɪma -yla.

-Zezu tiea ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ 'sɔ

(Mk 6.7-13; Lk 3.1-6)

5-6 -Mɔv 'bɪgɔ, -Zezu 'kaa ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ 'sɔ tie ɔ nɛɛ

wa -ylaε: «Nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, a 'na mnuni wa dudu -gv -ni. A 'na mnuni 'ya Samalii -dudu 'gbe yabhlogboɔ 'wu -ni. Da a 'kaa mnuni, mu -wa Izlaelnyumaa -gbε, ma 'wɔba mnɔmnɔ -bhlabhle.

⁷ A -ka 'yloogblv -mɪ, a gbaε: -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapili bhla ka cɪpa.

⁸ Guzɔnya mɪa, a jipe -maa. -Mama -ka tɪ, a 'nyε -maa 'yliyɔgagie. Sɔlibhanya mɪa, a pue -maa, 'in a vu zuzu 'nyuu. Bhe a 'yia wee 'tite, we 'dεε 'gbv, a -sa nyuma 'wv bhe.

⁹ A 'na 'bhulu -can klaa, 'gwezi klaa, we -yɔ tama yabhlogboɔ 'wu -ni. A 'na pali we amɪaa pɔsi 'wv -ni.

¹⁰ A -ka mnɪda -mɪ, *-bada klaa, -bana 'sɔnv klaa, -sakwla klaa, we -yɔ kɔɔsu, a 'na 'bhulu we 'yabhlogboɔ 'wv -ni. Lubhononyɔ mɪa, ɔ ka ɔ lililuu 'klv.

¹¹ «Nu, a -ka 'gbe 'kadɪ -mɔmv 'wv nyini, a -ka 'gbe yua -mɔmv 'wv nyini, nyumε -ɔ 'kaa ain kpa 'nanv, a -talɪ ɔ da. A 'ni -slɔ wee 'gbe 'wɔbhv, a -dɪ -bha la.

¹² -Budu -mɔmv ηweε a -ka nyini, a ηwna wa 'nyula, 'in wa 'ka 'wɔtɔvε -dlɔɔ 'yɪ.

¹³ Wee -buduηweε -nyuma -ka amɪaa 'lakpasu kpa, amɪaa 'wɔtɔvε -dlɔɔ -tv wa -gv. 'In wa 'ni amɪaa 'lakpasu kpa, a -yɔ amɪaa 'wɔtɔvε -dlɔɔ 'pli.

¹⁴ «Nu, -budu -mɔmv ηweε we -yɔ 'gbe -mɔmv 'wv, wa 'ni amɪaa 'lakpasu kpa, wa 'ni ain yukwli pɔlv, a gbɔɔ amɪaa bhv -yɔ *-bhuhui, 'in a 'bhv -bha.

¹⁵ In neε ain -yla gbvɔnv sa nu, zɪ -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbv 'wɔbhua, wee 'gbe -mɔnv nɔkpla -nyuma yia sɪa bhabha, we 'ka *Sodmv -nyuma -yɔ *-Gomɔlv -nyuma -nv 'wɔzi.

-We 'kaa -Zezuu 'binɔnya yɪ

(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)

¹⁶ «A pɔ yukwli: nu, bhlabhle 'bhisa na tiea ain -mɔ gbi glaa. We 'dεε 'gbv a mna 'yɪ tibhe 'bhisa, 'in a 'ka mɪ -dlɔɔ -kpakv 'bhisa.

¹⁷ Nu, gbvɔbhunya 'yu wa yia ain kwaa, 'in wa 'ka ain selɪ -mɔ -Lagɔbudunya zɔ. We 'dεε 'gbv, a zv amɪaa 'de 'yliyɔ.

¹⁸ Na 'gbv, wa yia ain dudu 'wlulapilinya -yɔ nyumaa 'wlulapilinya 'yu kwaa. Nu, -maa -yɔ -wa 'nia Zuifu, wa 'yu a yia na gbvdayinya -zεa.

¹⁹ Wa -ka ain gbvɔbhunya 'yu kwa, a 'na lɔlv dlɪ -ni, -we a 'kaa gba, 'in sa a 'kaa we gba mv ni: welɪ -we a 'kaa gba, we bhla a yia we.

²⁰ Nu, wee welɪ mɪa, we'e 'bhv amɪaa 'de dlɪ zɔ, amɪaa Dide -Lagɔ yia we wlaa ɔ Zuzuu gbεgεɪn.

²¹ «Nu, bhelia yia wa bhelia wlaa wa 'ka wa 'bha, 'in 'sa -bhlokpade didea yia wa 'yua wlaa. Yua yia wa didea -yɔwɔsɔlv, 'in wa 'ka wa 'bha.

²² Amɪa, na 'gbv nyuma wee yia ain 'wonyεa. -ɔ ka dlɪ -ka 'mɪ -gv -tv, 'in we 'ka we bhloluda nyini, 'in -mɔɔ bhva gbv 'wv.

²³ Wa -ka ain 'klyie 'wɔpalida -mɪ 'gbe yabhlo

'wv, a mnı 'gbe -putu 'wv - gwagwie nya. In nEE ain -yla gbvzvnu saE: a 'nı -slv *Izlaeli 'gbe weee 'wvplıie bhıa, 'ın NyımEE 'Yu 'kaa lvyi.

24 «Kpıakpıanyv yabhlogbv vı v -slolunyv 'wvzi, 'ın gaylo yabhlogbv vı v -kanyv 'wvzi.

25 Nu, 'kpıakpıanyv -ka v -slolunyv 'bhısa -mı, 'ın gaylo 'ka v -kanyv 'bhısa -mı, we -tv sa. Wa -ka -budunwEE -kanyv vEli, wa -ka v 'ıni zv *Belızebultı, v -budunwEE -nyıma mıa, -maa -nv yia -bha -zia!

-v a 'kaa sv, mı nu
(Lk 12.2-7)

26 «A 'na svlv nyıma -nı. Nu, -lu weee mıa zizeda, zlı 'klv we yia 'tlaa, 'ın -we ka 'ji nyıma 'nıa -yi, 'ji wa yia we yıbhelia.

27 -We ın gbaa ain -yla nıkpıse 'wv, a gba we zlı. -We ın gbaa ain -yla ıwunweda, a wızi we nyıma weee -yla.

28 -Wa mnenia wa 'ka nyımEE ku 'bha, 'ın wa 'nıa mneni wa 'ka nyımEE zuzu 'bha, a 'na svlv wa -nı. Nu, -Lagv mıa, v mneni v 'ka nyımEE ku -yv v zuzu 'bha -kosu 'wv, we 'gbv a sv v.

29 «Nyımaa 'yliya 'wv, bhuyua 'nı -vale -ka. Tama -bhloo 'gbv wa paa we 'sv pElv. 'In -mıv bhla, amıaa Dıde 'nı -slv we ıwınu, we yabhlogbv vı v bhlı dıdv.

30-31 Nu amıa, a 'yli -Lagv 'yliya 'wv, a 'ka bhuyuaa -zlo 'wvzi, nu, -Lagv -yi amıaa 'wluo nyii ıwe. We 'dEE 'gbv a 'na svlv nyıanv -nı.

NyımE -v mıa -Zezuu -nv nya mı nu
(Lk 12.8-9)

32 «Nu, nyımE, -v -ka gba v mı na -nv nya -zejila 'wv, 'ın na gbaa na Dıde -v mıa yalı 'yu nu, v mı na 'bınvnyv nya.

33 Nu, -v yia na gbv kpElıa -zejila 'wv, 'ın -amı na kpElıa v gbv na Dıde -v mıa yalı 'yu.

-We -Zezu -laa dıdv -gv mv nu
(Lk 12.51-53, 14.26-27)

34 «Nu, ın 'nı 'wvıtvE -dlv v -la dıdv -gv. We 'nı -mıv, ın 'nı 'wvıtvE -dlv -la, nu, tv ın -laa dıdv -gv.

35 «Nu, 'yu -yv v dıde klaa, 'ııwınyı -yv v 'nyaa klaa, we -yv 'ııwınyı -yv v 'lowlıı 'nyaa, 'yli ın yia wa pıpalıa.

36 NyımEE -budunwEE -nyıma yia v tvnyıma -zEa.»

37 «NyımE -v -ka v dıde -yv v 'nyaa 'yıbha we 'ka 'mı -zi, v 'nı mneni v 'ka na 'bınvnyv -zE. 'In -v -ka v nvkpasuyı -yv v 'ııwınyı 'yıbha we 'ka 'mı -zi, v 'nı mneni v 'ka na 'bınvnyv -zE.

38 'In nyımE -v 'nı v sıasıEE *su 'wıbhı, v 'ka 'mı 'bı yi, v 'nı mneni v 'ka na 'bınvnyv -zE.

39 Nu, -v -ka gba, v 'ka v 'dEE 'yliyıgvagıe 'yı nu, tııa v yia. 'In -v -ka v 'dEE 'yliyıgvagıe wıa na 'gbv, 'ın -mıv yia 'yliyıgvagıe -we 'nıa bhlılvda -ka.

-We -Lagv 'kaa nyıma 'nye
(Mk 9.41)

40 «NyımE -v -ka ain kpa 'nanıv, -amı v kpa 'nanıv. 'In nyımE -v -ka 'mı kpa 'nanıv, -v tıea 'mı, 'mı v kpa 'nanıv.

41 NyımE -v -ka -Lagıgvıv -falıpanyı kpa 'nanıv, v mı -Lagıgvıv -falıpanyı nyaa

'gbu, -we -Lago 'kaa o gbuu - falipanya 'nye, 'yia o yia we. 'In -o -ka nyime mia tiklu -Lago 'yu kpa 'nanuu, o mi tiklu -Lago 'yuu 'gbu, -we -Lago 'kaa nyima tiklu 'nye, 'yia o yia we.

42 In nee ain -yla gbuzonu sa nu, nyime -o -ka 'nyu -wotuu 'kapsu yabhlogbo 'nyenyeyua nu 'yabhlo 'nye, o mi na 'binonyo nyaa 'gbu, -Lago yia we -tnuu -moo 'nyea.»

11

1 Da -Zezu bhia wee gbu gbagbie, o 'binonya kugbua le 'so -yla, 'in o yia -bha 'bhu. O mnia wee dudu -gbu 'gbenya 'wu, o gbaa -mo -Lagobu, 'in o yia -mo nyima gbu -slolu.

-Zezu gbaa 'Zan -Batisu gbu (Lk 7.18-35)

2 'Zan -Batisu mia, o mi -kasu 'wu, 'in o yia -Zezu Klisu lenugbuu 'di 'nu. -Bha o tiea o 'binonya taba, wa 'ka o layibhae:

3 «Nu, nyime -o 'kaa yi, -a mia woda, 'mo -in -mia yi, yaayu, -a wu nyime -putuu?»

4 -Zezu nee: «Nu, -we a 'nua, -we a 'yia -yo, a mni, a -sali we Zaan ludi nya.

5 'Lolonya mi layida, 'tigiginya mi nada 'nanuu, solibhanya ka 'pu. 'Sulonya mi 'noda, titlinya ka titlie lu 'wuso. Wa mi -Lagobu gbada bobabhanya -yla.

6 Nyime -o 'ni 'mi dli -gu -sa, 'wututue -dlao mi o -nu nya.»

7 Da Zaan 'binonya 'bhitia lu, 'in -Zezu yia Zaan gbu gbagbie bhli nyima duun -yla. O nee: «Lee -lu a mni ylaa da

bebileea? Gblee -we -pupe mia zukluda, mu -wa yi? -Innya!

8 'In lee -lu a mni -sleen -mo ylaa? Nyime -o kaa -bana 'nanuu 'wu, mo -wa yi? Nu, nyima -wa kaa -bana -zonu 'wu, nyimaa 'wlulapilinyoo -budunwee wa mia.

9 We -ka 'sa -mi, lee -lu a mni -mo ylaa tenyua? -Lagobu -falipanyo -wa yi? In, in nee ain -ylae: o 'yli, o -zi -Lagobu -falipanyoo 'degbolu.

10 Nu, -Lago nee o 'sebhe 'wu Zaan dae:

<-Mi 'yu na paa na tietienyo yoo,

o 'ka -na 'yoo -yomnazi.>

11 In nee ain -yla gbuzonu sae: nyima -wa 'nwnu gwalia, wa glaa, nyime -o 'kaa 'yli, o 'ka 'Zan -Batisu -zi, -mo -kanyo 'ni -mi. We mi 'sa 'bhie, nyime -o mia 'kienyi -le -Lago nyimaa 'wlulapilibe 'wu, -mo 'yli o 'ka Zaan -zi.

12 We 'ka 'Zan -Batisu -Lagobu -gba bhla 'bhu we 'ka -zeeen yli, *-Lago nyimaa 'wlulapilie mi 'yugbein mnida 'tite nya, 'in nyima 'tite bhua we 'wu.

13 We 'ka Zaan bhla nyini, -Lagobu -falipanya weee -yo Moizu tite weee, -Lago nyimaa 'wlulapilie gbu wa gbaa.

14 A -ka na weli 'wunwnu, oo *Elii -o -Lago sebhe gbaa nu, yia o yia, Zaan -wa.

15 -O -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.

16 «Nyima -mama in 'ka desleen -nyima ni 'wopalia? Wa 'wlu sa 'yilaasi -wa -di -gblagblu 'wu la, -zugba taba kpi 'wu wa -lima -yla,

17 'in wa gbae:
 <-A ka ain -yla -lili bhli,
 a 'ni lite.
 'In -a ka ain -yla guzɔlvv bhli,
 'in a 'ni -bhali!>
 18 'Sa Zaan yia, ɔ ka 'sun pla, ɔ
 'ni nu 'ma, 'in wa nɛɛ nu, ɔ ka
 zuzu 'nyuu 'bi!
 19 Nyimeε 'Yu yia, ɔ mi lida,
 ɔ mi 'mada, 'in wa nɛɛ: <A -
 tali, nyime mia de, liligbu -yɔ
 numagbu ɔ kaa. Nu, *nisɔn
 -gwezisanya -yɔ gbonyuuu
 kwe-cian, wa 'tale ɔ -mia.> Nu,
 -Lagɔɔ gbuyiloo lenugbunya -
 yɔ wa yibhelia we 'ji nu, we
 tiklu.»

'Gbe -we 'nia -Zezuu gbu
 ηwnu
 (Lk 10.13-15)

20 'Gbe -we 'wɔ ɔ nva
 gwɛdigbu le, 'in wa 'nia wa
 dli 'bhiti, 'in ɔ yia wa -yla gbu
 lapalie bhli:

21 «Kolazen -nyima,
 gbonyuu mi amiaa -nu nya!
 Betisaida -nyima, gbonyuu mi
 amiaa -nu nya! Nu, gwɛdigbu
 -Lagɔ nva da le ain nyidi,
 we 'ka 'yaa 'mu ɔ nu le Tili -
 yɔ Sidɔɔn, -zugba wa ka wa
 dli 'bhiti pepe, 'in wa plaa -
 gbɛnaa 'wɔ, 'in wa slua 'tɔtɔ
 'wluo, mu yia we slolua mnia.

22 We 'dɛɛ 'gbu in nɛɛ, zli
 -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu
 'wɔbhua, amiaa -nu ɔ yia
 'wɔbhua we 'ka Tili -yɔ
 Sidɔɔn -nu 'wɔzi.*

23 Amia, Kapenaumu -
 nyima, amiaa dli 'wɔ nu, 'wɔ
 a yia -sɔa yali yi? -Innya, we
 'ni -mu, zɔ -Lagɔ yia ain beha,
 tilitinyaa dɔdɔ -gv. We -ka nu,

gwɛdigbu in nva da ain nyidi
 le, mu nu Sodamu le, wa 'na
 'ka 'yaa labhu, -zugba wa mi
 -zɛɛn -bha.

24 We 'dɛɛ gbu in nɛɛ zli
 -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu
 'wɔbhua, amiaa -nu ɔ yia
 'wɔbhua we 'ka *Sodamu -
 nyumaa -nu 'wɔzi.»

A mni -Zezuu -gbe ɔ 'ka ain
 'gba 'wlu -sa
 (Lk 10.21-22)

25 -Muɔ 'bigv, 'in -Zezu nɛɛ:
 «Dide, -na 'ηni na mnunia, yali
 -yɔ dɔdɔv -Kanyɔ, in 'pa -mi
 fuo. -We ka gbu -wa, -lu -we
 -in zizea gbuyilonya -yɔ 'ylim-
 nanya kweɛ, 'mu -in -slolua
 'nyenyeyua 'klv.

26 Gbuɔɔv -wa, Dide, -na
 'de 'yibhaa we -mi 'sa.

27 «Nu, na Dide ka 'mi -lu
 weee 'nye. ɔɔ Yu mia, we
 'ni ɔ Dide 'debhlogbɔɔ 'wɔbhv,
 nyime yabhlogbɔɔ 'ni ɔ -yi.
 'In ɔɔ Dide mia, we 'ni ɔ 'Yu
 'wɔbhv, nyime yabhlogbɔɔ 'ni
 ɔ -yi. Nu, nyima -wa ɔɔ 'Yu -
 slolua ɔ Dide, ma -yia ɔ.

28 «A 'de weee kaa da 'gba
 'kadɔ 'wlu, a yi na -gbe in 'ka
 ain nyapɛda 'nye.

29 -We in 'bhua 'wɔ, amia
 'bhu 'ya we 'wɔ, 'in in 'ka ain
 gbu -slolu. Nu, na dli -dlɔɔ, 'in
 i'in 'ylimani na 'de. -Bha a yia
 amiaa 'dɛɛ 'wɔtɔtɔv -dlɔɔ 'yia.

30 Sa na yia ain 'yugalia, we
 'ni 'te, 'in 'gba na yia ain 'wlu
 dia we 'ni 'wɔwɔlv.»

12

-Zezu -yɔ *Nyapeyli
 (Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

* 11:22 Kapenaumu kwesi -gbe -wa Kolazen -yɔ Betisaida, 'in Sidɔɔn -yɔ Tili mia,
 'lakpa -gbe 'kadɔ -wa.

1 -Mvυ 'b'igυ, Zuifvυ
*Nyapεyli yabhlo nya, -Zezu
'plūia blekpaa, 'in ηwα yia ρ
'bunanya 'bha, 'in wa yia bleya
'kwa wa 'ka we li.

2 -We wa mia lenuda,
Falizinyuma 'yia we -yα, 'in wa
nεε -Zezu -ylae: «-Tali, -we -
amiaa tite gbaa wa 'na nυvυ
Nyapεyli nya ε -ni, 'mv -na
'bunanya nva lε!»

3 -Zezu nεε wa -yla: «'Yli
yabhlo nya, da ηwα mia *-
Davidi -yα ρ nαnanya 'bhada, -
we ρ nva lε, a 'ni -slα we zεlu?»

4 'In ρ yia -Lagα ρ bυbυbudu
zα pla, 'in 'floo -we wa 'nyεa
-Lagα, 'in ρ -yα ρ nαnanya 'sα
yia we li. Nu, wee 'floo mia,
-Lagα ρ tite nεε wa 'ni mneni
wa 'ka we li: *-Lagαbυbυnyaa
'dekpa 'ka yaa we li.

5 We mι cεlida Moizu
tite 'wυ nu, Nyapεyli nya, -
Lagαbυbυnyaa -ka lubho nυ *-
Lagαbudu 'kadυ zα, -we wa
'na 'ka yaa lεvυ, a 'ni -slα we
zεli nu, -Lagα 'na 'ka wa -yαgbυ
'wυbhυu?»

6 Nu, -we mia -seli we -zi -
Lagαbudu 'kadυ!

7 Nu, we mι cεlida -
Lagαεbhε 'wυε:

«-We in 'yibhaa, mv -wa nu,
nyuma 'ka nyazidli -ka,
we 'ni 'slaka -sasie.»

«A -ka yaa we 'wolanυ, a
'na 'ka yaa nyuma -wa 'nia
gbυnyuu lεvυ gbυ -dili.

8 Nu, Nyimeε Yu mia, mα -
wa Nyapεyli -Kanyα.»

-Zezu jipea nyime Nyapεyli
nya

(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

9 -Zezu 'bhva -bha, 'in ρ yia
*-Lagαbudu zα mni.

10 Nu, nyime yabhlo mia -
bha, ρ sα ka 'ku. -Wa mia -
bha, wa 'yibha wa 'ka -Zezu
gbυ 'wlu di. We 'dεε 'gbυ
wa yia ρ layibhaε: «-Amiaa
tite nυkplε, 'lee, nyime mneni
ρ 'ka guzonyα jipe Nyapεyli
nyaa?»

11 -Zezu nεε: «Ain glaa,
nyime yabhlo -ka bhlabhlε -
bhlo -ka ni, 'in we -ka 'wυtαb
-bhυka 'wυbhυ Nyapεyli nya
ni, -mα ρ yia we -saa, we 'ni
mvυ?»

12 Nu, nyime mia, ρ 'ylilo -
zi bhlabhlε. We -ka 'sa -mι,
nyime mneni ρ 'ka gbυzαnυ
lεvυ Nyapεyli nya amiaa tite
'wυ.»

13 'In -Zezu nεε ρ ka sα 'kua
-yla: «-Glo -na sα 'wυ.» ρ -gloa
we 'wυ, 'in we yia 'pυ, 'in we
yia 'wυtυ we -libheyi 'bhisa.

14 Falizinyuma mia wa glaa,
wa 'tlaa, 'in wa yia gbυ zva
mni, sa wa 'kaa -Zezu lasa, we
-gv.

15 -Zezu 'nva we, 'in ρ yia -
bha 'bhυ.

-Lagα ρ lubhonyα ρ -saa -
bha

-Slεen -Zezu mnia, 'in nyuma
duun yia ρ 'bι mni. ρ jipea
guzonyaa weε,

16 'in ρ nεε wa -yla 'klυ 'ciϒ
nya nu, ρ ρ -mia, wa 'na gbal
we -ni.

17 'Sa we 'plia sa, 'in -we
-Lagαgbυvυ -falpanyα Ezaii
gbaa, we 'ka gbυzαnυ -zε. ρ
nεε:

18 «Nu, -Lagα nεε:

«Na lubhonyα in -saa -bha,
mα ni.

ρ zε in -kalia, 'mα in 'nyεa na
dli weε yoo.

'Mα na yia na Zuzu 'nyεa.

Sa in 'kaa nyimaa -yɔgbu
'wɔbhu,
we gbu ɔ yia dɔdɔgbu -
nyuma weee -yla la-
palia.

19 ɔ -yɔ nyimɛ 'na 'ka kpɛli.

'In ɔ 'na 'ka 'wɔkpi,
'in nyimɛ yabhlogbɔɔ 'na
'ka ɔ wɛli 'nɔ 'yloogblɔ.

20 Gblee -we mia 'wɔkwnada,
ɔ 'na 'ka we 'kate,
'napɛ -we ka miɔ 'niɔ
layida -mi 'nanɔɔ,
ɔ 'na 'ka we nyumonɔ.

'Sa ɔ yia nɔa 'in nyima 'ka na
gbuzɔnɔ gbu 'wɔɲwɔnɔ.

21 Dɔdɔgbu -nyuma weee yia ɔ
dli 'wɔɔɔɔ. »

Nyima vɛlia -Zezu

(Mk 3.22-30; Lk 11.14-23)

22 Nu, 'lɔlɔ -bhobho yabhlo -
ɔ zuzu 'nyuu mia 'wɔ, 'mɔ wa
-laa -Zezu. -Zezu jipea ɔ, 'in ɔɔ
bhobho yia gba, 'in ɔ yia layi.

23 We -sɔbhaliɔ nyima weee
ɲwɛgaga, 'in wa nɛɛ: «ɔɔ mia
da ni, 'lee -Davidu 'yu ɔ -mia
yi?»

24 Nu, Falizinyima 'nɔa we,
wa nɛɛ: «ɔɔ nyimɛ mia da
ni, we 'ni zuzu 'nyiii -kanyɔ
Belizebuli 'nyɛ ɔ 'tite ni, ɔ 'ni
mneni ɔ 'ka zuzu 'nyii vu.»

25 -We wa pɔpalia 'wlukɔɔn
la, -Zezu -yi we, we 'gbu ɔ
nɛɛ: «Dɔdɔ -we ka -gɔ -nyuma
-ka togɔda -mi wa 'dɛkpɔa
nyidi, la wee dɔdɔ bhɔa. -
Budu -bhlo ɲwɛɛ -nyuma -yɔ
'gbe -bhlo 'wɔ -nyuma -ka -
yɔwɔsɔsɔlɔɔda -mi, we 'na 'ka -
gwɛɛ.

26 *-Saatan -ka -Saatan vu,
we 'dɛ -yɔ we -sɔlba 'wɔ, we -
ka 'sa -mi, we 'na 'ka -gwɛɛ.

27 Amia nɛɛ Belizebuli nyɛa
'mi see 'gbu, na vua zuzu
'nyii. We -ka 'sa -mi, nyɔɔ 'nyɛ
amiaa -lima se, 'in wa vu zuzu
'nyii? We 'gbu, amiaa -limaa
'dɛbhieɛ lɛnɔgbu slɔlua nu, -
we a gbaa, yo -wa.

28 -We -wa gbuzɔnɔ, mɔ nu:
nu, -Lagɔɔ Zuzu 'tite nya na
vua zuzu 'nyii, -mɔɔ 'ji -wa nu,
-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapɛɛ mi
aɔn nyidi.

29 «Nu, wa 'ni -slɔ latɛlɔnyɔ
gbuan, wa 'ni mneni wa 'ka
ɔ -budu zɔ pla, wa 'ka ɔ 'gba
labhu. Wa -ka ɔ gbuan, 'bhie
wa plaa ɔ -budu zɔ, 'in wa
bhua ɔ zɔzɔnɔ la.

30 «Nyimɛ -ɔ -yɔ 'mi 'ni -mi,
na tɔnyɔ -wa. Nyimɛ -ɔ -saa
'mi 'wɔ -a 'ka nyima -yɔbɔbɛli,
nyimaa lamumninyɔ ɔ -mia.

31 We 'dɛɛ 'gbu in nɛɛ aɔn -
ylɛɛ: -Lagɔ yia gbonyuu weee
-yɔ vɛliɔ weee 'wɔɔɔɔ. Nu,
nyimɛ -ɔ -ka -Lagɔɔ Zuzu vɛli,
-Lagɔ 'na 'ka ɔ -yɔgbu 'wɔɔɔɔ.

32 Nyɔɔ -ka *Nyimɛɛ 'Yu daa
gbonyuu gbaa, -mɔɔ -yɔgbu -
Lagɔ tia 'wɔ. Nu, nyimɛ -
ka Zuzu 'Pɔpa daa gbonyuu
gbaa, we 'dɛ yi dɛslɛɛn -zɛɔɔ,
we 'dɛ yi bhla -we mia yida
nya -zɛɔɔ, -Lagɔ 'na 'ka ɔ -
yɔgbu 'wɔɔɔɔ.

Su -yɔ we 'bhue

(Mt 2.16-17; Lk 6.44-45)

33 «Su -zɔnɔ paa 'bhue -zɔnɔ,
'in su 'nyuu paa 'bhue 'nyuu.
Suu 'bhue -yɔ wa yibhelia
wee su.

34 Amia mia dɛ, 'mɔnyimɛ a
-mia, a mneni a 'ka gbuzɔnɔ
gbaa? -Innya. -Lu -we yea
nyimɛɛ dli -zɔ, mɔ tlaa ɔ ɲwɛɛ.

35 Nyime -zɔnu mia, ɔ gbuzɔnu mia ɔ dibhe 'wɔ, 'mɔ ɔ wlelia. 'In nyime 'nyuu mia, ɔ gbu 'nyuu mia ɔ dibhe 'wɔ, 'mɔ ɔ wlelia.

36 In nee ain -ylaɛ: weli weee -we nyuma yia gbaa, zli -Lago yia nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua, we 'ji wa yia gbaa.

37 Nu, -na gbagbaweli -gu, -Lago yia -mɔ gbu dɔlia. 'In we -gu -na yia gbu 'wɔtlaa.»

Nyuma yibhalia -Zezu gwɛdigbu

(Mk 16.1-4; Mk 8.11-12; Lk 11.16,29-32)

38 Tɔɔn -Lagoɔ titee gwe-sanya -yɔ Falizinyuma nee -Zezu -yla: «-Slolunyo, -in nu gwɛdigbu yabhlo ɛ, 'in -a 'ka we 'jiiyibheli zɔzɔnu sa nu, -Lago tiea -mɔ.»

39 -Zezu nee: «Deslɛɛn -nyuma mia, nyuma 'nyii wa -mia, 'in wa'a zɔ -Lago dli -gu, 'in wa yibhalia 'mɔ gwɛdigbu. Gwɛdigbu yabhlogbɔɔ 'na 'ka wa -yla lenu, 'mɔ we 'nɔ *Zonasu gbu -zɛ.

40 Nu, Zonasɔ ka zli ta sabɔ ta li, zibhi nɔkplɛ. 'Sa -bhlokpade Nyimeɛ 'Yu yia gwlu zli ta sabɔ ta lia.

41 *Ninivu -nyuma 'nɔa *Zonasu weli, 'in wa yia wa dli 'bhiti. Nu, nyime ɔ 'yilia ɔ -zia Zonasɔ, ɔ mɔ da. We 'dɛɛ 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua, 'in Ninivu -nyuma sɔa 'wɔ deslɛɛn -nyuma 'yu, 'in wa dɔlia -maa gbu.

42 Sebaa 'wlulapilɔnwɔ 'bhua dɔdɔɔ bhloluda, 'in ɔ yia *Salomɔɔɔ gbuyilo weli yukwli pɔlba yi. Nu, nyime ɔ -zia Salomɔɔ, ɔ mɔ da. We

'dɛɛ 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua, 'in ɔɔ 'ɔnwɔ sɔa 'wɔ deslɛɛn -nyuma 'yu, 'in ɔ dɔlia -maa gbu.

Zuzu 'nyuu yia lu

(Lk 11.24-26)

43 «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyime yabhlo 'wɔ, we mɔ, we yi, -mɔ yeyɛ da, ladɔdaa datale nya, we 'ka ladi.

44 We 'nɔ da 'yu 'gbu, we nee we 'dɛ -ylaɛ: «Na -budu we zɔ in 'bhua, -mɔ na bhitia lu.» We 'bhitia -mɔ lu, 'in we yia -bha wee -budu yli klo nya, -zugba we nɔkplɛ mɔ laylipeda, 'in -mɔ mɔ lamnazida.

45 Tɔɔn, zuzu 'nyii gbesɔ ka nɔkplɛ -nyua 'yli bhabha, -we -zia wemu, 'in we yia -mɔ 'bɔmɔ. 'In we -yɔ we 'sɔ yia wee -budu zɔ lɔyi, dabɔɔ. 'In we yia -mɔ ladi duaa. -Slɛɛn, 'in ɔɔ nyimeɛ -kwikwi yia 'ylinyumanɔ, 'in we yia we tianu 'wɔzi. Deslɛɛn -nyuma -wa ka nɔkplɛ 'nyua 'yli, we 'sasɔkpa -gbu yia wa ylia.»

-Zezuu zɔayli -nyuma -zɔnu

(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

46 Da -Zezu mia nyuma -yla gbu gbada nɔ, 'in ɔ 'nyaa -yɔ ɔ bhelia yia yi, 'in wa yia -budunweɛ 'yiligbe. Wa 'yibha wa 'ka ɔ -yla gbu gba.

47 'In nyime yabhlo nee ɔ -yla: «-Na 'nyaa -yɔ -na -bhelia mɔ 'pipee, wa 'yibha wa 'ka -mɔ -yla gbu gba.»

48 -Zezu nee ɔ -ylaɛ: «Nyɔɔ -wa na 'nyaa, nyɔɔ -wa na bhe-lia?»

49 ɔ 'bhua sɔ 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ 'binɔnya wa 'kluslolu.

'In ɔ nɛɛ: «-Wa mia da ni, ma -wa na 'nyaa -yɔ na bhelia.

⁵⁰ Nu, ɔ nu na Dide ɔ mia yalu dumagbu ɛ, mɔ -wa na bheli, mɔ -wa na bhɔlɔ, mɔ -wa na 'nyaa.»

13

*'Mnɔpanyɔɔ gbɔɔ nine
(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)*

¹ Wee 'yɪ -bhlokpade nya, -Zezu 'tlaa -budu zɔ, 'in ɔ yia 'nyuu -gɔgɔ -gɔ ladi mni.

² Nyumaa -zlo ka ɔ gbelii 'gbɔ, ɔ yia 'glɔ 'wɔbho, 'in ɔ yia -mɔ ladi, -zugba nyumaa -zlo mi 'nyuu -gɔgɔ -gɔ.

³ Gbɔɔ nine nya ɔ -slolua wa gbɔ duun, ɔ nɛɛ: «Nu, kpaapanyɔ yabhlo mni 'mnɔ 'paa.

⁴ ɔ mia wee 'mnɔ 'mnida, 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo nwe -yɔ bhli, 'in 'zianya yia we li.

⁵ Tɔlɔa bhlilia tɔkpa -dɔdɔ -gɔ, da bla 'ni -zu. Bla 'ni -bha -zoo 'gbɔ, we yia mi sa slɔ.

⁶ Nu, 'yɪ -sɔa 'wɔ, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'ni -tlɔlɔ 'gbɔ.

⁷ We 'ya tɔlɔa sloa -kpɔga glaa, 'in -kpɔga yia we -gɔ palɪ, 'in we yia we 'tuntnu. We 'ni 'ya yabhlogbɔɔ 'pa.

⁸ Tɔlɔa yia dɔdɔ -zɔnɔ -gɔ bhlili, 'in we yia zɔ. We lakpa tɔlɔa wla 'ya glɔ -bhlo 'ya kug-bua, tɔlɔa wla 'ya glɔ ta, 'in tɔlɔa wla 'ya glɔ gbu.

⁹ -ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.»

*-We ka 'gbɔ -Zezu paa gbɔɔ
nine*

(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)

¹⁰ ɔ 'binɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ layɪha: «Lɛɛ -lu ka

'gbɔ -na slolu wa gbɔɔ nine -papie nya?»

¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ ka ɔ nyumaa 'wlulapɪgbɔ mia zizeda aɪn 'klɔslolu, nu, ɔ 'ni we wamia 'klɔslolu.

¹² Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nɔ wa yia -gɔpali, 'in we 'ka 'wɔzumanɪ. 'In nyime ɔ 'ni -lu duun -ka, we -sɛɛ mia ɔ kwɛɛ, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa.

¹³ «We 'dɛɛ 'gbɔ na gbaa wa -yla gbɔɔ nine -papie nya. Wa -ka ylada -mi, wa'a 'yɪ la. Wa -ka yukwli pɔda -mi, wa'a 'nɔ. Nu, wa'a 'nɔ gbɔ yabhlogbɔɔ 'wɔla.

¹⁴ 'Sa -we -Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ Ezaii gbaa, we -zɛa gbɔzɔnɔ wa gbɛgbɛɪn, ɔ nɛɛ:

«Yukwli a yia pɔa 'nanɔ,

'in a 'na 'ka we 'wɔlanɔ.

Ylaa a yia 'nanɔ,

'in a 'na 'ka -lu -yɔyɪ.

¹⁵ Nu, waa nyima -manu 'wlukɔn ka 'wɔtɔ -dudluu.

Wa ka wa yukwli 'sumani, wa ka wa 'yɪ 'mu,

wa yi layɪ, wa yi 'nɔ, wa yi gbɔ yibhelii 'gbɔ,

wa yi wa dɪ 'bhitii 'gbɔ, in yi wa gbɔ 'wɔsa.

'Sa -Lagɔ gbaa.»

¹⁶ Amia, amiaa 'yɪ yɪ la, 'in amiaa yukwli nua, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi amiaa -nɔ nya.

¹⁷ In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ saɛ: -Lagɔgbɔɔ -falɪpanya -yɔ -Lagɔnyima tikliu -zlo 'yɪbha -we a yia -yɔ, wa 'ka we -yɔyɪ, 'in wa 'ni we -yɔyɪ, -we a nua, wa 'ka we 'nɔ, 'in wa 'ni we 'nɔ.

*'Mnɔpanyɔɔ gbɔɔ ninee 'ji
(Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)*

18 «We 'dεε 'gbv, amia, a 'nv mnɔpanyɔɔ gbv ninee ji ni 'wɔla.

19 -Wa 'nva *-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilɛe wɛli, 'in wa'a 'nva we 'wɔla, wa 'wlv 'yoo ηwe -yɔ da 'mnɔ bhliia. *Gbonyuuu dide -ka yi, -we wa faa wa dli zɔ, 'in we saa -mɔ we.

20 'Sa -bhlokpade tɔlva mɪ -bha tɔkpa -dɔdɔ 'bhisa, da -Lagɔwɛli bhliia. 'In wa -ka we 'nv ni, 'in wa ηwnua we gbv 'mɔna nya, 'in wee 'mɔna'a -gwɛ.

21 Nu, wa 'ni ηwnu we 'ka somi fa wa dli zɔ. Waa nyima mia, bhla -sɛɛ nya wa ηwnua we -yɔ, 'in wa -ka wa sialida -mɪ, wa -ka wa 'klyie 'wɔpalida -mɪ -Lagɔwɛli 'gbv, 'in wa saa -Lagɔwɛli dli -gv.

22 Tɔlva 'wlv 'ya 'mnɔya -we -wa -Lagɔwɛli -mɔ -kpɔga glaa. Wa 'nva wee wɛli, 'in dɔdɔ -gvv dlube klaa, wa 'gwɛzi -we nania wa dɔdɔ, 'in we nva wa -dawli 'wv klaa, mɔ palida we -gvv 'gbv, we'e tɔva.

23 'In nyima tɔlva mia, -maa 'wlv wee 'mnɔya -we -wa -Lagɔwɛli -mɔ dɔdɔ -zɔnv -gv. Wa 'nva we, 'in wa yia we -yɔηwnu. Tɔvn, wee wɛli -we mia wa 'wv, 'in we yia tnv. We lakpa yabhlo wla 'ya glv -bhlo 'ya kugbua, we tɔlva 'ya glv ta, 'in we tɔlva wla 'ya glv gbv.»

-Petu 'nyuuu gbv nine

24 -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbv nine yabhlo, ɔ nɛɛ: «-We -yɔ -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilɛe 'wɔwlv, 'mɔ na yia da aɪn -yla gbaa. Nu, nyime yabhlo 'paa ɔ kpaa 'mnɔ -zɔnv.

25 -Mvv 'bɪgv, sabɔ, da nyima wee mia 'ytaa 'wv, ɔ tɔnyime yia, 'in ɔ yia -petuu 'ya glv wee 'mnɔ -kpaa, 'in ɔ yia mni.

26 Da wee 'mnɔ mia, 'in we mia zɔda, -zugba wee -petu mi 'ya -mɔ we nyidi.

27 «Wee kpaa -kanyɔɔ lubhonnya yia yi, 'in wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Amiaa -kanyɔ, 'lee, -in 'ni zlɛ da 'mnɔya -zɔnv 'paa? 'In da -petunya ni 'bhɔlva?»

28 «ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Na tɔnyime nva we lɛ.»

«'In ɔ lubhonnya nɛɛ ɔ -yla: «'Lee, -a mneni -a 'ka wee -petu 'tluu?»

29 «ɔ nɛɛ: «-Innya, nu, a -ka wee -petu 'tua yi, a mneni a 'ka 'mnɔ 'tlu -bha -bhlokpade.

30 A 'tide we 'yi, we 'dɛ 'sɔ 'ka 'ylimani. We -didɪ bhla -ka bɛ, 'in in 'ka we -didinya 'tɔlv nu, wa -di -slɔ -petu, wa gbvan we, 'in wa 'ka we sie. -Mvv 'bɪgv, wa 'ka 'mnɔ -di, 'in wa 'ka we na -gbagbv 'wɔkwa.»

-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilɛe gbv nine

(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

31 -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbv nine yabhlo, ɔ nɛɛ: «-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilɛe 'wlv su -we wa laa *mutadi, we 'ya. 'Mv nyime yabhlo 'bhua 'wv, 'in ɔ yia we glv ɔ kpaa.

32 We 'kienyi we -zi dɔdɔ -gvv su wee 'ya. Nu, we -ka mi, 'in we ylimania 'kadɔv, 'in we zɛa su -we -zia su wee 'wv. Nu, 'zianya yia we lolv 'sɔbhaa we 'klyia -nyidi.»

(Lk 13.20-21)

33 -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbv nine yabhlo, o nɛɛ: «-Lagoo nyimaa 'wlulapilie 'wlv *gɔɔ 'ɲwɔɔ yabhlo slua 'floo -bhv bhv kilo glv -bhlo 'ya gbu lv, o bhɪtia we, 'in we yia 'yli, mv.»

-We ka 'gbv -Zezu paa gbv nine

(Mk 4.33-34)

34 Nu, gbu weee mia de, gbv nine -papie nya o -slolua we nyimaa -zlo. We 'ni gbv nine -papie 'wv bhv, o' -slolu nyima gbv.

35 'Sa we 'plia sa, 'in -we -Lagoo gbv -falpanyo gbaa, we 'ka gbv zonu -zɛ, o nɛɛ:

«Nu, gbv nine -papie nya na yia wa -yla gbv gbaa.

We 'ka dudv gwedida 'bhv, gbv -we -Lagoo zizea, gbaa na yia we.»

36 Tovn, -Zezu 'bhva nyima glaa, 'in o yia -budu wɛɛ mni. O plaa -budu zo, 'in o 'binonya yia o kwesi bɛ, 'in wa nɛɛ o -ylae: «Gba -ain -yla kpa -petu 'nyuu nu gbv ninee 'ji.»

37 O nɛɛ wa -ylae: «Nu, -o 'paa 'mnɔya -zonv, Nyimɛɛ Yu -wa.

38 'In kpa mia, mv -wa dudv -gv, 'in 'mnɔya -zonv mia, mv -wa nyima -wa -Lagoo pila 'wlu la. -Petu mia, mv -wa nyima -wa gbvnyuu dide pila 'wlu la.

39 O tɔnyimɛ -o glva wee -petu, -Saatan -wa. We -didi bhla mia, -mv -wa dudv bhla da. We -dinya mia, -mv -wa 'anzinya.

40 Sa wa tua -petu, 'in wa vitelia we -kosu 'wv, 'sa -bhlokpade we yia dudv -bhia bhla -mia.

41 O Nyimɛɛ Yu yia onv 'anzinya yoo 'paa. Nu, -wa kwaa wa -lima gbvnyuu lv we -yo -wa ka de nva gbvnyuu le, we 'ka wa 'wv gɔɔzi, -wa -Lagoo pila 'wlu la glaa.

42 'In we 'ka wa -kosu 'kadv 'wv viteli. -Mo wa wia, -mo wa lia gla 'wv.

43 -Wa nva -Lagoo dumagbv le, ma yia la 'ylv 'bhisa da wa Dide pila nyima 'wlu la. -O -ka 'nonv -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.

'Nyimnulu -we mia zizeda

44 «-We -yo -Lagoo nyimaa 'wlulapilie 'wv lv mv -wa 'ɲimnulu yabhlo -we mia zizeda kpa. 'Mv nyimɛ yabhlo 'yia, 'in o yia we zize lv. O ple menɪ, 'in o mɪa, o yia o -lu weee pɛlv 'pa o 'ka wee kpa zo.

Tvka -zonv -we ka -vale 'tea, we gbv nine

45 «-We -yo -Lagoo nyimaa 'wlulapilie 'wv lv, mv -wa 'ya, -valepanyo -o mia tvka -zonv -we ka -vale 'tea dataida.

46 O 'yia wee 'ylinanv -tvka, -we ka -vale 'tea -we -zia we -lima ni, o mɪa, 'in o yia o -lu weee pɛlv 'pa o 'ka we zo.

Zibhi -bha -sowlii gbv nine

47 «-We -yo -Lagoo nyimaa 'wlulapilie 'wv lv, mv -wa 'ya, 'sowli -we wa viteli 'nyu lv, 'in we yi zibhi 'yli -bhlo -bhlo kpa.

48 We yea, 'in zibhibhanya yia we 'nyu lv gbize, 'in wa yia we 'nyu -gɔɔ -gv ladɪ, wa 'ka zibhi 'wv gɔɔzi. We zvonv wa

gbɔzia 'wɔ, -mɔɔ wa slua wa -
cɪcɛ 'wɔ, 'in -we 'niɑ 'ylinanɪ,
'in wa yia we kwɛɛ viteli.

49 'Sa -bhlokpade we yia -
mia dɔdɔɔ bhia zli. Nyima -
wa nɔɑ gbɔnyuu lɛ -yɔ -wa nɔɑ
gbɔ -zɔnɔ lɛ, 'anzɪnya yia yia
we 'ka wa -yɔsɪsalɪ,

50 'in -wa nɔɑ gbɔnyuu lɛ,
we 'ka -maa -kosu 'kadɔ 'wɔ
viteli. -Mɔ wa yia wilia, -mɔ
wa yia gla 'wɔ lia.»

*Gbɔzɔnɔ sva -yɔ gbɔzɔnɔ
lolu*

51 -Zezu nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya -yla:
«A ka we 'dɛ weee 'wɔlanɔɔ?»

Wa nɛɛ: «In, -a ka we
'wɔlanɔ.»

52 Tɔɔn, -Zezu nɛɛ wa -yla:
«Nu, -Lagɔɔ titee gwesanyɔ
-ɔ yibhelia -Lagɔɔ nyɪmaa
'wɔlɔpɪlɪgbɔ, ɔ 'wɔ nu, -
budunɔwɛɛ -kanyɔ yabhlo -
ɔ wleli 'ɲɪmmɪnɪlu sva -yɔ
'ɲɪmmɪnɪlu lolu, ɔ -luu lazɔda.»

*-Zezuu -zɔɔ -nyɪma 'nɪ ɔ gbɔ
-yɔɲwɪnu*

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

53 -Zezu ka gbɔɔ nine -papɪɛ
bhia 'bhie, ɔ yia -bhade 'bhɔ.

54 'Gbe -we 'wɔ ɔ 'ylimania,
ɔ mɪɑ -mɔ, 'in ɔ yia nyɪma -
slolu -mɔ -Lagɔɔbudu zɔ. -Wa
weee mɪɑ -bha, 'in we yia wa
ɲwɛgaga -sɔbhali. 'In wa nɛɛ:

55 «ɔɔ nyɪmɛ mɪɑ da nɪ, -
budukɔnyɔɔ yu -wa, we 'nɪ
mɔɔ? ɔ 'nyaa mɪɑ nɪ, Malii -
wa. *Zake klaa, *-Zɛzɛfɔ klaa,
'Simɔɔ klaa, we -yɔ Zudɪ, wa
'nɪ ɔ bheliaa?»

56 ɔ bhɔɔɑ mɪ -aɪn glaɑ.
Aya! Mɔ ɔ -salɪ gwɛdigbɔ lɛnɔ
sea?»

57 We 'dɛɛ 'gbɔ, wa 'nɪ
mneni wa 'ka ɔ dli -gɔ zɔ.

Tɔɔn, -Zezu nɛɛ wa -yla: «-
Lagɔɔgbɔɔ -falɪpanyɔ -ka -mɪ,
da weee wa zɔɑ -bha ɔ. Wa'a
zɔ -bha ɔ, ɔ -zɔɔ we -yɔ ɔ -
budunɔwɛɛ.»

58 Nyɪma 'nɪ ɔ dli -gɔ zɔɔ
'gbɔ, ɔ 'nɪ -bha gwɛdigbɔ duun
lɛnɔ.

14

*Sa 'Zan -Batisɪ titliɑ 'wɔ la
(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)*

1 We bhla, Galilee -dɔdɔɔ
'wɔlɔpɪlɪnyɔ Ewɔlɔɔ 'nɔɑ -
Zezuu 'dɪ.

2 ɔ nɛɛ ɔ zɔlubhonɔnya -yla:
«'Zan -Batisɪ -wa! Nu, mɔ -
sɔɑ titlɪnya glaɑ 'wɔ, we 'dɛɛ
'gbɔ ɔ mnenia ɔ 'ka gwɛdigbɔ
lɛnɔ.»

3-4 Nu, sa Zaaan titlɪgbɔ
'pɪɑ, mɔ mɪɑ da: Ewɔlɔɔ
kwaa ɔ bheli Filipɔɔ 'ɲwɔnɔ
Ewɔlɔɔdiɑ, 'in Zaaan nɛɛ ɔ -
yla: «Nu, we 'nɪ 'ylinanɪ -Lagɔɔ
tite 'wɔ, nyɪmɛ 'ka ɔ 'dɛɛ bheli
'ɲwɔnɔ glosa, 'in ɔ 'ka ɔ kwa.»

We 'dɛɛ 'gbɔ Ewɔlɔɔ yia
nyɪma tie, wa 'ka ɔ kpa, wa
'ka ɔ gbɔan, 'in wa 'ka ɔ -kaslu
'wɔpa.

5 Ewɔlɔɔ 'yɪbha ɔ 'ka Zaaan
'bha. Nu, ɔ mɪ Zuɪfɔ sɔɑ,
-maa nɛɛ nu, Zaaan mɪɑ, -
Lagɔɔgbɔɔ -falɪpanyɔ -wa.

6 Nu, Ewɔlɔɔɔ gwahɪlu 'fɛtɪ
nyɪnia, 'in Ewɔlɔɔdiɑ 'ɲwɔnɔyɪ
yia -wa mɪɑ 'fɛtɪ -gɔɔ 'yɪbadɪ
litɛ. 'In ɔ yia Ewɔlɔɔ dɔdɔ na-
manɪ bhahha.

7 'In ɔ yia bi, ɔ nɛɛ: «-We a yia
'mɪ -zlalɪɑ, yoo na yia we aɪn
'nyɛɑ.»

8 ɔ 'nyaaa wɛli -gɔ ɔ nɛɛ: «-In
'nyɛ 'mɪ 'Zan -Batisɪ 'wɔlɔ yoo -
plaa -gɔ.»

⁹ We wlaa Ewloḍu 'kḡayli la, nu, ḡ ka bi ḡ -limaa 'yibadu 'gbu, ḡ nɛɛ: «-We ḡ -zlalia 'mɪ, a 'nyɛ we ḡ yoo.»

¹⁰ 'In ḡ yia 'slɔjayu yabhlo tie -mḡ -kaslu 'wɔ, ḡ 'ka Zaan 'wlu -gɔ -di.

¹¹ 'In wa -yḡ ḡ 'wlu yia yi -plaa -gɔ. Wa 'nyɛa we ḡ 'ɲwɔnyu yoo, 'in -mḡḡ yia we ḡ 'nyaa yoo 'nyɛ.

¹² Tḡḡn, Zaaan 'bɪnɔnya yia, 'in wa yia ḡ 'kwiɛ 'bɔmni, 'in wa yia we 'bhɔka 'wɔfa, 'in wa yia we 'di -Zezu -salia mni.

-Zezu 'nyɛa nyɪmaa 'wlu glɔ -bhlo 'wlu gbu lililu

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

¹³ -Zezu 'nɔa we 'di, 'in ḡ yia 'glɔ 'wɔbho, ḡ -dia 'nyu 'wɔ, 'in ḡ yia da bɛblɛɛ mni, da nyɪma 'niɪ -mɪ, ḡ 'ka 'wɔnya.

Nyɪmaa -zlo 'nɔa we, wa 'tlaa wa 'gbe nɔkplɛ, 'in wa yia ḡ 'bɪ mni bhɔ -gɔ, 'nyu -gḡḡḡ -gɔ yilie nya.

¹⁴ -Zezu 'tlaa 'glɔ 'wɔ, ḡ 'yɪa nyɪmaa -zlo -yḡ, 'in wa yia ḡ nyazɪ 'wɔla, 'in ḡ yia wa guzɔnya jipe.

¹⁵ Jibhe zḡa, ḡ 'bɪnɔnya bɛa ḡ kwesi, 'in wa nɛɛ: «'Ylu ka -fla, 'in da tluɔ la. We 'dɛɛ 'gbu, 'nyɛ wa 'yoo wa 'ka 'gbenya 'wɔ lililu zḡa mni.»

¹⁶ ḡ nɛɛ wa -yɪa: «Wa 'na 'ka mni. Amɪaa 'dɛ 'nyɛ wa lililu.»

¹⁷ 'In wa nɛɛ: «We 'nɪ 'floo gbu -yḡ zibhii 'ya 'sḡ 'wɔbho, -a 'nɪ lililu kwɛɛ -ka.»

¹⁸ 'In ḡ nɛɛ: «A -yḡ we yi.»

¹⁹ -Mɔḡḡ 'bɪgɔ, ḡ nɛɛ nyɪmaa -zlo -yɪa nu, wa -di -petu -gɔ la. Tḡḡn, ḡ bhua wee 'floo gbu -yḡ zibhii 'ya 'sḡ 'wɔ, ḡ yɪaa yali,

'in ḡ yia -Lagḡ fuo 'pa. 'Bhie, ḡ dlilia wee 'floo, ḡ 'nyɛa we ḡ 'bɪnɔnya yoo, 'in -maa yia we nyɪma 'wɔladlili.

²⁰ Wa 'dɛ weee lia, 'in wa yia lu. We pni -tɔa 'wɔ, -we nyɪa -cɪɛ kugbua lɛ 'sḡ, 'in ḡ 'bɪnɔnya -yḡ we yia mni.

²¹ Nyɪma -wa lia, wa nyɪa nɔkpasiaa 'wlu glɔ -bhlo 'wlu gbu (5.000). Wa 'nɪ 'ɲwɔ -yḡ 'nyɛnyɛyua zɛli.

*-Zezu nɔa 'nyu -gɔ
(Mk 6.45-52; Zn 6.15-21)*

²² Tḡḡn, 'in -Zezu yia wa tie, wa -galɪ ḡ 'yu, wa 'ka 'nyuu kakpe -putu -gɔ mni, -zugba ḡ pa nyɪma wɛli.

²³ ḡ 'paa wa wɛli, 'in ḡ yia -gḡḡḡ 'wlu mni ḡ 'ka -Lagḡ bhuhhoe. ḡ mɪ -bha ḡ 'dɛ -bhlo, 'in sabḡ yia bɛ.

²⁴ Nu, 'glɔ ka -slɛɛn -gḡḡḡ -yḡ la tluɔmɪ. -Pɪpɛ mɪ wa 'klɔ -yḡ -gbɛɪn bhulɔdaa 'gbu, 'nyuu -gbuḡbu sloa 'glɔ 'wɔ.

²⁵ Tɪatɪa -kɔkḡ gboa, 'in -Zezu yia ḡ 'bɪnɔnya 'bɪ mni 'nyu -gɔ -nɔnɔɛ nya.

²⁶ Wa 'yɪa da ḡ -yḡ -nɔda -mḡ 'nyu -gɔ, 'in wa yia nyanḡ nu, wa nɛɛ: «'Kuzu -wa!»

Wa mɪ nyanḡ nɔdaa 'gbu, wa yia 'wɔkpi.

²⁷ Tḡḡn, 'in ḡ nɛɛ wa -yɪa: «A 'na nɔnɔ nyanḡ -ni, -amɪ -wa, a palɪ dlɪ la.»

²⁸ 'In Pielɪ nɛɛ: «Na -Kanyḡ, we -ka -mɪ 'piɛɪn, 'nyɛ 'mɪ 'yoo, in 'ka 'nyu -gɔ nḡ, in 'ka -mɪ -yḡbɛ.»

²⁹ ḡ nɛɛ ḡ -yɪa: «Yi!»

Pielɪ 'tlaa 'glɔ 'wɔ, 'in ḡ yia -Zezuu -gbɛ mni 'nyu -gɔ -nɔnɔɛ nya.

30 Nu, o 'yia -pɪpɛ mɪ 'plɪda, 'in o yia nyanɔ nu, 'in o yia 'nyu glu -plapɪe bhli. O 'kpɪa 'wɔ, o nɛɛ: «Na -Kanyɔ, kpa 'mɪ!»

31 -Bha -bhlokpade, -Zezu -gloa sɔ 'wɔ, 'in o yia o kpa, 'in o nɛɛ: «Dɪ 'kienyi -zɔnyɔ, lɛɛ -lu ka 'gbɔ -na lɔ dɪa?»

32 Wa 'dɛ 'sɔ -bhoa 'glɔ 'wɔ, 'in -pɪpɛ yia zɔbɛ.

33 Tɔɔn, o 'bɪnɔnya -wa mɪa 'glɔ 'wɔ, 'in wa yia o 'yu 'kukolu 'sibhli, wa 'ka o 'ylimanɪ, wa nɛɛ: «-Mɪ, -in mɪ -Lagɔɔ 'Yuu 'dɛbhie -gbolu nya!»

-Zezu jipea Zenezalɛti guzɔnya

(Mk 6.53-56)

34 Wa -dɪa 'nyu 'wɔ, 'in wa yia Zenezalɛti -dɔdɔ -gɔ nɪni.

35 -Bha nyɪma wee yia -Zezu yibheli, 'in o 'dɪ yia wee dɔdɔ wee -gɔ lamneni. Wa yia o guzɔnya wee -la.

36 'In wa palɪa -Zezu zukpa nu, o 'ka wa guzɔnya 'yoo 'nyɛ wa 'ka o -banaa ŋwe kwezi. 'In -wa wee zɪa we kwe, -maa yia 'pɔ.

15

-Zezu -yɔ Zuifɔv tite
(Mk 7.1-13)

1 Falizɪnyɪma -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'bhɔa -Zeluzalɛmɔ, 'in wa yia -Zezuu -gbɛ yi, 'in wa nɛɛ o -ylaɛ:

2 «-Na 'bɪnɔnya mɪa, wa'a budo kwe -amɪaa titee sɔlɔ, 'in wa lia. Nu, -we -amɪaa dɔkpasɪ gbaa -a 'na nɔnɔ lɛ -nɪ, 'mɔ wa nɔa lɛ. Lɛɛ -lu ka 'gbɔa?»

3 -Zezu nɛɛ wa -yla: «Amɪa mɪa da, amɪaa bhlasabhla gbɔɔ 'gbɔ, a'a zɔa -Lagɔɔ tite 'nɔŋwe. Lɛɛ -lu ka 'gbɔa?»

4 Nu, -Lagɔ nɛɛ:

«Zɔ -na dide -yɔ -na 'nyaa 'nɔŋwe.»

O nɛɛ 'yae:

«-O -ka o dide -yɔ o 'nyaa vɛɪ, 'bha wa 'bhaa o.»

5 'In amɪa, a nɛɛ: nyɪmɛ o -ka o dide -yɔ o 'nyaa -yla gba nu, -we o 'ka yaa wa 'nyɛ, wa 'wɔsasɪ saa, o ka we -Lagɔ 'nyɛ,

6 oɔ nyɪmɛ'ɛ -sa o dide 'wɔ. 'Sa a nɔa, 'in a saa -Lagɔwɛɪ la, amɪaa bhlasabhla gbɔɔ 'gbɔ.

7 Wɛɪ 'sɔ -nyɪma a -mɪa! -We Ezaii gbaa -benyi amɪaa daa, gbɔzɔnɔ -wa. O nɛɛ:

8 «-Lagɔ nɛɛ: waa nyɪma mɪa, ŋwɛɛ la wa nnanɪa 'mɪ, nu, wa dɪ 'nɪ 'mɪ -gɔ -mɪ.

9 Bhebhe wa ylimanɪa 'mɪ.

Nu, tite wa slolua, -we wa laa -Lagɔɔ tite, nyɪmaa -gbɛ we bhɔa.»

-We plalɪa nyɪma pɔɪn, mɔ nu
(Mk 7.14-23)

10 -Mɔɔ 'bɪgɔ, -Zezu nɛɛ nyɪmaa -zlo -yla: «A bɛ -seli, -we na yia gbaa, a 'ka we 'nɔ.

11 Nu, -we plaa nyɪmɛ ŋwɛɛ, we'e -plalɪ o pɔɪn. Nu, -we plalɪa nyɪmɛ pɔɪn nɪ, mɔ -wa we bhɔa ŋwɛɛ.»

12 Tɔɔn, o 'bɪnɔnya bɛa o -yɔ, 'in wa nɛɛ o -yla: «-In -yi we 'ji nu, wɛɪ -in gbaa dɛ -bha, we ka Falizɪnyɪma 'wɔ 'fnɔ?»

13 O nɛɛ: «Su, -we na Dide, -o mɪa -yalɪ, 'nɪa fa nɪ, tɪua wa yia we.

14 A 'tide wa 'yi nu, 'lɔlɔnya wa -mia, 'in wa mia 'lɔlɔnya 'yoo da -sloluda. Nu, 'lɔlɔnyɔ -ka 'lɔlɔnyɔɔ su lakpa ɔ 'ka ɔ 'yoo da -slolu, 'in wa 'dɛ 'sɔ bhilia 'bhɔka 'wɔ.»

15 Piɛli 'bhua wɛli 'wɔ, ɔ nɛɛ: «Wee gbɔɔ nine mia da ni, sa we 'ji mia?»

16 -Zezu nɛɛ: «Amia, a 'ni 'ya -slɔ -mɔɔ 'wɔlanɔɔ?»

17 Nu, -lu weee -we plaha nyimɛɛ nɔwɛɛ, ɔ nɔkplɛ we plia. -Mɔɔ 'bɪgɔ, 'in ɔ plaa 'kwla -yɔ. A'a 'nɔ 'ya -mɔɔ 'wɔlaa?»

18 Nu, -we tlaa nyimɛ nɔwɛɛ, mɔ bhɔa ɔ dli zɔ, 'in -we plaha nyimɛ pɔin, mɔ -wa.

19 Nu, 'wɔlukɔɔn lapɔpale 'nyuu bhɔa nyimɛɛ dli zɔ. Tɔɔn, 'in nyima bhaa wa -lima, 'nɔwɔ -yɔ nyima -putu dia -budu 'wɔ, * wa kaa mɔtni kwɛ, wa ylia 'wie, wa tobhɔa yo, 'in wa saa wa -lima 'nɔi.

20 Nu, -we plaha nyimɛ pɔin mɔ mia dɛ. Nu, nyimɛ 'ni kwɛ budo tikli ɔ 'ka li, -mɔɔ'ɔ -plah nyimɛ pɔin.»

'Lakpa nɔwɛɛ nɔwɛɛ -Zezuu gbɔ
(Mk 7.24-30)

21 -Mɔɔ 'bɪgɔ, -Zezu 'bhɔa -bha, 'in ɔ yia Tili -yɔ Sidɔɔn -dɔɔɔ -gɔ mɔi.

22 Kanaa -nɔwɛɛ yabhlo -dɔɔ -mɔ la, 'in ɔ yia ɔ -gbɛ mɔi, -zugba ɔ wili ɔ -yɔ: «-Davidi 'yuoo, -in 'yili 'mɔ nyazɔoo! Na -Kanyɔ, zuzu 'nyuu ka na 'nɔwɛɛyɔ kpa, ɔ 'ni 'kwayli -ka.»

23 -Zezu 'ni ɔ -gɔ -sa. ɔ 'bɔnɔnya bɛa ɔ -yɔ, 'in wa nɛɛ

ɔ -yla: «Vu ɔ, we 'ni -mɔɔ, ɔ mɔ -ain 'bɔ wɔwɛ nya.»

24 'In -Zezu nɛɛ: «Izlaɛlnyima -wa 'wɔba bhlabhle -we mɔɔ, wa 'dɛkpɔaa 'gbɔ in yia yi.»

25 Nu, ɔɔ 'nɔwɛɛ 'sibhlia ɔ 'yu 'kukolu, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, bɛ 'mɔ -yɔ.»

26 'In ɔ nɛɛ: «'Ylaashɔ -ka lida -mɔ, we 'ni tikli -mɔ wa 'ka 'ylaashɔ lililu zɔ -sa, wa 'ka we gwɔ zɔ viteli, we 'ni mɔɔ?»

27 ɔɔ 'nɔwɛɛ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, gbɔzɔnɔ -wa. Nu, 'ylaashɔ -ka lida -mɔ, 'in gwɔ -ka 'tabhle zɔ -mɔ, we lililu -we bhlia, gwɔ lia we, we 'ni mɔɔ?»

28 ɔ nɛɛ: «Amaa dɔzɔzɔɔɔ 'yli 'lɛ! -We a 'yibhaa, mɔ yia ain -yla lɛnɔa.»

-Bha -bhlokpade ɔ 'yu 'pɔa.

-Zezu jipea guzɔnyaa -zlo

29 -Mɔɔ 'bɪgɔ, -Zezu 'bhɔa -bha, ɔ 'plia Galilenyu kwesi, ɔ -gblaa -gɔgɔ 'wlu, 'in ɔ yia -mɔ ladi.

30 Tɔɔn, nyimaa -zlo -yɔ wa guzɔnya yia ɔ -gbɛ yi. Tɔɔba tɔɔba, tɔɔba'a 'yi la, tɔɔba 'kua, tɔɔba'a 'nɔ, 'in wa'a gba, we -yɔ guzɔnya duun -putu. 'In wa yia wa -Zezu -yɔ laslu, 'in ɔ yia wa jipe.

31 Nyimaa -zlo 'yia nu, -wa mia bhobhonya, wa ka gba, -wa 'kua, wa ka 'pɔ, -wa tɔɔba, wa ka nɔ 'nanɔɔ, -wa 'lɔa, wa ka layi, we 'ni wa nɔwɛgaga -sɔbhali -sɛ. 'In wa yia *Izlaɛli -Lagɔɔ 'nɔi -mɔnɔi.

-Zezu 'nyɛa nyima 'wlu gbɔ -bhlo lililu
(Mk 8.1-10)

* 15:19 Gɛkɔwɛli 'wɔ, we ji -wa nu, -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyima -putu dia -budu 'wɔ.

32 -Zezu laa ɔ 'bunɔnya, 'in ɔ nɛɛ: «Nu, nyazi nyuma ni laa 'mi 'wu. Wa 'yili ta ni, -zugba wa mi 'mi 'bi, 'in lililu ka bhia. Nu, wa 'ni -slo li, in -ka gba wa mni lu ni, wa mneni wa 'ka 'yloogbu bhli siaste kwɛɛ.»

33 -Bha ɔ 'bunɔnya 'yibhaa ɔ laɛ: «-A mia -flii 'pupi, da -a ka 'floo 'yili, 'in -a 'ka nyumaa -zlo ni 'nyɛ, 'in wa 'ka li, 'in wa 'ka lɔa?»

34 -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Floo zuma mi ain kwɛɛa?»

Wa nɛɛ: «'Floo gbeso, we -yo zibhi yua -sɛɛ.»

35 Tɔɔn, ɔ nɛɛ nyumaa -zlo -yla nu, wa -di dudu la.

36 'Bhie, ɔ 'bhua 'floo gbeso -yo zibhi 'wu, ɔ 'paa -Lago fuo, 'in ɔ yia we ladidi, 'in ɔ yia we ɔ 'bunɔnya yoo 'nyɛ, 'in -maa yia we nyumaa -zlo 'wɔladlili.

37 Wa 'de weee lia, 'in wa yia lb. -We wa sialia, we nyini -cice gbeso, 'mu ɔ 'bunɔnya -yo we mnia.

38 Nu, -wa lia wa nyini nokpasiaa 'wlu gb ɔ -bhlo (4.000). Wa 'ni 'ɲwɔni -yo 'nyenyeyua zeli.

39 Da -Zezu 'nyɛa wa 'yoo, 'in ɔ yia 'gb ɔ 'wɔbho ɔ 'ka Magadan -dudu -gv mni.

16

*Sadusenyima -yo Falizinyima yibhaha -Zezu gwɛdigbu (Mk 8.11-13; Lk 12.53-56)

1 *Sadusenyima -yo Falizinyima bea -Zezu -yo, wa 'ka ɔ layla. Wa nɛɛ ɔ -yla: «-In nu gwɛdigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli nu, -Lago 'nyɛa -mi 'tite.»

2 -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Ylu -ka bhli, yali -ka lazamani a nɛɛ da nanɔ 'yili.

3 'In zlokpɛ 'ylu -ka 'wɔso, yali -ka lazamani, a nɛɛ 'nyu yia -zɛɛn lɔa. A -ka yali yla, we -ka nu, 'nyu yi lɔa, 'in a yibhelia we 'ji. 'In -we mia -zɛɛn 'plida, a 'ni mneni a 'ka we yla, 'in -we mia yida a 'ka we yibheli.

4 Deslɛɛn -nyuma ka 'nyii, 'in wa'a zo -Lago dli -gv. Wa 'yibha in nu wa -yla gwɛdigbu le, we 'ni *Zonasu gwɛdigbu 'wɔbhu, wa 'na 'ka gwɛdigbu yabhogbo ɔ 'yili.»

Tɔɔn, ɔ tia -bha wa, 'in ɔ yia mni.

Falizinyima -yo Sadusenyimaa gɔɔ gb (Mk 8.13-21)

5 ɔ 'bunɔnya mia 'nyu 'wɔdida, wa ka 'floo 'wɔdlo.

6 Tɔɔn, -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «A zo amiaa 'de 'yliyɔ, a 'na 'tideli amiaa 'de 'yi Falizinyima -yo Sadusenyimaa 'floo *gɔɔ -yla -ni.»

7 -Bha ɔ 'bunɔnya gbɔgbalia -ylaɛ: «Nu, 'floo 'ni -ain kwɛɛ -mi, we 'gb ɔ yi 'saa gba.»

8 -We mia wa dli zo, -Zezu yibhelia we 'ji, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Dli 'kienyi -zɔnya, 'lee, leɛ -lu ka 'gb ɔ gbɔgbali -yla nu, a 'ni 'floo kwɛɛ -kaa?»

9 A 'ni -slo we 'wɔlanu nu, 'floo gbu in dlilia nyumaa 'wlu gb ɔ -bhlo 'wlu gbu (5.000) 'wu laa? 'In -cice a 'bhua 'wu, a ka we 'wɔdlɔɔ?

10 'In 'floo gbeso in dlilia nyumaa 'wlu gb ɔ -bhlo (4.000) 'wu la, 'in -cice a 'bhua 'wu, a ka we 'wɔdlɔɔ?

11 In -ka aun -yla gba nu, a zu amiaa 'de 'yliyɔ Sadusenyuma -yɔ Falizinyumaa gɔɔ kwɛɛ, in 'ni 'floo gbu gba, sa a 'nu we 'wɔ laa?»

12 -Slɛɛn, ɔ 'binɔnya yibhelia we 'ji nu, -Zezu 'ni 'flooɔ *gɔɔ gbu gba. Gbu -we Falizinyuma -yɔ Sadusenyuma slolua, 'mu ɔ saa 'ɲni.

Pielɪ nɛɛ nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ

(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

13 -Zezu mnia Sezalee Filipu -dɔdɔ -gu, ɔ nynia -mɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -ylae: «'Lee, nyuma nɛɛ *Nyimeɛ 'Yuu daa nyɔɔ ɔ -mia?»

14 Wa nɛɛ: «Nyuma tɔlva nɛɛ, 'Zan -Batisi -in -mia, 'in tɔlva nɛɛ, Elii -in -mia. 'In tɔlva nɛɛ 'ya nu, Zelemi -in -mia, -Lagɔgbu -falpanyɔ -putu -in -mia.»

15 'In ɔ nɛɛ: «'In amia, a nɛɛ, nyɔɔ in -mia?»

16 Simɔ Pielɪ nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ -in -mia, -in mi 'yliyɔga -Lagɔɔ 'Yu nya.»

17 Tɔɔn, -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «'Simɔɔ, Zonasu 'yu, -in -tu 'wɔ -dlɔɔ, nu, wee gbu mia, nyime 'ni -mi we -slolu. Na Dide ɔ mia yali, mɔ -slolua -mi we.

18 Nu, -mi wa laa Pielɪ, we ji -wa tukpa. Wee tukpa -gu na yia na *Leglizɪ 'sɔbhaa. 'In tɪtɪlee 'debbhie -gboluu 'tite 'na 'ka we -wɔ.

19 *-Lagɔɔ nyumaa 'wlu-lapiligbee -lakɪ na yia -mi yoo 'nyɛa. -We -na yia gbuaan dɔdɔ -gu, gbuaan wa yia we yali. 'In -we -na yia -bloa dɔdɔ -gu, -bloa wa yia we yali.»

20 'In ɔ nɛɛ wa -yla 'klɔ 'ciɪ nya: «A 'na gbaɪ nyime

yabhlogbɔɔ -yla, in mi -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -ni.»

-Zezu nɛɛ tɪa ɔ yia, 'in ɔ 'ka tɪtɪnya glaa 'wɔsɔ

(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

21 Nu, we 'ka -bha 'bhɔ, -Zezu gbaa -slɛɛn ɔ 'binɔnya -yla sa tɪklɪ, ɔɔ zize 'maslɛɛn gbu, ɔ nɛɛ: «We mi nu, in mni -Zeluzalemɔ, -mɔ Zuifɔɔ nyuma kpasɪ klaa, *-Lagɔɔbɔɔnyaa -cian klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya, ma kwɛɛ na yia sia bhabha. Ma yia 'mi wlaa wa 'ka 'mi 'bha. 'In 'yɪ 'sɔ we tanɔ nya, tɪtɪnya glaa na yia 'wɔsɔa.»

22 Tɔɔn, 'in Pielɪ yia ɔ -glima lali, 'in ɔ yia ɔ -yla gbu gba, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -Lagɔ 'na ɲwnunu we -ni. -Mɔɔ 'na nɔnɔ lɛ -ni.»

23 -Zezu 'bhitia la, ɔ nɛɛ Pielɪ -yla: «*-Saatan, bɛ lɔ! 'Bhɔ 'mi kwesi. -In mi 'mi 'yoo -kɔlɔda. Nu, -i 'in pɔpali 'wlukɔɔn la -Lagɔ 'bhisa, nyuma 'bhisa -na pɔpalia 'wlukɔɔn la.»

24 Tɔɔn, ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka gba ɔ 'ka 'mi 'bi nɔ, ɔ -sa ɔ 'de dli, ɔ 'bhɔ ɔ siasieɛ *su 'wɔ, 'in ɔ 'ka 'mi 'bi yi.

25 Nu, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'wɔgbɔ ni, 'wɔ ɔ yia we bɔa. 'In ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'wɔbɔ na 'gbɔ, 'yliyɔgagie -we 'nia bhɔlɔluda -ka, 'mɔ -mɔɔ yia 'yia.

26 Nu, nyime -ka dɔdɔ -guɔ zuɔɔnɔ weɛ 'yɪ, 'in ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'wɔbɔ ni, lɛɛ -lu ɔ 'yɪ we 'wɔa? Nu, -lu yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka nyimeɛ 'yliyɔgagie zɔ.

27 Nu, Nyimeε Yu yia yia o Didee 'ηnumniee san 'wɔ, o -yo o 'anzinya 'sɔ. 'In -we nyima nva le, we ηweε o yia wa 'penia.

28 In neε ain -yla gbuzɔnu saε: amia -wa mia da -seli, ain glaa, nyima tɔba ka Nyimeε 'Yu 'yi yida, o 'ka nyima 'wlu-lapili, 'bhie wa 'kaa tli.»

17

-Zezuu 'binɔnya ta 'yia o 'tite (Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)

1 'Yli gbu, we gbelibhlonu nya, -Zezu 'bhua Pielɔ klaa, *'Zake klaa, we -yo 'Zakee bheli *Zaan 'wɔ, 'in wa yia -gɔgɔ 'kadu 'wlu mni. -Mɔ wa -nyaa 'wɔ.

2 -Mɔ, 'in o 'klɔ yia 'bhiti wa 'yliya 'wɔ, 'in we yia li 'yɔ 'bhisa, 'in o -bana yia pɔmanɔ 'pampain zli 'bhisa.

3 Tɔɔn, 'in wa yia Moizu -yo *Elii 'sɔ -yɔyi, -zugba wa -yo -Zezu sa 'di.

4 -Bha Pielɔ gbaa -Zezu -ylac: «Na -Kanyɔ, -amɔaa -seli -mɔmɔ nanɔ 'yli! We -ka -mi dɔdɔ nanɔ, palɔ yua ta na yia -seli 'subhaa. -Na -nu -bhlo, Moizu -nu -bhlo, Eliii -nu -bhlo.»

5 O mi gbada, tɔɔn yalɔpɔpa -we lia, 'in we yia wa 'wɔwɛli. 'In wɛli yabhlo yia wee yalɔpɔpa nyidi 'tla, we neε: «-O mia de, na Yu -wa, in -kahi o ze. 'Mɔ in 'nyea na dli weee yoo, a pulɔ o yukwli.»

6 O 'binɔnya 'nva wee wɛli, nyanɔ sloa wa 'wɔ, 'in wa yia 'klɔ lagbli.

7 -Zezu bea wa -yo, o zia wa kwε, o neε: «A -sɔ 'wɔ, a 'na nuɔnu nyanɔ -ni.»

8 Wa 'bhua 'klɔ 'wɔ, we 'ni -Zezu -bhlogbɔɔ 'wɔbhɔ, wa 'ni nyime -putu -yɔyi.

9 Da wa mia wee -gɔgɔ kwɛli, -Zezu zɔa wa 'di, o neε: «-We a 'yia da -yo ni, o Nyimeε 'Yu 'ni -slɔ tɛtɛnya glaa 'wɔsɔ, a 'na gbalɔ we nyime yabhlogbɔɔ -yla -ni.»

10 Tɔɔn, -Zezuu 'binɔnya yia o layibha: «'Lee, leε -lu ka 'gbu -Lagɔɔ titee gwesanya gba nu, Elii 'kaa yi tiaa?»

11 O neε: «Gbuzɔnu -wa: Elii yia yia tia o 'ka -lu weee we 'bi 'wɔla.

12 Nu, in neε ain -yla: Elii ka yi pepe, 'in wa 'ni o yibheli. Sa wa 'yibhaa, 'in wa yi 'saa o nu. 'Sa -bhlokpade wa yia Nyimeε 'Yu sɔlia.»

13 -Bha o 'binɔnya yibhelia we 'ji nu, 'Zan -Batisu gbu o ma gbada.

-Zezu vua zuzu 'nyuuu 'tite (Mk 9.14-29; Lk 9.37-43)

14 -Bha -Zezu -yo o 'binɔnya nynia nyimaa -zlo kwesi, nyime yabhlo 'tlaa -mɔ, o 'sibhelia 'kukolu -Zezu 'yu, o neε:

15 «Na -Kanyɔ, na yu mia, -in 'yili o nyazi. Nu, o 'wlukɔɔn ka -nyumɔ. 'Yli tɔba nya, o bhɛlilia -kosu 'wɔ, o bhɛlilia 'nyu lu.

16 In ka o -na 'binɔnya -la, wa 'ni mneni wa 'ka o jipe.»

17 -Zezu neε: «Desɛen -nyima -wa'a zɔ dli, nyima 'nyii, 'yli zuma in -yo ain 'sɔ 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amɔaa 'gba zɔ 'yiligbeda -tua? A -yo o 'sɔ yi -seli.»

18 -Zezu 'kpɛlia wee zuzu 'nyuu 'wluo, 'in we yia o 'yu 'yitide, 'in o yia 'pɔ.

19 'Bhie, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya -nyaa 'wɔ, wa bea ɔ kwesi, 'in wa nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbɔ -amɪa 'nɪ mnɛni -a 'ka wee zuzu 'nyuu nɪ vua?»

20 -Zezu nɛɛ: «-We ka gbɔ -wa, amɪaa dɪzɔzɔve 'kienyi. Nu, in nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ saɛ: *mutadu 'ya -sɛ, amɪaa dɪ 'ka yaa we 'bhisa -mɪ, a -ka gba -gɔgɔ -yla, <'Bhɔ da, mnɪ mɔ, 'in we bhɔa -bha.> A mnɛni 'ya a 'ka -lu weɛ lɛnɔ. [

21 'Sasɔkpa -zuzu 'nyii mɪa dɛ, we 'nɪ -Lagɔbhubhoe -yɔ 'sun -plaphe 'wɔbhɔ, wa 'nɪ mnɛni wa 'ka we vu.]»

-Zezu gba 'yaa ɔ tɪtɪlgbɔ
(Mk 9.30-32; Lk 9.43-45)

22-23 'Yɪ yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya gbɛliɪa 'wlu -mɔ Galilee, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «ɔɔ Nyɪmɛɛ 'Yu wa yia nyima yoo 'nyɛa, wa 'ka ɔ 'bha. Nu, 'yɪ 'sɔ, we tanɔ nya, ɔ yia tɪtɪlnya glaa 'wɔsɔa.» 'In wee gbɔ yia wa -gɔ 'wɔtɪ yuoo.

-Zezu plɔlɔa -Lagɔbudu
'kadɔv 'gwezi

24 -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya nyɪa Kapɛnaumɔ, *-Lagɔbudu 'kadɔv nɪsɔn -gwezisanya bea Piɛɪɪ -yɔ, 'in wa yia ɔ layɪbhaɛ: «-Na -Kanyɔ mɪa, ɔ'ɔ plɔlɔ -Lagɔbuduu 'gwezi -wa yɪ?»

25 Piɛɪɪ nɛɛ: «Plɔlɔ ɔ plɔlɔ we.»

Da Piɛɪɪ plaa -budu zɔ, -Zezu gbɛa tɪa, ɔ nɛɛ: «'Simɔɔ, -mɪ nɛɛ lɛa? Da nyɪmaa 'yugalɪnya mɪa 'gwezi -sada nɪ, nyɔɔ plɔlɔ wea? Wa yua -wa yaayɪ, 'lakpanya -wa yɪ?»

26 Piɛɪɪ nɛɛ: «'Lakpanya -wa.»

-Zezu nɛɛ: «We -ka 'sa -mɪ, wa 'yua'a plɔlɔ we.

27 Nu, -a 'nɪ 'yɪbha -a 'ka wa nyeni. We 'dɛɛ 'gbɔ, mnɪ 'nyu -yɔ. -In -ka -mɔ nyɪni nɪ, -in 'pa -kɔ. Zibhii tɪanɔ -ka we 'wɔbhua yɪ nɪ, gbize we 'wɔ. -In -ka we kpa, 'bha we nɔweɛ. -Mɔ -na yia tama yabhlo 'yɪa, -we 'kaa in -yɔ -mɪ 'sɔɔ nɔ -Lagɔbuduu 'gwezi plɔlɔ. 'Bhu we 'wɔ, 'in -in 'ka -amɪaa -nɔ plɔlɔ.»

18

Nyɔɔ 'yɪ -Lagɔɔ 'yɪliɪa 'wɔa?
(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

1 We bhla, -Zezuu 'bunɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ layɪbha: «Nyɪma -wa -Lagɔ pɪɪa 'wlu la, nyɔɔ 'yɪ wa glaaa?»

2 -Zezu laa 'yu yabhlo, 'in ɔ yia wa 'yu ɔ 'yɪlgbɛli,

3 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ saɛ: a 'bhiti amɪaa 'dɛ, 'in a 'ka 'yɪlaashɪ 'bhisa -mɪ. We 'nɪ -mɔv, nyɪma -wa -Lagɔ pɪɪa 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa -mɪ.

4 «Nyɪmɛ ɔ tɪa ɔ 'dɛ 'wɔ 'nyɛnyɛyɪ 'bhisa, nu, nyɪma -wa -Lagɔ pɪɪa 'wlu la, mɔ -wa wa kpaɪa.

5 'Yu ɔ mɪa yu nɪ 'bhisa, nyɪmɛ ɔ -ka ɔ kpa 'nanɔv na 'nɪnɪ nya, na 'dɛ ɔ kpaɪa 'nanɔv.

Gbɔnyuu -lɛnɔnyaa -tnɔv
(Mk 9.42-44; Lk 17.1-2)

6 «Nu, 'yɪlaashɪ -wa mɪa sa yu nɪ 'bhisa, 'in wa zɔa 'mɪ dɪ -gɔ, ɔ -ka wa 'yabhlogbɔɔ gbɔnyuu lɔkwa, we nanɪ 'yɪ -mɔɔ -nɔ nya wa 'ka -mɔɔ tɔkpa 'kadɔ -blɪ -yɔ gbɔanɪ, 'in wa 'ka ɔ 'nyu lɔ viteli.

7 Gbonyuu mi dɔdɔgbɔ -nyimaa -nɔ nya, gbɔ-we kwaa nyima gbonyuu lɔɔ 'gbɔ. Nu, gbɔ-we kwaa nyima gbonyuu lɔ, we mi la 'kɔmɔɔ. Nu, nyimɛ ɔ ka -gbɛ wee gbonyuu -ka 'bhɔ, gbonyuu mi ɔ -nɔ nya.

8 We -ka -na bhɔ -yɔ -na sɔ 'ka -mi gbonyuu lɔ kwa ni, -di -bha we, 'pa we kwnɛɛ. We nani 'yli -in 'ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi sɔ -bhlo -yɔ bhɔ -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wɔ mni sɔ 'sɔ -yɔ bhɔ 'sɔ nya.

9 We -ka -na yli 'ka -mi gbonyuu lɔ kwa, -sa -mɔ we, 'pa we kwnɛɛ. We nani 'yli -in 'ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi 'yliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wɔ viteli 'yli 'sɔ nya.

Bhlabhle -we mnɔaa gbɔvɔ nine
(Lk 15.3-7)

10 «A zɔ amiaa 'dɛ 'yliyɔ 'yilaasli nu gbɛgbɛin, a 'na gbaɔ -ni nu, 'yilaasli glaa, 'yu -bhlo 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi. Nu, 'yli weee nya, wa 'anzinya mi -bha yali. 'In na Dide ɔ mia yali, mɔ 'yiligbea ɔ 'yu wa 'gbɔ. [

11 Nu, ɔ Nyimɛ Yu mia, -wa mnɔa, 'ma ɔ yia gbɔ 'wɔsaa.]

12 «Nu, a nɛɛ lɛa? Nyimɛ yabhlo -ka bhlabhle glɔ gbu -ka, 'in we 'yabhlo 'ka mnɔ, we glɔ -mnɔa 'ya kugbua lɛ gbomnɔa ɔ tia -gɔgɔ 'wlu, 'in ɔ mnɔa we 'yabhloɔ dataɔa. We 'ni mɔɔ?»

13 In nɛɛ ain -yla gbɔzɔnɔ saɛ: ɔ -ka we 'yi, 'in we laa ɔ 'mɔna 'wɔ, we -zi bhlabhle glɔ

-mnɔa 'ya kugbua lɛ gbomnɔa -we -tɔa -bha.

14 'Sa -bhlokpade amiaa Dide ɔ mia yali, ɔ'ɔ nɔwɔ waa 'yilaasli nu 'yabhlogbɔɔ 'ka mnɔ.

-Na bheli -ka -mi gbɔ -yɔkpali

15 «-Na bheli -ka -mi gbɔ -yɔkpali, mni ɔ 'yia, 'in gbɔ ɔ nɔa lɛ, -in -yɔ ɔ 'sɔ 'ka 'wɔ -nya, -in 'ka we ɔ -yla lapali. ɔ -ka we nɔwɔ ni, -zugba ɔ ka 'ya na bheli -ze.

16 ɔ 'ni we nɔwɔ ni, -in 'bhu nyimɛ -bhlo, nyima 'sɔ 'wɔ, 'in sa -Lagɔsɛbhɛ gbaa nu, wa 'bhu gbɔ 'wɔ nyima 'sɔ, nyima ta 'yu, -in nɔ 'sa.

17 ɔ 'ni wa wɛli 'wɔnɔwɔ ni, gba we -Lagɔnyima weee 'yu. 'In ɔ 'ni -maa 'wɔnɔwɔ ni, -in 'bhu ɔ 'wɔ *nisɔn -gwɛzisanya -yɔ nyima -putu -wa 'nia -Lagɔ -yi 'bhisa.

A bhuhoe -Lagɔ dabɔvɔ

18 «In nɛɛ ain -yla gbɔzɔnɔ sa nu, -we a yia gbɔan dɔdɔ -gbɔ, gbɔan wa yia we -mɔ yali -Lagɔɔ -gbɛ. 'In -we a yia -bhloa yia dɔdɔ -gbɔ, -bhloa wa yia we -mɔ yali -Lagɔɔ -gbɛ.

19 «In nɛɛ 'ya nu, amia mia dɔdɔ -gbɔ, ain glaa, nyima 'sɔ -ka wɛli bhɔ, wa -ka -lu -mɔmɔ -zla, na Dide ɔ mia yali, 'nyɛa ɔ yia we ain.

20 Nu, da nyima 'sɔ, nyima ta -ka 'wluɔgbeli na 'nɔni nya, in mi wa glaa.»

Lubhonɔnyɔ ɔ 'nia ɔ -libheyii -yɔgbɔ 'wɔti, ɔ gbɔvɔ nine

21 Tɔɔn Pieli bea -Zezu -yɔ, 'in ɔ yia ɔ layibhae: «Na -Kanyɔ, na bheli -ka 'mɪ gbu -yɔkpali, -zakpa zuma in 'ka ɔ -yɔgbu 'wɔtia? We nyini -zakpa gbesɔ -wa yi?»

22 -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-Innya, in 'nɪ gba -zakpa gbesɔ. In nɛɛ: glu ta 'ya kugbua -zakpa gbesɔ (70 x 7).*

23 We 'dɛɛ 'gbu, -we -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪɛ 'wɔwɔba mu ni.

24 Dɔdɔɔ 'wlulapɪɛnyɔ yabhlo 'yibha ɔ -yɔ ɔ lubhonunya 'ka wa kpagbu zeli. ɔ bhliɛ we zeliɛ, ɔ lubhononyɔ yabhlo yia, -mɔɔ 'ka minion kpagbu 'wlu.

25 ɔ nyime 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ kwɛɛ -ka, ɔ 'ka wee kpagbu -sa. We 'dɛɛ 'gbu ɔ -kanyɔ nɛɛ ɔ 'ka ɔ pɛlu 'pa, ɔ 'ka gaylo -ze, ɔ 'ɲwɔɔ -yɔ ɔ 'yua klaa, we -yɔ ɔ -kakalu weee, 'in ɔ 'ka ɔ kpagbu -sa.

26 'In ɔɔ lubhononyɔ yia ɔ -kanyɔ 'yu 'kukolu -kɔlu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Na zukpa -wa, -in nu dlitie lɛ na gbɛgbɛin, 'in in 'ka we 'dɛ weee 'pɛni.»

27 'In ɔ -kanyɔ yia ɔ nyazi 'yɪɪ, 'in ɔ yia we 'bɪ 'bhɪ.

28 «ɔɔ lubhononyɔ 'tlaa, 'in ɔ -yɔ ɔ -libheyi yabhlo yia gbeli. -Mɔɔ ka ɔnuɔ kpagbu 'kienyi -lɛ 'wlu. ɔ yia -mɔɔ -bli 'wɔbhli, 'in ɔ yia ɔ 'tuntnu, ɔ nɛɛ: «-Sa na kpagbu.»

29 «ɔ -libheyi bhliɛ ɔ gbu -yɔ, ɔ nɛɛ: «-Na zukpa -wa, -in nu dlitie lɛ na gbɛgbɛin, 'in in 'ka we 'dɛ weee 'pɛni.»

30 «ɔ 'nɪ we ɲwɔnu, 'in ɔ yia ɔ -kaslu 'wɔpa. Nu, -mɔɔ 'nɪ -slɔ ɔ 'gwɛzi wla, -mɔɔ 'na 'ka -mɔ 'tla.

31 Da ɔ -lima -manɪ 'nɔa we, we 'nɪ wa -yɔkpa -sɛ. 'In -maa yia wa -kanyɔ we 'dɪ -salɪ.

32 Tɔɔn, 'in wa -kanyɔ yia ɔɔ lubhononyɔ la, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Nyiikanyɔ, -in ka 'mɪ zukpa 'pali we 'dɛɛ 'gbu in yia na kpagbu 'bɪ 'bhɪ.

33 Sa in 'yɪɪɪ -mɪ nyazi, we mɪ nu, -in 'yɪɪ yaa 'sa -na -libheyi nyazi.»

34 ɔ -kanyɔ 'paa 'cɛ bhabha, 'in ɔ yia ɔɔ lubhononyɔ -kaslu 'wɔkwa, wa 'ka ɔ sialɪ. ɔ 'nɪ -slɔ ɔ kpagbu -sa, ɔ 'na 'ka -mɔ 'tla.

35 «Nu, 'sa we 'plɪa -sa. 'Sa -bhlokpade, na Dide -ɔ mɪa yali yia aɪn -yla nɔa, we -ka nu, aɪn glaa nyime yabhlo 'nɪ ɔ -libheyii -yɔgbu 'wɔtɪ dlɪ weee nya.»

19

-Zezu gbaa 'ɲwɔɔ kwɛɛ -sa gbu

(Mk 10.1-12)

1-Zezu bhɪa gbu nɪ gbagbɪɛ, ɔ 'bhɔa Galilee, Zudee -dɔdɔ -we mɪa Zudeɛn nyu luɔ, 'in ɔ yia -mɔ mnɪ.

2 Nyumaa -zlo mnɪa ɔ 'bɪ, 'in ɔ yia wa guzɔnya jipe.

3 Falizinyuma tɔba bea ɔ -yɔ wa 'ka ɔ layla, 'in wa yia ɔ layibhae: «-Amɪaa tite nɔkplɛ, nɔkpasu mneni ɔ 'ka ɔ 'ɲwɔɔ kwɛɛ -sa gbu -kpɔaa 'gbu?»

4 ɔ nɛɛ: «-We wa cɛɪa -Lagɔwɛɪ 'wɔ, a 'nɪ -slɔ we zeli? Nu, -lu weee gwedida,

* 18:22 We 'ji yabhlo -wa nu, -zakpa glu ta 'ya kugbua lɛ gbesɔ (77).

'in -Lago yia nukpasu -yo
'ɲwnɔ lala.

⁵ 'In ɔ nɛɛ:

«We 'dɛɛ 'gbu -nukpasu yia ɔ
dide -yo ɔ 'nyaa kwesi
'bhua,

'in ɔ -yo ɔ 'ɲwnɔ 'ka
'wɔsuslolu,

'in wa 'ka ku -bhlo -zɛ.»

⁶ -Slɛɛn, wa 'nɪ 'maslɛɛn nyɪma
sɔ, nu, nyɪmɛ -bhlo wa -mia.
We 'dɛɛ 'gbu, -we -Lago -ka
'ylijiji, nyɪmɛ 'na sɪsali we 'yli
-ni.»

⁷ Falizɪnyɪma nɛɛ: «Nu, we -
ka 'sa -mi, lɛɛ -lu ka 'gbu Moizi
gba nu, ɔ -ka ɔ 'ɲwnɔ kwnɛɛ -
sa, ɔ 'nyɛ -mɔɔ kwnɛɛ -sa 'sɛbhe
yooa? 'In ɔ 'tide ɔ 'yia?»

⁸ ɔ nɛɛ: «Amɪaa yukwli -yo
suloo 'gbu, Moizi yia ain 'yoo
'nyɛ a 'ka amɪaa 'ɲwnɔ kwnɛɛ -
sa. Nu, we gwedɪda we 'nɪ 'sa
-mi.

⁹ In nɛɛ ain -yla: nu, nyɪmɛ
-ka ɔ 'ɲwnɔ kwnɛɛ -sa, -zugba
-mɔɔ 'nɪ nukpasu -putu nya -
budu 'wɔdi, 'in ɔ -ka 'ɲwnɔ -
putu kwa, gbɔnyuu ɔ nɔa -mɔɔ
-yla lɛ.»

¹⁰ ɔ 'bɪnɔnya nɛɛ ɔ -yla:
«Nukpasu -yo 'ɲwnɔɔ gbu -ka
'sa -mi, we nani 'yli, nyɪmɛ 'na
kwali 'ɲwnɔ -ni.»

¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyɪma
wee 'nɪ we kwɛyɔmneni. Nu,
-wa -Lago 'nyɛa we 'tite, wa
mneni we kwɛyɔ.

¹² Nu, nyɪma -tɔlɔa mia,
wa'a kwa 'ɲwnɔ. -We ka gbu
-wa, we 'ka wa gwali bhla
'bhɔ, wa 'nɪ we kwɛyɔmneni.
'In tɔlɔa mia, wa'a kwa 'ɲwnɔ,
wa ka wa lɛlu 'gbu. Nu, tɔlɔa'a
kwa 'ɲwnɔ, -Lagoɔ nyɪmaa

'wlulapihee 'gbu. Nu, nyɪmɛ
-ɔ -ka we 'wɔlanɔ, ɔ 'nɔ we 'wɔ
la.»

-Zɛzu ɲwnaa 'ylaasli 'nyu la
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

¹³ -Bha nyɪma kwaa -Zɛzu
'ylaasli ɔ 'ka wa kwɛ 'wluo la-
pali, 'in ɔ 'ka -Lago bhuhhoe
wa 'ɲnɪ nya. 'In ɔ 'bɪnɔnya yia
wa vuvue bhli wa 'wluo kpɪhe
nya.

¹⁴ -Zɛzu nɛɛ: «A 'tide wa
'yi wa 'ka na -gbɛ yi, a 'na -
kɔlɔ wa 'yoo -ni. Nu, nyɪma -
wa 'wlu -Lago yia lapɪha, waa
'ylaasli -sɔkpa -nyɪma -wa.»

¹⁵ ɔ palia wa sɔ 'wluo la, -
mɔɔ 'bɪgɔ, 'in ɔ yia -bha 'bhɔ.

Nyɪmɛ -ɔ 'kaa -Zɛzu 'bɪ mni,
ɔ 'bhɔ ɔ -lu wee 'bɪ

(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

¹⁶ -Bha nyɪmɛ yabhlo bɛa -
Zɛzu kwesi, 'in ɔ yia ɔ layɪbha:
«-Slolunyɔ, lɛɛ -lu -zɔnɔ in 'ka
lɛnɔ, 'in in 'ka 'yliyɔgagie -we
'nia bhloluda -ka 'yia?»

¹⁷ -Zɛzu nɛɛ ɔ -yla: «-
Lu -zɔnɔnya mia, lɛɛ -lu ka
'gbu -na yɪbha 'mɪ we gbu
laa? -Lago -bhlogbɔɔ mia
nyɪmɛ -zɔnɔ nya. Nu, -in 'ka
'yliyɔgagie 'yɪ, -in zɔ ɔ *tite
'nɔɲwɛ.»

¹⁸ ɔ nɛɛ: «Tite -mɔmɔ we -
maa?»

-Zɛzu nɛɛ: «-In 'na 'bhali
nyɪmɛ -ni. -In -yo 'ɲwnɔ -putu
'na -dɪli -budu 'wɔ -ni.* -In 'na
ylili 'wie -ni. -In 'na zɔlɔ nyɪmɛ
yo -yo -ni.

¹⁹ -In zɔ -bha -na dide -yo -na
'nyaa, 'in -in -kali -na -libheyii
zɛ -na 'dɛ 'bhisa.»

²⁰ ɔ nyɪmeslɔyu nɛɛ ɔ -
yla: «In ka wee titɛnya wee

* 19:18 Glekiweli 'wɔ, we ji -wa nu, -wa kɔkwalia, wa -yo nyɪma -putu 'na -dɪli -budu
'wɔ -ni.

'nɔŋwe zu, 'in -mɔmɔ -tu 'wɔa?»

²¹ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-In -ka gba -in 'ka tɪklu -mɪ nɪ, -in 'pa -na zɔzɔnɔ weee pɛlɔ, -in 'nyɛ we -yɔ -gwɛzi bobabhanya, 'in -in 'ka 'ŋnumnie 'yɪ -Lagɔɔ -gbɛ. -In -ka we lɛnɔɛ bhɪa, -in 'yɪ 'mɪ 'bɪ.»

²² ɔɔ nyimesɔyɪ 'nɔa we, 'in ɔ yia lɔbhiti, 'klɔ -susue nya, nɪ, 'ŋnumnɪnyɔ -wa.

²³ Tɔɔn, -Zezu nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya -yla: «In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ saɛ: 'ŋnumnɪnyɔ 'ka -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlulapɪlgbe 'wɔ mɪ, 'tɛ we 'tɛa.

²⁴ In nɛɛ 'ya aɪn -ylɛ: 'ŋnumnɪnyɔ 'ka -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlulapɪlgbe 'wɔplɛ, we -kalɪ -yɔ we -zi *-nyɔmɛɛ seenu 'bhɔka 'wɔplɪɪ.»

²⁵ ɔ 'bɪnɔnya 'nɔa we, 'in we yia wa -lɔɛɪ. 'In wa nɛɛ: «Aya! We -ka 'sa -mɪ, nyɔɔ -mɔmɔ 'ka gbɔ 'wɔbhɔa?»

²⁶ -Zezu ylaa wa tenyii, ɔ nɛɛ: «Nyɪmɛ 'nɪ we mnenɪ. Nɪ, -Lagɔ mɪa, ɔ mnenɪ ɔ 'ka -lu weee lɛnɔ.»

²⁷ Pɪɛɪ yia we 'bɪgɔpalɛ: «-Talɪ, -a ka -amɪaa -lu weee -bha tɪ, 'in -a yia -mɪ 'bɪ yɪ. Lɛɛ -lu -a 'ka we 'wɔ 'yɪa?»

²⁸ ɔ nɛɛ wa -yla: «In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ saɛ: dɔdɔ lolu yia yɪa, 'in *Nyɪmɛɛ 'Yu 'ka ɔ 'ŋnumnikpe -zɔnɔ -gɔ ladi, ɔ 'ka nyɪmaa 'wlulapɪɪ. We bhla, amɪa nyɪmaa kugbua lɛ sɔ nɔɔa 'mɪ 'bɪ, 'ŋnumnikpe -gɔ a yia ladia, a 'ka *Izlaɛɪ *zɔa kugbua lɛ 'sɔɔ -yɔgbɔ 'wɔbhɪ.»

²⁹ -Wa weee tɪa -bha wa -budu klaa, wa bhelia klaa, wa bhɔɔa klaa, wa dide klaa, wa 'nyaa klaa, wa 'yua klaa, we

-yɔ wa kpaɪa, na 'gbɔ, 'yɪa wa yia we -zakpa gbɔ gbɔ, we -yɔ 'yɪyɔgagɪe -we 'nɪa bhloluda -ka.

³⁰ Nyɪmaa dumadu -wa -gaa 'yu, lɔ -maa yia -gaa. 'In -wa -gaa lɔ, 'yu -maa yia -gaa.»

20

'Yɪwɔ -lubhonɔnyaa gbɔɔ nine

¹ «-We -yɔ -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlulapɪɪe 'wɔwɔɔa, mɔ nɪ: nɪ, kpaapanyɔ yabhlo -wa, zɪgɔ ɔ mɪa 'yɪwɔ -lubhonɔnyaa dataɪa, wa 'ka ɔ *-dlɔkpaɪa lubho nɔ.

² ɔ -yɔ wa 'sɔ, 'in wa yia wɛɪ bhɪɪ, ɔ 'ka wa tama -bhlo 'nyɛ 'yɪ -bhlo, 'in ɔ yia wee kpaɪa wa kwa.

³ Zɔkpa -yɪɔ 'tɪtɛ nya, ɔ 'tlaa lɔ, 'in ɔ yia nyɪmaa tɔɔa 'yɪ, -zugba wa slɔ lɔkɔ 'wɔ la sa bhe.

⁴ ɔ nɛɛ wa -yla: «Amɪa mɪa da nɪ, a mɪ na kpaɪa lubho nɔa, 'in -we mɪa tɪklu, 'in in 'ka we aɪn 'nyɛ.»

⁵ 'In wa yia mɪ.

«ɔɔ kpaapanyɔ 'tlaa 'yɪɔ -gbagbɔ, we -yɔ jibheza yɪɔ nya, 'in ɔ yɪ 'yaa we -bhlokpade lɛnɔ.

⁶ Jibheza ɔ 'tlaa, ɔ 'yɪa nyɪmaa, -zugba -maa mɪ 'ya lɔkɔ 'wɔ, ɔ nɛɛ wa -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbɔ a -dɪ -selɪ la bhe, 'in a 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ lɛnɔda -mɪa?»

⁷ «Wa nɛɛ ɔ -yla: «Nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ -aɪn 'wɔbhɪ.»

«ɔ nɛɛ wa -yla: «A mɪ na kpaɪa.»

⁸ «Sabɔ bɛa, 'in ɔ nɛɛ ɔ lubhonɔnyaa 'yugalɪnyɔ -ylɛ:

«La -na 'yɪwɔ -lubhonɔnya. -Wa in laa lɔgada, -in 'pɛni -maa tia, 'in -wa in laa tia, -in 'ka -maa 'pɛni lɔgada.»

9 -Wa ɔ 'bhua 'wɔ jibheza, -maa yia, 'in wa yia tama -bhlo 'yɪ.

10 -Wa ɔ 'bhua 'wɔ tia, -maa nɛɛ -maa 'dɛ dɪ zɔ nu, -maa -nɔ yia tama -bhlo 'wɔzia. Nu, tama -bhlo -maa 'yɪ 'yaa.

11 Wa 'yia we, 'in wa yia ɔ -yɔ 'ɲwɔŋweni.

12 Wa nɛɛ: «Nu, 'wɔbhlo -nyima -wa nɔa lubho 'lɛɪ -bhlo nya klaa, -amɪa -mama nɔa lubho 'yɪ -bhlo 'yɪ 'klɔ klaa, -a 'dɛ weee 'pɛni gwɛzi mɪa -bhlo yɪ? We 'ni 'ylinani.»

13 «ɔɔ kpapanyɔ nɛɛ wa yabhlo -yla: «Tale, in 'ni -mɪ -dawli 'wɔnɔ. -A 'dɛ 'sɔ ka yaa wɛɪ bhli, -in 'ka lubho nɔ tama -bhlo -nɔ nya, we 'ni mɔɔ?»

14 Nu, -in 'bhu -na 'gwɛzi 'wɔ, -in -yɔ we mni. We nani 'mɪ dɔdɔ, in 'ka -we in 'nyɛa -mɪ, in 'ka we ɔ yia 'wɔbhlo luda 'nyɛ.

15 Na 'gwɛzi -wa. -We in 'yɪbhaa, in 'ni mneni in 'ka we nya we lɛnɔɔ? Yaayu na 'nani 'gbɔ -na nɔa zenɪ yɪ?»

16 «'Sa we mɪa sa, -wa -gaa lɔ, ma yia 'yu -gaa. 'In -wa -gaa 'yu, lɔ wa yia -gaa yia.»

-Zezu gbaa ɔ 'dɛɛ tɪtɪlɪgbɔ -zakpa ta

(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

17 -Zezu mɪ -Zeluzalɛmɔ mnɪda, ɔ nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ 'sɔ -ylaɛ: «A bɛ -seli!» 'In da wa mɪa nɔda ɔ nɛɛ wa -yla:

18 «A -tali, -Zeluzalɛmɔ -a mɪa da mnɪda, -mɔ wa yia ɔɔ Nyumɛɛ 'Yu wlaa -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔ titee gwesanyaa kwɛɛ. Ma yia ɔ -yɔgbɔ 'wɔbhua, 'in wa 'ka gba wa 'bha ɔ.

19 'In wa 'ka ɔ 'lakpanya, -wa 'nɪa -Lagɔ -yi, yoo 'nyɛ, -maa 'ka ɔ gla pali, -maa 'ka ɔ sɛɪ, 'in wa 'ka ɔ *su -gɔ lakɔɔ. 'In 'yɪ 'sɔ we tanɔ nya, ɔ 'ka tɪtɪlnya glaa 'wɔsɔ.»

-ɔ -ka gba ɔ 'ka nyumɛ 'kadɔ -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -limaa zɔlubhonɔnyɔ (Mk 10.35-45)

20 Tɔn, Zebedee 'ɲwɔnɔ -yɔ ɔ nɔkpasuyua 'sɔ yia -Zezu -yɔbɛ. 'In ɔ yia ɔ 'yu 'wɔkwli, ɔ 'ka ɔ bhuhhoe. -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-A 'nɔ -mɔ yɪ?»

21 ɔ nɛɛ: «Nu, na 'yua sɔ ni, zɪ -in -ka nyuma 'wlu -lapɪɪda -mɪ, -na zukpa -wa, -in 'nyɛ wa 'yoo, yabhlo 'ka -na lilisɔɔ ladi, 'in yabhlo 'ka -na kɔpɛsɔɔ ladɪ.»

22 -Zezu nɛɛ wa -yla: «-We a zɪɪda da 'mɪ, a 'nɪ we -yi. 'Lee, sɪasɪ -we zɔ na yia 'yiligbea, a mneni a 'ka we zɔ 'yiligbee?»

Wa nɛɛ: «ɪn, -a mneni we!»

23 ɔ nɛɛ: «Cɪn, gbɔzɔnɔ -wa. Sɪa a yia 'mɪ 'bhisa. Nu, na lilisɔɔ ladɪɪɪ mɪa, we 'nɪ -amɪ 'ka -bha we -sa. Wee 'bɪnya mɪa, -wa -yla na dide mnazɪa we la, wa -nɔ -wa.»

24 Wa -lima kugbua 'nɔa we, 'in wa yia wa bhelia 'sɔ -yɔ 'cɛ 'pali.

25 Tɔn, -Zezu yia wa 'dɛ weee la, ɔ nɛɛ: «A -yi we 'ji nu, dɔdɔgbɔ -nyimaa 'yugalɪnya mɪa, -cian 'bhisa wa pɪɪa nyima 'wlu la. 'In wa nyima

'kadɪ sɪalia wa zɔlubhonɔnya wa 'tɪtɛ nya.

26 Nu, aɪn glaa, we 'na 'ka 'sa -mɪ. Nu, ɔ -ka gba ɔ 'ka nyɪmɛ 'kadɪ -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -limaa zɔlubhonɔnya.

27 'In aɪn glaa, ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ -lima 'yugali, ɔ -zɛ ɔ -limaa gaylo.

28 'Sa -bhlokpade, ɔɔ Nyɪmɛɛ 'Yu 'nɪ yi wa 'ka ɔ 'wɔsa. Nu, yi ɔ yia ɔ 'ka nyɪma 'wɔsa, 'in ɔ 'ka tɪ, nyɪma duun 'wɔzɪtee 'gbɪ.»

-Zezu -bloa nyɪma 'sɔɔ 'yli (Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

29 Da wa 'bhɔa Zelikoo, 'in nyɪmaa -zlo yia -Zezu 'bɪ mɪ.

30 'Lɔlɔnya sɔ -diɪ 'yoo ŋwɛ -yɔ la, wa 'nɔa nu, -Zezu mɪ 'plɪda, 'in wa yia 'wɔkpi: «-Amɪaa -Kanyɔ, -Davidu 'yuɔɔ, -in 'yɪli -aɪn nyazɪɔɔ!»

31 'In nyɪma duun yia wa 'wluo 'kpɪli, wa nɛɛ wa -yla: «A 'mu ŋwɛ -nya!» Tɔɔn, -bha -maa 'kpɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ: «-Amɪaa -Kanyɔ, -Davidu 'yu, -in 'yɪli -aɪn nyazɪɔɔ!»

32 -Zezu yia 'yɪligbe, ɔ laa wa, 'in ɔ nɛɛ: «-A 'nɔ -mɔ, lɛɛ -lu a 'yɪbha in nɔ lɛ aɪn -yɪlaa?»

33 Wa nɛɛ: «-Amɪaa -Kanyɔ, -blo -amɪaa 'yli!»

34 Wa -laa ɔ nyazi 'wɔ, 'in ɔ yia wa 'yli kwɛ zɪ. -Bha -bhlokpade wa 'dɛsɔbhie 'yɪa la, 'in wa yia ɔ 'bɪ mɪ.

21

-Zezu mɪa -Zeluzalɛmɔ (Mk 11.1-12; Lk 10.28-40; Zn 12.12-19)

1 -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ, wa bɛa -Zeluzalɛmɔ, wa nyɪa

'gbe -we wa laa Bɛtɪfaze, -we mɪa *Olivɔsunyaa -gɔgɔ kwesi, -bha -Zezu tiea ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ.

2 ɔ nɛɛ wa -yla: «'Gbe -we mɪa -mɛmɛ aɪn 'yu, a mɪnɪ -mɔ. A -ka -mɔ nyɪnɪ, tɔɔn, -sokofalɪŋwɔnɔ a yia -mɔ 'yɪa, we mɪ lubhu -jɪda, we 'yu mɪ we kwesi. A -sa we lubhu, a -yɔ we 'dɛsɔbhie yi.

3 Wa -ka aɪn -yla gbɪ gba, a 'palɪ we 'bɪgɔɛ: «-Amɪaa -Kanyɔ 'yɪbha we.» -Bha -bhlokpade wa yia we aɪn yoo 'nyɛa, a -yɔ we 'ka yi.»

4 'Sa we 'plɪa sa, 'in -we -Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ gbaa we 'ka gbɔzɔnɔ -zɛ.

5 «Nu, a gba *Siɔngbe 'wɔ -nyɪma -ylaɛ: «A -tali, amɪaa 'wlulapɪlɪnyɔ mɪ amɪaa -gbɛ yida. ɔ'ɔ 'yɪlɪmanɪ ɔ 'dɛ.

ɔ -dɪ -sokofalɪŋwɔnɔ -gɔ la, nu, -sokofalɪŋwɔnɔ -dɔgbɔ -wa.» »

6 Tɔɔn, ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ mɪa, -we -Zezu gbaa, 'mɔ wa nɔa lɛ.

7 Wa -laa wee -sokofalɪ -yɔ we 'yu -Zezuu -gbɛ, 'in wa yia wa 'naa we -gɔ slɔ, 'in ɔ yia we -gɔ ladi.

8 Nyɪmaa -zlo slɔa wa 'naa 'yloogblɔ, tɔlɔa -diɪ saɔn, 'in wa yia we 'yloogblɔ lapali.

9 Nyɪma -wa nɔa ɔ 'yu we -yɔ wa nɔa ɔ lɔɔ, wa 'dɛ weee 'kpɪa 'wɔ, wa nɛɛ:

«-A -mɪnɪnɪ -Davidu 'yuu 'ŋnɪ. -ɔ mɪa Jejitapɛɛ 'ŋnɪ nya yida, -Lagɔ ŋwɔnɔ ɔ 'nyu la. -Wa mɪa yali, wa -mɪnɪnɪ -Lagɔɔ 'ŋnɪ!»

10 -Zezu plaa -Zeluzalɛmɔ, 'in 'gbe 'wɔ -nyɪma weee yia

gbugblolu. Wa nɛɛ: «Mɔɔ -nyimɛ ɔ -mia?»

¹¹ Tɔlva nɛɛ: «Galilee -dɔdɔ -gv, Nazalɛtyu -Zezu -wa. Nu, -Lagɔgbɔv -falɩpanyɔ ɔ -mia.»

-Zezu vua -valepanya -Lagɔbudu 'kadɔ ηweɛ

(Mk 11.15-18; Lk 19.45-48; Zn 2.13-22)

¹² Nu, -Zezu mnia -Lagɔbudu 'kadɔ ηweɛ, 'in ɔ yia -valepanya -yɔ -valezɔnya -bha vu. ɔ yia 'gwezi -bhitinyaa 'tabhle labhli, we -yɔ -kpakɔn pɛlɔpanya kpenya.

¹³ 'In ɔ nɛɛ wa -yla:

«We mi celida -Lagɔɛbhe 'wɔɛ:

«Na -budu mia, 'mɔ wa yia laa -Lagɔbhubhoe -budu.»

'In 'mɔ amia nva 'wienyaa zizeda 'wɔ.»

¹⁴ 'Lɔlɔnya -yɔ 'tigitiginya bea -Zezu -yɔ -mɔ -Lagɔbudu 'kadɔ ηweɛ, 'in ɔ yia wa jipe.

¹⁵ -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'yia -Zezuu ηwegaga -subhali gbv -yɔ, 'in wa 'nva 'yilaashu 'wɔkpɩweli -Lagɔbudu 'kadɔ ηweɛ: «A -mnɩni -Davidu 'yuu 'ηni,» 'in wa yia 'cɛ 'pa.

¹⁶ Wa nɛɛ -Zezu -yla: «-We wa mia gbada, -i'in 'nɔ wee?»

'In -Zezu nɛɛ: «In, 'nɔ na nɔ we wa. Nu, -we mia celida -Lagɔɛbhe 'wɔ, a 'ni -slɔ we zeli? We nɛɛ:

«-Mi nva we ɛ,

'in 'yilaashu -yɔ 'nyɛnyɛyua mia -na 'ηni -mnɩnida.» »

¹⁷ Tɔvɩn -Zezu 'bhva wa -yɔ, ɔ 'tlaa wee 'gbe 'wɔ, ɔ mnia Betani, 'in ɔ yia -mɔ -gv.

-Zezu tia *figisu mɛ -yɔ la (Mk 11.12-14,20-24)

¹⁸ Zli zlia, -Zezu mi -Zeluzalemɔ lɔmnɩda, 'in ηwɔ yia ɔ 'bha.

¹⁹ ɔ mi nɔda, 'in ɔ yia *figisu -yɔyɩ 'yoo ηwe -yɔ. ɔ bea we kwesi, we kpu 'dɛkpuɔ mia we 'wlu, 'in ɔ nɛɛ figisu -yla: «-Mi 'na 'palɩ 'masɛɛn 'bhue -ni!»

-Bha -bhlokpade we figisu yɛa.

²⁰ ɔ 'bɩnɔnya 'yia we -yɔ, 'in we yia wa ηwegaga -subhali, 'in wa yia ɔ layɩbhaɛ: «Sa -mɔmɔ wee su ye 'sa sa slɔia?»

²¹ -Zezu nɛɛ: «In nɛɛ aɩn -yla gbɔzɔnɔv saɛ: a -ka dli zɔ, 'in a 'ni dli lv, -we in nva da figisu ni -yla ɛ, a mnɛni a 'ka we ɛnɔ. A mnɛni a 'ka -gɔgɔ 'kadɔ -yla gba: -in 'bhv da, viteli -na 'dɛ 'nyu lv, 'in we nva we ɛ.

²² -We a zlalɩ -Lagɔ dli wee nya, 'yia a yia we.»

Nyɔɔ 'nyɛ -Zezu sea?

(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

²³ -Zezu mnia -Lagɔbudu 'kadɔ ηweɛ lv, 'in ɔ yia nyima gbv -slolu. -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ Zuifɔv nyima kpasɩ bea -Zezu -yɔ, 'in wa yia ɔ layɩbhaɛ: «Se -mɔmɔ nya -na nɔ gbɔnya ni ɛa? 'In nyɔɔ 'nyɛ -mi we ɛnɔv sea?»

²⁴ -Zezu nɛɛ wa -yla: «Gbɔv gɔ -bhlo na yi 'yaa aɩn layɩbhaa, a -ka we 'bɩgɔpalɩ 'bhie, 'in -ɔ 'nyɛa 'mi se, 'in na gbaa ɔ 'ηni.

²⁵ Nyɔɔ tie Zaan ɔ batizee nyima, -Lagɔ -wa yaayu, nyima -wa yi?»

'In wa yia we -gv kpɛɩe bhli, 'in wa nɛɛ:

26 «-A -ka gba, <-Lagɔ tiea ɔ>, 'in ɔ yibhaa -ain lae: <Lɛɛ ka 'gbu a 'ni ɔ weli 'wɔŋwnua?> - A -ka gba nu, nyime tiea ɔ, 'in nyima sɔlva -ain -yɔ 'wɔ. Nu, wamia nɛɛ -Lagɔgbɔɔ -falipanyɔ -wa.»

27 Tɔɔn wa nɛɛ -Zezu -yla: «- ɔ tiea *Zaan, -a 'ni ɔ -yi.»

'In -mɔɔ nɛɛ: «We -ka 'sa -mi, -ɔ 'nyɛa 'mi wee gbɔnya -minu lɛnɔ se, -amɩ 'na 'ka 'ya -mɔɔ -kanyɔɔ 'ŋni ain -yla gba.»

Nɔkpasuyua 'sɔɔ gbɔɔ nine

28 -Zezu nɛɛ: «Gbɔɔ nine -mɔni, sa a gba we daa? Nu, nyime yabhlo mia, ɔ ka nɔkpasuyua 'sɔ. ɔ nɛɛ 'yabhlo -yla: <Na 'yu, -in mni -zɛɛn -dlɔkpaa lubho nva.»

29 «-Mɔɔ nɛɛ: <In 'ni mnɩda -mi.> -Bha bɛa, ɔɔ 'yu yia dli 'bhiti, 'in ɔ yia wee kpaa mni.

30 «Tɔɔn, 'in ɔ dide yia wee weli -bhlokpade gba ɔ 'yu -putu -yla. 'In -mɔɔ nɛɛ: <-Aɔ, mnia na yia.> 'In -mɔɔ 'ni mni.

31 «Nu, waa 'yua 'sɔ nyɩdi, nyɔɔ nu ɔ didee dɔmagbu lɛa?»

Wa nɛɛ: «ɔ tianɔ -wa.»

Tɔɔn, -Zezu nɛɛ wa -yla: «In nɛɛ ain -yla gbɔzɔnɔ saɛ: da -Lagɔ yia nyima 'wlu-lapɩa, nisɔn -gwɛzisanya -yɔ 'naabizɩŋwnɩ yia ain 'yugaha.

32 Nu, 'Zan -Batisɩ yia amɩaa -gbɛ, 'in ɔ yia ain 'yoo tiklu da -slolu, 'in a 'ni we -yɔŋwnu. Nu, nisɔn -gwɛzisanya -yɔ 'naabizɩŋwnɩ mia, -maa yia ɔ 'wɔŋwnu. 'In a 'yia we -yɔ, -mɔɔ 'bɩɔ a 'ni -slɔ dli 'bhiti, 'in a 'ka ɔ 'wɔŋwnu.»

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

33 -Zezu nɛɛ: «A pulɔ gbɔɔ nine yabhlo ni yukwli. Nu,

nyime yabhlo 'paa -dlɔkpaa. Wee kpaa ɔ bibelia 'suo, 'in ɔ yia -dlɔyaa 'wɔnyazɔlu lɛnɔ. 'In da wa 'kaa 'yiligbe, 'in wa 'kaa kpaa -gutali, ɔ yia -mɔɔ 'sɔbha. 'In ɔ yia we -gɔ -busalubhonɔnya lapali, 'in ɔ yia 'lakpa 'wɔ mni.

34 -Dlɔya -sasa bhla bɛa, 'in ɔ yia ɔ zɔlubhonɔnya tie ɔ -busalubhonɔnya 'bɩ, ɔ 'ka ɔnɔɔ kpaa -lu 'yi.

35 Waa -busalubhonɔnya kpaa ɔ tietienya, 'in wa yia 'yabhlo bhiti, 'yabhlo wa 'bhaa, 'in wa yia wa tanɔ gbɔku 'wɔbhali.

36 -Mɔɔ 'bɩɔ, ɔ yi 'yaa ɔ zɔlubhonɔnya tɔlva tie. -Maa -zu 'wɔ, -maa -zi wa tianɔ. Mɔ -bhlokpade waa -busalubhonɔnya nu 'yaa wa -yla lɛ.

37 -Mɔɔ 'bɩɔ, ɔ yia ɔ 'dɛɛ 'yu tie, ɔ nɛɛ ɔ 'dɛ dli zɔ: <Na yu mia, 'mɔ wa yia 'nɔŋwɛ zɔa.>

38 «Nu, waa -busalubhonɔnya 'yia ɔɔ 'yu -yɔ, wa nɛɛ wa 'dɛ nyɩdi: <-ɔ 'kaa ci ɔɔ kpaaa -kanyɔ 'bɩ li, mɔ ni. -A mni ɔ 'bhaa, 'in -a 'ka ɔ 'bɩ li.>

39 Wa kpaa ɔ, 'in wa yia ɔ kpaa lɔɔ viteli, 'in wa yia ɔ 'bha.

40 «Nu, ɔɔ kpaaa -kanyɔ -ka yi, lɛɛ -lu ɔ 'ka waa -busalubhonɔnya nɔnɔa?»

41 Wa nɛɛ ɔ -yla: «Waa 'nyii -cian mia, 'nyii -sa ɔ yia wa 'bhaa. -Mɔɔ 'bɩɔ, 'in ɔ paha -busalubhonɔnya -putu ɔ -dlɔkpaa -gɔ la, 'in we -didɩ bhla -ka bɛ, 'in ɔ yia ɔ kpaa -luu 'ya.»

42 Tᵒᵒᵒᵒ -Zezu nεε wa -yla: «-
 We mia -Lagᵒεbhe 'wᵒ cεlida,
 a 'nι -slᵒ we zεlι? We nεε:
 <Tᵒkpa -we -budusᵒbhanya -
 saa kwnεε,
 mᵒ -zεa -buduu gwιgwιyιli -
 tᵒkpa -zᵒᵒᵒ.
 -ᵒ nᵒa gbᵒ nι ε, Jejitape -wa.
 'In wee gbᵒ mia, -a -ka we 'yι,
 'in we namania -amiaa
 dlι.>

43 «We 'dεε 'gbᵒ in nεε aᵒn -
 yla, -Lagᵒ 'na 'ka 'maslεεn aᵒn
 'wlulapιlι, ᵒ nyazidlι nya. -Wa
 nᵒa ᵒ dᵒmagbᵒ ε, 'ma ᵒ yia
 'wlulapιlιa.

44 Wee tᵒkpa mia, nyᵒᵒ -ka
 we -gᵒ bhlili, la ᵒ wᵒwlaᵒa. 'In
 -mᵒmᵒ -gᵒ we -ka bhlili, ᵒ tᵒpᵒ
 we saa.»

45 -Lagᵒᵒᵒᵒnyaa -cιan -yᵒ
 Falizinyuma 'nᵒa wee gbᵒᵒ ni-
 nenyaa nι, 'in wa yia we 'jiyib-
 heli nι, 'ma ᵒ saa 'ηnι.

46 Wa ka 'klι 'yι wa 'ka ᵒ kpa,
 'in wa yia nyumaa -zlo sᵒ. -
 We ka gbᵒ -wa, -maa nεε nι,
 -Lagᵒgbᵒᵒ -falιpanyᵒ ᵒ -mia.

22

*'Nwnᵒkwafeti
 (Lk 14.15-24)*

1 -Zezu gbaa nyumaa -zlo -
 yla gbᵒᵒ nine -papie nya, ᵒ
 nεε:

2 «-We -yᵒ *-Lagᵒᵒ nyumaa
 'wlulapιlιe 'wᵒwᵒba mᵒ nι:
 dᵒᵒᵒᵒᵒ 'wlulapιlιnyᵒ yabhlo
 mia, ᵒ yu kwaa 'ηwnᵒ. 'In ᵒ
 'yιbha ᵒ 'ka we 'feti -sa.

3 ᵒ laa nyuma, ᵒ tiea ᵒ
 zᵒlubhonᵒnya wa 'wᵒ wa 'ka
 yι, wa nεε nι, wa 'nι yida -mι.

4 ᵒ yι 'yaa tᵒba tie, ᵒ nεε: <-
 Wa in laa a gba wa -yla nι,
 in ka wa -yla pi. In ka na
 'bhlinya -yᵒ na 'kpι -ka -nιma

'bha wa -yla. We 'dε weee mι
 -bha. Wa yι 'ηwnᵒkwafeti 'wᵒ.>

5 «Nι, -wa ᵒ laa, wa 'nι
 we -yᵒηwnᵒ. 'In wa yia wa
 dᵒmagbᵒ lεnᵒa mᵒnι. Tᵒba
 mᵒnιa kpa, tᵒba mᵒnιa -vale
 'paa.

6 'In tᵒba yia ᵒ zᵒlubhonᵒnya
 kpa, wa sialia wa, 'in wa yia
 wa 'bha.

7 «Nι, ᵒᵒ dᵒᵒᵒᵒᵒ 'wlulapιlιnyᵒ
 yia 'cε 'pa, 'in ᵒ yia ᵒ 'slᵒja tie, -
 wa 'bhaa da nyime, wa 'ka wa
 'bha, 'in wa 'ka wa 'gbe 'yι fa.

8 Tᵒᵒᵒᵒ, ᵒ nεε ᵒ zᵒlubhonᵒnya
 -yla: <'Nwnᵒkwafeti -gᵒ -lililu
 mι -bha. -Wa in laa, wa 'nι we
 'klᵒ -ka wa 'ka we li.

9 We 'dεε 'gbᵒ, a 'plιlι 'gbee
 'yoo weee -gᵒ, -wa a -ka 'yι, a
 la wa, wa 'ka yι.>

10 «Tᵒᵒᵒᵒ, ᵒ zᵒlubhonᵒnya
 yia 'yoo weee 'wᵒplιlι, 'in wa
 yia wa 'dε weee 'wlugᵒgwlaᵒ.
 'Sa wa laa nyuma duun, 'in feti
 -budu yia ye.

11 Tᵒᵒᵒᵒ, ᵒᵒ dᵒᵒᵒᵒᵒ 'wlu-
 lapιlιnyᵒ plaa -mᵒ ᵒ 'ka -wa
 ᵒ laa -gᵒtalι, 'in ᵒ yia nyime
 yabhlo 'yι -mᵒᵒ 'nι 'feti -gᵒ -
 bana 'wᵒpla.

12 'In ᵒ nεε ᵒ -yla: <'Tale, -in
 'nι 'feti -gᵒ -bana 'wᵒpla. Sa -in
 pᵒplalι -seli 'wᵒlaa?> ᵒ 'nι gbᵒ
 -gᵒ -sa.

13 «Tᵒᵒᵒᵒ, ᵒᵒ 'wlulapιlιnyᵒ
 nεε ᵒ zᵒlubhonᵒnya -yla: <A
 gbᵒan ᵒ bhᵒ -yᵒ ᵒ sᵒ. A viteli ᵒ
 'pipee -mᵒ nikpise 'wᵒ. Da wa
 wia, 'in wa lia gla 'wᵒ.>

14 «Nι, -Lagᵒ laa nyuma
 duun, 'in -wa ᵒ -saa -bha, -maa
 -sele.»

*'Gwezi plᵒlve *Sezaa kwεε
 (Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)*

15 Falizinyima gbelia 'wlu, wa 'ka 'kɩ 'yi, 'in wa 'ka -Zezu -dawli 'wɔnu, 'in ɔ 'dɛɛ gbag-bawɛɩ 'ka ɔ gbɔan.

16 Falizinyima tiea wa 'bɩnɔnya tɔɔva -yɔ Ewɩodɔɔ nyima tɔɔva -Zezuu -gbɛ. -Maa nɛɛ ɔ -yla: «-Slolunyo, -a -yi we 'ji nu, gbɔzɔnu -na gbaa. 'In sa -Lagɔ 'yibhaa nyime nu, 'mɩ -na slolua tiklu. Nyime -ka 'yɩ, -nanɔɔ -gbɛ, we bhe, we 'dɛɛ 'gbɩ, -'in sɔ nyime.»

17 We -ka 'sa -mɩ, -in nɛɛ lɛa? 'Lee, we mɩ tiklu -amɩaa tite nɔkplɛ, -a plɔɔ *Sezaa kwɛɛ *nison -gwezi?»

18 Nu, -Zezu yibhelia wa 'wlukɔɔn lapɔpali -gbɩ 'nyuu, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «Wɛɩ 'sɔ -nyima, lɛɛ -lu ka 'gbɩ a yla 'mɩ laa?»

19 'Gwezi -we a plɔɔva Sezaa kwɛɛ, a -slolu 'mɩ we 'kɩ.» 'In wa yia ɔ tama yabhlo yoo 'nye.

20 'In ɔ nɛɛ: «'Lee, nyɔɔ ka 'wlu -yɔ ɔ nɩ mɩ da we -gɔa?»

21 Wa nɛɛ: «Sezaa -wa.» -Bha ɔ gbaɛ: «-We -ka Sezaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lagɔɔ -nu, a 'nye we -Lagɔ yoo.»

22 Wa 'nɔa wee wɛɩ, 'in we yia wa nɛgaga -sɔbhali, 'in wa yia ɔ -yɔbhɩ, 'in wa yia mɩ.

*Sadusenyima kpɛɩa -Zezuu tɩtɩe -yɔ ɔ 'wɔsɔsɔvee gbɩ -gɩ

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

23 *Sadusenyima mɩa, wa nɛɛ nu, tɩtɩnya 'nɩ mnɛni wa 'ka tɩtɩe lɔ 'wɔsɔ.

Wee 'yɩ -bhlokpade nya, waa Sadusenyima tɔɔva bɛa -Zezu kwesi.

24 Wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Slolunyo, Moizɩ nɛɛ: «Nu, nyime -ka tɩ, ɔ -yɔ ɔ 'nɩ gwali, ɔ bheli kwa ɔ -dɔgbanɔ, 'in ɔ -yɔ ɔ 'nɩ gwali, 'in ɔ -yɔ ɔ 'nɩ gwali, 'in ɔ yia tɩ. 'Sa ɔɔ 'nɩ gwali, 'in ɔ yia tɩ. 'Sa ɔɔ 'nɩ gwali, 'in ɔ yia tɩ.»

25 «Nu, zɩme -amɩaa -gbɛ nyime yabhlo ka nɔkpasuyua gbesɔ. Wa kpasa kwaa 'nɩ gwali, ɔ -yɔ ɔ 'nɩ gwali, 'in ɔ yia tɩ. 'Sa ɔɔ 'nɩ gwali, 'in ɔ yia tɩ.»

26 'Sa -bhlokpade we nɔa ɔ bheli 'sɔnu nya, ɔ bheli tanu nya, 'sa -bhlokpade we nɔa waa bhelia gbesɔ -nu nya.

27 Wa 'dɛ weee 'bigɩ, 'in ɔɔ 'nɩ gwali yi 'yaa tɩ.

28 «'Yɩ -we nya waa tɩtɩnya yia 'wɔsɔa, waa bhelia gbesɔ glaa, nyɔɔ ka 'nɩ gwali ɔ -mɩa? Nu, wa 'dɛ gbesɔ kwaa ɔ -bhlo -bhlo.»

29 ɔ nɛɛ wa -yla: «Amɩaa 'dɛ a nɔa -dawli 'wɩ. -We ka gbɩ -wa, a 'nɩ -Lagɔsɛbhɛ -yɔ -Lagɔɔ 'tite -yi.»

30 Nu, tɩtɩnya -ka 'wɔsɔ, nɔkpasɩa -yɔ 'nɩ gwali 'na 'ka kɔkwali. Nu, 'anzɩnya -we mɩa yali, we 'bhisa wa yia -tɔa.

31 'Lee, -we -Lagɔ gbaa aɩn -yla tɩtɩnyaa 'wɔsɔgbɩ daa, a 'nɩ -slɔ we zɛɩ? ɔ nɛɛ:

32 «-Amɩ -wa *Abɩamɩ -Lagɔ, *Izakɩ -Lagɔ, *Zakɔbɩ -Lagɔ.»

» 'In -Zezu yia we -gɩdɩɛ: «-Lagɔ mɩa, 'yɩyɔganyaa -Lagɔ -wa. ɔ 'nɩ tɩtɩnyaa -Lagɔ.»

33 Nyimaa -zɩ 'nɔa we nɩ, 'in -we ɔ -slolua wa, 'in we yia wa nɛgaga -sɔbhali.

Tite wee 'kadɩ
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

34 Da Falizinyuma 'nua nu, -Zezu ka Sadusenyuma lu, -bha wa gbelia 'wlu.

35 Wa 'yabhlo mia, -Lagoo titee gwesanyo mo. O 'yibha o 'ka -Zezu layla, 'in o yia o layibhae:

36 «-Slolunyo, -amiaa titee weee glaa, -momo -wa we 'kadva?»

37 -Zezu nee o -yla: « (Je-jitape, -o -wa -na -Lago, -in -kali o ze -na dli weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'wlukoon lapopale weee nya.)

38 Mu -wa wee titee tianu. 'In we 'kadu we -mia.

39 'In wee titee 'sonu -we mia we 'kadu -muni 'bhisa, mu nu: «-In -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

40 Nu, Moizu *titee weee -yo -we weee -Lagoo gbu -falipanya -slolua, mu -gu wa -saa we.»

-Lagoo -Bhasanyo, nyoo o -maa?

(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

41 Falizinyuma mi 'wlugbelida -bhlokpade, 'in -Zezu yia wa layibhae:

42 «A nee lea? -Lagoo -Bhasanyo mia, nyoo ka 'yu o -mia?»

Wa nee: «-Davidu yu -wa.»

43 O nee wa -yla: «-Lagoo Zuzu 'sua -Davidi, 'in o yia o la «Na -Kanyo», lee -lu ka 'gbua?»

44 Nu, -Davidi nee:

(Je-jitape nee na -Kanyo -yla: «-In -di da la na lilisob. 'In in 'ka -na tonyuma -na bhu zo lapali.»)

45 We -ka nu, -Davidi la oo -Lagoo -Bhasanyo, «na -Kanyo», o 'ni mneni o 'ka -Davidi 'yu -ze, we 'ni mu?»

46 -O mnenia o 'ka o weli 'bigupali, o 'ni -mi. We 'bhu wee 'yli 'wu, nyume yabhlogbo'o 'yibha -sleen o la.

23

A 'na nonu -Lagoo titee gwe-sanya -yo Falizinyuma 'bhisa -ni

(Mk 12.38-39; Lk 11.43-46, 20.45-46)

1 -Muu 'bigu, -Zezu gbaa nyumaa -zlo -yo o 'bunonya -yla, o nee:

2 «-Lagoo titee gwesanya -yo Falizinyuma mia Moizu 'bigu, wa 'ka o titee 'ji gba.

3 We 'dee 'gbu a zu wa 'nonwe. 'In -we weee wa yia gbaa, a 'ka we lenu. Nu, -we wa nua le, a 'na nonu we le -ni. Nu, -we wa slolua, wa 'de'e nu we -gugbu le.

4 'Gba 'kadu wa nua le, 'in wa dia we nyuma 'wlu, 'in -zugba wa -kwitaya -bhlogbo'o 'tlili we.

5 -We weee wa nua le, -zejila 'wu wa nua we le, nyuma 'ka wa -yoyu 'gbu. -Lagoo weli -kibhe wa gbuan wa 'kloo, wa so -yo, -tukpu 'kadu 'wu wa zua we. Wa -banaa nwe wa lua, 'in we tlomania.

6 -Lagobudu zo -yo 'fetinya -gu, 'yugbein ladidie wa 'yibhaa kpe -zonunya -gu.

7 Nyuma -ka wa fusa -zejila 'wu, wa 'nonwezube nya, wa -ka wa la (*Wlabi), 'in we namania wa dudu.

8 «Nu, amia, a 'na nwnunu wa 'ka ain «Wlabi» la -ni. -We ka gbu -wa, bhelia a 'dekpu -mia, amiaa -Slolunyo -bhlogboo.

⁹ A 'na lali dɔdɔgɔ -nyime yabhlogbɔɔ <Dide> -ni. Nu, amiaa Dide -bhlogbɔɔ, ɔ mi yali.

¹⁰ Amiaa 'dekpa nyidi, a 'na lali nyime <-Kanyɔ> -ni. Amiaa -Kanyɔ -bhlogbɔɔ, mɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ.

¹¹ -ɔ 'kaa ain 'yugali, ɔ -mi amiaa zɔlubhononyɔ nya.

¹² «Nu, nyime -ɔ ylimania ɔ 'dɛ, zɔ -Lagɔ yia ɔ belia, 'in nyime -ɔ belia ɔ 'dɛ zɔ, 'yilimania -Lagɔ yia ɔ.»

(Mk 12.40; Lk 11.39-42,44,52, 20.47)

¹³ ɔ nɛɛ 'ya: «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyima, gbɔnyuu mi amiaa -nɔ nya! Welɪ 'sɔ -nyima a -mia. -We ka gbɔ -wa, -Lagɔɔ nyimaa 'wɪlɔpɪlgbee 'yoo a kɪlalia. Amiaa 'dɛ'ɛ pla -mɔ, 'in -wa 'yɪbhaa wa 'ka -mɔ pla, 'in a kɔlɔa wa 'yoo.

[
¹⁴ «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyima, gbɔnyuu mi amiaa -nɔ nya! Welɪ 'sɔ -nyima a -mia. -We ka gbɔ -wa, -dɔgbɔnɔwɪ a saa -maa -lu weee kwɛɛ. 'In a bhuhhoea -Lagɔ nyimaa 'yliya 'wɔ kpokpo, nyima tiklu 'bhisa. We 'gbɔ, -Lagɔ yia amiaa -yɔgbɔ 'wɔbhua, 'in amiaa -kasɔ 'ka nyima tɔlɔaa -nɔ 'wɔzi.]

¹⁵ «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyima, gbɔnyuu mi amiaa -nɔ nya! Welɪ 'sɔ -nyima a -mia! -We ka gbɔ -wa, dɔdɔ weee -yɔ 'nyu weee -gɔ a plɪlia, a 'ka nyime yabhlogbɔɔ 'yi, ɔ 'ka amiaa gbɔ -yɔnɔwɪ. A -ka -mɔɔ 'yi, 'in amiaa lɛnɔgbɔ

zɛlia -mɔɔ nyime 'nyuu. 'In -Lagɔ paa ɔ -kasɔ 'wɔ, we 'ka amiaa -nɔ -zi -zakpa 'sɔ.

¹⁶ «Amia, nyimaa 'yoo daslolunya, a ka 'lɔ, gbɔnyuu mi amiaa -nɔ nya! A nɛɛ: <Nyime -ka -Lagɔbudu 'kadɔ bi, we mi bhe. 'In -ɔ -ka -Lagɔbudu 'kadɔ -can bi, we mi nu, ɔ nɔ we lɛ tɛin.>

¹⁷ -Sabhe 'wlukɔɔn, 'lɔlɔnya! Nu, -Lagɔbudu 'yɪ we -zi -can, mɔ nɔa lɛ, 'in -can yia -lu tiklu -zɛ. A 'nɪ we 'ji -yii?

¹⁸ A nɛɛ 'yae: <Nyime -ka 'slakagɔsalɪ bi, we bhe. Nu, nyime -ka wɔwɔlalu -we mia 'slakagɔsalɪ -gɔ bi, we mi nu, ɔ nɔ we lɛ tɛin.>

¹⁹ 'Lɔlɔnya, nu, 'slakagɔsalɪ 'yɪ we -zi wɔwɔlalu. Mɔ nɔa lɛ, 'in wɔwɔlalu yia -lu tiklu -zɛ, a 'nɪ we 'ji -yii?

²⁰ Nu, nyime -ka 'slakagɔsalɪ bi, 'slakagɔsalɪ -yɔ -lu weee wa palɪa we -gɔ la, 'mɔ ɔ bia.

²¹ Nyime -ka -Lagɔbudu 'kadɔ bi, -Lagɔbudu -yɔ -Lagɔ, -ɔ -dɪa -mɔ la, 'ma ɔ bia.

²² Nyime -ka yali bi, -Lagɔɔ 'nɪmɔnɪkpe -yɔ -ɔ -dɪa we -gɔ la, 'ma ɔ bia.

²³ «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyima, gbɔnyuu mi amiaa -nɔ nya! Welɪ 'sɔ -nyima a -mia! -We ka gbɔ -wa, -titikpɪ -we mɛnɪa: 'matɪ klaa, fɛnuwɪ klaa, we -yɔ kumɛ 'bhisa, we kugbuua -gɔ -bhlo -nɔ a bhua 'wɔ, 'mɔ a nyɛa -Lagɔ. -Zugba a tide -Lagɔɔ titee gbɔ 'kadɪ 'yi, -we -wa: <A -mi tiklu, a -ka nyazɪdlɪ, 'in a zɔ -Lagɔ dlɪ -gɔ.> -We mia dɛ, 'mɔ a 'ka yaa lɛnɔ tia, 'in a 'na

dlolb -luu kugbua -gv -bhlo -
nub wlawlie 'wv -ni.

24 Amia, nyimaa 'yoo
daslolunya, a ka 'lo! Amiaa
'mama nyu a lloa 'wv, a 'ka -
mō -knikni -saa 'gbv. Tōbn, 'in
a mnaa *-nyōmεε, -glu!

25 «-Lagō titee gwesanya -
yō Falizinyima, gbonyuu mī
amiaa -nū nya! Welī 'sō -
nyima a -mia! -We ka gbv -wa,
'kōpv -yō 'setu ku -yō a wōlvā,
'in -zugba 'wie -yliyie -yō 'nyii
ye we.

26 Falizinyimε, -in ka 'lo.
Tiada, -wōlv -slō wee 'kōpv
nōkplε we 'ka tiklu -mī.

27 «-Lagō titee gwesanya -
yō Falizinyima, gbonyuu mī
amiaa -nū nya! Welī 'sō -
nyima a -mia! -We ka gbv -
wa nī, -we -yō aīn 'wōlvā, mō
-wa gbawla -we -yō wa 'paa
pēntlu 'pōpa. We ku -yō mia,
'yli we nania. We nōkplε mia,
we mī yeda 'kva klaa, 'kwie
klaa, we -yō zēnzēn -lu weee
nya.

28 Sa 'bhisa, nyima -ka aīn
'yī nī, a mī tiklu wa 'yliya 'wv,
'in amiaa nōkplε mia, yō mī -
mō, 'in a 'nī tiklu -mī.

(Lk 11.47-51)

29 «-Lagō titee gwesanya -
yō Falizinyima, gbonyuu mī
amiaa -nū nya! Welī 'sō -
nyima a -mia! -We ka gbv -
wa, -Lagōgbv -falipanya -yō
nyima tiklu gbawla a subhaa,
'in a namania we 'yli.

30 'In a nεε: «A -ka yaa -
amiaa dukpasu bhla 'wlv, -a
'na 'ka yaa wa glaa -mī, -a 'ka
-Lagōgbv -falipanya lasa.»

31 'Sa a bhua amiaa 'dεε
-yōgbv 'wv. -Wa 'bhaa -

Lagōgbv -falipanya nī, wa
'yuaa 'dεbhie -gbolu a -mia.

32 We -ka 'sa -mī, -we amiaa
dukpasu dia gwe, a bhia we.

33 Tibhēnya, 'mōnimεε -
gnv! Amiaa dli 'wv nū, a
mneni a 'ka -Lagō amiaa -
Kosu 'wōpapie kwεε 'tlaa? -
Innya, a 'nī we mneni.

34 We 'dεε 'gbv, a pv yuk-
wli. Nū, -Lagōgbv -falipanya
klaa, gbuyilonya klaa, we -yō
nyima -wa 'kaa aīn gbv -slolu,
'ma na yia amiaa -gbε tiea.
Tōlvā a yia 'bhaa, tōlvā a yia
*su -gv lakōlvā, tōlvā a yia sēlia
-Lagōbudunya zō, 'in a 'ka wa
'bī vū 'gbe -bhlo -bhlo 'wv.

35 Gbv -we ka 'gbv in yia
wa tie, mō -wa nū, -Lagō
yia aīn -kaslv 'wōpaa nyima
tiklu weee wa 'bhaa, wa 'gbv.
Tiada, wa 'bhaa *Abēli, nyimε
tiklu. We bhialida -wa, Bal-
asii 'yu Zakalii 'bhabhie. 'Mō
wa 'bhaa -Lagō -mōlvōda -yō
'slakagōsalilu nyidi.

36 In nεε aīn -yla gbuzōnū
sae: -we weee mia daa 'gbv, -
Lagō yia deslēen -nyima -kaslv
'wōpaa.

*-Zezu palia -Zeluzalemv -
nyima -yla gbv la*

(Lk 23.34-35)

37 «-Zeluzalemv -nyima, -
Zeluzalemv -nyima, amia -wa
bhaa -Lagōgbv -falipanya, 'in
nyima -Lagō paa aīn yoo, -wa
bhaa wa gbōkv 'wv. Sa nynu
gōgwalia we 'yua 'wlu we -
kapue zō, 'in we gbliā we -
gv la, in 'yibha in 'ka 'sa aīn
'wlu gōgwali bhla weee nya,
'in a 'nī we -yōjwnu.

³⁸ We 'gbv, -Lagɔ yia amiaa -budu 'kadu solv lapaliha.

³⁹ In nɛɛ aɪn -yɪlæ: a 'na 'ka 'maslɛɛn 'mɪ 'yɪ, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu, <Nyɪmɛ ɔ yia Nyɪmaa -Kanyɔɔ 'ɛnɪ nya, -Lagɔ ɛwna ɔ 'nyu la>, 'in we bhla 'kaa nyɪni.»

24

-Zeluzalɛmvgbee -wɔwɔlɔe -yɔ Nyɪmɛɛ 'Yuu yiyigbv

(Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)

¹ -Zezu 'tɪaa -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ mɪa mnɪda, 'in ɔ 'bɪnɔnya nɛɛ ɔ -yɪlɑ: «Yɪ 'saa wee -budu nɪ wa!»

² -Zezu nɛɛ wa -yɪlɑ: «A yɪ we -yɔ, we 'nɪ mɪv? In nɛɛ aɪn -yɪlɑ gbɔzɔnɔ sɑɛ: tɔkpanya -mɪnɪ 'yabhlogbɔɔ 'na 'ka we -libheyi -gv -tɔ. Jitea we 'dɛ weee yia.»

(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)

³ ɔ -dɪa Olivɔsunyaa -gɔgɔ 'wlu la, da wa -nyaa 'wɔ, 'in ɔ 'bɪnɔnya yia ɔ kwesi bɛ, 'in wa yia ɔ layɪbha: «Lɛbhla -mɪv 'ka lɛnɔ? Lɛɛ -lu 'ka we -sɔlɔ nu, -na yiyibhla -yɔ dɔdɔ labhɔ bhla ka ɔɪpaa? Gba we -aɪn -yɪlɑ.»

⁴ ɔ nɛɛ wa -yɪlɑ: «A zɔ amiaa 'dɛ 'yɪlɔɔ, -mɪv yɪ 'wɔ nu, wa nɔ aɪn -dawlɪ 'wɔ.»

⁵ Nu, nyɪma -duun yia na 'ɛnɪ -gv yia, 'in wa 'ka gbɑɛ: <-Amɪ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ!> 'In wa 'ka nyɪma duun -dawlɪ 'wɔnɔ.

⁶ «A -ka 'nɔ nu, wa mɪ tɔgɔda da -kwɛɪn, 'in a -ka 'nɔ nu, wa mɪ tɔgɔda da 'pɪpɪ, a 'na nɔnɔ nyanɔ -nɪ. We mɪ nu, we nɔ lɛ, -mɪv 'nɪ -slɔ dɔdɔv bhɪalɪda.

⁷ Tɔ yia laga dɔdɔ 'sɔ nyɪdɪ 'wɔsɔɑ. 'Gbe yabhlo yia we

-libheyi -yɔwɔsɔlɔɑ. Nwɔ yia yia da tɔlɔɑ, 'in dɔdɔ 'ka zuklu.

⁸ Sa 'ɛwnɔ -ka gwɪa yɪ ɔ sɪɑ, 'sa wee dɔdɔ bhɪabhɛɛ gwɛdɪda yia -mɪɑ.

⁹ «We bhla kpaa wa yia aɪn, 'in wa 'ka aɪn 'kɪɪyɛ 'wɔpɪlɪ, 'in wa 'ka aɪn 'bha. Na 'gbv, dɔdɔgv -nyɪma weee yia aɪn 'wɔnyɛɑ.

¹⁰ -Mɪv bhla tɔlɔɑ yia 'mɪ dlɪ -gv -saa, 'in wa 'ka wa -lima wɪɑ, wa 'ka wa kpa, 'in wa 'ka wa -lima 'wɔnyɛ.

¹¹ Nu, nyɪma duun yia yia, 'in wa 'ka gba nu, ma -wa -Lagɔgbɔv -falɪpanya. Yo -wa yo. 'In nyɪma duun wa yia -dawlɪ 'wɔnɔɑ.

¹² 'Yɪnyunogbv yia zu -mɪnɪɑ. We 'dɛɛ 'gbv, nyɪmaa zɛkɪdlɪ yia -gɔdɔɑ bhɪbhɑ nyɪma duun dlɪ zɔ.

¹³ Nu, nyɪmɛ ɔ 'nɪ 'mɪ dlɪ -gv -sa, 'in ɔ 'ka we bhɪlɔlɔda nyɪni, -Lagɔ yia ɔ gbv 'wɔsaa.

¹⁴ Nu, wɛɪ -zɔnɔ -we gbɑɑ -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlɔlapɪɛ gbv, 'mɔ wa yia gbɑɑ dɔdɔ weee -gv, 'in nyɪma weee 'ka we 'nɔ. Tɔn, 'in dɔdɔv bhɪɑ bhla nyɪnɪɑ.

(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

¹⁵ «Nu, -lu -we -Lagɔ 'nɪɑ 'yɪbha, 'in we saa -lu weee la, 'mɔ a yia 'yɪɑ -mɔ -Lagɔɔ -mɔwɔlɔda. (Nyɪmɛ ɔ -ka 'sɛbhɛ nɪ zɛɪ, ɔ 'nɔ we 'wɔlɑ.) Nu, -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ Danɪɛɪ gbɑɑ wee gbv.

¹⁶ Nu, nyɪma -wa -ka Zudee -dɔdɔ -gv -mɪ, wa -yɔ -gwagwɛ mɪ zizea -gɔgɔnya 'wlu.

¹⁷ Nyɪmɛ ɔ -ka nyapɛda -mɪ 'pɪpɛɛ, ɔ 'na mɪnɪ ɔ -lu 'wɔbhua -budu zɔ -nɪ.

18 'In -mɔmɔ -ka kpaɔ -mɪ, -mɔɔ 'na yili -mɔɔ -bana 'bu -zɔɔ -ni.

19 «Lee gbɔnyuu yi 'sa nɔkplabhue ŋwɔni -yɔ 'ŋwɔni -wa mia 'yua 'nyɛnɪda ylia, wee 'ylɪnya -mɪni nya!

20 Nu, -a bhuhhoe -Lagɔ, we yi lɛnu ŋwɔtlɔyibhla, we -yɔ *Nyapɛyli nya.

21 Nu, we bhla mia, siasie 'kadɔ wa yia 'yia. 'Lee, -a -ka bhaa 'wɔ, we 'sasɔkpa -gbɔ ka -slɔ lɛnu, 'in lɛ we yia nɔa yi? -Innya, we 'na 'ka lɛnu.

22 -Lagɔ 'ni yaa wee 'yli -gɔsa, -zugba nyimɛ yabhlogbɔɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka 'pɔ. Nu, ɔ nyima ɔ -saa -bha, wa 'gbɔ ɔ yia wee 'yli -gɔsa.

23 Nu, nyimɛ -ka gba -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mɪ -seli, 'in wa -ka gba nu, ɔ mɪ mɔ, a 'na zɔlɔ we dli -gɔ -ni.

24 Yocian yia yia, 'in wa 'ka gba nu, ma -wa -Lagɔɔ -Bhasanya, 'in tɔlɔa 'ka gba nu, -Lagɔgbɔɔ -falɩpanya wa -mia. Gwɛdigbɔ -yɔ gbɔ 'kadɪ wa yia lɛnɔa. 'In -wa -Lagɔ -saa -bha, 'in wa 'ka wa -dawli 'wɔnu, 'in wa 'ni we mnɛni.

25 «A pɔ yukwli in 'ka aɪn 'dizɔ.

26 Nu, nyimɛ -ka gba: ɔ mɪ da bɛblɛɛ, a 'na mnɪni -mɔ -ni, 'in wa -ka gba: ɔ mɪ zizɛda da -putu, a 'na lali we gbɔzɔnu -ni.

27 Sa 'nyu -ka 'yika 'pa, 'in we -nyumalu yali 'wodidie bhua 'ylɔɔ 'wɔsɔlɔda, 'in we nynia 'ylɔɔ bhlilida, 'sa *Nyimɛɛ 'Yu yia yia.

28 Da 'kwie -ka -mɪ, -bha -ŋwaaaa -zlo mia.

(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

29 «Tɔɔn, wee siasiee 'ylɪnya nu 'bɪgɔ,

«Nikpise yia kpaɔ, 'ylɔ 'na 'ka 'pɔ.

Nikpise yia kpaɔ, 'cɔ 'na 'ka li.

Nikpise yia kpaɔ, -zeli yia yali 'bhua we 'ka bhli.

-Lu weee mia yali, zuklua we yia.»

30 «Tɔɔn, -we slɔlua nu, ɔɔ Nyimɛɛ 'Yu mɪ yida, 'in nyima yia we -yɔ yali. Tɔɔn, 'in dɔdɔgbɔ -nyima weee wazɛa, 'in wa kpia 'wɔ. -Slɛɛn, Nyimɛɛ 'Yu wa yia -yɔyia yida yalɩpɔpa 'wɔ, 'tɪtɛ -yɔ zli weee nya.

31 Nu, leglɛ 'kadɔ -ka gba, 'in ɔ paa ɔ 'anzɪnya yoo dɔdɔ weee -gɔ, -wa -Lagɔ -saa -bha 'gbe weee 'wɔ, we 'ka wa la.

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

32 «-We figisu slɔlua, a 'nɔ we 'wɔla. We 'kliya -ka tlɔmanɪda -mɪ, 'in we -ka tɔpɔda -mɪ, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lɔa bhla ka cɩpa.

33 'Sa -bhlokpade, a -ka 'sasɔkpa -gbɔ -mɪni lɛnɔda 'ylɪ, a yibheli we 'ji nu, ɔɔ Nyimɛɛ 'Yuu yiyibhla ka cɩpa. ɔ 'ni -slɛɛn latlɔlɔ.

34 In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnu saɛ: dɛslɛɛn -nyumaa 'dɛ weee 'na 'ka tli, 'in wee gbɔnya -mɪni 'kaa lɛnu.

35 Nu, la yali -yɔ dɔdɔ yia 'bhua, na wɛli 'na 'ka labhu 'mnumnu.

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30,34-36)

36 «Nu, nyimɛ yabhlogbɔɔ 'ni wee siasiee bhla -yɔ we 'yli -yi. Yalu 'anzɪnya -yɔ -Lagɔɔ

'Yuu 'debbie, wa 'ni wee 'yli - yi. Nu, na Dide -bhlogbɔɔ -yia wee 'yli.

37 -We 'plia *Noweee bhla, zli ɔɔ Nyumεε 'Yu yia yia, mu yia lenva.

38 Da 'nyu 'kadu 'nia - slo nyima lasa, -zugba wa mi lida, wa mi 'mada, wa mi kukwalida, wa mi wa 'ɲwɲiyua yli zɔda. Tɔɔn, 'in Nowee yia batoo 'kadu 'wɔgbla.

39 Zezeguda 'kaa wa lasaa yi, waa nyima 'ni gbu yabhlogbɔɔ 'wɔlanu. 'Sa - bhlokpade we yia -mia ɔɔ Nyumεε 'Yuu yiyizli.

40 «Nyima 'sɔ -ka kpa -mi, 'yabhlo wa yia 'wɔbhua, 'in wa 'ka -bha ɔ -libheyi ti.

41 'Nwɲi 'sɔ -ka bhuda -mi, 'yabhlo wa yia 'wɔbhua, 'in wa 'ka -bha ɔ -libheyi ti.

42 We 'dεε 'gbu, a -tu 'yliyɔgada. 'Yli -we nya amiaa -Kanyɔ 'kaa yi, a 'ni we -yi.

43 «A yibheli we 'ji nu, bhla -we nya 'wienyɔ 'kaa -buduu -kanyɔɔ -gbε yi sabɔ, ɔ -ka we -yi, ɔ 'na 'ka 'ytaa ɲwɔ, 'in ɔ kulva ɔ 'yoo, -mɔɔ yi -budu zɔ pla.

44 We 'dεε 'gbu, a mnazi amiaa 'de la. Nu, bhla -we a 'nia -tɔlv, we nya Nyumεε 'Yu yia yia.

Zɔlubhononyɔ -zɔnu -yɔ zɔlubhononyɔ 'nyuuu gbuvv nine (Lk 12.41-48)

45 «Zɔlubhononyɔ, -ɔ zva ɔ -kanyɔ 'nɔɲwe, 'in ɔ -yia gbu, sa ɔ mia? Mɔ -wa, -ɔ, ɔ -kanyɔ tia ɔ -lima -yɔ, 'in lilibhla -ka bε, ɔ 'ka wa lililu 'nyε.

46 ɔ -kanyɔ -ka luyi, ɔ -ka 'yi nu, -mɔɔ mi ɔ lubho nuda, 'wɔtotue -dlɔɔ mi ɔ -nu nya.

47 In nεε ain -yla gbuzɔnu saε: ɔ -kanyɔ yia -mɔɔ zuzɔnu weee ɔ yoo 'nyεa ɔ 'ka we 'yliyɔzɔ.

48 We -ka nu, ɔɔ zɔlubhononyɔɔ nɔkplε -nyu 'yli, 'in ɔ gbaa ɔ 'dεε dli zɔε: «Na -kanyɔ yia -mɔ -gwλεa.»

49 'In ɔ bhlia ɔ -lima bhitiε, ɔ -yɔ nɔmanyaa 'sɔ lia, 'in wa maa.

50 'Yli -we nya ɔ 'nia ɔ -kanyɔ wɔda -mi, 'in bhla ɔ 'kaa yi, ɔ 'nia we -yi, we nya ɔ yia.

51 ɔ -kanyɔ yia ɔ vua, 'in sa -Lagɔ paa weli 'sɔ -nyima -kaslv 'wɔ, 'sa ɔ yia -mɔɔ -kaslv 'wɔpaa, mɔ wa wilia, 'in wa lia gla 'wɔ.»

25

'Yiesia kugbuua gbuvv nine

1 «Nu, -we -yɔ -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilie 'kaa 'wɔwlv, mu ni: mu -wa 'yiesia kugbuua. 'Nwɲɔkwafetu zli, ma 'tlaa, wa 'ka 'ɲwɲɔɔ 'lowli yoo mni.

2-4 Wa gbu 'nia 'ylimna, wa -yɔ wa 'napε mnia, wa 'ni wa 'napεε 'nyu 'wɔbhua. Wa gbu -mama -yia gbu, -maa 'bhua -maa 'napε -yɔ -maa 'napεε 'nyuu -tɔkpv 'sɔ 'wɔ.

5 ɔɔ 'ɲwɲɔɔ 'lowli 'ni yida -mi -pa. 'In 'kva yia wa 'yli lawla. 'In wa yia 'ytaa ɲwɔ.

6 «Sabɔ -nyidi, 'in nyume yabhlo yia 'wɔkpv: «Lowli ka yiaɔ! A mni ɔ yooɔɔ!»

7 Tɔɔn, waa 'yiesia ganɔa, 'in wa yia wa 'napε lamnazi.

8 «-Wa 'nia 'ylimna, wa nεε -wa -yia gbu -yla: «-Amiaa

'napε mi nyumoda, a 'nyε -ain
'napεε 'nyu.)

9 «-Wa -yia gbu, -maa nεε wa
-yla: «-Innya, 'napεε 'nyu 'ni
'wɔzu amiaa -nɔ -yɔ -amiaa -
nɔ -yla. A mni we pelɔpanyaa
-gbε, a 'ka amiaa -nɔ zɔ -bhlo.)

10 «Wa mni a 'napεε 'nyu zɔa,
wa -manɔ -mɔ, 'in 'ɲwɔzɔ 'lowli
yia yi. -Wa mnazɔa wa -nɔ la,
'in wa -yɔ zɔ 'lowli yia 'fetu -
budu zɔ pla. 'In wa yia -bha
kla.

11 «-Muu 'bɪgu, wa tɔlva -
manɔ yia yi, 'in wa nεε: «-
Amiaa -kanyɔ, -amiaa -kanyɔ,
-kalɔ -bha, -a 'ka pla.)

12 «ɔɔ 'lowli nεε: «In nεε ain
-yla gbuzɔnɔ sa: in 'ni ain -yi.)
»

13 -Bha -Zezu bhla we -gυε:
«A -tɔ 'yliyɔgada, -we ka gbu -
wa, a 'ni we 'ylɔ -yi -bhloo, 'in
a 'ni we bhla -yi.»

*Zɔlubhonɔnya taa gbuv
nine*
(Lk 19.11-27)

14 «-We -yɔ *-Lagɔɔ nyɔmaa
'wɔlɔpɔlie 'wɔwɔlva, mɔ -
wa nyumε yabhlo. Mɔ mia
'lakpa 'wɔ mniɔa, 'in ɔ yia ɔ
zɔlubhonɔnya la, ɔ 'ka wa ɔ
'ɲnumniɔ yoo 'nyε, wa 'ka we
'yliyɔzɔ.

15 -We nyumε yabhlo mne-
nia ɔ 'ka 'yliyɔzɔ, 'mɔ ɔ 'nyεa ɔ.
ɔ 'nyεa yabhlo -can bi gbu, wa
'sɔnɔ -can bi 'sɔ, 'in ɔ yia tanɔ
-can bi -bhlo 'nyε. Tɔɔn, 'in ɔ
yia mni.

16 «-ɔ 'yia -can bi gbu, ɔ
titala we -gɔla -valɔpapɔ
nya, 'in ɔ yi 'yaa -can bi gbu
we -gɔpali.

17 'Sa -bhlokpade, ɔ 'yia -
can bi 'sɔ, 'in -mɔɔ yi 'yaa -can
bi 'sɔ we -gɔpali.

18 -ɔ 'yia -can bi -bhlo, ɔ
mniɔa, ɔ yia 'bhɔka 'bhlu, 'in ɔ
yia -mɔ ɔ -kanyɔɔ -can zize.

19 «We 'bɔ -gwɔɔa 'wɔ, 'in wa
-kanyɔ yia yi ɔ 'ka ɔ -lu zɔli wa
nya.

20 -ɔ 'yia -can bi gbu, ɔ bɛa ɔ
kwesi, 'in ɔ yi 'yaa -mɔ -can bi
gbu wleli. ɔ nεε: «Na -kanyɔ,
-in ka 'mɔ -yɔ -can bi gbu tɔ, in
'ka we 'yliyɔzɔ. In ka -can bi
gbu 'yɔ 'ya, mɔ mia da.)

21 «ɔ -kanyɔ nεε ɔ -yla: «We
nanɔ 'yɔli, -in mɔ zɔlubhonɔnyɔ
-zɔnɔ nya, 'in -na zɔa 'mɔ
'nɔɲwε. -In ka -lu -sɛɛ 'yɔ, 'in -
in yia we 'yliyɔzɔ tikli, we 'dɛɛ
'gbu na nyεa -mɔ -lu duun, -in
'ka we 'yliyɔzɔ. -In yi, in -yɔ -
mɔ 'sɔ 'ka 'mɔna li.)

22 «-ɔ 'yia -can bi 'sɔ, ɔ bɛa
ɔ -kanyɔ -yɔ, 'in ɔ nεε: «Na -
kanyɔ, -in ka 'mɔ -yɔ -can bi 'sɔ
tɔ, in 'ka we 'yliyɔzɔ. Ni, in ka
-can bi 'sɔ 'yɔ 'ya, ni, mɔ mia
da.)

23 «ɔ -kanyɔ nεε ɔ -yla: «We
nanɔ 'yɔli, -in mɔ zɔlubhonɔnyɔ
-zɔnɔ nya, 'in -na zɔa 'mɔ
'nɔɲwε. -In ka -lu -sɛɛ 'yɔ, 'in -
in yia we 'yliyɔzɔ tikli, we 'dɛɛ
'gbu, na nyεa -mɔ -lu duun, -in
'ka we 'yliyɔzɔ. -In yi, in -yɔ 'mɔ
'sɔ 'ka 'mɔna li.)

24 «-ɔ 'yia -can bi -bhlo, ɔ
bɛa ɔ -kanyɔ -yɔ, ɔ nεε: «Na -
kanyɔ, in -yi we 'ji ni, -in 'tɛ,
da -in 'niɔ -lu gwɔ, -mɔ -na
kwaa we. 'In da -in 'niɔ 'mni
'pa, -mɔ -na dia we.

25 In mɔ -mɔ sɔdaa 'gbu, in
mniɔa, 'in in yia -na -can zize
'bhɔka 'wɔ. Ni, we -na -can
ni.)

26 «ጋ -kanyጋ nጩ: «Na zጋlubhonጋnyጋ, -na nukplጩ -nyu 'yli, 'ya -in 'yaa, -in -yi we 'ji nu, da in 'nia -lu gwጋ, -mጋ na kwaa we, da in 'nia 'mnጋ 'pa, -mጋ na dia we.

27 We-ka yaa 'sa-mi, -mጋmጋ ka 'gbጋ -in 'ni na 'gwጩzi banki 'wጋkwaa? 'In da in -ka yi, 'in in 'ka -mጋ we -sa, -zugba we ka -gጋ -bhጋa?»

28 «ጥጋጋ, ጋ nጩ ጋ lubhonጋnya -yla: «A -sa wee -can bi -bhlo ጋ kwጩጩ, 'in -ጋ kaa -can bi kug-bua, a 'ka we ጋ yoo 'nyጩ.

29 -Wa weee kaa -lu duun, wa -nጋ wa yia -gጋpalia, 'in wa -nጋ 'ka 'wጋzumanu. Nu, nyime -ጋ 'nia -lu duun -ka, we -seጩ mia ጋ kwጩጩ, kwጩጩ wa yia we ጋ -saa.

30 ጋጋ zጋlubhonጋnyጋ -ጋ ka nukplጩ -nyua 'yli, -ጋ mia da nu, a viteli ጋ 'pipee, nikpise 'wጋ, mጋ wa wilia, 'in wa lia gla 'wጋ.»

31 «ጋጋ Nyimeጩ Yu yia yia, dጋdጋwጋ 'wlulapilinyጋጋ 'tite nya, ጋ-yጋጋ 'anzu weee 'sጋ. -Bha ጋ yia ጋ 'ገnimnikpe -gጋ ladia, 'in ጋ 'ka nyuma 'wlulapili.

32 Laga weee yia ጋ 'yu 'wlugbelia, 'in mጋ yia nyuma -yጋsisalia. Sa nimeጩ 'yliyጋzጋnyጋ sisalia bhlabhlenya -yጋ wlinya -yጋ,

33 'sa ጋጋ Nyimeጩ 'Yu yia bhlabhlenya lilikwesጋጋ zጋa, 'in ጋ 'ka wlinya kጋpesጋጋ zጋ.

34 -Sጩጩ, ጋጋ nyimaa 'wlu-lapilinyጋ yia gbaa -wa mia ጋ lilisጋጋ -yla: «Amia, -mama na Dide palia sጋ -zጋnጋ -gጋ la, a yi. A yi, dጋdጋ -lolu na Dide mnazia la ain -yla, we 'ka

dጋdጋwጋ gwጩdia 'bhጋ, a yi a 'ka we -gጋladu.

35 Nu, ገwጋ ka 'mi 'bha, 'in a yia 'mi lililu 'nyጩ. 'In 'nyumatጋ yia 'mi 'bha, 'in a yia 'mi 'nyu 'nyጩ. In mi zlime 'lakpayu nya, 'in a yia 'mi kpa sጋ 'sጋ nya.

36 In mi zlime kpanጋ nya, 'in a yia 'mi 'naa ku 'wጋgbali. In ka zlime gu -yጋ, 'in a yia 'mi 'yuo 'paa yi. In mi zlime -kasጋ 'wጋ, 'in a yia 'mi -yጋbe.»

37 «'In -wa mia tiklu yia we 'bigጋpali ጋ -ylaጩ: «-Amiaa -Kanyጋ, nu, -in nጩ, ገwጋ mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi lililu 'nyጩ, 'nyumatጋ mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi 'nyu 'nyጩ.

38 Da -a 'yili -mi 'lakpayu nya, 'in -a yi -mi kpa sጋ 'sጋ nya? -In mi kpanጋ nya, 'in -a yi -mi 'naa ku 'wጋgbalia?

39 -In ka gu -yጋ, -in mi -kasጋ 'wጋ, 'in -a yi -mi -yጋbea? Labhla -a 'yi -mi, 'in -a yi we lenጋ?»

40 «Nyimaa 'wlulapilinyጋ yia gbaaጩ: «In nጩ ain -yla gbጋzጋnጋ sa, -we a nጋa ጩ na 'bisጋa bhelia -yla, na 'de -yla a nጋa we ጩ.»

41 «ጥጋጋ, ጋጋ nyimaa 'wlu-lapilinyጋ yia -wa mia ጋ kጋpesጋጋ -yla gbaጩ: «Amia -Lagጋ tia me -yጋ la, a be lu! Nu, -kosu -we'e nyumoa, -we -Lagጋ mnazia la *'Kuzu -yጋ we 'anzinya -yla, a mnጋ -mጋ.

42 Nwጋ ka 'mi 'bha, 'in a 'ni 'mi lililu 'nyጩ. 'Nyumatጋ mi 'mi 'bhada, a 'ni 'mi 'nyu 'nyጩ.

43 In mia 'lakpayu nya, a 'ni 'mi kpa sጋ 'sጋ nya. In mia kpanጋ nya, a 'ni 'mi 'naa ku 'wጋgbali.»

44 «'In we 'bigu wa yia 'palia yiae: <-Amiaa -Kanyo, nu, -in nee, nwo mi -mi 'bhada, 'nyu-matu mi -mi 'bhada, -in mi 'lakpayu nya, -in mi kpanu nya, -in ka gu -yo, -in mi -kaslu 'wu, 'in -a 'ni -mi -yobe. Labhla -a 'yi -mia? Labhla -a 'ni we lenu?»

45 «Do nyumaa 'wlulapilinyo yia we 'bigupalia: <In nee ain -yla gbuzonu sae: -we a 'nia lenu -wa mia -seese -yla, -ami -yla a 'nia we lenu.»

46 «Nu, wamia, da wa paa wa -kaslu 'wu, 'in we'e bhia, -mo wa mnia. 'In -wa mia tiklu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu wa yia 'yia.»

26

Zuifvu 'yugalinya zva -Zezuu -yogbu

(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

1 -Zezu bhia gbu weee ni gbagbie, 'in o nee o 'binonya -yiae:

2 «A -yi we 'ji nu, *'Wozitylu 'fetu ka cipa, we -tu 'wu 'yli 'so. Nu, do Nyumee 'Yu, 'mo wa yia wlaa, wa 'ka o *su -gu lakolu.»

3 Nu, -Lagobubonyaa -cian -yo Zuifvu nyuma kpasu gbelia 'wlu *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu Kaifvu -budunwee,

4 'in wa yia weli -bhlo bhli, wa 'ka -Zezu kpa 'wiemi, 'in wa 'ka o 'bha.

5 Wa nee: «-A 'na kpalu o 'fetu 'yli nya -ni, we 'ni -muu, 'in nyuma gbugblolua.»

'Nwno yabhlo slua -Zezuu 'wluo *-lasiklo

(Mk 14.3-9; Lk 7.36-50; Zn 12.1-8)

6 Da -Zezu mia Be-tani *solbhanyo 'Simoo -budunwee,

7 'in 'nwno yabhlo yia o -yobe. O ka -bhonyida kwee, *-lasiklo -zonu, -we 'ka -vale 'tea, we mi we 'wu. -Zezu mia lida, 'in o yia wee -lasiklo o 'wluo slu.

8 O 'binonya 'yia we -yo, 'in wa yia 'ce 'pa, wa nee: «Lee -lu ka 'gbu o nyumo 'sa sa wea?»

9 A mneni yaa a 'ka wee -lasiklo -zonu pelu 'pa, 'in a 'ka we 'gwezi bobabhanya yoo 'nye.»

10 -Zezu yibhelia we 'ji nu, wa ka 'ce 'pa, 'in o nee: «Lee -lu ka 'gbu a siali do nwno nua? -We o nua 'mi -yla le, gbuzonu -wa.

11 Nu, bobabhanya -yo ain 'so mi 'yli weee nya. Nu, -ami mia, we 'ni 'yli weee nya in mi ain glaa.

12 Na gbawlaa 'gbu o yia wee -lasiklo na 'wluo slu.

13 In nee ain -yla gbuzonu sae: da wa yia -Lagobu gba dudu weee -gu, -we nwno ni nua da le, gbaa wa yia we, 'in o lenugbu 'ka nyumaa dli 'wu -tu.»

Zudasu 'yibha o 'ka -Zezu wla

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

14 Ton, -Zezuu 'binonya kugbua le 'so glaa nyume yabhlo wa laa Zudasu Isikalistu, mo mnia -Lagobubonyaa -cian -gbe,

15 'in o nee: «Lee, in -ka -Zezu wla ni, lee -lu a 'ka 'mi 'nyea?» 'In -maa yia o tama glu -bhlo 'ya kugbua 'nye.

16 We 'bhv wee 'yli 'wv, sa v 'kaa nv v 'ka -Zezu wla, -bha v bhlia we 'yooo datahie.

-Zezu -yv v wlawlanyv lia
(Mk 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Zn 13.21-30)

17 Nu, Zuifbv *'floo 'nia gv v -yv -kaa 'feti 'yly tianv nya, 'in v 'binanya yia v layibha: «Mv -in 'yibha -a mni -m -yla 'Wvzityly 'feti -gv -lililu pia?»

18 -Zezu nev: «A mni -zv nyumv nu -gbv,* a gba v -yla: <-Amiaa -Kanyv nev: «Na bhla ka nyini. -Na -gbv na yia 'Wvzityly 'feti -saa, in -yv na 'binanya 'sv.» > »

19 -We v gbaa wa -yla, 'mv wa nva lv, 'in wa yia wee 'feti -gv -lililu pi.

20 Jibhe zv, 'in -Zezu -yv v 'binanya yia ladv wa 'ka li.

21 Da wa mia lida, 'in v nev: «In nev aiv -yla gvzvzv sa nu, aiv glaa, nyumv yabhlo yia 'mvlwaa.»

22 'In we yia wa -yvkpa, 'in wa yia v layibhaybhie bhli -bhlo -bhlo: «Na -Kanyv, we 'ni -amv, we 'ni mv?»

23 v nev: «-v -yv 'miv 'sv -ka 'floo 'hwa zav lv, mv -wa.

24 Gbvzv -wa: sa we mia celida -Lagvsvbhe 'wv v daa, 'sa v *Nyumv 'Yu yia mnia. Nu, nyumv -v 'kaa v wla, 'in wa 'ka v 'bha, gvnyuu m -m v -nv nya. Wa 'ni yaa -m v gwalv, we nanv 'yli.»

25 Zudasv -v 'kaa -Zezu wla yia v layibha: «Wlabi, we 'ni -amv, we 'ni mv?»

-Zezu nev: «-Mv gbaa dv -mv!»

-Zezu -yv v 'binanya lia
(Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-26)

26 Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wvbhu. v 'paa -Lagv fuo, 'in v yia we ladlv. v dlilia we v 'binanya 'wvla, 'in v nev: «A 'bhv we 'wv a 'ka we li, na ku -wa.»

27 -Mbv 'bigv, 'in v yia nv -kpv 'wvbhu, v 'paa -Lagv fuo, 'in v yia we wa yoo 'nyv, v nev: «A 'dv weee 'ma we.

28 Nu, mv -wa na 'pvn -we yia jitea nyuma duuun 'gbv, 'in we 'ka -Lagv -yv nyuma 'wvsuslolu.

29 Nu, gvzvzv -wa, zv na Dide -ka dvv 'wlulaplv, we zv na maa nv lolu. We 'ni -mv, we 'ka -zenv 'wvbhv, in 'na 'ka nv 'ma.»

30 Wa bhlia -Lagv -lv 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivsvnyaa -gv gv 'wlu mni.

-Zezu nev nu, Pielv yia v gv kpevia

(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

31 Tv, -Zezu nev wa -yla: «Nu, -zenv sabv 'dvbhie -gbolu, a 'dv weee yia 'miv 'bv 'bhva. Nu, we miv celida -Lagvsvbhe 'wv:

<Bhlabhlev 'yliyvzvnyv na yia 'bhaa,

'in bhlabhle 'ka lamnv.>
32 Nu, in -ka tv, in -ka 'wvs lv, Galilee na yia aiv wlv mnia.»

33 'In Pielv nev v -yla: «Nyuma weee -ka -miv 'bv 'bhv, -amiv 'na 'ka we lev.»

34 'In -Zezu yia we 'bigvpalv: «In nev -miv -yla gvzvzv sav: -zenv sabv mia,

* 26:18 A zeli Mk 14.13-15

-na kpeli na gbɔ 'wɔla -zakpa ta, -zugba -kɔkɔ 'nɪ -sɔ gbo.»

35 Pieli nɛɛ: «-Innya, we 'nɪ -mɔɔ, we -ka 'bha wa 'ka in -yɔ -mɪ 'sɔ 'bha, in 'na 'ka -na gbɔ kpeli.»

'Sa -bhlokpade, wa 'dɛ weee gbaa wee weli -bhlo.

-Zezu bhuhoea -Lagɔ Getisemanee

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

36 -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ, 'in wa yia da wa laa Getisemanee mni. -Bha ɔ gbaa wa -ylae: «A -dɪ da la, in 'ka mɔ mni, in 'ka -Lagɔ bhuhoe.»

37 ɔ -yɔ Pieli -yɔ Zebedee 'yua 'sɔ klaa, 'in wa yia mni. -Bha ɔ -gɔ yia, 'in 'pɪɔn yia ɔ dli 'wɔ slo.

38 'In ɔ nɛɛ wa -ylae: «Na dli sulo mɪ 'mɪ 'bhada, a -tu 'yliyɔgada, a -yɔ 'mɪ 'sɔ.»

39 ɔ bea 'yu -sɛ, 'in ɔ yia 'klɔ lagbli, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhoe, ɔ nɛɛ: «Na Dide, -in -ka we 'yibha, -in vlali 'mɪ siasie 'kadɔ -mɪnɪ gwe. Nu, we 'na -zeli na dɔmagbɔ -nɪ, we -zɛ -na dɔmagbɔ.»

40 'In ɔ yia ɔ 'binɔnyaa -gbɛ luyi, -zugba wa mɪ 'yɫaa 'wɔ. ɔ nɛɛ Pieli -yla: «A 'nɪ mnɛni a 'ka 'yliyɔgada -tu 'lɛli -bhloo -kpɔa, a -yɔ 'mɪ 'sɔ?»

41 A -tu 'yliyɔgada, a bhuhoe -Lagɔ, a yi laylagbɔ lɔ bhli. Nu, nyimɛɛ dli 'yibha we 'ka -lu -zɔnɔ lɛnɔ, 'in ku 'nɪ we mnɛni.»

42 Tɔn, ɔ 'bhɔ 'yaa wa -yɔ lɔ, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhoe. ɔ nɛɛ: «We -ka nu, 'yoo -putu 'nɪ -mɪ, siasia -yoo 'nɪ in 'ka bhli, -na dɔmagbɔ nɔ lɛ.»

43 ɔ yia lɔ, -zugba wa mɪ 'ya 'yɫaa 'wɔ, wa 'yli ka 'wɔwɔmanu 'gbɔ.

44 ɔ 'bhɔa wa -yɔ lɔ, 'in ɔ yia 'yu bɛ, 'in ɔ tanɔ yia -Lagɔ bhuhoe -zugba ɔ gbaa wee weli -bhlokpade.

45 'In ɔ yia ɔ 'binɔnyaa -gbɛ yi lɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A mɪ 'yɫaa 'wɔ -bhlokpade, nyapɛda a mɪa yi? Da wa 'kaa Nyimɛɛ 'Yu wɫa gbɔnyuu -lɛnɔnya -yla, we bhla ka nyini.

46 A -sɔ 'wɔ, -a 'ka mni! A -tali, nyimɛ ɔ 'kaa 'mɪ wɫa, mɔ yia mɔ.»

-Zezu wa yia kpa

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Zn 18.3-21)

47 Da -Zezu mɪa gbada, weli mɪ ɔ ŋweɛ, tɔn Zudasɪ yia yi. ɔ Zudasɪ mɪa, ɔ mɪ -Zezuu 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa. 'In ɔ -yɔ nyimaa -zlo yia yi, tɔgbɛ -yɔ su kibhe nya kwɛɛ. Nu, -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ nyima kpasɪ tiea wa.

48 ɔ 'kaa ɔ wɫa, sa ɔ 'kaa ɔ wɫa, ɔ ka wa -yla we gba. ɔ nɛɛ: «Nyimɛ in -ka gbɛli nɪ, mɔ -wa, a kpa ɔ.»

49 Tɔn, ɔ bea -Zezu -yɔ, ɔ nɛɛ: «*Wlabi» ɔ fɔsastie nya, 'in ɔ yia ɔ gbɛli.

50 -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «'Tale, -we -in yia lɛnɔ, -in nɔ we lɛ slɔ.»

-Bha tɔlɔ bea -Zezu -yɔ, 'in wa yia ɔ kpa.

51 Nu, ɔ 'binɔnyaa 'yabhlo -saa tɔgbɛ tukpa 'wɔ, 'in ɔ yia we -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔɔ zɔlubhonɔnyɔ 'pa, 'in we yia ɔ yukwli 'wlu -dɪ.

52 Tɔn, -Zezu nɛɛ: «Fa -na -gbɛ we 'bɪgɔ. Nu, -ɔ -ka

tugogble 'wobhu, tugogble 'yli o
mniina.

53 -In yibheli we 'ji nu, in
mneni in 'ka na Dide bhuh-
hoe, -bha -bhlokpade, o 'ka
'mı 'anzinyaa -zakpa kugbua
le 'so yoo 'pa, we 'ka gu.

54 We -ka 'sa -mı nu, sa -we
mia celida -Lagosebhe 'wu 'ka
gbuzonu -zea? Nu, we nee 'sa
we yia 'plia.»

55 -Zezu nee wa -yla:
«Wienyo in -mia, 'in a yia
'mı kpaa yi tugogble -yo su
kibhe nya kwee -nya yi? -
Innya! 'Yı weee nya, in mı
ladida -Lagobudu 'kadu zo gbv
-sloluda, 'in a 'nı 'mı kpa.

56 Nu, 'sa we 'de weee
'plia sa, 'in -Lagogbuu -
falpanyaa weli -we mia
celida -Lagosebhe 'wu, we
'ka gbuzonu -ze.» Toun, 'in
o 'binonya yia -bha o ti -
gwagwie nya.

*-Zezu wa kwaa gbuvbhunya yalipupa -gu -zugba o -yo we
'yu*

*(Mk 14.53-65; Lk 22.54-
55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)*

57 Wa kpaa o, 'in wa yia o
-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu,
o wa laa Kaifuu -gbe kwa.
Da -Lagobubonyaa -cian klaa,
-Lagoo titee gwesanya klaa,
wa -yo nyuma kpası gbelia
'wlu.

58 Pielı mı -Zezu 'bi, o 'nı o -yo
cipa, 'in o yia -Lagobubonyaa -
kanyo 'kaduu -budunwee plalı,
o 'ka -bha 'yi.

59 -Lagobubonyaa -cian -yo
gbuvbhunya weee titalia
yoyogbu la -Zezu -yo, wa 'ka
o gbv 'wluladı, 'in wa 'ka o
'bha, wa 'nı gbv yabhlogbo o
'yi.

60 Nyıma -wa yia -Zezu yo -
gu la zolva, -maa -zu 'wu. Nu,
nyıme o 'kaa weli gba -we -yo
wa 'kaa -Zezu 'bha, -moo 'nı -
mı. -Sleen, nyıma 'so -soa 'wu
wa nyıdı,

61 'in -maa nee: «O mia da
nı, o nee nu, o mneni o 'ka -
Lagobudu 'kadu labhlı, 'in o
'ka we 'subha 'yli ta zo.»

62 -Lagobubonyaa -kanyo
'kadu -soa 'wu, 'in o nee -Zezu
-yla: «Nyıma nı ka -mı gbv
'wluladı, -in 'nı mneni -in 'ka
gbv -gu -saa?»

63 -Zezu yia nwe -muda -
tu. 'In -Lagobubonyaa -kanyo
'kadu nee o -yla: «-In bi 'mı
-yla, 'yliyoga -Lagoo 'nı nya:
'lee, -Lagoo -Bhasanyo, -Lagoo
'Yu -in -mia yi?»

64 -Zezu nee: «'Mu -in gbaa
de! In nee 'ya ain -yla nu,
Nyıme Yu yia 'tite -ka -Lagoo
lilisolv ladia. 'Yia a yia o,
kwli.»

65 Toun, -Lagobubonyaa -
kanyo 'kadu yia o 'naa yla 'ce
nya, 'in o nee: «O ka -Lago weli,
a 'de weee ka we 'nu. -A 'nı
-sleen gbudayinyoo gbv -ka.

66 'In amia, a nee lea?»

Wa nee: «O -yogbu -wa, wa
'bha o.»

67 Toun, wa yia o -dle klav
slu, 'in wa yia o -kwli 'pa, -
zugba talva subhaa o 'kpa yuk-
wli,

68 'in wa nee: «-Lagoo -
Bhasanyo, nyoo 'pa -mı -lua?
-In gba o 'nı!»

*Pielı kpelia -Zezuu gbv
(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62;
Zn 18.15-18,25-27)*

69 Nu, Pieli -di -bha la, 'pipee -budunwee, 'in -Lagobubonyaa -kanyo 'kadub zolubhononwono yabhlo yia o -yobe, 'in o nee o -yla: «-Mi, -in -yo Galileyu -Zezu 'so mi ya.»

70 'In o yia nyuma weee 'yibadi kpeli, o nee: «-We a mia gbada, in 'ni we -yi!»

71 O mnia 'suoo klolo -yo, 'in zolubhononwono yabhlo yia o 'yi, 'in -moo nee nyuma mia -bha -yla: «-O mia de ni, o -yo Nazaletyu -Zezu 'so mi.»

72 'In Pieli yia we kpeli -tapa, o nee bibie nyae: «In 'ni nyime ni -yi!»

73 -Bha bea -se, -wa mia -bha, wa nee o -yla: «Nu, gbuzonu -wa, -in mi wa glaa. -Na gbagbaweli -gu -a yibhelia we 'ji.»

74 Toun, Pieli yia bi, o nee: «In 'ni oo -nyime ni -yi! In -ka yo 'tobhu, -Lago 'pa 'mi -kaslu 'wu!»

-Bha -bhlokpade -koko gboa.

75 'In Pieli dli yia -we -Zezu gbaa o -yla -gu -bho: «Nu, -na kpeli na gbv 'wula -zakpa ta, -zugba -koko 'ni -slo gbo.»

Pieli 'tlaa, 'in o yia nyaziwie wida -tu kpokpo.

27

-Zezu wa kwaa Pilati 'yu (Mk 15.1; Lk 23.1-2; Zn 12.28-32)

1 Zlupke -papa, -Lagobubonyaa «Nu, tama glv -bhlo 'ya kug-bua, mu -wa -vale -we -gu *Izlaeli -ylaashl bhlia weli, wa 'ka o 'wuzolu.

2 Wa gboan o, *Wlomu -nyime o pilia Zudee -dudu 'wlu la, wa laa Pilati, 'in wa

yia o -moo -gbe kwa. 'In wa yia o -moo yoo 'nye.

Zudasitlia (Lngb 1.18-19)

3 Zudasit, o wlaa -Zezu, o 'yia nu, wa ka o -yogbv 'wubhu wa 'ka o 'bha, 'in o dli yia o zukpa -sa. 'In wee tama glv -bhlo 'ya kugbua mia, o yia we -Lagobubonyaa -cian -yo Zuifvu nyuma kpasu yoo 'nye lv.

4 O nee: «Nyime o 'nia gbonyuu yabhlogbo 'ji -yi, in ka o wla wa 'ka o 'bha, gbonyuu in nua le.»

Wa nee o -yla: «-Muv 'ni -amiaa gbv. -Na 'deε gbv mu.»

5 Zudasit vitelia wee 'gwezi -mo -Lagobudu 'kadu zo, o mnia, 'in o yia o 'de bizi.

6 -Lagobubonyaa -cian 'bhua wee 'gwezi la, 'in wa nee: «Wee 'gwezi mia da ni, nyimeε 'pwoon 'gwezi -wa, nu, -a 'ni mneni -a 'ka we -Lagobuduu 'kadu 'kesu 'wuzv.»

7 Wa bhlia weli, 'in wa yia wee 'gwezi labhu, 'in wa yia we nya nyidabhlanyo kpaaz, we 'ka 'lakpanyaa 'bhlu-luda -ze.

8 We 'deε 'gbv wa laa -zeen yli nya we «nyimeε 'pwoon kpaaz.»

9 Nu, -we -Lagobv -falpanyo Zelemi gbaa, mu nua le.

10 Mu wa 'bhua 'wu,

'in wa yia we nyidabh-
lanyoo kpa'a 'wuzobv.
Sa na -Kanyo tiea 'mi,
'sa wa nva we le.»

Pilati 'bhua -Zezuu -yogbu
'wv
(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Zn
18.33-38)

11 Wa 'yigbelia -Zezu Pilati
'yu, 'in -moo nee o -yla: «'Lee,
Zuifvov 'wlulapilnyo -in -mia
yi?»

'In -Zezu nee o -yla: «'Mu -in
gbaa de.»

12 -Mvov 'bigv, -Lagobvovnyaa
-cian -yo Zuifvov nyuma kpasu
dila o gbu 'wlu la, o 'ni gbu -gv
-sa.

13 Tovv, Pilati nee o -yla: «-
We weee wa gbaa de -na da ni,
-i'in 'nv wee?»

14 -Zezu 'ni we 'yabhlogbooo
'bigvovpali, 'in we yia Pilati
jwegaga -subhali.

Pilati nee nu, wa 'bha -Zezu
(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25;
Zn 18.39-19.16)

15 Nu, Zuifvov *'Wvzitylu 'feti
-ka nyini ni, -o nyumaa -zlo
'yibhaa, 'mo Wlvov -dvdvov
'wlulapilnyo saa -kaslv 'wv.

16 We bhla, nyume -o nyuma
weee -yia, wa laa -Zezu -
Balabasi, mo mia -kaslv 'wv.

17 Da nyuma duun gbelia
'wlu Pilati -gbv, 'in o yia wa
layibhae: «Nyoo a 'yibha in
'tide 'yia? -Zezu -Balabasi
yaayu, -Zezu wa laa -Lagoo -
Bhasanyoo?»

18 Nu, Pilati 'de -yi we 'ji
nu, zenyidli nya wa wlaa oo -
Zezu.

19 Pilati -dia la, o mi
gbvovbhuda, 'in o 'jwov yia
o weli yoo 'pa: «-In 'na plali
nyume mia nu gbu 'wv -ni. O 'ni

gbvovnyuu lenv. Nu, -zeen sabo
mia, -mo 'yiaa 'wv, in ka o 'gbv
-zila 'yi.»

20 * -Lagobvovnyaa -cian -yo
nyuma kpasu sumania nyumaa
-zlo -yola, wa 'ka gba nu, o 'tide
-Balabasi 'yi, 'in o 'ka -Zezu
'bha.

21 Oo dvdvov 'wlulapilnyo nee
wa -yla: «Nu, nyume yabhlo
na yia 'yitidea. 'Lee, wa
'desobhie glaa, nyoo in 'ka 'yi-
tidea?»

Wa nee: «-Balabasi!»

22 Pilati nee: «We -ka 'sa
-mi, -Zezu wa laa -Lagoo -
Bhasanyo, 'lee, lee -lu in 'ka o
novva?»

'In wa nee: «Kvov o *su -gv
la!»

23 Pilati nee: «Gbvovnyuu -
mvmv o nv lea?»

'In wa yia 'wvovkpi 'tite: «Kvov
o su -gv la!»

24 Da Pilati 'yia nu, -we o mia
lenvda we bhe, 'in 'gbe mia
gbvovbloluda bhabha, o 'bhua
'nyu 'wv, o budoa kve nyuma
weee 'yibadi, 'in o nee: «Nyume
nu tlithee 'gba 'ni 'mi 'wlu -mi.
Amiaa 'dee gbu -wa!»

25 Wa 'de weee nee: «O
tlitlie mia, -amiaa -yo -amiaa
'yiaaslu 'wlu -gbv -wa!»

26 Tovv, 'in Pilati yia -
Balabasi -kaslv 'wvsa. 'In o nee
'slvja -yia nu, wa seli -Zezu, 'in
wa 'ka o su -gv lakvov.

'Slvja nyania -Zezu

(Mk 15.16-20; Zn 19.2-3)

27 Pilati 'slvja kwaa -
Zezu dvdvov 'wlulapilnyoo -
budovwee. 'Slvja weee bibea
o,

28 'in wa yia o -bana 'wvsa,
'in wa yia o 'naa zalv 'wvpla.

29 Tɔɔn, wa maa 'wia -kloo, 'in wa yia we ɔ 'wluo -pla, 'in wa yia gblee ɔ lilisɔ 'wɔ zɔ. Wa 'sibhlia 'kukolu ɔ 'yu, 'in wa yia ɔ nyani. 'In wa nɛɛ: «Zuifɔv 'wlulapɪnyɔ, -na fɔv!»

30 'In wa yia ɔ -dlɛ -gɔ slu. Wa 'bhua gblee 'wɔ, 'in wa yia we ɔ 'wluo 'pa.

31 Da wa bhia ɔ nyanɛ, 'in wa yia ɔ 'naa zalɔ 'wɔsa, 'in wa yia ɔ 'dɛɛ -bana ɔ 'wɔpla, 'in wa -yɔ ɔ yia mɪ wa 'ka ɔ su -gɔ lakɔɔ.

-Zezu wa kulva su -gɔ la
(Mk 15.21-35; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

32 Da wa 'tlaa 'gbe, 'in wa -yɔ Silɛnyu 'Simɔɔ yia gbeli. 'Slɔja nɛɛ ɔ -yla -gla nya nu, ɔ 'bhu -Zezuu su 'wɔ.

33 'In wa yia da yabhlo wa laa zuifɔwɛɪ 'wɔ Gɔɔgɔta nyni, we ji -wa nu, 'wluu 'kɔaa da.

34 -Bha 'slɔja 'nyɛa -Zezu nɔ -we lɔ wa palɔ kalɔ -nyakpɔ. -Zezu 'yia we 'ɲwɛ, ɔ 'nɪ we 'ma.

35 Wa yia ɔ su -gɔ lakɔɔ, 'in wa yia -nɪgbɪ 'pa, -we wa 'kaa 'yɪ -bhlo -bhlo ɔ -bananya glaaa 'gbɔ.

36 Tɔɔn, wa yia -bha ladi, wa 'ka ɔ 'yliyɔzɔ.

37 -We ka 'gbɔ wa yia ɔ 'bha, wa ka we cɛɪ, 'in wa yia we ɔ 'wɔlɔbita lakɔɔ:

-ɔ MIA DA
ZUIFUV 'WLULAPɪLɪNYɔ
-ZEU -WA

38 Wa ka 'ya 'wienya 'sɔ su -gɔ lakɔɔ ɔ kwesi. 'Yabhlo mɪ ɔ lilisɔɔ, 'in -gɔɔɔ mɪa ɔ kɔpɛsɔɔ.

39 -Wa plɪa -bha, 'wlu wa bitea, 'in wa vɛɪa -ɔ,

40 wa nɛɛ: «-Mɪ, -mɪ gbaa -in 'ka -Lagɔɔbudu 'kadɔ -wɔɔ, 'in -in 'ka we 'sɔbha 'yɪ ta 'wɔ nɪ, -sa -na 'dɛ gbɔ 'wɔ. Nu, -in -ka -Lagɔɔ 'Yu nya -mɪ, -in 'bhɔ su -gɔ -in 'ka lasibhli.»

41 'Sa -bhlokpade, -Lagɔɔɔɔnyaa -cɪan klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya klaa, we -yɔ Zuifɔv nyima kpasɪ nyania ɔ, wa nɛɛ: «ɔ ka nyima tɔɔva pue,

42 ɔ 'nɪ -slɛɛn mneni ɔ 'ka ɔ 'dɛ pue. *Izlaɛɪu 'Wlulapɪnyɔ ɔ -mɪa yɪ? We -ka 'sa -mɪ, ɔ 'bhɔ su -gɔ ɔ 'ka lasibhli, 'in -a 'ka ɔ dɪ -gɔ zɔ.

43 'In ɔ nɛɛ: «In mɪ -Lagɔɔ 'Yu nya.» Nu, -de -Lagɔ yɪ ɲwɪnɪ, ɔ 'ka ɔ gbɔ 'wɔsa, -bha -a yia 'yia.»

44 'Sa -bhlokpade, 'wienya, -wa wa kulva su -gɔ la ɔ kwesi, -maa vɛɪa ɔ.

-Zezuu tɪda
(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

45 'Yɔ 'ka -glɔnyɪdɪ nynia yɪ, nɪkpise kpaa dɔdɔ weee -gɔ, we li 'lɛɪ ta.

46 We bhɪalɪda -Zezu 'kɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, ɔ nɛɛ: «Eli, Eli, lama sabakatani?» -Mɔv ji -wa nu: na -Lagɔ, na -Lagɔ, lɛɛ -lu ka 'gbɔ -in yɪ 'mɪ 'bɪ 'bhɔa?

47 Nyuma tɔɔva -wa mɪa -bha, -wa 'nɔa we, wa nɛɛ: «ɔ mɪ Elii lada!»

48 Wa 'yabhlo 'bhua -fuu 'wɔ -gwagwɛ nya, ɔ faa we kalɔ nɔ lɔ, 'in ɔ yia we gblee 'yɪɪa 'wɔ zɔ, 'in ɔ yia we ɔ ɲwɛ -yɔdɪ ɔ 'ka 'ma.

49 Nu, wa tɔɔva nɛɛ: «-In wɔ -slɔ. -De Elii yɪ yɪ -mɔɔ 'ka ɔ gbɔ 'wɔsa, -a 'ka -bha 'yɪ!»

50 -Zezu yia 'wɔkɔɪ lɔ 'tɪtɛɛ, 'in ɔ yia tli.

51 -Bha -bhlokpade, 'naa bɪzɪa -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ bhli'a 'wɔylyaye we nyɪdɪ -mɔ yali tɪklu, 'in we yia zɔ nyɪ. Dɔdɔ yia zuku, 'in tɔkpanya yia 'wɔyla.

52 Gbawla yia ηwe -kali, 'in -Lagɔnyuma tɔba -wa tli'a, 'in wa yia tɪtɪnya glaa 'wɔsɔ.

53 'In wa yia wa gbawla 'wɔtla. Da -Zezu -sɔa tɪtɪnya glaa 'wɔ, wa mɪa -Zeluzalem, 'in nyuma duun yia wa 'yɪ.

54 *Wlɔmɔ -slɔja glɔ gbuu 'yugalɔnyɔ -yɔ ɔ 'slɔja, -wa mɪa -Zezu 'yliyɔzɔda, wa 'yia dɔdɔ zukluda we -yɔ -lu weee -we 'plia, 'in wa yia nyanɔ nɔ, wa nɛɛ: «-Lagɔɔ 'Yu ɔ -mɪa 'piɛɪn!»

55 'Nɔmɪ -duun mɪa -bha, -wa kwaa -Zezu yoo Galilee, 'in -wa pia ɔ -yla, wa 'yɪgbe -mɔ 'pɪ, -zugba wa yla.

56 Wa glaa, Magɪdala -ηwnɔ Malii klaa, *'Zake -yɔ *-Zezɛfɔ 'nyaa Malii klaa, we -yɔ Zebedeɛ 'yuaa 'nyaa mɪ -bha.

Alimateyu *-Zezɛfɔ faa -Zezu gbawla 'wɔ

(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)

57 Jibhe mɪa zɔda, 'in Alimategbe 'wɔsɔ 'ηmɪmɪnyɔ yabhlo wa laa *-Zezɛfɔ, 'in -mɔɔ yia yi. Nɪ, -mɔɔ mɪ -Zezuu 'bɪnɔnyɔ nya.

58 ɔ mɪa Pilatɪ -gbɛ, 'in ɔ yia -mɔɔ -Zezu 'kwie -zlali. Tɔɔn, Pilatɪ yia ɔ 'yoo 'nyɛ ɔ -yɔ we 'ka mɪ.

59 ɔ 'bhua -Zezuu 'kwie 'wɔ, 'in ɔ yia we 'naa lolu -yɔ zɔ.

60 'Bhɔka -we wa 'bhlua tɔkpa 'wɔ ɔ 'dɛɛ -yla, we nɔkplɛ ɔ faa wee 'kwie. We 'bɪgɔ, ɔ glipea tɔkpa -boklo 'kadɔ, ɔ klaa gbawla ηwe, 'in ɔ yia mɪ.

61 Magɪdala -ηwnɔ Malii -yɔ Malii -putu -dɪ -bha gbawla 'yu la.

'Slɔja -kva -Zezuu gbawla ηwe

62 Zli -ka zli, mɔ -wa *Nyapeyɪ. -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ Falizɪnyuma yia Pilatɪ -gbɛ mɪ.

63 Wa nɛɛ: «-Amɪa -kanyɔ, -we ɔɔ yokanyɔ nɪ gbaa, -zugba ɔ -ga 'yɪyɔ, -amɪa dɪ ka we -gɔ lasibhli. ɔ nɛɛ: «'Yɪ 'sɔ, we tanɔ nya, na yia tɪtɪnya glaa 'wɔsɔ.»

64 We 'dɛɛ 'gbɔ, -na zuku -wa, tie -na 'slɔja, wa 'ka ɔ gbawla ηwekɔ tɪklu 'yɪ ta. Wa -ka 'sa nɔ, ɔ 'bɪnɔnyɔ 'nɪ mɪnɪ wa 'ka ɔ 'kwie yɪ, 'in wa 'ka gba nɪ, ɔ ka tɪtɪnya glaa 'wɔsɔ. We 'nɪ -mɔsɔ, yɔ -mɔmɔ wa yia tɔbhɔa, we -nyu 'yɪ we -zi tɪanɔ.»

65 Pilatɪ nɛɛ: «'Slɔja nɪ, sa a -ka we ηwekɔkɔ mɪnɪ, a mɪ a 'ka 'sa we ηwekɔ.»

66 Tɔɔn, wa yia mɪ wa 'ka gbawla ηwekɔ. Tukpa -we mɪa we ηweɛ, 'in wa yia we -yɔ 'pa, 'in wa yia -bha 'slɔja 'yɪgbeli, wa ka we 'yɪyɔzɔ.

28

-Zezu -sɔa tɪtɪnya glaa 'wɔ
(Mk 16.1-11; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

1 Nyapeyɪ 'plia, dimasɔ zɔkpe -papa, Magɪdala -ηwnɔ Malii -yɔ Malii -putu yia gbawla -gɔ mɪ.

² Tɔɔn, 'in dɔdɔ yia zuklu sa -gligli. -We ka gbu -wa, Jɛjitapɛɛ 'anzɪ 'bhɔa yali, mu 'sibhlia la, we glipea tokpa -boklo 'kadɔ, 'in we yia we gbawla ɲwɛɛ -sa, 'in we yia we -gɔ ladi.

³ Sa 'nyu 'kaa 'yika 'pa, 'sa we 'klɔ mia, 'in we 'wɔ -bana lia 'pain 'pain.

⁴ Waa 'slɔja nɔa nyanɔ, -zugba wa tɛlia, 'in wa yia bhli tɪtlɪnya 'bhisa.

⁵ Nu, 'anzɪ nɛɛ 'ɲwnɪ -yla: «A 'na nɔnɔ nyanɔ -ni. In -yi we 'ji nu, -Zezu -ɔ wa kulɔa *su-gɔ la, ɔ da a mia -talida.

⁶ ɔ 'ni -seli -mi. Sa ɔ gbaa, ɔ ka tɪtlɪnya glaa 'wɔsɔ, ɔ -ga 'yliyɔ. A yi, da ɔ pɪa zɪmɛ la, a 'ka -bha 'yi.

⁷ A mni -gwagwie nya, a 'tɔlɔ ɔ 'bɪnɔnya nu, ɔ ka tɪtlɪnya glaa 'wɔsɔ, ɔ ka aɪn 'yugalɪ Galilee. -Mɔ a yia ɔ 'yia. Nu, 'mu in gbaa dɛ aɪn -yla.»

⁸ Wa 'bhɔa gbawla -yɔ slɔ, wa mi nyanɔ nɔda, -zugba 'mɔna 'kadɔ mi wa dli 'wɔ. 'In wa yia mni -gwagwie nya, wa 'ka -Zezuu 'bɪnɔnya 'dɪ -salɪ.

⁹ Tɔɔn, 'in -Zezu yia wa yoo yi, ɔ nɛɛ wa -yla: «Ka 'yuo 'pa!» Wa bɛa ɔ -yɔ, 'in wa yia ɔ bhɔ lakpa, 'in wa yia ɔ 'ylimani.

¹⁰ 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A 'na nɔnɔ nyanɔ -ni, a mni, a gba na bhelia -yla wa mni Galilee, -mɔ wa yia 'mi 'yia.»

*'Dɪ 'slɔja -saa
(Mt 27.62-66)*

¹¹ Da waa 'ɲwnɪ mia -slɔ 'yloogblɔ, 'slɔja -wa -kɔa gbawla ɲwɛ, 'in wa tɔlɔ

yia 'gbe nukplɛ lɔmni. -We weee 'plia, 'mu wa gbaa -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yla.

¹² -Maa -yɔ nyuma kpasɪ gbelia 'wlu, 'in wa yia wɛli -bhlo bhli. Wa 'nyɛa 'slɔja 'gwɛzii -zlo,

¹³ 'in wa nɛɛ: «-We a 'kaa gba ni, mu ni da: «Nu, sabɔ, da -a mia 'yɪaa 'wɔ, 'in ɔ 'bɪnɔnya yia yi, 'in wa yia ɔ 'kwie yli.»

¹⁴ Nu, ɔɔ dɔdɔwɔ 'wlulapɪlɪnyɔ -ka we 'nɔ, -we -a 'kaa gba, -a -yi we. Gbu 'na 'ka aɪn yli.»

¹⁵ 'Slɔja -yɔ wa 'gwɛzi mni, -we wa gbaa wa -yla, mu wa nɔa lɛ. Wee 'dɪ wa zɔa 'slɔja, 'in we yia lamneni Zuifɔv -gbɛ. -Zɛɛn yli nya, wa mi -slɔ we gbada.

*-Zezu -slɔlua ɔ 'dɛ ɔ 'bɪnɔnya
'klɔ
(Mk 16.14-18; Lk 24.36-49;
Zn 20.19-23; Lngb 1.6-8)*

¹⁶ ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ -bhlo mni Galilee, -gɔgɔ -we -Zezu -slɔlua wa 'klɔ, 'mu wa -gblaa.

¹⁷ Wa 'yia -Zezu -yɔ, 'in wa yia ɔ 'ɲni -mni. Nu, wa tɔlɔa lɔa dli.

¹⁸ -Zezu bɛa wa -yɔ, 'in ɔ nɛɛ: «-Lagɔ ka 'mi 'tɪtɛ weee 'nyɛ yali -yɔ dɔdɔ -gɔ.

¹⁹ A mni laga -dɔdɔ weee -gɔ, a -zɛli -mɔ -nyuma na 'bɪnɔnya. A batizee wa 'nyu nya, Dide klaa, 'Yu klaa, we -yɔ Zuzu 'Pɔpa, wa 'ɲni nya.

²⁰ Tite weee in 'nyɛa aɪn, a -slɔlu wa we 'nɔɲwɛzɔvɔvɛ. A yibheli we 'ji nu, in -yɔ aɪn 'sɔ mi 'yli weee nya, 'in dɔdɔ 'kaa labhɔ.»

Maliku 'sebhε Sa Maliki gbaa

-Zezuu gbuzonu gbv

Nu, nyima -wa celia -Zezuu -gvgbv, Maliki -wa wa tianv. Jmō klaa, *Pōlv klaa, we -yō Banabasi, ma nva lubho dabvdb. Wa ka Maliku -gvgbv celi -Zezuu tietienyaa lenugbonyaa 'sebhε 'wv. Ǿ 'sebhε 'wv, Ǿ 'yibha Ǿ 'ka tia -Lagōnyima -Zezu -slolu, 'in -we ka 'gbv we mī yaa nu, -Zezu thēin, Ǿ 'ka we 'ji wa -yla gba.

-We 'kaa lenv, 'mv 'Zan *-Batisi gbaa

1 -Lagōgbv -we gbaa -Lagō Ǿ 'Yu -Zezu *Klisu gbv, we gwedida ni.

2 *-Lagōgbv -falipanyō *Ezaii celia Ǿ 'sebhε 'wvε: «Nu, -Lagō nεε:

Ǿ-Mi 'yu na paa na *tietienyō yoo Ǿ 'ka -na 'yoo -yōmnazi.»

3 Nyime yabhlo 'kpiā 'wv -mō da beblεε, Ǿ nεε:

ǾNu, a mnazi Nyimaa -Kanyō Ǿ 'yloogblv -yō.

A nv 'yoo tiklu Ǿ 'yu.»

4 'Sa wa 'yia *Zaan -yō -mō da beblεε, -zugba Ǿ batizee nyima 'nyu nya, Ǿ kpi 'wv nu, «A 'bhiti dli, a yi in 'ka aın batizee, 'in -Lagō 'ka amīaa gbonyii 'wvti.»

5 Zudee -dvdv -gv -nyima weee -yō *-Zeluzalemv -nyima weee yia Zaan -gbe. Gbonyuu, -we wa nva lε, 'mv wa gbaa -zejila 'wv, 'in Ǿ batizea wa, Zudeen nyu lv.

6 Nu, Ǿ Zaan mīa, Ǿ 'wv -bana mī *-nyōmεε nyanī nya, 'in Ǿ -cesli mīa numεε ku nya. Lvv 'kpi -yō -gangan Ǿ lia.

7 Ǿ 'kpiā 'wv, Ǿ nεε: «Nyime -Ǿ yia 'mī 'bī yia, Ǿ 'tite -zi na -nv. In 'nī we 'klv -ka in 'ka 'wvkwli, 'in in 'ka Ǿ -sakwlaa 'llukpe -blo.

8 'Nyu nya -amī na batizea aın. Mō yia aın batizea -Lagō Zuzu 'Pupa nya.»

Zaan batizea -Zezu (Mt 3.13-4.11; Lk 3.21-22, 4.1-13)

9 -Bha -bhlokpade -Zezu 'bhva Nazaretī Galilee -dvdv -gv, 'in Zaan yia Ǿ batizee Zudeen nyu lv.

10 -Zezu 'tlaa 'nyu lv, tōn, Ǿ yia -Lagō Ǿ 'gbe -yōyi nwe -kalida. 'In -Lagō Zuzu -Ǿ 'wlvā -kpakv, -mō yia -Zezu -gv la-sibhli. 'In wa yia weli yabhlo 'bhva -Lagō -gbe 'nv, we nεε:

11 «Na 'Yu -in -mīa, in -kali -na zε. -Mī in 'nyea na dli weee yoo.»

12 Tōn, -Lagō Zuzu yia -Zezu da beblεε 'sulu.

13 Ǿ li -mō 'yli glv 'sō, 'in *-Saatan yia Ǿ layla, -zugba -Zezu mī -mō -fliinuma glaa, 'in 'anzinya yia Ǿ 'wvsa.

-Zezu laa zibhibhanya -mnva (Mt 4.12; Lk 4.14-15, 5.1-11)

14 Wa ka Zaan -kaslv 'wvpa 'bhie, -Zezu yia Galilee -dvdv -gv mn. Ǿ nynia -mō, 'in Ǿ yia -Lagōgbv gbagbie bhli.

15 Ǿ nεε: «'Yli -we -Lagō -saa -bha, we ka nyi. *-Lagō nyimaa 'wlulapili bhla ka cipa. A 'bhiti amīaa dli. A zv -Lagōgbv dli -gv.»

16 -Zezu mi Galilenyu kwesi 'plida, 'in o yia 'Simoo -yo o bheli Andlee 'yu. Wa mi -bha wa 'sowli 'nyu lo vitelida. Nu, zibhibhanya wa -mia.

17 -Zezu nee wa -ylaε: «A yi 'mi 'bi, sa a kpa zibhi, in 'ka 'sa ain nyimaa 'yilibilanonnya -zeli, 'in a 'ka wa 'mi 'bila.»

18 Toun, wa tia -bha wa 'sowli, 'in wa yia o 'bi mni.

19 O bea 'yu -se, 'in o yia Zebedee -yo o 'yua *'Zake -yo *Zaan -yoyi, -zugba wa mi wa 'sowli mnazida, -mo 'glv 'wv.

20 O laa wa, 'in wa yia -bha wa dide -yo o lubhononya ti, -mo 'glv 'wv, 'in wa yia o 'bi mni.

*-Zezu vua zuzu 'nyuu
(Lk 4.31-37)*

21 -Zezu -yo o *'binonya mnia Kapenaumu *Nyapeyli nya, 'in o yia wa gbu -slo lu *-Lagobudu zo.

22 O gbagba weli ka wa ηwegaga -subhali. Nu, o 'ni wa gbu -slo lu -Lagoo titee gwesanya 'bhisa, se -we -Lagoo 'nyea o, we nya o -slo lu wa gbu.

23 Toun, nyume yabhlo, zuzu 'nyuu kpa, 'mo wa 'yia -yo -mo -budu zo, 'in o yia 'wvki.

24 O nee: «-Mi, Nazaletiyu -Zezu, -naa lee -gbu pili na gbu 'wvla? -Amiaa lasasiee 'gbu -in yia yi yi? In -yi -mi ηwee ηwee: -Lagoo -Mowlonyo o tiea, 'mo -in -mia.»

25 -Zezu yia we, we ηwee labhali -gla nya: «'Mu ηwe! 'Bhv o 'wv.»

26 Toun, 'in we yia o lazuklu 'titee, 'in we yia o 'wvta 'wvki kpie nya.

27 ηwegaga yia wa 'de weee subha, 'in wa yia la 'yibhali yibhaliε: «Aya! Lee gbu ni daa? Weli -lolu o slo lu nyima 'tite nya. Nu, o pili zuzu 'nyii 'wlu la, 'in we zva o 'no ηwe.»

28 -Bha -bhlokpade o 'ηni mnenia Galilee -dvdv -gv la.

*-Zezu jipea guzunya -zlo
(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)*

29 Wa 'tlaa toun, omoo klaa, 'Zake klaa, we -yo Zaan, wa yia Andlee -yo 'Simoo -budu ηwee mni.

30 Wa 'kaa -mo nyini, -zugba 'Simoo ηwnoo 'nyaa mi lapida. O ku -su. Wa yia we -Zezu -yla gba sli.

31 O bea o kwesi, 'in o yia o so -yo o 'wvbhulu, 'in o kusulo yia o -gv 'bhv. 'Bhie, o yia wa -yla pipie bhli.

32 Jibheza, da 'ylv bhli, 'in wa yia guzunya -yo nyima -wa zuzu 'nyuu mia 'wv -Zezuu -gbe -la.

33 'In, -zoo -nyima wee yia -bha wee -budu ηwee 'wvug-beli.

34 O yia nyima, -wa kaa guu 'yli -bhlo -bhlo -yo jipe, 'in o yia zuzu 'nyii duun vu. Nu, -o o -mia, zuzu 'nyii -yi we, we 'deε 'gbu o 'ni ηwnu we 'ka gba.

-Zezu 'plilia Galiledvdv wee -gv

(Lk 4.42-44)

35 Zlgu -papa, 'in -Zezu yia 'wvso, 'in o yia -flii mni. -Mo o bhuhoea -Lago.

36 'Bhie, 'Simoo -yo o -lima yia o 'yilibilanonva mni.

37 Wa 'yia o, wa nee o -yla: «Nu, nyima wee mi -mi -yo layibhada.»

38 ɔ nɛɛ wa -yla: «-A mnɩ 'ya da -putu, kwesi -gbenya 'wɔ, in 'ka -mɛmɛ -Lagɔgbɔ gba. Nu, we 'gbɔ in yia yi.»

39 ɔ yia Galilee -dɔdɔ weee -gɔ 'plɩ, -zugba ɔ gba -Lagɔgbɔ -Lagɔbudunya zɔ, 'in ɔ vu zuzu 'nyii.

-Zezu jipea *sɔlibhanyɔ

(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

40 -Bha *sɔlibhanyɔ -bhlo bɛa ɔ 'yu, 'in -mɔɔ yia 'kukolu 'sibhli. -Mɔɔ nɛɛ: «-Na zukpa -wa. We -ka -mɩ dɔdɔ nanɩ, -in mneni -in 'ka 'mɩ jipe.»

41 -Zezu 'yɩa ɔ nyazɩ, 'in ɔ yia ɔ kwɛzɩ, 'in ɔ nɛɛ: «We nanɩ 'mɩ dɔdɔ we 'ka -mɩ -yɔ 'bhɔ.»

42 Tɔɔn, 'in we yia ɔ -yɔ 'bhɔ, 'in ɔ yia 'pɔ.

43 -Bha ɔ gbaa ɔ -yla 'klɔ 'cɩcɩ nyaɛ:

44 «-In -ka mnɩ nɩ, -in 'na -salɩ we 'dɩ nyɩmɛ yabhlogbɔɔ -nɩ. Mnɩ -na 'dɛ *-Lagɔbɔbɔnyɔ 'klɔslɔlua. 'In, -we *Moizɩ gbaa nyɩmɛ -ɔ -ka 'pɔ -ɔ 'nyɛ -Lagɔ, -in wla we, wa 'ka we 'jiyibheli nu, *sɔli ka -mɩ ku 'wɔ 'bhɔ.»

45 ɔ nyɩmɛ mɩa, 'in ɔ yia we gba nyɩma weee -yla. We 'dɛɛ 'gbɔ -Zezu 'nɩ 'maslɛɛn mneni ɔ 'ka 'gbe nɔkplɛ pla. -Mɔ ɔ -dɩa -flii la, -zugba wa bhɔ da weee, wa yi ɔ -gbɛ.

2

-Zezu jipea zɔlaslonyɔ

(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

1 'Yɩ 'sɔlɛ 'pha, 'in -Zezu yia Kapenaumu lɔ yi. Wa ka 'nɔ nu, ɔ mɩ -budu zɔ.

2 Nyɩma duun yia -mɔ gbeli. Wa -zu 'wɔ -bhaa 'gbɔ, tɔɔa 'nɩ mneni wa 'ka 'yɩligbeda 'yɩ

-bha -budunwɛɛ. 'In, -zugba ɔ gbaa wa -yla -Lagɔwɛli.

3 'In nyɩma -yɔ zɔlaslonyɔ yia yi. ɔ mɩ nyɩma -mɩa kwɛɛ 'sowli 'wɔ.

4 Nyɩma -zu 'wɔɔ 'gbɔ, wa 'nɩ mneni wa 'ka ɔ -Zezu 'klɔslɔlu. We 'dɛɛ 'gbɔ wa -gblaa -budu 'wɩ, wa 'fitea -bha, 'in wa yia -bha ɔ zɔlaslonyɔ -lali, -zugba ɔ mɩ 'sowli 'wɔ.

5 -Zezu 'yɩa nu, wa ka ɔ dlɩ -gɔ zɔ, ɔ nɛɛ ɔ zɔlaslonyɔ -yla: «Na 'yu, in ka -na gbɔnyii 'wɔɩ.»

6 -Lagɔ titee gwesanya tɔɔa -dia -bha la, -maa nɛɛ -maa 'dɛɛ dlɩ zɔɛ:

7 «Lɛɛ -lu ka 'gbɔ nyɩmɛ -mɔnɩ gba 'sa sa? -Lagɔ ɔ vɛli. -Lagɔ -bhlogbɔɔ mnenia ɔ 'ka nyɩmɛɛ gbɔnyii 'wɔɩ. We 'nɩ mɩv?»

8 'In gbɔ -we mɩa wa 'wlukɔɔn, -Zezu yibhelia we, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbɔ a pɔpali sa dlɩ laa?»

9 In 'ka gba: «In ka -na gbɔnyii 'wɔɩ, -mɩv -kalia -yɔ yaayɩ, in 'ka gba: «-Sɔ 'wɔ, 'bhɔ -na 'sowli 'wɔ, mɩv -budunwɛɛ» -mɩv -kalia -yɔ yi?»

10 A yibheli we 'ji nu, ɔ *Nyɩmɛɛ 'Yu ka se dɔdɔ -gɔ, ɔ 'ka nyɩmaa gbɔnyii 'wɔɩ.»

11 -Bha ɔ gbaa ɔ zɔlaslonyɔ -yla: «-Sɔ 'wɔ, -in 'bhɔ -na 'sowli 'wɔ, mɩv -budunwɛɛ.»

12 Tɔɔn, nyɩma weee mɩ ɔ ylada, 'in ɔ yia 'wɔɔɔ. ɔ 'bhua ɔ 'sowli 'wɔ, 'in ɔ yia mɩ. We sɔbhalia nyɩma nɔwɛgaga, 'in wa yia -Lagɔɔ 'nɩ -mɩnɩ, wa nɛɛ: «-A -ka bhaa 'wɩ, -a 'nɩ -slɔ 'sasɔkpa -gbɔ -mɩnɩ da 'yɩ.»

*-Zezu laa Levii
(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)*

13 -Zezu mnia lu, -mɔ 'nyu kwesi, 'in nyumaa -zlo yia ɔ 'bi yi, -zugba ɔ slolua wa gbu.

14 ɔ mi 'plida, 'in ɔ yia Alifee 'yu Levii -yɔyi, -mɔɔ -di 'gwezisabudu zɔ la. 'In ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Yi 'mi 'bi.» *Levii -sɔa 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ 'bi mni.

15 -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya mi lida *Leviii -budu zɔ, -zugba *nisun -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwɛ -cian tɔba mi 'ya wa glaa. Nu, -maa -zu 'wɔ, 'in wa mia ɔ 'bi.

16 -Lagɔɔ titee gwesanya 'yia -Zezu -yɔ nison -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwɛ -cian nya lida, 'in wa nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbu ɔ -yɔ nison -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwɛ -cian lia?»

17 ɔ 'nua we, ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyuma -wa -yalia, wa'a mni -dɔtlɔɔ -gu. Nu, guzɔnya mnia -dɔtlɔɔ -gu. Nu, in 'ni nyuma tiklu laa yi, gbokpɔa -nyuma in yia laa.»

*-Zezu -yɔ 'sun
(Mt 9.4-17; Lk 5.33-39)*

18 Zaan 'binɔnya -yɔ *Falizinyuma mi 'sun 'wɔ, 'in wa yia -Zezu layibhaa mni. Wa nɛɛ ɔ -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbu Zaan 'binɔnya -yɔ Falizinyuma mi 'sun 'wɔ, 'in -nanɔɔ 'binɔnya 'ni 'sun 'wɔ -mia?»

19 -Zezu yia we 'bigɔpalɛ: «'Nwɔɔɔ kwa zli, ɔ 'lowlii -lima mneni wa 'ka lililu ti ɔ 'lowlii 'yibadu? -Innya, we 'ni 'sa -mi. ɔ 'lowli -ka -bha -mi, wa 'ni mneni wa 'ka 'sun pla.

20 Nu, 'yli yabhlo yia nynia, 'in wa saa wa 'ɲwɔɔ 'lowlii glaa. -Mɔɔ zli wa plaa 'sun.

21 «Nu, -bana sɔa -ka yla ni, nyime -ka we pipɛda -mi, ɔ'ɔ zu we ylada 'naa lolu. ɔ -ka 'sa we nu, 'in 'naa lolu gbizea -bana sɔa 'wɔ, 'in we ylada ylimania 'wola.

22 «Nu, wa'a palɔ nu lolu *bala sɔa 'wɔ. Wa -ka 'sa nu, 'in nu lolu wlaa wee bala, 'in we 'dɛ 'sɔ nyumoa. Nu, nu -lolu kaa bala lolu.»

*-Zezu -yɔ Nyapɛyli
(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)*

23 *Zuifɔɔ Nyapɛyli yabhlo nya, -Zezu mi blekpa'a 'plida, 'in ɔ 'binɔnya yia bleya -kwakwie bhli 'yoonwe -yɔ.

24 -Bha Falizinyuma gbaa ɔ -yla: «-We -amɔaa tite gbaa wa 'na nɔɔɔ Nyapɛyli nya lɛ -ni, lɛɛ -lu ka 'gbu -na 'binɔnya nu we lɛa?»

25 ɔ nɛɛ: «Da *-Davidɔ 'nia -lu -ka, 'in ɲwɔɔ mia ɔ -yɔ ɔ nɔɔɔnya 'bhada, -we ɔ nua lɛ, a 'ni -slɔ we zelu?»

26 *-Lagɔɔbɔɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ Abiataa bhla, 'sa -Davidɔ plaa -Lagɔɔ bɔɔɔbudu zɔ, 'in 'floo wa 'nyɛa -Lagɔ, wee 'floo mia ni, -Lagɔɔbɔɔnyaa 'dɛkpɔa 'ka yaa we li, 'in -Davidɔ yia we li, 'in ɔ yia ɔ nɔɔɔnyaa -nu wla.

27 «-Lagɔ zua nyuma Nyapɛyli, wa zɔzɔɔɔ 'gbu ɔ yia we lala, we 'ni Nyapɛylu 'dɛkpɔaa 'nɔɲwezɔzɔvee gbu.

28 We 'dɛɛ 'gbu, Nyimeɛ Yu mia, mɔ -wa Nyapɛylu -Kanyɔ.»

3

Nyime -o ka so 'kua
(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

1-Zezu yia -Lagobudu zo pla
lu, -zugba nukpasu -o ka so
'kua o mi -mo.

2 -Wa mia -bha, -zugba wa
wu 'saa -Zezu tenyii, -de o yi
nyime jipe Nyapeyli nya, 'in
wa 'ka sa o'zo zua titee 'nujwe,
wa 'ka we gbu o 'wlu di.

3 O nee -o ka so 'kua -ylaε:
«-So 'wu nyima weee -zejila
'wu.»

4 Tobu, o yia wa layibha:
«Sa tite gbaa? We nee wa
nu gbu -zonu le Nyapeyli nya
yaayu, wa nu gbu 'nyuu lee?
Wa pue nyime yaayu, wa 'bha
nyimeε?»

'In -bha yia 'wutu bhlenyii.

5 Waa nyimaa nukplee
'ylinyuno 'gbu -Zezuu dli yia
'wuso, -zugba o ylaa wa 'ce dli
nya. 'In o nee -o ka so 'kua -yla:
«-Glo -na so 'wu.» O -gloa o so
'wu, 'in we yia 'pu.

6 Falizinyima 'tlaa, wa -yo
*Ewloduu nyima yia yli pla,
wa yia gbu zu. Nu, wa 'ka 'kl
'yi, wa 'ka o 'bha.

Nyimaa -zlo yia -Zezu 'bi

7 -Zezu yia 'nyuu njwe -
yo mni, o -yo o 'binanya 'so.
Nyimaa -zlo yia o 'bi, Galilee
klaa, Zudee klaa, we -yo
Idumee dudu -gu wa 'bhua.

8 Talva 'bhua -Zeluzalemu,
talva 'bhua Idumee -dudu -gu,
dudu -we mia Zudeen nyu lu,
talva 'bhua we -gu, talva 'bh
'yaa Tili -yo Sidoon kwesi gbe
'wu. Nu, wa 'nua o lenugbu, 'in
wa yia o -gbe yi.

9 O nee o 'binanya -yla: «A
mnazi 'glu yabhlo la 'mi -yla.
Nu, nyimaa -zlo yi 'mi nineni.»

10 Nu, o ka nyima duun jipe,
we 'dee 'gbu -wa kaa gu -yo, 'in
wa suslua wa 'ka o kwezi.

11 'In zuzu 'nyii -ka o 'yi, 'in
we kwlia 'wu o 'yu, 'in we kpia
'wu: «Nu, -Lagoo 'Yu -in -mia.»

12 'In o gbaa we -yla 'kl
'cici nya nu, -o o -mia, we 'na gbal
we -ni.

-Zezu -saa -bha o 'binanya
kugbua le 'so

(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

13 -Muu 'bigu, 'in -Zezu yia
-ggo 'wlu mni, 'in nyima o
'yibhaa, o yia wa la. 'In -maa
yia o -gbe mni.

14 'In o yia -bha nyima kug-
bua le 'so -sa, 'in o yia -maa tie,
-maa 'ka -Lagobu gba.

15 'In o yia wa 'tite 'nyε wa
'ka zuzu 'nyii vu.

16 Waa nyima kugbua le 'so,
o -saa -bha, wa njni nu: 'Simoo,
-moo -banji o zua Pielu, klaa,

17 Zebedee 'yu 'Zake -
yo -moo 'busa -bheli wa laa
Zaan klaa, -maa -banji o zua
Boanzezi, -muu ji -wa nyima
-wa 'wba -de, we -yo

18 Andlee klaa, Filipu
klaa, Batlemii klaa, Matie
klaa, Toma klaa, Alifeee 'yu
'Zake klaa, Tadee klaa, 'gbee
*lupanyo 'Simoo klaa,

19 we -yo Zudasu Isikalistu,
nyime -o wlaa -Zezu, 'in wa yia
o 'bha.

-Zezuu nyima yia o 'bi

20 'In wa yia -budunwee mni
lu. Nyima duun yi 'yaa wa
-gbe yi, we 'dee 'gbu wa 'ni
mneni wa 'ka li.

21 Ǿ nyuma 'nva da we, wa nɛɛ nu, -Zezu 'wlukvɔn ka -nyumɔ. 'In wa yia ɔ 'bi yi.

*-Lagɔɔ titee gwesanya dilu
-Zezu gbv*

(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23, 12.10)

22 -Lagɔɔ titee gwesanya, -wa 'bhva -Zeluzalemv, wa nɛɛ: «*Belizebuli ka -Zezu kpa, wee zuzu 'nyiii -kanyɔɔ 'tite nya ɔ vua zuzu 'nyii.»

23 -Zezu yia wa la, ɔ nɛɛ wa -yla gbv nine -papie nya: «Sa -Saatan 'ka we 'de vua?

24 Dvɔv -we ka -gv -nyuma -ka tɔgɔda -mɪ wa 'dekpa nyidi, la wee dvɔv bhva.

25 'In -budu -bhlo nɔwɛɛ -nyuma -ka -yɔwɔsɔsɔlvda -mɪ, we 'na 'ka -gwɛɛ.

26 'In -Saatan -ka we 'de -yɔwɔsɔlv, -zugba we ka we 'de 'wɔdi, we 'na 'ka -gwɛɛ, we -nv ka -mɔ bhia.

27 «Nu, wa 'nɪ -slɔ nyime 'tite gbvan, wa 'nɪ mnɛni wa 'ka ɔ -budu zɔ pla, wa 'ka ɔ 'gba labhu. Wa -ka ɔ gbvan 'bhie wa plaa ɔ -budu zɔ, 'in wa bhva ɔ 'gba la.

28 «In nɛɛ aɪn -yla gbvzɔnv sae: gbvnyuu weee klaa, velinya klaa, -Lagɔ yia we 'wɔtia.

29 Nu, nyime -ka Zuzu 'Pupa veli, -Lagɔ 'na 'ka ɔ -yɔgbv 'wɔti. Gbvnyuu -we 'nɪa bhloluda -ka, 'mɔ ɔ nva ɛ.»

30 -We ka 'gbv ɔ yi 'saa gbv nɪ gba, mɔ -wa nu: wa nɛɛ 'ya, zuzu 'nyuu ka -Zezu kpa.

*-Zezuu nyuma -zɔnv
(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)*

31 -Zezuu 'nyaa -yɔ ɔ 'bɪsvayua yia ɔ 'bi. Wa yia -budunɔwɛɛ 'yɪgbe, 'in wa yia nyime tie, -mɔɔ 'ka ɔ la.

32 Nu, nyuma duun ka ɔ gbeli, wa -di -bha la. 'In -maa nɛɛ ɔ -ylae: «-Tali, nu, -na 'nyaa -yɔ -na bhelia 'yɪgbe 'pipee, wa mɪ -mɪ lada.»

33 Ǿ nɛɛ wa -yla: «Nyɔɔ -wa na 'nyaa -yɔ na bheliaa?»

34 Ǿ ylaa -wa -dia ɔ -yɔ la, ɔ nɛɛ: «-Wa mia da nɪ, ma -wa na 'nyaa -yɔ na bhelia.

35 Nu, nyime -ɔ nva -Lagɔɔ dvmagbv ɛ, mɔ -wa na 'nyaa, mɔ -wa na bheli, mɔ -wa na bhɔɔ.»

4

*'Mnɔpanyɔ -yɔ dvɔv
(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)*

1 -Zezu bhliia nyuma slolue 'ya lv -mɔ 'nyu kwesi, 'in nyimaa -zlo yia ɔ -gbɛ mni. We 'dɛɛ 'gbv ɔ yia 'glv 'wɔgbɪa, 'in ɔ yia -mɔ ladi 'nyu -gv, -zugba nyimaa -zlo mɪ 'nyuu -gɔgɔ -gv.

2 Gbv nine -papie nya ɔ -slolua wa gbv duun. Ǿ mia wa -sloluda, ɔ nɛɛ:

3 «A pv yukwli. Nu, kpaanyɔ yabhlo mɪa 'mnɔ 'paa.

4 Ǿ mia 'mnɔ 'mnida, 'in we 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo nɔwɛɛ -yɔ bhli, 'in 'zianya yia we li.

5 Tɔlv bhliia tɔkpa -dvɔv -gv, da bla 'nɪa -zu. Bla 'nɪ -bha -zuu 'gbv, we yia mi sa slv.

6 'Ylv 'pva, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'nɪ -tlɔlv 'gbv.

7 -Zakpa -bhlo sloa -kpɔga glaa, 'in -kpɔga yia we -gv

palili, 'in we yia we 'tuntnu. We 'ni 'ya yabhlogbɔɔ 'pa.

⁸ Tɔlba yia dɔdɔ -zɔnu -gu bhilili, 'in -mɔɔ yia mi, 'in we yia 'ylimani, 'in we yia zɔ. We lakpa tɔlba wla 'ya glɔ -bhlo 'ya kugbua, tɔlba wla 'ya glɔ ta, 'in tɔlba wla 'ya glɔ gbu.

⁹ «-ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.»

*-We ka 'gbv -Zezu paa gbv
nine*

(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

¹⁰ Da nyima duun mnɔa -Zezu -yɔla, -wa -tua -bha, 'in wa yia ɔ gbeli we -yɔ ɔ 'bɔnɔnya kugbua lɛ 'sɔ, -maa yia wee gbv ninee 'ji layibha.

¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ ka aun ɔ nyumaa 'wlulapiligbu -we mia zizada 'klɔslolu. Nu, wa tɔlba -wa'a nua -Lagɔɔ dɔmagbu lɛ, gbu weee -maa nua gbv nine sɔlv.

¹² We 'dɛɛ 'gbv:

«'In wa -ka ylada -mi,
wa'a 'yi la.

Wa -ka yukwli pɔda -mi,
wa'a 'nɔ we 'wɔla.

We 'ni yaa 'sa -mi ni,
'in wa 'bhitia wa dli,
'in -Lagɔ tia wa -yɔgbv
'wɔ.» »

¹³ 'In ɔ yia wa layibhaɛ: «A 'ni gbv nine -minu 'wɔlanɔ 'lee, sa a 'ka we tɔlba 'wɔlanɔ?»

*'Mnɔpanyɔɔ gbv ninee 'ji
(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)*

-Zezu nɛɛ 'yae:

¹⁴ «'Mnɔya -we kpapanyɔ 'paa, we 'wɔ -Lagɔwɛli.

¹⁵ Nyima tɔlba 'wɔ 'yoo nwe -yɔ, da -Lagɔwɛli bhliia. Wa -ka we 'nɔ tɔɔn, 'in -Saatan yia,

'in we saa -mɔ -Lagɔwɛli wa faa wa dli zɔ.

¹⁶ 'Sa -bhlokpade tɔlba mia tɔkpa -dɔdɔ 'bhisa, da -Lagɔwɛli bhliia. -Maa -ka we 'nɔ, 'in -maa nɔnua we gbv 'mɔna nya. 'In wee 'mɔna, we'e -gwɛ.

¹⁷ Nu, wee wɛli 'fa somi -mɔ wa dli zɔ. Waa nyima mia, bhli -sɛɛ nya wa nɔnua we -yɔ. 'In wa -ka wa sialida -mi, wa -ka wa 'klyie 'wɔpalida -mi -Lagɔwɛli 'gbv, 'in wa saa -Lagɔwɛli dli -gu.

¹⁸ 'In tɔlba mi -kpɔga 'bhisa, -we glaa -Lagɔwɛli 'mnia. Wa -ka we 'nɔ,

¹⁹ dɔdɔ -guv dliɔv klaa, wa 'gwɛzi wa -dawli 'wɔnɔnɔv klaa, we -yɔ wa dliwɔnynilu, mɔnya palilia -Lagɔwɛli -gu, 'in we'e tɔva.

²⁰ 'In tɔlba 'wɔ dɔdɔ -zɔnu, da -Lagɔwɛli bhliia. Ma 'nua -Lagɔwɛli, 'in wa yia we -yɔnɔnu, 'in wee wɛli -we mia wa 'wɔ, 'in we yia tɔv. We lakpa yabhlo wla glɔ -bhlo 'ya kugbua, 'yabhlo glɔ ta, 'in lakpa yabhlo wla glɔ gbu.»

*'Napɛɛ gbv nine
(Lk 8.16-18)*

²¹ -Zezu nɛɛ wa -yla: «Nu, wa -yɔ 'napɛ -ka yi ni, 'lii zɔ wa faa we yi? -Solu zɔ wa faa we yi? -Innya: yali wa dia we la, we 'ni mɔv?»

²² Nu, -lu -we mia zizada, zli 'klɔ we yia 'tlaa. 'In -lu -we mia nikpise 'wɔ, -yɔ wa yia we 'yia.

²³ -ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.»

²⁴⁻²⁵ 'In ɔ yi 'yaa we 'bigɔpalie: «-We a 'nua da ni,

a zɔlv we dli zɔ la. -We a bhua 'wɔ, 'in a yibhɔlv nyima, 'mɔ -Lagɔ yia 'wɔbhua ɔ 'ka ain yibhɔlv. Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nɔ wa yia -gɔpalia, 'in we 'ka 'wɔzumanɪ. 'In nyime ɔ 'nia -lu duun -ka, we -sele mia ɔ kwεε, kwεε wa yia we ɔ -saa.»

'Mnɔɔ gbɔv nine

26 -Zezu nεε wa -yla: «-We -yɔ -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilie 'wɔwlvɔ, mɔ nu: nyime yabhlo 'paa 'mnɔ ɔ kpaa.

27 ɔ yi ylaa 'wɔ -mɪ sabɔɔ, ɔ yi 'yliyɔga zhoɔ, mi we mi, 'in we ylimania. 'In sa we mimnia 'wɔla, -zugba we ylimani, we naci 'nɪ ɔ dli zɔ -mɪ.

28 «Nu, dɔdɔ zɔlvɔ 'mnɔ. Tɪatɪa, we kpɪ tlaa. We kpɪ -ka 'tla 'bhie, we lakpa tlaa. We lakpa -ka 'tla 'bhie, we zalia.

29 We -ka zali, 'in wa dia we -bhleka nya. -We ka gbɔ -wa, we -didɪ bhla ka nyini.»

*-Lagɔɔ nyimaa 'wlu-lapiliee gbɔv nine

(Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)

30 -Zezu nεε 'yae: «In 'ka ain -yla gbɔv nine yabhlo 'pa 'ya. Lεε -lu -a 'ka -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilie 'wɔpalia? Gbɔv nine -mɔmɔ nya -a 'ka wee gbɔ gbaa?

31 We 'wlv su wa laa *mutadi, we 'ya. Wa -ka we 'pada -mɪ, we 'kienyi, we -zi dɔdɔ -gɔv su weee 'ya.

32 Wa -ka we glɔ nɪ, 'in we mia. We -ka 'ylimani 'kadɔv, 'in we zia su weee 'wɔ, we paa 'kliya 'kadi, 'in 'zianya dia we zuzu 'wɔ la.»

Sa -Zezu gbaa nyima -yla

33 Wee gbɔv nine nu 'wɔwlvɔv nya -Zezu gbaa wa -yla -Lagɔgbɔ. Sa wa 'kaa we 'wɔlanɔ.

34 We 'nɪ gbɔv nine -pɪpe 'wɔbhɔ, ɔ'ɔ gba gbɔ bhe. Nu, ɔ 'de -bhlo -yɔ ɔ 'binɔnya -ka ladida -mɪ, 'in ɔ gbaa we 'ji weee wa -yla.

-Zezu bɛlia -pɪpe 'kadɔ zɔ
(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

35 Wee 'yli -bhlokpadeε jibheza, -Zezu nεε ɔ 'binɔnya -yla: «-A 'plili 'nyuu kakpe -putu -gɔ.»

36 Wa 'bhua nyima duun glaa, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya yia 'glɔ 'wɔbhɔ. Da ɔ -dia la, 'glɔ tɔlvɔ mɪ ɔ kwesi.

37 Tɔvɔn, -pɪpe 'kadɔ yia 'plɪplie bhli, 'in 'nyuu -gbɔgbɔ yia 'glɔ 'wɔslo, -zugba we yeli we.

38 -Zezu -mɔɔ pɪ 'glɔv lɔgbɛɪn la. ɔ 'wlu mɪ -sumu -gɔ. ɔ mɪ 'ytaa 'wɔ. 'In ɔ 'binɔnya yia ɔ ganɔ, wa nεε ɔ -yla: «-Amiaa -Kanyɔ, -amia tlia! We'e -la -mɪ -sian 'wɔv?»

39 ɔ -sɔa 'wɔ tɔvɔn, 'in ɔ yia -pɪpe 'wluo 'kpɪli, 'in ɔ nεε 'nyu -yla: «'Yligbe! Bε zɔ!» Tɔvɔn, -pɪpe yia zɔbε, 'in 'nyu -gɔ yia 'wɔvɔ blenyii.

40 ɔ nεε wa -yla: «-Mɔmɔ ka 'gbɔ a nɔ 'sa nyanɔa? A 'nɪ -slɔ 'mɪ dli -gɔ zɔ -wa yi?»

41 Tɔvɔn, nyanɔ 'kadɔ yia wa dli 'wɔ slo. 'In wa yia layibhali -yibhale: «Mɔɔ -nyime ɔɔ -mɔnɪ -mɪ, 'in 'nyu -yɔ -pɪpe zɔ ɔ 'nɔvwea?»

5

-Zezu vua zuzu 'nyii
(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

1 'In -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya yia Galilenyuu kakpe -putu -gu nyni, Zelazi -nyɔmaa dɔdɔ -gu.

2 ɔ 'bhva 'glɔ 'wɔ, 'in ɔ yia la-sibhli. Nɔkpasu yabhlo 'tlaa gbawla nyɔdi, 'in ɔ yia ɔ -yɔyi. Nu, ɔ nyɔmɛ mia, zuzu 'nyuu mi ɔ 'wɔ.

3 Gbawla -gu ɔ gɔa. Nu, wa 'ni -slɛɛn mneni wa 'ka ɔ gbɔan, wa 'dɛ yi nɛtɛ -llukpe 'wɔbhu.

4 Wa ka bha ɔ sɔ -yɔ -pekɛɛ zɔ, wa yia ɔ bhɔ gbɔan nɛtɛ -llukpe nya, ɔ yia nɛtɛ -llukpe -di, 'in ɔ yia -pekɛɛ -nyumɔ. Nyɔmɛ 'ni -slɛɛn ɔ kwɛyɔmneni.

5 Sabɔɔ, zɛɔɔ, 'yɔ wee nya, ɔ mi -mɔ -gɔgɔnya 'wlu, -mɔ gbawla -gu 'wɔkpɔda, -zugba ɔ nu ɔ 'dɛ lɛ tɔkpa nya.

6 ɔ 'yia -Zezu -yɔ -mɔ 'pɔ, ɔ mɔɔ ɔ -gbɛ -gwagwie nya, 'in ɔ yia ɔ 'yu 'kukolu 'sibhli.

7-8 -Zezu nɛɛ ɔ -yɔ: «Zuzu 'nyuu, 'tide ɔ 'yi!»

'In ɔ yia 'wɔkpɔ 'titɛɛ: «-Zezu, Yali -Lagɔɔ 'Yu, -naa lɛɛ -gbɔ pɔli na gbɔ 'wɔla? -Na zukpa -wa, 'na palɔ 'mi 'kɔɔyɛ 'wɔ -ni, -Lagɔɔ 'ɲɔɔ nya.»

9 'In -Zezu yia ɔ layɔbha: «'Lee, sa wa la -na 'ɲɔɔ?»

'In we yia we 'bɔgɔpalɛ: «Na 'ɲɔɔ wa laa <'Sɔɔjaa -zɔɔ.» Nu, -a -zu 'wɔ.»

10 We yia ɔ zukpa 'palɔ bhabha nu, ɔ 'na wulu we dɔdɔ ni -gu -ni.

11 -Zugba -boboo -zɔ mi -bha lililuu dataɔda, -gɔgɔɔ 'klɔ -yɔ.

12 'In zuzu 'nyii yia -Zezu zukpa 'palɔ, we nɛɛ ɔ -yɔ: «Nu, kwa -ain -bobonya mia

ni 'wɔ. 'Nyɛ -ain 'yoo -a 'ka we 'wɔpla.»

13 ɔ yia we 'yoo 'nyɛ. Tɔɔn, wee zuzu 'nyii 'tlaa ɔɔ nɔkpasu 'wɔ, 'in we yia -bobonya 'wɔpla. We kwɔlia -gɔgɔ -gwagwie nya, 'in we yia 'nyu lɔ slo, 'in 'nyu yia we 'bha.

Nu, wee -bobo ɲwɛɛ mneni we 'ka -bobo 'wlu kugbua nyni.

14 Tɔɔn, -boboo 'yɔɔɔɔnya yia -gwa. Gbɔ -we yɔɔ wa, 'in wa yia we gba kɔɔɔɔ -yɔ 'gbe 'kadi nɔkplɛ. 'In we 'di yia da wee nyni. Nyɔma yia -bha 'yia mɔ.

15 Wa nynia -Zezu kwesi, nyɔmɛ ɔ kaa zuzu 'nyii duun 'wɔ wa 'yia -mɔɔ -yɔ, -zugba -mɔɔ -di -bha la, -bana nya 'wɔ, 'in -mɔɔ 'wlukɔɔn ka ladolu, 'in wa yia nyanɔ nu.

16 'In gbɔ yɔɔ zuzu 'nyii 'wɔkanyɔ -yɔ -bobonya, nyɔma -wa 'yia -bha, 'in wa yia we 'di -sa.

17 Wa yia -Zezu bhuhhoe nu, ɔ 'bhɔ wa dɔdɔ -gu.

18 Da -Zezu mia 'glɔ 'wɔgɔlɔda, nyɔmɛ zuzu 'nyuu kpaa, ɔ yia ɔ zukpa 'palɔ nu, ɔ -yɔ ɔ 'sɔ 'ka -tu.

19 -Zezu 'ni we ɲwɔnu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yɔ: «Mɔ -na -buduɲwɛɛ, -na nyɔmaa -gbɛ, 'in -we wee Nyɔmaa -Kanyɔ nɔa -mi -yɔ lɛ nyazɔɔɔ nya, -in 'ka we 'di wa -sali.»

20 'In ɔ yia mɔ. -We wee -Zezu nɔa ɔ -yɔ lɛ, ɔ yia we 'di -sa 'Gbe Kugbua -dɔdɔ -gu, 'in we yia wa 'dɛ wee ɲwɛgaga -sɔbhalɔ.

*'Nwno yabhlo -yo -Zalusu
'nwnoyuu gbv*

(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

21 -Zezu mnua 'nyuu kakpe yabhlo -gv 'glv nya, 'in nyima duun yia 'wlugbeli o kwesi 'nyuu -gogv -gv.

22 -Bha *-Lagobuduu -kanyo yabhlo yia, 'mo wa laa -Zalusu. O 'yia -Zezu, 'in o yia -moo bhv -yo bhlili,

23 'in o yia o bhuhhoe bhabha: «Nu, -na zukpa -wa. Na 'nwnoyule mi tida. Yi, -in 'ka o so -golapali, o 'ka 'pu, o 'ka 'yliyogagie 'yi.»

24 'In -Zezu -yo o 'so yia mn. Nyimaa -zlo kwaa o yoo, nineni wa ninenia o.

25 Nu, 'nwno yabhlo mi wa glaa, -moo kwepalie li -zv kug-bua le 'so -moo -yo.

26 -Dotloo -zlo jipea o, wa yia o sial. O ka o 'gwezi weee -nyum, o 'nu 'pu. -Zugba we -yo o sialie mn.

27-28 O 'nva -Zezuu 'di ni, 'in o nee o 'de dli zo: «In -ka o -bana kwezi, in mneni in 'ka 'pu.»

O 'plia nyima nyidi -Zezu lv, 'in o yia o -bana kwezi.

29 -Bha -bhlokpade o 'pion yia 'wukanu, 'in o yia we 'jiyib-heli nu, o ka 'pu.

30 -Zezu yibhelia we 'ji nu, o 'tite ka lubho nu, 'in o yia labhiti -mo nyima nyidi, 'in o yia layibhae: «Nyoo zi na -bana kwea?»

31 'In o 'binonya yia we 'bigupalie: «Aya! Nyimaa -zlo mia da -mi ninenida ni, 'lee sa -na yibha la nu, nyoo zi -mi kwea?»

32 O yia o 'de -yo latitali. Nyime -o nva we le, o 'ka o 'yi.

33 Oo 'nwno ka nyano nu, -zugba o telia. -We ylia o, -moo ka we 'jiyibhelii 'gbv, 'in o yia -moo bhv -yo bhlili, 'in o yia we 'bigv 'plili -moo -yia.

34 -Zezu nee o -yiae: «Na 'yu, amaa dli ka ain pue. A mn, 'wutvve -dlao -yo ain 'so -mi! Amaa gu bhiaoo!»

35 Da -Zezu mia gbv -mini gbada, nyima 'bhva -Zalusu -budunwee, wa yia, wa nee o -yiae: «-In 'na sial Nyimaa -Kanyo -ni, -na 'nwnoyu ka tl.»

36 'In weli, wa mia gbada, -Zezu yia we yukwli -gulasali, 'in o nee -Zalusu -yiae: «-In 'na nonu nyano -ni, -in zv dli!»

37 We 'nu Pielu -yo *'Zake -yo o bheli *Zaan 'wobhv, o 'nu nwnu nyime -putu 'ka wa yoo kwa.

38 Wa nynia -Lagobuduu -kanyoo -budunwee, 'in o yia nyimaa -zlo -yoyi -guzizlida so weee lv, wie -yo 'wokpikpie nya.

39 O plaa -budu zo, 'in o nee wa -yia: «Lee -lu ka 'gbv a gbugblolu -nya? Lee -lu ka 'gbv a wi -nya? O 'ni tl, 'ytaa 'wu o mia.»

40 'In wa yia o gla pali.

-Bha o wlelia wa 'de weee. -Sleen, omo klaa, 'nwnoyuu dide klaa, o 'nyaa klaa, we -yo o 'binonya ta, 'in wa yia komi lv mn, mo 'nwnoyu pia la.

41 'In o yia o so lakpa, 'in o nee o -yia: «Talita kumi.» (We ji -wa nu: «'Yieslonwnoyu, in nee ain -yiae, a -so 'wu.»)

42 Toon, oo 'nwnoyu yia 'wuso, 'in o yia no. We yia wa nwegaga -subhali. Nu, o ka -zv kugbua le 'so.

43 -Zezu nɛɛ wa -yla 'klɔ 'cɪɪ nya: «A 'na gbaɪ we nyɪmɛ yabhlogbɔɔ -yla -nɪ. A 'nye ɔ lililu, ɔ 'ka li.»

6

-Zezuu -zɔɔ -nyɪma 'nɪ ɔ gbɔ ɲwɪnu

(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

1 -Zezu 'bhɔa -bhɛdɛ, 'in ɔ -yɔ ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ yia ɔ -zɔɔ mɪnɪ.

2-3 Wa *Nyapɛyɪ nya, 'in -Zezu yia wa -Lagɔbudu zɔ mɪnɪ, 'in ɔ yia -mɔ gbɔ -slolu. Nyɪma, -wa ɔ mɪa -sloluda, we -subhala wa ɲwegaga, 'in wa nɛɛ: «Ɔɔ mɪa dɛ nɪ, ɔ 'nɪ Maliii yuu? 'Lee, ɔ 'nɪ 'Zake klaa, Zozee klaa, Zudɪ klaa, we -yɔ 'Simɔɔ bheli? Ɔ bhɔɔa 'nɪ da -aɪn glaa -mɪ? Ɔɔ mɪa dɛ nɪ, -budukonyɔ -wa. Wee gbɔ mɪa dɛ nɪ, da ɔ salɪ wea? Gbɔyilo -mɔmɔ -Lagɔ 'nye ɔmɔ, ɔ 'ka -aɪn -slolua? Nyɔɔ 'nye ɔ 'tɪtɛ, 'in ɔ nɔ gwɛdigbɔ nɪ lɛa?»

We 'dɛɛ 'gbɔ, wa 'nɪ ɔ wɛɪ 'wɔɲwɪnu.

4 'In ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «-Lagɔgbɔɔ -falpanyɔ -ka -mɪ, da weee -bha wa zɔa ɔ. Nɪ, wa'a zɔ -bha ɔ ɔ -zɔɔ, ɔ zɔayɪ we -yɔ ɔ -buduɲwɛɛ.»

5 We 'nɪ, ɔ ka nyɪma -bhlo -bhlo jipe, wa sɔ -gɔ lapalɛ nya 'wɔbhɔ, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka gwɛdigbɔ lɛnɔ,

6 'in ɔ nɛɛ: «Aya! In 'nɪ -slɔ 'sasɔkpa -nyɪma, -wa'a zɔa -Lagɔ dɪ -gɔ, 'yɪ.»

-Zezu tiea ɔ 'bɪnɔnya kug-bua lɛ 'sɔ

(Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)

-Mɔɔ 'bɪgɔ, 'in -Zezu yia kwesi -gbenya 'wɔplɪɪ nyɪma gbɔslolue nya.

7 Ɔ laa ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ 'sɔ, ɔ 'ka wa tie 'sɔ 'sɔ, 'in ɔ yia wa 'tɪtɛ 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu.

8-9 Ɔ nɛɛ wa -yla: «We 'nɪ kɔɔsu -bhlogbɔɔ 'wɔbhɔ, a 'na 'bhulu -lu yabhlogbɔɔ 'wɔ -nɪ. A 'na 'bhulu 'floo 'wɔ -nɪ. A 'na 'bhulu *-bada 'wɔ -nɪ. A 'na 'bhulu 'gwezi 'wɔ -nɪ. Nɪ, a -pla -sakwla bhɔ 'wɔ, a -yɔ -banaa 'sɔnɔ 'na mɪnɪ -nɪ.

10 «A -ka 'gbe -mɔmɔ 'wɔ nɪnɪ, -budu -we ka ɲwɛɛ a -ka ladi, a -gɔ -bha. 'Yɪ -we nya a 'nɪ -slɔ 'wɔsɔ, a 'na 'bhɔɔ -bha -nɪ.

11 'In da -mɔmɔ wa 'nɪ amɪaa 'lakpasu kpa, wa 'nɪ aɪn yuk-wli pɔɔ, a gbɔɔ amɪaa bhɔ -yɔ *-bhuhui, 'in nyɪma 'ka we 'jɪyibheli nɪ, wa 'nɪ -Lagɔgbɔ -yɔɲwɪnu.»

12 Wa mɪa, 'in wa nɛɛ nyɪma -yla nɪ, wa 'bhiti wa dɪ.

13 -Zugba wa vua zuzu 'nyiii -zlo, 'in wa slua guzɔnya duun 'kɔ 'wluo, 'in -maa pɔa.

Ewloɔɔ wlaa Zaan wa 'ka ɔ 'bha

(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

14 -Zezuu 'ɲnɪ mnenia da weee la, 'in dɔdɔɔ 'wlu-lapɪɪnyɔ *Ewloɔɔ yia we 'nɔ. Ɔ nɛɛ: «'Zan -Batisɪ -wa. Nɪ, mɔ -sɔa 'wɔ tɪɪɪnya glaa. We 'dɛɛ 'gbɔ ɔ mneni ɔ 'ka gwɛdigbɔ lɛnɔ.»

15 Nyɪma tɔɔa nɛɛ: «*Elii -wa.»

'In tɔɔa nɛɛ: «-Lagɔgbɔɔ -falpanyɔ -wa, bhlasabhla -Lagɔgbɔɔ -falpanyaa 'yabhlo 'bhisa.»

16 Nɪ, Ewloɔɔ 'nɔa we, 'in ɔ nɛɛ: «Zaan -wa. -Amɪ wlaa ɔ,

'in wa yi bhaa ɔ 'wlu -gɔ -di.
Mɔ -sɔa tɪtɪnya glaa 'wɔ.»

17-20 Nu, Ewloɔv mi, ɔ
ka bha ɔ bheli Filipɔv 'ɲwɔ
Ewloɔdiadi -mɔɔ -glosa, 'in ɔ
yia -mɔɔ kwa. 'In Zaan nɛɛ ɔ -
yla: «Nu, we 'nɪ 'yɪlinanɪ -Lagɔɔ
tite 'wɔ, nyɪmɛ 'ka ɔ 'dɛɛ bheli
'ɲwɔ kwa.» -Bha Ewloɔdiadi
'paa 'cɛ. ɔ 'yɪbha ɔ 'ka Zaan
'bha. Nu, Ewloɔv sɔa Zaan,
'in ɔ -yi we 'ji nu, -Lagɔnyɪmɛ
tɪkɪ -wa. 'In Zaan -ka gbada
-mɪ, we nanɪ Ewloɔv dɔɔv, 'in
we bhiti ɔ 'wɪlɔvɔv. We 'dɛɛ
'gbɔ Ewloɔv 'yɪbha ɔ 'ka Zaan
'wɔgɔ. 'In ɔ yia ɔ gbɔan, ɔ yia
ɔ -kasɔ 'wɔpa Ewloɔdiadi yi ɔ
'bhaa 'gbɔ.

21 Nu, 'yɪ yabhlo nya, 'in
Ewloɔdiadi yia -jɔɔ 'yɪ. We
zɪ mi, Ewloɔv gwahyɪ -
wa. 'In ɔ yia 'gbee -ɔɪan klaa,
'sɔjaa nyɪma 'kadɪ klaa, we -
yɔ Galilee -nyɪma kpasɪ la, wa
'ka 'fɛtɪ -sa.

22 Ewloɔdiadi 'ɲwɔnyu plaa,
'in ɔ yia litɛ, 'in ɔ yia wa dɔɔv
namanɪ. -Bha ɔɔ dɔɔv 'wɪ-
lapɪɪnyɔ Ewloɔv gbaa ɔ -yla:
«Nu, -we a -ka 'yɪbha, a -zlalɪ
'mɪ we, 'in in 'ka we aɪn 'nyɛ.»

23 'In ɔ yia ɔ -yla biɛ: «Nu, -
lu weee a yia 'mɪ -zlalɪ, yoo
na nyɛa we aɪn. We yi na dɔɔv
kibhe -zɛɔɔ, 'nyɛa na yia we
aɪn.»

24 ɔɔ 'ɲwɔnyu 'tɪaa, 'in ɔ yia ɔ
'nyaa layɪbha: «Lɛɛ -lu in 'ka ɔ
-zlalɪ?»

'In -mɔɔ nɛɛ: «A -zlalɪ ɔ 'Zan
-Batisu 'wɪ.»

25 ɔɔ 'ɲwɔnyu mɪa lɔ -
gwagwɪɛ nya, 'in ɔ nɛɛ Ewloɔv
-yla: «-We in 'yɪbhaa nɪ, mɔ -
wa 'Zan -Batisu 'wɪ. -In -la
dɛsɛɛn 'mɪ we -plaa -gɔ.»

26 We wɪaa ɔ 'kɔayɪ la, ɔ ka
bi ɔ -limaa 'yɪbadɪ 'gbɔ, ɔ 'nɪ
mneni ɔ 'ka gba nu, ɔ 'nɪa we
ɲwɪ.

27 ɔ yia 'sɔjaju yabhlo la,
ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Mɪ, -in -di -bha
'Zan -Batisu 'wɪ, -in -yɔ we
yɪ.»

28 ɔ mɪa -kasɔ 'wɔ, ɔ yia
Zaan 'wɪ -bha -di, 'in ɔ yia
we -plaa -gɔ ladɪ, 'in ɔ -yɔ we
yia yɪ. ɔ 'nyɛa we ɔɔ 'ɲwɔnyu
yoo, 'in -mɔɔ yia -mɔɔ 'nyaa
we kwa.

29 Zaan 'bɪnyɪa 'nɔa we
'dɪ, 'in wa yia ɔ 'kwɪɛ 'bɔmɪ,
wa 'ka we gbawla 'wɔfa.

*-Zezu 'nyɛa nɔkpasia 'wɪ
glɔ -bhlo 'wɪ gɔ lilɪ*

*(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17;
Zn 6.1-14)*

30 -Zezuu tietienya yia lɔ,
'in wa -yɔ ɔ 'sɔ yia 'wɪgbeli.
Gbɔ weee wa nɔa lɛ, -we wa -
sɔlua nyɪma, 'in wa yia we 'dɪ
ɔ -salɪ.

31 Nyɪmaa -zɔ, -wa yia, -
wa mɪa, wa 'gbɔ, -Zezu -yɔ ɔ
'bɪnyɪa 'nɪ mneni wa 'ka li.

32 We 'gbɔ ɔ nɛɛ ɔ 'bɪnyɪa -
yla: «-A mɪ da mɪa blenyɪ, -a
'ka -mɔ ladɪ.»

'In wa 'dɛkpɔa yia 'glɔ 'wɔ -
bho, 'in da nyɪma 'nɪa -mɪ, wa
yia -mɔ mɪ.

33 Nyɪma duun 'yɪa da wa -
yɔ mɪda, 'in wa yia wa yɪ-
heli. 'In 'gbe weee 'wɔ -nyɪma
yia ɔ 'yɪ zili bhɔ -gɔ -gwagwɪɛ
nya.

34 -Zezu 'tɪaa 'glɔ 'wɔ, 'in ɔ
yia nyɪmaa -zɔ -yɔyɪ. Wa 'wɪ
bhlabhɛ -we 'nɪ 'yɪyɔzɔnyɔ -
ka. We 'gbɔ wa laa ɔ nyazi 'wɔ,
'in ɔ yia wa gbɔ duun -sɔlu.

35 Jibhe zɔa, ɔ 'bɪnɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «Da -mɪnɪ -tɪlɔ la, 'in 'yɪlɔ ka -fla.

36 Gba wa -yla, wa mɪnɪ kɔdanya -yɔ 'gbenya mɪa da -aɪn kwesi 'wɔ, wa 'ka wa 'dɛɛ lililu zɔ.»

37 ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Amɪaa 'dɛ 'nyɛ wa lililu!»

Wa nɛɛ: «'Cɔ gbetaa lubho -gwɛzi 'nɪ mneni we 'ka wa 'floo zɔ.»

38 'In ɔ nɛɛ wa -yla: «'Floo zuma mɪ aɪn kwɛɛa? A mɪnɪ a 'ka we zɛli.»

Wa zɛli we, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «Nɪ, 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya sɔ mɪa -bha.»

39 -Bha ɔ gbaa wa -yla, -maa 'tɔlɔ nyɪma nɪ, wa -dɪ la -zlo ŋwɛɛ -petu kɔli -gu.

40 'In wa yia -zlo ŋwɛɛ ladi. -Zlo yabhlo ka nyɪma 'wɔ glɔ gbu, 'in tɔlɔa ka 'wɔ glɔ 'sɔ 'ya kugbua.

41 -Zezu 'bhua wee 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wɔ, ɔ ylaa yali, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, ɔ didɪlia wee 'floo la, 'in ɔ yia we ɔ 'bɪnɔnya yoo 'nyɛ, wa 'ka we nyɪma 'wɔladlili. 'Sa -bhlokpade ɔ dlilia nyɪma wee zibhi 'wɔ la.

42 Wa 'dɛ weee lia, 'in wa yia lɔ.

43 'Floo pɪnɪ -yɔ zibhi -we wa sɪalɪa, we nyɪnɪ -cɪcɛ kugbua lɛ 'sɔ.

44 Nyɪma -wa lia, wa nɔkpasia mɪa wa glaa, wa nyɪnɪ nyɪmaa 'wɪlɔ glɔ bhlo 'wɪlɔ gbu (5.000).

-Zezu nɔa 'nyu -gu
(Mt 14.22,32; Zn 6.15,21)

45 Tɔɔn, -Zezu nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya -yla: «A -bho 'glɔ 'wɔ, a -gali

'mɪ 'yu -mɔ Betisaida mɪnɪa. 'In 'in 'ka waa nyɪma wɛli 'pa.»

46 Wa 'bhɔbhɔa -yɔ, 'in ɔ yia -gɔgɔ 'wɪlɔ mɪnɪ, ɔ 'ka -Lagɔ bhuhhoe.

47 -Kwɪtatɔkpa ylumanɪa la, -zugba -Zezuu 'bɪnɔnya mɪ -mɔ 'nyu -nyɪdɪ 'glɔ 'wɔ, 'in ɔ mɔ mɪa dɔdɔ, ɔ 'dɛ -bhlo.

48 -Zezu 'yia nɪ, -maa mɪ sɪada, -pɪpɛ mɪ wa 'klɔ -yɔ -gbɛɪn bhɔlɔda, 'in 'glɔ -papɛ kalɪ -yɔ, tɪatɪa -kɔkɔ gbo, 'in ɔ yia wa 'bɪ mɪnɪ 'nyu -gɔ -nɔnɔve nya, ɔ 'ka wa -gɔ yli.

49-50 Wa 'yia ɔ -yɔ nɔda -mɔ 'nyu -gɔ, wamɪa nɛɛ 'sa 'kuzu -wa. Wa 'dɛ weee 'yia ɔ -yɔ, 'in wa yia nyanɔ nɔ. Wa 'kɪa 'wɔ, -Zezu nɛɛ: «A 'na nɔnɔ nyanɔ -nɪ, -amɪ -wa, a palɪ dlɪ la.»

51 'In ɔ yia wa lɔ -bho -mɔ 'glɔ 'wɔ, 'in -pɪpɛ yia zɔbɛ. Wee gbu 'nɪ wa ŋwɛgaga -sɔbhali -sɛ.

52 Nɪ, wa yukwli -yɔ 'tɛlaa 'gbu, -Zezu 'nyɛa nyɪmaa -zlo lililu gwɛdi sa, wa 'nɪ ɔ 'tɪtɛ yibheli.

53 -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya -dɪa 'nyu 'wɔ, wa nyɪnia Zenezalɛtɪ -dɔdɔ -gɔ, -mɔ wa jɪa 'glɔ lubhu.

54 Wa mɪ 'glɔ 'wɔ lasibhlida, 'in nyɪma yia -Zezu yibheli.

55 Wa -yɔ 'pulo -pulue mɪ 'gbe weee 'wɔ 'plɪlɪda, 'in da wa -ka 'nɔ nɪ, -Zezu mɪ -bha, 'in wa mɪnɪ -mɔ, wa -yɔ wa guzɔnya 'sɔ, -zugba -maa mɪ 'sowli 'wɔ.

56 Da ɔ -ka mɪnɪ, 'in wa laa ɔ guzɔnya. We yi kɔda -zɛ00, we yi -zɔɔ -zɛ00, we yi 'gbe 'kadɔ 'wɔ -zɛ00, 'in wa palɪa wa guzɔnya -zejila 'wɔ la. 'In wa palɪa -Zezu zukpa nɪ, ɔ 'ka

wa guzunya 'yoo 'nyε wa 'ka
o -banaa ηwe kwεzi. 'In -wa
weee zia we kwε, -maa yia 'pu.

7

*-Zezu -yɔ Zuifvɔ tite
(Mt 15.1-9)*

1-4 Bha Zuifvɔ -yɔ Falizinyimaa
-gbε, wa 'ni -slɔ kwε budo
'nanvɔ, wa'a li. Nu, wa
dɔkpasu tite -wa, 'mɔ wa
zɔa 'nɔηwe. Nu, wa -ka lɔkɔ
'wɔbhɔ, wa 'ni -slɔ budo, wa'a
li. Tite tɔlɔa wa dɔkpasu tia
wa -yɔ, 'in wa zɔ 'yaa -mɔv
'nɔηwe. Sa 'bhisa, nyidanya
klaa, -tɔkponya klaa, we -
yɔ 'wɔmanɔ -kɔponyaa 'wɔ
lawɔlɔe.

'Yli yabhlo nya, Falizinyima
-yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya
'bhɔa -Zeluzalemɔ, 'in wa yia
-Zezuu -gbε 'wɔgbeli. -Bha wa
'yia nu, o 'binɔnya tɔlɔa mi kwε
pɔin lilida. Nu, -maa 'ni kwε
budo.

5 Wa nεε -Zezu -ylae: «-Na
'binɔnya lilia kwε pɔin. Wa 'ni
-amɔaa dɔkpasu tite 'nɔηwe zɔ.
Lεε -lu ka 'gbɔ wa yi 'sa nɔa?»

6 ɔ yia we 'biɔpaliε: «Weli
'sɔ -nyima! -We -Lagɔgbɔvɔ -
falɔpanyɔ Ezaii cɛha o 'sɛbhε
'wɔ, gbɔzɔnɔ -wa:

«Waa nyima mɔa, ηweε la wa
nnania 'mi,
nu, wa dli 'ni 'mi -gɔ -mi.

7 Bhebehe wa ylimania 'mi.

Nu, tite wa slɔlua,
'in wa laa -Lagɔɔ tite,
nyimaa 'dɛkpɔaa -gbε we
'bhɔa.»

8 Nu, a ka -slɛen -Lagɔɔ
dɔmagbɔ 'yitide, 'in a nɔa
nyimaa dɔmagbɔ ε.»

9 ɔ nεε 'ya wa -ylae: «A mna
'yli! A 'yibha a 'ka amɔaa
dɔkpasu tite 'nɔηwe zɔvɔ 'gbɔ, a
yia -Lagɔɔ tite 'yitide.

10 Moizi nεε:
«Zɔ -na dide -yɔ -na 'nyaa
'nɔηwe.»

'In:
«-ɔ -ka o dide -yɔ o 'nyaa veli,
'bha wa bhaa o.»

11 'In amɔa, a nεε: nyime -ɔ -ka
o dide -yɔ o 'nyaa -yla gba nu, «-
We in 'ka yaa aɔn 'nyε, mɔ -wa
«Kɔloban» » (we ji -wa o ka we
-Lagɔ 'nyε),

12 amɔa 'nyea o 'yoo, o'ɔ nɔ -
slɛen -lu yabhlogbɔɔ ε o dide
-yɔ o 'nyaa 'sɔ -yla.

13 A -ka 'sa nɔda -mi ni, 'in
a saa -Lagɔweli la, amɔaa bh-
lasabhla gbɔvɔ 'gbɔ. 'In a nɔa
we 'gbɔ 'sasɔkpa -gbɔ duun
tɔlɔa ε.»

*-We plalia nyime pɔin mɔ nu
(Mt 15.10-20)*

14 -Mɔv 'biɔvɔ, 'in -Zezu yia
nyimaa -zlo la, 'in o nεε wa -
ylae: «A pɔ yukwli, -we na yia
gbaa a 'ka we 'nɔ.

15 Lililu nyime lia ni, we'e
-plali o pɔin. Nu, gbɔ -we o
gbaa, -we 'bhɔa o dli zɔ, mɔ
plalia o pɔin. [

16 -ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu
-ka, o 'nɔ we.]»

17 Da -Zezu 'bhɔa nyima
glaa, o plaa -budu zɔ, 'in o
'binɔnya yia o wee gbɔvɔ ninee
'ji layibha.

18 'In o nεε wa -ylae: «Amɔa'a
'nɔ 'ya -mɔv 'wɔlɔa? A yibheli
we 'ji nu, -lu -we nyime lia,
we'e -plali o pɔin.

19 Nu, wee lililu mɔa, we'e
mni o dibhe 'wɔ, o nɔkplε we
mni. -Mɔv 'biɔvɔ, 'in o plaa

'kwla -yɔ.» -Bha ɔ gbaa nu, wa mneni wa 'ka lililu weee li.

20 'In ɔ nɛɛ 'yaɛ: «Wee -lu -we bhva nyumɛɛ dli zɔ, mu plaha ɔ puɪn.

21 Wee -lu -we bhva nyuma 'wɔ, -mɔ wa dli zɔ, mu -wa nu: wa pɔpali 'wlukɔɔn la 'nyumɛɛ, wa ka mutni kwe, wa yli 'wie, wa bha nyumɛ,

22 'in 'ɲwnɔ -yɔ nyuma -putu dia -budu 'wɔ.* Wa 'yibha wa 'ka -gɔgali. Gbonyuu wa nva lɛ, wa -lima wa nva -dawli 'wɔ. Wa'a zɔ tite 'nɔɲwe. Wa ka zenyi, 'in wa saa nyumɛ 'ɲni. Wa ylimania wa 'dɛ, wa 'wlukɔɔn ka -nyumɔ.

23 Wee gbonyii mia dɛ, mu tlaa nyumɛɛ dli zɔ, 'in mu plaha ɔ puɪn.»

'Lakpaɲwnɔ ɲwnua -Zezuu gbv

(Mt 15.21-28)

24 Da -Zezu 'bhva -bha, 'in ɔ yia Tili -dɔdɔ -gɔ mni, -mɔ ɔ plaa -budu zɔ. ɔ 'ni 'yibha nu, nyumɛ 'yɪɔ, 'in ɔ 'ni mneni ɔ 'ka zize.

25-26 Nu, ɔ plaa -budu zɔ, tɔɔn, 'ɲwnɔ yabhlo yia ɔ -gbɛ yi. ɔɔ ɲwnɔ mia, 'lakpaɲwnɔ -wa: Silii -dɔdɔ yabhlo wa laa Fenisi, -mɔ wa gwalia ɔ. Nu, ɔ ka 'ɲwnɔyu, 'mɔ zuzu 'nyuu kpaɔ. 'In ɔɔ 'ɲwnɔ yia -Zezu -yɔbɛ, 'in ɔ yia ɔ bhv -yɔ bhlii, ɔ nɛɛ: «-Na zukpa -wa, zuzu 'nyuu -we kpaɔ na 'yu ni, -in vu we.»

27 ɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Ylaasli -ka lida -mi, we 'ni tikli -mi wa 'ka 'ylaasli lililu zɔsa wa 'ka we gwɪ zɔ viteli, we 'ni muɔ?»

28 ɔɔ 'ɲwnɔ nɛɛ ɔ -yla: «Na -Kanyɔ, gbuzɔɔn -wa. Nu, gwɪ -ka 'tabhle zɔ -mi, 'in 'ylaasli -ka lida -mi, we lililu -we bhlia, gwɪ lia we. We 'ni muɔ?»

29 ɔ nɛɛ: «-We a gbaa, gbuzɔɔn -wa. We 'gbv a 'bhiti lv. Nu, zuzu 'nyuu -we kpaɔ amaa 'yu, in ka we vu.»

30 ɔ mnia lv, ɔ nynia ɔ -buduɲweɛ, -zugba ɔ 'yu pɪ lii -gɔ la, zuzu 'nyuu ka ɔ 'yitide.

-Zezu jipea bhobho

31 -Zezu 'bhva Tili -dɔdɔ -gɔ, ɔ -dia Sidɔɔn -yɔ 'Gbe Kugbua -dɔdɔ 'wɔ, 'in ɔ yia Galilenyu kwesi luyi.

32 Nyumɛ -ɔ'ɔ 'nva, 'in -ɔ'ɔ gbaa, -bha wa -yɔ ɔ yia, 'in wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Na zukpa -wa, pali ɔ -na sɔ -gɔ la ɔ 'ka 'pɔ.»

33 -Zezu -yɔ ɔ 'sɔ 'bhva nyuma glaa, 'in ɔ yia ɔɔ guzɔnyɔɔ yukwlii 'yoo 'wɔ -kwɛtiya fa. -Bha -Zezu tlia -dle ɔ -kwɛtiya -yɔ, 'in ɔ yia ɔ miɔ kwezi.

34 Tɔɔn, 'in ɔ yia yali yla, 'in ɔ yia -nyii slu, 'in ɔ nɛɛ ɔɔ guzɔnyɔ -yla: «Efata», -muɔ ji -wa nu: «-In -kali.»

35 -Bha -bhlokpade ɔ 'pɔa, 'in ɔ yia gba, 'in ɔ yia 'nɔ.

36 -Zezu nɛɛ waa nyuma -yla: «A 'na gbalɪ we nyumɛ yabhlogbɔɔ -yla -ni.»

'In sa ɔɔ -Zezu zɔa wa 'di, nu, wa'a gbalɪ we -ni, wa 'ni 'sa nɔ.

37 'In wa -yɔ we gbagbɛ yia da weee mni. Nwegaga ka wa -subhalɪ, 'in wa nɛɛ: «Aya! ɔ lenolu weee mia 'yli we nania. -Wa'a 'nvaoo, 'in -maa nva, -wa'a gbaaoo, 'in -maa gbaa!»

* 7:22 Glekiweli 'wɔ, we ji -wa nu, -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyuma -putu dia -budu 'wɔ.

8

-Zezu 'nyea nyuma 'wlu glv -
bhlo lililu
(Mt 15.32-39)

1 We bhla, 'in nyuma duun
yi 'yaa -Zezu 'bi yi. Lililu 'ni -
mi. -Bha -Zezu laa o 'binonya,
'in o nee wa -ylae:

2 «Nu, nyazi nyuma ni laa 'mi
'wu. Wa 'yli ta ni -zugba wa mi
'mi 'bi, 'in lililu ka bhia.

3 Wa 'ni -slw li. In -ka gba,
wa mni lv ni, wa mneni wa
'ka 'yloogblv bhili. Nu, tlvva
'bhuda -tlv la.»

4 O 'binonya yia we
'bigupalae: «Aya! -Amia -fiii
'pupi, da -a 'ka 'floo 'yi -a 'ka
wa 'nye, 'in wa 'ka lva?»

5 O nee: «'Floo zuma mi ain
kwεεa?»

-Maa nee: «'Floo gbeso.»

6 'In o nee nyuma -yla: «A -di
dvdv la.»

O 'bhua wee 'floo 'wu, o 'paa
-Lago fuo, 'in o yia we ladidi.
O 'nyea we o 'binonya yoo, 'in
-maa yia we nyuma 'wuladlili.

7 Zibhi yua tlvva mia -bha,
o 'bhua we 'wu, 'in o yia we
-Lago kwεε zv. O 'nyea we
o 'binonya yoo, -maa yia we
nyuma 'wuladlili.

8 Wa lia, 'in wa yia lv. -We
wa sialia, we yia -cice gbeso
ye.

9 Nu, -wa lia, wa mneni
wa 'ka nyuma 'wlu glv -bhlo
(4.000) nyini.

Faliznyuma ylaa -Zezu la
(Mt 16.1-4)

10 -Zezu 'nyea wa 'yoo
toun, o yia 'glv 'wobho o -
yo o 'binonya 'so, 'in wa yia
Dalimanuta -dvdv -gv mni.

11 Faliznyuma yia, 'in wa
yia -Zezu kpeli, wa nee o -ylae:
«-In nu gwedigbu yabhlo le, 'in
-a 'ka we 'jiyibheli nu, -na 'tite
mia, -Lago 'nyea -mi we.»

12 -Zezu yia nyo laslu, 'in
o nee: «Lee -lu ka 'gbv amia
desleen -nyuma 'yibha 'sa
gwedigbua? In nee ain -yla
gbvzv sae: waa -manu 'na
'ka gwedigbu yabhlogbo 'yi.»

-Zezuu 'binonya 'ni o 'tite
'wulanv
(Mt 16.5-12)

13 -Zezu yia -bha wa ti. O -yo
o 'binonya 'so, wa yia 'glv 'wu
-gbia, 'in wa yia 'nyuu kakpe
yabhlo -gv mni.

14 O 'binonya ka dlv, wa 'ni
lililu 'wobhu. 'Floo yabhlo -
tva -mo 'glv 'wu, mv -bhlogbo
-tva wa kwεε.

15 -Zezu yia wa gbv -yla
lapali: «A zv amiaa 'de 'yliyv.
A 'na 'tideli amiaa 'de 'yi
Faliznyumaa 'floo *gvo -yo
Ewloovv nyumaa -nv -yla -ni.»

16 -Bha o 'binonya gbvgbalia
-yla: «Nu, 'floo 'ni -ain kwεε -
mi. We 'gbv o yi 'saa gba.»

17 -Zezu yibhelia we 'ji, 'in o
nee wa -ylae: «Lee -lu ka 'gbv
a gba 'sa? A 'ni 'floo 'wobhu -
wa yi? A 'ni -slw we 'wulanv?
Amiaa yukwli -yo 'tea la yi?

18 A ka 'yli 'klv -yo, 'in a'a
'yi la. A ka yukwli, 'in a'a 'nv.
Amiaa dlu -bho we -gv.

19 Nu, in ka zlime 'floo
gbv nyumaa 'wlu glv -bhlo
'wlu gbu (5.000) 'wuladlili. -
Cicee yeye -nv zuma -tv zlime
'wva?»

Wa nee: «-Cicee kugbua le
'so.»

20 'In ɔ nɛɛ: «In dlili 'yaa 'floo gbesɔ nyumaa 'wlu glɔ -bhlo (4.000) 'wula naa?»

Wa nɛɛ: «-Cɪcɛ gbesɔ.»

21 ɔ nɛɛ wa -yla: «Aya! A 'nɪ -slɔ we 'wulanɔ?»

-Zezu jipea 'lɔlɔnyɔ

22 -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya nynia Bɛtɪsaida, 'in wa yia ɔ 'lɔlɔnyɔ -la. Zukpa wa palɪ ɔ zukpa nɪ, ɔ zɪ -mɔɔ kwɛ.

23 -Zezu kpaɔ ɔ sɔ la, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia 'gbe lɔv mɪ. -Mɔv 'bɪgɔ, 'in ɔ yia ɔ -dlɛ 'yli -gɔ tli, 'in ɔ yia ɔ sɔ -gɔ lapalɪ. ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Na yɪ -lu yabhlo -yɔ?»

24 ɔ -bloa 'yli, ɔ nɛɛ: «Nyuma na yia -yɔ, wa 'wlv sunya. Nɪ, wa mɪ nɔda.»

25 -Zezu palɪ ɔ 'yli -gɔ sɔ la 'ya, 'in ɔ 'yli yia -blo, 'in ɔ yia layɪ 'vayɪ.

26 ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Mɪ -na -budunwɛɛ. -In 'na plalɪ -zɔɔ -nɪ.»

Pielɪ nɛɛ nɪ, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ

(Mt 16.13-20; Lk 9.18-20)

27 -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya mɪa 'gbenya -we mɪa Sezalee Filipɔ kwesi nɔkplɛ. Wa mɪ 'yloogblɔ nɔda, 'in -Zezu yia wa layɪbha: «'Lee, nyɔɔ nyuma palɪ 'mɪ 'wɔa?»

28 Wa 'palɪ we 'bɪgɔ, wa nɛɛ: «Nyuma nɛɛ nɪ, 'Zan -Batisɪ -in -mɪa. Tɔlvɔ nɛɛ, Elii -in -mɪa, 'in tɔlvɔ nɛɛ 'yaɛ, bhlasabhla -Lagɔgbɔv -falpanyaa 'yabhlo -in -mɪa.»

29 ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «'In amɪa, a nɛɛ, nyɔɔ in -mɪa?»

'In Pielɪ nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ -in -mɪa.»

30 -Zezu nɛɛ: «A 'na gbalɪ we nyumɛ yabhlogbɔɔ -yla -nɪ.»

-Zezu gbaa ɔ 'dɛɛ tɪtɪlgɔv (Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

31 Nɪ, -Zezu bhliɔ ɔ 'bɪnɔnya gbɔslolue, ɔ nɛɛ wa -yla: «We mɪ nɪ, ɔɔ *Nyumɛɛ 'Yu sɪa bhabha. Nɪ, Zuifɔv nyuma kpasɪ klaa, *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya yia ɔ kwnɛɛ -saa. 'Bhaa wa yia ɔ, 'in 'ylɪ 'sɔ, we tanɔ nya, tɪtɪlɪnya glaa ɔ yia 'wɔsɔa.»

32 'Sa ɔ gbaa we sa beblɛɛ, 'in Pielɪ yia ɔ -glima lalɪ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-In 'na gbalɪ 'sa -nɪ.»

33 -Zezu 'bhitiɔ la, ɔ ylaa ɔ 'bɪnɔnya, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla 'klɔ 'cɪcɪ nya: «*-Saatan, be lɔ! 'Bhu 'mɪ kwesi. Nɪ, -i'in pɔpalɪ 'wlukɔvɔn la -Lagɔ 'bhisa, nyuma 'bhisa -na pɔpalɪ 'wlukɔvɔn la.»

34 ɔ laa nyuma -yɔ ɔ 'bɪnɔnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka gba ɔ 'ka 'mɪ 'bɪ nɔ, ɔ -sa ɔ 'dɛ dlɪ, ɔ 'bhu ɔ sɪasɛɛ *su 'wɔ, 'in ɔ 'ka 'mɪ 'bɪ yi.»

35 Nɪ, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagɪɛ 'wɔgɔv nɪ, 'wɔ ɔ yia we bɔa. 'In -ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagɪɛ 'wɔbɔ -Lagɔgbɔ -yɔ na 'gbɔ, 'yliyɔgagɪɛ -we 'nɪa bhloluda -ka, 'mɔ -mɔɔ yia 'yia.

36 Nɪ, nyumɛ -ka dɔdɔ -gɔv zɔzɔnɔ weɛ 'yɪ, 'in ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagɪɛ 'wɔbɔv nɪ, lɛɛ -lu ɔ 'yɪ we 'wɔa?»

37 Nɪ, -lu yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni we 'ka nyumɛɛ 'yliyɔgagɪɛ zɔ.

38 Nɪ, Nyumɛɛ Yu yia yia ɔ Didee 'ɲnɪmɪɛɛ san 'wɔ, ɔ -yɔ ɔ -mɔwlv -anzɪnya 'sɔ, -wa nɔa -Lagɔɔ dɔmagbɔ lɛɛ -gbɛ. Nɪ,

desleεn -nyuma, -wa 'nia tiklu -mi, 'in wa nva gbonyuu ε, wa glaa, -o-ka in -yo na wεlu zu nu, -ami, zli in -ka yi ni, 'in na nu 'yaa onnu zu.»

9

1 O nεε wa -yla: «Nu, in nεε ain -yla gbuzonu saε: amia -wa mia da -seli, ain glaa, tɔba ka *Lagoo nyumaa 'wlu lapilie 'yi yida 'tite nya, 'bhie, wa 'kaa tli.»

-Zezuu 'binonya ta 'yia o 'tite (Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

2 'Yli gbu 'phia, we gbe-libhlonu nya, -Zezu laa Piel klaa, *'Zake klaa, we -yo *Zaan, 'in wa 'de -mnu 'bhie yia -gogo 'kadu 'wlu mni. -Mo o 'klu 'bhitia wa 'yliya 'wu.

3 'In o 'wu -bana yia pomanu tenyii. Li we lia. Nyume -o 'kaa 'sa -bana pomanu dudu -gu, -moo -kanyo 'ni -mi.

4 -Bha wa 'yia Moizu -yo Elii 'so -yo, -zugba -maa -yo -Zezu mi 'di -sada.

5-6 'In nyanu yia wa dli 'wu slo. Weli -we Piel 'kaa gba, o 'ni we -yi. -Bha o gbaε: «*Wlabi, -amiaa -seli -mumie nani 'yli! Palu yua ta -a yia 'subha, -na -nu -bhlo, Moizu -nu -bhlo, Eliii -nu -bhlo.»

7 -Bha yalipupa welia wa 'wu, 'in weli yabhlo yia wee yalipupa nyidu 'tla, we nεε: «-O mia de, na Yu -wa, in -kali o ze. A pulu o yukwli.»

8 Toun, 'in -Zezuu 'binonya yia latitali, we 'ni -Zezu 'wobhu, wa'a 'yi nyume yabhlogoo -yo.

9 Wa mia -gogo kwilida, 'in -Zezu nεε wa -yla: «-We a 'yia

da ni, nu, o Nyume 'Yu 'ni -slo tilitinya glaa 'wuso, a 'na gbalu we nyume yabhlogoo -yla -ni.»

10 Weli -we -Zezu gbaa wa -yla, wa ka we 'nuwe zu. 'In wa yibhalia -yibhalia la: nu, o nεε: «Nyume 'ka tilitinya glaa 'wuso. Sa -muv 'ji mia?»

11 'In wa yia o layibha: «'Lee, lee -lu ka 'gbu -Lagoo titee gwe-sanya gba nu, *Elii 'kaa yi tiaa?»

12 O nεε: «Gbuzonu -wa: Elii 'kaa yi tia o 'ka -lu weee we 'bi 'wu la. We mi celida *-Lagosebhe 'wu, nu, o Nyume Yu yia sia bhabha, 'in wa 'ka o veli. -We ka 'gbu we mia celida, a -yi we 'jii?»

13 'In in nεε ain -yla: Elii ka yi pepe. 'In sa wa 'yibhaa, 'sa wa siala o. Sa we mia -benyi celida -Lagosebhe 'wu, 'sa we 'phia.»

-Zezu vua zuzu 'nyuu (Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

14 -Zezu klaa, Piel klaa, 'Zake klaa, Zaan klaa, da wa nynia wa -lima -gbe, wa -talia -mo, -zugba nyumaa -zlo ka -maa gbeli. -Lagoo titee gwe-sanya mi wa glaa. Wa -yo wa 'so mi gbu gbada.

15 Wa 'yia -Zezu, toun wa yia ηwe -ga, 'in wa yia o -gbe mni -gwagwie nya, wa 'ka o fusa.

16 -Zezu yia o 'binonya layibha: «-A 'nu -seli? Lee gbu a gbaa?»

17-18 Nyume yabhlo 'paha we 'biguε: «-Slolunyo, -mi in -laa na 'yu. Nu, zuzu 'nyuu ka o kpa. We ka o weli 'wobhu, o'o gba. Da we -ka o kpali, la we bhli a o. 'Fufli tlaa o ηweε, o

lia gla 'wv, 'in o sleha. In ka -na 'binanya bhuhoe, wa 'ka wee zuzu 'nyuu vu. Wa 'ni we mneni.»

19 -Zezu nee wa -yla: «Desleen -nyuma, -wa'a zv dli, 'yli zuma in -yo ain 'so 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amiaa 'gba zo 'yligbeda -tva? A -yo zo 'yu 'so yi.»

20 'In wa -yo o yia yi. Da o 'yia -Zezu, 'in wee zuzu 'nyuu yia o lazuklu 'titee, 'in o yia bhli, -zugba o glipe, 'fufli tla o ηwee.

21 -Zezu yia o dide layibha: «We dia gwe, we -zv zuma nia?»

O dide nee: «O mi -sele, 'in we yia gwedi.»

22 We 'ka o 'bhaa 'gbv, 'yli talva zli, 'in we paa o -kosu 'wv, 'in we paa o 'nyu lv. Nu, -in -ka mneni -in 'ka -ain 'wvsa, 'yil -ain nyazi. Be -ain -yo.»

-Zezu nee:

23 «Lee -lu 'ka 'gbv -na gba nu, -in -ka we mnenia? -O zva -Lago dli -gv, o mneni o 'ka -lu weee levu.»

24 -Bha zo 'yuu dide 'kpa 'wv, o nee: «In ka dli -sele -Lago gbegbein, -sa 'mi 'wv, 'in in 'ka dli zv weee.»

25 -Zezu 'yia nu, nyumaa -zlo mi o -gbe yida, 'in o yia wee zuzu 'nyuu 'wluo 'kpli: «-Mi zuzu 'nyuu, -mi nva we le, 'in nyume'e gbaa, in o o 'nva. In nee: 'tide o 'yi. -In 'na kpal 'masleen o -ni.»

26 We zuklua zo 'yu la 'titee, 'in we yia o 'yitide 'wvkwkwie nya, 'in o yia lap 'kwie 'bhisa. We 'gbv talva nee: «O ka tli.»

27 -Zezu yia o so -yo o 'wvvhulu. O -soa 'wv, 'in o yia 'yligbe.

28 -Zezu -yo o 'binanya plaa -budu zo, 'in wa yia o layibha: «Wee zuzu 'nyuu mia de ni, lee -lu ka 'gbv -a yi we vuvue siala?»

29 O nee wa -ylae: «'Sasokpa -zuzu 'nyii mia de ni, we 'ni -Lago bhuhoe -bhlogbozo 'wvvhv, wa 'ni mneni wa 'ka -muv vu.»

30 Wa 'bhva -bha, 'in wa yia Galilee -dvdv -gv 'plli. -Zezu 'yibha wa 'na yibheli o da -ni.

31 O -slolua o 'binanya gbv, o nee: «O Nyumee 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyea, 'in wa 'ka o 'bha. 'Yli 'so, we tanv nya o yia tltlnya glaa 'wvsoa.»

32 Nu, -we -Zezu gbaa, o 'binanya'a 'nv we 'wvla. Wa mi nyanv nudaa 'gbv wa 'ni o layibha.

Sa nyime 'ka nv, 'in o 'ka -mitiklu -Lago 'yua?

33 Wa nynia Kapenaumv, wa plaa -budu zo, 'in -Zezu yia wa layibha: «Moo -di a -sa yaa 'yloogbva?»

34 'In wa -gv yia lasubha. -We ka gbv -wa, wa mia nda, 'in wa yia layibhali -yibhali: «'Lee, nyoo 'yli -ain glaaa?»

35 O yia ladi, 'in o nee o 'binanya -yla: «A be -seli. Nu, -o -ka gba o 'ka amiaa kpa -ze, o -ze nyuma weee 'bisvayv, 'in o 'ka wa zolubho nv.»

36 O 'bhva 'yu yabhlo 'wv, 'in o -yo o 'so yia o 'binanya nyidi ladi, o gblelia -moo, 'in o yia -moo o bhv -gv ladi. O nee:

37 «'Yu -o mia yu ni 'bhisa, nyume -o -ka o kpa 'nanv na 'ηni nya, na 'de o kpa 'nanv. -O -ka 'mi kpa 'nanv, we 'ni

na 'de ɔ kpa 'nanuu, nu, ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ kpa 'nanuu.»

38 Zaan nɛɛ -Zezu -yla: «Na -Slolunyɔ, -a ka nyimɛ yabhlo 'yi, ɔ 'ni -ain glaa -nyimɛ, -zugba ɔ vua zuzu 'nyuu -na 'ɲni nya. ɔ 'ni -ain glaa -mu 'gbu, -a yia ɔ 'yigbeli.»

39 -Zezu nɛɛ: «-Innya, a 'na 'yigbeli ɔ -ni. 'Lee, ɔ -ka gwɛdigbu lɛnu na 'ɲni nya, ɔ mneni ɔ 'ka 'mi vɛlu? -Innya.

40 Nu, nyimɛ ɔ 'ni -amɔaa tɔnyɔ, ɔ -yɔ -ain 'sɔ mi.

41 «Nu, in nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: nyimɛ ɔ -ka ain 'nyu 'nyɛ -Lagɔɔ -Bhasanyɔɔ 'ɲni nya, -Lagɔ yia ɔ -tɔnu 'nyɛa.

42 'Ylaashi -wa mia sa yu ni 'bhisa, 'in wa zua 'mi dli -gv, ɔ -ka wa 'yabhlogbɔɔ gbonyuu lukwa, we nanu 'yli -mɔɔ -nu nya, wa 'ka ɔ tukpa 'kadu -bli -yɔ gbuanu, 'in wa 'ka ɔ 'nyu lu viteli.

43 We -ka -na sɔ 'ka -mi gbonyuu lu kwa ni, -di -bha we. We nanu 'yli -in 'ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi, sɔ -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wu mni sɔ 'sɔ nya. [

44 -Mɛmɛ mia, ⟨nɔnya -we lia nyimɛɛ yɛɛ we'e tli, 'in -kosu'u nyumo -mɔ -gba.⟩]

45 «'In we -ka -na bhv 'ka -mi gbonyuu lu kwa ni, -di -bha we. We nanu 'yli -in 'ka 'yliyɔgagie 'yi 'tigie nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wu viteli -na bhv 'sɔ nya. [

46 -Mɛmɛ mia, ⟨nɔnya -we lia nyimɛɛ yɛɛ we'e tli, 'in -kosu'u nyumo -mɔ -gba.⟩]

47-48 «We -ka -na yli 'ka -mi gbonyuu lu kwa, -in -sa -mɔ we. We nanu 'yli -in 'ka -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapiligbe 'wu mni 'yliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wu viteli, da nɔ lia yɛɛ 'yli weee nya, 'yli 'sɔ nya.

49 «Sa wa palia gumu lililu -yɔ, 'sa -bhlokpade -Lagɔ yia nyima -gv -kosu slua.

50 Gumu nanu 'yli. Mɛni we mɛnia. We 'ni -slɛɛn mɛni ni, wa 'ni mneni wa 'ka we mɛnie we -yɔ zu. Nu, amɔa, a mi gumu 'bhisa, a -tu 'wu -dlɔɔ.»

10

-Zezu gbaa 'ɲwnɔ kwnɛɛ -sa gbu

(Mt 19.1-12; Lk 16.18)

1 -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ mnia Zudee -dɔdɔ -gv, 'in wa yia Zudeɛn nyu 'wɔdi. Nyimaa -zlo yia ɔ kwesi yi lu. Sa ɔ nva 'yli weee nya, 'sa ɔ bhli 'yaa wa slolue lu.

2 Falizinyima yia ɔ kwesi be, wa 'ka ɔ layla. 'In wa yia ɔ layibhaɛ: «'Lee, -amɔaa tite nukplɛ, nukpasu mneni ɔ 'ka ɔ 'ɲwnɔ kwnɛɛ -saa?»

3 ɔ nɛɛ: «'Lee, tite -mumɔ Moizɔ 'nyɛ ain a?»

4 Wa nɛɛ: «Moizɔ cɛlia nu, nyimɛ -ka gba ɔ 'ka ɔ 'ɲwnɔ kwnɛɛ -sa, ɔ cɛli wee gbu 'sɛbhɛ -gv, 'bhie ɔ 'ka ɔ kwnɛɛ -sa.»

5 'In -Zezu nɛɛ wa -yla: «Amɔaa yukwli -yɔ suloo 'gbu, 'in Moizɔ yia 'mu tite ni pali.

6 -Lu weee gwedɔda, ⟨'In -Lagɔ yia nukpasu -yɔ 'ɲwnɔ lala.⟩

7 <We 'dεε 'gbυ, nuƙpasu yia
o dide -yɔ o 'nyaa -
yɔbhua,

'in o -yɔ o 'ηwno 'ka
'wɔsuslolu,

8 'In wa 'ka ku -bhlo -ze.>

-Sleen, wa 'ni 'masleen nyima
so, nu, nyime -bhlo wa -mia.

9 We 'dεε 'gbυ, -we -Lagɔ -ka
'ylijili, nyime 'na sɪsali we 'yli
-ni.»

10 Wa plaa -budu zɔ, 'in o
'bunɔnya yia o wee gbυ ni 'ji
layibha.

11 O neε wa -yla: «Nu, nyime
o -ka o 'ηwno kwnεε -sa, o -ka
'ηwno -putu kwa, gbɔnyuu o
nua o 'ηwnoɔ tianu -yla ε.

12 'Sa -bhlokpade, 'ηwno -
ka o 'lowli -glɔbhυ, 'in o -ka
nuƙpasu -putu kwa, gbɔnyuu
o nua ε.»

*-Zezu ηwnaa 'yilaashi 'nyu la
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)*

13 Nyima mi -Zezuu -gbε
'yilaashi kwada, o 'ka wa 'nyu-
lanɔwɔna wa kwε -gυ lapalie
nya, 'in o 'bunɔnya yia wa vu-
vue bhli wa 'wluo kpilɛ nya.

14 -Zezu 'yia wa -yɔ, 'in we
yia o -yɔkpa. 'In o neε o
'bunɔnya -yla: «A 'tide 'yilaashi
'yi wa 'ka na -gbε yi, a 'na -kɔlɔ
wa 'yoo -ni. Nu, nyima mia
sa 'yilaashi ni 'bhisa, -Lagɔɔ
nyimaa 'wlulapilɛ mi -maa -
nu nya.

15 In neε ain -yla gbυzɔnu
sae: nyime, o 'ni -Lagɔɔ
nyimaa 'wlulapilɛgbυ -yɔηwnu
'yɪlɔkpilɛ 'bhisa, o 'na 'ka -
Lagɔɔ -gbε pla.»

16 O 'bhua wa 'wυ, o yia wa
so 'wluo lapali, 'in o yia wa
'nyulanɔwɔna.

*Nyime o 'kaa -Zezu 'bi mni o
'bhυ o -lu weε 'bi
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)*

17 Nu, -Zezu mi mniɔ, 'in
nyime yabhlo yia o 'biɔwali,
'in o yia 'kukolu 'sibhli o 'yu,
'in o neε o -yla: «Na -slolunyo
-zɔnu, sa in 'ka nu, zli in -
ka tli, 'in in 'ka -Lagɔ kwεε
'yliyɔgagie -we 'nia bhloɔluda -
ka 'yia?»

18 -Zezu neε o -yla: «-
Mumu ka 'gbυ -na la 'mi
nyime -zɔnuɔ? We 'ni -Lagɔɔ
'debhlogbɔɔ 'wɔbhυ, nyime -
zɔnu 'ni -mi.

19 Nu, -na 'de -yi -Lagɔɔ
*titenya:

<-In 'na 'bhalɪ nyime -ni.
-In -yɔ 'ηwno -putu 'na -dili -
budu 'wυ -ni.*

-In 'na yili 'wie -ni.

-In 'na zɔlɔ nyime yo -yɔ -ni.

-In 'na lili nyima 'wlu -dawli
nya -ni.

-In zυ -bha -na dide -yɔ -na
'nyaa.> »

20 O neε: «-Slolunyo, in mi
nyimeslɔ nya, 'in in yia tite -
mni 'nuηwezuɔve bhli.»

21 -Zezu ylaa o zekalɪɪɪ nya,
'in o neε o -yla: «-Lu yabhlo -tua
'wυ, -in 'ni -slɔ -mυυ lɛnu. Mni,
-in 'pa -na -kakali weε pelɔ, -
in 'nyε we 'gwεzi bobabhanya
yoo, 'in -in 'ka 'ηnimniε 'yi -
Lagɔɔ -gbε. -In -ka we lɛnve
bhia, -in yi 'mi 'bi.»

22 O 'nua wee weli ni, 'in
'kua yia o 'yli lawla, 'in o yia

* 10:19 Glekiweli 'wυ, we ji -wa nu, -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyima -putu 'na -dili -budu
'wυ -ni.

lobhiti 'klo -susue nya. Nu, 'nnumninyo -wa.

23 -Zezu ylaa o 'binonya -wa gbelia o, 'in o nee wa -yla: «'Nnumninya 'ka -Lagoo nyumaa 'wlulapiligbe 'wɔ pla -yo we -kalia.»

24 Wee weli yia -Zezu 'binonya nwegaga -subhali. 'In o nee 'ya wa -yla: «Na 'yua, nyime 'ka *-Lagoo nyumaa 'wlulapiligbe 'wɔ pla, we 'ni 'te -se.»

25 'Nnumninyo 'ka -Lagoo nyumaa 'wlulapiligbe 'wɔ pla, we -kali -yo we -zi *-nyomee seeni 'bhoka 'wɔplie.»

26 We yia o 'binonya -lveli. Wa nee: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyoo -momo 'ka gbu 'wɔbhva?»

27 -Zezu ylaa wa, 'in o nee: «Nyime 'ni we mneni, nu, -Lagoo mneni we. -Lagoo mia, o mneni o 'ka -lu weee lenv.»

28 -Bha Pielu gbaa: «-Tali, -a ka -amiaa -lu weee -bha ti, 'in -a yia -mi 'bi yi.»

29-30 -Zezu 'palia we 'bigu, o nee: «Nu, in nee ain -yla gbuzonu sae: nyime -o -ka o -lu weee -bha ti na 'gbu, 'in o 'ka -Lagoo gba, we 'leeji -moo yia 'yia -zakpa gb gbu. -o -ka o -budu klaa, o bhelia klaa, o bhoba klaa, o 'nyaa klaa, o dide klaa, o 'yua klaa, we -yo o kpa -bha ti, bhla -we 'wɔ -a mia da -budunya klaa, bhelia klaa, bhoba klaa, 'nyaanya klaa, didea klaa, 'yua klaa, we -yo kpaanya o yia 'yia, -zugba nyuma sialu o. 'In bhla -we yia yia, we nya o yia 'yiyogagie -we 'nia bhloluda -ka.»

31 «Nyumaa dumadu -wa -gaa 'yu, lu -maa yia -gaa. 'In -wa -gaa lu, 'yu -maa yia -gaa.»

-Zezu gbaa o thligbu
(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

32 -Zezu -yo o 'binonya 'so, wa mia -Zeluzalemu mnida, -Zezu -gali wa 'yu 'yloogbu, -zugba o 'binonya lu dli. -Wa mia wa 'bi, -maa mi 'ya nyanu nuda. o nee o 'binonya kugbua le 'so -yla: «A be -seli.»

'In -we 'kaa lenv, o yia we wa -yla gba.

33 o nee: «A -tali, -Zeluzalemu -a mnida da. Nu, -mo wa yia o Nyume 'Yuwlaa. -Lagoo binonyaa -cian -yo -Lagoo titee gwesanya kwee wa yia o pelu 'paa. 'In wa 'ka o gbu 'wluladli, 'in wa 'ka weli -bhlo bhli wa 'ka o 'bha. 'In 'lakpanya -wa 'nia -Lagoo -yi, wa 'ka o -maa yoo 'nye.»

34 -Maa yia o gla palia, -maa yia o -dle -gu slua, -maa yia o selia, 'in -maa 'ka o 'bha. 'Yli 'so, we tanu nya, 'in o 'ka gbawla 'wɔtla.»

-o -ka gba, o 'ka nyime 'kadu -ze, o -ze o -limaa zoyu

(Mt 20.20-28)

35 We 'bigu, Zebedee 'yua *'Zake -yo Zaan yia -Zezu -yobe, 'in wa nee o -yla: «-Amiaa -Slolonyo, -we -a yia -mi -zlalia, -a 'yibha -in nu we le.»

36 o nee wa -yla: «Lee -lu a 'yibhaa in nu ain -yla lea?»

37 Wa nee: «Da nyuma weee -ka we 'jiyibheli nu, -in puli nyuma 'wlu la, 'nye -ain 'yoo -a 'ka -mi kwesi ladi. 'Yabhlo 'ka -na lilisolu ladi, 'in 'yabhlo 'ka -na kopesolu ladi.»

38 Ǿ nEE wa -yla: «Nu, -we a -zlalia 'mi, a 'ni we -yi. 'Lee, siasie -we ɔ na yia 'yligbea, a mneni a 'ka we ɔ 'yligbee? Yaayu batizea wa yia 'mi siasie lu, a mneni a 'ka nwnu wa 'ka 'sa ain batizee?»

39 'In wa nEE ɔ -yla: «In, -a mneni we.»

-Zezu yia we 'bigupalie: «Gbuzonu -wa. Sia a yia 'mi 'bhisa. Siasie -we lu wa yia 'mi batizea, we lu wa yia ain batizea.

40 Nu, we -ka na lilisolu -yo na kopesolu ladidie, -ami 'ni mneni in 'ka we wla. Nu, wee ladida mia, -Lago ka we lamnazi nyima tobaa -nu nya. Nu, ma yia -bha ladia.»

41 Wa -lima kugbua 'nua we, 'in wa yia wa -yo 'ce 'pali.

42 -Zezu yia wa 'de weee la, 'in ɔ nEE wa -ylae: «Nu, duduɔ -nyimaa 'wlulapilinya mia, wa 'tite nya wa sialia wa zolubhonuya.

43 Ain glaa, we 'na -mni 'sa -ni. Ǿ -ka gba ɔ 'ka nyime 'kadu -ze, ɔ -ze ɔ -limaa zolubhonuya.

44 'In ain glaa, -ɔ -ka gba ɔ 'ka nyima 'yugali, ɔ -ze ɔ -limaa gaylo.

45 Nu, ɔɔ *Nyimee 'Yu 'ni yi wa 'ka ɔ 'wusa. Yi ɔ yia ɔ 'ka nyima 'wusa, 'in ɔ 'ka tli nyima duuun 'wuzitsee 'gbu.»

-Zezu -bloa 'lɔlonyo 'yli (Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

46 -Zezu -yo ɔ 'binonya nyinia Zelikoo, wa mi wee 'gbe 'tlada, 'in nyima duun yia wa 'bi yi. 'Lɔlonyo yabhlo wa laa Batimee, Timee 'yu nya, ɔ -di

'yoo nwe -yo la. Nu, -zlazlanyo -wa.

47 Ǿ 'nua nu, Nazaletiyu -Zezu mi 'pluda, 'in ɔ yia 'wokpi, ɔ nEE: «*-Davidu 'yu -Zezuɔɔ, -in 'yili 'mi nyaziɔɔ!»

48 'In nyima duun yia ɔ 'wluo 'kpi. Wa nEE ɔ -yla: «'Mu nwe!»

-Mbu bhla ɔmɔ 'kpi 'wu 'tite: «-Davidu 'yuɔɔ, -in 'yili 'mi nyaziɔɔ.»

49 Toun, -Zezu yia 'yligbe, 'in ɔ nEE: «A la ɔ.»

'In wa yia ɔ la, -zugba wa gba ɔ -yla: «-Na 'yuo. -In -so wu, ɔ mi -mi lada.»

50 'Lɔlonyo vitelia ɔ 'naa, 'in ɔ yia 'wusɔ -gwagwie nya, ɔ yia -Zezu -yobe.

51 'In -Zezu yia ɔ layibha: «Lee -lu -in 'yibha in nu -mi -yla lea?»

'In ɔ nEE: «*Wlabi, -in -blo na 'yli, in 'ka layi lu.»

52 Ǿ nEE: «'Bhiti lu, -na dlizube ka -mi pue.» Toun, ɔ 'yli yia -blo, 'in ɔ yia -Zezu 'bi mni.

11

-Zezu mnia -Zeluzalemv (Mt 21.1-11; Lk 19.28-40)

1 -Zezu -yo ɔ 'binonya cipaa -Zeluzalemv -yo, -mɔ Betifaze -yo Betani kwesi, 'in wa yia *Olivosunyaa -gɔgɔ yli, -bha -Zezu tiea ɔ 'binonya 'so,

2 'in ɔ nEE wa -ylae: «'Gbe -we mia -memee ain 'yu, a mni -mɔ. Nu, lebhla a 'ka -mɔ nyini, -sokofali -dagbu yabhlo a yia -bha ylia lubhu -jida. Wee -sokofali mia, nyime yabhlogbo 'ni -slɔ we -gu ladi. A -sa we lubhu, a -yo we yi.

3 Nu, wa -ka ain layibha: lee -lu ka 'gbu a nu 'sa? A gba wa -yla: -amiaa -kanyo 'yubha o 'ka we -gu ladi, nu, desleen o laa we lu.»

4 Wa mnua, 'in wa yia -sokofali -dogbu yabhlo 'yi lubhu -jida -bha 'yooo nwe -yo -bha 'pipee -budu yabhloo nwe -yo. 'In wa yia we lubhu -sa.

5 Nyima mia -bha, wa nee: «Lee -lu ka 'gbu a sa wee -sokofali lubhua?»

6 'In sa -Zezu zua wa 'di, 'in wa yi 'saa gba. 'In wa yia wa kwe -yo -sa, 'in wa yia mn.

7 Wa -laa wee -sokofali -dogbu -Zezu, wa sba wa 'naa we -gu, 'in o yia we -gu ladi.

8 Talva sba wa 'naa 'yloogbu, 'in talva -dia suu kpi -mo kpa, 'in -maa yia we 'yloogbu laslu.

9 Nyima naa o 'yu we -yo -wa naa o lu, wa 'de weee 'kpa 'wu, wa nee:

«-A -mnuni -Lagoo 'hni. -O mia Jejitapee 'hni nya yida, -Lago nwna o 'nyu la.

10 Nyime o mia yida, o 'ka -ain 'wlulapili -Davidu 'bigu,

-Lago 'pali 'sa o so -zonu -gu la.

-Wa mia yali, wa -mnuni -Lagoo 'hni.»

11 -Zezu plaa -Zeluzalem, 'in o yia *-Lagobudu 'kadu zo mn, 'in o yia da weee yla. Jibhe zaa, we 'gbu o -yo o 'binonya kugbua le 'so yia Betani mn.

-Zezu bhla *figisu gweze (Mt 21.18-19)

12 Zhi zha, -Zezu mi Betani 'bhuda, 'in nwo yia o 'bha.

13 Ton, o yia *figisu -we kaa kpi 'wlu -yoyi -mo 'yu, 'in o yia we -yo be, -de o yi we 'bhue 'wlu 'yu. O 'ka -bha nyini, we kpu 'dekpa mia we 'wlu. Nu, we 'bhue -pa bhla 'ni -slo nyini.

14 -Bha o gbaa wee su -yla: «-Mi 'pali -sleen 'bhue -ni.»

In o 'binonya yia we 'nu.

-Zezu vua -valpanya (Mt 21.12-17; Lk 19.45-48)

15 Wa nyinia -Zeluzalem, ton -Zezu yia -Lagobudu 'kadu nwe mn. -Wa mia -bha, -valpanya -yo -lizonya, 'in -Zezu yia wa vuvue bhli. O yia 'gwezi -bhitinyaa 'tabhle -yo -kpakun pelupanyaa kpenya labhli.

16 O 'ni nwnu nyime yabhlogbo -yo -lu 'ka -Lagobudu 'kadu nwee 'plli.

17 O -slolua wa gbu, o nee:

«We mi celuda -Lagosbhe 'wde:

«Na -budu mia, 'mu wa yia laa dudu -nyima weee -Lago bhuhoe -budu.»

'In 'mu amia nua 'wienyaa zizeda 'wu.»

18 -Lagobubonyaa -cian -yo -Lago titee gwesanya 'nua o 'di, 'in wa yia nyanu nu, -we ka gbu -wa, o gbagbaweli ka nyima duun nwegaga -subhali. We 'dee 'gbu wa mia 'kli 'yida wa 'ka o 'bha.

19 Jibhe zaa, 'in -Zezu -yo o 'binonya yia 'gbe nukple 'bhu, 'in wa yia mn.

-Zezu -yo tlili -figisu (Mt 21.20-22)

20 Zhi zha, wa mi 'yloogbu 'plida, 'in -Zezu 'binonya yia wee figisu -yoyi, -zugba we ka ye weee.

21 -We -Zezu gbaa, Pielu dli 'sibhlia we -gu la, o nee: «Wlabi, -in yla figisu -in bhlia de gweze, we ka ye.»

22 -Zezu nee wa -yla: «A zu -Lago dli -gu.»

23 In nee ain -yla gbuzonu sae: nyime -ka -gogo -yla gba: <'Bhu da, viteli -na 'de 'nyu lu,> 'in o dli 'ka -we o gbaa da lenvee -gu -mi, 'in o 'ni dli lu, 'in we nua le.

24 We 'dee 'gbu in nee ain -yla, -we weee a yia -Lago -zalia yia bhuhhoe nya, a zu we dli -gu nu, 'yia a yia we, 'in -Lago 'ka we ain 'nye.

25 «Nu, a -ka -Lago bhuhhoeda -mi, 'in nyime yabhloo gbu -ka ain dli -mi, a ti o -yogbu 'wu, 'in amiaa Dide -o mia yali, o 'ka amiaa gbunyuu 'woti. [

26 A 'ni nyimee -yogbu 'woti, amiaa Dide -o mia yali, o 'na 'ka amiaa -yogbu 'woti.]»

Mo-Zezuu 'tite bhua?
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

27 -Zezu -yo o 'binunya mni 'yaa -mo -Zeluzalemu lu. Wa mi -zieda -mo -Lagobudu 'kadu nwee, 'in -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lago titee gwesanya klaa, we -yo Zuifvu nyuma kpasl, wa yia -Zezu -yo be.

28 Wa yia o layibha: «Se -mumu nya -na nu gbunya ni lea? 'In nyoo 'nye -mi we lenu sea?»

29 O nee wa -ylae: «Gbu go -bhlo na yia ain layibhaa, a -ka we 'bigupali 'bhie, -o 'nyea 'mi se, 'in na gbaa o 'ni.»

30 Nyoo tie *Zaan o batizee nyuma, -Lago -wa yaayu,

nyuma -wa yi? A gba 'mi -yla we.»

31 'In wa yia we -gu kpelle bhli, 'in wa nee: «-A -ka gba, (-Lago tiea o), 'in o yibhaa -ain lae: <Lee ka 'gbu a 'ni o weli 'wunwua?> »

32 Wa mi nyuma sɔda, nu, -maa nee Zaan mia -Lagogbu -falpanyo -wa. We 'dee 'gbu wa 'ni mneni wa 'ka gba nu, nyuma tiea o.

33 We 'dee 'gbu, wa nee -Zezu -yla: «-O tiea Zaan, -a 'ni o -yi.»

'In -Zezu nee: «We -ka 'sa -mi, -o 'nyea 'mi wee gbunya -minu lenu se, -ami 'na 'ka 'ya -moo -kanyoo 'ni ain -yla gba.»

12

-Zezu 'paa gbv nine o -yowusolunya -yla

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

1 -Mvu 'bigu, 'in -Zezu yia wa -yla gbu gbagbie bhli gbv nine -papie nya: «Nu, nyime yabhlo 'paa *-dlɔkpa. Wee kpa mia, 'mv o bibelia 'suo. O nua *-dlɔyaa 'wonyazolu le, 'in o yia kpaagutali -gbagbu 'sobhaa. O 'bhua -busalubhonunya 'wu, -zugba -maa lo wee kpa. 'In o yia 'lakpa 'wu mni.

2 «Tɔun, -dlɔya -sa bhla 'ka be, 'in o yia o zolubhononyo yabhlo tie waa -busalubhonunya 'bi, wa 'ka o -nu wla.

3 Wa sloa -moo 'wluo, wa bhitia -moo, 'in wa yia -moo vu kwe klo nya.

4 O -dlɔkpa -kanyo yi 'yaa o zolubhononyo -putu tie. -Moo mnia, -moo wa bhitia 'wluo, 'in wa yia -moo veli.

5 Ɔ kpaa -kanyɔ yi 'yaa nyimaa tanɔ tie, 'in wa yia -mɔɔ 'bha. 'Sa ɔ tiea nyimaa -zlo, tɔlba wa bhutia, 'in wa yia tɔlba 'bha.

6 «Nyime -bhlogbɔɔ -tua ɔ kwesi, mɔ -wa ɔ 'yu -ɔ -ka zɛ ɔ -kalia. -Mɔɔ ɔ tiea wa -gbɛ lɔgada, -zugba ɔ pɔpalia dli la nu, -mɔɔ wa yia 'nɔɲwɛ zɔa.

7 -Bha waa -busalubhonɔnya gbɔgbalia -ylaɛ: <Ɔ 'kaa ci ɔ kpaa -kanyɔ 'bi li, mɔ ni. -A mni ɔ 'bhaa, 'in wee kpaa 'ka -amɔaa -nɔ -zɛ.>

8 Wa sloa ɔ 'wluo. Wa 'bhaa ɔ, 'in wa yia ɔ 'kwie viteli kpaa lɔb.

9 «'Lee, sa ɔ kpaa -kanyɔ 'ka nɔa? Ɔ 'dɛ yia yia, ɔ 'ka nyima tie, wa 'ka waa -busalubhonɔnya 'bha, 'in ɔ 'ka kpaa nyima -putu yoo 'nye.

10 «-We mia -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ cɛlɔda, a 'ni -slɔ we zɛlu? We nɛɛ:

<Ɔkpaa, -we -budusɔbhanya -saa kwnɛɛ,

mɔ -zɛa gwɔgwɔyli -tɔkpa -zɔnɔ.

11-Ɔ nɔa gbɔ ni lɛ, Jejitapɛ -wa.

'In wee gbɔ mia, -a -ka we 'yi, 'in we namanɔ -amɔaa dli.> »

12 Wee gbɔɔ nine mia, Zuifɔɔ 'yugalɔnya -yi we 'ji nu, ma -yɔ -Zezu -saa we. Wa ka 'klɔ 'yi, wa 'ka ɔ kpa. Nu, nyimaa -zlo wa mia sɔdaa 'gbɔ, wa yia ɔ -yɔ 'bhɔ, 'in ɔ yia mni.

'Gwɛzi plɔlɔ *Sezaa kwɛɛ (Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

13 Falizɔnyima tɔlba -yɔ Ewloɔɔ nyima, 'ma wa tiea

-Zezu -gbɛ, wa 'ka ɔ zɔ bhli, 'in ɔ 'dɛɛ gbagbawɛli 'ka ɔ gbɔan.

14 Wa yia, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «-Amɔaa -Slolunyo, -a -yi we 'ji nu, -we -na gbaa, gbɔzɔnɔ -wa. -'In sɔ gbɔɔ 'yli, 'in -'in sɔ nyime 'yililo -ɲwɛɛ. Nu, sa -Lagɔ 'yɔbhaa nyime -mi, 'mɔ -na slolua gbɔzɔnɔ sa. We mi tɔkli nu, -amɔaa tite nɔkplɛ, -a plɔlɔ *Sezaa kwɛɛ *nisɔn -gwɛzii? -A plɔlɔ we yaayɔ, -a 'na plɔlɔ we -nu?»

15 -Zezu -yi we 'ji nu, wa gbagbawɛli -yɔ wa 'wlukɔɔn la pɔpalɛ 'ni -mi -bhlo. Ɔ nɛɛ wa -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbɔ a bhli 'mi zɔa? A -la 'mi *Wlɔmɔ -tama yabhlo, in 'ka we 'yi.»

16 Wa 'nyɛa ɔ tama yabhlo yoo, 'in ɔ yia wa layɔbha: «'Lee, nyɔɔ ka 'wlu -yɔ ɔ ɲni mi da we -gɔa?»

'In wa nɛɛ ɔ -yla: «Sezaa -wa.»

17 -Bha ɔ gbaa wa -yla: «-We -ka Sezaa -nɔ, a 'nye we Sezaa yoo, 'in -we -ka -Lagɔɔ -nɔ, a 'nye we -Lagɔ yoo.»

'In ɔ gbɔɔ 'bigɔpalɔ wɛli yia wa ɲwɛgaga -sɔbhali.

*Sadusenyima kpelɔa tɔtɔlɔnyaa tɔtɔlɔ lɔ 'wɔsɔgbɔ (Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

18 *Sadusenyima mia, wa nɛɛ nu, tɔtɔlɔnya 'ni mneni wa 'ka tɔtɔlɔ lɔ 'wɔsɔ.

Wa tɔlba yia -Zezuu -gbɛ, 'in wa nɛɛ ɔ -ylaɛ:

19 «-Slolunyo, -we mia cɛlɔda Moizu tite 'wɔ, mɔ mia da. Nu, nyime -ka 'ɲwɔnɔ kwa, ɔ -yɔ ɔ 'ni gwali, ɔ -ka tli, ɔ ɲwɔnɔ -tua ɔ 'bigɔ, ɔ bheli kwaa ɔ, 'in ɔ -yɔ ɔ ɲwɔnɔ 'sɔ 'ka ɔ bheli zɔa lala, 'in -mɔɔ 'ɲni 'ka dɔdɔ -gɔ -tu.

20 Sa 'bhisa, nyime yabhlo ka nukpasuyua gbeso, 'in wa kpassa yia 'hwno kwa. O -yo o 'ni gwali, 'in o yia th.

21 Wa 'sonu kwaa o bhe-
lii -dugbanwno, -moo -yo o 'ni gwali, 'in -moo yi 'yaa th. Oo 'hwno -bhlokpade yia waa bheliaa tanu kwa.

22 'Sa wa 'de gbeso kwaa oo 'hwno -bhlo -bhlo, wa -yo o 'ni gwali, 'in wa yia th. Wa 'bigu, oo 'hwno yi 'yaa th.

23 «'Lee, 'yli -we nya tltlnya yia 'wusa, nyoo ka 'hwno o -maa? Nu, wa 'de gbeso kwaa o -bhlo -bhlo.»

24 -Zezu nee wa -yla: «A ka 'yoo mo, -we ka gbv -wa, a 'ni -Lagosebhe -yi, 'in a 'ni -Lagoo 'tite -yi.

25 Tltlnya -ka 'wuso, nukpasia -yo 'hwnu 'na 'ka kukwali, nu, 'anzinya -we mia yali, we 'bhisa wa yia -tua.

26 'Lee, we -ka tltlnyaa 'wusogbu, -we mia celida Moizu 'sebhe 'wu, a 'ni -slo we zeli? Da misagusu pilee -bhoa 'yli, 'in -Lago nee Moizu -ylae: <-Ami -wa *Ablaamu -Lago, *Izaku -Lago, *Zakobuu -Lago.> »

27 'In -Zezu yia we -godi: «-Lago mia, 'yliyoganyaa -Lago o -mia. O 'ni tltlnyaa -Lago. A ka mo bhahha.»

*-Lagoo titee gwesanyo yabhlo gbaa gbuzonu
(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)*

28 Wa mi -Zezu laylada, 'in -Lagoo titee gwesanyo yabhlo yia we 'nu. O 'yia nu, -Zezu mi wa weli 'bigupalida 'nanuu, o bea o -yo, 'in o yia o layibhae:

«-Lagoo tite weee glaa, -mumu -wa we 'kadua?»

29 -Zezu yia we 'bigupalie: «Tite weee glaa, -we -wa we 'kadu mu mia da: <*Izlaelnyima, a pu yukwli. Nu, Jejitape mia, -amiaa -Lago -wa, o -bhlogboo.»

30 Jejitape, -o -wa -na -Lago, -in -kali o ze -na dli weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'wlukuu lapupalie weee nya, -na 'tite weee nya.»

31 Wee titee 'sonu nu: <-In -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.> Tite, -we 'kaa tite so nu 'wuzi, we 'ni -mi.»

32 Oo titee gwesanyo nee: «Gbuzonu -wa. -Lago -bhlogboo, o 'ni 'so -mi.

33 Nyime -ka -Lagoo zekali o dli weee nya, o 'wlukuu lapupalie weee nya, o 'tite weee nya, o 'de weee nya, 'in o -ka o -limaa zekali o 'de 'bhisa, -moo nani 'yli we -zi 'slaka weee, we -zi nyime 'ka wlawlalu sie -Lago -yla.»

34 O 'paha we 'bigu gbuyilo nya, -Zezu 'yia we -yo, 'in o nee o -yla: «-Lagoo -na 'wlulapile 'ni -sleen latlolu.»

-Muu 'bigu, nyime, -o 'kaa 'tite 'yi o -yo -Zezu 'ka kpeli, -moo 'ni 'yie.

-Lagoo -Bhasanyo: nyoo o -mia?

(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

35 -Zezu mi nyima gbusloluda -Lagobudu 'kadu hwee, 'in o nee: «Waa -Lagoo titee gwesanya nee nu, -Lagoo -Bhasanyo mia, -Davidu yu -wa. Lee -lu ka 'gbu wa yi 'sa gbaa?»

36 Nu, -Davidu 'debbie - gbolu, ɔ Zuzu 'Pupa 'nyea 'tite, ɔ nɛɛ:

«Jejitape nɛɛ na -Kanyɔ -yla: «-In -di da la na lilisɔlv.

'In in 'ka -na tɔnyɔma -na bhu zɔ lapali.» >

37 Nu, -Davidu 'de -ka ɔɔ -Lagɔɔ -Bhasanyɔ la «na -Kanyɔ», sa ɔ mneni ɔ 'ka ɔ 'yu -zɛa?»

(Mt 23.1-12; Lk 20.45-47)

Nyɔmaa -zlo mia -bha, 'in ɔ gbagbawɛli yia wa 'mɔna 'wɔla.

38 ɔ mia wa -sloluda, ɔ nɛɛ: «A zɔ amɔaa 'de 'yliyɔ -Lagɔɔ titee gwesanyaa gbɛgbɛin. Wa 'yibha tlɔlo -bana 'kadɔ 'wɔplaphe, -zugba wa zie we nya. Wa 'yibha wa -sa wa fu wa 'nɔɣwɛzɔvɛ nya -zejila 'wɔ.

39 -Lagɔɔbudu zɔ -yɔ 'fetɔnya -gu, 'yugbɛin ladidie wa 'yibhaa kpe -zɔnɔnya -gu.

40 -Dugbanɔwɔni wa saa -maa -lu weee kwɛɛ. 'In wa bhuhoea -Lagɔ nyɔma 'yilia 'wɔ kpokpo, nyɔma tiklu 'bhisa. We 'gbɔ, -Lagɔ yia wa -yɔgbɔ 'wɔbbhu, 'in wanɔvɔ -kaslv 'ka nyɔma tɔlvaa -nu 'wɔzi.»

-Lagɔɔ 'nyɛnyɛ -zɔnv

(Lk 21.1-4)

41 -Zezu -di 'gwɛzii -gbo kwesi la, -zugba ɔ yla nyɔma -maa palɔ -mɔ 'gwɛzi -dɔlv -gu. Nu, 'ɣɔmmɔnyaa -zlo palɔ -mɔ 'gwɛzi duun.

42 Bobabha -dugbanɔwɔ yabhlo yia, ɔ palɔ -mɔ tamayua 'sɔ -we 'ni -vale -ka.

43 -Bha -Zezu gbaa ɔ 'bɔnɔnya -yla: «In nɛɛ ain -yla gbɔzɔnv saɛ: bobabha -dugbanɔwɔ mia de ni, 'gwɛzi

ɔ wlaa de, we -zi nyɔma weee -nv 'wɔ.

44 'Nɔmmɔnya mia, 'gwɛzi -we wa gbɔ 'ni -mɔ, 'mɔ wa wlaa. Nu, ɔɔ ɣwɔnɔ mia, ɔ boba 'wɔ, 'gwɛzi -we ɔ 'kaa lili, 'mɔ ɔ wlaa.»

13

-We slolua dɔvɔvɔ bhia bhla, mɔ nu

1 -Zezu 'tlaa -Lagɔɔbudu 'kadɔ zɔ, 'in ɔ 'bɔnɔnyɔ yabhlo nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Na -Slolunyɔ: yi 'saa wa, tukpa -zɔnv, we -budu nanɔ 'yli 'le!»

2 'In ɔ yia we 'bigɔpalɛ: «Gbɔzɔnv -wa, tukpanya -na yia de -yɔ -gɔladɔlɔda, we 'yabhlogbɔɔ 'na 'ka we -libheyi -gu -tv. Jitea we 'de weee yia.»

3 Wa mɔna Olivɔsunnyaa -gɔgɔ 'wlu, -mɔ wa -dia la, -zugba wa yla -Lagɔɔbudu 'kadɔ. Da wa -nyaa 'wɔ, Piɛli klaa, 'Zake klaa, Zaan klaa, we -yɔ Andlee, 'in wa yia ɔ layibha:

4 «Lebhla -mɔv 'ka lenɔa? 'In lɛɛ -lu 'ka we -ain -slolu, nu, we bhla ka cɔpaa?»

(Mt 24.4-14; Lk 21.8-19)

5 ɔ nɛɛ wa -yla: «A zɔ amɔaa 'de 'yliyɔ, -mɔv yi 'wlv nu, wa nv ain -dawli 'wɔ.

6 Nyɔma -duun yia na 'ɣni -gu yia, 'in wa 'ka gbaɛ: «-Amɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ!» 'in wa 'ka nyɔma duun -dawli 'wɔnv.

7 «A -ka 'nv nu, wa mɔ tɔgɔda da -kwɛin, 'in a -ka 'nv nu, wa mɔ tɔgɔda da 'pɔpɔ, a 'na nɔnv nyanɔ -ni. We mɔ nu, we nv lɛ, -mɔv 'ni -slɔ dɔvɔvɔ bhialɔda.

8 Tu yia laga 'so nyidi 'wɔsɔa. 'In nyimaa 'wlulapilinyɔ yabhlo 'ka nyimaa 'wlulapilinyɔ -gɔɔ -yɔwɔsɔɔ. Dɔɔ yia zuklua da tɔɔ, 'in ŋwɔ 'ka yi. Sa 'ŋwɔ -ka gwalia yi ɔ sia, 'sa wee dɔɔɔ bhiahhiee gwedida yia -mia.

9 «Amia mia dɛ, a zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ. Gbɔwɔbhunya 'yu wa yia ain kwaa. Bhitia wa yia ain -Lagɔbudunya zɔ. Dɔɔɔ 'wlulapilinya -yɔ nyimaa 'wlulapilinya 'yu wa yia ain laa na 'gbu, 'in na gbɔdayinya a yia -zɛa wa 'yu.

10 Tiada, -Lagɔgbu wa yia gbaa 'lakpanya weee -yla.

11 Wa -ka ain gbɔwɔbhunya 'yu kwa, a 'na lɔɔ dli -ni, -we a 'kaa gbaa 'gbu. -Mɔɔ bhla, wɛli -we a 'kaa gba, -Lagɔ yia we ain ŋwɛɛ zɔa. We'e 'bhɔ amiaa 'dɛɛ 'wlukɔɔn, Zuzu 'Pɔpa wlaa we.

12 «Nyimɛ yia ɔ bheli wlaa wa 'ka ɔ 'bha. 'Sa -bhlokpade, dide yia ɔ 'yu wlaa. 'Yua yia wa didea -yɔwɔsɔɔ wa 'ka wa 'bha.

13 Na 'gbu, nyima weee yia ain 'wɔnyɛa. Nyimɛ ɔ 'ni 'mi dli -gɔ -sa, 'in ɔ 'ka we bhlooluda nyini, -Lagɔ yia ɔ gbu 'wɔsaa.

(Mt 24.15-31; Lk 17.23-24, 21.20-28)

14 «Nyimɛ ɔ -ka 'sɛbhɛ ni zeli, ɔ 'nɔ we 'wɔla. Nu, -lu -Lagɔ 'nia 'yibha, 'in -we saa -lu weee la, ɔ -ka we -yɔyɔ ladida, da we 'na 'ka yaa -mi, ɔ -ka 'sɛbhɛ ni zeli, ɔ 'nɔ we 'wɔla. Nyima -wa -ka Zudee -dɔɔ -gɔ -mi, wa -yɔ -gwagwɛ mni zizea -gɔgɔnya 'wlu.

15 Nyimɛ, ɔ -ka nyapɛda -mi 'pipee, ɔ 'na mni ɔ -lu 'wɔbhua -budu zɔ -ni.

16 'In -mɔmɔ -ka kpaa -mi, -mɔɔ 'na yili -mɔɔ -bana 'bhɔ -zɔɔ -ni.

17 Lɛɛ gbunyuu yi 'sa nukplabhue ŋwɔ -yɔ 'ŋwɔ -wa mia 'yua 'nyɛɔda yia, wee 'ylinya -mni nya!

18 A bhuhoe -Lagɔ, we yi lɛɔ ŋwɔtloyibhla.

19 We bhla mia, siasie 'kadɔ wa yia 'yia. 'Lee, -a -ka 'bhaa 'wɔ, we 'sasokpa -nɔ ka -sɔ lɛɔ? 'In lɛ we yia nɔa yi? -Innya, we 'na 'ka lɛɔ.

20 «-Lagɔ 'ni yaa wee 'yli -gusa, -zugba nyimɛ yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka we kwɛɛ -di. Nu, nyima ɔ -saa -bha, wa 'gbu ɔ yia wee 'yli -gusaa.

21 Wa -ka gba nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mi -seli, 'in wa -ka gba nu, ɔ mi mɔ, a 'na lali we gbɔzɔnɔ -ni.

22 Yocian yia yia, wa 'ka gba, nu, ma -wa -Lagɔgbu -falipanya -yɔ ɔ -Bhasanya. Gwɛdigbu -yɔ gbu 'kadɔ wa yia lɛɔ, 'in -wa -Lagɔ -saa -bha, wa 'ka wa -dawli nɔ. Nu, wa 'na 'ka we mneni.

23 'Mɔ in gbaa da ain -yla 'gamɔ. Nu, amia mia dɛ, a zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ.»

24-25 'In -Zezu nɛɛ:

«We bhla, wee siasiee 'bigɔ,
 <Nikpise yia kpaa,
 'yɔ 'na 'ka 'pɔ.
 Nikpise yia kpaa,
 'cɔ 'na 'ka li.
 Nikpise yia kpaa,
 -zeli yia yali 'bhɔa we 'ka bhli.

-Lu weee mia yali, zuklua we yia.»

(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

26 «-Muu 'bɪgʊ wa yia ɔ Nyimɛɛ 'Yu -yɔyia yida -mɔ yalɔpɔpa 'wʊ, 'tɪtɛ -yɔ zli weee nya.

27 -Bha ɔ yia 'anzunya yoo 'paa, dʊdʊ weee -gʊ. 'In, -wa -Lagɔ -saa -bha 'gbe weee 'wʊ, wa 'ka wa la.

28 «-We figɪsu slolua ain, a 'nʊ we 'wʊla. We 'kliya -ka tɔmanɪda -mɪ, 'in we -ka tɔpɔda -mɪ, a -yi we 'ji nɪ, 'nyu -lɔa bhla ka cɪpa.

29 'Sa -bhlokpade a -ka 'sasɔkpa -gbʊ -mɪnɪ 'yɪ lɛnɔda, a yibheli we 'ji nɪ, ɔ *Nyimɛɛ 'Yu ka cɪpa, ɔ 'nɪ -slɛɛn latlɔlɔ.

30 «In nɛɛ ain -yla gbʊzɔnʊ saɛ: dɛslɛɛn -nyɪmaa 'dɛ weee 'na 'ka tɪ, 'in weee gbʊnya -mɪnɪ 'kaa lɛnʊ.

31 Yali -yɔ dʊdʊ mia, la we yia 'bhɔa, nɪ, na wɛli 'na 'ka labhʊ 'mnumnu.

32 Nyimɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ wee siasiee bhla -yɔ we 'yɪ -yi. Yali -anzɪnya -yɔ -Lagɔɔ 'Yuu 'dɛbhie 'nɪ wee 'yɪ -yi. Nɪ, na Dide -bhlogbɔɔ -yia we 'yɪ.

33 «We 'dɛɛ 'gbʊ, a zʊ amɪaa 'dɛ 'yɪiyɔ. A -tʊ 'yɪiyɔgada. 'Yɪ -we nya gbʊ nɪ 'kaa lɛnʊ, a 'nɪ we -yi.

34 We 'wɔl saɛ, nyimɛ yabhlo -ɔ mɪ 'lakpa 'wʊ mnɪda. ɔ 'kaa mnɪ, ɔ yia ɔ zɔ -nyɪma lubho 'wɔladlɪli. 'In ɔ nɛɛ kloloo ŋwɛkɔnyɔ -yla: «-In 'na ŋwɔnʊ 'yɪlaa -nɪ.»

35 We 'dɛɛ 'gbʊ, a -tʊ 'yɪiyɔgada, a 'na ŋwɔnʊ 'yɪlaa -nɪ. Bhla -we nya -buduu -kanyɔ 'kaa yi, -de jibhezao, -de sabɔɔ, -de zɪgʊɔɔ, -de zɔkpɛɔɔ, a 'nɪ we -yi.

36 ɔ -ka ain 'tlali, ɔ 'na yɪli ain yɪlaa ŋwɔda -nɪ.

37 -We in mia da ain -yla gbada, mʊ na gbaa nyɪma weee -yla. A -tʊ 'yɪiyɔgada.»

14

Zuifʊv -cian zʊa -Zezuu -yɔgbʊ

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

1 Nɪ, we -tʊ 'wʊ 'yɪ 'sɔ *'Wɔzɪtyɪlu 'fɛtɪ -yɔ Zuifʊv 'floo 'nɪa *gɔɔ -yɔ -kaa 'fɛtɪ 'ka nɪni. -Lagɔbʊbʊnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya yia -Zezuu -yɔyɪ pla wa 'ka ɔ kpa -dawli nya, 'in wa 'ka ɔ 'bha.

2 Wa nɛɛ: «-A 'na kpali ɔ 'fɛtɪ 'yɪ nya -nɪ. We 'nɪ -mʊv, 'in 'gbe gbʊgbɔlɔa.»

'Nwɔ yabhlo slua -Zezu 'wɔlɔ *'lasɪklɔ

(Mt 26.6-13; Zn 12.1-8)

3 -Zezu mia Betani, sɔlbhanyɔ 'Simɔɔɔ -budu zɔ, da ɔ mia lɪda, 'in 'ŋwɔnʊ yabhlo yia -mɔ pla. ɔ 'ŋwɔnʊ, ɔ ka -bhonyida kwɛɛ. *-'Lasɪklɔ -zɔnʊ, -we ka -valɛ 'tɛa, we mɪ we 'wʊ. ɔ -dia wee -bhonyida -blɪ ŋwɛɛ, 'in ɔ yia wee -lasɪklɔ -Zezuu 'wɔlɔ slɔ.*

4 Nyɪma tɔlɔa mia -bha, 'in -maa yia 'cɛ 'pa, -zugba wa 'yɪbhalɪ yɪbhalɪ la: «Lɛɛ -lu ka 'gbʊ ɔ nyumɔ -lasɪklɔ nɪa?»

* 14:3 Wee -lasɪklɔɔ -bhonyida mia, tɔkpa wa laa alibathɪ, mʊ nya wa nʊa we lɛ. Wee -lasɪklɔ, wa laa nalɪdi.

5 Wa mneni yaa wa 'ka we pεlv 'pa 'gwezi duun lv, -we nyime 'kaa 'yi -zv ηweε, 'in wa 'ka we bobabhanya 'nyε.»

'In wa yia εε 'ηwnε -yε 'εεpali.

6 -Zezu nεε wa -yla: «Lee -lu ka 'gbv a siall εa? A 'tide ε 'yi. -We ε nva 'mε -yla ε, gbv -zεnv -wa.»

7 Nu, bobabhanya mε aη glaa 'yli weee nya. Da a -ka 'yibhali, a mneni a 'ka wa 'nanε 'wεnv. Nu, -amε mεa, in 'nε aη glaa -mε 'yli weee nya.

8 -We ε mnenia, 'mε ε nva 'mε -yla ε. Nu, -lasiklε ε tlia 'mε -yε gbawlaa 'gbv 'gamv.

9 In nεε aη -yla gbvzεnv saε: da wa yia -Lagεgbv gbaa dεdv weee -gv, -we ηwnε nε nva da ε, gbaa wa yia we, 'in ε lenvgbv 'ka nyεmaa dlε 'wε -tv.»

Zudasε 'yibha ε 'ka -Zezu wla
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

10 -Zezuu 'bηnεnyεa kugbua ε 'sε glaa, nyime yabhlo, wa laa Zudasε Isikaliεtv, mε mηεa -Lagεbubεnyεa -cian -gbε, ε 'ka -Zezu wla.

11 Wa 'nva we, 'in we yia wa 'mεna 'wεla. 'In wa nεε ε -yla: «'Gwezi -a yia -mε 'nyεa.» Sa ε 'kaa nv ε 'ka -Zezu wla, -bha ε bhliε we 'yooo datahe.

-Zezuu 'bηnεnyεa pia
'Wεzεtylu 'fεti -gv -lililu
(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14; Zn 13.21-30)

12 'Floε 'nεa gεε -yε -kaa 'fεti ka nyini. We 'yilu tεnv -we nya wa bhaa *bhlabhleyua 'Wεzεtylu 'fεti -gv -lililu nya, wee 'yli nya -Zezuu 'bηnεnyεa 'yibhaa ε laε: «Mε -in 'yibha -a

mηε -mε -yla 'Wεzεtylu 'fεti -gv -lililu pia?»

13 -Zezu tiea ε 'bηnεnyεa 'sε, 'in ε nεε wa -yla: «A mηε -zεε. A -ka -mε nyini, nyime ε 'nyunyida mεa 'wlu, a -yε ε yia 'wεgbelia, a mηε ε 'bε.»

14 ε -ka -budu -mεmε zε pla, a gba wee -buduu -kanyε -yla: «-Amεa -Kanyε nεε, «'Lee, -buduu 'yu -we zε -a 'kaa -amεa 'Wεzεtylu 'fεti -gv -lililu li nε, mε we mεa?» »

15 'In ε slolua aη -buduu 'yu 'kadv yabhlo 'klv, -mε -budu 'wlu, -we zε -gvladε -li -zεnv mεa. -Mε a 'kaa -amεa 'Wεzεtylu 'fεti -gv -lililu pili.»

16 Wa mηεa, wa nyinia -zεε, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. 'In wa yia wa 'fεti -gv -lililu pi.

-Zezu -yε ε wlawlanyε lia
(Mt 26.20-25; Lk 22.14; Zn 13.21-30)

17 Jibhe zεa, 'in -Zezu -yε ε 'bηnεnyεa kugbua ε 'sε yia yi.

18 Da wa mεa lida 'tabhle -gv, -Zezu nεε: «In nεε aη -yla gbvzεnv saε: aη glaa, nyime yabhlo in -yε ε mεa da lida nε, mε yia 'mε wlaa.»

19 Tεnv, wa ple sumanεa, 'in wa yia ε layibha -bhlo -bhlo. «We 'nε -amε, we 'nε mεv?»

20 ε nεε wa -yla: «Amεa kugbua ε 'sε glaa nyime yabhlo -wa. In -yε ε 'sε mε 'floε 'ηwada zapv -bhlo lv.»

21 Gbuzεnv -wa: sa we mεa celida -Lagεsbhe 'wε ε daa, 'sa εε Nyimeε 'Yu yia mηεa. Nu, nyime ε -ε 'kaa ε wla, 'in wa 'ka ε 'bha, gbonyuu mε -mεε -nv nya. Wa 'nε yaa -mεε gwali, we nanε 'yli.»

-Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya lia

(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20;

1 Kol 11.23-25)

22 Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wɔbhɔ. ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we ladidli. ɔ dlilia we ɔ 'binɔnya 'wɔla, 'in ɔ nɛɛ: «A 'bhu we 'wɔ, na ku -wa.»

23 -Mɔvɔ 'bɪgɔ, 'in ɔ yia nɔ -kɔpɔ 'wɔbhɔ, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we wa yoo 'nyɛ -bhlo -bhlo, 'in wa 'dɛ weee yia we 'ma. ɔ nɛɛ:

24 «-We mia da ni, mɔ -wa na 'pɔwɔn -we yia jitea nyima duuun 'gbɔ, 'in we 'ka -Lagɔ -yɔ nyima 'sɔ 'wɔsuslolu.

25 Nu, in nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔv saɛ: zli -Lagɔ -ka dɔdɔ 'wlu -lapɪli, we zli na maa nɔv lolu. We 'yli 'nɪ -slɔ nyini, in 'na 'ka nɔv 'ma.»

26 Wa bhliɔ -Lagɔ -lɔv 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivɔsunyaa -gɔgɔ 'wlu mɔv.

-Zezu nɛɛ nu, Pieli yia ɔ gbɔv kpeɪɪa

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

27 -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Bɪ a yia 'mɪ 'bhɔa. Nu, we mɪ cɛɪɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ:

«Bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ na yia 'bhaa, 'in bhlabhlɛnya 'ka lamnɔ.»

28 Nu, in -ka tli, in -ka 'wɔsɔ lɔ, Galilee na yia aɪn wɔlɔa mɔv.»

29 Pieli nɛɛ ɔ -yla: «Nyima weee -ka -mɪ 'bɪ 'bhɔ, -amɪ 'na 'ka we lɛnɔ.»

30 'In -Zezu yia we 'bɪgɔpaliɛ: «In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔv saɛ: -zɛɛn sabɔ mia, -na kpeɪɪ na gbɔv 'wɔla -zakpa

ta, -zugba -kɔkɔ 'nɪ -slɔ -zakpa 'sɔnɔ gbɔ.»

31 Pieli nɛɛ -bhlokpadeɛ: «-Innya, we 'nɪ -mɔv! We -ka 'bha wa 'ka -in -yɔ 'mɪ 'sɔ 'bha, in 'na 'ka -na gbɔv kpeɪɪ.»

Tɔvɔn, wa 'dɛ weee yia wee wɛɪ -bhlo gba.

-Zezu bhuhhoea -Lagɔ Getisemanee

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

32 -Mɔvɔ 'bɪgɔ, -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ nynia Getisemanee, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «A -dɪ dɛ la. In 'ka -Lagɔ bhuhhoe.»

33 ɔ -yɔ Pieli klaa, *'Zake klaa, we -yɔ *Zaan, wa yia mɔv. -Bha ɔ -gɔv yia, 'in 'pɔwɔn yia ɔ dli 'wɔ slo.

34 ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Na dli ka sumanɪ bhabha. A -tɔ -seli, a -tɔ 'yliyɔgada.»

35-36 ɔ bɛa 'yu -sɛ, ɔ -gblia dɔdɔ la, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe, ɔ nɛɛ: «*'Aba! Dide! -In mneni -in 'ka -lu weee lɛnɔ. -In -ka we 'yɪbha ni, -in vlali 'mɪ siasɛ 'kadɔ -mɪnɪ gwe. Nu, we 'na -zɛɪ na dɔmagbɔ -nɪ: we -zɛ -na dɔmagbɔ.»

37 ɔ yia ɔ 'binɔnyaa -gbɛ lɔ, -zugba wa mɪ 'yɪlaa 'wɔ. ɔ nɛɛ Simɔ Pieli -yla: «'Yɪlaa -na ŋwɔa yɪ? -In 'nɪ mneni -in 'ka 'yliyɔgada -tɔ 'lɛɪ -bhloo -kpɔvɔa?»

38 A -tɔ 'yliyɔgada, a bhuhhoe -Lagɔ, a yɪ laylagbɔ lɔ bhliɪ. Nu, nyimɛɛ dli 'yɪbha we 'ka -lu -zɔnɔ lɛnɔ, 'in ɔ ku 'nɪ we mneni.»

39 Tɔvɔn, ɔ 'bhɔ 'yaa wa -yɔ lɔ, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe wɛɪ -bhlokpade nya.

40 ɔ yia lv, -zugba wa mi 'ya 'ytaa 'wv, wa 'yli ka 'wvɔwmanu 'gbu. Welɪ -we wa 'kaa ɔ -yla gba, we 'nɪ -mɪ.

41 ɔ yia lv -zakpa tanv nya, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A mi 'ytaa 'wv -bhlokpade, nyapɛda a mia yi? We -tv 'sa. Da wa 'kaa Nyumɛɛ 'Yu wla gbonyuu -lɛnɔnya -yla, we bhla ka nyini.

42 A -sɔ 'wv, -a 'ka mni. A -tali, nyumɛ ɔ 'kaa 'mi wla, mɔ yia mɔ.»

-Zezu wa yia kpaa

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Zn 18.3-12)

43 Da -Zezu mia gbada, welɪ mi ɔ ŋwɛɛ, tɔvn Zudasɪ yia yi. ɔɔ Zudasɪ mia, ɔ mi -Zezuu 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa. 'In ɔ -yɔ nyimaa -zlo yia yi, tvgugblɛ -yɔ su kibhe nya kwɛɛ. Nu, -Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya klaa, we -yɔ nyima kpasɪ, ma tiea wa.

44 Zudasɪ, ɔ 'kaa -Zezu wla, sa ɔ 'kaa ɔ wla, ɔ ka we wa -yla gba. ɔ nɛɛ: «Nyumɛ in -ka gbɛli ni, mɔ -wa. Akpa ɔ, a -yɔ ɔ 'sɔ mni, a zɔ ɔ 'yliyɔ 'nanv.»

45 Zudasɪ nynia -Zezu kwesi, 'in ɔ nɛɛ: «*Wlabi.» 'In ɔ yia ɔ gbɛli.

46 -Bha wa yibhelia -Zezu, 'in wa yia ɔ kpa.

47 ɔ 'binɔnyɔ yabhlo -saa tvgugblɛ tvkpa 'wv tɔvn, ɔ yia *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadv zɔlubhɔnyɔ yabhlo yukwli 'wlu -di.

48 -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Wienyɔ in -mia, 'in a yia 'mi kpaa yi tvgugblɛ -yɔ su kibhe nya kwɛɛ -nya yi?

49 -Innya, 'yli weee nya, in mi aun glaa gbu -sloluda -mɔ -Lagɔbudu 'kadv zɔ, 'in a 'nɪ 'mi kpa. Sanɛɛ a kpaa 'mi, 'in -we mia celɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wv, we 'ka gbuzɔnv -zɛɛ 'gbu.»

50 Tɔvn, 'in ɔ 'binɔnya yia -bha ɔ ti -gwagwie nya.

51-52 Nyimeslɔyu yabhlo yia ɔ 'bi, ɔ ka 'naa -bhlogbɔɔ -gv. Wa kpaa wee 'naa, 'in ɔ yia we wa kwɛɛ ti, 'in ɔ yia -gwa kpanv nya.

-Zezu wa kwaa gbvwbhunya

'kadɪ 'yu

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)

53 Wa yia -Zezu -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadv -gbɛ kwa. Da -Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, nyima kpasɪ klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya weee, wa gbɛlia 'wv.

54 Pielɪ mi -Zezu 'bi, ɔ 'nɪ ɔ -yɔ cɪpa. ɔ plalia -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadv -buduŋwɛɛ, 'in ɔ yia -kosu -yɔ ladɪ, ɔ -yɔ 'slɔja 'sɔ.

55 -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ gbvwbhunya weee titalia -Zezu -yɔ la wa 'ka ɔ gbu -dɪlɪ, 'in wa 'ka ɔ 'bha, wa 'nɪ gbu yabhlogbɔɔ 'yi.

56 Nyima -duun zɔlvɔ ɔ yo -yɔ, 'in -maa welɪ 'nɪ bhli -bhlo.

57 Tɔlvɔ -sɔa 'wv, -maa dɪla ɔ yo gbu 'wlu la, 'in -maa nɛɛ:

58 «Gbu ɔ gbaa, -a ka we 'nv. ɔ nɛɛ nu, -Lagɔbudu 'kadv, -we nyima 'subhaa da ni, -wlvɔ ɔ yia we. 'In 'yli ta zɔ we -putu -we nyumɛɛ sɔ 'niɪ 'tlili, ɔ 'ka -mvv 'subha.»

59 Wee gbu ni -gv, wa'a gba welɪ -bhlo.

60 -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -saa 'wu wa nyidi, 'in o yia -Zezu layibha: «Nyima ni mi -mi gbu 'wluladida. -In 'ni mneni -in 'ka we -gu -saa?»

61 -Zezu 'ni nwe gba. O -so yaa 'wu, 'in o yia o layibha: «Lee, -Lagoo -Bhasanyo -in -mia yi? -Lago ka 'hni -a mninia, o 'Yu -in -mia yi?»

62 -Zezu yia we 'bigupali: «Cun, 'mo in -mia. Nyime Yu yia 'tite -ka -Lagoo lilisolu ladia. 'Yia a yia o yalipopa -gu we nya kwilida.»

63-64 -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu yia o 'naa yla 'ce nya. O nee: «O ka -Lago veli, a 'de weee ka we 'nu. -A 'ni -sleen gbudayinyoo gbu -ka.»

O nee wa -yla: «Amia nee lea?»

Wa nee: «O ka gbonyuu lenu.»

-Zugba wa kpia 'wu: «A 'bha o! A 'bha o! A 'bha o!»

65 Nyima talva slua o -dle -gu. Wa -gblia o 'naa 'yli -gu, 'in wa yia o bhiti -kwli nya, wa nee o -yla: «Nyoo 'pa -mi -lua? -In gba o 'hni!» 'In 'sluja yia o 'kpa yukwli 'wu subha.

Pieli kpelia -Zezuu -gvgbu
(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

66-67 Nu, da Pieli mia 'woloda -mo wee -budunwee, 'in -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu zolubhononwono yia yi. O 'yia Pieli, 'in o yia o yla tenyii, 'in o nee o -yla: «-Mi mia da, -in -yo Nazaletiyu -Zezu 'so mi -benyi.»

68 Pieli nee: «Yo -wa yo, in 'ni o -yi. -We a gbaa de ni, i'in 'nu we 'wula.»

Toun, 'in o yia 'woso, o yia klolo nwee 'yilibe. 'In -kuko yia gbo.

69 O 'hwno 'yi 'yaa o, -wa mia -bha, o nee wa -yla: «O nukpasu mia da ni, o mi waa nyima ni glaa.»

70 Pieli nee: «Yo -wa yo.»

Toun, -wa mia -bha, wa nee Pieli -yla: «Gbuzono -wa, -in mi wa glaa. Nu, Galilee -nyime -in -mia.»

71 'In Pieli yia bi, o nee: «Nyime a saa de 'hni, in 'ni o -yi, in -ka yo 'tubhu, -Lago 'pa 'mi -kasu 'wu!»

72 -Bha -bhlokpade, -kuko yia -zakpaa 'sonu gbo, 'in Pieli dli yia -Zezuu weli -gu -bho, nu, o kpeli -Zezu gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -kuko 'ni -slu -zakpaa 'sonu gbo. 'In Pieli yia wie bhli.

15

Pilati 'bhua -Zezuu -yogbu
'wu
(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Zn 18.28-38)

1 Zlokpɛ -papa, *-Lagobubonyaa -cian klaa, nyima kpasu klaa, we -yo -Lagoo tite gwesanya, waa gbuwobhunya weee, ma bhlia weli -bhlo. Wa gboan -Zezu, *Wlomu -nyime o pila Zudee -dudu 'wlu la, wa laa Pilati, 'in wa yia o -moo -gbe kwa, 'in wa yia o -moo yoo 'nye.

2 -Bha Pilati 'yubhaa o la: «'Lee, Zuifvu 'wlulapinyo -in -mia yi?»

-Zezu nee o -yla: «'Mu -in gbaa de.»

3 -Lagobubonyaa -cian dulia -Zezu gbu duun 'wlu la.

4 'In Pilatı yia ɔ -zakpa 'sɔnu layıbha: «'Lee, gbɔɔ -zlo wa dıla de -mı 'wlu la nı, -na nu we, 'in -i'in -sa we -gɔɔ?»

5 -Zezu 'nı we 'yabhlogbɔɔ 'bıgɔpali, 'in we yia Pilatı ɲwegaga -subhali.

6 Nu, Zuifɔɔ 'feti -ka nyini nı, -kaslonıyımɛ ɔ nyımaa -zlo 'yıbhaa, 'mɔ Pilatı tidea 'yi.

7 -Mɔ wee -kaslu 'wɔ, nyımɛ yabhlo wa laa -Balabası -yɔ ɔ -lima mı -mɔ. Ma -yɔ dɔdɔɔ 'wlulapılınya gɔ bhaa tɔ, 'in wa yia nyımɛ 'bha.

8 -Bha wa gbaa Pilatı -yla: «-We -na nu bhaa 'feti 'yılı nya le, -in nu we le.»

9 Pilatı nɛɛ wa -ylaɛ: «Zuifɔɔ 'wlulapılınyɔ mia, 'mɔ in 'kaa 'yitide yi?»

10 Pilatı 'de -yi we 'ji nu, zenyidli nya -Lagɔbɔbɔnyaa -cian wlaa -Zezu.

11 Ma zulɔa nyıma ɲwe nu, wa sumanı we 'wɔ Pilatı 'ka -Balabası -kaslu 'wusa.

12 -Bha Pilatı gbaɛ: «'Lee, Zuifɔɔ 'wlulapılınyɔ mia de nı, leɛ -lu in 'ka ɔ nɔnɔa?»

13 Wa 'kpıa 'wɔ, wa nɛɛ: «Kɔlɔ ɔ *su -gɔ la!»

14 Pilatı nɛɛ: «Gbɔnyuu -mɔmɔ ɔ nu lea?»

'In wa yia 'wɔkpi 'tıtɛɛ: «Kɔlɔ ɔ su -gɔ la!»

15 Nu, Pilatı 'yıbha ɔ 'ka nyımaa -zloo dɔmagbɔ leɔv, we 'deɛ 'gbɔ ɔ yia -Balabası 'yitide. Tɔɔn, ɔ nɛɛ 'slɔja -yla: «A sɛli -Zezu.» 'In ɔ yia wa 'yoo 'nyɛ, wa 'ka -Zezu su -gɔ lakɔlɔ.

16 'Slɔja kwaa -Zezu yoo -mɔ dɔdɔɔ 'wlulapılınyɔɔ gbɔwɔbhu -budɔɲwɛɛ, 'in wa yia wa -lima weɛ la

17 wa 'ka ɔ nyanı. Wa yia ɔ nyımaa 'wlulapılınyɔɔ -bana zalɔ 'wɔpla, 'in wa yia 'wia -kloo ma, 'in wa yia we ɔ 'wluo -pla,

18 'in wa yia ɔ fɔsa ɔ glapalıɛ nya: «Zuifɔɔ 'wlulapılınyɔ, -na fɔɔ.»

19 Wa bhıtıa ɔ 'wlu gbleɛ nya, -zugba wa slua ɔ -dlɛ -gɔ, 'in wa sibhılia 'kukulu ɔ 'yu, wa tıa wa 'de 'wɔ 'kienyi.

20 Da wa bhıa ɔ nyanıɛ, wa -saa ɔ -bana zalɔ 'wɔ, 'in wa yia ɔ 'deɛ -bana ɔ 'wɔpla. 'In wa -yɔ ɔ yia mni, wa 'ka ɔ su -gɔ lakɔlɔ.

-Zezu wa kulɔa su -gɔ la
(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43;
Zn 19.17-27)

21 Wa mıa mniɔa, 'in wa -yɔ Silenıyu 'Simɔɔ yia gbeli, -zugba ɔ bhɔ kpaa. Nu, Alɛzandlı -yɔ Wlufusu dide -wa. -Bha 'slɔja gbaa ɔ -yla -gla nya nu, ɔ 'bhı -Zezuu su 'wɔ.

22 Wa yia -Zezu da wa laa Gɔlgota kwa. (-Mɔɔ ji -wa 'wluu kɔaa da.)

23 Wa 'nyɛa ɔ nu -we lɔ wa slua *mıli, ɔ 'nı we 'ma.

24 Tɔɔn, wa yia ɔ su -gɔ lakɔlɔ, 'in wa yia -nıgbı 'pa, -we wa 'kaa 'yı -bhlo -bhlo ɔ -bananya glaaa 'gbɔ.

25 Zlɔkpa ylı nya wa kulɔa ɔ su -gɔ la.

26 -We ka 'gbɔ wa yia ɔ 'bha, wa cɛlıa we, 'in wa yia we ɔ 'wlu -bita lakɔlɔ. 'Mɔ wa cɛlıa:

-ɔ MıA DA
ZUIFUV 'WLULAPILINYɔ -WA

'Slɔja nyanıa -Zezu

(Mt 27.27-31; Zn 19.2-3)

27 Wa ka 'ya 'wienya 'sɔ su -gυ lakɔɔ. 'Yabhlo mɪ ɔ lilisɔɔ, 'in -gυdɔ mia ɔ kɔpɛsɔɔ. [

28 Nu, sanɛɛ 'sa -Lagɔsɛbhɛɛ beta yabhlo gbaa, beta -we gbaaɛ: «Wa ka ɔ gbɔnyuuu kwɛ -cian glaa zelɪ.»]

29 Nyuma mia 'plɪda, -zugba wa bite 'wlu, wa vɛlia ɔ, wa nɛɛ: «Aya, -mɪ gbaa -in 'ka -Lagɔbudu 'kadɔ -wɔɔ, 'in -in 'ka we 'sɔbha 'yɪ ta zɔ nɪ,

30 -sa -na 'dɛ gbɔ 'wɔ, 'bhɔ su -gυ -in 'sibhli la.»

31 -Lagɔbɔbɔnyaa -cian klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya klaa, ma gbɔgbali 'yaa -yla ɔ nyanɛ nya, -maa nɛɛ: «Nu, ɔ ka nyuma tɔɔba pue, ɔ 'nɪ -slɛɛn mneni ɔ 'ka ɔ 'dɛ pue!

32 ɔmɔ, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, *Izlaɛlu 'Wlulapɪnyɔ, ɔ -ka su -gυ 'bhɔ ɔ -ka lasibhli nɪ, -a -ka ɔ -yɔyɪ, 'in -a zɔa ɔ dli -gυ.»

-Wa mia su -gυ ɔ kwesi, -maa ka 'ya ɔ vɛli.

-Zezuu tɪda

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

33 'Yɔ 'ka -glɔnyɪdɪ nynia yi, nɪkpise yia kpa dɔdɔ weee -gυ, we li 'lɛli ta.

34 We bhla -bhlokpade, -Zezu 'kpɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, ɔ nɛɛ: «Eloi, Eloi, lama sabakatani?» -Mɔv ji -wa: «Na -Lagɔ, na -Lagɔ, lɛɛ -lu ka 'gbɔ -in yi 'mɪ 'bɪ 'bhɔa?»

35 Nyuma tɔɔba -wa mia -bha, -wa 'nɔa we, wa nɛɛ: «Aya, ɔ mɪ Elii lada!»

36 Wa lɔ nyɪmɛ yabhlo -yɔ -gwagwɛ mɪa, ɔ 'bhɔa -fuu 'wɔ, ɔ yia we kalɔ nɔ lɔ fa. ɔ zɔa we gbleee 'yɪliya 'wɔ, 'in ɔ yia we ɔ ŋwɛ -yɔdɪ, -de -mɔɔ yi

we ŋwɔŋwɔnɔv, 'in ɔ nɛɛ: «A wɔ -slɔ. -De Elii yi yi, -mɔɔ 'ka ɔ lasibhlii, -a 'ka -bha 'yɪ.»

37 -Zezu 'kpɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, 'in ɔ yia tɪ.

38 'Naa bɪzɪa -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, mɔ bhliia 'wɔyɪlayɪe we nyɪdɪ -mɔ yali tɪkɪli, 'in we yia zɔ nyɪni.

39 Wɔmɔv -slɔja glɔ gbuu 'yugalɪnyɔ ɔ 'yɪligbea -Zezu 'yɪ, 'in ɔ yia ɔ 'wɔkpɪwɛli 'nɔ, 'in sa ɔ tɪtɪa 'wɔla, 'in ɔ yia -bha 'yɪ, ɔ nɛɛ: «ɔɔ nyɪmɛ mia da nɪ, -Lagɔɔ Yu -wa 'pɪɛn.»

40-41 Magɪdala -ŋwɔnɔ Malii klaa, 'Zake -yulɛ -yɔ Zozee 'nyaa Malii klaa, we -yɔ Salomee, ma mia ɔ 'bɪ. Nu, ma pia -benyi ɔ -yla da wa mia Galilee. Wa -yɔ 'ŋwɔnɔ duun tɔɔba -yɔ -Zezu ka bha -Zeluzalemɔ mɪ. Wa 'yɪligbe -mɔ 'pɪpɪ, -zugba wa yla ɔ.

*-Zɛzɛfv zɔa -Zezuu 'kwie gbawla nɔkplɛ

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)

42-43 Jibheza yɔ nya, Alimatemyu *-Zɛzɛfv yia yi. ɔ mɪ *Zuifɔv gbɔwliwɔdɪnyaa glaa -nyɪmɛ yabhlo, ɔ wa zɔa -bha nya. Bhla -we nya -Lagɔ 'kaa dɔdɔ 'wlulapɪli, ɔ mɪ we wɔda.

We zɪ mia, Zuifɔv mɪ wa -lu lamnazɪda, 'in zɪ -ka zɪ, mɔ -wa wa *Nyapɛyɪli. We 'dɛɛ 'gbɔ -Zɛzɛfv yia dli 'tɛmanɪ, ɔ yia Pilatɪ -gbɛ mɪ ɔ 'ka -Zezuu 'kwie -mɔɔ -zlɪli.

44 Pilatɪ nɛɛ ɔ dli zɔ: «Aya! ɔ ka tɪ -papa -bhlo.»

'In ɔ yia Wɔmɔv -slɔja glɔ gbuu 'yugalɪnyɔ la, 'in ɔ yia ɔ layɪbha: «'Lee, ɔ tɪtɪli bɪ ka 'wɔgwɪɛɛ?»

45 -Məɔ ɲwnua we -yɔ, 'in ɔ yia -ZɛZɛfɔ ɔ 'kwie yoo 'nyɛ.

46 -ZɛZɛfɔ zɔa 'naa -zɔnɔ, ɔ -saa -Zezuu 'kwie su -gɔ, ɔ zɔa we 'naa -yɔ, 'in ɔ yia we 'bhɔka 'wɔ fa. Wee 'bhɔka mi, wa ka bha we 'bhlu tukpa 'wɔ. Tɔn, ɔ glipea tukpa -boklo, 'in ɔ yia wee gbawla ɲwɛkla.

47 Da wa zɔa -Zezuu 'kwie gbawla nɔkplɛ, Magidala -ɲwnɔ Malii -yɔ Zozee 'nyaa Malii ka -bha 'yi.

16

-Zezu -sɔa 'wɔ tɪtlɪnya glaa
(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

1 Nyapɛyɪ 'plia, Magidala -ɲwnɔ Malii klaa, *'Zakee 'nyaa Malii we -yɔ Salomee, ma zɔa -lasiklɔ, -we ka ɲɛ mɛnia, wa 'ka we -Zezuu 'kwie -yɔtli.

2 Dimasu zɪkplɛ -papa, da 'yɪɔ -sɔa 'wɔ, 'in wa yia gbawla -gɔ mɪ,

3 -zugba wa 'yɪbhaliya yɪbhaliya laɛ: «'Lee, tukpa 'kadu mi da gbawla ɲwɛɛ, nyɔɔ 'ka we glipe -ain -yla?»

4 Wa -talia -mɔ, 'in wa yia wee tukpa -boklo 'kadu -yɔyi. Nu, wa ka 'cɪn we glipe.

5 Wa plaa gbawla nɔkplɛ, in wa yia -mɔ nyimeslɔyu yabhlo 'yi. Ɔɔ nyimeslɔyu -dli lilisɔɔ la. Ɔ -bana pɔɔ. Nyanɔ yia wa dli 'wɔslo.

6 Ɔ nɛɛ wa -yla: «A 'na nɔnɔ nyanɔ -ni. Nazaletiyu -Zezu, ɔ wa kɔɔba *su -gɔ la, ɔ da a taha yi? Nu, ɔ ka 'wɔsɔ tɪtlɪnya glaa. Ɔ 'ni -seli -mi. A -tali, da wa palia ɔ la, -bha ni da.

7 Nu, ɔ ka ain 'yugalɪ Galilee. -Mɔ a yia ɔ 'yia, saa 'dɛ ɔ gbaa zɪmɛ ain -yla, 'sa. Nu, a mɪ, a 'tɔɔ ɔ 'binɔnya -yɔ Piɛli.»

8 -Bha wa 'tlaa gbawla nɔkplɛ -gwagwiɛ nya, -zugba wa tɛlia nyanɔ nya. Wa mi nyanɔ nɔdaa 'gbɔ, wa 'ni nyime yabhlogbɔɔ -yla gbɔ gba.

Magidala -ɲwnɔ Malii 'yia -Zezu
(Mt 28.9-10; Zn 20.11-18)

9 -Zezu -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wɔ dimasu zɪkplɛ. Magidala -ɲwnɔ Malii, ɔ 'wɔ ɔ vua zuzu 'nyii gbesɔ, ɔ yia ɔ 'dɛ -mɔɔ 'kɔslolu ti.

10-11 -Wa -yɔ -Zezu 'sɔ mi 'cɪn, -bha Malii mɪni wa -gbɛ. Wa mi wida. Ɔ 'tɔɔba wa nu, ɔ ka -Zezu 'yi, ɔ -ga 'yliyɔ. Wa 'ni we la gbɔzɔnɔ.

-Zezu -slolua ɔ 'dɛ ɔ 'binɔnya 'sɔ 'klɔ
(Lk 24.13-35)

12 -Mɔɔ 'bigɔ, -Zezuu 'binɔnyaa glaa -nyima 'sɔ mi kpa -yloogblɔ nɔda, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ -maa 'kɔslolu sa -putu sa.

13 Wa 'bhitiya lɔ, 'in wa yia wa -lima 'tɔɔ, -maa 'ni 'ya we la gbɔzɔnɔ.

-Zezu -slolua ɔ 'dɛ ɔ 'binɔnya kugbua lɛ -bhlo 'klɔ
(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23; Lngb 1.1-8)

14 -Slɛɛn, ɔ 'binɔnya kugbua lɛ -bhlo mi lida, 'in -Zezu yia ɔ 'dɛ wa 'kɔslolu. Ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Nyima nɛɛ ain -yla nu, in ka 'wɔsɔ tɪtlɪnya glaa, 'in wa yia 'mi 'yi. A 'ni we la gbɔzɔnɔ. Lɛɛ ka 'gbɔ a 'ni 'mi

dli -gv zva? Lee ka 'gbu a su sa yukwli -yaa?»

¹⁵ Tɔɔn, 'in ɔ nee wa -yla: «A 'plli dudu weee -gv, a 'ka -mɔ -Lagɔgbu gba nyima weee -yla.

¹⁶ Nyime, -ɔ -ka 'mi dli -gv zɔ, 'in wa -ka ɔ batizee, -Lagɔ yia ɔ gbu 'wɔsaa. Nu nyime, -ɔ 'ni 'mi dli -gv zɔ, -Lagɔ yia ɔ gbu dila.

¹⁷ -Wa zva 'mi dli -gv, gwɛdigbu wa yia lenva, mu ni: na 'ɲni nya wa yia zuzu 'nyuu vua. Welɛ -we wa 'nia -yi, 'mu wa yia gbaa.

¹⁸ Wa yi tibhe 'wɔbhoo, wa yi gu 'maoo, gbu yabhlogbɔɔ 'na 'ka wa yli. Wa yi nyima ɔ -gulapaloo, 'in -maa pua.»

¹⁹ Nyimaa -Kanyɔ -Zezu bhia gbu gbagbie, -Lagɔ 'bhua ɔ 'wɔ, ɔ mnia yali, 'in ɔ yia -Lagɔɔ lilisɔɔ ladi.

²⁰ 'In ɔ 'binɔnya yia -Lagɔgbu gbaa mni, da weee. 'In Nyimaa -Kanyɔ saa wa 'wɔ wa lubho 'wɔ. ɔ yia wa 'tite 'nye wa 'ka gwɛdigbu lenv. Mu yia we -slolua, 'in nyima weee 'ka we 'jiyibheli nu, wa welɛ mi gbuzɔnu nya.]

Luku 'sebhe Sa Luki gbaa -Zezuu gbuzonu gbv

-Dɔtlɔyɔ ɔ -yɔ *Pɔlv mɔna 'lakpa 'wɔ, mɔ -wa. Luku 'sebhe ɔ cɛliɔ, we gwedida ɔ nɛɛ ni, -we ka 'gbv ɔ yia 'sebhe ni cɛli, mɔ -wa ni, nyima 'ka -Zezu -gɔgbv 'debhie yibheli.

-We ka 'gbv Luki yia 'sebhe ni cɛli mɔ ni

1 Teofil 'kadɔ, -na fɔv! - We plia -seli -ain glaa, nyima duun ka we cɛlicɛlie layla.

2 Nyima, -wa 'yia wee gbv gwedidida, 'in wa yia -Lagɔwɛli gbagbanya -zɛ ni, -we wa gbaa -ain -yla ni, 'mɔ wama cɛliɔ.

3 Na 'debhie -gbolu, da wee gbv dila gwe, sa we 'pɔplia 'wɔla, 'in in yia we layibha. Sa we mɔmɔna 'wɔla, 'in in yia we yibheli ηwɛɛ ηwɛɛ. We 'gbv, Teofil, we nanɔ 'mɔ dɔdɔ, 'mɔ in cɛliɔ da 'sebhe 'wɔ, 'in in yia -mɔ we yoo 'pa.

4 In 'ni -mɔ 'wɔcɛli bhebhe. -Zezuu wɛli wa -slolua -mɔ, sa we -zɛa wɛli -zɔnɔ, -in 'ka we 'jiyibheli 'gbv, in yia -mɔ 'wɔcɛli.

Zakalii -yɔ Elizabethu 'yug-waligbɔ

5 Bhla -we nya dɔdɔ 'wɔlɔpɔlɔnyɔ *Ewɔlɔdɔ pɔli bhaa Zudee -dɔdɔ 'wɔli la ni, *-Lagɔbɔbɔnyɔ yabhlo, ɔ mɔ bhaa -bha, 'mɔ wa laa Zakalii. *-Lagɔbɔbɔnyaa zɔa wa laa Abia, -mɔ wa nyidi ɔ mɔ. ɔ 'ηwɔnɔ 'ηni wa laa Elizabethu.

'In ɔ yia -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ *-Awɔlɔɔn zɔayli 'bhv.

6 Zakalii -yɔ Elizabethu 'sɔ nɔnɔbhv tɔkli -Lagɔ 'yiliɔ 'wɔ. 'In wa zɔa -bha -Lagɔ tite sazɔnɔ sa, we -yɔ ɔ wɛli 'dɛ weɛ 'sɔ.

7 -Gbɔ Elizabethu -tɔaa 'gbv, wa 'ni 'yu -ka, 'in wa 'dɛ 'sɔ yia gɔ.

8 'Yɔ yabhlo nya, 'in Zakalii nɔ -Lagɔbɔbɔ zɔaa 'yɔ yia nyini. 'In Zakalii yia ɔ -Lagɔbɔbɔ -lubho nɔa mɔ, -mɔ *-Lagɔbudu 'kadɔ zɔ.

9 -Lagɔbɔbɔnyaa lɛnɔgbv 'cɔn 'wɔ, wa -ka gba wa 'ka wa libho dlili ni, -nɔgbɔ wa paa. -Mɔ zɔ mɔ, wa 'paa wee -nɔgbɔ ni, Zakalii -gɔ we bhilila, ɔ 'ka -mɔ -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ pla, ɔ 'ka -mɔ 'wɔli -sɛɛ 'gbv.

10 Wee 'wɔli -sɛɛ bhla nyina ni, -zugba -Lagɔ nyimaa -zɔ -di -bha 'pipeɛ la, wa mɔ -Lagɔ bhuhhoeda.

11 Zakalii mɔ -Lagɔ bɔbɔda, Jejitapɛɛ 'anzɔ yabhlo yia ɔ 'klɔtlɔli. We 'yiligbe -bha 'slakagɔsalɔ, -we -gɔ wa siea 'wɔnya, we lilisɔlv.

12 Da Zakalii 'yia wee 'anzɔ -yɔ, 'pɔn sloa ɔ dɔli, 'in -nyanɔgbɔ yia ɔ -kpali.

13 'Anzɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Zakalii, -in 'na nɔnɔ nyanɔ -ni. -Lagɔ ka -na -Lagɔ -bhuhhoewɛli 'wɔηwɔnu. Nɔkpasuyɔ -na 'ηwɔnɔ Elizabethu yia gwalia -mɔ -yla. ɔ -ka ɔ gwali, 'in -in 'ka ɔ 'ηni zɔ *Zaan.

14 ɔ 'yuu 'gbv, 'mɔna 'kadɔ yia -mɔ 'wɔli yia. Nyima -duun ɔ gwali gwale yia 'mɔna 'wɔlaa.

15 -We ka gbu -wa ni, -bha Jejitape 'yu, nyume 'kadu o yia -zea. O 'na 'ka -dlu zalu 'ma, o 'na 'ka nu kalo 'ma. O mi -mo o 'nyaaa nukple ni, 'in -Lagoo Zuzu 'Pupa 'kaa o ye.

16 *Izlaelnyuma -duun o yia Jejitape, o -wa wa -Lagoo -gbe lulaa.

17 Nyumaa -Kanyoo 'yugalnyo o -mia, 'in zuzu -yo 'tite, -we mi bhaa *Elii -gu ni, mu yia o -gu yia. O 'ka we lenu, 'in didea -yo 'yua 'so 'ka 'yibhali -yibhali. 'Bhie, -wa'a zua -Lago 'nonye, o 'ka wa nyuma tikluu gbuyilo 'nye. O 'ka 'sa wa -yomnazi Nyumaa -Kanyoo -nu nya.»

18 -Lagoo 'anzi gba 'saa, Zakalii nee: «-Ami ka go, 'in na 'nyoo mi 'nyoo'kaa nya, -na weli -in gbaa da 'lee, sa we 'ka 'wolaplaha?»

19 'Anzi yia we 'bigupali, we nee: «-Ami -wa Gablie. -Lago o 'yu na yligbea, mo tiea 'mi, nu, in yi, in 'ka -mi -yla weli ni -yo gbuzonu -gbu ni gba.

20 Weli -we in gbaa de -mi -yla, -in 'ni we dli 'wodu 'gbu ni, we 'bhu -zeen 'wu, bhobho -na yia -zea, weli 'na 'ka -mi nyee 'tla. 'Yli -we -Lago 'paa nyee, we -ka nyini 'bhie, 'in -in 'kaa gba.»

21 Zakalii mi -Lagobudu 'kadu zo -gwleda kplokploo 'gbu, -Lagoo nyuma -wa mia -bha 'pipee o woluda, nyewegaga ka wa subha.

22 Nu, o 'tlaa, o 'ni mneni o 'ka wa -yla gba. 'In nyuma yia we -yoyi nu, -lu yabhlo ka o 'klb 'tlali -mo -Lagobudu 'kadu

zo. 'In -zugba o paa wa -yla so. O 'ni mneni o 'ka gbu -gusa.

23 Onnu -Lagoo bubo yli bhua ni, 'in o yia o -zoo lumnii.

24 'Yli 'so -le 'plia, 'in Zakalii 'nyoo Elizabethi yia nukpla pla. 'Cu gbu 'wu, -zugba o zize o 'de. 'In o nee o 'dee dli zoe:

25 «-Aa! -Lago ka 'mi nyazi 'yili, o ka 'mi zu 'klb -sa nyuma 'yliya 'wu. 'In in yia gwali 'nyoo -ze.»

Sa 'anzi kwaa Malii -Zezuu gwalgbuu di

26 Elizabethi plaa nukpla, o ka 'cu gbelibhlo, 'in -Lago yia o 'anzi Gablie tie -mo Nazaleti, Galilee -dudu -gu.

27 -Mo 'yieslonnyoo yuu -gbe o tiea we. O 'nyu wa laa Malii. O 'ni -slo nukpasu -yi. Nu, nyume yabhlo wa laa *-Zezebu, o bhoyi -wa. Nyumaa 'wlulapilinyo *-Davidu zwayli -nyume yabhlo -wa.

28 -Lagoo 'anzi plaa o -gbe, 'in we nee o -yla: «Malii, a fuu! A li 'muna. Ama -Lago 'nyea o zuzonu, ama na saa fu, -Lago -yo ain 'so mi.»

29 Malii 'nua weli -muni, we ka o dli sumani. 'In o yia o 'de layibha 'lee: «Fu -mumu we -saa de 'mi, sa -muu 'ji mia?»

30 'Anzi nee o -yla: «Malii, nyanu 'na slolu ain dlu -ni. -Lago ka o zuzonu ain 'nye.

31 A -tali, nukpla a yia plaa, a 'ka nukpasuyu gwali, 'in a 'ka o 'nyu zu -Zezu.

32 Nyume 'kadu o yia -zea, 'in wa 'ka o la Yali -Lagoo 'Yu. Mo Jejitape yia o dukpasa -Davidu 'nyumnikpe 'woladia, 'in o 'ka nyuma 'wlulapili.

33 Mō yia Izlaelinyuma weee 'wlulapūia 'kōmōv, 'in ɔ nyūmaa 'wlulapūie 'nī bhloluda -ka.»

34 Malii nēē 'anzī -ylae: «In 'nī nukpasu -yi, sa we 'ka 'wōlanōnna?»

35 'Anzī yia we 'bīgōpālī ɔ -ylae: «Zuzu 'Pōpa yia aīn -gū yia, 'in Yalī -Lagōō 'tite yia aīn -gūgbliā zuzu 'bhisa. We 'gbv, ɔ 'yu a yia gwaliā, ɔ mī -mōwlvda, 'mō wa yia laa -Lagōō 'Yu.

36 Ama zūayli ŋwō Elizabethī mī nukpālā, nū, ɔ ka gō. Nukpasuyū ɔ yia gwaliā, -ɔ wa laa zlmē -gblōtū ŋwō, ɔ 'cū gbēlibhlo mīa da.

37 -We ka gbv -wa nī, -lu yabhlogbōō 'kaa -Lagō sialī, we 'nī -mī.»

38 Tōvōn, 'in Malii nēē: «Je-jitapēē lubhōnōŋwō in -mīa. Sa -in gbaa dē, we nū 'sa na -nū nya.» 'In 'anzī yia ɔ kwesi 'bhv, 'in we yia mī.

Malii mīa Elizabethī 'yia

39 Wee bhla -bhloo 'dē nya, Malii -sōa 'wv -gwagwīe nya, 'in ɔ yia Zudee -dōdōv da -gōgō -zuaa 'gbe yabhlo 'wv mī.

40 ɔ plaa Zakaliī -budu zō, 'in ɔ yia Elizabethī fōsa.

41 Da Elizabethī 'nva Malii fōsawēlī nī, yū mīa ɔ nukplē, 'in ɔ yia lazuklū. 'In Zuzu 'Pōpa yia Elizabethī ye.

42 'In ɔ yia 'wōkpī 'titeē:

«Malii! -Lagō ka aīn 'nyu-lanwā, we 'ka 'ŋwō weee -zi. 'In ɔ ka 'ya 'yu -ɔ mīa aīn nukplē 'nyulanwā.

43 Aya! Nyōō in -mīa, 'in na -Kanyōō 'nyaa yi na -gbē yia?

44 Nū, a yī -yōō! In 'nva amaa na fōsawēlī, tōvōn, 'yu -ɔ mīa 'mī nukplē, 'in ɔ yia lazuklū 'mōna 'kadv nya.

45 Gbv Jejitapēē gbaa aīn -yla, a ka we dlī 'wōdī nū, lē we yia nva 'gbv, 'wōtōtōē -dlōō mī amaa -nū nya.»

Malii-mnūia -Lagōō 'ŋnī

46 Elizabethī gba 'saa, -bha -bhlokpadē Malii nēē:

«Cūn, Jejitapēē 'yli, ɔ 'ŋnī na yia -mnūia.

47 'Mōna ka na dlī ye, na Gbūwōsanyō -Lagōō 'gbv.

48 -We ka gbv -wa, -Lagō ka 'mī 'yli -gū 'pa, ɔ nyazīdlī nya.

-Amī, ɔ lubhōnōŋwō, -ɔ 'nīa -lu yabhlogbōō nya -mī.

We 'gbv, we 'bhv -zēēn 'wv, bhla weee nya, nyūma yia na daa gbaa:

⟨'Ŋwō, -ɔ -Lagō ŋwā 'nyū la.⟩

49 -Lagō -ɔ ka 'tite pūia 'tite weee 'wlv la, ɔ ka 'mī gbv 'kadī -yla lēnū.

ɔ 'ŋnī mī -mōwlvda.

50 Nyūma -wa zūa ɔ 'nūŋwē, bhla weee nya ɔ yūia wa nyazī.

51 ɔ sōō 'tite ɔ -slōlua, 'in -wa ka dlī zō, 'dēē 'ylimanīe mīa, ɔ yia wa -yōsīsalī.

52 -Lagō ka dōdōv 'wlv-lapūinya wa 'ŋmūnīkpē -gū -sa.

'In ɔ yia nyūma -sē -sē 'bī 'kadv 'nyē.

53 Nyūma -wa 'klī mīa 'bhada, ɔ ka wa -lū -zōnōv 'nyē duun,

'in o yia 'hnumnunya vu,
wa kwε klo nya.

54-55 O ka o lubhononyo *Izlaeli
-yobe.

'In o 'ni o nyazidlu lenugbu
'wɔdlɔ,

*Ablaamu -yo o 'yuoyuaa
gbεgbεin,
-zo weee nya.

Sa o gbaa -amīaa dukpasī -yla,
'sa o mia we nɔda.»

56 Malii -dilia Elizabetu -gbε
la, we li sa 'cu ta, 'bhie, o yia o
-zoɔ lɔmni.

'Zan *-Batisu gwaligbu

57 Bhla -we nya Elizabetu
'kaa 'wlusa we nyinia, 'in o yia
nɔkpasuyu gwalu.

58 Elizabetu kwesinyima -yo
o zɔayli -nyima 'nɔa nu, Jeji-
tape ka Elizabetu nyazi 'kadu
'yili, 'in wa -yo o 'so yia we
'mɔna li.

59 Da 'yu lia lɔkɔwlu -bhlo,
wa yia o kni 'wɔ 'paa, 'in wa
nεε, wa 'ka o dide Zakalii 'hni
o zo.

60 'In o 'nyaa nεε: «-Innya!
'Mɔ wa laa Zaan.»

61 Wa nεε o -ylae: «'Nni -mni
'ni amaa zɔayli -mi.»

62 'In wa yia o dide laybha
so nyae: «Sa -in 'ka o 'hni zɔa?»

63 Zakalii 'yibhaha wa -
boklo falɔ ni, 'in o yia we -gu
celi nu: «'Yuu hni -wa Zaan.»
'Nni -we o ceha, wa 'yia we -
yo ni, 'in hwegaga yia wa 'de
weee sɔbha.

64 -Bha -bhlokpade Zakalii
mɔ -bloa, 'in o yia gbagbe
bhli, -zugba o mni -Lago
'hni.

65 Tɔɔn, nyanɔ yia o
kwesinyima weee 'wɔslo,
-zugba nyuma weee, -wa

mīa Zudee -gɔgɔ -dɔdɔ -gu,
gbɔgbali we -yla.

66 -Wa weee 'nɔa wee gbɔ -
mni, dli zo wa dila we la, 'in
wa yibhali -yibhaha lae: «'Aɔ!
Nyɔ 'yu -mni 'ka ci -zεa?»
Nu, -Lagoɔ 'tite -yo o 'so ni.

*Gbuɔɔnɔ -gbu, -Lago nwa le,
Zakalii 'paa we-fali*

67 Zuzu 'Pɔpa yea o 'yuu
dide Zakalii, 'in o yia gbɔɔ -
falipapie bhli:

68 «Jejitape, -o -wa Izlaelinyimaa
-Lago,

-a -mni o 'hni. Mɔ bea o
nyuma -yo,

'in o yia wa gbɔ 'wɔsa.

69 Nyimaa Gbɔwɔsanyo 'kadu,
-o 'bhua -Lagoɔ lub-
hononyo -Davidu
zɔayli,

o ka o -ain 'nye.

70 -Lago ka 'cin we gba
o -mɔwɔ gbɔɔ -
falipanyaa hwe nya.

71 Nu, mɔ yia -ain -amīaa
tɔnyima kwεε -saa,

'in o 'ka -ain -wa weee
nyea -ain 'wɔ,

wa 'tite zo -sa.

72 'Sa -Lago -slɔlua sa
o nyazidli -amīaa
dukpasī 'klɔ.

'In o ligbea o -yo o nyima 'sɔɔ -
mɔwɔ *'wɔsuslɔlugbu.

73 -Lago ka zlume -amīaa
dukpasa Ablaamu -yla
bi, nu,

74 -amīaa tɔnyima kwεε o
yia -ain -saa,

'in o 'ka -ain nyanɔ dli -sa,
-a 'ka o lubho nɔ,

75 -mɔwɔwɔbe -yo
'wɔtɔtɔe tiklu nya o 'yu,

bhla -a -gaa 'yliyɔ.

76 'In -mi, na 'yu, wa yia laa,

Yalu *-Lagօgbսս - falօpanyօ.
 Nu, -mօ yia Nyօmaa -Kanyօ 'yu nօa,
 'in -in 'ka օ 'yloogblօnya -yօ mnazi.
 77 'In -in 'ka օ nyօma -yla we 'wօyleli nu,
 -Lagօ -ka wa -yօgbս 'wօtօ, mu slolua wa 'pօpօe.
 78 -Amօiaa -Lagօօ nyazi dli 'kadսս 'gbս,
 օ yia yalu san -we -yօ zlvkpa ylvս san 'wօwlvօa,
 -ain -gս 'mnia,
 79 we 'ka -wa mօa nօkpiօse 'wօ ladօda -yօ -wa mօa tltithee zuzu 'wօ ladօda, glaa layօ.
 'In we 'ka -ain 'wօtօtօe -dlօօօ 'yloogblօ dasloluu 'gbս.»

80 'Yule mօ 'ylimanօda, 'in օ 'wlvkսսn mօ ladoluda. 'In օ yia da beblօe ladilia mni օ 'dօ -bhlo tkli 'bhie, 'ylօ -we nya օ -slolua օ 'dօ Izlaelօnyօma 'klօ, 'in we yia nyi.

2

-Zezuu gwalօgbս (Mt 1.18-25)

1 -Mսս bhla, nyօmaa 'wlvlapօnyօ 'kadս *Sezaa Ogսս palia tite yabhlo, nu, wa zelօ օ nyօma weee, dսս weee -gս.

2 Bhla -we nya Kiliniսս mօ Siliiii -dսս -gս nyօmaa 'wlvlapօnyօ nya, we bhla wa zelօ nyօma tianս.

3 Nyօma weee yia wa 'dօe -zօօ wa 'nօ celօa mni -bhlo -bhlo.

4 *-Zezefս -mօօ yi 'yaa Nazaretօgbե 'wօ 'bhս, Galilee

-dսս -gս, 'in օ yia -Davidս 'gbe wa laa Betileսս nսkplօ mni, Zudee -dսս -gս. -Davidս zօayli -yօ օ -budu zօ -nyօmօ օ -mօa, -Davidս -budu zօ.

5 օ -yօ օ bhoyi Malii, օ mօa 'wlvwlv -nսkpla 'sօ, 'in wa yia mni, wa 'ka wa 'nօ celս 'gbս.

6 Wa mօ Betileսս, 'bhie, Maliii 'wlvսabhla yia nyi.

7 'In օ yia օ 'wlvkplօa yu gwali, nսkpasuyս nya. օ bibelia օ 'naa -yօla nօ, 'in օ yia օ numaa 'wlvli -gbo 'wօ lapօ. Nu, wa 'nօ 'bօ 'yօ 'lakpanyaa -budu zօօ 'gbս.

-Lagօօ 'anzօ yabhlo -laa bhlabhlօe 'yliyօzօnya 'dօzօnս

8 -Mօ wee dսս -bhlokpade -gս nօ, kpaa bhlabhlօe 'yliyօzօnya gva. Sabօ, -zugba wa kv wa bhlabhlօe -zlo nօwօ.

9 -Jejitapee 'anzօ yabhlo yia wa 'klutlօ, 'in -Lagօօ 'nօmniօe san 'kadս yia wa gbeli. 'In -nyanօgbօ yia wa -kpali.

10 'Anzօ nօe wa -ylae: «A 'na nyamanօ -nօ, nu, 'dօzօnս in -laa ain. Mս yia nyօma weee 'mօna 'kadս dli zօ slua.

11 -Zօe n sabօ, wa ka amօiaa Gbօwսsanyօ gwali, -mօ -Davidս -zօօ. Mօ -wa -Lagօօ -Bhasanyօ, 'in mօ -wa Nyօmaa -Kanyօ.

12 -Lu -we 'kaa օ -slolս, 'bhie, a 'ka օ yibheli mս nօ: 'yuyolu yabhlo a yia 'yia, 'naa mօ օ -yօlabibelida, -zugba օ pօ numaa 'wlvli -gbo 'wօ la.»

13 Tսսn, yalu 'anzօ -zlo yia 'anzօ -gսbhօ, -Lagօօ 'nօmniօe nya, -zugba we gbaa:

14 «-Lagoo 'hni 'yli-mo yali 'pupi,
'in nyuma -wa -Lago
'yibhaa,
'wotutue -dlao mi wa -nu
nya dudv -gv.»

*Bhlabhleε 'yliyozunya mnua
Betilemv*

15 Da -Lagoo 'anzinya 'bhva
wa kwesi, 'in we 'de weee yia
yali mni ni, -bha bhlabhleε
'yliyozunya zovlva 'di, wa neε:
«-A mni Betilemv, gbv -we nva
-mo le, Jejitape -slolua -ain
'klv, -a 'ka we 'yi.»

16 Wa -soa 'wv -gwagwie
nya, 'in wa yia -mo mni. 'In
wa yia -mo Malii -yo -Zezefv
yli. 'Yuyolu pi numaa 'wvlili -
gbo 'wv la, 'in wa yia o 'yi.

17 Da wa 'yia o 'yuyolu ni, -
we 'anzi gbaa wa -yla o 'yuu
daa, 'in wa yia we 'disasie bhli
nyuma tova -yla.

18 Gbv -we bhlabhleε
'yliyozunya gbaa, -wa weee
'nva we, ηwegaga subhaa wa.

19 Gbv weee 'pha, Malii
yia we dli zo ladu. O -ka
ladi, -zugba o popali we -gv
'wlukoon la.

20 -Muv 'bigv, 'in bhlabhleε
'yliyozunya yia lomni, -Lagoo
'hni ylimanie -yo o 'hni mnunie
nya. -We wa 'nva klaa, 'in wa
'yia -yo klaa, nu, sa 'anzi gbaa
we wa -yla, 'sa we nva.

*Malii -yo -Zezefv 'so yia -
Zezu -slolua mni, -Lagobudu
'kadv zo*

21 'Yuu lko wlu -bhlo nynia,
'in wa yia o kni 'wopa. 'In wa
yia o 'hni zv -Zezu. Wa 'ni -slv o
nokpla pla, 'hni -we 'anzi gbaa
o 'nyaa -yla ni, 'mv wa zva o.

22 'In da Maliii -yowlv
yli nynia, sa we mia celida

*Moizv tite 'wv, 'sa -Zezefv -yo
Malii kwaa 'yu *-Zeluzalemv,
wa 'ka o Jejitape 'klslolu.

23 Nu, we mi celida Jejitapeε
tite 'wvε:

«'Wokpali nokpasuyu wa yia
-bha -saa Jejitapeε -nu
nya.»

24 Wee tite -bhlokpade gbaa
wa bobv -Lago, -de gbele so,
-de -kpakon yua so, we nya,
'in Malii -yo -Zezefv -yo we yia
mni.

*'Simeo 'paa -Lago fuo -
Zezuu 'gbv*

25 Nu, nyime yabhlo mi
bhaa -Zeluzalemv, 'mo wa laa
'Simeo. Nyime tiklu -wa, 'in
o zva -Lago 'noηwe, 'in o mia
*Izlaeli Gbvovsanyo woda.
Zuzu 'Pupa mi o -gv.

26 -Moo neε o -yla 'ciεn, nu,
-Lagoo -Bhasanyo o yia yoo
'paa, o 'ni -slv -moo 'yi, o 'na 'ka
tli.

27 -Lagoo Zuzu 'bhua
'Simeo 'wv, 'in o yia -
Lagobudu 'kadv zo mni. We
bhla, -Zezuu didea ka wa 'yu
-Lagobudu 'kadv zo kwa. 'In
-we Jejitapeε tite gbaa, wa 'ka
we lenv o -yla.

28 'Simeo 'bhua 'yu 'wv, o
'paa -Lago fuo, 'in o neε:

29 «Jejitape, -we -in gbaa, we ka
lenv.

-Slεεn -in mneni -in 'ka -na
lubhononyo 'yitide,
o 'ka tli -dlv.

30 Nu, *nyumaa Gbvovsanyo -
in 'paa yoo,
in ka o 'yi na 'yli 'so nya.

31 Nu, nyime -o -in nva le,
nyumaa Gbvovsanyo nya,
nyuma weee 'yu, in ka o
'yi.

32 Mɔ -wa, zli -we 'kaa dɔdɔgbɔ
-nyɪma weee nɪkpɪsɛ
'wɔsa.
Izlaɛlnɪnyɪma -in -saa -bha,
wa 'ŋnɪ 'ka mnɪ ɔ 'gbɔ.»

'Simeɔɔ -falɪpagbɔ

33 Gbɔ 'Simeɔɔ mɪa gbada -
Zezuu daa, we ka ɔ 'nyaa -yɔ ɔ
dide 'sɔ ŋwɛgaga -sɔbhalɪ.

34 'Simeɔɔ ŋwɪnaa wa 'nyu
la, 'in ɔ nɛɛ -Zezuu 'nyaa
Malii -ylaɛ: «A -tali, 'yu -mɔnɪ
'gbɔ, nyɪma -duun yia bhli,
'in nyɪma -duun yia 'wɔsɔa
*Izlaɛl -dɔdɔ -gbɔ. Mɔ yia -Lagɔ
-slɔlua, 'in nyɪma tɔlɔa 'na 'ka
ɔ gbɔ -yɔŋwɪnɪ.»

35 'In nyɪma duuun dli zɔ
lapɔpalɪgbɔnya mɪa, wa dli zɔ
zizɛda, sanɛɛ ɔ yia we zli 'klɔ
wleliabɛblɛɛ. 'In ama, Malii,
gbɔ -we yia aɪn yli, -yɔ we yia
aɪn 'cɔnɔa, nɛɛ 'yli 'sɔ tɔgbɛ
wa fa amaa dibhe 'wɔ.»

*Anɪ 'paa -Lagɔ fuo -Zezuu
'gbɔ*

36 We bhla, Fanuɛli 'yu Anɪ,
-ɔ -wa -Lagɔgbɔ -falɪpaŋwɔ,
Asɛli zɔayli, -mɔɔ mɪ 'ya wee
-Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, -zugba ɔ
ka gɔ. ɔ -dɔgbɔ bhla, ɔ -kɔa yli,
we li -zɔ gbesɔ, 'in ɔ 'lowli yia
tli.

37 ɔ ka -zɔɔ glɔ -mnɔa -
zɔ -mnɔa, 'in -zugba ɔ mɪ
-dɔgbɔŋwɔ nya. ɔ mɪ -
Lagɔbudu 'kadɔ zɔ 'kɔmɔɔ, 'in
ɔ nɔa -mɔ -Lagɔɔ lubho zɔkpe,
jibheza, -zugba ɔ pla 'sun, 'in
ɔ bhuhhoe -Lagɔ.

38 Da 'Simeɔɔ mɪa Malii -
yɔ -Zɛzɛfu 'sɔ -yla gbɔ gbada,
we bhla Anɪ plaa -Lagɔbudu
'kadɔ zɔ, ɔ 'yia -Zezuu nɪ, 'in ɔ

yia -Lagɔɔ 'ŋnɪ mnɪnɛ bhli. 'In
-zugba nyɪma weee -wa mɪa -
Zeluzalɛmɔɔ 'wɔzɪtɪyli wɔda, ɔ
gba -maa -yla -Zezuu gbɔ.

*-Zezuu -yɔ ɔ nyɪma 'sɔ 'bhiti
lv Nazalɛti*

39 Gbɔ -we Jejitapɛɛ tite
gbaa, -Zezuu nyɪma bhɪa
we lɛnɔɛ, 'in wa yia wa
'gbe nɔkplɛ lɔbhiti, Nazalɛti,
Galilee -dɔdɔ -gbɔ.

40 Wa mɪ -mɔ, -zugba 'yu yli-
manɪ, ɔ tɛmanɪ la. 'In gbɔyilo
yia ɔ ye, 'in -Lagɔɔ 'nanɪ yia ɔ
nyaa -tɔ.

*-Zezuu ka -zɔ kugbua lɛ 'sɔ,
'in ɔ yia -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ mnɪ*

41 -Zɔ weee nya, -Zezuu
'nyaa -yɔ ɔ dide mnɪa
*Zuifɔɔ *Wɔzɪtɪyli 'fɛti* -gbɔ
-Zeluzalɛmɔ.

42 -Zɔ yabhlo nya, da -Zezuu
'yia -zɔ kugbua lɛ 'sɔ, sa wa
mnɪa 'cɪn 'Wɔzɪtɪyli 'fɛti -gbɔ nɪ,
'in ɔ -yɔ ɔ nyɪma 'sɔ yi 'saa -mɔ
mnɪ.

43 'Fɛti bhɪa, wa mɪ Nazalɛti
lɔyida, 'in wa 'yu -Zezuu yia -
Zeluzalɛmɔ -tɔ. ɔ didea 'nɪ we
'jɪyibheli.

44 Wamɪa dli nɪ, -Zezuu mɪ
wa nɔnɔnya glaa. Wa nɔa 'yli
-bhlo, 'in wa yia ɔ datahe bhli
wa nyɪma -yɔ wa 'talea nyɪdɪ.

45 Nɪ, wa 'nɪ ɔ 'yɪda -mɪ 'gbɔ,
'in wa yia -Zeluzalɛmɔ lɔbhiti,
wa 'ka -mɔ ɔ datalɪ.

46 We 'yli tanɔɔ zli, 'in wa
yia ɔ 'yɪ -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ.
-Zugba ɔ -dɪ titee gwesanya
nyɪdɪ la, ɔ pulɔ wa yukwli, 'in
ɔ yibha wa gbɔnya la.

47 Nyɪma -wa pulɔa ɔ
welɪ yukwli ŋwɛgaga ka wa

* 2:41 Mɔ wa laa -tuauwelɪ 'wɔ: «Pâques».

sobha, o 'yilimnee -yo o gbuvu 'bigupaliee' gbu.

48 Da o nyuma 'yia o ni, 'in nwegaga yia wa sobha. 'In o 'nyaa nee o -ylae: «Na 'yu, le ka 'gbu -in yi 'sa -ain -yla nua? -In -tali, in -yo -na dide mia -na datalida, -amiaa dli ka sumani bhabha.»

49 'In o yia we 'bigupalu wa -ylae: «Lee ka 'gbu a nonu 'mi 'yilibila? A 'ni we 'ji -yi nu, na Didee -budu zo in 'kaa -mi?»

50 Nu, o nyuma 'ni gbu -we o gbaa wa -yla 'wolano.

51 -Zezu -yo o nyuma 'so yia Nazareti lubhiti, 'in o yia wa 'nonye zu. 'In o 'nyaa yia gbunya -muni dli zo lazv.

52 -Zezu mi 'ylimanida, -zugba o gbuyilo ylimani -gowula, 'in o namanu -Lago -yo nyuma dudv.

3

'Zan -Batisi mnazia Nyumaa -Kanyoo 'yloogblv -yo (Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Zn 1.19-28)

1-2 Nu, Tibee Sezaaa nyumaa 'wlulapiliee -zv kugbua le gbunv nya ni, we bhla, Ponsi Pilati mi dudv 'wlulapilnyo nya Zudee. Ewlov mi nyumaa 'wlulapilnyo nya Galilee, 'in o bheli Filipu mia Itulee -yo Tlakoniti -dudv -gv, -zugba Lizaniasu -moo mi Abilenu -nyumaa 'wlulapilnyo nya. 'In Anasi -yo Kaifu 'so mi *-Lagobubonyaa -cian 'kadu nya. We bhla, Zakalii 'yu *Zaan -o dilu da beblee la, 'in -Lago yia o -yla gbu gba.

3 'In Zaan yia Zudeen gbua dudv weee -gv 'plilie bhli, -zugba o gba nyuma -ylae: «A 'bhiti dli, a yi in 'ka ain batizee, 'in -Lago 'ka amiaa -yogbu 'woti.»

4 Sa *-Lagobuvu -falipanyo *Ezaii celu o 'sebhe nukple, 'sa we nua. O nee:

«Nyime yabhlo kpia 'wu da beblee, o nee:

«Nu, a mnazi Nyumaa -Kanyoo 'yloogblv -yo, a nu o 'yu 'yoo tiklu.

5 'Gbiwlu weee yia klaa, -gogoo weee -yo 'kpida weee yia sloa.

'Yloogblv 'wukanodanya yia 'wuslamania,

'ylinyuno -yloogblvnyaa -gv yia

'wumnenia ylooylo.

6 'In *Nyumaa Gbuwosanyo -Lago 'paa yoo, dudvuv -nyuma weee yia o 'yia.»

7 Nyumaa -zlo mi Zaaan -gbe yida, o 'ka wa batizee, 'in o nee wa -ylae: «Tibhe -gnu! -Dawlician! -Lagoo gbuvubhuylu ka cipa. Nyoo -sali ain 'di, 'in a pupali 'wlukuvun la nu, a mneni a 'ka -Lagoo 'ce -we mia yida kwee 'tlaa?»

8 A 'bhiti amiaa dli, 'in a -slovu we amiaa lenvgbunya 'wu sazov sa. A 'na gbal amiaa 'dee dli zo -nie: «Nu, Ablaamu mi -amiaa dukpasa nyaa 'gbu, -a ka gbuvubhu -nu. Nu, in nee ain -ylae, -Lago mneni, o 'ka tukpanya ni Ablaamu 'yua -zeli.

9 -Lagoo 'nenoo gbee 'yli -di sunyaa bhv -yo la pepe.

Su weee -we'e 'paa 'bhue -zɔnɔnya ni, -diɑ ɔ yia we, ɔ 'ka we -kosu 'wɔ viteli.»

¹⁰ Tɔɔn, 'in waa nyɔmaa -zlo yia Zaan layibhae: «Sa -a 'ka -yɛɛ nu ya?»

¹¹ Zaan yia we 'bigɔpali wa -ylaɛ: «-ɔ -ka -bana 'sɔ -ka, ɔ 'nyɛ 'yabhlo nyɔme -ɔ 'niɑ -bana -ka. 'In -ɔ -ka lililu duun -ka, ɔ dlili we.»

¹² *Nison -gwezisanya tɔlva yia Zaan -gbɛ, ɔ 'ka wa batizee. 'In wa yia Zaan layibhae: «-Amiɑɑ -kanyɔ, sa -a 'ka nva?»

¹³ 'In Zaan yia we 'bigɔpali wa -ylaɛ: «'Gwezi -we a 'kaa -sa, amiɑɑ 'dɛ -yi we, a 'na pali we -gv -ni.»

¹⁴ 'In 'slɔja yia ɔ layibha 'yaɛ: «Sa -amiɑ 'ka nva?»

ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A 'na -sali nyɔma 'gwezi kwɛɛ -gla nya -ni, a 'na lili wa -bi 'wɔ -ni. Amiɑɑ 'pɛniɔgwezi namanɪ aɪn dɔdɔ.»

¹⁵ Nyɔma, -wa miɑ wɔda, maa yibhaa -maa 'dɛ la dlɪ zɔ, «Zaan miɑ dɛ, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ 'kaa yi, -de mɔɔ?»

¹⁶ Nu, Zaan nɛɛ wa 'dɛ weee -ylaɛ: «-Amɪ, 'nyu nya na batizea aɪn. Nu, -ɔ miɑ yida, ɔ 'tɪtɛ -zi na -nv. In 'ni we 'klɔ -ka, in 'ka ɔ -sakwlaa 'llukpe -blo. Mɔ yia aɪn batizea Zuzu 'Pɔpa -yɔ -kosu nya.

¹⁷ ɔ ka ɔ bɔtɛ kwɛɛ, ɔ 'ka ɔ 'mnɔ 'wɔpɔ, 'in, ɔ 'ka we 'ya -yɔ we vavi -yɔsɪsali. 'In ɔ 'ka we 'ya -zɔnɔnya -gbagbɔ 'wɔ slu, 'bhie, ɔ 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wɔ viteli.»

¹⁸ Zaan mi nyɔma 'di duun zɔda, -zugba ɔ gba wa -yla -Lagɔwɛli -zɔnɔ.

¹⁹ Nu, we bhla Zaan pali dɔdɔɔ 'wɔlɔpɪniɔ Ewɔdɔ -yla gbɔ la, ɔ bheli 'ɲwɔɔ Ewɔdiadi ɔ -saa -mɔɔ -glo, 'in ɔ yia ɔ kwa, we -yɔ gbɔnyuu -duun ɔ nva lɛɛ 'gbɔ.

²⁰ Nu, 'in Ewɔdɔ yi 'yaa gbɔnyuu yabhlo lɛnv -tapa: ɔ ka Zaan -kasɔ 'wɔpa.

*Zaan batizea -Zezu
(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)*

²¹ Da wa 'niɑ -slɔ Zaan -kasɔ 'wɔpa, we bhla ɔ batizea nyɔma duun -yɔ -Zezuu 'dɛbhie -gbolu. ɔ batizee bhla, -Zezu mi -Lagɔ bhuhoda, 'in yali yia ɲwɛ -kali.

²² 'In Zuzu 'Pɔpa yia ɔ -gv lasibhli, ɔ 'wɔ sa -kpakon. 'In wa yia wɛli yabhlo 'bhva -Lagɔɔ -gbɛ 'nv, we nɛɛ: «Na 'Yu -in -miɑ, in -kali -na zɛ. -Mi in 'nyɛa na dlɪ weee yoo.»

*-Zezuu dɔkpasu 'ɲniɔnya ni
(Mt 1.1-17)*

²³⁻³⁸ -Zezu ka sa -zɔ glɔ -bhlo -zɔ kugbua, 'bhie, ɔ yia ɔ lubhoo nɔnɔve gwedi. ɔ dɔkpasu ɲni ni:

*-Adaan dide -wa -Lagɔ.

-Adan gwalia Seti, Seti gwalia Enɔsɔ.

Enɔsɔ gwalia Kainamɔ, Kainamɔ gwalia Maleleɛli.

Maleleɛli gwalia -Zalɛdi, -Zalɛdi gwalia Enɔkv.

Enɔkv gwalia Matuzala, Matuzala gwalia Lamɛki.

Lamɛki gwalia *Nowee, Nowee gwalia Sɛmɔ.

Sɛmɔ gwalia Alifakisadi, Alifakisadi gwalia Kainamɔ.

Kainamu gwalia Sala, Sala
gwalia Ebeli.
Ebeli gwalia Falaki, Falaki
gwalia Wlago.
Wlago gwalia Seluku,
Seluku gwalia Nakoo.
Nakoo gwalia Tala, Tala
gwalia Ablaamu.
Ablaamu gwalia Izaki, Izaki
gwalia Zakobu.
Zakobu gwalia Zuda, Zuda
gwalia Falasi.
Falasi gwalia Eslomu,
Eslomu gwalia Alini.
Alini gwalia Adime, Adime
gwalia Aminadabu.
Aminadabu gwalia Naason,
Naason gwalia Sala.
Sala gwalia -Boazi, -Boazi
gwalia Obedi.
Obedi gwalia -Zesee, -Zesee
gwalia -Davidi.
-Davidi gwalia Natan,
Natan gwalia
Matata.
Matata gwalia Mena, Mena
gwalia Melea.
Melea gwalia Eliakimu,
Eliakimu gwalia -
Zonamu.
-Zonamu gwalia -Zezefu, -
Zezefu gwalia Zuda.
Zuda gwalia 'Simeoo,
'Simeoo gwalia
*Levii.
Levii gwalia Matati, Matati
gwalia Zolimu.
Zolimu gwalia Eliezeu,
Eliezeu gwalia -Zezu.
-Zezu gwalia Eli. Eli gwalia
Elimadamu.
Elimadamu gwalia Kozamu,
Kozamu gwalia Adii.
Adii gwalia Melikii, Melikii
gwalia Neli.

Neli gwalia Salatieli,
Salatieli gwalia
Zolobabeli.
Zolobabeli gwalia Wlesa,
Wlesa gwalia Yoana.
Yoana gwalia Zoda, Zoda
gwalia Zozeki.
Zozeki gwalia Semeini, Se-
meini gwalia Mata-
tiasi.
Matatiasi gwalia Mati, Mati
gwalia Nagai.
Nagai gwalia Esili, Esili
gwalia Naumu.
Naumu gwalia Amosu,
Amosu gwalia Mata-
tiasi.
Matatiasi gwalia -Zezefu, -
Zezefu gwalia Zanai.
Zanai gwalia Melikii,
Melikii gwalia Levii.
Levii gwalia Matati, Matati
gwalia Eli.
Eli gwalia -Zezefu. 'In we mi
nyuma dlu nu,
-Zezefuu nukpasuyu -wa -
Zezu.

4

*Kuzu ylaa -Zezu la
(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

¹ Zuzu 'Pupa yea -Zezu toun,
'in o yia Zudeen -gogo -gu 'bhu,
'in oo Zuzu 'Pupa yia o da
beblee kwa.

² 'In *Kuzu yia -mo o layla,
'yli glu 'so nukple. Wee 'yinya
-muni nya, o 'ni -lu yabhlogoo
li. Wee 'yinya 'phia, 'in nwo
yia o -yokpa.

³ 'Kuzu nee o -yiae: «-In -ka
-Lagoo 'Yu nya -mi 'pien, -in
gba tokpa mia ni -yla, we -ze
'floo.»

⁴ 'In -Zezu yia we 'bigupalu
we -yiae: «We mi celida *-
Lagosebhe 'wue:

«We 'nɪ lililu -bhlogbɔɔ -gv nyumɛɛ 'yliyɔgagie tɪlii.»

5 'Kuzu yia -Zezu 'wɔpa -gɔgɔ 'kadɔ 'wlu kwa, -bha -bhlokpade we -slolua ɔ dɔdɔv 'ɲnmɪ -da weee 'klɔ.

6 'In we nɛɛ ɔ -ylaɛ: «'Tite weee nɪ klaa, 'in dɔdɔ -gvɔ 'ɲnmɪe weee klaa, in 'ka -mɪ we 'nyɛ. Wa ka 'mɪ we 'dɛ weee yoo 'nyɛ. Nyumɛ -ɔ in -ka 'yibha, 'mɔ in mnenia in 'ka we 'nyɛ.

7 -In -ka 'mɪ 'yu 'kukolu 'sibhli, -in -ka 'mɪ bɔbɔ nɪ, 'in we 'dɛ weee zɛa -na -nɔ.»

8 'In -Zezu yia we 'bɪgɔpali we -ylaɛ: «We mɪ cɛɪɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɔɛ:

«-In bɔbɔ Jejitape, ɔ -wa -na -Lagɔ, 'in -in nɔ ɔ 'dɛbhlogbɔɔ -yla lubho.» »

9 'Kuzu yia -Zezu -Zeluzalemɔ kwa. We dia ɔ -Lagɔbudu 'kadɔ 'wlu la, 'in we nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In -ka -Lagɔɔ 'Yu nya -mɪ 'piɛin, -in -blu 'wɔ, -in 'ka lasibhli.

10 Nɪ, we mɪ cɛɪɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɔɛ:

«-Na 'gbɔ, gbaa ɔ yia ɔ 'anzɪnya -yla we zɔ -mɪ 'yliyɔ.

11 'In we 'ka we sɔnya -mɪ zɔ lasɔɔ, -na bhɔ yi tɔkpa gozoo 'gbɔ.» »

12 'In -Zezu yia we 'bɪgɔpali 'Kuzu -ylaɛ: «-Lagɔɛbhɛ nɛɛ, «Jejitape ɔ -wa -na -Lagɔ, -in 'na ylali ɔ la -nɪ.» »

13 'Kuzu bhɪa -Zezuu laylayɪe sɔ weee lɔ nɪ, 'in we yia ɔ gwevla -sɛ.

-Zezu dia ɔ lubhoo gwe Galilee -dɔdɔ -gv

(Mt 4.12-17; Mk 1.14-15)

14 -Lagɔɔ Zuzuu 'tite mɪ -Zezu yeda, 'in ɔ yia Galilee lɔyi. 'In ɔ 'ɲnɪ yia lamneni Galilee -dɔdɔ weee -gv.

15 Nyima ɔ slolua *-Lagɔbudunya zɔ, 'in nyima weee kwalia ɔ 'ɲnɪ.

Nazaleti -nyima 'nɪ -Zezuu gbɔ -yɔɲwɪ

(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)

16 -Zezu ka Nazaleti mɪ, -mɔ wa zɔa ɔ. *Nyapeyli nya nɪ, sa ɔ plaa 'cɪn -Lagɔbudu zɔ nɪ, 'in ɔ yi 'saa -mɔ pla. ɔ yia 'wɔsɔ -Lagɔɛbhɛ zɛɪzɛɪee 'gbɔ.

17 'In wa yia ɔ -Lagɔgbɔ -falɪpanyɔ Ezaiii 'sɛbhɛ yoo 'nyɛ ghɪda, ɔ yia we 'wɔkali, da wɛɪ nɪ mɪa cɛɪɪda nɪ, 'in ɔ yia we 'yi, 'in ɔ yia we zɛɪɛ:

18 «Jejitape Zuzu mɪ 'mɪ -gv. ɔ ka -bha 'mɪ -sa, in 'ka nyazɪnya -yla -Lagɔgbɔ gba.

ɔ ka 'mɪ tie, in 'ka -kasɔnyima -yla gba nɪ:

«Amɪaa -kasɔ ka -zɛɛn bhɪa.» «Lɔɔnya, amɪaa 'yli ka -zɛɛn -blo.»

«Amɪa wa nyɛa 'wɔ, a ka -zɛɛn gbɔ 'wɔbhɔ.»

19 'In, -zɔ -we nya Jejitape 'kaa ɔ zɔzɔnɔ lɛnɔ, in 'ka we 'dɪ wa -sali.»

20 -Zezu glɪa wee 'sɛbhɛ, 'in ɔ yia we -Lagɔbudu zɔɔ lubhononyɔ yoo 'nyɛ, 'in ɔ yia ladi. Nyima weee -wa mɪa -bha, -maa yia ɔ ylada -tɔ sa tenyii.

21 Tɔɔn, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «-We 'sɛbhɛɛ 'ya gbaa, we ka

-ZEEN LENU, amia pɔba da 'mɪ yukwli, amiaa 'yibadi.»

22 -We wa 'dɛ weee yia -yɔ -Zezuu gbɛgbɛɪn, 'in wa yia we gbagbie bhli. 'In gbuzɔnu -gbɔnya ɔ mia gbada, we ka wa ηwegaga -subhali. 'In wa nɛɛ: «Nyime mia dɛ, ɔ 'nɪ -Zɛzɛfuu yuu?»

23 -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «Nine 'nɪ a yia 'mɪ -yla 'paa, gbuzɔnu sa. Gbaa a yia: <Dɔtlɔɔ, -in jipe -na 'dɛ.> 'In gbaa a yi 'yaa 'mɪ -ylaɛ: <-We weee -in nua lɛ Kapenaumu nɪ, -a ka we 'dɪ 'nɔ. -In nɔ wee gbɔnya -bhloo 'dɛ lɛ -na 'dɛɛ dɔdɔ -gɔ -seli.> »

24 -Zezu nɛɛ wa -yla 'yae: «Cun, gbuzɔnu -wa, wa'a -tɔb -Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ nyime, ɔ 'dɛɛ dɔdɔ -gɔ.

25 Gbuzɔnu na gbaa da aɪn -yla. -Dugbanɔwɪ duun mɪ Izlaɛlɪ -dɔdɔ -gɔ zɪmɛ, -Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ Eliii bhla. -Zugba 'nyu'u lɔa -zɔ ta 'cɔ gbelibhlo, 'in ηwɔ 'kadɔ yabhlo yia wee dɔdɔ weee -gɔ yi.

26 'In -mɔɔ bhla, -Lagɔ 'nɪ Elii tie -dugbanɔwɪ mia Izlaɛlɪ -dɔdɔ -gɔ -gbɛ, 'in ɔ 'ka wa 'yabhlo 'wɔsa. Nɪ, -dugbanɔwɔ ɔ mia Salɛpɔtagbe nɔkplɛ, Sidɔɔn -dɔdɔ -gɔ, ɔ -gbɛ -Lagɔ tiea Elii.

27 -Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ Elizee bhla, -zugba *sɔlibhanya duun mɪ Izlaɛlɪ -dɔdɔ -gɔ. Elizee 'nɪ wa 'yabhlogbɔɔ jipe, nɪ, Silii -yu Naamaa ɔ jipea.»

28 Nyima weee -wa mia -Lagɔbudu zɔ, wa 'nua wee

welinya -mɪnɪ, 'in we yia wa 'cɛdlɔ la.

29 Wa 'dɛ weee -sɔa 'wɔ, 'in wa -yɔ -Zezuu 'susue yia 'gbe -glima mɪnɪ. 'In -gɔgɔ -we kwesi wa 'gbe mia 'subhada, 'in wa yia we 'wlu ɔ kwa, wa 'ka ɔ zɔ vitelii 'gbɔ.

30 Nɪ, 'in -Zezu yia wa nyidi 'plɪ, 'in ɔ yia mɪnɪ.

-Zezu puea nyime ɔ kaa zuzu 'nyuu 'bɪ (Mk 1.21-28)

31 Tɔɔn, -Zezu mɪnɪ Kapenaumu, Galilee -dɔdɔ 'gbe yabhlo nɔkplɛ, 'in ɔ yia nyima -Lagɔgbɔ -slolu Nyapeyli weee nya, -Lagɔbudu zɔ.

32 ɔ nyima -slolu sɔ ka wa ηwegaga -subhali. Nɪ, se -we -Lagɔ 'nyea -Zezu, we nya ɔ gbaa.

33 -Mɔ -Lagɔbudu zɔ, nyime yabhlo kaa pɔɪn -ka -zuzu 'nyuu 'bɪ, mɔ 'kpia 'wɔ 'titɛɛ, ɔ nɛɛ:

34 «'Aaa! Nazalɛtyu -Zezu, -naa lɛɛ -gbɔ pɪli -amiaa gbɔ 'wɔ la? -Amiaa lasasɛɛ 'gbɔ -in yia yi yi? In -yi -mɪ ηwɛɛ ηwɛɛ: -Lagɔɔ -Mɔwɔlɔnyɔ ɔ tiea, 'mɔ -in -mia.»

35 -Zezu yia we, we ηwɛɛ labhali -gla nya. ɔ nɛɛ we -ylaɛ: «'Mu ηwɛ, 'bhɔ ɔ 'wɔ!» Zuzu 'nyuu yia ɔ nɔkpasu labhli dɔdɔ, nyima weee -zejila 'wɔ, 'in we yia ɔ 'wɔtla, we 'nɪ ɔ gbɔnyuu yabhlogbɔɔ -yla lenu.

36 Nyewegaga yia wa 'dɛ weee subha, 'in wa nɛɛ wa 'dɛkpua nyidiɛ: «Mɔɔ -wɛli mɔ dɛa? Se -yɔ 'titɛ nya ɔ nyime gbaa

zuzu 'nyii -yla gbu, 'in we tlaa nyima 'wv!»

³⁷ 'In -Zezuu 'ηni yia lam-neni wee dɔdɔ weee -gv.

*-Zezu jipea guzɔnya
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)*

³⁸ -Zezu 'bhva -Lagɔbudu zɔ ni, 'in ɔ yia 'Simɔɔɔ -budu zɔ mni. -Zugba 'Simɔɔɔ 'ηwnɔɔ 'nyaaa ku -su sa -glagla, 'in wa nɛɛ ɔ -yla, ɔ zukpa -wa, ɔ jipe ɔ.

³⁹ -Zezu kwlia ɔ -gv 'wv, 'in ɔ nɛɛ ɔ kusulo -yla wɛli 'tite nyae: «-In 'bhv ɔ -gv la.» ɔ gba 'saa tɔɔn, 'in we yia ɔ -gv labhv. -Bha -bhlokpade ɔɔ 'ηwnɔ -sɔa 'wv, 'in ɔ yia wa -yla pipie bhli.

⁴⁰ Jibheylv nya, -wa kaa guzɔnyaa 'yli -bhlo -bhlo ni, 'in -maa -yɔ -maa guzɔnya yia -Zezuu -gbɛ yi. ɔ yia wa kwɛzi -bhlo -bhlo, 'in ɔ yia wa jipe.

⁴¹ Zuzu 'nyii yi 'yaa guzɔnya duun 'wɔtla 'wɔkpɔkpɛ nya: «-Lagɔɔ 'Yu -in -mia!» -We ka gbu -wa, wa -yi we 'ji -nya nu, -Zezu mia, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -wa. 'In -Zezu yia we wa ηwɛɛ labhal -nya, ɔ 'ni ηwnu wa 'ka gba.

*-Zezu mnia -Lagɔgbv gbaa
dɔdɔ weee -gv
(Mk 1.35-39)*

⁴² Zli 'ka 'wɔladolua mni tɔɔn, 'in -Zezu yia 'gbe nɔkplɛ 'tla, 'in ɔ yia da yabhlo mni -flii. 'In nyimaa -zlo yia ɔ 'yli 'bɪ lanɔnɔvɛ bhli, da ɔ mia ni, 'in wa yia -bha nyini. Wa 'yibha ɔ 'na 'bhɔlv wa -yɔ -ni, 'in wa yia ɔ lakpɔkpali.

⁴³ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylae: «We mi 'ya nu, in gba *-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapɪgbv 'gbe

tɔlv 'wv. We 'gbv, -Lagɔ yia 'mi tie.»

⁴⁴ 'In ɔ gbaa -Lagɔgbv, -Lagɔbudunya zɔ, dɔdɔ weee -gv.

5

*-Zezu laa ɔ *'binɔnyaa tianv
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)*

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi Zenezalɛti* -nyu 'kadɔ yabhloo -gɔgɔ -gv, 'in nyima duun yia ɔ gbeli, wa 'ka -Lagɔwɛli 'nɔv 'gbv.

² 'In 'glv sɔ mia 'nyuu -gɔgɔ ηwɛ -yɔ, -Zezu yia we -yɔyi, -zugba zibhi -bhanya ka we 'wɔtla, wa mi wa 'sowlinya -wɔlvɔda.

³ Wee 'glv sɔbhie glaa, 'yabhlo -wa 'Simɔɔɔ -nv. -Zezu -gblaa we 'wv, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «'Simɔɔ, -in vla gwe 'nyuu -gɔgɔ -yɔ -sɛ.» -Zezu mi wee 'glv nɔkplɛ, -zugba ɔ slolu nyima -Lagɔwɛli.

⁴ Da ɔ bhia gbagbie, ɔ nɛɛ 'Simɔɔ -ylae: «-In bɛ 'nyuu 'wɔtɔlvɔda 'glv nya, 'bhie, a 'ka amiaa 'sowlinya viteli.»

⁵ 'In 'Simɔɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Na -Slolunyɔ, -a ka siada -tv sabɔ weee, -a 'ni -lu yabhlogbɔɔ 'yi. Nu, -mi gbaa -a nv we lɛɛ 'gbv, vitelia na yia wee 'sowlinya.»

⁶ Wa vitelia wee 'sowlinya, 'in wa yia zibhii -zlo 'pli, wa 'ni we 'wɔgbizee mneni, 'in wa 'sowli yia ylayie gwɛdi.

⁷ We 'dɛɛ 'gbv, wa -lima mia 'glv yabhlo 'wv, 'in wa yia wa la sɔ -papie nya, -maa 'ka wa 'wɔsa. 'In wa -yɔ wa 'glv yia yi. 'In wa yia wee zibhi wee 'glv sɔbhie 'wɔslu. We ka we

* 5:1 'Mv wa la 'yaa Galilee.

ye kekεε 'gbu, we feli 'nyu glu mnia.

8 Nu, Simo Pieli 'yia gbu -mni -yo ni, 'in o yia 'kukolu 'sibhli -Zezu 'yu, 'in o neε o -ylae: «-In vla gwe 'mi -yo, na -Kanyo! -We ka gbu -wa, gbonyuu -lenonyo in -mia.»

9 Zibhi -duun wa 'bhaa, da wa 'yia we -yo ni, 'in -nyanigbo yia Simo Pieli -kpal, we -yo o nononya 'so.

10 Nu, Zebedee 'yua *'Zake -yo Zaan -wa mia 'Simoo nononya nya, 'sa -bhloo 'de -nyanigbo -kpalia -maa.

'In -Zezu neε 'Simoo -ylae: «-In 'na nono nyanoo -ni, nu, sa na kpaa da zibhi ni, -sleen, nyumaa -zlo -na yia -Lagoo -gbe laa.»

11 Nu, wa -laa wa 'glu 'nyuu -gogo -yo lu, 'in wa yia -bha -lu weε ti, 'in wa yia -Zezu 'bi mni.

-Zezu jipea solbhanyo yabhlo
(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

12 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi 'gbe yabhlo nukple, nyime o ka ku soli 'bhua la sa -kan, 'in o yia -Zezu 'yi. O bea o -yo, 'in o yia dudu lagbli o 'yu. O neε o -ylae: «-Na zukpa -wa, na -Kanyo. -In -wolo 'mi -yo. Nu, we -ka -mi dudu nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

13 -Zezu -gloa so 'wu, 'in o yia oo solbhanyoo ku kwezi, 'in o neε: «We nani 'mi dudu, we 'ka -mi -yo 'bhv!» -Zezu gba 'saa toun, -bha -bhlokpadeε weε soli 'bhva oo nyimeε ku -yo.

14 -Zezu neε oo nyimeε -ylae: «-In -ka mni ni, -in 'na -sali we 'di nyimeε yabhlogboo -ni. Nu,

-in mni -na 'de -Lagobobonyo 'kluslolua. O -ka -mi 'yi, 'in 'slaka Moizi gbaa -na -sokpa -nyimeε wla ni, -in 'ka we wla. 'In nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, soli ka -mi ku 'wu 'bhv.»

15 Nu, -Zezu gba 'saa da o -ylaoo, -muv bhla o 'hni -yo lamnenie mnia bhabha. 'In nyumaa -zlo yia o gbeli, wa 'ka o weli yukwli pulv, 'in o 'ka 'ya wama jipe.

16 'In -Zezu bhva wa glaa 'kamuv, 'in o mnia -Lagobhubhoea da bebleε.

-Zezu jipea zolaslonyo yabhlo
(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

17 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi -Lagobgu nyuma -sloluda, -zugba *Falizinyuma -yo titeε -cian -di o kwesi la, wa pulv o yukwli. Waa nyuma -mani, Galilee -yo Zudee -duduv 'gbe weε nukple wa 'bhva. Tolva 'bhva -Zeluzalemv. Jeditapeε 'titeε -yo -Zezu 'so mi, -zugba o jipe 'sa we nya guzonya.

18 Nyumaa -zakpa -bhlo -yo zolaslonyo yabhlo yia yi, -zugba o mi 'sowli 'wu. -Budu -weε -Zezu mia, wa 'yibha wa -yo zolaslonyo 'ka -mo pla, 'in wa 'ka o -Zezu 'yu ladi.

19 Nyumaa -zloo 'gbu, da wa 'kaa 'plili -bha 'ni -mi. Toun, 'in wa yia weε -budu 'wlu -gbla. Wa yia -bha hwe -di, wa -laha -bha o, 'in wa yia weε -budu oo lasibhli nyumaa -zlo nyidi -Zezu 'yu tein.

20 -Zezu 'yia nu, wa ka o dli -gu zv, o neε oo guzonyo -ylae: «'Tale, in ka -na gbonyii 'wuti.»

21 -Zezu gba 'saa da toun, -Lagoo titeε gwesanya -yo

Falizinyuma yia 'ηwunwue ηwunwue bhli: «Nyoo oo nyume -mōni -mia, 'in o veli -Lagoo? Nyoo mneni o 'ka nyimaa gbonyii 'wotia? -Lagoo 'debhlogbōo mnenia we, we 'ni mso?»

22 Gbu -we wa mia dli zo lapopalida, -Zezu yibhelia we 'ji ni, 'in o nee wa -ylae: «Lee ka 'gbu a popali sa gbu -muni dli zo la?»

23 In 'ka gba: «In ka -na gbonyii 'woti», -mso -kalia -yo yaayu in 'ka gba: «-In -so 'wu, -in 'ka no», -mso -kalia -yo yi?»

24 In 'yibha a yibheli we 'ji nu, *Nyimee 'Yu ka we se dudu -gu, o 'ka nyimaa gbonyii 'woti.» Tōon, 'in o nee zolaslonyo -ylae: «-So 'wu, 'bhu -na 'sowli 'wu, mni -budunwee.»

25 -Bha -bhlokpade, zolaslonyo -soa 'wu nyima weee 'yibadi. O 'sowli -we -gu o pi yaa la, o 'bhua we 'wu, 'in o yia o -budunwee mni, -Lagoo 'ηni mninie nya.

26 Nyima weee -wa mia -bha, ηwegaga yia wa subha, 'in -nyanigbo yia wa -kpal. Wa yia -Lagoo 'ηni -mni, 'in wa nee: «-Yia! -A ka -zeen gwedigbonyaa da 'yi!»

-Zezu laa Levii, o 'ka o 'bi no (Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

27 -Mso 'bigu, -Zezu 'tlaa, o mi sa -zieda, 'in o yia *nisun -gwezisanyo yabhlo 'yi, -zugba -moo -di -moo lubhonu -budu zo la. 'Mo wa laa Levii. 'In -Zezu nee o -ylae: «Yi 'mi 'bi.»

28 Tōon, *Levii -soa 'wu, o tia -bha o -lu weee, 'in o yia -Zezu 'bi mni.

29 -Mso 'bigu, 'in Levii yia -Zezu -yla lililu 'kadu pi o -budu zo. -Zugba nisun -gwezisanya duun -yo nyima toba mi -bha, 'in wa yia li dabudu.

30 Falizinyuma -yo wa -Lagoo titee gwesanya 'yia we -yo, 'in wa yia wa zo ηwunwenie bhli. 'In wa nee -Zezuu 'binonya -ylae: «Lee ka 'gbu a -yo nisun -gwezisanya -yo gbonyuuu kwe -cian toba 'so li, 'in a -yo wa 'so maa?»

31 -Zezu 'bhua weli 'wu, 'in o nee wa -ylae: «Nyima -wa -yalia, wa'a mni -dotlōo -gu, nu, guzunya mnia -dotlōo -gu.»

32 In 'ni nyima -wa laa wa 'de nyima tiklu lalee 'gbu yi. Nu, gbonyuu -lenonyaa 'gbu in yia yi, wa 'ka wa dli 'bhiti.»

-Lagoo gbuzōnu -yo nyimaa lenugbu 'ci'in no dabudu (Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

33 'In nyima toba nee -Zezu -ylae: «Zaan 'binonya plaa 'sun, 'in wa bhuhoea -Lago, 'sa Falizinyimaa 'binonya nu 'yaa. 'In -nanu 'binonya mi lida, -zugba wa ma!»

34 -Zezu yia we 'bigopal wa -ylae: «Nyime -ka o 'ηwno -kwa -feti -sada -mi, o -ka o 'talea la, a mneni a 'ka gba wa -yla wa pla 'sun, -zugba oo 'ηwnoo 'lowli mi wa glaa?»

35 Bhla yabhlo yia nynia, 'in wa 'ka 'ηwnokwanyo wa glaa -sa. Wee 'ylunya -mni nya, wama 'kaa 'sun pla.»

36 'In -Zezu yi 'yaa wa gbūu nine -mni 'pali. O nee wa -ylae: «Nyime yabhlogbōo 'ni mneni o 'ka 'naa lolu yla, 'in o 'ka we 'pi 'naa sua -yolaneni,

'in ɔ 'ka we pipe. We -ka -muv, -zugba yla wa ylaa wee 'naa lolu bhe. We 'yli 'na 'ka 'wuwlv.

³⁷ 'In nyime yabhlogboɔ 'ni mneni ɔ 'ka nu lolu *bala sva 'wv slu. ɔ -ka 'sa nu, 'in we wlv. 'In wee nu jitea dɔv, -zugba wee balanya ka -nyumɔ.

³⁸ We 'gbv, a slu nu lolu bala lolu 'wv.

³⁹ 'In nyime ɔ -ka nu sva 'ma, nu loluu 'ma tv'v 'bha ɔ. -We ka gbv -wa, gbaa ɔ yia nu: «Nu sva nani 'yli.» »

6

-Zezu mi Nyapeyli -Kanyɔ nya

(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

¹ Zuifv Nyapeyli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya mi blekpaanya* 'plida, ɔ 'binɔnya -ka bleya 'kwa, wa -ka we 'titli, -zugba wa li we.

² Wa mi 'sa nuda, Falizinyima tlv 'yia wa -yɔ ni, 'in wa yia wa layibhae: «-We -amiaa tite gbaa, wa 'na nu Nyapeyli nya le -ni, lee ka 'gbv a nu we lea?»

³ -Zezu yia we 'bigopal wa -ylae: «-We nyimaa 'wlu-lapilinyɔ -Davidi nva le, -we mia celida -Lagosebhe 'wv, a 'ni -slɔ we zeli? 'Yli yabhlo nya, 'in nɔ yia ɔ -yɔ ɔ 'binɔnya 'bha,

⁴ -Davidi plaa -Lagɔɔ bubɔbudu zɔ, 'floo wa 'nyea -Lagɔ, ɔ 'bhua we 'wv, ɔ lia we, 'in ɔ yia ɔ nɔnɔnyaa -nu wla, 'in -maa yia we li. Wee

'floo -muni, -amiaa tite nee, -Lagɔbubɔnyaa 'dekpa 'ka yaa we li.»

⁵ -Zezu nee 'ya wa -ylae: «Nyime Yu mia, mɔ -wa Nyapeyli -Kanyɔ.»

Nyapeyli nya -Zezu jipea nyime ka sɔ 'kua

(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

⁶ Nyapeyli yabhlo nya 'ya, -Zezu plaa -Lagɔbudu zɔ, 'in ɔ yia -Lagɔweli -sloluslolue bhli. -Zugba nyime ɔ ka lilikwesɔ 'kua, ɔ mi wee -budu zɔ.

⁷ -Zugba -Lagɔ titee gwe-sanya -yɔ Falizinyima wv -Zezu tenyii, -de ɔ yi nyime jipe Nyapeyli nya, 'in sa ɔ ɔ zva tite 'nɔnɔwe, wa 'ka we gbv ɔ 'wlu di.

⁸ Ni, -Zezu -yi wa 'wlukvun lapɔpalgbv, we 'gbv, ɔ nee ɔ nyime ka sɔ 'kua -ylae: «-In -sɔ 'wv, -in 'yiligbe nyima weee -zejila 'wv.» ɔ nyime yia 'wvɔ, 'in ɔ yia 'yiligbe.

⁹ -Zezu nee wa -ylae: «Weli 'ni na yibhaa sa aɔn la. Sa tite gbaa? We nee wa nu gbv -zɔ nu le *Nyapeyli nya yaayu, wa nu gbv 'nyuu lee? Wa pue nyime yaayu, wa 'bha ɔ?»

¹⁰ -Zezu ylaa wa 'de weee -gv -yilili, 'in ɔ nee ɔ nyime -ylae: «-Glo -na sɔ 'wv.» -Mɔ nu 'saa -Zezuu weli -gv, 'in -mɔ sɔ yia 'pv.

¹¹ -We -Zezu nva le, 'in we yia -Lagɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyima 'ce 'nyuu dlɔ la. 'In -we wa 'kaa -Zezu 'wluo nu, 'in wa yia we pɔpal wa 'dekpa nyidi.

* 6:1 'Flooya wa laa -tuaweli 'wv: «bl'e».

-Zezu -saa -bha o tietienya
kugbua le 'so

(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

12 We bhla, -Zezu yia -Lago
bhuhhoe 'gbu-gogo 'wlu mu,
'in o yia -Lago bhuhhoeda -tu
zli yia o -zli.

13 Zli zlia, o yia o 'bunonya
la. Wa glaa, 'in o yia nyima
kugbua le 'so -bha -sa. 'In o yia
wa la o tietienya.

14 Wa nni nu: 'Simoo (-o ka
-banu o zua Peli) -yo -moo
bheli Andlee, 'Zake -yo *Zaan,
Filipu -yo Batlemii,

15 Matie -yo Toma, Alifee
'yu 'Zake -yo 'Simoo wa laa
*Zelotu,

16 'Zakee 'yu Zudas -yo Zu-
das Isikaliotu, -o 'kaa -Zezu
wla o tonyima kwee.

-Zezu mi nyimaa -zlo -
sloluda, -zugba o jipe 'sa
guzunya

(Mt 4.23-25)

17 -Zezu -yo o tietienya kug-
bua le 'so 'bhva -gogo 'wlu, 'in o
yia da ylalaa yabhlo 'yigbe, -
zugba o 'bunonya talaa -zlo mi
-bha de. Nyima -duun 'bhva
Zudee -yo -Zeluzalemu -dudu
-gu, we -yo Tili -yo Sidon -
gbenya mia gumunyu -gogo
-gu.

18 Wa 'de weee yia, -Zezu
welu yukwli pulve -yo o 'ka wa
jipee 'gbu. Nu, -wa zuzu 'nyii
mia salida, -Zezu ka wa jipe.

19 Nyima duun 'yibha wa
'ka o kwezi, -we ka gbu -wa,
'tite bhva o 'wu, we mi wa 'de
weee jipeda.

'Wututue -dlao -yo gbonyuuu
gbu

(Mt 5.1-12)

20 -Zezu ylaa o 'bunonya, 'in o
nee wa -ylae:

«Amia bobabhanya,
'wututue -dlao mi amiaa -
nu nya,
nu, -Lago pilu ain 'wlu la.

21 Amia nwo mia da 'bhada,
'wututue -dlao mi amiaa -
nu nya,
-we ka gbu -wa, lva a yia.

Amia mia da wida,
'wututue -dlao mi amiaa -
nu nya,
-we ka gbu -wa, nyaa a
yia.

22 Nyima -ka ain 'wonye,
wa -ka ain kwnee -sa, wa
-ka ain veli,

'in wa -ka amiaa daa
gbonyuu gba Nyimee
'Yuu 'gbu,

'wututue -dlao mi amiaa -
nu nya.

23 «-Muu 'sasokpa -gbunya -
ka ain yli, a lite 'muna nya. Nu,
amiaa -tnu 'kadu mi -mo ain
woda -Lago -gbe. Nu, 'sa wa
dukpasu palu bhva -Lago gbu -
falipanya 'klyie 'wu.

24 Amia, 'nnumunya,
gbonyuu mi amiaa -nu
nya,

a ka amiaa zozonunya
kwee -seli dudu -guu
'gbu.

25 Amia -wa lva da,
gbonyuu mi amiaa -nu
nya, -we ka gbu -wa,
nwo yia ain 'bhva yia.

Amia -wa mia da nyada,
gbonyuu mi amiaa -nu
nya, -we ka gbu -wa,
gu yia ain 'wowlva, 'in a
'ka wi.

26 Nyima weee -ka amiaa
gbuzonu gbada -mi,

-zugba gbonyuu mi
amīaa -nu nya.

Ni, 'sa wa dukpası nu bhaa
yoyogbuu -falipanya.

A -kali amīaa nyima 'nyiii
ze

(Mt 5.38-48, 7.12)

27 «Amīa -wa pūba da 'mi
yukwli, in nēē ain -ylaē: a -kali
amīaa tonyimaa ze, -wa nyēa
ain 'wū, a nu wa zuzōnu 'wluo.

28 -Wa bhliā ain gwēze, a
ḡwna wa 'nyu la, -wa palia ain
'klyie 'wū, a bhuhhoe -Lagō
wa 'ḡni nya.

29 Nyime -ka -na yukwli
yabhlo 'kpa 'wūsubha, -in
'bhiti o -yla we -būdu. 'In o -
ka -na -gūslunaa 'wūbhu, -in
'na 'tūtū -na -bana o kwēē -ni.

30 Nyōo nyōo -ka -mi -lu -
zlali, -in 'nyē we o. 'In nyōo -ka
-na -lu 'wūbhu, -in 'na 'yibhali
we -yō la -ni.

31 -We a 'yibhaa nyima nu
ain -yla ē, amīa nu 'ya we ē
wa -yla.

32 «-Wa -kalia amīaa ze, we -
ka -maa -bhloo 'dēē ze a -kali,
a 'na pūpali 'wlukūn la -ni ni,
-Lagō yia ain 'penia we 'gbu -
ni. Gbonyuu -lenunya -kali 'ya
-wa -kalia wamīaa ze, we 'ni
saa?

33 -Wa nua ain 'nanı 'wū,
a -ka maa -bhloo 'dē 'nanı
'wūnu, -Lagō 'nia ain 'penia yi.
'Sa gbonyuu -lenunya -maa nu
'ya, we 'ni muu?

34 Nyuma -wa saa amīaa
kpagbu, a -ka -maa -bhloo
'dē kpagbu -yōfa, lēē -lu a
'ka 'yi we 'penie nya -Lagō
kwēēa? Gbonyuu -lenunya
mia ni, gbonyuu -lenunya wa
fa kpagbu -yō. 'In wa 'ka we
'bigupali -nu 'yu 'gbu!

35 We 'gbu, in nēē ain -ylaē, a
-kali amīaa tonyimaa ze. A nu
zuzōnu ē. A fa kpagbu, amīaa
dli 'na -tūb we 'bigupali -nu -
yla -ni. Ni, Yali -Lagō yia ain
'penia, 'in a 'ka o 'yua -ze. -Lagō
mi zuzōnu lenunya nya, -wa
'nia 'nanı -yi -yō nyima 'nyiii
gbēgbēin.

36 Sa amīaa Dide -Lagō kaa
nyazıdli ni, amīa -ka 'ya 'sa
nyazıdli.

A 'na 'bhulu nyima -putuu -
yōgbu 'wū -ni

(Mt 7.1-5)

37 «A 'na 'bhulu nyima -
putuu -yōgbu 'wū -ni, -Lagō yi
amīaa -yōgbu 'wūbhu. A 'na
dli nyima wa gbonyuuu 'gba
'wlu -ni, -Lagō yi amīaa -nu ain
'wlu di. A ti nyimaa -yōgbu
'wū, 'in -Lagō 'ka amīaa -yōgbu
'wūti.

38 A 'nyē nyima, 'in -Lagō
'ka ain 'nyē. A -ka 'sa nu, 'in
-Lagō slua amīaa bi 'wū -lu,
'in wa bhua we, 'in we kūa,
'bhie, we sloa gwe -yō la. Sa a
nyēa nyima, 'sa -Lagō yia ain
'nyēa.»

39 'In -Zezu yi 'yaa wa gbūu
nine yabhlo 'pali: «'Lōlōnyō
mneni o 'ka 'lōlōnyō su lakpa,
'in o 'ka o 'yoo da -sloluu? Wa
-ka 'sa nu, 'in wa 'dē 'sō bhilia
'bhoka 'wū, we 'ni muu?

40 «Ni, 'kpiakpianyō
yabhlogbōo 'ni o -slolunyō
'wūzi. 'Kpiakpianyō -o -ka
'wūsihbli, o -kanyō o -yō o
mnenia 'wū.

41 «Būēē gō -lē mia -na bheli
'yliya 'wū, 'mu -na yia -yō, 'in
su -kibhe 'kadū -we mia -na
'yliya 'wū, -i 'in 'yi we -yō. Lēē
-lu ka 'gbua?

42 -M₁, -m₂ kaa su -kibhe 'kadu 'yilia 'wu, 'in -i 'in 'yia we -yo, sa -na gba -na bheli -ylae: <Na bheli, -in 'tide 'mi 'yi, in 'ka -mi wee bu_{EE} go 'yilia 'wu -saa?> Wel₁ 'so -nyime, -in -sa -slo -na 'de su -kibhe 'kadu 'yilia 'wu, -in 'ka layi, 'bhie, -in 'ka bu_{EE} go -na bheli 'yilia 'wu -sa.

Suu 'bhue -yo wa yibhelia we

(Mt 7.16-20, 12.33-35)

43 «Su -z₂nv 'tnv 'bhue 'nyuu, 'in su 'nyuu 'u tnv 'bhue -z₂nv.

44 Suu 'bhue -yo wa yibhelia we. Wa'a -sa magloo mn_{EWIA} 'wlu, 'in wa'a -sa *-dl₂ya 'yilu su 'wlu.

45 Nyime -z₂nv mia, gb₂z₂nv mia o dibhe 'wu, 'mv o nva le. 'In nyime 'nyuu mia, gb₂nyuu mia o dibhe 'wu, 'mv o nva le. Nu, gb₂nya bh₂va nyime_{EE} dibhe 'wu, mv tlaa o n_{WE}.

-Budu 'soo gb₂vv nine

(Mt 7.24-27)

46 «L_{EE} ka 'gb₂, a la 'mi <-am₁aa -Kanyo, -am₁aa -Kanyo>, 'in -we na gbaa a₁n -yla, 'in a'a nv we laa?

47 Nyime o yia na -gb₂, o pulva na weli yukwli, 'in o n₂a we -gv, o 'w₂wlv na yia a₁n 'kl₂slolua.

48 O 'wlv sa nyime o yia o -budu 'subhaa, 'in o yia 'w₂tl₂o -bhoka 'bhlu, 'in o yia we gwe glu pal₁ tukpa -gv, m₂. 'Nyu 'kadu lva, we -gbligbli yilia wee -budu -yo, we 'ni we -wlv, wee -budu mi 'subhada 'nan₂vv 'gb₂.

49 'In nyime o pulva na weli yukwli, 'in o o n₂a we -gv ni,

o 'wlv sa nyime o 'subhaa o -budu d₂du klo -gv, 'in o 'nia we gwe glu 'pa, m₂. 'Nyu 'kadu lva, we -gbligbli yia, 'in we yia we -wlv -bha -bhlokpade. 'In wee -budu yia lamumni weee.»

7

-Zezu jipea 'sl₂jaa 'yugal₂nyo zolubhon₂nyo

(Mt 8.5-13)

1 Da -Zezu bh₁a w₂l₂nya -m₁ni gbag₂ie, nyumaa -zlo -wa mia o yukwli pulva -yla, 'in o yia Kap₂naum₂ gbe nukpl₂ m₁ni.

2 -M₂ Kap₂naum₂, *Wl₂m₂ -sl₂ja gl₂ gb₂uu 'yugal₂nyo ka zolubhon₂nyo yabhlo o 'yibhaa bhabha. O zolubhon₂nyo ka gu -yo, we -tu 'wv -se, o 'ka tl₁.

3 Da o 'sl₂jaa 'yugal₂nyo 'nva -Zezuu 'di, 'in o yia Zuif₂ov nyima kpa₂ t₂lva o 'w₂tie, nu, o yi o 'ka o zolubhon₂nyo jipe.

4 Wa m₁nia, 'in wa yia -Zezuu -gb₂ nyini, wa bhuh₂hoea o bhabha, 'in wa n₂ee o -ylae: «Nyime mia da, nyime -z₂nv -wa, o ka we 'klv, -in 'ka o -y₂b₂.

5 O kal₁ -am₁aa nyima weee ze, 'in m₂ 'subhaa -am₁aa -Lag₂budu.»

6 'In -Zezu -yo wa 'so yia m₁ni.

Wa 'ka o -budu -yo cipaa yi, 'in o 'sl₂jaa 'yugal₂nyo yia o 'talea tie, nu, wa m₁ni -Zezu yoo wa gbae: «Na -Kanyo, -in 'na sial₁ -na 'de -ni, in 'ni we 'klv -ka, -in 'ka na -budu o pla.

7 'In 'ni we 'klv -kaa 'gb₂, na 'de 'nia -na -gb₂ m₁ni. -M₂vv

'gbu, -in gba weli yabhlogbɔɔ, 'in na zoyu 'ka 'pu.

⁸ Nu, in ka 'wlulapilinya, 'in na zwa wa 'nɔŋwe. In ka 'sloja, -wa 'wlu in pila la. In -ka 'yabhlo -yla gbaɛ: <-In mni!>, 'in ɔ mnia. In -ka 'ya -budu -yla gbaɛ: <-In yi!>, 'in -mɔɔ yia. 'In in -ka na zɔlubhononyɔ -yla gbaɛ: <-In nu -mni le!>, 'in ɔ nua we ɛ.»

⁹ Da -Zezu 'nua wɛlinya -mni, 'in ɔ yia ɔ 'sloja glu gbuu 'yugalinyɔ 'ɲni kwali. 'In nyimaa -zlo mia ɔ 'bi, ɔ 'bhitia wa -gbe la, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «In nɛɛ aɪn -ylaɛ: nyime, -ɔ zwa sa dli ni, in 'ni -slo we -kanyɔ 'yi Izlaeli -duduɔ 'debbie -gbolu -gv.»

¹⁰ -Zezu gba 'saa tɔn, 'sloja glu gbuu 'yugalinyɔɔ tietienya yia ɔ -gbe lɔbhiti, wa 'kaa yi, -zugba ɔ zɔlubhononyɔ kaa gu -yɔ, ɔ ka 'pu.

-Zezu 'bhua -dugba ɲwnɔɔ nukpasuyu yabhlogbɔɔ 'wu tithie b

¹¹ -Mɔɔ 'bigu, 'yli yabhlo nya, 'gbe yabhlo wa laa Naini, 'in -Zezu yia -mɔ mni, -zugba ɔ 'binɔnya -yɔ nyimaa -zlo -yɔ ɔ 'sɔ mi nɔda.

¹² ɔ 'ka wee 'gbee 'suo ɲwe -yɔ cipaa mni, -dugba -ɲwnɔ yabhloo nukpasuyu yabhlogbɔɔ tia, wa mi ɔ 'bhilda mniɔda. -Zugba wee 'gbee nukpla -nyima duun -yɔ ɔ -dugba ɲwnɔ nɔ, wa mni 'bhoka -gv.

¹³ Da Nyimaa -Kanyɔ 'yia ɔ -dugba -ɲwnɔ -mɔni -yɔ, 'in -mɔɔ yia ɔ nyazi 'wola bhabha. ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «A -gɔlv 'wu, a 'na wili -ni.»

¹⁴ 'Bhie, ɔ bea -bha, 'in ɔ yia 'kwiee -gbo kwɛzi. 'In we 'wɔbhunya yia 'yigbe. -Zezu nɛɛ: «Nyimesloyu, in nɛɛ, -in -sɔ 'wɔ!»

¹⁵ -Zezu gbaa 'sa tɔn, 'in ɔ tithlunyɔ yia 'wɔsɔ, 'in ɔ yia gbagbie bhli. 'In -Zezu yia ɔ 'nyaa ɔ yoo 'nye.

¹⁶ -Nyanigbo yia nyuma weee -kpal. 'In wa yia -Lagɔɔ 'ɲni ylimanie bhli, wa nɛɛ: «-Lagɔgbuɔ -falipanyɔ 'kadu yabhlo ka -aɪn glaa yi. -Lagɔ ka ɔ nyima 'wɔsaa yi.»

¹⁷ -Zezuu 'ɲni -zɔnɔ yia lam-neni Zudee -dudu weee -yɔ we kwesi -gbe weee -gv.

'Zan -Batisi tiea nyima -Zezuu -gbe

(Mt 11.2-19)

¹⁸ -We weee 'pila, 'Zan -Batisi 'binɔnya yia we ɔ -sali lɔdi nya. 'In 'Zan -Batisi yia wa glaa nyima 'sɔ la.

¹⁹ 'In ɔ yia wa Nyimaa -Kanyɔ -Zezuu -gbe tie, wa 'ka ɔ layibha 'lee: «Nyime -ɔ 'kaa yi, -a mia wɔda, 'mɔ -in -mia yi, yaayu, -a wɔ nyime -putuu?»

²⁰ ɔ 'Zan -Batisi 'binɔnya nynia -Zezuu -gbe, wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «'Zan -Batisi tiea -aɪn -na -gbe, -a 'ka -mi layibha 'lee: <-Lagɔɔ -Bhasanyɔ -ɔ 'kaa yi, -a mia wɔda, 'mɔ -in -mia yi, yaayu, -a wɔ nyime -putuu?» »

²¹ Wee bhla -bhloo 'de nya, -Zezu jipea guzɔnya duun -yɔ 'kukunya, 'in nyima -wa kaa zuzu 'nyii 'bi, ɔ yia we wa 'bi vu, 'in ɔ yia 'lɔlɔnya duun 'yli -blo.

²² 'Bhie, ɔ nɛɛ 'Zan -Batisi tietienya 'sɔ -ylaɛ: «A mni, -we a 'yia -yɔ, 'in a 'nua, a -sali

we 'Zan -Batisu ludi nya: <Nu, 'lɔlɔnya mi layida, 'tigitiginya mi nɔda 'nanuu, *sɔlbhanya ka 'pu, 'sulonya mi 'nuda, tilitinya ka tilitie lu 'wɔsɔ, 'in wa mi -Lagɔgbu gbada bobabhanya -yla.>

23 Nyume ɔ 'ni 'mi dli -gb -sa, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi ɔ -nu nya.»

-Zezu gbaa 'Zan -Batisu gbv ɔ 'binyumaa -zlo -yla

24 Da 'Zan -Batisu tietienya 'bhitia lu, -bha -Zezu bhlia 'Zan -Batisu gbv gbagbie nyumaa -zlo -yla. ɔ neɛ: «Lɛɛ -lu a mni ylaa da bebleɛa? Gblee -we -pipe mia zukluda, mu -wa yi? -Innya!

25 'In lɛɛ -lu a mni -slɛɛn -mɔ ylaa? Nyume ɔ -plaa 'ɲnumni naa 'wu, mɔ -wa yi? A -yi we 'ji nu, nyuma -wa plaa 'ɲnumni -naa -zɔnɔnya 'wu, 'in wa mia 'ɲnumni -li nyidi ni, nyumaa 'wluwapilinyaa -budu zɔ wa -dɔɔ la.

26 Lɛɛ -lu a mni -mɔ ylaa tenyua? -Lagɔgbu -falipanyɔ -wa yi? In, in neɛ aɩn -ylaɛ: ɔ 'yli, ɔ -zi -Lagɔgbu -falipanyɔɔ 'degbolu.

27 Nu, -Lagɔ neɛ ɔ 'sebhe 'wu 'Zan -Batisu daaɛ:

<Mi 'yu na paa na *tietienyɔ yoo,

'in ɔ 'ka -na 'yoo -yɔmnazi.>

28 In neɛ aɩn -ylaɛ: nyuma -wa 'ɲwni gwaha, wa glaa, nyume ɔ 'kaa 'yli, ɔ 'ka 'Zan -Batisu -zi, -mɔɔ 'ni -mi. -Zugba, nyuma -wa -Lagɔ pɔɔ 'wlu la glaa, nyume 'kienyile 'yli, -mɔɔ -zi ɔ 'wu.»

29 Nyuma weee -yɔ nison -gwɛzisanya -wa pɔɔba 'Zan -Batisu weli yukwli, wa ka we 'jiyibheli nu, -Lagɔ tiklu, 'in wa yia wa 'de 'Zan -Batisu yoo 'nye, 'in -mɔɔ yia wa batizee.

30 Nu, Falizinyuma -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya ka zɔzɔnu -Lagɔ 'kaa wa -yla lenu kwnɛɛ -sa, 'in wa 'ni ɲwnu 'Zan -Batisu 'ka wa batizee.

31 -Zezu neɛ 'yae: «Waa deɛlɛɛn -nyuma, nyɔɔ in 'ka wa 'wɔpaha? Nyɔɔ wa -yɔ ɔ 'wɔwɔɔ?»

32 Wa 'wɔ sa 'yilaasi -ɔɔ la -gblɔgbu 'wu, ma. -Zugba wa lilali, 'in wa gba wa -lima -ylaɛ:

<A ka aɩn -yla -lili bhli,

a 'ni lite!

'In -a yia aɩn -yla guzɔ -lu bhli, a 'ni wi!>

33 Nu, 'Zan -Batisu yia, ɔɔ lia lililu -zɔnu, ɔɔ 'maa nu, 'in a neɛ: <ɔ ka zuzu 'nyuu 'bi.>

34 *Nyumeɛ 'Yu yia ni, ɔ li, 'in ɔ maa. 'In a neɛ: <A -tali, nyume mia de, liligbu -yɔ nɔmagbu ɔ kaa. *Nison -gwɛzisanya -yɔ gbonyuuu kwe -cian, wa 'tale ɔ -mia.>

35 Nu, -wa ɲwnua -Lagɔgbu -yɔ, ma yibhelia we 'ji, -Lagɔɔ gbuyilo mia, we tiklu.»

-Zezu tia gbonyuuu lenv -ɲwnɔ yabhloo -yɔgbv 'wu

36 Falizinyume yabhlo laa -Zezu, wa 'ka li dabɔɔ. 'In -Zezu yia ɔɔ Falizinyumeɛ -budu zɔ pla, 'in ɔ yia lililu gwe ladi.

37 -Muu bhla, gbonyuuu lenv -ɲwnɔ yabhlo mi wee 'gbe -muu nɔkple. ɔ 'nua nu, -Zezu

mɪ Falizɪnyumɛɛ -gbɛ lida, ɔ -yɔ *-lasiklɔ -zɔnɔɔ -bhonyidaa yeyenu yia -mɔ mɪ.

38 'In ɔ yia -Zezu lɔɔ ladi, -mɔɔ bhɔnya -yɔ, -zugba ɔ wi. 'In ɔ 'mɔ yia -Zezuu bhɔ wɔtɔɔ. 'Bhie, ɔ yia we -yɔsɛ ɔ 'nyi nya, ɔ yia we gbleli, 'in ɔ yia -lasiklɔ ɔ bhɔ -yɔ slu.

39 Falizɪnyumɛ, ɔ laa -Zezu wa 'ka li dabɔɔ, ɔ 'yia we -yɔ, ɔ nɛɛ ɔ 'dɛɛ dli zɔɛ: «ɔ nyumɛ -mɔnɪ -ka yaa -Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ 'piɛɪn, 'ɲwɔɔ ɔ mia dɛɔ kwɛzɪda, sa ɔ mia, -zugba, ɔ ka yaa ɔ yibheli gbɔnyuu lɛnɔ ɲwɔɔ nya.»

40 -Zezu 'bhua wɛli 'wɔ, ɔ nɛɛ ɔ Falizɪnyumɛ -ylɛɛ: «'Simɔɔ, in 'yibha in 'ka -mɪ -yla gbɔ yabhlo gba.»

'Simɔɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -in gba.»

41 'In -Zezu nɛɛ: «Nyumɛ yabhloo kpagbɔ mia nyuma 'sɔ -yɔ. 'Yabhlo ka tamaa 'wlu glɔ gbɔ -zakpa gbɔ 'wlu (500.000), 'in -gɔɔ kaa 'wlu glɔ 'sɔ 'wlu kugbua 'wlu (50.000).

42 Nu, waa nyuma 'sɔ 'na 'ka wee kpagbɔ -saa 'gbɔ, 'in ɔ nyumɛ yi 'saa we ti. 'Lee wa 'dɛ 'sɔ glaa nu, nyɔɔ 'ka ɔ nyumɛ 'yibha bhabha?»

43 'In 'Simɔɔ yia we 'bigɔpalɛ: «-Amɪ dlu nu, ɔ kaa 'gwɛzi 'kadɔ 'wlu, mɔ 'kaa ɔ 'yibha bhabha.»

'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «Gbɔ -zɔnɔ -in gbaa.»

44 Tɔɔn, -Zezu 'bhitia la 'ɲwɔɔ -gbɛ, 'in ɔ nɛɛ 'Simɔɔ -ylɛɛ: «-Na yi 'mɔ ɲwɔɔ ni -yɔɔ? In plaa -na -budu zɔ, -in 'ni 'mɪ 'nyu 'nyɛ, in 'ka bhɔ -yɔ budo.

Nu, mɔ budoa na bhɔ -yɔ ɔ 'mɔ nya, 'in ɔ yia we -yɔ sɛ ɔ 'nyi nya.

45 -In 'ni 'mɪ gbleli, nu, ɔ plaa, mɔ -tɔa na bhɔ gblelida.

46 -In 'ni 'mɪ 'kpɪ 'wluo slu, nu, mɔ slua na bhɔ -yɔ -lasiklɔ.

47 We 'gbɔ, in nɛɛ -mɪ -ylɛɛ: -Lagɔɔ zɛ ɔ kalia bhabhaa 'gbɔ, -Lagɔ ka ɔ gbɔnyuu duun 'wɔti. Nu, nyumɛ ɔ nɔa gbɔnyuu 'kienyi lɛ, 'in -Lagɔ yia ɔ -yɔgbɔ 'wɔti, ɔ -Lagɔɔ zɛkalɪdlɪ -sɛ.»

48 'In -Zezu nɛɛ ɔ 'ɲwɔɔ -ylɛɛ: «In ka amaa gbɔnyii 'wɔti.»

49 -Wa -yɔ ɔ 'sɔ mia lida, -maa nɛɛ -mɔ dli zɔɛ: «Mɔɔ -nyumɛ mɔa, 'in -mɔɔ ti nyumɛɛ gbɔnyuu 'wɔa?»

50 'In -Zezu nɛɛ ɔ 'ɲwɔɔ -ylɛɛ: «Amaa dli ka ain pue, a mɪ, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -yɔ ain 'sɔ -mɪ!»

8

'Nyumu-wa nɔa-Zezu 'bi

1 -Mɔɔ 'bigɔ, -Zezu yia 'gbe 'kadɪ -yɔ 'gbe yua 'wɔ mɪ, *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlɛe gbɔzɔnɔnyaa gbagbɛ nya, -zugba ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ -yɔ ɔ mɪ.

2 'In, 'ɲwɔn tɔlɔa ɔ vua zuzu 'nyii 'bi, -yɔ ɔ jipea, -maa mɪ 'ya -bha. Wa ɲɔ ni: Magɪdalaa -ɲwɔn Malii zuzu 'nyii gbesɔ 'tlaa 'wɔ,

3 Ewɪlɔɔɔ lubhonɔnyɔ 'kadɔ Kuzaa 'ɲwɔn Zanɪ, -yɔ 'Suzanɪ -yɔ 'ɲwɔn dumadu, -wa -saa -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'wɔ, wa zɔzɔnɔ nya.

*'Mnɔpanyɔɔ gbɔɔ nine
(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)*

4 Nyūmaa -zlo 'bhva 'gbe -bhlo -bhlo 'wv, 'in wa yia -Zezu -yɔ 'wlugbeli. 'In ɔ yia gbv nine -mɪnɪ wa 'palɪ.

5 «Nu, kpaapanyɔ mɪa ɔ 'mnɔ 'paa. ɔ mɪ ɔ 'mnɔ 'pada, ɔ 'mɪa we, 'in we -zakpa -bhlo yia 'yoo ŋwe -yɔ bhli. 'Plɪplɪnya nɔa we -gv, 'in 'zianya yia we li.

6 Tɔlvɔ yia tɔkpa -dɔdɔ -gv bhli, we mia, -bhaa bla 'nɪ 'nyu 'wɔlakaa 'gbv, 'in we yia yɛ.

7 Tɔlvɔ yia -kpɔga glaa bhli, 'in -mɔv -yɔ we 'sɔ yia 'wɔsɔ, 'in -mɔv yia we -gv palɪ, 'in we yia we 'tuntnu.

8 Tɔlvɔ yia dɔdɔ -zɔnv -gv bhli, 'in we yia mi, we 'paa lakpa, we lakpa -bhlo -sa -mɔ 'yaa glv gbu.»

'In -Zezu yia we -gv dɪ wɛli 'tɪtɛ nyɛ: «-ɔ -ka 'nɔnv -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.»

-Mɔmv ka 'gbv -Zezu pa gbv ninea?

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

9 ɔ 'bɪnɔnya ka ɔ wee gbv nine -mɪnɪ 'ji layɪbha.

10 'In ɔ yia we 'bɪɔpalɪ wa -ylaɛ: «-Lagɔ ka ɔ nyūmaa 'wluɔpɪlɪgbv mɪa zizeda aɪn 'klɔslɔlu. 'In nyūmaa tɔlvɔ -nv mɪa, gbv nine nya wa 'paa we wa -yla.

«Wa -ka -lu yla, wa'a 'yɪ we -yɔ, 'in wa -ka gbv 'nɔ, wa'a 'nɔ we 'wɔla.»

-Zezu gbaa wee gbv ninee 'ji

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

11 «Wee gbv ninee 'ji nɪ: 'mnɔya mɪa, we 'wlv -Lagɔwɛli.

12 Nyūmaa tɔlvɔ 'wlv 'yoo ŋwe -yɔ da 'mnɔya bhli: wa -ka -Lagɔwɛli 'nɔ nɪ, 'in *'Kuzu yia, 'in we saa we wa dibhe 'wv, wa yi we dli -gv zɔ, 'in wa yi gbv 'wɔbhv 'gbv.

13 -Mɔmɔnya mia tɔkpa -bita -gv: -mɔv 'wlv nyūmaa -tɔlvɔ, -wa nɔa -Lagɔwɛli, 'in wa ŋwnua -bha we -yɔ 'mɔna nya nɪ, wa'a 'tide we 'yi, we'e fa wa 'wv somi. Bhla -sɛɛ nya, wa ŋwnua we -yɔ, 'in lay-lagbɔnya -ka yi, 'in wa dli bhva we -gv.

14 Nyūmaa tɔlvɔ 'wlv 'mnɔya -we bhli -kpɔga glaa: wa -ka -Lagɔwɛli 'nɔ, bhla -gvɔv -ka nɪnɪ, 'in wa tidea wa 'dɛ 'yi -sɛ -sɛ, 'in dliɔv -yɔ 'ŋnɪmɪ -li, dɔdɔ -gv 'mɔna -li tuntnu wa, 'in wa'a wla 'ya, -mɔv 'zali.

15 'Mnɔya -we bhliɔ dɔdɔ -zɔnv -gv, -mɔv nya 'wlv nyūmaa -wa nɔa -Lagɔwɛli dli -zɔnv nya, 'in wa zɔa we la, wa dli weee nya, 'in wa paa 'ya bhla weee nya.

'Napɛɛ gbv nine -yɔ -Lagɔwɛlu yukwli pvl sɔ

(Mk 4.21-25)

16 «Nyūmɛ -ka 'napɛ -nyūmaa, ɔ'ɔ -gbli we -solu 'wluo, 'in ɔ'ɔ fa we 'lii zɔ. Nu, yali ɔ dia we la -budu zɔ, 'in -wa -ka pla, wa 'ka we san -yɔyɪ.

17 Nu, -we weee mɪa zizeda, zli 'klv we yia 'tlaa, 'in -we weee mɪa 'wiemɪ -lu nya, 'ji wa yia we yibhelia, 'in we 'ka 'bhlewlv weee.

18 We 'gbv, a zɔ amɪa gbv yukwli pvl sɔ 'yliyɔ. Nu, -lukanyɔ mɪa, ɔ -nv wa yia -gvɔpalia, 'in nyūmɛ -ɔ 'nɪa -lu

duun -ka, we -sele -we -gv o dli mia, kwεε wa yia we o -saa.»

-Mama -wa -Zezuu bhelia -yo o 'nyaa?

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

19 -Zezuu bhelia -yo o 'nyaa 'so yia o 'yia ni, nyuma duuun 'gbv, wa 'ni mneni wa 'ka o yli.

20 'In wa yia -Zezu 'di kwae: «-Na 'nyaa -yo -na bhelia mi 'pipee. Wa 'yibha wa 'ka -mi 'yi.»

21 'In -Zezu neε wa 'de weee -ylae: «-Wa pulva -Lagoweli yukwli, 'in wa naa we -gv ni, ma -wa, na 'nyaa -yo na bhe- lia.»

-Zezu 'yligbelia -pipe 'kadu (Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

22 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yo o 'binanya -gblaa 'glv yabhlo 'wv ni, 'in o neε wa -ylae: «-A 'plidi 'nyuu kakpe -putu -gv.» 'In wa yia mni.

23 Da wa mia 'nyu 'wodida, 'in -Zezu yia 'ytaa ηwo. Toun, -pipe 'kadu yia 'nyu -gv 'pliphe bhli. 'Nyuu mi 'glv yeda, we -tu 'wv -se, wa 'ka 'nyu glu mni.

24 -Zezuu 'binanya bea o kwesi, 'in wa yia o ganu. 'In wa neε 'wukpikpie nya: «-Slolunyo, -Slolunyo, -amia tlia!»

-Zezu ganaa, 'in o yia -pipe 'wluo 'kpili. 'In 'nyuu -gbvgbv yia zobe, we yia 'yligbe blenyii. 'In -bha yia 'wuku.

25 -Zezu neε o 'binanya -ylae: «Mo amiaa dli zovbe mia?»

-Nyanigbo -kpalia wa ni, 'in ηwegaga yia wa subha. 'In wa neε wa 'dekpuv nyidiε: «Mo o nyume o -mou -mia, 'in o gba

'nyu -yo -pipe -yla, 'in we zv o 'nonyea?»

-Zezu -saa nyume yabhlo zuzu 'nyii 'bi

(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

26 -Zezu -yo o 'binanya -dia 'nyu 'wv, Zelazi -nyumaa dudu* mia nyuu kakpe yabhlo -gv, Galilee 'klv, -mo wa nyinia.

27 Da -Zezu 'bhva 'glv 'wv o 'sibhlia la, 'in wee 'gbee nukpla -nyume yabhlo yia o yoo yi. O nyume mia, zuzu 'nyii mia o 'wv. 'Bi ka 'wogwle, o'o -pla -bana 'wv, 'in o'o -gv -budu zo, nu, gbawla -nyidi o gva.

28 Da o 'yia -Zezu -yo, 'in o yia 'wokpi, 'in o yia o bhv -yo bhli. 'In o neε weli 'tite nyaε: «-Naa leε -gbv pidi na gbv 'wola, -Zezu, Yali -Lagoo 'Yu? -Mi na bhuhoea, -in 'na pali 'mi 'klyie 'wv -ni!»

29 -We ka 'gbv o nyume yi 'saa gba, zuzu 'nyuu mia o 'wv, 'mv -Zezu gbaa we 'tla o 'wv. Wee zuzu 'nyuu mia, 'wv we bhua o -zakpa duun nya. Wa -ka o sonya gbvan netellikpe nya, 'in wa -ka o gbloko bhv 'wv fa, 'in o dia we 'de weee. 'In wee zuzu 'nyuu kwaa o -flii.

30 -Zezu yia o layibhaε: «Sa wa la -na 'ηmia?»

'In o neε: «Na 'ηni wa laa <Slojaa -zlo>». -We ka gbv -wa, zuzu 'nyii duun mi o 'wv.

31 'In wee zuzu 'nyii neε -Zezu -ylae: «-Na zukpa -wa, -in 'na kwali -ain *glukaslv 'wv -ni!»

* 8:26 'Mv wa la 'yaa Gadale -nyumaa dudu.

32 -Zugba -boboo -zlo m_i we lililuu datalida -gɔgɔɔ nɔkpla -gu. 'In wee zuzu 'nyii nɛɛ -Zezu -ylaɛ: «-Na zukpa -wa, -in kwa -aun -bobonya mia n_i 'wɔ!» 'In -Zezu yia we 'yoo 'nye nu, we pla we 'wɔ.

33 Tɔɔn, zuzu 'nyii yia ɔɔ nyime 'wɔ 'tla, 'in we yia -bobonya 'wɔ pla. 'In wee -bobo weee yia -gɔgɔ kwli -gwagwie nya, 'in we yia 'nyu lu slo, 'in we yia tli -nya.

34 Da wee -boboo 'yliyɔzɔnya 'yia gbu 'plia n_i -yɔ, 'in wa -yɔ -gwagwie yia 'gbe 'kad_i -yɔ kudanya 'wɔ we 'di lamneni.

35 Da wee gbu -m_ni 'plia, 'in nyima yia -mɔ 'yia m_ni. Wa nynia -Zezu kwesi, nyime -ɔ 'wɔ zuzu 'nyii 'tlaa, 'in wa yia ɔ 'yi, -zugba ɔ -di -Zezuu bhv -yɔ la, -bana m_i ɔ 'wɔ, 'in ɔ 'wlukɔɔn ka ladolu. 'In -nyanigbɔ yia wa -kpal_i weee.

36 Sa ɔɔ zuzu 'nyii 'wɔ -nyime 'pɔa n_i, -wa 'yia wee gbu weee da, 'in -maa yia we 'di -sa wa -yla.

37 Tɔɔn, Zelazi -nyima weee nɛɛ -Zezu -yla, ɔ 'bhv wa dɔdɔ -gu. Nu, -nyanigbɔ ka wa -kpal_i. 'In -Zezu yia 'glv 'wɔgb_la, ɔ 'ka lɔm_ni.

38 Nyime ɔ zuzu 'nyii 'tlaa 'wɔ, bhubhoea -Zezu, ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «In -yɔ -m_i 'sɔ 'ka m_ni.» 'In -Zezu yia ɔ lɔlabhitili, ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ:

39 «M_ni -na -budunwɛɛ. -We weee -Lagɔ nɔa -m_i -yla lɛ, -in gba we nyima -yla.» Ɔɔ nyime m_nia, -we weee -Zezu nɔa ɔ -yla lɛ, 'in ɔ yia we 'di lamneni, wee 'gbe 'kad_v nɔkplɛ weee.

-Zezu puea 'ɣwnɔ yabhlo, 'in ɔ yia -Zalusu 'ɣwnɔyu 'yliyɔgagie 'nye

(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

40 Da -Zezu yia lu 'nyuu kakpe -putu -gu, 'in nyimaa -zlo yia ɔ yoo -sa, wa m_i ɔ wɔdaa 'gbv.

41 We bhla, nyime ɔ wa laa -Zalus_i nynia -Zezuu -gbɛ. -Lagɔbuduu -kanyɔ yabhlo ɔ -mia. 'In ɔ yia -Zezuu bhv -yɔ bhilili, ɔ yia ɔ bhubhoe nu, ɔ yi ɔ -budunwɛɛ.

42 -We ka gbu -wa, ɔ 'ɣwnɔyu yabhlogbɔɔ kaa -zɔ kugbua lɛ 'sɔ, mɔ mia tɔda.

Da -Zezu mia -mɔ m_nida, -zugba nyimaa -zlo tuntnu 'saa ɔ sɔ weee lu.

43 Wa nyidi, 'ɣwnɔ yabhlo mia -bha, ɔ kwɛpalie li ɔ -yɔ -zɔ kugbua lɛ 'sɔ. 'In ɔ yia 'gwɛzi weee -nyumɔ. -Dɔtlɔɔ yabhlogbɔɔ 'n_i ɔ jipe.

44 Ɔ 'plilia -Zezu lɔv, 'in ɔ yia ɔ -banaa ɣwɛ kwɛzi. -Bha -bhlokpade ɔ 'pɔɔn yia 'wɔkan_i.

45 'In -Zezu yia layibhaɛ: «Nyɔɔ zi 'm_i kwɛa?»

Wa 'dɛ weee m_i we kpɛlidaa 'gbv, 'in Piɛli nɛɛ: «Na -Slolunyɔ, nyima -wa gbelia -m_i, ma tuntnu -m_i sɔ weee lu!»

46 'In -Zezu nɛɛ: «Nyime yabhlo ka 'm_i kwɛzi, in ka we 'jiyibheli nu, na 'tite ka lubho nu.»

47 Ɔɔ 'ɣwnɔ 'yia we -yɔ nu, wa ka we 'jiyibheli, 'in ɔ -yɔ telitelie yia -Zezuu bhv -yɔ bhilia m_ni. 'In -we ka 'gbv, ɔ yia ɔ kwɛzi, 'in sa ɔ 'pɔa -bha -bhlokpade, ɔ yia we gba ɔ -yla, nyima weee 'yibadi.

48 -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Na 'yu, amaa dli ka ain pue, a mni, 'wɔtutɔve-dlɔɔ -yɔ ain 'sɔ -mɪ!»

49 Da -Zezu mia gbɔ -mɪnɪ gbada, nyɛmɛ yabhlo 'bhɔva -Zalusɪ -buduŋwɛɛ, ɔ yia 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In 'na sialɪ Nyɛmaa -Kanyɔ -nɪ, -na 'ŋwɔnyu ka tli.»

50 -Zezu 'nɔva we nɪ, ɔ nɛɛ -Zalusɪ -ylaɛ: «-In 'na nɔnɔ nyanɔ -nɪ, -in zɔ dli! 'Pɔva ɔ yia.»

51 -Zezu nynia wee -buduŋwɛɛ, ɔ 'nɪ ŋwɔnyu nyɛmaa -putu 'ka wee -budu zɔ pla, 'mɔ we 'nɪ Piɛli klaa, *Zaan klaa, *Zake klaa, we -yɔ 'yuu dide -yɔ ɔ 'nyaa 'wɔbhɔ.

52 Nyɛmaa weee mɪ wida, -zugba wa bhali ɔɔ 'ŋwɔnyuu 'gbɔ. 'In -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «A 'na wili -nɪ, ɔ 'nɪ tli, 'yɛlaa 'wɔ ɔ mia.»

53 'In wa -yi we 'ji nɪ, 'yu ka tli 'gbɔ, wa yia ɔ gla pali.

54 -Zezu kpaha ɔ sɔ -yɔ, 'in ɔ yia 'wɔkpɪ, ɔ nɛɛ: «Na 'yu, a -sɔ 'wɔ!»

55 ɔ zuzu 'sibhɪa ɔ -gɔ la, 'in ɔ yia 'wɔsɔ -bha -bhlokpade. -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «A 'nyɛ ɔ lililu.»

56 -We 'plia, 'in we yia ɔɔ 'ŋwɔnyuu 'nyaa -yɔ ɔ dide ŋwɛgaga -sɔbhali. 'In -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «A 'na gbali we nyɛmɛ yabhlogbɔɔ -yla -nɪ!»

9

-Zezu tiea ɔ 'binɔnya kug-bua lɛ 'sɔ

(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

1 'Yɪ yabhlo nya, -Zezu gbe-lia ɔ 'binɔnya kug-bua lɛ 'sɔ 'wlu, 'in ɔ yia wa se -yɔ 'tite

'nyɛ, wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu nyɛmaa -yɔ -sa.

2 'Bhie, ɔ yia wa tie, wa 'ka -Lagɔɔ nyɛmaa 'wɔlɔpɪlɪgbɔ gba. 'In wa 'ka guzɔnya jipe.

3 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -ka nɔa mɪa yi nɪ, a 'na 'bhulu -lu yabhlogbɔɔ 'wɔ -nɪ: kɔɔsu, *-bada, 'floo -yɔ 'gwezi 'na -mɪnɪ ain kwɛɛ -nɪ. 'In nyɛmɛ yabhlogbɔɔ 'na 'bhulu -bana 'sɔ 'wɔ -nɪ.

4 -Budu -we ŋwɛɛ a -ka mɪnɪ, wa -ka amɪaa 'lakpasu kpa, a -tɔ -bha tɪkɪ, 'in amɪaa lɔbhiti yɪ 'ka nyɛnɪ.

5 -Budu -we ŋwɛɛ a -ka mɪnɪ, wa 'nɪ amɪaa 'lakpasu kpa, a 'tɛla wee 'gbe nɔkplɛ. A gbɔtɔ amɪaa bhɔ -yɔ *-bhuhui, 'in nyɛmaa 'ka we 'jiyibheli nɪ, wa 'nɪ -Lagɔgbɔ -yɔŋwɔnyu.»

6 -Zezuu 'binɔnya yia mɪnɪ. 'In wa yia 'gbe weee 'wɔ 'plɪli, -Lagɔgbɔɔ gbagbie -yɔ guzɔnyaa jipee nya da weee.

*Ewloɔv lɔa dli -Zezuu 'gbɔ
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)*

7 We bhla, -we weee mia 'plɪda, 'in Galilee 'wɔlɔpɪlɪnyɔ Ewloɔv yia we 'nɔ. -We ɔ 'kaa 'wɔlɔkɔn lapɔpali, we 'nɪ -mɪ. Nɪ, nyɛmaa -tɔlɔa nɛɛ: «Zan -Batisɪ -sɔa 'wɔ tɪtɪlɪnya glaa.»

8 'In nyɛmaa -zakpa -bhlo nɛɛ: «Elii yia lɔ dɔdɔ -gɔ.» 'In tɔlɔa nɛɛ 'yae: «Bhabenyii -Lagɔgbɔɔ -falpanyaa 'yabhlo -sɔa 'wɔ tɪtɪlɪnya glaa.»

9 Ewloɔv nɛɛ: «Na wɛli -gɔ, wa ka Zaan 'wlu -gɔ -dɪ. 'In nyɛmɛ -ɔ ka -gɔgbɔ na nɔva dɛ, nyɔɔ mɔa?» 'In ɔ yia -Zezu 'yilibilanɔnɔ, ɔ 'ka ɔ 'yɪ.

-Zezu 'nyεa nyimaa 'wlu glb
-bhlo 'wlu gbu lililu

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44;
Zn 6.1-14)

10 -Zezuu tietienya yia ɔ -
gbe lb, -we wa nva ε, 'in wa
yia we 'di ɔ -sali. ɔ -yɔ wa 'sɔ
vlaa gwe, 'in wa yia 'gbe -we
wa laa Betisaida kwesi mni.

11 Nyimaa -zlo 'nva we, 'in
wa yia ɔ 'bi mni. -Zezu yia wa
kpa sɔ 'sɔ nya, 'in ɔ yia wa -yla
-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapɔlgbu
gba. Nyima -wa 'yibhaa ɔ jipe
wa, 'in ɔ yia -maa jipe.

12 Da jibhe mia zɔda, 'in -
Zezuu 'binɔnya kugbua ε 'sɔ
yia ɔ kwesi bε. 'In wa nεε
ɔ -ylaε: «Da -a mia -seli, -
bha tlvɔ la. -In gba nyima -
manɔ -yla, wa mni 'gbenya -
yɔ kudanya mia kwesi 'wɔ, wa
'ka lililunya -yɔ lapida 'yi.»

13 'In -Zezu nεε wa -ylaε:
«Amiaa 'dε 'nye wa lililu!»

'In wa yia we 'bigupalε:
«'Floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ -a
kaa kwεε. -In 'yibha, nu, -amia
mni nyimaa -zlo -manu lililu
zɔaa?»

14 (Nu, sa, nyimaa 'wlu
glb -bhlo 'wlu gbu mia -bha
(5.000)).

'In -Zezu nεε ɔ 'binɔnya -yla,
wa di wa la sa glb 'sɔ 'ya kug-
bua, kugbua nweε.

15 Wa nu 'saa, 'in wa yia wa
'dε weee ladi.

16 -Zezu 'bhua wee 'floo gbu
-yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wɔ, ɔ ylaa
yali, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa.
ɔ didli we la, 'in ɔ yia we ɔ
'binɔnya yoo 'nye, wa 'ka we
nyimaa -zlo 'woladlili.

17 Wa 'dε weee lia, 'in wa yia
lb. 'In -we -tva 'wɔ, wa -yɔ we -
cɔcεε yeye -nu kugbua ε 'sɔ yia
mni.

*Pielɔ nεε -Zezu -wa -Lagɔɔ -
Bhasanyɔ*

(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)

18 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi
-Lagɔ bhuhhoeda, ɔ 'dε -bhlo,
-zugba ɔ 'binɔnya mi ɔ kwesi.
'In ɔ yia wa layibhaε: «Nyɔɔ
nyimaa -zlo pali 'mi 'wɔa?»

19 'In wa yia we 'bigupalε:
«-Zakpa -bhlo nεε, 'Zan -Batisi
-in -mia. Tolva nεε, Elii -
in -mia, 'in tolva nεε 'yaε, -
Lagɔgbu -falɔpanya mi bhaa
bhlasabhla, wa 'yabhlo -sɔa
'wɔ tɔtlunya glaa.»

20 'In -Zezu yia wa layibhaε:
«'In amia, a nεε, nyɔɔ in -mia?»

'In Pielɔ yia we 'bigupalε: «-
Lagɔɔ -Bhasanyɔ ɔ ka gbu ɔ
gbaa, 'mɔ -in -mia.»

-Zezu 'paa ɔ tɔtlie -fali

(Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1)

21 'In -Zezu nεε wa -yla 'klɔ
'cɔcɔ nyae: «A 'na gbalɔ we
nyime yabhlogbɔɔ -yla -ni.»

22 'In ɔ yia we -gudε: «We mi
nu, ɔ Nyumεε 'Yu sia bhabha.
'In Zuifɔ nyima kpasɔ klaa, *-
Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, we
-yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya yia
ɔ kwnεε -saa. 'Bhaa wa yia ɔ,
'in 'yli 'sɔ we tanɔ nya, tɔtlunya
glaa ɔ yia 'wɔsɔa.»

Sa wa 'ka -Zezu 'bi nɔa

23 'Bhie, ɔ nεε wa 'dε weee -
ylaε: «Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka gba ɔ 'ka
'mi 'bi nɔ, ɔ -sa ɔ 'dε dli, ɔ 'bhu ɔ
siasεε *su 'wɔ, 'yli weee nya,
'in ɔ 'ka 'mi 'bi yi.

24 Nu, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka ɔ
'dεε 'yliyɔgagie 'wɔgbu ni, 'wɔ

o yia we baa. 'In o -ka o 'deε 'yliyogagie 'wuboo na 'gbu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu -moo yia 'yia.

25 Nyime -ka dudu -gubu zuzunu weee 'yi, 'in o -ka o 'yliyogagie 'wuboo, o -ka o 'deε lasa dudu -gu, lee -lu o 'ka we 'wu 'yia?

26 Nyime o -ka in -yo na weli 'so zu nu, zli Nyimeε 'Yu yia yia o -yo o Dide -yo -moo -mawlu -anzinyaa 'hnumnie 'wu, we zli -moo nu 'yaa unnu zu.

27 In neε ain -yla gbuzunu sae: -wa mia da -seli, wa talba ka -Lagoo nyimaa 'wlulapile da 'yi, 'hie, wa 'kaa tli.»

-Zezu bhilitia 'wla (Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)

28 -Zezu gbaa weli -muni, we 'bigu, lokawlu -bhlo 'plia sa, -Zezu -yo Piel, Zaan -yo 'Zake 'so mia, 'in o yia -gogo 'wlu -Lago bhubhoea mi.

29 Da -Zezu mia -Lago bhubhoea, 'in o 'klu yia 'bhiti, 'in o 'wu -bana yia pomanu, -zugba weli 'bibi.

30 -Bha -bhloo 'de, 'in nyima 'so yia o 'klu 'tlati, -zugba o -yo wa 'so gba. Moizi -yo Elii so -wa.

31 Ma 'tlaa -Lagoo 'hnumniee san -nyidi. Sa -Zezu 'kaa o lubho 'wlubha -Zeluzalem, o tlatie nya, 'in wa -yo o 'so yia we -gugbu gba.

32 Piel -yo o -lima 'so ka -gblo 'ytaa nya. Da wa ganoa, 'in wa yia -Zezuu 'hnumniee san -yoyi, we -yo nyima so mia o kwesi.

33 Da waa nyima mia -Zezu kwesi 'bhoda, 'in Piel neε o -yiae: «Na -Slolunyo, -a -ka -

seli -tu we nani 'yli. Palu yua ta -a yia 'sobhaa, -na -nu -bhlo, Moizu -nu -bhlo, Elii -nu -bhlo.» (Nu, -we Piel mia gbada, o 'ni we -yi.)

34 Da o mi 'saa gbada ni, 'in yalipupa yia wa -gugbli. We -gblia wa -gu, 'in -nyanigbo yia wa -kpal.

35 'In weli yabhlo yia wee yalipupa nyidi 'tla, we neε: «O mia de, na Yu -wa, 'mo in -saa -bha, a pulu o yukwli!»

36 Da wa 'nua weli -muni, -muv 'bigu, -Zezuu 'debhlogboo wa 'yia -yo. 'In o 'binonya yia hwe 'mu 'ce, -we wa 'yia -yo, wa 'ni we 'di -sa nyime yabhlogboo -yla, we bhla.

-Zezu vaa zuzu 'nyuu, 'yu yabhlo 'bi

(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

37 Zli zlia, 'in wa yia -gogo 'wlu 'bhv. Nyimaa -zlo yia -Zezu yoo yi.

38 -Mo nyimaa -zlo nyidi, nyime yabhlo yia 'wukpi: «Na -Kanyo, -mi na bhubhoe, -in yla na 'yu, mo -wa na 'yu yabhlogboo!

39 -In -tali, zuzu 'nyuu -ka o kpa, 'in o kpia 'wu, -bha -bhlokpade, we zuklua o 'titeε, 'in we wlelia o 'fufli gba hweε. We -ka o sialu kplokplo, 'hie, we bhva o -gu.

40 In ka -na 'binonya bhubhoe nu, wa vu wee zuzu 'nyuu o 'bi, wa 'ni we kwe -yo mneni.»

41 -Zezu yia 'wukpi: «Desleen -nyima -wa'a zu dli, nyima 'nyii, 'yli zuma in -yo ain 'so 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amiaa 'gba zo 'yligbeda -tua? -In -yo -na 'yu yi -seli.»

42 Bhla -we nya 'yu mia -Zezu kwesi beda, 'in zuzu 'nyuu yia o labhli, we yia o lazuklu 'titeε. 'In -Zezu yia wee zuzu 'nyuu 'wluokpili. 'In o yia o 'yu jipe, o yia o dide o yoo 'nye.

43 'In -wa weee mia -bha, -Lagoo 'tite 'kadu yia wa ηwegaga -subhali.

-Zezu gbaa o tithieε gbu 'ya 'so
(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)

-We weee -Zezu nua ε, we ka wa ηwegaga -subhali -bhlo -bhloo 'gbu, o neε o 'binonya -ylae:

44 «Amia, -we na gbaa da a 'nu we, *Nyimeε 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyea.»

45 -Zezu gbaa weli -mini, o 'binonya 'ni we 'wolanu. We 'ji mi zizada wa -yla, wa yi we 'wolanu 'gbu. 'In wa 'ka we -Zezu layibha, nyanu mi wa dlu.

Nyoo 'yilia?

(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

46 'Yi yabhlo nya, -Zezuu 'binonya yia kpeliε bhli wa 'dekpuε nyidi. 'In wa neε 'lee: «Nyoo 'yli -ain glaa?»

47 -Zezu yibhelia -we -gu wa mia kpeliεdaa 'ji, 'in o yia 'yuleε 'wobhu, 'in o yia -moo o 'deε kwesi 'yligbeli.

48 O neε wa -ylae: «-O -ka 'yu -mouni kpa 'nanuu na 'ηni nya, na 'de o kpaε 'nanuu. 'In -o -ka 'mi kpa 'nanuu, -o tiea 'mi, 'mo o kpaε 'ya 'nanuu. Nu, -o -ka o 'deε 'wobhu 'kienyi, mo -wa nyimeε 'kadu ain glaa.»

Nyimeε -o 'nia amiaa tonyimeε, amiaa nyimeε -wa
(Mk 9.38-40)

49 Zaan 'bhua weli 'wu, o neε: «-Amiaa -Slolunyoo, -a ka nyimeε yabhlo 'yi, zuzu 'nyuu o vua -na 'ηni nya. -A 'yibha yaa -a 'ka o 'yligbeli, o -yo -ain 'so 'ni -mu 'gbu.»

50 Nu, -Zezu yia we 'bigupali o -ylae: «A 'na 'yligbeli o -ni. -We ka gbu -wa, -o 'ni amiaa tonyimeε, amiaa nyimeε -wa.»

Samalii -gbe yabhlo 'ni -Zezuu gbu -yohwnu

51 Da -Zezuu dudu -gu -bhv -ylinya cipaa, 'in o neε, -Zeluzalemu o mnia -kpo.

52 O yia nyuma tie o 'deε 'yu. -Maa mnia, 'in -maa yia Samalii -gbe yabhlo nukple pla, wa 'ka da o 'kaa -gu lam-nazu 'gbu.

53 O mi -Zeluzalemu mniεdaa 'gbu, *Samalii -nyuma 'ni o gbu -yohwnu.

54 -Zezuu 'binonya 'Zake -yo Zaan 'nua we, 'in wa neε -Zezu -ylae: «-Amiaa -Kanyoo, -in 'yibha -a gba -kosu 'bhv yali, we 'ka wa lasaa?»

55 -Zezu 'bhitia la wa -gbeε, 'in o yia wa -yla gba 'klu 'ciε nyae: [«Dli -we zua weli -mini ain ηweε, a 'ni we -yi.

56 Nu, Nyimeε 'Yu 'ni dudu -gu yi nyumaa lasasieε 'gbu. Nyumaa puepueε 'gbu o yia yi.»] 'In -Zezu -yo o 'binonya yia 'gbe -putu 'wu mni.

-Wa 'yibhaε wa 'ka -Zezu 'bini
(Mt 8.19-22)

57 Da wa mia mniεdaa 'yloogblu, 'in nyimeε yabhlo

nɛɛ -Zezu -yɫaɛ: «Dao da -in -ka mnɪda -mɪ, in mɪ -mɪ 'bɪ.»

58 -Zezu nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «Totonya ka 'bhuka, 'in 'zianya kaa lɔlv. Nu, da Nyɪmɛɛ 'Yu 'kaa ladili, -bha 'nɪ -mɪ.»

59 'In -Zezu nɛɛ nyɪmɛ yabhlo -yɫaɛ: «-In yi 'mɪ 'bɪ.»

'In -mɔɔ nɛɛ: «Nyɪmaa -Kanyɔ, -in 'nyɛ 'mɪ 'yoo, in 'ka na dide 'bhlua mnɪ 'bhie.»

60 -Zezu yia we 'bigɔpali ɔ -yɫaɛ: «-In 'tide tɪtɪnya 'yi, wa 'ka wa tɪtɪnya 'bhlɪ. Nu -mɪ, -in mnɪ -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlulapɪgbɔ gbaa.»

61 'Yabhlo nɛɛ 'ya ɔ -yɫaɛ: «Nyɪmaa -Kanyɔ, 'bɪ na yia -mɪ nɔa, nu, -in 'tide -sɔ 'mɪ 'yi, in 'ka na nyɪma wɛɪ 'paa mnɪ.»

62 -Zezu nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «Nyɪmɛ ɔ kpaa gɔgwɫɛɛ koku la, 'in ɔ dia lubhoo gwe, 'bhie ɔ -taha lɔ, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlulapɪɪɛ ɔɔ pla.»

10

-Zezu tiea ɔ 'binɔnya glɔ ta 'ya kugbua lɛ 'sɔ

1 -Mɔɔ 'bigɔ, Nyɪmaa -Kanyɔ -Zezu laa ɔ 'binɔnya, 'in ɔ yia wa glaa glɔ ta 'ya kugbua lɛ 'sɔ -bhasa. 'In 'gbenya -yɔ da ɔ 'dɛ 'ka yaa mnɪ, 'in ɔ yia -mɔ wa tie 'sɔ 'sɔ ɔ 'dɛ 'yu.

2 -Zezu nɛɛ wa -yɫaɛ: «'Mnɔ ka zalɪ duun, we kpaa 'yɪ, 'in we -didɪnya 'nɪ 'wɔzu. We 'gbɔ, a bhuhhoe kpaa -kanyɔ, 'in ɔ 'ka lubhonɔnya yoo 'pa, wa 'ka ɔ 'mnɔ -di.

3 A mnɪ, bhlabhɫɛyua 'bhisa na tiea aɪn gbi glaa.

4 A 'na 'bhulu 'gwɛzi klaa, -bada klaa, we -yɔ -sakwla 'wɔ

-nɪ. 'In a 'na -gwɫɫɪ 'yloogblɔ fɔsasɛɛ 'gbɔ -nɪ.

5 A -ka -budu -mɔmɔ nɔwɛɛ nɪni, a gba tiea: «'Wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ -mɪ -budu -mɪni nɔwɛɛ.»

6 We -ka 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ -nyɪmɛ yabhlo mɪ weɛ -budunɔwɛɛ, amɪaa 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ a gbaa ɔ -yɫa, we -tɔ ɔ -gɔ. We 'nɪ -mɔmɔ, amɪaa 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ yi amɪaa -gbɛ lɔ.

7 A -tɔ weɛ -budu -mɪni nɔwɛɛ, -we wa -ka aɪn 'nyɛ a li, 'in a 'ma. Nu, lubhonɔnyɔ mɪ, ɔ 'pɛnɪlu ɔ yia. A 'na 'plɪ -budu -bhlo -bhlo nɔwɛɛ -nɪ.

8 Da a -ka 'gbe -mɔmɔ 'wɔ pla, wa -ka aɪn kpa 'nanɔɔ wa 'lakpanya nya, -we wa -ka aɪn 'nyɛ, a li we.

9 A jipe weɛ 'gbee guzɔnya. 'In a gba -mɔ -nyɪma -yɫaɛ: «*-Lagɔɔ nyɪmaa 'wlulapɪɪɛ ka aɪn -yɔ ɔɔpa.»

10 Nu, 'gbe -we 'wɔ a -ka mnɪ, -mɔ -nyɪma 'nɪ amɪaa 'lakpasu kpa, a 'tla -gblɔgbɔ 'kadɔ 'wɔ. A gba wa -yɫaɛ:

11 «Amɪaa 'gbee nɔkpla -bhuhui -we sloa -aɪn bhɔ -yɔ, 'mɔ -a yia aɪn -gɔ gbɔtɔlɔa. 'In a yibheli we 'ji nu, -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlulapɪɪɛ ka ɔɔpa.»

12 In nɛɛ aɪn -yɫaɛ, zɪ -Lagɔ yia nyɪmaa -yɔgbɔ 'wɔbhua, 'gbe -mɪnu nɔkpla -nyɪma yia sia bhabha, we 'ka *Sodɔmɔ -nyɪmaa -nɔ 'wɔzi.

'Gbenya 'nɪa -Lagɔgbɔ -yɔnɔnu

(Mt 11.20-24)

13 «Kolazen -nyɪma, gbɔnyuu mɪ amɪaa -nɔ nya! Betisaida -nyɪma, gbɔnyuu mɪ amɪaa -nɔ nya! Ninee 'nɪpalɪgbɔ -Lagɔ nɔa lɛ amɪaa

-gbε, we -ka yaa nu, Tili -yo Sidɔɔn 'sɔ ɔ nu we lε, -zugba -mɔ -nyuma ka yaa wa dli 'bhiti pepe. 'In wa ka yaa we -slo lu, -gbɛnaa 'wɔplaphe -yɔ 'tɔtɔɔ 'wluo -sluslue nya.

14 We 'gbu, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua, amiaa -nu ɔ yia 'wɔbhua, we 'ka Tili -yɔ Sidɔɔɔn -nu 'wɔzi.

15 'In amia, Kapɛnaumu -nyuma, amia dli nu, 'wɔ a yia -sɔa yali yi? -Innya, we 'ni -muɔ, zɔ -Lagɔ yia ain belia tilitinyaa dudu -gu.»

16 -Zezu nɛɛ 'ya ɔ 'binɔnya -ylaɛ: «Nyime ɔ -ka ain yukwli pulu, -ami ɔ pulva yukwli. -ɔ 'ni ain kpa 'nanuu, -ami ɔ 'nia kpa 'nanuu. 'In ɔ 'ni 'mi kpa 'nanuu, -zugba, ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ 'nia kpa 'nanuu.»

-Zezuu 'binɔnyaa glv ta 'ya kugbua lε sɔ yia lv

17 -Muɔ 'bigu, waa tietienyaa glv ta 'ya kugbua lε 'sɔ yia luyi 'muna nya. 'In wa nɛɛ -Zezu -ylaɛ: «-Amiaa -Kanyɔ, -a -ka gbu gba zuzu 'nyii -yla, -na 'ηni -gu, 'in we zua -ain 'nɔηwε.»

18 -Zezu yia we 'bigupali wa -ylaɛ: «In ka *-Saatan -yɔyi yali -bhɔda nɛɛ nyu 'pa 'yika, 'in we yia bhli.

19 A yla, in ka ain se 'nyε, a 'ka tibhe -yɔ -klagbeta -gu nɔ. 'In a 'ka 'ya amiaa tonyumɛɛ 'tite lawlali, 'in -lu yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka ain gbonyuu 'wluo nu.

20 A 'na lili 'muna zuzu 'nyii ka ain 'nɔηwε zuu 'gbu -ni. Nu, amiaa 'ηni -Lagɔ celia yali, a li -muɔ 'gbu 'muna.»

-Zezu lia 'muna (Mt 11.25-27, 13.16-17)

21 Wee bhla -bhloo 'dε nya, Zuzu 'Pɔpa yia -Zezu 'muna yeli. 'In ɔ yia 'wɔkpi: «Dide, -na 'ηni na mnɔna, yali -yɔ dudu -Kanyɔ, in 'pa -mi fuo. -We ka gbu -wa, -lu -we -in zizea gbɔyilonya -yɔ 'ylimnanya kwεε, 'mu -in -slo lua 'nyenyeyua 'klv. Gbu zɔnu -wa, Dide, -na 'dε 'yibhaa we -mi 'sa.

22 «Na Dide ka 'mi -lu weee 'nyε. ɔ Yu mia, nyime yabhlogbɔɔ 'ni ɔ -yi, we 'ni ɔ Didee 'dεbhlogbɔɔ 'wɔbhv. 'In ɔ Dide mia, nyime yabhlogbɔɔ 'ni ɔ -yi, we 'ni ɔ 'Yu 'wɔbhv, we -yɔ -wa ɔ 'Yu -slo lua ɔ 'klv, ma -yia ɔ.»

23 'Bhie, -Zezu 'bhitia ɔ 'binɔnyaa -gbε la, 'in ɔ nɛɛ -maa 'dεkpa -ylaɛ: «'Wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi amiaa -nu nya, -we a mia da -yɔyida, a ka we -yɔyu 'gbv!

24 Nu, in nɛɛ ain -ylaɛ: -Lagɔgbuu -falpanya duun -yɔ dudu 'wlulapɔnya 'yibha bhaa, -we a yia -yɔ, wa 'ka we -yɔyi, 'in wa 'ni we -yɔyi. -We a nua, wa 'ka we 'nu, 'in wa 'ni we 'nu.»

-In -kali -Lagɔ -yɔ -na -libheyii zε

25 -Bha -Lagɔɔ titee gwe-sanyɔ yabhlo -sɔa 'wɔ, ɔ 'ka -Zezu laylaa 'gbv. 'In ɔ yia ɔ layibhaɛ: «-Slolunyɔ, sa in 'ka nu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in in 'ka we 'yia?»

26 -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Sa we mi celida titee 'sɛbhε 'wɔa, 'in -in -ka we zeli sa -na nu we 'wɔla?»

27 'In ɔ nyime yia we 'bigupalie:

«Jelitape, ɔ -wa -na -Lago,
-in -kali ɔ ze -na dli weee
nya,
-na zuzu weee nya, -na
'tite weee nya,
-na 'wlukubn lapopale
weee nya.

'In -in -kali -na -libheyii ze -na
'de 'bhisa.»

28 -Zezu neɛ ɔ -ylae: «-In ka
we 'bigupalitklu. -In nu 'sa, 'in
-in 'ka 'yliyogagie 'yi.»

29 Nu, ɔ -Lagoɔ titee gwe-
sanyɔ 'yibha ɔ 'ka zukpa 'yu
'gbu, 'in ɔ yia -Zezu layibhae:
«Nyɔɔ -wa na -libheyia?»

30 -Zezu yia we 'bigupalie:
«Nyime yabhlo 'bhua -
Zeluzalemɔ, ɔ mɔ Zelikogbe
'wɔ mnida, 'in 'wienya yia ɔ
'yigbeli. Wa 'bhua ɔ -lu weee
'wɔ, wa bhitia ɔ, ɔ -gbloa, 'in
wa yia -bha ɔ ti, 'in wa yia mni.

31 Sa 'bhisa, -Lagobubonyɔ
yabhlo bhlia wee 'yloogbu, ɔ
'yia ɔ nyime -yɔ lapida, 'in ɔ
yia ɔ -yɔlabhlili, 'in ɔ yia mni.

32 'Sa -bhlokpade *Leviii
zɔaylinyime yabhlo nynia 'ya
-bha. ɔ 'yia ɔ nyime -yɔ, 'in ɔ
yia ɔ -yɔlabhlili, 'in ɔ yia mni.

33 «Nu, Samalii -nyime
yabhlo mia 'lakpa 'wɔ mnida.
ɔ nynia ɔ nyime -yɔ, ɔ 'yia -
mɔɔ -yɔ, 'in -mɔɔ yia ɔ nyazi
'wɔla.

34 ɔ nynia -mɔɔ -yɔla -tapa,
'in ɔ yia -mɔɔ danya le nɔa, 'kpi
-yɔ nyakpo pali, 'in ɔ yia we
gbuan. 'Bhie, ɔ yia ɔ 'wɔbhhu
ɔ -sokofali -gu, 'in ɔ yia ɔ 'lak-
panyaa -budu zɔ kwa. -Mɔ ɔ
gwlɔba ɔ -yɔ.

35 We zli zlia, ɔ -saa -mɔ
'gwɛzi* , 'in ɔ yia we wee -
buduu -kanyɔ yoo 'nyɛ. 'In ɔ
neɛ -mɔɔ -ylae: «-In gwɔb nyime
ni -yɔ, da in -ka -seli lɔyi, -na
'gwɛzi -we -in -ka we -gupali,
in 'ka we kpagbu -sa na 'de
nya.» »

36 -Zezu yia we -gɔdie: «Waa
nyima ta -manɔ glaa, -mɔ
dli, nyɔɔ -wa nyime 'wienya
bhitia -libheyia?»

37 -Lagoɔ titee gwesanyɔ yia
we 'bigupalie: «Nyime -ɔ 'yilia
ɔ nyazi, mɔ -wa.»

'In -Zezu neɛ ɔ -ylae: «-In
mni, -in nu 'sa».

*-Zezu mnia Maati -yɔ Malii
fɔsaa*

38 -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya mɔ
'yloogbu, 'in ɔ yia 'gbe yabhlo
nukple pla. 'Nwɔɔ yabhlo mia
-bha, wa laa Maati, mɔ kpaa ɔ
'lakpasu ɔ 'deɛ -budu zɔ.

39 Maatu bhɔɔ wa laa Malii,
mɔ -dia Nyumaa -Kanyɔɔ bhɔ -
yɔ la, -zugba ɔ pɔɔ ɔ nyumaa
gbuslolu wɛli yukwli.

40 Maatu 'yiligwe -su la pipie
nya. ɔ yia -Zezu kwesi, 'in ɔ
neɛ ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyɔ,
na bhɔɔ tɔia na 'de -bhlo
lubho weee, we'e -la -mɔ -sian
'wɔ? -In gba ɔ -yila nu, ɔ -sa 'mɔ
'wɔ!»

41 Nyumaa -Kanyɔ yia we
'bigupalie ɔ -ylae: «Maati, Maati,
amaa 'deɛ dli a sumania bhe,
'in a palia amaa 'de -biabi
'yiligwe gbɔ duun 'gbɔ.

42 Nu, -lu yabhlogbɔɔ mɔ -lu
-zɔnɔ nya. -We nania 'yli, 'mɔ
Malii -saa -bha. 'In nyime 'ni
mneni ɔ 'ka we ɔ kwɛɛ -sa.»

* 10:35 'Yli 'sɔɔ lubhoo 'gwɛzi -wa.

11

-Zezu slolua -Lagəbhubhoe
 ɔ 'binənya

(Mt 6.9-13, 7.7-11)

1 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi -Lagə bhubhoeda da yabhlo. Da ɔ bhia, ɔ 'binənyaa 'yabhlo nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Nyimaa -Kanyɔ, -in -slolu -ain -Lagəbhubhoe, sa 'Zan -Batisi -slolua ɔ 'binənya.»

2 -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «A -ka -Lagə bhubhoeda -mi, a gbæ: <Dide, wa zɔ -bha -na -mɔwɔlɔ ŋni, -na nyimaa 'wlulapilɛ yi.

3 'Yli -we -ka -mi, -in 'nyɛ we lililu -ain.

4 -In ti -amɔaa -yɔgbɔ 'wɔ. -Wa nɔa -ain gbonyuu 'wluo, sa -a tia wa -yɔgbɔ 'wɔ, 'sa. -In 'na kwali -ain laylagbɔ lɔ -ni.»

Nyime ɔ mɔia ɔ 'tale 'floo -zlaha

5 -Zezu nɛɛ 'ya wa -ylaɛ: «Sa 'bhisa, ain glaa, 'yabhlo ka 'tale yabhlo. ɔ -ka ɔ -gbɛ mɔni zli -nyidi, ɔ 'ka ɔ -yla gbæ: <'Tale, -in fa 'mi 'floodbhakɔ taa kpagbɔ -yɔ.

6 Ni, deslɛɛn, na 'tale yabhlo 'bhɔa 'lakpa 'wɔ, 'in ɔ yia na -gbɛ yi. In 'ni -lu yabhhlogbɔɔ -ka, 'in in 'ka we ɔ 'nyɛ.»

7 «'In sa 'bhisa, ɔ 'tale -mɔɔ yia we 'bigɔpali -budu zɔɛ: <-In 'tide 'mi 'yi 'cɛ! In ka -budu kla -lakli nya, we 'bi ka 'wɔgwɛ. In -yɔ na 'yua mi lapida, in 'ni mneni in 'ka 'wɔsɔ, 'in in 'ka -mi 'floo yoo 'nyɛ!»

8 In nɛɛ ain -yla, ɔ 'na 'ka 'wɔsɔ, ɔ 'ka wee 'floonya wla ɔ 'tale -ŋwɛɛ. Ni, -mɔɔ mi we

-zlazlagbɔ kpada sɔ 'sɔ nya -klii 'gbɔ, 'wɔ ɔ yia -sɔa, -we weee -mɔɔ -ka 'yibha, ɔ 'ka we -mɔɔ yoo 'nyɛ.

9 «We 'gbɔ, -ami nɛɛ ain -ylaɛ: a -zla -lu, 'in wa 'ka we ain 'nyɛ. A -tali -luu da, 'in a 'ka we 'yi. A bhli -budu, 'in wa 'ka -bha -kali ain -yla.

10 Ni, -ɔ zlaa -lu, 'mɔ wa nyɛa we. -ɔ talia -luu da, mɔ yia we. -ɔ bhli -budu, mɔ -yla wa kalia -bha.

11 «Ain glaa, 'yabhlo -ka 'yuu dide nya -mi, ɔ 'yu -ka ɔ ['floo -zlali, ɔ yi ɔ tɔkpa 'nyɛɛ? Yaayɔ, ɔ -ka ɔ] zibhi -zlali, ɔ yi ɔ tibhɛ 'nyɛɛ?

12 'In ɔ 'yu -ka ɔ nynugan -zlali, ɔ yi ɔ -klagbeta 'nyɛɛ?

13 Ni, amɔa -mama -wa nyima 'nyii, a -yi amɔaa 'yua -li -zɔnɔ 'nyɛ sa. We -ka 'sa -mi, amɔaa Dide -ɔ mia yali, -ɔ kaa 'nani, -wa zlahia ɔ Zuzu 'Pɔpa, ɔ 'na 'ka we wa 'nyɛɛ?»

-Zezu nɛɛ ni, ɔ 'tite'ɛ 'bhɔ -Saataan -gbɛ

(Mt 12.22-30; Mk 3.22-27)

14 'Yli yabhlo nya, zuzu 'nyuu -we -zɛlia nyime yabhlo bhobho, -Zezu mi we vuda, da wee zuzu 'tlaa -mɔɔ 'wɔ, 'in -mɔɔ yia gbagbɛ bhli -bha -bhlokpade. Tɔɔn, nyimaa -zlo -wa mia -bha, 'in ŋwegaga yia wa sɔbha.

15 Ni, nyima -tɔlɔa -wa mia -bha, wa nɛɛ: «Zuzu 'nyiii -kanyɔ *Belizebuli nyɛa ɔ se, ɔ 'ka zuzu 'nyii vu.»

16 Tɔlɔa 'yibha wa 'ka ɔ laylaa 'gbɔ, wa nɛɛ ɔ -yla, ɔ nɔ gwɛdigbɔ yabhlo ɛ, 'in wa 'ka we 'jiyibheli ni, -Lagɔɔ -gbɛ ɔ bhɔa.

17 'In -Zezu -yi wa 'wlukubon lapupaliee 'gbu, o nee wa -yiae: «Dudu -we ka -gu -nyuma -ka tu -gu wa 'dekpuu nyidi, la wee dudu bhua. 'In -budu -bhlo nwee -nyuma -ka -yowusoboda -mi, bhlia wee -budu yia.

18 A nee, zuzu 'nyii na vua, Belizebuli nyea 'mi we se. -Saatan -ka we 'de -yowusobu, sa we dudu 'ka 'wolatotiba?

19 Belizebuli -ka -ami se 'nye, in -ka zuzu 'nyii vu, nyoo nye amiaa -lima se, 'in -maa vu wee zuzu 'nyia? We 'gbu, amiaa -limaa 'debhiee lenugbu slolua nu, -we a gbaa yo -wa.

20 Gbuzonu sa, -Lagoo so nya na vua zuzu 'nyii, we ji -wa nu, -Lagoo nyimaa 'wlulapilie mi ain nyidi.

21 «Latelonyo o kaa 'li -yo -gble kwee, o -ka o koda 'wukoda -mi ni, o zuzonu weee mi 'wopada 'ce.

22 'In, nyime 'tea la, o zia o, -moo -ka yi, 'in -moo -ka o nwe -zi, 'in o 'li -yo -gble -we o di yaa dli 'wu, 'in -moo saa we o kwee. 'In -we weee -moo -saa o kwee, 'in -moo dlilia we.

23 Nyime o -yo 'mi 'ni -mi, na tonyo -wa. Nyime o'o -saa 'mi 'wu, -a 'ka nyima -yobibeli, la o mumnia wa.

*Zuzu 'nyuu luyiyie
(Mt 12.43-45)*

24 «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyime yabhlo 'wu, we mni, we yi, -mo yeye da, ladidaa datahe nya, we 'ka ladi. We 'ni da 'yu 'gbu, we nee we 'de -yiae: «Na -budu -we zo in 'bhua, -mo na bhitia lu.»

25 'In da we 'bhitia -mo lu, we yia -bha wee -budu yli, -zugba we nukple mi laylipeda, 'in -mo mi lamnazida.

26 Toun, zuzu 'nyii gbeso ka nukple -nyua 'yli bhabha, -we -zia wemu, 'in we yia -moo 'bomni. 'In we -yo we 'so yia wee -budu zo luyi, dabudu. 'In we yia -mo ladi duaa. -Sleen, 'in o nyimee -kwikwi yia 'ylinyumanu, 'in we yia we tianu 'wozi.»

'Mvnaa 'degbolu

27 Da -Zezu gba 'saa, 'in 'nwno yabhlo nee o -yia, -mo nyima -nyidi weli 'tite nyae: «'Nwno o plaa -na nukpla, 'in o yia -mi 'nyeni, 'wutotue -dloo mi o -nu nya.»

28 'In -Zezu yia we 'bigupalie: «A gba sae: nyima -wa pulba -Lagoweli yukwli, 'in wa zua we 'nonye, 'wutotue -dloo mi wa -nu nya.»

Nyima 'yibhalia -Zezu gwedigbu

(Mt 12.38-42)

29 Da nyimaa -zlo gbelia -Zezu, 'in o yia gbagbie bhli wa -yiae: «Desleen -nyima mi nyima 'nyii nya. Ma yibhalia 'mi gwedigbu. Gwedigbu yabhogboo 'na 'ka wa -yia lenu, 'mu we 'ni *Zonasi gbuzee.»

30 Sa *Zonasi -zea we 'yli -slolonyo *Ninivu -nyima -yia, 'sa Nyimee 'Yu yia we 'yli -slolonyo -zea desleen -nyimaa -nu nya.

31 Sebaa 'wlulapilunwono 'bhua dudu bhloluda, 'in o yia *Salomoo gbuyiloweli yukwli pulba yi. Nu, nyime o zia

Salomoo, o mi da. We 'deε 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhua, 'in oo 'hwno saa 'wu desleen -nyima 'yu, 'in o dila -maa gbv.

32 Ninivo -nyima 'nua Zonasu weli, 'in wa yia wa dl 'bhiti. Nu, nyime -o 'yia -o -zia Zonasu, o mi da. We 'deε 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhua, 'in Ninivo -nyima saa 'wu desleen -nyima 'yu, 'in wa dila -maa gbv.»

*'Napεε gbuv nine
(Mt 5.5-15, 6.22-23)*

33 -Zezu 'paa wa -yla gbuv nine yabhlo 'ya, o neε: «Nyime -ka 'napε -nyuma, o'o zize we, 'in o'o zu we -solu zo. Nu, yali o dia we la, 'in -wa -ka -budu zo pla, 'in wa yia we san -yo.»

34 -Na 'yli mi -na kuu 'napε nya. We -ka nu, -na 'yli -yali, -na ku -kpbahie mi zli 'wu. We -ka -na 'yli ka gu -yo, -na ku mi nikpise 'wu.

35 Nu, -in zu -na 'de 'yliy, zli -we mia -mi 'wu, we 'na -zeli nikpise -ni.

36 -Na ku weε -ka zli 'klu -mi, we kibhe 'ni nikpise 'wu -mi, we -kpbahie mia zli 'klu. Sa 'napεε san dolua -mi -yo la bebleε, 'sa.»

*-Zezu dia Falizinyima -yo -Lagoo titee gwesanya gbv 'wlu
(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)*

37 -Zezu bhia gbagbie, Falizinyime yabhlo yia o la, o -yo o 'ka li. -Zezu plaa o -budu zo, 'in wa yia lilie bhli.

38 Falizinyime 'yia nu, -Zezu 'ni kwe budo, 'in o yia

lilie bhli, we yia o 'hwεgaga -sobhali.

39 Nu, Nyumaa -Kanyo neε o -ylaε: «Sa amia Falizinyuma mia, mu nu: 'kopo -yo 'woliliknaa ku -yo a woba, -zugba 'wie -yliyie -yo 'nyii mi amiaa dibhe yeda.

40 -Gowotunya! -Lago -o nua -luu ku -yo le, mo nua we nokple le 'ya, we 'ni muv?»

41 -Lu -we mia amiaa 'kopo -yo amiaa knanya 'wu, a 'nye we bobabhanya. 'In we 'de weε 'ka -mawlo amiaa -nu nya.

42 «Amia Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Amiaa -titikpi weε -we menia, 'matu -yo wluu* 'bhisa, we kugbua -gu -bhlo a nyεa -Lago. 'In gbv tiklunya -we nania -Lago dudu -yo amiaa -Lagoo zekalie, a ka we 'yli latlili, 'mu a 'ka yaa lenu tia. 'In a 'na dlolo -luu kugbua -gu -bhloo wlawhe 'wu -ni.

43 «Amia Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbv -wa, 'yugbein ladidie a 'yibhaa -Lagobudu zo. 'In a 'yibha, wa -sa ain fu -zejila 'wu amiaa 'nwhεzuzve nya.

44 «Gbonyuu mi amiaa -nu nya! A 'wlo sa gbawla wa'a 'yi -yo, wa -ka we -gu noda -mi, wa 'ni we 'ji -yi.»

45 -Lagoo titee gwesanyaa 'yabhlo neε -Zezu -ylaε: «Na -Slolunyo, -in -ka 'sa gbada -mi, -amia -in mi 'yaa velida!»

46 -Zezu yia we 'bigupalie: «Titee gwesanya, gbonyuu mi

* 11:42 'Matu -yo wluu mia: -titikpi -we Zuifonya pali bhaa zapu lo, mu -wa.

'ya amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, 'gba 'kadu -we ka didie -kalia -yo, 'mu a dia nyuma 'wlu, 'in amiaa 'deε -kwitaya -bhlogbɔɔ'ɔ 'tili we.

47 «Gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -Lagɔgbɔɔ -falpanyaa gbawla a paa, 'in amiaa didea 'bhaa wa.

48 -We a mia lenuda, mu slolua we nu, -we amiaa didea nua le, we nani ain dudu. Amiaa dukpasɔ 'bhaa -Lagɔgbɔɔ -falpanya, 'in amia mia wa gbawla 'pada.

49 We 'gbu, -Lagɔ Gbɔyilo neε: «Wa -gbε na yia gbɔɔ -falpanya -yo tietienya tiea. 'In -maa glaa tɔlva wa yia 'bhaa, 'in wa 'ka tɔlva 'klyie 'wɔpali.»

50 Nu, we 'ka dudu gwedilida -yo 'bhu, -Lagɔgbɔɔ -falpanya wa 'bhaa, -wa ka 'pɔn wa jitea, wa 'pɔn -Lagɔ yia desleen -nyuma layibhaa.

51 Tia, wa ka *Abeli 'bha, 'in 'wɔbhloluda wa yia Zakalii 'bha, 'slakagɔsalilu -yo -Lagɔɔ -mɔwɔda nyidi. Cɔn, in neε ain -ylae: desleen -nyuma -Lagɔ yia we 'gba 'wlu dia.

52 «Amia titee gwesanya, gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -lakli -we kalia gbɔyilo ηweε, 'mu a 'bhua 'wɔ, 'in amiaa 'de 'ni -mɔ pla. 'In -mama 'yibhaa -maa 'ka -mɔ pla, 'in a yia -maa 'yoo -kɔlɔ.»

53 Da -Zezu 'tlaa wee -budu zɔ, -Lagɔɔ titee gwesanya -yo Falizinyuma yia ɔ -yo 'ce 'nyuu 'pali. 'In wa yia gbu duun ɔ layibha.

54 ɔ zɔbhlibhlie nya, 'in gbu -kpɔa weli -ka ɔ ηweε 'tla, wa 'ka we nya ɔ gbu -lueli.

12

A 'na -zeli weli 'sɔ -nyuma -ni (Mt 10.26-27)

1 We bhla, nyumaa 'wlu -nyacɔn yia 'wlugbeli -Zezu kwesi. Wa 'wɔzuloo 'gbu, bhu ladida'a 'yi. -Zezu neε ɔ 'bunɔnya -yla tiaε: «A zɔ amiaa 'de 'yliyɔ Falizinyumaa 'floo *gɔɔɔ gbεgbεin. Nu, wa weli 'sɔ 'sɔ.

2 Nu, -we weee mia zizeda, zli 'klɔ we yia 'tlaa, 'in -we ka 'ji nyuma 'nia -yi, 'ji wa yia we yibhelia.

3 We 'gbu, -we weee a gbaa nikipise 'wɔ, 'nua wa yia we zli 'klɔ. 'In -we weee a ηwɔnwea nyime -yla komi lɔɔ, -budu 'wlu wa yia we wɔzia.»

A sɔ -Lagɔɔ 'debhlogbɔɔ (Mt 10.28-31)

4 'In -Zezu neε 'yae: «Na 'talea, in neε amia -ylae: -wa mnenia wa 'ka nyimeε ku 'bha, 'in wa 'nia we 'bigɔ gbɔ yabhlogbɔɔ lenve mneni, a 'na sɔlɔ wa -ni.

5 -ɔ a 'kaa sɔ, 'mɔ na yia ain 'klɔslolua: a sɔ -Lagɔ, amiaa tɔtɔle 'bigɔ, mɔ kaa we se, ɔ 'ka ain -kosu 'wɔ viteli. Cɔn, in neε ain -ylae: 'mɔ a 'kaa sɔ!

6 «Nyuma 'yliya 'wɔ, bhuyua 'ni -vale -ka. Tama 'sɔ lɔ wa paa we gbu pɔlɔ. 'In -mɔ bhla, -Lagɔ'ɔ dlɔ we 'yabhlogbɔɔ 'wɔ.

7 -Lagɔ -yi amiaa 'wluo nyii ηweε. We 'gbu, a 'na nɔnɔ nyanɔ -ni. A 'yli -Lagɔ 'yliya 'wɔ, a 'ka bhuyuaa -zlo 'wɔzi.

-*Wa ηwnua-Zezuu gbv-yo 'in wa'a ηwnua-Zezuu gbv-yo*
 (Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 «In nεε ain -ylae: o -ka gba na daa -zejila 'wv, nu, o mi na -nv nya, gbaa *Nyimeε 'Yu yia o daa, -Lagoo 'anzinya 'yu, o mi o -nv nya.

9 -O yia na gbv kpelia -zejila 'wv, nu, Nyimeε 'Yu yia o gbv kpelia -Lagoo 'anzinya 'yu.

10 Nyoo -ka Nyimeε 'Yuu daa weli 'nyuu gba, -moo -yogbv -Lagoo tia 'wv. Nu, o -ka Zuzu 'Pupa veli, -Lagoo 'na 'ka -moo -yogbv 'wvoti.

11 «Wa -ka amiaa -yogbv 'wvobhua yi, wa -ka ain -Lagobudunya zo kwa, 'in wa -ka ain nyimaa 'yugalinya -yo 'gbee 'wlulapilunya 'yu kwa, sa a 'kaa we amiaa 'de -gv -sa, 'in -we a 'kaa gba, a 'na lolo we 'gbv dli -nu.

12 Nu, -we a 'kaa gba, we bhla, Zuzu 'Pupa yia we ain ηweε zaa.»

'Nnumninyoo -gvwvovovv gbv nine

13 -Mo waa nyimaa -zlo nyidi, nyimeε yabhlo nεε -Zezu -ylae: «Na -Slolunyoo, -in gba na bheli -yla, 'bi -amiaa dide tia, o dlili we, o 'ka na -nv wla.»

14 -Zezu yia we 'bigopalii o -ylae: «'Tale, nyoo pali 'mi la amiaa gbvwbhunyo -yo amiaa zovovv dlinyo nya?»

15 -Mv 'bigv, o nεε wa 'de weee -ylae: «A zv amiaa 'de 'yliyoo, 'ηnumnuluu dli 'wvnyinyninee gbεgbεin. Nu, 'yliyogagiee 'degbolu mia, we'e 'bhv nyimeε 'ηnumnuluu

-gbε, saa 'de o yi 'ηnumninyoo 'kadv -zε.»

16 'In -Zezu yia wa gbv nine yabhlo 'palie: «'Nnumninyoo yabhlo mi -bha, o ka kpaanya -we tva o -yla duun.

17 O pupalia 'wlukvun la, o yia o 'de layibhae: «Sa in 'ka da we nva? Da in 'kaa na kpaali -slu, -bha 'ni -mi.»

18 'In o yia we -gvdiε: «-We in 'kaa lenv, mv ni! Na wlvnya na yia -yovmnazia, 'in in 'ka we 'wvlaylimanli. 'In in 'ka -mo na 'mno -yo na -lu -zovv tlova slu.

19 'In na yia na 'de -yla gbaae: «Na nyimeε, -in ka zovovv -zlo, -zv duun -nv nya. -In -di la, -in nyape, -in li, -in 'ma, -in li 'muna!»

20 'In -Lagoo nεε o -ylae: «-Gvovvovv, -zεεn sabo -na tia. 'In -we weee -in gvglalia 'wlu -na 'de -yla, nyoo -yla we 'ka -tva?»

21 -Zezu yia we -gvdiε: «Nyimeε -o gvglalia zovovvnya 'wlu o 'de -yla, 'sa we mia o -nv nya. 'In -moo 'ni 'ηnumninyoo nya -mi -Lagoo 'yliya 'wv.»

A zv -Lagoo dli -gv
 (Mt 6.25-34)

22 'In -Zezu nεε o 'binonya -ylae: «We 'gbv, in nεε ain -ylae: -we a 'kaa li, 'in a 'ka 'yliyogagie 'yi, a 'na lolo we 'gbv dli -nu. 'Naanya a 'kaa 'wvpla, a 'na lolo we 'gbv dli -nu.

23 -We ka gbv -wa, nyimeε 'yliyogagie -zi lilili, 'in nyimeε ku -zi 'naa.

24 A yla 'ηwaa: we'e 'pa 'mno, 'in we'e -di we, 'in we'e boblv we wlv 'wv. Nu, -Lagoo nyεa we lilili. Amia 'yli a -zi 'zianya!

25 Aun glaa, nyoo mneni o 'ka o dliibe nya, o 'yliyogagiee 'yli-gu palia?

26 'In amia 'nia mneni, a 'ka wee-lu 'kienyile-mini lenu, lee ka 'gbu a lu we pnu 'gbu dia?

27 «A yla -fliisuu -buu: we'e nu lubho, 'in we'e lu 'naa. In nee ain-yla nu: *Salomoo 'de 'nimmie 'kadu 'wu, o 'ni 'ylinano -bana -bhlogboo 'yi suu -buunya nu 'yabhlo 'bhisa.

28 Dli 'kienyi -zonya! Su -we mia -flii -zeen, 'in wa 'kaa -kosu 'wu viteli cizu, -Lago -ka sa -moo -kpeli, -zakpa zuma o 'na 'ka 'sa amia -kpelia!

29 -We a 'kaa li, 'in -we a 'kaa 'ma, a 'na sumanu amiaa 'dee dli -moo 'gbu -ni.

30 Nu, dudugo -nyima weee, -wa 'nia -Lago -yi, ma talia -luu da 'komoo. 'In amia mia, amiaa Dide -Lago -yi -we -wa amiaa -yokpagbu.

31 A -tali -Lago amiaa 'wlu-lapilie da tia, 'bhie, -Lago 'ka ain -lu weee -mini 'nye.

A di amiaa 'nimmili -Lago kwesi la
(Mt 6.19-21)

32 «Na kwiiyua, a 'na nu nu nyanoo -ni. Nu, we nanu amiaa Dide -Lago doo, o 'ka ain o nyimaa 'wlu-lapilie zo kwa.

33 A 'pa amiaa zozonnya pelu, 'in a 'nye we -yo -gwazi bobabhanya. 'Gwazi -bhoto -we'e -nyumaa, a nu we le. A gugwala amiaa 'nimmili 'wlu -Lago kwesi, da we 'na 'kaa mo. 'Wienya 'ni mneni wa 'ka we 'wobhu, 'in nyoonu 'ni mneni we 'ka we li.

34 -We ka gbu -wa, mo -na 'nimmili mia, -mo -na dli mia.

A mnazi amiaa 'de la, 'in a 'ka -Zezu wu

35 «A mnazi amiaa 'de la, a ji -jlaa, amiaa 'napε -tu -nyumada.

36 Zolubhonnya mia wa -kanyo mnia 'nyonkwafeti -gu woda, a mi wa 'bhisa. Da o -ka luyi, o -ka kaka bhli, 'in wa 'ka -bha -kaku o -yla -bha -bhlokpade.

37 Zolubhonnya -manu -kanyo -ka wa 'yliyogada yli, 'wotutue -doo mi wa -nu nya! In nee ain -yla, gbuzonu -wa: o -jlaa o yia jia, o 'ka wa ladi, lililuu 'gbu. 'In o 'ka we wa 'wuladlili.

38 O -ka luyi, -de zli -nyidu, -de zli -guu, o -ka wa 'yliyogada yli, 'wotutue -doo mi wa -nu nya!

39 -We mia da, a 'nu we 'wola: bhla -we nya 'wienyo 'kaa yi, -buduu -kanyo -ka yaa we -yi, o 'na 'ka o 'yitide, o 'ka o -budu zo pla.

40 Amia, a mnazi amiaa 'de la 'yae. Nu, bhla -we a 'nia -talo, we nya Nyumee 'Yu yia yia.»

Zolubhonnyo -zonu -yo zolubhonnyo 'nyuu
(Mt 24.45-51)

41 Pielu yia o layibhae: «Nyimaa -Kanyo, -amia -bhlo -na palia wee gbuu nine yaayu, nyima weee -in mia we 'palida yi?»

42 Nyimaa -Kanyo yia we 'bigupali o -ylae: «O -wa zolubhonnyo tiklu, 'in o -yia gbu, sa o mia? Mo -wa, -o, o -kanyo tia -budu -yo, o 'ka we 'yliyozu. 'In lilibhla -ka be, o

'ka zolubhononya talva lililu 'nyε.

43 'Wototve -dlɔɔ mi ɔɔ zolubhononyɔɔ -nu nya. Ɔ -kanyɔ -ka luyi, 'in ɔ 'ka ɔ 'yi, -zugba ɔ mi wee lubho nuda.

44 In nεε ain -yla gbuzɔnu saε: ɔ -kanyɔ yia -mɔɔ zuzɔnu weee ɔ yoo 'nyεa, ɔ 'ka we 'yliyɔzv.

45 We-ka nu, ɔɔ zolubhononyɔ nεε dli zɔε: «Na -kanyɔ mi -mɔ -gwleda.» 'In ɔ yia zolubhononya -yɔ lubhononɔwɔ talva bhitiε bhli, ɔ yia li, ɔ yia 'ma, 'in ɔ yia ɔ 'dε nu 'bhali.

46 'Yli -we nya ɔɔ zolubhononyɔ -mɔnu 'nia ɔ -kanyɔ wɔda -mi, 'in bhla -we ɔ 'nia -talv, we nya -mɔɔ yia yia. Vua ɔ -kanyɔ yia ɔ, 'in ɔ 'ka ɔ -kaslv 'wɔpa. Sa -Lagɔ paa wa'a ηwnua ɔ gbu -yɔ -kaslv 'wɔ, 'sa.

47 Zolubhononyɔ ɔ -yia ɔ -kanyɔɔ dɔmagbv, 'in ɔ'ɔ mnazia ɔ 'dε la, ɔ 'ka we lεnv, gan -duun wa yia ɔ 'paa.

48 Zolubhononyɔ ɔ -'nia ɔ -kanyɔɔ dɔmagbv -yi, 'in ɔ nva gbonyuu lε, gan -sε wa paa ɔ. 'In nyime ɔ wa 'nyεa -lu duun yoo, 'mɔ wa yia -lu duun layibhaa. 'In nyime ɔ kwεε wa zɔa -lu duun la, 'mɔ wa yia -lu duun layibhaa bhabha.

-Zezuu 'gbv -yɔbhvbhlve yia nyima nyidi -bhoa (Mt 10.34-36)

49 «-Kosu in -laa dɔdv -gv, 'in na dli 'yibha 'yaa nu, we -nyuma -bha -bhlokpade.

50 Siasie -we -wa na batizee -gbv, we lεnv in mia wɔda dlilve nya.

51 Amia dli nu, dɔdvɔv -nyima nyidi in -laa 'wototve -dlɔɔ yi? -Innya, in nεε ain -ylaε, -yɔbhvbhlve in -laa wa nyidi.

52 We 'bhv -zεεn 'wɔ, nyima gbu -ka -budu yabhlo zɔ -mi, -yɔ wa yia 'bhvbhlva. Ta yia 'sɔ -yɔ gwe 'paa, 'in 'sɔ 'ka ta -yɔ gwe 'pa.

53 Dide yia ɔ 'yu -yɔwɔsɔlv, 'in 'yu 'ka ɔ dide -yɔwɔsɔlv. 'Nyaa yia ɔ 'ηwnɔyu -yɔwɔsɔlv, 'in 'ηwnɔyu 'ka ɔ 'nyaa -yɔwɔsɔlv. 'Lowlii 'nyaa yia ɔ 'yuu 'ηwnɔ -yɔwɔsɔlv, 'in 'yuu 'ηwnɔ 'ka ɔ 'lowlii 'nyaa -yɔwɔsɔlv.»

A 'nv bhlaa 'ji 'wɔ la (Mt 16.2-3)

54 -Zezu nεε 'ya nyimaa -zlo -ylaε: «Da yali -ka laylumani, 'in a gbaa -bha -bhlokpade nyu yia lva, 'in we lva 'saa 'piεn* .

55 'In da 'yiv -ka 'wɔsɔ zlvkpε -papa, a nεε: «Sloo yia yia», 'in we yi 'saa 'piεn, we 'ni mvɔv?†

56 Welι 'sɔ -nyima! -We weee plia dɔdv -gv -yɔ yali, a -yi we 'ji. 'In -we mia deslεεn 'plida, a'a 'nv -mvɔv 'wɔ la!

-In -yɔ -na tɔnyɔ 'nɔnnv 'wɔla?

(Mt 5.25-26)

57 «Lεε ka 'gbv, gbu mia tiklu a 'ni we 'wɔsɔsalida dayia?

58 Nyime -ka -mi gbu 'wlu ladli, ɔ -yɔ -mi 'sɔ -ka gbvɔbhunya 'yu mnida -mi, da a mia -slɔ 'yloogbv, -in 'yi

* 12:54 Wee dɔdv -mvɔv -gv, 'yiv bhilida 'nyu bhulva 'kɔmv. † 12:55 Wee dɔdv -mvɔv -gv, 'yiv 'wɔsɔlvdaa lilisɔlv -pυε laa slo.

'kli, -in -yo ɔ 'sɔ 'ka gbv -bhia. ɔ yi -mi gbvubhunya ʼyu kwa, 'in -mɔɔ yi -mi 'slɔja yoo 'nye, 'slɔja yi -mi -kaslɔ 'wɔpa.

⁵⁹In nɛɛ -mi -ylae: -in 'nɪ -slɔ ɔ 'wɔbhlolu -su wla, -in 'na 'ka -mɔ 'tla.»

13

A 'bhiti amiaa dli, we 'nɪ -mɔvɔv, 'in a tlia

¹We bhla, Galilee -nyɪma -wa mia 'slaka -sada, sa dɔdɔv 'wlulapɪlɪnyɔ Pilatɪ 'bhaa wa, 'in nyɪma tɔlvɔ yia we gbaa yi -Zezu -yla.

²-Zezu yia we 'bɪgɔpali wa -ylae: «Amia dli nɪ, waa Galilee -nyɪma wa 'bhaa, ma -wa gbonyuu -lɛnɔnya, we 'ka Galilee -nyɪma tɔlvɔ 'wɔzi yi?

³-Innya, in nɛɛ aɪn -ylae, a 'nɪ amiaa dli 'bhiti, a 'dɛ weee yia tlia wa 'bhisa.

⁴'In nyɪma kugbua lɛ gbeta, -wa -gv Siloe we -wa tlɔlobudu 'kadɔ bhlilia, 'in we yia wa 'bha, amia dli nɪ, ma nva gbonyuu lɛ, ma -zia -Zeluzalɛmɔ -nyɪma tɔlvɔ yi?

⁵-Innya, in nɛɛ aɪn -ylae, a 'nɪ amiaa dli 'bhiti, a 'dɛ weee yia tlia wa 'bhisa.»

Gblotɔsu wa laa *figɪsuu gbɔvɔv nine

⁶-Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbɔvɔv nine, ɔ nɛɛ: «Nɔkpasu yabhlo faa ɔ *-dlɔkpaa *figɪsu. 'Yɪ yabhlo nya, ɔ yia we 'bhuee da mɪ, 'in ɔ 'nɪ we 'bhue yabhlogbɔɔ 'wlu yɪ.

⁷Tɔvɔn, ɔ nɛɛ ɔ kpaa lubhonɔnyaa -kanyɔ -ylae: «-In yla, we -zv ta nɪ, -zugba na yi figɪsu -mɪnɪ 'bhuee da, 'in 'yɪ we 'bhue yabhlogbɔɔ. -In -dɪ

we -gv! Lɛɛ ka 'gbv we klali dɔdɔv 'wɔ bhea?»

⁸«ɔ kpaa lubhonɔnyaa -kanyɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Na -kanyɔ, -in tɪ -bha we, -zv -mɪnɪ nya -slɔ, in 'ka we -yo 'bhlu, 'in in 'ka -ylikpee zɛnzɛnɔv we gwe -yo slu.

⁹-De we yi 'sa -mɔ tɪvɔv lɔgadaa. We 'nɪ tɪvɔv, 'in -in 'ka 'mɪ -yla gba, in -dɪ we -gv.» »

-Zezu jipea 'kwɛgvɪwɔv yabhlo

¹⁰Zuifɔv Nyapɛylɪ yabhlo nya, -zugba -Zezu mɪ nyɪma gbv -sloluda -Lagɔbudu yabhlo zɔ.

¹¹We bhla, 'ɪwɔv yabhlo kaa gu -yo, ɔ mɪ -bha. -Zv kugbua lɛ gbeta 'wɔ 'kwɛzuzu 'kwnaa ɔ 'wɔ, 'in ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka 'wɔglo tɪklu.

¹²Da -Zezu 'yia ɔɔ 'ɪwɔv -yo, ɔ yia ɔ la, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «A ka amaa gu kwɛɛ 'tla!»

¹³-Zezu palia ɔ sɔ -gv la, -bha -bhlokpade ɔ -gloa 'wɔ tɪklu, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ɪmɪ mɪnɪɛ bhli.

¹⁴-Zezu ka 'ɪwɔv -mɔnɪ jipe Zuifɔv *Nyapɛylɪ nya 'gbv, -Lagɔbudu 'yugalɪnyɔ yia 'cɛ 'pa. ɔ nɛɛ nyɪmaa -zlo -ylae: «-A ka 'yɪ gbelibhlo -a 'ka we nya lubho nɔ. A yi -mɔv nya amiaa 'dɛ jipea. We 'na -zɛlɪ Nyapɛylɪ nya -nɪ!»

¹⁵Nyɪmaa -Kanyɔ yia we 'bɪgɔpali ɔ -ylae: «Wɛlɪ 'sɔ -nyɪma, Nyapɛylɪ nya a'a -sa amiaa 'bhli -yo amiaa -sokofali lubhu we 'wɔlɪli -gbo -yo -bhlo -bhloo, 'in a'a kwa we 'madaa, we 'nɪ mɔv?»

16 'In Ablaam^{oo} z^{oo}ayli^{oo}w^{oo}no -m^{oo}ni, 'm^{oo} -Saatan g^{oo}ban, we -z^{oo} kug^{oo}ba le g^{oo}beta ni, in n^{oo}ee ain -yla, ni, ny^{oo}ma -duun yia -b^{oo}haa 'pl^{oo}lie lay^{oo}laa, 'in wa 'na o -blo Nyap^{oo}ey^{oo}li nyaa?»

17 -Zezu g^{oo}baa we^{oo}li -m^{oo}ni, t^{oo}on, z^{oo} yia o t^{oo}ny^{oo}ma weee 'b^{oo}ha. 'In -zug^{oo}ba g^{oo}b^{oo} 'ka^{oo}di weee o m^{oo}ia le^{oo}n^{oo}da, ny^{oo}maa -z^{oo}lo li we 'm^{oo}na.

Su wa laa *mutadi, we yaa g^{oo}buu nine

(Mt 13.31-32; Mk 4.30-32)

18 -M^{oo}bu 'b^{oo}ig^{oo}, -Zezu n^{oo}ee: «Le^{oo}ee -lu -Lag^{oo}oo ny^{oo}maa 'wlulap^{oo}lie -y^{oo}o we 'w^{oo}w^{oo}l^{oo}ba, 'in le^{oo}ee in 'ka we 'w^{oo}pa^{oo}lia?»

19 Su wa laa *mutadi, -we ka 'ya ny^{oo}me yabh^{oo}lo g^{oo}ba o k^{oo}pa, 'm^{oo} we -y^{oo}o we 'w^{oo}w^{oo}l^{oo}ba: we m^{oo}ia, we yia su -z^{oo}e, 'in 'z^{oo}ianya yia we 'k^{oo}liya -ny^{oo}idi l^{oo}l^{oo}o 's^{oo}b^{oo}ha.»

'Floo g^{oo}oo g^{oo}buu nine

(Mt 13.33)

20 -Zezu n^{oo}ee 'ya^{oo}e: «Le^{oo}ee -lu in 'ka -Lag^{oo}oo ny^{oo}maa 'wlulap^{oo}lie 'w^{oo}pa^{oo}lia?»

21 G^{oo}oo 'n^{oo}y^{oo}w^{oo}no yabh^{oo}lo slua 'floo -bh^{oo}bb^{oo} kilo g^{oo}ba -bh^{oo}lo 'ya g^{oo}bu l^{oo}, o bh^{oo}ti^{oo} we, 'in we yia 'y^{oo}li, 'm^{oo} *-Lag^{oo}oo ny^{oo}maa 'wlulap^{oo}lie -y^{oo}o we 'w^{oo}w^{oo}l^{oo}ba.»

Plalida poo

(Mt 7.13-14, 21-23)

22 -Zezu m^{oo}i -Zeluzal^{oo}em^{oo}u -g^{oo}b^{oo}ein m^{oo}n^{oo}ida, -zug^{oo}ba o -y^{oo}o ny^{oo}maa -slolus^{oo}l^{oo}ue m^{oo}ni 'g^{oo}b^{oo}e 'ka^{oo}di -y^{oo}o 'g^{oo}b^{oo}e yua nuk^{oo}ple.

23 'In ny^{oo}me yabh^{oo}lo yia o lay^{oo}ib^{oo}hae: «Ny^{oo}maa -Kany^{oo}o, ny^{oo}ma -wa 'kaa g^{oo}b^{oo} 'w^{oo}bb^{oo}h^{oo}, wa 'na 'ka 'w^{oo}z^{oo}uu?»

-Zezu yia we 'b^{oo}ig^{oo}pa^{oo}li wa -yla^{oo}e:

24 «A 'te^{oo}man^{oo}i am^{oo}iaa 'de la, a 'ka plal^{oo}ida poo 'w^{oo} 'pl^{oo}li. In n^{oo}ee ain -yla, ni, ny^{oo}ma -duun yia -b^{oo}haa 'pl^{oo}lie lay^{oo}laa, 'in wa 'na 'ka we m^{oo}neni.

25 Da -buduu -kany^{oo}o -ka 'w^{oo}so, o -ka o -budu -g^{oo}bal^{oo}, 'in a t^{oo}va 'pipee. A bh^{oo}lia -buduu bh^{oo}lib^{oo}h^{oo}lie, 'in a g^{oo}bae: «Ny^{oo}maa -Kany^{oo}o, -in -ka^{oo}li -b^{oo}ha -ain -yla.» We 'b^{oo}ig^{oo} o yia 'pa^{oo}lia ain -yla^{oo}e: «In 'ni am^{oo}iaa 'bh^{oo}l^{oo}oda da -yi!»

26 T^{oo}on, 'in a g^{oo}baa o -yla^{oo}e: «-A -y^{oo}o -m^{oo}i 'so ka li, 'in -a yia 'ma dab^{oo}o, 'in -in yia -am^{oo}iaa 'g^{oo}bee -g^{oo}bl^{oo}o g^{oo}bl^{oo}o 'w^{oo} ny^{oo}ma -slolu!»

27 G^{oo}baa o yi 'yaa ain -yla^{oo}e: «In 'ni am^{oo}iaa 'bh^{oo}l^{oo}oda da -yi. Am^{oo}ia weee n^{oo}va g^{oo}b^{oo}ny^{oo}uu le, a vla 'm^{oo}i g^{oo}we!»

28 Da a yia *Ablaamu, *Izaki, *Zak^{oo}o -y^{oo}o -Lag^{oo}oo g^{oo}buu -fal^{oo}panya weee 'y^{oo}ia, -Lag^{oo}oo ny^{oo}maa 'wlulap^{oo}lig^{oo}b^{oo}e 'w^{oo}, 'in wa 'ka am^{oo}ia 'pipee viteli, -b^{oo}ha a yia w^{oo}ia, 'in a 'ka gla 'w^{oo}li!

29 'Y^{oo}l^{oo}oo 'w^{oo}so^{oo}l^{oo}oda, 'y^{oo}l^{oo}oo bh^{oo}l^{oo}il^{oo}ida, 'y^{oo}l^{oo}oo 'w^{oo}so^{oo}l^{oo}adaa lilis^{oo}o^{oo}l^{oo} -y^{oo}o k^{oo}pes^{oo}o^{oo}l^{oo}, -m^{oo}o ny^{oo}ma yia 'bh^{oo}va, 'in wa 'ka dab^{oo}o li -Lag^{oo}oo ny^{oo}maa 'wlulap^{oo}lig^{oo}b^{oo}e 'w^{oo}.

30 'In -sl^{oo}ee^{oo}n da, -wa -gaa l^{oo}, t^{oo}l^{oo}va yia 'yuganya -z^{oo}ea, 'in -wa -gaa 'yu, -maa t^{oo}l^{oo}va yia loganya -z^{oo}ea.»

-Zezu wia -Zeluzal^{oo}em^{oo}u 'g^{oo}bu

(Mt 23.37-39)

31 We bh^{oo}la, Faliziny^{oo}ma t^{oo}l^{oo}va b^{oo}ea -Zezu kwesi, 'in wa n^{oo}ee o -yla^{oo}e: «-In 'bh^{oo} da, -in m^{oo}ni da -putu. Ni, Ew^{oo}lodu 'y^{oo}ib^{oo}ha o 'ka -m^{oo}i 'b^{oo}ha.»

32 -Zezu yia we 'biḡḡpali wa -ylaε: «A mni, a gba -totoo-bho-nyime mia ni-ylaε: zuzu 'nyii na vua, 'in na jipea guzunya -zεεn -yḡ cizi. 'In we 'yli taa zli na bhia na lubho.

33 Nu, -zεεn, cizi -yḡ cizielv, we mi nu, in zu na nḡnve 'yliyḡ. Nu, wa 'ka -Lagḡgbu -falipanyḡ 'bha 'gbe -putu -gu, we 'ni 'yli nani, 'mu we 'ni -Zeluzalemv 'wubhv.

34 «-Zeluzalemv -nyuma, -Zeluzalemv -nyuma, amia -wa bhaa -Lagḡgbu -falipanya, 'in nyuma -Lagḡ paa ain yoo, -wa bhaa wa gbḡkv 'wv. Bhla weee nya, sa nyu guḡwllaha we 'yua 'wlu we -kapue zḡ, 'in we gblia we -gv la, in 'yibha in 'ka 'sa ain 'wluḡḡwllali, 'in a 'ni we -yḡḡwnu.

35 We 'gbv, -Lagḡ yia amiaa -budu 'kadv solv lapalila. 'In in nεε ain -ylaε: a 'na 'ka 'masleεn 'mi 'yi tiklu, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu, <Nyime -ḡ yia Nyimaa -Kanyḡḡ 'ḡni nya,

-Lagḡ ḡwna ḡ 'nyu la), 'in we bhla 'kaa nyini.»

14

-Zezu jipea guzunya yabhlo, Zuifv Nyapeyli nya

1 Zuifv Nyapeyli yabhlo nya, Falizinyimaa 'yugalinyaa 'yabhlo laa -Zezu ḡ 'dεε -gbε, ḡ -yḡ ḡ 'ka li dabv. -Zezu plaa ḡ -budu zḡ, -zugba Falizinyima -wa mia -bha, -maa yla ḡ tenyii.

2 -Zugba nyime yabhlo kaa 'yliyigu -yḡ, -mḡḡ 'yiligbe ḡ 'yu.

3 'In -Zezu yia -Lagḡḡ titee gwesanya -yḡ Falizinyima

layibhaε: «'Lee, -amiaa tite nye nyime 'yoo yaayu, we'e 'nye ḡ 'yoo, ḡ 'ka nyime jipe Nyapeyli nyaa?»

4 'In wa 'ni 'yibha wa 'ka we 'biḡḡpali. -Zezu 'bhitia ḡḡ guzunyaḡḡ -gbε la, 'in ḡ yia ḡ jipe. 'In ḡ nεε ḡ -yla: -in mni.

5 'Bhie, ḡ nεε wa -ylaε: «Ain glaa -nyime yabhlo, -de ḡ yuu, ḡ -ka -klḡ 'wubho, ḡ 'na 'ka -mḡ ḡ -saa, yaayu -de ḡ bhlii, we -ka -klḡ 'wubho, ḡ 'na 'ka -mḡ we -sa Nyapeyli nyaa?»

6 Da -Zezu gba 'saa, wa 'ni mneni wa 'ka we 'biḡḡpali ḡ -yla.

-In 'na 'bhulu -na 'dε 'wv nyime 'kadv 'bhisa -ni

7 -Wa wa laa wee 'feti -gv, -wa mia 'bi -zḡnv 'wubhuda, -Zezu 'yia wa -yḡ, 'in ḡ yia wa gbv nine -mni 'pali:

8 «Da nyime yabhlo -ka -mi la 'ḡwnḡkwafeti -gv, -in -ka -mḡ nyini, -in 'na -dili 'bi -zḡnv mia 'yugbein -gv la -ni. -We ka gbv -wa, nyime -ḡ ka -vaci -zia -mi, -de wa ka -mḡḡ laa!

9 'In nyime -ḡ laa a 'dε 'sḡ wee 'feti -gv, ḡ -ka yi, 'in ḡ 'ka -mi -yla gbaε: <-In 'nye ḡ 'bi -mni), zu nya -na yia 'wvsa, 'in -in 'ka lvgbein ladia mni.

10 Nu, da nyime -ka -mi la 'feti -gv, -in -ka -mḡ nyini, -in mni -in -di lvgbein la. 'In ḡ laa -mi da ḡ -ka yi, 'in ḡ 'ka -mi -yla gba: <'Tale, yi, -in 'ka 'bi -zḡnv -gv ladi.) Tḡvn, 'in -mḡv ylimania -na 'ḡni, nyima -wa -in -yḡ wa 'sḡ mia lililu gwe 'yliya 'wv.

11 Nu, nyime -ḡ ylimania ḡ 'dε, zḡ -Lagḡ yia ḡ belia, 'in

nyume ɔ belia ɔ 'dɛ zɔ, 'yli-
mania -Lagɔ yia ɔ.»

-Wa a 'kaa la lililu -yɔ

12 'Bhie -Zezu nɛɛ ɔ laa ɔ -
ylaɛ: «Da -in -ka lililu lɛnu, -in
'na lali -na 'talea, -na bhelia,
-na zɔaylinyama -yɔ -na -lima
'ɲmumnyaa 'dɛkpa -ni. Nu,
zli wanuɔ 'yli -ka nyini wa -ka -
mi la, -zugba -we -in nuɔ lɛ we
'bigu wa 'paha.

13 Nu, -in -ka 'fetu lililu lɛnu,
-in la bobabhanya, 'kukunya,
'tigitiginya -yɔ 'lɔlɔnya.

14 Nu, -in -ka 'sa nu, -zugba,
'wɔtutue -dlɔɔ mi -na -nu nya.
Wa 'ni mneni wa 'ka -mi -
lu yabhlogbɔɔ 'nyɛ we 'bigu.
Nu, -Lagɔ yia we 'bigupalia -
mi -yla. Da nyuma tiklu yia
titlɔnya glaa 'wɔsɔa, we zli.»

*'Feti 'kaduɔ gbɔɔ nine
(Mt 22.1-10)*

15 -Muɔ 'bigu, nyuma -wa
mia lililu gwe, wa glaa -nyume
yabhlo 'nuɔ welɔnya -mni, ɔ
nɛɛ -Zezu -ylaɛ: «Nyume ɔ
yia lia -Lagɔɔ nyumaa 'wlu-
lapilɔgbe 'wɔ, 'wɔtutue -dlɔɔ mi
-mɔɔ -nu nya.»

16 -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Nyume
yabhlo -saa 'feti 'kaduɔ, 'in ɔ yia
nyuma duun la.

17 Lilibhla bɛa, 'in ɔ yia ɔ
zɔlubhononyɔ yabhlo tie, ɔ
gba -wa ɔ laa -ylaɛ: «A yi, nu,
lililuu pipie ka bhia.»

18 «'In wa 'dɛ weee yia
gbagbie bhli -bhlo -bhlo nu, (-
in ti -amɔaa -yɔgbu 'wɔ). Tianu
nɛɛ ɔɔ zɔlubhononyɔ -ylaɛ: «In
ka kpaa yabhlo zɔ, 'mu na
mnia 'yia -kpɔ. We 'gbu, -mi
na bhuhoe, -in ti na -yɔgbu
'wɔ.»

19 'In 'yabhlo nɛɛ ɔ -ylaɛ: «In
ka 'bhli kugbua zɔ, 'mu na
mnia laylalia. -Mi na bhuh-
hoe, -in ti na -yɔgbu 'wɔ.»

20 -Budɔ nɛɛ 'ya ɔ -ylaɛ:
«Deslɛɛn na bhua da 'ɲwɔɔ
kwada. We 'gbu, in 'ni mneni
in 'ka mni.»

21 «Zɔlubhononyɔ 'bhitia lu
ɔ -kanyɔɔ -gbɛ, 'in ɔ yia we
'bigu -dɔnya ɔ -sali. 'In -
buduu -kanyɔ yia 'cɛ -papie
bhli. 'In ɔ nɛɛ ɔ zɔlubhononyɔ
-yla: «-In mni 'gbe nukplɛ sɔɔ,
-mɔ we -gblɔgblɔnya -yɔ we -
gwelɔnya -gu, -in -yɔ bobab-
hanya, 'kukunya, 'lɔlɔnya -yɔ
'tigitiginya yi.»

22 -Muɔ 'bigu, zɔlubhononyɔ
yia, 'in ɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, -we
-in gbaa in nu lɛ, in ka we lɛnu.
'In 'bu tɔlɔ yi 'yaa 'wɔtɔ.»

23 'In -buduu -kanyɔ nɛɛ ɔ
zɔlubhononyɔ -ylaɛ: «-In mni,
-in 'plili -gwelɔnya -gu, we -yɔ
kpaa -yoonya 'wɔ, 'in -wa -in -
ka 'yi, -in gba wa -yla -gla nya,
wa yi na -gbɛ. 'In na -budu 'ka
ye.

24 In nɛɛ ain -ylaɛ: waa
tianyima -wa in laa, wa
'yabhlogbɔɔ 'na 'ka na 'feti -gu
-lu li.»

*Sa wa 'kaa -Zezu 'bi nu, mu
ni*

(Mt 10.37-38)

25 Nyumaa -zlo -yɔ -Zezu mi
'yloogblu nuɔda, ɔ 'bhitia wa -
gbɛ, 'in ɔ nɛɛ wa 'dɛ weee -ylaɛ:

26 «Nyume ɔ -ka 'mi 'bi yi,
in namanɔ ɔ duɔ, we 'ka ɔ
dide, ɔ 'nyaa, ɔ 'ɲwɔɔ, ɔ 'yua, ɔ
bhelia, ɔ bhɔlɔ -yɔ ɔ 'dɛbhie -
gbolu 'wɔzi. We 'ni -muɔ, ɔ 'ni
mneni ɔ 'ka na 'binonyɔ -zɛ.

27 'In nyime ɔ 'ni ɔ siasiee *su'wɔbhu, ɔ 'ka 'mi 'bi yi, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka na 'binɔnyɔ -zɛ.

28 «Nu, amiaa lu -nyime -mɔmɔ, ɔ gba ɔ 'ka -budu 'kadu 'sɔbha, 'in ɔ'ɔ -di la, ɔ'ɔ zeli 'gwɛzi -we mia ɔ kwɛɛa? 'In -de wee 'gwɛzi mneni we 'ka wee -budu bhiaa? 'In ɔ'ɔ yibheli we 'jia?

29 We 'ni -mɔɔɔ, ɔ -ka wee -buduu gwe glu pali, ɔ sɔ -ka we 'sɔbhasɔbhee -yɔbhiali, -wa weee yia -bha 'yia, 'in wa bhlia ɔ nyame?

30 Gbaa wa yiae: «Nyime -mɔni bhlia -buduu sɔbhasɔbhee, titee gwesanya saa -Zezuu 'in ɔ sɔ yia we -yɔbhiali.»

31 «'Sa -bhlokpade, nyimaa 'wlu lapilinyɔ yabhlo kaa 'slɔja 'wlu glu 'sɔ 'wlu kugbua, ɔ -ka gba, ɔ 'ka nyimaa 'wlu lapilinyɔ -putu ɔ kaa ɔɔɔ 'slɔja -zakpa 'sɔɔ -gbɛ tu kwa, la ɔ dia, 'in ɔ yibhaa ɔ 'de la: «'Lee, in mneni in -yɔ ɔ 'ka tu gɔɔ?»

32 We -ka ɔ 'ni we mneni, 'in ɔ tiea nyima, nyimaa 'wlu lapilinyɔ -mɔni -gbɛ. Da -mɔɔ -tlɔɔ -slɔ ɔ -yɔ la, 'in ɔ 'ka -mɔɔ -yla gba 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -tu wa nyidi.

33 «'Sa -bhlokpade, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka amiaa lu -nyime nya -mi, ɔ 'ni ɔ -kakalu weee -bli -gu 'pali, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka na 'binɔnyɔ -zɛ.»

Gumu -we 'bhva 'nɔɔwe
(Mt 5.13; Mk 9.50)

34 'In -Zezu yia we -gɔdiɛ: «Gumu mia, -lu -zɔɔɔ -wa. 'In gumu -ka 'nɔɔwe 'bhv, sa wa 'ka we namania?

35 We 'ni 'ylinani, dɔdɔɔ -nɔ nya, we 'ni 'ylinani -ylikpeduduu -nɔ nya. 'Pipee wa vitelia we.

«ɔ -ka we 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.»

15

Bhlabhle mnɔaa gbɔɔ nine
(Mt 18.12-14)

1 'Yli yabhlo nya, *nisɔn -gwɛzisanaya -yɔ gbɔnyuuu kwɛ -cian tɔɔɔ bea -Zezu kwesi, wa 'ka ɔ weli yukwli pɔɔ.

2 Falizinyima -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya saa -Zezuu 'ɔni, wa nɛɛ: «Nyime -mɔni kpaa gbɔnyuuu kwɛ -cian sɔ 'sɔ nya, 'in ɔ -yɔ wa lia dabɔɔ!»

3 'In -Zezu yia wa gbɔɔ nine -mɔni 'pali:

4 «Amiaa lu -nyime yabhlo -ka bhlabhle glu gbu -ka, we lu -bhlabhle yabhlo -ka mnɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka we glu -mɔɔ 'ya kugbua le gbomɔɔ lida ti? ɔ 'ka wee -bhlo mnɔa 'yilibilanɔɔɔ mni, 'in ɔ ka we 'yu?

5 'In da ɔ 'yia wee bhlabhle, ɔ dli namania, ɔ yia we -bli gba lapali.

6 ɔ nynia ɔ -budunwɛɛ, tɔɔn, ɔ laa ɔ 'talea -yɔ ɔ ladinya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -yɔ 'mi 'sɔ li 'mɔna. Nu, na bhlabhle mnɔa, in ka we 'yi!»

7 «In nɛɛ ain -yla, 'sa -bhlokpade, gbɔnyuu -lenɔnyɔ yabhlogbɔɔ 'bhva ɔ gbɔnyuu 'bu 'gbɔ, 'mɔna 'kadu mi yali. Nyima tikluu glu -mɔɔ 'ya kugbua le gbomɔɔ, -wa pɔpalia 'wlukɔɔn la nu, wa

gbv 'ni dli 'bhiti gbv 'wɔlapili,
wee 'mɔna -zi wa -nu 'wu.

*'Gwezii tama mnɔaa gbv
nine*

⁸ «Yaayu, 'ɲwɔ yabhlo kaa
'gwezi tama kugbua, 'in we
'yabhlo -ka mnɔ, ɔ 'ni mneni
ɔ 'ka 'napɛ -nyuma, 'in ɔ 'ka
-budu zɔ laylipe, ɔ 'ka we
datali yɛɛɛ, 'in ɔ 'ka we 'yu?»

⁹ 'In da ɔ 'yia wee 'gwezii
tama -bhlo, ɔ laa ɔ 'talea -yɔ
ɔ ladinya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ:
«A -yɔ 'mɪ 'sɔ li 'mɔna. Nu, na
'gwezi tama -bhlo mnɔa, in ka
we 'yɪ!»

¹⁰ «In nɛɛ ain -yla 'sa -
bhlokpade, gbonyuu -lɛnɔnyɔ
yabhlogbɔɔ 'bhɔa ɔ gbonyuu
'bu 'gbv, 'mɔna 'kadɔ mɪ -
Lagɔɔ 'anzi nyɪɪ.»

Mnɔmnɔyuu gbv nine

¹¹ -Zezu nɛɛ 'yae: «Nyume
yabhlo ka nukpasiiyua 'sɔ.

¹² 'Bisubhayu nɛɛ ɔ dide -
ylɛ: «Dide, -na 'bɪ -in 'ka yaa
-ain -yɔ tɪ nu, -in dlili we, 'in
-in 'ka na -nu wla.» 'In wa
dide yia wee 'bɪ ɔ 'yua sɔbhie
'wɔladlili.

¹³ «'Yɪ 'sɔ -lɛ 'plia, 'in ɔɔ ny-
imeslɔyu yia ɔnɔw wee 'bɪ pɛɔ
'pa. ɔ 'bhua we 'gwezi 'wu, 'in
ɔ yia dɔdɔ -putu -gɔ mɪ 'pɪpɪ.
-Mɔ ɔ -nyumɔnɔa wee 'gwezi,
pɔɪnplagbɔv lɛnɔe nya.

¹⁴ Da ɔ bhɪa ɔ 'gwezi weee
nyumoe, 'in ɲwɔ 'kadɔ yia wee
dɔdɔ -gɔ yi. Tɔɔn, ɔ 'ni lililu -
kaa 'gbv, 'in ɲwɔ yia ɔ 'bhabhie
bhli.

¹⁵ -Bha ɔ mɪa -slɛɛn wee
dɔdɔ -gɔv nyume yabhloo -gbɛ
lubho nɔa. 'In -mɔɔ yia ɔ -mɔɔ
kpaɔ kwa, ɔ 'ka -bobo ɲwɛkɔ.

¹⁶ ɔ 'yɪbha yaa gwesi -we -
bobo lia, ɔ 'ka we li. 'In nyume
yabhlogbɔɔ ɔ 'nyɛ we ɔ.

¹⁷ «Tɔɔn, ɔ dli -saa ɔ zukpa,
'in ɔ nɛɛ: «Na didee lub-
honɔnya ka lililu duun, wa
'ni mneni, wa 'ka we li. 'In,
-zugba, -amɪ, na tɪ ɲwɔ nya
-seli.

¹⁸ Didee -gbɛ na yia lubhiti,
'in in 'ka ɔ -yla gbɛ: «Dide, in
ka gbonyuu lɛnɔ -Lagɔ -yla, 'in
in yia -mɪ -yla we lɛnɔ.

¹⁹ In 'ni -slɛɛn we 'klɔ -ka, -in
'ka 'mɪ la -na 'yu. Nu, 'bhu 'mɪ
'wɔ -na lubhonɔnyaa 'yabhlo
'bhisa.» »

²⁰ ɔ -sɔa 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ didee
-gbɛ lubhiti.

«Da ɔ -tlɔɔba -slɔ -budunwɛɛ
-yɔ la, ɔ dide yia ɔ -yɔyɪ. 'In
nyazi yia ɔ 'wɔ yi bhabha, ɔ -
yɔ -gwagwie mɪa ɔ yoo, 'in ɔ
yia ɔ gbleli.

²¹ Tɔɔn, ɔ 'yu nɛɛ ɔ -
ylɛ: «Dide, in ka -Lagɔ -yla
gbonyuu lɛnɔ, 'in, in yia -mɪ
-yla we lɛnɔ. In 'ni -slɛɛn we
'klɔ -ka, -in 'ka 'mɪ la -na 'yu.»

²² «'In ɔ dide nɛɛ ɔ
zɔlubhonɔnya -yla: «A 'pulo!
A -la ɔ 'yilinɔ -bana yabhlo.
A -pla we ɔ 'wɔ, a fa ɔ sɔwɔlu sɔ
'wɔ, a -pla ɔ -sakwla bhv 'wɔ.

²³ 'Bhli -dɔgbv palia dɛ 'kpi,
a -yɔ we yi. A 'bha we, 'fɛtɪ -
wa! -A 'ka li!

²⁴ Nu, na yu mɪa da, ɔ ka tɪ,
'in ɔ yia ganɔ, ɔ ka mnɔ, 'in in
yia ɔ 'yɪ.» 'In wa yia 'fɛtɪ -sasiee
gwɛɪ.

²⁵ «We bhla, -zugba ɔ 'yu
kpaɔ mɪ lubho nɔda kpaɔ.
ɔ mɪ -zɔɔ yida, da ɔ cipaa -
budunwɛɛ, 'in ɔ yia lɔv -yɔ -lilii
wɛɪ 'nu.

26 Ɔ laa zɔlubhonɔnyɔ yabhlo, 'in ɔ yia ɔ layibha: <'Lee, lɛɛ -lu nɔ lɛa?>

27 Zɔlubhonɔnyɔ yia we 'bigɔpali ɔ -ylae: <'Na bheli yia lb, we 'gbu, 'kpikabhlii -dɔgbu -a 'sialia, 'in -na dide yia we 'bha. -We ka gbu -wa, ɔ ka 'kuayli, 'in ɔ yia ɔ 'yɪ.>

28 «'In ɔɔ 'yu kpasaa yia 'cɛ 'pa, ɔ nɛɛ ɔ 'nia -budunwɛɛ nyini. Ɔ dide 'tlaa, 'in ɔ yia ɔ bhubhoe nu, ɔ mni -budunwɛɛ.

29 'In 'yu yia we 'bigɔpali ɔ dide -ylae: <'Tali, in ka -mi -yla lubho nɔ -zɔ duun nya. In 'ni -slɔ -na wɛli yabhlogbɔɔ 'nɔɔwɛ -sa. 'In -zugba, -in 'ni -slɔ -amɪ wliyu yabhlogbɔɔ 'nyɛ, in -yɔ na -lima 'ka 'fɛti -sa.

30 -Na 'yu ɔ -nyumɔa -na -li 'naabizunwɪ nya ni, mɔ yia lb 'gbu, 'in -in yia 'kpikabhlii -dɔgbu 'kadu -a 'sialia ni 'bha!>

31 «Ɔ dide nɛɛ ɔ -ylae: <'Na 'yu, -mi -yɔ 'mi mi 'yɪ weee nya. -Lu weee in kaa, we mi 'ya -na -nɔ nya.

32 Nu, -na bheli -na yia da -yɔ, ɔ ka tɪ, 'in ɔ yia ganɔ. Ɔ ka mnɔ, 'in in yia ɔ 'yɪ. We 'gbu, -a mneni, -a 'ka 'fɛti 'kadu -sa 'mɔna nya.> »

16

-Luu 'yliyɔzɔnyɔ 'nyuuu gbuu nine

1 -Zezu nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya -ylae: «'Yɪ yabhlo nya, 'ɛmɪnɔnyɔ yabhlo ka ɔ zɔzɔnɔ 'yliyɔzɔnyɔ yabhlo, 'in nyuma yia ɔ -yla fɛn 'tɔbhɔa mni nu: <'Na zɔzɔnɔ 'yliyɔzɔnyɔ mi -na zɔzɔnɔ -nyumɔa.>

2 Tɔɔn, ɔ yia ɔ zɔzɔnɔ 'yliyɔzɔnyɔ la, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: <In ka 'di 'nyuu 'nɔ -na gbɛgbɛin. Lubho -we -in nɔa, -in -slolu 'mi we 'klɔ. -We ka gbu -wa, -in 'na 'ka -slɛɛn na zɔzɔnɔ 'yliyɔzɔnyɔ -zɛ.>

3 «'In ɔɔ lubhonɔnyɔ nɛɛ ɔ 'dɛ dɪ zɔɛ: <'Na -kanyɔ -ka 'mi kwnɛɛ -sa, sa in 'ka we nɔa? In 'ni late, in 'ka kpaalubho nɔ. 'In, in 'ka -kɔn, zɔ -mɔɔ bhaha 'mi.

4 Aa! Da na -kanyɔ -ka 'mi kwnɛɛ -sa, -we in 'kaa lɛnɔ, 'in nyuma tɔba 'ka 'mi 'bi 'nyɛ, in -yi we!>

5 «'In -wa ɔ -kanyɔɔ kpagbu mia 'wlu, ɔ yia wa la -bhlo -bhlo. Ɔ yia tianɔ la, 'in ɔ nɛɛ -mɔɔ -ylae: <'Na -kanyɔɔ kpagbu zuma mi -mi 'wlu?>

6 «-Mɔɔ yia we 'bigɔpali ɔ -ylae: <'Kpɪ -balii glɔ gbu mia 'mi 'wlu.>

«'In ɔ nɛɛ -mɔɔ -ylae: <'Na 'sɛbhɛ ni, -in -di la slɔi, -in cɛɪ glɔ 'sɔ 'ya kugbua.>

7 «-Mɔɔ 'bigɔ, 'in ɔɔ lubhonɔnyɔ yia 'yabhlo layibhae: <'In -mi, kpagbu zuma -in ka 'wlu?>

«'In -mɔɔ yia we 'bigɔpali ɔ -ylae: <'Mnɔ bii glɔ gbu.>

«Ɔ nɛɛ ɔ -ylae: <'Na 'sɛbhɛ ni, -in cɛɪ glɔ -mnɔa.>

8 «Nu, -luu 'yliyɔzɔnyɔ 'nyuuu -kanyɔ yia ɔ 'ɛmɪ kwali ɔ nacɪkakiɛ 'gbu.» 'In -Zezu yia we 'wɪlubha, gbagbie nyae: «Nu, dɔdɔ ni -gɔ -nyuma ka naci 'nyuu wa 'dɛkpa nyidi, we 'ka zɪ 'klɔ -nyuma -zi.»

9 -Zezu yia we -gɔdiɛ: «In nɛɛ ain -ylae: a dili nyuma 'tale, dɔdɔgɔɔ 'ɛmɪnɔnu nya. Zɪ we yia ain 'wɔbɔa, 'in wa 'ka

amīaa 'lakpasu kpa, -Lagoo - zoo.

10 «Nyime oo mia tiklu -li yua -sesee lenuda, o tiklu 'ya -li 'kadu lenuda. Nyime oo 'nia -mi tiklu -li yua -sesee lenuda, o 'ni 'ya tiklu -mi -li 'kadu lenuda.

11 A 'ni -mi tiklu, 'in a 'ka dudu -gub 'nimmili -we bhua la kpa, nyoo 'ka ain 'nimmili -zoo yoo 'nyea?

12 'In a 'ni -mi tiklu, a 'ka nyima -putuu -lu kpa sa -yibheli, -we -wa amīaa -nu, nyoo 'ka we ain 'nyea?

A 'na 'bhulu 'gwezi 'wu amīaa -kanyo nya -ni

13 «Lubhononyo yabhlogboo 'ni mneni o 'ka -cian 'so -yla lubho nu. Ni, 'yabhlo o yia 'wonyea, 'in o 'ka -bhloo zekali. 'Yabhlo -yo o yia lanee, 'in -bhlo 'ka o dudu nyumanu. A 'ni mneni a 'ka -Lago -yo 'gwezi -yla lubho nu dabudu.»

-Zezu gbalia Falizinyima -gv

(Mt 11.12-13, 5.31-32; Mk 10.11-12)

14 'Gwezi nanu Falizinyima dudu 'gbu, wa 'nua welinya -muni, -zugba wa pali -Zezu gla.

15 -Zezu nee wa -ylae: «Amīa nua amīaa 'de nyima tiklu 'wu nyima 'yliya 'wu, 'in -Lago -yi amīaa dli. Ni, -we mia 'kadu nyima 'yliya 'wu, 'wu -Lago nyea we.

16 «We 'ka 'Zan -Batisu bhla yli, -zugba Moizu titee 'sebhe -yo -Lagobbu -falpanyaa 'sebhe mi la. We 'ka wee bhla 'wubhu, -Lago nyimaa 'wlulapilgbu wa gba. 'In

nyima duun gua la, wa 'ka we zo pla.

17 Ni, yali -yo dudu mneni we 'ka labhu. 'In titee celu 'ya yabhlogboo 'ni mneni we 'ka 'sa labhu.

18 «Nyime oo -ka o 'nwno kwnee -sa, o -ka 'nwno -putu kwa, gbonyuu o nua le. 'In oo -ka kwneesanwno kwa, gbonyuu -moo nua le.»

'Nimmunyoo -yo bobabhanyoo -Lazali

19 -Muu 'bigu, -Zezu yia wa gbub nine -muni 'pali: «'Nimmunyoo yabhlo mi bhāa, 'ylinano -naanya ka -vale 'tea, 'mu o plaa 'wu. 'In 'yli weee zli, o saa 'feti 'muna nya.

20 -Muu bhla, bobabhanyoo yabhlo wa laa -Lazali, oo ka ku 'gbia 'bhua la, -moo pi oo 'nimmunyoo -budu wee la.

21 'In lililunya -we bhlia oo 'nimmunyoo 'tabhle zo, -Lazali 'yibha yaa o 'ka we li. 'In -zugba gwinya menu o 'gbia 'yli la.

22 «'Yli yabhlo nya, bobabhanyoo yia tli. 'In -Lago 'anzunya yia o Ablaamu kwesi kwa. 'Nimmunyoo -moo yi 'yaa tli, 'in wa yia o 'bhlu.

23 'Nimmunyoo mi siada -moo tilitunya dudu -gu, o 'bhua 'wlu 'wu, 'in o yia Ablaamu -yoyi 'pipi, -zugba -Lazali mi -moo kwesi.

24 Toun, 'in o yia 'wukpi: «Dide Ablaamu, -in 'yli 'mi nyazi, -in tie -Lazali, o 'ka o -kwitayaa 'mne 'nyu lu fa, 'in o 'ka na mi -gu lawotolu. Ni, 'in mi siada bhabha -seli -kosu 'wu.»

25 «'In Ablaamu yia we 'bigupali o -yiae: «Na 'yu, -in 'pa -bha dli nu, -in ka -nanuu zozonu weee 'y'izlime dudu -gu, -zugba -Lazali sia. -Sleen, wa mi -Lazali dli -belu -yopalida -seli, -zugba -mi -na sia.»

26 'In 'ya, 'gbiwlu 'kadu mi a -yo -ain 'so nyidi. We 'gbu, nyuma -wa 'yibhaa wa 'ka -amiaa -gbe 'bhu, wa 'ka amiaa -gbe mni, wa 'ni we mneni. 'Sa -bhloo 'de, da -in mia, nyime yabhlogbo 'ni mneni -moo 'ka 'ya -mo 'bhu, 'in -moo 'ka -amiaa -gbe yi.»

27 «'In oo 'hnumnyoo nee: «Dide, -mi na bhuhoe, we -ka 'sa -mi, -in tie -Lazali na didee -budunwee.»

28 Nu, in ka bhelia gbu, -Lazali kwa wa weli, wamia yi 'ya siastada -mini yi.»

29 «Ablaamu yia we 'bigupali o -yiae: «Na bhelia ka Moizu titee 'sebhie -yo -Lagobbu -falpanyaa 'sebhie kwee, -we we gbaa wa -yla, wa zu we 'nujwe!»

30 «'In oo 'hnumnyoo nee: «Dide Ablaamu, gbuzonu -wa, mu -nanu -wa 'bhie, nu, nyime yabhlo -ka -seli 'bhu tilitnyaa -gbe, o -ka wa weli kwa, 'in wa 'bhitia wa dli.»

31 «'In Ablaamu nee o -yiae: «We Moizu titee 'sebhie -yo -Lagobbu -falpanyaa 'sebhie gbaa, wa 'ni we 'nujwe zu, nyime 'de yi 'wuso tilitnya glaa, o yi wa weli kwaoo, wa 'na 'ka o weli 'wuhnu.» »

17

Gbonyuu -yo nyimee -yogbu

'wvttie

(Mt 18.6-7, 21-22; Mk 9.42)

1 -Zezu nee o 'binonya -yiae: «Gbu -we 'kaa nyuma gbonyuu lukwa, we mi la 'kamuu. Nyime o ka -gbe wee gbonyuu -ka 'bhu, gbonyuu mi o -nu nya.»

2 'In wa -ka o tokpa 'kadu -bli -yo gbuan, wa -ka o gumunyu lu viteli, we nani 'yli o -nu nya. O yi 'yilaasi -manu 'yabhlo gbonyuu lukwa.»

3 A zu amiaa 'de 'yliyoo!

«Na bheli -ka gbonyuu lenu, -in pali we o -yla la. O -ka we yibheli, -in ti o -yogbu 'wu.»

4 -Na bheli -ka -mi -yla gbonyuu lenu -zakpa gbeso 'yli -bhlo nukple, 'in o -ka -na -gbe yi, o -ka we yibheli, wee 'yli -bhloo 'de nya -zakpa gbeso, -in ti o -yogbu 'wu.»

-In 'ylimani -amiaa dliozve -gwoola

5 'Yli yabhloo zli, -Zezuu tietienya nee o -yiae: «Nyumaa -Kanyo, -in 'ylimani -amiaa dliozve -gwoola.»

6 'In Nyumaa -Kanyo yia we 'bigupalie: «Amiaa dliozve -ka -mi 'kienyi mutadu 'ya 'bhisa, a mneni a 'ka su -mini -yla gba: «-In 'tlu, -in 'ka -na 'de faa mni gumunyu lu», 'in we zua an 'nujwe.»

Lubhononyoo nuu -lubho

7 «Sa 'bhisa: an glaa, nyime yabhlo ka lubhononyo yabhlo, kpaanyoo nya, 'nooluu 'yliyozonyo nya. Da -moo -ka kpaa 'bhu, o -ka -moo -yoyi, o yi -moo -yla gba: «-In yi sli, -in 'ka lii?»

8 -Innya, nu, gbaa ɔ yia ɔ -ylae: <-In pi na lililu, -in 'bhiti -na -bana. -In wla na lililu, in -ka lilie bhia 'bhie, -in 'ka -na -nu li.>

9 ɔ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ lub-honɔnyɔ fuo 'pa, -we ɔ gbaa -mɔɔ -yla, -we -mɔɔ nua lɛɛ 'gbu, we 'ni muɔ?

10 'Sa we mi 'yaa amiaa -nu nya: -we weee -Lagɔ gbaa a nu lɛ, a -ka we lɛnu, a gbaɛ: <Lub-honɔnya -kpuɔ -amia -mia, -we -Lagɔ gbaa -a nu lɛ, 'mu -a nua lɛ.> »

-Zezu jipea *sɔlibhanya kugbua

11 Da -Zezu mia -Zeluzalɛmu mnida, 'in ɔ yia Samalii -yɔ Galileee 'wɔgbelida 'plii.

12 Da ɔ plaa 'gbe yabhlo nuɔkplɛ, 'in *sɔlibhanya kugbua yia ɔ yoo yi.

13 Wa -tlɔɔ ɔ -yɔla, 'in wa yia 'wɔkpɔkpɛ bhli: «-Zezu, -Slolunyɔ, -in 'yili -ain nyazi!»

14 -Zezu 'yia wa -yɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A mni amiaa 'dɛ -Lagɔbɔbɔnya 'klɔslolua.»

Da wa mia mnida, 'in wa yia 'pu.

15 Wa glaa, 'yabhlo yibhelia we 'ji nu, ɔ ka 'pu, 'in ɔ yia lɔbhiti, -zugba ɔ mnɔni -Lagɔɔ 'ɲni, 'wɔkpɔkpɛ nya.

16 ɔ bhlia -Zezuu bhɔ -yɔ, ɔ yia ɔ 'wlu zɔfa, 'in ɔ yia ɔ fuo 'pa. ɔɔ nyime mia, *Samalii -nyime -wa.

17 Tɔɔn, -Zezu nɛɛ: «'Lee, nyima kugbua 'ni 'puɔ, wa gbomnua pnu 'na?»

18 'Mu we 'ni 'lakpayu -mɔni 'wɔbhɔ, nyime yabhlogbɔɔ 'ni 'wlukɔɔn lapɔpali, ɔ 'ka -Lagɔ fuo 'paa yii?»

19 'Bhie, -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «-In -sɔ 'wɔ, -in mni. -Na dlizɔzɔɔ ka -mi pue.»

-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilie mi ain nyidi

(Mt 24.23-28,37-41)

20 Falizinyuma yia -Zezu layibha 'lee: «Lɛbhla -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilibhla 'ka nynia?» 'In -Zezu yia we 'bigɔpali wa -ylae: «-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilie mia, wa'a 'yi we -yɔ 'yili nya.

21 Wa 'na 'ka gba nu, <A -tali, -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilie mi -seli!» 'in <We mi mɔ!» A yibheli we 'ji nu, *-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilie mi ain nyidi.»

'Yli -we nya Nyime 'Yu 'kaa yi

22 'Bhie, -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -ylae: «Bhla yabhlo yia nynia, 'in a 'ka gba, a 'ka *Nyime 'Yu 'yi, 'yili -bhlogbɔɔ nya, 'in a 'na 'ka ɔ 'yi.

23 Nyima -ka gba: <ɔ mi -seli», 'in wa -ka gba, <ɔ mi mɔ», a 'na dli we dli 'wɔ -ni, 'in a 'na mnɔni -mɔ -gwagwie nya -ni.

24 Sa 'nyu -ka 'yika 'pa, we -nyumali bhɔa yalu gwedilida, 'in we mnia we bhaliɔ, zli Nyime 'Yu yia yia, 'sa ɔ yia -mia.

25 We mi nu, ɔ sia -slɔ bhabha, 'in dɛslɛn -nyima 'ka ɔ sɔɔ lapali.

26 «-We 'plia *Nowee bhla, Nyime Yuu yiyizli, mu -bhloo dɛ yia lɛnu.»

27 Nowee bhla, nyima mi lida, wa mi 'mada, wa mi kɔkwalida, wa mi wa 'ɲwɔnyua yli zɔda, 'in Nowee batoo 'wɔ -gbli yli yia nyini. Nowee -gbli batoo 'wɔ, tɔɔn,

zezeguda lwa, 'in 'nyu yia nyuma lasa.

28 «*Lɔtʊb bhla 'sa -bhlokpade we nva: nyuma mi lida, wa mi 'mada, -zugba, wa zo lu, 'in wa pa -vale, wa pa kpaa, 'in wa sobha -budu.

29 'In 'yli -we nya Lɔtʊ 'bhva *Sodamu, wee 'yli nya -Lago kwilia -kosu -yo -bhuhui slo, 'in we yia wa lasa.

30 «'Yli -we nya Nyume 'Yu yia 'bhlewlwa, 'sa -bhlokpade we yia nva.

31 «Wee 'yli nya, -o -ka nyapada -mi 'pipee, o 'na mnini o 'gba 'wobhua -budu zo -ni. 'Sa -bhlokpade, -o -ka kpaa -mi, -moo 'na bhiti lu -zo -ni.

32 A 'pa Lɔtʊb 'ɲwɔ dli -gu.

33 Nyume -o -ka o 'yliyogagie 'wogu, 'wu o yia we baa. 'In -o -ka o 'yliyogagie 'wobo, kwee we yia o -twa.

34 In nee ain -yla gbuzonu sae: wee 'yli -minu sabo, nyuma 'so -ka lapida -mi, 'yabhlo wa yia 'wobhua, 'in wa 'ka -bha -gudu ti.

35 'Nwɔ 'so -ka -lu bhuda -mi, 'yabhlo wa yia 'wobhua, 'in wa 'ka -bha o -libheyi ti. [

36 Nyuma 'so -ka kpaa -bhlo 'wu -mi, 'yabhlo wa yia 'wobhua, wa 'ka -bha o -libheyi ti.]»

37 'In -Zezuu 'binonya yia o layibha 'lee: «Nyumaa -Kanyo, da gbu -mini 'ka lenva?»

'In -Zezu yia we 'bigupali: «Da 'kwie -ka -mi, -bha -ɲwaaa -zlo mia.»

18

Gbuwobhunyo 'nyuu -yo -dugbanwɔ

1 -Muu 'bigu, -Zezu yia wa gbuu nine 'pali, o 'ka we wa 'kluslolu nu, -Lago wa 'kaa bhuhueda -tu 'kamuu, 'kua 'na wlali wa 'ylila -ni.

2 «Gbuwobhunyo yabhlo mia 'gbe yabhlo 'wu, o'o so -Lago, 'in o'o zu nyume yabhlogbo 'nuɲwe.

3 Wee 'gbe -bhloo 'de 'wu, -dugbanwɔ yabhlo mi -bha 'ya. 'Kamuu o mnia o gbuwobhunyo -gbe, 'in o gbaa o -ylae: «In 'bhu in -yo na tonyo 'soo nyidi gbu 'wu».

4 «'Yli weee nya, o gbuwobhunyo o 'ɲwɔ we -yo. 'Bhie, 'yli yabhlo nya, 'in o yia 'wlukusun lapupali, o nee o 'dee dli zo: «I'in so -Lago, 'in i'in zu nyume yabhlogbo 'nuɲwe, gbuzonu -wa.

5 Nu, -dugbanwɔ -moni mi 'mi sialida duuun 'gbu, o gbu na yia 'wobhua. We 'ni -moss, 'in o yia 'mi sialia 'yli weee nya.»

6 'Bhie, Nyumaa -Kanyo yia we -gudie: «-We o gbuwobhunyo 'nyuu gbaa, a pulu we yukwli!

7 'In -Lago naa, -moo -bhasanya -ka o gbegbein 'wokpida -mi zlokpe -yo jibheza, -moo 'na 'ka wa -yogbu 'wobhu tikli? 'Lee, we 'bi o yia 'wugwelia yi?

8 In nee ain -ylae: -innya, wa gbu o yia 'wobhua slui. 'In da Nyume 'Yu -ka yi, o yi dluzunya dudu -gu ylu?»

Falizinnyime -yo nison - gwēzisanyo gbv nine

⁹ Nyima -wa yia wa 'de tikli -Lago 'yliya 'wv, 'in wa tilia nyima tɔba 'ylila, ma -yla -Zezu 'paa gbv nine -mɪni:

¹⁰ «Nyima sɔ mɪna -Lagɔbudu 'kadu zɔ -Lagɔ bhuhhoea. 'Yabhlo -wa Falizinnyime, 'in -budu -wa nison -gwēzisanyo.

¹¹ «'In Falizinnyime -mɔni yia -Lagɔ bhuhhoe ɔ 'dɛɛ dli zɔɛ: <'Oo -Lagɔ, nyima -tɔba -wa 'wienya, tɔba 'ni -mi tikli, 'in tɔba -yo 'ɲwɪ -putu dia -budu 'wv. -Ami 'ni -maa 'bhisa -mi, 'in 'dɛbhie, in 'ni nison -gwēzisanyo -mɔni 'bhisa mi 'gbv, na paa -mi fuo.

¹² Lɔkɔwlu -bhlo 'wv na pla 'sun 'yli 'sɔ, 'in -lu weee na yia, 'in na nyɛa -mi we kugbua -gv -bhlonv.>

¹³ «Nison -gwēzisanyo -mɔɔ vlaa gwe, ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka yali yla, ɔ kpa'a 'wlu la, 'in ɔ nɛɛ: <'Oo -Lagɔ, -in 'yili -ami gbvnyuu -lɛnɔnyo nyazi.> »

¹⁴ 'In -Zezu yia we -gvdɪɛ: «In nɛɛ aɪn -ylɛɛ: ɔɔ nyime -mɔni, da ɔ mɪa ɔ -buduɲwɛɛ mɪnda, ɔ -yo -Lagɔ ka wɛli -bhlo, we 'ka Falizinnyime -zi, -Lagɔ ka ɔ -yo gbv 'wotu 'gbv. Nu, nyime ɔ yilimania ɔ 'dɛ, zɔ -Lagɔ yia ɔ bɛlia, 'in nyime ɔ bɛlia ɔ 'dɛ zɔ, 'yilimania -Lagɔ yia ɔ.»

-Zezu ɲwɪnaa 'ylaasi 'nyu la (Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵ 'Yi yabhlo nya, nyima yia -Zezu 'yuyolua -la, ɔ 'ka wa 'nyulanɲwɪna, wa kwɛ -gv

lapalie nya. -Zezu 'bɪnɔnya 'yia we -yo, 'in wa yia waa nyima wuvue bhli wa 'wluo kpilie nya.

¹⁶ 'In -Zezu yia waa 'yuyolua ɔ 'dɛ -yɔbɛli, 'in ɔ nɛɛ: «A 'tide 'yua 'yi, wa 'ka na -gbɛ yi, a 'na -kɔlv wa 'yoo -ni. Nu, nyima mɪa sa 'ylaasi ni 'bhisa, -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilie mɪ -maa -nv nya.

¹⁷ In nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnv saɛ: ɔ 'ni -Lagɔɔ nyimaa 'wlu -lapilɪgbv -yoɲwɪnu 'yɪsɔkpilɛ 'bhisa, ɔ 'na 'ka -Lagɔɔ -gbɛ pla.»

'Nyimni nyimeslɔyu

(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸ 'Yi yabhlo nya, Zuifv 'yugalnyo yabhlo 'yibhaa -Zezu laɛ: «Na -slolunyo -zɔnv, lɛɛ -lu in 'ka lɛnv, 'bhie, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in in 'ka we 'yia?»

¹⁹ -Zezu yia we 'bigɔpalɪ ɔ -ylɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbv -na la 'mi nyime -zɔnva? We 'ni -Lagɔɔ 'dɛbhlogbɔɔ 'wɔbhv, nyime -zɔnv 'ni -mi.

²⁰ -In -yi -Lagɔɔ *titenya: <-In -yo 'ɲwɪnɔ -putu 'na -dɪli -budu 'wv -ni* , -in 'na 'bhali nyime -ni, -in 'na yilili 'wie -ni, -in 'na zɔlv nyime yo -yo -ni, -in zɔ -bha -na dide -yo -na 'nyaa.> »

²¹ ɔɔ nyime nɛɛ: «Na -kanyo, in mi nyimeslɔ nya, 'in in yia tite -mɪni 'nɔɲwɛzɔzɔvɛ bhli.»

²² -Zezu 'nva gbv -mɪni, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «-Lu -we -in 'kaa lɛnv, we -tv 'wv -bhlo: -in 'pa -na zɔzɔnv weee pɛlv, 'in -in 'ka we 'gwɛzi bobabhanya 'wɔladlili. 'In -in 'ka 'ɲimni

* **18:20** Glekiweli 'wv, weji -wa nu: -wa kukwaha, wa -yo nyima -putu 'na -dɪli -budu 'wv -ni.

'yɪ-Lagɔɔ-gbɛ. -In-ka we lenve bhia, -in yi 'mi 'bi.»

23 Nu, ɔɔ nyime 'nua weli -mini, ɔ mi 'ɲnumnyɔ 'kadu nyaa 'gbu, 'in we yia ɔ dli sumani.

24 -Zezu 'yia we -yɔ nu, ɔɔ nyime dli ka sumani, 'in ɔ nɛɛ: «'Nnumnyaa 'ka -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapiligbe 'wɔ pla, -yɔ we -kalia!

25 'Nnumnyɔ 'ka -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapiligbe 'wɔ pla, we -kali -yɔ we -zi *-nyɔmɛɛ seenu 'bhoka 'wɔplie.»

26 Nyima -wa mia -Zezu yukwli polɔda, wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -mɔmɔ 'ka gbu 'wɔbhua?»

27 -Zezu yia we 'bigɔpalɛ: «-We ka lenve nyima 'nia mnɛni, -Lagɔɔ mnɛni we lenve.»

28 Tɔɔn, Pieli nɛɛ -Zezu -yia: «-In -tali, -a ka -amɔaa -lu weee -bha ti, 'in -a yia -mi 'bi yi.»

29 -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «In nɛɛ ain -yia gbɔzɔnɔ saɛ: *-Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilɛe 'gbu, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka ɔ -budu klaa, ɔ 'ɲwɔɔ klaa, ɔ bhelia klaa, ɔ didea -yɔ ɔ 'yua -bha ti,

30 -lu -duun ɔ yia 'yia bhla -mini nya, we 'ka -bha 'wɔzi. 'In -mɔɔ 'bigɔ, bhla -we yia yia, 'in ɔ yia 'yliyɔgagɛ -we 'nia bhloluda -ka.»

-Zezuu -zakpa tanɔ gbaa ɔ tlɛlie -yɔ ɔ 'wɔsɔ gbɔ

(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

31 -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya kugbua ɛ 'sɔ mi mnɔda, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «A -tali, -Zeluzalemɔ -a mnɔda. Gbu -we -Lagɔɔgbu -falipanya ɛlia

Nyime 'Yuu daa, -mɔ we yia lenva.

32-33 Nu, nyima -wa 'nia -Lagɔ -yi, -maa -yia wa yia ɔ wlaa. 'In -maa 'ka ɔ gla pali, -maa 'ka ɔ vɛli, 'in -maa 'ka ɔ -dlɛ -gɔ slu. Selia wa yia ɔ, 'in wa 'ka ɔ 'bha, we 'yɪ taa zli, 'in ɔ 'ka 'wɔsɔ tlɛlɛnya glaa.»

34 Nu, weli -we -Zezu gbaa, we 'ji mi zidedaa 'gbu, ɔ 'binɔnya 'ni we 'wolanu.

-Zezu jipea 'lɔlɔnyɔ yabhlo Zelikoo gbe wɔkplɛ

(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

35 -Zezu 'ka Zelikoo kwesi bea yi, 'lɔlɔnyɔ -di yoo ɲwe -yɔ la, -zugba ɔ zla.

36 ɔɔ 'lɔlɔnyɔ 'nua 'plɛplɛnyaa weli, 'in ɔ yia layibha, ɛɛ nu ɛa?

37 'In -maa nɛɛ ɔ -yia: «Nazaletiyu -Zezu mia 'plɛda.»

38 Tɔɔn, ɔ yia 'wɔkpi: «*-Davidu 'Yu -Zezuuɔ, -in 'yɪ 'mi nyazɛɔ!»

39 Nyima -wa mia -Zezu 'yu nɔda, 'in -maa yia ɔ 'wluo 'kpɪli, wa nɛɛ ɔ -yia: «'Mu ɲwe!» 'In ɔ yi 'yaa 'wɔkpi 'titɛɛ: «-Davidu 'Yuuɔ, -in 'yɪ 'mi nyazɛɔ!»

40 -Zezu 'yiligbea, 'in ɔ nɛɛ nyima -yia, wa -yɔ ɔ 'sɔ yi. Da 'lɔlɔnyɔ bea ɔ kwesi, 'in -Zezu yia ɔ layibha:

41 «Lɛɛ -lu -in 'yɪbha in nu ɛ -mi -yiaa?»

-Mɔɔ yia we 'bigɔpalɛ: «Na -Kanyɔ, -in -blo na 'yɪli, in 'ka layi lu.»

42 -Zezu nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Na 'yɪli -bloɛ, -na dlɛzɔzɔɛ ka -mi pue.»

43 -Bha -bhlokpade, ɔ bhelia layiyɛ, 'in ɔ yia -Zezu 'bi mni, -Lagɔɔ 'ɲni mnɔnie nya.

Nyūmaa -zlo 'yia we -yɔ, 'in -
maa yi 'yaa -Lagɔɔ 'ŋni mnɔɔ
bhli.

19

-Zezu -yɔ -Zasee

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu
plaa Zelikoo, ɔ mi wee 'gbe
'wɔɔɔɔɔɔɔɔ,

² 'ŋnimnɔɔ yabhlo mia -
bha, *nisɔn -gwɛzisanyaa -
kanyɔ nya, 'mɔ wa laa -Zasee.

³ ɔ mi 'kli 'yida, -de nyɔɔ -wa
-Zezuu, ɔ 'ka ɔ -yɔyɔ 'gbɔ. ɔ
mi nyɔɔ kibhe nya, nyūmaa
-zloo 'gbɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ
-yɔyɔ.

⁴ 'Yoo -we -Zezu mia kwada,
-Zasee tia -gwagwɛ la, su wa
laa sikomɔɔ -we 'yiligbea wee
'yoo ŋwɛ -yɔ, 'in ɔ yia we -gbla.
-Zezu yia -bha 'plɔɔɔ, ɔ 'ka ɔ 'yu
'gbɔ.

⁵ -Zezu nynia wee su zɔ, ɔ
yiaa yali, 'in ɔ nɛɛ -Zasee -ylɛ:
«-In 'sibhli la sɔɔ, -na -gbɛ in
'kaa -zɛɛn -gɔ.»

⁶ -Zasee 'sibhli la -
gwagwɛ nya, 'in ɔ -yɔ -Zezu
'sɔ yia ɔ -buduŋwɛɛ mni 'mɔna
nya.

⁷ -Wa weee 'yia -bha, 'in -
maa yia -Zezu zɔ ŋwɔŋwɛɛ
bhli, wa nɛɛ: «ɔɔ nyɔɔ ka
gbɔnyuuu kwɛ -kanyɔɔ -gbɛ -
gɔɔ mni.»

⁸ 'In -Zasee yia Nyūmaa -
Kanyɔ 'yu bɛ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -
ylɛ: «Na -Kanyɔ, in 'yibha in
'ka bobabhanya na zɔzɔɔɔ
kibhe 'nyɛ. 'In nyɔɔ in -ka
'gwɛzi duun kwɛɛ -sa, in 'ka -
mɔɔ we -zakpa -mɔɔ 'nyɛ.»

⁹ 'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylɛ:
«'Pɔpɔɔ ka -zɛɛn -budu -mni
zɔ pla. -We ka gbɔ -wa, -mi

mi 'ya Ablaamɔɔ zɔaylinyɔɔ
nya.

¹⁰ Nu, nyūmaa -wa mɔɔ, 'ma
Nyūmɛɛ 'Yu yia 'yilibanɔɔɔɔ,
'in ɔ 'ka wa gbɔ 'wɔsa.»

Zɔlubhonɔɔnya taa gbɔ
nine

(Mt 25.14-30)

¹¹ Da nyūmaa mia -Zezuu
weli yukwli pɔɔɔɔɔɔ, 'in ɔ yi
'yaa wa -yla gbɔɔ nine yabhlo
'pa. -We ka gbɔ -wa, da ɔ
cipaa -Zeluzalemɔ -yɔ, 'in wa
yia we 'wlukɔɔn lapɔɔɔ ni,
desɛɛn -Lagɔ slɔɔɔ ɔ nyūmaa
'wlulapɔɔɔ.

¹² ɔ nɛɛ wa -ylɛ:
«'ŋnimnɔɔnyaa zɔaylinyɔɔ
yabhlo mni dɔɔɔ -putu -gɔ,
wa 'ka ɔ nyūmaa 'wlulapɔɔɔ
-zɛɛ, 'in ɔ 'ka lɔyi.

¹³ Da ɔ 'kaa mni, 'in ɔ yia
ɔ zɔlubhonɔɔnya glaa nyūmaa
kugbua la. 'In ɔ yia wa -can
gbɔɔ -bhlo -bhlo 'wɔɔɔɔɔɔ. ɔ
nɛɛ wa -ylɛ: «A 'pali we -vale,
'in na lɔyibhla 'ka 'sa nyini.»

¹⁴ «'In ɔ dɔɔɔ -gɔ nyūmaa mi ɔ
'wɔnyɛɔɔɔ 'gbɔ, wa yia nyūmaa
ɔ 'bɔ tie, 'in wa nɛɛ: «-A 'ni
'yibha nyūmaa -mɔni pɔɔ -an
'wɔɔ la.»

¹⁵ «Wa -zɛɛɔ ɔ nyūmaa 'wlu-
lapɔɔɔɔɔ, 'in ɔ yia ɔ dɔɔɔ -gɔ
lɔyi. Tɔɔɔ, ɔ zɔlubhonɔɔnya ɔ
'nyɛɔ zɔɔɔ 'gwɛzi yoo, 'in ɔ yia
wa la. 'In -we wa 'yia, ɔ 'ka we
ŋwɛɛ yibheli.

¹⁶ «ɔ zɔlubhonɔɔnyaa tianɔ
yia, 'in ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ,
'gwɛzi -we -in 'nyɛɔ 'mi yoo,
we -zakpa kugbua ka we -
gɔɔɔ.»

¹⁷ «Nyūmaa 'wlulapɔɔɔ
nɛɛ ɔ -ylɛ: «We nani 'yli,
zɔlubhonɔɔɔ -zɔɔɔ -in -mia.

-In ka -lu -selee lenve 'yliyovuv
'gbu, 'gbe kugbua na yia -
mi yoo 'nyea, -in 'ka we
'wlulapili.»

18 «Ɔ zolubhononyaa 'sonu
yia, 'in -moo nee: «Na -kanyo,
'gwezi -we -in 'nyea 'mi yoo,
we -zakpa gbu ka we -gubho.»

19 «Nyumaa 'wlulapilinyo
nee ɔ -ylae: «-Mi -mɔni, 'gbe
gbu na yia -mi yoo 'nyea, -in
'ka we 'wlulapili.»

20 «Ɔ zolubhononyaa tanu
yia, 'in -moo nee: «Na -kanyo, -
na 'gwezi in zizea 'naa pi 'wu
mu ni.»

21 In mi -mi sodaa 'gbu, in yi
'saa nu. Nu, -in mi dlitelonyo
nya. -Lu -we -in 'ni ladi, 'mu -
na bhua 'wu. 'In da -in 'ni 'mno
'pa, -bha -na dia 'mno.»

22 «Nyumaa 'wlulapilinyo
nee ɔ -ylae: «Zolubhononyo
'nyuu -in -mia. -Na 'dee nyee
weli -gu, na yia -na -yogbu
'wobhua. -In yi we 'ji nu,
dlitelonyo in -mia, 'in -lu -we
in 'ni ladi, 'mu na bhua 'wu,
'mno -we in 'ni 'pa, 'mu na dia.»

23 Lee ka 'gbu -in 'ni na
'gwezi banki 'wu kwa, we 'ka
-gubhoa? 'In in -ka luyi, in 'ka
-moo we -saa?»

24 «-Muu 'bigu, nyuma -wa
mia -bha, ɔ nee wa -ylae: «A -
sa 'gwezi ɔ kwee, -ɔ 'yia we -
zakpa kugbua a 'nyee we -moo
yoo.»

25 «Wa nee ɔ -ylae: «-Amiaa
-kanyo, -moo ka 'cin we kug-
bua kwee!»

26 «'In ɔ yia we 'bigupalii wa -
ylae: «In nee, -wa weee kaa -lu
duun, wa -nu wa yia -gupalia.
'In nyime ɔ 'nia -lu duun -ka,
we -selee de mia ɔ kwee, kwee
wa yia we ɔ -saa.»

27 -Sleen, na tonyima 'nia
'yibha in pili wa 'wlu la, a -yo
wa yi -seli, 'in a -di wa -blu na
'yibadi.» »

-Zezu nynia -Zeluzalemu
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11;
Zn 12.12-19)

28 -Zezu bhia sa gbagbie, -
muu 'bigu, ɔ yia nyumaa -zlo
'yugali, 'in ɔ yia -Zeluzalemu
mni.»

29 Da ɔ mia Betifazee -yo Be-
tani kwesi beda, -gogo wa laa
*Olivosunyaa -gogo kwesi, 'in
ɔ yia ɔ 'binonya 'so tie ɔ 'de 'yu.

30 Ɔ nee wa -ylae: «'Gbe -we
mia -meme -ain 'yu, da a -ka
-moo nyini ni, -sokofali -dogbu
a yia lubhu -jida yia, nyime
yabhogbo 'ni -slo we -gu ladi,
a -sa we lubhu, a -yo we yi -
seli.»

31 We -ka nyime yabhlo ka
ain layibhae: «Lee -lu ka 'gbu a
sa we lubhua?» A gba ɔ -ylae:
«-Amiaa -Kanyo 'yibha we.» »

32 Waa tietienya mnua, saa
'de -Zezu gbaa we wa -yla, 'in
wa yi 'saa we yli.»

33 Wa mi wee -sokofali -
dogbu lubhu -sada, 'in we -
cian yia wa layibhae: «Lee -lu
ka 'gbu a sa we lubhua?»

34 'In wa yia we 'bigupalii: «-
Amiaa -Kanyo 'yibha we.»

35 'Bhie, wa -yo wee -
sokofali yia -Zezuu -gbe yi.
'In wa yia we wa 'naanya -gu
lapali. 'In wa yia -Zezu we -gu
-gblali.»

36 Da -Zezu mia mnida, -
zugba nyuma -yo 'naa -sloslve
mni 'yloogbu ɔ 'yu.»

37 Ɔ 'plia Olivosunyaa
-gogoo yoo 'wu, ɔ 'ka -
Zeluzalemu cipaa yi, 'muna

yea ɔ 'bɪnɔnyaa -zlo, 'in wa yia -Lagɔɔ 'ɲɪmmɪnɪe bhli, weli 'tite nya, ninee 'ɲɪpaliɓbu weee ka da wa 'yiaa 'gbu.

38 'In wa nɛɛ:

«Nyɪmaa 'wlɪlapɪlɪnyɔ mia yida Jejitapɛɛ 'ɲɪ nya, -Lagɔ ɲwana ɔ 'nyu la.

'Wutɔtɔe -dlɔɔ -mɪ yali,

'in -Lagɔɔ 'ɲɪ 'ylimani!»

39 Falizinyɪma -tɔlva mia nyɪmaa -zlo glaa, wa nɛɛ -Zezu -ylaɛ: «-Slolunyɔ, -in gba -na 'bɪnɔnyaa -yla wa 'mu ɲwe.»

40 -Zezu yia we 'bɪɓɔpalɪɛ: «In nɛɛ aɪn -ylaɛ, wa -ka ɲwe 'mu, 'in tukpanya kpia 'wɔ!»

-Zezu wia -Zeluzalɛmɔv 'gbu

41 -Zezu nɪnia -Zeluzalɛmɔ kwesi, ɔ -talia wee 'gbe -gɔ, 'in ɔ yia we 'gbu wi.

42 ɔ nɛɛ: «Cɪn, -Zeluzalɛmɔ, -we 'kaa -mɪ 'wutɔtɔe -dlɔɔ 'nyɛ, -in -ka yaa -zɛɛn yɪ nya we yibheli, we nanɪ 'yɪ. Nɪ, -slɛɛn we mɪ zizeda -mɪ kwɛɛɛ 'gbu, -in 'nɪ mnɛni -in 'ka we 'yɪ.

43 -We ka gbu -wa, bhlanya yia nɪnia -na -nɔ nya, 'in -na tonyɪma 'ka -mɪ 'suo bibeli. 'In wa 'ka -mɪ 'wɔkla sɔ weee lɔ.

44 Nɪ, la wa yia -in -yɔ -na nyɪma 'sɔ -saa. -Na -budunya wa yia wlaa, we tukpa 'na 'ka -gɔ ladɪlɪda -tɔ. -We ka gbu -wa, bhla -we nya -Lagɔ 'yɪla -mɪ nyazi, 'in ɔ yia -mɪ 'wɔsaa yi, -in 'nɪ we yibheli.»

-Zezu vua -valɛpanya -Lagɔbudu 'kadɔ ɲwɛɛ

(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Zn 2.13-22)

45 -Zezu mɪnia -Lagɔbudu 'kadɔ ɲwɛɛ, 'in ɔ yia -valɛpanyaa vuvue bhli.

46 ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «We mɪ cɛlɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«Na -budu mia, -Lagɔ -bhuhhoe -budu -wa».

'In 'mɔ amia nɔa 'wienyaa zizeda 'wɔ.»

47 'Kɔmɔv, -Zezu slolua nyɪma -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, -zugba, *-Lagɔbɔbɔnyaa -cɪan klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Zuifɔv 'yugalɪnya yia 'klɪ, wa 'ka ɔ 'bha.

48 'In sa wa 'kaa nɔ, wa 'ka ɔ 'bha, 'sa 'nɪ -mɪ. -We ka gbu -wa, nyɪma duun ka ɔ ɲwɛɛ weli -zɔnɔv yukwli pulve -manɪ.

20

Da -Zezuu gbɔlɛnɔ se 'bhɔlva?

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

1 'Yɪ yabhlo nya, -Zezu mɪ nyɪma gbu -sloluda -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, -zugba ɔ gba wa -yla -Lagɔgbu. 'In -Lagɔbɔbɔnyaa -cɪan klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Zuifɔv nyɪma kpasɪ yia ɔ -gbe yi.

2 'In wa yia ɔ layɪbhaɛ: «Se -mɔmɔ nya -na nɔ gbunya -mɪnɪ lɛa, -in gba we -aɪn -yla. 'In nyɔɔ 'nyɛ -mɪ we lɛnɔ sea?»

3 -Zezu yia we 'bɪɓɔpalɪ wa -ylaɛ: «Gbɔv gɔ -bhlo na yi 'yaa amia layɪbhaa.

4 Nyɔɔ tie *Zaan ɔ batizee nyɪma, -Lagɔ -wa yaayɪ, nyɪma -wa yi? A gba 'mɪ -yla we.»

5 'In wa yia we -gɔ kpɛlɛ bhli wa 'dɛkpɔa nyɪdɪ, 'in wa nɛɛ: «-A -ka gba, «-Lagɔ

tiea ɔ, 'in ɔ yibhaa -ain lae: <Lee ka 'gbu a 'ni Zaaan weli 'wɔɲwɔna?>

6 'In -a -ka gba: <Nyime tiea ɔ, 'in nyimaa -zlo bhaa -ain gbɔkv 'wɔ. -We ka gbu -wa, nyima -yi we 'ji nu, Zaan mi -Lagɔgbɔv -falipanyɔ nya.>

7 We 'gbu, wa yia we 'bigɔpali -Zezu -ylae: <ɔ tiea Zaan, -a 'ni ɔ -yi.>

8 'In -Zezu nee wa -ylae: <-Aa. We -ka 'sa -mi, -ɔ 'nyea 'mi wee gbɔnya -minu lenv se, -ami 'na 'ka 'ya -mɔɔ -kanyɔɔ 'ɲni ain -yla gba.>

Nvɔkple 'ylinyunonya -wa nva -dlɔkpaa lubho

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

9 -Mɔv 'bigɔ, -Zezu yia nyimaa -zlo gbɔv nine -mini 'pali: <Nyime yabhlo 'paa -dlɔkpaa, 'in ɔ yia we -gv -busalubhonɔnya lapali. 'In ɔ yia -mɔ -gwle -lakpa 'wɔ mnɔ.>

10 Da -dlɔya -sa bhla nyina, 'in ɔ yia ɔ zɔlubhonɔnyɔ yabhlo tie -busalubhonɔnya 'bi, wa 'ka ɔ -nv wla. 'In waa -busalubhonɔnya -manɔ yia ɔ zɔlubhonɔnyɔ -mɔni bhiti, 'bhie, wa yia ɔ vu kwε klo nya.

11 'In ɔ kpaa -kanyɔ yi 'yaa ɔ zɔlubhonɔnyɔ -putu tie. 'In waa -busalubhonɔnya yi 'yaa -mɔɔ bhiti, wa yia ɔ veli, 'in wa yia ɔ vu kwε klo nya.

12 ɔ yi 'yaa ɔ zɔlubhonɔnyaa tanv tie. Wa nv 'yaa -mɔɔ le, 'in wa yia -mɔɔ kpaa -gnima viteli.

13 <ɔɔ -dlɔkpaa -kanyɔ nee: <Sa in 'ka nva? Na yu, -ɔ ka ze in -kalia, 'mɔ na yia tiea. Na dli zɔ nu, -bha wa yia ɔ vva.>

14 <Nu, da -busalubhonɔnya 'yia ɔ 'yu, wa nee wa 'dekpva nyidiε: <ɔ 'kaa ci ɔ kpaa -kanyɔɔ 'bi li, mɔ ni. -A 'bha ɔ, 'in wee kpaa 'ka -amiaa -nv -ZE.>

15 'In wa yia ɔ kpaa -gnima viteli, 'in wa yia ɔ 'bha.>

'In -Zezu yia layibhae: <'Lee, sa ɔɔ -dlɔkpaa -kanyɔ 'ka wa nva?>

16 Yia ɔ yia, ɔ 'ka ɔ -busalubhonɔnya -manɔ 'bha, 'in ɔ 'ka wee kpaa nyima -putu yoo 'nyε.>

Da nyima 'nva wee weli -mini, 'in wa nee: <-Gbaa! -Mɔv 'na 'ka lenv!>

17 'In -Zezu ylaa wa, ɔ nee: <Weli mia da celida, sa we 'ji mia?>

<ɔkpa -we -budusɔbhanya -saa kwnεε,
mɔ -zea -buduu gwɔgwɔyli
-tɔkpa -zɔnv.>

18 Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka wee tɔkpa -mini -gv bhilili, la ɔ wɔwlaia. 'In wee tɔkpa -ka nyɔɔ -gv bhilili, ɔ tɔpv we saa.>

Nisɔv -gwezii plɔvε Sezaa

kwεε

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

19 -Lagɔɔ titee gwesanya klaa, -Lagɔɔbɔnyaa -cian klaa, wa ka we 'jiyibheli nu, ma -yɔ -Zezu -saa wee gbɔv nine. Wa mi 'kli 'yida, wa 'ka -Zezu kpa -bha -bhlokpade, 'in wa yia nyimaa -zlo ɔ.

20 Wa mi sa -Zezu -kɔda, -mɔv 'bigɔ, 'in wa yia ɔ 'wiemi gbɔv lenvnya yoo 'pa, -wa nva wa 'de nyima tikli 'bhisa. Waa nyima -manɔ 'ka ɔ zɔbhli, ɔ layibhie nya. 'In weli -kpva -ka ɔ ɲweε 'tla, wa 'ka ɔ gbv 'wlu di, 'in dɔdɔv 'wlulapilinyɔ kaa

'tite -yo se, wa 'ka o -moo yoo 'nye.

21 'In wa yia o gbu -muni layibhae: «-Amiaa -Slolunyoo, -we -na gbaa, 'in -na slolua, -a -yi we 'ji nu, we tiklu. - 'In yla nyime -kwikwi. Sa -Lagoo 'yibhaa nyime -mi, 'mu -na slolua gbuzonu sa.

22 'Yoo -amiaa tite nye -ain, -a plulu *Sezaa kwee nison -gwenzi yaayu, -a 'na plulu we -nu?»

23 -Zezu yibhelia wa -dawlii 'ji, 'in o nee wa -ylae:

24 «A -slolu 'mi *Wlomu -tama yabhlo 'klv. Nyoo ka 'wlu -yo o nni mi we -gva?»

'In wa nee: «Sezaa -wa.»

25 'In o nee wa -ylae: «-We -ka *Sezaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lagoo -nu, a 'nye we -Lagoo yoo.»

26 Weli -we o mia gbada nyumaa -zlo 'yu, we -mumu -gu wa 'kaa o kpali, -muu 'ni 'yi. Nu, o gbuu 'bigupali weli ka wa njwegaga -subhalu 'gbu, wa yia nje 'muda -tu.

'Lee, tltlunya yi 'wusoo?

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

27 *Sadusenyima, -wa gbaa tltlunya 'ni mnene wa 'ka tltlie lu 'wuso, ma bea -Zezu kwesi, 'in wa nee o -ylae:

28 «-Amiaa -kanyoo, Moizi ka we celi -ain -yla titee 'sebhe 'wue: «Nyime -ka 'njwoo -ka, o -ka tli, o 'ni 'yu -ka, o bheli kwa o -dugbadaa. 'In o -yo oo 'njwoo 'so 'ka o bhelii zua lala, 'in -moo 'nii 'ka dudu -gu -tu.»

29 Nu, zlume nyime yabhlo ka nukpasuyua gbeso. Wa kpaasa kwaa 'njwoo, o 'ni gwali, 'in o yia tli.

30 Wa 'sonu yia oo 'njwoo kwa.

31 'Bhie, wa tanu yia o kwa. 'Sa we nua waa bhelia gbesoo -nu nya, wa 'de weee -yo o 'ni gwali, 'in wa yia tli.

32 Wanuu 'bigu, 'in oo 'njwoo -moo yi 'yaa tli.

33 Nu, waa bhelia gbeso ka oo 'njwoo -moo kwa -bhlo -bhlo. 'In 'yli -we nya tltlunya yia 'wusoo, nyoo ka 'njwoo o -mia?»

34 'In -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Bhla -muni nyuma mi kukwalida.

35 Nu, nyuma -wa -Lagoo -saa -bha, 'in -wa kaa we 'klv, wa 'ka 'wuso tltlunya glaa, 'in wa 'ka dudu lolu -gu mni, wa 'na 'ka kukwali.

36 Nu, wa 'ni -sleen mnene wa 'ka tli, -we ka gbu -wa, wa 'wlu -Lagoo 'anzinya. Wa mi -Lagoo 'yua nya. -Lagoo ka wa 'wobhu tltlunya lu, 'in wa yia 'yliyogagie 'yi.

37 Moizi ka we -slolu vaa, nu, tltlunya yia 'wusoo, 'in wa 'ka 'yliyogagie 'yi. Da misagusu pilee -bhoa 'yli, 'in o yia Jejitape la: «Ablaamu -Lagoo, Izaku -Lagoo, Zakobuu -Lagoo.» »

38 'In -Zezu yia we -gudie: «Weli -muni slolua nu, -Lagoo mia, 'yliyoganyaa -Lagoo -wa, o 'ni tltlunya -Lagoo. Nu, wa 'de weee mi 'yliyoganyaa nya -Lagoo 'yilia 'wu.»

39 -Lagoo titee gwesanya tolva nee -Zezu -ylae: «-Amiaa -slolunyoo, -we -in gbaa, gbuzonu -wa.»

40 'In waa nyuma 'ni 'masleen 'yibha, wa 'ka gbu -putu o layibha.

-Lagoo -Bhasanyo mi -
Davidu -Kanyo nya

(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

41 -Zezu nee wa -ylae: «Lee
ka 'gbu wa gba -Lagoo -
Bhasanyo mia, -Davidu yu -
wa?»

42 Nu, -Davidu 'debbie -
gbolu nee Luusebhe 'wue:

«Jejitape nee na -Kanyo -ylae:

«-In -di da la na lilisolu.

43 'In in 'ka -na tonyima -
na bhu zo lapali,

-in 'ka wa -gu no.» >

44 Nu, sa zo -Lagoo -Bhasanyo
'ka 'ya -Davidu 'yu -zea?»

A 'na nuw -Lagoo titee gwe-
sanyaa lenvgbu le -nu

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

45 Da nyima weee -wa mia
-bha, wa mia -Zezu yukwli
puloda, 'in o nee o 'binonya -
ylae:

46 «A zu amiaa 'de 'yliyoo
-Lagoo titee gwesanyaa
gbegbein. Wa 'yibha tlolo -
bana 'kadu 'woplaphie, -zugba
wa zie we nya. 'In wa 'yibha
wa -sa wa fu, wa 'nuhwezuzve
nya -zejila 'wu. -Lagobudu
zo -yo 'fetinya -gu, 'yugbein
ladidie wa 'yibhaa kpe -
zonnya -gu.

47 -Dugbanwmi wa saa -maa
-lu weee kwee. 'In wa bhuh-
hoea -Lagoo nyima 'yiliya 'wu
kpokpo, nyima tiklu 'bhisa.
We 'gbu, -Lagoo yia wa -yogbu
'wobhua, 'in wanuu -kaslu 'ka
nyima tolbaa -nu 'wuzi.»

21

Bobabha -dugbanwmo

(Mk 12.41-44)

1 -Zezu ylaa o 'de kwesi,
'nnumnunya mia 'gwezi -gbo

'wu palida -bhlo -bhlo, -
Lagobudu 'kadu zo, 'in o yia
wa -yoyi.

2 Wee bhla -bhlokpade nya,
bobabha -dugbanwmo mia
wee -gbo 'wu tamayua 'so
palida, 'in o yi 'yaa -moo -yoyi.

3 -Bha -Zezu gbaa: «In nee
ain -yla gbuzonu sae, bobabha
-dugbanwmo -monu wlaa duun,
mo -zia wa 'de weee 'wu.

4 'Nnumnunya mia, 'gwezi -
we wa gbu 'nia 'wu -mi, 'mu
wa wlaa. 'In omo, o boba 'wu,
'gwezi -we o 'kaa lili, 'mu o
wlaa.»

-Zezu gbaa -Lagobudu
'kadu -wlowlbee gbu

(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

5 -Muu 'bigu, nyima tolba
mi -Lagobudu 'kadu 'ylinano
gbu gbada. Tukpa 'nani wa
'sobhala we klaa, 'in -lu 'nani
wa 'nyea -Lagoo, -we nya wa
nانيا we zo 'yli, we 'gbu.
'In -Zezu yia we 'bigupalu wa -
ylae:

6 «'Ylunya yia yia, -buduu
tukpanya a yia de -yo -
guladidida, we 'yabhlogboo
'na 'ka we -libheyi -gu -tu. Jitea
we 'de weee yia.»

Gbvnyii 'kaa lenv duduv
bhiabhe 'yu

(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)

7 'In wa yia o layibhae: «-
Amiaa -slolunyo, lebhla -muu
'ka lenva? Lee -lu 'ka wee -li -
minu lenvbhla -slolua?»

8 'In -Zezu yia we 'bigupalie:
«A zu amiaa 'de 'yliyoo, nyime
'na nuuu ain -dawli -nu. Nu,
nyima -duun yia na 'nani -gu
yia, 'in wa 'ka gbae: «-Ami -wa
-Lagoo -Bhasanyo!» 'In: «We

bhla ka nyini! Nu, a 'na nɔnu wa 'bi -ni.

⁹ Da a -ka tɔgɔgɔe -yɔ -yɔwɔsɔsɔlɔbee 'di 'nu, a 'na nɔnu nyanɔ -ni. We mi nu, we nu lɛ tia. Nu, -mɔɔ 'ni dɛslɛɛn dɔdɔɔ bhialida.»

¹⁰ 'Bhie, ɔ yia we -gɔdiɛ: «Tu yia laga 'sɔ nyidi 'wɔsɔa. 'In nyimaa 'wlulapɔlɔnyɔ yabhlo 'ka nyimaa 'wlulapɔlɔnyɔ -gɔdɔ -yɔwɔsɔlɔ.

¹¹ Dɔdɔ yia zuklua, nɔwɔ yia yia, 'in gu 'kadɔ yia nyima -yɔbhɔa dɔdɔɔ da weee. -Nanagbɔnya -yɔ gwɛdigbɔnya wa yia -yɔyia yali, 'in we 'ka nyima -nyanɔgbɔ -gɔ -la.

-We 'kaa -Zezuu 'binɔnya yli mɔ nu

¹² «'In -mɔɔ weee 'yu, kpaa wa yia aɔn, wa 'ka aɔn 'khiye 'wɔpali, wa 'ka aɔn -Lagɔbudunya zɔ kwa, wa 'ka amiaa -yɔgbɔ 'wɔbhɔ, 'in wa 'ka aɔn -kasɔ 'wɔpa. Nyimaa 'wlulapɔlɔnya -yɔ dɔdɔɔ 'wlulapɔlɔnya 'yu wa yia aɔn kwaa na 'gbɔ.

¹³ -We weee mia dɛ yia lɛnɔa, 'in na gbɔnya ka da a 'yia, a 'ka we gba.

¹⁴ -We a 'kaa gba, a 'ka amiaa 'dɛ gbɔ -gɔ -sa, a 'na pɔpali we 'wlukɔɔn la -ni. 'In a 'na lɔlɔ we 'gbɔ dli -ni.

¹⁵ Nu, na 'dɛbhie -gbolu yia aɔn gbɔyilo wɛli nɔwɛɛ zɔa. Sa amiaa tonyima 'na 'kaa we kpɛli, 'in wa 'na 'kaa we 'biɔpali wɛli 'yi, 'sa.

¹⁶ Nu, amiaa didea -yɔ amiaa 'nyaanya, amiaa bhe-
lia, amiaa nyima -yɔ amiaa

'talea yia aɔn wlaa. 'In wa 'ka aɔn glaa nyima duun 'bha.

¹⁷ Na 'gbɔ, nyima weee yia aɔn 'wɔnyɛa.

¹⁸ Nu, amiaa 'wluonyii gɔ yabhlogbɔɔ 'nia mɔɔa yi.

¹⁹ We 'dɛɛ 'gbɔ, a kpa amiaa 'dɛ la -kli, 'in a 'ka 'yliyɔgagie -zɔnu 'yi.

-Zezu gbaa -Zeluzalɛmɔɔ -wɔwɔlɔɛe gbɔ

(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)

²⁰ «Da a -ka we -yɔyi, -Zeluzalɛmɔɔ tonyimaa 'slɔja ka we gbɛli, -zugba a yibheli we 'ji nu, -Zeluzalɛmɔ gbee labhɔbhla ka cɔpa.

²¹ -Mɔɔ bhla, -wa -ka Zudee -dɔdɔ -gɔ -mi, -maa -yɔ -gwagwɛ mɔni zizea -gɔgɔnya 'wlu. -Wa -ka -Zeluzalɛmɔgbe nɔkplɛ -mi, -maa 'tla wee 'gbe nɔkplɛ. 'In -wa -ka kpaa -mi, -maa 'na yili -zɔɔ -ni.

²² Sa -Lagɔ 'kaa ɔ nyimaa -yɔgbɔ 'wɔbhɔ, wee 'ylɔnya nɔkplɛ mɔ nu. We mi cɛlida, 'in lɛ we yia nɔa.

²³ Lɛɛ gbɔnyuu yi 'sa, nɔkplabhue nɔwɔ -yɔ -wa mia 'yua 'nyɛnida ylia, wee 'ylɔnya -mɔni nya! Nu, siasie 'kadɔ yia wee dɔdɔ -gɔ yia. 'In -Lagɔɔ 'cɛ 'ka -mɔ -nyima -yɔwɔsɔlɔ.

²⁴ 'Bhaa wa yia tɔlɔa tɔgɔgblɛ nya, 'in wa 'ka tɔlɔa dɔdɔ -putunya -gɔ kwa gali nya. Nyima -wa 'nia Zuifu, -gɔ wa yia -Zeluzalɛmɔ nɔa, wa 'ka we su, 'bhie, wanɔɔ bhla 'ka 'saa bhia.

Nyimeɛ 'Yuu yiyie

(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

²⁵ «Gwɛdili wa yia -yɔyia, 'ylɔ klaa, 'cɔ -yɔ -zɛli klaa, we

-gu. Gumunyuu saju -pa -jiji 'kadu yia lenva, 'in dudugu -nyuma weee dli 'ka sumani, nyano 'ka wa 'woslo.

26 'In -we weee yia lenva duduv -gu, 'mu nyuma mia 'wlukusun lapopalida, we dli -sulo yia wa 'bhaa. Nu, yalu 'tite weee yia zuklua.

27 Nu, Nyumee 'Yu wa yia -yoyia yida yaluppa -gu, o 'tite -yo o 'hnumnie nya.

28 Da wee gbunya -mini lenve -ka gwedi, a 'yigbe gege, 'in a 'bhu 'wlu 'wu. Nu, -Lagoo amiaa gbuwosayli ka cipa -kwein.»

-We figisu slolua mu ni

(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

29 'In o yia wa gbuv nine -mini 'pali. O nee wa -ylae: «A yla figisu -yo su -tolba weee -mini!

30 Da a -ka we -yoyi nu, we mi tapoda, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lba bhla ka cipa.

31 'Sa -bhlokpade, da a -ka gbunya -minu lenve -yoyi, a yibheli we 'ji nu, -Lagoo nyumaa 'wlulapilie ka cipa.

32 In nee ain -yla gbuzonu sae: desleen -nyumaa 'de weee 'na 'ka tli, 'in wee gbunya -mini 'kaa lenv.

33 Nu, la yali -yo duduv yia 'bhva, na weli 'na 'ka labhu 'mnumnu.

A -tu yliyogada

34 «A zo amiaa 'de 'yliyog! A 'na yeli amiaa dibhe 'fetinya -yo nu bhabhaa mamie -ni, 'in a 'na luvdli duduv -gub -lii 'gbu -ni. We 'ni -muvv, 'in Nyumee 'Yuu yiyiyli tlaia ain.

35 Nu, sa 'sowli tlaia zibhi, 'sa -bhlokpade wee yli -mini yia dudugu -nyuma weee 'tlaia.

36 We 'deε 'gbu, a -tu 'yliyogada, a 'na hwanu 'ytaa -ni. A -tu -Lagoo bhuhhoeda 'kamuvv, a 'ka 'tite 'yi, 'in gbu weee yia yia, a 'ka we lu. 'In a 'ka Nyumee 'Yu 'klu 'yigbee mneni.»

37 Zli, -Zezu slolua nyuma -Lagobudu 'kadu zo. 'In jibheza, o mnia lapia -gogo wa laa *Olivusunyaa -gogo 'wlu.

38 Zlokpε 'tutu, 'in nyumaa -zlo yia -Lagobudu 'kadu zo, o weli yukwli polba.

22

Zuifuv yugalnya zva -Zezuu -yogbu

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Zn 11.45-53)

1 *'Floo -we 'nia goo -yo -ka, -we ka 'feti dia gwe *'Wuzitiyilu 'feti zli, we ka cipa.

2 -Lagobubonyaa -cian -yo -Lagoo titee gwesanya 'yia 'kli, wa 'ka -Zezu 'bha. Nyumaa -zlo gbelia -Zezu, wa sosvee 'gbu, wa 'ni we mneni.

Zudasiva -Zezu -dawli 'wv
(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)

3 Nu, -Zezuu 'bunonya kug-bua ε 'soo lv -nyume yabhlo wa laa Zudası Isikaliovu, -Saatan ka o 'wv pla.

4 Sa Zudası 'kaa -Zezu wla, 'in o yia we gbaa mu -Lagobubonyaa -cian -yo 'sluja kua -Lagobudu 'kadu hweε -cian -yla.

5 We yia wa 'muna 'wola. 'In wa neε o -yla, wa 'ka o 'gwezi 'nye.

6 Zudası ηwnua we -yɔ, 'in sa ɔ 'kaa wa -Zezu yoo 'nye, 'in nyımaa -zlo 'na 'kaa we 'jiyib-heli, -zugba ɔ taha we 'yoo da.

-Zezu nεε ɔ 'bınɔnya pi 'Wɔzıtylu 'feti -gv -lililu
(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Zn 13.21-30)

7 Yı -we nya wa 'kaa 'Wɔzıtylu 'feti -gv *bh-labhleyua 'bha, we -yɔ 'Floo -we 'nia gɔɔ -yɔ -kaa 'feti, we 'yılı ka nyini.

8 'In -Zezu yia Pieli -yɔ Zaan tie, ɔ nεε wa -yılε: «A mnı -aın -yila 'Wɔzıtylu 'feti -gv -lililu pia, -a 'ka we li.»

9 'In wa yia ɔ layıbhaε: «Mɔ -in 'yıbha -a mnı we pilia?»

10 -Zezu nεε wa -yılε: «Bhla -we nya a -ka -zɔɔ plaa yi ni, nyımε yabhlo a -yɔ ɔ yia gbe-lia, ɔ ka 'nyunyida 'wlu. -Budu -we zɔ ɔ yia plaa, a pla ɔ 'bi.

11 A gba -buduu -kanyɔ -yılε: «-Amıaa -slolunyɔ nεε, -buduu 'yu -we zɔ ɔ -yɔ ɔ 'bınɔnya 'kaa 'Wɔzıtylu 'feti -gv -lililu li, da we mıa?»

12 -Buduu 'yu 'kadu mıa we 'wlu, -we kaa -guladı -li -zɔnu zɔ, 'in ɔ slolua we aın da. -Bha a yia wee -amıaa lililu pia.»

13 'In wa yia mnı, 'in sa -Zezu gbaa wa -yila, 'in wa yi 'saa we ylı. 'In wa yia 'feti -gv lililu pi.

Nyımaa -Kanyɔɔ -mɔwlv -lililu
(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kol 11.23-25)

14 Da lilibhla nynia, 'in -Zezu -yɔ ɔ tietienya yia lililu gwe ladi.

15 ɔ nεε wa -yılε: «In 'yıbha in -yɔ aın 'ka 'Wɔzıtylu 'feti -gv -lililu li dlı weee nya, 'bhie, na siasia ylı 'ka nyini!

16 Nu, in nεε aın -yılε: we 'bhv -zεεn 'wv, in 'nia lililu nu -putu lia yi. Zlı a -ka wee lililuu 'ji 'wolanv kpeεn kpeεn, -mɔ -Lagɔɔ 'wlulapılıgbe 'wv, we zlı na lia we.»

17 -Zezu 'bhua nu -kɔpv 'wv, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. 'In ɔ nεε: «A 'bhv 'kɔpv ni 'wv, a dlili we nukpla -lu a 'dekpva nyıdı.

18 Nu, in nεε aın -yılε: we 'bhv -zεεn 'wv, in 'na 'ka 'maslεεn nu 'ma, 'in -Lagɔɔ nyımaa 'wlulapılıε 'kaa yi.»

19 -Mv 'bigv, ɔ 'bhua 'floo 'wv, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. ɔ dıdha we la, 'in ɔ yia we wa 'wladlılı. 'In ɔ nεε: «-We mıa da na ku -wa, 'mv in wlaa amıaa 'gbv. A li wee 'floo -mını, 'in a 'ka 'mı ligbeda -tv bhla weee nya.»

20 Wa bhıa lilie, 'in -Zezu yi 'yaa 'sa wa nu -kɔpv yoo 'nye. 'In ɔ nεε: «Wee 'kɔpv -mını -wa -Lagɔ -yɔ nyıma 'sɔɔ *'wv suslolue -lolu, -we ka 'gbv na 'pıɔn yia jite amıaa 'gbv.

21 «'In a yıla: -ɔ 'kaa 'mı pelv 'pa nyıma kwεε, ɔ mı da. Na sɔ -yɔ ɔ sɔ mı lililu lv kna -bhlogbɔɔ 'wv.

22 Gbv zɔnv -wa, sa -Lagɔ 'yıbhaa we, 'sa Nyımεε 'Yu yia mıa. Nu, nyımε -ɔ 'kaa ɔ wla, 'in wa 'ka ɔ 'bha, gbvnyuu mı -mɔɔ -nv nya.»

23 'In wa yia layıbhale bhli: «-Aın glaa nyɔɔ 'ka -mvv lεnv?»

-Aın glaa nyɔɔ -wa 'kadva?

24 -Zezuu 'binɔnya nyidi kpele 'kadu yia -bha -bho. Wa 'yibha, ɔ -wa wa glaa 'kadu, wa 'ka ɔ yibheli.

25 -Zezu neɛ wa -ylaɛ: «Duduɔɔ -nyumaa 'wlu-lapilinya pili wa 'wlu la, 'tite weee nya. 'In -wa kaa wa, -maa 'yibha wa la -maa gbuzɔnɔɔ lɛnɔnya.»

26 'In amia 'na nɔnɔ 'sa -maa 'bhisa -ni. Nu, ɔ -wa 'kadu ain glaa, ɔ -mi 'yisɔkpile 'bhisa. 'In ɔ -wa amiaa -kanyɔ, ɔ -mi amiaa zɔlubhonɔyɔ 'bhisa.

27 Nu, nyime ɔ -dia lililu gwe la, mɔ 'yilia yaayɔ, ɔ mia lililu dlilida -mɔɔ 'yilia y? ɔ -dia lililu gwe la mɔ 'yilia. We 'ni mɔɔ? We nanɔ 'yli! -Mɔɔ bhla, -amɔ mi ain nyidi nyimeɛ zɔlubhonɔyɔ 'bhisa!

28 Da wa mia 'mi sialida, amia mia da, amia -tva 'mi kwesi 'yli weee nya.

29 Sa na Dide 'nyea 'mi nyumaa 'wlulapile se, 'sa -bhlokpade -amɔ na nyea 'ya we amia.

30 -Mɔ na 'wlulapilɔge 'wɔ, lia a -yɔ 'mi 'sɔ yia, 'in a -yɔ 'mi 'sɔ 'ka 'ma. 'In 'ɲumnikpe -gɔ a yia ladia, 'in a 'ka *Izlaɛlu *zva kugbua lɛ 'sɔɔ -yɔgbɔ 'wɔbhu.

-Zezu neɛ Pielɔ yia ɔ gbɔ kpelelia
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Zn 13.36-38)

31 «'Simɔɔ, 'Simɔɔ, -in pu yuk-wli! *-Saatan 'yibha ɔ 'ka ain 'wɔbhli, sa wa bhlia 'mnɔ 'wɔ, 'in sa wa sɔsalia we 'ya -yɔ we flɔ 'wɔ, 'sa.

32 In ka -Lagɔ bhubhoe -na 'gbɔ, dlizɔve yi -mi 'wɔbɔɔ

'gbɔ. 'In 'yli -we nya -in -ka lobhiti na -gbe, -in 'tɛmanɔ -na bheliaa dli la.»

33 Pielɔ neɛ ɔ -ylaɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, in ka dli -sa, -in 'ka -kasɔ 'wɔ mnɔɔ, in -yɔ -mi 'sɔ. -In -ka tliɔɔ, in -yɔ -mi 'sɔ.»

34 'In -Zezu yia we 'bigɔpali: «In neɛ -mi -ylaɛ: -zɛɛn -yli -mini nya, -kukɔ 'na 'ka gbo, 'in -na kpelelia na gbɔ -zakpa ta. 'In -na gbaa, -in 'ni 'mi -yi.»

Amnazi la, a 'ka tɔ gbɔ

35 -Zezu neɛ wa -ylaɛ: «Da in tiea ain, 'in a 'nia 'gwezi -bhɔɔ, -bada -yɔ -sakwla 'wɔbhu, -lu ka ain 'wɔbɔɔ?»

'In -maa yia we 'bigɔpali: «-Innya, -lu yabhlogbɔɔ 'ni -ain 'wɔbɔ.»

36 'In ɔ neɛ wa -ylaɛ: «Nu, -sɛɛn ɔ -ka 'gwezi -ka, ɔ 'bhu we 'wɔ. ɔ -ka -bada -ka, ɔ 'bhu we 'wɔ. 'In ɔ 'ni togɔgble -ka, -mɔɔ 'pa -mɔɔ -bana 'kadu pɛɔ, 'in ɔ 'ka we 'yabhlo zɔ.

37 In neɛ ain -ylaɛ: weli -we wa celia -Lagɔsɛbhe 'wɔ, -we gbaa:

«Wa ka ɔ gbɔnyuuu kwe -cian glaa zelɔ,»

na 'gbɔ wa yia we celɔ. Nu, -we wa celia na 'gbɔ, we mi nu, we nɔ lɛ, -bha -tɔ 'wɔ -sɛ.»

38 ɔ 'binɔnya neɛ ɔ -ylaɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, tɔgɔgble sɔ ni.»

'In ɔ neɛ wa -ylaɛ: «We -tɔ sa!»

-Zezu bhubhoea -Lagɔ Olivɔsunyaa -gɔgɔ 'wlu

(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

39 -Zezu 'tlaa, 'in ɔ yia *Olivɔsunyaa -gɔgɔ 'wlu mi, ɔ -yɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ. Sa ɔ nva -benyi 'sa.

40 Da ɔ nynia wee da, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A bhuhhoe -Lagɔ, a yi laylagbu lu bhilili.»

41 'Bhie, sa nyume -ka gbɔku viteli da we bhlia, 'in ɔ yi 'saa wa gwevla. ɔ 'sibhlia 'kukolu, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe.

42 ɔ nɛɛ: «Dide, -in -ka we 'yibha, -in vlali 'mi siasie 'kadu -mini gwe. We 'na -zeli nanuu domagbu -ni, we -ze -na domagbu.» [

43 Tɔɔn, -Lagɔɔ 'anzi yabhlo 'bhua yali, 'in we yia ɔ 'klɔtlali, we 'ka ɔ dli latemanu 'gbu.

44 -Zezuu dli sumania tenyi tenyii, 'in ɔ yi 'yaa -Lagɔ bhuhhoe 'titeɛ. 'In ɔ -yɔɔ sloo 'wɔba 'pɔɔn, we yia bhliida -tu dɔdɔ.]

45 Da ɔ bhia -Lagɔ bhuhhoe, ɔ -sɔa 'wu, 'in ɔ yia ɔ 'binɔnyaa -gbe lɔyi. 'In ɔ yia wa 'ytaa -ɲwɔda yli, -we ka gbu -wa, wa dli -su.

46 ɔ nɛɛ wa -ylae: «Lɛɛ ka 'gbu a ɲwɔ 'ytaa? A -sɔ 'wu, 'in a bhuhhoe -Lagɔ, a yi laylagbu lu bhilili.»

-Zezu wa kpa

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Zn 18.3-11)

47 -Zezu mi ɔ 'binɔnya -yaa gbu gbada, 'in nyimaa -zlo yia ɔ 'tlali. ɔ 'binɔnya kugbua le 'sɔɔ 'yabhlo wa laa Zudasɩ, mɔ -galia wa 'yu. 'In ɔ yia -Zezu kwesi be, ɔ 'ka ɔ gbleli.

48 'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «Zudasɩ, -in 'ka *Nyumɛɛ 'Yu pelu 'paa 'gbu -na gblelia ɔ yi?»

49 Gbu -we 'kaa -Zezu yli, da ɔ 'binɔnya 'yaa we -yɔ, 'in wa yia ɔ layibhae: «Nyimaa -Kanyɔ, -a 'pa waa nyuma ni tugugbleɛ?»

50 Tɔɔn, 'in wa lu -nyume yabhlo yia -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kaduu zɔlubhononyɔɔ lilikwe -yukwli ɔ 'wlu -di.

51 'In -Zezu nɛɛ: «A 'tide we 'yi, we -tu 'sa!» ɔ zia ɔ nyumɛɛ yukwli kwe, 'in ɔ yia ɔ jipe.

52 'Bhie, -Lagɔbɔbɔnyaa -cian, -Lagɔbudu 'kaduu ɲwekɔnyaa -cian, -yɔ -Lagɔbudu zɔɔ nyuma kpaɩ, -wa yia -Zezu kpa, -Zezu nɛɛ wa -ylae: «'Wienyɔ in -mia, 'in a yia 'mi kpa yi tugugble -yɔ su kibhe nya kwɛɛ -nya yi?»

53 In -yɔ ain 'sɔ mi 'kɔmɔɔ -Lagɔbudu 'kadu zɔ, a 'ni 'mi kpa. Nu, wee bhla -mini mi amiaa -nu nya, 'in we mia -Saataan 'tite mia nikpise 'wɔɔ -nu nya.»

Pielɩ nɛɛ ɔ 'ni -Zezu -yi

(Mt 26.57-58,69-75; Mk 14.53-54,66-72; Zn 18.12-18,25-27)

54 Wa kpa -Zezu, wa -yɔ ɔ mɔɩa, 'in wa yia ɔ *-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kaduu -budu zɔ 'pa, -zugba Pielɩ mi -Zezu 'bi, ɔ 'ni ɔ -yɔ cɩpa.

55 Wa -dia -kosu 'yi wee -buduɲweɛ, nyuma -wa mia 'wɔɔda, 'in Pielɩ yia wa nyidi ladi.

56 Zɔlubhononɲwɔɔ 'yaa ɔ -kosu ɲwe -yɔ ladida, ɔ ylaa ɔ tenyii, 'in ɔ nɛɛ: «ɔɔ nyume -mɔni mi 'ya -Zezuu 'binɔnyɔ nya zlume.»

57 'In Pielɩ yia we 'biɔpali ɔɔ 'ɲwɔɔ -ylae: «We 'ni gbuzɔnu, in 'ni ɔ -yi.»

58 -Bha bea -se, nyume yabhlo mia -bha, ɔ ylaa Pielɩ tenyii, ɔ nɛɛ: «-Mi mia de, -in

mɪ 'ya ɔ 'bɪnɔnyaa glaa -nyɪmɛ yabhlo nya.»

'In Pielɪ yia we 'bɪgɔpali ɔɔ nyɪmɛ -ylaɛ: «-Innya, -amɪ 'nɪ ɔ 'bɪnɔnyo.»

59 -Mɔv 'bɪgɔ, 'lɛlɪ -bhlo 'plɪsa, 'in nyɪmɛ yabhlo yi 'yaa we ŋwɛ -yɔkpalɛ: «Cun, gbɔzɔnɔ -wa, ɔɔ nyɪmɛ mɪa dɛ, ɔ -yɔ ɔ 'sɔ mɪ zɪmɛ, nu, Galilee -nyɪmɛ -wa.»

60 'In Pielɪ yia we 'bɪgɔpali ɔɔ nyɪmɛ -ylaɛ: «'Tale, lɛɛ -in 'yɪbha -in 'ka gba -bha? 'In 'nɔ -na wɛlɪ 'wɔla.» Pielɪ mɪ -slɔ gbada, tɔn, 'in -kɔkɔ yia gbo.

61 Nyɪmaa -Kanyɔ 'bhɪtia, 'in ɔ yia Pielɪ yla tenyii. Tɔn, wɛlɪ -we Nyɪmaa -Kanyɔ gbaa, 'in Pielɪ dɪ yia we -gɔ -bho, ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Pielɪ, nyɪma -yla -na yia gbaa nu, -in 'nɪ 'mɪ -yi, -zakpa ta, 'bhie, -kɔkɔ 'kaa -zɛɛn gbo.»

62 Pielɪ 'tlaa, 'in ɔ yia nyazɪwie wida -tɔ kpokpo.

-Zezu wa vɛlia, 'in wa yia ɔ bhɪti
(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

63 Nyɪma -wa mɪa -Zezu ŋwɛkɔda, -zugba wa pali ɔ gla, 'in wa bhɪti ɔ.

64 Wa -gbliɔ ɔ 'naa 'yli -gɔ, 'in wa yia ɔ layɪbha: «Nyɔɔ 'pa -mɪ -lua? -In gba ɔ 'ŋnɪ!»

65 'In wa yi 'yaa ɔ vɛlɪ, wɛlɪ 'yli -bhlo -bhlo nya.

-Zezu wa kwaa gbɔwliwɔdɪnyɔ
'yu
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Zn 18.19-24)

66 Da zɪ zɪa, Zuifɔv nyɪma kpasɪ, -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya yia 'wlu gbeli. 'In wa yia -Zezu gbɔwliwɔdɪnyɔ 'yu kwa.

67 'In wa yia ɔ layɪbha: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ -in -mɪa yi? -In gba we -ain -yla.»

-Zezu yia we 'bɪgɔpali wa -ylaɛ: «In -ka we gba ain -yla, a 'nɪa we gbɔzɔnɔ laa yi.

68 In -ka ain layɪbha, a 'na 'ka we 'bɪgɔpali 'mɪ -yla.

69 Nu, dɛslɛɛn 'dɛbhie -gbolu, Nyɪmɛɛ 'Yu dia 'tɪtɛ -ka -Lagɔɔ lɪlɪsɔlv la.»

70 Tɔn, 'in wa 'dɛ weee yia 'wɔkpi: «-Zugba, -Lagɔɔ 'Yu -in -mɪa yi?»

'In ɔ yia we 'bɪgɔpali wa -ylaɛ: «'Mɔ a gbaa dɛ: 'mɔ in -mɪa.»

71 'In wa nɛɛ: «-A 'nɪ we dayɪnyaa gbɔ -ka! -A ka -amɪaa 'dɛ nya ɔ ŋwɛɛ wɛlɪ 'nɔ feifei.»

23

-Zezu wa kwaa Pilatɪ 'yu
(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Zn 18.28-38)

1 Nyɪma weee -sɔa 'wɔ, 'in wa yia -Zezu Pilatɪ 'yu kwa.

2 'In wa yia ɔ gbɔ 'wluladiɛ bhli -mɔ. Wa nɛɛ: «-A 'kaa nyɪmɛ -mɔnɪ 'yi, -zugba ɔ mɪ -amɪaa nyɪma mɔnɔvda. ɔ nɛɛ -ain -yla, -a 'na 'pɛnɪ Sezaa *nɪsɔn -gwɛzi -nɪ. 'In ɔ nɛɛ, ɔ dɛ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, mɔ -wa nyɪmaa 'wlulapɪlɪnyɔ.»

3 Pilatɪ yia ɔ layɪbhaɛ: «'Lee, Zuifɔv 'wlulapɪlɪnyɔ -in -mɪa yi?»

-Zezu yia we 'bɪgɔpali ɔ -ylaɛ: «'Mɔ -in gbaa dɛ.»

4 'In Pilatɪ nɛɛ -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ nyɪmaa -zlo -ylaɛ: «Gbɔ -we ka 'gbɔ in 'kaa nyɪmɛ -mɔ nɪ -kasɔ 'wɔpa, 'in 'yi we -yɔ.»

5 'In wa nɛɛ 'ya wɛli 'tite nyaɛ: «Ɔ gbɔslolu wɛli -gu nyumaa -zlo sɔlva nyumaa 'wɛlupɛnya -yɔ 'wɔ. Galilee dɔdɔ -gu ɔ dɛla we gwe, 'in ɔ -yɔ we yia Zudee -dɔdɔ -gu 'plɛli, 'bhie, ɔ -yɔ we 'sɔ yia -zɛɛn da -seli nyini -Zeluzalemɔ -dɔdɔ -gu.»

-Zezu wa kwaa Ewloɔv 'yu

6 Pilatɛ 'nɔa wa ɲwɛɛ Galilee 'ɲni, 'in ɔ yia layibha: «Ɔɔ nyimɛ -mɔ ni, Galilee -nyimɛ -wa yi?»

7 Ɔ 'nɔa ni, dɔdɔ -we Ewloɔv pɛla 'wɛli la, -mɔ -Zezu 'bhua, 'in ɔ nɛɛ, wa kwa ɔ Ewloɔv. -Mɔv bhla, -zugba Ewloɔv mi -sɔ -Zeluzalemɔ -dɔdɔ -gu.

8 Ewloɔv 'yia -Zezu, 'in ɔ yia 'mɔna li. Ni, wa ka -Zezuu gbɔ -gbada -gwɛ, -zugba ɔ nu we. Ɔ 'yibha ɔ 'ka ɔ 'yi, -mɔv 'bi ka 'wɔgwɛ. 'In ɔ 'yibha ɔ 'ka ɔ gwɛdigbɔ yabhloo lɛnɔda 'yi.

9 Ɔ yia ɔ gbɔ duun layibha, 'in -Zezu 'ni we 'yabhlogbɔɔ 'biɔpali.

10 -Mɔv bhla, -Lagɔbɔbɔnyaa -ɔian -yɔ -Lagɔɔ titee gwe-sanya mi -bha, -zugba wa dɛ -Zezu gbɔ 'wɛli la -gla nya.

11 Ewloɔv -yɔ 'sɔja palia -Zezu gla, 'in wa yia ɔ gbɔ -kpɔa -nyimɛ 'wɔnɔ. 'In ɔ nɛɛ, wa -pla ɔ 'yilinɔ -bana 'wɔ, wa kwa ɔ Pilatɛ -gbɛ lv.

12 -Benyi, Ewloɔv -yɔ Pilatɛ 'sɔ mi tɔnyima nya. Wee 'yɛ -bhlokpade nya, wa -zɛa 'tale -yɔ 'tale.

Zuifɔ 'yibha -Zezuu tɛtɛ

(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Zn 18.39-19.16)

13 -Lagɔbɔbɔnyaa -ɔian klaa, nyumaa 'yugalɛnya kpasi -yɔ 'gbee nɔkpla -nyima weee, Pilatɛ gbɛlia 'wɛli.

14 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -laa 'mi nyimɛ -mɔ ni, 'in a nɛɛ, ɔ mi nyima mɔnɔda. Mɔ mia! 'Mɔ in yibhaa dɛ la ain 'yu. 'In gbɔnyii a dɛla ɔ 'wɛli la, in 'ni ɔ 'yi we 'yabhlogbɔɔ lɛnɔnyɔ nya.

15 'In Ewloɔv -mɔɔ 'ni 'ya ɔ 'yi we lɛnɔnyɔ nya. We 'gbɔ, ɔ yia ɔ lɛla -amɛaa -gbɛ. -Mɔv 'biɔv, nyimɛ -mɔ ni, gbɔnyuu -we ɔ nɔa lɛ, -we ka 'gbɔ ɔ 'kaa tɛ, -mɔv 'ni -mi.

16 We 'gbɔ, gbaa na yia wa seli ɔ -pɛni nya bhabha, 'bhie, in 'ka ɔ 'yitide.» [

17 Sa *'Wɔzitiyɛli 'fɛti nyinia -bhlo, 'sa Zuifɔv tite gbaa Pilatɛ 'tide wa -yla -kasɔnyimɛ yabhlo 'yi.]

18 'In Pilatɛ 'yibha ɔ 'ka -Zezu 'yitidee 'gbɔ, wa 'dɛ weee yia 'wɔkpɛ: «-In 'bha ɔɔ nyimɛ -mɔ ni, 'in 'tide -ain -yla -Balabasi 'yi!»

19 Zɛmɛ -Balabasi -sɔlva dɔdɔv 'wɛlupɛnya -yɔ 'wɔ -Zeluzalemɔgbɛ nɔkplɛ, 'in ɔ yia nyimɛ 'bha. We 'gbɔ, wa yia ɔ -kasɔ 'wɔpa.

20 Pilatɛ 'yibha ɔ 'ka -Zezu 'yitidee 'gbɔ, ɔ yi 'yaa wɛli 'wɔbhhu 'sɔ, 'in ɔ yia waa nyumaa -zlo -yla gbɔ gba.

21 'In wa yia 'wɔkpɛ 'titeɛ ɔ -yla: «Kɔlv ɔ *su -gu la! Kɔlv ɔ su -gu la!»

22 Pilatɛ 'bhua wɛli -zakpa tanɔ 'wɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Gbɔnyuu -mɔmɔ ɔ nu lɛa? Gbɔnyuu -we ɔ nɔa lɛ, -we ka 'gbɔ ɔ 'kaa tɛ, 'in 'yi we -yɔ.

We 'gbv, gbaa na yia wa seli ɔ -pni nya bhabha, 'bhie, in 'ka ɔ 'yitide.»

23 'In wa yia 'wɔkpi, -zugba wa kpali wee gbv -bhloo 'de ηwe, wa kulv -Zezu su -gv la. 'In wa ηwe -yɔtɛlɔ yia Pilati 'wɔzi.

24 We 'gbv, -we wa 'yibhaa, 'in Pilati yia we lenvgbv -yɔηwnu.

25 Nyime ɔ -sɔlva nyimaa 'wlulapilinya -yɔ 'wɔ, 'in ɔ yia nyime 'bha, 'mɔ wa 'yibhaa wa tide 'yi. 'In Pilati yia -mɔɔ 'yitide. 'In ɔ yia wa -Zezu yoo 'nye, 'in -we wa -ka 'yibha, wa 'ka we ɔ nonv.

-Zezu wa kulva su -gv la

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Zn 19.17-27)

26 Da wa -yɔ -Zezu mia mnida, 'in Sileniyu 'Simɔɔ, wa -yɔ -mɔɔ yia gbeli, -zugba ɔ bhv kpaa. 'Slɔja yia ɔ kpa, 'in wa yia ɔ -Zezuu su -bɔlgba 'wolapali, ɔ 'ka we ɔ 'bi kwa.

27 Nyimaa -zlo mi ɔ 'bi. 'In ηwni mia wa glaa, -zugba -maa bhiti kikli, 'in wa bhalɔ ɔ 'gbv.

28 -Zezu 'bhitia la wa gbεgbεin, ɔ nεε wa -ylaε: «-Zeluzalemv -ηwni, a 'na wili na 'gbv -ni, a wi amiaa 'de -yɔ amiaa 'yuaa 'gbv!»

29 Ni, we bhla yia nynia, 'in wa 'ka gbæ: «'Nwni -wa 'nia mneni wa 'ka 'yu gwali, -wa 'nia -slɔ gwali, 'in -wa 'nia -slɔ 'yu 'nyeni, 'wɔtutvε -dlɔɔ mi -maa -nv nya!»

30 Ni, nyima yia gbaa -gɔgɔnya -yla:

«A bhili -ain -gv!» 'In wa 'ka gba 'kpidanya -yla:

«A zize -ain!»

31 Ni, we -ka 'sa wa nv sa su yalv, 'in lεε -lu 'ka suu yeyεnv yla?»

32 Wee bhla -bhlokpade nya, nyima ɔ mia gbonyuu -lenonya nya, 'in 'slɔja -yɔ -maa yi 'yaa yi, wa 'ka wa -yɔ -Zezu 'bha dabɔv.

33 Da wa nynia da ka 'ηni wa laa «'Wluu 'kva», -bha 'slɔja kulva -Zezu su -gv la. 'In wa yi 'yaa -bha gbonyuu -lenonya 'sɔ su -gv lakulv. 'Yabhlo mi ɔ lilisɔlv, 'in -gɔvɔv mia ɔ kɔpεsɔlv.

34 Tɔvɔn, -Zezu nεε, «Dide, -in ti wa -yɔgbv 'wɔ, -we wa mia lenvda, wa 'ni we -yi.»

'In wa yia -nigbi 'pa, -zugba wa dlili ɔ -bana, wa 'dεkpvā nyidi.

35 Nyimaa -zlo mia -bha, -zugba wa yla -we mia 'plida. Zuifvɔ 'yugalinya yia ɔ gla pali, -zugba wa gbæ: «ɔ ka nyima tɔlva pue, ɔ pue -slεεn ɔ 'de, -zugba *Klisi -ɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, ɔ -ka ɔ nya -mi!»

36 'Slɔja yi 'yaa -Zezu gla pali. Wa bεa ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ kalɔ nv 'nye.

37 'In wa nεε: «We -ka Zuifvɔ 'wlulapilinyɔ -in -mi, -in -sa -na 'de gbv 'wɔ.»

38 ɔ 'wlu -bita, wa yia -bha celɔ:

-ɔ MIA DA

ZUIFVU 'WLULAPILINYɔ -WA

39 'In waa gbonyuu -lenonyaa 'yabhlo mia su -gv lakulvda, -mɔɔ yia -Zezu veli. ɔ nεε: «-In 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔɔ? -In pue -na 'de, 'in -in 'ka -amia pue!»

40 'In, ɔ gbonyuu -lenonyɔ -gɔvɔv yia ɔ -libheyi -yla gbv

lapali. O nee o -yiae: «-I'in so -Lagoo? Nyume -o -a -yo o 'so mia da tithi -kaslu -bhlo 'wu, omo 'ni gbonyuu yabhlogboo lenu.»

41 We klu -wa -amia 'ka -kaslu -muni pla, gbonyii -a nua le, we 'penie -wa. 'In omo 'ni gbonyuu yabhlogboo lenu.»

42 'Bhie, o yia we -godie: «-Zezu, zli -in -ka -na nyuma 'wlulapila yi, -in ligbe 'mi.»

43 -Zezu yia we 'bigupali o -yiae: «In nee -mi -yla gbuzonu sae: -zeen -yli -muni nya, -in -yo 'mi 'so mi -Lagoo dudu -gu.»

-Zezuu tithie

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Zn 19.28-30)

44 'Ylu 'ka -glonyidi nynia yi, we nyumoa 'wu, 'in nikpise yia kpa dudu weee -gu. We li 'eli ta.

45 'In 'naa bizia -Lagobudu 'kadu zo, we yia 'woyla 'so we nyidi.

46 -Zezu 'kpi'a 'wu weli 'tite nya, 'in o nee: «Dide, -mi kwee na zua na zuzu.» O bhia 'saa gbagbie, toun, 'in o yia thi.

47 -We weee 'pia, *Wlomv -sluja glu gbuu 'yugalinyo 'yia we -yo, 'in o yia -Lagoo 'hni -muni, 'in o nee: «Gbuzonu -wa, oo nyume -moni, nyume tiklu -wa 'pien!»

48 Nyima -duun -wa yia gbu -muni ylaa, -we weee 'pia, 'in wa yia we -yoyi. 'In hwo'tlo yia wa -gu slu, 'in wa -yo kiku bhitie yia nyazi nya wa -zoo lobbhiti.

49 -Zezuu 'talea weee -yo 'hwni -wa -yo o 'bhva Galilee, 'in wa yia o yoo kwaa, wa 'yilige 'pipi, -zugba wa yia -we weee mia 'plida.

*-Zezefv 'bhlua -Zezu

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Zn 19.38-42)

50-51 Zuifvu 'gbe yabhlo wa laa Alimatee, we nyume yabhlo wa laa *-Zezefv, -moo mi 'ya -bha. Nyume -zonu -yo nyume tiklu -wa. O mi -Lagoo nyimaa 'wlulapile wuda, 'in o mia Zuifvu gbowliwodinyaa glaa -nyume yabhlo nya. -We gbowliwodinya tolba pupalia, 'in wa nua le, o -yo wa 'so 'ni we -gu weli -bhlo -ka.

52 Oo -Zezefv mnia Pilatu -gbe, 'in o yia -moo -Zezuu 'kwie -zlali.

53 -Mvu 'bigu, 'in o yia wee 'kwie su -gu -sa, 'in o yia we 'naa -yo zu. 'Bhoka -we wa 'bhlua tukpa 'wu, 'in wa 'nia -slo 'kwie nukple fa, we nukple o faa wee 'kwie.

54 'Yli -we nya wa mnazia wa 'de la, wee 'yli nya -Zezefv faa wee 'kwie 'bhoka 'wu. 'In we nya *Nyapeyli dia gwe.

55 'Nwni -wa -yo -Zezu 'bhva Galilee -dudu -gu, -maa -yo -Zezefv yia 'bhoka -gu mni. Wa yia wee 'bhoka 'wu -tali, 'in sa wa palia -Zezuu 'kwie la, 'in wa yia we -yoyi.

56 -Mvu 'bigu, 'in wa yia wa -zoo lobbhiti. 'In hne -ka kpi -yo -lasiklo -we ka hne menia, wa yia we pi, -we wa 'kaa 'kwiee ku -yo 'pa. Wa tite nee, Zuifvu Nyapeyli nya, wa 'na nonu lubho -ni. We 'gbu, wa yia nyapeda -tu.

24

-Zezu -saa 'wu tithinya glaa (Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Zn 20.1-10)

1 Dimasu zlokpe -papa, 'in 'hwni yia kpi -we ka hne menia wa pia, we nya gbawla -gu mni.

2 Bhla waa 'hwni 'ka -bha nyini, -zugba tukpa -boklo 'kadu 'ni gbawla hwee -mi, wa ka we glipe.

3 Wa -talia gbawla nokple, wa 'ni Nyimaa -Kanyo -Zezuu 'kwie 'yi.

4 -We waa 'hwni 'kaa 'wlukoon lapopali, wa 'ni we -yi. Toon, nyima so kaa lilibana 'pupa 'yilyi 'wu, -maa yia wa 'klotlali.

5 Nyanoo sloa 'hwni 'wu, 'in wa yia 'wlu lagbli. Waa nyima 'so nee wa -ylae: «Lee -lu ka 'gbu a tali 'yliyoganyoo da tilitnya glaa?»

6 O 'ni -seli -mi. O ka 'wuso tilitnya glaa. Da o mia zlime Galilee, -we o gbaa ain -yla, a ligbe we:

7 «We mi nu, wa 'nye *Nyimee 'Yu gbonyuu -lenonya yoo. Wa 'ka o su -gu lakob, 'in 'yil 'so we taa zli, o 'ka tilitnya glaa 'wuso.»

8 'In waa 'hwni yia -Zezuu welinya ligbe.

9 Wa 'bhua gbawla -gu, 'in wa yia we gbaa mni -Zezuu 'binonya kugbua le -bhlo -yla, we -yo nyima -toba -yo wa 'so mia.

10 'Nwni -wa -laa wee 'di -mni -Zezuu tietienya, wa hni ni: Magidala -hwnoo Malii, Zani, *Zakee 'nyaa Malii -yo 'hwni -toba -yo wa 'so mia.

11 'In waa -Zezuu tietienya nee wa 'dee dli zoe, -we waa 'hwni mia gbada, gbu -kpa -waa 'gbu, wa 'ni wa dli 'wodi.

12 -Bha Peli -soa 'wu, 'in o -yo -gwagwie yia gbawla -gu mni. O kwlia 'wu, o -talia 'bhoka 'wu, 'naapinya wa bibelia 'kwie -yo la, we 'dekpa o 'yia -yo. 'In hwegaga yia o sobha, -we weee 'plaa 'gbu. 'In o yia o -budunwee lomni.

-Zezu -slolua o 'de o 'binonya 'so 'klv
(Mk 16.12-13)

13-14 'Gbe -we wa laa Emausi, we -yo -Zeluzalemu 'so, kilo kugbua le -bhlo mia we nyidi. Wee 'yil -bhlokpade nya, -Zezuu 'binonya glaa -nyima 'so mia -moo mni. -We weee 'plaa, -zugba wa -yo we 'disasie mni 'yloogblo.

15 Bhla -we nya wa mia gbada, 'in wa mia kpelida, -Zezuu 'debbie -gbolu yia wa kwesi be, 'in o -yo wa yia bhoo 'wu mni dabudu.

16 -Zezuu 'binonya 'yia o -yo, 'in -lu yabhlo 'o hwnu, wa 'ka o yibheli.

17 'In -Zezu yia wa layibha: «'Lee, lee gbu -gu a kpeli noo da 'yloogblo?»

Toon, wa dli yia sumani, 'in wa yia 'yilige.

18 Wa 'de 'so glaa 'yabhlo wa laa Kleopasi, -moo nee o -ylae: «-Na 'de -bhlo -wa -Zeluzalemu -nyime, -o 'nia gbu 'plaa 'wobhlolu -yinya ni nyaa 'ji -yi yi?»

19 'In o yia wa layibhae: «Moo -gbu we -ma?»

'In wa yia we 'bigopali o -ylae: «Gbu -we 'yila Nazaletiyu -Zezu, mu -wa! -Lagobbu -falipanyo 'tite o -mia. O ka we -slolu o lenugbunya -yo o

welinya 'wu, -Lagɔ -yɔ nyuma 'yu.

²⁰ -Amiaa *-Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ -amiaa 'yugalinya ka -Zezu wla, wa 'bha ɔ, 'in wa yia ɔ *su -gɔ lakɔlv.

²¹ -Amia di we dli 'wu nu, mɔ 'ka yaa Izlaelinyuma gbɔ 'wɔsa. 'In -mɔv weee -gɔ, gbɔnya 'phia, we 'yli taa zli mia -zɛɛn.

²² Gbɔzɔnv -wa, -amia glaa ηwni tɔva ka -ain ηwegaga -sobhali. Zlɔkpɛ -papa, 'in wa yia gbawla -gɔ mni.

²³ Wa 'ni ɔ 'kwie 'yi. 'In wa yia luyi, -bha wa gbaa -ain -ylae, -Lagɔɔ 'anzinya ka wa 'klɔtlali, 'in we nɛɛ wa -ylae: <-Zezu -ga 'yliyɔ!>

²⁴ -Amia lv -nyuma tɔva ka gbawla -gɔ mni, 'in gbɔ -we 'ηwni gbaa, wa yi 'saa we yli. Wa 'ni -Zezuu 'dɛ 'yi.»

²⁵ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Nyuma -wa 'ni 'ylimna, 'in gbɔ -we -Lagɔgbɔv -falipanya gbaa, -wa'a 'nv we 'wɔla -pa!

²⁶ We mi nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ sia sa, 'bhie, -Lagɔ 'ka ɔ 'ηnumni ɔ yoo 'nyɛ.»

²⁷ -Mɔv 'bigɔ, -we wa cɛlia ɔ daa, -Lagɔsɛbhɛ 'wu, ɔ yia we gwe -sa wa -yla. ɔ dia we gwe Moizu 'sɛbhɛ -gɔ, 'in ɔ -yɔ we yia -Lagɔgbɔv -falipanyaa 'sɛbhɛ weee 'wɔ pla.

²⁸ 'Gbe -we 'wɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ mia mnɔda, da wa nynia we kwesi, 'in -Zezu yia nv nɛɛ, da 'pɔpɔ ɔ mi mnɔda.

²⁹ 'In wa yia ɔ -klolu, 'in wa nɛɛ ɔ -ylae: «-In -yɔ -ain 'sɔ -tv! Jibhe ka zɔ, 'in sabɔ ka bɛbee bhia.» 'In ɔ yia -budu zɔ pla, ɔ -yɔ wa 'sɔ 'ka -tv.

³⁰ ɔ -yɔ wa -dia lililu gwe la, ɔ 'bhua 'floo 'wu, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. -Mɔv 'bigɔ, ɔ didia we la, 'in ɔ yia we wa 'wɔladlili.

³¹ Tɔvn, wa 'yli -bloa, 'in wa yia ɔ yibheli. -Bha -bhlokpade, ɔ yia wa 'yiligwe mnɔv.

³² 'In wa nɛɛ, wa 'dɛkpva nyɔdɛ: «Da -a mia 'yloogblɔ, ɔ mia -ain -yla gbɔ gbada, -zugba ɔ sa -ain -yla -Lagɔsɛbhɛ gwe, 'mɔna ka -ain dli zɔ ye, we 'ni mɔv?»

³³ Wa -sɔa 'wu -bha -bhlokpade, 'in wa yia -Zeluzalemɔ lɔmni, -mɔ wa yia -Zezuu tietienya kugbua lɛ -bhlo -yɔ wa -lima 'wlu gbelida.

³⁴ 'In -maa nɛɛ wa -ylae: «Gbɔzɔnv -wa, Nyumaa -Kanyɔ ka tlɔtlɔnya glaa 'wɔsɔ. Nu, ɔ ka 'Simɔɔ 'klɔtlali.»

³⁵ 'In -maa 'sɔ yia -we 'phia 'yloogblɔv 'di -sa wa -yla. Sa wa yibhelia -Zezu, -zugba ɔ mi 'floo ladɔlɔda, 'in wa yi 'yaa -mɔv gba wa -yla.

-Zezu -slolua ɔ 'dɛ ɔ 'binɔnya 'klɔ

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Zn 20.19-23; Lngb 1.6-8)

³⁶ Da wa mia -slɔ gbada, 'in -Zezu yia ɔ 'dɛ -slolu wa nyɔdi. 'In ɔ nɛɛ wa -ylae: «'Wɔtɔtɔv -dlɔɔ -yɔ ain 'sɔ -mi!»

³⁷ -Nyanɔgbɔ -kpalia wa, 'in wa yia nyanɔ nv. Wamia nɛɛ yaa 'sa nu, nyimezuzu -wa.

³⁸ -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Lɛɛ -lu sumanɔ amiaa dia? 'In lɛɛ ka 'gbɔ a lv sa dia?»

³⁹ A yia na -kwite -yɔ na bhɔpatunya, -ami -wa, gbɔzɔnv sa! A zɔ 'mi kwɛ, 'in

a yla, nu, nyimezuzu 'ni yice -yo 'kua -ka. Sa a yia de 'mi -yo 'bhisa.»

40 ɔ gba 'saa, 'bhie, ɔ yia ɔ -kwite -yo ɔ bhupatunya wa 'kɔslolu.

41 'Mona ka wa ye, 'in ɔ nyegaga yia wa subhaa 'gbu, -we -Zezu mia wa -yla gbada, wa 'ni mnenei wa 'ka we dli 'wɔdi. 'In ɔ yia wa layibhae: «-Lu -we a 'kaa li, we mi -seli ain kwɛɛ?»

42 'In wa yia ɔ llalla -zibhii kibhe 'nye.

43 ɔ 'bhua we 'wɔ, 'in ɔ yia we li wa 'yibadi.

44 -Mɔɔ 'bɔɔ, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Da in -yo ain 'sɔ mia -benyi, in nɛɛ ain -ylaɛ: we mi nu, -we weee wa cɛlia na daa, Moizu titee 'sebhɛ 'wɔ, -Lagɔgbɔɔ -falpanyaa 'sebhɛ -yo Luɔsebhɛ 'wɔ, we nu lɛ.»

45 'In ɔ yia wa 'wlukɔɔɔɔ ladolu, wa 'ka -Lagɔsebhɛ 'wɔlanɔ.

46 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «-We mia cɛlida -Lagɔsebhɛ 'wɔ mɔ ni: we mi nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ sia, 'in ɔ 'ka tli. Wa -ka ɔ gbawla 'wɔfa, 'yli 'sɔ we taa zli, 'in ɔ 'ka 'wɔsɔ tɛtɛnya glaa.

47 ɔ 'ɛni nya, -Lagɔgbɔ -we 'kaa nyimaa dli 'bhiti, 'in -Lagɔ 'ka wa -yɔgbɔ 'wɔti, a bhli we gbagbie -Zeluzalɛmɔ, 'in a -yo we 'ka dɔdɔ weee -gɔ mni.

48 Nu, amia -wa we dayunya.

49 'In Zuzu -ɔ Dide gbaa ɔ 'ka ain 'nye, -ami yia we ain yoo 'paa. We 'dɛɛ 'gbɔ, amia, a -tu wee gbe ni nɔkplɛ tikli, 'in -Lagɔɔ 'tite 'ka ain -gɔ lasibhli.»

-Zezu mia yali

(Mk 16.19-20; Lngb 1.9-11)

50 -Mɔɔ 'bɔɔ, -Zezu -yo ɔ 'binɔnya yia Betani kwesi mni, ɔ yia sɔ 'wɔbhɔ, 'in ɔ yia wa 'nyulanɔwɔna.

51 Da ɔ mia wa 'nyulanɔwɔnada, ɔ yia wa gwevla, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wɔbhɔ, ɔ yia yali mni.

52 Wa 'ylimanɔ ɔ, 'bhie, wa yia -Zeluzalɛmɔ lɔbhiti 'mona 'kadɔ nya.

53 'Kɔmɔɔ, wa mi -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, -zugba wa mnini -Lagɔɔ 'ɛni.

Zaaan 'sebhε Sa Zaan gbaa

-Zezuu gbuzɔnu gbv

-Zezuu -gugbv *Zaan cεlia, mv -wa. Nu, Zaan mɪ -Zezuu *'bɪnɔnya kugbua lε 'sɔɔ glaa -nyimε yabhlo nya. 'Mɔ wa laa «'bɪnɔnyɔ ɔ ka zε -Zezu -kalɪ» wee 'sebhεε da tɔlvɑ. -We ka 'gbv Zaan yia 'sebhε nɪ cεli, mv -wa nu, nyɪma 'ka we 'jɪyɪbheli nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, mɔ -wa -Lagɔɔ Yu, 'ɪn-ɔ-ka ɔ dli -gu zv, 'ɪn-mɔɔ yɪa 'yliyɔgagie ɔ 'ɲnɪ nya.

Wεli -zεa nyimε

1 -Lagɔ 'nɪa -slɔ -lu weee lala, ɔ wa laa Wεli ɔ mɪ la. Wee Wεli-yɔ-Lagɔ 'sɔ mɪ. Wee Wεli-yɔ-Lagɔ mɪ -bhlo.

2 -Lu weee gwedɪda, ɔ -yɔ -Lagɔ 'sɔ mɪ.

3 ɔ gbεgbεɪn -Lagɔ -laa -lu weee la. -Lu -we mɪa lalada ɔ 'bɪgv we 'nɪ -mɪ.

4 Nu, ɔ -gv 'yliyɔgagie 'bhva, 'ɪn wee 'yliyɔgagie mɪa, we ka nyɪma zli -la.

5 Wee zli mɪ lɪda nɪkpise 'wv, 'ɪn nɪkpise 'nɪ we nyu-monu.*

6 -Lagɔ ka nyimε yabhlo tie, 'mɔ wa laa *Zaan,†

7 mɔ-wa gbɔdayɪnyɔ, mɔ yia ɔ 'ka zli -gugbv gba. Yi ɔ yia nyɪma -ka ɔ wεli 'nv, 'ɪn wa 'ka dli zv.

8 ɔ 'dε 'nɪ wee zli nya -mɪ, nu, yi ɔ yia ɔ 'ka wee zli -gugbv gba.

9 -We mɪa da nɪ, mv -wa zli 'zayli, wee zli yia dɔdv -gv, we san mɪ 'mnɪda nyɪma weee -gv.

10 ɔ Wεli ka dɔdv -gv yi. ɔ gbεgbεɪn -Lagɔ -laa dɔdv la, we mɪ 'sa 'bhie, dɔdvgv -nyɪma 'nɪ ɔ yɪbheli.

11 ɔ yia ɔ 'dεε nyɪmaa -gbε nɪ, wa 'nɪ ɔ kpa 'nanv.

12 Nu, tɔlvɑ 'paa ɔ yi, 'ɪn wa yia ɔ dli -gu zv. -Maa mɪa, -maa ɔ 'nyεa 'yoo wa 'ka -Lagɔɔ 'yua -zε.

13 Sa nyɪma gwalia wa 'yua dɔdv -gv, we 'nɪ 'sa -manɪ -zε -Lagɔɔ 'yua. We 'nɪ nyimε mɪ wa dide nya. Nu, -Lagɔ 'nyεa wa 'yliyɔgagie.

14 ɔ Wεli ka nyimε -zε, 'ɪn ɔ yia -aɪn glaa ladɪ. ɔ 'gbv -a yia 'nanɪdli -yɔ-Lagɔɔ gbuzɔnu yɪbheli. -A ka ɔ yla, 'ɪn sa ɔ 'ɲnɪ mɪa -Lagɔɔ 'ɲnɪ 'bhisa, -a ka we -yɔyɪ. Nu, 'ɲnɪmɪe -we -Lagɔɔ 'Yu -bhlo 'yia ɔ Dide kwεε, mv -wa.

15 Zaan mɪ ɔ gbɔdayɪnyɔ nya, ɔ 'kpɪa 'wv, ɔ nεε: «Da ɪn gbaa: <ɔ yia na 'bɪgv, ɔ 'ɲnɪmɪe -zi na -nv, -we ka gbv -wa, bhla ɪn 'ka 'wlv ɔ mɪ -bha> 'mɔ ɪn saa 'ɲnɪ.»

16 'Nanɪdli duun ɔ kaa, we nya ɔ ɲwnaa -a 'dε weee 'nyu la. ɔ palɪa -aɪn sɔ -zɔnv -gv la, 'ɪn ɔ yia we -gɔpalɪ.

17 Nu, -Lagɔ palɪa ɔ tite *Moizu gbεgbεɪn, nu, -Zezu *Klisu gbεgbεɪn -a yɪbhelia ɔ 'nanɪdli -yɔ ɔ gbuzɔnv.

18 Nyimε yabhlogbɔɔ 'nɪ -slɔ -Lagɔ 'yɪ, nu, ɔ 'Yu -bhlogbɔɔ -ɔ -yɔ ɔ mɪa -bhlo, 'ɪn -ɔ mɪa ɔ

* 1:5 We 'jɪ yabhlo -wae: 'ɪn nɪkpise 'nɪ we 'wolanv. † 1:6 Nu, 'Zan -Batisɪ -wa.

Dide kwesi, mɔ slolua -ain -Lagɔ.

'Zan *-Batisu dayɨgbv

(Mt 3.11-12; Mk 1.7-8; Lk 3.15-17)

19-20 *Zuifɔv 'yugalunya -wa mia *-Zeluzalemv, ma tiea -Lagɔbubɔnya -yɔ wa -yɔbɛnya *Leviii zɔaylinyuma tɔlva, wa 'ka Zaan layibha nyɔɔ ɔ -mia. Zaan 'nɪ kalɪ 'pa, 'sa ɔ 'palia we 'bɪgv sa tiklu. -We ka da ɔ 'yia, 'mɔ ɔ gbaa, mɔ -wa nu: «-Amɪ, in 'nɪ -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -mi.»

21 'In wa yi 'yaa ɔ layibha: «We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -in -mia? *-Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ *Elii -in -mia yi?»

ɔ nɛɛ: «-Innya, in 'nɪ -mɔɔ.»

Wa nɛɛ 'yae: «ɔɔ -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ -putu -a mia wɔda ni, 'mɔ -in -mia yi?»

ɔ nɛɛ: «-Innya.»

22 We 'dɛɛ 'gbv wa nɛɛ ɔ -yla: «Nyɔɔ -in -mia? -A -ka mnɪ, -wa tiea -ain, -a 'ka wa 'di -sali, -in nɛɛ -na 'dɛɛ daa lɛa?»

23 Welɪ -we -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ *Ezaii gbaa, 'mɔ Zaan palia:

« (Nyumɛ yabhlo ɔ 'kpiɪ 'wɔ -mɔ da bɛblɛɛ: a nu Nyumaa -Kanyɔɔ 'yoo tiklu ɔ 'yu, 'mɔ in -mia.»

24 Nyuma -wa wa tiea Zaaan -gbɛ, *Falizinyuma mi wa glaa.

25 Wa 'yibhaa ɔ la: «Nu, -in 'nɪ -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -mi, -in 'nɪ -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ Elii, 'in -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ -putu -a mia wɔda, -in 'nɪ -mɔɔ, we -ka 'sa -mi, lɛɛ -lu ka 'gbv -na batizee nyuma?»

26 ɔ nɛɛ: «Gbuzɔnɔv -wa, -amɪ mia, nyuma na batizea 'nyu

nya. Nu, ain nyidi, nyumɛ yabhlo mi -bha, a 'nɪ ɔ -yi.

27 Mɔ yia 'mɪ 'bɪ yia, in 'nɪ mnɛni in 'ka ɔ -sakwlaa 'llukpe -blo.»

28 -We weee mia da, Betani we nɔa lɛ, -mɔ Zudeɛn nyu 'ylɔv 'wɔsɔlvda, da Zaan batizea nyuma.

-Zezu, saa -bha nyima gbɔnyuu

29 Zli zlia, -Zezu mi Zaaan gbɛgbɛin yilida, 'in Zaan yia ɔ -yɔyi, 'in ɔ nɛɛ: «A yla, -Lagɔɔ *Bhlabhleyu ni, ɔ mi dɔdɔgv -nyuma gbɔnyuu -bhasada.

30 Da in gbaa nu, nyumɛ yia 'mɪ 'bɪ yia, ɔ 'tite -zi na -nɔ, nu, wa 'nia -slɔ 'mɪ gwali, ɔ mi la, 'mɔ in saa 'ɪni.

31 Zlumɛ, in 'nɪ ɔ -yi, in 'ka ɔ *Izlaɛlnyuma -slolu wa 'ka ɔ yibheli, we 'gbv in yia nyuma batizea yi 'nyu nya.»

32-33 Zaan ka 'ya ɔ gbɔv da 'yi, ɔ nɛɛ: «Nu, zlumɛ, in 'nɪ ɔ -yi, nu, -Lagɔ ɔ tiea 'mɪ in 'ka nyuma batizee 'nyu nya, ɔ nɛɛ 'mɪ -yla: «-ɔ -gv -in -ka -Lagɔɔ Zuzu 'yi kwilida, 'in we 'ka bha -tv, mɔ -wa nyumɛ -ɔ 'kaa nyuma batizee -Lagɔɔ Zuzu 'Pɔpa nya. Nu, -amɪ -wa ɔ gbɔdayunyɔ. In ka -Lagɔɔ Zuzu -yɔyi. ɔ 'bhua yali, ɔ 'sibhlia ɔ -gv la -kpakɔn 'bhisa, 'in ɔ yia -bha -tv.»

34 -Amɪ, in ka ɔ -yɔyi, mɔ 'gbv in yia gba nu, ɔ nyumɛ mia da, -Lagɔɔ 'Yu ɔ -mia.»

-Zezu laa ɔ 'binɔnyaa tianv

35 Zli zlia, Zaan -yɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ mi 'ya -bha,

36 'in-Zezu yia 'plia yi. Zaan ylaa ɔ, ɔ nɛɛ: «A -tali, -Lagɔɔ Bhlabhleyu ni.»

37 ɔ 'binɔnya 'sɔ 'nua -we ɔ gbaa, 'in wa yia -Zezu 'bi mni.

38 -Zezu 'bhitia la, ɔ 'yia ni, wa mi ɔ 'bi, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «Lee -lu ka da a talia?» Wa nɛɛ ɔ -yla: «*Wlabi, mɔ -in -dili la?» (Ni, Wlabii ji -wa zuifɔwɛli 'wɔ: «Gbuslolunyɔ».)

39 ɔ nɛɛ: «A yi, 'in a 'ka -bha 'yi.»

Wa mnia da ɔ -dilia la, 'in wa yia -bha 'yi, -zugba jibhezaa -leli -mnuanɔ ka nyini. 'In wa yia wee 'yilu pnu bhia ɔ -gbe.

40 Wa 'desɔbhie glaa, -wa 'nua Zaaan wɛli, 'in wa yia -Zezu 'bi mni, wa 'yabhlo -wa Simɔ Pieli bheli Andlee.

41 Tiada, mɔ yia ɔ bheli 'Simɔ laa, 'in ɔ nɛɛ: «-A ka Mesi 'yi.» (We ji -wa «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ».)

42 'In ɔ -yɔ -mɔɔ 'sɔ yia -Zezuu -gbe mni. -Zezu ylaa ɔ, 'in ɔ nɛɛ: «-Mi -wa 'Simɔɔ, -na dide wa laa Zaan. -Na 'ɲni wa yia zɔa Sefasi.» ('Mu wa bhitia 'wɔla Pieli, -mɔɔ ji -wa tukpa.)

-Zezu laa Filipv -yɔ Natanaeli

43 Zli zlia, -Zezu 'yibha ɔ 'ka Galilee -dɔdɔ -gɔ mni. ɔ -yɔ Filipv gbelia, ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Yi 'mi 'bi.»

44 Filipv mia, Betisaida -dɔdɔ -gɔ ɔ 'bhua, Andlee -yɔ Pieli klaa 'ya.

45 -Mɔɔ 'biɔ, Filipv -yɔ Natanaeli yia 'wɔgbeli, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Lagɔɔ titee 'sɛbhɛ 'wɔ, Moizi ka nyime yabhloo gbv gba, -Lagɔgbv -falipanya

ka 'ya ɔ gbv gba wee 'sɛbhɛ 'wɔ. -A ka ɔ 'yi. Ni, mɔ -wa *-Zezefv 'yu -Zezu, Nazaletigbe 'wɔ ɔ 'bhua.»

46 -Mɔɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Lee, -lu -zɔnɔ mneni we 'ka Nazaleti 'bhv?»

Filipv nɛɛ: «Yi -na 'de 'ka -bha 'yi.»

47 Ni, Natanaeli yia -Zezuu -gbe yi. ɔ bea ɔ -yɔ, -Zezu 'yia ɔ -yɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ daa: «A yla, *Izlaelinyumɛ 'debhie -gbolu ni, ɔɔ nyime mia, kali 'ni ɔ dli 'wɔ -mi.»

48 Natanaeli nɛɛ: «Sa -in yibheli 'mi 'wɔ la?»

ɔ nɛɛ: «Da Filipv 'nia -slɔ -mi la ni, in ka -mi 'yi, -zugba -in mi *figisu zɔ.»

49 -Bha Natanaeli gbae: «Wlabi, -in mi -Lagɔɔ 'Yu nya, Izlaelinyumaa 'wlulapilunyɔ -in -mia.»

50 -Zezu 'palia we 'biɔ, ɔ nɛɛ: «In gbaa ni, in ka -mi 'yi figisu zɔ, we 'gbv -in yia 'mi dli -gɔ zɔ, mɔ -wa yi? -Li 'kadɔ -we -zia -mɔni 'yia -na yia we.

51 In nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔ sae, yali a yia 'yia ɲwe -kalida. 'Anzinya a yia 'yia kwlida -yɔ -gblada *Nyime 'Yu -gɔ.»

2

-Zezu 'bhitilia 'nyu nu 'wɔla

1 -Mɔɔ 'biɔ, 'yli 'sɔ 'plia, 'in wa yia 'ɲwnɔkwafeti -sa Galilee 'gbe wa laa Kana, we 'wɔ. -Zezuu 'nyaa mi -bha.

2 'In wa yi 'yaa -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya la wee 'feti 'wɔ.

3 -Bha bea, 'in nu yia bhia, 'in -Zezuu 'nyaa nɛɛ ɔ -yla: «Nu ka bhia.»

4 -Zezu 'palia we 'biɔ, ɔ nɛɛ: «'Maa, amaa nu gbv -wa yaayi,

na nu gbv -wa yi? Bhla -we nya wa 'kaa na 'tite 'debhie -gbolu 'yi, we 'ni -slo nyini.»

5 -Zezuu 'nyaa nee lililuu dlilinya -yla: «-We weee o yia ain -yla gbaa, a nu we le.»

6 'In tukpa nyida 'kadu gbe-libhlo mi -bha wa kwesi. -Muv 'wu wa plia 'nyu, 'in wa budoa: 'sa Zuifvu tite gbaa. Nu, we 'yabhlo bhu 'wu lithi gv gbv.

7 -Zezu nee waa lililuu dlilinya -yla: «Nyidanya mia da ni, a yeli we 'nyu.» 'Sa wa yelia we sa ke! ke! ke!

8 -Zezu nee: «A 'pli -sleen we, a 'ka we 'fetu 'yugalnyo kwa.» 'In wa yia we o kwa.

9 Oo 'fetu 'yugalnyo 'yia wee 'nyu nwe, -zugba we ka nu 'wulabhitili. Da wee nu 'bhulva, o 'ni -bha da -yi, nu, -wa 'pia 'nyu, wa -yi -bha da. 'In oo 'fetu 'yugalnyo yia 'nwno -kwanyo la.

10 'In o nee: «Da weee, nu -zono wa wlaa -slo tia, wa -ka 'ma duun 'bhie, wa wlaa kalu nu. 'In -mi, -in yia nu -zono ladi, 'in senee bhla yia we yli.»

11 Nu, gwedigbvu tianu -we -slolua o 'nnumnee 'tite, Galilee 'gbe wa laa Kana, we 'wu o nua we le. 'Sa o -slolua o 'nnumnee 'tite, 'in o 'binonya yia o dli -gv zu.

12 We 'bigv, 'in o yia Kapernaumu mi, o -yo o 'nyaa klaa, o bhelia klaa, we -yo o 'binonya. 'In wa yia -mo 'yli ya 'sole li.

-Zezu vua -valepanya *-Lagobudu 'kadu nwe

(Mt 21.12-13; Mk 11.15-18; Lk 19.45-46)

13 Nu, Zuifvu *'Wozitylu 'fetu ka cipa, 'in -Zezu yia -Zeluzalem nu.

14 O plaa *-Lagobudu 'kadu nwe, nyima -wa paa 'bhli klaa, bhlabhle klaa, we -yo -kpakon pelv, 'ma o ylia -bha, 'in o yi 'yaa 'gwezi -bhitinya -bha yli, wa -di wa 'tabhle -yo la.

15 O 'pnaa 'llukpe -yelpe 'bhisa, 'in o yia nyima weee vu -mo -Lagobudu 'kadu nwe, we -yo wa 'bhli -yo wa bhlabhlenya 'so. O 'mnia 'gwezi -bhitinyaa 'gwezi, 'in o yia wa 'tabhle labhli.

16 O nee -kpakoon pelopanya -yla: «A -sa da we, a 'na nonu na Didee -budu -vale -budu 'wu -ni.»

17 -We *-Lagosebhe gbaa, 'in o 'binonyaa dli yia we -gv -bho: «'A! Na -Lago, -na -budu in 'yibhaa,

we 'tu mi 'mi 'bhada.»

18 Toon, 'in Zuifvu 'yugalnya yia o layibha: «Sanee -na nua yi? -In nu gwedigbv yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli nu, -Lago ka -mi 'yoo 'nye.»

19 -Zezu 'palia we 'bigv, o nee: «Wee -Lagobudu 'kadu mia, a -sa we la, 'in in 'ka we 'yigbeli 'yli ta nya.»

20 Wa nee o -yla: «Aya! Wa 'kaa -budu ni 'subha, wa li -zu gv 'so -zu gbelibhlo, 'in -mi, -in nee -in 'ka we 'subha 'yli ta nya?»

21 Nu, -budu -zono -Zezu saa 'nmi, o 'dee kuu gbv o gbaa.

22 We 'dee 'gbv, da -Zezu -ka tlitinya glaa 'wuso, o 'binonyaa dli yia we -gv -bhoa, -we o gbaa we -yo -we mia

celida -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ, 'mɔ wa
zɔa dli -gɔ.

-We mia nyimaa dli zɔ, -
Zezu -yi we

23 Zuifɔɔ 'Wɔzitiyɩ 'fɛti
nya -Zezu mi -Zeluzalɛmɔ. ɔ
gwɛdigbɔnya -we slolua ɔ 'tite,
'mɔ ɔ nɔa lɛ, nyima duun 'yia
we -yɔ, 'in wa yia ɔ dli -gɔ zɔ.

24-Zezu 'nɩ wa dli -gɔ zɔ, -we
ka gbɔ -wa, ɔ -yi wa 'dɛ weee
dli.

25 Nu, nyimɛ ɔ -ka ɔ -limaa
gbɔ lapali ɔ -yia, -Zezu 'nɩ -mɔɔ
gbɔ -ka, nu, -we mia nyimɛɛ
dli zɔ, ɔ 'dɛ -yi we.

3

-Zezu -yɔ 'Nikodɛmɔ

1 Nu, nyimɛ yabhlo wa
laa 'Nikodɛmɔ, ɔ mia
Falizinyimaa sɔ lɔ, 'in ɔ mia
Zuifɔɔ 'yugalinyɔ yabhlo nya,

2 mɔ yia -Zezuu -gbɛ sabɔ,
'in ɔ nɛɛ: «Wlabi, -a -yi we 'ji
nu, -Lagɔ ka -mi tie, -in 'ka -
ain gbɔ -slolu. -Lagɔ -yɔ -mi
'sɔ 'nɩ -mi ni, -in 'nɩ mneni -in
'ka 'sasɔkpa -gwɛdigbɔnya ni
lɛnɔ.»

3 ɔ nɛɛ 'Nikodɛmɔ -ylɛ:
«In nɛɛ -mi -yia gbɔzɔnɔ saɛ:
nyimɛ ɔ ka 'lulolu* wa 'nɩ
gwali, ɔ 'nɩ mneni ɔ 'ka nyima
-wa -Lagɔ pɩla 'wlu la glaa -
mi.»

4 'Nikodɛmɔ nɛɛ: «Sa wa 'ka
nyimɛ kpasaa 'lulolu gwalia?
Nu, ɔ mneni ɔ 'ka ɔ 'nyaa
nɔkplɛ pla, wa 'ka ɔ 'sɔnɔ
gwalu?»

5-Zezu 'palia we 'bɩgɔ, ɔ nɛɛ:
«Nu, in nɛɛ -mi -yia gbɔzɔnɔ
saɛ: we -ka nu, wa 'nɩ nyimɛɛ

'lulolu gwali, 'nyu -yɔ -Lagɔ
Zuzu nya, -mɔɔ 'nɩ mneni -
mɔɔ 'ka -wa -Lagɔ pɩla 'wlu la
glaa -mi.

6-We ka gbɔ -wa, -wa 'nyaa -
yɔ dide gwalia, wa mi nyimaa
nyima nya, 'in -wa -Lagɔɔ
Zuzu gwalia, wa mi -Lagɔɔ
Zuzuu nyima nya.

7 We -ka 'sa -mi, in -ka gba
nu, wa gwali amiaa 'lulolu,
we 'na sɔbhalɩ -mi nɔwɛgaga -
nɩ.

8 Nu, da -pɩpɛ 'yibhaa we 'ka
'plɩ, -bha we plɩla, 'in -na nɔa
we -jiji, nu, da we bhɔlɔa, mɔ
we mɩa, -in 'nɩ -bha da -yi.
Sa -pɩpɛ mia, -wa -Lagɔɔ Zuzu
gwalia, 'sa wa mia.»

9 'Nikodɛmɔ nɛɛ: «Sa -mɔɔ
'ka 'wɔ la 'pɩpɩa?»

10 'In -Zezu nɛɛ: «Gbɔslolunyɔ,
ɔ ka 'nɩ wa -yia *Izlaɛli -dɔdɔ
-gɔ, 'mɔ -in -mia, 'in -in 'nɩ wee
gbɔ ni -yii?»

11 Nu, in nɛɛ -mi -yia
gbɔzɔnɔ saɛ: -we ka 'ji -a -yia,
we -gɔgbɔ -a gbaa. -We ka da
-a 'yia, we 'dɩ -a saa. 'In a 'nɩ
'yibha a 'ka -amiaa -bhayɩgbɔ
-yɔnɔwɩ.

12 In ka ain -yia dɔdɔgbɔ gbɔ
gba, a 'nɩ we -yɔnɔwɩ. We -
ka 'sa -mi ni, da na yia ain -
yia yali gbɔ gbaa, a 'na 'ka we
-yɔnɔwɩ, we 'nɩ mɔɔ?

13 Nu, nyimɛ yabhlogbɔɔ 'nɩ
-slɔ -Lagɔɔ -gbɛ -gbɩa, we 'nɩ ɔɔ
Nyimɛɛ 'Yu 'wɔbhɔ, mɔɔ 'bhɔa
yali.

14 «Nu, Moizɩ ka nɛtɛ -tibhɛ
'wɔbhɔ yali da bɛblɛɛ nyima
weee 'yu, 'sa -bhlokpɛɛ wa
yia Nyimɛɛ 'Yu 'wɔbhɔa yali,

* 3:3 'Lulolu: wɛli 'bhitie tɔba nɛɛ yali.

15 'in -wa weee -ka ɔ dli -gu zu, wa 'ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi.

16 We 'dɛɛ 'gbu, 'sa -Lagɔ -kalia dɔdɔgu -nyumaa zɛ, 'in ɔ yia ɔ 'Yu yabhlogbɔɔ wla, 'in -wa -ka ɔ dli -gu zu, wa 'na 'ka labhu. 'Yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu wa yia 'yia.

17 Nu, -Lagɔ 'ni ɔ 'Yu tie dɔdɔ -gu ɔ 'ka nyuma gbu dli, nu, ɔ 'ka wa gbu 'wusa, we 'gbu ɔ yia ɔ tie.

18 -ɔ -ka ɔɔ 'Yu dli -gu zu, -Lagɔ 'na 'ka ɔ gbu dli, 'in -ɔ 'ni ɔ dli -gu zu, -Lagɔ ka ɔ gbu dli pepe. -We ka gbu -wa, ɔ 'ni -Lagɔɔ 'Yu -bhlogbɔɔ dli -gu zu.

19 Sanɛɛ -Lagɔ bhua nyumaa -yɔgbu 'wu, nu, zli ka dɔdɔ -gu yi, 'in nyuma 'ni we -yɔɲwu, nu, wa 'yibha nikpise, -we ka gbu -wa, gbonyuu wa nua lɛ.

20 -Wa weee nua gbonyuu lɛ, zli wa nyɛa 'wu, 'in wa'a 'tla zli 'klu. -We ka gbu -wa, wa mi nyanɔ nuda, nyumɛ yi wa lɛnɔgbu yibheli.

21 Nu, -wa nua -Lagɔɔ dɔmagbu lɛ, zli 'klu wa tlaa. 'Sa nyuma yia wa lɛnɔgbu -yɔ sa tenyii, 'in wa yibhelia we 'ji nu, wa mi -Lagɔ 'nɔɲwe zuda.»

Zaan nɛɛ -Zezu -gali ɔ 'yu

22 -Mɔb 'biɔ, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya yia Zudee -dɔdɔ -gu mni, 'in ɔ yia wa -gbɛ 'yli 'sɔlɛ li, -zugba ɔ batizea nyuma.

23 'In Zaan mia, -mɔɔ mi 'ya nyuma batizeda: ɔ mi Enɔɔ, Salimɔ kwesi, da 'nyu -zua, -zugba nyuma yi ɔ -gbɛ ɔ batizee wa.

24 Nu, wa 'ni -slɔ Zaan -kaslu 'wɔpa.

25 -Bha kpikpɛlie -bhoa Zaan 'bunɔnya -yɔ Zuifu yabhlo nyidi, sa Zuifɔ tite gbaa wa budo wa 'ka -mɔwlu, we -gu.

26 We 'gbu wa bea Zaan -yɔ, 'in wa nɛɛ: «Wlabi, nyumɛ -ɔ -yɔ -mi 'sɔ mia Zudeɛn nyu lu, 'in -in yia ɔ -gɔgbu gba -ain -yla, ɔmɔ, ɔ mi nyuma batizeda, 'in nyuma weee mi ɔ -gbɛ mnida.»

27 'In Zaan nɛɛ: «-Lagɔ 'ni nyumɛ -lu 'nyɛ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka we 'yi.

28 Amiaa 'dɛ mi na gbudayinya nya, a ka 'mi ɲweɛ 'nɔ nu, -ami, in 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, nu, -Lagɔ tiea 'mi ɔ 'yu.

29 -We ka gbu -wa, we -ka nanɔb gbu, nu, nyumɛ -ɔ mia 'ɲwɔkwada, ɔ 'tale -ɔ mnazia -lu weee, 'in 'feti 'ka nna, 'mɔ in -mia. 'In da ɔɔ 'ɲwɔkwanyɔ -ka wee feti 'wu yi ni, ɔ 'tale -ka ɔ yi yi di 'nɔ ni, 'in 'mɔna bhaa ɔ. -Ami mia, in mi 'mɔna lida sa duun, 'sa nanɔb gbu mia.

30 ɔmɔ, ɔ 'bhu 'bi 'wu, 'in -ami 'ka zɔbɛ.

31 «Nu, -ɔ bhua -Lagɔɔ -gbɛ, ɔ -gali nyuma weee 'yu. -ɔ bhua dɔdɔ -gu, dɔdɔgu -nyumɛ ɔ -mia, 'in ɔ gbaa dɔdɔgu gbu. ɔmɔ, -ɔ bhua -Lagɔɔ -gbɛ, ɔ -gali nyuma weee 'yu.

32 -We ɔ 'yia, -we ɔ 'nua, we -gɔgbu ɔ gbaa. 'In nyumɛ yabhlogbɔɔɔ ɲwɔ ɔ gbɔɔ dayigbu -yɔ.

33 -ɔ -ka ɔ gbɔɔ dayigbu -yɔɲwɔ, mɔ slolua nu, -we -Lagɔ gbaa, gbɔzɔnɔ -wa.

34 Nu, -ɔ -Lagɔ -ka tie, -Lagɔwɛli ɔ gbaa, -we ka gbu -wa, -Lagɔ nyɛa ɔ ɔ Zuzu kplo! kplo!

35 Dide-Lagɔ -kalɔ ɔ 'Yuu zɛ, 'in ɔ ka ɔ 'tɪtɛ ɔ kwɛɛ zɔ -lu weee -gɔ.

36 -ɔ -ka ɔ 'Yu dli -gɔ zɔ, ɔ ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, -ɔ'ɔ zɔa ɔ 'Yu 'nɔɪwɛ, ɔ 'na 'ka 'yliyɔgagie 'yi. -Lagɔɔ 'ɛ zɔ ɔ tɔa.»

4

-Zezu -yɔ Samaliɪwɔ

1 -Mɔɔ 'bɪgɔ, Falizɪnyɪma ka 'nɔ nu, nyɪma duun mɪ -Zezu 'bɪyida ɔ 'ka wa batizee we -zi Zaan.

2 (Nu, we 'nɪ ɔ dɛ, ɔ 'bɪnɔnya batizea nyɪma). Da -Zezu yibhelɪa we 'ji,

3 -bha ɔ 'bhɔa Zudee, 'in ɔ yia Galilee lɔ mɪ.

4 ɔ 'ka Galilee mɪ, we mɪ nu, ɔ -dɪ Samalii -dɔdɔ 'wɔ.

5-6 Da ɔ mɪa Samalii -dɔdɔ -gɔ 'plɪda, 'gbe yabhlo wa laa Sikaa, -bha ɔ nɪnia we nɔkplɛ. Wee gbe mɪa, da *Zakɔbɔ ka bhaa dɔdɔ kibhe, 'in ɔ yia -bha -klɔ 'bhlu, wee dɔdɔ -we ɔ 'nyɛa ɔ 'yu *-Zɛzɛfɔ, we kwesi we mɪa. -Zezu sɪa nɔnɔwe kwɛɛ, 'in ɔ yia wee -klɔ -yɔ ladɪ. Nu, 'ylɔgbagbɔ -wa.

7 -Bha Samaliɪwɔ yabhlo yia 'nyu 'plɪa, 'in -Zezu nɛɛ ɔ -yɪa: «A 'nyɛ 'mɪ 'nyu in 'ka 'ma.»

8 (Nu, ɔ 'bɪnɔnya ka lilɪlu zɔa mɪ 'gbe nɔkplɛ.)

9 ɔ 'nyɛ nɛɛ ɔ -yɪa: «Aya! -Mɪ Zuifɔ zɪlɪa -amɪ Samaliɪwɔ 'nyu yɪ?» Nu, Zuifɔ -yɔ *Samalii -nyɪma'a* 'nɔnɔwɔla.

10 -Zezu nɛɛ ɔ -yɪa: «A 'nɪ -Lagɔɔ wɪwɪlalu -yɪ, 'in a 'nɪ -ɔ mɪa ain 'nyu -zɪlɪda -yɪ. A -ka yaa we 'jɪ -yɪ, ama yɪ yaa ɔ 'wɔwɔlɔnyu -zɪlɪa, 'in ɔ 'ka we ain 'nyɛ.»

11 ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -in 'nɪ floko kwɛɛ -ka, 'in -klɔ -tɔ 'wɔ, sa -in 'ka 'mɪ wee 'wɔwɔlɔnyu 'nyɛa?»

12 -Amɪaa dɔkpasɔ Zakɔbɔ 'bhluɔa wee -klɔ, ɔ 'dɛ ka we 'nyu 'ma, we -yɔ ɔ 'yua -yɔ ɔ 'nɔɔlɪi -gnɔɔ -zɪlɔ. -Mɪ dli 'wɔ nu, -mɪ 'yɪa -mɪ -zɪa ɔ yɪ?»

13 -Zezu nɛɛ ɔ -yɪa: «Nyɪmɛ -ɔ -ka nyu nɪ 'ma, 'nyumatɔ yɪa ɔ 'bhɔa lɔ.

14 Nu, 'nyu -we na yɪa wɪa, nyɪmɛ -ɔ -ka we 'ma, 'nyumatɔ 'na 'ka 'masɪɛn ɔ 'bha. 'In wee 'nyu zɛa ɔ 'wɔ 'wɔwɔlɔnyu, da 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, we bhɔa.»

15 ɔ 'nyɛ nɛɛ ɔ -yɪa: «Na -Kanyɔ, 'nyɛ 'mɪ wee 'nyu, 'nyumatɔ yɪ -sɪɛn 'mɪ 'bha, in yɪ 'masɪɛn -selɪ 'nyu 'plɪa yɪ.»

16 -Zezu nɛɛ ɔ -yɪa: «A mɪa amaa 'lowli laa, a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka yɪ.»

17 ɔ nɛɛ: «In 'nɪ 'lowli -ka.»
ɔ nɛɛ: «Gbɔzɔnɔ a gbɔa, nu, a 'nɪ 'lowli -ka.

18 Nu, a 'yɪ 'lowliɔa gbɔ. -Mɔmɔ a -yɔ ɔ 'sɔ mɪa dɛ nɪ, ɔ 'nɪ amaa 'lowli. Gbɔzɔnɔ -wa.»

19 ɔ 'nyɛ nɛɛ: «Cɪn, na -Kanyɔ, in -yɪ we 'jɪ nu, -Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ -in -mɪa.

20 -Gɔgɔ 'kadɔ nɪ 'wɪlɔ -amɪaa dɔkpasɔ bɔbɔ bhɔa -Lagɔ, 'in amɪa nɛɛ: -Zeluzalɛmɔ wa 'kaa -Lagɔ bɔbɔ.»

* 4:9 Zuifɔ 'nɪ mɪnɛni wa 'ka Samalii -nyɪmaa kna kwɛzɪ.

21 -Zezu nEE ɔ -yla: «Bhóló, a zú 'mí dlí -gú. Bhla yabhlo yia bEa, we 'nǎ -gǔgǔ 'kadú 'wlu, 'ín we 'nǎ -ZeluzalEmu wa 'ka Dide -Lagó búbó.»

22 Nu, amia *Samalii -nyíma, -we a búbó, a 'nǎ we -yí. 'In -we -amia Zuífú búbó, -a -yí we. -We ka gbú -wa, Gbúwúsbanyó mia, Zuífú -gbé ɔ bhúá.

23 Nu, bhla -we nya -wa búbó Dide -Lagó tǐklú, wa 'kaa ɔ búbó Zuzu nya sazónú sa, we bhla ka cǐpa, 'ín we ka nyíni. Nu, we 'sasókpa -nyímaa da -Lagó talía, wa 'ka ɔ búbó.

24 -Lagó mí Zuzu nya. -Wa 'kaa ɔ búbó, wa búbó ɔ Zuzu nya sazónú sa.»

25 Ɔ ɔ 'ɲwónó nEE ɔ -yla: «In -yí we 'jǐ nú, Mesi yia yia. (We jǐ -wa -Lagó -Bhasanyó.) Ɔ -ka yí ní, mǔ yia we 'dE weee 'wúsisalia.»

26 Ɔ nEE ɔ -yla: «Mǔ mia da aín -yla gbada.»

27 -Bha -bhlokpade ɔ 'búnǎnya yia lú. 'In wa yia -Zezu -yó 'ɲwónó yabhlo -yóyǐ 'dǐ -sada. 'In we yia wa 'ɲwegaga -súbhali, -zugba wa gba -mǔ dlí zǎE: «LÉÉ -lu ɔ yǐbhali ɔ 'ɲwónó? LÉÉ -gbú ɔ gba ɔ -yla?» Nu, 'sasókpa -layíbhawéli ní 'nǎ nyímE yabhlogbó ɲwEE 'tla.

28 Tóún, ɔ ɔ 'ɲwónó tia -bha ɔ 'nyú -nyida, 'ín ɔ yia 'gbe nókplE pla. Ɔ nEE nyíma -yla:

29 «A yí! A yí -nya, a 'ka nyímE yabhlo 'yǐ! Mǔ gbaa ná lénúgbú weee. We 'wú sa mǔ -wa -Lagó -Bhasanyó.»

30 Tóún, wa yia 'gbe nókplE 'tla, 'ín wa yia -Zezú gbEgbEín mnúní.

31 We bhla, ɔ 'búnǎnya mí ɔ bhúhoeda ɔ 'ka lí.

32 'In ɔ nEE wa -ylaE: «Lilílu -we ín 'kaa lí, a 'nǎ we -yí.»

33 'In ɔ 'búnǎnya nEE wa 'dEkpúá nyídí: «Aya! Nyó ɔ 'nyE ɔ lilílu?»

34 Ɔ nEE wa -yla: «Na yópanyó ɔ dúmagbúú 'nóɲwEzúvE -yó ɔ lúbhóo 'wúbhahíE, mǔ -wa ná lilílu.

35 Amia, a nEE nú, we -tú 'wú 'cú -múva, 'ín -lúú -dídí bhla 'ka nyíni, -amí nEE aín -yla, nú, we -dídí bhla ka -sEén nyíni. A -talí kpaa -gú, we 'ya ka zalí.

36 Ɔ -ka -lúú -dídínyó nya -mǔ, ɔ ka ɔnúú -tnúú 'yǐ. Nu, ɔ mí nyíma 'wlugúwáláda, 'yílyógage -we 'nǎ bhólóluda -ka, -Lagó 'ka we wa 'nyE. 'In we glúglúnýó -yó we -dídínyó 'ka 'múna lí dabhlo.

37 Nu, nine yabhlo nEE: «NyímE yabhlo glúá, 'ín nyímE -putú díá.» Gbúzóúú -wa.

38 Kpaa -we 'wú a 'nǎ lúbhó nú, -mǔ ín tíE aín we -lúú -dídí bhla. Tólva ka -mǔ lúbhó nú, 'ín wa yia síá. 'In -amia yia we 'wú -tnúú.»

39 -Múú 'bǐgú, ɔ ɔ 'ɲwónó gbagbawéli -gú Samalii -nyíma duún zúá -Zezu dlí -gú. Ɔ nEE wa -yla: «Ɔ ɔ nyímE ní gbaa 'mǔ -yla ná lénúgbú weee.»

40 We 'dEÉ 'gbú, Samalii -nyímaa -zlo yia -Zezú -gbE yí. 'In wa yia ɔ -bEú -yópalí, ɔ -yó wa 'ka -tú. Ɔ lí -bha 'yǐ 'sǎ.

41 'In tólva yia wa -gú -bhó dlízúvE nya, ɔ 'dEÉ 'ɲwEE wEúú 'gbú.

42 Wa nEE ɔ 'ɲwɔɔ -yla: «We 'nɪ -slɛɛn amaa wɛli -bhlogbɔɔ 'gbu -a yi ɔ dli -gu zɔ. Nu, -amɪaa 'dɛ ka ɔ ɲwɛɛ wɛli 'nɪ. Nu, -a -yi -slɛɛn we 'ji nu, mɔ -wa dɔdɔgbɔ -nyɪma weee Gbɔwɔsanyɔɔ 'dɛbhie.»

-Zezu jipea nyɪmɛ 'kadɔ yabhloo 'yu

43 -Zezu li -bha 'yɪ 'sɔ, we tanɔɔ zli, 'in ɔ yia ɔ 'yoo bhli, ɔ 'ka Galilee -dɔdɔ -gu lɔ mni.

44 (Nu, -Zezuu 'dɛ ka gba nu, wa'a zɔ -bha -Lagɔgbɔɔ -falpanyɔɔ ɔ 'dɛɛ -zɔɔ.)

45 Tɔɔn, ɔ nɪnia Galilee, 'in nyɪmaa -zlo yia ɔ yoo -saa yi. -We ka gbu -wa, gwɛdigbɔ ɔ nɔa lɛ -Zeluzalɛmɔ 'Wɔzɪtɪyɪ 'fɛtɪ bhla, wa ka -bha 'yɪ.

46 'Bhie ɔ yia Kana lɔ mni, Galilee -dɔdɔ -gu, da ɔ 'bhitilia 'nyu nɔ 'wɔla. Nu, *Ewloɔɔ nyɪmɛ 'kadɔ yabhlo mɪa Kapɛnaumɔ, ɔ 'yu ka gu -yɔ.

47 ɔ 'nɔa nu, -Zezu ka Zudee 'bhɔ, ɔ ka Galilee mni, 'in ɔ nyɪmɛ yia Kana mni, ɔ 'ka ɔ 'yɪ. ɔ nɪnia ɔ -gbɛ, ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Na zukpa -wa! -A mni Kapɛnaumɔ, -in 'ka na 'yu jipe, ɔ yi tli.»

48 -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «We 'nɪ gwɛdigbɔnya 'wɔbhɔ, a 'nɪ mneni a 'ka 'mɪ dli -gu zɔ.»

49 ɔ nyɪmɛ 'kadɔ nɛɛ ɔ -yla: «Na -Kanyɔ, -a mni -mɔ, na 'yu yi tli.»

50 ɔ nɛɛ: «Mni -budunɔwɛɛ, nu, -na 'yu ka 'pɔ.»

'In ɔ nyɪmɛ yia -Zezuu wɛli dli -gu zɔ, 'in ɔ yia ɔ -budunɔwɛɛ mni.

51 ɔ mɪ mnɪda, 'in ɔ -yɔ ɔ zɔyua yia gbɛli 'yloogblɔ. -Maa nɛɛ ɔ -yla: «-Na 'yu ka 'pɔ.»

52 'In ɔ yia wa layɪbhaɛ: «'Lee, bhla -mɔmɔ nya ɔ yili 'wɔa?»

Wa nɛɛ: «Zɔbha 'yɪgbagbɔɔ 'lɛlu tianɔ nya ɔ 'pɔa.»

53 ɔ 'yuu dide yia we 'jɪyibheli nu, wee bhla -bhlokpade nya, -Zezu gbaa ɔ -ylaɛ: «-Na 'yu ka 'pɔ.» -Bha ɔ -yɔ ɔ -budunɔwɛɛ -nyɪma weee zɔa -Zezu dli -gu.

54 Wee gwɛdigbɔɔ 'sɔnɔ ɔ nɔa dɛ lɛ ɔ Zudee -bhɔda, ɔ 'ka Galilee mni.

5

-Zezu jipea guzɔnyɔ yabhlo *Nyapɛyɪ nya

1 -Mɔɔ 'bɪgu, Zuifɔɔ 'fɛtɪ yabhlo nɪnia, 'in -Zezu yia 'wɔsɔ, ɔ 'ka -Zeluzalɛmɔ mni.

2 Nu, -mɔ -Zeluzalɛmɔ, klolo 'kadɔ yabhlo mɪ -bha, 'mɔ wa laa Bhlabhɛɛ Klolo. -Bha wee klolo kwesi, 'nyu yabhlo mɪ -bha, 'mɔ wa laa zuifɔwɛli 'wɔ Betɛsɪda. Nu, palɔɔ bhɔ gbu gbɛlia we.

3 Nu, guzɔnyaa -zlo slu we -yɔ la: 'lɔlɔnya klaa, 'tɪgtɪgɪnya klaa, we -yɔ zɔlasɔnya mɪ -bha. [Nu, 'nyuu zuklue wa mɪa wɔda.

4 -We ka gbu -wa, bhla tɔlɔa nya, 'anzɪ sibhɪlia wee 'nyu lɔ la, 'in we zuklua we 'kɔ. 'In ɔ -ka -mɔ -bho tia, guo gu -we -ka ɔ -yɔ -mɪ, 'in ɔ pɔa.]

5 Nu, wa glaa, nyɪmɛ yabhlo ka gu -yɔ, we -zɔ glɔ -bhlo 'ya kugbua lɛ gbɛta ni.

6 Da -Zezu 'plilia -mɔ, ɔ 'yia ɔ, 'in ɔ yia 'nu nu, wee gu ka ɔ -yo -gwɛ. ɔ bɛa ɔ -yo, 'in ɔ yia ɔ layibha: «-In 'yibha -in 'ka 'puu?»

7 'In ɔɔ guzɔnyɔ yia we 'bigɔpalɛ: «Na -kanyɔ, 'nyu -ka zuklu, nyime-ɔ 'kaa -mɔ 'mi 'pa, ɔ 'ni -mi. Bhla in 'ka 'wɔsɔ, nyime yabhlo ka 'mi 'yugali.»

8 -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-Sɔ 'wɔ! -In 'bhu -na -bita 'wɔ, -in mni.»

9 -Bha -bhlokpade, ɔɔ nyime 'puɔ, ɔ -sɔa 'wɔ, ɔ 'bhua -bita 'wɔ, 'in ɔ yia mni.

Nu, *Nyapeyli nya we nɔa lɛ.

10 -Bha Zuifɔ 'yugalnya gbaa ɔ wa jipea -yla: «Nu, -zɛɛn mi, Nyapeyli -wa. 'In -amɔaa tite nɛɛ, -in 'ni mneni -in 'ka -na -bita 'wɔbhu, -in 'ka nɔ.»

11 ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyime ɔ jipea 'mi, ɔ nɛɛ 'mi -yla: «-In 'bhu -na -bita 'wɔ, -in 'ka mni.»

12 -Bha wa 'yibhaa ɔ laɛ: «Nyɔɔ gba -mi -yla, 'bhu -na -bita 'wɔ -in mni?»

13 Nu, ɔɔ nyime ɔ jipea ɔ, ɔ 'ni ɔ -yi. Nu, -Zezu ka ɔ 'yigwe lamnɔnɔ, nyuma -zu -bhaa 'gbɔ.

14 -Mɔ 'bigɔ, -Zezu plaa -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, ɔ 'yia ɔ -yo, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In ka -sɛɛn 'pu, -in 'na nɔnɔ 'masɛɛn gbɔnyuu lɛ -niɛ. We 'ni -mɔɔ, -we yia -mi yia, we -nyu 'yli.»

15 -Bha ɔɔ nyime mni, 'in ɔ nɛɛ Zuifɔ -ylaɛ: «-ɔ puea 'mi ni, -Zezu -wa.»

16 Nu, Nyapeyli nya ɔ jipea nyime, we 'dɛɛ 'gbɔ wa yia ɔ -yɔwɔsɔlɔ, wa 'ka ɔ siali.

17 Nu, -Zezu nɛɛ wa -yla: «Bhla weee nya, na Dide mi lubho nɔda, ɔ 'bhisa -amɔ mi 'yaa lubho nɔda.»

18 We 'dɛɛ 'gbɔ Zuifɔ 'yugalnya yia ɔ -yɔwɔsɔlɔ, wa 'ka ɔ 'bha. We 'ni wa Nyapeyli -bhlogbɔɔ ɔ 'ni 'nɔɲwe zɔɔ gbɔ, ɔ nɛɛ 'ya nu, -Lagɔ -wa ɔ Dide, 'in ɔ yibhɔlɔ ɔ 'dɛ -Lagɔ.

-Zezu wlaa 'yliyɔgagie

19 -Zezu 'palia we 'bigɔ ɔ nɛɛ: «Nu, in nɛɛ ain -yla gbɔzɔnɔ sɛɛ: 'Yuu 'dɛbhlo 'ni mneni ɔ 'ka -lu yabhlogbɔɔ lɛnɔ, nu, -we ɔ 'yia ɔ Dide lɛnɔda, we 'dɛkpɔa ɔ nɔa lɛ. -We Dide nɔa lɛ, 'mɔ 'Yu nu 'yaa lɛ.

20 Nu, Dide -kali ɔ 'Yuu zɛ, 'in ɔ slɔlua ɔ ɔ lɛnɔgbɔ weee. Cɔn, gbɔ 'kadɔ -we 'yia -we -zia -we a 'yia, 'mɔ ɔ yia ɔ -slɔlua, 'in we 'ka ain ɲwegaga -sɔbhalɔ.

21 Sa Dide ganɔa tɪtlɪnya, 'in ɔ nyɛa wa 'yliyɔgagie, 'sa -bhlokpade 'Yu nyɛa 'yliyɔgagie nyuma -wa ɔ 'yibhaa ɔ 'ka we 'nyɛ.

22 Dide 'e 'bhu nyimeɛ -yɔgbɔ 'wɔ, ɔ ka we 'dɛ weee ɔ 'Yu yoo 'nyɛ,

23 'in nyuma weee 'ka 'Yu 'nɔɲwe zɔ ɔ Dide 'bhisa. -ɔ 'ni 'Yu 'nɔɲwe zɔ ni, ɔ Dide, -ɔ tiea ɔ, ɔ 'ni -mɔɔ 'nɔɲwe zɔ.

24 «In nɛɛ ain -yla gbɔzɔnɔ sɛɛ: -ɔ -ka na wɛɪ yukwɪ pɔlɔ, 'in -ɔ tiea 'mi, ɔ 'ka ɔ dli -gɔ zɔ, ɔ ka 'yliyɔgagie -we 'ni -bhloluda -ka. Gbɔdɪɪ 'na 'ka ɔ -nɔ nya -mi. Nu, ɔ ka tɪtlɪ 'wɔbhu, 'in ɔ yia 'yliyɔgagie 'wɔplɪɪ.

25 In nɛɛ ain -yla gbɔzɔnɔ sɛɛ: da tɪtlɪnya 'kaa -Lagɔɔ

'Yuu weli 'nu, 'in -wa yia we 'nua, 'yliyogagie wa yia 'yia, we bhla ka cipa, 'in we ka nyini.

26 Sa Dide kaa 'yliyogagie 'wu, 'sa 'Yu kaa 'yliyogagie 'wu. Nu, Dide 'nyea we o 'Yu.

27 'In o yia o 'Yu se 'nye, o 'ka nyimaa -yogbu 'wobhu. -We ka gbv -wa ni, o mi *Nyimeε 'Yu nya.

28 Gbunya ni 'na subhali ain ηwegaga-ni.

29 We bhla mi yida, da tltlunya weee -wa wa 'bhlua, wa yia o weli 'nua, 'in wa 'ka wa gbawla 'wotla. -Wa nua gbv -zonu ε, wa -ka tltlunya glaa 'wuso, 'yliyogagie wa yia 'yia. 'In-wa 'nia gbv-zonu lenu, wa -ka 'wuso, gbudilie yia wa -nu nya -mia.

-Zezuu gbvdayinya

30 «Nu, in 'ni mneni in 'ka -lu yabhlogbodo lenu na 'de nya. Sa Dide gbaa, 'sa na bhua nyimaa -yogbu 'wu, we 'gbv, na gbvobhubhue mia tiklu. -We ka gbv -wa, 'in -tali na 'deε dumagbuv da, o tiea 'mi, o dumagbuv da na talia.

31 «We -ka na de mi na gbvdayinyo nya, -we na yia gbaa, a 'na 'ka we la gbvzonu.

32 Nu, na gbvdayinyo yabhlo mi -bha. 'In, in -yi we 'ji nu, -we o gbaa na daa gbvzonu -wa.

33 Na 'gbv a yia nyima tie Zaaan -gbe, wa 'ka o layibha. -We o gbaa ain -yla na daa, gbvzonu -wa.

34 -Ami, in 'ni we gbv -ka, nyime 'ka na gbvdayinyo -ze. Nu, Zaaan gbv na gbaa ain -yla, a 'ka gbv 'wobhuv gbv -wa.

35 Zaan 'wlvā hlnapε, 'in a yia ηwnu a 'ka 'mōna li o san 'wu, bhla -bhlo nya.

36 Nu, in ka gbvdayinyo yabhlo o 'yia o -zia Zaan. Sa wa 'kaa we 'jiyibheli nu, Dide tiea 'mi, mv -wa nu, lubho -we ka 'gbv o yia 'mi tie, in mi we nuda.

37 'In o Dide o tiea 'mi, o 'de mi na gbvdayinyo nya. Nu, a 'ni -slō o weli 'nu, 'in a 'ni -slō o 'klv 'yi.

38 O weli 'ni ain 'wu -mi, o o tiea, a'a zu o dli -gvv 'gbv.

39 -Lagosebhe 'wu a talia, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, a 'ka we 'yi we nokple. Nu, gbvzonu -wa, wee weli de gbaa na -gvv.

40 'In a'a yi na -gbe, a 'ka 'yliyogagie -zonu 'yi.

41 «In 'ni nyimaa 'ηni kwalie datalida -mi.

42 Nu, in -yi ain, in -yi we 'ji nu, -Lagv zekalie 'ni ain 'wu -mi.

43 -Ami -mōmō yia na Dideε 'ηni nya, a'a ηwnu na gbv -yo, 'in nyime -putu -ka yi, o 'deε 'ηni nya, o gbv a ηwnua -yo.

44 'Nni kukwalie da a talia, nu, -Lagv -bhlogbodo 'ka amiaa 'ηni 'ylimani, a'a -tali -muv da. -We mia daa 'gbv, a'a zva 'mi dli -gv.

45 'Lee, -ami yia ain gbv dlia -Lagv 'yu yi? -Innya, we 'ni -ami yi ain gbv dlia -Lagv 'yu, nu, a ka Moizi dli 'wu di, mō yia ain gbv dlia.

46-47 A -ka yaa Moizi dli -gv zu nu, -zugba a ka 'mi dli -gv zu. Leε -lu ka 'gbva? -We ka gbv -wa ni, Moizi ka na daa celi -Lagosebhe 'wu nu, -we o celi

a 'nɪ we dli -gbv zɔ, we 'dɛɛ 'gbv a'a zɔa na 'dɛɛ wɛli dli -gbv.»

6

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ -Mɔv 'bɪgbv, -Zezu mɪa Galilenyu kwesi, 'in ɔ yia wee 'nyu 'wɔdi. (Nu, wee nyu mɪa, 'mɔ wa la 'yaa Tibeliadi).

² 'In nyɪmaa -zlo yia -Zezu 'bɪ yi, nu, gwɛdigbv ɔ nɔa lɛ nyɪmaa jipee nya, wa ka we -yɔyu 'gbv.

³ -Bha ɔ -gblaa -gɔgɔ yabhlo 'wlu, 'in ɔ yia -mɔ ladi, ɔ -yɔ ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ.

⁴ Nu, Zuifɔv *'Wɔzɪtylu 'fɛti ka cɪpa.

⁵ -Zezu -talia -bha tɔvɔn, 'in ɔ yia nyɪmaa -zlo -yɔyi ɔ -gbɛ yida, 'in ɔ nɛɛ Filipv -ylɛ: «Da -a 'ka 'floo zɔ, 'in nyɪma nɪ 'ka lia?»

⁶ -We -Zezu 'kaa lɛvɔ, ɔ 'dɛ -yi we. Nu, la ɔ ylaa Filipv, we 'gbv ɔ yia we ɔ layɪbha.

⁷ Filipv nɛɛ: «Aya! 'Cɔ gbɛtaa lubhoo 'pɛnɪgwɛzii 'dɛbhie nya, -a 'nɪ mneni -a 'ka 'floo zɔ, 'in wa 'dɛ weee 'ka li -sɛsɛ.»

⁸ -Zezuu 'bɪnɔnyɔ yabhlo mɪ -bha, 'mɔ wa laa Andlee, Simɔ Pielu bheli -wa. ɔ nɛɛ:

⁹ «Nokpasuyu yabhlo mɪa da, ɔ ka *lɔzɪfloo gbu -yɔ zibhi 'sɔ kwɛɛ. Zibhinya -yɔ 'floonya nɪ 'nɪ 'wɔzu, wa 'dɛ weee 'ka li. We 'nɪ mɔv?»

¹⁰ -Zezu nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya -yla: «A 'tɔlv wa, wa -di la.» Nu, wee da mɪa, -petu -zu -bha. Waa nyɪma -dia la, wa nyni nokpasiaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000).

¹¹ ɔ 'bhua 'floo 'wɔ, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, -wa mɪa ladida, 'in ɔ

yia we wa 'wɔla dlili. 'Sa ɔ dlili 'yaa wa zibhi 'wɔla, 'in wa yia li wa dlu da.

¹² Da wa 'dɛ weee lɔa nɪ, 'in -Zezu nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya -yla: «A 'bhu we pɪu la, a -yɔ we yi, we 'ya yabhlogbɔɔ yi mɔv.»

¹³ Wee 'floo gbu nyɪma lia, 'in wa yia lɔ. We pɪu -we -tɔa 'wɔ, 'mɔ ɔ 'bɪnɔnya 'bhua la, mɔ yea -cɪcɛ kugbua lɛ 'sɔ.

¹⁴ Gwɛdigbv ɔ nɔa lɛ, wa 'yia we -yɔ, 'in wa nɛɛ: «Gbɔzɔvɔ -wa, -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ ɔ 'kaa yi nɪ, 'mɔ ɔ -mɪa.»

¹⁵ -Zezu -yi we 'ji nu, wa 'yɪbha wa 'ka ɔ 'wɔbhu -gla nya, wa 'ka ɔ wa 'wlulapɪnyɔ -zɛli. We 'dɛɛ 'gbv ɔ yia wa gwɛvla, 'in ɔ 'dɛbhlo yia -gɔgɔ 'wlu mɪ.

-Zezu nɔa 'nyu -gv

(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

¹⁶ Jibhe zɔa, -bha ɔ 'bɪnɔnya kwlia -gɔgɔ 'nyu kwesi.

¹⁷ -Bha wa -bhoa 'glv 'wɔ, wa 'ka 'nyu 'wɔdi, 'in wa 'ka Kapɛnaumv mɪ, -zugba -Zezu 'nɪ -slɔ wa glaa -mɪ, 'in sabɔ yia bɛ.

¹⁸ Nu, 'nyuu -gbɔgbv yia zuklue bhli, -pɪpɛ 'kadv mɪ 'plɪdaa 'gbv.

¹⁹ We bhla, kilomɛtlɪ gbu, kilomɛtlɪ gbelibhlo wa nɔa lɛ -mɔ 'nyu -gv. Nu, wa mɪ 'nyu 'wɔdi, 'in wa yia -Zezu -yɔyi yida wa gbɛgbɛɪn 'nyu -gv -nɔvɛ nya. -Bha wa nɔa nyanɔ.

²⁰ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «-Amɪ -wa. A 'na nɔvɔ nyanɔ -nɪ.»

²¹ ɔ 'bɪnɔnya 'yɪbha wa 'ka ɔ 'wɔbhu 'glv 'wɔ. Tɔvɔn, mɔ

wa mia mnida, 'in wa 'glv yia -bhaa dudu yli.

22 Zli zha, nyimaa -zlo -wa -tua 'nyuu kakpe yabhlo -gv, 'in wa yia we 'jiyibheli nu, 'glv -bhlogbɔɔ mia -bha. 'In nyima -yi we 'ji nu, -Zezuu 'binɔnya ka 'glv 'wɔbho, 'in wa yia mni, -zugba ɔ 'ni wa glaa -mi.

23 -Slɛɛn, nyima -wa 'bhva Tibeliadigbe nukplɛ, 'in wa yia 'glv tɔlva 'wɔbho, 'in wa yia mni. Wa mia, da Nyimaa -Kanyɔ bhuhoea -Lagɔ, 'in nyimaa -zlo yia 'floo li, 'in wa yia -bha nyini.

24 Nyimaa -zlo mia -bha, wa yibhelia we 'ji nu, -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'ni -bha -mi, wa -bhoo 'glvnya 'wɔ, 'in wa yia -Zezu 'yli 'bi lanɔnva mni Kapɛnaumu.

-Zezu -wa 'floo -we nyɛa nyima 'yliyɔgagie

25 Wa ylia -Zezu kakpe -putu -gv, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «*Wlabi, 'lee, lɛbhla -in nyini -selia?»

26 -Zezu 'palia we 'biɔv, ɔ nɛɛ: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnɔ saɛ: a ka 'floo li, 'in a 'ni lv -sɛ, we 'gbv a talia na da. We 'ni nu, na gwɛdigbɔnya in nva lɛ, we 'ji a 'nɔ 'wɔlaa gbv.

27 Lililu -we nyumɔa, a 'na nɔnɔ we 'gbv lubho -ni. Nu, lililu -we gwɛa, 'in we nyɛa nyumɛ 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, a nɔ we 'gbv lubho. Wee lililu nu, Nyumɛɛ Yu yia we ain 'nyɛa. Nu, 'mɔ Dide -Lagɔ zva ɔ yibhelida -yɔ.»

28 -Bha wa 'yibhaa ɔ laɛ: «'Lee, sa -a 'ka nɔ, lubho -we

nania -Lagɔ dudu, 'in -a 'ka we nva?»

29 -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «Lubho -we -Lagɔ 'yibhaa a nɔ, mɔ -wa ɔ ɔ tiea, a zɔ ɔ dli -gv.»

30 Wa nɛɛ ɔ -yla: «Gwɛdigbɔ -mɔmɔ -in 'ka lɛnɔ, -a 'ka -yɔyi, 'in -a 'ka -mi dli -gv zva? Sa -in 'ka nva?»

31 Nu, da -amɛa dukpasɪ -dli bhaa da bɛblɛɛ la -bhlo -bhlo, wa ka *manɪ li. 'Sa we mia celida -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«'Floo -we 'bhva yali,
ɔ ka we wa 'nyɛ,
wa 'ka we li.»

32 ɔ nɛɛ: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnɔ saɛ: ɔ 'nyɛa ain yali 'floo ni, we 'ni Moizɪ: nu, na Dide nyɛa ain yali 'floo 'za-yli.

33 Nu, -we ka gbv -wa, -Lagɔɔ nɔ 'floo mia, mɔ -wa ɔ 'bhva yali, 'in ɔ nyɛa duduɔv -nyima 'yliyɔgagie.»

34 -Slɛɛn, wa nɛɛ ɔ -yla: «-Amɛa -Kanyɔ, wee 'floo mia ni, 'nyɛ we -ain 'yli weɛ nya.»

35 -Bha -Zezu gbaa wa -ylɛ: «Nu, 'floo -we nyɛa nyumɛ 'yliyɔgagie, -amɪ -wa. -ɔ -ka na -gbɛ yi, ηwɔ 'na 'ka 'maslɛɛn ɔ 'bha. 'In -ɔ -ka 'mi dli -gv zɔ, 'nyumatv 'na 'ka 'maslɛɛn ɔ 'bha.

36 Nu, in ka we ain -yla gba: amɛa, a ka 'mi 'yi, 'in a'a zɔ 'mi dli -gv.

37 -Wa weɛ na Dide nyɛa 'mi, na -gbɛ wa yia yia. 'In nyɔɔɔ nyɔɔ yia na -gbɛ, in 'na 'ka ɔ 'pipeɛ viteli.

38 Nu, in 'ni yali 'bhv in 'ka na 'dɛɛ dɔmagbɔ lɛnva yi, ɔ tiea 'mi, -mɔɔ dɔmagbɔ in yia lɛnva.

39 -Ḷ tiea 'mī, Ḷ dḶmagbu-wa nu, nyima Ḷ 'nyea 'mī yoo, in 'na mnḶnu wa 'yabhlogbḶḶ-ni. Nu, dḶdḶbḶ bhia zli, in -sḶlv wa 'wḶ tltlīnya glaa.

40 Cūn, na Didee dḶmagbu ni: -wa -ka 'Yu 'yī, 'in wa -ka Ḷ dli -gḶ zḶ, 'yliyḶgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mḶ wa yia, 'in dḶdḶbḶ bhia zli, in -sḶlv wa 'wḶ tltlīnya glaa.»

41 TḶḶn, ZuifḶ yia -Zezu -yḶ ḶwḶḷwenie bhli, -we ka gbḶ -wa, Ḷ nēē nu, Ḷ mī 'floo -we 'bhḶa yalī nya.

42 Wamīa nēē: «-Ḷ mīa dē ni, -Zezu-wa. We 'nī mḶḶ? -A-yī Ḷ dide -yḶ Ḷ 'nyaa. Nu, *-ZēZēfḶḶ 'yu Ḷ -mīa. Sa Ḷ gba -slēēn nu, yalī Ḷ 'bhḶa?»

43 -Bha -Zezu 'palīa wa wēlu 'bigḶē: «A 'na 'ḶwḶḷweni a 'dēkpḶa nyīdī -ni.

44 Nu, nyimē yabhlogbḶḶ 'nī mneni Ḷ 'ka na -gbē yī, 'mḶ we 'nī nu, na Dide -Ḷ tiea 'mī, mḶ gbize Ḷ 'wḶ. 'In -Ḷ -ka na -gbē yī nī, dḶdḶbḶ bhia zli, 'in na sḶlv a Ḷ 'wḶ tltlīnya glaa.

45 -We mīa cēlīda -LagḶgbḶḶ -falipanyaa 'sēbhē 'wḶ, mḶ ni: «LagḶ yīa wa 'dē weē gbḶ -slolua.» Nyima weē -wa nḶa na Didee wēli, 'in -we Ḷ slolua, 'in wa ḶwḶnua we -yḶ, ma yīa na -gbē.

46 Nu, -Ḷ 'bhḶa -LagḶḶ -gbē Ḷ 'dēbhlogbḶḶ 'yīa Dide. We 'nī ḶmḶ 'wḶbhḶ, nyimē yabhlogbḶḶ 'nī -slḶ Dide 'yī.

47 In nēē aīn -yīa gbḶzḶnḶ saē: nyimē -Ḷ zḶa 'mī dli -gḶ, 'yliyḶgagie -we 'nia bhloluda -ka, we mī Ḷ -nḶ nya.

48 Nu, 'floo -we nyēa nyimē 'yliyḶgagie, -amī -wa.

49 Da bēblēē mīa, amīaa dḶkpasī ka -mḶ *manī li, we mī 'sa 'bhie, 'in wa yīa tli.

50 Nu, -mḶḶ -ka weē 'floo -we bhḶa yalī nī, nyimē -Ḷ -ka we li, Ḷ 'nīa tli yī.

51 In nēē, 'floo -we 'bhḶa yalī, -we wīaa 'yliyḶgagie, -amī -wa. Weē 'floo mīa, nyimē -Ḷ -ka we li nī, 'in Ḷ yīa 'yliyḶgagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, 'floo na yīa wīaa, mḶ -wa na yīcē, 'mḶ na yīa wīaa dḶdḶgbḶ -nyimaa 'yliyḶgagieē 'gbḶ.»

52 -Bha ZuifḶḶ kpīkpēlē sumanīa 'wḶ, 'in wa nēē: «'Lee, sa nyimē nī 'ka Ḷ yīcē -aīn 'nyē lililū 'bhisaa?»

53 TḶḶn, -Zezu nēē: «In nēē aīn -yīa gbḶzḶnḶ sa nu, a 'nī Nyimēē 'Yuu yīcē li, 'in a 'ka Ḷ 'pīḶn 'ma, 'yliyḶgagie 'na 'ka aīn 'wḶ -mī.

54 Nyimē -Ḷ līa na yīcē, 'in -Ḷ maa na 'pīḶn, Ḷ ka 'yliyḶgagie -we 'nia bhloluda -ka. 'In dḶdḶbḶ bhia zli nī, -amī na sḶlv a Ḷ 'wḶ tltlīnya glaa.

55 Nu, na yīcē mīa lililū -zḶnḶ -wa, 'in na 'pīḶn mīa, 'mamalu -zḶnḶ -wa.

56 Nyimē -Ḷ -ka na yīcē li, 'in Ḷ -ka na 'pīḶn 'ma, Ḷ mī 'mī 'wḶ, 'in -amī mī Ḷ 'wḶ.

57 Sa Dide -Ḷ tiea 'mī, Ḷ -gaa 'yliyḶ, 'in in yīa 'yliyḶgagie 'yī Ḷ 'gbḶ, 'sa -bhlokpādē -Ḷ -ka 'mī līda -tḶ, 'in -mḶḶ yīa 'yliyḶgagie na 'gbḶ.

58 Nu, -we -wa 'floo -we 'bhḶa yalī nī, mḶ ni: weē 'floo mīa, we -yḶ amīaa dḶkpasī lilifloo 'nī 'wḶwḶbḶ. Nu, wamīa ka tli. 'In nyimē -Ḷ -ka weē 'floo nī li, Ḷ mī 'yliyḶgada 'yī weē nya.»

⁵⁹ Nu, gbv weee -we mia de, -mɔ Kapɛnaumvɔv *Lagɔbudu zɔ ɔ -slolua we.

Nyɪmaa -zlo jlaa -Zezu 'bɪ

⁶⁰ Da -Zezuu 'bɪnɔnya 'nva ɔ wɛli, 'in wa glaa nyɪma duun nɛɛ: «Nyɔɔ mneni ɔ 'ka ɔ wɛli nɪ -yɔŋwɪnua? Wee wɛli nɪ 'nɪ 'tɛ -sɛ.»

⁶¹ Da -Zezu yibhelia we 'ji nu, -we ɔ gbaa, ɔ 'bɪnɔnya mɪ we 'gbv 'ŋwɪŋwɛda, ɔ nɛɛ wa -yla: «-We mia da nɪ, mɔ dia amɪaa 'kva 'wɔ yɪ?»

⁶² 'In da a -ka -slɛɛn *Nyɪmɛɛ 'Yu -yɔyɪ yalɪ lɔmnɪda, sa a 'ka gbaa?

⁶³ Nu, -Lagɔɔ Zuzu wlaa 'yliyɔgagɛ, we 'nɪ -mɔv nɪ, nyɪmɛɛ 'dɛ -bhlo 'nɪ we mneni. Wɛli -we in gbaa da aɪn -yla, -Lagɔɔ Zuzu nya in gbaa we, 'in we nyɛa nyɪmɛ 'yliyɔgagɛ.

⁶⁴ We mɪ 'sa 'bhie, nyɪma tɔlva mɪ aɪn glaa, wa'a zɔ 'mɪ dlɪ -gv.» Nu, we bhlii we gwɛdɪda, nyɪma -wa 'nɪa ɔ dlɪ -gv zɔ, we -yɔ nyɪmɛ -ɔ 'kaa ɔ wla, wa 'ka ɔ 'bha, -Zezuu 'dɛ -yɪ wa.

⁶⁵ -Bha ɔ gba 'yaɛ: «We 'gbv in yia da aɪn -yla gba nu, nyɪmɛ -ɔ Dide 'nɪ 'yoo 'nyɛ ɔ 'ka na -gbɛ yɪ, ɔ 'nɪ we mneni.»

⁶⁶ We 'bhv we bhla nɪ 'wɔ, ɔ 'bɪnɔnya glaa, nyɪma duun yia ɔ 'bɪ 'bhv. Wa -yɔ ɔ'ɔ bhli -slɛɛn 'yoo -bhlo.

⁶⁷ -Slɛɛn, -Zezu nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ 'sɔ -yla: «'In amɪa naa, amɪa 'nɪ 'ya 'yɪbha a 'ka mɪnɪ?»

⁶⁸ Simɔ Piɛli 'palɪa we 'bɪgv, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, 'lee, nyɔɔ ka -gbɛ -a 'ka mɪnɪa? Nu, wɛli -we nyɛa nyɪmɛ 'yliyɔgagɛ -we

'nɪa bhloluda -ka, -mɪ kwɛɛ we mɪa.

⁶⁹ Nu, -amɪa mɪa, -a ka dlɪ zɔ, 'in -a yia we 'jɪyibheli nu, -Lagɔɔ -Mɔwɔlɔnyɔ ɔ tiea, 'mɔ -in -mɪa.»

⁷⁰ -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «Amɪa nyɪma kugbua lɛ sɔ mɪa dɛ nɪ, -amɪ -saa -bha aɪn, we 'nɪ mɔv? Nu, aɪn glaa, nyɪmɛ yabhlo mɪa *'Kuzuu -nɔ mɔ!»

⁷¹ ɔ mɪa we gbada, Simɔ Iskaliɔtɔv 'yu Zudasɪ ɔ saa 'ŋnɪ. Nu, ɔɔ Zudasɪ mɪa, ɔ mɪ -Zezuu 'bɪnɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa, 'bhie, mɔ yia ɔ wlaa.

7

-Zezuu bhelia 'nɪ ɔ dlɪ -gv zɔ

¹ -Mɔv 'bɪgv, -Zezu yia Galilee -dɔdɔ -gv mɪnɪ, -zugba ɔ plɪlɪ 'gbɛnya 'wɔ. Nu, ɔ 'nɪ 'yɪbha ɔ 'ka Zudee -dɔdɔ -gv nɪnɪ, Zuɪfvɔv 'yugalɪnya mɪ ɔ 'bhabhɛɛ 'klɪ 'yɪdaa 'gbv.

² Zuɪfv -fɛtɪ -we wa laa -fa -fɛtɪ, we ka cɪpa,

³ 'in ɔ bhelia nɛɛ ɔ -yla: «-In 'bhv -selɪ, -in 'ka Zudee mɪnɪ, 'in -na 'bɪnɔnya 'ka -na lɛnɔgbv -yɔyɪ.

⁴ Nyɪmɛ -ɔ 'yɪbhaa nu, wa yibheli ɔ, ɔ'ɔ zize ɔ lɛnɔgbv. -Slɛɛn, -in mɪ gbɔnya nɪ lɛnɔdaa 'gbv, -in -slolu -na 'dɛ dɔdɔgvɔ -nyɪma 'klɔ wa 'ka -mɪ -yɔyɪ.»

⁵ Nu, -Zezuu bheliaa 'dɛbhie 'nɪ ɔ dlɪ -gv zɔ.

⁶ 'In -Zezu nɛɛ: «-Amɪ mɪa, nanɔv 'yɪ -zɔnɔv 'nɪ -slɔ nɪnɪ. Amɪa, 'yɪ weee nanɔv 'yɪ amɪaa -nɔ nya.

⁷ Dɔdɔgvɔ -nyɪma 'nɪ mneni wa 'ka aɪn 'wɔnyɛ, nu, -amɪ wa nyɛa 'wɔ, -we ka gbv -wa, in ka

wa lenvgbu 'yliyolabhli, 'in in nEE nu, wa lenvgbu -nyu 'yli.

8 Nu, amia, a mni 'feti ni -gu. Nanuv 'yli 'ni -slo nynii 'gbu, -ami 'na 'ka mni.»

9 J bhia -we mia dEE gbagbie, 'in o yia Galilee -tu.

10 Nu, o bhelia mnia wee 'feti -gu, 'in -Zezuu 'debhie yia -mo mni zizewieml. J 'ni -zejila 'wu 'tla.

11 Wa mi 'feti -sada, -zugba Zuifuv 'yugalinya nonu o 'yilibila, 'in wa gbaa: «Da o nyime ni mia?»

12 -Bha nyima duun kpelia o -gu, tolva nEE: «Gbu -zonu o nva le», tolva nEE: «-Innya, we 'ni 'sa -mi, nyima o nva -dawli 'wu.»

13 Nu, wa mi Zuifuv 'yugalinya sadaa 'gbu, -o 'kaa -Zezuu gbu gba -zejila 'wu, we -kanyo 'ni -mi.

-Fa fetu 'yli nya -Zezu -slolua nyima gbu

14 Da 'fetu 'yli ya 'sole 'plia, -Zezu plaa -Lagobudu 'kadu zo, 'in o yia -mo nyima gbuslolu bhli.

15 -Bha hwegaga -subhalia Zuifu, 'in wa nEE: «Omoo nyime 'nia 'sebhe 'kpa, 'lee, sa o nu, 'in o -yi 'sebhea?»

16 J nEE: «Na gbuslolu mia, we'e 'bhu na 'dEE -gbe. Nu, -o tiea 'mi, o -gbe we bhva.

17 Nu, nyime -o -saa dli o 'ka -Lagoo dumagbu lenv, 'ji o yia we yibhelia nu, wee gbuslolu mia, -de -Lagoo -gbe we bhuv, 'in -de na 'dEE 'hnu nya na gbaa.

18 Nyime -o gbaa o 'dEE 'hnu nya, o 'dEE 'ylimaniee da o talia. Nu, nyime -o talia -o tiea o, -moo 'hnu 'ylimaniee da, gbuszonu o gbaa, o'o 'tobhu yo.

19 Moizi palia tite ain -yla, we 'ni muv? 'In wee tite mia, ain glaa nyime yabhlogbo'o 'ni we 'nvhwe zuda -mi. Nu, lee -lu ka 'gbu a 'ka 'mi 'bhaa?»

20 -Bha waa nyimaa -zlo gbaa: «Zuzu 'nyuu kpaa -mi yi? 'Lee, nyoo gba o 'ka -mi 'bhaa?»

21 -Zezu 'palia we 'bigu, o nEE: «Gwedigbu -bhlogbo'o in nva le, mu subhalia de a 'de wee hwegaga.

22 Nu, Moizi ka ain kni -plapie -slo. ('In wee kni -plapie mia, we 'ni Moizi -la we la, o dukpasl* -wa.) We 'gbu, amia, *Nyapeyli nyaoo, 'in a paa nukpasu kni 'wu.

23 Amia -ka nyime *kni 'wupa Nyapeyli nya, Moizu tite 'nvhwezovee saa ni, -sleen, -ami -ka nyime -kpahie jipe Nyapeyli nya ni, 'lee, lee -lu ka 'gbu a pal 'mi -yo 'cea?

24 Sa a yia -lu -yo, a 'na 'bhulu 'sa we -yogbu 'wu -ni, a 'bhu gbu 'wu sa tikli.»

-Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo yi?

25 -Bha -Zeluzalemv -nyima tolva gbae: «Nyime -o ka da wa mia -talida wa 'ka o 'bha, mo 'ni da -mu?

26 Moo gbaa -sleen de gbu -zejila 'wu, 'in wa'a -sa o -gu! 'Ji-amiaa 'yugalinya yibhelia we

* 7:22 Dukpasl: nu, Ablaamu -Lago 'nyea kni -plapie tia.

nu, mɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -zɔnɔ yi?

²⁷ Nu, ɔmɔ, -ɔ mia da, -a -yi ɔ 'bhulɔda da. 'In -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, ɔ -ka yi, da ɔ yia 'bhɔa, nyɛme 'ni -bha da -yi.»

²⁸ Da ɔ mia nyɛma gbɔ -sloluda -Lagɔɔbudu 'kadɔ zɔ, -bha ɔ 'kpɪa 'wɔ 'tɪtɛ: «A nɛɛ nu, a -yi 'mɪ, 'in da in 'bhɔa a -yi -bha da. We mɪ 'sa 'bhie, we 'nɪ na 'dɛ nya in yi. Nu, -ɔ tiea 'mɪ, ɔ mɪ tɪkɪɪ. Amɪa 'nɪ ɔ -yi,

²⁹ -amɪ in -yi ɔ, -we ka gbɔ -wa, ɔ -gbɛ na bhɔa, 'in mɔ tiea 'mɪ.»

³⁰ We 'dɛɛ 'gbɔ wa 'yɪbha wa 'ka ɔ kpa. Nu, ɔ 'yɪ 'nɪ -slɔ nynii 'gbɔ, nyɛme yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ kwɛzɪ.

³¹ Waa nyɛma glaa, nyɛma duun ka ɔ dɪ -gɔ zɔ. -Maa nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, ɔ -ka yi nɪ, gwɛdigbɔ nyɛme nɪ nɔa dɛ lɛ, ɔmɔ -nɔ 'na 'ka -mɔɔ -zi.»

³² -We nyɛma duun mia 'ɲwɔɲwɛda ɔ daa, Falizinyɛma 'nɔa we, -bha *-Lagɔɔbɔnyaa -cian -yɔ Falizinyɛma tiea -mɔ -Lagɔɔbudu 'kadɔɔ ɲwɛkonya wa 'ka ɔ kpa.

³³ -Zezu nɛɛ 'yaɛ: «In -yɔ aɪn 'sɔ mɪ -slɔ da bhla -sɛlɛ nya, -mɔɔ 'bɪgɔ, -ɔ tiea 'mɪ, ɔ -gbɛ na yia lɔ 'bhɪtia.

³⁴ Nu, na da a yia -talia yia, 'in a 'nɪa 'mɪ 'yɪa yi, -we ka gbɔ -wa, da na mɪa, amɪa, a 'nɪ mneni a 'ka -mɔ mɪ.»

³⁵ -Bha Zuifɔ gbɔgbalɪ -ylɛ: «Mɔ ɔ 'ka mɪa, 'in -a 'na 'ka ɔ 'yɪa? 'Lee, Zuifɔ mia -glɔgɔ -mɔ *Glɛkɪ glaa, wa glaa ɔ yia mɪa yi? 'Lee, waa Glɛkɪ ɔ yia -slolua mɪa yi?

³⁶ Welɪ -we mia da nɪ, sa we 'ji mia? ɔ nɛɛ: «Na da a yia -talia, 'in a 'nɪa 'mɪ 'yɪa yi, 'in: «Da in mia mɪda, amɪa, a 'nɪ mneni a 'ka -mɔ mɪ.» »

³⁷ Nu, 'fɛtu 'wɔbhɔlɔlu -yɪ mia, -we -wa wee 'yɪɪ 'kadɔ, we nya -Zezu bɛa nyɛma 'yɪ, 'in ɔ nɛɛ welɪ 'tɪtɛ nyɛ: «Nyɛme -ɔ 'nyumatɔ -ka 'bha, ɔ yi na -gbɛ, 'in ɔ 'ka 'ma.

³⁸ Nyɛme -ɔ -ka 'mɪ dɪ -gɔ zɔ, 'wɔwɔɔnyɪ -we wlaa 'yɪɪyɔgagie, mɔ yia ɔ dɪ zɔ 'wɔa, 'sa we mia ɛɛɪda -Lagɔɛbɛ 'wɔ.»

³⁹ Nyu -we ka gbɔ ɔ gbɛa, -Lagɔɔ Zuzu -wa. Nyɛma -wa zɔa ɔ dɪ -gɔ nɪ, 'mɔ -Lagɔ yia wa 'nyɛa. Nu, -Lagɔ 'nɪ -slɔ Zuzu yoo 'pa, ɔ 'nɪ -slɔ -Zezu 'ɲɪyɪlɔ 'nyɛɛ 'gbɔ.

⁴⁰ Nu, nyɛma duun 'nɔa -Zezuu welɪ, wa tɔɔba nɛɛ: «-ɔ mia dɛ, -Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ -a mia wɔda, mɔ -wa.»

⁴¹ Nyɛma tɔɔba nɛɛ 'ya: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, mɔ -wa,» nu, tɔɔba nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ 'na 'ka Galilee 'bhɔ, we 'nɪ mɔɔ?

⁴² -Lagɔɛbɛ nɛɛ nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, *-Davidu zɔayɪ ɔ yia 'bhɔa. Bɛtɪlɛmɔ -Davidu -zɔɔ mia, -mɔ ɔ yia 'bhɔa.»

⁴³ ɔ -Zezuu 'gbɔ waa nyɛma nɪ yia -yɔ 'bhɔbhɔ. Wa 'nɪ 'maslɛɛn welɪ -bhɔ -ka.

⁴⁴ Nyɛma tɔɔba 'yɪbha wa 'ka ɔ kpa. Nu, nyɛme yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ kwɛzɪ.

⁴⁵ Da waa -Lagɔɔbudu 'kadɔɔ ɲwɛkonya 'bhɔa we ɲwɛɛ, 'in wa yia -Lagɔɔbɔnyaa -cian -yɔ Falizinyɛmaa -gbɛ lɔ mɪ. -Bha -maa 'yɪbhaa wa lɛ: «Lɛɛ

-lu ka 'gbu a 'ni -Zezu kpa, 'in a -yo o 'ka yia?»

46 Wa nee: «-A -ka bhaa 'wlv, nyime 'nia -slv nyime ni 'bhisa gba.»

47 'In Falizinyuma nee wa -yia: «Amia, o ka 'ya ain -dawli 'wlv, we 'ni mv?»

48 Zuifvu 'yugalnya -yo Falizinyuma glaa, nyime yabhlogbo 'ni o dli -gv zv.

49 'In waa nyuma mia de, wa 'ni -amiaa tite -yi, 'in -Lago ka wa me -yo la ti.»

50 Nu, Falizinyume yabhlo mi wa glaa, 'mo wa laa 'Nikodemv. (O 'Nikodemv, -o mvia -Zezu 'yia zime, mo -wa.) O nee wa -yia:

51 «-Amiaa tite 'ni gba nu, -a 'bhu sa nyime -yogbu 'wv. -A 'nv -slv o weli, 'in -we o nva le, -a 'ka we yibheli 'bhie, -a 'ka o gbv dli.»

52 Nu, tlvba pala o nwee, wa nee: «-Mi mia de, Galilee -nyime -mi mi 'yaa yi? -In -tali -slv -Lagweli zo, 'in -na yia nu, -Lagvgbv -falpanyo yabhlogbo 'na 'ka Galilee 'bhu.»

[53 -Sleen, -momo -ka 'wvso, 'in -moo mvia -moo -budunwee.

8

'Nwv -o wa kpa nvkpasu -putu nya

1 Nu, -Zezu mvia *Olivsunyaa yabhlogbo 'ni da -tv o 'ka 'mi gbv -dli.»

2 zli zlia, we zlvkpe -papa, -bha o mvia -Lagvbudu 'kadv zo lv, 'in nyuma weee yia o -gbv yi. 'In -Zezu yia ladi o 'ka nyuma gbv -slolu.

3 -Sleen, -Lago titee gwe-sanya -yo Falizinyuma -laa ylvkwvwnv yabhlo -Zezu 'yu. O nwnv mia, 'mo wa kpa, -zugba o -yo nvkpasu -putu mi -budu 'wvdi. -Bha wa 'yigbelia o wa 'de weee nyidi.

4 -Maa nee -Zezu -ylae: «-Slolunyv, nu, 'nwnv -o mia da ni, o -yo nvkpasu -putu mi -budu 'wvdi, 'in wa yia o kpa.

5 Moizi nee tite 'wv nu, 'sasvka -nwnv mia, wa 'bha o gvkv 'wv. 'In -mi, -in nee saa?»

6 O zvbhlie nya wa gbaa de weli nu, o 'dee weli 'ka o kpa, 'in wa 'ka o gbv dli. Nu, -Zezu kwlia 'wv, 'in o yia -di la tli dvv o -kwiteya nya.

7 Wa mi o laybhadaa 'gbv, o -soa 'wv, o nee: «Ain glaa, nyime -o 'nia -slv gbonyuu yabhlogbo lsv, -moo 'pa nwnv ni gvkv tia.»

8 'Bhie, o yi 'yaa 'wvkwli, -zugba o celv dvv.

9 Da wa 'nva o weli, 'in wa yia mvimie bhli -bhlo -bhlo, we bhli nyuma kpasv -gv, 'in -Zezuu 'debhlo yia -bha -tv we -yo o 'nwnv.

10 -Sleen, -Zezu -soa 'wv, o nee: «Bholo, da wa mia? Da amaa gvdiunyaa 'debhie mia? 'Lee, nyime yabhlogbo 'ni -tv o 'ka ain gbv -dli?»

11 O nee: «Na -Kanyv, nyime yabhlogbo 'ni da -tv o 'ka 'mi gbv -dli.»

'In -Zezu nee: «'In -ami, 'in -dli 'ya ain gbv. Nu, a mni -budunwee. We 'bhu -zeev 'wv, ama -putu 'na nvv gbonyuu le -nie.»]

-Zezu mi dɔdɔgɔ -nyɪmaa zli nya

12 -Slɛɛn, -Zezu nɛɛ 'ya nyɪma -yla: «-Amɪ -wa dɔdɔgɔ -nyɪmaa zli. Nyɪmɛ ɔ yia 'mɪ 'bɪ nɔa, ɔ 'nɪa nɪkpise 'wɔ nɔa yi. Nu, zli -we wlaa 'yliyɔgagie, 'mɔ ɔ yia 'yɪa.»

13 -Bha Falizɪnyɪma gbæ: «-Na 'dɛ -wa -na gbɔdayɪnyɔ, wɛli -we -na yia gbaa, -a 'na 'ka we gbɔzɔnɔ la.»

14 ɔ 'palia we 'bɪgɔ, ɔ nɛɛ: «Nu, na 'dɛ yi na gbɔdayɪnyɔ nya -mɪɔɔ, gbɔzɔnɔ -wa. -We ka gbɔ -wa, mɔ na bhɔa, we -yɔ mɔ na mɪa, in -yi -bha da. We mɪ 'sa 'bhie, amɪa, da na bhɔa, a 'nɪ -bha da -yi, 'in mɔ na mɪa, a 'nɪ -bha da -yi.

15 Sa dɔdɔgɔ -nyɪma bhua gbɔ 'wɔ, 'sa a bhua nyɪmaa -yɔgbɔ 'wɔ. Nu, -amɪ mɪa, 'in 'bhu nyɪmɛ yabhlogbɔɔɔ -yɔgbɔ 'wɔ.

16 Nu, we -ka nyɪmɛɛ -yɔgbɔ in 'ka 'wɔbhɔ, na gbɔwɔbhɔbhue mɪ tikli. -We ka gbɔ -wa, we 'nɪ na 'dɛbhlogbɔɔ bhɔ we gbɔ 'wɔ, Dide ɔ tiea 'mɪ, in -yɔ ɔ 'sɔ mɪ.

17 We mɪ amɪaa tite 'wɔ cɛɪda nu, -we gbɔdayɪnya 'sɔ -ka gba wɛli -bhlo nya, a mɪneni a 'ka we dli -gɔ zɔ.»

18 -Amɪ mɪ na gbɔdayɪnyɔ nya, 'in Dide, ɔ tiea 'mɪ, -mɔɔ mɪ 'yaa na gbɔdayɪnyɔ nya.

19 Wa nɛɛ ɔ -yla: «Da -na Dide mɪa?»

-Zezu nɛɛ: «Amɪa, a 'nɪ 'mɪ -yi, 'in a 'nɪ na Dide -yi, a -ka yaa 'mɪ -yi, -zugba a -yi yaa na Dide.»

20 Nu, we gbɔ nɪ -Zezu gbaa, -zugba ɔ mɪ nyɪma gbɔ

-sloluda -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, da wa palia -Lagɔgwɛzi, we kwesi. ɔnɔɔ 'yɪ 'nɪ -slɔ nɪnɪi 'gbɔ, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ kpa.

-Zezu nɛɛ nu, mɪa ɔ yia

21 -Zezu nɛɛ 'ya wa -yla: «Mɪa na yia, 'in na da a yia -talia. Nu, amɪaa gbɔnyuu lɔ a yia tɪɪa. Da in mɪa mɪda a 'nɪ mɪneni a 'ka -mɔ mɪ.»

22 -Slɛɛn, Zuifɔɔ 'yugalɪnya nɛɛ: «ɔ 'dɛ ɔ yia 'bhaa yɪ? -We ka gbɔ -wa, ɔ nɛɛ: «Da in mɪa mɪda, a 'nɪ mɪneni a 'ka -mɔ mɪ.» »

23 ɔ 'palia we 'bɪgɔ, ɔ nɛɛ: «Amɪa, dɔdɔɔ -nɔ a -mɪa, 'in -amɪ, yalu -nɔ in -mɪa. Dɔdɔgɔ -nyɪma a -mɪa, 'in -amɪ 'nɪ dɔdɔgɔ -nyɪmɛ.

24 We 'dɛɛ 'gbɔ in yia gba nu, amɪaa gbɔnyii lɔ a yia tɪɪa. 'In tɪa a yia amɪaa gbɔnyii lɔ, we -ka nu, a 'nɪ we dli -gɔ zɔ nu, ɔ in -mɪa, 'mɔ in -mɪa.»

25 -Bha wa 'yibhaa ɔ laɛ: «Nyɔɔ -in -mɪa?»

ɔ nɛɛ: «We 'bhɔ we gwedɪda, in mɪ we aɪn -yla gbada.

26 In mɪneni in 'ka gbɔ duun gba amɪaa daa, 'in in 'ka aɪn gbɔ dɪɪ. Nu, ɔ tiea 'mɪ, ɔ mɪ tikli, 'in -we in 'nɔa ɔ -gbɛ, 'mɔ na gbaa dɔdɔgɔ -nyɪma -yla.»

27 Wa 'nɪ we 'wɔ la 'nɔ nu, ɔ Didee gbɔ ɔ mɪa gbada.

28 We 'gbɔ, ɔ nɛɛ wa -yla: «A -ka Nyɪmɛɛ 'Yu 'wɔbhɔ yali 'bhie, a yibhelia we 'ji nu, ɔ in -mɪa, 'mɔ in -mɪa. 'Ji a yia we yibhelia nu, 'in nɔ -lu yabhlogbɔɔ lɛ na 'dɛ -bhlo, nu, -we Dide -slolua 'mɪ, 'mɔ na gbaa.

29 Nu, ɔ tiea 'mɪ ɔ -yɔ 'mɪ 'sɔ mi. 'Yli weee nya, -we nania ɔ dudu 'mɪ na nua lɛ, we 'dɛɛ 'gbɔ, ɔ 'nɪ na 'dɛ -bhlo tɪ.»

30 Da ɔ gbaa gbɔ nɪ, -bha nyɪma duun zɔa ɔ dli -gɔ.

Galu 'zayli

31 -Zezu nɛɛ Zuifɔ -wa zɔa ɔ dli -gɔ -ylaɛ: «A -ka na wɛli -gɔ nɔ, a mɪ na 'bunɔnya -zɔnɔ nya.

32 'In a yibhelia gbɔzɔnɔ, 'in wee gbɔzɔnɔ saa aɪn gaylo 'wɔ.»

33 Wa nɛɛ: «Nu, *Ablaamɔɔ 'yuoyua -a -mɪa, -amɪaa klu -ka bhaa 'wɔ, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ -slɔ -aɪn galɪ -zɛli. Lɛɛ -lu ka 'gbɔ -na gba -slɛɛn nu, -in 'ka -aɪn gayloflii -saa?»

34 -Zezu -saa wa -gɔ, ɔ nɛɛ: «In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ sa nu, ɔ nua gbɔnyuu lɛ, gbɔnyuu gaylo ɔ -mɪa.

35 Gaylo mɪa, yiyinyɔ -wa, ɔ 'nɪ -budunwɛɛ -nyɪmɛ 'yli weee -nɔ nya. 'In, -budunwɛɛɛ -kanyɔɔ 'yu mɪa, -budunwɛɛ -nyɪmɛ ɔ -mɪa 'yli weee nya.

36 Nu, -Lagɔɔ 'Yu -ka aɪn gayloflii -sa nɪ, gayloflii a 'bhɔaa 'dɛbhie -gbolu.

37 Ablaamɔɔ 'yuoyua a -mɪa, in -yi we 'ji. Nu, a 'yɪbha a 'ka 'mɪ 'bha, -we ka gbɔ -wa, a'a nɔwnu na wɛli -yɔ.

38 -Amɪ mɪa, -we in 'yɪa Didee -gbɛ, 'mɪ na gbaa. 'In amɪa, -we a 'nua amɪaa didee -gbɛ, 'mɪ a nua lɛ.»

39 Wa nɛɛ: «-Amɪaa dide mɪa, Ablaamɔ -wa.»

ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -ka Ablaamɔɔ 'yua nya -mɪ gbɔzɔnɔ saa, -we ɔ nua lɛ, a ka yaa we lɛnɔ.

40 Nu, -slɛɛn mɪa, na 'bhabhɛɛ da a mɪa -talɪda, 'in in ka -nanɔ aɪn -yla gbɔzɔnɔ gba, gbɔzɔnɔ -we in 'nua -Lagɔɔ -gbɛ. Wee gbɔ mɪa, Ablaamɔ 'nɪ we 'sasɔkpa -nɔ lɛnɔ.

41 Nu, amɪa mɪ amɪaa didee lɛnɔgbɔ lɛnɔda.»

-Bha wa gbɛ: «-A 'nɪ bhoyi -gɔ yua nya -mɪ. -A 'dɛ weee ka Dide -bhlo, -Lagɔ -wa.»

42 ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ -ka yaa amɪaa Dide, -zugba a -kali yaa na zɛ. -We ka gbɔ -wa, ɔ -gbɛ na bhɔa, 'in ɔ 'gbɔ in mɪa -seli. We 'nɪ na 'dɛ nya in yi, mɔ tiea 'mɪ.

43 A 'nɪ na wɛli 'wɔlanɔda -mɪ, lɛɛ -lu ka 'gbɔa? -We ka gbɔ -wa, a 'nɪ mneni a 'ka na wɛli 'nɔ.

44 Nu, amɪaa dide -wa 'Kuzu, 'in a 'yɪbha a 'ka 'Kuzuu dɔmagbɔ lɛnɔ. We 'bhɔ we gwedida, we mɪ nyɪmɛbhanyɔ nya. Gbɔzɔnɔ 'nɪ -slɔ we nɔwɛɛ 'wɔ. Gbɔzɔnɔ 'nɪ we 'wɔ -mɪ 'gbɔ. We 'dɛɛ wɛli mɪa, mɔ -wa yoyowɛli. We mɪ *yokanyɔ nya, 'in we mɪa *yoo dide nya.

45 'In -amɪ, gbɔzɔnɔ na gbaa 'gbɔ, a'a nɔwnu na gbɔ -yɔ.

46 Aɪn glaa, nyɔɔ 'ka we -slolu nu, in ka gbɔnyuu lɛnɔa? Nu, in -ka gbɔzɔnɔ gba nɪ, lɛɛ -lu ka 'gbɔ a'a nɔwnu we -yɔa?

47 Nu, nyɪmɛ -ka -Lagɔɔ -nɔ nɪ, -Lagɔɔ wɛli ɔ nua. A 'nɪ -Lagɔɔ -nɔ, we 'dɛɛ 'gbɔ a 'nɪa wee wɛlɪnya 'nɔda -mɪ.»

-Zezu -yɔ Ablaamɔ 'sɔ nyɪdɪ, nyɔɔ 'yɪa?

48 -Slɛɛn, Zuifɔ nɛɛ: «-A -ka gba nu, Samaliyu -in -mɪa, 'in

zuzu 'nyuu mi -mi 'wɔ, -a 'ni yo 'tɔbhɔ, we 'ni mɔv?»

49 -Zezu nɛɛ: «-Innya, we 'ni nu, zuzu 'nyuu mi 'mi 'wɔ. Nu, na Dide na zɔa -bha. Amia'a zɔ -bha 'mi.

50 'In 'ylimani na 'dɛ, -ɔ 'yɪbhaa na 'ɲni 'ylimani, ɔ mi -bha, mɔ bhua gbɔ 'wɔ.

51 In nɛɛ ain -yla gbɔzɔnɔ saɛ: nyimɛ -ɔ zɔa na wɛli 'nɔɲwɛ, ɔ 'na 'ka tɪtlɛ 'yi.»

52 Zuifɔ nɛɛ: «Nu, -a -yi -slɛɛn we 'ji nu, zuzu 'nyuu mi -mi 'wɔ. Ablaamu -yɔ -Lagɔgbɔv -falɩpanya ka tɪ. 'In -mi, -in nɛɛ, nyimɛ -ɔ -ka -na wɛli 'nɔɲwɛ zɔ, ɔ 'na 'ka tɪtlɛ 'yi.

53 Nu, -amɩaa dide Ablaamu ka tɪ. 'Lee, -mi 'yɩa -mi -zia -amɩaa dide Ablaamu yi? -Lagɔgbɔv -falɩpanya ka 'ya tɪ. Sa -na bhu -na 'dɛ 'wɔa?»

54 -Zezu nɛɛ: «In -ka na 'dɛ 'ylimani, -mɔv 'ni 'ji -ka. Nu, na Dide 'ylimani na 'ɲni, na Dide -ɔ ka daa a gbaa: «Mɔ -wa -amɩaa -Lagɔ.»

55 'In, a 'ni ɔ -yi, -ami -yi ɔ. In -ka gba nu, in 'ni ɔ -yi, -zugba amɩa 'bhisa in mɩa yokanyɔ nya. Nu, in -yi ɔ, 'in na nɔa ɔ wɛli -gɔ.

56 'Mɔna ka amɩaa dide Ablaamu ye, nu, 'yɩ -we nya in 'kaa yi, ɔ 'ka -bha 'yu 'gbɔ. ɔ 'yɩa wee 'yɩ -yɔ, 'in ɔ yɩa 'mɔna li.»

57 Zuifɔ nɛɛ ɔ -yla: «Aya! -In 'ni -slɔ -zɔ glɔ 'sɔ 'ya kugbua li, 'in -in yɩa Ablaamu 'yi yi?»

58 -Zezu nɛɛ: «In nɛɛ ain -yla gbɔzɔnɔ saɛ: Ablaamu 'nɩa -slɔ 'wɔ, -ami mi.»*

59 -We mɩa daa 'gbɔ, wa yɩa gbɔkɔ labhu, wa 'ka we ɔ 'wɔbha. Nu, -Zezu zizea, 'in ɔ yɩa -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ 'tɩa.

9

-Zezu -bloa 'lɔlɔnyɔɔ 'yɩ

1 Da -Zezu mɩa mɩda, nyimɛ yabhlo wa 'kaa gwali, -ɔ 'lɔa, 'in ɔ yɩa ɔ 'yɩ.

2 -Bha ɔ 'bɩnɔnya 'yɩbhaa ɔ laɛ: «Wɩabi, nyimɛ mɩa dɛ ni, wa 'kaa ɔ gwali, ɔ mi 'lɔda. 'Lee, mɔ nɔa gbonyuu lɛ yaayu, ɔ 'nyaa -yɔ ɔ dide -wa yi?»

3 ɔ 'palɩa we 'bɩgɔ, ɔ nɛɛ: «ɔmɔ klaa, ɔ 'nyaa klaa, we -yɔ ɔ dide, we 'ni wa gbonyuuu gbɔ. Nu, 'lɔ ɔ 'lɔa da ni, -Lagɔ lubho 'ka we 'dɛ -slolu ɔ gbɛgbɛun gbɔ -wa.

4 Da zɩ mɩa -slɔ da, we mi nu, -ɔ tiea 'mi -a 'ka ɔ lubho nɔ. Nu, sabɔ mi yɩda, da nyimɛ yabhlogbɔɔ 'nɩa mneni ɔ 'ka lubho nɔ.

5 Da in mɩa -slɔ dɔdɔ -gɔ, dɔdɔgɔ -nyɩmaa zɩ in -mɩa.»

6 -Zezu bhɩa gbɔ ni gbagbɩɛ, ɔ 'paa -dlɛ dɔdɔ, ɔ nɔa plaplɩ lɛ we nya, 'mɔ ɔ tɩa 'lɔlɔnyɔɔ 'yɩ -gɔ.

7 'In ɔ nɛɛ: «Mni budoa 'nyu -we wa laa Siloe lɔ. (Siloe jɩ -wa: pa yoo.) ɔ mɩa -mɔ, ɔ budoa wee 'nyu lɔ, ɔ 'kaa lɔyi, -zugba ɔ mi la 'yɩda sa 'vayu.»

8 ɔ -zɔɔ -bhelia -yɔ -wa yɩa 'cɩn ɔ zɩada, -maa nɛɛ: «-ɔ mɩa da ni, nyimɛ -ɔ zɩadaa mɔ, we 'ni mɔɔ?»

* 8:58 Wee wɛli ni -Zezu gbaa da ni, we -yɔ 8.24 'sɔɔ 'ji -bhlo. Nu, -Lagɔ -mɔwɔlɔ ɲni 'dɛbbie ɔ zɔa ɔ 'dɛ. Zuifɔv 'wlukɔvɔn nu, -Lagɔ ɔ vɛɩa.

9 Nyuma tɔlva nɛɛ: «Mɔ -wa mɔ!» Tɔlva nɛɛ 'ya: «-Innya, we 'nɪ ɔ mɔ, ɔ 'wɔwɔlɔ -wa.»

-Bha ɔ 'dɛ gbɛɛ: «-Amɪ -wa gbɔzɔnɔ sa.»

10 Wa nɛɛ ɔ -yla: «Sa -na 'yli -bhɔlɔlu 'wɔlɔaa?»

11 ɔ nɛɛ: «Nyɪmɛ wa laa -Zezu, ɔ nɔa plaplɪ lɛ, 'mɔ ɔ tɪa na 'yli -gɔ. 'In ɔ nɛɛ nɪ, in mɪnɪ budoa Siloe lɔ. In mɪnɪa -mɔ, in budoa, 'in na 'yli yia -blo.»

12 Wa nɛɛ: «Da ɔɔ nyɪmɛ mia?»

ɔ nɛɛ: «In 'nɪ ɔ da -yi!»

13 -Slɛɛn, 'lɔlɔnyɔ ɔ ka 'yli -Zezu -bloa, 'mɔ wa kwaa Falizɪnyɪmaa 'yu.

14 Nɪ, 'yli -we nya -Zezu nɔa plaplɪ lɛ ɔ -dlɛ nya, 'in ɔ yia 'lɔlɔnyɔ 'yli -blo nɪ, Nyapɛylɪ -wa.

15 We 'dɛɛ 'gbɔ, da wa kwaa ɔɔ 'lɔlɔnyɔ Falizɪnyɪmaa 'yu, sa ɔ 'yli -blɔlɔa 'wɔlɔ, 'in -maa yi 'yaa we ɔ la 'yɪbha. ɔ nɛɛ: «ɔ tɪa na 'yli -gɔ plaplɪ, in budoa, 'in in yia layɪ.»

16 Waa Falizɪnyɪmaa glaa, tɔlva nɛɛ: «Nyɪmɛ mia da nɪ, ɔ 'nɪ -Lagɔɔ -gbɛ 'bhɔ, we 'dɛɛ 'gbɔ ɔɔ zɔa Nyapɛylɪ tite 'nɔɪwɛ.»

Nɪ, tɔlva nɛɛ 'ya: «Nyɪmɛ ɔ nɔa gbɔnyuu lɛ, ɔ 'nɪ mɪnɪ ɔ 'ka 'sasɔkpa -gwɛdigbɔ lɛnɔ.» Gbɔ nɪ -gɔ wa 'nɪ wɛlɪ -bhɔ -ka.

17 -Slɛɛn, wa yi 'yaa ɔɔ 'lɔlɔnyɔ layɪbhaɛ: «'In -mɪ naa, ɔ -bloa -na 'yli, sa -na gba ɔ daa?»

ɔ nɛɛ: «-Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ -wa.»

18 Nɪ, waa Zuifɔvɔ 'yugalɪnya 'nɪ we -yɔɪwɪnɪ nɪ, ɔɔ nyɪmɛ ka zɪmɛ 'lɔ, 'in -slɛɛn, ɔ

mɪ layɪda. -We mia da, we 'dɛɛ 'gbɔ wa yia ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa la.

19 'In wa yia wa layɪbhaɛ: «'Lee, nyɪmɛ nɪ mɪ amɪaa 'yu nya gbɔzɔnɔ saa? A nɛɛ nɪ, a 'kaa ɔ gwali, ɔ mɪ 'lɔdaa? Lɛɛ -lu nɔ lɛ 'in ɔ yɪ -slɛɛn laa?»

20 -Maa nɛɛ: «-A -yi we 'jɪ nɪ, -amɪaa yu -wa, nɪ, -a 'kaa ɔ gwali, ɔ mɪ 'lɔda.

21 -We nɔa lɛ 'in ɔ yia -slɛɛn la, 'in ɔ -bloa ɔ 'yli, -a 'nɪ we -yi. A 'yɪbha ɔ 'dɛ la. Sa we 'plɪa ɔ gbɛgbɛɪn ɔ 'dɛ 'ka we gba, nɪ, ɔ 'nɪ 'nyɛnyɛyɪ.»

22 ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa mɪ Zuifɔvɔ 'yugalɪnya sɔdaa 'gbɔ, wa yi 'saa gba. -Maa ka we zɔ nɪ, nyɪmɛ ɔ -ka gba nɪ, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, wa 'ka ɔ -Lagɔɔbudu zɔ vɪ.

23 We 'dɛɛ 'gbɔ ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa nɛɛ: «ɔ 'nɪ 'nyɛnyɛyɪ, a 'yɪbha ɔ 'dɛ la.»

24 Falizɪnyɪmaa laa ɔ -zakpa 'sɔnɔ, wa nɛɛ ɔ -yla: «-In gba gbɔzɔnɔ -Lagɔ 'yu, -amɪa -yi we 'jɪ nɪ, ɔɔ nyɪmɛ mia, gbɔnyuu -lɛnɔnyɔ -wa.»

25 ɔ nɛɛ: «ɔ -ka gbɔnyuu -lɛnɔnyɔ, in 'nɪ we 'jɪ -yi. Gbɔ -we in -yia 'jɪ, we -bhlogbɔɔ: in ka 'lɔ, 'in -slɛɛn, in mɪ layɪda.»

26 -Maa nɛɛ: «Mɔɔ -lu ɔ nɔ -mɪ -yla lɛa? Sa ɔ nɔ, 'in ɔ yɪ -na 'yli -bloa?»

27 ɔ 'palɪa wa wɛlɪ 'bɪgɔ, ɔ nɛɛ: «In ka yaa we aɪn -yla gba, 'in a 'nɪ na wɛlɪ yukwɪ pɔlɔ, lɛɛ -lu ka 'gbɔ a 'yɪbha 'ya a ka we 'nɔa? 'Lee a 'yɪbha a 'ka ɔ 'bɪnɔnyɔ -zɛ -wa yi?»

28 Wa vɛlɪa ɔ, wa nɛɛ: «-Mɪ -wa ɔ 'bɪnɔnyɔ. -Amɪa mia, Moizu 'bɪnɔnyɔ -a -mia.

29 -We ka 'ji -a -yia, mu -wa nu, -Lagɔ ka Moizi -yla gbu gba. 'In ɔmɔ mia, da ɔ bhulɔa, -a 'ni -bha da -yi.»

30 Ɔɔ nyime nɛɛ wa -yla: «-We subhalia nyime ηwegaga mu nu: amia 'ni ɔ 'bhulɔda da -yi, 'in ɔ yia na 'yli -blo!

31 Nu, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ'ɔ 'nu gbonyuu -lenonyɔɔ weli. Nyime -ɔ mia -Lagonyimeɛ 'zayli nya, 'in ɔ nɔa ɔ dumagbu le, ɔ weli -Lagɔ nɔa.

32 -A 'ni -slɔ 'nu -gba nu, nyime wa 'kaa gwali, -ɔ 'lɔa, nyime yabhlo ka ɔ 'yli -blo.

33 Nyime -ɔ nɔa gbu ni le, -Lagɔɔ -gbɛ ɔ bhua, we 'ni yaa we gbu, ɔ 'ni -lu yabhlogbɔɔ mneni.»

34 Waa Falizinyuma nɛɛ: «We 'bhɔ -na gwali bhla, -na -kpabhie mi gbonyuu lu. -Mi 'ni mneni -in 'ka -amia gbu -slolu!» -Bha Falizinyuma vua ɔ.

'Lɔlɔnyaa 'zayli

35 Nu, -Zezu ka 'nu nu, wa ka ɔɔ nyime vu. Ɔ 'yia -mɔɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Lee -mi, Nyimeɛ 'Yu -na zu dli -gbɔ?»

36 Ɔɔ nyime nɛɛ: «Na -kanyɔ, nyɔɔ ɔ -mia? Gba we, 'in in 'ka ɔ dli -gbɔ zu.»

37 -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «'Mɔ -na yia da -yɔ, 'in mɔ mia da -mi -yla gbada.»

38 -Bha ɔ gbaɛ: «Na -Kanyɔ, dli na zua -mi -gbɔ.» 'In ɔ yia ɔ bubɔ ɔ 'yu 'kukolu sibhie nya.

39 We 'bigu, -Zezu nɛɛ: «-We -wa nyumaa -yɔgbu 'wɔbhubhue, -we ka 'gbu in yia dɔdɔ -gbɔ yi ni, mu -wa nu, nyuma -wa'a 'yia la, wa 'ka layi, 'in -wa yia la, wa 'ka 'lɔ.»

40 Falizinyuma tɔlɔa -wa mia -bha, wa 'nɔa we, 'in wa nɛɛ: «-Amia naa, 'lɔlɔnya -a -mia yi?»

41 -Zezu nɛɛ: «A -ka yaa 'lɔlɔnya ni, a 'na 'ka ya gbonyuu 'wlu -ka. -Sleen, a nɛɛ: «-A yi la» we 'dɛɛ 'gbu amiaa gbonyuu mi ain 'wlu.»

10

Bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnu

1 «Nu, in nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: nyime -ɔ 'nia 'suoo ηweɛ plali, -ɔ -gblalia 'suoo da -putu, 'wienyɔ -yɔ nyime 'nyuu ɔ -mia.

2 Nu, nyime -ɔ plalia 'suoo ηweɛ, mɔ -wa bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ.

3 'In bhlabhlɛɛ 'suoo ηwekɔnyɔ kalia klolo ɔ -yla, 'in bhlabhlɛ nɔa we 'yliyɔzɔnyɔɔ weli. Bhlabhlɛ -muu -ka -mi, we 'ηni -yɔ ɔ lalia we, 'in ɔ kwaa wee bhlabhlɛnya 'pipee.

4 Ɔ -ka we 'dɛ weee wleli, 'in ɔ nɔa we 'yu. Ɔ mi -sleen we 'yu, 'in we nɔa ɔ 'bi, -we ka gbu -wa, we -yi ɔ weli.

5 We'e nɔ nyime -putu 'bi. Nu, kwɛɛ we gwaa ɔ, we 'ni ɔ weli -yii 'gbɔ.»

6 Gbuu nine ɔ 'paa da -zugba ɔ mi gbada, nyuma 'ni we 'wɔplanɔ.

7 -Bha -Zezu gba 'yac: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu sa nu, -ami -wa bhlabhlɛɛ 'suoo ηweɛ.

8 In 'nia -slɔ yi, -wa weee yia, 'wienya wa -mia, 'in wa mia nyuma 'nyii nya. Nu, bhlabhlɛ 'ni wa weli 'nu.

9 'In bhlabhlɛɛ 'suoo ηweɛ mia, -ami -wa. Nu, nyime -ɔ -ka na -gbɛ plali, 'in ɔ bhua

gbu 'wu. Wee 'suoo ηwεε ɔ yia plaha, 'in -bha ɔ yia 'tlaha 'bhie, ɔ 'ka lililu 'yi.

10 'Wienyo mia, ɔ -ka yi ni, 'wie klaa, 'bhabhie klaa, we -yo lasasie, we 'gbu ɔ yia. -Ami mia, nyima 'ka 'yliyogagie 'yu 'gbu in yia yi. 'In wee 'yliyogagie mia, wa 'ka we 'yi duun.

11 «Nu, -ami -wa bhabhleε 'yliyozonyo -zonu. Bhabhleε 'yliyozonyo -zonu mia, ɔ 'dεε 'yliyogagie ɔ saa dli -gu ɔ bhabhleε 'gbu.

12 Nu, lubhononyo ɔ 'nia bhabhleε 'yliyozonyo, 'in bhabhleε 'nia ɔ -nu, -fliigwi -ka yida -mi, ɔ -ka we -yoyi, 'in ɔ tia -bha wee bhabhleε -gwagwie nya. We -ka bhabhleε tɔba kpa, 'in we pnu mumnia la.

13 -We ka gbu -wa, lubhononyo ɔ mia 'gwezii datalida, ɔ'ɔ siaki ɔ 'dε bhabhleε 'gbu.

14 Nu, -ami -wa bhabhleε 'yliyozonyo -zonu. Sa in -yia na bhabhleε, 'in na bhabhleε -yia 'mi ni,

15 'sa Dide -yia 'mi, 'in, in -yia na Dide. 'In na palia na 'yliyogagie la na bhabhleε 'gbu.

16 Bhabhleε tɔba in kaa, -mumunya mia da suo ni 'wu, we 'ni -slɔ -muv glaa -mi. We mi nu, in gugwala we 'wlu. Na weli we yia 'nua, 'in we 'dε weε 'ka -zlo -bhlo -we kaa 'yliyozonyo -bhlo -ze.

17 «Nu, na Dide -kali na ze. -We ka gbu -wa, in ka na 'yliyogagie lapali. 'In 'wu na yia we 'bhua.

18 Wee na 'yliyogagie mia, nyime yabhlogboɔ 'ni mneni ɔ 'ka 'mi we kwεε -sa, na dlu da in palia we la. In ka we se in 'ka we lapali, 'in, in ka we se in 'ka 'ya we 'wobhu. Tite na Dide tia 'mi -yo, mu mia dε.»

19 -Zezuu weli ni sisalia Zuifu -yo.

20 Wa glaa, nyima duun nεε: «Zuzu 'nyuu mi ɔ 'wu, -sabhe mi ɔ 'bhada, lεε -lu ka 'gbu a pulu ɔ yukwlia?»

21 Tɔba nεε: «Weli -we ɔ gbaa dε ni, Zuzu 'nyuu 'wuminyo weli 'ni 'sa -mi. 'Lee, zuzu 'nyuu mneni we 'ka 'lɔlonyo 'yli -bloo?»

-Zezu nεε ɔ mi -Lagoo 'Yunya

22 Nu, -Lagobudu 'kadu -kalyu 'feti ka nyini -Zeluzalem. -Zoo -zu, -sa wa saa we. 'In, ηwɔtlɔyibhla -wa.

23 -Lagobudu 'kadu ηwεε, da wa laa Salomoo palu 'kadu, we bhunya -yo -Zezu mia -zieda.

24 -Slεen, Zuifu gbelia ɔ, 'in wa nεε: «Lebhla -in 'ka -amiaa dli yali -saa? Nu, -mi, in -ka -Lagoo -Bhasanyo, gba we -ain -yla sa 'vayu.»

25 -Zezu nεε wa -ylaε: «In ka we ain -yla gba, 'in a 'ni we dli -gu zu. Nu, gbu na nua lε na Dideε 'ηni nya, mu -wa na gbodayinya.

26 Nu, a 'ni na bhabhleε glaa -mi, we 'dεε 'gbu a'a zua 'mi dli -gu.

27 Na bhabhleε mia, na weli we nua. -Ami -yi we, 'in we noa 'mi 'bi.

28 'Yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu na nyεa we.

We 'na 'ka labhu -bhlakoo - gba, 'in nyime yabhlogboo 'na 'ka 'mi we kwεε -sa.

²⁹ Na Dide -o 'nyea 'mi we yoo, o 'yli o -zi -lu weee. 'Bhie, nyime yabhlogboo 'ni mneni o 'ka we na Dide kwεε -sa.*

³⁰ -Ami -yo na Dide 'so, -a -bhlo.»†

³¹ -Bha, Zuifu 'bhu 'yaa gbokv la wa 'ka we o 'wubha.

³² We 'dεε 'gbu -Zezu nεε wa -ylaε: «Libho -zoonu -zlo, -we 'bhva na Didee -gbε, in nva le amiaa 'yibadi, a 'yia -yo, we glaa, -mumu ka 'gbu a 'ka 'mi 'bha gbokv nyaa?»

³³ Zuifu nεε o -yla: «We 'ni lubho -zoonu 'gbu -a 'yibha -a 'ka -mi 'bha gbokv nya, nu, -Lago -in vεlia, we gbu -wa. Nu, nyime -in -mia, 'in -na bhua -na 'de 'wu -Lago 'bhisa!»

³⁴ -Zezu nεε: «We mi celida amiaa tite 'wu nu, -Lago nεε: <lagonya a -mia.>

³⁵⁻³⁶ -A -yi we 'ji nu, -we mia celida -Lagoεbhe 'wu, nyime 'ni mneni o 'ka we lasa. -Wa ka -nu nya -Lagoεweli mia celida, o -ka -maa la <lagonya> ni, 'in -ami, -Lago -ka -bha 'mi -sa, 'in o -ka 'mi tie dudu -gu ni, 'lee, sa a mneni a 'ka gba nu, in ka -Lago vεlia, nu, in nεε in mi -Lago 'Yu nyaa 'gbuu?

³⁷ Nu, in 'ni na Didee lubho nu ni, a 'na zulu 'mi dli -gu -ni.

³⁸ Nu, in -ka we lεnu ni, 'in a 'ni yaa 'mi dli -gu zva yioo, wee libho -zoonu mia, a zu we dli -gu. 'In a 'ka we 'jiyibheli 'nanuu nu, Dide mi 'mi 'wu, 'in in mi o 'wu.»

³⁹ Wee gbu nu 'gbu, wa 'yibha 'ya wa 'ka o kpa, 'in o yia wa kwεε 'tla.

⁴⁰ -Slεen, -Zezu yia Zudeen nyuu -kakpe yabhlo -gu mni. Da Zaan batizee bhaa nyima, -bha o -dia la.

⁴¹ Nyima duun yia o -gbε, wa nεε: «Zaan 'ni gwεdigbu yabhlogboo lεnu, nu, -we weee o gbaa nyime nu daa, we mi gbuzoonu nya.»

⁴² -We mia ni -gu, nyima duun zva o dli -gu.

11

-Lazalu tlitigbu

¹⁻² Nu, nyime yabhlo wa laa -Lazali, o -zoo -wa Betani. Malii -yo Maati 'so mi 'ya Betani, o bhola wa -mia. (Malii -o 'kaa Nyimaa -Kanyo *-lasiklo bhv -yo tli, 'in o 'kaa we -yose o 'dεε 'nyi nya ni, oo Malii -wa.) Nu, 'yli yabhlo nya, 'in -Lazali yia gu bhli.

³ We 'dεε 'gbu, o bhola yia nyime tie, wa 'ka -Zezu la. O mnia -Zezuu -gbε, 'in o nεε: «Na -Kanyo, -na jijli -tale ka gu -yo.»

⁴ Da -Zezu 'nva we, o nεε: «Nu, gu -we yia -Lazali -yo, we 'ni o 'bhabhiee 'gbu we yi o -yoyi, we 'ka -Lago 'ηnumniee 'tite -sloluu gbu -wa. -Bha wa yia -Lago 'Yuu 'ηni -mnia.»

⁵ Nu, -Zezu 'ni Maati klaa, o bhola klaa, we -yo -Lazalu zεkali -sε.

⁶ 'In o 'nva nu, -Lazali ka gu -yo, wa laa o, o 'ni -mo mni. Da o mia, o li -bha 'yli 'so.

* **10:29** 'Sebhe tolva nεε: «-We na Dide 'nyea 'mi yoo, we 'yli we -zi -lu weee.»

† **10:30** Nu, -Zezu -ka gba nu, o -yo -Lago 'so -bhlo, -Lago o vεlia Zuifv 'wlukvun, wa titee solv. We 'dεε 'gbu wa 'yibha wa 'ka o 'bha.

7 'In ɔ nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «-A mni Zudee lu.»

8 ɔ 'bunɔnya nɛɛ: «*Wlabi, daylida, Zuifu 'yibha wa 'ka -mi 'bha gbɔku nya, 'in -na gbaa -in 'ka -mɔ lomni yi?»

9 ɔ nɛɛ: «We bhilili zligu, jibhe 'ka zɔ, mu -wa 'yilu zli. Nyume ɔ nɔa zli, ɔ'ɔ gozo, -we ka gbu -wa, zlu san mi -bha.

10 Nu, we -ka sabɔ ɔ nɔ, 'in ɔ gozoa, -we ka gbu -wa, san 'ni -bha -mi.»

11 Welunya nu 'bigu, ɔ nɛɛ: «-Amiaa 'tale -Lazali ka 'ytaa ηwɔ, nu, mnida in mia in 'ka ɔ ganɔ.»

12 ɔ 'bunɔnya nɛɛ ɔ -yla: «-Amiaa -Kanyɔ, we -ka 'ytaa ɔ ηwɔ, 'pva ɔ yia.»

13 -We -Zezu 'yibhaa ɔ 'ka gba, mu -wa nu, -Lazali ka tli. Nu, ɔ 'bunɔnya nɛɛ 'sa nu, 'ytaa 'debhie ɔ saa 'ηni.

14 -Bha -Zezu gbaa wa -yla sa tikluɛ: «-Lazali ka tli.

15 Nu, ɔ ka tli, 'in in 'ni -mɔ -mi, we 'dɛɛ 'gbu na lia 'mɔna amiaa daa. 'In, a 'ka 'mi dli -gu zɔu gbu -wa. Nu, -a mni ɔ -gbɛ.»

16 -We mia ni -gu, Toma wa laa -Zluya nɛɛ -Zezuu 'bunɔnya tɔba -yla: «-A -yɔ ɔ 'sɔ mni, 'in -a 'ka dabhlo tli.»

17 Nu, da -Zezu mnia -mɔ, 'in ɔ yia 'nu nu, wa ka -Lazalu 'kwie gbawla 'wɔfa, we li 'yli -mnuva.*

18 Nu, Betani mi -Zeluzalemɔ kwesi, we nyidi mneni we 'ka kilomɛtli ta nyini.

19 We 'dɛɛ 'gbu Zuifu duun yia Maati -yɔ Malii -gbɛ yi,

wa 'ka wa 'yuo 'pa wa bhelii tli tlee 'gbu.

20 Da Maati 'nva nu, -Zezu mi yida, 'in ɔ yia ɔ yoo -saa mni, -zugba Malii -mɔɔ -di -budu zɔ la.

21 Maati -yɔ ɔ gbelia 'wɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Na -Kanyɔ, nu, -in -ka yaa -seli -mi, na bheli 'na 'ka yaa tli.

22 Nu, in -yi -slɛɛn we 'ji nu, -we -na yia -Lagɔ -zlalia, 'nyɛa ɔ yia -mi we.»

23 ɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Wɔ amaa bheli yia -sɔa.»

24 -Mɔɔ nɛɛ: «In -yi we 'ji nu, dɔdɔv bhia zli mia, ɔ -yɔ tli tlinya yia 'wɔsɔa.»

25 -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «Tli tlinyaa 'wɔsɔlonyɔ mia, -ami -wa, 'in ɔ nyɛa nyima 'yliyɔgagie, -ami -wa. Nyume ɔ -ka 'mi dli -gu zɔ, ɔ 'dɛ yi tliɔɔ, 'yliyɔ ɔ yia -gaa.

26 'In nyume ɔ -gaa 'yliyɔ, 'in ɔ zɔa 'mi dli -gu, ɔ 'na 'ka tli. -We in gbaa dɛ, 'lee, a zɔ we dli -gɔv?»

27 ɔ nɛɛ: «In, na -Kanyɔ, in ka we dli -gu zɔ nu, -in mi -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya, 'in -in mi -Lagɔɔ 'Yu ɔ 'kaa dɔv -gu yi nya.»

28 Welɔ ni -gu ɔ mnia ɔ bhɔɔ Malii laa, 'in ɔ yia ɔ ηwunwenie: «-Amiaa -Slolonyɔ mi da, ɔ nɛɛ a mni.»

29 Malii 'nva we, -bha ɔ -sɔa 'wɔ sa slɔ, 'in ɔ yia ɔ -gbɛ mni,

30 -zugba -Zezu 'ni -slɔ wee -zɔɔ pla, da Maati tia ɔ, -bha ɔ mia.

31 Zuifu tɔba -yɔ Malii -di -mɔ -budu zɔ la, -zugba wa pa

* 11:17 Nu, Zuifvɔ -gbɛ, nyume -ka tli, -bhlokpadeɛ zli.

'in wa faa ɔ 'kwie gbawla 'wɔ wee 'yli

ɔ 'yuo. Malii -sɔa 'wɔ sa sloɪ, ɔ 'tlaa, wa 'yia ɔ -yɔ, 'in wa yia yiyɪlali, 'in wa nɛɛ wa 'dɛkpɔa nyidi nu, gbawla -gɔ ɔ mɪa ɔ 'ka -mɔ wili, -bha wa mɪa ɔ 'bi.

³² Da -Zezu mɪa, Malii nɪnia -bha, ɔ 'yia ɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ bhɔ -yɔ bhlili, -bha ɔ gbaɛ: «Na -Kanyɔ, -in 'ka yaa -seli -mɪ ni, na bheli 'na 'ka yaa tɪ.»

³³ Da -Zezu 'yia ɔ wida, 'in Zuifɔnya -wa -laa ɔ yoo, -maa mɪ 'yaa wida, -bha -gbagbi sloa ɔ 'wɔ, 'in ɔ dɪ yia sumanɪ.

³⁴ ɔ nɛɛ: «Da a zɔ ɔ 'kwiea?»

Wa nɛɛ: «-Amɪaa -Kanyɔ, -in yi -in 'ka -bha 'yɪ.»

³⁵ -Bha -Zezu wia.

³⁶ 'In Zuifɔ nɛɛ: «A -tali, ɔ 'nɪ ɔ zɛkali -sɛ!»

³⁷ Nu, wa glaa nyɪma tɔɔva nɛɛ: «Nyɪmɛ ɔ -bloa 'lɔɔnyaa 'yɪ, lɛɛ -lu ka 'gbɔ ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka yaa -Lazali tɪtɪe 'yoo -kɔɔva?»

-Zezu -sɔɔva -Lazali 'wɔ tɪtɪnya glaa

³⁸ 'Ya -bhlokpade, -gbagbi sloa -Zezuu kuzɔ, 'in ɔ yia gbawla -gɔ mɪ. Nu, wee gbawla mɪa, tɔkpaa gbacɪzɔ we mɪa, 'in tɔkpa -boklo 'kadu mɪa we ɪwɛɛ.

³⁹ ɔ nɛɛ: «A -sa -bha wee tɔkpa.»

'In ɔ tɪa, ɔ bhɔɔ Maati nɛɛ: «Na -Kanyɔ, ɔ 'nɪ -bha ɪnɛ 'pa -slɛɛn? ɔ tɪa, we 'yɪ -mnɔanɔ nɪ -zɛɛn.»

⁴⁰ Nu, -Zezu nɛɛ ɔ -yɪa: «'Lee, in 'nɪ an -yɪa gba nu, a -ka 'mɪ dɪ -gɔ zɔ, 'in a yia -Lagɔɔ 'ɪnɪmɪe -yɔɔ?»

⁴¹ -Bha wa -saa -bha tɔkpa. -Zezu 'bhua 'klɔ 'wɔ yali, ɔ

nɛɛ: «Dide, -Mɪ na paa fuo, -we ka gbɔ -wa, -in ka na wɛɪ -yɔɪwɪnu.

⁴² Nu, in -yi we 'jɪ nu, 'wɔ -na ɪwɪnu na wɛɪ 'yɪ weɛ nya. Gbɔzɔnɔ mɔ, nyɪma duun -wa gbɛɪa da 'mɪ 'gbɔ na gbaa we, wa 'ka dɪ zɔ nu, -mɪ tiea 'mɪ.»

⁴³ ɔ gbaa wɛɪ nɪ, 'in ɔ nɛɛ wɛɪ 'tɪe nyae: «-Lazali, 'tɪa -mɔ!»

⁴⁴ -Lazali, -ɔ tɪ yaa, ɔ 'tɪa -mɔ, -zugba ɔ bhɔ -yɔ ɔ sɔnya mɪ gbɔanda 'naa kibhe nya. 'Naa mɪ ɔ 'klɔ -yɔ bibɛda.

-Bha -Zezu gbaa nyɪma -yɪa: «-We weɛ mɪa dɛ ɔ -yɔ, a -blo we, a 'tɪe ɔ 'yɪ, ɔ 'ka mɪ.»

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

⁴⁵ Zuifɔnya -wa yia Malii -gbɛ, 'in -we -Zezu nɔa lɛ, -wa 'yia we -yɔ, wa glaa, nyɪma duun yia ɔ dɪ -gɔ zɔ.

⁴⁶ Nu, tɔɔva mɪa Faliznyɪmaa -gbɛ, -we -Zezu nɔa lɛ, 'in wa yia -maa 'dɪ -sali.

⁴⁷ -Bha -Lagɔɔbɔnyaa -cɪan -yɔ Faliznyɪma laa wa -lima gbɔwɔbhunya wa 'dɛ weɛ 'ka 'wɪugbeli, 'in wa nɛɛ: «Nyɪmɛ nɪ mɪ gwɛdigbɔ duun lɛnɔda, 'lee, sa -a 'ka ɔ nɔa?»

⁴⁸ Nu, -a -ka ɔ 'yɪtɪe, ɔ -yɔ we lɛnɔe 'ka mɪda -mɪ, 'in nyɪma weɛ zɔa ɔ dɪ -gɔ. Wa -ka ɔ dɪ -gɔ zɔ, 'in *Wɪɔmɔ -nyɪmaa 'wɪulapɪnya yia, 'in wa saa -amɪaa bɔbɔɔda -yɔ -amɪaa kɪ la.»

⁴⁹ Waa Zuifɔ glaa, yabhlo mɪ -bha, 'mɔ wa laa Kaifɔ. *-Lagɔɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu ɔ -mɪa weɛ -zɔ nɪ nya. ɔ nɛɛ: «A'a 'nɔ -lu yabhlogbɔɔ 'wɔla!»

⁵⁰ We 'dɛɛ 'gbɔ a pɔpali 'wɪukɔɔn la 'nanɔɔ! We nani

'yli amiaa -nu nya nu, nyime -bhlo tli -amiaa kluu 'gbu. -A -ka 'sa nu, -Zuifu weee 'na 'ka labhu.»

⁵¹ Nu, weli -we Kaifu gbaa, we 'ni o 'dεε -gbε 'bhu. Nu, wee -zu ni nya, mo -wa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu. -Bha -Lago zua o weli ηweε, 'in o neε nu, -Zezu yia tlia Zuifu weee 'gbu.

⁵² We 'ni Zuifu -bhlogbo o 'gbu o 'ka tli, nu, -Lago o 'yua weee mia dudu weee -gu, o 'ka wa 'wlugugwla, 'in o 'ka wa nyima -bhlo -zeli gbu -wa 'ya.

⁵³ Nu, we 'bhu wee 'yli 'wu, -bha Zuifvu 'yugalinya pupalia -sleen gbu nu, wa 'ka -Zezu 'bha.

⁵⁴ -We mia 'dεε 'gbu, o 'o -zie -sleen Zuifu glaa zli 'klu. Nu, 'gbe -we wa laa Eflaimu, -we mia -mo da bebleε, -mo o mnua, 'in o -yo o 'bunonya 'so yia -mo ladi.

⁵⁵ Zuifvu *'Wuzitylu 'feti ka cipa. Wee 'feti 'ni -slo nyini, 'in nyima duun yia da weee 'bhu, 'in wa yia -Zeluzalem yi. Nu, wa 'ka wa 'de lamnazli, 'in wa 'ka -mowlo, wa 'ka wee 'feti -sa.

⁵⁶ Wa mi -mo -Lagobudu 'kadu zo, -zugba wa talia -Zezuu da, 'in wa gbugbal -ylaε: «'Lee, nyime ni 'nia feti 'wu yia yi -wa yi? Sa amia yi wea?»

⁵⁷ -Sleen, -Lagobubonyaa -cian -yo Falizinyua zua gbu, 'mu wa gbaa nyima -yla: «Nu, nyime o -ka -Zezu da -yi, o yi o 'ka we gba, 'in wa 'ka o kpa.»

bhu-yo

(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

¹ Nu, we -tu 'wu 'yli gbelibhlo, 'in 'Wuzitylu 'feti 'ka nyini. -Bha -Zezu -soa 'wu, 'in o yia Betani mu. Wee Betani -Lazali mia, nyime o -Zezu -solva zlime tilitnya glaa 'wu, mo -wa.

² -Bha wa pia o -yla, 'in Maati mia we dlilida. -Wa -yo -Zezu 'so mia lida, o -Lazali mi wa glaa.

³ Wa mi lida ni, Malii bea -Zezu -yo, -lasiklo -zonvu litli -kibhe -we ka -vale 'tea, o 'bhua we 'wu, o tlia we -mo o bhu -yo, 'in o yia we -yose o 'nyi nya. 'In wee -lasiklo ηne yia -budu zo ye.

⁴ Nu, -Zezuu 'bunonyo yabhlo wa laa Zudas Isikaliotv, o 'kaa ci o wla, o 'bhua gbu 'wu, o neε:

⁵ «-Lasiklo nu -vale 'te, we -vale mneni we 'ka lubhononyo -zu -bhloo 'penigwezi nyini. Lee -lu ka 'gbu -a 'ni we pelu 'pa -a 'ka we 'gwezi bobabhanya 'nyea?»

⁶ -We o gbaa da ni, we 'ni nu, bobabhanyaa daa o ka nyazidli, nu, 'wienyo o -miaa gbu -wa. Nu, 'gwezii lazonyo o -mia, 'yli weee nya -zugba o sa -bha zizewiem.

⁷ 'In -Zezu neε o -ylaε: «'Bhu o -yo! Nu, -we o tlia da 'mi -yo ni, na ku o mnazia la zli wa 'kaa 'mi gbawla 'wu fa, we 'gbu.

⁸ Bobabhanya mia ni, -maa -yo aun 'so mi 'yli weee nya. Nu, -ami mia ni, in 'na 'ka aun glaa -tu 'yli weee nya.»

⁹ Zuifvu -zlo 'nua nu, -Zezu mi Betani, 'in wa yia -mo mu. -We ka 'gbu wa yia -mo mu ni,

12

Malii tlia -lasiklo -Zezuu

we 'nɪ ɔ 'dɛbhloo gbɔ, nɪ, wa 'yɪbha 'ya wa 'ka -Lazali 'yɪ, ɔ ɔ -sɔlva tɪtɪnya glaa 'wɔ.

10 We 'dɛɛ 'gbɔ -Lagɔbɔbɔnyaa -ɔɪan yi 'yaa -Lazali 'bhabhie ɔpɔpali.

11 Nɪ, nyɪmaa -zlo mɪ wa -gbɛ 'bhuda ɔ 'gbɔ, -zugba wa zɔ -Zezu dɪ -gɔ.

Nyɪmaa -zlo -saa -Zezu yoo (Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

12 Zɪ zɪa, nyɪmaa -zlo, -wa yia 'fɛtɪ nɪ -gɔ, wa 'nɔa nɪ, -Zezu mɪ -Zeluzalɛmɔ yida,

13 wa 'tɪaa wee 'gbe 'wɔ, yoo wa mɪa ɔ -saa saɔn nya kwɛɛ. Wa 'kpɪa 'wɔ, wa nɛɛ:

«-A -mɪnɪ -Lagɔɔ 'ɪnɪ!
-ɔ mɪa Jejitapɛɛ 'ɪnɪ nya yida,
-Lagɔ ɪwna ɔ 'nyu la.

-Lagɔ ɪwna Izlaɛlɪnyɪmaa 'Wɪlɪlɪnyɔ 'nyu la.»

14 -Zezu 'yɪa -sokofali -dɔgbɔ, 'ɪn ɔ yia we -gɔ -gbɪa, 'sa we mɪa ɔɪɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɔɛ:

15 «A 'na nɔnɔ nyanɔ -nɪ, *Sɪɔn -gbe!

A -talɪ, amaa 'wɪlɪlɪnyɔ mɪ yida!

ɔ -dɪ -sokofali -dɔgbɔ -gɔ la.»

16 We gwɛɪda, -we mɪa 'plɪda, ɔ 'bɪnɔnya 'nɪ -slɔ we 'wɔla 'nɔ. Nɪ, -Zezu -ka -slɛɛn ɔ 'ɪnɪylɪlo 'yɪ 'bhɪe, wa dɪ bhɪlɪa -bha nɪ, -we weɛ mɪa dɛ nɪ, we mɪ ɔɪɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɔ, 'ɪn ɔ -gɔgbɔ we gbaa.

17 Nyɪmaa -zlo, -wa -yɔ -Zezu 'sɔ mɪa gbawla ɪwɛɛ, da ɔ gbɛɛ: «-Lazali, 'tɪa -mɔ», 'ɪn ɔ yia ɔ 'wɔsɔlɔ tɪtɪnya glaa, -we wa 'yɪa -yɔ, wa mɪ we 'dɪ -sada.

18 We 'dɛɛ 'gbɔ nyɪmaa -zlo ka -Zezu yoo -saa yɪ. Nɪ, wa

ka 'nɔ nɪ, ɔ ka wee gwɛɪdigbɔ lɛnɔ.

19 Tɔɔn, Falizɪnyɪma nɛɛ wa 'dɛkpɔa nyɪdɪɛ: «'Lee, a 'nɪ mɪnɪ a 'ka -lu yabhlogbɔɔ lɛnɔ? Mɔ mɪa dɛ, nyɪmaa weɛ mɪ ɔ 'bɪbhɔluda!»

20 Nɪ, Glɛkɪ tɔlɔa yia -Zeluzalɛmɔ wa 'ka -Lagɔ bɔbɔ 'fɛtɪ bhla.

21 Ma yia Filipɔɔ -gbɛ, -Zezuu 'bɪnɔnyɔ ɔ 'bhɔa Bɛtɪsɪda, Galɪlee -dɔdɔ -gɔ, mɔ -wa. 'ɪn wa nɛɛ ɔ -yɪlɛɛ: «-Na zukpa -wa, -a 'yɪbha -a 'ka -Zezu 'yɪ.»

22 Filipɔ gbaa we Andlee -yɪa, 'ɪn -mɔɔ 'bɪgɔ, wa 'dɛsɔbhɪe yia we -Zezu -yɪa gbaa mɪ.

23 ɔ nɛɛ: «-Slɛɛn, we bhla ka nɪnɪ, bhla -we nya -Lagɔ 'kaa *Nyɪmɛɛ 'Yuu 'ɪnɪ 'yɪlɪmanɪ, we ka nɪnɪ.

24 Nɪ, bɪyɪa -we bhɪa dɔdɔ, tɪ we tɪa, we 'nɪ -mɔɔ, 'ɪn we tɔa 'wɔ -bhɪo. We -ka tɪ nɪ, 'ɪn we wɪaa 'yaa -zlo.

25 'ɪn nɛɛ aɪn -yɪa gbɔzɔnɔ sɛɛ: nyɪmɛ ɔ -ka ɔ 'yɪlɪyɔgagɪe 'yɪbha, kwɛɛ we yia ɔ 'tɪaa. Nɪ, nyɪmɛ ɔ nyɛa ɔ 'yɪlɪyɔgagɪe 'wɔ dɔdɔ nɪ -gɔ, 'yɪlɪyɔgagɪe -we 'nɪa bhɪlɔluda -ka, mɔ yia ɔ -nɔ nya -mɪa.

26 -ɔ -ka gba ɔ 'ka na lubhɔ nɔ, ɔ nɔ 'mɪ 'bɪ, 'ɪn da ɪn -ka -mɪ, na lubhɔnɔnyɔ mɪ 'ya -bha. Nyɪmɛ ɔ -ka na lubhɔ nɔ nɪ, na Dɪdɛ yia ɔ -bha zɔa.»

27 «-Slɛɛn, na dɪ ka sumanɪ bhɪbha. 'Lee, sa ɪn 'ka gbaa? 'Sa ɪn 'kaa gba: «Dɪdɛ, -ɪn -sa 'mɪ sɪasɪa bhla nɪ 'wɔ yɪ?» -'ɪnnyɪ! Nɪ, we 'dɛɛ 'gbɔ ɪn yia yɪ.

28 Dide, 'yilimanı -na 'dɛɛ 'ɲnı!»

Wɛli yabhlo 'bhva yalı, we nɛɛ: «In ka we 'yilimanı pepe, 'in 'yilimanıa na yia we lu.»

29 Nyımaa -zlo -wa mıa -bha, 'in -wa 'nva wee wɛli, wa nɛɛ: «Dɛɛ -gangan -jiji -wa!»

Tɔlva nɛɛ: «'Anzi ka ɔ -yla gba!»

30 -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «We 'nı na 'dɛɛ 'gbv wɛli nı yi gba, nu, amıaa gbv -wa.

31 Bhla -we nya -Lagɔ 'kaa dɔdɔgv -nyımaa -yɔgbv 'wɔbhı, we bhla ka nyıni. 'In bhla -we nya ɔ 'kaa dɔdɔgv -nyımaa 'yugalnyɔ 'nyuu* vu, we bhla ka nyıni.

32 «'In -amı mıa, wa -ka 'mı 'wɔsɔlv dɔdv -gv, 'in na gbızea nyıma weee 'wɔ na gbɛgbɛın.»

33 Wee wɛlınıya ɔ gbaa da nı, nu, sa ɔ 'kaa tlı 'mɔ ɔ mıa -sloluda.

34 Nyımaa -zlo nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Tıtee 'sebhe nɛɛ nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mıa, 'yılı weee nya ɔ yia -bha -tva, we nı mɔv? Nu, sa -ın mneni -ın ka gba nu, Nyımɛɛ 'Yu wa yia 'wɔsɔlva? ɔɔ Nyımɛɛ 'Yu, nyɔɔ ɔ -maa?»

35 ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Bhla -sele nı nya, zlı mı -slɔ aın glaa. A nɔ -nya, da zlı mıa -slɔ -bha, nıkpıse yı aın -kpalı. -We ka gbv -wa, nyımɛ -ɔ nɔa nıkpıse 'wɔ, mɔ ɔ mnıa, ɔ 'nı -bha da -yı.

36 Da a kaa da zlı, a zv we dlı -gv, 'in a 'ka zlı 'yua -ze.» Da ɔ bhıa gbagbıe, 'in ɔ yia wa kwɛɛ zızea mnı.

Zuıfv'v zv -Zezu dlı -gv

* 12:31 Nu, -Saatan wa saa 'ɲnı.

37 -Zezu ka gwɛdıgbv duun lɛnv Zuıfvv 'yıbadı, 'in wa'a zv ɔ dlı -gv.

38 Sa -Lagɔgbv -falıpanyɔ Ezaii gbaa, 'sa we 'plıa, ɔ nɛɛ: «Nu, Jeıtape, nyɔɔ zv -amıaa wɛli dlı -gva?

'In nyɔɔ Jeıtape -slolu ɔ 'tıte 'klva?»

39 We 'gbv Zuıfv 'nı mneni wa 'ka ɔ dlı -gv zv. Sa Ezaii gbaa we da -putu sa -wa:

40 «-Lagɔ ka wa 'lɔlv.

ɔ ka wa dlı 'wɔkla, -mɔv yı 'wlv nu, wa 'yılı 'yılı, 'in wa dlı 'nɔ gbv 'wɔla.

We 'dɛɛ 'gbv wa'a 'bhıtia -Lagɔɔ -gbɛ la ɔ 'ka wa pue.»

41 -We ka 'gbv Ezaii yia wee wɛli nı gba, mɔ -wa nu, ɔ ka -Zezuu 'ɲnımnıe -yɔyı, 'in ɔ mıa ɔ gbv gbada.

42 Nu, -mɔ Zuıfvv 'yugalınıya glaa, nyıma duun ka -Zezu dlı -gv zv. Nu, wa'a 'wlv 'klɔla we gbagbıe nya Falızınyımaa 'gbv. Wa mı sɔda wa yı wa vu -Lagɔbudu zɔ.

43 Wa 'yıbha nyıma kwalı wa 'ɲnı we -zi -Lagɔ 'ka wa 'ɲnı kwalı.

-Zezuu wɛli bhva ɔ Dıdee -gbɛ

44 -Zezu 'kplıa 'wɔ, ɔ nɛɛ: «Nyımɛ -ɔ -ka 'mı dlı -gv zv, we 'nı na 'debhlo ɔ zv dlı -gv, nu, ɔ tıea 'mı, 'mɔ ɔ zv 'yaa dlı -gv.

45 'In nyımɛ -ɔ yıa 'mı -yɔ, -yɔ ɔ yıa -ɔ tıea 'mı.

46 Nu, zlı ın -mıa, ın ka dɔdv -gv yı, 'in nyımɛ -ɔ -ka 'mı dlı -gv zv, ɔ 'na 'ka nıkpıse 'wɔvɔ.

47 Nu, nyime -o nua na weli, 'in o'zova we 'noshwe, -ami, 'in dli o gbu. Nu, we 'ni nyimaa gbudilee 'gbu in yi yi, in 'ka wa gbu 'wusaa 'gbu in yia yi.

48 Nu, nyime -o 'ni 'mi -yowonu, 'in o -ka na weli kpela 'wonus, o gbuwobhunyoo mi -bha. Duvub bhia zli, weli -we in gbaa, mu yia o -yogbu 'wobhua.

49 Weli in gbaa, we 'ni na 'dee -gbe 'bhu. Nu, Dide -o tiea 'mi, o -gbe we 'bhua. Gbu in 'kaa gba, 'in sa in 'kaa we gba, o 'de ka 'mi we -slolu.

50 'In, in -yi we 'ji nu, Didee tite mia, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu we wlaa. Weli weee na gbaa, sa Dide gbaa 'mi -yla we, 'sa na gbaa we.»

13

-Zezu -wolva o 'binonyaa bhv -yo

1 Nu, we -tu 'wu 'yli -bhlo, Zuifov 'Wuzitlyu 'feti 'ka nyini. -Zezu -yi we 'ji nu, 'yli -we nya o 'kaa duv -gv 'bhu, 'in o 'kaa o Didee -gbe mu, we 'yli ka nyini. O -kali o duv -gv -bheliaa ze, 'in -sleen, o -kali wa ze o dli weee nya.

2 Nu, jibhe ka zo, 'in -Zezu -yo o 'binonya 'so mi lida. *Kuzu ka 'cin Zudas, Simo Isikalistov 'yuu dli zo -Zezuu wlawhe zo.

3 -Zezu -yi we 'ji nu, o Dide ka o -lu weee kwee zo. 'In o -yi we 'ji nu, Didee -gbe o 'bhua, 'in o -gbe o yia lomna.

4 Da wa mia lida, o -saa 'wu, o -saa o -bana 'wu, o 'bhua 'naa 'wu, 'in o yia we zleti -gba.

5 -Muv 'bigv, o slua 'nyu kna 'wu, o -wolva o 'binonyaa bhv -yo, 'naa -we o -gbaa zleti, 'in o yia we -yo se we nya.

6 Toun, o nynia Simo Piel -gv, 'in -moo nee o -ylae: «Ayal Na -Kanyo, nanuv bhv -yo -mi na yia -wolva yi?»

7 O nee: «-We in mia lenoda, -'in 'nu -slo we 'wola. Nu, ci ci -in 'kaa we 'wolanu.»

8 Piel nee o -ylae: «-Innya, -in 'na 'ka na bhv -yowolv -gba!»

O nee o -ylae: «In 'ni -na bhv -yowolv, -in 'na 'ka -lu 'yabhlogbo 'yi 'mi kwee.»

9 Simo Piel nee: «Na -Kanyo, we -ka 'sa -mi ni, -in 'na -wolv na bhv -bhlo -yo -ni. Nu, -in -wolv 'ya na so -yo na 'wlu -yo!»

10 O nee o -ylae: «Nyime -o -ka budo ni, o 'ni -yowolve gbu -ka, we 'bhv o bhv 'wu, o ka -molv 'li. We 'dee 'gbu, amia, a mi -molvoda, 'in, we 'ni a 'de weee.»

11 Nu, -o 'kaa o wla, o -yi o, we 'dee 'gbu o yia gba nu: «A 'de weee 'ni -molvoda -mi.»

12 Da -Zezu bhia o 'binonyaa bhv -yowolve, o -plaa o -bana 'wu, 'in o yia ladi. O nee wa -ylae: «'Lee, -we in nua da ain -yla le, a nu we 'wola?»

13 -Ami a laa (-Slolunyoo) we -yo (-Kanyoo), 'in amiaa gbu meni, nu, 'mo in -mia.

14 Nu, -ami -wa amiaa -Kanyoo, we -yo amiaa -Slolunyoo, 'in in ka amiaa bhv -yo -wolv, we 'dee 'gbu a 'dekpua 'kaa bhv -yo wolv.

15 In ka we 'yli ain -slolu: sa in nua ain -yla, a nu 'sasokpa -gbu le.

16 In nee ain -yla gbuzov sa nu, lubhononyo 'ni 'noshwe -ka

o 'ka o -kanyo -zi, tietienyo 'ni
'le -ka -o tiea o, o 'ka -moo -zi.

17 -Sleen, a -yi we 'de weee
'ji. Nu, a -ka we leno ni,
'wotutue -dloo mi amiaa -nu
nya.

18 «Nu, in 'ni a 'de weee 'hni
sa -nya. -Wa in -saa -bha, in
-yi wa. Welu -we mia celida -
Lagosebhe 'wu, le we yia nua.
We nee:

«Nyume -o -yo 'mi 'so lia,
o ka na tonyume -ze.»

19 Da we 'nia -slo da 'pli ni, gba
na gbaa -sleen we ain -yla. Nu,
we bhla -ka nyini ni, 'in a 'ka
dli zo nu, -ami mia, (-o in -mia,
'mo in -mia.)

20 In nee ain -yla gbuzonu sae:
nyume -o -ka na tietienyo kpa
'nanuu, -ami o kpa 'nanuu. 'In
nyume -o -ka 'mi kpa 'nanuu, -o
tiea 'mi, 'mo o kpa 'nanuu.»

*-Zezu nee o 'binonyo yabhlo
yia o wlaa*

*(Mt 26.20-25; Mk 14.17-21;
Lk 22.21-23)*

21 -Zezu bhia gbunya ni
gbagbie, 'in o dli yia sumani,
'in o nee wa -yla sa tiklu: «In
nee ain -yla gbuzonu sae: ain
glaa, nyume yabhlo yia 'mi
wlaa.»

22 Nu, -Zezu 'binonyo yia
yylali, -o o saa 'hni, wa 'ni o -
yi.

23 Da wa mia lida, o 'binonyo
yabhlo, -o ka ze o -kalia, -moo
mi o kwesi.

24 Simo Pielu yia o -yla 'yika
'pa, o 'ka -Zezu layibha nu,
nyoo o sa 'hnia.

25 -Moo pia -Zezu gbegbein
'wu, 'in o yia o layibha 'hwanjwe
welu 'wue: «Na -Kanyo, nyoo 'ka
-mi wlaa?»

26 O 'palia we 'bigu, o nee:
«'Floo -kibhe na yia zapu lu
'hwaa, -o in -ka we yoo 'nye, mo
'kaa 'mi wla.»

Toun, o 'hwaa 'floo -kibhe
zapu lu, 'in o yia we Simo
Isikaliotuu 'yu Zudasu yoo 'nye.

27 Da -moo 'bhua wee 'floo -
kibhe 'wu, -bha -bhlokpade *-
Saatan plaa -moo 'wu. -Muu
'bigu, -Zezu nee o -yla: «-We -in
'kaa leno, -in nu we le slui.»

28 -Wa mia -bha lida, wa 'ni
we 'wulanu. -We ka 'gbu -Zezu
yia we o -yla gba, wa glaa,
nyume yabhlogbo'o 'ni we -yi.

29 -Zezu gbaa weli mia de
ni, -zugba nyuma toba pupalia
'wlukusun lae: «'Sa o 'yibhaa
o 'ka gba nu, o mni 'fetiguli
zoa yaayu, o mni bobabhanya
'gwezi 'nyea yi?» Zudasu mi
'gwezii lazonyo nyaa 'gbu.

30 Zudasu 'bhua wee 'floo -
kibhe 'wu, -bha -bhlokpade o
'tlaa -budu zo, -zugba sabo ka
be.

Tite lolu

31 Zudasu mnia 'bhie, -Zezu
nee: «-Sleen, Nyumee 'Yu ka
'hnyililo 'yi. O 'wu wa yia -
Lagoo 'hnyililo yibhelia. [

32 'In wa -ka -Lagoo 'hnyililo
yibheli o 'wu ni,] Nu, oo 'Yu -
ka -Lagoo 'hni 'ylimani ni, 'in
-Lagoo 'debbie slolua oo 'Yuu
'hnyililo o 'de 'wu, 'in dayli o
slolua we.

33 Na 'yilaaslu, in -yo ain 'so
mi -slo bhla -selee -nu nya. 'In
-muu 'bigu, na da a yia -talia.
-We ka gbu -wa, da na yia
mnia, a 'ni mneni a 'ka -mo
mni. Nu, in ka zlume we Zuifu -
yla gba. 'In, 'mu na gbaa -sleen
ain -yla.

³⁴ Nu, tite lolu na palia ain - yla, mu nu: a kikalı ze. Cun, sa in -kalia amıaa ze, a kikalı 'sa ze.

³⁵ We -ka 'sa -mı, a -ka zekikalı, 'in nyıma weee yibhelia we 'ji nu, a mı na 'binanya nya.»

-Zezu nee Pielı yia o gbv kpelıa

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

³⁶ Simo Pielı nee -Zezu -yla: «Na -Kanyo, mo -na mnia?»

o 'palia we 'bigv, o nee: «'Mo na mnia, -in 'nı -sleeen mneni -in 'ka 'mı 'bı yi, nu, cıci -in 'kaa 'mı 'bı yi.»

³⁷ Pielı nee o -yla: «Na -Kanyo, in 'nı -sleeen mneni in 'ka -mı 'bı yii? 'Lee, lee -lu ka 'gbva? Nu, in mneni in 'ka na 'dee 'yliyogagıe wla -na 'gbv!»

³⁸ o nee o -yla: «-In mneni -in 'ka -na 'dee 'yliyogagıe wla na 'gbv 'pien? In nee -mı -yla gbuzonu sa nu, -koko 'na 'ka gbo, 'in -na kpelıa na gbv -zakpa ta.»

14

-Zezu -wa 'Yoo -we mnia Didee -gbı

¹ -Zezu nee o 'binanya -ylaı: «A 'na lulu dlı -nı. A zu -Lago dlı -gv, 'in a zu 'ya 'mı dlı -gv.

² -Buduu -zlo mı na Didee -budunwee. We 'nı ya 'sa -mı nı, in 'na 'ka ain -yla gba nu, amıaa ladıda na mnia la mnazia, we 'nı muv?

³ 'In, in -ka ain -yla ladıda la mnazi nı, lu na yia yia in -yo ain 'so 'ka mni, 'in da in mia, a 'ka -bha -mı.

⁴ 'In da na mnia, 'yoo -we mnia -mo, a -yi we.»

⁵ Toma nee o -yla: «Na -Kanyo, da -na mnia -a 'nı -bha da -yi! 'Lee, sa -a mneni -a 'ka -bhaa 'yoo da -yia?»

⁶ o nee: «Nu, -amı -wa yoo, gbuzonu we -yo 'yliyogagıe. Nyıme o 'nı 'mı 'wuplılı nı, o 'na 'ka Didee -gbı mni.

⁷ A -ka 'mı -yi, -zugba a -yi na Dide. 'In we 'bhv -sleeen 'wv, a -yi o, 'in a ka o 'yı.»

⁸ Filipv nee o -ylaı: «Na -Kanyo, -na zukpa -wa, -slolu -ain -na Dide 'klv. -In -ka we lenv, 'in -amıaa dlı pia la.»

⁹ -Zezu nee o -yla: «Filipv, 'yılı -zlo in -yo ain 'so lia da nı, 'lee, -in 'nı 'mı -yii? Nyıme o -ka 'mı 'yı, o ka na Dide 'yı. 'In, -mı nee: «-Slolu -ain -na Dide 'klv!»

¹⁰ Nu, in mı Dide 'wv, 'in Dide mı 'mı 'wv. 'Lee, -i'in zu we dlı -gvv? Welınyı na gbaa da ain -yla, we'e 'bhv na 'dee -gbı, nu, na Dide o -dılıa 'mı 'wvıa, mo nva o lubho.

¹¹ «In -ka ain -yla gba nu, in mı Dide 'wv, 'in Dide mı 'mı 'wv, a zu 'mı dlı -gv. We 'nı -muv nı, a zu -ylee dlı na gwedıgbonyaa 'gbv.

¹² In nee ain -yla gbuzonu sa nu, o -ka 'mı dlı -gv zu nı, 'in o nva na lenvgbonyıa le. Cun, o lenvgbonyıa yia na -nv -zia, -we ka gbv -wa, Didee -gbı na mnia.

¹³ -Lu weee a -ka na 'nı nıya -zla, le na yia we nva. We -ka 'sa -mı nı, 'in 'Yu mnııa o Didee 'nı.

¹⁴ Nu, -lu -muv a -ka 'mı -zlalı na 'nı nıya, le na yia we nva.

-Yɔbɛnyɔ yia yia

15 «Nu, a -ka na zɛkali -nya ni, 'in a zɔa na titenya 'nuŋwe.

16 'In in 'ka Dide -yɔbhuhhoe ɔ 'ka ain -Yɔbɛnyɔ -putu 'nyɛ. Mɔ 'kaa ain -yɔbɛ, 'in mɔ -yɔ ain 'sɔ 'kaa -tɔ 'yɪ weee nya.

17 Nu, mɔ -wa Zuzu ɔ 'kaa ain -Lagɔɔ gbɔzɔnɔ 'wɔkwa. Ɔɔ Zuzu mia ni, dɔdɔgbɔ -nyɪma 'nɪ mneni wa 'ka ɔ -yɔŋwnu, -we ka gbɔ -wa, wa'a 'yɪ ɔ -yɔ, 'in wa 'nɪ ɔ -yi. Nu, amɪa mia, a -yi ɔ, ɔ -yɔ ain 'sɔ -dɪ dabhlo la, 'in ain 'wɔ ɔ yia ladɪa.

18 «In 'na 'ka ain 'wɔtɪ kwi-yia 'bhisaa, nu, amɪaa -gbɛ na yia yia.

19 'In bhla -sɛɛ -ka 'plɪ ni, dɔdɔgbɔ -nyɪma 'na 'ka 'mɪ 'yɪ. Nu, amɪa mia ni, 'yɪa a yia 'mɪ. 'In a yia 'yɪyɔgagɛ, -amɪ ka 'yɪyɔgagɛe 'gbɔ.

20 Zɪ we 'yɪ -ka nyɪ ni, 'in a yibhelia we 'jɪ nu, in mɪ Dide 'wɔ, a mɪ 'mɪ 'wɔ, 'in in mɪ ain 'wɔ.

21 «Nyɪmɛ ɔ -ka na titenya -yɔŋwnu, 'in ɔ -ka we 'nuŋwe zɔ ni, -zugba -mɔɔ -kali na zɛ. Ɔɔ nyɪmɛ ɔ -kalia na zɛ, ɔ zɛ na Dide yia -kalia. -Amɪ, ɔ zɛ na yia -kalia, 'in in 'ka ɔ na 'dɛ -slolu.»

22 Zudasɪ (-ɔ 'nɪa Zudasɪ Isɪkaliɔtɔ) nɛɛ ɔ -yɪaɛ: «Na -Kanyɔ, 'lee, lɛɛ -lu ka 'gbɔ -in 'ka -ain -na 'dɛ -slolu, 'in, -i'in -slolu -na 'dɛ dɔdɔgbɔ -nyɪma weee?»

23 Ɔ nɛɛ: «Nyɪmɛ ɔ -ka na zɛkali ni, na wɛɪ ɔ zɔa 'nuŋwe. 'In na Dide kalia ɔ zɛ, 'in -amɪ -yɔ na Dide sɔ yia ɔ 'wɔ la -dɪa.

24 Nyɪmɛ ɔ 'nɪa na zɛkali, ɔ'ɔ zɔ na wɛɪ 'nuŋwe. -We na gbaa da ain -yɪa, we 'nɪ na 'dɛɛ wɛɪ, nu, na Dide ɔ tiea 'mɪ, ɔ -gbɛ we bhua.

25 «Wee wɛɪ na gbaa ain -yɪa, da in mia -slɔ ain glaa.

26 Nu, in -ka mɪ ni, 'in na Dide paa ain Zuzu 'Pɔpa yoo na 'ŋnɪ nya, mɔ 'kaa ain 'wɔsa. Ɔɔ Zuzu 'kaa ain gbɔ weee -slolu, 'in ɔ ligbea ain gbɔ weee -we in gbaa ain -yɪa.

'Wɔtɔtɔe -dlɔɔ -zɔnɔ

27 «'Wɔtɔtɔe -dlɔɔ na tɪa ain -yɔ. Na 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ na nyɛa ain. Sa in kaa 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ ni, 'sa na nyɛa we ain. 'In wla we dɔdɔgbɔ -nyɪmaa -luwla sɔɔ. A palɪ dlɪ la, a 'na nuɔ nuɔ nyanɔ -nɪ.

28 A ka 'mɪ ŋwɛɛ 'nɔ nu: «Mɪa na yia, 'in amɪaa -gbɛ na yia lɔ yia.» A -ka yaa na zɛkali ni, -zugba a ka yaa 'mɔna li, nu, na Didee -gbɛ na mɪa. -We ka gbɔ -wa, Dide 'yɪ ɔ -zi 'mɪ.

29 Da -we -nya mia dɛ 'nɪa -slɔ 'plɪ ni, gba na gbaa we ain -yɪa 'gamɔ. Nu, we bhla -ka nyɪni, a 'ka we dlɪ -gɔ zɔ.

30 In -yɔ ain 'sɔ 'na 'ka gba duun, -we ka gbɔ -wa, dɔdɔgbɔ -nyɪmaa 'yugalɪnyɔ 'nyuu* mɪ yida. Ɔ 'nɪ 'mɪ kwɛyɔmneni.

31 We -ka 'sa -mɪ ni, dɔdɔgbɔ -nyɪma 'ka we 'jɪyibheli nu, in -kali na Didee zɛ. In -kali ɔ zɛ, we 'dɛɛ 'gbɔ -lu weee ɔ gbaa in nu lɛ, 'in na nuɔ we lɛ. A -sɔ 'wɔ, -a 'ka mɪ.»

15

*-Dɔsuu 'zayli

* 14:30 Nu, -Saatan wa saa 'ŋnɪ.

1 «Nu, *-dlɔsuu 'zayli, -amɪ -wa. 'In na Dide mɪa, we kpaapanyɔ ɔ -mɪa.

2 Na 'kɫiya -we'e tɒva, 'mɒ ɔ dia, 'in 'kɫiya -we tɒva, ɔ mnazia we -yɔ, 'in we 'ka tɒv duun.

3 Welɪ -we in gbaa ain -yla, we ka ain -yɔmnazi, 'in we yia ain -mɔwɔlɔ.

4 «A -dɪlɪ 'mɪ 'wɔla, sa in -dɪlɪa ain 'wɔla 'bhisa. Sa suu 'kɫiya -we 'nɪa suu 'gbɔv -yɔ -mɪ, we 'nɪa mneni we 'ka tɒv we 'dɛ -bhlo nɪ, 'sa -bhlokpade, a 'nɪ 'mɪ 'wɔladɪlɪ, a 'na 'ka tɒv.

5 «Nu, -amɪ -wa -dlɔsu, 'in amɪa -wa we 'kɫiya. Nyɪmɛ ɔ -ka 'mɪ 'wɔladɪlɪ, sa -amɪ -dɪlɪa ɔ 'wɔla 'bhisa nɪ, ɔɔ nyɪmɛ, tɒva ɔ yia duun. -We ka gbɒ -wa, in 'nɪ ain -yɔbɛ, a 'nɪ mneni a 'ka -lu yabhlogbɔɔ lɛnɒ.

6 Nyɪmɛ ɔ 'nɪ 'mɪ 'wɔladɪlɪ nɪ, suu 'kɫiya 'bhisa wa vitelia ɔ. Wee suu 'kɫiya -ka yɛ nɪ, 'mɒ wa bhua la, 'in wa paa we -kosu 'wɒ, 'in we sia.

7 A -ka 'mɪ 'wɔladɪlɪ, 'in na welɪnya -ka amɪaa dlɪ 'wɒtɒ nɪ, -lu weee a -ka 'yɪbha, a -zlalɪ we Dide, 'in ɔ nyɛa we ain.

8 A -ka tɒv duun, mɒ slolua na Didee 'ɲnumɲɪe -yɔ a mɪ na 'bɪnɔnya -zɔnɒ nya.

9 «Nu, sa Dide -kalia na zɛ, 'sa -bhlokpade in -kalia amɪaa zɛ. A -tɒ na zɛkalie 'wɒ.

10 In ka na Didee titenya 'nɒɲwe zɒ, 'in in yia ɔ zɛkalie 'wɒtɒ. 'Sa -bhlokpade, a -ka na titenya 'nɒɲwe zɒ nɪ, 'in a tɒa na zɛkalie 'wɒ.

11 «-We mɪa dɛ, 'mɒ in gbaa ain -yla, 'in sa 'mɒna mɪa 'mɪ

dlɪ 'wɒ, we 'ka 'sa ain dlɪ 'wɒ -mɪ. Cɪn, 'in amɪaa 'mɒna 'ka -bha -gɒ zi.

12 Na tite nɪ: sa in -kalia amɪaa zɛ, a kɪkalɪ 'sa zɛ.

13 Nu, nyɪmɛ ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yɪliɔgagie wla ɔ -limaa 'gbɒ, zɛkalie -we -zia -mɒv, we 'nɪ -mɪ.

14 -We in gbaa a nɒ lɛ, a -ka we 'nɒɲwe zɒ, a mɪ na 'talea nya.

15 'In la 'masɛɛn ain na lub-honɒnya, -we ka gbɒ -wa, lub-honɒnyɔ 'nɪ ɔ -kanyɔɔ gbɒnya -yi. 'In amɪa mɪa, na 'talea na laa ain, -we ka gbɒ -wa, gbɒ weee in 'nɒa Didee -gbɛ, in ka we ain -slolu.

16 'Lee, amɪa -saa -bha 'mɪ yɪ? -Innya, we 'nɪ -mɒv, -amɪ -saa -bha ain. Nu, in ka ain 'yoo 'nyɛ a 'ka tɒva mɲɪ, 'in we 'ya 'ka -gwɛ. 'In -lu weee a -ka Dide -zla na 'ɲmɪ nya, ɔ 'ka we ain 'nyɛ.

17 Nu, tite in palɪa ain -yla, mɒ nɪ: a kɪkalɪ zɛ.

Dɒdɒgɒ -nyɪma nyɛa -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya 'wɒ

18 «Nu, dɒdɒgɒ -nyɪma -ka ain 'wɒnyɛ nɪ, a 'na dlɔv -nɪ nu, wa ka 'mɪ 'wɒnyɛ tɪa.

19 A -yɔ dɒdɒgɒ -nyɪma 'sɔ 'nɪ -mɪ -bhlo. A -ka yaa -mɪ -bhlo, 'in wa yɪbhaa ain, wa 'dɛɛ nyɪma wa 'yɪbhaa 'gbɒ. Nu, in ka -bha ain -sa dɒdɒgɒ -nyɪma glaa, 'in a -yɔ wa 'sɔ 'nɪ -mɪ -bhlo, we 'dɛɛ 'gbɒ wa nyɛa ain 'wɒ.

20 A ligbe na welɪ, nu, lub-honɒnyɔ 'nɪ 'yɪ ɔ 'ka ɔ -kanyɔ -zi. Dɒdɒgɒ -nyɪma ka 'mɪ 'kɫiyɛ 'wɒpalɪ. 'In wa -ka 'mɪ 'kɫiyɛ 'wɒpalɪ nɪ, 'kɫiyɛ 'wɒ wa yia ain palɪa. 'In wa -ka

na weli 'nɔŋwɛ zɔ, 'in wa zɔa amiaa -nɔ 'nɔŋwɛ.

²¹ Ni, 'sa wa yia ain kpaana 'gbu. -We ka gbu -wa, -ɔ tiea 'mi, wa 'ni ɔ -yi.

²² In 'ni yaa yi, 'in in 'ka wa -yla gba ni, -zugba wa 'ni yaa gbonyuuu 'gba 'wlu -ka. Ni, -sɛɛn wa 'ni zizada -ka wa gbonyuu 'yu.

²³ Nyime ɔ -ka 'mi 'wɔnyɛ, na Dide ɔ nyɛa 'wɔ.

²⁴ Gwɛdigbɔnya -we nyime yabhlogbɔɔ 'nia -slɔ lɛnɔ, in ka -mɔɔ lɛnɔ wa 'yibadi. We 'ni yaa 'sa -mi, -zugba wa 'na 'ka yaa gbonyuu 'gba 'wlu -ka. Ni, -sɛɛn, gwɛdigbɔnya in nɔa lɛ, wa ka we -yɔyi, 'in wa nyɛa in -yɔ na Dide 'sɔ 'wɔ.

²⁵ -We mia celida wa tite 'wɔ, nɛɛ:

«Wa ka 'mi 'wɔnyɛ bhe.»

'Wɔ wa nyɛa -ain, -we mia celida we 'ka lɛnɔɔ 'gbu.

²⁶ «Ni, -Yɔbenyɔ yia yia. Mɔ -wa Zuzu ɔ 'kaa ain gbuzɔnɔ 'wɔkwa. Didee -gbɛ ɔ bhɔa, yoo na yia ɔ ain 'paa. Ni, ɔ -ka yi ni, mɔ yia na gbɔdayinyɔ -zɛa.

²⁷ 'In amia yi 'yaa na gbɔdayinya -zɛa, -we ka gbu -wa, we bhili we gwɛɔda, a -yɔ 'mi 'sɔ mi.»

16

¹ «Ni, a yi 'yoo -zɔnɔ -gbu labhɔɔ, we 'gbu in yia ain -yla gbu -minɔ gba.

² -Lagɔbudunya zɔ wa yia ain vaa. 'In we bhla ka cipa, da nyima -wa mnenia wa 'ka ain 'bha, wa yia gbaa wa 'dɛɛ dli 'wɔ ni, 'sa wa nɔa -Lagɔɔ lubho.

³ 'Sa wa yia nɔa, -we ka gbu -wa, wa 'ni Dide -yi, 'in wa 'ni 'mi -yi.

⁴ Da we bhla 'nia -slɔ nyini, gbɔnya ni na gbaa ain -yla 'gamɔ. 'In we bhla -ka nyini ni, a 'ka ligbe ni, in ka we ain -yla gba.

-Yɔbenyɔ yia yia

«Ni, in 'ni we ain -yla gba we gwɛɔda, -we ka gbu -wa, in -yɔ ain 'sɔ mi -slɔ.

⁵ «-Sɛɛn, -ɔ tiea 'mi, ɔ -gbɛ na mɔa. 'In ain glaa, nyime yabhlogbɔɔ 'yibha 'mi lae: «Mɔ -na mɔa?»

⁶ Ni, -sɛɛn in 'tɔlɔa da ain ni, we 'dɛɛ 'gbu amiaa -gbu yia 'wɔɔ yoo.

⁷ 'In gbuzɔnɔ -nanɔ in mia ain -yla gbada: In -ka mɔ ni, -mɔɔ nanɔ 'yli amiaa 'gbu. -We ka gbu -wa, in 'ni mɔ, -Yɔbenyɔ 'na 'ka ain -yla yi. Ni, in -ka mɔ ni, 'in na paa ɔ ain yoo.

⁸ 'In, ɔ -ka yi ni, 'in ɔ slɔlua dɔdɔgbu -nyima sa wa nɔa wa 'dɛ -dawli 'wɔ wa gbonyuu klaa, -we mia tiklu klaa, we -yɔ -Lagɔɔ gbɔwɔbhuhuee daa.

⁹ Ni, dɔdɔgbu -nyima mi wa 'dɛ -dawli 'wɔnɔda tɔada gbonyuuu daa, wa'a zɔ 'mi dli -gbu 'gbu.

¹⁰ 'In, we 'sɔnɔ nya, wa mi wa 'dɛ -dawli 'wɔnɔda, -we mia tiklu daa. -We ka gbu -wa, Didee -gbɛ na mɔa, 'in a 'na 'ka 'mi 'yi.

¹¹ Dɔdɔgbu -nyima mi wa 'dɛ -dawli 'wɔnɔda we tanɔ nya, -Lagɔɔ gbɔwɔbhuhuee daa. -We ka gbu -wa, -Lagɔɔ

ka dɔdɔgɔ -nyumaa 'yugalinyɔ
'nyuuu -yɔgbɔ 'wɔbhu pepe.

12 «Nu, in ka -slɔ wɛli duun
in 'ka we aɪn -yla gba. 'In a
'nɪ -slɛɛn mneni a 'ka we zɔ
'yɪgbe.

13 Gbɔzɔnɔ -Zuzu -ka yi nɪ,
mɔ 'kaa aɪn gbɔzɔnɔ 'dɛbhiɛ
'wɔkwa. -We ka gbɔ -wa, ɔ 'na
'ka ɔ 'dɛɛ 'ɲnɪ nya gba, nu, -we
weɛɛ ɔ 'nɔa, 'mɔ ɔ gbaa, 'in -we
'nɪa -slɔ 'plɪ nɪ, 'mɔ ɔ palɪa aɪn
zɪ.

14 -We mia na -nɔ nya, 'mɔ
Zuzu yia 'yɪa, 'in ɔ palɪa aɪn zɪ.
'Sa ɔ mnɪna na 'ɲnɪ.

15 -We weɛɛ na Dide kaa,
we mɪ 'ya na -nɔ nya. We 'dɛɛ
'gbɔ, in yia aɪn -yla gba nu, -we
mia na -nɔ nya, 'mɔ Zuzu yia
'yɪa, 'in we zɪ ɔ yia aɪn 'palɪa.

-Zezu nɛɛ nu, mnɪa ɔ yia

16 «Bhla -sɛɛ nya, a 'na 'ka
'mɪ 'yɪ, 'bhiɛ, bhla -sɛɛ nya, 'in
a yia 'mɪ.»

17 -Zezuu 'bɪnɔnya glaa,
tɔɔba gbɔgbalɪa -ylɛ: «ɔ nɛɛ
-aɪn -yla: «Bhla -sɛɛ nya, a 'na
'ka 'mɪ 'yɪ, 'bhiɛ, bhla -sɛɛ nya,
'in a yia 'mɪ.» ɔ nɛɛ 'ya -aɪn -
ylɛ: «Na Didee -gbɛ na mnɪaa
'gbɔ,» lee, sa we 'ji mia?»

18 'In wa nɛɛ 'yaɛ: «ɔ -ka gba
'Bhla -sɛɛ» nɪ, lee, sa -mɔɔ 'ji
mia? -We ɔ gbaa, -a'a 'nɔ we
'wɔla.»

19 -Zezu -yi we 'ji nu, ɔ
'bɪnɔnya 'yɪbha wa 'ka ɔ
layɪbha, tɔn, ɔ nɛɛ wa -yla:
«In nɛɛ aɪn -yla: «Bhla -sɛɛ
nya, a 'na 'ka 'mɪ 'yɪ, 'bhiɛ,
bhla -sɛɛ nya, 'in a yia 'mɪ.»
We 'jii da a mia -talɪda a
'dɛkpɔa nyɪdɪ, we 'nɪ mɔɔ?»

20 In nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ
sa nu, wia a yia, 'in -gle

a yia 'paa. Nu, dɔdɔgɔ -
nyɪma yia 'mɔna lia, -zugba
amɪaa dɪ sumanɪ, 'in amɪaa
dɪ sumanɪɛ yia 'mɔna -zɛa.

21 'Nɔwɔ -ka luzi -bho, ɔ dɪ
-su, -we ka gbɔ -wa, ɔ sɪasɪa
bhla ka nyɪnɪ. Nu, ɔ -ka gwali
nɪ, 'in ɔ dɪɔa ɔ sɪasɪɛ 'wɔ. 'In ɔ
lia 'mɔna, ɔ ka 'yɪ gwali 'gbɔ.

22 'Sasɔkpa sa, -slɛɛn amɪaa
dɪ -su, nu, in -ka aɪn 'yɪ lɔ
nɪ, 'in a lia 'mɔna. 'In, nyɪmɛ
yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka
weɛɛ 'mɔna aɪn kwɛɛ -sa.

23 Nu, weɛɛ 'yɪ -ka nyɪnɪ nɪ,
a 'na 'ka 'maslɛɛn 'mɪ gbɔ
yabhlogbɔɔ layɪbha. In nɛɛ
aɪn -yla gbɔzɔnɔ saɛ: -lu weɛɛ
a -ka Dide -zlalɪ na 'ɲnɪ nya,
'nyɛa ɔ yia we aɪn.

24 A 'nɪ -slɔ -lu na Dide -zlalɪ
na 'ɲnɪ nya. Nu, a -zla, a -ka -
zla nɪ, 'in a yia we, 'in amɪaa
'mɔna 'ka -bha -gɔ zɪ.

-Zezu ka dɔdɔ lu

25 «Nu, -we weɛɛ mia dɛ, in
ka we aɪn -yla gba gbɔɔ nine
nya. We bhla ka cɪpa, bhla
-we nya in 'na 'kaa gbɔ gba
gbɔɔ nine nya, 'in in 'kaa aɪn
-yla Didee gbɔ gba sa 'vayɪ.

26 Weɛɛ 'yɪ -ka nyɪnɪ nɪ, 'in
a bhuhhoɛa na Dide na 'ɲnɪ
nya. 'In, in 'nɪ gba aɪn -yla nu,
bhuhhoɛa na yia ɔ amɪaa 'gbɔ.
-Innya, we 'nɪ -mɔɔ.

27 -We ka gbɔ -wa, Didee
'dɛbhiɛ -kalɪ amɪaa zɛ. A -kalɪ
na zɛ, 'in a zɔa dɪ nu, Dide -
Lagɔɔ -gbɛ na bhɔa, we 'gbɔ ɔ
-kalɪa amɪaa zɛ.

28 Nu, Didee -gbɛ in 'bhɔa,
'in in yia dɔdɔ -gɔ yi. -Slɛɛn,
dɔdɔ -gɔ na yia 'bhɔa in 'ka
Didee -gbɛ lɔmnɪ.»

29 'In ɔ 'binɔnya nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Mu mia dɛ, -slɛɛn -i'in gba gbɔɔ nine nya, nu, sa tiklu -na gbaa.

30 -Slɛɛn, -a -yi we 'ji nu, -in -yi gbɔ weee 'ji. Nu, -a 'ni -slɔ -mi gbɔ yabhlogbɔɔ layibha, 'in -in -yia -we -a 'kaa -mi layibha. We 'gbɔ -a zɔa dli nu, -Lagɔɔ -gbɛ -na bhɔa.»

31 -Zezu 'palia we 'biɔ, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Dli a zɔ -slɛɛn 'mi -gbɔ?»

32 In nɛɛ, we bhla mi beda, 'in we ka nyini, da a 'kaa lamumni, 'in ɔ -ka -mi, ɔ 'kaa ɔ da lɔmni, 'in a 'kaa -bha na 'dɛ -bhlo ti. Nu, we 'ni na 'dɛbhlo mi, Dide -yɔ 'mi 'sɔ mu 'gbɔ.

33 «-We mia dɛ in gbaa ain -yla a 'ka 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ 'yi 'mi 'wɔ. Sia a yia dɔdɔ -gv. Nu, a 'ɛmani dli: in ka dɔdɔ lu.»

17

-Zezu bhuhoea -Lagɔ

1 Nu, -Zezu bhia -we weee mia dɛɛ gbagbiɛ, ɔ ylaa yali, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhoe. ɔ nɛɛ:

«Dide, we bhla ka nyini. -Slolu -na 'Yuu 'ɛniylilo, 'in -na 'Yu 'ka -na 'ɛniylilo -slolu.

2 Nu, -in ka ɔ 'yoo 'nye nyima weee -gv. 'In waa nyima weee -wa -in 'nyɛa ɔ, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, ɔ 'ka we -maa 'nye.

3 Nu, nyima -ka -mi -yi, -mi, ɔ ka 'dɛ -bhlo mia -Lagɔɔ 'zayli nya, 'in wa -ka -Zezu Klisi, ɔ -in tiea -yi ni, mu -wa 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka.

4 In ka -na 'ɛnimnie -slolu dɔdɔ -gv, 'in lubho, -we -in 'nyɛa 'mi, in ka we bhia.

5 Dide, dɔdɔ 'nia -slɔ la -mi, na 'ɛni mnia 'cin -na -gbɛ. Nu, 'nye -slɛɛn 'mi weee 'ɛnimnie -bhlokpade -mi kwesi.

6 «Nu, nyima -wa -in -saa -bha dɔdɔgv -nyima glaa, 'in -in yia 'mi wa 'nye, in ka -maa -na 'ɛni -slolu. Wa mi -na -nɔ nya, 'in -in yia wa 'mi 'nye, 'in wa yia -na wɛli 'nɔɛwɛ zɔ.

7 -Slɛɛn, wa -yi we 'ji nu, -we weee -in 'nyɛa 'mi, -na -gbɛ we bhɔa.

8 -We ka gbɔ -wa, wɛli -in zɔa 'mi 'ɛwɛɛ, in gbaa we wa -yla, 'in wa yia we -yɔɛwɛnu. 'In wa ka we yibheli sazɔnɔ sa nu, -na -gbɛɛ na bhɔa, 'in wa yia dli zɔ nu, -mi tiea 'mi.

9 «Nu, wa 'gbɔ na bhuhoea -mi. In 'ni dɔdɔgv -nyimaa 'gbɔ -mi bhuhoea -mi, nu, -wa -in 'nyɛa 'mi, wa 'gbɔ na bhuhoea -mi. -We ka gbɔ -wa, wa mi -na -nɔ nya.

10 Nu, -wa weee mia na -nɔ nya, wa mi -na -nɔ nya. 'In nyima weee mia -na -nɔ nya, wa mi na -nɔ nya, 'in wa mnɔnia na 'ɛni.

11 Wamia mia, dɔdɔ -gv wa yia -slɔ -gwɛa, nu, -ami mia, in 'na 'ka dɔdɔ -gv -gwɛ: -na -gbɛ na yia mnia. -Mɔwɛlɔ -Dide, zɔ wa 'yliyɔ -na 'ɛni 'tite nya, 'ɛni -we -in 'nyɛa 'mi, wa 'ka 'wɔtɔ -bhlo, sa -ami -yɔ -mi 'sɔ mia -bhlo 'bhisa.

12 Bhla -we nya in mia wa glaa, in ka wa 'yliyɔzɔ -na 'ɛni 'tite nya, 'ɛni -we -in 'nyɛa 'mi.

In ka wa 'yliyɔzv, 'in nyime yabhlogbɔɔ 'ni mnɔ wa glaa, we 'ni ɔ 'kaa mnɔ 'wɔbhv. Mɔ 'kaa mnɔ, 'in -we mia cɛlida -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ, we 'ka lɛnv.

13 «'In -slɛɛn, in mi -na -gbɛ mnɔda. Da in mia -slɔ dɔdɔ -gv, wɛlnya ni na gbaa, wa 'ka na 'mɔna dli 'wɔ-ka, 'in we 'ka -bha -gɔzi.

14 In ka wa -na wɛli 'nye, 'in dɔdɔgv -nyima yia wa 'wɔnyɛ. -Maa -yɔ wa 'sɔ 'ni -mi -bhlo, 'sa -bhlokpade in -yɔ dɔdɔgv -nyima 'nia -mi -bhlo, we 'dɛɛ 'gbv wa yia -maa 'wɔnyɛ.

15 In 'ni -mi bhubhoeda -mi nu, -in 'ka wa dɔdɔ -gv -sa. -Innya, nu, bhubhoe na bhubhoea -mi -in 'ka wa 'yliyɔzv gbɔnyuuu dide kwɛɛ.

16 Wa -yɔ dɔdɔgv -nyima 'sɔ 'ni -mi -bhlo, -ami 'bhisa.

17 -Sa wa dɔdɔgv -nyima kwesi -na 'dɛ -yla gbɔzɔnv nya. Nu, -na wɛli mi gbɔzɔnv nya.

18 Sa -in tiea 'mi dɔdɔgv -nyimaa -gbɛ, 'sa -bhlokpade na tiea na 'binɔnya dɔdɔgv -nyimaa -gbɛ.

19 Na 'dɛ na wlaa -mi -yla wa 'gbv, 'in wa 'ka 'ya -mi -yla -mi 'piɛn.

20 «Nu, in 'ni -maa 'dɛbhloo 'gbv bhubhoeda -mi. Bhubhoe na bhubhoe 'yaa nyima -wa yia -maa wɛlu 'gbv 'mi dli -gv zva, wa 'gbv.

21 Bhubhoeda in mia wa 'dɛ weee 'ka -mi -bhlo, nɛɛ -mi -ami 'wɔ, 'in -ami -mi 'wɔ, nu, Dide, wa -yɔ -ain 'sɔ -mi -bhlo. We -ka 'sa -mi ni, 'in dɔdɔgv -nyima zva dli nu, -mi tiea 'mi.

22 'Nnimnie -we -in 'nyɛa 'mi, in ka we wa 'nye, wa 'ka -mi -bhlo, -ami -yɔ -mi 'sɔ 'bhisa.

23 -Ami mi wa 'wɔ, 'in -mi mi -ami 'wɔ, we -ka 'sa -mi ni, -bhlo wa yia -mia sazɔnv sa. 'In wa -ka -slɛɛn -bhlo -mi, 'in dɔdɔgv -nyima yibhelia we 'ji nu, -in ka 'mi tie, 'in sa -in -kalia na zɛ, 'sa -in -kalia wa zɛ.

24 «Dide, dɔdɔ 'nia -slɔ la -mi, -in -kali na zɛ, we 'dɛɛ 'gbv -in yia 'mi 'nimnie 'nye. -Slɛɛn, in 'yibha nu, -maa -in 'nyɛa 'mi, wa -yɔ 'mi 'sɔ -mi 'ya da na mnɔa, wa 'ka wee 'nimnie -yɔyi.

25 «Dide tikli, dɔdɔgv -nyima 'ni -mi -yi, nu, -ami -yi -mi, 'in na 'binɔnya -yia we 'ji nu, -mi tiea 'mi.

26 In ka wa -na 'ni -slolu, 'in -sloluda na yia we -tva, 'in sa -in -kalia na zɛ, wee zɛkalie 'ka wa 'wɔ -mi, 'in -ami 'ka wa 'wɔ -mi.»

18

'Slɔja kpaa -Zezu

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

1 -Zezu bhia -Lagɔ bhubhoe, ɔ -yɔ ɔ 'binɔnya -sɔa 'wɔ, 'in wa yia mnɔ. Wa mia mnɔda, -gbva -we wa laa Sedlon, 'in wa yia we 'wɔdi. Nu, su -kpaa yabhlo mi -mɔ, -bha -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya plaa.

2 Zudasɔ, ɔ -yi -mɔ da, -we ka gbv -wa, -mɔ -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya gbelia 'wlu zli tɔlvaa zli.

3 Nu, -Lagɔbudu 'kadɔv ɲwɛkonya -wa *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ Falizinyima tiea, we -yɔ Wlɔmv -slɔja, Zudasɔ -gali

wa 'yu, 'in wa yia wee su -
kpaá mni. Wa 'kaa -má nyini
ni, wa -yá 'napé -yá ylá yia yi,
-zugba 'sloja ka tugugblé kwéé.

4 -We weee 'kaa -Zezu yli, á
'dé -yi we, we 'déé 'gbu á yia
wa gbégbéin mni, 'in á yia wa
layibhaé: «'Lee, nyáá ka da a
talia?»

5 Wa néé: «Nazaletiyu -Zezu,
á da -a mia -talida.»

á néé wa -yláé: «-Ami -
wa.» (-Zugba Zudasi, -á mia á
wlada, mi -maa glaa.)

6 Da -Zezu gbaa wa -yla: «-
Ami -wa» ni, waa 'sloja yilia
gwe toun, 'in wa yia bhli.

7 á yia wa layibha -zakpa
'sáé: «Nyáá ka da a talia?»

'In wa néé: «Nazaletiyu -
Zezu, á da -a mia -talida.»

8 'In -Zezu yia we 'bigupali
wa -yláé: «In ka we ain -yla
gba pepe, -ami -wa. Ni, we -
ka na da a mi -talida, a 'tide -
maa mia dé 'yi, wa 'ka mni.»

9 -We mia da, 'mu á gbaa,
á wéli -we á gbaa 'cin we
'ka lenúú 'gbu: «Dide, nyima
-wa -in 'nyéa 'mi, nyimé
yabhlogbáá 'ni mná wa glaa.»

10 Ni, Simá Pieli ka
tugugblé kwéé. á -saa we
we tukpa 'wú, 'in á yia -
Lagóbubónyaa -kanyá 'kadúú
zálubhononyá we pa, 'in á yia
-máá lilikwé -yukwli -bha -
di. (á zálubhononyá wa laa
Malikusí.)

11 Ni, -Zezu néé á -yla: «Fa -
na tugugblé we tukpa 'wú. -Mi
dli 'wú, siasie 'kadú -we Dide
dia 'mi -yla la, in 'nia we zó
'yiligbea yi -wa yi?»

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54;
Lk 22.54)

12 Waa 'sloja -yá wa 'yu-
galinyá, we -yá Zuifúú -
Lagóbudu 'kadúú ñwekunya
kpaá -Zezu, 'in wa yia á gban.

13 Ni, Anasú -gbé wa kwaa
-á tia. -We ka gbu -wa,
Anasú -wa Kaifúú 'ñwóná dide.
Wee -zú nya, Kaifu -wa *-
Lagóbubónyaa -kanyá 'kadú.

14 Ni, Kaifu zwa Zuifúú 'yu-
galinya 'di, á néé: «We naní
'yli ni, nyimé -bhlo tli -amíaa
nyímaa 'gbu.»

*Pielu tia kpélie nu, á 'ni -Zezu
-yi*

(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68;
Lk 22.55-57)

15 Simá Pieli -yá -Zezúú
'binonyá yabhlo yia -Zezu
'bí mni. Ni, -Lagóbubónyaa
-kanyá 'kadúú -yi áá -Zezúú
'binonyá yabhlo -máni, we
'déé 'gbu -máá -yá -Zezu 'sá
yia áá -Lagóbubónyaa -kanyá
'kadúú -budunwéé pla.

16 Ni, Pieli yia 'pipee -
tu, 'yoo ñwéé. Toun, áá -
Zezúú 'binonyá yabhlo, -á -
Lagóbubónyaa -kanyá 'kadúú
'yia, 'in -máá yia 'tla. á gbaa
'yoo ñwekúñwóná -yla gbu, 'in á
yia Pieli -plali.

17 áá 'yoo ñwekúñwóná
néé Pieli -yláé: «áá nyiméé
'binonyá yabhlo -in -mia, we
'ni muú?»

Pieli yia we 'bigupali á -yláé:
«-Innya, -gba! -gba!»

18 Ni, ñwátlú mi yida. We
'déé 'gbu lubhononyá -yá -
Lagóbudu 'kadúú ñwekunya
yia -kosu 'yidi, -zugba wa
wáá. Pieli mi 'ya wa glaa
'wááda -kosu -yá.

-Lagobubonyaa -kanyo
'kadu yibhaa -Zezu la
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64;
Lk 22.66-71)

¹⁹ Nu, -Lagobubonyaa
-kanyo 'kadu mi -Zezu
laybhada, o 'binonya -yo -we
o slolua -gu.

²⁰ O 'palia we 'bigu, o nee:
«In ka nyuma weee -yla gba -
zejila 'wu. Nu, 'yli weee nya
na slolua -Lagobudunya zo
we -yo -Lagobudu 'kadu zo da
Zuifu weee gbelia 'wlu. 'In
gba gbu yabhlogbo'o 'wiemi.

²¹ 'Lee, -ami -na yibhaa la
yi? Nyuma -wa in -slolua, wa
-yi -we in gbaa, 'yibha we wa
la.»

²² -Zezu gbaa -we mia de ni,
-Lagobudu 'kadu nwekonyo
yabhlo mia -bha, o bea o -
yo, 'in o yia o 'kpa yukwli
'wu sobha. 'In o nee -Zezu -
ylae: «'Lee, sanee -na gbaa -
Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -
yla yi?»

²³ O nee -buduu nwekonyo -
ylae: «'Lee, gbu 'nyuu -mumu
in gbaa, -slolu 'mi we 'klv, 'in
we -ka nu, in 'ni gbu 'nyuu gba
ni, lee -lu ka 'gbu -na pa 'mi -
lua?»

²⁴ Toun, 'in Anasi yia 'sija
'yoo 'nye, wa 'ka -Zezu -
Lagobubonyaa -kanyo 'kadu
Kaifu -gbe kwa, -zugba o mi
gbuanda.

(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72;
Lk 22.58-62)

²⁵ Nu, Simo Pielu mi wee -
budu nwee 'woboda. Wa nee o
-ylae: «-Mi mia 'de o nyumee
'binonyo yabhlo -in -mia, we
'ni muu?»

O kpelia we, o nee: «-Innya,
yo -wa yo!»

²⁶ -Lagobubonyaa -kanyo
'kadu gaylo yabhlo mi -bha,
nyime o ka yukwli Pielu -dia
-bha, o kuda -nyime yabhlo -
wa. O lubhononyo nee Pielu
-yla: «Nu, -mi in 'yia da su -
kpa, -in -yo -Zezu 'so, we 'ni
muu?»

²⁷ Nu, 'in Pielu yia we -zakpa
tanu kpeli. Wee kpeli mi
o nwee, 'in -koko yia -bha -
bhlokpade gbogboe bhli.

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-
5; Lk 23.1-5)

²⁸ Nu, we 'bigu, wa -yo -Zezu
yia Kaifu -gbe 'bhu. *Wlomu
-nyime Pilatu, o pilu Zuifu
dudu 'wlu la, -moo -budu nwee
wa kwaa o. Zlupke tutu -
wa, Zuifu 'yugalnya 'ni wee
-budu zo pla. Wa -ka -moo pla,
-zugba wa ka puin pla wa tite
'yu. 'In wa -ka puin -ka ni, wa
'ni mnene wa 'ka *'Wozitilyu
'feti -gu -lu li.

²⁹ We 'dee 'gbu wa yia 'pipee
-tu, 'in Pilatu, o pilu Zuifu 'wlu
la yia 'tla. O nynia wa -yo la,
'in o yia wa laybha: «'Lee, gbu
-mumu a dili nyime mia?»

³⁰ Wa 'palia we 'bigu, wa
nee o -ylae: «-A -ka -mi
nyime mia de -la ni, -zugba
gbu nyumonyo -wa.»

³¹ Pilatu nee wa -ylae:
«Amiaa 'de 'bhu o 'wu, 'in a 'ka
o -yogbu 'wobhu amiaa titee
solu.»

Toun, 'in wa nee: «We -ka
nyumee -yogbu -a 'bhu 'wu, -a
'ni we 'klv -ka, -a 'ka o titlie -
dili.»

³² 'Sa -muu 'plia, -Zezuu weli
'ka gbuzonu -zee 'gbu. Sa o 'kaa
tli, wee weli ka we -slolu.

33 Pilatı plaa -budu zɔ, 'in ɔ yia -Zezu la. -Mɔɔ bɛa ɔ 'yu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Lee, Zuifvɔ 'wlulapilinyɔ -in -mia yi?»

34 -Zezu 'paha we 'bigv, ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbv -na yibha 'mı we laa? 'Lee, -na 'dɛ yibhaa 'mı we la yaayı, nyıma -putu la 'saa 'mı yi?»

35 Pilatı nɛɛ: «'Lee, Zuifv in -mia yi? Nı, -na 'dɛɛ Zuifv bhelia -yɔ -Lagɔbɔbɔnyaa -cian ka -mı 'mı -la. 'Lee, lɛɛ -lu -in nɔ lɛa?»

36 ɔ nɛɛ: «Na 'wlulapilɛɛ se mia, we'e 'bhv dɔdɔgv -nyımaa -gbɛ. We -ka yaa wa -gbɛ we 'bhv nı, -zugba na lubhonɔnya ka yaa jɛhgba gv, -mɔv yi 'wlv nı, Zuifv 'yugalnya kpa 'mı. Nı, -ınnya, we'e 'bhv dɔdɔgv -nyımaa -gbɛ.»

37 Pilatı nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Nı, nyımaa 'wlulapilinyɔ -in -mia, we 'nı mɔv?»

ɔ nɛɛ: «'Mv -in gbaa dɛ. We 'dɛɛ 'gbv wa yia 'mı gwalı. In 'ka gbv zɔnɔv dayinyɔ nya -mı 'gbv in yia dɔdɔ -gv yi. -Wa weee mia gbv zɔnɔv -nɔ nya, na wɛlı wa pɔlva yukwli.»

(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)

38 Pilatı nɛɛ: «Gbv zɔnɔv, lɛɛ -lu we -mia?» Pilatı bhıa -we mia dɛ gbagbıɛ, 'in ɔ yia -budu zɔ 'tla. ɔ mɔa 'pipeɛ Zuifv -gbɛ, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Nı, -we ka 'gbv in 'kaa nyıme nı gbv dıı, 'in 'yi we -yɔ.»

39 Amıaa lɛnɔgbv 'cın 'yibha nı, in 'tide -kaslɔnyıme yabhlo 'yi 'Wɔzıtıylı 'fetu bhla. 'Lee, a 'yibha nı, in 'tide

ain -yla Zuifv 'Wlulapilinyɔ 'yii?»

40 Wa 'kpıa 'wɔ, wa nɛɛ: «-Innya! -In 'na 'tide -mɔɔ mia dɛ 'yi -nı. 'Tide -Balabası 'yi -ain -yla!» -Zugba ɔ -Balabası mia, nyıme 'nyuuu 'dɛbhıe -wa.

19

1 Tɔvɔn, 'in Pilatı nɛɛ wa -yla nı, wa 'bhv -Zezu 'wɔ wa 'ka ɔ selıa mɔı.

2 'Slɔja maa 'wia -kloo, 'in wa yia we -Zezu 'wluo -pla. 'In wa yi 'yaa ɔ -bana zalv 'wɔpla, nyımaa 'wlulapilinyɔ 'bhısa.

3 Wa -ka ɔ -yɔ lanyıni -bhlo, -zugba wa nyania ɔ. Wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Zuifv 'wlulapilinyɔ, -na fɔv.» 'In wa sɔbhıa ɔ 'kpa yukwli 'wɔ.

4 Pilatı 'tlaa lv, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A pɔ yukwli -nya, nı, lv na laa ɔ ain 'pipeɛ, 'in a 'ka we 'wɔlanɔ nı, -we ka 'gbv in 'kaa nyıme nı gbv dıı, 'in 'yi we -yɔ.»

5 Tɔvɔn, 'in -Zezu yia 'tla, ɔ ka wee -bana zalv 'wɔ, 'in 'wia -kloo mia ɔ 'wluo. 'In Pilatı nɛɛ wa -ylaɛ: «ɔ nyıme nı!»

6 -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔbudu 'kadɔv ɛwɛkɔnya 'yia -Zezu -yɔ, 'in wa yia 'wɔkpıkpıɛ bhli. Wa nɛɛ: «Kɔlv ɔ *su -gv la! Kɔlv ɔ su -gv la!»

Pilatı nɛɛ wa -ylaɛ: «Amıaa 'dɛ 'bhv ɔ 'wɔ, 'in a 'ka ɔ su -gv lakɔlv. Nı, -we ka 'gbv in 'kaa ɔ gbv dıı, 'in 'yi we -yɔ.»

7 Zuifv nɛɛ ɔ -yla: «-A ka tite yabhlo, 'in wee tite nɛɛ nı, wa 'bha ɔ, -we ka gbv -wa, ɔ nɛɛ nı, -Lagɔɔ 'Yu ɔ -mia.»

8 Da Pilatı 'nva wa wɛlı nı, 'in ɔ nyana yia -gɔbhɔ.

9 ɔ plaa -budu zɔ, 'in ɔ yia -Zezu layibha: «Mɔ -na bhva?» Nu, -Zezu 'ni we 'yabhlogbɔɔ 'bigɔpali.

10 Tɔɔn, 'in Pilatɪ nɛɛ ɔ -ylae: «-In sisali ŋwe -gv -ami -ytaa? -Ami, in ka we se in 'ka -mi 'yitide, 'in in ka 'ya we se in 'ka -mi su -gv la kɔlv, 'lee, -in 'ni we 'ji -yi -wa yi?»

11 -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-In 'ni -lu yabhlogbɔɔ se -ka 'mi -gv, we 'ni -we ka se -Lagɔ 'nyea -mi 'wɔbhv. We 'dɛɛ 'gbv -mɔmɔ -laa 'mi -mi 'yu, ɔ gbɔnyuu 'yli we 'ka -na -nv -zi.»

12 Wee wɛli nu 'bigv, Pilatɪ 'yibha yaa ɔ 'ka -Zezu 'yitide, 'in Zuifv yia 'wɔkpɪkpɪ bhli. Wa nɛɛ: «-In -ka nyime mia dɛ 'yitide ni, -zugba -in 'ni Wlɔmɔv 'wlulapɪnyɔ 'kadɔv 'tale! Nu, nyime ɔ -ka gba: <Nyimaa 'wlulapɪnyɔ in -mia> -zugba -mɔɔ mi nyimaa 'wlulapɪnyɔ 'kadɔv tonyime nya.»

13 Pilatɪ 'nva wɛlɪnya ni, 'in ɔ yia -Zezu la ɔ 'ka 'tla. We 'bigv, 'in Pilatɪ yia gbɔwɔbhukpe -gv ladi. -Budunwɛɛɛ da -lɛ wa mnazia la tɔkpa nya, -bha -wa. 'Mv wa laa «Gabata» zuifwɛli 'wɔ.

14 Nu, 'yli -we nya wa mnazia wa 'dɛ la 'Wɔzɪtyli 'fɛtu 'gbv, wee yli -wa. 'Ylv nɪnia -glɔnyidi, 'in Pilatɪ nɛɛ Zuifv -yla: «Amiaa 'wlulapɪnyɔ ni.»

15 'In wa yia 'wɔkpɪkpɪ bhli. Wa nɛɛ: «'Bha ɔ! 'Bha ɔ! Kɔlv ɔ su -gv la!»

Pilatɪ nɛɛ wa -ylae: «'Lee, in kɔlv amiaa 'wlulapɪnyɔ su -gv laa?»

'In -Lagɔbɔbɔnyaa -cian yia we 'bigɔpali: «-Amiaa 'wlulapɪnyɔ -bhlogbɔɔ, Wlɔmɔv 'wlulapɪnyɔ 'kadɔ -wa.»

16 Tɔɔn, 'in ɔ yia wa -Zezu yoo 'nyɛ, wa 'ka ɔ su -gv lakɔlv.

*'Sbja kɔlva -Zezu su -gv la
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32;
Lk 23.26-43)*

'In wa -yɔ -Zezu 'sɔ yia mnɪ.

17 Wa 'kaa 'gbe 'tla ni, su -we -gv wa 'kaa ɔ la kɔlv, ɔ 'dɛ ka we -blɪgba. Wa mi mnɪda, 'in wa yia da -we wa laa 'Wluu 'Kɔaa da nɪni. (-Bha wa laa «Gɔbɔgɔta» zuifwɛli 'wɔ.)

18 -Bha 'sbja kɔlva -Zezu su -gv la. 'In wa yi 'yaa nyima -putu 'sɔ su -gv lakɔlv. 'Yabhlo mi -Zezuu lilisɔlv, 'in 'yabhlo mia ɔ kɔpɛsɔlv.

19 Pilatɪ nva su falv lɛ, 'in wa yia we -Zezuu su -gv lakɔlv. Wee su falv -gv ɔ cɛlia:

NAZALɛTYU -ZEU

ZUIFVU 'WLULAPɪNYɔ

20 Nu, Zuifv duun zɛlia -wee mia wee su falv -gv cɛlɪda. -We ka gbv -wa, da wa zɔa -Zezu su -gv, -bha cɪpa 'gbe 'kadɔ -yɔ, 'in wa cɛli we -zakpa ta: tia zuifwɛli 'wɔ, we 'bigv wɔmɔwɛli 'wɔ, 'bhie glɛkɪwɛli 'wɔ.

21 *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian zɛlia we, -bha wa mnɪa Pilatɪ -gbɛ, 'in wa nɛɛ ɔ -ylae: «-Mi cɛlia: <Zuifv 'Wlulapɪnyɔ> nu, we 'ni mnɪni we 'ka 'sa -tu! -In cɛli nu: <Nyime ni nɛɛ: -Ami -wa Zuifv 'wlulapɪnyɔ.> »

22 Pilatı 'paha we 'bıgυ, ɔ nεε: «-We in celiā, celiāda we tva.»

23 Da 'slɔja kulva -Zezu su -gυ la, 'in wa yia ɔ 'wɔplali dlili. Wa dlili we 'wɔ la -mnva, 'slɔjayu -mɔmɔ -ka -mi, -mɔɔ ka -mɔɔ -nu. 'In wa yi 'yaa ɔ -banaa zɔbana -zɔnu 'wɔbhu. Nu, wee -bana mi lvada 'naa kibhe -bhlo nya, we 'bhυ -bli -yɔ we 'ka bhυ -yɔ nyini. We 'ni pıpɛda -mi.

24 Wa nεε wa 'dekpva nyidiε: «-A 'na ylahı wee -bana -zɔnu -ni, nu, -a 'pa -nıgbi, 'in -ɔ ka -nu -yɔ we -ka -tv nu, -mɔɔ 'ka we 'wɔbhu.»

Nu, 'sa -we mia -Lagɔsɛbhε 'wɔ celiāda 'kaa sa 'pli. We nεε: «Wa ka na 'wɔplali dlili wa 'dekpva nyidi.

'In wa yia -nıgbi 'pa, ɔ yia na -bana 'bhaa, wa 'ka ɔ yibheli.» Nu, -we 'slɔja nva lε, mv mia dε.

25 -Zugba -Zezuu 'nyaa klaa, ɔ 'nyaa bhɔɔ klaa, Klopasu 'ηwnɔ Malii klaa, we -yɔ Magidala -ηwnɔ Malii mi -bha wee *su kwesi.

26 Nu, 'in -Zezu yia ɔ 'nyaa -yɔyi. ɔ 'bınɔnyɔ yabhlo ɔ ka zε ɔ -kalia, -mɔɔ mi ɔ 'nyaa kwesi. 'In ɔ nεε: «'Maa, amaa yu nu.»

27 We 'bıgυ, ɔ nεε 'bınɔnyɔ -ylae: «-Na 'nyaa nu.» Tɔɔn, we 'bhυ -bha 'wɔ, 'in ɔɔ 'bınɔnyɔ yia ɔ, ɔ 'dεε -gbε belı.

-Zezuu tlithε
(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41;
Lk 23.44-49)

28 We 'bıgυ, -Zezu -yi -slεεn we 'ji nu, -lu weee ka gba. 'In -we mia celiāda -Lagɔsɛbhε 'wɔ, we 'ka lenυυ 'gbυ, ɔ nεε: «In 'ka 'ma.»

29 Wee da mia, kalɔ nuυ nyida mi -bha. Wa faa -fuu wee kalɔ nu lv, wa bızia we suu * 'yliya 'wɔ, 'in wa yia we -Zezuu ηwε -yɔ belı.

30 Nu, ɔ 'maa wee kalɔ nu ni, we 'bıgυ, ɔ nεε: «We ka bhia!» ɔ -laa 'wlu zɔ tɔɔn, 'in ɔ yia tlı.

31 Nu, 'yli -we nya wa mnazıa wa 'dε la wa Nyapeylı 'gbυ, wee ylı -wa. Wee *Nyapeylı mia, 'yli -zɔnuυ 'debhie -wa. We 'dεε 'gbυ Zuıfv 'ni 'yibha nu, 'kwie -tv su -gυ wee Nyapeylı nya. We 'gbυ wa 'yugalınya yia Pilatı 'yoo -zlalia mni, wa 'ka waa nyımaa bhυ 'kate, 'in wa 'ka wa 'kwie su -gυ -sa.

32 Tɔɔn, wee da wa kulva waa nyıma su -gυ la, 'in 'slɔja yia -mɔ mni. Wa nynia -mɔ ni, 'in wa yia waa nyıma sɔ 'sɔ lv mia -Zezu kwesi bε. Wa 'kateā yabhlo bhunya, 'bhie, wa yia 'sɔnuυ -nu 'kate.

33 Wa nynia -Zezu -yɔ la, 'in wa yia we -yɔyi nu, ɔ ka tlı, we 'dεε 'gbυ wa 'ni ɔ bhunya 'kate.

34 Nu, 'in 'slɔjayu yabhlo yia -Zezuu gbacı zɔ tnu ɔ 'li nya. -Bha -bhlokpade 'pıɔn -yɔ 'nyu 'tlaa ɔ 'wɔ.

35 Nyıme -ɔ mia -bha we zlı, 'in -we 'plıa, ɔ 'yia we -yɔ, -mɔɔ -wa we dayınyɔ. Nu, wee gbunya ni ɔ gbaa, 'in a 'ka 'ya we dlı -gυ zv. ɔ gbυdayıwεlı mi gbυzɔnu nya, 'in ɔ -yi we 'ji nu, -we ɔ gbaa gbυzɔnu -wa.

* 19:29 Wee su mia dε, *isɔpυsu -wa.

36-We weee mia de 'plia, 'in -we mia celida -Lagosebhe 'wu, we 'ka lenv. We nee: «Wa 'na 'ka o 'kva yabhlogbo 'kate.»

37 'In wee 'sebhē kibhe yabhlo nee: «'In, ylaa wa yia -o ka gbaci -zo wa tva.»

38 Nu, nyime yabhlo wa laa *-Zezefv, Alimateyu -wa, o mi -Zezuu 'binonyo yabhlo nya zizewiem. -We ka gbv -wa, o mi Zuifv 'yugalinya soda. O nyime ni mnia Pilati 'yoo -zlalia o 'ka -Zezuu 'kwie 'wobhu. 'In Pilati yia we -yowwu. Toun, -Zezefv yia lv ni, 'in o yia -Zezuu 'kwie 'wobhu.

39 Nyime yabhlo wa laa 'Nikodemv, -moo yi 'yaa o 'bi mn. Nu, nyime -o mnia zlime -Zezu 'yia sabo, mo -wa. O mia mnida, o -yo -lasiklo botlv -nv 'so, 'in wa yia mn. 'Mv wa laa *mili -yo aluesi. We 'wvwbve mnēni we 'ka kilo glv -bhlo 'ya kugbua nyini.

40 -Zezefv -yo 'Nikodemv yia -Zezuu 'kwie 'wobhu. 'In wa yia o 'naapinya -we wa slua wee botlv -lasiklo -gv, -yo labibeli. Nu, 'sa Zuifv mnazia 'kwie -yo, 'bhie wa faa we gbawla 'wv.

41 Da wa kolva -Zezu *su -gv la, su -kpaam -bha. Wee su -kpaam, 'bhvka -lolu, -we 'wv wa 'nia -slv 'kwie yabhlogbo fa, we mi -bha.

42 Nu, 'yli -we nya Zuifv mnazia wa 'de la wa Nyapeyli 'gbv, wee yli -waa 'gbv, 'in wee 'bhvka cipa -bhaa 'gbv, wa yia -Zezuu 'kwie -mo fa.

-Zezu 'ni gbawla 'wv -mi
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

1 Nu, 'yli 'pli -bhlo, we 'sonv zlgv, dimasu nya, da zli 'nia -slv ladolu, 'in Magidala -nwno Malii yia gbawla -gv mn. Nu, wa ka zlime we kla tokpa -boklo 'kadv nya, 'in Malii -talia -bha ni, o 'ni wee tokpa -yoyi we nwee.

2 Toun, 'in o -yo -gwagwie yia Simo Piel -yo 'binonyo yabhlo, -o ka ze -Zezu -kalia, 'di kwa. O nee wa -ylae: «Wa ka -amiaa -Kanyo gbawla 'wvsa, 'in da wa zva o, -a 'ni -bha da -yi.»

3 Piel -yo o -Zezuu 'binonyo yabhlo ni -saa 'wv, 'in wa yia wee gbawla -gv mn.

4 -Gwagwie nya wa 'desobhie mia -mo mnida. 'In o 'binonyo -mōnu -gwagwie -zi Piel. Mōo nynia -mō tia.

5 O kwlia 'wv, 'in o yia 'naapinya -yoyi -bha lasluda, nu, o 'ni -mō pla.

6 Simo Piel yia o 'bi, o nynia, o plaa gbawla nukple, 'in o yia -mō 'naapinya -yoyi, -bha lasluda.

7 O ka 'ya 'naa -we wa gbvania -Zezuu 'wlu -yola -yoyi. Nu, wee 'naapi 'ni we -lima glaa -mi, we mi glida we 'dee saa da -putu.

8 -Mv 'bigv, 'binonyo -o nynia tia, o yi 'yaa gbawla nukple pla. O 'yia we -yo, 'in o yia dl zv.

9 (Nu, -we mia -Lagosebhe 'wv celida, wa 'ni -slv we 'wvlanv: nu, 'wv -Zezu yia -saa tlhlyna glaa.)

20

-Zezu 'talia Malii 'klv
(Mk 16.9-11)

10 Tɔɔn, 'bunɔnya sɔbbhie yia -budunwɛɛ lubhiti.

11 Nu, Malii mɪ -bha gbawla kwesi -zugba ɔ wi. ɔ mɪ wida, 'in ɔ yia 'wɔkwli ɔ 'ka gbawla nɔkplɛ 'yililabhl.

12 'In ɔ yia -mɔ 'anzɪ 'sɔ -yɔyɪ ladɪda da wa palɪa -Zezuu 'kwie la. Yabhlo mɪ ɔ 'wluu 'bigv, 'in yabhlo mɪa ɔ bhɔnyaa 'bigv. 'Wɔplalu 'pɔpa mɪa we 'wɔ.

13 Nu, 'in wee 'anzɪ yia Malii layɪbha. We nɛɛ: «Bhɔɔ, lɛɛ -lu wili aɪn a?»

ɔ nɛɛ we -yla: «Wa ka na -Kanyɔ -bha lasali, 'in da wa zɔa ɔ, in 'nɪ -bha da -yi.»

14 ɔ mɪ -we mɪa dɛ gbada, ɔ 'bhitia la, 'in ɔ yia -Zezu -yɔyɪ, ɔ 'nɪ we 'jiyibheli nu, -Zezu -wa.

15 'In -Zezu yia ɔ layɪbha: «Bhɔɔ, lɛɛ -lu ka 'gbv a wia? Nyɔɔ a nɔnu 'yilibula?»

Malii dli 'wɔ nu, su -kpaaa lubhonɔnyɔ -wa. Tɔɔn, ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Na zukpa -wa, we -ka nu, -mɪ 'bhu ɔ 'kwie 'wɔ, gba 'mɪ -yla da -in zɔa ɔ, 'in in 'ka ɔ 'bɔmni.»

16 -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Malii!»

Malii 'bhitia ɔ gbɛgbɛɪn la, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla zuifwɛli 'wɔɛ: «Wlaboni!» We ji -wa: «-Slolunyɔ.»

17 ɔ nɛɛ ɔ -yla: «A 'na kpali 'mɪ la -nɪ, in 'nɪ -slɔ Didee -gbɛ mni 'gbv. Nu, a mni a 'ka na bhelia -yla gbɛ: na Dide, ɔ mɪa amɪaa Dide nya, na -Lagɔ, ɔ mɪ 'yaa amɪaa -Lagɔ nya, ɔ -gbɛ na mni.»

18 Tɔɔn, 'in Magɪdala -ɲwɔ Malii yia -Zezuu 'bunɔnyaa -gbɛ mni, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «In

ka -amɪaa -Kanyɔ 'yɪ!» 'In ɔ yia -we -Zezu gbɛa ɔ -yla, we 'dɪ wa -sali.

-Zezu 'tlalia ɔ 'bunɔnya 'klv
(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

19 Wee 'yɪ -bhlokpadeɛ jibheza, 'bunɔnya yia 'wlugbeli -budu zɔ. Nu, wa ka -buduu klolo -gbali, wa mɪ Zuifɔv 'yugalɪnya sɔdaa 'gbv. 'In -Zezu yia wa glaa yi. ɔ 'yigbe wa nyɪɪ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «-Lagɔ 'nyɛ aɪn 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ!»

20 ɔ bhɪa we gbɛgbɛ, 'in ɔ yia ɔ -kwɪɛ wa 'klɔslolu, we -yɔ ɔ gbacɪ zɔ. Wa 'yɪa Nyɪmaa -Kanyɔ -yɔ, 'in wa yia 'mɔna li.

21 ɔ nɛɛ wa -yla -zakpa 'sɔnu nyaɛ: «-Lagɔ 'nyɛ aɪn 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ! Nu, sa Dide tiea 'mɪ, 'sa -bhlokpadeɛ na tiea aɪn.»

22 Wee wɛlɪnya nu 'bigv, ɔ 'paa wa -pɪpɛ -gɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «Zuzu 'Pɔpa -mɪ amɪaa -nu nya.

23 A -ka nyɪmaa gbɔnyuu 'wɔtɪ nɪ, 'in we 'gba bhɔa wa 'wlu. Nu, a 'nɪ nyɪmaa gbɔnyuu 'wɔtɪ nɪ, 'in we tɔa wa 'wlu.»

-Zezu -yɔ Toma

24 Da -Zezu yia wee -budu zɔ, -zugba ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa yabhlo wa laa Toma (-ɔ ka 'ɲnu -yɔgbalɪɲnɪ -wa -Zluya), ɔ 'nɪ -bha -mɪ.

25 Tɔɔn, 'bunɔnyaa pnu nɛɛ ɔ -yla: «-A ka -amɪaa -Kanyɔ 'yɪ.»

Nu, Toma nɛɛ wa -ylaɛ: «We -ka nu, in 'nɪ pɔɛndee 'bɪ 'yɪ ɔ -kwɪɛ, 'in in 'nɪ we 'bɪ 'wɔ na -kwɪtaya fa, 'in in 'nɪ ɔ gbacɪ zɔ na sɔ fa nɪ, in 'na 'ka we dli -gɔ zɔ.»

26 Ləkəwlu 'pli -bhlo, 'in -Zezuu 'binənya yi 'yaa 'wlug-beli -budu zə. Nu, Toma mī -bha. Wa ka -buduu klolonya -gbali, 'in -Zezu yia wa glaa yi. Ǿ nɛɛ wa -yla: «-Lagə 'nyɛ aɪn 'wɔtutvɛ -dlɔ!»

27 'In Ǿ nɛɛ Toma -ylaɛ: «Dɪ da -na -kwɪtaya, 'in yla da na -kwɪtɛ: bɛlɪda -na sɔ, 'in fa we na gbacɪ zə. 'Bhv dɪlɔvɔɛ 'bɪ, 'in -ɪn 'ka dɪ zɔ!»

28 Toma nɛɛ Ǿ -ylaɛ: «Na -Kanyɔ, na -Lagɔ!»

29 -Zezu nɛɛ Ǿ -yla: «-In ka 'mɪ 'yɪ, we 'gbv -na zɔa dɪ, we 'nɪ mɔv? -Wa 'nɪa 'mɪ 'yɪ, 'in wa zɔa dɪ, 'wɔtutvɛ -dlɔ mɪ -maa -nɔ nya.»

Wee 'sɛbhɛɛ wlu nɪ

30 -Zezu ka gwɛdigbɔnya tɔlvaa -zlo lɛnɔ Ǿ 'binənyaa 'yibadi, nɪ, -mɔv 'nɪ cɛlɪda -mɪ 'sɛbhɛ nɪ 'wɔ.

31 Nu, -we -nya mɪa da cɛlɪda nɪ, -bha we mɪa a 'ka dɪ zɔ nɪ, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -yɔ -Lagɔɔ Yu. 'In, a -ka Ǿ dɪ -gɔ zɔ, a 'ka 'yliyɔgagɛ 'yɪ Ǿ 'ɲnɪ nya.

21

-Zezu 'tlala Ǿ 'binənya 'klv Tibeliadɪnyu kwesi

1 -Mɔv 'bɪgɔ, 'in -Zezu yi 'yaa Ǿ 'dɛ Ǿ 'binənya 'klɔslɔlu Tibeliadɪnyu kwesi. Sa we 'plɪa mɔ nɪ:

2 Simɔ Piɛlɪ klaa, Toma (-Ǿ wa laa -Zɪuya) klaa, Natanaɛɪ (Galilee Kanagbe 'wɔ yu) klaa, Zebedee 'yua klaa, we -yɔ -Zezuu 'binənya -putu 'sɔ mɪ -bha.

3 Simɔ Piɛlɪ nɛɛ wa -yla: «'Nyu na mɪa -dɔa.» Wa nɛɛ

Ǿ -ylaɛ: «-Amɪa mɪ 'ya yida -a -yɔ -mɪ 'sɔ 'ka mɪ.» Wa mɪa, 'in wa yia 'glɔ 'wɔbhɔ. Nu, sabɔ weɛ 'plɪa nɪ, wa 'nɪ zibhi yabhlogbɔɔ 'bha.

4 Zɪ bhliɑ zɪzɪɛ, -zugba -Zezu mɪ -bha weɛ 'nyuu ɲwɛ -yɔ. Nu, Ǿ 'binənya 'nɪ we 'jɪyibheli nɪ, mɔ -wa.

5 Ǿ nɛɛ wa -ylaɛ: «!n! Nyime-sia, a 'nɪ zibhi 'bha -nyaa?»

Wa 'palia we 'bɪgɔ, wa nɛɛ: «!n, -a 'nɪ zibhi yabhlogbɔɔ 'yɪ!»

6 Ǿ nɛɛ wa -yla: «A viteli 'sowli amɪaa 'glɔv lɪlɪsɔlv, 'yɪa a yia.» Wa vitelia 'sowli, tɔv, zibhii -zlo -we wa 'bhaa, we 'wɔzuloo 'gbv, wa 'nɪ 'masɛɛn 'sowli 'nyu lv -sasɛ mneni.

7 'Binənyɔ -Ǿ ka zɛ -Zezu -kalia nɛɛ Piɛlɪ -yla: «-Amɪaa -Kanyɔ -wa!» Simɔ Piɛlɪ 'nɔa «-Amɪaa -Kanyɔ -wa!» tɔv, 'in Ǿ yia Ǿ -banaa -gɔbana 'wɔpla, nɪ, Ǿ ka we 'wɔsaa 'gbv, 'in Ǿ yia 'nyu lv -bho.

8 'In 'binənyaa pɪnɪ -yɔ 'glɔ yia yi, -zugba 'sowli mɪa yeda zibhi nya, wa gbize we 'wɔ. Nu, wa 'nɪ yaa 'nyuu ɲwɛ -yɔ latɔlv, sa 'bhisa 'mɛtlɪ glɔ gbu sɪsɪa wa -yɔ.

9 Wa 'tlaa -gɔgɔ -gɔ, 'in wa yia -bha -kapɔ 'yɪ. Zibhi mɪ 'yɪ, 'in 'floo mɪa -bha.

10 -Zezu nɛɛ wa -yla: «Zibhi -we a 'bhaa da nɪ, a -yɔ we tɔlvɑ yi.»

11 Simɔ Piɛlɪ -gblaa 'glɔ 'wɔ tɔv, 'in Ǿ yia 'sowli 'wɔgbize dɔdɔ. We mɪ yeda zibhi 'kadɪ nya, we ɲwɛ nɪnɪ zibhi glɔ gbesɔ 'ya kugbua lɛ ta (153). Nu, we zibhi -zu 'wɔ, 'in weɛ sowli 'yɪ.

12 -Zezu nεε wa -yla: «A yi a 'ka li!» Waa 'bunonya glaa nyime yabhlogboɔ 'ni ηwe -ka ɔ 'ka ɔ layibhae: «Nyɔɔ -in -mia?» Wa -yi we 'ji nu, Nyimaa -Kanyɔ -wa.

13 -Zezu bεa wa kwesi, ɔ 'bhua 'floo 'wɔ, ɔ dlilia we wa 'wɔla, 'in ɔ yia wa zibhi 'nye.

14 Nu, -Zezu -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wɔ, ɔ 'dεε slolue ɔ 'bunonya -ytaa -zakpa tanu mia dε.

15 Wa bhia lilie, -Zezu nεε Simɔ Pielɪ -yla: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kali na zε we -zi waa?»

ɔ nεε ɔ -yla: «ɪn, na -Kanyɔ, -in -yi we 'ji nu, in -kali na zε.»

-Mɔɔ nεε ɔ -ylaε: «'Nyε na bhlabhleyua.»

16 ɔ nεε ɔ -yla -zakpa 'sɔnu nyae: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kali na zεε?»

-Mɔɔ nεε ɔ -yla: «ɪn, na -Kanyɔ, -in -yi we 'ji nu, in -kali -na zε.»

-Zezu nεε ɔ -ylaε: «-Zε na bhlabhleε 'yliyɔzɔnyɔ.»

17 'In ɔ yia ɔ layibha -zakpa tanu nyae: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kali na zεε?»

Pielu -gu yia 'wɔ -tu -kɔɔn, nu, ɔ ka ɔ layibha -zakpa ta: «'Lee, -mi, -in -kali na zεε?» We 'gbu, ɔ nεε ɔ -ylaε: «Na -Kanyɔ, -in -yi -lu weee 'ji: -in -yi we 'ji nu, in -kali -na zε.»

-Zezu nεε ɔ -yla: «'Nyε na bhlabhle.

18 In nεε -mi -yla gbuzɔnu sa nu, da -in mia nyimesloyu nya ni, -na dε gbaa -na -cesli, 'in -na mnia mɔ -in 'yibhaa. Nu, -in -ka gɔ ni, -na sɔ -na yia 'wɔbhua, 'in nyima -putu yia

-na -cesli -gbaa, 'in wa kwaa -mi da -in 'nia 'yibha.»

19 (-We -Zezu gbaa dε ni, sa Pielɪ 'kaa tɪ, 'in ɔ 'kaa -Lagɔɔ 'ηni -mnunɪ ɔ -tɪtɪe 'wɔ, 'mɔ ɔ mia -sloluda.) 'Bhie, -Zezu nεε Pielɪ -ylaε: «'Yi 'mi 'bi.»

20 Pielɪ 'bhitia la, 'in ɔ yia wa 'ɪɔ -gbɛin 'bunonyɔ -ɔ ka zε -Zezu -kalia -yɔyi wa 'biyida. (Nyime -ɔ, wa mia zɪmε lida, -ɔ pɪlia -Zezuu gbɛgbɛin 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ layibha nu, nyɔɔ 'ka ɔ wla ni, mɔ -wa.)

21 Pielɪ 'yia ɔɔ 'bunonyɔ -yɔ, 'in ɔ yia -Zezu layibhae: «'In -mɔɔ mia da na?»

22 -Zezu nεε ɔ -ylaε: «ɪn -ka 'yibha nu, ɔ -tu -bha, 'in in 'ka lu yi ni, 'lee, lεε -lu -mɔɔ 'ka -mi nɔnɔa? -Mi, nɔ 'mi 'bi!»

23 Tɔɔn, 'in we 'di yia 'mni 'bunonya glaa nu, ɔɔ 'bunonyɔ -mɔni 'na 'ka tɪ. Nu, -Zezu 'ni gbae: «ɔ 'na 'ka tɪ.» Nu, ɔ nεε: «ɪn -ka 'yibha nu, ɔ -tu -bha, 'in in 'ka lu yi ni, 'lee, lεε -lu -mɔɔ 'ka -mi nɔnɔa?»

24 Nu, ɔɔ 'bunonyɔ -bhlokpade -wa we dayinyɔ, 'in mɔ cɛlia we. -A -yi we 'ji nu, -we ɔ gbaa, gbuzɔnu -wa.

25 -Zezu ka gbɔɔ -zloo tɔɔa lɛnu. Nu, sa we 'pɪa, we -ka 'sa wa cɛli we -bhlo -bhlo ni, we 'wɔzuloo 'gbu, wee 'sebhɛnya 'na 'ka yaa dɔdɔ weee -gu mneni.

-Zezuu tietienyaa lenugbonya

'Sɛbhɛɛ 'sɔnɔ -we Lukɪ ɔɛlia, mɔ -wa. Sa tia *-leglizinyaa gbɔ dia gwe, 'mɔ we gbaa -ain -yla. Nyuma 'sɔɔ -gɔgbɔ we gbaa -ain -yla tenyi tenyii: Pielɪ -yɔ *Pɔlv. Gbɔ ta wee 'sɛbhɛ nɪ slɔlua -ain: -we tia -Lagɔnyuma zɔa dli -gɔ, sa *Zuifu 'nia wee gbɔ -yɔɥwɪnɪ, we -yɔ -we Wlɔmɔ -nyuma nɔa -Lagɔnyuma 'wluo.

-Zezu nɛɛ, ɔ 'ka -Lagɔɔ Zuzu Pɔpa yoo 'pa

1 Na bheli Teofilɪ, -na fɔv! Na 'sɛbhɛ tianɔ 'wɔ, -we weee -Zezu nɔa lɛ, 'in ɔ -slɔlua, we 'ka we gwedɪda 'bhɔ, we 'ka ɔ yalimɪbhla yli, in ka we ɔɛli.

2 Nyuma -wa ɔ -saa -bha ɔ tietienya nya ɔ 'kaa yalɪ mɪnɪ, -we ɔ gbaa wa -yla Zuzu Pɔpaa 'tɪtɛ nya, mɔ nɪ.

3 -Zezu tlia, we 'bɪgɔ, ɔ yia ɔ 'dɛ ɔ tietienya 'klɔslɔlu -zakpa duun, wa we slɔlue nya nɪ, ɔ 'nɪ tli, ɔ -ga 'yliyɔ. ɔ li 'yli glɔ 'sɔ, -zugba ɔ tlah wa 'klɔ, ɔ gba *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlgɔ wa -yla.

4 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ tietienya 'sɔ mɪ lida, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «A 'na 'bhɔlv *-Zeluzalɛmɔgbɛ nɔkplɛ -nɪ. -We Dide gbaa ɔ 'ka ain yoo 'pa, -we ka gbɔ in gbaa zlimɛ ain -yla, a wɔ we.

5 Nɪl, *Zaan -mɔɔ ka nyuma batizee 'nyu nya, -bha -tɔ 'wɔ -sɛ, 'in -Lagɔ 'ka ain batizee Zuzu Pɔpa nya.»

Da -Zezu mɪa yali

6 -Mɔv 'bɪgɔ, -wa gbelia 'wlu -Zezu kwesi, wa yia ɔ layibha, wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Amɪaa -Kanyɔ, wee bhla -mɪnɪ nya, -na yia *Izlaɛlnyuma wa dɔdɔv 'wlulapɪle yoo 'nyɛa lv yɪ?»

7 -Zezu yia we 'bɪgɔpalɪ wa -ylɛ: «We bhla -yɔ we yli mɪa nɪ, we 'nɪ amɪanɔv gbɔ. Na Dide ka we zɔ. 'In ɔ 'dɛbhlogbɔɔ mɪnɛnia ɔ 'ka we lɛnɔ ɔ 'dɛɛ se nya.

8 Nɪl, amɪa yia 'tɪtɛ 'yia, Zuzu Pɔpa yia ain -gɔ lasibhlia, 'in a zɛa na gbɔdayɪnya -Zeluzalɛmɔgbɛ nɔkplɛ, Zudee -yɔ Samalii -dɔdɔv -gɔ, 'in we 'ka dɔdɔv bhloluda nyɪnɪ.»

9 Da ɔ bhia wee gbɔnya -mɪnɪ gbagbɛ, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wɔbhɔ yalɪ, -zugba ɔ tietienya mɪ ɔ 'bɪ ylada sa tenyii. -Mɔv 'bɪgɔ, yalɪpɔpa yia ɔ 'wɔzize. Wa'a 'yɪ 'maslɛɛn ɔ -yɔ.

10 Da -Zezu mɪa -mɔ 'yu bɛda, 'in ɔ tietienya mɪa ɔ 'bɪtalɪda yalɪ, -bha -bhlokpade, nɔkpasia sɔ kaa -bana 'pɔpa 'wɔ, 'tlalia wa 'klɔ.

11 -Maa nɛɛ wa -ylɛ: «Galilee -nyuma, -bhade a 'yiligbea, -zugba a yla yalɪ yɪ, lɛɛ ka 'gbɔa? ɔɔ -Zezu, -Lagɔ ka ɔ 'wɔbhɔ ain glaa, ɔ ka yalɪ mɪnɪ. Sa a 'yia da ɔ mɪnɪda yalɪ, 'sa -bhlokpade ɔ yia lɔyia.»

12 Tɔvɪn, -Zezuu tietienya 'bhɔa -gɔgɔ wa laa *Olivɔsunyaa -gɔgɔ 'wlu, 'in wa yia -Zeluzalɛmɔ lɔmɪnɪ. Wee -gɔgɔ mɪ -Zeluzalɛmɔ kwesi, we 'dɛ 'sɔ nyɪdɪ ka sa kilo -bhloo -kpɔa nyɪnɪ.

13 Wa plaa -Zeluzalemv ni, 'in wa yia komi yabhlo, -we mia -budu 'wlu zɔ mni. - Mɔ wa dilɔ la -benyi. Pielɔ klaa, *Zaan klaa, *Zake -yɔ Andlee klaa, Filipv -yɔ Toma klaa, Batlemii -yɔ Matie klaa, Alifee 'yu 'Zake klaa, 'Simɔ *Zelɔtv -yɔ 'Zakee 'yu Zudasɩ klaa, -maa mɩ 'ya wee -budu zɔ.

14 Wamɩa klaa, 'ɲwmi klaa, -Zezuu 'nyaa Malii -yɔ -Zezuu bhelia klaa, 'zlabhue zɔ wa 'dɛ weee gbelia 'wlu, 'in wa bhuhhoea -Lagɔ dli -bhlogbɔɔ nya dabɔv.

Matiasɩ wa -saa -bha Zudasu 'bigv

15 'Yli yabhlo nya, -Lagɔbhelia gbelia 'wlu, wa mneni wa 'ka nyɩmaa glv gbelibhlo nyni. Pielɩ -sɔa 'wv, ɔ 'yligbea wa nyidi, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ:

16 «Na bhelia, wɛli -we Zuzu 'Pɔpa gbaa 'cin, 'in wa celɩa *-Lagɔɛbhɛ 'wv, we mɩ nu, we nu ɛ. Zuzu 'Pɔpa ka Zudasu gbv gba nyɩmaa 'wlulapɩnyɔ *-Davidu ɲwe nya 'cin. Nyɩma -wa kpaa -Zezu, ɔ Zudasɩ -galia wa 'yu.

17 Zudasɩ mɩ zɩmɛ -amɩaa lɔnyimɛ yabhlo nya. Tietie -lubho -a nva, ɔ yia ɔ -nv 'yl.» (

18 'Gwezi wa 'pɛnɩa ɔ, ɔ gbɔnyuuu 'gbv, 'in ɔ yia we kpaa yabhlo 'wɔzɔlv, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ 'bha. ɔ 'sibhliɩ 'wlu, ɔ nɔkpla yia ɲwanɩ, 'in ɔ 'mɩv weee yia 'pipee 'mni.

19 -Zeluzalemv -nyɩma weee yia we 'nv. We 'gbv, wa yia wee kpaaa 'ɲni zɔ wa wɛli 'wv,

«Akɛlidama.» We ji -wa «'Pɩɔn -Kpaa.»

20 «Nu, we mɩ lɔvɛsbhe 'wv celɩdaɛ:

ɔ -budu -tv klo nya, nyimɛ yabhlogbɔɔ 'na - dilɩ we zɔ la -ni.»

'In we mɩ 'ya celɩdaɛ: ɔNyimɛ -putu nɔv ɔ 'bigv lubho.»

21 We 'gbv, nyimɛ yabhlo -bho -ain glaa, 'in sa Nyɩmaa -Kanyɔ -Zezu -sɔa 'wv titlie lv, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka we dayɩnya -zɛ. Nyɩma -wa -yɔ -ain 'sɔ nɔa, -zugba -amɩaa -Kanyɔ -Zezu -yɔ -ain 'sɔ mɩ dɔvɔv weee -gv 'plɩɩda, ɔ nyimɛ -zɛ wa lɔnyimɛ yabhlo,

22 'yli -we nya Zaan batizea -Zezu, we 'bhv we -yɔ, 'in we 'ka -Zezuu yalɩ -mni bhla yli.»

23 'In wa yia nyɩma 'sɔ wla: Matiasɩ -yɔ *-Zɛzɛfv wa laa Balisabasɩ, 'in wa la 'yaa Zutusɩ.

24 'Bhie, 'in wa 'dɛ weee yia -Lagɔ bhuhhoe dabɔv, wa nɛɛ: «Jɛjitape, -mɩ -yia nyɩma weee dli, waa nyɩma sɔ ni glaa, ɔ -in -saa -bha, -in -slolu ɔ -ain 'klv,

25 ɔ 'ka *tietienyɔ -zɛ Zudasu 'bigv. 'In lubho -we -mɔɔ 'tidea 'yi, ɔ 'ka we nv. Nu, 'bi -we ka 'klv Zudasɩ kaa, 'in ɔ yia -mɩv -gv mni.»

26 -Mɩv 'bigv, wa yia -nɩgbɩ 'pa, we yia Matiasɩ -gv bhliɩ. 'In ɔ yia -Zezuu tietienya kug-bua ɛ -bhlo glaa -bho.

2

-Lagɔ 'paa ɔ Zuzu 'Pɔpa yoo

1 *Pantɩkɔtv 'yli nynia ni, 'in -Lagɔnyɩma weee yia 'wlogbeli da yabhlo.

² Tṓṓn, -jiji yabhlo yia yali gba. We 'wlv sa -pɪpɛ 'kadɔ -we mɪ 'plɪda, 'in we yia -budu -we ka zɔ wa -dɪa la ye weee.

³ -Bha -bhlokpade, -we wa 'yia -yɔ, we 'wlv sa -kosuu mɪɔnya. We 'bhɔbhlɔa -yɔ, 'in we yia wa -gɔ ladi -bhlo -bhlo.

⁴ 'In Zuzu 'Pɔpa yia wa ye. Wa yia wɛli -putunya gbagbɛ bhli. Sa Zuzu zɔa we wa ɲwɛɛ, 'sa wa gbaa we.

⁵ Nu, Zuifɔ -wa zɔa -bha -Lagɔ, -wa 'bhɔa dɔdɔ weee -gɔ, -Zeluzalɛmɔ wa -dɪa la.

⁶ -Jiji -we gbaa yali da wa 'nɔa we, wa -zlo -yɔ -gwagwɛ yia -mɔ 'wlugbelia mɪ, -we nɔa lɛ, wa 'ka we 'yɪ. Wa nyinia -mɔ, we ka wa ɲwegaga -sɔbhali. -We ka gbɔ -wa, -Lagɔnyima mɪ wa wɛli gbada -bhlo -bhlo, -zugba wa nɔ we.

⁷ We ka wa -lvɛli, 'in wa yia -folu. 'In wa nɛɛ: «Aya, -mɔɔ 'nɪ -slɔ gbɔzɔnɔ! Nyima -wa mɪa dɛ -amɪaa wɛli gbada -nya, wa 'nɪ Galilee -nyimaa?»

⁸ Sa we nɔ, 'in wa gba -amɪaa wɛli -bhlo -bhlo, -zugba -a nɔ wea?

⁹ -Aɪn glaa, nyima -tɔlɔa mɪ Paati -nyima nya, tɔlɔa mɪa Medi -yɔ Elamu -nyima nya. 'In tɔlɔa bhɔa Mezopotami, Zudee -yɔ Kapadɔsɔ -dɔdɔ -gɔ, Pɔɔn -yɔ -Azii -dɔdɔ -gɔ,

¹⁰ Flizii -yɔ Panfilii, Ezipɔtɔ -dɔdɔ -gɔ, we -yɔ Silɛnɪgbe 'wɔ Libii -dɔdɔ -gɔ. Nyima -tɔlɔa 'bhɔa *Wlɔmɔ,

¹¹ Zuifɔ -yɔ nyima -wa zɔa Zuifɔ -Lagɔ dli -gɔ. Kletɪ -nyima -yɔ Alabɔnya mɪ -bha, 'in -zugba -a nɔ -Lagɔɔ lɛnɔgbɔ

'kadɪ wa ɲwɛɛ -amɪaa 'dɛɛ wɛli 'wɔ!»

¹² We ka wa -lvɛli. Sa wa 'kaa 'wlukɔɔn lapɔpali, 'sa 'nɪ -mɪ. 'In wa nɛɛ wa 'dɛkpɔa nyɪdɪɛ: «Sa -mɔɔ 'ji mɪa?»

¹³ 'In nyima tɔlɔa yia wa glapaliɛ bhli, 'in wa nɛɛ: «Nɔ wa lɔa 'wɔ, mɔ mɪa wa 'bhada!»

Pielɪ gbaa nyimaa -zlo -yla gbɔ

¹⁴ Pielɪ -yɔ tietienya kugbua lɛ -bhlo -sɔa 'wɔ, 'in ɔ yia nyimaa -zlo -yla gbɔ -gbagbɛ bhli wɛli 'tɪtɛ nyaɛ: «Amɪa Zuifɔ, 'in amɪa weee dɪa -Zeluzalɛmɔ la, -we mɪa 'plɪda, a 'nɔ we 'wɔla. 'In -we na yia gbaa, a pɔlɔ we yukwli 'nanɔɔ.

¹⁵ Sa a pɔpaliɛ dɛ we 'wlukɔɔn la, we 'nɪ 'sa -mɪ. Nɔ 'nɪ nyima nɪ 'bhada -mɪ, nɪ, zlɔkpa -lɛli gbomnɔanɔ 'wɔ -a mɪa da.

¹⁶ Nu, -we *-Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ -Zowɛli gbaa, mɔ mɪa -slɛɛn da lɛnɔda. ɔ nɛɛ nɪ, -Lagɔ nɛɛ:

¹⁷ «-We 'kaa lɛnɔ 'wɔbhlɔlu -ylɪnyaa zli mɔ nɪ.

Na Zuzu na yia nyima weee -gɔ lamnɛnia.

Amɪaa nɔkpasiyua -yɔ amɪaa 'ɲwnɪyua

yia gbɔɔ -falɪ 'paa.

Amɪaa nyimesia yia -li -yɔyɪa wa 'yli 'wɔ,

'in amɪaa nyɪsɔ 'ka 'ylaanya yla.

¹⁸ Cɪn, wee 'ylɪnya -mɪnɪ nya, na Zuzu na yia na lubhonɔnya

-yɔ na lubhonɔɲwnɪ -gɔ slua,

'in wa 'ka gbɔɔ -falɪ 'pa.

19 Gbu 'kadı na yia lenva yalı.
'In in 'ka gwedigbu lenv dudu -
gu.

'Pɔn klaa, -kosu klaa,
gbeylo -ylukpa klaa, mu -
wa.

20 Nikpise yia 'yɔ 'yɔliya 'wɔ
kpaá,
'in 'cɔ 'ka zamanı nɛɛ
'pɔn.

-Muu 'bɔgu, 'bhie, Nyımaa -
Kanyɔɔ yiyiyı 'kadu
ka 'ɲumɲa 'kaa yi.

21 'In nyɔɔ nyɔɔ -ka Nyımaa -
Kanyɔɔ 'ɲı la,
-Lagɔ 'ka ɔ gbu 'wɔsa. »

22 Pielı nɛɛ 'yae: «Izlaelu
nyıma, -we na yia ain -yla
gbaa, a pɔɔ we yukwli: -Lagɔ
ka Nazaletıyu -Zezuu 'tite ain
'kɔslolu. -Zezuu gbɛgbɛin
-Lagɔ nva ninee 'ɲıpalıgbu
klaa, gbu 'kadı klaa, we -yɔ
gwedigbu lɛ ain nyıdı. Amıaa
'de -yi we 'ji.

23 Wa 'kaa ain -Zezu yoo
'nyɛ -Lagɔ -yi we 'ji, 'in
ɔ dumagbu -wa, ɔ ka we
'wlukɔɔn lapɔpalı 'cın. A ka
-Zezu 'bha, a ka ɔ gbonyuu -
lenɔnya yoo 'nyɛ, 'in wa yia ɔ
*su -gu lakɔɔ.

24 -Lagɔ ka -Zezu 'wɔbhu
tıtıe lɔ, 'in ɔ yia ɔ tıtıe
siasıe 'llukpe -yɔdı, we se 'nı
-mı, ɔ 'ka tıtıe 'tite zɔ -tu.

25 Nyımaa 'wlulapınyɔ -
Davidı nɛɛ -Zezu daaɛ:

«Kɔmu na yia Nyımaa -
Kanyɔ -yɔ na 'de 'yu.

ɔ mı na lılısɔɔ, in yi bhlii
'gbu.

26 We 'gbu, na dlı 'wɔ gumu,
'in na ɲweɛ weli mı yeda
'mɔna nya.

'In na ku -ka tı, -zugba
nyapɛda we mıa:
na dlı 'te 'wɔ -Lagɔ -gu.

27 Nu, na -kanyɔ, -in 'na 'ka 'mı
tıtıe lɔtı
tıtınyaa dudu -gu.

-In 'na 'ka -na -mɔwɔnyɔ 'yi-
tide
ɔ 'ka 'bhɔka 'wɔ zɛnı.

28 -In ka 'mı 'yiyɔgagıe -we
'nıa bhıloluda -kaa
'yoo dasılu.

In -ka -mı 'yu -mı,
'mɔna -na yia 'mı yelia. »

29 Pielı nɛɛ 'yae: «Na bhelia,
amıaa zukpa -wa, a 'nyɛ 'mı
'yoo, in 'ka -amıaa dukpasa
-Davidı -gɔgbu gba kpɛɛn
kpɛɛn. ɔ ka tı, wa ka ɔ 'bhı.
'In ɔ gbawla mı -zɛɛn yı nya
-ain nyıdı.

30 Bhıa -we nya, nyımaa
'wlulapınyɔ -Davidı -gaa
'yiyɔ nı, ɔ mı -Lagɔgbu -
falıpanyɔ nya. 'In ɔ -yi we 'ji,
-Lagɔ ka ɔ -yla bı: nı, ɔ 'yuoyu
-kpɔ yia ɔ 'ɲumɲı 'wɔbhıa.

31 Nyımaa 'wlulapınyɔ
-Davidı ka we -yɔyı -mɔ
'yugbɛin nı, *Klısı, -Lagɔɔ -
Bhasanyɔ yia 'wɔsɔa tıtıe lɔ.
We 'gbu, ɔ nɛɛ nı, -Lagɔ 'nıa
ɔ tıtınyaa dudu -gu 'wɔbanıa
yi. 'In ɔ ku 'na 'ka zɛn gbawla
nukplɛ.

32 ɔ -Zezu, -ɔ ka gbu in mıa
da gbada, -Lagɔ ka ɔ 'wɔbhu
tıtıe lɔ, -amıa -mama mıa da,
-a 'de weɛ mı we -bhayınya
nya.

33 -Lagɔ ka ɔ 'wɔbhu ɔ
lılısɔɔ, 'in ɔ yia Zuzu 'Pɔpa 'yı,
-ɔ Dide -Lagɔ gbaa zıme ɔ 'ka
yoo 'pa. 'In ɔ yia ɔ Zuzu -ain
-gu slı, 'mı a mıa -yɔyıda, 'in
'mı a mıa 'nɔda -slɛɛn.

34-35 Nu, nyumaa 'wlu-lapilinyo -Davidi 'ni ci yali mni, 'in o nee o 'de nyae:

«Jejitape nee na -Kanyo -yiae:
«-In -di na lilisolo la,
'in in 'ka -na tonyima -na bhv zo lapali,
-in 'ka wa -gu no.» »

36 «Izlaelinyuma weee yib-heli we 'ji sazono sa: nu, o -Zezu a kulva su -gu la, 'mo -Lago nva Nyumaa -Kanyo -yo -Bhasanyo 'wu.»

37 Da wa 'nva welinya -mini, 'in we yia wa dli kwezi bhabha. 'In wa nee Pielu -yo tietienya tolva -yiae: «Bhelia, sa -a 'ka we nva?»

38 Pielu nee wa -yiae: «A 'bhiti amiaa dli, 'in wa batizee a 'de weee -bhlo -bhlo -Zezu Klisu 'hni nya. 'In -Lago 'ka amiaa gbunyii 'woti, 'in o 'ka o Zuzu 'Papa aun 'nye, o kwelu nya.»

39 Nu, -we -Lago gbaa o 'ka wla, we mi amia -yo amiaa 'yuaa -nu nya. We mi 'ya nyuma -wa mia 'pipu -nu nya, we mi nyuma weee -nu nya, -wa Jejitape, -amiaa -Lago 'kaa la.»

40 Pielu ka wa -yla weli tolva gba duun, o 'ka wa lu, 'in o 'ka wa dli late manu 'gbv. Onnee wa -yiae: «A hwnu 'pupvee gbv -yo, a vla mnomnonya gwe.»

41 Wa glaa nyuma duun yia Pielu weli -yohwnu, 'in wa yia wa batizee. Wee 'yli nya, nyuma -wa 'nye wa 'de -Lago yoo, wa yi sa nyumaa 'wlu kugbua le gbu nyi (3.000), 'in wa yia -Lagonyuma 'cin -gobhli.

-Lagonyumaa gbv lenu so

42 'Komuu, wa pulva tietienyaa gbv -sloluweli yuk-wli, 'in wa tua dabudu, bhelia -yo bhola 'bhisa. Dabudu wa lia, 'in wa dia wa 'floo 'wu, 'in wa bhuhhoea -Lago dabudu.

43 -Nyanigbo ka wa -kpalu -bhlo -bhlo, gbv 'kadu -yo gwedigbv -duunnya tietienya mia lenudaa 'gbv.

44 -Wa weee plaa -Lago, we bhla dabhlo wa mia, 'in dabudu wa -lu weee mia.

45 Wa -kakali -yo wa zozonunya wa paa pelu, 'in wa dlilia we 'gwezi wa 'dekpa nyidi. Sa -momoko ka -yogbv -ka -mi, 'sa wa nyea -mo.

46 'Yli weee nya, *-Lagobudu 'kadu zo wa gbelia 'wlu. 'In wa lia ladidifloo wa -budu hwee dabudu, * 'in wa lia wa 'sukwe 'muna -yo dli -dlu nya.

47 -Lagoo 'hni wa mnunia, 'in -zugba nyuma weee -wa mia wee 'gbe nukple, kwali wa 'hni. 'In 'yli weee nya, Jejitape saa nyuma gbv 'wu, 'in o palia wa -Lagonyuma -gu.

3

'Kukunyoyabhlo 'yia 'pupve

1 'Yli yabhlo nya, -Lago -bhuhhoe bhla bea, Pielu -yo Zaan 'so yia dabudu -Lagobudu 'kadu zo mni, wa 'ka -Lago bhuhhoe jibheyilu 'lelu tanu nya.

2 -Lagobudu 'kaduu plalida wa laa Plalida -Zonu, we kwesi nukpasu yabhlo o 'nyaa

* 2:46 'Sa -Lagonyuma ligbea -Zezuu tlithe, sa o -slolua we wa 'wobhlolu -lililuu lida.

gwahia, -zugba ɔ mi 'kuda, -bha ɔ dia la. 'Yli weee nya, ɔ nyima -yɔ ɔ yia -bha, 'in wa dia -bha ɔ la, ɔ 'ka nyima -wa plaa -Lagɔbudu 'kadu zɔ 'gwɛzi -zlalu 'gbu.

3 ɔ 'yia Pieli -yɔ Zaan 'sɔ plada -Lagɔbudu 'kadu zɔ, 'in ɔ yia wa -lu -zlalu.

4 Pieli -yɔ Zaan 'sɔ 'bhitia la, wa ylaa ɔ tenyii, 'in Pieli nɛɛ: «Yla -ain.»

5 'In ɔɔ nukpasu yia wa ylada -tu. ɔmɔ dlu nu, -lu yabhlo wa yia ɔ 'nyɛa.

6 'In Pieli nɛɛ ɔ -ylae: «In 'ni 'gwɛzi -ka, in 'ni -can -ka. Nu, -we in kaa, 'mu na yia -mi 'nyɛa: Nazalɛtiyu -Zezu Klisu 'ɛni nya, -sɔ 'wɔ, nɔ!»

7 'In ɔ yia ɔ lilisɔ -yɔ kpali, ɔ yia ɔ 'wɔbhu. -Bha -bhlokpade, ɔɔ 'kukunyɔɔ bhunya -yɔ we -kwikwianya 'temania la.

8 ɔ -blu 'wɔ -bhlogbɔɔ, 'in ɔ yia ɔ bhv 'sɔ -gu 'yiligbe, ɔ yia nɔnɔve bhli. 'In ɔ -yɔ wa 'sɔ yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ pla, nɔnɔve nya, 'wɔblubluɛ nya, we -yɔ -Lagɔɔ 'ɛni -zɔnɔv mnɛɛ nya.

9 'In nyima weee mia -bha, 'in wa yia ɔ -yɔyi nɔda, -zugba ɔ mnɛɛ -Lagɔɔ 'ɛni -zɔnɔv.

10 Wa ka ɔɔ nukpasu yibheli. Mɔ -dia -benyi -Lagɔbudu 'kaduɔ Plalɛda -Zɔnɔv la, -zugba ɔ zla -li. 'In nyanɔ yia wa 'wɔslo, 'in we yia wa -lɔɛli, -we yia ɔɔ nukpasuu 'gbu.

Pieli gbaa nyima -yla gbv -Lagɔbudu 'kadu zɔ

11 ɔɔ nyime 'ni Pieli -yɔ Zaan 'bi 'bhuda -mi, 'in nyima weee ηwegaga subhaa, -maa -yɔ

gwagwɛ yia wa gbɛgbɛin mni, -Lagɔbudu 'kaduɔ -kapue kaa bhv, wa lalia *Salomɔɔɔ 'ɛni, we zɔ.

12 Da Pieli 'yia gbv -mni -yɔ, 'in ɔ nɛɛ nyimaa -zlo -ylae: «Izlaɛlu nyima, lɛɛ ka 'gbv nyime -mɔnu 'pɔpɔve subhali ain ηwegaga? Lɛɛ ka 'gbv a yla -ain nɛɛ -amɛaa 'dɛɛ 'tite -yɔ -amɛaa -Lagɔɔ -yɔlanɛɛɛ nya -a jipe ɔɔ nyime -mɔni?»

13 *Ablaamu, *Izaki -yɔ *Zakɔbuɔ -Lagɔɔ -amɛaa dukpasu -Lagɔ ka ɔ lub-honɔnyɔ -Zezuu 'ɛni 'ylimani. Amɛaa 'dɛ ka ɔ wla nyimaa 'wlulapɛliɛnya -yla, 'in a yia ɔ kwɛɛ -sa Pilati 'yu, -zugba -mɔɔ 'yibha yaa -mɔɔ 'ka ɔ 'yitide.

14 A ka -Mɔwɔnyɔ mia Nyime Tiklu nya kwɛɛ -sa, 'in a nɛɛ Pilati -yla, ɔ 'tide nyimebhanyɔ 'yi ain -yla.

15 Sanɛɛ 'sa, a 'bhaa 'yliyɔgagieɛ -Kanyɔ. 'In -Lagɔ ka ɔ 'wɔbhu tɛtɛliɛnya glaa, -a mi we dayinya nya.

16 Nyime a yia dɛ -yɔ, 'in a -yia, -Zezuu 'ɛni 'tite -yɔ ɔ dli -gɔzɔzɔve 'nyɛa ɔ latɛɔ. -Zezuu dli 'wɔzɔzɔve jipea ɔɔ nyime -mɔni kpɛɛn kpɛɛn, sa a 'dɛ weee yia dɛ we -yɔ.

17 «'In -slɛɛn, na bhelia, in -yi we 'ji zɔzɔnɔv sa nu, a -yɔ amɛaa 'yugalɛnya 'sɔ, gbv -we a nɔa lɛ -Zezuu gbɛgbɛin, a 'ni we 'wɔyii 'gbv, a yia we lenv.

18 'In gbv -we -Lagɔ gbaa zlɛɛ ɔ gbv -falɛpanya weee ηwe nya, ɔ ka 'sa we lenv. ɔ nɛɛ zlɛɛ nu, sia -Lagɔɔ -Bhasanyɔ yia.

19 In nεε, a 'bhiti amiaa dli, a yi -Lagoo -gbε lv, 'in o 'ka amiaa gbonyii lamumni.

20 'In Jεjitapε 'ka ain nyapεbhla 'nye, -pupε 'ka ain -yopli. 'In Klisi, -Lagoo -saa -benyi -bha amiaa -nu nya, o 'ka o ain yoo 'pa, mo -wa -Zezu.

21 We mi nu, yali -Zezu Klisi yia -slo -tva, 'in -lu weee lamnazi bhla 'kaa nyini. Sa -Lagoo gbaa we zlume, o gbuu -falpanyaa -mawlv nuw ηwe nya, 'sa.

22 «'In, *Moizi nεε:
<Jεjitapε o -wa amiaa -Lagoo,
mo yia ain glaa
o gbuu -falpanyoo yabhlo -
bha -saa, -ami 'bhisa.
Amiaa 'dεε bheli yabhlo o yia
-zεa.

-We weee o yia ain -yla gbaa,
yukwli a yia we pulva.

23 Nyooo nyoo 'ni oo -Lagoo gbuu
-falpanyoo -mōnu
weli yukwli pulv,
-Lagoo nyima glaa wa yia
o -saa,
'in o 'ka labhu.»

24 'In we 'ka Samueli -gu gwedi, -Lagoo gbuu -falpanya -wa gbaa -bhlo -bhlo, wa 'dε weee ka 'ylinya -minu gbu gba.

25 -Lu -we -Lagoo 'kaa wla, o gbaa o gbuu -falpanyaa ηwe nya, we mi amiaa -nu nya. 'In *'wōsusloluε -we ka weli -Lagoo -yo amiaa dukpası bhla, -mōu mi 'ya amiaa -nu nya. Da o gbaa Ablaamu -ylae:

<-Na 'yuoyuaa 'gbu na yia
dudugv -nyima weee
'nyulanwaa.»

26 'In tia -Lagoo ka o lubhononyo yoo 'pa amiaa 'gbu. O ka o tie,

o 'ka ain 'nyulanwaa, 'in o 'ka ain amiaa lenogbu 'nyii 'bisa -bhlo -bhlo.»

4

Pielı -yo Zaan wa kwaa
*Zuifv gbwliwv dnya 'yu

1 Da Pielı -yo Zaan mia nyımaa -zlo -yla gbu gbada, 'in -Lagoo bonyaa klaa, -Lagoo budu 'kaduu ηwekōnyaa -kanyo -yo *Sadusenyıma yia -bha wa yli.

2 'In wa yia 'cε 'pa, da Pielı -yo Zaan 'so mia nyımaa -zlo -sloluda nu, -Zezu ka tıtlinya glaa 'wōso, mu slolua we nu, tıtlinya mneni wa 'ka tıtlie lv 'wōso.

3 Wa kpaaw, jibhe ka zoo 'gbu, wa yia wa -kaslvbudu zo -gueli.

4 -Mōu bhla, nyımaa -zlo -wa 'nua -Lagoo gbu, yia we -yōwnu. Wa nyini sa nyımaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu. (5.000)

5 -Mōu zlı zlı, Zuifv 'yugalinya klaa, nyıma kpası -yo -Lagoo titee gwesanya yia 'wlugbeli -Zeluzalemō.

6 Nyıma -wa mia -bha wa ηni nu: *-Lagoo bonyaa -kanyo 'kadu Anası, Kaifu, Zaan, Alεzandlı we -yo -Lagoo bonyaa -kanyo 'kaduu zōaylinyıma weee.

7 'In wa yia Pielı -yo Zaan kwa wa 'yu, 'in wa yia wa layıbhaε: «Se -mōmō nya a jipe oo 'kukunyōa? 'In nyoo ka 'ηni -gu a nu we lεa?»

8 Zuzu 'Pōpa yea Pielı, o nεε wa -ylae: «'Yugalinya, nyıma kpası,

9-a ka guzonyo-moni zovono -yla lenoo 'gbu, wa yibhaa -zeen yli nya -ain la, sa -a jipeli oo nyime 'wola?

10 A 'de weee yibheli we 'ji, 'in Izlaelinyima yibheli we 'jie: Nazaletiyu -Zezu Klisi a kulba su -gu la, 'in -Lago 'bhua 'wo tilitinya glaa, o 'hni nya nyime-moni 'pua, 'in o 'yiligbea da an 'yu.

11 Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wo -Zezuu daae:

<Tokpa-we amia-budusobhanya
-saa kwnee,
mu-zea-buduu gwigwiyli
-tokpa-zonu.> »

12 Pielu nee 'yae: «O 'debhlogbooo -gbe wa yia 'pupue. Nu, dudu weee -gu, nyima weee glaa, -Lago 'ni nyime -putuu 'hni wla, o 'ka -ain gbu 'wosa.»

13 Da *Zuifoo gbuwliwodinya 'yia Pielu -yo Zaaan dli telo -yo, 'in hwegaga yia wa sobha. 'In wa yia we -yoyi nu, nyima -kpua -yo-wa 'nia 'sebbe-yi, ma -wa. 'In wa -yi 'ya wa -Zezuu nononya 'cin nya.

14 'In wa yi 'yaa nyime o wa jipea -yoyi 'yiligbeda wa kwesi. 'In wa 'ni weli -ka, wa 'ka we 'bigupali.

15 'In wa nee wa -ylae: «A 'tla gbuwobhu -budu zo!» 'In wa 'dekpuu yia kpeli bhli.

16 Wa nee: «Sa -a 'ka waa nyima -manu nua? Wa ka gwedigbu leno, -Zeluzalemu -nyima weee ka -bha 'yi, 'in -a 'ni mneni -a 'ka we kpeli.

17 Nu, wee gbu -mini yi lam-neni nyima -nyidi -tapaa 'gbu, -a 'yiligbeli wa -glaweli nya!

Nyooo nyoo -o -ka -mi, wa yi o -yla gbu gba -Zezuu 'hni nya.»

18 Wa laa Pielu -yo Zaan, 'in wa nee wa -ylae: «A 'na gbali nyima -yla gbu -Zezuu 'hni nya -ni, 'in a 'na -slolu wa gbu we nya 'mnumnu -ni.»

19 'In Pielu -yo Zaan nee wa -ylae: «A 'yibha -slo amiaa 'de la. We nanu 'yli, -Lago 'yu, -a zu amia 'nonye yaayii, -a zu -Lago 'nonyee?

20 'A! Gbu -we ka da -a 'yia, 'in -a 'nua, -a 'ni mneni, -a 'ka gba -a 'nia we gba.»

21 Gbuwliwodinya yia wa 'ce -yo 'pali 'ya 'so. -Muu 'bigu, 'in wa yia wa 'yitide. Gbu -we ka 'gbu wa 'kaa wa 'khyie 'wupali, wa 'ni we 'yi. Nyima weee mi -Lagoo 'hni -mninida, -we nua lee 'gbu.

22 Nyime -o 'pua gwedi sa, o -zu mneni we 'ka -zoo glu 'so -guzi.

-Lagonyima bhubhoea -Lago

23 Da wa 'tidea Pielu -yo Zaan 'yi, 'in wa yia wa bheliaa -gbe mi. 'In -we *-Lagobobonyaa -cian -yo nyima kpasu gbaa wa -yla, wa yia we -sa ludi nya.

24 Da waa -Lagobhelia 'nua gbu -mini, 'in -maa yia -Lago bhubhoe bhli dabudu. 'In wa nee: «-Amiaa -Kanyo, -mi nua yali -yo dudu -yo gumunyu le, 'in -we weee mia we -gu -yo we nukple, -mi nua we le.

25 -Mi gbaa, Zuzu 'Pupa nya, -amiaa dukpasa -Davidu -o -wa -na lubhononyo, o hwe nyae: <Lee ka 'gbu dudugu -nyima weee di -zle la 'dee 'ylimanie nya?

LEE ka 'gbu wa pupali gbu -
kpa gba?

26 DUDU 'wlulapilinya-saa 'wu
tu nya,
'in nyimaa 'yugalinya yia
gwe 'pa,
Jejitape -yo o -Bhasanyo -
yo.»

27 Nu, gbuzonu -wa, -na
lubhononyo -Zezu o mia -
mawboda, -in -saa -bha, 'in -in
slua 'kpi 'wluo, *Ewlodu klaa,
Ponsi Pilati klaa, 'lakpanya -
yo *Izlaelu zwaylinyima ka o
-yo gwe 'pali, wee dudu -gu.

28 -We weee -in gbaa -na 'tite -
yo -na dumagbu nya pepe, 'mu
wa nu de le.

29 'In Jejitape, sa wa 'palia -
ain 'ce -yo, -in yia we. 'In -in
'temanu -na lubhononyaa dli
la, wa 'ka -na gbu gba.

30 -In -glo -na so 'wu, 'in
nyimaa jipee -yo gwedigbu
-yo gbu 'kadi 'kadi nu le, -
na lubhononyo -Zezu mia -
mawboda 'nyu nya. We -mi
'sa.»

31 Bhla -we nya wa bhia -
Lago bhubhoe, da wa -dia la,
'in -bha yia zuklu. 'In Zuzu
'Pupa yia wa 'de weee ye, toun,
wa yia -Lagoweli gbagbie bhli,
dli telu nya.

*-Lagonyima suslolua wa
zuzonoli 'wu da yabhlo*

32 Nyima weee -wa zua -
Zezu dli -gu, wa dli -yo wa
'wlukusun lapupalie -bhlo. 'In
nyime yabhlogboda gba nu,
onus zuzonunya mia, o 'de -
bhloo -nu -wa. Nu, wa zuzonu
weee mia, 'wu wa suslolua we
da yabhlo.

33 'Tite 'kadu yabhlo nya, -
Zezuu tietienya gbaa Nyimaa

-Kanyo -Zezuu 'wusogbu
tutlunya glaa. 'In -Lago 'nanu
'kadu yia wa 'de weee -gu
kwili.

34 Wa glaa bobabhanyo 'ni -
mi. -Wa weee kaa kpa -yo -
budunya, pelu wa paa we, 'in
wa -yo we -yogwazi yia.

35 'In wa -yo wee 'gwazi yia,
-zugba wa nye we -Zezuu ti-
etienya yoo. -Muu 'bigu, 'in -
maa dlilia we wa 'wula -bhlo
-bhlo, sa wa -yogbu -ka -mi, 'in
wa bhia we.

36 Sipluyu *-Zezefu, o -
wa *Leviii zwaylinyime, o
ka 'nyu -Zezuu tietienya zua
Banabasi, 'sa o mia. (Wee
Banabasi ji -wa, nyimaa dli
latemanuyo.)

37 Kpa yabhlo o kaa, 'in
o yia we pelu 'pa. O -yo we
'gwazi yia -Zezuu tietienyaa -
gbe mu, 'in o yia we wa yoo
'nye.

5

*Ananiasu -yo o 'nyu Safilaa
gbu*

1 Cun, nyime yabhlo o ka
nyu -wa Ananiasu -yo o 'nyu
Safilaa 'paa wa kpa pelu.

2 'In o -yo o 'nyu bhla weli
-bhlo, o yia we 'gwazii kibhe
'wuti o -nu nya, 'in o -yo we
tolu yia -Zezuu tietienyaa -
gbe mu.

3 'In Pielu nee o -ylae: «Anani-
asi, lee ka 'gbu *-Saatan yi -na
dli yea? -In ka Zuzu 'Pupa -yla
yotobhu, 'in -in yia wee kpa
'gwazi tolu 'wuti -na -nu nya.

4 Da -in 'nia -slu wee kpa
pelu 'pa, we mi -na -nu nya. 'In
-in 'paa we peluoo, we 'gwazi
mia, -na -nu -wa, we 'ni mu?

Lεε ka 'gbu -in yi sanεε -sokpa gbu pɔpala? We 'nɪ nyɪma -yla -in 'tɔbhɔ yo, -Lagɔ -yla -in 'tɔbhɔa we.»

⁵ Ananiasɪ 'nɔa wee wɛlɪnya -mɪnɪ, ɔ bhliɪa, -bha ɔ tliɪa. - Wa weee 'nɔa we, -nyanɪgbɔ yia wa -kpaɪ.

⁶ Nyimesia yia 'wɔsɔ, 'in wa yia ɔ 'naa -yɔzɔ, wa -yɔ ɔ yia mɪnɪ, 'in wa yia ɔ lazɔ.

⁷ 'Lɛɪ ta 'plɪa, 'in ɔ 'ɲwɔ Safilaa yia pla, -zugba -we nɔa lɛ, ɔ 'nɪ we 'ji -yi.

⁸ Piɛɪ yia ɔ layɪbha, ɔ nεε ɔ -ylaε: «A gba 'mɪ -yla gbɔzɔnɔ, -valɛ nɪ nya a 'paa amɪaa kpaɪ pɛɪv yi?»

'In ɔ nεε: «ɪn, we nya -a 'paa we pɛɪv.»

⁹ Tɔɔn, Piɛɪ nεε ɔ -ylaε: «Sa we mɪa, 'in a -yɔ amaa 'lowli yi wɛɪ -bhlo bhliɪa, 'in a yi -Lagɔɔ Zuzu laylaa? A -talɪ, -wa 'bhɔa amaa 'lowli lazɔda, wa 'yɪgbe -budunwεε, ma yi 'yaa ama yoo kwaa.»

¹⁰ -Bha -bhlokpade, ɔ bhliɪa Piɛɪu bhɔ -yɔ, ɔ yia tɪ. Nyimesia 'kaa pla, -zugba ɔ ka tɪ, wa 'bhua ɔ 'wɔ, wa -yɔ ɔ 'sɔ mɪa, 'in wa yia ɔ lazɔ ɔ 'lowli kwesi.

¹¹ *Leglizɪ weee -yɔ nyɪma -tɔɔa weee, -wa 'nɔa wee gbu -mɪnɪ, -nyanɪgbɔ yia wa -kpaɪ.

-Zezuu tietienya nɔa gwɛdigbɔ 'kadɪ lɛ

¹² -Zezuu tietienya ka gwɛdigbɔ -yɔ gbu 'kadɪ duun lɛnɔ nyɪma nyɪdɪ. -Lagɔbudu 'kadɔv -kapue wa laha Salomɔɔɔ palɔ 'kadɔv, we zɔ -Lagɔnyɪma gbelia 'wɪu, we bhliɪa wa ka dɪ -bhlo.

¹³ 'In nyɪmɛ yabhlogbɔɔ ɔ 'yɪ dɪ ɔ 'ka wa lɔbhɔ, 'in -zugba nyɪma duun mɪnɪ wa 'ɲnɪ.

¹⁴ 'In nyɪmaa -zlo, nɔkpasia -yɔ 'ɲwɔnɪ, -wa 'ɲwnua Nyɪmaa -Kanyɔɔ gbu -yɔ, 'in -maa yia -Lagɔnyɪma -gɔbhɔ.

¹⁵ 'In nyɪma yia guzɔnya 'yloogbɔ wɛɪɪe bhli. Wa yia wa -gbato -yɔ -bitanya -gɔ lapɪɪ. 'In bhliɪa -we nya Piɛɪɪ -ka 'plɪa yi, ɔ zuzu 'ka -ylɛε 'yabhloo -kpɔa -gɔ 'plɪɪ wa glaa.

¹⁶ Nyɪmaa -zlo yi 'yaa 'gbenya mɪa -Zeluzalɛmɔ kwesi 'bhɔ, 'in wa -yɔ guzɔnya -yɔ nyɪma -wa zuzu 'nyɪ mɪa 'kɪɪyɛ 'wɔpalɪda yia yi, 'in wa 'dɛ weee yia 'pɔ.

Wa kpaɪ -Zezuu tietienya

¹⁷ -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔv -yɔ -wa mɪa ɔ kwesi -wa weee -wa *Sadusenyɪma, zenyidɪ yia wa 'wɔbhɔ -Zezuu tietienyaa gbɛgbɛɪn. 'In -we wa 'kaa lɛnɔ, wa yia we wɛɪɪ bhli.

¹⁸ Wa kpaɪ -Zezuu tietienya, 'in wa yia wa -kasɪ 'wɔpa.

¹⁹ Nɪɪ, sabɔ, -Jejitapεε 'anzɪ yabhlo yia, 'in we yia -Zezuu tietienya 'ɲwε -kasɪbɔdu -kali. We wɛɪɪa wa, 'in we nεε wa -ylaε:

²⁰ «A mɪnɪ -Lagɔbudu 'kadɔv zɔ. 'In -we weee -wa 'yɪɪyɔgagɪe loluu gbu, a gba we nyɪma -yla.»

²¹ -Zezuu tietienya zɔa we wɛɪɪ 'nɔɲwε, 'in zɪɔkpε -papa, wa yia -Lagɔbudu 'kadɔv zɔ mɪnɪ, 'in wa yia nyɪma slɔɪe bhli.

-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi, wa yia gbuwliwodinya -yo Zuifoo nyima kpasu la, gbuwobhubhue 'kadu -yo. 'Bhie, wa yia nyima tie -kaslobudu zo, wa mni -Zezuu tietienya 'bu.

22 'In da 'sloja nynia -kaslobudu zo, -maa 'ni -mo wa yli. 'In -maa yia gbuwobhunyyaa -gbe lobbhiti, wa yia lodu -sa.

23 Wa nee: «-A ka -kaslobudu klada yli 'nanoo, -zugba we nwekunya 'yiligbe we nwee. Nu, da -a -kala we, -a 'ni -mo nyime yabhlogboo yli.»

24 Da -Lagobudu 'kaduu nwekunya -kanyo -yo -Lagobubonyaa -cian 'nua gbunya -mini, -we wa 'kaa 'wlukoon lapopal, wa 'ni we -yi. 'In wa yia wa 'de layibhae: «Lee -lu yli -Zezuu tietienya?»

25 Toon, nyime yabhlo 'tlala -bha, 'in -mo nee wa -ylae: «A -tali! Nyima -wa a 'paa -kaslu 'wu, wa mi -Lagobudu 'kadu zo nyima gbv -sloluda.»

26 'Bhie, -Lagobudu 'kaduu nwekunya -kanyo -yo o 'sloja yia -Zezuu tietienya 'bumni sa -dloo, wa 'ni we nu -gla nya, nyima yi wa gboku 'wobhaa 'gbv, nyan o mi wa dlu.

Wa kwaan -Zezuu tietienya gbuwliwodinya 'yu

27 Da wa -yo wa yia lu, 'in wa yia wa gbuwliwodinya 'yu kwa. -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi, yia wa layibhayibhie bhli.

28 O nee wa -ylae: «-A ka ayn -yla gba 'klv 'cici nya da nu, a 'na -slolu nyima gbv nyime -mounu 'nri nya -ni. 'In -mounu a nu de lea? A ka amiaa nyimaa gbvslolue lamneni -Zeluzalemv -gbe -kpabhie nukple. 'In a 'yibha a 'ka -ain o 'bhabhagbu 'wludi.»

29 Pielu -yo -Zezuu tietienya tolva yia we 'bigopalae: «-Lago -a 'kaa 'nunjwe zu, we 'ka nyima -zi.

30 Amia 'bhaa -Zezu, o su -gv lakolve nya. 'In -amiaa dukpasu -Lago yia o 'wobhu tltlinya glaa.

31 Nu, -Lago ka o 'wobhu o lilisob, 'in o yia o 'yiligbeli nyimaa 'Yugalinyo -yo wa Gbuvosanyo nya. 'In o 'ka *Izlaeli 'yoo 'nye, wa 'ka wa dli 'bhiti, 'in -Lago 'ka wa gbonyii 'woti.

32 Wee gbunya -mini, -amia mi we dayinya nya, 'in Zuzu 'Pupa -o -Lago 'nyea -wa zva o 'nunjwe, o mi 'ya we dayinyo nya.»

33 Gbuwliwodinya 'nua gbunya -mini, 'in we yia wa 'ce dlo la. Wa 'yibha wa 'ka -Zezuu tietienya 'bha we 'gbv.

34 Wa glaa, *Falizinyime yabhlo wa laa Gamalieli, -Lago titee gwesanyo -wa, nu, nyima weee zva o 'nunjwe, o -saa 'wu gbuwliwodinya nyidi, 'in o nee, wa wleli -slo -Zezuu tietienya -se.

35 -Muu 'bigu, o nee waa gbuwliwodinya -ylae: «Izlaelu nyima, gbv -we a 'kaa lenu waa nyima -manu gbvgebein, a zu amiaa 'de 'yliy o we 'gbv.

36 Nu, nyime yabhlo wa laa Tedasi, o 'tlaa, we 'bi 'ni 'wogwle, o yia o 'de la nyime -zonu. Sa 'bhisa, nyumaa 'wlu 'so yia o 'bi -bholu. Wa yia o 'bha, 'in -wa weee -bholua o 'bi, -maa yia lamno. 'In gbu -we o 'kaa lenu, we yia 'wutu bhe.

37 -Moo 'bigu, nyumaa zelibhla, Galileyu Zudası yia 'tla, 'in nyumaa -zlo yia o 'bibholu. 'In wa yi 'yaa -moo 'bha. 'In -wa weee -bholua o 'bi, -maa yia lamno.

38 -Sleen, in nee ain -ylae: a 'na ylahı nyuma -manı 'masleen -ni, a 'tide wa 'yi, wa 'ka mni. We -ka wa 'wlukusun lapupalıgbu -yo wa lenugbu mia, nyumaa -gbe we bhv, la we yia 'bhva.

39 Nu, we -ka -Lagoo -gbe we bhv 'pieın, a 'ni mneni a 'ka we lasa. A zu amıaa 'de 'yliyo, a -yo -Lago 'na golu tu -ni!»

'In gbuwliwudinya yia Gamalielu weli 'wuhınu.

40 Wa laa -Zezuu tietienya, 'in wa yia wa selı, 'in wa nee wa -yla, wa 'na gbalı 'masleen -Zezuu 'hıni nya gbu -ni. 'Bhie, wa yia wa 'yitide.

41 'In -Zezuu tietienya -yo 'muna yia gbuwliwudinyaa -gbe 'bhv, -we ka gbu -wa, -Lago ka we -yoyı nu, wa ka we 'klv, wa 'ka wa 'klyıe 'wupalı -Zezuu 'hıni nya.

42 'In sa zlı zha, 'sa wa tua -Lagoweli -sloluda, 'in wa tua -Lagoo -Bhasanyo -Zezuu Gbuozonu -gbada -Lagobudu 'kadv -yo wa -budunya zo.

Wa -sa -bha nyima gbeso, wa 'ka -Zezuu tietienya 'wusa

1 We bhla, 'in -Zezuu *'bunonya yia -gubho. -Lagonyuma -wa gbaa *glekiweli, ma palıa -Lagonyuma -wa gbaa zuifoweli -yla gbu lae: «'Ylı weee nya, wa -ka lililu dlilia yi, 'in wa dlva -amıaa -dugbanıwı 'wu.»

2 -Zezuu tietienya kugbua le 'so gbelia -Zezuu 'bunonya weee 'wlu, 'in wa nee wa -ylae: «-A -ka -Lagoweli sloluee 'yitide lililuu dliliee 'gbv, we 'ni 'ylinanı.

3 We 'dee 'gbv, bhelian, a -sa -bha -mo ain glaa nyima gbeso, -wa ka 'hıni -zonu nyima gbaa, -wa -Lagoo Zuzu yea, -wa -yia gbu, 'in -a 'ka wa wee lubho kwee zu.

4 'In -amıa 'ka -Lago bhuhhoe -yo -Lagoweli -sloluda -tu.»

5 -We wa gbaa, -wa weee mia -bha, 'in -maa yia we -yohınu. 'In Etienu -o zva dli, Zuzu 'Pupa mia yeda, 'in wa yia -bha o -sa, we -yo Filipu, Plokoo, Nikanoo, Timoo, Palimenası -yo Antioosu -yu 'Nikolaa, -o zu bhaa Moizu tite 'nohıe.

6 'Bhie, wa yia wa -Zezuu tietienya 'yu kwa. 'In -maa yia wa so 'wluo lapalı, 'in wa yia -Lago bhuhhoe.

7 'In -Lagogbu -yo lamnenie yia mni -tapa. 'In -Zezuu 'bunonya yia -gubho duun -Zeluzalemv. 'In *-Lagobubonyaa -zlo yia -Zezuu gbu -yohınu dli weee nya.

8 Etienı, ɔ kaa -Lagɔɔ 'nanı -
yɔ ɔ 'tite 'wɔ, mɔ nua gbɔ 'kadı
'kadı -yɔ gwɛdigbɔ lɛ nyıma -
nyıdı.

9 *-Lagɔɔbudu wa lalia «Galı
wa 'tidea 'yii» 'ɲı nyı, we
zɔ nyıma tɔlva -sɔlva Etienı
-yɔ 'wɔ. Waa nyıma -yɔ
Etienı kpɛlia, ma nı: Silenı -
yɔ Alɛzandlii gbee Zuıfɔ, we
-yɔ 'ya Silisi -yɔ -Aziıı Zuıfɔ.

10 Nu, gbɔyilo -Lagɔɔ Zuzu
'nyɛa ɔ, we nya ɔ gbɔaa 'gbɔ,
wa 'nı mneni wa 'ka ɔ lu.

11 'In wa yia nyıma 'wɔplalı
nı, wa gbɛ: «ɔ mı Moızı -yɔ -
Lagɔ vɛlıda, 'in -a yia we 'nu.»

12 'Sa wa 'bhua sa nyımaa
-zlo, nyıma kpası -yɔ -Lagɔɔ
titee gwesanyaa dlı 'wɔ, 'in
-maa yia Etienı kwesi bɛ,
wa yia ɔ kpa. 'In wa yia ɔ
gbɔwliwɔdınıya 'yu kwa.

13 Yɔgbɔɔ dayınıya wa -yɔ
wa yi 'yaa, 'in -maa nɛɛ: «ɔɔ
nyımɛ -mɔ nı, -amıaa -mɔwɔ
-Lagɔɔbudu 'kadɔ -yɔ Moızı
titee da ɔ gbɔaa gbɔnyuu
'kɔmɔɔ.

14 -A ka 'nɔ ɔ ɲwɛɛ nı, ɔɔ
Nazalɛtıyu -Zezu yia -amıaa
-Lagɔɔbudu 'kadɔ lamumnıa,
'in tite Moızı 'nyɛa -aın, ɔ 'ka
we 'bhiti.»

15 Gbɔwliwɔdınıya weɛ -
wa -dia -bha la, wa ylaa Etienı
tenyii, 'in wa yia ɔ 'klɔ -yɔyı
nɛɛ -Lagɔɔ 'anzi yabhloo klɔ.

7

Etienı gbɔaa -Lagɔgbɔ

1 *-Lagɔɔbɔɔnyaa -kanyɔ
'kadɔ yia Etienı layıbhaɛ: «-
We weɛ wa gbɔaa da -na daa,
gbɔzɔnɔ -wa yi?»

2 'In Etienı yia we 'bıgɔpalıɛ:
«Na bhelia -yɔ na didea, a pulɔ
'mı yukwli! 'Nınmı -Lagɔ
ka -amıaa dɔkpasa Ablaamɔ
'klɔtlalı Mezopotami -dɔdɔ -
gɔ. We ka lenɔ 'bhie, Ablaamɔ
yia Alaan -dɔdɔ -gɔ mni.

3 -Lagɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ:
<In 'bhɔ -na nyımaa -gbɛ,
-na dɔdɔ -gɔ,
'in dɔdɔ -we na yia -mı
'klɔslɔlua,
-in mni we -gɔ.»

4 Ablaamɔ 'bhɔa Kalıdee -
dɔdɔ -gɔ, 'in ɔ yia Alaan mni.

«ɔ dide tlia, -mɔɔ 'bıgɔ, 'in -
Lagɔ yia ɔ 'wɔbhı Alaan -dɔdɔ
-gɔ, 'in dɔdɔ -we -gɔ a dia -zɛɛn
da la, 'in ɔ yia -bha ɔ -la.

5 -Mɔɔ bhla, -Lagɔ 'nı
Ablaamɔ -lu yabhlogbɔɔ 'nyɛ.
Dɔdɔ kibhe 'kienyilɛ -we
'wɔa bhɔɔ 'bı, ɔ 'nı 'dɛbhie -
gbolu we ɔ 'nyɛ. 'In -Lagɔ nɛɛ
Ablaamɔ -yla, we dɔdɔ ɔ yia
ɔ 'nyɛa, 'in we 'ka ɔ 'yuoyua
'lɔɔ -yuoyuaa -nɔ -zɛ, ɔ 'bıgɔ.
'In -zugba Ablaamɔ 'nı 'yu
yabhlogbɔɔ -ka.

6 -Lagɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: <Na
'yuoyua yia 'lakpa -dɔdɔ -gɔ
ladia. 'In wa 'ka -mɔ galı -zɛ,
wa 'ka wa 'klyıɛ 'wɔpalı -zɔɔ
'wlu 'sɔ nɔkplɛ.»

7 'In -Lagɔ nɛɛ 'yɛɛ:
<Nyıma -wa ka galı wa yia -
zɛa,
-maa -yɔgbɔ na yia
'wɔbhua.

-Mɔɔ 'bıgɔ, lɔ wa yia yia,
'in wa 'ka 'mı bɔbɔ -seli.»

8 'Bhie, -Lagɔ yia *'wɔsuslɔlue
ɔ -yɔ Ablaamɔ nyıdı zɔ. -
We -slɔlua we mɔ -wa *knı
'wɔpapıɛ. 'Sa Ablaamɔ gwalia
ɔ 'yu Izakı, we 'ylı gbɛtaa zlı,
'in ɔ yia ɔ knı 'wɔpa, 'in Izakı

yia-moo 'yu Zakobu kni 'wopa, 'in Zakobu 'yua kugbua le so mia -amiaa dukpası nya, 'in o yia wa kni 'wopa.

9 «Amiaa dukpası nua *-Zezefu zenyi, 'in wa yia o pelu 'pa gaylo nya Eziputu -dudu -gu. 'In -Lago -yo -Zezefu 'so mi.

10 -Lago ka -Zezefu siasie 'wusa, 'in o yia o gbuyilo 'nye, o 'ka Eziputu dudu 'wlulapilinyo *Falaon dudu namani. 'In -moo yia o Eziputu zozonu weee -yo -moo 'dee -buduu 'yliyozonyo 'wonu.

11 «Iwo 'kadu ka Eziputu weee -yo Kanaa -dudu -gu yi. We mi siasie 'kadu nya. -Amiaa dukpası 'i 'yi lililu wa'a li.

12 Da Zakobu 'nua nu, lililu mi Eziputu -dudu -gu, 'in o yia -mo -amiaa dukpası tie tia -bhlo.

13 Da wa -zakpa 'sonu mia, 'in -Zezefu yia o 'de -slolu o bhelia -yla. -Bha Falaon yibhelia -Zezefu zwaylinyuma.

14 'In -Zezefu yia nyuma tie, wa mi o dide Zakobu -yo o zwaylinyuma 'bu. Wa nyumaa glu ta 'ya kugbua le gbu.

15 'In Zakobu yia Eziputu mi, -mo o tliia, 'in -mo -amiaa dukpası toba tili 'yaa.

16 'In wa yia wa 'kwie Sisemogbe 'wo kwa, 'in 'bhoka -we Ablaamu zaa 'gwezi nya Amoo 'yua kwee, 'in wa yia we 'wo wa 'bhulu -mo Sisemu.

17 «Gbu -Lago gbaa zime Ablaamu -yla, da we leno bhla nynia, 'in Zuifu yia zumanı Eziputu -dudu -gu.

18 Nyumaa 'wlulapilinyo -lolu o 'nia -Zezefu yibheli, 'in

-moo yia Eziputu -dudu 'wlulapili.

19 'In o nyumaa 'wlulapilinyo -moni yia -amiaa nyuma -dawli 'wonu. O nee -gla nya, wa 'tide wa 'yuyolua 'yi-maa 'ka tli.

20 «We bhla wa gwalia Moizu. O nani 'yli, 'in o nania -Lago dudu bhabha. Wa 'nyenu o 'cu ta o didee -budu zo.

21 Da o didea palia o la, wa 'bhua o lu, Falaon 'Iwonyu yia o 'wobhu. 'In o yia o zu o 'dee 'yu 'bhisa.

22 'Sa wa -slolua Moizu gbu weee Eziputu -nyuma -yia. 'In o yia nyume 'tite -ze, o nyewe weli -yo o lenugbonya 'wu.

23 «Da o 'yia -zu glu 'so, 'in o nee, o bhelia Izlaelinyuma o mia 'yia.

24 Moizu 'yia Eziputu -nyume yabhlo, -zugba o mi Izlaelinyume yabhlo 'klyie 'wopada, 'in o yia -moo lupa, 'in o yia Eziputu -nyume 'bha.

25 Omoo dlu, 'wu o bhelia yia we lanua nu, 'mo -Lago yia 'wobhua, 'in o 'ka wa gbu 'wusa. 'In wa 'ni we 'wulanu.

26 -Muu 'bigu, zli zha, 'in Moizu yia Izlaeli -yilaasi 'so guda yli. 'In o 'yibha o 'ka wa 'wosuslolu, 'in o nee wa -ylae: «Na 'talea, amia mi bhelia nya, lee ka 'gbu a popali 'klyie 'waa?»

27 «'In o mia o -libheyi 'klyie 'wopalida, 'in -moo yia Moizu 'su, 'in o nee Moizu -ylae: «-In 'bhulu 'mi 'yula!

Nyoo pali -mi la -amiaa 'yugalinyo

-yo -amiaa gbuwobhunyo nya?

28 Sa -in 'bhaa Eziputoyu
zobha,
-in 'yibha -in 'ka 'sa -amı
'bhaa?)

29 Moizi 'nva welinya -mını,
toun, o yia -flii -bho, 'in o yia
Madian -dudu -gu mni. -Mo o
gwalia nukpasia 'so.

30 «-Zuu glu 'so 'plia, da
beblee *Sinaii -gogo mia -bha
-Lagoo 'anzi yabhlo 'tlalia
Moizi 'klv, misa -gu -su teklee
mia sida we -kosuu miw 'wu.

31 Da Moizi 'yia we -yo, 'in
nwegaga yia o subha. O mi -
bha beda o 'ka we yla, 'in o yia
Jejitapee weli 'nu, mu nee o -
ylae:

32 <-Amı -wa -na dukpası -
Lago.

-Amı -wa Ablaamu,
Izaki -yo Zakobu -Lago.)
'In Moizi yia telie bhli nyanö
nya o 'ni 'masleen 'yibha o 'ka
-bha -talı.

33 Jejitapee nee o -ylae:

<-In -sa -na -sakwla bhı 'wu.
Da -in mia de, -mowlo -da -wa.

34 In ka na nyımaa sıasie -yoyı
Eziputu -dudu -gu.

'In in yia wa wieweli 'nu,
'in in yia lasibhli,
in 'ka wa gbu 'wosa.

-In yi, in 'ka -mı tie Eziputu -
dudu -gu.)

35 «Oo Moizi -o Izlaelnyıma
-saa zlıme kwnee, 'in wa yia
o -yla gbae: <Nyoo palı -mı la
-amıaa 'yugalnyo -yo -amıaa
gbuwobhunyö nya?>, 'moo Jeji-
tape tiea wa 'yugalnyo -yo wa
gbuwosanyö nya, -Lagoo 'anzi
-o 'tlalia o 'klv misa -gu -su
tekleee nyıdı, o so nya.

36 Moizi -saa Izlaelnyıma
Eziputu -dudu -gu. 'In o yia gbu

'kadı -yo gwedıgbonyı lenu
Eziputu -dudu -gu, *gumunyu
Zalu -gu, we -yo da beblee zuu
glv 'so nukple.

37 «Oo Moizi gba 'yaa
Izlaelnyıma -ylae:

<-Lago yia ain o gbuu -
falıpanyo yabhlo yoo
'paa,
'mı 'bhısa.

Amıaa zıaylınyıme yabhlo o
yia -mıa.)

38 Da Izlaelnyıma gbelia
'wlu da beblee, oo Moizi mı
-bha. Mo -zea 'kolv, -Lagoo
'anzi gbaa o -yla gbu Sinaii -
gogo 'wlu -yo -amıaa dukpası
nyıdı. Mo -yla -Lago gbaa
'yliyogaweli, 'in o yia we -ain
-yla gba.

39 «'In -amıaa dukpası 'nı
'yibha wa 'ka o 'nonwe zu. 'In
wa yia o kwnee -sa, wa dlı
'yibha wa 'ka Eziputu -dudu -gu
lobhıti.

40 Wa nee *-Awloön -ylae:

<-In nu -ain -yla -Lagonyı le,
we 'ka -ain 'yugalı.

Nıı, oo Moizi -o -saa -ain
Eziputu -dudu -gu,
-we ylia o, -a 'nı we -yi.)

41 Toun, wa yia 'bhliyu bhla,
'in wa yia we bubo. Wa soo
lenulu ka wa 'muna 'wulaa
'gbv, 'in wa yia we 'fetı -sa.

42 'In -Lago yia wa -blıgv palı.
O yia wa kwe -yösa, wa 'ka
yalılı bubo. We mı 'sa celıda
-Lagogbuu -falıpanyaa 'sebhe
'wöe:

<Izlaelnyıma, 'lee -amı a 'nyea
'noölunya
-yo -zıla buböluu töba,
-zıuu glu 'so nukple da
beblee yi?

43 -Innya! A ka amiaa -lagɔ wa laa Molokuu 'naabudu -yɔ -lagɔ wa laa Wlefanu zuzu 'wɔbhu.

Nu, -li a nua le, a 'ka we bɔbɔ, mu -wa.

We 'gbu na yia ain gali -zeli dudu -putu -gɔ, Babilonugbe lu 'pɪɪ. »

44 Etien nɛɛ 'yae: «-Amiaa dukpasɪ ka bhaa *'naabudu yabhlo kaa 'wɔlanɔnnɔee 'sɛbhɛɛ 'gba zɔ, -mɔ da beblɛɛ. Sa -Lagɔ 'paa we ηwɛɛ Moizɪ -yla, 'sa wa nua we. Nu, ɔ nɛɛ Moizɪ -yla, we 'yli -we ɔ 'yia -yɔ, ɔ nu we le.

45 -Muu 'bigu, 'in -amiaa dukpasu 'yua yia wee *'naabudu 'wɔbhu -maanɔ nya. *-Zozue -gali wa 'yu, nyima -Lagɔ vua wa 'yu, 'in wa yia -maa dudu -gɔ ladia mni. 'In wa -yɔ wee 'naabudu yia -mɔ mni. 'In we yia -bha -tu tiklu, 'bhie, nyimaa 'wlulapɪnyɔ -Davidu nu bhla yia nyini.

46 -Davidɪ ka -Lagɔɔ 'nanɪ 'yɪ, 'in ɔ yia -Lagɔ 'yoo -zlali ɔ 'ka Zakɔbɔɔ -Lagɔɔ -budu 'sɔbha.

47 'In nyimaa 'wlulapɪnyɔ *Salomɔɔ 'sɔbhaa wee -budu -Lagɔ -yla.

48 «'In, -zugba, Yali -Lagɔ'ɔ -dɪ nyimɛ 'sɔbha 'sɔbha -budu zɔ la. Sa -Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ gbaa we 'sa.

49 Jeitape nɛɛ:

«Yali -wa na 'ηnɪmnɪkpe, 'in dudu -gɔ na dia na bhɔ la.

-Budu -mɔmɔ a mneni a 'ka 'mi -yla 'sɔbha?

'In da in mneni in 'ka ladia?

50 'Lee -amɪ 'nɪ we 'dɛ weee lalaa?»

51 Etien nɛɛ 'yae: «-Glaciaan yukwliyɔsulonya, amiaa dɪ -yɔ amiaa yukwli mɪ 'wɔsuluda -Lagɔɔ lalawɛɪ -yla. 'In a zɔa -gla Zuzu 'Pɔpa -yla 'kɔmɔɔ. A 'wɔ sa amiaa dukpasɪ!

52 -Lagɔgbɔɔ -falɪpanyɔ -mɔmɔ amiaa dukpasɪ 'nɪ 'kɪyɪe 'wɔpalia? 'In -wa gbaa zɪmɛ Nyimɛ Tiklu yabhlogbɔɔɔ yiyigbu, wa ka -maa 'bha. 'In -slɛɛn, 'mɔ a wlaa, 'in a yia ɔ 'bha.

53 -Lagɔ ka ɔ tite ain yoo 'nyɛ -Lagɔɔ 'anzu sɔ nya. 'In a 'nɪ we 'nɔηwɛ zɔ.»

Etien tɪtɪe

54 Da gbɔwliwɔdɪnya 'nua wɛɪnya -mɪnɪ, 'in 'cɛ yia wa dɔ yi. Wa lia gla 'wɔ, 'in wa yia Etien 'cɛ -yɔ 'pali.

55 Zuzu 'Pɔpa mɪ Etien yedaa 'gbu, ɔ ylaa yali, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ηnɪmnɪe 'kadu -yɔyɪ, -zugba -Zezu 'yɪligbe -Lagɔɔ lilisɔɔ.

56 'In ɔ nɛɛ: «A -tali, na yɪ yali -yɔ ηwɛ -kalɪda, 'in, -zugba, *Nyimɛɛ 'Yu 'yɪligbe -Lagɔɔ lilisɔɔ.»

57 Tɔɔn, wa yia 'wɔkpɪ 'tɪtɛɛ, 'in wa yia yukwli 'wɔsulɪ. 'In wa 'dɛ weee yia ɔ -gɔsɔɔ dabɔɔ.

58 'In wa -yɔ ɔ 'susue yia 'gbe -gnima mni, -zugba wa bha ɔ gbɔku 'wɔ. 'In -bhayɪnya yia -maa -bananya nyimesɔyɪ yabhlo wa laa Sɔɔ -yɔtɪ, -mɔɔ 'ka we 'yɪiyɔzɔ.

59 Da wa mia Etien gbɔku 'wɔbhada, 'in ɔ yia -Lagɔ

bhubhoe, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ -Zezu, -in 'bhu na zuzu 'wɔ.»

⁶⁰ -Mɔɔ 'bɪgɔ, ɔ yia 'kukolu 'sibhli, 'in ɔ yia 'wɔkpɪ 'tɪtɛɛ: «Jelitape, -in 'na dli gbonyuu -minu 'gba wa 'wlu -ni!» ɔ bhia 'sa gbagbie tɔɔn, ɔ yia 'yli 'mu.

8

Sɔlv palia -Zeluzalemɔv
*leglizɪ 'klyie 'wɔ

¹ Sɔlv -yɔ -wa 'bhaa Etiɛni ka dli -bhlo.

Wee 'yli -bhloo 'dɛ nya, wa bhlia -Zeluzalemɔv leglizɪ 'klyie 'wɔpale. 'In -Lagɔnyɪma weee yia lamneni Zudee -yɔ Samalii -dɔdɔ -gɔ. -Zezuu tietienya 'dɛkpɔa -tɔa -Zeluzalemɔ.

² 'In nyɪma -wa zɔa -bha -Lagɔ, yia Etiɛni 'kwie -gɔ wili bhabha, 'in wa yia ɔ 'bhlu.

³ Sɔlv 'tɛmania 'kɔa la, ɔ 'ka leglizɪ lasa, -zugba ɔ mni -budunya zɔ -bhlo -bhlo, 'in ɔ kpa -Lagɔnyɪma, nɔkpasia -yɔ 'ɲwɪ ɔ pa wa -kasɔ 'wɔ.

Filipɔ gbaa -Lagɔgbɔ
Samalii -dɔdɔ -gɔ

⁴ -Lagɔnyɪma -wa mnenia la dɔdɔ weee -gɔ, wa mni mɔ, wa yi mɔ, -Lagɔgbɔ gbagbie nya.

⁵ Filipɔ yia Samalii 'gbe 'kadɔ yabhlo nɔkplɛ mni, 'in ɔ yia -mɔ nyɪma -yla -Lagɔ -Bhasanyɔ gbɔ -gbagbie bhli.

⁶ Nyɪmaa -zlo pɔɔa Filipɔv wɛli yukwli filu, -we wa 'nɔa, 'in gwɛdigbɔ ɔ nɔa lɛ, wa yia -yɔɔ 'gbɔ.

⁷ Nɪ, zuzu 'nyii yia guzɔnyaa -zlo 'wɔtla 'wɔkpɪkpɪɛ nya, 'in 'kukunya -yɔ 'tɪgɪtɪgɪnya duun yi 'yaa 'pɔ.

⁸ 'In we yia 'mɔna 'kadɔ -zɛ, wee 'gbe -mni nɔkplɛ.

⁹ We bhla, nyɪmɛ yabhlo mɪ 'cin wee 'gbe nɔkplɛ, 'mɔ wa laa 'Simɔɔ. -Dlabhia -nyakpɔɔ nɔnyɔ -wa. 'In ɔ sɔbhalia *Samalii -nyɪma weee ɲwɛgaga. 'In ɔ laa ɔ 'dɛ nyɪmɛ -zɔnɔ.

¹⁰ 'In we 'ka 'nyɛnyɛyua -yɔbhɔ, we 'ka nyɪma kpasi yli, wa 'dɛ weee pɔɔa ɔ yukwli filu. Wa nɛɛ: «ɔɔ nyɪmɛ -mɔni, -Lagɔɔ 'tɪtɛ -wa, -we wa laa 'Tɪtɛ 'Kadɔ.»

¹¹ ɔ ka -dlabhia -nyakpɔ nɔda -gwɛ, -zugba we sɔbhali nyɪma ɲwɛgagaa 'gbɔ, wa pɔɔa ɔ wɛli yukwli filu.

¹² 'In -Lagɔɔ nyɪmaa 'wlu -lapɪlgbɔ -yɔ -Zezu Klisu gbɔ -zɔnɔ Filipɔ gbaa. -Wa weee ɲwnua we -yɔ, nɔkpasia -yɔ 'ɲwɪ, 'in ɔ yia wa batizee.

¹³ 'Simɔɔɔ 'dɛ ka we -yɔɲwɪ, 'in wa yia ɔ batizee. ɔ yia Filipɔ kwesi -tɔ. Gwɛdigbɔ -yɔ gbɔ 'kadɪ mia lɛnɔda, -we ɔ yia -yɔ, 'in we yia ɔ ɲwɛgaga -sɔbhali.

¹⁴ -Zezuu tietienya mia -Zeluzalemɔ 'nɔa nɪ, Samalii -nyɪma ka -Lagɔgbɔ -yɔɲwɪ, 'in wa yia wa -gbɛ Piɛli -yɔ *Zaan tie.

¹⁵ Da Piɛli -yɔ Zaan nɪnia Samalii -dɔdɔ -gɔ, 'in -maa yia -Lagɔ bhubhoe, -wa ɲwnua -Lagɔgbɔ -yɔ, wa 'ka Zuzu 'Pɔpa 'yɪ 'gbɔ.

¹⁶ Nɪ, Zuzu 'Pɔpa 'nɪ wa glaa nyɪmɛ yabhlogbɔɔ -gɔ la -sibhli -sɔ. Nyɪmaa -Kanyɔ -Zezuu 'ɲni nya -bhlogbɔɔ wa batizea wa.

¹⁷ 'In Piɛli -yɔ Zaan 'sɔ yia wa sɔ 'wluo lapali, 'bhie, wa yia

Zuzu 'Pupa 'yi.

18 Da 'Simoo 'yia we -yo nu, -Zezuu tietienya -ka nyima -wa nwnua -Lagogbu -yo so 'wluo lapali, 'in wa yia -Lagoo Zuzu ni, 'in o yia Pielu -yo Zaan 'gwezi -la.

19 'In o nee: «A 'nye 'ya -ami wee se -mini, 'in -o in -ka so 'wluo lapali, -moo 'ka Zuzu 'Pupa 'yi!»

20 'In Pielu yia we 'bigupalu o -yiae: «-In -yo -na 'gwezi 'bhu la dabudu! -We ka gbu -wa, -mi dlu, -Lagoo wlawlalu mia, wa mneni wa 'ka we zo 'gwezi nya!

21 -Na dlu 'ni 'ylinanu -Lago 'yliya 'wuu 'gbu, -in 'ni -lu yabhlogboo -ka gbu -mini 'wu.

22 -In 'bhiti -na dlu, -in bhuhhoe Jeitape, -de o mneni o 'ka -na 'wlukoon lapopale 'nyuu -yogbu 'wotu?

23 Na yi we -yo nu, -in 'te dlu kalo, 'in -in mi gbonyuuu gaylo nya.»

24 'In 'Simoo nee Pielu -yo Zaan -yiae: «Amiaa 'de bhuhhoe -Lago na -nu nya. -Delee gbu -we a gbaa da, we yi 'mi yu.»

25 -Muu 'bigu, wa bhia -we ka da wa 'yia, we -yo -Lagobuu gbagbie, 'in waa -Zezuu tietienya 'so yia lobhiti -Zeluzalem. Wa mi mnida, -zugba wa -yo -Lagobuu gbagbie mnia Samalii 'gbe duun nukple.

Filipu -yo Etiopiyu gbelia

26 Jeitapee 'anzi yabhlo nee Filipu -yiae «'Yluu 'wusoluda

lilisolu, 'yoo -we 'bhua -Zeluzalem, 'in we yia -Gazaagbe 'wu mu, -in -so 'wu, -in mu -mo.» -Buse -dudu beblee -gu -wa.

27 -Bha -bhlokpade, Filipu -soa 'wu, 'in o yia mu. 'In o -yo nyime yabhlo yia gbeli, lelilelonyo yabhlo -wa. Etiopii -dudu -guu 'wlu-lapilunwuo Kandasu lubho o nua, 'nnumnii 'yliyozonyo 'kadu -wa. -Zeluzalem o yia, o 'ka -Lago buo,

28 'in o mia o dudu -gu lomnida. O mi o numesoon -wotloo 'wu, -zugba o zeli 'sebhe -we -Lagobuu -falipanyo *Ezaii celia.

29 -Lagoo Zuzu nee Filipu -yiae «-In mu, -in nyini -wotloo mia ni -yo.»

30 Filipu -yo -gwagwie yia we -yonyi, o 'nua -Lagobuu -falipanyo Ezaiii 'sebhe Etiopiyu mia zelida ni, 'in o yia o layibha. O nee o -yiae: «-We -na zelia de, -na nu we 'wulaa?»

31 -Moo nee o -yiae: «Nyime 'ni 'mi -yia we gwe -sa, sa in 'ka we 'wulanua?» 'In o nee Filipu -yiae: «-In -gbia -wotloo 'wu, -in -di 'mi kwesi la.»

32 -Lagosebhe 'ya -we o mia zelida mu ni:

«O 'wlu sa bhlabhle -we wa kwa we 'bhalida, o 'ni nwe gba.

'In o 'wlu sa *bhlabhleyu -we'e gba,

we nyanu -godinyo 'yu,

o 'ni nwe gba.

33 Wa ka o 'woti 'kienyi,

o 'ni -gugbugbanyo tiklu 'yi.

Nyoo 'ka onuu 'yuaa 'di -sa?

Nu, wa ka o lasa dudv -gu.»

34 Etiopiyu nee Filipv -ylae: «-Na zukpa -wa, nyoo ka gbv -Lagogbv -falipanyo gba sa? O 'deE gbv -wa yaayv, nyime -putuu gbv o gbaa yi?»

35 Tovv Filipv yia we -gusa. 'In o yia wee -LagosebheE 'ya kibhe -muv -gv -Zezuu gbv -zovv gbagbie bhli o -yla.

36 Wa mv sa mnda, 'in wa yia 'yloogbv da yabhlo 'nyu yl, 'in Etiopiyu nee: «Nyu mv da! Lee -lu ka 'gbv -in 'na 'ka 'm batizea?» [

37 Filipv nee o -yla: «Wa mneni wa 'ka -m batizee, -zugba -in -ka -Zezu dli -gv zv dli weee nya.» Etiopiyu nee: «In zv we dli -gv nu, -Zezu Klisti m -Lagoo 'Yu nya.»]

38 Tovv, o yia -wotloo 'yigbeli, 'in Filipv -yo o 'so yia 'nyu lv -bho, 'in Filipv yia o batizee.

39 Da wa 'laa 'nyu lv nu, 'in -Lagoo Zuzu yia Filipv -bha lasali, Etiopiyu 'nu 'masleen o 'yi. Tovv, 'in o yia o 'yloogbv 'wobhu 'muna nya.

40 Filipv mv nu, -moo mv Azotv! -Lagogbv -zovv o gbaa 'gbenya nukple. Danya o plila tiklu, o 'ka Sezalee nyini.

9

Solv 'bhitia dli, 'in o yia o 'de -Zezuyoo 'nye

(Lngb 22.6-16, 26.12-18)

1 We bhla, Solv gbaa 'kamv o 'ka Nyumaa -Kanyoo 'bunonyo 'bha, 'in o yia *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu 'yia mv -Zeluzalemv.

2 'In o nee -moo -yla, -moo celv 'sebhenya *-Lagobudunya 'wv

-Damasigbe nukple. Nyuma -wa mv -Zezuu 'Yloogbv -gv, o -ka -m wa yl, o kpa wa, we yi nukpasia -zee, we yi 'nyu -zee, oo Solv 'ka wa 'llukpe pali, 'in o 'ka wa -Zeluzalemv kwa.

3 O mv sa -Damas mnda, o 'ka wee 'gbee nye -yoba yi, tov, san yabhlo yia yali 'bhv, 'in we -nyumali yia o gbeli.

4 'In o yia bhli dudv, 'in o yia weli yabhlo 'nv. -Mv nee o -ylae: «Solv, Solv, lee ka 'gbv -na pali 'm 'klye 'wv?»

5 'In o yia we 'bigviali: «Na -Kanyo, nyoo -in -mv?»

«-Amv -Zezu, -in mv 'klye 'wviali, -amv -wa.

6 -In -so 'wv, -in pla gbe nu 'wv, 'in -we -in 'kaa lenv, wa 'ka we -m -yla gba.»

7 Nyuma -wa -yo Solv 'so mv, wa yia 'yigbe, wa'a -sa gbv -gv nyanv nya. Weli -we gbaa 'nv wa nv we, 'in wa'a 'yi nyime yabhlogoo -yo.

8 Solv 'kaa dudv 'wvoo, o 'yli m -bloda, -zugba o'o 'yi -lu yabhlogoo -yo. O so wa kpaala, 'in wa -yo o 'so yia -Damas pla.

9 O li 'yli ta, o'o 'yli la, 'in o'o li, o'o 'ma.

10 -Zugba -Zezuu 'bunonyo yabhlo wa laa Ananiasv o m -Damas. Nyumaa -Kanyo nee o -yla -moo o 'yli 'wv: «Ananiasv!»

'In o yia nyuv, o nee: «Nyumaa -Kanyo, -amv nu.»

11 Nyumaa -Kanyo nee o -ylae: «-In -so 'wv desleen, -gwele wa laa 'Wvna -Gwele, -in 'pliv we -gv. -In mv Zudasv -budu oo, Talisyv yabhlo wa

laa Sɔlv, ɔ mɪ -Lagɔ bhubhoeda, -in 'yibha ɔ -yɔla.

12 'In -mɔ ɔ 'yli 'wɔ, ɔ ka nuɔkpasu yabhlo wa laa Ananiasɪ -yɔyɪ plada, 'in -mɔɔ yia ɔ sɔnya -gɔ lapali, 'in ɔ 'ka lalolu 'yɪ.»

13 Ananiasɪ yia we 'bigɔpali: «'A! Na -Kanyɔ, in ka 'nu nyɪma duun ηwεε nu, nyɪmε nɪ ka -na nyɪma tɪklu gbɔnyuu 'wluo nu -Zeluzalεmɔ.

14 'In -seli ɔ yia da, -Lagɔbɔbɔnyaa -cian ka we se ɔ 'nyε, nu, nyɪma weee, -wa gbaa -na 'ηnɪ, ɔ kpa wa, 'in ɔ 'ka wa 'llukpe pali.»

15 Nyɪmaa -Kanyɔ nεε ɔ -yɪlε: «-In mni! Nu, in ka -bha nyɪmε -mɔnɪ -sa na lubhonɔlu yabhlo nya. Nyɪma -wa 'nɪa Zuifɔ klaa, wa dɔdɔɔ 'wlulapɪlɪnya klaa, Izlaɛlɪnyɪma klaa, ɔ 'ka wa na 'ηnɪ -slolu.

16 Sa ɔ 'kaa sɪa na 'ηnu 'gbɔ, na dε yia -mɔɔ ɔ -slolua.»

17 Tɔɔn, Ananiasɪ yia mni. ɔ nɪnia wee -budu zɔ, 'in ɔ yia Sɔlv sɔnya -gɔ lapali. 'In ɔ nεε ɔ -yɪlε: «Sɔlv, na bheli, da -in mia yida nɪ, Nyɪmaa -Kanyɔ -Zezu ka -mɪ 'klɔtlali 'yloogblo. Mɔ tiea 'mɪ, -in 'ka lalolu 'yɪ, 'in Zuzu 'Pɔpa 'ka -mɪ ye.»

18 -Bha -bhlokpade, -lu yabhlo 'bhɔa Sɔlv 'yɪliya 'wɔ gaza -kwɪkwɪ 'bhisa, we yia bhli, 'in ɔ yia layɪyɪe lolu bhli. ɔ -sɔa 'wɔ, 'in wa yia ɔ batizee.

19 Tɔɔn, ɔ bhɪa lilie, 'in 'kɔa yia ɔ 'yli yi.

Sɔlv -yɔ -Zezuu 'bɪnɔnya ka -tɔ 'yɪ sanɪmε nya -Damasɪ.

20 ɔ yia -bha -bhlokpade -Zezuu gbɔɔ gbagbɪe bhli *-Lagɔbudu zɔ. ɔ nεε: «-Zezu mɪ -Lagɔɔ 'Yu nya.»

21 Nyɪma -wa 'nɔa ɔ weli, ηwεgaga yia wa subha, 'in wa nεε: «Nyɪmε -ɔ palɪdaa nyɪma -wa gba -Zezuu 'ηnɪ 'kɪyɪe 'wɔ, mɔ 'nɪ dε mu? 'In gbɔ -gble sa, ɔ 'nɪ dε wa kpa yi, 'in ɔ 'ka wa -Lagɔbɔbɔnyaa -cian kwaa?»

22 'Yɪ weee nya, Sɔlv gbaa -Zezuu gbɔ 'tɪtε nya. Da ɔ gbaa -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nɪ, Zuifɔnya mia -Damasɪ, -we wa 'kaa gba, we 'nɪ -mɪ.

23 'Yɪ sanɪmε plɪa, 'in Zuifɔ yia 'wɔlanɔnnɔ, wa 'ka Sɔlv 'bha.

24 'In Sɔlv yia we 'nu. 'Yɪ weee nya, zɪ -yɔ sabɔ, -zugba wa mɪ gbee plalɪdanya ηwεgɔda, wa 'ka ɔ 'bhaa 'gbɔ.

25 'Yɪ yabhlo nya, sabɔ, nyɪma -wa -yɔ Sɔlv 'sɔ mia, wa yia ɔ -cɪcε 'wɔ ladi. 'In wa yia ɔ 'suo -we gbelia 'gbe, we 'wɔlɔbɪta -lali, 'in wa yia ɔ we lɔɔ lasibhli.

Sɔlv mɪ -Zeluzalεmɔ

26 Sɔlv nɪnia -Zeluzalεmɔ nɪ, 'in ɔ yia -Zezuu 'bɪnɔnya lɔbhobhoe layla. -Maa weee yia ɔ sɔsɔe bhli. Wa 'yabhlo 'nɪ we dɪ 'wɔdɪ nu, Sɔlv mɪ -Zezuu 'bɪnɔnyɔ nya.

27 Banabasɪ yia ɔ 'wɔbhu, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia tietienyaa -gbe mni. 'In ɔ yia wa -yɪa Sɔlv gbɔ gba. Sa Sɔlv -yɔ Nyɪmaa -Kanyɔ 'sɔ gbelia, 'in ɔ yia ɔ -yɪa gbɔ gba klaa, 'in sa Sɔlv gbaa -Lagɔgbɔ -Zezuu 'ηnɪ nya -Damasɪ, -zugba nyano 'nɪ ɔ

Sɔlv gbaa -Lagɔgbɔ -Damasɪ

dlu -mɪ, Banabasɪ yi 'yaa -mʊv
gba wa -yɪa.

28 -Mʊv bhla, Sɔlv -yɔ ti-
etienya mɪ. ɔ mɪ, 'in ɔ yia
wa -gbɛ -Zeluzalɛmʊ, -zugba ɔ
gba -Lagɔgbʊ Nyɪmaa -Kanyɔɔ
'ŋmɪ nya, nyanɔ 'nɪ ɔ dlu -mɪ.

29 Zuifu -wa gbaa glɛkiwɛli,
ɔ -yɔ wa yia 'wɔgbeli, 'in wa
yia wɛli 'wʊsɪsali. Nu, -maa mɪ
ɔ dideda, wa 'ka ɔ 'bha.

30 -Lagɔnyɪma 'nʊa sa we,
'in wa yia Sɔlv Sezalegbe 'wʊ
kwa. 'Bhie, wa yia ɔ yoo 'pa
Talisigbe nukplɛ.

31 -Mʊv bhla -leglizɪ -yɔ -
dlɔɔ, Zudee -yɔ Galilee -yɔ
Samalii -dʊdʊ weee -gʊ. -
Zugba wa tɛmanɪ dli, 'in wa
zʊ Nyɪmaa -Kanyɔ 'nʊŋwɛ. 'In
Zuzu 'Pɔpa yia wa 'wʊsa, 'in
wa yia 'wʊzumanɛ bhli.

Eneee puepuegbʊ

32 We -ka Piɛli, -mɔɔ mɪa
dʊdʊ weee -gʊ 'plɪda -
Lagɔnyɪma 'wʊtalɛ nya.
'Yli yabhlo nya, 'in ɔ yia -
Lagɔnyɪma -wa mɪa Lidaagbe
nʊkplɛɛ -gbɛ mɪ.

33 'In ɔ yia -mɔ nyɪmɛ yabhlo
wa laa Enee 'yɪ, -zugba -mɔɔ
pɪ -mɔɔ -bita -gʊ la -zʊ gbeta, ɔ
'kukuee 'gbʊ.

34 Piɛli nɛɛ ɔ -ylɛ: «Enee! -
Zezu Klisɪ ka -mɪ pue. -In -
sɔ 'wʊ, -in gli -na -bita -na 'dɛ
nya.» -Bha -bhlokpɔdɛ Enee -
sɔɔ 'wʊ.

35 Lidaa -nyɪma weee -yɔ
Salɔɔn -dʊdʊ -gʊ -nyɪma weee
'yɪa ɔ -yɔ nɔda nɪ, 'in wa yia -
Lagɔ pla.

Tabitaa sɔa 'wʊ tlitɛ lv

36 Nu, 'ŋwɔ yabhlo mɪ
-Zopeegbe 'wʊ, -Zezuu
'bɪnɔŋwɔ ɔ mɪa. 'Mɔ wa
laa Tabitaa, we ji -wa «lue»
* glɛkiwɛli 'wʊ. 'Yli weee nya,
ɔ nʊa gbʊzɔnʊ gbʊ lɛ, 'in ɔ bɛa
bobabhanya -yɔ.

37 'Yli yabhlo nya, 'in ɔ yia
gu bhli, 'in ɔ yia tli. Wa bu-
doa ɔ 'kwie, wa yia we lapali
-budu 'wlu, -mɔ komi yabhlo
zɔ.

38 -Zezuu 'bɪnɔnyɪ -wa mɪa
-Zopee, wa ka 'nʊ nu, Piɛli mɪ
Lidaagbe 'wʊ, -we mɪa -Zopee
kwesi. Wa yia nyɪma 'sɔ tie,
nu, wa mɪ ɔ laa wɛli nɪ nya:
«-Na zukpa -wa, -in 'na -gwɛli
-mɔ -nɪ. -In yi!»

39 Tɔɔn, Piɛli -sɔa 'wʊ, 'in ɔ -
yɔ wa yia mɪ. Da ɔ nɪnia -
mɔ, 'in wa yia ɔ wee komi -
we mɪa -budu 'wlu zɔ kwa. -
Dugbanɪwɪ weee bɛa ɔ kwesi
wie nya. Zɔbana -yɔ -bana -
we Tabitaa nʊa lɛ, -zugba ɔ -ga
'yliyɔ, 'mʊ wa -slɔlua ɔ 'klu.

40 Piɛli wlelia nyɪma weee -
budu zɔ, ɔ kʊlvɔ 'kukolu 'yli,
'in ɔ yia -Lagɔ bhuhoe. ɔ
'bhitia 'kwiee gbɛgbɛin, 'in
ɔ nɛɛ: «Tabitaa, a -sɔ 'wʊ!»
Tabitaa -bloa 'yli, ɔ 'yɪa Piɛli -
yɔ, 'in ɔ yia 'wʊsɔ, ɔ yia ladi.

41 Piɛli kpaliɔ ɔ sɔ -yɔ,
'in ɔ yia ɔ 'wɔbhɪ. ɔ laa -
Lagɔnyɪma -yɔ -dʊgbanɪwɪ, 'in
ɔ yia ɔ wa 'kʊslɔlu, -zugba ɔ -
ga 'yliyɔ.

42 -Zopeegbe 'wʊ -nyɪma
weee yia we 'nʊ. -Bha nyɪma
duun zʊa Nyɪmaa -Kanyɔ dli
-gʊ.

43 Piɛli ka 'yli sanɪmɛ li -mɔ
-Zopee, -zelibhanyɔ yabhlo

wa laa 'Simᵋᵋᵋ -gbε.

10

Kᵋlᵋnεu 'ylikakie Sezalegbe

¹Wᵋ
 1 -Mᵋ Sezalee, nᵋkpasu yabhlo mᵋ -mᵋ, 'mᵋ wa laa Kᵋlᵋnεl. Wlᵋmᵋᵋᵋ 'slᵋjaa 'wlu ta lᵋ -slᵋja glᵋ gbu -zakpa -bhlo wa laa Italii -nyima, wa 'yugalnyᵋᵋ ᵋ -mia.

²Nᵋkpasu -mᵋnᵋ, -Lagᵋᵋ zᵋa -bha. 'In ᵋ -yᵋ ᵋ -buduᵋwεε -nyima sᵋ sᵋa -Lagᵋ. Zuifᵋᵋ bobabhanya duun ᵋ saa 'wᵋ. 'In ᵋ bhuhhoea -Lagᵋ 'kᵋmᵋᵋ.

³'Ylᵋ yabhlo nya, jibheza, lelᵋ tanᵋ nya, -Lagᵋᵋ 'anzᵋ yabhlo yia ᵋ 'klᵋtlalᵋ ᵋ 'yli 'wᵋ. Kᵋlᵋnεl yia we -yᵋyᵋ vaa. 'In -mᵋᵋ yia ᵋ -gbε pla. 'In we nεε ᵋ -ylaε: «Kᵋlᵋnεl!»

⁴ᵋ ylaa -Lagᵋᵋ 'anzᵋ tenyii, 'in -nyanᵋgbᵋ yia ᵋ -kpalᵋ. ᵋ nεε we -ylaε: «Na -Kanyᵋ, lεε -lu we -ma?»

-Lagᵋᵋ 'anzᵋ yia we 'bᵋᵋpalᵋ ᵋ -ylaε: «-Na -Lagᵋᵋ bhuhhoe wεlᵋ -yᵋ zᵋzᵋnᵋnyia -in nᵋa bobabhanya -yla lε, -Lagᵋ ka we gbᵋ -yᵋᵋwᵋ. ᵋ 'nᵋ -mᵋ 'wᵋdlᵋ.

⁵-In tie dεslεεn nyima -Zopee, nyumε yabhlo mᵋ -bha, 'mᵋ wa laa Simᵋ Piεlᵋ. Wa -yᵋᵋ 'ka yi.

⁶-Zelibhanyᵋ wa laa 'Simᵋᵋ, -ᵋ ka -budu mia gumunyuᵋ -gᵋᵋᵋ -gᵋ nᵋ, ᵋ -gbε Piεlᵋ mia.»

⁷Da -Lagᵋᵋ 'anzᵋ -we -laa ᵋ wεlᵋ mᵋa, tᵋᵋn, 'in Kᵋlᵋnεl yia ᵋ zᵋlubhonᵋnyia 'sᵋ -yᵋ ᵋ 'slᵋjayu yabhlo mia ᵋ lubho nᵋda la. Nu, ᵋᵋ 'slᵋjayu mia, -Lagᵋ -mᵋᵋ zᵋ 'yaa -bha.

⁸Gbu -we 'plia, ᵋ gbaa we 'bᵋᵋ wa -yla weεε 'bhie, ᵋ yia wa tie -Zopee.

Piεlᵋ 'ylikakie -Zopeegbe nᵋkplε

⁹We zᵋlᵋ zᵋia, da wa mia -slᵋ 'yloogblᵋ, 'in wa mᵋ -Zopee -yᵋ cᵋpada, -bha Piεlᵋ -gblaa -budu 'wlu* . Miii gbεgbεin, ᵋ -gblaa -mᵋ, 'in ᵋ 'ka -Lagᵋ bhuhhoe.

¹⁰-Slεεn, ᵋwᵋ 'bhaa ᵋ, ᵋ 'yᵋbha ᵋ 'ka li. Da wa mia ᵋ -yla lililu pida, -bha -lu yabhlo -Lagᵋ 'paa yᵋᵋ yia ᵋ 'yli -gᵋ.

¹¹ᵋ 'yia yalᵋ -yᵋ ᵋwε -kalida, -bha -lu yabhlo 'bhᵋa -mᵋ. Wee -lu mia, we 'wᵋ sa 'naa 'kadᵋ, mᵋ 'bhᵋa yalᵋ, nεε -lu wa kpa la gwᵋgwᵋ -mᵋᵋ 'yli, 'in we yia kwli.

¹²'In nᵋa weεε -we kaa 'lali -mᵋᵋ klaa, lagbizeli -nᵋa klaa, we -yᵋ zia weεε mᵋ we 'wᵋ.

¹³Wεlᵋ yabhlo nεε ᵋ -ylaε: «Piεlᵋ, -in -sᵋ 'wᵋ, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

¹⁴Nu, Piεlᵋ 'palia we 'bᵋᵋ: «'Ao! -Innya! Na -Kanyᵋ, -we ka gbᵋ -wa, in 'nᵋa -slᵋ pᵋnkanumε -yᵋ -na -gba li.»

¹⁵Wee wεlᵋ -bhlokpade -zakpa 'sᵋnᵋ yia gba, we nεε: «-We -Lagᵋ tia 'wᵋ 'wlalaa nᵋ, -mᵋ 'na 'yᵋlᵋ we pᵋnkalu 'bhisa -nᵋ.»

¹⁶We 'plᵋlᵋ 'wᵋ la -zakpa ta, 'in weεε -lu yia yalᵋ lᵋmᵋ.

¹⁷Nu, -we ᵋ 'yia dε ᵋ 'yli 'wᵋ, we 'ji Piεlᵋ 'yᵋbhaa ᵋ 'dε la, 'lee sa -mᵋᵋ 'ji 'ka -mia? Weεε bhla nᵋ nya, nyima -wa

* 10:9 Wee -buduu -ba -bedlεε.

Kolonei tiea, wa yia 'Simoo -budu -yolayibha. Nu, -sleen wa mi o -buduu kolo nwee.

18 Wa laa, 'in wa yia layibha: «'Lee -budu ni nwee Simo Piel mia yi?»

19 Piel mi -slo -we o 'yia o 'yli 'wu, we 'ji -gu 'wlukoon lapopalida, -bha -Lagoo Zuzu gbaa o -ylae: «-In -tali, nyima ta mi -na da -talida.

20 -In -so 'wu, -in 'sibhli la. 'In -in 'na kpekeli -ni, -in -yo wa 'so mni, -ami tiea wa.»

21 Piel 'sibhli la, 'in o nee waa nyima -ylae: «Nyime yabhloo da a mia -talida yi? -Ami -wa. -A 'nu -mo? Lee gbv 'wu a yi -nya?»

22 Wa nee o -ylae: «Kolonei -o -wa Wlomoo 'slujaa gbv gbuv 'yugalnyo ni, mo tiea -an. Nyime tiklu -wa, 'in o zva -Lago 'nuhwe. Zuifoo dodo -gu -nyima weee saa o zozonoo 'di. 'Yi yabhlo nya, -Lagoo 'anzi yabhlo yia o 'tolva yi. Nu, o tie -mi nyima 'wu. Wa la -mi, -in yi o -gbe, 'in welnya -in 'kaa gba, o 'ka we yukwli polu.»

23 Toon, Piel yia wa 'wobhu o 'lakpanya nya, 'in wa yia o -gbe -gu.

Zli zlia, 'in Piel yia 'woso. 'In o -yo wa 'so yia mni. -Lagobhelia -tolva -wa mia -Zopee, -maa yia wa yoo kwa.

24 We zlu 'sonu zlia ni, 'in wa yia Sezalee nnyi. Kolonei ka o -budunwee -nyima -yo o jijli -talea la. Wa ka 'wlugbeli o -budu zo, -zugba wa wu Piel.

25 Da Piel nynia Kolonei -budunwee, o 'ka plaa yi, -bha Kolonei yia o yoo -saa. 'In o yia

'wukwli tenyii, o 'ka Piel fosa, -mo 'nuhwezuzue nya.

26 'In Piel yia o 'wobhu. O nee o -ylae: «-In -so 'wu, nu, nyime -ami -mi 'ya.»

27 'Bhie, o yia gbada -tu Kolonei nya. 'In o yia -budu zo pla. Piel yia nyimaa -zlo -yoyi 'wlugbelida.

28 O nee wa -ylae: «A -yi we 'ji nu, we se 'ni Zuifo -yla -mi, o -yo o 'nia -Lago -yi 'ka ladi. 'In o 'ni we se -ka, o 'ka -mo -budu zo pla. -Lago ka 'mi we 'kluslolu nu, in 'na ylah nyime yabhlogoo puinkanyo -yo titinanyo 'bhisa -ni.

29 We 'dee 'gbv, da a laa 'mi, 'in in yia yi, 'in in 'nia -gla zo. -We ka 'gbv a yia 'mi la, in 'yibha in 'ka we 'nu.»

30 Kolonei yia we 'bigopal: «We 'yi -mnoa ni, wee leh -bhlokpade nya, 'ylogbagbu lelu tanu nya, in mi -Lago bhubhoeda na 'dee -gbe. -Bha -bhlokpade nyime yabhlo kaa libana 'wu tlaha 'mi 'klv.

31 'In o nee 'mi -ylae: Kolonei, -Lago ka -na -Lagoo bhubhoe weli -yohwuu. O 'ni zozonu -we -in nva bobabhanya -yla le 'wudlv.

32 -In tie nyima -Zopee, Simo Pielu -gbe wa -yo o 'ka yi. -Zelibhanyo wa laa 'Simoo, -o ka -budu mia gumunyu -gogo -gu ni, o -gbe Piel mia.»

33 -Bha -bhlokpade in tiea nyima, wa mni -mi 'bu, 'in -in yia yiyigbu -yohwuu. -A 'de weee mi -sleen -seli -Lago 'yu, -a 'ka -we Nyimaa -Kanyo zva -mi nwee yukwli polu.»

Pieli gbaa Kolvneu - buduwēē

³⁴ Τὸν, Πιελὶ 'bhua weli 'wv, 'in o nēē: «-Sleen, in ka we 'jiy-ibheli gbuzonu sa nu, -Lago'o gbizi nyima 'wv.

³⁵ Nu, weli -gv -bhlo -bhlo 'wv, nyime o zva -Lago'nuhwe, 'in o nva gbv tiklu le, mo nania -Lago dudu.

³⁶ -Lago ka o weli Izlaelnyima yoo 'pa. Nu, weli -zonu -wa. 'In -Zezu Klisu 'gbv, -a 'ka 'wvotvve -dlao 'yi -Lago -gbv. Oo -Zezu -wa nyima weee -Kanyo.

³⁷ Bhla -we nya 'Zan *-Batisi gbaa nyima -yla: «A yi, in 'ka ain batizee», we bhla wee weli -muni dia gwe Galilee. 'In, -muv 'bigv, -we nva le Zudee -dudu -gv da weee, amiaa 'de -yi we 'ji.

³⁸ Sa -Lago hwnaa Nazaletiyu -Zezu Zuzu 'Pupaa 'tite nya, a -yi we 'ji. Sa -Zezu 'phla dudu weee -gv gbuzonusu lenve nya, 'in sa o jipea nyima weee -wa *Kuzu mia 'khiye 'wvopalida, a -yi 'ya -muv 'ji. -We ka gbv -wa, -Lago -yo o 'so mi.

³⁹ «-We weee o nva le Zuifv dudu -gv -yo -Zeluzalemv, -amia mi we dayinya nya. Wa ka 'ya o 'bha o *su -gv lakolve nya.

⁴⁰ 'In 'yli 'so we taa zli, -Lago yia o 'wvobhu titlunya lv. 'In o yia we lenv, o 'ka -amia o tietienya 'klutlali.

⁴¹ We 'ni nyima weee 'yi o, -amia -Lago -saa -bha 'cin o gbuv dayinya nya, -amia -wa. Da -Lago 'bhua o 'wv titlunya lv, -amia -yo o lia, 'in -a -yo o yia 'ma.

⁴² -Zezu nēē -ain -yla, -a gba -Lagvgbv nyima -yla, 'in -a gba nu, 'mo -Lago palia la, o 'ka titlunya -yo 'yliyoganyaa -yvgbv 'wvobhu.

⁴³ -Lagvgbuv -falipanya weee ka o gbuv dayigbv gba. Wa nēē: «Nyime o -ka -Zezu dli -gv zv, 'in -Lago tia -moo -yvgbv 'wv, -Zezuu 'hnu 'tite 'gbv.» »

Nyima -wa 'nia Zuifv, Zuzu 'Pupa ka wa -gv lasibhli

⁴⁴ Bhla -we nya Pieli mia gbada, -wa mia o weli yukwli puloda, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gv lasibhli.

⁴⁵ Zuifv -Lagonyima -wa -yo Pieli 'so nva, -maa 'yia we -yo nu, -Lago ka -wa 'nia Zuifv Zuzu 'Pupa -gv lamneni, 'in hwegaga yia wa svbha.

⁴⁶ 'In -Lagonyima yia waa nyima hwee weli -putunya 'nv, -zugba wa mnuni -Lago 'hni 'kadu.

⁴⁷ 'In Pieli nēē: «Nyima Zuzu 'Pupa 'sibhli -gv la -ain 'bhisa, -a mneni -a 'ka gba wa 'na batizeli wa 'nyu nya -nu?»

⁴⁸ 'In Pieli nēē, wa batizee wa -Zezu Klisu 'hni nya. 'In wa 'de weee nēē Pieli -yla, o -yo wa 'so -tv 'yli sanime nya.

11

*Polv saa 'bigv di - Zeluzalemv leglizi -yla

¹ -Zezuu tietienya -yo -Lagvvhelia -wa mia Zudee -dudu -gv ka 'nv nu, nyima -wa 'nia Zuifv, wa ka -Lagvgbv -yohwnu.

² Da Piel₁ yia l₀-Zeluzalem₀, -Lagonyuma -wa mia Zuif₀ nya, 'in -maa yia o tu dlu.

³ Wa nEE: «-In ka nyima 'nia kni 'w₀ mu -gbE pla* , 'in -in -y₀ wa 's₀ yia li!»

⁴ -Bha Piel₁ gbaa wa -yla, -we 'plia -bhlo -bhlo, we bhlii we gwedida, o nEE wa -yla:

⁵ «'Yli yabhlo nya, in mi -Zopeegbe 'w₀, da in mia -Lag₀ bhuhoda, 'in -lu yabhlo -Lag₀ 'paa yoo yia na 'yli -g₀ yi. Wee 'yli 'w₀, in 'yia -lu yabhlo -y₀, -zugba we sibhli la na gbEgbE in. Wee -lu 'w₀ sa 'naa 'kad₀. We mi lakpada we gwigwi -mnua 'yli, -zugba we bh₀ yali, 'in we yia 'mi kwesi nyini.

⁶ In ylaa we nukple tenyii, 'in in yia nima kaa 'lali -mnua klaa, -fliinima klaa, lagbizeli -nima klaa, 'zianya klaa -y₀yi.

⁷ T₀on, 'in in yia weli yabhlo 'n₀, we nEE 'mi -yla: «Piel₁, -in -s₀ 'w₀, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

⁸ «'In in nEE: «'Ao, na -Kany₀, -innya! In -ka bhaa 'w₀, p₀unkalu -y₀ -na -gba 'ni -s₀ na n₀weE pla.»

⁹ «'In we 's₀on₀ nya, wee weli yia yali 'bh₀, 'in we nEE 'mi -yla: «-We -Lag₀ tia 'w₀ 'w₀l₀alaa ni, -mi 'na 'y₀li we p₀unkalu 'bhisa -ni.»

¹⁰ We n₀'sa -zakpa ta. 'Bhie, we 'dE weee yia yali l₀mn₀.

¹¹ «We bhla t₀on, nyima ta -wa 'bh₀va Sezalee, -wa wa tiea 'mi 'w₀, -budu -we n₀weE in mia, 'in wa yia -bha nyini.

¹² -Lag₀ Zuzu nEE 'mi -ylae: «-In 'na gbizili nyima 'w₀ -ni,

-in -y₀ wa 's₀ mn₀.» -Amiaa -Lag₀bhelia gbelibhlo -wa -y₀ 'mi 's₀ yia da -seli ni, ma kwaa 'mi yoo Sezalee. 'In -a 'dE weee yia K₀l₀on₀E -budu z₀ pla.

¹³ -We yia K₀l₀on₀E ni, o yia we gba -a₀n -yla. Sa o 'yia o -budu z₀ -Lag₀ 'an₀zi 'y₀ligbeda, 'in -m₀u₀ yia o -yla gba: «-In tie nyima -Zopee, nyime wa laa Sim₀ Piel₁, wa -y₀ o 's₀ 'ka yi.

¹⁴ Sa -in 'kaa n₀, 'in -in -y₀ -na -budu₀n₀weE -nyima 'kaa gb₀ 'w₀bh₀, o 'ka -mi -yla we gba.»

¹⁵ «Da in bhlia wa -yla gb₀ -gbagb₀E, 'in Zuzu 'P₀pa yia wa -g₀ lasibhli. Sa we 'sibhlia -amia -g₀ la we gwedida, 'sa.

¹⁶ T₀on, Nyimaa -Kany₀ weli o gbaa zl₀me, 'in we yia 'mi dlu lasibhli: «*Zaan ka batizee 'nyu nya, ni, -Lag₀ 'ka a₀n batizee Zuzu 'P₀pa nya.»

¹⁷ Z₀l₀ -a n₀wnua Nyimaa -Kany₀ -Zezu Klis₀ gb₀ -y₀, 'in -Lag₀ yia o Zuzu 'P₀pa -a₀n 'nyE. 'Sa -Lag₀ 'nyE 'yaa wamia o Zuzu 'P₀pa. Ny₀o -ami mia, 'in in 'ka gba -we -Lag₀ 'kaa l₀nu, o 'na n₀nu we l₀ -nia?»

¹⁸ -Lag₀nyuma 'n₀va weli₀nya -m₀ni, 'in we yia wa d₀l₀ z₀b₀eli -dl₀o. Wa -m₀n₀ia -Lag₀ 'n₀ni, 'in wa nEE: «Gb₀z₀on₀ -wa, nyima -wa 'nia Zuif₀, -Lag₀ ka se wa 'nyE, wa 'ka wa d₀l₀ 'bhiti, 'in wa 'ka 'y₀liy₀gag₀E -z₀on₀ 'y₀l.»

Anti₀su -Lag₀nyuma

¹⁹ Etienu t₀itle 'bi₀g₀, 'in wa yia -Lag₀nyuma 'kli₀ye

* 11:3 GlEkiweli nEE «knplanya».

'wɔpale bhli. 'In -maa yia lamneni da weee. Tɔlva mɔni Fenisi, Siplɔ -yɔ Antiɔsɔ. 'In wa -ka -Lagɔgbɔ gbaa mɔni, Zuifuɔ 'dɛkpɔa -yla wa gbaa we.

20 -Mɔɔ bhla, Siplɔ -yɔ Silɛnu -Lagɔnyɔma tɔlva ka Antiɔsɔ yi, -zugba wa gba Nyɔmaa -Kanyɔ -Zezuu gbɔzɔnɔ gbɔ, nyɔma -wa 'nɔa Zuifu -yla.

21 -Lagɔɔ 'tite -yɔ wa 'sɔ mɔni 'gbɔ, nyɔma duun yia wa wɛli -gɔ lanjwnunu. 'In wa yia wa 'dɛ -Lagɔ yoo 'nyɛ.

22 -Zeluzalɛmɔɔ *leglizɔ 'nɔa gbɔnya -mɔni, tɔn, wa yia Banabasɔ tie Antiɔsɔ.

23 Da ɔ nyɔnia -mɔ, sa -Lagɔ nɔa -Lagɔnyɔma 'nanɔ 'wɔ, ɔ 'yia we -yɔ, ɔ yia we 'mɔna li. 'In ɔ yia wa 'dɛ weee 'kɔayli 'pa, nɔ, wa -tɔ -Lagɔ 'wɔ dli weee nya tikli.

24 Banabasɔ mɔ nyɔmɛ -zɔnɔ nya, Zuzu 'Pɔpa ka ɔ ye, 'in ɔ kaa dli. 'In we 'gbɔ nyɔmaa -zlo yi 'yaa -maa 'dɛ -Lagɔ yoo 'nyɛ.

25 -Mɔɔ 'bɔgɔ, Banabasɔ yia Sɔlɔɔ dataha mɔni Talɔɔ.

26 Da ɔ 'yia ɔ, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia Antiɔsɔ yi. Wa 'dɛ 'sɔ li -bha -zɔ -bhlo waa -Lagɔnyɔmaa -gbɛ, -zugba wa slolu nyɔmaa -zlo dli -zɔ gbɔ. Nɔ, Antiɔsɔgbɛ 'wɔ wa laa -Zezuu 'bɔnɔnya Kletien tiatia.

27 We bhla, -Lagɔgbɔɔ -falɔpanya tɔlva 'bhva -Zeluzalɛmɔ, 'in wa yia Antiɔsɔ yi.

28 Wa 'yabhlo wa laa Agabusɔ -sɔa 'wɔ -Lagɔɔ Zuzu nya, ɔ nɛɛ, nɔwɔ 'kadu yia dayli yia dɔdɔ weee -gɔ. 'In we nɔwɔ yia yi bhla -we nya Klodɔ mɔ

nyɔmaa 'wlulapɔnyɔ 'kadu nya.

29 'In, -Zezuu 'bɔnɔnya yia gbɔ pɔpali nɔ, -ka -mɔ -we ɔ -ka 'yɔ, ɔ wla we, wa 'ka we yoo 'pa, -Lagɔnyɔma mɔa Zudee dɔdɔ -gɔ wa 'wɔsalu nya.

30 'Sa waa -Zezuu 'bɔnɔnya nɔa we. -We wa 'yia, 'in wa yia we Banabasɔ -yɔ Sɔlɔ yoo 'nyɛ, 'in -maa yia we leglizɔ nyɔma kpasɔ kwa Zudee.

12

Wa 'bhaa *'Zake, 'in wa yia Piɛli -kasɔ 'wɔpa

1 We bhla, nyɔmaa 'wlulapɔnyɔ Ewloɔ bhli leglizɔ nyɔma tɔlva 'khiye 'wɔpale.

2 'In ɔ yia Zaaan bheli *'Zake 'bha tɔgɔgbɛ nya.

3 'In da ɔ 'yia we -yɔ nɔ, we nanɔ Zuifu dɔdɔ, 'in ɔ yi 'yaa Piɛli kpa, *'Flo -we 'nɔa gɔɔ -yɔ -kaa 'fɛtu bhla.

4 Ewloɔ kpaa Piɛli, 'in ɔ yia ɔ -kasɔ 'wɔpa. 'In ɔ nɛɛ 'slɔja -mɔnɔa -zakpa -mɔnɔ -yla, -maa -kɔ ɔ nɔwɛ. ɔ 'yɔbha ɔ 'ka ɔ -yɔgbɔ 'wɔbhu nyɔma 'yɔ, *'Wɔzɔtyɔli 'fɛtu bhla zli.

5 'Slɔja mɔ Piɛli nɔwɛkɔda -kasɔbudu zɔ, 'in leglizɔ yia -Lagɔ bhuhɔda -tɔ tikli ɔ 'gbɔ.

-Lagɔɔ 'anzɔ -saa Piɛli -kasɔbudu zɔ

6 Yli -we nya Ewloɔ 'kaa Piɛli -yɔgbɔ 'wɔbhu, we sabɔ, -zugba Piɛli mɔ 'yɔla 'wɔ 'slɔja 'sɔ nyidi. ɔ mɔ nɛtɛllukpe 'sɔ 'wɔ gbɔanda, -zugba -kasɔbuduu nɔwɛkɔnya 'yilgbe -kasɔbudu nɔwɛɛ.

7 -Bha -bhlokpade Jejitape
'anzi 'talia -bha -kaslobudu
zo, 'in zli yia -mo slo. O zia
Pielu beta yabhlo kwe, o ganoo
o, 'in o nee o -ylae: «-In -so
'wu slo!» Toun, netellukpenya
yia Pielu so 'wobhu, 'in we yia
laslo.

8 'In -Lagoo 'anzi nee o -ylae:
«-In ju -na -jlaa, -in -pla -na -
sakwla 'bhu 'wu, -in -gba we
'llukpe!» Pielu yia we 'nonye
zo. 'In -Lagoo 'anzi yia we -gudi
o -ylae: «-In -pla -na -bana 'wu,
'in -in yi 'mi 'bi.»

9 Pielu mi -Lagoo 'anzi 'bi,
'in o yia -kaslobudu zo 'tla. -
We -Lagoo 'anzi mia lenoda,
omoo dlu we 'ni gbuozo, 'yaa
-ylada o mia.

10 Wa zia -kaslobuduu
nwekunya tianu -yo 'sonu -gu,
'in nee -klolo -we -galia 'gbe,
'in wa yia we -yo nyini. Wee
klolo -kalia we 'de nya wa
'yu, 'in wa yia 'tla. Wa kwaa
yoo yabhlo -se, toun, 'in -Lagoo
'anzi yia Pielu kwesi 'bhu.

11 Toun, -we 'plia Pielu yibhe-
lia we 'ji, 'in o nee o dli zo: «-
Sleen na yi we -yo nu, gbuozo
-wa: Jejitape ka o 'anzi tie, 'in
o yia 'mi Ewloobu 'tite kwee -
sa. Gbonyuu Zuifu popaha na
'gbu, 'in o yi 'yaa 'mi -moo zo -
sa.»

12 Da Pielu 'nua wee gbu
'wola, 'in o yia Zaan wa
laa Maliku 'nyaa Maliii
-budunwee mni. Da -
Lagonyuma duun gbelia 'wlu,
-zugba wa bhuhoe -Lagoo o
'gbu.

13 Pielu bhla -buduu klolo,
lubhononyoo wa laa Wloobu,
'in -moo yia -bha -talia yi.

14 O yibhelia Pielu weli, o mi
'muna lidaa 'gbu, o 'ni -budu
-kali. 'In o -yo gwagwie yia
gbaa mni nyuma talua -ylae:
«Pielu mi -budunwee!»

15 Wa nee o -ylae: «-Sabhe
bhaa ain yi?» 'In o nee wa -yla:
«Gbuozo -wa!» Toun, 'in wa
nee: «-Zugba o zuzu -wa!»

16 -Moo bhla, -zugba Pielu
bhla klolo -bhloo 'de. Da wa
-kalia -bha, wa 'yia o -yo, 'in
nyegaga yia wa subha.

17 'In Pielu yia wa -yla so
'pa, a 'mu nye. 'In sa Jejitape
welia o -kaslobudu zo, 'in o
yia we 'bigu gba wa -yla. 'In
o nee 'ya wa -ylae: «A gba we
'Zake -yo -Lagobhelia talua -
yla.» 'Bhie, o 'tlaa, 'in o yia da
-putu mni.

18 Da zli zlia, 'in 'sloja
yia gbugblolu, -zugba wa
yibhala yibhala lae, lee -lu
yli Pielu.

19 Ewloobu nee wa -tali o da.
Wa -talia o da, wa 'ni o 'yi.
'In Ewloobu yia waa -buduu
nweku -sloja laybha, 'in o nee
wa 'bha wa.

-Moo 'bigu, o 'bhua Zudee, 'in
o yia Sezalee ladia mni bhla -
selee -nu nya.

Ewloobu ka tli

20 Tili -yo Sidoon -nyumaa
lililu mia, Ewloobu duobu -
gu we bhua. -Moo bhla,
Ewloobu ka wa -yo 'ce 'pali. Wa
bhla weli -bhlo, 'in wa yia
o komii nwekonyo Blasitusi o
'wokulu. 'In wa nee Ewloobu
-ylae: «'Woototue -doo -tu -ain
nyidi.»

21 'In Ewloobu yia wa -yla
'yli zo. Wee 'yli nynia, o yia
o 'nnumni -bana 'wopla, 'in o

yia ɔ gbʊwɔbhukpe 'wɔ ladi.
'Bhie, ɔ yia wa -yla gbʊ lapali
-zejila 'wɔ.

22 'In nyima yia 'wɔkpi: «-
Lagɔ yabhlo mia de gbada, -
mɔɔ 'ni nyime!»

23 Wee bhla -bhloo 'de nya,
Jejitapee 'anzi yia Ewloɔ
bhiti, ɔ 'ni -Lagɔɔ 'ɲni -mninu
'gbʊ. 'In -mna yia ɔ li, 'in ɔ yia
tli.

24 We bhla, -zugba -
Lagɔweli -yɔ -gʊwɔlaylimante
mni, 'in nyima nye wa 'de -
Lagɔ yoo.

25 Da Banabasi -yɔ Sɔlv
bhia wa lubho, 'in wa yia -
Zeluzalemɔ lubhiti. Wa yia
'Zan Maliki 'wɔbhu, 'in wa -
yɔ ɔ 'sɔ yia mni.

13

*Zuzu 'Pɔpa tiea Banabasi -
yɔ Sɔlv*

1 Antioɔsu leglizɔ 'wɔ, -
Lagɔgbʊ -falipanya -yɔ
nyimaa gbʊslolunya mia -
bha. Wa ɲni ni: Banabasi,
'Simeɔɔ wa laa nyime -
ylukpa, Silenyu Lusiusɔ,
nyimaa 'wlulapilinyɔ Ewloɔ
Antipasɔ jiji -tale Manaee -yɔ
Sɔlv.

2 'Yli yabhloo zli, da wa mia
-Lagɔ bhuhhoeda, -zugba wa
pla 'sun, Zuzu 'Pɔpa nee wa -
ylae: «A -sa -bha Banabasi -yɔ
Sɔlv wa 'de saa, lubho -we ka
'gbʊ in yia wa la, wa 'ka we
nɔ.»

3 Wa yia 'sun -plada -yɔ -
Lagɔ -bhuhhoeda -tu. -Mɔɔ
'biɔ, 'in wa yia Banabasi -yɔ
Sɔlv sɔ 'wluo lapali, 'bhie, wa
yia wa 'yitide, 'in wa yia mni.

4 Zuzu 'Pɔpa tiea Banabasi -
yɔ Sɔlv, 'in wa yia Selusii mni,
-bha wa 'bhua 'glɔ 'wɔ. 'In
'nyunyidiɔɔ wa laa Siplo,
wa yia -mɔ mni.

5 Da wa nyinia Salamini, 'in
wa yia -Lagɔgbʊ gbagbie bhli
Zuifɔ -Lagɔbudunya zɔ. 'Zan
Maliki -yɔ wa 'sɔ mi, -zugba ɔ
sa wa 'wɔ.

6 Wa -dia 'nyunyidiɔɔ
'wɔ, 'in wa yia Pafɔsɔgbe
nokple nyini. -Mɔ wa -yɔ
-dlabhia -lenonyɔ yabhlo
wa laa Baali -Zezu gbelia.
Zuifɔ, ɔ laa ɔ 'de -Lagɔgbʊ -
falipanyɔ, mɔ -wa.

7 'Nyunyidiɔɔɔ 'wlu-
lapilinyɔ Seljiusɔ Pɔlusɔ -
gbe ɔ -dilia la, 'ylimnanyɔ mɔ.
Ɔɔ dɔɔɔ 'wlulapilinyɔ laa
Banabasi -yɔ Sɔlv, ɔ 'yibha ɔ
'ka -Lagɔweli 'nɔɔ 'gbʊ.

8 Ni, -dlabhia -lenonyɔ wa
laa gɛkɔweli 'wɔ Elimasi, -mɔɔ
'ni 'yibha, 'nyunyidiɔɔɔ
'wlulapilinyɔ ɲnu -Lagɔgbʊ
-yɔ, we 'gbʊ ɔ yia Banabasi -yɔ
Sɔlv tu dili.

9 Zuzu 'Pɔpa yea Sɔlv wa la
'yaa *Pɔlv, ɔ ylaa ɔɔ Elimasi
'yliya 'wɔ tenyii, 'in ɔ nee ɔ -
ylae:

10 «-Dawli bhabha -yɔ 'nyii
-kanyɔ, 'Kuzuu 'yu, -ɔ -wa
gbʊzɔnɔ weee tonyime! -
In 'nia -Lagɔɔ lenugbʊ da
'wɔlasahe 'yigbelia yii?

11 -Sɛen -in pɔ yukwli: Jeji-
tape yia -mi bhiti, -in 'ka 'lo.
'In -in 'na 'ka 'yɔ -yɔyi bhla
yabhlo nya.»

-Bha -bhlokpade, Elimasi
'loa, 'in ɔ yia nikipise 'wɔ -tu, -
zugba ɔ bhuhuli sɔ la, nyime
-ɔ 'kaa ɔ sɔ lakpaa datale nya.

12 Da 'nyunyididobdub 'wlu-lapilinyo 'yia -we 'plia -yo, 'in o yia -Lago -plagbu -yowonu. 'In -Lagogbu wa mia -sloluda, we yia o dli kwezì bhabha.

Pòlv -yo Banabasì 'sò mnìa Antioṣu Pisidii -dòdv -gv

13 Pafosugbe 'wv, Pòlv -yo o nònonya -bhoa 'glv 'wv, 'in wa yia Pelizigbe nukplè mni, Panfilii -dòdv -gv. -Bha 'Zan Maliki 'bhva wa 'bi, 'in o yia -Zeluzalemv lómni.

14 -Mv 'bìgv, wa 'bhva Pelizi, 'in wa yia Antioṣu mni Pisidii -dòdv -gv, bhv -gv. Zuifv *Nyapeyli nya, 'in wa yia -Lagobudu zò pla, 'in wa yia ladi.

15 Da wa bhia tite -yo -Lagobv -falpanyaa 'sebhe zelizelie, 'bhie, -Lagobuduu -cian nē Pòlv -yo Banabasì -yla: «Bhelian, we -ka gbv a 'ka gba, 'in a 'ka nyimaa dli latemani, a mneni a 'ka we gba!»

16 Pòlv -sò 'wv, o 'paa sò, 'in o nē: «Izlaelnyima, amia bvbò -Lago, a pòlv 'mì yukwli!»

17 Izlaelnyimaa -Lago -sa -bha -amiaa dukpasì, 'in o yia wa zumanì da laga 'wv Ezipòtv -dòdv -gv. 'Bhie, o yia wa Ezipòtv -sa o 'tite nya.

18 'In o yia wa zò dòdv beblē -gv, we mneni we 'ka -zòv glv 'sò ñwē nyni.

19 'In o yia zò gbesò lasa Kanaa -dòdv -gv. 'In o yia -maa dòdv o nyima 'wòladlilì, 'in we yia -maanv -zē.

20 -Mv li -zòv 'wlu sò -zòv glv 'sò 'ya kugbua (450).

«'Bhie, o yia -amiaa dukpasì gbvòbhunya 'nyeda -tv tiklu, 'in we yia -Lagobv -falpanyo Samuelu bhla yli.

21 «-Mv 'bìgv, -amiaa dukpasì yia -Lago wa 'wlu-lapilinyo -zlali. 'In -Lago yia wa Kisu 'yu Saulv 'nyē, Bezamē zwaylinyinē nya. -Mòv pìli wa 'wlu la -zòv glv 'sò.

22 -Mv 'bìgv, -Lago -saa Sòlv kwnē, 'in o yia -Davidi o 'bìgvpali. 'In -Lago nē -Davidu daaē: «In ka -Zesee 'yu -Davidi 'yì na dli da -nyimē nya. -We weē in 'yìbhaa, lē o yia we nva.»

23 «-Davidu zwaylinyinē yabhlo -wa -Zezu, 'mò -Lago -saa -bha *Izlaelnyimaa Gbòvòsanyo nya. Sa o gbaa zlmē we 'sa.

24 -Zezu yiyie 'yu, Zaan yia Izlaelnyima weē la. O nē wa -yla: «A 'bhiti amiaa dli, 'in wa 'ka aìn batizee.»

25 Da Zaan mia o lubhoo 'wlu 'bhada, 'in o nē: «Amia dli, nyò in -mia? -Lago -Bhasanyo, -o a mia woda we 'nì -ami. A -tali, yia o yia 'mì lòv, 'in, in 'nì we 'klv -ka in 'ka o -sakwlaa 'llukpe -blo.»

26 «Na bhelia, amia Ablaamv zwaylinyinā, 'in amia mia -seli -Lago bvbē 'gbv, -a 'dē weē -yla -Lago 'paa nyimaa gbvòsaweli -mìni yoo.

27 Nv, -Zeluzalemv -nyima -yo wa 'yugalinya 'nì -Zezu yìbheli *nyimaa Gbòvòsanyo nya. 'In -Lagobv -falpanyaa weli -we wa zeli Zuifv Nyapeyli weē nya, wa 'nì -mìv 'wòlanv. 'In wa yia we

lenue gbalı -Zezuu 'bhabhie
nya.

28 'In weli -we -gu wa 'kaa o
'bha wa 'ni we 'yi. 'In wa nee
Pilati -yla, -moo 'bha o.

29 -We -Lagosebhe gbaa -
Zezuu daa, wa bhia we lenue,
wa -saa o *su -gu, 'in wa yia o
gbawla 'wu ladi.

30 'In -Lago yia o 'wobhu
titlinya glaa.

31 'In nyima -wa -yo -Zezu 'so
'bhva Galilee -dudu -gu, 'in wa
yia -Zeluzalem mni, o ka o 'de
-maa 'kluslolu 'yi duun nya. -
Maa mia -sleen o gbodayinya,
-zugba wa -yo o gbu -gbagbie
mni Izraelnyima -yla.

32 «'In gbuzonu -we -Lago
gbaa zlime -amiaa dukpası -
yla, 'mu -a yia ain -yla gbaa.

33 -Amia, wa 'yuoyua -yla -
Lago nva -sleen we le, -Zezuu
'wobhubhue nya titlinya
glaa. We mi celida Luusebhe
lusu 'sonu 'wue:

«-Mi -wa na yu,
'in we 'bhu -zeen 'wu,
-ami -wa -na dide.»

34 -Lago ka zlime we gba. Nu,
-Zezu o yia 'wobhua titlinya
glaa, 'in o 'na 'ka 'masleen ti.
'In o nee wee gbu -muni dae:

«-Mawulu -zonunya in gbaa in
'ka -Davidi 'nye,
'mu na yia ain 'nye.»

35 We 'gbu, we mi 'ya celida
Luusebhe da yabhloe:

«-In 'na 'ka -na -mawulonyo 'yi-
tide
o 'ka 'bhoka 'wu zenı.»

36 Da nyimaa 'wlulapilinyo -
Davidi -gaa 'yliyö, sa -Lago
'yibhaa, 'in o yi 'saa o lubho nu.
O tia, wa 'bhlua o, o dukpası
kwesi, 'in o yia zenı.

37 «-Zezu 'ni glu zenı, -Lago
ka o 'wobhu titlinya glaa.

38 Amia, bhelia, -a nee ain
-yla: -Zezuu 'gbu -Lago tia
nyimaa -yogbu 'wu.

39 Nu, nyoo nyoo -ka -
Zezuu gbu -yogwuu, o 'gbu -na
gbonyuuu 'gba bhva -mi 'wlu.
Moizu tite 'ni mneni we 'ka
we ain 'wlu -sa.

40 A zu amiaa 'de 'yliyö,
gbu -we -Lagögbu -falipanya
gbaa, we yi ain yli.

41 -Lago nee:
«A -talı gbuv 'ylilatilinya,
nwegaga sobha ain,
'in a 'bhv la.
Nu, gwedigbu na yia lenva
amiaa bhla.

Wa -ka we 'di ain -salı,
a 'na 'ka we la gbuzonu.» »

42 Da Polv -yo Banabası mia
-Lagobudu zo 'tlada, 'in wa
nee wa -yla: «Amia -a bhuh-
hoe, Zuifv Nyapeyli -putu -ka
nyini, a yi a 'ka wee gbu -bhloo
'de gba -ain -yla!»

43 Wa bhia 'wlugbelie,
Zuifv -zlo -yo nyima -putu -
wa bubva Zuifv -Lago, 'in wa
yia Polv -yo Banabası yoo kwa.
Polv -yo Banabası mi wa -yla
gbu -gbada, -zugba wa temanı
wa dı la nu, wa 'na 'tideli -
Lagoo 'nanı 'yi -ni.

*Polv -yo Banabası gbaa gbu
nyima -wa 'nia Zuifv -yla*

44 Zuifv Nyapeyli -putu ny-
nia, -wa yia -Lagoweli yukwli
pulva, we -tu 'wu -se, wa 'ka
wee 'gbee nukpla -nyima nwee
nyini.

45 Zuifv 'yia nyimaa -zlo -
manı -yo, 'in zenyidı yia wa
'wobho. 'In -we Polv mia

gbada, wa bhitia we saputu sa, -zugba wa vɛli ɔ.

46 Pɔlv -yɔ Banabasɪ nɛɛ wa -yla dli 'titɛ nyaɛ: «We mi nu, amia Zuifv -yla wa 'ka yaa -Lagɔgbv gba tia. 'In a mi we kwɛɛ -sada, 'in a nɛɛ amiaa 'dɛ nya nu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, a 'ni we 'yiyie 'klv -kaa 'gbv, nyima-wa 'nia Zuifv, wa gbɛgbɛin -a yia mɪia!

47 «-We Jejitapɛ gbaa -ain -yla, mv ni:

⟨In ka -mi 'yligbeli,
dɔdɔgv -nyima weee zli
nya.

'In, -in 'ka nyima gbɔwɔsa wɛli
gba dɔdɔv da weee.⟩ »

48 Da nyima -wa 'nia Zuifv 'nɔa wɛlnya -mɪni, 'in wa yia 'mɔna li, wa yia -Lagɔɔ 'ɲni -mɪni ɔ wɛli -zɔnɔv 'gbv. 'In -wa -Lagɔ -saa -bha 'cin, wa 'ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi, 'maa yia -Lagɔ dli -gv zɔ.

49 'In Nyimaa -Kanyɔɔ wɛli yia wee dɔdɔ weee -gv lam-neni.

50 Zuifv 'paa 'ɲnimni -ɲwni -wa zɔa -Lagɔ -bha -yɔ 'gbee nyima 'kadu dli yali nu, wa pali Pɔlv -yɔ Banabasɪ 'klyie 'wɔ. 'In wa yia -maa vu wa dɔdɔ -gv.

51 Da Pɔlv -yɔ Banabasɪ 'kaa wee 'gbe nɔkplɛ 'bhv, 'in -maa yia -maa bhv -yɔ *-bhuhui gbɔɔ wa 'gbv. 'Bhie, wa yia Ikoniumv mɪ.

52 'In 'mɔna -yɔ Zuzu 'Pɔpa yia -Zezuu 'bɪnɔnya ye -mɔ Antiɔsv -dɔdɔ -gv.

14

Pɔlv -yɔ Banabasɪ mi Ikoniumv

1 Da Pɔlv -yɔ Banabasɪ ny-nia Ikoniumv, 'in wa yi 'yaa -mɛmɛ Zuifv -Lagɔbudu zɔ pla. Wa gbaa -mɔ -Lagɔgbv sa kpɛɛn kpɛɛn, Zuifv duun -yɔ -wa 'nia Zuifv, -maa yia -Lagɔ pla.

2 Zuifv -wa 'nia -Lagɔgbv -yɔɲwnu, -maa 'bhua nyima -tɔva -wa 'nia Zuifv dli 'wɔ, 'in wa 'ka -Lagɔbhelia -yla gbonyuu lɛv.

3 'In Pɔlv -yɔ Banabasɪ yia -mɔv bhla Ikoniumv -tv -daan, -zugba wa gba -Lagɔgbv, nyanɔ yabhlogbɔɔ 'ni wa 'wɔ -mɪ. 'In -Lagɔ yia wa se 'nye, wa 'ka gwɛdigbonya -yɔ gbv 'kadu lɛv. Wa gbaa ɔ 'nanu -gv gbv, 'in -Lagɔ yia we -slolu nu, wa wɛli mi gbuzɔnɔ nya.

4 'In wee 'gbee nɔkpla -nyima yia 'wɔdi 'sɔ: tɔva -zɛa Zuifv -nv, 'in tɔva yia -Zezuu tietienyaa -nv -zɛ.

5 Zuifv -yɔ -wa 'nia Zuifv, we -yɔ wa 'yugalɪnya pɔpaha gbv, wa 'ka Pɔlv -yɔ Banabasɪ 'klyie 'wɔpa, 'in wa 'ka wa gbɔkv 'wɔbha.

6 Da waa nyima 'sɔ 'nɔa gbv -mɪni, 'in wa yia -flii -bho. 'In wa yia Likaoni -dɔdɔv 'gbenya wa laa Lisitli -yɔ Dɛlibv mɪ, we -yɔ we kwesi -gbenya 'wɔ.

7 'In wa yi 'yaa -mɛmɛ -Lagɔgbv gba.

Pɔlv -yɔ Banabasɪ mi Lisitli

8 Nyimɛ yabhlo mi Lisitli, ladida ɔ tva 'kɔmɔv, -we ka gbv -wa, ɔ bhv ka 'ku. 'In wee

'kukue wa gwalilia ɔ, ɔ tianu 'ni -slo nɔ.

⁹ 'Yi yabhlo nya, -zugba ɔ pulo Pɔlv weli yukwli. 'In Pɔlv yia we -yɔyi nu, ɔ dli mi -Zezu -gɔv 'gbu, ɔ mneni ɔ 'ka 'pu.

¹⁰ Pɔlv nɛɛ ɔ -yla weli 'tite nyaɛ: «-In sɔ 'wɔ, -in 'yiligbe -na bhv -gɔ tiklu!» 'In ɔɔ nyime yia 'wɔblu, ɔ yia nɔnɔe bhli -bha -bhlokpade.

¹¹ Gbonya Pɔlv nua lɛ da, nyumaa -zlo 'yia we -yɔ, 'in wa yia 'wɔkpɪ Likaoni -nyumaa weli nya: «-Lagɔnya ka nyuma -zɛ, we ka -amɪaa -gbɛ la-sibhli!»

¹² Banabasɪ wa laa -Zeusv, 'in Pɔlv -wa gbɔgbanyɔɔ 'gbu, wa yia -mɔɔ la Elumɛsi.

¹³ -Lagɔ wa laa -Zeusv, we -budu 'yiligbe wee 'gbee nwe -yɔ. 'In we bɔbɔnyɔ -yɔ bhligblɔnya yia yi, 'in ɔ yia we -kpeli suu -bɔi nya. ɔ -yɔ ɔ nyumaa -zlo 'yibha wa 'ka Banabasɪ -yɔ Pɔlv -zila -yɔ bɔbɔlv.

¹⁴ 'In da -Zezuu tietienya Banabasɪ -yɔ Pɔlv 'nua wee gbv -mɪni, 'in wa yia wa 'wɔ *-bananya yla. 'In wa -yɔ gwagwie yia nyumaa -zlo glaa mni 'wɔkpɪkpɪɛ nyaɛ:

¹⁵ «'Oo! Bhelian, lɛɛ -lu ka 'gbu a nu 'sa? Nu, nyuma -amɪa -mɪa 'ya amɪa 'bhisa. -Lagɔgbv -a yia ain -yla gbaa. Nu, a 'bhv -sini -kpɔanya -mɪni 'bi, a 'bhiti 'yliyɔga -Lagɔɔ gbɛgbɛin! Mɔ nua yah klaa, dɔdɔ klaa, gumunyu -yɔ we lv -lu wee lɛ.

¹⁶ Bha, bhlasabhla, -Lagɔ ka dɔdɔgbv -nyuma wee 'yitide, 'in wa yia wa 'dɛɛ nɔv 'yoo bhli.

¹⁷ 'In -mɔv bhla, -Lagɔ yia ɔ 'dɛ -slolu ain -yla, ɔ zɔzɔnɔlɛnɔe nya 'kɔmɔv: ɔ lɔali yahnyu, 'in amɪaa kpaalɪ zɔa. 'In ɔ nyɛa ain lililu duun, ɔ yelia 'mɔna ain dli zɔ.»

¹⁸ Banabasɪ -yɔ Pɔlv ka 'klɪ 'yi, 'in wa yia gbv weee 'bigv 'plɪli waa nyuma -zlo -yla, nu, wa 'na bɔbɔlv wamɪa -ni, 'bhie -maa yia we -yɔnwnu logada.

¹⁹ We bhla Zuifonya 'bhva Antioɔsv Pisidii -yɔ Ikoniumv -dɔdɔv -gɔ, wa nynia Lisitli, 'in wa yia nyumaa -zlo lɔbhɔ. 'In wa yia -maa dli 'wɔbhv, 'in wa yia Pɔlv gbɔkv 'wɔbhv, wa 'ka ɔ 'bhaa 'gbv. 'Bhie, wa yia ɔ 'gbe -gnima kwa, wa mɪa dli nu, ɔ ka tlɪ.

²⁰ 'In da -Lagɔnyuma gbelia Pɔlv, ɔ yia 'wɔsɔ, 'in ɔ yia wee 'gbe nɔkplɛ lɔmni. -Mɔv zli zlia, 'in ɔ -yɔ Banabasɪ 'sɔ yia Delibv mni.

Pɔlv -yɔ Banabasɪ 'bhiti lv Sili -dɔdɔv -gɔ

²¹ Pɔlv -yɔ Banabasɪ gbaa -Lagɔgbv Delibugbe nɔkplɛ, 'in nyuma duun yia -mɔ -Lagɔ pla. 'Bhie, wa yia lɔbhiti Lisitli, Ikoniumv, we -yɔ Antioɔsv Pisidii -dɔdɔv -gɔ.

²² 'In wa temaniya -Lagɔnyumaa dli la, -zugba wa pa wa 'kɔayli, nu, wa zɔ dli gege. 'In wa nɛɛ wa -ylɛɛ: «We mɪ nu, -a 'plɪli siasie duun lv 'bhie, -a 'ka *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛ zɔ pla.»

²³ 'In Pɔlv -yɔ Banabasɪ yia nyuma kpasɪ lapali *leglizɪ -bhlo -bhlo zɔ. Wa plaa 'sun, wa bhuhhoea -Lagɔ, 'bhie, wa

yia waa -Lagonyima -wa zva -Lagɔ dli -gv, -Lagɔ kwεε zv.

24 -Muu 'bigu, wa 'plilia Pisiidii -dɔdɔ -gv, 'in wa yia Panfilii nyini.

25 Wa gbaa -Lagɔgbu Pelizigbe nukple, -muu 'bigu, 'in wa yia Atalii mni.

26 -Mɔ wa -gblaa 'glv 'wv Atalii, 'in wa yia Antiɔsv lɔbhiti Silii -dɔdɔ -gv. -Mɔ wa zva zlume wa -Lagɔɔ 'nanu kwεε, lubho -we wa bhia da nuuvee 'gbv.

27 Da wa nynia Antiɔsv, 'in wa yia leglizɩ weee 'wlugbeli. -We weee -Lagɔ nva ɛ wa sɔ nya, 'in sa -Lagɔ -kalia -wa 'nia Zuifv -yla 'yoo, 'in -maa 'ka 'ya -Lagɔ pla, wa yia we -sa 'bigu di nya.

28 'In Pɔlv -yɔ Banabasɩ yia Antiɔsv -tv -daan -Zezuu 'binɔnya nya.

15

Antiɔsvgbee -Lagonyima kpelia Moizu tite -gv

1 We bhla -bhlokpade nya, nyima -tɔlva 'bhva Zudee -dɔdɔ -gv, 'in wa yia Antiɔsv mni. Da wa nynia -mɔ, wa yia -Lagɔbhelia gbv -mɩnu slolue bhli, wa nεε: «Sa Moizu tite gbaa, wa 'pa nyima knɩ 'wv, a 'nɩ 'sa knɩ pla, a 'nɩ mneni a 'ka gbv 'wɔbhv!»

2 Pɔlv -yɔ Banabasɩ 'nɩ wa weli -yɔŋwɩ -gbaa, 'in wa -yɔ wa 'sɔ yia wee gbv -mɩnu -gv kpeli bhabha. We 'gbv, wa yia Pɔlv, Banabasɩ -yɔ Antiɔsv -nyima tɔlva tie -Zeluzalemv, 'in wa -yɔ -Zezuu tietienya -yɔ

nyima kpasɩ 'ka wee gbv -mɩnu gba.

3 We 'gbv, wa mɩ mɩnmɩe -gv, 'in leglizɩ yia wa -yɔbε, 'in wa yia wa yoo kwa. 'In wa yia Fenisi -yɔ Samalii -dɔdɔ -gv 'plili, sa nyima -wa 'nia Zuifv plaa -Lagɔ, -zugba wa -yɔ we gbagbie mni. 'In wee 'dɔzɔnv -mɩnu yia -Lagɔbhelia weee 'muna 'kadv 'wɔla.

4 Da wa nynia -Zeluzalemv, 'in leglizɩ klaa, -Zezuu tietienya klaa, we -yɔ nyima kpasɩ yia wa 'lakpasu kpa. 'In -we -Lagɔ nva ɛ wa sɔ nya, wa yia we -sa 'bigu di nya -maa -yla.

5 Zuifv -zakpa -bhlo wa laa Falizinyima wa glaa -nyima tɔlva, -wa zva -Zezu dli -gv -sɔa 'wv, 'in wa nεε: «-Lagonyima -wa 'nia Zuifv, wa 'pa wa knɩ 'wv, 'in wa gba wa -yla, wa zv Moizu tite 'nɔŋwe!»

-Lagonyimaa 'wlugbelie -Zeluzalemv

6 'In -Zezuu tietienya -yɔ nyima kpasɩ yia 'wlugbeli, wa 'ka wee gbv -mɩnu 'wɔsisali.

7 Wa kpelia kpokpo, Pielɩ -sɔa 'wv, 'in ɔ nεε wa -ylaε: «Na bhelia, amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Lagɔ ka -bha 'mɩ -sa an glaa, we 'bi ka 'wɔgwle, 'in -wa 'nia Zuifv, in 'ka wa -yla -Lagɔgbv gba, wa -ka we 'nv, wa 'ka -Zezu dli -gv zv.

8 -Lagɔ ɔ -yia nyimaa dli, ɔ ka we -slolu nu, -wa 'nia Zuifv, ɔ ka wa gbv -yɔŋwɩ, 'in ɔ yi 'yaa wamia Zuzu 'Pɔpa 'nye, -amia 'bhisa.

9 -Lagɔ 'nɩ nyime 'wɔgbizɩ, -a -yɔ wa 'sɔ nyidi. -We ka gbv

-wa, o ka wa dli -yowobu, wa ka -Zezu dli -gu zov 'gbu.

10 'In -sleen, lee -lu ka 'gbu a yla -Lago la? 'In 'gba 'kadu -amiaa dukpasu -yo -amiaa 'de 'nia mneni -a 'ka 'wobhu, 'in a di we -Zezuu 'binonya 'wlua?

11 -Innya! -A di we dli 'wu nu, Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'nanu 'gbu, -a yia 'pu, wamia 'bhisa!»

12 Toun, nyuma weee yia nwe 'mu, -zugba wa pulu Banabasi -yo Polu 'so yukwli. Gwedigbu -yo gbu 'kadu -Lago nua le wa so nya -wa 'nia Zuifu nyidi, -zugba wa gba we waa nyuma -yla.

*Zake gbaa nyuma -yla gbu

13 Da wa bhia gbagbie, 'in *Zake yia weli 'wobhu, o nee: «Na bhelia, a pulu 'mi yukwli.

14 Sa -Lago ylaa tiatia nyuma 'nia Zuifu, 'in o yia -bha nyumaa -zakpa -bhlo -sa wa glaa, -maa 'ka o -nu -ze, we gbu 'Simoo gbaa -ain -yla.

15 'In wee weli -muni -yo -Lagobbu -falpanyaa weli yia bhli -bhlo. Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

16 Jejitape nee:

«-Muu 'bigu,

lu na yia yia ci,

'in -Davidu -budu bhlia,

in 'ka we 'subha lu.

In 'ka we 'subha lu we 'ku -gu,

'in in 'ka we 'yigbeli.

17 'In nyumaa pnu weee yia Jejitapee 'yoo dataha.

Cun, nyuma -wa 'nia Zuifu in laa

wa 'ka na -nu -ze, ma -wa.»

18 -We Jejitapee gbaa mu mia de.

O ka wee gbunya -muni -slolu 'cin,

-muv 'bi ka 'wogwle,

'in 'sa o mia we lenuda.»

19 'Zake yia we -gudi: «We 'gbu, -we na yia -yo, nyuma -wa 'nia Zuifu, -wa plaa -Lago, -a 'na sihi wa -ni.

20 Nu, -a celi wa 'wue: wa 'na lili -zila -bobonime -ni, we ka pun. 'In wa 'na nuvu motnigbu le -ni. Nime -we 'pion 'nia 'wotla, we -yo nimee 'pion -tukpa, wa 'na lili we -ni.

21 -We ka gbu -wa, bha bhlasabhla, nyuma slolua Moizu tite 'gbe -bhlo -bhlo 'wu, -zugba wa zeli we -Lagobudunya zo, *Nyapeyli weee nya.»

'Sebhe wa 'paa -Lagonyuma 'nia Zuifu yoo

22 Toun, -Zezuu tietienya -yo nyuma kpasu -yo leglizu weee yia weli -bhlo bhli nu, wa -sa -bha nyuma wa glaa, 'in wa 'ka wa -yo Polu -yo Banabasi tie Antiovu. 'In wa yia -bha Zudasu wa laa Balisabasi -yo Silasu -sa. Wamia nyuma 'so -manu, -bha -Lagobhelia zua wa.

23 'Sebhe wa celi wa zua wa kwee we nukpla -weli nu:

Amia, -amiaa bhelia -

Lagonyuma 'nia Zuifu, -wa

mia Antiovgbe nukple, Sili

-yo Silisi -dudu -gu, -amia -

Zezuu tietienya -yo nyuma

kpasu saa ain fu.

24 -A ka 'nu nu, nyuma ka

-amiaa -gbe 'bhu, 'in wa yia

amiaa dli sumania mni wa

nwee weli nya nya. -Amia 'ni

wa tie -muv 'wu.

25 We 'gbu, -a yia weli -bhlo bhli, 'in -a yia -bha

nyima -sa, -a 'ka wa tie. 'In wa 'ka -amīaa jijli -talea Banabası -yɔ Pɔlv yoo kwa amīaa -gbɛ.

26 Waa nyima 'sɔ ka wa 'pɔpɔe dli -sa, -amīaa -Kanyɔ -Zezu Klisu lubhoo nɔnɔee 'gbɔ.

27 We 'gbɔ, -a yia Zudası -yɔ Silası tie amīaa -gbɛ. 'In -we -a cɛlia ain 'wɔ da, wa 'ka we 'wɔsisali ain -yla.

28 Nu, Zuzu 'Pɔpa -yɔ -ain 'sɔ 'nı 'yibha wa dı 'gba 'kadu ain 'wlu. Nu, titenya mia da, a zu we 'nɔɔwɛ, -gla -wa:

29 a 'na lili -zila -bɔbɔnıme -nı, we ka pɔın. Nımeɛ 'pıɔn -tukpa -yɔ nıme -we 'pıɔn 'nıa 'wɔtla, a 'na lili we -nı. 'In a 'na nɔnɔ mɔtnıgbɔ lɛ -nı. A -ka we 'nɔɔwɛ zu, -zugba gbɔzɔnɔ a nɔa lɛ.

-A -sa ain fı.

-Zezuu tietienya nynia Antıɔvgbe 'wɔ

30 Wa 'tidea waa nyima -mɔna -manı 'yi, 'in -maa yia Antıɔsv mni. Wa yia -Lagɔnyıma weee 'wlugbeli, 'in wa yia wee 'sɛbhɛ -maa yoo 'nyɛ.

31 Wa zɛlia wee 'sɛbhɛ, we yia wa 'mɔna 'wɔla, we nɔkplawɛli ka wa 'kɔayli 'paa 'gbɔ.

32 Zudası -yɔ Silası -wa ka dɛ mia -Lagɔgbɔv -falıpanya nya, wa zɔa -Lagɔbhelia 'dı kpokpo, 'in wa yia wa 'kɔayli 'pa, 'in wa yia wa dli latɛmanı.

33 'Ylı sanıme 'plıa, 'in -Lagɔbhelia yia wa 'yoo 'nyɛ -dlɔɔ. Wa yia -wa tıea zlıme wa -gbɛ lbhıti. [

34 Nu, we nanı Silası dɔdɔ ɔ 'ka wa -gbɛ -tɔ, 'in ɔ yia -bha -tɔ.]

35 We bhla, Pɔlv -yɔ Banabası ka Antıɔsv -tɔ. Wa -yɔ nyımaa -zlo 'sɔ, -zugba wa slolu nyıma, 'in wa gba -Lagɔgbɔ.

Pɔlv -yɔ Banabası 'bhɔbhıa -yɔ

36 'Ylı sanıme 'plıa, 'in Pɔlv nɛɛ Banabası -ylɛ: «'Gbe weee -we nɔkplɛ -a -yɔ -Lagɔgbɔv gbagbıe 'plıa -a 'bhıti -mɔ lv. -A 'ka -amīaa bhelia 'yi, -de sa wa mı -mɔɔ.»

37 Da wa mia mɔnda, *Zaan wa laa Malıkı, Banabası 'yibha wa -yɔ ɔ 'sɔ 'ka mni.

38 'In Pɔlv 'nı we -yɔɔwɔnı, -we ka gbɔ -wa, Malıkı ka zlıme wa 'bıbhı Panfilii -dɔdɔ -gɔ, 'in ɔ 'nı wa kwalı, wa -Lagɔlubho 'wɔ.

39 Kpɛlıe 'kadu yia Pɔlv -yɔ Banabası nyıdı -bho, 'in wa yia -yɔbhıbhılv. Banabası yia Malıkı 'wɔbhı, 'in wa yia 'glɔ 'wɔbhı, 'in 'nyunyıdıdɔdɔ wa laa Siplo, wa yia we -gɔ mni.

40 'In, Pɔlv -mɔɔ yia -bha Silası -sa. 'In -Lagɔnyıma yia -Lagɔ bhıbhıe wa 'dɛ 'sɔɔ -nɔ nya, nu, Nyımaa -Kanyɔ nɔ wa 'nanı 'wɔ, 'bhıe, wa yia mni.

41 'In wa yia Silii -yɔ Silisi -dɔdɔ -gɔ 'plıı, -zugba wa -yɔ leglızınyaa 'kɔaylıpapıe mni.

16

Pɔlv 'bhua Timotee 'wɔ

1 Pɔlv nynia Delılv -yɔ Lisıtlı -gbenya nɔkplɛ, -Zezuu 'bınɔnyɔ yabhılo wa laa Timotee, -zugba ɔ mı -mɔ.

Zuifonjwɔ ɔ zva -Zezu dli -
 gv, ɔ yu -wa, 'in ɔ dide mia
 *Glekɩyɩ nya.

² -Lagɔnyɩma mia Lisitli -yɔ
 Ikoniumɔ -gbenya nɔkplɛ, ma
 gbaa Timotee gbuzɔnɔ gbv.

³ Pɔlv 'yɩbha ɔ -yɔ ɔ 'sɔ 'ka
 mni. ɔ 'bhua ɔ 'wv, 'in ɔ yia
 ɔ *knɩ 'wɔpa, Zuifu -wa mia
 wee dɔdɔ -gvv 'gbv. -We ka
 gbv -wa, -maa weee -yi ɔ dide
 Glekɩyɩ nya.

⁴ Da wa mia 'gbenya -gv
 'plɩda -bhlo -bhlo, gbɔnya
 -Zezuu tietienya -yɔ -
 Zeluzalemv -Lagɔnyɩma
 kpasɩ pɔpalia, -zugba wa -yɔ
 we gbagbie mni -Lagɔnyɩma
 -yla nu, wa zv we 'nɔɩwe.

⁵ 'In leglizunya yia latemanɩ
 dlɩzɔvɛ 'wv. 'In sa zli zlia, -
 zugba wa bho -gv.

*Masedvanɩ -nyɩmɛ 'tlaha
 Pɔlv 'klv*

⁶ Da Zuzu 'Pɔpa gbaa wa 'na
 gbalɩ -Lagɔgbv -Azii -dɔdɔ -gv -
 ni, 'in wa yia Flizii -yɔ -Galasii
 -dɔdɔ -gv 'plɩ.

⁷ Da wa nɩnia Mizii -yɔ Bi-
 tiniiii 'wɔgbelida, wa ka Bi-
 tiniiii dɔdɔ -gv -mɩmɩnɩɛ layla.
 'In -Zezuu Zuzu 'nɩ we ɩwɩ
 wa -yla.

⁸ We 'gbv, wa 'plɩlia Mizii -
 dɔdɔ -gv, 'in wa yia Tloasɩgbe
 nɔkplɛ mni.

⁹ Sabɔ, Pɔlv yia Masedvanɩ -
 nyɩmɛ yabhlo -yɔyɩ 'yɩgbeda
 ɔ 'yɩ 'wv. 'In -mɔɔ nɛɛ ɔ -
 yla: «-Na zukpa -wa, -in 'plɩ
 Masedvanɩ -dɔdɔ -gv, -in 'ka -
 aɩn 'wɔsa.»

¹⁰ Wee gbv -mɩnɩ 'bhva Pɔlv
 'yɩ -gv, -bha -bhlokpade -a

gbaa -a 'ka Masedvanɩ mni. -
 We ka gbv -wa, -a ka we -yɔyɩ
 nu, -Lagɔ ka -aɩn la, -a 'ka -mɔ
 -nyɩma -yla -Lagɔgbv gba.

*Lidii ɩwɩnua -Lagɔgbv -yɔ
 Filipvgbe 'wv*

¹¹ -A -gblaa 'glv 'wv Tloasi,
 'in -a yia 'nyunyɩdɩdɩdɩ wa
 laa Samotlasɩ -gv mni tikli. -
 Mvɩ 'bɩgv zli zlia, 'in -a yia
 Neapoli nɩni.

¹² -Mɔ -a 'bhva, 'in
 Masedvanɩ -dɔdɔ -gvv 'gbe
 'kadɩ wa laa Filipv, -we
 Wlɔmɩ -nyɩma pɩlia 'wlu la,
 'in -a yia -mɔ mni. -A ka 'yɩ
 duun li wee 'gbe nɔkplɛ.

¹³ Nyapeylɩ nɩnia, 'in -a yia
 'gbe nɔkplɛ 'tla, -a yia -gbva
 ɩwe -yɔ mni. Da -a zva we dli
 -gv nu, -mɔ Zuifu bhuhhoelia
 'cɩn -Lagɔ. 'Nɩwɩ -wa gbelia -
 bha 'wlu, -a -dɩa la, 'in -a yia
 wa -yla gbv gba.

¹⁴ Waa 'ɩwɩnɩ glaa 'yabhlo
 wa laa Lidii, Tiatilɩgbe 'wv wa
 gwalɩlia ɔ, 'naa -zalv ka -vale
 'tɛa, 'mɩ ɔ paa pɛlv, 'in ɔ bɔbɔa -
 Lagɔ. ɔ mɩ -aɩn yukwli pɔlvda,
 'in Nyɩmaa -Kanyɔ yia ɔ dli
 'wɔkali, -zugba -we Pɔlv mia
 gbada ɔ nɩ we.

¹⁵ Da -a batizea ɔ -yɔ ɔ nyɩma
 'sɔ, 'in ɔ nɛɛ -aɩn -ylaɛ: «We -ka
 aɩn dli -mɩ, nu, in ka -Lagɔgbv
 -yɔɩwɩnɩ 'piɛɩn, a yi na -gbe
 ladɩlia.» 'In ɔ nɛɛ -a ɩwɩnɩ we
 -yɔ -kpɔ.

*Filipvgbe nɔkplɛ, wa 'paa
 Pɔlv -yɔ Silasɩ -kaslv 'wv*

¹⁶ 'Yɩ yabhlo nya, da wa
 bhuhhoelia -Lagɔ, -a mɩ -mɔ
 mɩnɩda, 'in gaylonjwɔ yabhlo
 yia -aɩn yoo yi. ɔ ka -zatɩbhe
 -zuzu -gv, mɩ nya ɔ bhɩa kwe

la. Wee ɔ kwɛ labhlile -yɔ ɔ yia 'gwɛzi duun ɔ -cian -yla.

17 'In ɔ yia -a -yɔ Pɔlv 'sɔ 'bɪ -bholu, 'wɔkpɪkpɪe nya: «Waa nyɪma mia da, Yali -Lagɔɔ lub-honɔnya -wa. Sa -Lagɔ 'kaa ain gbv 'wɔsa, we 'yoo wa mia da ain dasloluda.»

18 'Sa ɔɔ 'ɲwɔɔ nɔa 'kɔmɔv. We bhialida, 'cɛ yia Pɔlv dɔlv, ɔ 'bhɪtia, 'in ɔ nɛɛ wee zuzu -ylaɛ: «-Zezu Klisu 'ɲɪɪ nya, in nɛɛ -mɪ -ylaɛ, -in 'tla ɔ 'wɔ!» - Bha -bhlokpade, 'in wee zuzu yia ɔ 'wɔtla.

19 ɔɔ gaylonɲwɔɔ -cian yia we -yɔyɪ nu, ɔ 'nɪ 'maslɛɛn mneni, ɔ 'ka wa -yla 'gwɛzi 'yɪ. 'In wa yia Pɔlv -yɔ Silasɪ kpa, 'in wa yia wa -zejila 'wɔ kwa nyɪmaa 'yugalnyaa -gbɛ, -gla nya.

20 Wa kwaa wa Wlɔmɔv gbvɔvbhunya 'yu, wa nɛɛ -maa -ylaɛ: «Nyɪma mia da, wa ka -amɪaa 'gbe gbugblolu. Zuifɔnya -wa,

21 'in wa zɔayli -gbv, -amɪa Wlɔmɔv -nyɪmaa tite gbaa -a 'na ɲwnunu -yɔ -nɪ, 'in -a 'na nɔnɔv lɛ nɪ, 'mɔ wa slolua.»

22 'In nyɪmaa -zlo yi 'yaa wa 'cɛ -yɔ 'pali.

Wlɔmɔv -nyɪmaa gbvɔvbhunya nɛɛ wa -sa Pɔlv -yɔ Silasɪ -bana 'wɔ, 'in wa 'ka wa seli.

23 Wa seli wa bhabha, 'bhie, wa yia wa -kaslv 'wɔpa. 'In wa nɛɛ -kaslvbuduu ɲwɛkɔnyɔ -yla, ɔ zɔ wa 'yliyɔ 'nanɔv.

24 Wa gbaa sa wɛli -mɪɪ ɔɔ -kaslvbuduu ɲwɛkɔnyɔ -yla, 'in -mɔɔ yia wa -kaslvbuduu nyɪɪɪ -komi zɔ 'pa. 'In ɔ yia wa gbloko bhv 'wɔv pali.

25 -Mɔ zli -nyɪɪɪ, Pɔlv -yɔ Silasɪ 'sɔ mɪ -Lagɔ bhuhhoeda, wa mɪɪɪɪ -Lagɔɔ 'ɲɪɪ lɔv nya, -zugba -kaslvnyɪma tɔlv pulv wa yukwli.

26 -Bha -bhlokpade, dɔdɔ yia zuklu 'tɪtɛɛ, 'in -kaslvbuduu -klu yia lazuklu. Tɔvɪn, 'in we klolo weee yia -kali, 'in -kaslvnyɪma weee gbloko yia ladɪɪɪ.

27 Da ɔɔ -kaslvbuduu ɲwɛkɔnyɔ ganɔa, 'in ɔ yia klolonya -yɔyɪ -kalɪda. ɔmɔ dli nu, waa -kaslvnyɪma ka -gwa. 'In ɔ yia -mɔ ɔ tɔgɔgble -sa, ɔ 'ka ɔ 'dɛ 'bha.

28 'In Pɔlv yia 'wɔkpɪ 'tɪtɛɛ, ɔ nɛɛ: «-In 'na nɔnɔv -na 'dɛ gbvnyuu -yla lɛ -nɪ, -a 'dɛ weee mɪ -bha!»

29 Tɔvɪn, -kaslvbuduu ɲwɛkɔnyɔ yia 'nape -yɔlayɪbha, 'in ɔ yia gwagwɛ -yɔ telitelie nya -buduu komi zɔ pla, 'in ɔ yia Pɔlv -yɔ Silasɪ 'sɔ 'yu 'kukolu 'sibhli.

30 -Mɔv 'bɪgv, ɔ wlelia wa, 'in ɔ yia wa layɪbha: «Na -cian, sa in 'ka nɔ, 'in in 'ka gbv 'wɔvbhua?»

31 'In Pɔlv -yɔ Silasɪ yia we 'bɪgɔpali ɔ -ylaɛ: «-In zɔ Nyɪmaa -Kanyɔ -Zezuu dli -gv, in -in -yɔ -na zɔaylinyɪma 'sɔ 'ka gbv 'wɔvbhu.»

32 'In wa yia ɔ -yɔ ɔ zɔaylinyɪma weee -yla -Lagɔgbv gba.

33 Sabɔ, bhla -bhloo 'dɛ nya, 'in ɔɔ -kaslvbuduu ɲwɛkɔnyɔ -yɔ Pɔlv -yɔ Silasɪ 'sɔ yia ɔ 'dɛɛ -gbɛ mɪɪ. 'In ɔ yia wa 'gbia glv, 'in -maa yia -bha -bhlokpade ɔ -yɔ ɔ zɔaylinyɪma weee ba-tizee.

34 Ɔ -yɔ Pɔlv -yɔ Silasɩ mnɩa ɔ -budunwɛɛ, 'in ɔ yia wa lililu 'nyɛ. 'In ɔ nyɩmɛ -yɔ ɔ zwaylinyuma yia 'mɔna li, -Lagɔɔ dli -gɔzɔzɔvee 'gbv.

Pɔlv -yɔ Silasɩ wa -saa -kaslv 'wv

35 Da zli zlia, Wlɔmv -nyɩmaa gbvɔvbhunya yia 'slɔja tie -kaslvbuduu ŋwekanyɔɔ -gbɛ nu, wa 'tide waa nyɩma -manɩ 'yi.

36 'In -kaslvbuduu ŋwekanyɔ yia we weli Pɔlv kwa, 'in ɔ nɛɛ: «Gbvɔvbhunya ka nyɩma tie, wa nɛɛ, in 'tide aɩn 'yi. We 'gbv, a mneni a 'ka 'tla, 'in a 'ka mnɩ -dlɔɔ.»

37 'In Pɔlv nɛɛ waa 'slɔja -yɩaɛ: «-Amɩa -wa Wlɔmv -nyɩma, wa 'nɩ -amɩaa -yɔgbv 'wɔvbhu sazɔnv sa, 'in wa yia -aɩn bhɩtɩ -zejila 'wɔ, 'bhie, 'in wa yia -aɩn -kaslv 'wɔpa. 'In -slɛɛn wa 'yɩbha wa 'ka -aɩn -kaslv 'wɔ -sa 'wiemu? -Innya, we 'na 'ka lɛnv. Wa yi, wa 'ka -aɩn wleli wa 'dɛ nya!»

38 'In 'slɔja yia we 'dɩ Wlɔmv -nyɩmaa gbvɔvbhunya -gbɛ kwa. -Maa 'nɔva nu, Pɔlv -yɔ Silasɩ mɩ Wlɔmv -nyɩma nya, 'in we yia -maa nyano dli 'wɔslu.

39 'In wa yia wa bhuhhoea yi, 'bhie, wa yia wa -kaslv 'wɔ -sa. 'In wa nɛɛ: «Amɩa zukpa -wa, a 'tla 'gbe nɔkplɛ!»

40 Da Pɔlv -yɔ Silasɩ 'tlaa -kaslv 'wɔ, 'in wa yia Lidiii -budunwɛɛ mnɩ. Wa 'yia -Lagɔbhelia, 'in wa yia wa 'kuayli 'pa, 'bhie, wa yia mnɩ.

17

Pɔlv -yɔ Silasɩ sɔ gbaa -Lagɔgbv Tɛsalonikigbe nɔkplɛ

1 Pɔlv -yɔ Silasɩ 'sɔ 'plɩɩa An-fipolisɩ -yɔ Apoloni -gbenya nɔkplɛ, 'in wa yia Tɛsaloniki nyɩni. -Mɔ Zuifvɔ *-Lagɔbudu mɩa.

2 'In Pɔlv yia -mɔ pla sa ɔ nɔva 'cɩn 'sa. 'In Zuifvɔ Nyapɛyɩta nya, 'in ɔ -yɔ wa yia -Lagɔsɛbhɛ -gɔ kpɛlɩ.

3 'In ɔ yia we 'ji gba, 'bhie, ɔ yia we wa 'kluslolu nu, wee 'sɛbhɛ nɛɛ, we mɩ nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ sɩa, ɔ 'ka tɩ, 'in ɔ 'ka 'wɔsɔ tɩtɩnya glaa. Ɔ nɛɛ nu: «Ɔɔ -Zezu -ɔ ka gbv na gbaa da aɩn -yɩa, mɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ.»

4 Wee weli zɩa wa lv Zuifvɔ tɔlv dli kwɛ, wa yia we -yɔŋwɩnu, 'in wa yia Pɔlv -yɔ Silasɩ 'bɩbholu. 'Sa -bhlokpade, *Glekɩ -duun -wa bɔbɔa Zuifvɔ -Lagɔ nɔva, we -yɔ 'ŋɩmmɩ zwaylinwɩnu -zlo.

5 'In Zuifvɔ yia we zenyi nɔ, wa yia gbukpɔva -nyɩma labhu 'yloogblv, 'in wa yia -zɩɛ ladɩ 'gbe nɔkplɛ. 'In wa yia Pɔlv -yɔ Silasɩ da mnɩ, Zasɔɔn -budunwɛɛ, wa 'ka wa -zejila 'yu kwa.

6 'In wa 'nɩ Pɔlv -yɔ Silasɩ 'yu 'gbv, wa yia Zasɔn -yɔ -Lagɔbhelia tɔva 'gbee 'wlu-lapɩnya 'yu kwa. 'In wa yia 'wɔkpkpɩɛ bhli: «Nyɩma -manɩ ka dɔdɔ weee gbug-blolu, 'in wa yi 'yaa -slɛɛn -seli yi!»

7 Zasɔn ka wa 'bɩ 'nyɛ ɔ 'dɛɛ -gbɛ! Waa nyɩma wee'e zɔ nyɩmaa 'wlulapɩnyɔ 'kadu *Sezaaa titenya 'nɔŋwɛ, 'in wa

nee, nyumaa 'wlulapilinyo -
putu mi, 'mɔ wa laa -Zezu.»

8 'In wee welunya -mɔni yia
nyumaa -zlo -yo gbee 'wlu-
lapilinyaa dli 'wɔbhɔ,

9 'in wa nee Zasɔn -yo -
Lagɔbhelia tɔlva -yla, wa plɔlɔ
'gwɛzi 'kadɔ yabhlo. Wa wlaa
we, 'bhie, wa yia wa 'yitide.

*Pɔlv -yo Silasi gbaa -
Lagɔgbv Beleegbe nɔkplɛ*

10 Da sabɔ bea, 'in -
Lagɔnyima yia -bha -
bhlokpade Pɔlv -yo Silasi yoo
kwa Belee. Da wa nynia -mɔ,
'in wa yia Zuifvɔ -Lagɔbudu
zɔ mni.

11 Belee -Zuifvɔ dli nanɔ
'yli, we 'ka Tesaloniki -Zuifvɔ
'wɔzi. Wa ka -Lagɔgbv yukwli
pɔlv, 'in wa yia we -yɔŋwnu
gwagwie nya slɔi 'mɔna nya.
'Yli weee nya, wa kpia -
Lagɔsɛbhɛ, 'in wa 'ka we -
yɔyi nu, -de -we Pɔlv gbaa
gbuzɔnɔv.

12 'In waa Zuifvɔ glaa -
nyima duun yia -Lagɔgbv -
yɔŋwnu. 'In Glekɔ glaa 'ŋnumni
zɔayliŋwnu -yo nɔkpasia duun
yi 'yaa -Lagɔgbv -yɔŋwnu.

13 Da Tesaloniki -Zuifvɔ 'nɔa
nu, Pɔlv mi Belee -nyima -
yla -Lagɔgbv gbada 'ya, tɔvɔn,
'in wa yia wee gbee nɔkpla -
nyumaa dli yali 'paa mni, 'in
-maa yia gbugblolu.

14 'In -bha -bhlokpade -
Lagɔbhelia yia Pɔlv yoo kwa
gumunyu -yo -gbɛin. 'In Silasi
-yo Timotee yia Belee -tv.

15 -Wa kwaa Pɔlv yoo, wa
-yo ɔ 'sɔ yia Atenigbe nɔkplɛ
nyni. Wa 'bhitia lɔ la, 'in Pɔlv
yia wa weli zɔ, nu, Silasi -yo
Timotee yli -mɔ ɔ slɔi.

*Pɔlv gbaa -Lagɔgbv
Atenigbe nɔkplɛ*

16 Da Pɔlv mia Silasi -yo Tim-
otee wɔda Atenɔ, ɔ 'yia we -yo
nu, wee 'gbee nɔkpla -nyima,
yoyolagɔ wa bɔbɔa duun, 'in ɔ
dli yia 'wɔsɔ.

17 'In Zuifvɔ -yo -wa 'nɔa Zuifvɔ,
-wa bɔbɔa -Lagɔ, 'ma ɔ -yo wa
kpɛlia -Lagɔgbv -gv -Lagɔbudu
zɔ. 'In sa zli zlia -bhlo, 'sa ɔ
gbaa -Lagɔgbv 'plɔplɔnya -yla -
gblɔgbvɔ 'wɔ.

18 'Sɛbhɛ -yilonya 'kadɔ
wa laa Epikulu 'bɔnyima -
yo Sitoisinyima, -maa -yo ɔ
bhlia kpɛlikpɛlie 'ya. Tɔlva
nee: «Zlesanyɔ mia ni nee -
bha saa?» Tɔlva nee: «We 'wlv
sa 'lakpa -Lagɔnyaa gbv ɔ mi
gbada.» Nu, -Zezuu gbv -yo
tlɔtlɔnya glaa 'wɔsɔgbv Pɔlv
mia gbada, 'mɔ wa 'nɔa.

19 Da wa kpaa Pɔlv, 'in wa -
yo ɔ yia wa gbvɔbhunya 'yu
mni, -gɔgɔ wa laa Aleopazi
'wlu. 'In wa yia ɔ layibhae:
«Gbv -lolu -in mia dɛ -sloluda, -
in mneni -in 'ka we 'ji gba -ain
-yilaa?»

20 -We ka gbv -wa, -
nanagbɔnya -na gbaa dɛ -ain
-yla, -a 'yibha -a 'ka we 'ji
'wɔlanɔ.»

21 Nu, Atenɔ -nyima weee -
yo wa 'lakpanya tva -bha bhla
duun nya, 'wɔbhlolugbɔnyaa
kpɛlie -yo we yukwli pɔlve
nya.

22 -Mɔ Aleopazi 'wlu Pɔlv -
sɔa 'wɔ, 'in ɔ nee: «Atenɔ -
nyima, na yi we -yo nu, amiaa
bɔbɔli nanɔ ain dɔdɔ bhabha.

23 Da in mia amiaa 'gbe
nɔkplɛ -zieda, in ka amiaa

bubɔlii *-bada 'yɪ. Amiaa -zilagɔbubɔlɔlu yabhlo in 'yia -bha wa cɛliaɛ: -LAGɔ -ɔ NYɪMA 'NɪA -Yɪ. 'In -we a 'nia -yi, a bubɔa, we gbɔ in yia da ain -yla gbaa.

24 'In -Lagɔ -ɔ nva dɔdɔ -yɔ we -gɔ -lu weee ɛ, mɔ -wa yahɪ -yɔ dɔdɔv -Kanyɔ. ɔ'ɔ -dɪli nyɪmaa 'sɔbha 'sɔbha zilabubɔ -budu zɔ la.

25 -Lagɔ 'nɪ 'yɪbha nyɪma 'nyɛ ɔ -lu yabhlogbɔɔ, nɪ, mɔ nyɛa nyɪma 'yɪiyɔgagie, nyapɛli, we -yɔ -lu weee.

26 Nyɪmɛ yabhlogbɔɔ ɔ -laa la, 'in wɛli weee yia layi -mɔɔ 'gbɔ, 'in wa yia dɔdɔ weee -gɔ ladi. 'In ɔ yia -zɔv 'wɔsɪsalɪda ɛnɔ wa -yla, 'in ɔ yia dɔdɔ wa 'kaa -gɔ ladi bɔlɔ palɪ.

27 Nyɪma 'ka -Lagɔɔ datalɪ 'gbɔ, ɔ yi 'saa nɔ. Wa -ka sɪada -mɪ, ɔ datalie nya, 'in wa 'ka ɔ 'yɪ. 'In -zugba -Lagɔ 'nɪ -ain -yɔbhɔda -mɪ 'pɪpɪ.

28 ɔ 'gbɔ -a -gaa 'yɪiyɔ, -a nɔa, 'in -a mɪa la. Amiaa gbalɪnyaa tɔlɔa ka we gba: <Amia mɪ 'ya ɔ 'yua nya.>

29 «-A mɪ -Lagɔɔ 'yua nyaa 'gbɔ, -a 'na palɪli -can, 'gwɛzi -yɔ tɔkpa -we nyɪma tɛlia wa 'yɪlmnee nya -Lagɔ 'wɔ -nɪ.

30 Da nyɪma 'nɪa gbɔ yabhlogbɔɔ -yi, 'sa wa nva, 'in -Lagɔɔ gbɔ 'nɪ -mɔvnyaa 'wɔlapɪli. Nɪ, -slɛɛn, dɔdɔgɔ -nyɪma weee ɔ laa, da wa -ka -mɪ, wa 'ka wa dɪ 'bhiti.

31 ɔ ka 'yɪ yabhlo zɔ, ɔ 'ka nyɪmɛ yabhlo ɔ -saa -bha, ɔ 'ka ɔ -gɔ 'plɪli, 'in ɔ 'ka dɔdɔgɔ -nyɪmaa -yɔgbɔ 'wɔbhɔ tɪkɪli. ɔ ka we nyɪma weee 'klɔslɔlu, ɔɔ nyɪmɛɛ 'wɔbhɔbhue nya

tlɪtlɪnya glaa.»

32 Da wa 'nva tlɪtle lɔv 'wɔsɔ gbɔ, Pɔlv ɲwɛɛ, 'in -zakpa -bhlo yia ɔ gla palɪ, 'in tɔlɔa nɛɛ: «'Yɪ -putu nya, 'bhie, -a 'ka -mɪ yukwɪ pɔlv, wee gbɔ -mɪnɪ 'gbɔ.»

33 'In Pɔlv yia wa glaa 'bhɔ.

34 Nyɪma -tɔlɔa -wa ɲwnua -Lagɔgbɔ -yɔ, 'in -maa yia Pɔlv 'bɪ mɪ. Wa glaa Atɛnɪ gbɔwɔbhɔnyaa lɔnyɪmɛ yabhlo wa laa Denɪsɪ klaa, 'ɲwnɔ yabhlo wa laa Damalɪsɪ, we -yɔ nyɪma tɔlɔa, ma -wa.

18

Pɔlv mɪ Kolɛntɪgbe nɔkplɛ

1 -Mɔv 'bɪgɔ, Pɔlv 'bhɔa Atɛnɪ, 'in ɔ yia Kolɛntɪ mɪ.

2 Zuɪfɔ yabhlo wa laa Aki-lasɪ, wa gwalia Pɔɔn -dɔdɔ -gɔ, 'in ɔ yia -mɔ ɔ yɪ, -zugba ɔ -yɔ ɔ 'ɲwnɔ Plɪsɪli ka Italiɪ -dɔdɔ -gɔ 'bhɔ 'lulɔlu. -We ka gbɔ -wa, nyɪmaa 'wlɔlapɪlɪnyɔ 'kadɔ Klɔdɔ nɛɛ, Zuɪfɔ 'bhɔ Wɪmɔgbe nɔkplɛ. 'In Pɔlv yia wa -gbɛ mɪ.

3 Nɪ, wa nɔv -lubhoo 'yɪ -bhlo, *'naabuduu 'naa wa lɔa, we 'gbɔ, ɔ yia wa -gbɛ ladɪlia mɪ, -zugba wa nva lubhoo dabɔdɔ.

4 Sa *Nyapɛyɪlɪ nɪnɪa -bhlo, 'sa Pɔlv bhɔa wɛli 'wɔ -Lagɔbudu zɔ, 'in ɔ gbaa, ɔ yia 'klɪ, ɔ 'ka Zuɪfɔ -yɔ Glɛkɪ lu.

5 Da Silasɪ -yɔ Timotee 'bhɔa Masedɔvanɪ, Pɔlv yia bhɪla weee nya -Lagɔgbɔ gbada -tɔ, -zugba ɔ gba Zuɪfɔnya -yla, nɪ, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ.

6 'In Zuifu yia Pɔlv -yɔwɔsɔlv, -zugba wa vɛli ɔ. 'In ɔ yia ɔ -bana 'wɔvu wa -gɔ* , ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -ka mnɔ, amiaa 'dɛɛ 'bɪgɔ -wa, we 'nɪ na gbɔ. Nu, we 'bhɔ -zɛɛn 'wɔ, -wa 'nɪa Zuifu, wa -gbɛ na yia mɪa.»

7 Pɔlv 'tlaa -Lagɔbudu zɔ, 'in nyɪmɛ yabhlo wa laa Titiusɪ Zutusɪ -ɔ bɔbɔa -Lagɔ, 'in -ɔ ka -budu mɪa -Lagɔbudu kwesi, 'in ɔ yia -mɔɔ -gbɛ mɪnɪ.

8 -Lagɔbuduu 'yugalɪnyɔ Klisɪpusɪ zɔa Nyɪmaa -Kanyɔ dɪ -gɔ, we -yɔ ɔ zɔaylɪnyɪma. Kolɛntɪ -nyɪmaa -zlo -wa pɔlvɔ Pɔlv wɛli yukwli, 'in -maa yi 'yaa -Lagɔ dɪ -gɔ zɔ, 'in wa yia wa batizee.

9 Sabɔ yabhlo nya, Nyɪmaa -Kanyɔ 'tlalɪa Pɔlv 'klɔ ɔ 'yli 'wɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In 'na nɔnɔ nyanɔ -nɪ, -in -tɔ gbada. -In 'na 'munu ŋwɛ -nɪ.

10 Nu, in -yɔ -mɪ 'sɔ mɪ. Nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ka -mɪ kwɛzɪ, 'in ɔ 'na 'ka -mɪ -yla gbɔnyuu lɛnɔ. -We ka gbɔ -wa, gbe nɪ nɔkplɛ, -wa mɪa na -nɔ nya wa -zu 'wɔ.»

11 Pɔlv li Kolɛntɪ -zɔ -bhlo 'cɔ gbelibhlo, -zugba ɔ slolu -mɔ nyɪma -Lagɔwɛli.

12 Bhla -we nya Wlɔmɔ -nyɪmɛ Galicɔn pɪlɪa Akai 'wlu la, 'in Zuifɔnya yia Pɔlv -yɔ gwe 'pa, 'in wa -yɔ ɔ yia gbɔwɔbɔbɔ -zejila 'yu mɪnɪ.

13 'In wa nɛɛ: «ɔɔ nyɪmɛ -mɔnɪ, sa -amiaa tite 'nɪa gba, 'sa ɔ gbaa nyɪma bɔbɔ -Lagɔ.»

14 Pɔlv 'ka ŋwɛ gbaa yi, 'in Galicɔn nɛɛ Zuifu -ylaɛ: «We -ka nu, ɔɔ nyɪmɛ ka tite mnɔ, 'in

ɔ yi gbɔ 'kadɔ -nyumɔ, -zugba in ka yaa dɪ lapali, 'in in ka amɪa Zuifu yukwli pɔlv.

15 -We ka gbɔ -wa, wɛli klaa, 'ŋmɪ klaa, we -yɔ amɪaa 'dɛɛ tite -gɔ a mɪa kpɛlɪlɪdaa 'gbɔ, amɪaa 'dɛɛ gbɔ mɔ. In 'nɪ 'yɪbɪa in 'ka sanɛɛ -sɔkpa gbɔwɔbɔbɔ -zɛ!»

16 'In Galicɔn yia wa vu gbɔwɔbɔbɔ -zejila 'yu.

17 Tɔn, Zuifu weɛ kpaa -Lagɔbuduu 'yugalɪnyɔ Sɔsitɛnɪ, 'in wa yia ɔ bhɪtɪ -bɪa gbɔwɔbɔbɔ -zejila 'yu.

'In Galicɔn 'nɪ we 'yabhlogbɔɔ -gɔsa.

Pɔlv bhɪtia Antiɔsv lv

18 Pɔlv ka 'ya Kolɛntɪ -gwɛ kplokplɔ. 'Bhie, ɔ yia -Lagɔbhɛlia wɛli 'pa, 'in ɔ yia 'glɔ 'wɔ -gblaa, ɔ yia Silii -dɔdɔ -gɔ mɪnɪ, ɔ -yɔ Plisɪlɪ -yɔ Akilasi 'sɔ. Da wa 'kaa 'glɔ 'wɔ -gbla, 'in ɔ yia ɔ 'nyɪ kpɪla Sankleegbe nɔkplɛ. -We ka gbɔ -wa, ɔ ka -Lagɔ -yla bi.

19 Wa nɪnɪa Efɛzɪ, -bɪa Pɔlv tɪa Plisɪlɪ -yɔ Akilasi. 'In ɔ yia -Lagɔbudu zɔ mɪnɪ, 'in ɔ -yɔ Zuifu yia kpɛli.

20 'In -maa nɛɛ ɔ -yla, ɔ -tɔ wa -gbɛ -slɔ, ɔ 'nɪ we -yɔŋwɪnɪ.

21 ɔ 'paa wa wɛli, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «-Lagɔ -ka ŋwɪnɪ, 'in na yia amɪaa -gbɛ lv.» 'In ɔ yia 'glɔ 'wɔ -gbla Efɛzɪ, ɔ yia mɪnɪ.

22 -Mɔv 'bɪgɔ, ɔ nɪnɪa Seza-lee, 'in ɔ yia -Lagɔnyɪma fɔsaa mɪnɪ -Zeluzalɛmɔ.

'Bhie, ɔ yia Antiɔsv mɪnɪ.

23 ɔ lia -bɪa 'ylɪ sanɪmɛ Antiɔsv, 'bhie, ɔ yia lɔmɪnɪ. ɔ 'plɪlɪa -Galasii -yɔ Flizii -dɔdɔ

* 18:6 Mɔv sloluɔ nu, ɔ ka -mɔ ɔ sɔ -sa.

-gu -bhlo -bhlo, -zugba ɔ pa -
Zezuu 'bɪnɔnya wee 'kɔayli.

Apolɔsu

²⁴ Zuifu ɔ wa gwalia
Alezandli, wa laa Apolɔsu,
yia Efɛzi yi. Gbagbanyɔ -
zɔnu -wa, 'in ɔ -yia -Lagɔsɛbhe
'nanɔ.

²⁵ Nyɪmaa -Kanyɔɔ
'Yloogblɔ wa -slɔlua zɪmɛ ɔ,
-slɛɛn dɪ wee nya ɔ gbaa,
'in ɔ slɔlua -Zezuu gbɔ kpɛɛn
kpɛɛn. 'In Zaaan nyɪmaa
batizee -gbɔ -bhlo ɔ -yia.

²⁶ 'In Apolɔsu yia -Lagɔgbɔ
gbagbɛ bhli dɪ tɛlɔ nya,
Zuifuɔ -Lagɔbudu zɔ. Da
Plisili -yɔ Akilasɪ pɔlba ɔ
yukwli, wa yia ɔ 'wɔbhɪ, wa
-yɔ ɔ 'sɔ yia wa 'dɛɛ -gbɛ mɪ.
'In wa yia ɔ -Lagɔɔ 'Yloogblɔ
-slɔlu kpɛɛn kpɛɛn.

²⁷ -Mɔɔ 'bɪgɔ, Apolɔsu 'yɪbha
ɔ 'ka Akai mɪ. 'In -Lagɔbhelia
yia ɔ 'kɔayli 'pa, 'in -maa
yia wee dɔdɔ -mɔɔ -gu -
Lagɔnyɪma 'sɛbhe yoo 'pa nɪ,
wa kpa ɔ 'nanɔ wa 'lakpa yu
nya. Da ɔ nɪnia -mɔ, -wa plaa
-Lagɔ, -Lagɔɔ 'nanɪ nya, 'in ɔ
yia wa 'wɔsa bhabha.

²⁸ ɔ ka -Lagɔsɛbhe zɛli Zuifu
-yla, 'in ɔ yia wa -slɔlu tɪkɪ
nɪ, -Zezu mɪ -Lagɔɔ -Bhasanyɔ
nya, 'in ɔ 'nɪ Zuifuɔ wɛli -
yɔɪwɪnu, ɔ yia wa lu -zejila 'wɔ.

19

*Pɔlɔ -zakpa 'sɔnu mɪna
Efɛzi*

¹ Bhla -we nya Apolɔsu mɪa
Kolɛntɪ, 'in Pɔlɔ yia -Aziii* -
gɔgɔ -ka -dɔdɔ yali -gbɛɪn

'plɪ, 'in ɔ yia Efɛzi nɪni. 'In ɔ
yia -mɔ -Zezuu 'bɪnɔnya tɔlba
ylɪ.

² 'In ɔ yia wa layɪbhaɛ: «Da
a zɔa dɪ -Zezu -gu, Zuzu 'Pɔpa
ka an -gu kwɪlɪɪ?»

'In wa yia we 'bɪgɔpali ɔ -
ylaɛ: «-A 'nɪ -slɔ 'nɔ nɪ, Zuzu
'Pɔpa mɪ.»

³ 'In Pɔlɔ yia wa layɪbhaɛ: «-
Zugba, sa wa batizee aɪan?»

'In wa yia we 'bɪgɔpali: «Za-
aan nyɪmɛ batizee batizee
sɔlɔ wa batizea -aɪn.»

⁴ Pɔlɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Nyɪma
-wa ɪwɪnu wa dɪ 'bhɪtɪgbɔ,
'ma *Zaan batizea. 'In ɔ nɛɛ
wa -ylaɛ: «Nyɪmɛ ɔ yia 'mɪ lɔɔ
yia, a zɔ ɔ dɪ -gu, mɔ -wa -
Zezu.»

⁵ Da waa Efɛzi -nyɪma 'nɔa
wɛli -mɪnɪ, 'in wa yia wa 'dɛ
wɪa, wa batizee wa Nyɪmaa -
Kanyɔ -Zezuu 'ɪnɪ nya.

⁶ Pɔlɔ paha wa sɔ -gu la, 'in
Zuzu 'Pɔpa yia wa -gu kwɪlɪ.
'In wa yia wɛli -putunyaa
gbagbɛ bhli, -zugba wa paa
-Lagɔgbɔ -falɪ.

⁷ Wa 'dɛ wee mɛnɛni wa 'ka
sa nyɪma kugbua ɛ 'sɔ ɪwɛɛ
nɪni.

⁸ -Mɔɔ 'bɪgɔ, Pɔlɔ plaa -
Lagɔbudu zɔ, 'in ɔ yia -
Lagɔgbɔ gbada -tɔ 'cɔ ta
nɔkplɛ dɪ tɛlɔ nya, -zugba
ɔ gba -Lagɔɔ nyɪmaa 'wɪ-
lapɪɪgbɔ, 'in ɔ yɪ 'klɪ, -wa mɪa
ɔ yukwli pɔlɔda ɔ 'ka wa lu.

⁹ 'In duun yia yukwli -
yɔsumanɪ, -maa 'nɪ -Lagɔgbɔ
-yɔɪwɪnu, 'in wa yia -Zezuu
'Yloogblɔ gla palɪ -zejila 'wɔ.
'In Pɔlɔ yia wa -yɔ 'bhɔ, ɔ -
yɔ -Zezuu 'bɪnɔnya yia mɪ,

* 19:1 'Mɔ wa laa -zɛɛn «Asie Mineure» -tuauwɛli 'wɔ.

-zugba ɔ slolu wa -Lagɔgbu 'kɔmɔvɔ, Tilanusu lakɔni -budu zɔ.

¹⁰ 'Sa ɔ -tɔa nɔda -zɔ 'sɔ nɔkplɛ. 'In Zuifu -yɔ Glɛki sɔ mia -Azii -dɔdɔ -gɔ, -maa yia Nyɔmaa -Kanyɔɔ gbɔ 'nɔ.

Sevaava nɔkpasuyua

¹¹ 'In -Lagɔ yia gwɛdigbu 'kadɪ 'kadɪ lɛnɔ, Pɔlvɔ sɔ nya.

¹² 'In 'klɔɔ -sɛli -mislɔ -yɔ 'naa -kibhenya bhli ɔ ku ŋwɛ, 'mɔ wa kwaa guzɔnya. 'In -maa gu yia -maa -yɔ 'bhɔ, zuzu 'nyii -we -dɔla wa 'wɔ la, 'in we yia wa 'wɔ 'tla.

¹³ Zuifu tɔlɔa -wa jɪlia 'gbe, zuzu 'nyii vuvue nya guzɔnya 'wɔ, -maa yi 'yaa Nyɔmaa -Kanyɔ -Zezuu 'ŋni laylali, we vuvue nya. 'In wa nɛɛ zuzu 'nyii -yla: «-Zezu ka gbɔ Pɔlv gbaa da, -a nɛɛ, ɔ 'ŋni nya a 'tla wa 'wɔ!»

¹⁴ Zuifɔvɔ -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ mi -bha, 'mɔ wa laa Sevaa. ɔ ka nɔkpasuyua gbesɔ, ma nɔ 'saa.

¹⁵ 'In zuzu 'nyuu yia we 'bɪgɔpali wa -yla: «In -yi -Zezu, 'in ɔ Pɔlv -mia, in -yi -mɔɔ. 'In amia naa, nyɔɔ amia -mia?»

¹⁶ Nyɔmɛ kaa zuzu 'nyuu 'wɔ, -mɔɔ yia wa -gubho. 'In ɔ yia we -slolu nu, ɔ 'tɛla, ɔ -zi wa. ɔ nɔa wa lɛ, 'in ɔ yia wa -bana yla, 'in wa -yɔ gwagwɛ yia ɔ -budu zɔ 'tla kpanɔ nya.

¹⁷ Zuifu -yɔ Glɛki mia Efɛzi 'nɔa gbɔ -mɔni, 'in nyanɔ yia wa 'wɔslo. 'In wa yia Nyɔmaa -Kanyɔ -Zezuu 'ŋni 'ylimani.

¹⁸ Nyɔma -duun -wa ŋwnua -Lagɔgbu -yɔ, 'in wa yia wa

gbɔnyuu gbaa yi 'tɪtɛɛ nyɔma -zejila 'wɔ.

¹⁹ -Dlabhia -lɛnɔnya duun -yɔ wa 'sɛbhɛɛ -zlo yia yi, 'in wa yia we -sie nyɔma weee 'yu. Wa zɛlia we -valɛ we nyini 'gwɛzii 'wlu glɔ ta 'wlu kug-bua lɛ gbu†.

²⁰ 'Sa -Lagɔgbu mnenia la, 'in we yia -gɔwɔlaylimani, Jɛjitapɛɛ 'tɪtɛ slolue nya.

-Zlɛ 'kadɔ mi Efɛzi

²¹ Gbɔnya -mɔnu 'bɪgɔ, Pɔlv nɛɛ Masedvani -yɔ Akai ɔ plɪlia ɔ 'ka -Zeluzalɛmɔ mni. ɔ nɛɛ: «-Mɔvɔ 'bɪgɔ, in -ka -mɔ nyini, we mɔ nu, in mni 'ya *Wlɔmɔ 'yia.»

²² Timotee -yɔ Elastɪ -wa -wa ɔ 'wɔsanya, 'in ɔ yia -maa sɔbhie tie Masedvani, 'in ɔ 'dɛ yia -Azii -tɔ 'yli yasɔlɛ nya.

²³ -Mɔvɔ bhli, 'in gbɔ 'kadɔ yia bhli -Zezuu 'Yloogblɔvɔ gbɔ.

²⁴ Nyɔmɛ yabhlo wa laa Demetliuɔvɔ, 'gwɛzi nya ɔ bhlaa -lu yua -sɛsɛ. Nyɔmaa -lagɔ wa laa Atemisi‡ we -buduu 'wɔwɔlɔ -yua -sɛsɛ ɔ bhlaa. Mɔ -yɔ, ɔ -yɔ ɔ lubhonɔnya yia 'gwɛzi duun.

²⁵ 'Yli yabhlo nya, Demetliuɔvɔ gbelia ɔ lubhonɔnya -yɔ -wa -yɔ ɔ kaa lubhoo 'yli -bhlo 'wlu, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «'Talean, amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, 'mɔ lubho ni -yɔ -a ylia -amianɔvɔ 'gwɛzi.

²⁶ -We mia 'plɪda, a yi we -yɔ, 'in a nɔ we. ɔ Pɔlv nɛɛ nu, -lagɔ -we nyɔma tɛlia, we 'ni -lagɔ -zɔnɔnya. ɔ ka nyɔma duun 'wlu -nyumɔ. We 'ni

† 19:19 'Yli glɔ 'sɔ 'yli kugbuua lubhoo 'pɛni gwɛzi -wa. ‡ 19:24 'Ŋwnɔlagɔ -wa.

-seli Efεzi -bhlo, we -tu 'wυ -
se, we 'ka -Azii -dudu weee -gu
lamneni.

27 -Mυυ mneni we 'ka -
amīaa lubho -nyumα, 'in we
'ka Atemisi 'kadυυ -budu -yα
we 'ηni lasa. 'In nyīma 'na 'ka
-slεεn we 'ylimani. 'In 'mυ wa
bυbαα -Azii -yα -dudu weee -
gu.»

28 Da nyīma 'nυa wee gbυ
-mīni, wa 'paa 'cε, 'in wa
yia 'wυkpikpie bhli: «Efεzi -
nyīmaa Atemisi 'yilia! »

29 'In 'gbe -kpabhie yia
gbugblolu. 'In Masedvanī -
nyīma 'sα wa laa Gayusi -
yα Alisitaki, -wa -wa Pαlυυ
nαnαnyā, 'in wa yia -maa kpa,
'in wa -yα wa 'sα yia -gblōgblo
'wυ mni gwagwie nya.

30 Pαlυυ 'yībha α 'ka wa nyidi
'tla -zejila 'wυ, 'in -Zezuu
'bīnαnyā nεε α -yla, α 'na nυnυ
we lε -ni.

31 -Aziii lubhonunya 'kadī
-tαlva -wa mīa Pαlυυ 'talea
nya, -maa yi 'yaa wee weli -
bhlokpade α yoo 'pa, nū, α 'na
'sībhli wee -zejila 'wυ la -ni.

32 -Mυυ bhla, nyīma yiyli -
gu, -zugba gbυ bidi -bidi bidi
wa nυa lε. Nyīma tαlva kpī 'wυ
weli yabhlo nya, 'in tαlva kpīa
'wυ 'ya weli -putu nya. 'In -we
ka 'gbυ wa yia 'wlugbeli, wa
glaa -nyūma duun 'ni we -yi.

33 We bhla Zuifu yabhlo wa
laa Alezandī mī -bha. 'In
nyīma tαlva yia we 'ji gba α -
yla, -zugba Zuifu tαlva sua α,
α 'ka gba. 'In Alezandī yia
sα 'wυbhυ, α 'yībha α 'ka waa
nyīmaa -zlo -yla gbυ gba.

34 Wa yībhelia α Zuifu nya,
'in wa 'dε weee yia 'wυkpīda
-tu weli -bhlogbαα nya 'lεli

'sα nukplεε: «Efεzi -nyīmaa
Atemisi 'yilia! Atemisi 'yilia!»

35 'In wee 'gbee fεngblε yia
nyīma weee ηwε 'munu. 'In
α nεε: «Efεzi -nyīma, nyīma
weee -yi we 'ji nū, Efεzi -gbe -
wa Atemisi bυbαα -budu 'kadυ
-yα we tεlitεli -tαkpa, -we 'bhυa
yalu ηwekonyα.

36 Nyīmε yabhlogbαα 'ni
mneni α 'ka gbυ -mīni kpeli.
We 'gbυ, a 'mu ηwε, a 'na slolu
gbυ lυ -ni.

37 'In nyīma -wa a -laa -
seli, wa 'ni we -budu zα -lu
yabhlogbαα yli, 'in wa 'ni -
amīaa -Lagα veli.

38 We -ka Demetliusυ -
yα α lubhonunya 'yībha wa
'ka nyīmε 'klamani, wa mni
gbυwυbhunya 'yu, gbυwυbhυ
yli nya. Mα wa 'kaa nyīmε
'klamani -mα mia dε.

39 We -ka nū, a ka 'ya gbυ
yabhlo, a 'ka we layībha, -a
mneni -a 'ka -mυυ gba -a 'dε
weee 'wlugbeliyli nya.

40 -A felī -amīaa 'dε gbυ
'nyεa, 'in wa 'ka -ain gbυ
'wludi, nū, -amīa sαlva -amīaa
'wlulapīnya -yα 'wυ, gbυ -
we 'plīa -zεεn daa 'gbυ. Wee
'wlugbelie -mīni 'ni 'ji tiklu -
ka, 'in gbυ -we -a 'kaa gba, -
mυυ 'ni -mī.»

41 Da αα fεngblε gba 'saa, 'in
α nεε nyīma -yla, wa mni wa -
budu ηwεε.

20

*Pαlυυ mīa Masedvanī -yα
Glεsi -dudu -gu

1 Da -zle bhīa, -mυυ 'bīgu,
Pαlυυ yia -Zezuu 'bīnαnyā
'wlugbeli. α zva wa 'dī,

'bhie, ɔ yia weli 'pa, 'in ɔ yia Masedvanı mnı.

² ɔ 'plıa wee dɔdɔ -mını -gɔ, 'in ɔ yia -Lagɔnyıma 'dı duun zɔ. -Mɔɔ 'bıgɔ, ɔ yia *Glɛsı nyını,

³ 'in ɔ li -mɔ Glɛsı -dɔdɔ -gɔ 'cɔ ta. Da ɔ mıa 'glɔ 'wɔ -gblada, ɔ 'ka Silii mnı, 'in ɔ yia 'nɔ nı, Zuıfɔ mı ɔ -yɔgbɔ zɔda, wa 'ka ɔ 'bha. Tɔɔn, ɔ yia ɔ 'dɛɛ dlı zɔ lapɔpali nı, ɔ 'ka Masedvanı -dɔdɔ -gɔ lɔbhiti.

⁴ -Wa -yɔ Pɔlv mnıa, wa ɣnı nı: Belee -nyıme Pilusu 'yu Sopateɛ, Tesalonikı -nyıma Alısıtakı -yɔ Sekɔndusı, Delıbu -nyıme Gayusı, 'in Timotee, we -yɔ 'ya -Azii -dɔdɔ -gɔ -nyıma Tısıkı -yɔ Tlofımv.

⁵ Nyıma -manı -galıa -aın 'yu, 'in wa yia -aın wɔ Tloasıgbe nɔkplɛ.

⁶ *'Floo -we 'nıa gɔɔ -yɔ -ka, we 'fetı 'plıa, 'in -amıa yia Filipɔgbe nɔkplɛ 'glɔ 'wɔ -gbla. -A li 'nyu 'klɔɔ 'ylı gbu, 'in -a yia wa -gbɛ nyını Tloası, -a li -mɔ lɔkɔwlu -bhlo.

Pɔlv mı Tloası

⁷ Samıdii jibheza, -a gbelia 'wlu, -a 'ka 'floo ladıdlı dabɔdɔ, 'in Pɔlv yia gbɔ -gbagbıe bhli -Lagɔnyıma -yla. 'In zlı -ka zlı mnıa ɔ yıaa 'gbɔ, 'in ɔ yia gbada -tɔ tıklı, 'in zlı -gɔ yia bɛ.

⁸ -Buduu yu mıa yalı, -we zɔ -a gbelia 'wlu, 'napɛɛ -zlo mı -mɔ -nyumada.

⁹ Nyımeslɔyu wa laa Etıkı -dıa fınetlı ɣwe -gɔ la. Pɔlv ka gbagbıe latlɔmanı 'gbɔ, Etıkı yia 'ylaa ɣwɔ. ɔ zilia 'ylaa 'wɔ, 'in ɔ yia 'tazı tanɔɔ fınetlı 'yli

'bhɔ, 'in ɔ yia bhli. Wa 'ka ɔ 'wɔbhı, -zugba ɔ ka tlı.

¹⁰ Pɔlv 'sıbhlıa la, ɔ kwlıa ɔ -gɔ 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ 'wɔbhı, ɔ nɛɛ: «Amıaa dlı 'na sumanı -nı, ɔ -ga 'yliyɔ!»

¹¹ -Mɔɔ 'bıgɔ, Pɔlv -gblaa 'tazı 'wlu, ɔ dıdlıa 'floo la, 'in ɔ yia we li. ɔ gba 'yaa kplokplo, zlı dolua 'wɔla, 'in ɔ yia mnı.

¹² 'In wa -yɔ ɔɔ nyımeslɔyu yia mnı, -zugba ɔ -ga 'yliyɔ, we yia wa 'dɛ weee dlı lapalı.

Pɔlv 'bhıa Tloası, 'in ɔ yia Milee mnı

¹³ -A -gaa 'yu, -a yia 'glɔ 'wɔ -gbla, 'in -a yia Asɔsɔ mnı. -Mɔ -a 'kaa Pɔlv 'wɔbhı, -we ka gbɔ -wa, ɔ nɛɛ ɔ 'ka -mɔ mnı bhı -gɔ.

¹⁴ Pɔlv ylıa -aın Asɔsɔ, 'in -a yia ɔ 'wɔbhı 'glɔ 'wɔ, 'in -a -yɔ ɔ 'sɔ yia Mıtılɛnı mnı.

¹⁵ -Bha -a -gblaa 'glɔ 'wɔ, 'in -a yia lɔbhiti gumunyu -gɔ. -Mɔɔ zlı zlıa, 'in -a yia Kio 'klɔ nyını. -Mɔɔ 'bıgɔ zlı zlı 'yaa, 'in -a yia Samɔsɔ nyını, -mɔɔ 'bıgɔ zlı zlıa, 'in -a yia Milee nyını.

¹⁶ Nı, Pɔlv nɛɛ, Efɛzı ɔ plıa, ɔ 'nıa -bha 'yılıgbea yi, ɔ yi bhla lanyumɔnɔ -Azii -dɔdɔ -gɔ. ɔ 'yıbha ɔ 'ka *Pantıkɔtɔɔ 'ylı nya -Zeluzalemɔ -mı, sao sa we -ka -mı. We 'gbɔ, ɔ yia kwelapulo.

Pɔlv 'paa Efɛzı leglızu nyıma kpası weli

¹⁷ Pɔlv mı Milee, 'in ɔ yia nyıma Efɛzı tie nı, wa 'ka *leglızu nyıma kpası laa mnı.

¹⁸ Da wa nyınıa Pɔlv kwesi, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Na tıanɔ nyınıa -Azii -dɔdɔ -gɔ, sa in -yɔ aın 'sɔ -dıa la, amıaa 'dɛ -yi we.

19 In ka Nyımaa -Kanyo lubho nu na 'dεε 'wotitie nya 'kienyi, siasie -yo 'miɔ nya 'yliya 'wɔ, na -yɔgbɔ Zuifɔ zɔaa 'gbɔ.

20 Amıaa 'dε -yi we 'ji nu, in 'nı gbɔ yabhlogbɔɔ aın -yɔ zizeli. -We weee 'kaa aın 'wɔsa, in ka we aın -yla gba, 'in in ka we aın -slołu -zejila 'wɔ we -yɔ amıaa -budu zɔ.

21 In ka Zuifɔ -yɔ -wa 'nıa Zuifɔ la, wa 'ka wa dlı 'bhiti -Lago 'yu, 'in wa 'ka -amıaa -Kanyo -Zezu dlı -gɔ zɔ.

22 «In -slεεn, -Zeluzalemɔ na mɔna. -Lagoɔ Zuzu gbaa, in nu 'sa -gla nya. -We 'kaa -mɔ 'mı ylı, in 'nı we -yi.

23 Nu, -we ka 'ji in -yia -bhlogbɔɔ, 'gbe -bhlo -bhlo 'wɔ, Zuzu 'Pɔpa ka 'mı 'tɔlv nu, -kaslv -yɔ siasie mı 'mı wɔda.

24 In 'ka tlıoo, in 'ka 'pɔoo, -mɔv 'nı 'mı dlı gbɔ yabhlogbɔɔ. -We -wa 'mı dlı gbɔ, mɔ -wa nu, lubho -we Nyımaa -Kanyo -Zezu tia 'mı -yɔ, in nu we, in 'ka we bhıa. Wee lubho mıa, -Lagoɔ 'nanu gbɔzɔnu gbɔv gbagbie -wa.

25 «In ka -Lagoɔ nyımaa 'wɔlupılıgbɔv gbagbie nya aın glaa 'plılı. 'In -slεεn, in -yi we 'ji nu, amıaa 'yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'maslεεn na 'klv 'ylı.

26 We 'gbɔ, in nεε aın -yla -zεεn ε: amıaa 'yabhlo -ka mɔɔ, we 'nı na 'wlu -gbɔ.

27 Nu, in ka -Lagoɔ dɔmagbɔ weee aın -yla gba. In 'nı we 'yabhlogbɔɔ aın -yɔ zizeli.

28 A zɔ amıaa 'dε 'yliyɔ, 'in a zɔ leglızi weee 'yliyɔ. Wa 'wlv sa bhlabhlenya, -wa Zuzu 'Pɔpa 'nyε aın yoo, a 'ka

wa 'yliyɔzɔnya -zε. -Lago ka wa 'wɔzıtıɔ 'Yuu 'pıɔn nya, wa 'ka ɔ -nu -zε.

29 Na mɔnmınee 'bıgv, gɔbhεε -bho -nyıma yia aın glaa plaa, 'in wa 'ka wee bhlabhlenya gbɔnyuu -yla lenɔ.

30 'In 'dεbhie aın nyıdı, nyıma -tɔlv yia yotubhɔa, 'in -Zezuu 'bınɔnya 'ka wa 'bıbholu.

31 A -tɔ 'yliyɔgada, 'in a ligbe we nu, in ka aın 'dızɔda -tɔ zlokpe -yɔ jibheza, -zɔ ta 'wɔ, 'miɔ nya 'yli.

32 «In -slεεn, -Lago -yɔ ɔ 'nanıweli kwεε na zɔa aın. 'In ɔ ka we se, ɔ 'ka aın 'ylimanı dlızɔzɔe 'wɔ, 'in 'bı -we ɔ zɔa la, -wa weee mıa ɔ -nu nya -yla, ɔ 'ka we aın 'nyε.

33 Na dlı 'nı nyıme yabhlogbɔɔɔ 'gwεzi, ɔ -can -yɔ ɔ 'naanya 'wɔnyını.

34 Amıaa 'dε -yi we 'ji nu, -lı -we ka 'tɔ mıa in -yɔ na nɔnɔnya -yɔ, na 'dεε sɔɔ lubho nya na yia we.

35 Sa a 'kaa lubho nu, 'in a 'ka bobabhanya 'wɔyi, in ka we aın -slołu. 'In -a 'ka weli -we Nyımaa -Kanyo -Zezuu 'dε gbaa ligbe: «Nyıme -lu -nyenyıε ka 'mɔna, we -zi -lu 'yıyıε nyıme kwεε.» »

36 Pɔlv bhıa gbagbie, -mɔv 'bıgv, ɔ -yɔ wa 'dε weee 'sıbhlıa 'kukolu, 'in wa yia -Lago bhuhhoe.

37 Wa 'dε weee bhlıa wie, wa gblelıa Pɔlv, 'in wa yia ɔ weli 'pa.

38 'In wa -gɔ yia 'wɔtv -kɔvn, -we ka gbɔ -wa, ɔ nεε wa -yla wa -putu 'na 'ka 'maslεεn ɔ

'klv 'yi. Wa kwaa ɔ yoo, 'in wa yia ɔ 'glv -yɔ -nyneni -kpa.

21

Pɔlv mnua -Zeluzalemv

¹-A 'bhva Efezu -Lagonyuma kpasu -gbe, -a -gblaa 'glv 'wv, 'in -a yia 'nyunyidudv wa laa Kɔsv -gv mni tiklu. -Mv zli zlia, -a nynia Wlodv, 'bhie, -a yia Patalaa mni.

²'Glv yabhlo mia Fenisi dudv -gv mnida, -mɔ -a ylia we. Tɔvn, -a -gbla we 'wv, 'in -a yia mni.

³-A nynia gumunyu nyidi, 'in -a yia 'nyunyidudv wa laa Siplv -yɔyɔ kɔpɛsɔlv. -A mnua Silii -dudv -gv -gbein, 'in -a yia Tiligbe nɔkplɛ lasibhli, -bha 'glv 'kaa we nɔkpla -gba weee lasibhli.

⁴-Mɔ Tili -a ylia -Zezuu 'binɔnya, 'in -a yia wa -gbe -tv lɔkɔwlv -bhlo. Gbv -we 'kaa Pɔlv yli, -Lagɔv Zuzu gbaa we wa -yla, 'in wa nɛɛ ɔ -yla, ɔ 'na mnini -Zeluzalemv -ni.

⁵Da wee lɔkɔwlv -bhlo bhia, 'in -a yia 'yoo 'wɔbhv, wa 'dɛ weee yia -ain yoo kwa. Wa -yɔ wa 'ɲwni -yɔ wa 'yua, 'in -a yia 'gbe nɔkplɛ 'tla, 'bhie, -a yia 'kukolu 'sibhli gumunyu -gɔgɔ -gv, 'in -a yia -Lagɔ bhuhoe.

⁶-Mv 'bigv, -a 'pɔpalia wɛli, 'bhie, -amua -gblaa 'glv 'wv, 'in -Zezuu 'binɔnya yia -buduɲwɛ lɔbhiti.

⁷-A 'bhva Tiligbe 'wv 'glv nya, 'in -a yia Pɔtolemaisɪ -amuaa nɔnɔvɛ 'wlubha. -A -saa wee 'gbe nɔkplɛɛ -Lagɔbhelia fv, 'in -a yia 'yli -bhlo li wa nya.

⁸-Mv 'bigv zli zlia, -a 'bhitia lv, 'in -a yia Sezalee nyini. -Bha -a plaa -Lagɔv gbvɔgbanyɔ Filipv -budu zɔ, 'in -a yia ɔ -gbe ladli. Nu, ɔ Filipv mi nyima gbesɔ -wa -a -saa zlime -bha -Zeluzalemv, wa lɔnyime yabhlo nya.

⁹ɔ ka 'ɲwniyua -mnua, 'yieslɔɲwni nya, wa 'ni yli -mi. -Lagɔgbv -falɪ wa paa.

¹⁰-A ka -bha 'yli duun li, 'bhie, -Lagɔgbv -falɪpanyɔ yabhlo 'bhva Zudee, wa laa Agabusɪ, 'in ɔ yia -bha yi.

¹¹ɔ yia -ain 'yia, ɔ 'bhua Pɔlv -jlaa 'wv, ɔ gbvan ɔ 'dɛɛ bhv 'sɔ -yɔ sɔ 'sɔ, 'in ɔ nɛɛ: «Wɛli Zuzu 'Pɔpa gbaa, mu ni: «Nyime ka -jlaa mia da, sa in gbvan da na 'dɛ, 'sa Zuifv yia ɔ gbvan -Zeluzalemv. 'In wa 'ka ɔ nyima -wa 'nia Zuifv yoo 'nyɛ.»

¹²Da -a 'nva gbv -mni, 'in -amuaa 'dɛ -yɔ Sezalee -Lagɔbhelia yia Pɔlv bhuhoe, nu, ɔ 'na mnini -Zeluzalemv -ni.

¹³'In Pɔlv yia we 'bigv palɛ: «Lɛɛ ka 'gbv a wi, 'in a sumani na dlia? Wa 'ka 'mi gbvan -Zeluzalemvɔ, wa 'ka 'mi 'bha 'dɛbhie -gbolu Nyimaa -Kanyɔ -Zezuu 'ɲnu 'gbvɔ, in mi 'cɪn lamnazida.»

¹⁴Nu, ɔ 'ni -amuaa wɛli 'wɔɲwnuda -mu 'gbv, -a yia ɔ bhuhoe 'yitide. 'In -a nɛɛ: «Nyimaa -Kanyɔv dɔmagbɔ nɔ lɛ!»

¹⁵-A lia 'yli sanime wee da, 'in -a yia -amuaa 'gbanya -mɔzv, -a yia -Zeluzalemv mni.

¹⁶-Zezuu 'binɔnya tɔlv mia Sezalee, -maa yia -ain

yoo kwa. 'In wa yia -ain Siplu -nyume yabhlo, ɔ 'kaa -ain -guda 'nye, ɔ wa laa Mnasɔɔɔn -buduɲwee kwa. -Zezuu 'bunonyo -wa, we 'bi ka 'wɔgwɛ.

Pɔlv -yɔ -Lagɔnyuma kpasɪ gbelia 'wlu -Zeluzalemv

17 Da -a nynia -Zeluzalemv, -Lagɔbhelia yia -amɪaa 'lak-pasu kpa 'mɔna nya.

18 -Mɔv 'bɪgv zli zlia, Pɔlv -yɔ -ain 'sɔ yia *'Zakee -gbɛ mni. -Mɔ leglizɪ nyuma kpasɪ weee gbelia 'wlu.

19 Pɔlv -saa wa fu, 'bhie, -we weee -Lagɔ nva ɛ nyuma 'nɪa Zuifv -gbɛ, 'in ɔ yia we 'di -sa wa -yla kpɛɛn kpɛɛn.

20 Da wa 'dɛ weee 'nva weli -mɪni, 'in wa yia -Lagɔɔ 'ɲni -mɪni. 'In wa nɛɛ Pɔlv -ylaɛ: «Bheli -in -tali, Zuifv 'wlu sanɪmɛ ka -Zezu dli -gv zɔ, 'in wa mɪa Moizu tite -yɔlanɛda.

21 -We wa mɪa gbada wa -yla -na daa mɔ ni: Zuifv -wa mɪa 'lakpanya glaa, -in nɛɛ wa -yla wa palɪ Moizu tite -bhɪv, wa 'na 'palɪ wa 'yua knɪ 'wɔ -ni, 'in wa 'bhv -Zuifv ɛnvgbv 'cɪn 'bi.

22 Sa -a 'ka we nva? 'Nva wa yia we -kpɔ, nu, -in ka yi.

23 We 'gbv, -we -a yia da -mɪ -yla gbaa, -in nɔ we ɛ. Nɔkpasia -mɔva -wa bia -Lagɔ -yla mɪ -ain glaa -seli.

24 -In -yɔ wa mni, -in -yɔ wa 'ka wa -yɔwɔlvgbv ɛnvgv, -in plɔlv wa 'wlu, 'in wa 'ka wa 'nyi -sa. -In -ka 'sa nɔ, 'in nyuma weee yibhelia we 'ji nu, -we wa gbaa -na daa, we

'ni gbuzɔnɔ. 'In wa 'ka we -yɔyi, nu, Moizu tite -mɪ -na zɔ 'ya 'nɔɲwe.

25 We -ka nyuma -wa 'nɪa Zuifv, -wa zɔa -Zezu dli -gv, gbv -we ka weli -a bhliɪ, -a ka we ɛɛli, 'in -a yia we wa yoo 'pa: «A 'na lili -zila -bɔbɔnɪmɛ -ni, we ka pɔɪn. Nɪmɛɛ 'pɪɔn -tɔkpa -yɔ nɪmɛ -we 'pɪɔn 'nɪa 'wɔtla, a 'na lili we -ni. 'In a 'na nɔnɔ mɔtnɪgbv ɛ -ni.»

26 -Mɔv zli zlia, tɔɔn, Pɔlv -yɔ waa nyuma -mɔva yia mni. 'In ɔ -yɔ wa yia -yɔwɔlvgbv ɛnvgv dabɔv. -Mɔv 'bɪgv, 'in ɔ mɪa -Lagɔbudu 'kadv zɔ, 'in 'yli -we nya wee -yɔwɔlvgbv 'kaa bhɪa, ɔ yia we gba. We ji -wa nu, bhla -we nya wa 'kaa wa -zila bɔbɔ -bhlo -bhlo.

Pɔlv wa kpaɪ -Lagɔbudu 'kadv zɔ

27 Wee -yɔwɔlv yli gbesɔ 'ka bhɪa mni, 'in -Azii -dɔv -gv Zuifv yia Pɔlv -yɔyi -Lagɔbudu 'kadv zɔ. Tɔɔn, wa 'paa nyuma -zloo dli yali, 'in wa yia ɔ kpa, 'wɔkpɪkpɪ nyɛɛ:

28 «Izlaɛli nyuma, a bɛ -ain -yɔ! Nyume ɔ mɪa da, da weee -yɔ nyuma weee ɔ slɔlua gbv -we -wa Izlaɛlinyuma klaa, we -yɔ Moizu tite -yɔ -Lagɔbudu 'kadv -yɔ -tv. 'In -slɛɛn, nyuma -wa 'nɪa Zuifv, ɔ ka wa -Lagɔbudu 'kadv zɔ -la, sanɛɛ 'sa ɔ plaliɪ wee -mɔwlv da pɔɪn -llɛllɛ!»

29 -We ka 'gbv, wa yia 'sa nɔ, wa ka Efeziyu Tlofimv 'yɪ Pɔlv nya -Zeluzalemvgbe nɔkplɛ. Nu, wamɪa dli, Pɔlv -yɔ ɔ 'sɔ ka -Lagɔbudu 'kadv zɔ pla.

30 'In wee 'gbee nɔkpla -nyuma weee gbugblɔlua, 'in

wa -yɔ -gwagwɛ yia da weee 'bhu. 'In wa yia Pɔlv kpa, wa -yɔ ɔ lagbizelie yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ 'tla, 'in wa yia -bha kla, -bha -bhlokpade.

31 Zuifu mi 'kli 'yida, wa 'ka Pɔlv 'bha, 'in nyima yia weli Wlɔmɔv 'slɔjaa -zloo -kanyɔ 'kadu kwa, nu, -Zeluzalemv -nyima weee ka gbugblolu.

32 -Bha -bhlokpade, ɔ 'bhua 'slɔja -yɔ 'slɔjaa glv gbuu 'yugalunya 'wv, 'in ɔ -yɔ -gwagwɛ yia nyimaa -zloo gbegbein mni. Da wa 'yia ɔ -yɔ 'slɔja 'sɔ -yɔ, 'in wa yia Pɔlv bhite 'yitide.

33 ɔ 'slɔjaa -kanyɔ 'kadu bea Pɔlv -yɔ, ɔ kpa ɔ, 'in ɔ nee, wa gbuan ɔ netellukpe 'sɔ nya. 'Bhie, ɔ yia wa layibhae: «Nyɔ nyime -mɔni -mia? Lee -lu ɔ nu lea?»

34 'In nyimaa -zloo glaa, -zakpa -bhlo kpi 'wv -maa 'dee sa, 'in tɔva kpia 'wv, weli -putu nya. Nu, 'slɔjaa -kanyɔ 'kadu 'ni mneni ɔ 'ka weli yabhlogbɔɔ 'wolanv, wee -zle duun glaa. 'In ɔ nee, wa -yɔ Pɔlv 'sɔ mni 'slɔjaa -budu 'kadu zɔ.

35 Da Pɔlv -yɔ wa nynia wee -buduu sikalie kwesi, 'in 'slɔja yia ɔ 'wobhu nyima 'wlu yali, nyimaa -zlo glaa, 'ce 'kadu wa mia 'padaa 'gbv.

36 Nu, nyima weee mi ɔ 'bi, 'wvkvkvie nya: «A 'bha ɔ!»

Pɔlv gbaa ɔ 'dee -gvgbv

37 Bhla -we nya wa -yɔ Pɔlv 'kaa 'slɔjaa -budu 'kadu zɔ pla, ɔ nee 'slɔjaa -kanyɔ 'kadu -ylae: «In mneni in 'ka -mi -yla weli yabhlo gbaa?»

'In -mɔɔ yia we 'bigupalɔ ɔ -ylae: «I'in, aya! Glekueli -na gbaa?»

38 Eziputuyu -ɔ 'bhua nyimaa dli 'wv, nyimaa 'wluwalinyɔ -yɔ, we 'bi 'ni -slo 'wv gwle, 'in ɔ -yɔ 'binɔnya 'wlu glv -bhlo (4.000) yia da beblee ladila mni, we 'ni -mu?»

39 Pɔlv yia we 'bigupalie: «Zuifu in -mia, Talisigbe nukple, Silisi -dɔdɔ -gv. Gbe ka 'ɲni mia mni da, we nukpla -nyime in -mia. -Mi na bhuhoea, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka nyima -yla gbv gba.»

40 'Slɔjaa -kanyɔ 'kadu yia ɔ 'yoo 'nye. Pɔlv 'yiligbea sikalie 'wlu, 'in ɔ yia sɔ 'pa nyima -yla, nu, wa 'mu ɲwe. Da wa 'de weee 'mua ɲwe blenyii, 'in Pɔlv yia wa -yla gbv gba zuifoweli 'wv:

22

1 «Na bhelia -yɔ na didea, a pv yukwli, na 'dee gbv 'wv saweli na yia -sleen da ain -yla gbaa.»

2 Da Pɔlv mia gbada wa -yla, wa 'nva we zuifoweli 'wv, 'in wa yia ɲwe 'mu blenyii.

Tɔvn, 'in Pɔlv nee:

3 «Zuifu in -mia, Talisigbe 'wv wa gwalia 'mi, Silisi -dɔdɔ -gv. 'In -seli wa zva 'mi -Zeluzalemv. Gamalieli -wa na -slolunyɔ, mɔ -slolua 'mi -amiaa dvkpasu tite kpeen kpeen. -Lagɔɔ gbv mi 'ya -am dli 'kaduv, a 'de weee 'bhisa -zeen.

4 Nyima -wa mia -Zezuu 'Yloogblv -gv, in ka wa 'klyie 'wupalɔ, in ka wa 'bha. 'In in yia wa 'llukpe palɔ, we yi

nukpasia -zeoo, we yi 'ηwni -zeoo, -zugba na pa wa -kaslv 'wv.

⁵ *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo Zuifv nyima kpasu weee mneni wa 'ka gba, nu, gbuzonu na gbaa. Wa ka 'mi 'sebhenya yoo 'nye, na bhelia Zuifu mia -Damasigbe nukplee 'gbu. 'In in yia wee 'gbe nukplee mi, waa -Lagonyima mia -mo, in 'ka wa 'llukpe 'pali, in 'ka wa -mo -Zeluzalemv kwa, 'in wa 'ka wa -kaslv 'wvpa.

*Polv gbaa o -Lagoplavbu
(Lngb 9.1-19, 26.12-18)*

⁶ «'In, in mi 'ylooglv, in 'ka -Damasigbe -yo cipaa yi, 'ylobagbu ylv nya ton, san 'kadu yabhlo 'bhva yali, 'in we yia 'mi gbeli.

⁷ In bhlia dudv, 'in in yia weli yabhlo 'nv, we nee 'mi -ylae: <Solv, Solv, lee ka 'gbu -na pali 'mi 'klyie 'wva?>

⁸ «'In in yia layibhae: <Na -Kanyo, nyoo -in -mia?>

«'In wee weli yia we 'bigupalie: <Ami Nazaletiyu -Zezu, -in mia 'klyie 'wvpalida, -ami -wa.>

⁹ Na nononya ka wee san -yoyi, 'in o mia 'mi -yla gbu gbada, wa'a 'nv -mo weli.

¹⁰ «Ton, in yia layibhae: <Na -Kanyo, sa in 'ka nva?>

«'In Nyimaa -Kanyo nee 'mi -ylae: <In -so 'wv, -in mi -Damasigbe nukple, 'in -we weee -Lagv gbaa, -in nv le, -mo wa yia -mi -yla we gbaa.>

¹¹ In ka 'lo wee saan 'tite -minu 'gbu, na nononya kpa na so la, 'in wa yia 'mi -Damasu kwa.

¹² «-Mo -Damasu, nyime yabhlo mi -bha, 'mo wa laa Ananiasu. Nyime o zva -bha -Lagv, 'mo o -mia, 'in o zva Moizu tite 'nuηwe. -Damasigbee Zuifu weee gbaa gbuzonu gbu o daa.

¹³ Ananiasu yia na -gbe, o 'yiligbea 'mi kwesi, 'in o nee 'mi -ylae: <Solv, na bheli, -na 'yiliblo!> -Bha -bhlokpade, na 'yilibloa, 'in in yia o -yoyi vaa.

¹⁴ «'In o yia we -gudi 'mi -ylae: <Amiaa dukpasu -Lagv ka -bha -mi -sa 'cin, -in 'ka o dumagbu yibheli, 'in o -wa Nyime Tiklu, -in 'ka o -yoyi, -in 'ka o 'dee weli 'nv.>

¹⁵ Nu, o gbudayinyo -na yia -zea. 'In -we -in 'yia -yo, 'in -in 'nva, -in 'ka we gba dudugv -nyima weee -yla.

¹⁶ 'In -sleen, lee ka 'gbu -na wva? -In -so 'wv, -in yi, -in la Nyimaa -Kanyo 'ηni, wa 'ka -mi batizee, -Lagv 'ka -mi -yowolv, -na gbonyii 'ka -mi kweyli 'bhv.>

*Polv gbaa sa -Lagv tiea o,
nyima 'nia Zuifu, wa -gbee gbu*

¹⁷ «-Muv 'bigv, in yia lvbhiti -Zeluzalemv. 'Yli yabhlo nya, in mi -Lagv bhuhhoeda -Lagobudu 'kadu zo, 'in Nyimaa -Kanyo yia 'mi 'klvtlali na 'yli 'wv.

¹⁸ 'In, in 'yia Nyimaa -Kanyo -yo, 'in o nee 'mi -ylae: <In 'pulo kwe la, -in 'bhv -Zeluzalemv slv! Nu, na gbu -na yia gbaa, -mo -nyima 'na 'ka we -yoywvnu.>

¹⁹ «'In yia we 'bigupalie: <Nyimaa -Kanyo, wa 'de -yi we 'ji nu, in ka -Lagv budunya zo

'plili, 'in nyuma -wa ηwnua -na gbu -yɔ, -zugba na pa wa -kasɔ 'wɔ, 'in na seli wa.

20 'In da wa 'kaa -na gbɔdayinyɔ Etienu 'bha, -amɩ mi 'ya -bha. -Wa mia ɔ 'bhada, 'in ka wa ηwnunu, 'in in yia wa -bananya 'yliyɔzɔ.»

21 «'In Nyumaa -Kanyɔ nɛɛ 'mi -ylaɛ: <-In mni, nu, tiea na yia -mi 'pɩpi, nyuma -wa 'nia Zuifɔv gbɛgbɛin!> »

Pɔlv nɛɛ Wlɔmvv 'slujaa -kanyɔ -yla nu, Wlɔmv -dɔdɔwɩakpɛ ɔ -mia.

22 Nyumaa -zlo pɔlva Pɔlv yukwli tikli, tɔɔn, ɔ yia wɛlɩnya -mɩnu gbagbie bhia. 'In wa yia 'wɔkpɩkɩɛ bhlie: «A -sa nyimɛ ni la! A 'bha ɔ! ɔ 'ni we 'kɩ -ka, ɔ 'ka 'yliyɔgada -tv, dɔdɔv ni -gv!»

23 Wa 'kɩa 'wɔ 'titeɛ, wa vitelia wa -bananya, 'in wa yia bla yali 'mni.

24 Wlɔmvv 'slujaa -kanyɔ 'kadɔ nɛɛ, wa 'pa Pɔlv 'slujaa -budu 'kadɔ zɔ. Wa 'ka ɔ seli, 'in gbu -we ka 'gbu nyumaa -zlo mia sa ɔ 'wluo 'kpɩɩda, ɔ 'ka we gba, 'in -mɔɔ 'ka we 'nɔ.

25 'In da wa gbuan Pɔlv wa 'ka ɔ selia yi, tɔɔn, 'slujaa glɔ gbuu 'yugalinyɔ mia -bha, Pɔlv yia ɔ layibha 'lee: «We se mi aɩn -yla, a 'ka *Wlɔmv -dɔdɔwɩakpɛ seli, -zugba a 'ni -slɔ ɔ -yɔgbu 'wɔbhɩu?»

26 Da ɔɔ 'slujayu 'nua wɛlɩ -mɩni, 'in ɔ yia 'slujaa -kanyɔ 'kadɔ wɛlɩ kwa, ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Lee -lu -na yi yaa dɛ lenva? ɔɔ nyimɛ -mɔni, Wlɔmv -dɔdɔwɩakpɛ -wa!»

27 'Slujaa -kanyɔ 'kadɔ yia Pɔlv 'yia, ɔ bɛa ɔ -yɔ. ɔ yia ɔ layibhaɛ: «Gba gbuzɔnɔ, Wlɔmv -dɔdɔwɩakpɛ -in -mia 'pɩɛn yi?»

Pɔlv yia we 'biɔpali: «In, 'mɔ in -mia.»

28 'In 'slujaa -kanyɔ 'kadɔ nɛɛ: «'Gwɛzi 'kadɔ in pɩlɔva 'bhie, in yia Wlɔmv -dɔdɔwɩakpɛ -ze.»

'In Pɔlv yia we 'biɔpali: «-Amɩ mia, gwalɩ wa gwalɩa 'mi we.»

29 -Bha -bhlokpade, -wa 'ka yaa Pɔlv seli, 'in ɔ 'ka gba, -maa yia ɔ gwevɩa. Da 'slujaa -kanyɔ 'kadɔ yibhelia we 'ji nu, Pɔlv ɔ ɔ gbuan, -mɔɔ mi Wlɔmv -dɔdɔwɩakpɛ nya, 'in ɔ 'dɛ yia nyano nɔ.

Pɔlv mi gbɔwɩiwɔdɩnya 'yu

30 Gbu -we Zuifɔv dia Pɔlv 'wlu, 'slujaa -kanyɔ 'kadɔ 'yibha ɔ 'ka we 'wolanɔ kpɛɛn kpɛɛn. We 'gbu, zli zlia, 'in ɔ yia ɔ gbuan -llukpe 'wɔsa. 'In ɔ yia -Lagɔbubɔnyaa -cɩan -yɔ gbɔwɩiwɔdɩnya 'wlugbeli. 'Bhie, ɔ -yɔ Pɔlv yia wa 'yu yi.

23

1 Pɔlv ylaa gbɔwɩiwɔdɩnya flɩlu, ɔ nɛɛ: «Bheliaɩn, in ka -Lagɔ 'yu nɔ 'nanɔv, na dli 'ni 'mi gbu 'nye, 'in we yia -zɛɛn yli -mɩni yli.»

2 'In -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ Ananiasɩ nɛɛ -wa mia Pɔlv kwesi -ylaɛ: «A 'pa ɔ ηwe -gv -lu!»

3 Tɔɔn, Pɔlv nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Wɛlɩ 'sɔ -nyimɛ, -mi -Lagɔ yia bhɩtia! -Bha -in -dia la, -zugba -na bhɩ na -yɔgbu 'wɔ titee sɔlv, 'in -in nɛɛ, wa bhɩti 'mi. Tite 'ni 'sa gba.»

4 -Wa mia Pɔlv kwesi, -maa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu -na vɛlia yi?»

5 Pɔlv yia we 'bigupaliɛ: «Na bhelia, in 'nɪ we 'ji -yi nu, -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu ɔ -mia. Nu, we mi cɛlida -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«In 'na gbalɪ gbɔnyuu -na nyumaa 'yugalinyɔ -yla -ni!» »

6 Pɔlv -yi we 'ji nu, nyumaa -zakpa sɔ -wa gbɔwliwɔdɪnya. -Zakpa -bhlo -wa *Sadusenyuma, 'in -zakpa 'sɔnɔ -wa Falizinyuma. We 'dɛɛ 'gbu ɔ yia 'wɔkpɪ 'tɪtɛɛ wa 'yue: «Bhelia, Falizinyumɛ in -mia, 'in Falizinyumɛɛ 'yu in -mia. Tɪtlɪnyaa 'wɔsɔsɔɛ in dia dɪ 'wɔɔ 'gbu, wa mia da na -yɔgbu 'wɔbhuda.»

7 Da Pɔlv gba 'saa, Falizinyuma -yɔ Sadusenyuma yia kpɛhe bhli, 'in wa yia 'wɔdɔ 'sɔ.

8 Nu, Sadusenyuma nɛɛ, tɪtlɪnyaa 'wɔsɔsɔɛ 'nɪ -mi, 'anzɪnya -yɔ zuzu 'nɪ la -mi, 'in -zugba Falizinyuma yibhelia we nu, we 'dɛ weɛ mi la.

9 'In nyumaa -zlo mi 'wɔkpɪda 'tɪtɛɛ, 'in Falizinyumaa tɔlvɔ -wa -wa -Lagɔɔ titee gwesanya, -maa yia Pɔlv lɔpa 'kɔa 'tɪtɛ nya. Wa nɛɛ: «-A yi we -yɔ nu, nyumɛ -mɔnɪ 'nɪ gbɔnyuu yabhlogbɔɔ lɛnɔ. -De zuzu yabhloo, -de 'anzɪ yabhlo gba ɔ -yla gbɔɔ, nyɔɔ -yi we 'jia?»

10 Wee -zɛ kpɔkpalɪa 'wɔ, wa yi Pɔlv 'ylɪsɪsalu 'gbu, nyanɔ yia 'slɔjaa -kanyɔ 'kadu

dɪu slo. 'In ɔ nɛɛ ɔ 'slɔja -ylaɛ, -maa -sa Pɔlv wa nyɪdɪ, wa kwa ɔ 'slɔjaa -budu 'kadu zɔ lv.

11 -Mɔɔ 'bigɔɔ sabɔ bɛa, Nyumaa -Kanyɔ yia Pɔlv 'klɔtlalɪ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In 'tɛmanɪ dɪ! -In ka na gbɔ gba -seli -Zeluzalɛmɔ, we mi nu, -in gba 'ya we Wɔmɔgbɛ nɔkplɛ.»

Zuifɔ zɔa Pɔlvɔ 'bhabhagbɔ

12 -Mɔɔ zɪ zɪa zɔkpe, Zuifɔɔ -zakpa -bhlo yia wɛli -bhlo bhli, 'in wa yia bi -Lagɔ 'yu nu, wa 'nɪ -slɔ Pɔlv 'bha, wa 'na 'ka li 'in wa 'na 'ka 'ma.

13 Nyuma -wa bhliɪ wɛli -mɪnɪ, wa ka nyumaa glɔ 'sɔ -gɔzi.

14 'In wa yia -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ nyuma kpasu -gbɛ mɪnɪ. 'In wa nɛɛ -maa -ylaɛ: «-A ka bi -Lagɔ 'yu, nu, -a 'nɪ -slɔ Pɔlv 'bha, -a 'na 'ka -lu yabhlogbɔɔ li.

15 'In -slɛɛn, amɪa -yɔ gbɔwliwɔdɪnya bhli wɛli -bhlo, 'in a 'ka 'slɔjaa -kanyɔ 'kadu -yla gba nu, ɔ -la aɪn Pɔlv -dawli nya, a 'yɪbha a 'ka ɔ -yɔgbu 'wɔsɪsalɪ tɪklu. We -ka -amɪa, -a ka -amɪaa 'dɛ lamnazi -a 'ka ɔ 'bha, 'bhie, ɔ 'ka -seli nyɪnɪ.»

16 'In wɛli wa bhliɪ Pɔlv daa, ɔ bhɔbɔɔ 'yu 'nɔa we, 'in ɔ yia 'slɔjaa -budu 'kadu zɔ Pɔlv 'dɪ -saliɪ mɪnɪ.

17 Tɔɔn, Pɔlv laa 'slɔjaa glɔ gbuu 'yugalinyɔ yabhlo, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In kwa nyimeslɔyu nɪ 'slɔjaa -kanyɔ 'kadu -gbɛ, nu, ɔ ka gbɔ yabhlo ɔ 'ka we gba ɔ -yla.»

18 ɔɔ 'slɔja -yɔɔ nyimeslɔyu yia 'slɔjaa -kanyɔ 'kadu -gbɛ

nni, 'in o nEE o -ylae: «-Kasibnyime Pɔlv laa 'mi, o nEE: in -la -mi nyimesloyu ni. -Mɔɔ ka gbv yabhlo o 'ka -mi -yla we gba.»

19 'Slojaa -kanyo 'kadu kpa nyimesloyu so la, o -yo o vlaa gwe -se, 'in o yia o layibhae: «LEE -gbv -in 'yibha -in 'ka 'mi -yla gbaa?»

20 'In nyimesloyu yia we 'bigupalie: «Zuifu ka weli -bhlo bhli nu, -in kwa cizi Pɔlv gbwliwodinya 'yu. Gbaa wa yia -dawli nya nu, gbwliwodinya 'yibha wa 'ka o -yogbv 'wɔsɔsalɔ tiklu.»

21 'In -in 'na 'nɔnu wa weli -ni! Nu, -wa zizea o 'bhabhiee 'gbv, wa mneni nyimaa glv 'so -guzi. Wa ka bi -Lago 'yu, wa nEE, wa 'ni -slɔ Pɔlv 'bha, wa 'na 'ka li, 'in wa 'na 'ka 'ma. Nu, -slɛn, wa ka lamnazi, -na weli wa mia wuda.»

22 Da o 'slojaa -kanyo 'kadu gbaa nyimesloyu -yla nu: «-We -in gbaa da 'mi -yla, -in 'na gbalɔ we nyime yabhlogbo -yla -ni.» 'Bhie, o yia -moo 'yitide, 'in -moo yia mni.

'Slojaa -kanyo 'kadu kwaa Pɔlv Felisu -gbe

23 -Mɔv 'bigv, 'slojaa -kanyo 'kadu laa o 'slojaa glv gbuu 'yugalunya 'so, 'in o nEE wa -ylae: «'Slojaa 'wlu -bhlo (200) klaa, numesvɔn -gvv 'slojaa glv ta 'ya kugbua (70) -yo 'slojaa 'wlu -bhlo kaa 'li kwEE, a gbeli da wa 'wlu. 'In a 'de weee mnazi la, jibheza lelu gbomvɔnvɔ nya, a 'ka Sezalegbe nukple mni.»

24 A mnazi numasvɔn -yo, 'in a 'ka Pɔlv 'wɔbhv we -gv, 'in

a 'ka o dɔdɔv 'wlulapilinyo Felisu -gbe kwa -dlɔ.»

25 'In o yia 'sebhe celi:

26 Dɔdɔv 'wlulapilinyo Felisu 'kadu, -ami Klodv Liziasɔ saa -mi fu.

27 Nyime -o in 'paa de -mi yoo, Zuifu ka o kpa, wa 'ka o 'bha. 'In da in 'nɔva nu, Wlɔmv -dɔdɔv lakpe -wa, 'in in -yo na 'sloja yia mni, in yia o wa kwEE -sa.

28 In 'yibha gbv -we Zuifu dia o 'wlu, in 'ka we 'ji 'nv. We 'gbv, in yia o wa gbwliwodinya 'yu kwa.

29 In ka we -yoyi nu, wa 'de titee 'gbv, wa dia o gbv 'wlu. 'In wa 'ni mneni wa 'ka o gbv yabhlogbo -yla lapali, -we ka 'gbv wa 'kaa o 'bha, 'in wa 'kaa o -kaslv 'wɔpa, we 'ni 'yie.

30 'Bhie, wa yia 'mi weli kwae, Zuifu ka o -yogbv zv. -Bha -bhlokpade, in 'paa o yoo -na -gbe. 'In in nEE o gbwliwodinya -ylae, wa 'kla o -na -gbe.

31 -We 'slojaa -kanyo 'kadu gbaa, o 'sloja ka we lenv. Wa 'bhua Pɔlv 'wɔ sabo, 'in wa -yo o yia Antipatisigbe nukple mni.

32 -Mɔv zli zlia, 'in 'sloja mia bhv -gv nɔda, -maa yia 'slojaa -budu 'kadu zo lɔbhiti. 'In wa yia 'sloja mia numasvɔn -gv 'yitide, -maa -yo Pɔlv yia 'yoo 'yliyov.

33 'Sloja mia numasvɔn -gv nynia Sezalee, 'in wa yia dɔdɔv 'wlulapilinyo 'sebhe yoo 'nye, 'bhie, wa yia o Pɔlv 'klɔslolu.

³⁴ Dɔdɔɔ 'wlulapɪnyɔ zɛliɑ wee 'sɛbhɛ, 'in ɔ yia Pɔlv layibha: «Dɔdɔ -mɔmɔ ka nyɛmɛ -in -mɪɑ?» 'In Pɔlv yia we 'bigɔpalɛ: «Silisi -nyɛmɛ in -mɪɑ.»

³⁵ 'In ɔ nɛɛ ɔ -ylɑɛ: «-Wa dia -mɪ gbɔ 'wlu, wa -ka yi, 'in na yibhaa -mɪ la.» 'In ɔ nɛɛ, wa kwa Pɔlv Ewloɔv gbɔwɔbhubudu 'kadɔ zɔ.

24

Zuifɔ dia Pɔlv gbɔ 'wlu Felisi yu

¹ 'Yli gbɔ 'plia, -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ Ananiasɪ yia Sezalee nyni. ɔ -yɔ nyɛma kpasɪ tɔlvɑ -yɔ *lɔpanyɔ yabhlo wa laa Tɛlituli. 'In wa yia Pɔlv 'klaa yi dɔdɔɔ 'wlulapɪnyɔ Felisi 'yu.

² Wa laa ɔ, 'in Tɛlituli yia ɔ gbɔ 'wludɪɪɛ bhli dɔdɔɔ 'wlulapɪnyɔ Felisi 'yu: «Felisi 'kadɔ! -Na 'gbɔ -a kaa da 'wɔtɔvɛ -dlɔɔ weee. 'In gbɔnyɑ -in 'bhitia gbɔyilo nya, mɔ saa -amɪɑɑ nyɛma 'wɔ.

³ -Lu -zɔnɔ weee -a yia, da weee, 'yli weee nya, we 'gbɔ -a paa -mɪ fuo dli weee nya.

⁴ 'In in 'nɪ 'yibha, in 'ka -na 'bɪ 'wɔgwɛlɛlɛ, we 'dɛɛ 'gbɔ, -mɪ na bhuhhoe, -in 'nyɛ -ain bhla -sɛɛ, -na dli -zɔnɔ nya, -in 'ka -ain yukwli pɔlv.

⁵ «-A ka we -yɔyɪ nɪ, nyɛmɛ -mɔnɪ, nyɛmɛ 'nyuuu 'dɛgbolu -wa. Nyɛmaa -zakpa -bhlo wa laa Nazalɛtɪ -nyɛma, wa 'yugalɪnyɔ -wa. Zuifɔ weee ɔ pɔpalia 'wɔ dɔdɔ weee -gɔ.

⁶ 'In ɔ ka we layla 'dɛbhie nɪ, ɔ 'ka -amɪɑɑ -mɔwlv -Lagɔbudu 'kadɔv 'ŋmɪ -nyumɔ,

'in -a yia ɔ kpa. [-A 'yibha -a 'ka ɔ -yɔgbɔ 'wɔbhu -amɪɑɑ titee sɔlv.

⁷ 'In 'slɔjɑɑ -kanyɔ 'kadɔ Liziasɪ yia yi, 'in ɔ yia ɔ -ain kwɛɛ -sa -gla nya.

⁸ 'Bhie, Liziasɪ nɛɛ Pɔlv gbɔwlvudɪnyɑ -yla, wa yi -mɪ 'yu.] We -ka -na dɛ 'yibha ɔ la, 'in -in 'kaa we 'jiyibheli nɪ, gbɔ -we -a dia ɔ 'wlu, gbɔzɔnɔ -wa.»

⁹ 'In Zuifɔ -maa yi 'yaa Tɛɛtulusɪ wɛlɪ -gɔ 'yigbe, 'in wa nɛɛ: «Cun, -we ɔ gbaa dɛ, gbɔzɔnɔ -wa.»

Pɔlv gbaa ɔ 'dɛɛ -gɔgbɔ

¹⁰ 'In dɔdɔɔ 'wlulapɪnyɔ yia Pɔlv -yla sɔ 'pa, nɪ, ɔ gba. 'In Pɔlv nɛɛ:

«In -yi we 'ji, -in ka -zɔ duun li, -zugba -na bhu -amɪɑɑ nyɛmaa -yɔgbɔ 'wɔ. We 'gbɔ, na dli 'tɛ 'wɔ, in 'ka na 'dɛɛ -gɔgbɔ gba.

¹¹ «-In mneni -in 'ka we 'wɔsɪsɪ -na 'dɛ nya, nɪ, -amɪ nynia -Zeluzalɛmɔ, in 'ka -Lagɔ bɔbɔ, we 'yli kugbua lɛ 'sɔ 'nɪ -slɔ 'plɪ.

¹² Nyɛmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ 'mɪ 'yi, -zugba na -yɔ nyɛmɛ kpɛlɪ -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ. 'In nyɛmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ 'mɪ 'wɔtlalɪ, -zugba na bhu nyɛmaa -zloo dli 'wɔ -Lagɔbudunya zɔ -yɔ daputu, 'gbe nɔkplɛ.

¹³ 'In -slɛɛn, gbɔ -we nyɛma -manɪ dia da 'mɪ 'wlu, wa 'nɪ mneni wa 'ka we 'wɔyleli -mɪ -yla.

¹⁴ -Mɔv bhla, -we in ŋwnua -yɔ -mɪ 'yu, mɔ nɪ: -amɪɑɑ dɔkpasɪ -Lagɔ na bɔbɔɑ, 'Yloogblɔ -lolu -we ka gbɔ

wa'a laa gbuzonu, we -gu -
nonve nya. 'In -we weee mia
celida Moizu titee 'sebhe -yo
-Lagogbuu -falpanyaa 'sebhe
'wu, 'in na zua we dli -gu.

15 Sa wamia dia -Lago dli
'wu, 'sa -ami na dia -Lago
dli 'wu. Nu, nyima tiklu -yo
nyima 'nyii 'so, 'wu wa yia -soa
tltlinya glaa.

16 We 'gbu na gva la 'yli
weee nya, 'in na dli yi 'mi gbu
'nye -Lago 'yliya 'wu, 'in 'ya
nyima 'yliya 'wu.

17 «Da in lia -zu duun
daputu, 'in in yia -Zeluzalem
lbyi 'gwezi nya, na nyima
'wosaste -yo 'slaka -lii wlawhe
-Lago -ytaa 'gbu.

18 Da in mia -Lagobudu
'kadu zo, 'in -Aziia Zuifu yia -
mo 'mi yli, -we in mia lenoda
mu ni, in mi -mawlogbu
lenoda. Nyimaa -zlo 'ni 'mi 'bi
-mi, 'in -zle 'ni 'mi kwesi -mi.

19 'In we -ka yaa nu, -Aziia
Zuifu -talva mia zlume -bha, -
maa ka yaa na gbegbein gbu
dli, ma 'kaa 'mi 'kla -na -gbe.

20 Da wa kwaa 'mi
gbuwliwodinya 'yu, gbonyuu
in nua le wa 'yia -yo, nyima -
wa 'yiligbea de, wa gba we -mi
-yla.

21 In 'yiligbea gbuwliwodinya
'yu, 'in in nee wa -yla weli
'titee nyae: «Tltlinya yia 'wosoa
tltlie lu! We nya wa -laa
'mi an 'yu, a 'ka na -yogbu
'wobhu.» -De muu.»

22 Dodbu 'wlulapilnyo Fe-
lisi -yia -Zezuu 'Yloogbluu -
gugbu 'ji kpeen kpeen, 'in o
yia we 'wulanu, -moo yia wee
gbuwobhu yli lubeli. 'In o
nee wa -yla: «'Slojaa -kanyo

'kadu Lizias -ka yi 'bhie, in 'ka
amiasa gbu 'wobhu.»

23 O nee 'slojaa gbu gbuu 'yu-
galnyo -yla: «-In di Polu la -
kaslobudu zo. -In 'tide o 'yi, o
'ka o 'de -yla -tu. -In 'nyeo 'talea
'yoo, wa 'ka o -yla -li lenu.»

*Wa ka Polu Felisi -yo Dlusili
'yu kwa*

24 'Yli sanume 'plia, Felisi
-yo o 'nwonu Dlusili yia yi,
Zuifunwonu -wa. O nee wa -yo
Polu yi, 'in o 'ka o -Zezu Klisu
dli -guzw weli yukwli polu.

25 'In da Polu bhlia nyumee
nonobhu tiklu klaa, 'dee dli
lakpakpie -yo -Lagoo nyimaa
-yogbu 'wobhubhuee gbu
gbagbie, 'in Felisi yia nyanu
nu. 'In o nee Polu -yla: «-In
mneni, -in 'ka -sleen mu. 'In
da in -ka bhia, in 'ka -mi la lu.»

26 Dodbu 'wlulapilnyo Felisi
di yaa we dli 'wu nu, 'gwezi
Polu yi yaa o 'nyea. We 'gbu, o
laa Polu bhla weee nya, o -yo o
'ka 'di -sa.

27 -Zu 'so 'plia, Posiusu
Fesitusu yia Felisu 'bigoplili.
'In Felisi 'yibha o 'ka Zuifu
dodunamanu 'gbu, o yia Polu
-kaslu 'wu ti.

25

*Wa ka Polu nyimaa 'wlu-
lapilnyo 'kadu Fesitusu 'yu kwa*

1 Da o nynia wee dodbu -gu,
we 'yli ta 'plia, Fesitusu 'bhua
Sezalee, 'in o yia -Zeluzalem
mu.

2 -Lagobobonyaa -cian -yo
Zuifwu nyima kpasu yia Polu
'kla o -gbe.

3 Wa nee Fesitusu -yla, o nu
wa 'nanu 'wu, 'in wa yia we

ηwe -yokpali nu, o -la Pɔlv -Zeluzalemv lv. Nu, wa ka Pɔlvv -yɔgbv zv, wa 'yibha wa 'ka o 'bha 'yloogblo.

4 'In Fesitusv yia we 'bigupalı wa -ylae: «Pɔlv mı -kaslv 'wv Sezalee, 'in daylı na 'degbolu bhitia -mɔ lv.»

5 'In o yia we -gvdiε: «Amıaa -cian kwa 'mı yoo, we -ka nu, nyıme -mɔni ka gbonyuu lenv, wa 'ka -mɔ we gba.»

6 Fesitusv li wa -gbe sa 'bhisa 'ylı gbomvva. 'Bhie, o yia Sezalee lobhiti. -Mvv zlı zlıa, 'in o yia gbwvbhu -zejila 'yu ladi, 'in o neε wa -yɔ Pɔlv yi.

7 Da Pɔlv yia, Zuıfv -wa 'bvva -Zeluzalemv, -maa yia o gbeli. 'In wa yia o gbonyii 'kadu -zlo 'wludi, 'in wa 'de 'ni mneni wa 'ka we 'wosisalı tiklı.

8 Pɔlv mıa o 'dεε -gvgbv gbada, o neε: «In 'ni gbonyuu yabhlogbɔɔ lenv, Zuıfvv tite -yɔ -Lagɔbudu 'kadv -yɔ nyımaa 'wlulapınyɔ 'kadv *Sezaa gbεgbεın.»

9 Fesitusv 'yibha o 'ka Zuıfv dvdv namanu 'gbv, 'in o neε Pɔlv -ylae: «-In 'yibha -ın 'ka -Zeluzalemv mnu? Wa 'ka -mɔ -na -yɔgbv 'wvbhu 'mı 'yuu?»

10 Pɔlv yia we 'bigupalıε: «Sezaaa gbwvbhu -zejila 'yu ın 'yligbea da, 'in -bha wa 'kaa na -yɔgbv 'wvbhu. In 'ni Zuıfv -yla gbonyuu yabhlogbɔɔ lenv, 'in -na 'de -yi we 'ji zvzvzv sa.

11 We -ka na -yɔgbv, 'in gbv -we ka 'gbv wa 'kaa nyıme 'bha, ın -ka we lenv, ın 'na 'ka tlıtlıee daa gba <-ınyıa>. 'In we -ka nu, gbv nyıma -manı mıa da 'mı 'wludıda, we 'ni

gbvzvzv, nyıme yabhlogbɔɔ 'ni mneni o 'ka 'mı wa yoo 'nye. In ka na gbv Sezaa 'yu kwa.»

12 Nu, Fesitusv -yɔ o gbwvliwvđinya bhıa gbagbıe, 'ın o neε Pɔlv -ylae: «-In ka -na gbv Sezaa 'yu kwa, we 'gbv, Sezaa 'yu -na yia mııa!»

Wa ka Pɔlv Aglıpa 'yu kwa

13 'Ylı sanıme 'plıa, nyımaa 'wlulapınyɔ Aglıpa -yɔ o bhɔɔ Belenısı yia Fesitusv fvsaa yi Sezalee.

14 Wa mı -bha 'ylı duun lıda, 'ın Fesitusv yia nyımaa 'wlu -lapınyɔ Aglıpa -yla Pɔlvv gbv gba. O neε o -ylae: «Nyıme yabhlo Felısı tıa -kaslv 'wv, o mı da.

15 Da ın mııa -Zeluzalemv, * -Lagɔbvbvnyaa -cian -yɔ Zuıfvv nyıma kpası yia o 'kla nu, ın 'pa o -kaslv 'wv.

16 «'In ın yia we 'bigupalı wa -ylae: <-Amıa, Wlvımv -nyıma 'ni we bhlabhv, -a 'ka nyıme o gbwvlvđinya yoo 'nye, -zugba o 'ni o 'dεε -gvgbv gba gbwvbhvnyɔ 'yu.»

17 'In waa nyıma -yɔ 'mı 'sɔ yia -selı yi dabvđv. 'In ın 'ni kpeke, -mıv zlı zlıa, ın -dıa gbwvbhu -zejila 'wv la, 'ın ın neε na 'slvja -yla, wa -yɔ ɔɔ nyıme yi.

18 O gbwvlvđinya yia yi. 'In gbonyii ın pıpalı yaa 'wlukvsn la, nu, 'mı wa yi o 'wlv dıa, wa 'ni -mıv o 'wlv dı.

19 Nu, wa 'dεε -Lagɔbvıve -yɔ nyıme yabhlo wa laa -Zezuu gbv -gv wa -yɔ o 'sɔ kpeha. Oɔ nyıme ka tlı, 'ın Pɔlv neε, o 'ni tlı, o -ga 'yliyɔ.

20 Sa in 'kaa gba gbu -mini 'wu, in 'ni we -yi. Toun, 'in in nEE Pɔlv -yla, ɔ -ka 'yibha ɔ 'ka -Zeluzalemɔ mni, 'in wa 'ka -mɔ ɔ -yɔgbu 'wobhulu, gbu -mini -gv.

21 'In Pɔlv yia ɔ gbu nyimaa 'wulupilinyɔ 'kadu Sezaa 'yu kwa. ɔ 'yibha nu, -mɔɔ 'bhu ɔ -yɔgbu 'wu. 'In in nEE, wa ti ɔ -kaslubudu zɔ bhla -sele nya. -Muu 'bigu, in 'ka ɔ Sezaa 'yu kwa.»

22 Aglipa nEE Fesitusu -ylae: «Na 'de 'yibha in 'ka ɔ nyime -mɔnu weli 'nu.»

Fesitusu yia we 'bigupalae: «Cizi -na nua ɔ nyime -mɔnu weli.»

23 -Muu zli zlia, Aglipa -yɔ Belenisi -yɔ nyimaa -dɔlv yia -budu 'kadu zɔ pla, we -yɔ 'slɔjaa -cian -yɔ wee 'gbee nyima kpasɔ. 'In Fesitusuu weli -gv, wa -yɔ Pɔlv yia yi.

24 'In Fesitusu nEE: «Nyimaa 'wulupilinyɔ Aglipa, 'in amia weee -yɔ -ain mia da, a yla 'mɔ nyime ni. Zuifu weee ka ɔ 'klaa yi na -gbɛ -Zeluzalemɔ, 'in wa yi 'yaa -seli 'mi 'bi yi, -zugba wa kpi 'wu, wa 'bha ɔ.

25 -Ami ka we -yɔyi nu, ɔ 'ni gbonyuu yabhlogbɔɔ lenv, 'in wa 'ka -muv 'gbu ɔ 'bha. 'In ɔ 'de yia ɔ gbu Sezaa 'yu kwa. We 'gbu, in nEE wa kwa ɔ -mɔɔ -gbɛ.

26 'In -we in 'kaa celi -kpɔ na -kanyɔ 'wu ɔ 'gbu, we 'ni -mi. We 'gbu, in -yɔ ɔ yia ain 'yu yi, we -yɔ -mi nyimaa 'wulupilinyɔ Aglipaa 'debhie 'yu. -In 'yibha ɔ la, 'in -we ɔ -ka gba, in 'ka we celi.

27 Nu, we 'ni 'ylinani -ami 'yliya 'wu, in 'ka -kaslonyime

Wlomu kwa, -zugba gbu -we ɔ nua le, wa dia ɔ 'wlu, in 'ni mneni in 'ka we gba tiklu.»

26

Pɔlv gbaa ɔ 'deɛ -gvgbu nyimaa 'wulupilinyɔ Aglipa 'yu

1 Aglipa nEE Pɔlv -ylae: «-A ka -mi 'yoo 'nye, -in 'ka -na 'deɛ -gvgbu gba.»

Toun, Pɔlv 'paa sɔ, 'in ɔ yia ɔ 'deɛ -gvgbu gba, ɔ nEE:

2 «Nyimaa 'wulupilinyɔ Aglipa, na dli menɔ -zeɛn bhabha. Nu, gbu weee Zuifu dia 'mi 'wlu, in 'ka we na 'de 'wlu -sa -mi 'yu.

3 -We ka gbu -wa, -in -yi Zuifu lenogbu 'cin 'nanuv, we -yɔ gbu -we -gv wa kpelila. We 'gbu, -mi na bhuhoea, -in pulv 'mi yukwli dltie nya.

4 «Sa in mimnia 'wola na nyima weee nyidi, we -yɔ -Zeluzalemɔ, 'in we 'ka gwedi na nyimeslɔ bhla na lenogbu mia, Zuifu weee -yi we.

5 Wa -yi 'mi -muv 'bi ka 'wugwle, wa mneni wa 'ka we gba, -zugba wa -ka we 'yibha. Falizinyuma ka kwɛɛ -amiaa -Lagɔɔ gbu -sua 'wu, wa lonnyime yabhlo in -mia.

6 'In -lu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -amiaa dukpasɔ 'nye, in dia dli 'wuv 'gbu, wa mia na -yɔgbu 'wobhuda -slɛɛn.

7 -Amiaa nyimaa *zua kug-bua le 'sɔɔ dli mi we -gv, wa 'ka weli nu lenvda 'yi. 'In wa bhuhoea -Lagɔ 'kua 'tite nya, zlokpɛ jibheza. Nyimaa 'wulupilinyɔ Aglipa, wee weli -mini in dia dli 'wuv 'gbu, Zuifu yia 'mi gbu 'wludi!

⁸ LEE ka 'gbu, we mi amia
Zuifu dlu nu, -Lagɔ 'ni mneni ɔ
'ka tɪtɪnya 'wɔbhu tɪtɪe lɔa?

⁹ «Na 'degbolu ka 'wlukɔɔn
lapɔpali nu, in mneni in 'ka
Nazalɛtyu -Zezuu 'ɲni lasa sɔ
weee lɔ.

¹⁰ 'Mv in nɔa ɛ -Zeluzalemɔ.
-Lagɔbɔɔnyaa -cian ka
'mi 'yoo 'nyɛ, 'in in 'ka -
Lagɔnyimaa -zlo -kasɔ 'wɔpa.
'In -wa gbaa wa 'ka wa 'bha,
'in na -yɔ -maa paa gwe.

¹¹ Zli tɔlɔa zli, 'in na plɪɪa -
Lagɔbudu zɔ. 'In na palɪa wa
'kɪyie 'wɔ, 'in na gbaa -gla
nya, wa vɛɪi -Zezu. 'Cɛ na palɪ
bhaa wa -yɔ 'nyumɛɛ 'gbu mɔ
nɔa ɛ, 'in na mɪa wa 'kɪyie
'wɔpalɪa laga -gɔ.

*Pɔlɔ gbaa sa Nyimaa -
Kanyɔ laa ɔ, we gbɔ*
(Lngb 9.1-19, 22.6-16)

¹² «-Mɔɔ 'gbu, 'yɪ yabhloo
zli, 'in in yia -Damasɪ mɪ. -
Lagɔbɔɔnyaa -cian 'nyɛa 'mɪ
we se, 'in wa yia 'mɪ tie nu, in
kpa -Lagɔnyima.

¹³ Nyimaa 'wlulapɪɪnyɔ
Aglipa, 'yɪɔgbagbɔ in mɪ
'yloogbɔ, 'in in yia san bhɔa
yalɪ -yɔyɪ. We -nyumalɪ -zi
'yɪɔ, 'in we -nyumalɪ yia 'mɪ
gbeli, we -yɔ na nɔnɔnya.

¹⁴ -A 'de weee ka bhli dɔdɔ,
'in in yia wɛɪi yabhlo 'nɔ, -mɔɔ
nɛɛ 'mɪ -yla zuifɔwɛɪi 'wɔɛ:
<Sɔɔ, Sɔɔ, ɛɛ -lu ka 'gbu -na
palɪ 'mɪ 'kɪyie 'wɔa? Lɛɛ -lu ka
'gbu -na zɔ -gla bhea, nɛɛ bhli
zɔ -gla we -kanyɔɔ 'pa 'pa -pnɪ
zɔa?>

¹⁵ «'In in yia layibhaɛ: <Na -
Kanyɔ, nyɔɔ -in -mɪa?>

«'In Nyimaa -Kanyɔ yia
we 'bɪɔpali 'mɪ -ylɛ: <-
Amɪ -Zezu, -in mɪa 'kɪyie
'wɔpalɪa, -amɪ -wa.

¹⁶ -In -sɔ 'wɔ, -in 'yɪgbe -
bhade! -We ka 'gbu in yia na
'de -mɪ 'klɔslolu, mɔ nu: in ka
-bha -mɪ -sa, -in 'ka na lub-
honɔnyɔ -zɛ. 'In -in 'ka 'ya na
gbɔdayinyɔ -zɛ. 'In -we -in 'yia
-zɛɛn -yɔ klaa, we -yɔ -we na
yia cɪ -mɪ 'klɔslolua klaa, -in
'ka we gba.

¹⁷ Zuifu -yɔ -wa 'nɪa Zuifu -
wa ka -gbɛ in tiea -mɪ, na 'de
yia -mɪ 'yɪɪɔzɔa wa gbɛgbɛin.

¹⁸ Wa -gbɛ na tiea -mɪ, -in 'ka
wa 'yɪ -blo, -in 'ka wa nɪkɪpise
'wɔsa, -in 'ka wa zli 'klɔ -la.
-In 'ka wa -Saataan 'tɪɛ zɔ -
sa, 'in -in 'ka wa -Lagɔɔ -gbɛ -
la. 'In wa -ka 'mɪ dli -gɔ zɔ, -
Lagɔ 'ka wa gbɔnyuu 'wɔtɪ, 'in
wa 'ka 'bɪ 'yɪ -Lagɔɔ -mɔwɔ -
nyima glaa.>

*Pɔlɔ gbaa lubho -we ɔ mɪa
nɔdaa gbɔ*

¹⁹ «We 'gbu, nyimaa 'wlu-
lapɪɪnyɔ Aglipa, 'yɪkakiɛ -we
'bhɔa -Lagɔɔ -gbɛ, in 'nɪ we
'nɔɲwɛ -sa.

²⁰ 'In -Damasɪ -nyima -yɔ
-Zeluzalemɔ -nyima -yla in
gbaa -Lagɔgbu tɪa. 'Bhie, in
yia Zudee -dɔdɔ weee -gɔ -
nyima -yɔ nyima -wa 'nɪa
Zuifu we -yla gba. In nɛɛ wa
-yla, wa 'bhiti wa dli, wa yɪ
-Lagɔɔ -gbɛ, 'in wa lenugbɔ -
slolu wa 'bhitibhitie sazɔnɔ
sa.

²¹ -We ka 'gbu Zuifu yia 'mɪ
kpa, -zugba in mɪ -Lagɔbudu
'kadɔ zɔ, 'in wa yia 'klɪ 'yɪ, wa
'ka 'mɪ 'bha, mɔ nu.

22 'In -Lagɔ zɔa 'mɪ 'yliyɔ, 'in we yia -zɛɛn yɪ. In mɪ -slɔ -bha, in 'ka ɔ gbɔdayinyɔ -zɛ nyɪma weee 'yu, nyɪma -kpɔa -yɔ nyɪma 'kadi. Gbɔ -we -Lagɔgbɔɔ -falɔpanya -yɔ Moizɪ gbaa nɪ, ɛ we yia nɔa, mɔ -bhloo 'dɛ -amɪ na gbaa.

23 In nɛɛ sa bheɛ, sɪa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ yia. Mɔ yia tɪtɪnya glaa 'wɔsɔa tɪa, 'in mɔ yia -Lagɔɔ zɪu gbɔ gbaa Zuifɔ -yɔ -wa 'nɪa Zuifɔ -yla.»

Pɔlv nɛɛ nyɪmaa 'wɪlulapɪlɪnyɔ Aglipa -yla, ɔ pla -Lagɔ

24 Pɔlv mɪ sa ɔ 'dɛɛ -gɔgbɔ gbada, 'in dɔdɔɔ 'wɪlulapɪlɪnyɔ Fɛsɪtɪsɔ yia 'wɔkɔɔ: «Pɔlv, -sabhe bhaa -mɪ! -In ka 'sɛbhe 'kɔɔɔ duun, we ka -mɪ -sabhe 'wɪlulapɪ!»

25 Pɔlv yia we 'bɪgɔpali ɔ -ylae: «Fɛsɪtɪsɔ 'kadɔ, -sabhe 'nɪ 'mɪ 'wɪlulapɪ -mɪ. Welɪnya in mɪa da gbada, gbɔzɔnɔ -yɔ gbɔyɪlo -wɛɪ -wa.

26 Nyɪmaa 'wɪlulapɪlɪnyɔ Aglipa -yi we 'dɛ weee 'ji. 'In we 'gbɔ, in mneni in 'ka ɔ -yla wee gbɔ gba dɪ tɛɔ nya. Na dɪ mɪ we -gɔ nɪ, ɔ -yi wee gbɔ weee 'ji, -we ka gbɔ -wa, we 'nɪ lɛnɔ da yabhlo zizewiemɪ.

27 Nyɪmaa 'wɪlulapɪlɪnyɔ Aglipa, gbɔ -Lagɔgbɔɔ -falɔpanya gbaa, -na zɔ we dɪ -gɔɔ? Dɪ -na zɔ we -gɔ, in -yi we 'ji!»

28 Aglipa yia we 'bɪgɔpali Pɔlv -ylae: «-Mɪ dɪu nɪ, -Lagɔ 'wɔ -na yia 'mɪ 'paa bhla -sɛ nɪ nyɪa yi?»

29 'In Pɔlv yia we 'bɪgɔpaliɛ: «We yi dɛslɛɛn -zɛɔɔ, we yi ɔɪ -zɛɔɔ, -Lagɔ na bhuhhoea, we 'nɪ -na 'dɛ -bhloo gbɔ, 'in 'ya amɪa weee -wa mɪa da 'mɪ yukwɪ pɔlvda -zɛɛn, sa in mɪa da, amɪa 'ka 'sa -mɪ, we 'bhɔ 'llukpenya -mɪnɪ 'wɔ. Nɪ, in 'nɪ 'yɪbha wa gbɔan aɪn -amɪ 'bhisa!»

30 Nyɪmaa 'wɪlulapɪlɪnyɔ klaa, dɔdɔɔ 'wɪlulapɪlɪnyɔ klaa, Belenɪsɪ -yɔ -wa weee -yɔ wa dɪa -bha la, 'in wa yia 'wɔsɔ.

31 Wa 'tɪaa, 'in wa nɛɛ wa 'dɛkpɔa nyɪdɪɛ: «Nyɪmɛ -mɔnɪ 'nɪ gbɔ yabhlogbɔɔ mɔɔ, 'in wa 'ka -mɔɔ 'gbɔ ɔ -kasɪlɔ 'wɔpa, 'in wa 'ka ɔ 'bha.»

32 'In Aglipa nɛɛ Fɛsɪtɪsɔ -ylae: «Nyɪmɛ -mɔnɪ 'nɪ yaa ɔ gbɔ nyɪmaa 'wɪlulapɪlɪnyɔ 'kadɔ Sezaaa -gbɛ kwa, -zugba -in ka ɔ 'yitide.»

27

Wa kwaa Pɔlv Wɔmɔ

1 Da wa gbaa, 'glɔ 'kadɔ 'wɔ -a yia -gblaa -a 'ka Italii -dɔdɔ -gɔ mɪnɪ, 'in Wɔmɔɔ 'slɔjaa glɔ gbɔu 'yugalɪnyɔ yabhlo wa laa Zulusɔ* , 'mɔ wa 'nyɛa Pɔlv -yɔ -kasɪlɔnyɪma tɔlvɔ yoo.

2 Adlamɪtɪ 'glɔ 'kadɔ yabhlo 'kaa -Azii -dɔdɔ -gɔɔ 'glɔɔ 'yɪlɪgbɛdanya 'plɪɪ, -a -gblaa we 'wɔ, 'in -a yia mɪnɪ. Tɛsalonikɪyɪ Alɪsɪtakɪ 'bhɔa Masedɔanɪ, ɔ -yɔ -aɪn 'sɔ mɪ.

3 -Mɔɔ zɪ zɪa, 'in -a yia Sɪdɔngbe nɔkplɛ nyɪnɪ. Zulusɔ -ɔ mɪa Pɔlv kpada 'nanɔɔ, -mɔɔ yia Pɔlv 'yoo 'nyɛ,

* 27:1 Zulusɔ 'slɔja wa laa «nyɪmaa 'wɪlulapɪlɪnyɔ 'kadɔɔ 'slɔja».

o 'ka o 'talea 'yia mni, 'in -we Pɔlv -ka 'yibha, wa 'ka we o 'nyɛ.

4 Da -a 'bhua -bha dɛ, -a nynia 'nyunyididudu wa laa Siplv kwesi, 'in -a yia we kakpe yabhlo -gv 'plli, -pɪpɛ mɪ -aɪn yoo yidaa 'gbv.

5 'Bhie, -a -dia Silisi -dudu -yɔ Panfilii -dudu gumunyu 'wv, 'in a yia Milaa nyni, Lisii -dudu -gv.

6 -Bha Wlɔmɔv 'slɔjaa glv gbuu 'yugalinyɔ ylia Alezandlii gbee 'glv 'kadu mia Italii mnda, 'in o yia -mɔ -aɪn 'pa.

7 'Yli duun nya, -a -tva 'nyu -gv nɔda yleɛɛ 'glv nya, 'in -a yia sia bhabha, 'bhie, -a yia 'gbe wa laa Sinidi 'klv nyni. -Pɪpɛ 'nɪ ŋwɔn, -a 'ka -mɔ -gbɛɪn mnu 'gbv, -a yia Salimonee 'plli, 'in -a yia 'nyunyididudu wa laa Kletɪ zɔgbɛɪn mni.

8 Siasie duun nya -a nɔnva wee 'nyuu kakpe, 'in da wa laa «'Glvv 'yligbelida -zɔnɔnya», -a yia -bha dɛ nyni, Lazegbe kwesi.

9 -Amiaa bhla duun ka lanyumɔv, 'in 'glv 'wv -nɔnve yia 'ylinyumanɪ -aɪn -yla, -we ka gbv -wa, Zuifv 'sun -pla bhla ka 'plɪplɛ bhia, pepe†. We 'gbv, Pɔlv yia glv nɔkplɛɛ -lubhonɔnya tɔlv -yla gbv lapalɪ:

10 «Na 'talea, in ka we -yɔyɪ nu, -amiaa nɔnve yia -ylinyumania, nu, 'glv -yɔ we nɔkplɛɛ 'gbanya yia -nyumɔa. 'In -a 'nɪ nɔ 'nanv, -amiaa 'dɛbhie -gbolu yia -bha tɪtɪɛ.»

11 'In Wlɔmɔv 'slɔjaa 'yu-galinyɔ yia 'glv 'kadu 'pa-panyɔ -yɔ 'glv -kanyɔ wɛɪ dɪ 'wɔdɪ, we 'ka Pɔlv wɛɪ 'wɔzi.

12 Nu, wee 'glv 'yligbelidaa ladɪɛ 'nɪ 'ylinanɪ ŋwɔtɔyibhla. We 'gbv, nyuma duun nɛɛ, wa 'bhv -bhadɛ. Wa 'yɪ 'klv, wa 'ka 'glv 'yligbelida Fenisɪ mni, -mɔ 'nyunyididudu wa laa Kletɪ -gv. Wee dudu 'klv mɪ 'ylv bhlilidaa sɔ 'sɔ lv. -Mɔ wa yia ladia ŋwɔtɔyibhla.

-Pɪpɛ 'kadu 'pla gumunyu -gv

13 'Ylv bhlilida kɔpɛsɔlv, -pɪpɛ yia 'plɪplɛ bhli -dlɔɔ. -Wa mia 'glv 'kadu 'wv, we mɪ wa dlu nu, -we wa pɔpalia, lɛ we yia nva. Wa 'bhua 'glv 'yligbelinɛɛ 'wv yali, wa mnia, 'in wa yia 'nyunyididudu wa laa Kletɪ -gv 'plli.

14 'In 'bɪ 'nɪ 'wɔgwɛ, tɔv, -pɪpɛ 'kadu yabhlo wa laa Elakilɔv, we yia 'nyunyididudu -gɔgɔ 'wlv 'bhv.

15 -Pɪpɛ yia 'glv kwa, 'in nyime 'nɪ mneni o 'ka we layligbeli tɪklɪ 'gbv, -a yia -amiaa 'dɛ 'yitide, 'in -pɪpɛ yia -aɪn kwa.

16 -A 'plɪa 'nyunyididudu 'kienyi wa laa Kodaa zɔgbɛɪn, 'ylv bhlilida kɔpɛsɔlv, 'in -a nynia -bha, we yia -aɪn 'wɔpa -sɛ. 'In -a 'yia sa 'klv -zlo, 'in -a yia gbv wɔsaglv -yulɛ yabhlo bɪzɪa 'glv 'kadu 'wlv 'wɔbhv.

17 'In 'glv 'kadu nɔkplɛɛ lubhonɔnya yia we -gblalɪ. 'In wa

† 27:9 Wee 'yɪ -mni 'bɪgv, glv 'papie yia 'ylinyumanɪ bhlaa 'ylinyunoo 'gbv.

yia 'glv 'kadu gbuan nyimaa -yɔbɛ -llukpe nya. Wa mi sɔda, wa yi Libii -dudu -gɔv -bɔsɛ -kakpe -gɔ bhlii 'gbu, 'in wa yia 'glv 'kadu 'naa 'wɔyɔgɔlv, 'in wa yia 'sa wa 'dɛ 'yitide, -pɪpɛ yia wa kwa.

18 -Mɔv zli zlia, -pɪpɛ 'kadu mi -ain lazukluda 'titɛɛ -bhloo 'dɛ, 'glv nɔkpla -nyuma yia gbanyaa vitelivitelie bhli, gumunyu lv.

19 We 'yli tanu zli, wa yia 'glv 'kadu 'dɛɛ -yɔlunyaa vitelie bhli gumunyu lv, wa 'dɛɛ sɔ nya.

20 'Yli duun nya, -a'a 'yi 'yiv -yɔ -zɛli -yɔ, -zugba wee -pɪpɛ 'kadu pli 'saa 'titɛɛ. 'In -a yia -amɪaa 'dɛɛ tɪtɪɛ dli -sa.

21 'Bi ka 'wɔgwɛ, 'in -wa mi 'glv 'kadu nɔkplɛ, wa 'ni -lu yabhlogbɔɔ li. Tɔv, Pɔlv 'yigbea wa nyidi, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Na 'talea, in nɛɛ yaa, -a 'na 'bhɔlv Kletɪ -ni. A -ka yaa na wɛli 'wɔŋwɛnu, -zugba -li 'na 'ka yaa sa -nyumɔ.

22 'In -slɛn, 'kva na paa ain 'yli, a 'tɛmanɪ dli. Ni, amɪaa lɔnyimɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ka tli, 'glv 'kadu 'dɛbhlogbɔɔ yia -nyumɔa.

23 -We ka gbv -wa, -Lagɔ ɔ ka -nɔ in -mi, 'in ɔ ka lubho na nɔa, ɔ 'anzi ka 'mi 'klɔtlɔli -zɛɛn sabɔ.

24 'In we nɛɛ 'mi -ylɛ: <Pɔlv, -in 'na nɔv nyanɔ -ni! Ni, we mi ni, -in 'tla *Sezaa 'yu, wa 'ka -na -yɔgbv 'wɔbhu. 'In -Lagɔ ka -mi 'nanɪ 'wɔv, -na 'gbv, -wa weee -in -yɔ wa mi 'glv 'kadu 'wɔ, -Lagɔ yia wa puea.>

25 We 'gbv, na 'talea, a

'tɛmanɪ dli! Ni, na dli mi -Lagɔ -gɔ. Gbv -we -Lagɔ gbua 'mi -yla, lɛ we yia nɔa.

26 Ni, bhli -a yia, 'nyunyidudu yabhloo -gɔgɔ -gɔ.»

'Glv -wɔwɔɛ 'nyu -gɔ

27 'Yli kugbua lɛ -mnɔv sabɔ, -zugba -pɪpɛ 'kadu mi -ain kwada -bhlokpɛ Adliatiki -gumunyu -gɔ. -Mɔ zli -nyidi, 'in we yia 'glv nɔkplɛ lubhonɔnya dli lasibhli ni, -a ka dudu -yɔɔpa.

28 'In wa vitelia 'nyuu yibhɔlv -llukpe 'nyu glu, we -tɔ 'wɔ 'mɛtli glv -bhlo 'ya kugbua lɛ gbesɔ. Wa bɛa 'yugbɛin -sɛ, wa viteli 'yaa we, we -tɔ 'wɔ 'mɛtli glv -bhlo 'ya gbɛta.

29 'In wa mi nyanɔ nɔda ni, -amɪaa 'glv 'kadu yi tukpa -gɔgɔ 'kadu 'wlu bhuv 'gbv, wa yia 'glv 'yigbelinɛɛ -mnɔa 'nyu lv viteli 'glv lɔgbɛin, 'in wa yia zli zliɛ wɔda -tɔ dli sulo nya.

30 'In -mɔv bhli, 'glv nɔkplɛ lubhonɔnya 'yibha wa 'ka -flii -bho. 'In wa yia gbv wɔsaglv -yule kwilili 'nyu lv. 'In wa nɛɛ -dawli nya, 'glv 'kadu 'yigbelinɛɛ wa vitelia we 'yugbɛin.

31 'In Pɔlv nɛɛ Wlɔmɔv 'slɔjaa glv gbuv 'yugalinyɔ -yɔ 'slɔja -ylɛ: «Nyuma -manɪ 'ni 'glv 'kadu nɔkplɛ -tɔ, a 'na 'ka 'pɔ.»

32 Tɔv, 'slɔja yia 'glv -yule 'llukpenya -yɔdi, 'in wa yia we 'yitide, we 'ka gumunyu -gɔ mni.

33 Zli zliɛ 'yu, Pɔlv laa wa 'dɛ weee lililu -yɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Amɪaa 'yli kugbua lɛ -mnɔa ni -zɛɛn, dli

sulo nya, -zugba a'a 'bhu lililu yabhlogbɔɔ 'wɔ, a'a li we.

34 We 'gbu na laa an, a 'ka li. Nu, we nanɪ 'yli a 'ka li, 'bhie, a 'ka 'pɔ. Amiaa lɔnyimɛ yabhlogbɔɔɔ 'nyii gɔ yabhlo 'nia mnɔa yi!»

35 Welnya -minu 'bigɔ, Pɔlv 'bhua 'floo 'wɔ, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa wa 'dɛ weee 'yibadi. 'Bhie, ɔ -dia we 'wɔ, 'in ɔ yia lilie bhli.

36 Tɔɔn, wa 'dɛ weee 'tɛmanɪa dli, 'in wamɪa yi 'yaa li.

37 -Amia mia wee 'glɔ 'kadɔ nɔkplɛ, -a 'dɛ weee nyini nyimaa 'wlu -bhlo glɔ ta 'ya kugbua lɛ gbelibhlo.

38 Da wa lɔa, 'in wa yia bleyanya 'nyu lɔ viteli 'glɔ 'ka 'wɔtɔ fefee 'gbu.

39 Da zli zlia, 'glɔɔ nɔkplɛɛ lubhonɔnya 'nɪ dɔdɔ yibheli, 'in wa yia gumunyuu sɔ yabhlo -yɔ -bɔsɛ -gɔgɔ -yɔyi. 'In wa nɛɛ wa 'ka -mɔ 'glɔ 'yiligbelia mni, -de wa yi we mnenii.

40 Wa -bloa 'glɔɔ 'yiligbelinɛɛnya, 'in wa yia we 'yitide gumunyu lɔ. 'In 'payli -we nya wa paa 'glɔ, wa yia we 'llukpe -blo. 'Bhie, wa yia 'naa wee 'glɔɔ 'yugbein zɔ, -pɪpɛ 'ka we kwaa 'gbu, 'in wa yia -bɔsɛ -gɔgɔ -gɔ -gbɛin mnɪni.

41 'In wa nynia gumunyuu sɔ 'sɔɔ nyidi -bɔsɛɛ -zlo -gɔ, 'in 'glɔ yia -bha zɪ. 'In wee 'glɔɔ 'yugbein yia -bɔsɛ 'wɔ pla, we 'nɪ mneni we 'ka nɔ, -zugba gumunyuu -gbogbu 'tɪɛ wla we lɔgbɛin.

42 'In 'slɔja 'yɪbha wa 'ka -kaslɔnyɪma 'bha, -maa

'yabhlogbɔɔ yi -flii -bho lolloɛ nyaa 'gbu.

43 'In wa 'yugalɔnyɔ 'yɪbha ɔ 'ka Pɔlv gbu 'wɔsaa 'gbu, gbu 'slɔja pɔpaha, ɔ nɛɛ wa 'na nɔnɔ we lɛ -nɪ. 'In -wa -yia llo sa, ɔ nɛɛ -maa -yla, -maa -bho 'nyu lɔ tia, 'in wa 'ka -gɔgɔ -gɔ mni,

44 'in tɔlv mni wa 'bɪ, sufalɔnya -yɔ 'glɔɔ falɔ -yɔlanɛniɛ nya. Sanɛɛ 'sa, wa 'dɛ weee 'tlaa -gɔgɔ -gɔ -dlɔɔ, 'in wa yia 'pɔ.

28

Pɔlv mi Maliti

1 Da -a 'pɔa, 'in -a yia 'nɔ nu, wee 'nyunyidiɔdɔdɔ wa laa Maliti.

2 Wee 'gbee nɔkpla -nyɪma ka -amiaa 'lakpasu kpa 'nanɔɔ. 'Nyu mi lɔada, 'in ŋwɔtlɔ mu 'gbu, wa -dia -kosu 'kadɔ 'yi, 'in wa yia -a 'dɛ weee 'bɪ 'nyɛ, we kwesi.

3 Pɔlv 'bhua -gbali pipi 'wɔ, ɔ yia we -kosu 'wɔ 'pa. 'In 'mɔnɪɛ yia -kosuu sloo 'gbu -gbali pipi 'wɔ 'tla! We yia Pɔlv sɔ mu, 'in we yia we -yɔlanɛ!

4 Da 'nyunyidiɔdɔdɔ -gɔ -nyɪma 'yɪa wee 'mɔnɪɛ -yɔ bɪzɪda Pɔlv sɔ -yɔ, 'in wa nɛɛ wa 'dɛkpɔa nyidiɛ: «ɔɔ nyɪɛ -mɔnɪ, nyɪɛbhanyɔ -wa 'piɛin. ɔ ka gumunyu kwɛɛ -di, 'in -Lagɔ 'nɪ ɔ 'pɔpɔgbu -yɔŋwɪnu.»

5 Tɔɔn, Pɔlv vua sɔ 'wɔ, 'in wee tibhɛ yia -kosu 'wɔ -bho, ɔ ku 'nɪ glopo.

6 Tɔlv dli nu, 'yɪa Pɔlv yia, 'in bhliɔ ɔ yia -bha -bhlokpade, ɔ 'ka tli. 'In wa yia

we -yoyi nu, 'bi mi 'wogwleda, gbu yabhlogbɔɔ 'ni Pɔlv yida -mi. Tɔun, wa yia weli 'bhiti, 'in wa nɛɛ: «-Lagɔ yabhlo -wa.»

⁷ 'Nyunyididɔdɔ -mɪnɪ 'wlu-lapɪlɪnyɔ wa laa Publiuɔ, ɔ dɔdɔ mi wee da -mɪnɪ kwesi. Mɔ kpa -amɪaa 'lakpasu 'yli ta, 'in ɔ yia -ain ɔ -budu zɔ -gueli, ɔ 'talea 'bhisa.

⁸ Publiuɔ dide mi lapɪda, ɔ ku -su, 'in ɔ kaa kakpa -yɔ. Pɔlv mɪa ɔ 'yia, 'in ɔ yia ɔ sɔ ɔ 'wluo lapali, ɔ yia ɔ 'gbu -Lagɔ bhuhhoe, 'in ɔ yia ɔ jipe.

⁹ -Mɔ 'bigu, wee 'nyunyididɔdɔ -gɔ guzunya tɔva yia yi, 'in Pɔlv yia wa jipe.

¹⁰ Wa ka -ain 'ylimani sɔ weee lv. 'In -amɪaa mɪbhla bɛa, -a -gblaa 'glv 'wɔ, -we weee -a 'nia -ka, 'in wa yia we -ain 'nyɛ.

Pɔlv mɪa Wlɔmɔ

¹¹ 'Cɔ ta 'plia, 'in -a yia Alɛzandlii 'glv yabhlo wa laa «-Zluya -Lagɔ» 'wɔ -gbla. 'Nyunyididɔdɔ 'glv 'yiligbelida yabhlo wee 'glv -tɔa 'yiligbeda ŋwɔtɔyibhla.

¹² -A nɪnia Silakuzɪgbe 'wɔ, 'in -a yia -bhade -tɔ 'yli ta.

¹³ -A 'bhɔa -bhade, -a mi 'nyu -gɔgɔ nɔnɔda, 'in -a yia Wleziogbe nɔkple nɪni. -Mɔ 'bigu, zɪ zɪa, 'yɪlv bhlilida kɔpɛsɔlv -pɪpɛ yia 'plɪpɪe bhlii 'gbu, -a li 'yli 'sɔ 'yloogblo, 'bhie, -a yia Puzɔlvge nɔkple nɪni.

¹⁴ Wee 'gbe nɔkple -a yɪa -Lagɔnyɪma, 'in -maa nɛɛ, -a li wa -gbe lɔkɔwlu -bhlo. Sanɛɛ 'sa, -a mɪa Wlɔmɔ.

¹⁵ Wlɔmɔ -Lagɔnyɪma 'nɔa nu, -a mi -mɔ yida, 'in wa yia

-ain yoo -saa yi tiklu Apiuɔ lɔkɔ 'wɔ, we -yɔ wee 'gbee da wa laa 'Lakpanyaa Zɔgɔbudu Ta. Da Pɔlv 'yia wa -yɔ, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in we yia ɔ 'kɔayli 'pa.

¹⁶ Da -a nɪnia Wlɔmɔ, wa yia Pɔlv 'yoo 'nyɛ nu, ɔ -yɔ 'slɔjayu mɪa ɔ ŋwɛkɔda -dɪlɪ -budu yabhlo zɔ la wa 'dɛɛ sa.

Pɔlv gbaa -Lagɔgbu Wlɔmɔ

¹⁷ 'Yli ta 'plia, 'in Pɔlv yia Zuifɔ mɪa Wlɔmɔ, wa 'yugalɪnya la. Da wa gbelia 'wlu, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Na bhe-lian, in 'ni gbu yabhlogbɔɔ lɛnɔ, -amɪaa nyɪma -yɔ -amɪaa dukpasu lɛnɔgbu 'cɪnnyaa gbɛgbɛin, 'in wa yia 'mi kpa -Zeluzalɛmɔ, 'in wa yia 'mi Wlɔmɔ -nyɪma yoo 'nyɛ.

¹⁸ Da -maa 'yibhaa 'mi la, -maa 'yibha yaa -maa 'ka 'mi 'yitide. -We ka gbu -wa, gbu -we in nɔa lɛ, -we ka 'gbu wa 'kaa 'mi -kaslv 'wɔpa, 'in wa 'ka 'mi 'bha, we 'ni -mi.

¹⁹ Da -maa gbaa -maa 'ka 'mi 'yitide, Zuifɔ yia we -yɔwɔsɔlv 'gbu, mɔ 'sua 'mi, 'in in yia na gbu -nyɪmaa 'wlu-lapɪlɪnyɔ 'kadɔ 'yu kwa. 'In -zugba, in 'ni 'yibha in 'ka na nyɪma gbu 'wlu ladilɪ.

²⁰ -We ka 'gbu, in yia ain la, 'in in 'ka ain -yla gbu gba, mɔ ni. Nu, nyɪmɛ ɔ Izlaɛɪnyɪma mɪa wɔda, ɔ 'gbu in mɪa da gbɔan -llukpe -mɪnɪ 'wɔ.»

²¹ 'In Zuifɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Na -yɔsɛbhɛ yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ Zudee -dɔdɔ -gv 'bhɔ, 'in we 'ka -amɪaa -gbe yi. 'In -amɪaa bheli yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ mɔ

'bhu, ɔ 'ka -na gbonyuu gbaa yi -ain -yla.

22 -Muu bhla, -a 'yibha gbunya -na pupaha 'wlukuu la, -in gba we, -a 'ka we 'nu. -A -yi we 'ji nu, da weee, nyima solva -na zva -yo 'wu.»

23 Wa -yo Pɔlv yia 'yli yabhlo zu, 'in wee 'yli nynia, da ɔ -gva, 'in wa -zlo yia -bha yi. We 'ka zlukpe -yobhu, we 'ka jibhe yli, Pɔlv yia -Lagoo nyimaa 'wlulapilgbu gba wa -yla, 'in ɔ yia wa -yla we 'ji gba. ɔ 'yibha ɔ 'ka wa lu -Zezuu gbv nyaa 'gbv, ɔ yia Moizu tite -yo -Lagogbuu -falipanyaa 'sebhe zeli wa -yla.

24 Gbu ɔ mia gbada, we ka -zakpa -bhlo lu, 'in talva nee -maa 'nia we -yohwnu.

25 'In wa mi kpelida, -zugba wa mni. Pɔlv nee wa -yla bhee: «Zuzu 'Pupa ka zlime zukpa, da ɔ gbaa amiaa dukpası -yla gbv -Lagogbuu -falipanyo Ezaiii nwe nya! ɔ nee nu:

26 (-In mni, -in gba nyima ni -ylaε:

«Gbunya a yia 'nva sa 'nanu,
'in a 'na 'ka we 'ji 'wolanu.

-Li a yia ylaa sa 'nanu,
'in a 'na 'ka we -yoyi.»

27 Cun, waa nyima -manı ka wa dli 'temanı,
wa ka wa yukwli
'wusulu,
'in wa yia wa 'yli 'mu.

Wa yi layı wa 'yli nya,
wa yi 'nu wa yukwli nya,
'in wa yi gbv 'wolanu wa dli nya.

Wa 'ni 'yibha wa 'ka na -gbe
lbbhiti,
in 'ka wa pue.» »

28 'In Pɔlv yi 'yaa we -gudie: «A yibheli we 'ji nu, nyima -wa 'nia Zuifu, -Lago ka wa nyimaa gbuwosaweli yoo 'pa. 'Nva -maa yia we.» [

29 Da Pɔlv gbaa welnya -mni, Zuifu -yo kpelikpelie 'tite yia mni wa 'dekpva nyidi.]

30 -Budu -we Pɔlv 'penia, ɔ li we zo zu 'so, 'in -wa weee yia ɔ 'yia wee -budu zo, so 'so nya ɔ kpaa wa.

31 -Lagoo nyimaa 'wlu-lapilgbu Pɔlv gbaa, 'in ɔ slolua Nyimaa -Kanyo -Zezu Klisu gbv, dli -telo weee nya, sa -dloo.

'Sεbhε Pɔlv 'paa Wlomu -nyuma yoo

Nu, -Lagonyuma mia Wlomugbe 'wu, 'ma *Pɔlv 'paa 'sεbhε ni yoo. Ɔ nεε wa -yla wee 'sεbhε 'wu nu, nyuma 'ni mneni wa 'ka -Lagɔ -yɔlanyni wa 'dεε lagɔvɔe nya. Nu, nyuma -ka -Zezu *Klisi dli -gɔ zv, 'in -Lagɔ tia wa gbonyii 'wu, 'in ɔ nyεa wa 'yliyɔgagie lolu.

Fvsaweli

1 -Ami, -Zezu Klisi lubhononyɔ, *Pɔlv, -ami cεlia ain 'wu. -Lagɔ laa 'mi, in 'ka ɔ *tietienyɔ -zε, mɔɔ -saa -bha 'mi ɔ gbɔv gbada.

2 Wee -Lagɔgbɔ mia dε ni, -Lagɔ ka bha we gba ɔ gbɔv -falipanyaa gbεgbεin, 'in wa yia we cεli *-Lagɔsεbhε 'wu.

3 Ɔ 'Yuu -gɔgbɔ we gbaa. Nu, 'mɔ wa gwalia ɔ dukpasa, nyumaa 'wɔlɔlapɔnyɔ *-Davidu zɔayli, nyime -kpɔa 'bhisa.

4 Zuzu 'Pɔpa -slolua 'tite nya nu, mɔ -wa -Lagɔɔ Yu, ɔ ka tlɔlɔnya glaa 'wɔsɔɔ 'gbɔ.

5 Ɔɔ -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisi mia ni, ɔ gbεgbεin -Lagɔ nɔa -ain 'nanɔ 'wu, 'in -a yia ɔ tietienya -zε ɔ 'ηnu 'gbɔ -a 'ka dɔdɔvɔ -nyuma weee ɔ 'tite -slolu, 'in wa 'ka ɔ weli 'nɔɔwe zɔ dli zɔvɔe nya.

6 -Wa ɔ -saa -bha wa 'ka ɔ weli 'nɔɔwe zɔ, a mi wa glaa, -we ka gbɔ -wa, ɔ ka 'ya amɔa la -Zezu Klisi -nɔ nya.

7 Amɔa weee, -mɔ *Wlomu, amɔa -wa ka zε -Lagɔ -kali,

'in amɔa -wa ɔ laa a 'ka -mi tikli, nu, -amɔaa Dide -Lagɔ -yɔ -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ηwna ain 'nyu la, 'in wa 'nyε ain 'wɔvɔvɔe -dlɔɔ.

Pɔlv 'yibha ɔ 'ka Wlomu -nyuma 'yi

8 Tɔtia mia, -Lagɔ na paa fuo -Zezu Klisi 'ηni nya, a 'dε weee 'gbɔ. -We ka gbɔ -wa, dli a zɔa, we 'dɔ ka 'gbe weee -gɔlamneni.

9 -Lagɔ, -ɔ ka lubho in mia nɔda na dli weee nya -Lagɔgbɔv gbagbie nya, ɔ -yi we 'ji nu, -we na gbaa gbɔzɔnɔ -wa. We 'gbɔ, in -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, amɔaa 'ηni 'i bɔ -mɔ.

10 Zlabhuezɔ, na bhuhhoea ɔ, ɔ 'ka 'mi 'yoo 'nyε, in 'ka amɔaa -gbε mni.

11 Nu, amɔaa 'yiyiee 'tɔ mi 'mi 'bhada. In -ka amɔaa -gbε yi, -Lagɔɔ Zuzu wɔwɔlalu a yia 'yia na gbεgbεin, 'in a 'ka dli 'temani.

12 Nu, in 'yibha in -mi ain glaa, 'in -a 'ka 'kɔayli 'pɔpali nanɔv dli zɔvɔe -yɔ amɔaa -nɔ 'sɔɔ gbεgbεin.

13 Bhelian, -we in 'yibhaa a yibheli 'ji, mɔ -wa nu, amɔaa -gbε na yi yaa yia -zakpa duun, 'in in 'ni -slɔ we 'yoo 'yi. In -ka -mɔ nyini ni, in 'yibha nu, na lubho mia, sa we 'yia -tɔvɔvɔ laga -dɔdɔ -putu -gɔ, we nu 'ya 'sa amianɔv -gbε.

14 -We in 'kaa lenɔ, mɔ -wa nu, in mni dɔdɔv weee -gɔ, -wa ka 'yli -bloa klaa, -wa ka 'yli 'nia -blo klaa, -wa -yia 'sεbhε we -yɔ -wa 'nia we -yi, wa -gbε.

15 We mi 'saa 'gbu ni, na dli mi amiaa -gbε nynida -mō Wlomu, in 'ka aın -yla -Lagɔgbu gba.

-Lagɔgbu, mv ni

16 Ni, in -ka -Lagɔgbu gbada -mi, we'e 'bhalı 'mi zv. -Lagɔɔ 'tite -wa, 'in -wa zva ɔ dli -gv, 'ma ɔ saa gbu 'wu: *Zuifu ɔ saa gbu 'wu tia, 'bhie ɔ saa nyumaa pnu gbu 'wu.

17 -We wee -Lagɔgbu slolua, mv ni: nyuma -wa zva ɔ dli -gv, nyuma tiklu nya ɔ bhua wa 'wu. Dlızɔzve -bhlogbɔɔ nya nyume bhua gbu 'wu. We mi celıda -Lagɔsεbhε 'wυε: «-ɔ -Lagɔ yibhelia nyume tiklu nya dlızɔzvee 'gbu, 'yliyɔgagıe -mɔɔ yia 'yia.»

Nyuma weee ka gbonyuuu 'gba 'wlu -Lagɔ 'yu

18 Ni, -Lagɔ mi ɔ 'ce -we bhua yalı -sloluda, -we ka gbu -wa, dɔdɔgv -nyuma mi gbonyuu lenɔda, 'in -we wa nva ɛ, we 'ni tiklu -mi. 'In wa lenɔgbu 'nyii nya wa tuntua -Lagɔɔ gbuzɔnv.

19 Ni, -we -yɔ wa mnenia wa 'ka -Lagɔɔ gbu yibheli, we mi wa 'yu: -Lagɔ ka we wa 'klɔslolu 'nanɔv.

20 -Lagɔɔ 'tite, we'e bhıa, 'in wa'a 'yı we -yɔ, 'in sa -Lagɔ mia, wa 'ni mneni wa 'ka 'sa ɔ -yɔyi. Ni, da -Lagɔ -laa dɔdɔ la, wa mneni wa 'ka wee gbu yibheli. -A -ka -Lagɔɔ lalalu yla, -amiaa 'wlukɔɔn mneni we 'ka -Lagɔ -yɔ ɔ 'tite -yɔyi. We 'gbu nyuma 'ni zızelıda -ka.

21 Wa yibhelia -Lagɔ, wa 'ni ɔ 'ηni -mnıni, 'in wa 'ni ɔ fuo 'pa. 'In, 'mv nyume 'ka

yaa -Lagɔ -yla lenv. -Slεεn, wa 'wlukɔɔn lapɔpale bhe, wa 'ni gbuyilo dli -ka, we mi nıkpise 'wu.

22 Wamia nεε, wa -yi gbu, 'in -zugba wa nv -sabhebhagbu ɛ.

23 -Lagɔ, -ɔ'ɔ tıa, -ɔ ka 'ηni wa 'kaa -mnıni, wa tı -bha -mɔɔ, 'in wa bubɔa telitelıli -we 'wıva nyuma -wa tıtıhe mnenia -yɔ blublunıma klaa, 'lalımnɔvanıma klaa, we -yɔ dlınɔnɔnıma.

24 -We mia dεε 'gbu, -Lagɔ yia wa kwεbısa wa dlıwɔnynılı 'bı, 'in wa plalıa wa 'de pɔɔn, zɔbhalıgbu lenve nya.

25 Wa ka -Lagɔɔ gbuzɔnv -blıgɔpalı, 'in wa yia yonya -yɔηwnu. 'In -Lagɔ -ɔ ka 'ηni nyuma 'kaa 'yılımanı sazɔnv sa 'yılı weee nya, wa yia -bha -mɔɔ 'de tı, -zugba wa bubɔ ɔ lalalı ɔ 'bigv.

26 We 'dεε 'gbu -Lagɔ yia wa kwεbısa wa zɔbhalı gbuv 'tɔ 'bı. Ni, wa 'ηwnı -yɔ wa 'lowlıa'a -dı -slεεn -budu 'wu, 'ηwnı -putu wa -yɔ wa dıa -budu 'wu. 'Sasokpa gbuv lenve mia, we 'ni 'yılınanı dɔdɔ -gv.

27 'Sa -bhlokpade nukpasia -yɔ wa 'ηwnı'ı -dıa -budu 'wu. Nukpasiaa tɔ bhaa wa. Wa -lıma wa -yɔ wa dıa -budu 'wu, zv we kaa. -We mia dεε 'gbu, -lu -we ka 'klɔ wa lenɔgbu 'nyuu kaa, 'mv wa yia.

28 Ni, wa 'ni ηwnu wa 'ka -Lagɔ yibhelii 'gbu, ɔ yia wa kwεbısa wa 'ka wa 'dεε 'wɔkanɔ gbu lenv. 'In -we nyume 'na 'kaa lenv, 'in wa nva we ɛ.

29 'Ylinyunogbuv 'yli -bhlo -bhlo yea wa: nyuma 'nyii wa -mia, wa -limaa kwelu wa dli nynia 'wv, wa nukple -nyu 'yli. Zenyi yea wa dli zɔ, 'in nyuma -bhabhie nania wa dudv. Wa ka -zle, wa -lima wa nva -dawli 'wv, gbukpva -gbv wa nva le. Nyuma wa saa 'ɲni,

30 gbonyuu wa gbaa wa -limaa gbegebein, -Lagɔɔ tonyuma wa -mia, wa -lima wa vela, wa 'de wa ylimania, wa 'de wa ylia, naci weee da wa talia wa 'ka gbonyuu lenv. Wa'a zv wa dide -yɔ wa 'nyaa 'nɔɲwe.

31 Wa 'ni 'wlukvɔn -ka, wa'a nɔ wa 'deɛ gbagbaweli -gv, wa 'te, wa 'ni nyazidli -ka.

32 Wa -yi -Lagɔɔ gbuvbhubhue 'ji: -wa nva we 'sasvka -gbv ni le, tilitie -wa wa -nv. We mi 'sa 'bhie, -zugba wa nv we le, 'in 'debhie, tɔlva -ka we lenvda -mi, 'in wa ɲwnunu 'yaa -maa.

2

-Lagɔɔ nyumaa -yɔgbv 'wvhubhue

1 We 'deɛ 'gbv, -mi bhua de -na nyumaa -yɔgbv 'wv, nyɔɔɔ nyɔɔ -in -ka -mi, -in 'ni zizelida -ka. Nyumaa -yɔgbv -na bhua 'wv, 'in -we wa nva le, mv -bhlokpade -na nva le. Ni, -in -ka wa -yɔgbv 'wvhubv, -na 'de -in -luelia gbv.

2 'In -a -yi we 'ji ni, -wa nva 'sasvka gbv le, -Lagɔ bhua wa -yɔgbv 'wv sazɔnv sa.

3 -Mi, -mi bhua -wa nva we 'sasvka gbv leɛ -yɔgbv 'wv, 'in -we wa nva le, 'mv -na nva le. Ni, -mi dli 'wv ni, -Lagɔɔ

gbuvbhubhue yia -mi -guzia yi?

4 -Lagɔ ka 'nanu bhabha, ɔ dli tie, ɔ yi wvsa. 'Lee, nyanu -na nyanu ɔ yi? 'Lee, -in 'ni we 'ji -yi ni, -Lagɔ -ka sa 'nanu -ka -na daa, ni, -in 'ka -na dli 'bhiti gbv -waa?

5 -In -su yukwli -yɔ, -in 'ni 'yibha -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'deɛ 'gbv -na zumania -Lagɔɔ 'ce 'wv -na 'de -yɔ. Wee ce mia, -Lagɔɔ nyumaa -yɔgbv 'wvhubv -zli, -na yia we. Ni, we zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbv 'wvhubhue -slolua sazɔnv sa.

6 -We nyime -ka lenv, we -tnv ɔ yia 'yia -Lagɔ kwɛɛ.

7 Ni, nyuma tɔlva -wa emania dli gbuzɔnv lenve 'bi, -wa talia 'ɲnumnie klaa, 'ɲnikwale klaa, we -yɔ 'yliyɔgagie da -Lagɔ kwɛɛ, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv -Lagɔ yia wa 'nyɛa.

8 'In, nyuma -putu -wa sɔlva -Lagɔ -yɔ 'wv, -wa'a zva ɔ gbuzɔnv 'nɔɲwe, 'in wa zva 'ylinyunogbv 'nɔɲwe, ma -yɔ -Lagɔ yia ɔ 'ce 'kadv 'paa.

9 Siase 'kadv -yɔ dli sulo yia nyuma weee -wa nva gbonyuu le bhiti. Zuifu -gv we yia gwedlia, 'bhie we 'ka -wa 'nia Zuifu -gv nyini.

10 'In -wa nva gbuzɔnv le, wa 'ɲni -Lagɔ yia -mnunia, 'in ɔ 'ka wa 'ɲni kwali, 'bhie ɔ 'ka wa 'wvɔvɔvɔ -dlɔɔ 'nyɛ. Zuifu -gv we yia gwedlia, 'bhie we 'ka -wa 'nia Zuifu -gv nyini.

11 Ni, -Lagɔ mia, ɔ'ɔ gbuzi nyuma 'wv.

12 -Wa 'nia *Moizu tite -yi, 'in wa nva gbonyuu le ni, wa

'ni we -yioo, tlia -maa yi 'yaa. 'In -wa weee -yia wee tite, 'in wa nua gbonyuu le, wee titee gbεgbεin -Lagɔ yia wa -yɔgbu 'wɔbhua.

13 Nu, -wa mia tiklu -Lagɔ 'yu, ma -wa nyuma -wa zɔa tite 'nɔŋwe, we 'ni nu, -wa pulba we yukwli, 'in wa'a nua we -yɔgbu le.

14 'In, -wa 'nia Zuifu, wa 'ni tite -yi. We mi 'sa 'bhie, -we wee tite gbaa, tɔlba nɔa we -gu. Waa nyuma mia, wa 'ni tite -ka. Wa 'de -wa wa 'dεε tite.

15 Wa nɔnɔbhɔ slolua nu, lenugbu -we tite 'yibhaa, we mi celida -mɔ wa dli zɔ. Wa 'wlukɔɔn mi we dayinyɔ nya. Mɔ nya wa 'dεε 'wlukɔɔn lapɔpale bhua wa -yɔgbu 'wɔ, nu, wa ka gbonyuu lenɔ, nu, wa ka gbuzɔnɔ lenɔ.

16 Gbɔwɔbhɔ zli, wa yia we -yɔyia. Nu, -Lagɔgbu in mia da gbada, we nεε nu, we zli, -we weee nyuma zizea, -Lagɔ yia we gbu 'wɔbhua -Zezu Klisu gbεgbεin.

Zuifu -yɔ tite

17 Nu, -mi, -mi laa -na 'de Zuifu, 'in -na dia tite dli 'wɔ, 'in -na bhua -na 'de 'wɔ 'kadɔɔ, -na -Lagɔ 'gbu.

18 -In -yi -Lagɔɔ dɔmagbu, 'in tite ka -mi -slolu nu, -we mia 'nanɔɔ -in yibheli we.

19 'In -na bhua -na 'de 'wɔ 'lɔlɔnyaa 'yoo da -slolunyɔ nya, we -yɔ -wa mia nikpise 'wɔ wa zli nya.

20 -In nεε nu, -wa 'nia 'sebhε -yi, -mi -wa wa -slolunyɔ, 'in -in mia 'nyenyeyuaa 'yliyɔzɔnyɔ

nya, -we ka gbu -wa, -in mi we -gu nu, tite slolua -mi gbuzɔnɔ -yɔ -luyilo sa tiklu.

21 Nu, -mi slolua nyuma. Lεε -lu ka 'gbu, -i'in -slolu -na 'dεa? -In nεε wa -ylae: «A 'na yili 'wie -ni», 'in -zugba -mi, -na 'de -na yli 'wiece?

22 -In nεε: «-In -yɔ 'ŋwɔɔ -putu 'na -dli -budu 'wɔ -ni* », 'in -mi -na nua we le yi? Yoyolagɔ -na nyεa 'wɔ, 'in -na ylia -we mia wa yoyolagɔɔ -budu zɔ yi?

23 -Na 'de -na bhua 'wɔ titee yilonyɔ nya, 'in -i'in zɔ we 'nɔŋwe. -In -ka 'sa nɔda -mi ni, -Lagɔɔ 'ŋni -na belia zɔ.

24 Nu, we mi celida -Lagɔsebhε 'wɔε: «Amiaa 'gbu, -wa 'nia Zuifu, 'in wa gbaa -Lagɔɔ 'ŋni 'nyuu.»

Kni 'wɔpapie 'zayli

25 Kni 'wɔpapie mia, -in -ka Moizu tite 'nɔŋwe zɔ, we ka 'ji. 'In -in 'ni wee tite 'nɔŋwe zɔ, we 'wɔ sa wa 'ni yaa -mi *kni 'wɔpa.

26 Sa 'bhisa, wa 'ni nyime yabhlo kni 'wɔpa, 'in -zugba ɔ zɔ -we tite yibhalia nyime 'nɔŋwe, 'lee, -Lagɔ 'na 'ka ɔ 'wɔbhɔ nyime wa 'paa kni 'wɔ 'bhisa?

27 Nyime, -ɔ wa 'nia kni 'wɔpa ku -yɔ, 'in ɔ zɔa tite 'nɔŋwe sazɔnɔ sa, -mi' zɔa da tite 'nɔŋwe, mɔ yia -na -yɔgbu 'wɔbhua. 'In -zugba wa ka -mi kni 'wɔpa, 'ya tite -we mia celida, we mi -mi kwεε.

28 Nu, -ɔ mia Zuifu 'zayli nya, we 'ni nyime -ɔ wa yib-

* 2:22 Glekɔweli 'wɔ, we ji -wa nu, -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dli -budu 'wɔ -ni.

heli ku -yɔ, 'in wa 'pa kni 'wɔ ku -yɔ, mɔ.

²⁹ Zuifuɔ 'zayli mia ni, -mɔ ɔ 'wɔ wa yibhelia we. -We -wa *kni 'wɔpapiee 'zayli ni, mu -wa dlu -nu, -Lagɔɔ Zuzuu -gbɛ we bhɔa, nu, we'e 'bhɔ tite -we mia celɔdaa -gbɛ. Ɔɔ nyime mia ni, we 'ni nyuma kwali ɔ 'ɲni, -Lagɔ kwalia ɔ 'ɲni.

3

Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, wa mi gbɔnyuu -lenɔnya nya

¹ 'Lee, Zuifu mia, lee -lu -zɔnu ɔ ka, -we -zi ɔ 'nia Zuifɔa? 'Lee, kni 'wɔpapiee ka 'jii?

² Cun, we nanɔ 'yli da weee. Tɔda mia, Zuifu -yla -Lagɔ wlaa ɔ weli.

³ Zuifu tɔba 'ni yaa -Lagɔɔ weli -gu nɔ, 'lee, -a yi yaa gba nu, -Lagɔ 'na 'ka ɔ weli -gu -tuɔ?

⁴ -Innya, we 'ni sa -mi. -A yibheli we 'ji nu, -Lagɔ mia, gbɔzɔnu -gbanyɔ -wa, -zugba nyuma weee ka yo. -Lagɔɛbhɛ ka we -guɔgbu gba -Lagɔɔ daɛ:

«Wa yibheli -mi tikli -na gbag-baweli 'wɔ,
'in wa -ka -mi gbɔwɔbhuda kwa,
'in -na galia wa -gu.»

⁵ Gbɔnyuu -we -a nɔa le, mu slolua nu, -Lagɔ tikli. We -ka 'sa -mi, -Lagɔ -ka -ain 'ce -yɔpali ni, 'lee, -a mneni -a 'ka gba nu, -Lagɔ 'ni tikli -mi? (In -ka 'sa gba, dɔdɔgu -nyuma 'bhisa in gbaa we.)

⁶ -Innya, we 'ni 'sa -mi. -Lagɔ 'ni yaa tikli -mi, sa ɔ 'ka nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua?

⁷ 'In na yotɔbhɔe -ka -slolu nu, -Lagɔ gbaa gbɔzɔnu, 'in nyuma -ka ɔ 'ɲni -mnɔni we 'gbu, lee -lu ka 'gbu ɔ dli 'mi gbu, gbɔnyuu -lenɔnyɔ 'bhisaa?

⁸ 'Sa tɔba velia -ain, 'in wa gbaa nu, -amia neɛ: «-A nu gbɔnyuu le, 'in zɔzɔnu -nu 'ka -bha 'tali!» Nu, -maa -cian mia de, -kaslu 'wɔpapiee mi wa -nu nya.

⁹ Saa nya? 'Lee, -amia Zuifu 'yia, -amia -zia nyuma tɔba yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi. In ka 'cin we -slolu nu, Zuifu -yɔ nyuma -putu, gbɔnyuu ka 'tite wa 'de weee -gu.

¹⁰ Nu, we mi celɔda -Lagɔɛbhɛ 'wɔɛ:

«Nyime ɔ mia tikli, ɔ 'ni -mi.
Nyime yabhlogbɔɔ 'ni tikli -mi.

¹¹ Nyime yabhlogbɔɔ 'ni gbɔyilonyɔ nya -mi.

Nyime yabhlogbɔɔ'ɔ -tali -Lagɔɔ da.

¹² Nyuma weee ka 'yoo -zɔnu -golabhɔlu,
wa ka -nyumo.

Nyime ɔ 'kaa gbɔzɔnu lenɔ, ɔ 'ni -mi.

¹³ -We tlaa wa ɲweɛ we 'wlu, gbawla -kali ɲwe.

Wa miɔ nya wa nɔa wa -lima -dawli 'wɔ.

-We tlaa wa ɲweɛ,
'mɔnimɛɛ -dle -wa.

¹⁴ Melatiweli 'nyuu yea wa ɲweɛ.

'In wa weli nɔa nyime le.

¹⁵ -Gwagwie nya wa mɔnia nyime 'bhaa.

¹⁶ Da wa -ka 'plili, -lu wa saa la,

'in wa tia -bha siasie.

17 Wa 'ni 'wɔtɔtɔve -dlɔɔɔ 'yoo -yi.

18 -Lagɔɔ sɔsɔve 'ni wa dli zɔ -mi.»

19 -A -yi we 'ji nu, -we weee tite gbaa, -wa -yia tite, wa -nu nya we mia. We -ka 'sa -mi ni, nyime yabhlogbɔɔ 'ni zizelida -ka. Nu, nyuma weee ka gbonyuuu 'gba 'wlu -Lagɔ 'yu.

20 We 'dɛɛ 'gbu, -Lagɔ 'na 'ka nyime yabhlogbɔɔ 'yi nyime tiklu nya titee 'nɔɔwɛzɔzɔvee 'yilibilanɔnɔve nya. -We tite nva lɛ, mɔ slolua nu, gbonyuu -lɛnɔnya nyuma -mia.

Sanɛɛ -Lagɔ zɛlia nyuma nyuma tiklu

21 'In -slɛɛn mia, sa -Lagɔ 'kaa -ain nyuma tiklu -zɛli, ɔ ka we -ain 'kɔslolu. ɔ -ka -ain nyuma tiklu -zɛlia yi, ɔ'ɔ yla -amɔaa titee 'nɔɔwɛzɔzɔvee 'yilibilanɔnɔve. Nu, tite -yɔ *Lagɔgbɔɔ -falɔpanya mi we gbɔdayinya nya, wa ka bha we gba:

22 -Zezu Klisu dlizɔzɔvee gbɛgbɛɛn -Lagɔ nva nyime tiklu. -Wa weee zɔa Klisu dli -gu, 'ma ɔ nu 'saa. -We ka gbɔ -wa, 'wɔgbizie 'ni wa nyidi -mi:

23 nu, nyuma weee ka gbonyuu lɛnɔ. Nyime yabhlogbɔɔ 'ni -Lagɔɔ 'ɲimɔnie -yɔcipa.

24 Nu, -Lagɔ mia, ɔ zɔzɔnɔ nya, ɔ nva nyime tiklu sa bhe, -Zezu Klisu gbɛgbɛɛn. Mɔ saa nyuma gbonyuuu gaylo 'wɔ.

25-26 -Lagɔ 'yibha nu, -Zezu slu ɔ 'pɔn la 'slaka 'bhisa. 'In ɔ 'slaka nya, -Zezu yia nyimaa gbonyuu lamumni, 'in -wa zɔa ɔ dli -gu, wa 'ka tiklimɔnie

'yi. Sanɛɛ -Lagɔ 'yibhaa ɔ 'ka -slolu nu, ɔ mi tiklu. Nu, ɔ ka dlitie lɛnɔ bha, 'in ɔ 'ni we bhla nyuma -kasɔ 'wɔpa wa gbonyuu lɛnɔvee 'gbu. 'In -slɛɛn mia, -Lagɔ slolua nyuma nu, ɔ mi tiklu, 'in ɔ 'ka nyuma, -wa zɔa -Zezu dli -gu, tiklu nu.

27 'In -amɔaa ka -bha wɛli yabhlo -a 'ka -amɔaa 'dɛ 'yilimanu? -Innya, we 'ni 'sa -mi. Lɛɛ -lu ka 'gbua? -We ka gbɔ -wa, -we nania 'yli, we 'ni titee 'nɔɔwɛzɔzɔvee 'yilibilanɔnɔve -amɔaa 'dɛɛ lagɔgɔve nya, nu, -Zezu dlizɔzɔvee -wa.

28 -We -gu -a pɔpɔlia 'wlukɔn la, mɔ nu: nyuma mi tiklu -Lagɔ 'yu, -we ka gbɔ -wa, wa ka -Zezu dli -gu zɔ. We 'ni titee 'nɔɔwɛzɔzɔvee 'gbu -Lagɔ yi wa 'yi nyuma tiklu nya ɔ 'dɛ 'yu.

29 Nu, -Lagɔ mia, Zuifɔ -bhlogbɔɔɔ -nu ɔ -mia yaayu 'lakpanyaa -Lagɔɔ -mi 'yaa yi? 'Lakpanyaa -Lagɔɔ -mi 'yaa:

30 nu, -Lagɔ mi -bhlogbɔɔɔ 'gbu ni, mɔ yia Zuifɔ nyuma tiklu -zɛlia wa dlizɔzɔvee 'gbu, 'in mɔ -bhlokpɔdɛ yia 'lakpanya nyuma tiklu -zɛlia wa dlizɔzɔvee 'gbu.

31 'Lee, we -ka 'sa -mi ni, dlizɔzɔve -gu, tite mi bhee? -Innya, we 'ni 'sa -mi, mɔ nva we lɛ, 'in tite kaa 'nɔɔwɛ.

4

*Ablaamu zɔa -Lagɔ dli -gu

1 We -ka 'sa -mi, sa -a 'ka -amɔaa dɔkpasa *Ablaamu daa gbaa? Lɛɛ -lu ɔ 'yi ɔ lɛnɔgbu 'wɔa?

2 Nu, -Lagɔ -ka yaa Ablaamu yibheli nyime tiklu nya ɔ

lenugbu 'wu, o mneni o 'ka o 'de
'ylimani. 'Bhie, we 'ni -Lago
yu.

3 Nu, -Lagoweli nee:
«Ablaamu ka -Lago dli -gu zu.
O dlizuzvee 'gbu -Lago yia o
yibheli nyime tiklu nya.»

4 Nu, nyime -ka lubho nu ni,
'peni wa penia o, 'in -we o 'yia,
we 'ni bhe o 'yi we, o ka we
'klv.

5 Nu, nyime -o' o dia o lenu -
lubho dli 'wu, -Lago, -o zelia
gbonyuu -lenunya nyuma
tiklu, 'in o zua dli -gu ni, o
nyime mia, -Lago yibhelia o
nyime tiklu nya o dlizuzvee
'gbu.

6 'Sa -bhlokpade, -Davidi
gbaa o 'wututve -dlv -nyime
gbu, 'mo -Lago yia nyime tiklu
nya, we 'ni o lenugbu gbu. O
nee:

7 «'Wututve -dlv -nyuma, ma
ni:

-wa ka -yogbu -Lago tia
'wu,

'in o yia wa gbonyuu
lamumni, ma -wa.

8 'Wututve -dlv -nyime mia,
mo ni:

Jejitape'ε yla -sleen o
gbonyuu.»

9 Wee 'wututve -dlv mia ni,
'lee, Zuifo -bhlogbvv -nu -wa
yi? -Innya, -wa 'nia Zuifo wa
-nu -wa 'ya* . -A nee nu:
«Ablaamu ka -Lago dli -gu zu, 'in
-Lago yia o yibheli nyime tiklu
nya.»

10 Lee -bhla -Lago gba nu,
Ablaamu mi nyime tiklu
nyaa? Da wa 'nia -slv o *kni
'wupa -wa yaayu da wa 'paa o
kni wv -wa yu? We 'ni nu, da

wa 'paa o kni wv. Da wa 'nia
-slv o kni 'wupa, we bhla -wa.

11 Nu, da wa 'nia -slv o kni
'wupa ni, Ablaamu mi nyime
tiklu nya -Lago 'yu, o ka -Lago
dli -gu zuv 'gbu. -Muv 'bigu,
'in o yia kni 'wupapie 'yi -
luu -slolulu nya. Wee knu
bi -slolua nu, -Lago ka o 'yi
nyime tiklu nya. Nyuma weee
-wa zva -Lago dli -gu, -bha
Ablaamu -zea wa dide: wa 'de
'ni kni 'wu -muv, o mi wa dide
nya.

12 O yi 'yaa nyuma -wa wa
'paa kni 'wuv dide -ze. We 'ni
nu, -wa wa 'paa kni 'wu ku -yo
-bhlogbv, nu, -wa zva -Lago
dli -gu Ablaamu 'bhisa -zugba
wa 'ni -slv wa kni 'wupa, ma -
wa. Omv, o ka -Lago dli -gu zu,
'bhie wa yia o kni 'wupa.

13 -Lago nee Ablaamu -yo o
'yua -yla nu, 'ma o yia dudu
'nya. -We -Lago gbaa de ni,
we 'ni nu, Ablaamu zva tite
'nvwεε 'gbu, nu, -we ka gbu -
wa, o dlizuzvee 'gbu o yia o 'yi
nyime tiklu nya.

14 We -ka yaa nu, zuzvnu
-Lago gbaa o 'ka wla, titee
'nvwεzuzvee 'gbu -amia -
bhlogbv yi we ni, -zugba,
dlizuzvee mia, bhe -wa, 'in -we
-Lago gbaa o 'ka nyime 'nye,
we 'ni 'ji -ka.

15 Tite laa -Lagv 'ce la, nu,
tite 'ni -mi ni, we 'nvwεzuzvee
'ni -mi.

16 We 'gbu dlizuzvee nya -a
yia -lu -we -Lago gbaa o 'ka -
ain 'nye. Nu, wla o wlaa we
bhe. -Wa weee mia Ablaamu
'yua nya, ma yia we. 'In -
wa mia Ablaamu 'yua nya,

* 4:9 Nu, gletweli 'wu -wa mia kni 'wu -yo -wa 'nia kni 'wu -mi gbu we gbaa.

we 'ni nu, -wa zva tite 'nɔŋwe -bhlogbɔɔ, nu, -wa zva dli Ablaamu 'bhisa, ma -wa. Nu, Ablaamu mi -a 'de weee dide nya.

17 'Sa we mia celida -Lagɔɛbhɛ 'wɔɛ: «Nu, -mi mia, -mi in -zɛlia laga -nyumaa -zloo dide.» Sanɛɛ Ablaamu mia -amɛaa dide nya, -Lagɔ ɔ ɔ zva dli -gu, -mɔɔ 'yu. -Lagɔ ɔ nyɛa tɪtlɪnya 'yliyɔgagie, 'in -we 'nia lamɪ, 'in ɔ laa we la, mɔ.

18 Ablaamu dli 'tɛ -Lagɔ -gu 'wɔ, da wa 'nia mneni wa 'ka -lu yabhlogbɔɔ wɔ, 'in ɔ yia wɔ. ɔ mia wɔda, ɔ dli mi -Lagɔ -gu. We 'dɛɛ 'gbɔ ɔ yia laga -nyumaa -zloo dide -zɛ. Nu, -Lagɔwɛli nɛɛ: «-Wa -na yia gwalia ni, wa -zu 'wɔ.»

19 Ablaamu ka -Lagɔ dli -gu zɔ, 'in ɔ yia dli 'tɛmanɪ. Nu, ɔ -zɔ glɔ gbu, 'in ɔ zɛlia ɔ ku tɪtlɪ glaa, 'in ɔ 'ŋwɔɔ *Sala mi -gblotɔ ŋwɔɔ nya.

20 We mi 'sa 'bhie, ɔ 'ni dli -Lagɔɔ gbagbawɛli -gusa. Nu, ɔ dlizɔzɔɛ 'tɛmanɪ ɔ la, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ŋmi 'ylimanɪ.

21 ɔ mi we -gu nu, -Lagɔ ka 'tɛtɛ, 'in -we ɔ gbaa, ɔ mneni ɔ 'ka we lɛnɔ.

22 -We mia dɛɛ 'gbɔ -Lagɔ yia Ablaamu 'yi nyumɛ tɪklɪ nya.

23 -Lagɔwɛli nɛɛ: «-Lagɔ ka ɔ 'yi nyumɛ tɪklɪ nya», 'ya we 'ni ɔ 'dɛbhlogbɔɔɔ 'gbɔ we mi celida.

24 -Amɛaa ka dlizɔzɔɛ -gu, -Lagɔ ɔ -sɔlva -amɛaa -Kanyɔ -Zezu 'wɔ tɪtlɪnya glaa yia -ain yibhelia nyuma tɪklɪ nya, 'sa -bhlokpade we mia -amɛaa weee -nɔ nya.

25 -Amɛaa gbɔnyuuu 'gbɔ

wa yia ɔ 'bha, 'in -Lagɔ 'ka -ain 'yi nyuma tɪklɪ nyaa 'gbɔ ɔ yia ɔ tɪtlɪnya glaa 'wɔsɔlɔ.

5

-Lagɔ ka -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wɔsuslolu -Zezuu gbɛgbɛin

1 We 'dɛɛ 'gbɔ -Lagɔ yia -ain 'yi nyuma tɪklɪ nya -amɛaa dlizɔzɔɛ 'gbɔ. -Slɛɛn, -a -yɔ ɔ 'sɔ mi 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ 'wɔ, -amɛaa -Kanyɔ -Zezu Klisi gbɛgbɛin.

2 -A -ka -Lagɔ dli -gu zɔ, -Zezuu gbɛgbɛin -a mneni -a 'ka 'nanɪdli -ka -Lagɔ -yɔlanyni. 'In -slɛɛn, -a mi ɔ 'nanɪdli 'wɔ. -A mi 'mɔna lida, -we ka gbɔ -wa, -amɛaa dli mi we -gu nu, -Lagɔɔ 'ŋmɪmɪɛ -a yia 'yia ɔ kwɛɛ.

3 We bhli -mɔɔ -gu, -amɛaa 'dɛ yi sɪada -mɪɔɔ, -a mi 'mɔna 'wɔ. -We ka gbɔ -wa, -a -yi we 'ji nu, -a -ka sɪada -mi, 'bhie -a zɛa dltie -cɪan.

4 -A -ka dltie -ka, 'bhie -a tɛmanɪ la 'yiyɪgbɔ 'wɔ. -A -ka latɛmanɪ 'yiyɪgbɔ 'wɔ, -we -a wɔa, mɔ -wa -we -Lagɔ yia -ain -yla lɛnɔa.

5 -A -ka -Lagɔɔ kwɛlu wɔda -mi, we 'na 'ka -ain -dawli 'wɔnɔ, -we ka gbɔ -wa, -Lagɔ ka -ain ɔ Zuzu 'Pɔpa 'nyɛ, 'in mɔ 'kaa ɔ zɛkalɛ -amɛaa dli zɔ yeli.

6 Cɪn, bhla -we nya -a 'nia 'tɛtɛ yabhlogbɔɔ -ka, 'in Klisi yia tɪ gbɔnyuu -lɛnɔnyaa 'gbɔ, wee bhla mia, -Lagɔ 'paa we ŋwɛɛ.

7 Wa 'ka nyumɛ tɪklɪ 'gbɔ tɪtlɛ -yɔŋwɔnɔ we -kalɪ -yɔ. Nyumɛ yabhlo ɔ nɔa 'nani, wa mneni yaa wa 'ka tɪ ɔ 'gbɔ.

⁸ Nu, Klisi yia tli -amīaa 'gbu, da -a mi bhaa gbonyuu lenuda, mu -slolua -ain sa -Lago -kalia -amīaa ze.

⁹ -Sleen, o 'pūōn 'gbu -Lago yia -ain nyuma tiklu nya. We -ka 'sa -mi nu, -a mi we -gu nu, mo yia -ain -Lago 'ce 'wūsa.

¹⁰ Nu, da -a mi bhaa -Lago tonyima nya, 'in o yia -a -yo o 'so 'wūsuslolu o 'Yuu tilitie nya. O -ka -a -yo o 'so 'wūsuslolu sanee, sa we -ka -mi, mo yi 'yaa -ain gbu 'wūsa o 'Yuu 'yliyogagie -gu.

¹¹ We 'ni 'sa -tu. -A mi 'mōna lida -Lago 'wū, -amīaa -Kanyo -Zezu Klisi gbegebein, -we ka gbu -wa, mo suslolu -a -yo -Lago 'so 'wū.

-Zezu Klisi lenvgbu 'yli we -zi *-Adaan -nu

¹² Gbonyuu yia la dudu -gu nyime yabhlogbōō 'gbu, mo -wa *-Adan. 'In wee gbonyuu yia tilitie lala, tōn, 'in tilitie yia lamneni nyuma weee -gu, -we ka gbu -wa, dudu -gu -nyuma weee ka gbonyuu lenu.

¹³ Da -Lago 'nia -slō Moizi tite 'nye, wemu gbonyuu mi la dudu -gu see. Nu, tite 'ni bha -slō lamu 'gbu, -Lago 'ni gbonyuuu 'gba nyime 'wlu di.

¹⁴ 'In tilitie -nanu yia nyuma 'wlulapli, we 'bhu -Adan -gu we 'ka Moizi yli. -Adan -o 'nia -Lago weli 'nōwe zu, -mama 'nia o -bho -gbonyuu lenu, 'in tilitie yia -maa 'bha.

Nu, -Adan -wa -o 'kaa yii nu 'wūwū.

¹⁵ 'In, -Lago wlawlalu bhe -yo -Adaan gbonyuu mi -yōbhōbhōda tenyi tenyii.

Nyūmaa -zlo yia tli nyime -bhlogbōō gbonyuuu 'gbu, gbuzōnu -wa. Nu, -Lago wlawlalu bhe kaa 'nū tenyi tenyii, -Lago wlaa we nyime -bhlogbōō gbegebein, mo -wa -Zezu Klisi. 'Sa -Lago bōbania o zuzōnu lenu la sa bhe, nyūmaa -zlo glaa.

¹⁶ -Lago wlawlalu, we -yo o nyime -bhlogbōō gbonyuu, we 'ni -tū -bhlo -ka. O nyime gbonyuuu -tū -wa nyūmaa -kasu 'wūpapie -Lago gbūwūbhūhuee gbegebein. Nu, o wlawlalu bhee -tū -wa -Lago yia nyūma nyūma tiklu nya.

¹⁷ Gbuzōnu sa, nyime -bhlogbōō 'gbu, nyime -bhlogbōō 'wlu -gbonyuuu 'gbu, 'in tilitie yia dudu weee bhū. Nu, o -Zezu Klisi 'debhloo gbegebein nyūma yia -lu duun -Lago kwēē. Mo nyēa wa zuzōnu sa duun, 'in o gbaa nu, wa mi nyūma tiklu nya. 'Yliyogagie wa yia 'yia -Zezu Klisi 'gbu, 'in wa -yo o 'so 'ka -lu weee 'wlulapli.

¹⁸ Nu, nyime -bhlogbōō gbonyuu 'paa nyūma weee -kasu 'wū. 'Sa -bhlokpade, -bhlogbōō lenvgbu tiklu tia nyūma weee 'wū tiklu, 'in we yia wa 'yliyogagie 'nye.

¹⁹ Bha -benyi, nyime -bhlogbōō 'nia -Lago 'nōwe zu, -bha nyūmaa -zlo -zēa gbonyuu -lenōya. 'Sa -bhlokpade, nyime -bhlogbōō zua o 'nōwe, 'in -Lago yia nyūma duun 'yi nyūma tiklu nya.

²⁰ Tite ka yi, 'in gbonyuu yia 'wūzumanu tenyii. 'In

gbonyuu -ka 'wuzumanı tenyii ni, -Lagoo 'nanıdı ka -gowolaylimanı, 'in we yia we ηwelazili.

²¹ Nu, gbonyuu ka tıtıle la, 'in we yia nyuma 'wlulapılı. 'Sa -bhlokpade, -Lagoo zovovon pıla nyuma 'wlu la, 'in we yia wa nyuma tıllu -zeli. 'Sa -a yia 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka -amıaa -Kanyo -Zezu Klisu gbegbeın.

6

Gbonyuu 'ni -sleen se -ka -ain -gv

¹ Wee gbv mia, sa -a 'ka we daa gba? 'Lee, -a zo gbonyuu lenve 'yliyoo, 'bhie -Lagoo 'nanıdı 'ka -gowolaylimanı?

² -Innya, we 'ni 'sa -mı. Tıtıle yabhlo -we 'wv -a 'plıla, we ka -a -yoo gbonyuu 'so -yovısalı. We -ka 'sa -mı, -a 'ni mneni -a 'ka gbonyuu lenvda -tv.

³ Amıaa 'de -yi we 'ji nu, da wa batizea -ain, -a -yoo -Zezu Klisi ka 'wovv -bhlo, 'in -a -yoo 'so mı -bhlo o tıtıle 'wv.

⁴ Da wa batizea -ain, we 'wlv sa nu, wa ka -a -yoo 'so gbawla 'wvfa. 'In Didee 'tite 'kadv yia oo Klisi ganoo -moo tıtıle 'wv. 'Sa -bhlokpade, -amıa 'ya, -a 'ka 'yliyogagie lolu 'yu 'gbv, o yi 'saa nv.

⁵ We -ka nu, -a -yoo 'so mı -bhlo bhla -we nya -a -yoo o tıa, 'wv -a -yoo o yia -tva -bhlo o 'yliyogagie 'wvıalı bhla.

⁶ -A yibheli we 'ji nu, -amıaa -mımsıo 'cin -yoo Klisi mı *su -gv lakvılda. -Sleen, gbonyuuu -kpabhiee 'tite ka labhv, -a yi 'masleen gbonyuuu galı nya -mı.

⁷ Nu, nyıme -ka tı, gbonyuu 'ni 'masleen 'tite -ka o -gv.

⁸ Cın, -a -yoo Klisi -ka tı ni, -amıaa dlı mı we -gv nu, 'yliyogada -a -yoo o 'so yi 'yaa -mıa.

⁹ Nu, -a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisi ka tıtılnya glaa 'wvso, 'in o 'na 'ka 'masleen tı, we ji -wa nu, tıtıle 'ni 'masleen 'tite -ka o -gv.

¹⁰ Cın, o ka tı, 'in wee tıtıle yia o -yoo gbonyuu -yovısalı -zakpa -bhlogbooo 'kuteyi. -Sleen, o -ga 'yliyoo, 'in o 'yliyogagie weee mı -Lagoo -nv nya.

¹¹ 'Sa -bhlokpade, amıa 'ya, a yla amıaa 'de tıtılnya 'bhısa. We ji -wa nu, a -yoo gbonyuu ka -yovbhovbhv, 'in a -ga 'yliyoo -Lagoo -nv nya, -Zezu Klisi 'wv.

¹² We 'deε 'gbv, amıaa ku -we 'kaa tı, gbonyuu 'na pılı we 'wlu la -ni, a yi 'masleen we dlıwvnyıgbv lenv.

¹³ A 'na tıı 'masleen amıaa ku gbonyuuu lenve 'wv -ni, we yi gbonyuu lenv. Nu, -we a 'kaa lenv, mv ni: a 'nye amıaa 'de -Lagoo yoo, neε nyuma -wa 'bhv tıtıle lv, 'in wa yi 'yliyogagie 'wvplıı. A bhu amıaa 'lali 'wv a 'ka gbovovon lenv.

¹⁴ Nu, gbonyuu 'na -kalı ain -ni. -We ka gbv -wa, a 'ni tite zo -mı, nu, -Lagoo 'nanıdı zo a mıa.

-Lagoo galı a -mıa

¹⁵ Nu, -we zo -a mıa ni, we 'ni -sleen tite, nu, -Lagoo 'nanıdı zo -a mıa. 'Lee, we -ka 'sa -mı, -a mneni -a 'ka -amıaa 'de gbonyuu lenve tııı? -Innya, we 'ni 'sa -mı.

16 -We a 'kaa 'jiyibheli, mu ni: a -ka amiaa 'de wla nyume yabhlo -yla o 'ka amiaa -kanyo -ze, o nyume a mia 'nshwe -zoda, -moo gali a -zea. We 'dee 'gbu, a mneni a 'ka gbonyuuu gali -ze. We 'ni -moo, a mneni a 'ka -Lagoo gali -ze. Gbonyuu mia, mu kwaa ain tithie 'wu. Nu, a -ka -Lagoo 'nshwe zo, 'in o yia ain nyuma tiklu nya.

17 -A 'pa -Lagoo fuo. Tiada mia, a mi gbonyuuu gali nya, 'in, -sleen mia, a ka gbuzonu wa -slolua ain 'nshwe zo, di weee nya.

18 Nu, -Lagoo ka ain gbonyuuu 'tite kwee -sa, 'in, -we mia tiklu, a yia we gali -ze.

19 -We ka 'gbu na gbaa sa we, amiaa 'nunve -kali -yo. Sa a wla bhaa amiaa ku pounplagbu -yo gbonyuuu 'yli -bhlo -bhloo lenve -yla, gali 'bhisa, 'in gbonyii weee yia ain 'wlulapili ni, 'sa -bhlokpade, a wla -sleen amiaa 'de gali nya, -we mia tiklu -yla. Nu, mu wlvba -mo ain -Lagoo 'yliya 'wu.

20 Da a mia gbonyuuu gali nya, gbu tiklu lenvee 'tu'v 'bha ain.

21 -We a nva le, lee -lu we 'nye ain -nya? -Sleen mia, zu bhaa ain, wee gbu ni kwaa nyume tithie 'wuu 'gbu.

22 Nu, -sleen mia, a mi amiaa 'de -yla, 'in, gbonyuu 'ni ain -ka. A ka -Lagoo gali -ze, 'in we -tnuu -wa nu, -a mi -mowvee 'yoo -gu. Mu kwaa ain -Lagoo 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'wu.

23 Gbuzonu -wa: gbonyuu lenve mia, we -tnuu -wa tithie.

'In -we -Lagoo wlaa sa bhe, mu -wa 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'wu.

7

1 Na bhelia, in -yi we 'ji nu, -we na yia gbaa, a ka we 'wolanonuve bhia, -we ka gbu -wa, a -yi tite. Tite mia, nyume -ka 'yliyoga ni, we pili o 'wlu la.

2 We 'wlu sa ylikwoshwono -yo o 'lowlii gbεgbεin gbu. O -ka o 'lowlii -gbε -mi, -moo -ka 'yliyoga ni, tite -gali o -gu. 'In -moo -ka ti, tite 'ni -sleen o 'hwono -gu -mi.

3 Da o 'hwono 'lowli -gaa -slo 'yliyoo, o -ka nukpasu -putu kwa, -zugba gbonyuu o nva le. 'In o 'lowli -ka ti ni, tite 'ni -sleen o 'hwono -gu -mi. O mneni o 'ka nyume -putuu 'hwono -ze, -moo 'ni -sleen gbonyuu.

4 Na bhelia, 'sa -bhlokpade we mia amiaa -nu nya. A -yo Klisi mi -bhlo. Mo tia -amiaa 'gbu. We 'dee 'gbu a -yo tite ka -yobhobhlo. -Sleen mia, o -saa tithinya glaa 'wu, o -nu a -mia. We 'dee 'gbu, -a mneni -a 'ka -Lagoo lubho nu.

5 -Benyi mia, da -a nva -amiaa 'dee domagbu le, -Lagoo tite saa -amiaa dliwonyinili 'nyii gwlu. Mu nva -amiaa ku zo lubho, 'in we kwaa -ain tithiee 'yloogbu.

6 Nu, -sleen mia, -a 'ni 'masleen titee gali nya -mi. -We kwee -a mia -kasu 'wu -benyi, -a ka ti -moo solu. -A mneni -a 'ka -Lagoo lubho nu lubhonoso lolu lu, o Zuzu 'nshwezove nya. Sa -a nva -benyi o lubho, tite -we mia

celida we gali -mumie nya, -a 'ni 'masleen -muv -gv -mi.

-Muv tite nu lea?

7 Sa -a 'ka -sleen gbaa? 'Lee, tite -yo gbonyuu 'so, -lu -bhlo -wa yi? -Innya, we 'ni -lu -bhlo. Nu, -we gbonyuu -mia -slolu, tite ka 'mi we -slolu. We 'ni ya nu, tite nee nu, -na -limaa -luu 'tu 'na 'bhal -mi -ni, nyuma -putuu -luu tu mia, in 'na 'ka yaa we yibheli.

8 Nu, da tite yia, -bha gbonyuu 'yia -jolv, 'in we yia na dli zo dliwonyinilu 'yli -bhlo -bhlo fa. -We ka gbv -wa, tite 'ni -mi nu, gbonyuu ka tli.

9 Bha, da tite 'nia lam, in -ga 'yiyov. -Sleen, tite ka yi, 'in gbonyuu yia ganv,

10 -bha -bhlokpade, 'in in yia tli. -Sleen, tite -muv 'ka yaa 'yiyovgagie la, we 'ni we lenv, tithie we laa.

11 Gbonyuu 'yia -jolv, 'in we yia tite 'woplili we 'ka 'mi -dawli 'wuv. Gbonyuu ka 'mi 'bha titee solv.

12 Nu, -Lagov tite mi -mawlvda, 'in ov titenya mi -mawlvda, we tiklu, 'in we nanu 'yli.

13 'Lee, -lu -zov mneni we 'ka 'mi tithie -laa? -Innya, we 'ni 'sa -mi: gbonyuu nva we le. We ka -lu -zov 'woplili, we 'ka 'mi 'bha. Nu, tite slolua -ain nu, gbonyuu -nyu 'yli.

-Golv mi gvda nyime 'wv

14 Cuv, gbuzov -wa: -a -yi we 'ji nu, tite mia, -Lagov Zuzuu -gbe we 'bhva. 'In -ami mia, nyime -ov wa paa pelv gaylo 'bhisa gbonyuu kwee, 'mav in -mia.

15 Yee! -We na nva le, 'in 'nu we 'wvla. Nu, -we in 'yibhaa in 'ka lenv, 'in nu -muv le, 'in -we na nyev 'wv, -muv na nva le.

16 -We na nva le, we -ka nu, in 'ni we 'yibha, mv slolua nu, in ka nvnu nu, tite nanu 'yli.

17 We -ka 'sa -mi, we 'ni na dev nu we le, gbonyuu, -we mia 'mi 'wv, mv nva we le.

18-19 Cuv, in -yi we 'ji, zovov 'ni 'mi 'wv -mi. -Ami, -ov mia nyime nya, nu, zovov -nove mi na dli zo, 'in in 'ni mneni in 'ka we lenv: zovov -we in 'yibhaa in 'ka lenv, 'in nu we le, gbonyuu -we in 'nia 'yibha, 'in na nva -muv le.

20 -Sleen mia, -we in 'nia 'yibha, in -ka we lenv nu, we 'ni nu, na dev nu we le, nu, gbonyuu -we -dila 'mi 'wvla, mv nva we le.

21 Sanee na tlaha sa tite nu -gv: in -ka gba in 'ka zovov lenv, gbonyuu lenve -bhlogbov in mnenia.

22 -Mv na dli zo, -Lagov tite nanu 'mi dov.

23 Nu, -mav na ku zo mia, tite -putu mia -mav. Wee tite mia, mv -yo tite, -we na 'wlukvov nvnuva so gva, 'in mv zeha 'mi tite 'nyuu, -we mia 'mi 'wv -kaslvnyime.

24 -Ami mia -sleen da nyazinyov nya. Nyov mneni ov 'ka 'mi na ku -we kwaa 'mi tithie 'wv kwee -saa?

25 -A 'pa -Lagov fuo -amiva -Kanyov -Zezu Klisu 'nvni nya. Na 'ylimnee nya na nvnuva -Lagov tite -yo, 'in na zva gbonyuu 'nvjwe na -muvsov 'wv.

-Lagɔɔ Zuzu saa -ain gaylo
-flii

1 -Sleen mia, -wa -yɔ -Zezu 'sɔ mia 'wɔsusloluda nyime -bhlo nya, gbɔdɩle 'nɩ wa -nɔ nya -mɩ.

2 Nɩ, -Lagɔɔ Zuzuu tite, -we nyɛa nyime 'yliyɔgagie -Zezu Klisi 'wɔ, -mɔɔ ka 'mɩ gbɔnyuuu tite -yɔ tɩtɩe kwɛɛ -sa.

3 Nyɩmaa 'wɔyɔlɔɔe 'gbɔ Moizu tite mia, we 'nɩ mneni we 'ka wa gbɔ 'wɔsa. Nɩ, -Lagɔ ka we lenɔ: ɔ 'ka nyɩmaa gbɔnyuuu -yɔgbɔ 'wɔbhɩu 'gbɔ, ɔ 'dɛɛ 'Yu ɔ 'paa yoo dɔdɔ -gɔ, 'in -mɔɔ yia yi nyime 'bhisa, -mɔɔ ku 'ka gbɔnyuu -lenɔnyɔɔ ku nya 'wɔwɔ. 'Sa -Lagɔ 'bhua gbɔnyuuu -yɔgbɔ 'wɔ ɔ 'Yuu gbɛgbɛɩn.

4 -We ka 'gbɔ ɔ yi 'saa nɔ, mɔ -wa nɩ: -we tite palia gbɔ tikɩ nya -ain 'wɔ, we 'ka gba. Nɩ, -sleen mia, -a mɩ -Lagɔɔ Zuzuu sɔɔ nɔda, -a'a nɔ 'masleen -amɩaa dɩwɔnyɩli 'bɩ.

5 -Wa nɔa nyɩmaa dɩwɔnyɩli 'bɩ, wa dɩ tua we -gɔ, 'in -wa nɔa -Lagɔɔ Zuzuu sɔɔ, wa dɩ tua we -gɔ.

6 Nyɩma -wa ka dɩ tua wa dɩwɔnyɩli 'bɩ, tɩtɩe 'yoo -gɔ wa mia. Nyɩma -wa ka dɩ tua -Lagɔɔ Zuzu -gɔ, 'yliyɔgagie -yɔ 'wɔtɔtɔe -dɩɔɔ 'yoo -gɔ wa mia.

7 Cɩn, nyɩma -wa ka dɩ tua wa dɩwɔnyɩli 'bɩ, -Lagɔɔ tɔnyɩma wa -mia: wa'a zɔ -Lagɔɔ tite 'nɔɩwɛ, nɩ, wa 'nɩ we mneni.

8 Nɩ, -wa nɔa wa 'dɛɛ dɩwɔnyɩli 'bɩ, wa 'nɩ mneni wa 'ka -Lagɔ dɔdɔ namani.

9 'In amɩa, a'a nɔ amɩaa dɩwɔnyɩli sɔɔ, nɩ, -Lagɔɔ Zuzuu sɔɔ a nɔa, -we ka gbɔ -wa, ɔ mɩ ain 'wɔ. Nyime ɔ 'nɩ Klisi Zuzu 'wɔ -ka, ɔ 'nɩ Klisi -nɔ nya -mɩ.

10 Nɩ, Klisi -ka ain 'wɔ -mɩ, amɩaa kuu 'dɛ yi tɩtɩe -nɔ nya -mɩ gbɔnyuuu 'gbɔ, -sleen -Lagɔɔ Zuzu yia ain 'yliyɔgagie 'nyɛa, -we ka gbɔ -wa, -Lagɔ nɛɛ nɩ, a mɩ nyɩma tikɩ nya.

11 We -ka nɩ, -Lagɔɔ Zuzu mɩ ain 'wɔ, -Lagɔ ɔ -sɔɔba -Zezu Klisi 'wɔ tɩtɩnya glaa, amɩaa ku -we tɩa, mɔ yia we 'yliyɔgagie 'nyɛa ɔɔ Zuzu ɔ mia ain 'wɔɔ gbɛgbɛɩn.

12 Bheliain, weɛ mia dɛɛ 'gbɔ, kpagbɔ yabhlo mɩ -ain 'wɩ. Weɛ kpagbɔ mia, we 'nɩ -amɩaa dɩwɔnyɩli gbɛgbɛɩn, 'bhie -a 'ka we sɔɔ nɔ.

13 A -ka amɩaa dɩwɔnyɩli sɔɔ nɔ nɩ, tɩa a yia. 'In a -ka we 'bha -Lagɔɔ Zuzuu 'tite nya nɩ, 'in a yia 'yliyɔgagie.

14 -Wa mia -Lagɔɔ Zuzuu sɔɔ nɔda, ma -wa -Lagɔɔ yua.

15 -Lagɔ ka ain ɔ Zuzu 'nye, 'in ɔɔ Zuzu 'u -zɛɩ ain galɩ, ɔ'ɔ 'nye ain nyanɔdɩ. Nɩ, -Lagɔɔ 'yua ɔ zɛɩa ain. ɔɔ Zuzuu 'gbɔ, -a kpɩa 'wɔ -Lagɔɔ gbɛgbɛɩn gbagbɩe nya: «Aba! * Dide!»

16 -Lagɔɔ Zuzu bhɩa -amɩaa 'dɛɛ zuzu -gɔ, 'in ɔ nɩwɩnɩnɩ -ain nɩ, -a mɩ -Lagɔɔ 'yua nya.

17 'In -a -ka -Lagɔɔ 'yua nya -mɩ, -lu -zɔnɔ -we -Lagɔ zɔa la ɔ nyɩmaa -nɔ nya, 'yia -a yia we. Cɩn, -a -yɔ Klisi sɔ yia we dlɩlia. Nɩ, -a -yɔ ɔ 'sɔ -ka sɩada

* 8:15 Aba: we ji -wa «Dide» zuifowɛɩ 'wɔ.

-mi, -a -yo ɔ 'sɔ, 'in -amīaa 'ḡni mni 'yaa.

-Lagɔ yia -ain ɔ 'ḡni 'kadu 'nyεa

18 -Amīaa -zεεn -siasie -yo -Lagɔɔ 'ḡnimnie -we ɔ yia -ain 'kluslolu, -a -ka we 'dεsɔbhie yibhɔlv, in mī we -gυ nu, -amīaa siasie 'kienyi.

19 Cūn, -lu weee -Lagɔ -laa la, bhla -we nya -Lagɔ 'kaa ɔ 'yuaa 'ḡni 'kadu -slolu, we mī we wɔda, 'in we 'tυ mī we 'bhada.

20 Nu, 'tite -we nva lε, 'in lalalu kamanīa -yo, we kwεε dɔdɔ -tva. We 'nī lalalu 'yibha we, -Lagɔɔ dε -wa. We mī 'sa 'bhie, -lu -zɔnv dɔdɔ mīa wɔda.

21 Wee 'tite -we nva lε, 'in lalalu mīa -nyumoda, 'in -we nva dɔdɔ gaylo 'wɔ, la we yia 'bhva. Gaylo 'wɔ dɔdɔ yia 'bhva, 'in 'yia we yia 'ḡni 'kadu -we -Lagɔɔ 'yua 'kaa 'yi.

22 -A -yi we 'ji nu, -lu weee -Lagɔ -laa la, we mī -zεεn -bhlokpade kluda siasie kwεε, 'ḡwnɔ ɔ mī 'wlusada 'bhisa.

23 Nu, we 'nī lalalu 'debhlogbɔɔ: -amīa mī 'ya kluda -amīaa dli zɔ. -Lagɔɔ 'yuaa -zεzīee 'tυ mī -ain 'bhada, ɔ 'ka -amīaa ku gaylo 'wɔsa. We mī 'sa 'bhie, -a ka -Lagɔɔ wlawlalu tianv 'yi, mɔ -wa ɔ Zuzu.

24 -A ka gbυ 'wɔbhυ, nu, -a 'nī -slɔ we 'dε weee 'yi: -a mī we wɔda. -We -a dia dli 'wɔ, -a -ka we -yoyi nī, wa'a la -slεεn we dliwɔdidie. -We -a yia -yo, we 'nī dliwɔdidiee gbυ -ka.

25 -We -a'a 'yia -yo, -a -ka we dli 'wɔdī nī, 'in -a wɔa we dlitie nya.

26 We bhli mɔv -gυ, -amīa 'nīa da 'wɔtε nī, -Lagɔɔ Zuzu yia, 'in ɔ bεa -ain -yo. Sa -a 'kaa -Lagɔ bhubhoe sazɔnv sa, -a 'nī we sa -yi. Tɔvn, 'in Zuzu bhubhoea -Lagɔ -amīaa -nv nya, klukluweli -we ḡwe 'nīa mneni we 'ka gba nya.

27 Nu, -Lagɔ mīa, -mɔ nyumεε dibhe 'wɔ ɔ yia la, 'in ɔ -yi -we Zuzu yibhalia ɔ, -we ka gbυ -wa, sa ɔ 'yibhaa, 'sa Zuzu bhubhoea, -wa mīa ɔ -nv nya, wa 'gbυ.

28 -A -yi we 'ji nu, nyuma -wa -kalia -Lagɔɔ zε, -wa ɔ laa ɔ dumagbɔv 'gbυ, gbυo gbυ -we ylia wa, -Lagɔ bhaa we 'wlu -maa nv zɔzɔnv nya.

29 -Wa -Lagɔ -saa -bha we gwedida, ɔ ka dli -sa 'cūn ɔ 'ka wa ɔ 'Yuu 'wɔwlv -zeli. 'In ɔ 'Yu 'ka kpsa -zε bhelia duun glaa.

30 -Wa -Lagɔ -saa -bha tiatia, ɔ 'ka 'ya wa la. -Wa ɔ laa, ɔ ka wa nyuma tiklu -zeli, 'in -wa ɔ -zelia nyuma tiklu, ɔ ka 'ya wa ɔ 'ḡni 'kadu 'nye.

Gbυ yabhlogbɔɔ 'nī mneni we 'ka -ain -Lagɔɔ zεkalie -yɔsa

31 Nu, lεε -lu -a 'ka gbunya -mīnu 'bigɔpalia? -Lagɔ -yo -ain -ka -mī, nyɔɔ mneni -ain a? -Mɔɔ -kanyɔ 'nī -mī.

32 ɔ 'Yuu 'debhie, -Lagɔ 'nī ɔ siasie gwelali. Nu, -a 'dε weee 'gbυ ɔ yia ɔ wla wa 'ka ɔ 'bha. ɔ -ka ɔ 'Yu wla nī, -lu weee ɔ yia wlaa sa bhe.

33 -Wa -Lagɔ -saa -bha, nyumε yabhlogbɔɔ 'nī mneni ɔ 'ka wa gbυ 'wluladli. -We ka gbυ -wa, -Lagɔ nεε wa mī nyuma tiklu nya.

34 Nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wa gbɔ -lueli. Nu, -Zezu Klisi ka tli, we 'ni 'sa -tu, 'in ɔ yia tilitinya glaa 'wɔsɔ. ɔ -di -Lagɔɔ lilisɔlv la, -zugba ɔ bhuhhoe -mɔɔ -amɔaa -nu nya.

35 Nyɔɔ 'ka -ain Klisi zekalie -yɔsaa? 'Lee, siasie -wa yi? Dhibe -wa yi? 'Kliyie 'wɔpale -wa yi? Nwɔ -yɔ boba -wa yi? -Naanagbu -we ylia nyume -wa yi? We -yɔ -amɔaa 'bhabhie -wa yi?

36 'Sa we mia celida -Lagɔɔɛbhɛ 'wɔɛ:

«-Na 'gbɔ -a plia tilitlee nweɛ 'yli weee nya.

Bhlabhlenya -we wa 'kaa 'bha ni,

sa wa nua we, 'sa wa nua -ain.»

37 Nu, -we weee ylia -ain, 'in -a lua we sa kpɛɛn kpɛɛn, -ɔ -kalia -amɔaa zɛ, ɔ 'nɔ nya.

38-39 'In in mi we -gɔ nu, gbɔ yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka -ain -Lagɔɔ zekalie -yɔsa. We 'dɛ yi tilitie -zɛ00, we yi 'yliyɔgagie -zɛ00, we yi 'anzunya -zɛ00, we yi zuzunya -zɛ00, we -yɔ -lu -we mia -slɛɛn -bha -zɛ00, 'in -lu -we mia yida -zɛ00, we 'ni we mneni. We yi -lu weee -we kaa 'tite -we mia yali -zɛ00, -we mia dɔdɔ -zɛ00, we -yɔ -li weee mia lalali nya -zɛ00, we 'yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka -ain -Lagɔɔ zekalie -we ɔ -slolua -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'wɔ, -yɔsa.

9

-Lagɔ -saa -bha *Izlaelinyuma

1 Nu, gbɔzɔnu na gbaa, -we ka gbɔ -wa, in mi Klisi 'wɔ, 'in 'tɔbhɔ yo. Na dli, -we Zuzu

'Pɔpa slolua 'yoo da, mu gbaa 'mi -yla nu, gbɔzɔnu na gbaa.

2 -Mɔ na nɔkple, pleɛ sulo 'nyuu -yɔ siasie -we 'nia bhloluda -ka mi -mɔ.

3 -We mia na bhelia Zuifɔɔ -nu nya, -wa in -yɔ wa 'sɔ mia nyuma -bhlo nya yicɛ 'wɔ, in 'yibha yaa -Lagɔ -sa 'mi kwnɛɛ, 'in in 'ka Klisi -yɔbhɔ wa zɔzɔnu 'gbɔ.

4 *Izlaelinyuma wa -mia. -Lagɔ ka wa ɔ 'yua -zɛli, ɔ ka wa ɔ 'nɔ 'kadɔ 'klɔslolu, ɔ -yɔ wa 'sɔ ka 'wɔsuslolu, ɔ ka wa -yla ɔ tite pali, ɔ yia wa ɔ bɔbɔe -slolu, 'in -li 'kadɔ ɔ 'kaa wa 'nye, ɔ yia we wa -yla gba.

5 ɔ ka wa dukpasɔ 'kadɔ 'nye, 'in wa yia Klisi gwali nyume 'bhisa wa zɔayli, Klisi -ɔ mia -Lagɔ nya nyuma weee 'wlu, -a 'ylimanɔ ɔ 'yli weee nya. *-Amenɔ.

-Lagɔɔ 'yuaa 'zayli

6 We 'ni nu, -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wa 'nye, we 'na 'ka nyini, nu, -wa wa gwalia Izlaelinyuma nya, wa 'dɛ weee 'ni 'sa Izlaelinyumaa 'zayli.

7 'In -wa wa gwalia Ablaamɔ zɔayli, wa 'dɛ weee 'ni 'sa ɔ 'yuaa 'zayli. -Lagɔ nɛɛ Ablaamɔ -ylaɛ: «'Yua in gbaa nu, 'yia -na yia wa, *Izaku zɔaa gbɛgbɛin -na yia wa 'yia.»

8 Wee welɔ 'ji -wa nu, -wa mia -Lagɔɔ 'yuaa 'zayli nya, we 'ni 'yua -wa wa gwali nyumaa sɔlv -bhlogbɔɔ, ma: 'yua -wa -Lagɔ gbaa ɔ 'yua wa yia -zɛa, ma -wa.

9 Nu, -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka lɛnu, mu -wa nu: «-Zɔ -bhlo 'ka

'pli ni, yia na yia, wee bhla -
bhlokpade nya, -zugba *Sala
ka 'yu gwali.»*

10 Nu, we 'ni we bhialida,
*Wlebekam 'ya -bha. O 'yi
'yua 'so nukpla -bhlo 'wu -
amiasa dukpasa Izaki nya.

11-12 'In -Lago -yi o nyuma -
bhasa sa o dumagbu nya, we
'ni wa lenugbu gbv, nu, la o
laa wa. *Wlebekam 'nia -slo o
'yua 'so gwali ni, -zugba wa 'ni
gbvzo nu -yo gbonyuu lenv, 'in
-Lago nee o -yla: «Kpasa yia o
'bisvayu zo lubho nva.»

13 Nu, we mi celida -
Lago sebhe 'wue:

«*Zakobv ze in -kalia,
in 'ni *Ezauu zekali.»

14 Sa muv 'ji mia? 'Lee, -Lago
'ni tiklu -mi -wa yi? -Innya, we
'ni 'sa -mi.

15 'Ya, o nee Moizi -yla:

«O in 'kaa nyazi 'yili,
nyazi na yilia o.

'In -momo in 'kaa zvzo nu 'wluo
nu,

zvzo nu na nva o 'wluo.»

16 We -ka 'sa -mi ni, -Lago
zvzo nu -lenve mia, we'e 'bhv
nyumaa dumagbv -gbe, 'in
we'e 'bhv wa lagvvee -gbe,
nyazidli -ka -Lago -bhlogbozo
-gbe we bhva.

17 Nu, -mo -Lago sebhe 'wu, -
Lago nee o pilia Eziputu 'wlu la
-yla: «Nyumaa 'Wlulapilinyo
in nva da -mi 'wu ni, in 'ka na
'tite -slolu -mi 'wv gbv -wa,
'in -in 'ka we lenv, wa 'ka 'mi
yibheli dudv weee -gv.»

18 -Bha wa yia we -yoyia nu, o
-Lago 'yibhaa o 'ka nyazi 'yili,
'mo o yilia nyazi, 'in o ka dli

o 'yibhaa o 'ka 'wokla, o dli o
klaa 'wu.

-Lago -saa o nyuma -bha o
dumagbu nya

19 Gbaa wa yia 'mi -yla:
«We -ka 'sa -mi ni, sa -
Lago 'ka gba nu, nyime ka
gbonyuu lenva? Nyoo 'ka -
Lago dumagbu 'klvyligbea?»

20 'In -mi, nyime, nyoo -
in -mi, 'in -na kpeli -Lago?
'Lee, nyida mneni we 'ka we
manyo -yla gba: «Lee -lu ka
'gbv -in yi sa 'mi ma?»

21 Nyidamanyo mneni o 'ka
o mame nya -we o 'yibhaa ma.
We 'ni muv? Wee mame -pue
-bhlokpade nya o mneni o 'ka
nyida -zvzo ma, 'in o mneni o
'ka nyida -kpv ma.

22 Nu, -Lago 'yibha ya o 'ka o
'ce -yo o 'tite -slolu, we 'dee 'gbv
nyuma -wa -gv o 'ce mi yaa, 'in o
'kaa lasa, o ka wa 'gba 'wv bhv
dltie nya.

23 Nu, -Lago 'yibha sa o 'ni
mnia, o 'ka we -slolu, we 'dee
'gbv, -wa o 'yilia nyazi, 'ma o
mnazia la o 'ni mni ee -nu nya.

24 Waa nyuma o laa, -amia -
wa. We 'ni nu, Zuifu -bhlogbozo
nyidi o -sa -ain, 'in o yi -ain la,
nu, -wa 'nia Zuifu wa glaa -wa
'ya.

25 'Sa we mia celida Ozeee
'sebhe 'wu nu, -Lago nee:

«Nyuma -wa 'nia na nyuma
glaa -mi,

laa na yia wa na nyuma.

'In -wa 'nia na dliwvnyinya,
'ma na yia laa na
dliwvnyinya.»

26 O nee 'yae:

* 9:9 Nu, Izaki gwalgv we gbaa de.

«Da -mumu wa gbaa zlume wa
-ylae:

«A 'ni na nyuma -nu,
'ma wa yia -sleen laa
'yliyaga -Lagoo 'yua.»

27 *Ezaii 'kpi'a 'wu, -moo
nee Izlaelinyumaa dae:
«Izlaelinyuma yi 'wuzumanu
gumunyuu nyeyo -buse
'bhisao, wa falu yabhlogboo
yia 'gbu 'wubhua.

28 Nu, -we Jeitape gbaa o 'ka
dudu -gu lenu, slui o yia we
lenua, 'in we 'ka we bhloluda
nyini.»

29 'In Ezaii ka 'ya we gba tiada:
«'Tite -ka -Lago ka -ain 'yua -
yoti.

O 'ni yaa we lenu ni,
sa *Sodamu -nyuma -yo *-
Gomolu -nyuma mia,
'sa -a yia -mia.»

30 Sa -muv 'ji mia? Nyuma
-wa 'nia Zuifu, -wa 'nia
tiklimimee datalida -mi, -
Lago nee wa mi nyuma tiklu
nya, wa ka -Lago dli -gu
zuv 'gbu. We bhla, wa 'ni
tiklimimee datalida -mi.

31 We 'ni 'sa -mi Izlaelinyumaa
-nu nya, titee gbegbein wa
talia tiklimimee da, 'in -we
tite 'yibhaa wa 'ni we yli.

32 -We ka 'gbu wa 'nia we
kweyomneni ni, wa lenugbu
gbegbein wa talia we da, wa
'ni -Lago dli -gu zu. We nya wa
gozoa «tukpa -we bhla nyuma
la.»

33 Wee tukpa mia, we mi
celida -Lagosebhe 'wu we dae:
«Nu, *Siogbe 'wu, na dia
tukpa 'kadu yabhlo
-we nyuma gozoa la,
-we bhla nyuma la.

-O -ka o dli -gu zu ni,
-moo 'na ka dli lu.»

10

*Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, wa
-Kanyo -bhlo*

¹ Bheliau, in 'yibha na dli
wee nya nu, -Lago -sa Zuifu
gbu 'wu, 'in in mi we 'gbu -Lago
bhuhhoeda.

² Nu, in mneni in 'ka gba,
wa -gu mi ladoluda wa 'ka -
Lagoo lubho nu, 'in sa wa 'kaa
we nu, wa 'ni we -yi.

³ Sa -Lago nua, 'in nyuma
mia tiklu o 'de 'yu, wa 'ni we
'wolanu, 'in wa 'yibhaa wa 'ka
wa 'dee nu saa we nu. Wa -ka
'sa nuda -mi, -zugba sa -Lago
zelia nyuma nyuma tiklu, wa
'ni we zolapili.

⁴ Nu, Klisi -wa Moizu titee
'wubhalida. -Sleen mia, -wa
wee zua -Zezu Klisi dli -gu,
'ma -Lago zelia nyuma tiklu.*

⁵ Moizu -ka tiklimimee -we
bhua titee gbegbein gbu gbada
-mi ni, o nee: «-Wa zua tite
gbagbaweli 'nuhwe, ma yia
'yliyagagie we gbegbein.»

⁶ Nu, -we wa gbaa
tiklimimee -Lago 'yuu daa
dliuzue 'wu, mu ni: «-In 'na
gbali -mo -na dli zo -ni, nyoo
'ka yali -gbla?» (-In -ka 'sa gba,
Klisi -in 'sibhla la.)

⁷ -In 'na gbal 'ya -nie, nyoo
'ka -mo glu pla? -In -ka 'sa gba,
Klisi -in -solva 'wu titlunya
glaa.

⁸ 'In sanee Moizu gbaa we
daa -Lagosebhe 'wu: «Weli mi
-na 'de kwesi, -na nyee, -na dli
zo.» Wee weli mia, dliuzuee

* 10:4 A zeli -Galasi -nyuma 3.25-27

gbu -we -a gbaa ain -yla, mu -wa.

9 -In -ka nyuma weee 'yibadi we nyee wleli nu, -Zezu -wa Nyumaa -Kanyo, 'in -in -ka we dli -gu zu nu, -Lago ka o tilitinya glaa 'wosolo, -Lago yia -mi gbu 'wosaa.

10 Nu, -in -ka -Zezu -na dli weee -gu zu, 'in -Lago yia -mi nyume tiklu nya. -In -ka we nyee wleli nu, -na dli mi o -gu, gbu o yia -mi 'wosaa.

11 -Lagosebhe nee: «Nyoo nyoo -ka o dli -gu zu, o 'na 'ka dli lu.»

12 We -ka 'sa -mi, Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, wa 'ni -yobhobhloda -mi. Wa 'de weee -Kanyo -bhlo. -Wa weee laa o 'hni, o zozonu o nyaa wa sa duun.

13 -Lagosebhe nee: «-Wa weee laa Nyumaa -Kanyoo 'hni, gbu 'wu o saa wa.»

14 'In nyuma 'ni mneni wa 'ka o 'hni la, -zugba wa dli 'ni o -gu -mi. We 'ni muu? Wa 'ni mneni wa 'ka o dli -gu zu, -zugba wa 'ni -slo o -gugbu 'nu. 'Ya, wa 'ni mneni wa 'ka o -gugbu 'nu, -zugba nyume yabhlogbo 'ni -slo wa -yla -Lagobu gba, we 'ni muu?

15 'In nyuma 'ni mneni wa 'ka -Lagobu gba, -zugba wa 'ni -slo wa tie wa 'ka we gba. We 'ni muu? We mi celida -Lagosebhe 'wue: «-Wa gbaa gbuu nu zozonu, wa -ka yi, -a li 'muna.»

16 'In nyuma weee 'ni 'sa weee -Lagobu -zonu -yohwuu. Ezaii ka we gba: «Jeditape, weli -we -in tie -ain 'wu, nyoo zu we dli -gua?»

17 -Lagobu -zonu -we wa

'nva ni, we -gu dli zozue 'bhva. 'In weee gbuzonu mia, Klisu weli -wa.

18 'Lee, Zuifu 'ni weee weli 'nuu? Lee 'gbua, wa ka we 'nu. -Lagoweli nee:

«Wa ka wa weli 'nu dudu weee -gu,

'in wa gbagbaweli yia dudu bhloluda nyini.»

19 'In we -ka 'sa -mi ni, Izlaelinyuma 'ni we 'wolanuu? Lee 'gbua. Tiatia -Lago nee Moizu nyee nyaa:

«Zenyidli na yia ain 'nyaa, -wa 'ni bhaa na nyuma, wa gbegebin.

'Ce na yia ain 'palia waa nyuma -wa 'nia gbu -yi, wa gbegebin.»

20 'In Ezaii 'temania dli, o nee -Lagoo 'hni nyaa:

«Nyuma -wa 'nia na datalida -mi, ma 'yia 'mi.

'In -wa 'nia 'mi -yolayibhada -mi,

'in in yia na 'de wa 'kluslolu.»

21 Nu, -Lago nee Izlaelinyumaa dae:

«We 'ka 'ylo 'wosolo bhla 'wobhu we 'ka we bhililida nyini,

nyuma wa'a zua 'mi 'nuhwe,

'in wa kpelia 'mi, na so mi wa -yla sloda.»

11

-Lago 'yilia Izlaelinyuma nyazi

1 We -ka 'sa -mi, na 'de na yibhaa la 'lee, -Lago ka o nyuma so zolasali 'kuteyii? -Innya, we 'ni 'sa -mi! *Izlaelinyume na 'de -mia. Nu, Ablaamu 'yuoyu in -mia,

'in in mia Bezameee -ghlgbo 'yli -nyime nya.

² -Lago 'ni o nyima o -saa -bha we gwedida so zolasali 'kuteyii. -Lagosebhe 'wu, da *Elii mia Izlaelnyimaa gbu lapalida -Lago -yla, weli -we o gbaa, amiaa 'de -yi we.

³ O nee: «Jeditape, wa ka -na gbuv -falipanya 'bha, wa ka -na buboluda lasa. Na 'debhlogbo -tua -bha, wa 'yibha wa 'ka 'ya 'mi 'bha.»

⁴ 'In sa -Lago 'pali we 'bigva? O nee: «Nyima 'wlu glu -bhlo 'wlu kugbua le gbu in zva la na -nu nya. -Maa 'ni yoyolago -Baali 'yu 'kukolu 'sibhli.»

⁵ Mu -bhlokpade mi 'yaa -zeen yli nya. Nyima -sele -tua 'wu, 'nanidli nya -Lago -saa -bha wa.

⁶ Nu, -Lago -ka -bha wa -sa 'nanidli nya, we 'ni wa lenugbuu gbu. We 'ni -muu, -Lagoo 'nanidli mia, we bhe.

⁷ -We mia de ni, sa -muu 'ji mia? -We ka da Izlaelnyima talia, wa 'ni we 'yi. 'In -wa -Lago -saa -bha, ma -bhlogbo 'yia we. Nyima -putu mia, -maa 'ni mneni -maa 'ka we 'wolanu.

⁸ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue: «-Lago ka wa dli 'yaa 'wopali. O ka nikpise wa 'yiliya 'wokpali wa yi layi, 'in o yia wa yukwli 'wosulu wa yi 'nu, 'sa -bhlokpade we mia we 'ka -zeen yli.»

⁹ Nyimaa 'wlulapinyo -Davidi nee 'yae:

«Wa 'feti -satie -ze lubhu yabhlo we 'ka wa 'de kpa.

'In we 'ka 'bhuka yabhlo -ze, wa 'ka -ma bhili,

'in we 'ka -kaslo -ze wa -yla.

¹⁰ Wa -ze 'lolenya, wa 'na 'yili -lu yabhlogbo -yo -ni.

Kwlanu wa kavu 'wu 'kamuu.»

¹¹ -We mia dee 'gbu, in yia layibhae: 'lee, Zuifu mia ni, bhli wa bhlia de weee yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi, nu, wa gbonyuuu 'gbu, 'lakpanya yia gbu 'wobhu. 'In we 'ka Izlaelnyima zenyi pali.

¹² Zuifuv gbonyuu nua we le, 'in zuzonu 'kadu yia dudu -gu lenu. 'In wa bhlibhlie yia nyima -wa 'nia Zuifu zuzonu 'kadu 'nye. Nu, da Zuifu weee -ka 'woso, zuzonu 'kadu yi 'yaa -gwoalaylimania.

-Wa 'nia Zuifu, sa -Lago -saa wa gbv 'wu

¹³ Amia 'nia Zuifu, amia na salia da 'di -sleen. -Wa 'nia Zuifu, wa -gbe -Lago tiea 'mi. 'In wee lubho -mini mi na 'muna nya.

¹⁴ In 'yibha wee na lubho 'nye na bhelia Zuifu zenyidli, 'in wa talva 'ka gbu 'wobhu.

¹⁵ Nu, da -Lago palia wa solv la, 'in o -yo dudugv -nyima yia 'wosuslolu. O -ka Zuifu kpa 'nanuu ni, 'lee, lee -lu we 'ka lenva? -Wa thia ma yia 'yliyogagie 'yia.

-Fliisu -yo fafasu

¹⁶ Nu, 'floo kibhee tianu -ka -Lagoo -nu nya -mi, we -kpabhie mi 'ya o -nu nya. 'In suu somi -ka -Lagoo -nu nya -mi, we 'kliyanya mi 'ya o -nu nya.

¹⁷ Izlaelnyima 'wlv fafasu -we ka 'kliya talva wa -di. -Mi, -in 'wlv sa -fliisu yabhloo

'klyaa -we wa -di, 'in wa yi we fafasuu 'klyaa 'bigu lagbuani. -Sleen mia, -mi, -fliisuu 'klyaa, fafasuu somii 'nyu -na -yo we 'klyanya dlilia.

18 -In 'na 'ylimani -na 'de fafasuu 'klyanya -yo -ni. -In mi -fliisuu 'klyaa nya, 'in we 'ni -mi nyε somi 'nyu, nu, somi nyεa -mi 'nyu. We 'deε 'gbu, -in 'ni mneni -in 'ka -na 'de 'ylimani.

19 'In -mi, gbaa -na yia 'mi -ylae: «Nu, wa ka wee fafasuu 'klyaa tɔba -di, wa 'ka 'mi we 'bi 'wulagbuani.»

20 Gbuɔɔn -wa, wa 'ni dli zuu 'gbu wa yia wa -di. 'In -mi, -na dliɔɔvee 'gbu wa yia -mi we 'bi 'wɔ lagbuani. -In 'na 'ylimani -na 'de -ni, -in sɔ -Lagɔ.

21 Nu, -Lagɔ -ka fafasuu 'klyaa 'wɔdi ni, ɔ mneni ɔ 'ka 'sa -mi nu.

22 -In -tali, -Lagɔ dli nani 'yli, 'in ɔ -sunwe. -Wa bhlia, ɔ -sunwe wa -nu nya, nu, ɔ dli nani 'yli -na gbεgbεin. -Tu ɔ dli 'ylinanɔ ɔ. We 'ni 'sa -mi, sa ɔ -dia de fafasuu 'klyaa, 'sa ɔ di 'yaa -mi.

23 Nu, 'yli yabhlo nya, Zuifu -ka dliɔɔvee gbu -yɔɔwɔnu ni, -Lagɔ ka 'tite ɔ 'ka wa wa 'bigu lagbuani lv.

24 Nu, -mi, -in mi zlɔme -fliisuu 'klyaa nya, wa ka -mi -di, 'in wa yia -mi fafasu -yɔlagbuani, we 'ni 'sa -in 'wɔ. We -ka 'sa -mi, Zuifu -wa mia, wee fafasuu 'klyaa nya, -Lagɔ mneni ɔ 'ka -maa wee suu da ɔ -dia wa lagbuani lv.

Izlaɛlɛnyuma weee yia gbu 'wɔbhva

25 Na bheliaɛn, -Lagɔ zizelu yabhlo mia, in 'yibha a yibheli we, a yi amiaa 'de 'wɔbhhu gbɔyilonya 'bhisa. Izlaɛlɛnyumaa falɔ yabhlo ka dli 'wɔkla bhla -seleε -nu nya -Lagɔ -yla. 'Sa we yia -mia, we 'ka 'lakpanya -wa 'kaa gbu 'wɔbhhu ɔwe -gbali bhla yli.

26 We bhla mia, Izlaɛlɛnyuma weee yia gbu 'wɔbhva. 'Sa we mia celɔda -Lagɔεbhε 'wɔ nu: «Gbuwɔsanyɔ yia *Siɔn 'bhva. Mɔ yia *Zakɔbuu -gɔgbɔ 'yli -nyumaa 'ylinyunogbu wa -gusaa.

27 A yla! In -ka -bha wa gbɔnyuu -sa, 'in na nva wee *'wɔsuslolue ni le wa nya.»

28 Wa 'ni -Lagɔgbu -yɔɔwɔnu, we 'deε 'gbu wa yia -Lagɔ tonyuma -zε. 'In -mɔ yia aɛn 'wɔsa. Nu, wa dukpasu 'gbu -Lagɔ -kali wa zε, 'in ɔ yia -bha wa -sa wa 'ka ɔ nyuma -zε.

29 'In -we -Lagɔ 'nyεa nyuma, ɔ'ɔ 'bhhu we 'wɔlv: -wa ɔ laa, ɔ'ɔ 'tide wa 'yi.

30 Tɔada, a 'ni -Lagɔ 'nɔɔwe zu. Nu, -sleen mia, -Lagɔ ka aɛn nyazi 'yɔ Zuifu 'ni ɔ 'nɔɔwe zuu 'bigu.

31 'Sa -bhlokpade, wanuu -Lagɔ wa 'nia 'nɔɔwe zu, we -ka amianuu ɔ nyazi dli 'yɔye -zε nu, ɔ 'ka wa nyazi 'yɔ 'yaa gbu -wa.

32 Nu, sa nyuma 'na 'kaa -Lagɔ 'nɔɔwe zu, ɔ ka we wa kwεε ti, 'in ɔ 'ka wa 'de weee ɔ nyazi dli -slolu.

-A 'ylimani -Lagɔ 'ɔni

33 -Lagɔ 'nanɔdli 'yli -gbuɔla. ɔ gbɔyilo -yo ɔ

'wlukusun -to 'wv. Nyime 'ni mneni o 'ka -we mia o dli 'wv 'wolanu. Sa o nua gbule, nyime 'ni mneni o 'ka we 'wolanu.

³⁴-Lagoweli nεε:

«Nyoo -yi Jejitapee 'wlukusun lapupalu gbua?

Nyoo 'ka o 'dizua?

³⁵Nyoo 'nye -Lago -lu tiada, 'in o yi we 'bigupalia?»

³⁶Cun, -lu weee mia, o -gbε we bhua. Mo -laa -lu weee la, 'in we mia o -nu nya. -Lagoo 'ηni 'ylimani 'yli weee nya. -Ameni.

12

¹Na bheliain, -Lago mi yeda 'nani nya -amiaa -nu nya. We 'dεε 'gbu, -we in 'yibha a nu ε, mu -wa nu, a wla amiaa ku 'yliyaga -slaka nya. Mu -wa -mowlo -slaka -we nania -Lago dudu. -We mia da, mu -wa amiaa -Lagobubue tikli.

²A 'na mnuni dudugu gbu 'bi -ni, nu, a 'tide -Lago 'yi, o 'ka amiaa 'wlukusun lapupalie 'bhiti. O -ka we 'bhiti ni, 'in a yibhelia -we o 'yibhaa 'ji: mu nania 'yli, mu nania o dudu, mu'v baa -lu yabhlogoo 'wv.

³-Lago ka 'mi o zuzonu 'nye sa bhe. We 'dεε 'gbu in nεε ain -yla -bhlo -bhloe: a 'na 'bhulu amiaa 'de 'wv 'kaduu -ni, nu, -momo -ka -mi, dliuzube -we o 'yia -Lago kwεε, o 'bhu 'sa o 'de 'wv.

⁴Nyime mia, o ka 'lali duun, 'in wee 'lali wee'e nu lubho -bhlo.

⁵'Sa we mia -amiaa -nu nya. -A -zu 'wv, 'in -a mia nyime -bhlogoo nya, -we ka gbu -wa, -a -yo Klisi 'so -bhlo. -A 'de

wee mi 'wv susloluda, 'in, -o -ka -mi, o ka o 'bi, kuu 'lali 'bhisa.

⁶-Lago ka -ain lubho 'nye 'nanidli nya. -Lubho -we o 'nyeα -ain we 'yli -bhlo -bhlo. 'In -o o -ka -Lagobbu gbagba -lubho 'nye, o nu we ε -Lagoo dliguzube nya.

⁷O -ka nyimaa 'wusa dli -ka ni, o -sa wa 'wv. -O -ka nyimaa -slole -lubho -ka ni, o -slole wa.

⁸O -ka nyimaa 'kwayli -papiee 'tite -ka, o 'pa wa 'kwayli. -O -ka nyimaa -lu -nye dli -ka, o 'na zeli we -ni, o nu we ε. -O -ka nyimaa 'yugalinyo nya -mi, o nu we ε -guladolue nya. -O -ka bobabhanyaa 'wusa dli -ka ni, o nu we ε 'muna nya.

⁹Zekalie mia, we -mi sa tikli, we'e nonu -dawli ε -ni. A nye gbonyuu 'wv, a ne 'nani -nonuε -yola.

¹⁰A 'yibhali -yibhali, dli weee nya nεε -Lagobhelia. A 'yi 'kli a 'dekpua 'ka -bhazuzlo.

¹¹A nu -amiaa -Kanyoo lubho -guladolue -yo dli weee nya, nu, a 'na 'yamani -ni.

¹²A li 'muna, -we ka gbu -wa, a mi -Kanyo woda. A -ka siaste 'wv -mi, a nu dltie, a bhuhoe -Lago 'zlabhue zo.

¹³Amia -Lagonyima sisali 'wv, 'in -wa -ka amiaa -gbε yi ni, a kpa wa sa 'nanuu.

¹⁴-Wa -ka ain 'klyie 'wupalida -mi, a bhuhoe -Lago o 'ka wa 'nyulanjwna. A njwna wa 'nyu la, a 'na bhlii wa gweze -ni.

¹⁵-Wa mia 'muna lida, a -yo wa 'so li 'muna. -Wa mia wida, a -yo wa 'so wi.

16 A -ka weli -bhlo a 'dekpa nyidi. A 'na 'bhulu amiaa 'de 'wu 'kaduu -ni, a 'nwnu lubho -yiaasu nunue -yo. A 'na 'bhulu amiaa 'de 'wu gbuyilonya 'bhisa -ni.

17 Nyime -o -ka ain gbonyuu -yla lenu, a 'na nunu we 'leeji le -ni. Nu, a 'yi 'kli a 'ka gbuzonu gbv lenu nyuma weee 'yliya 'wu.

18 We -ka yaa amiaa -gbe we bhv ni, sa a mnenia a -yo nyuma weee 'ka 'wutu -dlu, a nu 'sa.

19 Na 'talea, a 'na -sali amiaa 'dee kpa -ni, nu, a 'tide -Lagoo 'ce 'yi, we 'ka amiaa kpa. -We ka gbv -wa, we mi celida -Lagosebhe 'wue, Jejitape nee: «Kpasasie mia, na -nu -wa. -We ka 'klu nyime kaa, -ami wlaa we.»

20 'In -Lagoo nee 'yae:

«ŋwo -ka -na tunyime 'bhada -mi,

-in 'nye o lililu,

'nyumatv -ka o 'bhada -mi,

-in 'nye o 'nyu o 'ka 'ma.

-In -ka 'sa nu ni,

we 'wlv -kapv -in slu o 'wluo.»

21 Gbonyuu 'na pili -mi 'wlu la -ni, nu, -in pili gbonyuu 'wlu la zuzonu nya.

13

A zv nyumaa 'yugalnya 'nuwe

1 -Wa pilia 'gbe 'wlu la, nyuma weee pili wa zola, -we ka gbv -wa, 'gbee 'wlu-lapilinyo -o -Lagoo 'nia lapali, o 'ni -mi, 'in -wa o palia la, 'in o yia we 'yoo wa 'nye.

2 Nu, o -ka wa we 'yoo 'nye ni, nyume -o -ka wa -yowusolu, -zugba -Lagoo -yo o -solva 'wu. 'In -mama -ka 'sasokpa gbv lenu, -kaslv 'wu wa paa -maa.

3 -o -ka 'nanunonyo nya -mi, o 'na 'ka 'gbee 'wlulapilinya kwee nyanu nu. Nu, we -ka gbonyuu nyime nu le, 'in o nua wa kwee nyanu. We 'dee 'gbv, -we -in 'kaa lenu, mu -wa 'nani -nunue, 'in wa 'ka -mi 'nmikwali.

4 'Gbee 'wlulapilinya mia ni, -Lagoolubho, -we nania 'yli -na -nu nya, 'mu wa mia nuda. 'In -in -ka gbonyuu lenu, -in so wa, -we ka gbv -wa, wa ka 'tite, wa 'ka -mi -kaslv 'wupa. -Lagoo lubhonunya wa -mia, 'in wa solua -Lagoo 'ce -wa nua gbonyuu le -yla.

5 We 'dee 'gbv, -in pili wa zola, we 'ni -Lagoo 'ce -bhlogbodo gbv, nu, -mo -na 'dee 'wlukusun, 'yoo -zonu -wa 'yaa 'gbv.

6 We 'dee 'gbv a 'peni 'ya *nison -gwezi. -Wa saa we, -Lagoo 'nyea wee lubho wa, 'in we 'ka -mi tiklu.

7 -We a kaa kwee nyuma -putuu -nu nya, a 'nye we wa yoo. We -ka nison -gwezi, a 'peni we. We -ka -sasa -lu ni, a 'peni we. -Wa a 'kaa 'nuwe zv, a zv wa 'nuwe. Nyime -o mia -bhazonyo nya, a -zv -bha o.

A kikalize

8 Nu, nyime yabhlogbodo kpagbv 'na -mi -ni ain 'wlu -ni. Kpagbv -we 'kaa ain 'wlu -mi, we -ze zekalidli -bhlogbodo: mu 'kaa ain nyidi -mi. Nu, -o -kalia o -libheyii ze, -Lagoo tite o zua de 'nuwe sa 'ce.

9 Amiaa 'de -yi *titenya: -in -yo 'hwno -putu 'na -dli -budu 'wu -ni.* -In 'na 'bhali nyime -ni, -in 'na yili 'wie -ni, -lu -we 'nia -na -nu, -na dli 'na nynini we 'wu -ni. Wee titenya mia de ni, we -yo we pnu weee 'so mi weli ni 'wu, mu -wae: -in -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.

10 -In -ka -na -libheyii zekali, -in 'ni mneni -in 'ka gbonyuu o -yla lenu. We -ka 'sa -mi, mu -wa -Lago titee 'nuhwezuzve sa 'ce.

A 'bhv nikpise 'wu -gbunya 'bi

11 Amiaa 'de -yi bhla -we -a mia de 'wu. A ganu, a 'na hwanu ylaa -ni. Nu, da -a dia dliuzvee gwe, -amiaa gbuwobhoyli tulu -ain -yola, nu, we ka -sleen cipa.

12 Sabu ka -mo 'yu be, zli ka cipa. We 'dee 'gbu, -a 'bhv nikpise 'wu -gbunya 'bi, -a 'tide we 'yi. -A mnazi -amiaa 'de la, -a 'ka zli tu gu.

13 -A zu -amiaa 'dee 'yliy o sa 'nanuu, zli 'wu -nonve 'bhisa. Nu 'na 'bhali -ain -ni. -A -yo nyuma weee 'na -dli -budu 'wu -ni. -A bhv mutni -nonve 'bi. -We weee nania -ain dudu, -a 'na nonu 'sa we le -ni. -A 'bhv -zle -yo zenyi 'bi.

14 A no -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu nonobhu. Amiaa 'wlukusun 'na -tulu amiaa dliwonynilii lenve 'bi -ni.

14

A 'na 'bhulu amiaa bheliaa -yogbu 'wu -ni

1 Nu, o ka dli 'ni 'wote -Lago -gu, a hwnu o gbu -yo. Sa o yia

gbu -yo, a -yo o 'na -sali -zle we -gu -ni.

2 Sa 'bhisa, o ka dli 'tea 'wu, o mneni o 'ka -lu weee li, 'in o ka dli 'nia 'wote, o 'ni mneni o 'ka nime li.

3 -O lia -lu weee, o 'na nyenu -o o lia nime 'wu -ni. -O o lia nime, o 'na 'bhulu o lia -lu weee -yogbu 'wu 'nyumee -ni, nu, -Lago ka o gbu -yohwnu.

4 Nyoo -in -mi, 'in -na bhv nyime -putuu lubhononyoo -yogbu 'wua? O 'ka bhloo, o 'ka 'yligbeda -tuo, o -kanyoo gbu -wa. Nu, 'yligbeda o yia -tua, -we ka gbu -wa, -Kanyo kaa o la.

5 Nu, nyima -toba pupalia 'wlukusun la nu, 'yli toba mi 'nanuu we -zi we toba. 'In nyimaa -zakpa -bhlo -ka 'wlukusun lapopali, -maa nee, 'yli weee -bhlo. -O -ka -mi, -we -gu o pupalia 'wlukusun la, o -mi we -gu nu, gbuzonu -wa.

6 -O sisalia wee 'ylnya -yo, -Kanyo -yla o nua we le. -O lia -lu weee, -Kanyo -yla o nua we le, 'in o paa -Lago fuo. -O o lia nime ni, -Kanyo -yla o nua we le, 'in o pa 'yaa -Lago fuo.

7 We 'dee 'gbu, -amia -gaa da 'yliy, -Kanyoo 'hni nya -wa: we 'ni -amiaa 'de teun gbu. Nyime yabhlogbo o tli o 'de 'hni nya.

8 -A -ka 'yliyoga, -Kanyoo 'gbu -a gaa 'yliy, 'in -a -ka tli ni, -Kanyoo 'gbu -a tlia. -A yi tloo, -a yi 'yliyogaoo, -Kanyoo -nu -a -mia.

9 Nu, Klisi ka tli, 'in o yia ganu lu, o 'ka tilitnya -yo 'yliyoganyaa -Kanyo -ze.

* 13:9 Glekireli 'wu, we ji -wa nu, -wa kokwalia, wa -yo nyuma -putu 'na -dli -budu 'wu -ni.

10 -Mi, lee -lu ka 'gbu -na bhu -na bheli -yogbu 'wva? 'In -mi 'ya, lee -lu ka 'gbu -na nye -na bheli 'wva? Nu, -a 'de weee yia -Lago 'yu 'yigbea o 'ka -amiaa -yogbu 'wobhu.

11 We mi celida -Lagosebhe 'wve:

«-Ami, Jejitape,

'yliyaga -Lago,

in nee ain -yla nu,

nyuma weee yia 'mi 'yu

'kukolu 'sibhlia,

'in wa bhlia na 'hni.»

12 -Bha -a yia -amiaa lenogbu gbaa -Lago 'yu.

-In 'na bhli -na bheli la -ni

13 -We mia dee 'gbu, -a 'bhu -amiaa -limaa -yogbu 'wobhubhue 'bi. -We a 'kaa lenu, mu -wa nu, -we 'kaa -amiaa bhelia labhli, -we 'kaa wa gbonyuu 'yloogbu kwa, a 'na nuwu we wa -yla le -ni.

14 In -yo -Kanyo -Zezu 'so mi -bhloo 'gbu, in -yi we 'ji, 'in in mi we -gu nu, -lu yabhlogbo o 'ni puin -ka we 'de 'wu. 'In nyime -ka 'wlukoon lapopal nu, -lu yabhlo ka puin, 'in we zea puin -ka -lu o -yla.

15 -We -na lia, -in -ka we 'gbu -na bheli gboypali, -in 'ni -sleeen zekalidi 'wu -ka. Klisi ka -na bheli 'gbu tli, we 'dee 'gbu -in 'na sali o la lililu 'gbu -ni.

16 -We nania 'yli amiaa -nu nya, we 'na -zeli nyuma talvaa 'yliya 'wu amiaa 'hni sagbu -ni.

17 Nu, we 'ni lilie -yo nu -mamiee 'gbu -Lago pili nyuma 'wlu la. Tiklimie klaa, 'wotutue -dlao klaa, we -yo 'muna -we Zuzu 'Pupa wlaa, we 'gbu -Lago pili nyuma 'wlu la.

18 -o -ka 'sa Klisi lubho nu ni, o nani -Lago dudv, 'in nyuma kwalia o 'hni.

19 We 'dee 'gbu, -we nyea nyuma 'wotutue -dlao -yo 'dekpuaa dli latemanie, -a -tali we da.

20 Lililu 'gbu, -in 'na -sali -Lago lubho la -ni. Nu, nyime mneni o 'ka lililu weee li. We mi 'sa 'bhie, -in -ka lililu yabhlo li, 'in we -ka nyime yabhlo gbonyuu 'wokwa, we 'ni 'ylinani.

21 -We nania 'yli, mu -wa nu: -in 'na lili nume -ni, -in 'na 'manu nu -ni, we -ka nu, muo 'ka o labhli. Gbu weee -we 'kaa -na bheli labhli, -in 'na nuwu we le -ni.

22 -We mia de -gu, -we -in zua dli -gu -na 'dee -nu nya, we -tu -in -yo -Lago 'so nyidi. Nyime o nua gbu le, 'in o o dlia o 'de gbu, 'wotutue -dlao mi o -nu nya.

23 Nu, nyime o -ka li dli lobve nya, we 'bigu, -Lago dlia o gbu, -we ka gbu -wa, o 'ni li dlizuzue nya. 'In lenogbu weee -we'e 'bhua -Lago dlizuzuzue -gu, gbonyuu -wa.

15

Sa Klisi nva, -a nu 'sa

1 Nu, -amia 'tea da 'wu ni, -wa 'nia 'wote, -a -sa wa 'wu wa 'wuyolue 'wu. -A 'na nuwu -we nania -ain dudvu 'dekpu le -ni.

2 -o -ka -mi, o nu o -limaa dudunan o gbu le -moo nu zuzoonu 'gbu. -A -ka 'sa nu, 'in we temania wa dli la.

3 Klisi 'debhie mia, o 'ni o 'dee dudunan o gbu datali. Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wve:

«Veli wa vela de -mi ni, -ami wa sa 'yaa 'hni.»

4 -We weee mia celida -Lagɔsɛbhɛ 'wu bha, we 'ka -ain gbu -sloлуу gbu -wa. We -ka 'sa -mi, mu nyɛa -ain dltie, mu paa -ain 'kwayli, 'in -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -ain 'nyɛ, 'in -a 'ka we wu.

5 -Lagɔ, ɔ nyɛa nyima dltie -yɔ 'kwayli -papɛ, 'mɔ na bhuhoea ɔ 'ka ain 'tite 'nyɛ, a 'ka wɛli -bhlo -ka, 'in sa -Zezu Klisi nua, a 'ka 'sa nu.

6 'In dli -bhlo -yɔ wɛli -bhlo nya, a 'ka -amɛaa -Kanyɔ -Zezu Klisi Dide -Lagɔɔ 'ɲni bhli.

7 Nu, sa Klisi ɲwnua amɛaa gbu -yɔ 'nanuu, a kpɔkpali 'sa, we 'ka -Lagɔɔ 'ɲni 'ylimani.

8 In nɛɛ, -Lagɔ mia, ɔ'ɔ 'bhulɔ ɔ wɛli -gu la. We 'dɛɛ 'gbu Klisi ka Zuifvɔ -lubhononyɔ -zɛ, 'in -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wa dukpasɛ 'nyɛ, we yia gbuɔɔnu -zɛ.

9 'In, -maa 'nia Zuifvɔ, -maa 'ka -Lagɔ bhuhoe -mɔɔ nyazɪdli ɲwɛɛ. 'Sa we mia celida -Lagɔsɛbhɛ 'wu:

«-We mia dɛɛ 'gbu na yia -mi fuo paa 'lakpanya weee glaa.

'In -na 'ɲni na yia 'ylimania luv 'wu.»

10 We nɛɛ 'yae:

«'Lakpanya, nyima -wa -Lagɔ -saa -bha, a -yɔ wa 'sɔ li 'mɔna.»

11 We nɛɛ 'yae:

«'Lakpanya, a 'dɛ weee -mnunɪ -Lagɔɔ 'ɲni.

Dudugvɔ -nyima weee, a -mnunɪ ɔ 'ɲni.»

12 -Lagɔgbvɔ -falpanyɔ Ezaii nɛɛ 'yae:

«*-Zeseee zɔyali -nyime yabhlo yia yia.

'Wu ɔ yia -sɔa ɔ 'ka 'lakpanya 'wɛlupali,

'in wa 'ka ɔ dli 'wɔdi.»

13 -Lagɔ, ɔ nyima dia dli 'wu, yeli ain 'mɔna, 'in ɔ 'nyɛ ain 'wɔtɔtɔ -dlɔɔ, a ka ɔ dli -gu zvu 'gbu. We -ka 'sa -mi, amɛaa ɔ dliwɔdidie 'ka -gɔwɔlaylimanɪda -tv Zuzu 'Pɔpaa 'tite nya.

Pɔlvɔ lubho, -wa 'nia Zuifvɔ -gbɛ

14 Na bheliain, in mi we -gu nu, a mi yeda 'nanɪ nya. Amɛaa 'dɛ -yi gbu duun, 'in sa a 'kaa 'dɪzɔzɔ, a -yi we.

15-16 'Bhie, 'sɛbhɛ nu datɔlɔa, in 'kaa amɛaa dli gwɛlu -sa, in 'ni na 'dɛ nyeni. -We ka 'gbu na nua we lɛ, mu nu: -Lagɔ -zɛlia 'mi -Zezu Klisi lubhononyɔ ɔ 'nanɪ nya -wa 'nia Zuifvɔ -yla. Mɔɔ -saa -bha 'mi in 'ka wa -yla -Lagɔgbu gba, 'in -wa 'nia Zuifvɔ, wa 'ka wɛlɔlɔlu -we nanɪa -Lagɔ dɔdɔ -zɛ. Nu, Zuzu 'Pɔpaa wɛlɔlɔa -mɔ we.

17 We 'dɛɛ 'gbu, lubho -we -Lagɔ 'nyɛa 'mi, we mi na 'mɔna nya, -Zezu Klisi 'wu.

18 Nu, in -ka dli 'temanɪ in 'ka gbu yabhlo gba ni, mu -wa -we Klisi nua na gbɛgbɛin lɛ, we 'ni gbu -putu. Na gbɛgbɛin Klisi nua lubho, 'in -wa 'nia Zuifvɔ, 'in -maa yia -Lagɔ 'nɔɲwɛ zɔ. -Li -we nya ɔ nua we lɛ, mu nu: wɛli klaa, lɛnɔgbu klaa,

19 gwɛdigvɔ klaa, we -yɔ -we sɔbhali nyime ɲwɛgaga, -Lagɔɔ Zuzuu 'tite nya. Sanɛɛ in 'bhva *-Zeluzalɛmu, -zugba na gba da weee -Lagɔgbu -we

gbaa Klisu -gugbu, 'in in yia lili ni.

²⁰ Na dli 'wu -gbu -wa nu, 'gbenya we 'wu nyuma 'nia -slo Klisu gbu 'nu, in 'ka -mo -Lagogbu gbaa mni, -muv yi 'wlv nu, da nyime -putu 'paa -buduu gwe glu, in 'subha -bha -budu.

²¹ Sa we mia celida -Lagosebhe 'wu, 'sa in nva lubho:

«Nyuma -wa -yla wa 'nia o gbu gba,
'yia wa yia o.

-Wa 'nia o gbu 'nu,
'wu wa yia we lanva.»

²² Mu nyenia 'mi -zakpa duun, we 'gbu in 'nia amiaa -gbe nyini.

Polv 'yibha o 'ka *Wlomu mni

²³ -Sleen, lubho in mia wee 'gbenya 'wu nuda, we ka bhia. In 'yibha in 'ka amiaa -gbe mni, -muv -zu duun ka 'plu 'gbu,

²⁴ zli in -ka Esipanyi mnida -mi, 'in na plia amiaa -gbe. Cui, in -ka -mo mnida -mi na dli mi amiaa 'yiyie -gu. Nu, 'yli 'sole na -yo ain yia lia, 'in na dli mi ain -gu a 'ka 'mi 'wusa na Esipanyi -mnida.

²⁵ Nu, -Zeluzalem na mnia -slo, in 'ka -Lagonyuma -wa mia -mo 'wusa.

²⁶ Nu, -Zeluzalem -Lagonyuma, -wa boba mia 'bhada, Masedvan -yo Akaii -Lagonyuma 'yibha wa 'ka wa 'wusa 'gwezi nya.

²⁷ Wa 'yibha wa 'ka wa 'wusa, wa -ka yaa we lenu ni,

kpagbu wa -saa. Nu, Zuifvu -Lagonyuma dlilia -Lago 'nyulanwanwanie 'lakpanya nya. 'Sa -bhlokpade -maa ka we 'klv -maa 'ka -maa 'hnumnie dlili Zuifv nya.

²⁸ Nu, in -ka wee gbu ni bhia, in -ka -Lagonyuma, -wa mia -Zeluzalem 'gwezi 'nye, Esipanyi na yia mnia, 'in na plia amiaa -gbe.

²⁹ 'In, in -yi we 'ji nu, in -ka amiaa -gbe mni, Klisu 'wotvte -dlo 'debbie nya na yia -mo nyinia.

³⁰ Na bhelian, -we na yibhala ain mu nu: a -yo 'mi 'so, -a 'yi 'klv -a 'ka -Lago bhuhoe na 'gbu. -Amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'hni -yo zekaldli -we -Lago Zuzu 'nye a -ain, we 'gbu na yibhala we ain.

³¹ A bhuhoe -Lago, in yi Zudee -nyuma, -wa'a zva Klisu dli -gu, kwee bhili. A bhuhoe -Lago 'in -Zeluzalem -Lagonyuma 'ka 'wosatie -we in -yo we mia mnida -yownu dli -zov nya.

³² We -ka 'sa -mi, in mneni in 'ka amiaa -gbe mni 'muna nya, 'in -Lago -ka hwnu, in mneni in 'ka amiaa -gbe nyape 'yli ya 'sole nya.

³³ Nu, -Lago, -o nyea nyuma 'wotvte -dlo, o -yo a 'de weee 'so -mi. -Ameni.

16

Fvsaweli

¹ Amia na nyea -amiaa bhalo Febee yoo. Nu, -Lago lubho o nva, -mo Sanklee *leglizi 'wu.

² Sa -Lagonyuma 'kaa nyuma kpa, a kpa 'sa ɔ -amīaa -Kanyo ɔ nyuma. Gbu weee -we 'wɔ ɔ -ka aɪn la, a -sa ɔ 'wɔ. Nu, ɔ 'de ka nyuma duun 'wɔsa, we -yɔ na 'de.

³ Plisili -yɔ Akilasi, -wa -yɔ 'mɪ 'sɔ nva -Zezu Klisu lubho, a -sa wa fu.

⁴ Wa ka wa 'dɛɛ nu 'yliyɔgagie pɛlv 'pa, wa 'ka 'mɪ gbu 'wɔsa. We 'nɪ na 'dɛbhlogbɔɔ 'ka wa 'nanu yibheli: nu, 'lakpanyaa leglizɪ weee, -maa klaa.

⁵ -Lagonyuma -wa gbelia 'wlu -mɔ wa -budu zɔ, a -sa wa fu.

Epaineti, ɔ mia na jijli -tale nya, a -sa ɔ fu. ɔmɔ mia, -wa nywua Klisu gbu -yɔ, mɔ -wa wa tiatia -nyume -mɔ -Aziii kibhe lv.

⁶ Malii ɔ nva amīaa lubho sa duun, a -sa ɔ fu.

⁷ A -sa Andlonikusi -yɔ Zuniyasi fu. Wa mɪ na zwayli -nyuma nya, 'in in -yɔ wa 'sɔ yia -kaslv pla. Nu, ma plaa Klisu 'mɪ 'yu, 'in wa -yia wa nyuma 'kadɪ nya ɔ tietienya glaa.

⁸ A -sa Ampliatusi fu. Na jijli -tale -wa -mɔ -Kanyo 'wɔ.

⁹ A -sa Uluben fu, mɔ -yɔ -aɪn 'sɔ nva Klisu lubho. ɔmɔ -yɔ na jijli -tale Sitakisi 'sɔ.

¹⁰ A -sa Apelesi fu. Mɔ -slolua ɔ 'de -Lagonyume tiklu nya. A -sa Alistobulu -budunwee -nyuma fu.

¹¹ A -sa Ewlotɔn fu, nu, na -budunwee -nyume -wa. Nalisisu -budunwee -nyuma -wa zva -Kanyo dli -gbv, a -sa wa fu.

¹² A -sa Tlifeni -yɔ Tlifozv fu. Ma nva -Kanyo lubho. A -sa

na jijli -tale Pelisidi fu. Mɔ nva -Kanyo lubho duun.

¹³ A -sa Wlufusi fu. Nu, -Kanyo -saa -bha ɔ. ɔ 'nyaa ɔ mɪ 'yaa nanu nya, a -sa -mɔɔ fu.

¹⁴ A senkliti klaa, Flegon klaa, Elimesi klaa, Patlobasi klaa, Elimasi klaa, we -yɔ bhelia -yɔ bhɔlɔa -wa -yɔ wa 'sɔ mia, a -sa wa fu.

¹⁵ Filologv -yɔ Zuli klaa, Nele -yɔ ɔ bhɔlv klaa, Olenpasi klaa we -yɔ -Lagonyuma weee -yɔ wa 'sɔ mia, a -sa wa fu.

¹⁶ A sisali fu 'wɔgbigbie nya, -Lagonyuma 'bhisa. Klisu leglizɪ weee nɛɛ wa -sa aɪn fu.

'Dizvweh

¹⁷ Bhelian, -we na 'yibhali aɪn, mɔ nu: -wa sisalia nyuma -yɔ, a kpa amīaa 'de 'nanuv wa gbɛgbɛɪn. -Sloluweh a 'yia, wa -ka we gbɛgbɛɪn mnɪnda -mɪ, a 'nɪ nu 'nanuv, 'in wa bhlia nyuma la. A -yɔ wa 'sɔ 'na nɔnu -nɪ.

¹⁸ We ka gbu -wa, 'sasv kpa -nyuma mia, wa'a nu -amīaa -Kanyo Klisu lubho. Wa 'dɛɛ nɔkplaa lubho wa nva. Weh mɛnɔ -nu -yɔ gbu duun wa gbaa nyuma -yla. We nya wa nva nyuma -kpvɔ -dawli 'wɔ.

¹⁹ 'In amīa mia, sa a zva -Lagɔ 'nɔɲwe, we 'dɪ ka da weee lamneni. We 'dɛɛ 'gbv, in mɪ 'mɔna 'wɔ amīaa 'gbv. Nu, in 'yibha a yibheli gbu a 'ka 'nanu 'dekpva nu, 'in a zv amīaa 'de 'yliyɔ a yi gbonyuu lenv.

²⁰ -Lagɔ ɔ wlaa 'wɔtutvɛ -dlɔɔ, mɔ yia dayli *-Saatan lawɔwlaa amīaa bhv zɔ.

Nu, -amīaa -Kanyo -Zezu nywua aɪn 'nyu la.

²¹ Timotee, -o -yo 'mi 'so nva lubho, nEE o -sa ain fu. Lusiusu klaa, Zasoon klaa, we -yo Sosi-patele -wa mia na -buduŋwee -nyuma nya, sa 'yaa ain fu.

²² -Ami, Telitusi -o celi 'sebhē ni, in -sa ain fu -amīaa -Kanyo -o nva -ain nyime -bhlo nyaa 'ŋni nya.

²³ Gayusi nEE o -sa ain fu. O -gbe in -dia la, -mo o -budu zo -Lagonyuma weee gbelia 'wlu.

'Gbee 'gwezilazonyo Elastu -yo -amīaa bheli Kalitusi nEE wa -sa ain fu. [

²⁴ -Amīaa -Kanyo -Zezu Klisu ŋwna a 'dε weee 'nyu la.]

-A 'ylimanu -Lagoo 'ŋni

²⁵ -A 'ylimanu -Lagoo 'ŋni! We ka gbu -wa, -Lagogbu na gbaa -Zezu Klisu daa, mo mnenia o 'ka ain latemanu dliozobe 'wu we -gu. -Lagoo zizelu, -we ka bi -gwleā 'wu, we gbegebein we 'wba bhlee.

²⁶ Nu, -sleen mia, we mi zli 'klv. Nyuma weee -wa 'nia Zuifu, wa mneni wa 'ka we yibheli -we mia celida, we gbegebein. Wee 'sebhēnya mia, -Lagogbuu -falpanya celi bhaa we. -Lago -o mia 'yli weee nya, -o 'nia bhililida -ka, mo gbaa nu, wee weli 'wlv zli 'klv, 'in 'lakpanya weee 'ka o dli -gu zu, 'in wa 'ka o 'nŋwe zu.

²⁷ -Lago -o ka 'debhlogbo -yi gbu, o 'ŋni 'ylimanu -Zezu Klisu gbegebein 'yli weee nya. -Ameni.

Tıa -sebhε Pɔlv 'paa Kolentı -nyıma yoo

-Lagɔnyıma -wa mıa Kolentıgbe 'wɔ, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhε -mını yoo. ɔ 'nva nu, -mɔɔ -Lagɔnyıma 'nı -Lagɔ -yloogblv -gv nɔda -mı 'nanɔv, 'ın wa 'nı zekıkalı, -bha ɔ celiı wa 'wɔ, sa -Lagɔnyıma 'kaa nɔ, ɔ 'ka we wa -slolu.

Fvsaweli

1 -Amı *Pɔlv -Lagɔ laa ɔ dɔmagbv nya, ın 'ka -Zezu *Klısu *tietienyɔ -zε, ın -yɔ -amıaa bheli Sɔsıtenı celiı da aın 'sebhε nı 'wɔ.

2 Amıa -Lagɔnyıma mıa *leglızi 'wɔ Kolentıgbe nɔkple, -wa -Lagɔ -wɔlvıa -yɔ -Zezu Klısı 'wɔ, amıa na celiı da 'wɔ. -Lagɔ ka aın la, a 'ka ɔ -nv -zε. -Wa gbaa -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısı 'ηnı da weee, we mı 'ya -maa -nv nya. -Zezu Klısı mı wa -Kanyɔ nya, 'ın ɔ mıa -amıaa -Kanyɔ nya.

3 Nu, -amıaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyımaa -Kanyɔ -Zezu Klısı ηwna aın 'nyu la, 'ın wa 'nyε aın 'wɔtɔvε -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo, -li -Lagɔ 'nyεa Kolentı -nyımaa 'gbv

4 -Lagɔ 'plııa -Zezu Klısı 'wɔ, 'ın ɔ yia aın 'nanı 'wɔnv. We 'gbv, na paa ɔ fuo 'kɔmvɔv amıaa 'gbv.

5 Nu, Klısı 'wɔ, -Lagɔ ka aın 'ηnmını -li weee 'nyε, gbagbıe -yɔ -luyilo ɔ 'nyεa aın bhabha.

6 -We ka gbv -wa, Klısı gbɔdayı -gbv wa gbaa, a ka we -yɔηwnu, 'ın amıaa -gbε we svan la.

7 Nu, -slεen amıa mıa -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısı yiyie wɔda, -Lagɔɔ wlawlalu yabhlogbɔɔ 'na 'ka aın 'wɔbɔ.

8 Nu, mɔ yi 'yaa aın latemania, 'ın a 'ka we 'wlulapalıda nyını. 'In wa 'na 'ka aın gbv yabhlogbɔɔ 'wlu dı, 'ın -amıaa -Kanyɔ -Zezuu yiyiyı 'kaa nyını.

9 -Lagɔ -ɔ laa aın, ɔ 'ka a -yɔ ɔ 'Yu -Zezu Klısı -ɔ -wa -amıaa -Kanyɔ 'wɔsvslolu, ɔ'ɔ 'bhılv ɔ weli -gv la.

Kolentı -Lagɔnyımaa -yɔbhvbhıve

10 Bhelian, amıa na bhuhoea -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısı 'ηnı nya: a 'dε weee -ka weli -bhlo. -Yɔbhvbhıve 'na -mını aın nyıdı -nı, 'ın a -ka dıı -bhlo -yɔ 'wlukvsvn lapɔpalıe -bhlo.

11 Nu, na bhelian, Kloe zɔvaylınyıma gbaa 'mı -ylaε, -zle mı aın nyıdı.

12 -We ın 'kaa gba, mv nı: aın nyıdı, -ɔ -ka -mı, -mɔɔ weli mı -mɔɔ 'dεε sa. -Bhlo nεε: «-Amı mı Pɔlv -nv nya», 'ın 'yabhlo nεε: «-Amı mı Apɔlvsv -nv nya». 'In -gvɔv nεε 'yae: «-Amı mı Sefası* -nv nya», 'ın 'yabhlo nεε: «Klısı -nv -amı -mıa».

13 Amıa dıı, Klısı mı 'wɔdɔdaa? 'Lee Pɔlv wa kulva *su -gv la amıaa 'gbv yı? 'In Pɔlv 'ηnı nya wa batizea aın yı?

* 1:12 Sefası ji -wa Pıelı (-Zezuu *'bınɔnyɔ -wa).

14 -Lagɔ na paa fuo, in 'nɪ aɪn glaa nyɪmɛ yabhlogbɔɔ batizee, 'mɔ we 'nɪ Klisɪpɪsɪ -yɔ Gayɪsɪ 'wɔbhɔ.

15 Nɪ, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka gba, na 'ɲɪ -gɔ wa batizea aɪn.

16 Cɪn, gbɔzɔnɔ -wa, in ka 'ya Sɪtefanasi zɔaylɪnyuma batizee. 'In we 'bhɔ -maa 'wɔ, na 'wlukɔn lapɔpale 'nɪ we -gɔ -mɪ nɪ, in ka nyɪmɛ yabhlogbɔɔ batizee.

17 Nɪ, we 'nɪ nyɪmaa batizee batizee 'gbɔ Klisɪ yi 'mɪ tie. -Lagɔgbɔɔ gbagbɛe 'gbɔ ɔ yia 'mɪ tie. In 'na 'ka we gba nyɪmaa gbɔyiloo sɔɔ. Nɪ, Klisɪ su -gɔ tɪlie yi gbɔkpɔa gbɔ -zɛ.

Klisɪ mɪ -Lagɔɔ 'tɪtɛ -yɔ ɔ gbɔyiloo nya

18 Nɪ, nyɪma -wa mɪa mɔmɔnɔ -yloogblɔ, Klisɪ su -gɔ lakɔɔ -gbɔ mɪa, gbɔkpɔa nya wa yia we. 'In -amɪa -mama -Lagɔ mɪa pɛda, -Lagɔɔ 'tɪtɛ nya -amɪa bhua we 'wɔ, -amɪaa -nɔ nya.

19 Nɪ, -we mɪa *-Lagɔsɛbhɛ 'wɔ cɛɪda mɔ nɪ:

«Gbɔyilonyaa gbɔyiloo na yia lasaa,

'ylimnanyaa 'ylimnee na yia gbɔ -kpɔa -zɛɪa».

20 Nɪ, da gbɔyilonyɔ mɪa? Da titee gwesanyɔ mɪa? 'In da dɔdɔ -mɪnɪ -gɔɔ kpɛɪkpɛɪnyɔ mɪa? Wa nɛɛ lɛa? -Lagɔ ka we -slolɛ, dɔdɔ nɪ -gɔɔ gbɔyiloo mɪa, -sabhe -wa.

21 Nɪ, dɔdɔgbɔ -nyɪmaa gbɔyiloo nya, wa 'nɪ -Lagɔ yibheli ɔ gbɔyiloo 'wɔ. 'In -Lagɔ nɛɛ, -Lagɔgbɔ -a mɪa da gbada, -we wa yia -yɔ -sabhe -bha gbɔ

'bhisa, -wa ɲwnua we gbɔ -yɔ, 'ma ɔ yia gbɔ 'wɔsaa.

22 Nɪ, *Zuifɔ 'yibha wa nɔ gwɛdigbɔ lɛ, 'in *Gleki taha gbɔyiloo da.

23 Nɪ, we -ka -amɪa, wa ka Klisɪ su -gɔ lakɔɔ, -mɔɔ gbɔ -amɪa gbaa. We mɪ -nanagbɔ nya Zuifɔ -nɔ nya, 'in -wa 'nɪa Zuifɔ, -maa laa we -sabhe -bha gbɔ.

24 Nɪ, -wa -Lagɔ laa, wa yi Zuifɔ -zɛoo, wa 'nɪ Zuifɔoo, wanɔ -gbɛ Klisɪ mɪ -Lagɔɔ 'tɪtɛ -yɔ ɔ gbɔyiloo nya.

25 Nɪ, -we wa laa -Lagɔɔ -sabhe -bha gbɔ, -mɔ -zi nyɪmaa gbɔyiloo 'wɔ. 'In -we wa laa -Lagɔɔ 'wɔyɔɔ, we -zi nyɪmaa lateɔ.

26 Bheliain, sa a mɪa, 'in -Lagɔ yia aɪn la, a yla we. Dɔdɔgbɔ gbɔyilonyɔ 'nɪ aɪn glaa -zu, 'tɪtɛ nyɪma 'nɪ aɪn glaa -zu, 'in 'ɲɪmɪnɪ zɔaylɪnyuma 'nɪ aɪn glaa -zu.

27 Nɪ, gbɔ dɔdɔgbɔ -nyɪma yia -yɔ -sabhe -bha gbɔ nya, 'mɔ -Lagɔ -saa -bha ɔ 'ka gbɔyilonyɔ zɔbhali. 'In -we dɔdɔgbɔ -nyɪma yia -yɔ 'wɔyɔɔ -li nya, 'mɔ -Lagɔ -saa -bha, ɔ 'ka 'tɪtɛ nyɪma zɔbhali.

28 Nɪ, -lu -we dɔdɔgbɔ -nyɪma bhua 'wɔ 'kienyi, -we 'nɪa -lu yabhlogbɔɔ nya -mɪ, 'in wa tɪlɪa 'ylɪa, 'mɔ -Lagɔ -saa -bha, 'in -lu -we nyɪma bhua 'wɔ -lu 'kadɔ nya, ɔ 'ka we lasa.

29 Sanɛɛ we mɪaa 'gbɔ, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka ɔ 'dɛ 'ylimani -Lagɔ 'yu.

30 Nɪ, -Lagɔ ka aɪn 'wɔsuslolu -Zɛzu Klisɪ 'wɔ, 'in Klisɪ -zɛa -amɪaa gbɔyiloo bhua

-Lagoo -gbe. Klisu 'gbu -a yia nyuma tiklu -ze -Lago 'yu. ɔ 'gbu -a mia -mawlvoda, 'in -Lago yia -ain 'woziti gbunyuu kwεε.

³¹ Sa we mia -Lagosebhe 'wu celida mu ni:

«ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimani, ɔ 'ylimani ɔ 'de -we Nyumaa -Kanyo nua lεε 'gbu.»

2

-Zezu Klisi -ɔ wa kulba *su -gv la, ɔ gbu Pɔlv gbaa

¹ Nu, bhelian, da -ami mnia amiaa -gbe, in 'ni mni in 'ka ain -yla -Lagoo zizegbu gba weli 'nani -yo nyumaa gbuyilo nya.

² Nu, in 'ni 'yibha in 'ka gbu -putuu 'jiyibheli, da in mia ain nyidi, 'mu we 'ni -Zezu Klisi 'wobhu, -Zezu -ɔ wa kulba *su -gv la, mɔ.

³ We 'dεε 'gbu, da -ami 'kaa ain 'yu 'yigbe, in ka 'wɔyɔmani, in ka nyanɔ nu, -zugba na telia.

⁴ Nu, na gbu -slolu weli -yo na -Lagoo gbu gba sɔ'ɔ 'bhu nyumaa gbuyilo -weli 'nanuu -gbe. Nu, Zuzu 'Pɔpaa 'tite zua 'mi we nyεε.

⁵ 'Saa 'de amiaa dli zɔ zɔe 'na 'kaa nyumaa gbuyilo -gv ladi, nu, we -di -Lagoo 'tite -gv la.

-Lagoo gbuyilo

⁶ 'In -zugba -Lagonyuma dolua 'yigwela, 'ma -amia slolua gbuyilo. Nu, wee gbuyilo -mini 'ni bhla -mini gbuyilo, 'in bhla -mini 'wlulapilnya 'kadi -wa 'kaa labhu, we 'ni 'ya -maa gbuyilo.

⁷ -Lagoo gbuyilo mia zizada, 'in -we mia zizada -bhlokpade nyuma kwεε, 'mu -a slolua. -Lago ka -bha we -sa pepe, -amiaa 'nyu 'ylimanee 'gbu, 'bhe, ɔ yia dɔdɔ lala.

⁸ Dɔdɔ nu 'wlulapilnya 'kadi 'yabhlogbɔɔ 'ni wee gbuyilo -mini yibheli. We -ka nu, wa ka yaa we yibheli, wa 'na 'ka 'nyumnee -Kanyo 'kadu su -gv lakulɔ.

⁹ Nu, -we mia -Lagosebhe 'wu celida mu ni:

«-we 'yli 'nia -slɔ -yɔyi, -we yukwli 'nia -slɔ 'nu, -we nyumε yabhlogbɔɔ 'nia -slɔ 'wlukusun lapɔpali,

'mu -Lago mnazia la -wa 'yibhaa ɔ, wa -nu nya.»

¹⁰ Nu, -Lagoo gbu mia zizada, -amia ɔ -slolua we 'klɔ ɔ Zuzu nya. -Lagoo Zuzu -yi gbu weee, 'debhie -Lagoo zizegbu -we -tɔa 'wu, ɔ -yi we.

¹¹ Nu, nyumεε -gbe, ɔ dli -bhlogbɔɔ -yia ɔ 'wlukusun lapɔpali gbu, we 'ni muu? 'Sa -bhloo 'de -Lagoo Zuzu -bhlogbɔɔ -yia -Lagoo 'wlukusun lapɔpali gbu.

¹² Nu, we -ka -amia, -amia 'ni dɔdɔgv -nyumaa zuzu 'yi, nu, Zuzu bhua -Lagoo -gbe, 'mu -a 'yia. 'In wlawlalu -we -Lago 'nyea -ain bhe, -a 'ka we yibheli.

¹³ 'In -a -ka we gbu -gbada -mi, -a'a gba we dɔdɔgv -nyumaa gbuyiloo gbuslolu sɔb. Nu, -Lagoo Zuzuu gbuslolu sɔb -a gbaa we. Sanεε 'sa -a gbaa -Lagoo

gbuzonu gbunya 'ji -wa kaa -Lagoo Zuzu 'wu -yla.

¹⁴ Nu, nyime o 'nia -Lagoo Zuzu 'wu -ka, o 'ni mneni o 'ka gbuzonu -gbunya bhua oo Zuzuu -gbee gbu -yohwuu. -Sabhe -bha -gbu we -mia onuu -gbe. O 'ni mneni o 'ka we 'wolanu, nu, Zuzu 'Pupaa 'debhlogboo nya wa mnenia wa 'ka wee -li 'wusisali.

¹⁵ Nu, nyime o kaa -Lagoo Zuzu 'wu, mo sisalia -lu weee 'wu. 'In o de mia, nyime yabhlogboo 'ni mneni o 'ka o gbu 'wludi.

¹⁶ We mi celida -Lagosebhe 'wue:

«Nyoo -yi Jejitapee 'wlukoon lapupaligbua?

Nyoo 'ka o gbu -slolua?»

'In -amia mia, -a -yo Klisi 'soo 'wlukoon lapupaligbu -bhlo.

3

-We -Lagoo lubhonnya 'kaa leno

¹ Nanuu -gbe, bheliaun, in 'ni zlume mneni in 'ka ain -yla gbu gba, nee nyuma ka -Lagoo Zuzu 'wu, ma -yla na gba gbu. Nu, dudugu -nyumaa gbuu -yla -gba solo in gbaa we ain -yla. 'In in 'kaa we ain -yla gba -wa mia 'nyenyeyua nya dli -zuda Klisi 'wu, 'ma in -tolba ain.

² Nu, we 'gbu, in yia ain nyitinyu 'nye, 'in in 'nia ain lililu 'tite 'nye. A 'ni mneni a 'ka we li, 'in -zeen -bhlokpade a 'ni we lilie mneni.

³ -We ka gbu -wa, a mi -slo yice 'wu. Da zenyi -yo -yomunnie mia da ain nyidi, mu'b -slolu nu, yice 'wu a

miaa? 'In dudugu -nyuma 'bhisa a mia noadaa?

⁴ Nu, amiaa 'yabhlo -ka gbae: «Poluu -nu in -mia,» in -gudu -ka gba: «Apolosu -nu in -mia», -zugba dudugu -nyumaa lenugbu a 'ni -bhade lenoda -mu?

⁵ Nu, nyoo Apolosu -mia? 'In nyoo Polu -mia? -Lagoo lubhonnya -kpua, -wa ka 'gbu a yia -Lagogbu dli -gu zu, 'ma -a -mia. Da -ain glaa o -ka -mi, lubho Nyumaa -Kanyo 'nyea o, 'mu o nua.

⁶ -Ami faa su, Apolosu slua we 'nyu -yo, 'in -Lagoo minia we.

⁷ Nu, o faa su, 'in o slua we 'nyu -yo, -maa 'ni -lu yabhlogboo nya -mi. -Lagoo, o minia we, mo -zia -bha 'wu.

⁸ -O faa su, 'in o slua we 'nyu -yo, wa 'de 'so mneni 'wu. -O -ka -mi, -moo 'dee lubhonu solo -Lagoo yia -moo 'penia.

⁹ Nu, -a -yo -Lagoo so nua lubho dabudu.

Amia mi -Lagoo kpaa nya, 'in a mi 'yaa o -budu o mia 'subhada nya.

¹⁰ Nu, lubho -Lagoo 'nyea 'mi, o 'nani nya, we solo in 'paa da -buduu gwe glu, -budusubhanyo -yia gbu 'bhisa. -Sleen, nyime -putu dia we -gu la. 'In o -ka -mi, o zu o 'de 'yliyoo, sa o dia we -gu laa 'gbu.

¹¹ Nu, -buduu gwe mi glu 'cin, mu -wa -Zezu Klisi. 'In nyime yabhlogboo 'ni mneni o 'ka we gwe -putu glu pali.

¹² Nu, nyoo nyoo -ka wee -budu -gu ladi -can nya, 'gwezi nya, tukpa -zonu nya, su nya, yeye -petu -yo 'bue nya ni,

13 nu, -o -ka -mi -moo nonu -
lubho yia zli 'klu 'tlaa, -Lagoo
nyumaa -yogbuu 'wobhu zli.
Nu, wee yli yia we 'de -slolua
-kosu 'bhisa, -o -ka -mi we 'ka
-moo lubho layla, 'in -we -ka -
mi, we 'ka we -slolu.

14 'In nyoo -ka -buduu gwe -
gu -budu 'sobha we 'ni 'soko -
kosu 'yu, we 'penigwezi o yia.

15 Nyime -o ka lubho -ka si,
o 'ni 'penie -ka. O 'de mia, gbu
'wu o yia 'bhua, nee nyime -o -di
-kosu 'kadu kwee.

16 A 'ni we 'ji -yi nu, -Lagoo -
budu a -miaa? 'In -Lagoo Zuzu
-dli ain 'wu laa?

17 Nu, nyoo -ka -Lagoo -budu
lasa, -Lago saa o la. Nu, -Lagoo
-budu mi -mowloda, 'in 'mu a
-mia.

18 Nu, nyime yabhlogboo 'na
nonu o 'de -dawli 'wu -ni. Ain
glaa nyoo -ka gba o -yi gbu
dudu -mini -gu, o -ze tutujenyoo,
'bhie, o 'ka gbuyilonyoo tiklu -
ze.

19 Nu, dudugbu -nyumaa
gbuyilo mia, -sabhe -wa -Lago
'yliya 'wu. Nu, we mi celida
-Lagosebhe 'wue:

«-Lago kpaagbuyilonyaa wa
'de -dawli weli -yo.»

20 -Lagosebhe nee 'yae:

«Jelitape -yi gbuyilonyaa
'wlukoon lapopaligbu.

O -yi we 'ji nu, we 'ni -lu
'woku.»

21 We 'gbu, nyime yabhlogboo
'na 'ylimani o 'de nyime 'wu -
ni. Nu, -lu wee mi amiaa -nu
nya:

22 -de Poluu, -de Apolouuu, -
de *Sefasuu, -de duduguu, -de
'yliyogagiee, -de tlitlee, we -
ka desleenoo, we -ka cicloo,
we 'de wee mi amiaa -nu nya,

23 'in amia, amia mi Klisu -nu
nya, 'in Klisu mia -Lagoo -nu
nya.

4

Klisu tietienya -a -mia

1 Nu, a 'bhu -ain 'wu
Klisu lubhononya nya, 'in a
'bhu -ain 'wu -Lagoo zizelii
'yliyozonya nya.

2 -We wee wa 'yibhaa -lii
'yliyozonya daa, mu -wa nu,
wa yli wa lubhononya tiklu
nya.

3 We -ka nu, a 'ka na -
yogbu 'wobhuoo, 'in duduguu
gbuwobhunya 'ka na -yogbu
'wobhuoo, nanuu -gbe -muu 'ni
gbu, 'in na 'de'e 'bhu na 'dee -
yogbu 'wu.

4 Nu, na dli'i di 'mi gbu
yabhlogboo 'wlu, 'in -muu
gba nu, in mi tiklu. -O 'kaa
na -yogbu 'wobhu, mo -wa
Nyumaa -Kanyoo.

5 We 'gbu, a 'na 'bhulu
nyimee -yogbu 'wu -ni, -zugba
we bhla 'ni -slu nyini. A wu
Nyumaa -Kanyoo 'ka yi. -Lu
-we -ka zizada -mi nikpise
'wu, mo yia we zli 'klu wlelia.
Mo yia nyimee dliozogbu mia
zizada 'bhlesaa. 'In -o -ka -mi,
-Lago kwalia -moo 'nyu -moo
lenugbuu solo.

6 Bhelian, in -ka gbu -mini
gba Apolouu -yo na 'dee da ni,
in 'ka ain gbu -sloluu gbu -wa.
In 'yibha a -ka we 'wlukoon
lapopalida -mi nu, a yibheli
gbuzoonu -gbu -mini 'ji: «'In
a 'na zili -we mia -Lagosebhe
'wu celida -gu -ni.» A 'na 'yli-
mani amiaa 'de we 'wu -ni. 'In
a 'na falu nyime o -libheyi nyee
la -ni.

7 Nu, -mi, nyoo -zili -mi -na -lima 'wua? -We weee -in kaa, -Lago 'ni -mi we 'nyee? 'In we -ka 'sa -mi, lee -lu ka 'gbu -na ylimani -na 'de, -lu -we -in kaaa 'gbu, nee o 'ni -mi we 'nyea?

8 Nu, -we weee a 'yibhaa, a ka 'cin we! A mi 'cin 'nnumnida! A ka nyumaa 'wlu-lapilunya -ze, 'in -amia 'ni we nya -mi! -Aa! In 'yibha a -ze nyumaa 'wlu-lapilunya 'pien, 'in -amia -yo ain 'so 'ka 'ya nyuma 'wlu-lapili.

9 Nu, we 'wlv sa 'mi dlu, -amia -Zezuu tietienya, -Lago ka -ain lbganya 'wvov: -a 'wlv sa nyuma -wa wa 'ka 'bha -zejila 'wv. O ka -ain wla ylay-lalu nya dudv -kpbhie -yla, we -yo 'anzi -yo nyuma -yla.

10 Nu, -amia mi -sabhebhanya nya Klisu 'gbu, 'in amia mia gbuyilonya nya Klisi 'wv! -Amia yolv 'wv, 'in amia 'tela, amia wa zva 'nonye bhabha, 'in wa tilia -amia 'ylila!

11 Nu, desleen -bhlokpade, -a mi siada nwo -yo 'nyumatv kwee, -a 'ni 'wvplanaa -ka, bhiti wa bhitia -ain, 'in -a 'ni ladida -kli -ka, -a mni mo -a yi mo.

12 Nu, -amiaa 'dee so nya -a nva lubho 'tite. Wa -ka -ain veli, 'nyu -a nwnaa wa la, wa -ka -ain 'klyie 'wvpalida -mi, 'wlu -a dia we zo la.

13 Nu, wa -ka -ain -nyumoda -miio, weli -zovv nya -a palia we 'bigv. Da bhla -mini nya -bhloo 'de, dudv -gvv kaliko 'bhisa wa yia -ain, pvinkalu -we nyuma saa kwnee 'bhisa wa yia -ain.

14 We 'ni amia zobhalee 'gbv na celi da ain 'sebhe ni 'wv. Nu, 'di na zva ain na dlu da yua 'bhisa.

15 Nu, amiaa 'de yi -sloluslolunya 'wlu gbv 'so 'wlu kugbua 'yi Klisi 'wvoo, amiaa dide -bhlogbo. Nu, -ami gwalia ain -Zezu Klisi 'wv, amiaa -Lagovbv -yla gbagbie nya.

16 Nu, amia na bhubhoa, a 'tideli 'mi.

17 Nu, we 'gbv, na tiea amiaa -gbe Timotee, -o -wa na duma -yu -Lago 'wv, 'in -o kpaa -Lagovbv -kli. Sa na nva -Zezu Klisi 'wv, 'in na slolua we da weee leglizi weee 'wv, o 'ka ain ligbe we nya.

18 Nu, ain glaa nyuma tolva ka we dli zo lapvpalu nu, in 'nia amiaa -gbe luyia yi, we 'gbv, wa yia wa 'de 'ylimani.

19 Nu, Jejitape -ka nwnu, dayli na mnia amiaa -gbe. We 'ni 'dee 'ylimani nyaa nwee weli 'dekpvaa 'nvnvee gbv, nu, -we wa mnenia lenve, in 'ka we 'tite -yoyu gbv -wa.

20 Nu, *-Lagovv nyumaa 'wlu-lapilie mia, we 'ni nwee weli wv, 'tite 'wv we mia.

21 Lee -lu a 'yibha? In -yo -pni yi amiaa -gbe yaayv, in -yo zekaldli -yo dli -dlv yii?

5

Gbvnyuu lenve leglizi 'wv

1 -We wa gbaa amiaa daa, da weee -a nva we, mv -wa nu, mvtngbv mi ain nyidi. Wee 'sasokpa -mvtngbv -mini 'degbolu 'ni nyuma 'nia -Lago -yi nyidi -mi. Wa nee nu, ain

glaa 'yabhlo -yɔ ɔ didee 'ɲwnɔ dia -budu 'wv.

² 'In a mɪ 'ya -bhlokpade amiaa 'de 'ylimanɪda, 'in a'a nɔ nɛɛ gu 'wlv aɪn 'wv. 'In ɔ nva 'sasɔkpa gbv le a mneni a 'ka yaa ɔ vu amiaa 'de glaa.

³ We -ka -amɪ, na 'debbie -gbolu 'nia de aɪn glaa -mɪ nɪ, na zuzu -yɔ aɪn 'sɔ mɪ. 'In in ka nyɪmɛ ɔ nva 'sasɔkpa -gbonyuu leɛ -yɔgbv 'wɔbhv pepe, Nyɪmaa -Kanyɔ -Zezuu 'ɲmɪ nya, nɛɛ glaa in mɪ aɪn.

⁴ Nu, da a -ka 'wlvugbeli, na zuzu -yɔ aɪn -ka -mɪ, 'in -amiaa -Kanyɔ -Zezuu 'tite -ka -aɪn nyɪdɪ lasibhli,

⁵ 'sasɔkpa -nyɪmɛ mɪa, a -salɪ ɔ *-Saatan suwɔla, 'in ɔ gbonyuuu leɪv ku 'ka labhv. 'In Nyɪmaa -Kanyɔɔ yiyizli ɔ 'de 'ka gbv 'wɔbhv.

⁶ Nu, -we -yɔ a 'kaa amiaa 'de 'ylimanɪ, we 'nɪ -mɪ! Amiaa 'de -yi we 'ji nu, «*Gɔɔ -sele yɪlia 'flooɔ 'pue weee».

⁷ Nu, a -wɔlv amiaa 'de -yɔ, 'in a -sa gɔɔ 'cɪn amiaa 'de nyɪdɪ, 'in 'flooɔ 'pue lolu 'nia gɔɔ -yɔ -ka, a 'ka we -ze. A mɪ 'cɪn we nya gbuzɔnɔ sa, nu, Klisɪ ka ɔ 'de wla -amiaa *'Wɔzɪtɪyɪlu 'fɛtɪ -gv -bhlabhle nya, 'in wa yia ɔ 'bha.

⁸ Nu, -a -sa -amiaa 'fɛtɪ, -a 'na -salɪ we 'floo kaa gɔɔ 'cɪn -yɔ nya -nɪ, gbonyuu -yɔ nɔkplɛɛ 'yɪlɪnyunoo gɔɔ -nɪ. Nu, we -ze 'floo 'nia gɔɔ -yɔ -ka, -we -wa -mɔwlvwlvɛ -yɔ gbuzɔnɔv 'floo.

⁹ Nu, 'sebhe -we ka 'bɪgv -sebhe na paa da aɪn yoo, in nɛɛ aɪn -yɪa we 'wvɛ, nyɪma -wa nva mɔtnɪgbv le, a 'na nynini wa 'wvɔla -nɪ.

¹⁰ Nu, in 'nɪ aɪn -yɪa gba, dɔdɔgv -nyuma weee -wa -wa mɔtnɪgbv leɪnyɪa, leklɪcɪan, 'wienya -yɔ yoy-olagɔɔ bɔbɔnya, a 'na nynini wa -yɔla -nɪ. We -ka nu, a 'na 'ka wa -yɔlanyni, -zugba dɔdɔgv a yia 'bhva!

¹¹ In 'yɪbha in 'ka aɪn -yɪa gbaɛ, nyɪmɛ ɔ laa ɔ 'de -Lagɔnyɪmɛ, 'in ɔ nva mɔtnɪgbv le, ɔ kaa leklɪ, ɔ bɔbɔa yoy-olagɔ, ɔ vɛlia nyɪma, ɔ bhaliɔ ɔ 'de nɔ, 'in ɔ yɪlia 'wie, a -yɔ -mɔɔ 'sasɔkpa -nyɪmɛ 'na lili 'sukwe -bhlo -nɪ.

¹²⁻¹³ 'Lee -wa 'nia -Lagɔnyɪma nya -mɪ, -amɪ 'kaa wa -yɔgbv 'wɔbhv yi? -Lagɔ yia wa -yɔgbv 'wɔbhua. 'In amia, amia 'nɪ mneni a 'ka -Lagɔnyɪmaa -yɔgbv 'wɔbhuv? Nu, -Lagɔsebhe gbaɛ:

«A vu nɔkplɛɛ 'yɪlɪnyunonyɪ amiaa 'de nyɪdɪ.»

6

-Lagɔnyɪmaa -yɔgbv 'wɔbhuhue wa 'dekpva nyɪdɪ

¹ 'In leɛ ka 'gbv amiaa 'yabhlo -yɔ ɔ -Lagɔbheli yabhlo -ka gbv 'yɪ, 'in ɔ kwa we gbɔwɔbhunya 'nia tiklu -mɪ -Lagɔ 'yu -maa -gbɛa? 'In ɔ'ɔ kwa we -Lagɔnyɪmaa -gbɛa?

² A 'nɪ we 'ji -yi nu, -Lagɔnyɪma yia dɔdɔgv -nyɪmaa -yɔgbv 'wɔbhuaa? 'In we -ka nu, amia yi dɔdɔgv -nyɪmaa -yɔgbv 'wɔbhua, a 'nɪ mneni a 'ka gbv yua -se -se 'wɔbhuv?

³ A 'nɪ we 'ji -yi nu, -amia yia 'anzinyaa -yɔgbv 'wɔbhuaa?

Sa we mi, 'in a 'ni mneni a 'ka dudu -minu -gu gbv 'wobhwa?

4 'In amia -ka sanee -sokpa gbv nyidi -ka, a bhua we 'wu, 'in a kwaa we dudugu -nyumaa gbwobhunya 'yu, -wa leglizi' i laa nyuma!

5 'In, -we na gbaa da, amiaa 'dee zv -wa. Gbwyilonyo yabhloo -kpva 'ni ain nyidi -mi, 'in -moo 'ka amiaa -yogbv 'wobhuu?

6 Nu, sa bhelia -bhelia kikalali dudugu -nyuma 'nia -Lago -yii gbwobhunya 'yua?

7 Gbuzonu -wa, a 'dekpva -ka 'kikalida -mi, mv slolua nu, a ka bhli too too. Lee -lu ka 'gbv a'a 'tide amiaa 'de 'yi, wa'a di ain gbv 'wlu, 'in wa'a li ain 'wlu?

8 Nu, amia dia nyuma gbv 'wlu, 'in amia lia nyuma 'wlu, 'in amiaa -Lagobhelia -yla a nva we le!

9 A 'ni we 'ji -yi nu, -wa nva gbonyuu le, wa 'na 'ka 'bi 'yi -Lago nyumaa 'wlu-lapilie zoo? A 'na nonv amiaa 'de -dawli gbunya -minu 'wu -ni: motni -lenunya, yoyolagoobunya, nyuma -putuu -budu 'wodinya, nokpasia -wa -yo nokpasia di -budu 'wu,

10 'wienya, leklician, -wa bhalia wa 'de nu, -wa velia nyuma, -wa bhua nyumaa -lu 'wu -gla nya, -maa 'na 'ka 'bi 'yi -Lago nyumaa 'wlulapilie zo.

11 Nu, sanee amiaa lv -nyuma tolva mia zlme. 'In -Lago ka ain -yowolv, o ka -bha ain -sa o -nu nya, 'in o yia ain nyuma tiklu -zeli, Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu 'hni nya, -amiaa -Lago Zuzu solv.

A 'ylimanu -Lago 'hni amiaa -gv ku nya

12 Ain nyidi, tolva nee: «-Lu weee lenv se mi 'mi -yla.» Cun, 'in -lu weee lenve 'ni 'sa 'ylinanu. 'In in mneni in 'ka gbae: «-Lu weee lenv se mi 'mi -yla», 'in in 'ni mneni in 'ka na 'de 'yitide, 'in in 'ka -lu -guduv gaylo -ze.

13 A nee 'yae: «Lililu mi nokplaa -nv nya, 'in nokplamia lililuu -nv nya.» Gbuzonu -wa, 'in -zugba la -Lago yia we -saa -bhlo -bhlo. Nu, wa 'ni nyumee ku lenv motni 'gbv: we mi Jejitape -nv nya, 'in Jejitape mia kuu -nv nya.

14 -Lago 'bhua Nyumaa -Kanyo 'wu titlie lv, 'in mo yi 'yaa -amia 'wobhwa titlie lv o 'tite nya.

15 A 'ni we 'ji -yi nu, amiaa ku -kpahie mi Klisu kuu 'lali nyaa? 'In in mneni in 'ka Klisu kuu kibhe 'wobhu, 'in in 'ka we 'naabizijwnoo kuu kibhe 'wonus? -Innya!

16 Nu, -o -yo 'naabizijwno -ka -mi, ku -bhlogbo wa 'de 'so zea, a 'ni we 'ji -yii? Nu, -Lagosebhe nee:

«Nyime -bhlogbo wa 'desobhie yia -zea.»

17 'In -o -yo Jejitape -ka 'wosuslo dli zo, nyime yabhlo o -yo o zea.

18 Nu, a -gwa motnigbv kwee! Gbonyuu -putu weee nyime nva le, we'e pla o ku zo. Nu, nyime -o nva motnigbv le, o 'dee ku -yla o nva gbonyuu le.

19 Zuzu 'Pupa -Lago 'nyea ain, -we mia ain 'wu, a 'ni we

'ji -yi nu, amiaa ku mi we -budu nyaa? 'In a 'ni amiaa 'dεε -nu nya -mu?

²⁰ Nu, -Lagɔ ka ain 'wɔziti -vale 'kadu nya. We 'gbu, a 'ylimani ɔ 'ɲmi amiaa ku zɔ.

7

Kwɔkwalie gbu

¹ Gbu, -we a 'yibhaa 'mi la 'sebhe 'wu, we 'bigu na palia -sleen da.

Nu, nyume 'ni 'ɲwnɔ kwa we nani 'yli.

² Nu, mutnigbuɔ lenvee 'gbu, nukpasu -ka ɔ 'dεε 'ɲwnɔ, 'in 'ɲwnɔ -ka ɔ 'dεε 'lowli.

³ -We nukpasu nua le 'ɲwnɔ -yla, 'ɲwnɔɔ 'lowli nu we ɔ 'ɲwnɔ -yla le. 'In -we 'ɲwnɔ nua le nukpasu -yla, 'ɲwnɔ nu we le ɔ 'lowli -yla.

⁴ Nu, -we 'ɲwnɔ 'yibhaa, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka we ɔ 'dεε ku -yla lenu, ɔ ku mia, ɔ 'lowlii -nu -wa. 'Sa -bhloo 'dε, -we nukpasu 'yibhaa, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka we ɔ 'dεε ku -yla lenu, ɔ ku mia, ɔ 'ɲwnɔɔ -nu -wa.

⁵ Nu, 'yabhlo 'na -mueni ɔ 'dε ɔ -libheyi -ni. We -ka -Lagɔ a 'ka bhuhoe bhla yabhlo nya a bhli weli -bhlo, 'bhie, a 'ka 'sa nu. 'In -mɔɔ 'bigu, a yiyli -yɔ lu -buduu 'wɔɔɔɔɔ. We 'ni -mɔɔɔ, a 'ni mneni a 'ka amiaa 'dε kpa sayibheli, 'in a bhlilia -Saataan laylagbu lu.

⁶ Nu, -we in gbaa da ain -yla, amiaa 'yoo 'nyenyee 'gbu in yia we gba, we 'ni tite in pali ain -yla.

⁷ In 'yibha nyuma weee -mi nyifi nya na 'dε 'bhisa. 'In ɔ -ka -mi, ɔ ka ɔɔɔ -Lagɔɔ wlawlalu -we -Lagɔ 'nyεa ɔ.

Nu, 'yabhloo -nu mi we 'dεε sa, 'in -gɔɔɔ -nu mia we 'dεε sa.

⁸ -Wa 'nia -slɔ 'ɲwnɔ kwa, -wa 'nia -slɔ ylikwɔ, we -yɔ -dugbanwɔ, in nεε ain -ylae: a -ka yaa 'mi 'bhisa -tu we nani 'yli.

⁹ In we -ka a 'ni mneni a 'ka amiaa 'dεε dli lakpa, -zugba we nani 'yli, a kwa 'ɲwnɔ, a -kwɔ yli, a yi tli nukpasu -yɔ 'ɲwnɔɔ 'tu nya.

¹⁰ Nyuma -wa kwaa 'ɲwnɔ, 'in -wa -kwɔa yli, in nεε wa -ylae, (we 'ni -ami gba we, Nyumaa -Kanyɔ gbaa we): 'ɲwnɔ 'na 'bhɔɔ ɔ 'lowli -glo -ni.

¹¹ We -ka nu, 'ɲwnɔ ka ɔ 'lowli -globhu, ɔ 'na -kwɔɔ yli -putu -ni, 'in we 'ni -mɔɔɔ, ɔ -yɔ ɔ 'lowli suslolu 'wu lu. 'In nukpasu, -mɔɔ 'na -sali ɔ 'ɲwnɔ kwnεε 'titi -ni.

¹² -We na gbaa nyuma -tɔɔa -wa kaa 'ɲwnɔ -yla mu ni, (na 'dε gbaa we, we 'ni Nyumaa -Kanyɔ gbaa we): nu, -Lagɔbheli ɔ -ka 'ɲwnɔ ɔ 'nia -Lagɔ 'wu -mi -ka, 'in ɔɔ 'ɲwnɔ -ka 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'ka -yɔɔɔɔ ni, ɔ 'na -sali ɔ kwnεε -ni.

¹³ 'Sa -bhlokpade, -Lagɔɲwnɔ ɔ -ka nukpasu ɔ 'nia -Lagɔ 'wu -mi -ka, 'in ɔɔ nukpasu -ka 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'ka -yɔɔɔɔ, ɔ 'na 'bhɔɔ ɔ -glo 'titi -ni.

¹⁴ Nu, nukpasu 'nia -Lagɔ 'wu -mi, ɔ cipa -Lagɔ -yɔ, -Lagɔɲwnɔ ɔ kwaaa 'gbu. 'Sa -bhloo 'dε, 'ɲwnɔ 'nia -Lagɔ 'wu -mi, ɔ cipa -Lagɔ -yɔ, -Lagɔbheli ɔ kwaaa 'gbu. We 'ni -mɔɔɔ, amiaa 'yua mi nyuma 'nia -Lagɔ 'wu -mi 'yua

'bhisa. 'In -zugba amiaa 'yua cipa -sleen -Lago -yo.

¹⁵ Nu, -o 'ni -Lago 'wu -mi, -de o -Lagolowlii, -de o -Lagohwɔɔ, o -ka gba o 'ka -mɔɔ -yɔbhɔ, a 'tide o 'yi o 'ka we lenɔ. -Muu daa mia, we yi -Lagolowli -zeeo, we yi -Lagohwɔɔ -zeeo, o 'ni o -yolaneda -mi. Nu, 'wututue -dlɔɔ 'gbu -Lago yia aɩn la.

¹⁶ Nu, ama -Lagohwɔɔ, sa a -yi we 'ji, a mneni a 'ka amaa 'lowli gbu 'wɔsaa? -Mi -Lagolowli, sa -in -yi we 'ji, -in mneni -in 'ka -na 'hwɔɔ gbu 'wɔsaa?

Sa amia, 'in-Lago yia aɩn la, a-tv 'sa

¹⁷ We 'bhɔ -mɩni -bhlogbɔɔ 'wu, -kwikwi Jejitape 'nyea -mi, -in nɔ we sɔɔ, 'in sa -in mia, 'in -Lago yia -mi la, -in -tu 'sa. Tite -we na slolua leglizi weee da weee, mu mia de.

¹⁸ Nu, -in -ka kni 'wu -mi 'bhie -Lago -ka -mi la, -in -tu -mɔɔ sɔɔ, 'in -in 'ni kni 'wu -mi, -Lago -ka -mi la, -in 'na plahi kni -ni.

¹⁹ -In 'ka kni plaoo, -in 'ni kni plaoo, -mɔɔ 'ni gbu yabhlogbɔɔ. Nu, -we nania 'yli, mu -wa nu, -in zu -Lagoɔ titee 'nɔhwɛ.

²⁰ We -mi nu, -o -ka -mi, sa o mia 'bhie -Lago yia o la, o -tu we sɔɔ.

²¹ -Lago 'kaa -mi la -in mi gaylo nyaa? -In 'na sumani dli -mɔɔ 'gbu -ni. We -ka nu, -in mneni -in 'ka gaylo -flii 'tla, -in nu we le.

²² Nu, gaylo o Nyumaa -Kanyɔ laa, o mi nyime o Nyumaa -Kanyɔ zitia 'wu nya. 'Sa -bhloo 'de nyime o mia o

'de -yla Nyumaa -Kanyɔ laa, -mɔɔ mia Klisu gaylo nya.

²³ Nu, -vale 'kadu nya -Lago zitia aɩn 'wu. A 'na -zeli nyumaa gali -ni.

²⁴ Bhelian, -o -ka -mi sa o mia, 'in -Lago yia o la, o -tu we sɔɔ -Lago 'yu.

-Wa 'nia 'hwɔɔ -yo 'lowlia -kaa gbu

²⁵ Nu, -wa 'nia -slo 'hwɔɔ -yo 'lowlia -ka, Nyumaa -Kanyɔ 'ni 'mi -yla gbu yabhlogbɔɔ gba -maa daa. Nu, na 'dee 'wlukɔɔn -gbu na gbaa da, Nyumaa -Kanyɔ ka 'mi o nyazidi nya nyime wa dia dli 'wu -zeli.

²⁶ Nu, desleen bhlaa -yɔkallee 'gbu, -we na pupalia 'wlukɔɔn la mu ni: nyime o -ka -mi, sa o mia o -tu 'sa, mu nania 'yli.

²⁷ 'Lee -in ka 'hwɔɔ? -In 'na -sali o kwnɛɛ -ni. -In 'ni 'hwɔɔ -ka, -in 'na kwali 'hwɔɔ -ni.

²⁸ 'In -in -ka 'hwɔɔ kwa, -in 'ni gbonyuu lenɔ, 'in 'yieslohɔɔ -ka ylikwu, o 'ni gbonyuu lenɔ. -Wa kwɔkwalia, siasie wa yia wa 'pipee 'wu, we 'gbu in 'yibha yaa in 'ka we aɩn gwevlali.

²⁹ Bhelian, -we in 'yibhaa in 'ka gba mu ni: nu, bhla -tu 'wu -se. We 'bhɔ -zeeɛn 'wu, nyuma -wa kaa 'hwɔɔ, wa nu nɛɛ wa 'ni 'hwɔɔ -ka.

³⁰ Nu, -wa mia wida, wa nu nɛɛ wa 'ni wida -mi, -wa mia 'muna lida, wa nu nɛɛ wa 'ni 'muna 'wu -mi. 'In -wa zɔa -li, wa nu nɛɛ -we wa zɔa, we 'ni wa -nu.

³¹ Nu, -wa mia zuɔɔnu 'yida dudu -mɩni -gu, wa nu nɛɛ wa 'ni zuɔɔnu 'yida -mi. Nu, wee

dudu -mini, sa we mia de, 'phia we yia.

³² Nu, in 'ni 'yibha amiaa dli sumani. -J 'ni 'njwno kwa, mo kpaa Nyumaa -Kanyoo gbu -kli, 'in sa o 'kaa nu o 'ka Nyumaa -Kanyoo dudunamani, 'in o talia we yoo da.

³³⁻³⁴ Nu, -o -ka 'njwno -ka, dudu -gub gbu -moo kpaa -kli. 'In sa o 'kaa nu o 'ka o 'njwno dudunamani, 'in o talia we 'yoo da. Sanee 'sa o mia dlilida wee gbu 'so nyidi.

'Sa -bhloo 'de njwno 'nia yli -mi -yo 'yieslonyoo 'nia yli -mi kpaa Nyumaa -Kanyoo gbu -kli. Nu, o 'yibha o 'ka Nyumaa -Kanyoo -nu nya -tu, o kuu lenugbu -yo o 'wlukoon lapopale weee 'wu. 'In 'njwno -o -ka yli -mi, dudu -gub gbu -moo kpaa -kli, 'in sa o 'kaa nu, o 'ka o 'lowli dudunamani, 'in o talia we 'yoo da.

³⁵ Nu, -we na gbaa da ain -yla, amiaa 'dee zuzoonu gbu -wa, we 'ni amiaa 'yoo -kulve. In 'yibha nu, -we mia tiklu a nu we le Nyumaa -Kanyoo 'debhlogoo -yolanente nya.

³⁶ -A yla -slb gbu 'so -mini. We tianu nu: nu, bhoyi so gbaa wa 'ka kwokwali wa mia wuda, 'in nyimesloyuu dli 'wonyini gbu -ka o njwela -zili tenyii nu, o dli -ka gba nu, o nu o bhoyi -yla gbonyuu le, -zugba wa kwokwali, sa o 'yibhaa. Nu, we nani 'yli, o 'ni gbonyuu lenu.

³⁷ 'In we -ka nyimesloyuu de gba o 'nia -slb 'njwno kwa, we 'ni -gla nya, 'in o -ka mneni o 'ka o dli lakpa, o -ka o 'de nya

gba 'pien nu, o -yo o bhoyi 'nia -budu 'wodi, gbuzoonu o nua le.

³⁸ We -ka 'sa -mi, -o -ka o bhoyi kwa, gbuzoonu o nua le. 'In -o 'ni 'njwno kwa, gbuzoonu -moo nu 'yaa le bhabha.

-Dvgbanwnu gbu

³⁹ Da 'njwnoo 'lowli -gaa -slb 'yliyoo, o -tu o -yo 'komuu. 'In we -ka nu, o 'lowli ka tli, -o o 'njwno -ka 'yibha o kwa o. Nu, we -ze -Lagonyime.

⁴⁰ Nu, nanuu dli zo, sa o mia, o -ka we solu -tu, 'muna 'wu o yia -tua. 'In -ami 'ya, in di we dli 'wu nu, -Lagoo Zuzu mi 'mi 'wu.

8

-Zila -buboonumee -gv gbu

¹ Nu, -a yla -sleen -zila -buboonumee -gv gbu.

-We a gbaa, gbuzoonu -wa: «Nu, -a 'de weee -yi -lu.» 'In wee -luyilo mia, 'dee 'ylimante we palia nyime. 'In zekikale mia, mu ylimantia dli zuzoe -gubwola.

² Nu, nyime -o -ka o 'de 'wlukoon -di, o -yi -lu yabhlo, sa o mnenia o 'ka yaa we yibheli, o 'ni -slb 'sa we -yi.

³ Nu, -o -ka -Lagoo zekali, -Lago -yi -moo.

⁴ 'Lee -a mneni -a 'ka -zila -buboonumee lii? -A -yi we 'ji nu, yoyolagonya 'ni -lu yabhlogoo nya -mi dudogu, 'in -Lago -bhlogoo.

⁵ Nu, gbuzoonu -wa, nyuma toba nee -lagonya mi yali -yo -seli dudu -gv. 'In wa di we dli 'wu nu, -lagoo -zu 'wu, 'in nyumaa -cian -zu 'wu.

⁶ Nu, we -ka -amiaa -nu, -Lago -bhlogoo, mo -wa Dide,

mɔ -laa -lu weee la, mɔ -yla -a mia. 'In Nyumaa -Kanyɔ -bhlogbɔɔ: mɔ -wa -Zezu Klisi. ɔ 'gbu -lu weee mia la, 'in ɔ 'gbu -amɪa mɪ 'yaa la.

7 'In nyuma weee 'nɪ gbuzɔnu -mɪnɪ -yi. Nu, tɔba ka wee yoyolagɔ -yɔlayibheli bhabhaa 'gbu, -sɛɛn 'ya, 'in wa lia wee -zila -bubɔnumɛ, nɛɛ yoyolagɔɔ bubɔnumɛ. Wa dli 'nɪ late, 'in wa gbaa wa 'dɛɛ daa nu, wee numɛ ka wa pɔin -plali.

8 'In we 'nɪ nu, lililu 'ka -aɪn -Lagɔ-yɔlanyneni: -a 'nɪ we li -a 'na 'ka -lu yabhlogbɔɔ 'wɔbɔ, 'in -a -ka we lioo, we 'na 'ka -aɪn -lu yabhlogbɔɔ 'nyɛ.

9 Nu, a zɔ amɪaa 'dɛ 'yliyɔ, amɪaa 'dɛ -yla -tɔtɔvee lɛnɔgbu yi -wa ka dli 'nɪa 'wɔtɛ labhli.

10 Nu, -mɪ -yia gbuzɔnu, we -ka nu, nyumɛ ka dli 'nɪa 'wɔtɛ, ɔ -ka -mɪ 'yɪ lida yoyolagɔɔ bubɔbudu zɔ, 'lee, ɔ 'nɪa dli 'tɛmanɪa yi, 'in ɔ 'ka wee yoyolagɔɔ bubɔnumɛ lii?

11 Nu, -na gbuzɔnu yiloo 'gbu, -Lagɔbheli -ɔ ka dli 'nɪa 'wɔtɛ, -ɔ ka 'gbu Klisi yia tli, sanɛɛ 'sa ɔ yia ɔ 'dɛ mnɔnu!

12 'In a -ka 'sa -Lagɔbhelia gbɔnyuu 'wluo nu, a -ka wa dli 'nɪa 'wɔtɛ lɛnu, -zugba Klisu 'dɛbhie -gbolu -yla a nu gbɔnyuu lɛ.

13 We 'dɛɛ 'gbu, wee lililu -mɪnɪ 'ka na -Lagɔbheli mnɔnu nɪ, -zugba in 'nɪa 'masɛɛn -zila -bubɔnumɛ lia yi, in yi na bheli mnɔnu.

9

-We ka 'klɔ -Zezuu *tietienyɔ kaa, we -yɔ -we ɔ 'kaa

lɛnu

1 'Lee, in 'nɪ na 'dɛ -yla -mɪ? In 'nɪ -Zezuu tietienyɔ? In 'nɪ -amɪaa -Kanyɔ -Zezu 'yu? 'In Nyumaa -Kanyɔ lubho in nu, a 'nɪ we yaa?

2 We -ka nu, nyuma tɔbaa -gbɛ, in 'nɪ -Zezuu tietienyɔ nya -mɪ, amɪaa -gbɛ, in mɪ we nya -kpɔ. Nu, a mɪ Nyumaa -Kanyɔ 'wɔɔ 'gbu, amɪaa dɛ slolua nu, in mɪ Nyumaa -Kanyɔ tietienyɔ nya.

3 Nu, wa -ka 'mɪ gbu 'wludi, sa na saa na 'dɛ gbu 'wlu, mɔ nu:

4 'lee, -a 'nɪ we 'klɔ -ka, -a 'ka li, 'in -a 'ka 'ma -amɪaa lubhoo 'gbu?

5 Sa -Zezuu tietienya tɔba, Nyumaa -Kanyɔ bhelia -yɔ *Sefasi 'bhua -Lagɔɲwɔ 'wɔ, -amɪa 'nɪ we 'klɔ -ka, -a 'ka -Lagɔɲwɔ 'wɔbhɪ, -a -yɔ ɔ 'ka mɪnu?

6 Yaayɪ, -amɪ -yɔ Banabasi -bhlo 'kaa lubho nu 'bhie, -a 'ka -amɪanɔɔ 'pipee 'yɪ yɪ?

7 'Lee, a ka -slɔ 'nu nu, nyumɛ ka 'slɔja pla, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ 'pɛnɪ yɪ? Nyumɛ faa *-dlɔsu, ɔɔ li we 'bhuee? 'In 'nɔɔluu zɔa yabhlo 'yliyɔzɔnyɔɔ 'ma 'nɔɔluu nyɪtinyuu?

8 'Lee, nyumaa lɛnɔgbu sɔlu -bhloo 'dɛ na gbaa gbu yɪ? *Moizɪ tite 'nɪ wee gbu -bhloo 'dɛ gbada -mɪ?

9 Nu, we mɪ wee tite 'wɔ cɛɪdɛ:

«'Bhli -ka 'mnɔ 'titlida -mɪ, a 'na gbɔan -nɪ we ɲwe -nɪ.»

'Lee, 'bhlinyaa 'gbu -Lagɔ bhali yɪ?

10 'Lee, -amɪaa 'gbu ɔ yia sa wɛli -mɪnɪ gba yɪ? Cɪn, -amɪaa

'gbu wee weli mia celida. Nu, -
 ɔ -ka 'mnɔ 'pa, ɔ di we dli 'wu
 nu, ɔ -nu ɔ yia 'yia. 'In ɔ -ka
 'mnɔ -dida -mi, ɔ di we dli 'wu
 nu, ɔ -nu ɔ yia 'yia, we 'ni mɔɔ?
 11 -A ka ain 'wu Zuzu 'Pɔpaa
 zɔzɔnɔnya glɔ. 'Lee, -a -
 ka ain kwɛɛ amiaa dɔdɔgɔɔ
 zɔzɔnɔnya 'yi, gbu 'kadɔ mu
 yi?

12 We -ka nu, nyuma tɔba ka
 we 'yiyi klɔ ain -gɔ, -amiaa
 nu we 'yiyi -klɔ 'ni -maa -nu
 'wɔzii?

-Amia 'ni -mɔɔ -yɔlayɔbha.
 Nu, gbu weee -a slɔba 'wlu zɔ
 la, -mɔɔ yi 'wlu Klisu gbuzɔnɔ
 gbɔɔ 'yoo -a kɔklal.

13 A 'ni we 'ji -yi nu, -wa
 nua lubho *-Lagɔbudu 'kadɔ
 zɔ, -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ wa
 yia wanɔɔ lililuu? 'In -wa
 nua -Lagɔɔ bubɔlɔda lubho, -
 Lagɔɔ bubɔlɔda wa'a 'yi wanɔɔ
 lililuu?

14 Nu, 'sa -bhloo 'dɛ Nyɔmaa
 -Kanyɔ palia tite, nu, -wa gbaa
 -Lagɔgbu, wa 'yi wanɔɔ lililu -
 Lagɔgbu gbagbie -yɔ.

15 Nu, -ami, -li ka 'yiyi klɔ
 in kaa, in 'ni we 'yabhlogbɔɔ
 -yɔlayɔbha. 'In in 'nia -li ka
 'yiyi klɔ in kaaa 'gbu we celɔ.
 We nanɔ 'yili in 'ka tli! -Mɔɔ -zi
 nyɔmɛ 'ka 'mi 'ɲni 'kadɔ -mɔɔ
 -gɔ -sa.

16 Nu, in 'nia na 'dɛ 'ylimanɔ
 -Lagɔgbu gbagbie 'wu. -Gla -
 wa in 'ka we gba. 'In we -ka
 nu, in 'ni weee -Lagɔgbu gba,
 gbonyuu mi na -nu nya!

17 We -ka na dɛ -saa -bha
 wee lubho -mɔɔ, -zugba in
 mneni in 'ka we 'penie 'yi.
 Nu, -gla nya -Lagɔ dia 'mi wee

lubho 'wluu 'gbu, bhe na nua
 we.

18 Nu, lɛɛ -lu -wa na 'penia? -
 Lagɔgbu gbagbie bhe -wa, 'in
 -li ka 'yiyi klɔ in kaa, in 'kaa
 'yi -Lagɔgbu gbagbie -yɔ, 'in
 'yibha we -yɔla.

19 In mi na 'dɛ -yla, in 'ni
 nyɔmɛ yabhlogbɔɔ gaylo. 'In
 in yia na 'dɛ nyuma weee
 gaylo 'wɔnɔ, in 'ka nyuma
 duun 'yi Klisu -nu nya.

20 Nu, in -ka Zuifu nyidi -mi,
 'in na nua na 'dɛ Zuifu 'bhisa,
 'in, in 'ka wa 'yi Klisu -nu nya.
 Na 'dɛ'ɛ zɔ Moizu tite 'nɔɲwɛ -
 gla nya, 'in in -ka -wa zɔa we
 'nɔɲwɛ nyidi -mi, 'in na nua
 na 'dɛ wee titee 'nɔɲwɛzɔnyɔ
 'bhisa, 'in in 'ka wa 'yi Klisu -
 nu nya.

21 'Sa -bhloo 'dɛ, -wa 'nia
 Moizu tite -yi, in -ka wa nyidi
 -mi, 'in na nua na 'dɛ -maa
 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yi Klisu
 -nu nya. 'In -zugba, in -yi -
 Lagɔɔ tite, -we ka gbu -wa,
 Klisu tite na zɔ 'nɔɲwɛ.

22 Nu, -wa ka dli 'nia 'wɔtɛ,
 in -ka wa nyidi -mi, 'in na
 nua na 'dɛ ɔ ka dli 'nia 'wɔtɛ
 'bhisa, 'in in 'ka -maa 'yi. Na
 'dɛ na nua -lu weee 'wu, wa 'dɛ
 weee -yla. 'In, in 'ka tɔba gbu
 'wɔsa sɔ weee lɔ.

23 -Lagɔgbu 'gbu na nua gbu
 weee -mɔɔ lɛ, 'in in 'ka we
 zɔzɔnɔ 'yi.

24 A -yi we 'ji nu, -
 gwagwanya weee -ka -gwaa
 mni, -gwa wa 'dɛ weee gwaa,
 'in nyɔmɛ -bhlogbɔɔ bhua we
 'kupu 'wu. Nu, amia -gwa 'ya
 'sa, 'in a 'ka we 'kupu 'wɔbhu.

25 -Gwagwanya -ka -
 gwagwie 'kpiaa yi -luu tɔba
 wa tia. We 'penie -we yia

labhva wa 'ka we 'yu 'gbu, wa nva we le. 'In 'penie we'e 'bhva la, -amia 'ka we 'yu 'gbu -a nva we le.

²⁶ We -ka -ami, we 'gbu na zva -gwagwie 'yliyɔ, 'in in 'ka we 'wlulapalida nyini. 'In, in 'wlv -kwligonyɔ, 'in 'pa -kwli 'sa -mɔ bhe.

²⁷ Nu, na ku na palia 'klyie 'wv, 'in in mi we -kanyɔ nya. -Mvu yi 'wlv nyuma tɔlva -yla in gba -Lagɔgbu 'bhie, -Lagɔ yi 'mi kwnɛɛ -sa.

10

*Izlaelnyuma mia da bebleɛ wa gbuv 'wupalıgbu

¹ Bhelian, in 'yibha a ligbe gbu -we ylia -amiaa dukpası -wa -yɔ Moizi nɔa zıme. Yalıppaa kpɔ yabhlo zva wa 'de weee 'yliyɔ, 'in wa 'de weee yia *gumunyu Zalı 'wvdu.

² Wa -yɔ Moizi 'sɔ -bhlo, 'in wa yia wa 'de weee batizee yalıppa -yɔ gumunyu lv.

³ Lililu -Lagɔ wlaa, mv -bhlo wa 'de weee lia.

⁴ 'In 'nyu -Lagɔ wlaa, wa 'de weee 'maa we. Nu, -Lagɔɔ -bazle mia wa yoo kwada, nyu bhva we 'wv, 'mv wa maa. Wee -bazle mia, Klisi -wa.

⁵ 'In wa nyıdı nyumaa dumadu 'ni -Lagɔɔ dıdınanɔ gbu lenv, we 'gbu, wa yia tlı da bebleɛ.

⁶ Nu, wee gbunya -mını, gbuv 'wupalıgbu we -mia -amiaa -nv nya, -amiaa dlı yi gbunyii 'wvnyini wamia 'bhisaa 'gbu.

⁷ A 'na -zeli yoyolagɔɔ bubɔnya -ni, wa nyıdı -nyumaa tɔlva 'bhisaa -ni. 'In we mi celıda -Lagɔsɛbhɛ 'wvɛ:

«*Izlaelnyuma -dıa la, wa lia, 'in wa yia 'ma.

'Bhie, wa sɔa 'wv, 'in wa yia 'mɔna li kpɔkplalie nya.»

⁸ -A 'na tlı -amiaa 'de mɔnıgbu -ni. Sa wa nyıdı nyuma tɔlva nva, 'in nyumaa 'wlv gbu gbuv -zakpa glv -bhlo 'ya ta (23.000) yia tlı 'yli -bhlogbɔɔ nya.

⁹ -A 'ni mneni -a 'ka Klisi layla, sa wa nyıdı -nyuma tɔlva ylaa Klisi la, 'in tibhenya yia wa mu, wa yia tlı.

¹⁰ A 'na 'ıjwıjwıni zɔ -ni. Sa wa nyıdı -nyuma tɔlva nva, 'in tlıtlee 'anzi yia wa 'bha.

¹¹ Gbunyii -mını ylia wa, we 'ka gbuv 'wupalıgbu -ze tɔlva -nv nya gbu -wa. We mi celıda, -amia -wa -gaa 'yliyɔ, 'in dıdıv bhıabhla yia cıpa, we 'ka -amia 'dızv.

¹² We 'gbu, ɔ -ka we 'wlvkuvn lapıpalı nu, ɔ mi 'yligbeda gege, ɔ zv ɔ 'de 'yliyɔ, ɔ yi bhli.

¹³ Nu, laylagbu -we ylia aın, we ka nyuma ylı 'cın. -Lagɔɔ 'bhılv ɔ weli -gv la, 'in ɔ 'na 'ka aın 'yitide laylagbu -zilia aın ıwe la, we 'ka aın ylı. 'In da laylagbu -ka aın ylia yi, 'in ɔ nyɛa aın 'tıte a 'ka we zɔ 'yligbe, 'in ɔ nyɛa aın se a 'ka we kwɛɛ 'tla.

A zv amıaa 'de 'yliyɔ yoyolagɔɔ bubvee gbɛgbɛın

¹⁴ We 'gbu, na 'talea -zɔnv, a vla yoyolagɔɔ bubvee gwe!

¹⁵ Nu, gbuyılonya na tɔlva aın, 'in na gbaa da aın -yla gbu. -We na gbaa da aın -yla, amıaa 'de sısalı we 'wv.

16 -Lagoo nyumaa 'nyu-lanjwana -kəpəv 'gbv -a paa -Lagoo fuo. -A -ka we nəkpla nu 'mada -mi, we'e suslolu -a -yoo Klisu 'pɔn 'wɔv? 'In 'floo -a didli la, -a -ka we lida -mi, we'e suslolu -a -yoo Klisu ku 'wɔv?

17 'Floo -bhlogbɔɔ, 'in -amıa -Lagonyıma -zu 'wɔ, 'in -a mıa ku -bhlogbɔɔ nya. -We ka gbv -wa, 'floo -bhlogbɔɔ -a 'de weee lia.

18 Ayla Izlaelınyıma, -wa lia -Lagoo bɔbɔɔdaa nıme, wa -yoo -Lagoo mı 'wɔsusloluda.

19 'Lee, 'sa in 'yibhaa in 'ka gba nu, -zila -bɔbɔnıme mı -lu -zɔnɔ yabhlo nya yi? Yaayı, yoyolagoo mı -lu -zɔnɔ yabhlo nya yi?

20 -Innya! In nɛɛ aın -yla nu, -zila -we -wa 'nıa -Lagoo 'wɔ -mı bɔbɔa, zuzu 'nyii -yla wa bɔbɔa we, we 'nı -Lagoo -yla. 'In in 'nı 'yibha -a -yoo zuzu 'nyii -mı 'wɔsusloluda.

21 Nu, a 'nı mneni a 'ka Nyımaa -Kanyoo 'kəpə 'wɔ 'manıda -mı, 'in a 'ka zuzu 'nyiii 'kəpə 'wɔ 'manıa mnı. A 'nı mneni a 'ka Nyımaa -Kanyoo lililu lida -mı, 'in a 'ka zuzu 'nyiii lililu lia mnı.

22 'Lee, -a 'yibha -a 'ka Nyımaa -Kanyoo zenyidı 'wɔsɔɔv? Amıa dlu nu, -amıa lateɔ -zi ɔɔ?

A nu -lu weee le -Lagoo 'ɲımnıneee 'gbv

23 Nyıma tɔɔba nɛɛ: «We se mı, -a 'ka -lu weee leɔv». Cın, -lu weee leɔv 'nı 'sa 'ylinanı. «We se mı, -a 'ka -lu weee leɔv», gbvɔnɔ -wa,

nu, -lu weee leɔv'e 'ɛmanı -Lagonyımaa dli la.

24 Nu, nyıme 'na -talı ɔ 'deɛ zɔzɔnɔ -bhloo da -nı. ɔ -talı nyıma -putuu -nɔv da.

25 Nıme weee wa paa pɔɔv lɔkɔ 'wɔ, a -ka we zɔ, a li we, amıa dli 'na dli aın gbv 'wlu -nı.

26 Nu, we mı cɛlıda -Lagooɛbhe 'wɔv:

«Jelitape kaa dɔdɔ -yoo we -gv -lu weee.»

27 Nyıme ɔ 'nıa -Lagoo 'wɔ -mı, ɔ -ka aın la lililu -yoo, a -ka we -yooɲnu, -we weee ɔ -ka aın 'nye, a li we. Amıa dli 'na dli aın gbv 'wlu -nı.

28 'In nyıme yabhlo -ka aın -yla gba, yoyolagoo bɔbɔnıme -wa nı, ɔ gbaa we aın -yla, -moo klaa, dli klaa, wa 'gbv, a 'na lili we -nı.

29 -We na gbaa da we 'nı amıa dlu gbv, nu, nyıme -putuu dlu gbv -wa.

'In in mı na 'de -yla, -we na nɔa le, leɛ -lu ka 'gbv nyıme -putuu dli bhu we -yoo gbv 'wɔa?

30 In -ka -Lagoo fuo 'pa lililu -we in mı lidaa 'gbv, leɛ -lu ka 'gbv wa 'ka 'mı 'ɲısa wee lililu -we ka 'gbv in yia -Lagoo fuo 'paa 'gbv?

31 We 'gbv, a 'ka lıoo, a 'ka 'maoo, a 'ka leɔ leɛ leɔv, a nu we 'de weee le -Lagoo 'ɲımnıneee 'gbv.

32 Nu, -wa -wa Zuıfı, -wa 'nıa Zuıfı -yoo -Lagonyıma, amıa leɔvgbı 'na mnɔnɔ wa 'yabhlogbɔɔ -nı.

33 A nu 'mı 'bhısa: la na gɔa, gbv weee na nɔa le 'wɔ, 'in in 'ka nyıma weee dɔdɔnamanı. 'In -talı na 'deɛ zɔzɔnɔ -bhloo

da. Nyuma duuun zuzɔnɔɔ da na talia, 'in wa 'ka gbv 'wɔbhv.

11

Sa -Lagɔ 'yibhaa wa -mi leglizɪ 'wɔ

1 A 'tideli 'mɪ, sa na 'dɛ tidelia Klisi.

2 Nu, -lu weee 'wɔ, a'a dlv 'mɪ 'wɔ, 'in -we weee in -slolua aɪn, -gɔ a nɔa we, we 'gbv na kwaha aɪn 'ɛni.

3 'In in 'yibha a 'nɔ gbv -mɪnɪ 'wɔ la: Klisi -wa nɔkpasuu -Kanyɔ, nɔkpasu -wa 'ɛwnɔɔ -kanyɔ, 'in -Lagɔ -wa Klisi -Kanyɔ.

4 Nu, nɔkpasu -ɔ -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mɪ, 'in -ɔ -ka -Lagɔgbv -falɪpada -mɪ, -zugba ɔ 'wlu mɪ 'wɔwɛlɪda, ɔ -Kanyɔ Klisi ɔ 'bhaha zɔ.

5 Nu, 'ɛwnɔ -ɔ -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mɪ, 'in -ɔ -ka -Lagɔgbv -falɪpada -mɪ, -zugba ɔ 'wlu 'nɪ 'wɔwɛlɪda -mɪ, nɔkpasu -ɔ -wa ɔ -kanyɔ, 'mɔ ɔ 'bhaha zɔ. ɔ 'wlv sa 'ɛwnɔ -ɔ ka 'nyi wa kpɪa.

6 We -ka nu, 'ɛwnɔ yabhlo'o wɛlɪ 'wlu 'wɔ, ɔ kpɪa ɔ 'nyi! 'In 'nyi -gɔdɪdɪe -yɔ 'nyi kplakplɛ -ka ɔ zɔ 'bhali, -zugba ɔ wɛlɪ 'wlu 'wɔ.

7 Nɔkpasu'u wɛlɪ 'wlu 'wɔ, ɔ mɪ -Lagɔɔ 'wɔwlv nya, 'in mɔ 'wɔ wa yɪa -Lagɔɔ 'ɛnimnɪe -yɔ. 'In 'ɛwnɔ 'wɔ wa yɪa nɔkpasuu 'ɛnimnɪe -yɔ.

8-9 (Nu, -Lagɔ 'kaa nyuma lala: nɔkpasu 'nɪ 'ɛwnɔ 'wɔtla, 'ɛwnɔ 'tlaa nɔkpasu 'wɔ. 'In -Lagɔ 'nɪ nɔkpasu lala 'ɛwnɔɔ 'gbv, 'ɛwnɔ ɔ -laa la nɔkpasuu 'gbv.)

10 We 'dɛɛ 'gbv, 'ɛwnɔ wɛlɪ ɔ 'wlu 'wɔ, 'anzɪnyaa 'gbv. Mv slolu 'yaa we nu, ɔ ka -kanyɔ.

11 'Sa we mɪa, 'bhie, Nyumaa -Kanyɔ 'yu 'ɛwnɔ gbaha nɔkpasu, 'in nɔkpasu gbaha 'ɛwnɔ.

12 Nu, sa 'ɛwnɔ 'tlaa nɔkpasu 'wɔ, 'sa -bhloo 'dɛ 'ɛwnɔ gwaha nɔkpasu, 'in -Lagɔɔ -gbɛ we 'dɛ weee bhva.

13 A sisali -slɔ we 'wɔ amɪaa 'dɛ nya: 'ɛwnɔ -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mɪ, ɔ 'nɪ 'wlu 'wɔwɛlɪ, 'lee we nanɪ 'yɪi?

14 Nu, dɔdɔ -gɔv -lii 'dɛbhie slolua we nu, nɔkpasu -ka tlɔlɔ nyi 'wlu -ka, zɔ -wa, we 'nɪ mɔv?

15 Nu, 'ɛwnɔ -ka tlɔlɔ nyi 'wlu -ka, ɔ 'ɛnikwalɪ -wa. 'In -Lagɔ ka 'ɛwnɔ tlɔlɔ nyi 'nyɛ ɔ 'wluu 'wɔwɛlɪda nya.

16 'In nyɪmɛ -ɔ -ka 'yibha ɔ 'ka 'ya gbv tɔlv -bha palɪ nɪ, nu, -amɪa 'nɪ -mɔv bhlabhv, 'in -Lagɔɔ leglizɪnya 'nɪ 'ya -mɔv bhlabhv.

Nyuma -Kanyɔɔ 'sukwee gbv

17 Nu, gbɔnya in 'yɪa -yɔ, na yɪa da aɪn -yɪa lapalɪaa 'gbv, in 'nɪ mnɛni in 'ka aɪn 'ɛnikwali. Nu, amɪaa 'wɪugbelɪe mɪa, we'e nɔ aɪn zuzɔnɔ -yɪa ɛ, gbɔnyuu we nɔa aɪn -yɪa ɛ bhahba.

18 Tɪada, wa nɛɛ 'mɪ -yɪaɛ, a -ka 'wɪugbelɪ, 'wɔdodoe mɪ aɪn nyɪdɪ, 'in we mɪ 'mɪ dlu nu, wee gbv -mɪnu -zakpa -bhlo mɪ gbuzɔnɔ nya.

19 (We mɪ nu, 'wɔdodoe -mɪ aɪn nyɪdɪ, 'in -wa kpaa -Lagɔgbv -kli, wa 'ka -maa yibheli.)

20 'In a -ka 'wlugbeli, we 'nı Nyımaa -Kanyɔɔ 'sukwee liliee gbu.

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)

21 'In a -ka 'wlugbeli 'sukwe gwe, -ɔ -ka -mı kwε ɔ puloa la, 'in ɔ bhua ɔ 'dεε 'sukwe 'wɔ, 'in ɔ lia we. Nwɔ mı tɔlva 'bhada, -zugba tɔlva bhalı -maa 'dε nɔ.

22 'Lee, a 'nı amıaa 'dεε -budunya -ka a 'ka we zɔ lilii, 'in a 'ka we zɔ nɔ 'manu? Yaayu, -Lagɔɔ leglizı a tılia 'ylila yi? 'In amıaa -Lagɔbhelia 'nia -lu -ka, 'ma a 'yıbhaa a 'ka zɔ 'bhalı yi? Sa a 'yıbha in gba ain -yla? In kwalı ain 'ηnu? -Cınyı, in 'nı cı mneni in 'ka ain 'ηnikwalı gbu -mını 'wɔ.

23 Nu, -we Nyımaa -Kanyɔ -slolua 'mı, 'in in -slolua ain mɔ nı: sabɔ, da wa 'kaa Nyımaa -Kanyɔ -Zezu kpa, ɔ 'bhua 'floo 'wɔ,

24 ɔ 'paa -Lagɔ fuo, ɔ yia wee 'floo ladıdlı, 'in ɔ nεε: «-We mıa da, na ku -wa, 'mɔ in wlaa amıaa 'gbu. A li wee 'floo -mını, 'in a 'ka 'mı ligbeda -tu bhla weee nya.»

25 Wa bhıa lilie, -Zezu yi 'yaa wa nɔ -kɔpɔ yoo 'nyε. 'In ɔ nεε: «Wee 'kɔpɔ -mını -wa -Lagɔ -yɔ nyıma 'sɔɔ *'wɔsuslolue -lolu, -we ka 'gbu na 'pıɔn yia jite. Bhla weee nya a -ka we nukpla nɔ 'mada -mı, a -tu 'mı ligbeda.»

26 Nu, sa a lia 'floo -mını -bhlo, 'in sa a maa 'kɔpɔ -mını nukpla nɔ -bhlo, -zugba Nyımaa -Kanyɔɔ tıtlıgbu a mıa gbada tıklı, 'in ɔ 'ka 'saa yi.

27 We 'gbu, nyıme -ɔ -ka Nyımaa -Kanyɔɔ 'floo li, 'in -ɔ -ka ɔ 'kɔpɔ -mını nukpla nɔ 'ma sa 'nyuu sa, -zugba ɔ 'dε ɔ dıa Nyımaa -Kanyɔɔ -ku -yɔ ɔ 'pıɔn gbu 'wlu.

28 Nu, -ɔ -ka -mı, ɔ bhlı ɔ 'dεε nɔnɔbhı 'yliyɔ la 'nanɔɔ, 'bhie, ɔ 'ka 'floo -mını li, 'in ɔ 'ka 'kɔpɔ -mını nukpla nɔ 'ma.

29 Nu, nyɔɔ -ka 'floo -mını li, 'in -ɔ -ka 'kɔpɔ -mını nukpla nɔ 'ma, -zugba ɔ 'nı Nyımaa -Kanyɔɔ kuu gbu 'wɔsısalı sayı, ɔ 'dε ɔ dıa gbu 'wlu.

30 We 'gbu, guzɔnya -yɔ 'kukunya -zua ain glaa, 'in nyıma duun yia tı ain nyıdı.

31 -A -ka -amıaa 'dεε nɔnɔbhı 'yliyɔlabhlı 'nanɔɔ, -a 'nı mneni -a 'ka -Lagɔɔ nyımaa -yɔgbu 'wɔbhıbhue ηwe -bho.

32 Nu, Nyımaa -Kanyɔ -ka -amıaa -yɔgbu 'wɔbhıhuda -mı, 'in ɔ -ka -ain gbu sloluda -mı nı, wa yi -ain -kası 'wɔpa dɔdɔgbu -nyıma nyaa gbu -wa.

33 We 'gbu, na bhelian, da a -ka 'wlugbeli a 'ka Nyımaa -Kanyɔɔ 'sukwe li, a wɔwɔ.

34 Nu, ηwɔ -ka nyıme -mɔmɔ 'bhada -mı, ɔ li ɔ 'dεε -budunweε, 'in a -ka 'wlugbeli a yi amıaa 'dε -Lagɔɔ nyımaa -yɔgbu 'wɔbhıbhue -gu -lalı.

Da in -ka -mɔ amıaa -gbε nynyı, 'bhie, in 'ka gbu pnınyı -mını gba.

12

Zuzu 'Pɔpaa wlawlali

1 -Slεen, bhelian, -li Zuzu 'Pɔpa wlaa, in 'yıbha a yıbheli we sazɔnɔ sa.

2 A -yi we 'ji nu, da a 'nia -slɔ -Lagɔ 'wɔ -mɪ, amɪaa 'dɛ a tidea 'yi, yoyolagɔnya'a gbaa, we 'blanɔnɔve nya.

3 We 'gbɔ, in nɛɛ aɪn -ylaɛ: nyimɛ ɔ -ka -Lagɔɔ Zuzu 'wɔ -ka, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka gbaɛ: «Mɛ kpa -Zezu», 'in nyimɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka gbaɛ: «-Zezu mɪ Nyimaa -Kanyɔ nya!» 'mɔ ɔ 'nɪ Zuzu 'Pɔpa 'wɔ -ka.

4 -Lagɔɔ Zuzuu wlawlali -zu 'wɔ, 'in -Lagɔɔ Zuzu -bhlogbɔɔ wlaa we 'dɛ weee.

5 Nu, -Lagɔɔ libhoo 'yli -zu 'wɔ, 'in Jejitapɛ -bhlogbɔɔ, mɔ -yla -a nɔa we 'dɛ weee.

6 Nu, -Lagɔɔ libho -zu 'wɔ, 'in ɔɔ -Lagɔɔ 'dɛbhlogbɔɔ nɔa we 'dɛ weee ɛ nyima weee 'wɔ.

7 ɔ -ka -mɪ -Lagɔ ka ɔ wlawlalu -mɔɔ 'nyɛ, -mɔɔ 'ka -Lagɔɔ Zuzuu 'tɪtɛ -slolu. 'In -mɔɔ mɪ nyima weee zɔzɔnɔɔ 'yɪyɪlu nya.

8 Nu, -Lagɔɔ Zuzu nyɛa nyimɛ yabhlo gbagbie gbɔyiloo sɔɔ, 'in ɔɔ Zuzu -bhloo dɛ nyɛa -gɔɔɔ gbagbie, nyima 'ka -Lagɔ yibheli.

9 'In ɔɔ Zuzu -bhloo dɛ nyɛa nyimɛ yabhlo dɪzɔzɔɔ, mɔ -bhloo dɛ nyɛa -gɔɔɔ guzɔnyaa jipejipee se.

10 Nu, ɔɔ Zuzu nyɛa 'yabhlo gwɛdigbɔɔ lɛnɔ se, mɔ nyɛa 'yabhlo -Lagɔgbɔɔ -falɪpapee se, mɔ nyɛ 'yaa 'yabhlo yoyozuzu -yɔ Zuzu 'Pɔpaa 'wɔsisali se. 'In mɔ nyɛa 'yabhlo wɛli -putunyaa gbagba se, 'in mɔ nyɛa -gɔɔɔ wee wɛli -mɪnɪ 'jigbagbie se.

11 Nu, ɔɔ Zuzu -bhloo dɛ nɔa we 'dɛ weee ɛ. 'In sa ɔ 'yɪbhaa, 'sa ɔ nyɛa nyima -bhlo -bhlo -Lagɔɔ wlawlalu -bhlo -bhlo -bhlo.

Ku -bhlogbɔɔ 'lali duun

12 Nu, nyimɛ ku -bhlogbɔɔ, 'in we 'lali duun. Wee 'lalinya -zu 'wɔ, 'in we nɔa ku -bhlogbɔɔ ɛ. 'Sa -bhloo 'dɛ Kliɪɪ mɪa.

13 Nu, Zuifɔ -yɔ -wa 'nia Zuifɔɔ, galɪ -yɔ nyima -zɔnɔɔɔ, wa ka -a 'dɛ weee batizee Zuzu -bhlogbɔɔ nya, 'in -a 'ka ku -bhlogbɔɔ -zɛ. -Lagɔ ka ɔɔ Zuzu -a 'dɛ weee yeli.

14 'In we 'nɪ 'lali -bhlogbɔɔ ku ka, nu, we 'lali -zu 'wɔ.

15 Bhɔ -ka yaa gba: «Nu, in 'nɪ sɔ, we 'gbɔ, in 'nɪ kuu -nɔ nya -mɪ», -mɔɔ 'gbɔ we 'nia kuu 'lali yɪ?

16 'In yukwli -ka yaa gba: «Nu, in 'nɪ 'yliya, we 'gbɔ, in 'nɪ kuu -nɔ nya -mɪ», -mɔɔ 'gbɔ we 'nia kuu 'lali yɪ?

17 Ku -kpabhie -ka yaa 'yliyaa 'dekpɔa nya -mɪ, sa we 'ka 'nɔa? 'In we -ka yaa yukwlii 'dekpɔa nya -mɪ, sa we 'ka nɛ 'nɔa?

18 'In sa -Lagɔ 'yɪbhaa, 'sa ɔ zɔa kuu 'lali we -yɔ -bhlo -bhlo.

19 We -ka yaa nu, we 'dɛ weee mɪ 'lali yabhlogbɔɔ nya, -zugba da kuu -kpabhie mɪa?

20 Nu, kuu 'lali -zu 'wɔ, 'in ku -bhlogbɔɔ.

21 Nu, 'yliya 'nɪ mneni we 'ka gba sɔ -ylaɛ: «In 'nɪ -na gbɔ -ka!» 'In 'wlu 'nɪ mneni we 'ka gba bhɔnya -ylaɛ: «In 'nɪ amɪaa gbɔ -ka!»

22 Kuu 'lalinya -a yia -yɔ nu, we yɔlv 'wɔ, we gbv -sua 'wɔ bhabha kuu -nv nya.

23 'In kuu 'lalinya -a yia -yɔ nu, we 'nı 'nɔŋwe -zv sa -mı, 'mɔ -amıa zva 'nɔŋwe bhabha. 'In kuu danya wa'a 'yia -yɔ, -mɔv -amıa zva sazɔnv sa.

24 Nu, kuu 'lalinya wa yia -yɔ, -mɔv sazɔnv saa zvzve 'nı gbv 'wɔ -ka. Nu, -Lagɔ ka ku lɛnv 'lalinyaa 'ylijjlie nya, 'in we 'lalinya 'nıa 'nɔŋwe -zv sa -mı, ɔ yia we 'nɔŋwezvzve 'kadu 'nye.

25 Nu, we -ka 'sa -mı, 'wɔdodoe 'nı kuu 'lalinya nyıdı -mı. 'In zvzlv wee 'lali zvzlvba 'nanv.

26 Nu, kuu 'lali yabhlo -ka siada -mı, we 'de weee sıa dabɔv, 'in wa -ka 'lali yabhlo 'ŋmkwalı, we 'de weee -yɔ we lia 'mɔna dabɔv.

27 Nu, amıa, Klisu ku a -mıa. 'In wee kuu 'lali a -mıa -bhlo -bhlo.

28 Nu, leglizı 'wɔ sanɛɛ 'sa -Lagɔ palıa nyıma la: tıada, -Zezuu tietienya ɔ palıa la, we 'sɔnv nya ɔ palıa *-Lagɔgbv -falıpanya la, we tanv nya ɔ palıa -Lagɔgbv -slolunya la. -Mɔv 'bıgv gwɛdigbv lɛnvnya, 'bhie guzvnya jipenya -yɔ nyımaa 'wɔsanya, we -yɔ nyımaa 'yugalinya. 'In nyıma -wa gbaa wɛlı -putunya wa 'nıa -yi, ɔ yi 'yaa -maa lapalı.

29 Nu, wa 'de weee 'nı -Zezuu tietienya, wa 'de weee 'nı -Lagɔgbv -falıpanya, wa 'de weee 'nı -Lagɔgbv -slolunya, wa 'de weee 'nı gwɛdigbv lɛnvnya!

30 Wa 'de weee 'nı guzvnyaa jipenya, wa 'de weee 'nı wɛlı

-putunya wa 'nıa -yii gbag-banya, 'in wa 'de weee 'nı wee wɛlınya -mınu 'jıgbanya!

31 'In, -Lagɔv wlawlali 'yılıa -we -zia -bha 'wɔ, amıaa dlı nyını we 'wɔ.

Nu, -slɛɛn, 'yloogbv nanıa 'yılı -we -zia -bha 'wɔ, 'mɔ na yia aın 'kloslolua.

13

Zekalıdı

1 'In, in -ka mneni in 'ka nyımaa wɛlı gba, 'in 'debhie in 'ka 'anznyaa wɛlı gba, in 'nı nyımaa zekalı nı, -zugba in 'wɔv sa nɛtɛ wa mıa bhlıda 'tıtɛɛ, we wɛlı -yɔ -lılı gbɔɔn wɛlı.

2 'In, in mneni in 'ka -Lagɔgbv -falı 'pa, in mneni in 'ka zızelu weee yıbheli, 'in, in 'ka we 'de weee 'wolanv, in mneni in 'ka dlı 'kadu zv, -we 'kaa -gɔgɔ 'kadı dawɔlasalı, 'in, in 'nı nyımaa zekalı, -zugba in 'nı -lu yabhlogbɔv nya -mı.

3 In -ka mneni in 'ka na zvzɔnv weee ŋwɔbhanya 'wɔladlılı, 'in in 'ka na ku wla wa 'ka we sıeoo, in 'nı nyımaa zekalı, -zugba in 'na 'ka -lu yabhlogbɔv we 'wɔ 'yılı.

4 -ɔ -ka zekalıdı -ka, ɔ dltie, zvzɔnv ɔ nva lɛ, ɔ dlı nyını nyımaa -lu 'wɔ zenyi sa, ɔ'ɔ -slolu ɔ 'de, 'in ɔ'ɔ 'yılımanı ɔ 'de.

5 -ɔ -ka zekalıdı -ka, ɔ'ɔ nv zvbhalı gbv lɛ, ɔ'ɔ -falı ɔ 'debhlogbɔv zvzɔnv da, ɔ'ɔ 'pa 'cɛ, ɔ'ɔ dlı nyımɛɛ gbɛgbɛın gbv dlı la.

6 -ɔ -ka zekalıdı -ka, -we 'nıa -mı tıklı, ɔ'ɔ li we 'mɔna, nu, gbzɔnv gbv 'mɔna ɔ lia.

⁷ -Ḷ -ka zεkalıdli -ka, nyımaa -yḶgbu Ḷtia 'wυ, gbυ weee Ḷzva dli -gυ, gbυ weee Ḷdia dli 'wυ, 'in Ḷslıba gbυ weee 'wlu zḶla.

⁸ Zεkalıdli 'na 'ka cı labhıa, -LagḶgbυυ -falıpapıe yia labhıa, weli -putunyaa gbıgbıe yia 'yılıgbea, 'in -luyılo 'ka labhı.

⁹ Nu, -amıaa -luyılo 'nı gbada -mı, 'in -amıaa -LagḶgbυυ -falıpapıe 'nı gbada -mı.

¹⁰ Nu, 'yılı -we ka zlı -we mıa gbada -ka yı, -we 'nıa gbada -mı, 'in -mυυ bhıa la.

¹¹ Nu, da in mıa zlımε 'yıslḶkpıle nya, 'yıslḶkpıle 'bhısa na gbaa, 'yıslḶkpıle 'bhısa na pıpalıa 'wlukυυn la, 'yıslḶkpıle 'bhısa na sısalıa gbυ 'wυ. 'In da in -zεa 'yılıgwe-ladolınyḶ, in yia 'yıslḶkpıleε lεnυgbυ 'bıbhı.

¹² Nu, -zεεn, -lı -a 'yıa -yḶ 'wluluu, we 'wıb sa 'yılıgolabhı -vlıgnı 'wυ -a yı we -yḶ. 'In -yḶ -a yia 'yılıha kpεεn kpεεn wee 'yılı nya. Nu, -zεεn, na -luyılo 'nı gbada -mı, 'in wee 'yılı nya -LagḶ na yia yıbhelia kpεεn kpεεn, sa Ḷ'dε -yıa 'mı, 'sa.

¹³ Slεεn, wee -lı ta -mını mı la: dlızυzυe, dlıwυdıdıe, zεkalıdli. 'In wee -lı weee -mını glaa, -we 'yılıa, mυ -wa zεkalıdli.

14

Zuzu 'Pıpaawlawlılı

¹ A -talı nyımaa zεkalıdli da tia. Amıaa dli nyını 'ya Zuzu 'Pıpaawlawlılı 'wυ. 'In -we amıaa dli 'kaa 'wυnyını

bhabha mυ -wa -LagḶgbυυ -falıpapıe.

² Nu, weli -putu wa 'nıa -yı, nyımε -Ḷ -ka we gba, Ḷ'nıa nyıma -yılı gbυ gba, -LagḶ -yılı Ḷgbaa gbυ. -We ka gbυ -wa, nyımε yabhlogbıı'Ḷ 'nυ we 'wıla. -LagḶ Zuzu 'tıte nya Ḷgbaa gbυzḶnınyıa mıa zızeda.

³ Nu, -Ḷ paa -LagḶgbυυ -falı, nyıma -yılı Ḷpaa we, 'in Ḷ'ka wa dlızυzυe -gıpalı, Ḷ'ka wa 'kıaylıpa, Ḷ'ka wa dli -belı -yıpalı.

⁴ -Ḷ gbaa weli -putunya, Ḷ'dεε dlızυzυe Ḷpalıa -gυ, 'in -Ḷ paa -LagḶgbυυ -falı, leglızı weee dlızυzυe -mıḶ palıa -gυ.

⁵ In 'yılıbha nu, a 'dε weee gba weli -putunya, 'in -we in 'yılıbhaa 'ya bhabha mυ -wa nu, a 'pa -LagḶgbυυ -falı. Nu, -Ḷ paa -LagḶgbυυ -falı, Ḷ'yılı Ḷ -zı -Ḷ gbaa weli -putunya. 'Mυ nyımε yabhlo -ka mnenı Ḷ'ka weli -putunya Ḷgbaaa 'jı gba, -mυυ 'kaa leglızı weee dlızυzυe -gıpalı.

⁶ 'In -slεεn bheliaı, in -ka yaa amıaa -gbe yı, 'in in 'ka aın -yılı weli -putunya gba, 'in -lı -LagḶ -slolua 'mı 'klı, we yı -luyılooo, -LagḶgbυυ -falıpapıeoo, we -yḶ -LagḶgbυυ slolueoo, in 'nı aın -yılı we gba, zυzḶnı -mımı in nυ aın -yılı lεa?

⁷ -A 'pa -slı lıbhılılı dli -gυ, sa leglıe -yḶ -pete 'bhısa: we -ka we weli 'nı -yıbhıbhılda -mı -bhlo -bhlo, we -ka bhılda -mı, sa wa 'ka we bhıbhıweli 'wısalıda 'yıa?

⁸ We -ka nu, tıb leglıe 'nı gba 'nanıı, nyıḶ 'ka lamnızı, 'in Ḷ

'ka tu gva mnia?

⁹ Nu, 'sa -bhlokpade we mia amiaa -nu nya! A -ka weli -putunya gbada -mi, a 'ni we 'wvyleli 'nanuu wa 'ka we 'wolanu, -zugba amiaa welynua a mia kwnεε 'pada.

¹⁰ Nu, weli 'yli -bhlo -bhlo -zu dudvgo, 'in we 'yabhlogbɔɔ nyime'ε 'nua 'wola, we 'ni -mi.

¹¹ Nu, weli -we 'in 'nua 'wola, nyime -ɔ -ka we 'mi -yla gba, in mi lakpayu nya -mɔɔ -gbε, 'in -mɔɔ mia lakpayu nya na -gbε.

¹² 'Sa -bhlokpade we mia amiaa -nu nya, amia -wa 'yibhaa -Lagɔɔ Zuzuu wlawlali, -we 'kaa leglizi dlizvzve -gvpali ni, a -tali we da bhabha, 'in a 'ka we 'yi duun.

¹³ We 'gbu, nyime -ɔ gbaa weli -putu, ɔ bhuhhoe -Lagɔ, 'in ɔ 'ka wee weli 'bhiti, weli -we wa nua 'wola, we 'wu.

¹⁴ Nu, in -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi weli -putu 'wu, -zugba na dli mia -Lagɔ bhuhhoeda, 'in na 'ylimnee 'ni lubho yabhlogbɔɔ nuda -mi.

¹⁵ 'In sa in 'ka nua? 'In -Lagɔ na yia bhuhhoea na dli nya, 'in in 'ka 'ya ɔ bhuhhoe na 'ylimnee nya. -Lagɔɔɔ na yia bhli na dli nya, 'in in 'ka 'ya we bhli na 'ylimnee nya.

¹⁶ -In -ka -Lagɔ fuo 'pa na dli -bhlogbɔɔ nya, nyime -kpua -ɔ -dia -Lagɔnyuma nyidi la, ɔ 'ni -na -Lagɔɔ fuo -pa weli 'wolanu, 'lee, sa ɔ 'ka gba «*-Amen!» wee fuo -pa -weli -minu daa?

¹⁷ Gbuzvnu -wa, -Lagɔ -na pa fuo 'nanuu, nu, we'e pali -na -

libheyii dlizvzve -gu.

¹⁸ -Lagɔ na paa fuo, nu, weli -putunya na gbaa, in -zi a 'de weee 'wu.

¹⁹ Nu, -Lagɔnyima -ka 'wlugbeli, in 'yibha in 'ka weli gɔ gbu gba weli wa nua 'wola, we 'wu, 'in in 'ka 'ya nyima -putu gbu -slolu, -muv nanu 'yli -muv -zi gbuv gɔ 'wlu gv 'sɔ 'wlu kugbua (10.000) gbagbie, weli -putunya 'wu.

²⁰ Nu, bheliain, a 'na -zeli 'yislɔkpilε amiaa lenvgbunya 'wu -ni. We -ka gbonyuuu lenv da, a -ze 'nyenyeyua. 'In amiaa lenvgbunya 'wu, a -ze 'yiligwe-ladolunya.

²¹ We mi celida titee 'εεbhe 'wvε:

«Jeditape nεε:

«Nyima -wa gbaa weli -putunya,
wa gbεgbεin na yia 'plila,
'in in 'ka Izlaelinyima -yla gbu gba.

'Lakpanyaa ηwe nya na yia wa -yla gbu gbaa.

'In 'debbie wa 'nia 'mi yukwli pulva yi.»

²² Nu, weli -putunya gbagbie mia, gbuv 'yislolue -wa, nyima -wa 'nia -Lagɔ 'wu -mi -yla. We 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi -Lagɔnyima 'yliya 'wu. 'In -Lagɔgbuv -falpapie mia, gbuv 'yislolue -wa, -Lagɔnyima -yla. We 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi nyima -wa 'nia -Lagɔ 'wu -mi 'yliya 'wu.

²³ Sabhisa, leglizi weee gbelia 'wlu, wa yia weli -putunya gbagbie bhli, -de nyima -kpuaa, -de nyima 'nia -Lagɔ 'wu -mi ma pla ain luv,

wa 'nia gbaa yi nu, -sabhe mi ain 'wluu?

²⁴ We -ka nu, a 'de weee mi -Lagōgbuu -falipada, -de nyime 'nia -Lagō 'wu -mi mō, -de nyime kpuaa, mō pla ain lu, -we weee o 'nua, we 'gbu o yibhelia o gbonyuu. 'In -we weee o 'nua, mu yia o -yōgbu 'wobhua.

²⁵ 'In -we weee mia o dli zo zizeda, zli 'klu we yia 'tlaa, 'in o 'ka 'wlu lagbli, o 'ka -Lagō bubo, 'in o 'ka gbae: «Cun, -Lagō mi ain nyidi gbuzōnu sa.»

Leglizu lenvso

²⁶ Nu, bheliain, sa -a 'ka we nua? Da a -ka 'wlugbeli, a -ka leglizi lenvda -mi, amiaa 'yabhlo mneni o 'ka -Lagōbbu bhli, 'in -gudu 'ka nyuma -slolu, -li mia zizeda -gudu 'ka we 'bhlesa, 'yabhlo 'ka weli -putunya gba, 'in -gudu 'ka we 'ji gba, nu, -muv weee yia -Lagōnyuma -yōbea, 'in wa dlizōvve 'ka -gubho.

²⁷ 'In nyime -ka weli -putunyaa gbagbie bhli, nu, nyuma 'so, nyuma ta nu 'sa -bhlo -bhlo, 'in weliya wa gbaa nyime yabhlo 'ka we 'ji gba.

²⁸ Nu, -we wa gbaa, nyime yabhlogbōo 'ni -mi o 'ka we 'ji gba, -zugba wa 'mu ηwe leglizu -zejila 'wu. -o -ka -mi, o gba o 'de dli zo, o 'de -yla, we -yo -Lagō -yla.

²⁹ We -ka -Lagōgbuu -falipanya, -de nyuma sō, -de nyuma taa, -maa gba, 'in -we wa gbaa, nyuma tōba sisali we 'wu.

³⁰ 'In nyime yabhlo -ka -bha -mi, -Lagō -ka o gbu yabhlo

'kluslolu o -ka we gbada -mi, o mia gbada tia -mōo 'mu ηwe.

³¹ A 'de weee mneni a 'ka -Lagōgbuu -fali 'pa 'bila -bhlo -bhlo, 'in we 'ka nyuma weee -slolu, 'in we 'ka wa dli -belu -yōpali.

³² Nu, -wa paa -Lagōgbuu -fali, wa -yi gbuu -falipapie kpa sa.

³³ Nu, -Lagō 'ni gbu bidi -bidi bidii lenv -Lagō, 'wutōvve -dlōō -Lagō -wa.

We 'gbu, sa wa nua we leglizi weee 'wu -Lagōnyuma weee nyidi, we -mi 'sa.

³⁴ Nu, leglizi -ka 'wlugbeli 'ηwni 'mu ηwe, wa 'ni wa gbagbiee 'yoo 'nye. 'Sa Moizu tite gbaa, wa zo nukpasia 'noηwe.

³⁵ 'In wa -ka 'yibha wa 'ka gbu yabhlo 'wulanu, wa 'yibha wa 'lowlia we la -buduηwee. 'Njwōo 'ka leglizu -zejila 'wu weli 'wobhu o 'ka gba, we 'ni 'ylinanu.

³⁶ 'Lee, amia dli, amiaa -gbe -Lagōweli dlia gwe yi? Yaayu, amiaa 'de -bhlogbōō -gbe we nynia yi?

³⁷ We -ka, nyime yabhlo ka we 'wlukōon lapōpali nu, -Lagōgbuu -falipanyo o -mia ni, 'in Zuzu 'Pupaa wlawlalu nya o nua gbunya leni, o yibheli we 'ji nu, -we na celia da ain 'wu, Jelitapee tite yabhlo -wa.

³⁸ 'In nyime -mōmō 'ni we 'wuyibheli, -Lagō 'ni ci -mōo -yi: wa 'na pulu -mōo yukwli -nu.

³⁹ We 'gbu, na bhelia, amiaa dli nyini -Lagōgbuu -falipapie 'wu bhabha. 'In a 'na -klolu nyuma -tōbaa weli -putunyaa gbagbie -ni.

40 Nu, a nu we 'de weee le sazɔnu sa, 'in we -mi 'ce 'ce.

15

Klisu tltlinya lv 'wvsɔsve

1 Bhelian, -Lagɔgbu in gbaa ain -yla, a njwnua -yɔ, 'in a mi 'yaa -sleen da -yɔlanɛda, we 'gbu na saa amiaa dli glu.

2 Sa in gbaa wee -Lagɔgbu -mini ain -yla a -ka 'sa we -gu nɔ, 'in we puea ain, 'mu we 'ni -mɔvɔv, -zugba amiaa dliɔvɔve mia, bhe -wa.

3 Gbu -we wa -slolua na 'de, 'mu in -slolua ain tia, mu -wa nu: Klisi ka tli -amiaa gbonyuu 'gbu, sa -Lagɔsɛbhɛ gbaa zlɛwe, 'sa.

4 'In wa faa ɔ gbawla 'wɔ, we 'yɪ tanɔv zli ɔ yia tltlinya glaa 'wvsɔ, sa -Lagɔsɛbhɛ gbaa zlɛwe, 'sa.

5 ɔ -slolua ɔ 'de *Sefasi 'klv, 'bhie, ɔ yia ɔ 'de ɔ tietienya kugbua le 'sɔ 'kloslolu.

6 -Mɔv 'bɪgɔ, -Lagɔbhelia -wa zia nyimaa 'wlu 'sɔ glu gbu -gu, ɔ yia wa 'klv 'tlali dabɔv. Nu, wa duun -ga 'yliyɔ -slɔ, 'yabhlo -bhlo tia.

7 -Mɔv 'bɪgɔ, ɔ yia *'Zake 'klvtlali, 'bhie, ɔ yi 'yaa tietienya weee 'klvtlali.

8 We bhialida, wa 'de weee nu 'bɪgɔ, ɔ yi 'yaa -ami 'klvtlali, -ami 'wɔba 'yu ɔ ka gwahie 'tlali ɔ 'nyaa.

9 Nu, -Zezuu tietienya glaa -ami -wa wa 'kienyile, in 'ni 'debhie -gbolu we 'klv -ka wa 'ka 'mi la -Zezuu *tietienyɔ, -we ka gbu -wa, in ka leglizi 'klyie 'wɔpali.

10 'In, sa in mia -zeɛn da, -Lagɔɔ 'nani nya in mi 'saa. 'In

wee ɔ 'nani ɔ nua 'mi 'wɔ, we 'ni 'wɔvɔ bhe: -we ka gbu -wa, lubho in nua, we -zi -Zezuu tietienya weee. We 'ni -ami nu wee lubho, -Lagɔɔ 'nani sua 'mi, 'in na nua we.

11 Nu, we 'ka -ami -zeɔo, we 'ka wamia -zeɔo, -Lagɔgbu -a mia gbada, 'in a njwnua -yɔ, mu mia de.

-Lagɔyi 'yaa -amia 'wɔbhua tltlinya glaa

12 Nu, -Lagɔgbu -a gbaa da ain -yla, -a neɛ ain -yla Klisi ka 'wvsɔ tltlinya glaa. 'In sa amiaa lv -nyima -bhlo -bhlo 'ka gba tltlinya 'ni mneni wa 'ka tltlie lv 'wvsɔa?

13 We -ka nu, tltlinya'a -sɔ 'wɔ tltlie lv, -zugba Klisi 'ni tltlie lv 'wvsɔ.

14 We -ka nu, Klisi 'ni tltlie lv 'wvsɔ, -zugba -Lagɔgbu -a gbaa da ain -yla, gbu -kpua -wa. 'In amiaa dliɔvɔve mi 'yaa gbu -kpua nya.

15 We -ka nu, tltlinya'a -sɔ 'wɔ tltlie lv 'piɛin ni, -zugba -Lagɔ -a zɔlva yo -yɔ. -We ka gbu -wa, -a ka gba nu, -Lagɔ ka Klisi 'wɔbhua tltlie lv. 'In -zugba ɔ 'ni we lenɔ.

16 We -ka nu, tltlinya'a -sɔ 'wɔ tltlie lv, -zugba Klisi 'ni tltlie lv 'wvsɔ.

17 We -ka nu, Klisi 'ni 'wvsɔ tltlie lv, amiaa dliɔvɔve mi klo nya, -zugba a mi -slɔ mnɔda amiaa gbonyii lv.

18 We -ka 'sa -mi, -wa weee tia, -zugba wa mi Klisi 'wɔ, -maa ka mnɔ.

19 We -ka nu, dɔvɔ -mini -gɔv 'pipee -bhlogbɔɔɔ 'gbu, -a dɪ Klisi dli 'wɔ, -zugba nyazinya -a -mia bhabha nyima weee nyidi.

20 Nu, Klisi ka 'wɔsɔ tɪtlɪnya lɔ, gbɔzɔnɔ -wa. Klisi -sɔa 'wɔ tɪa tɪtlɪnya glaa 'bhie, tɪtlɪnya tɔlɔa 'kaa 'wɔsɔ tɪtlɪe lɔ.

21 Nu, sa tɪtlɪe yia la nyime yabhloo gbɛgbɛɪn, 'sa -bhloo 'dɛ tɪtlɪnyaa 'wɔsɔsɔe tɪtlɪe lɔ yia la nyime yabhloo gbɛgbɛɪn.

22 Sa nyima weee -wa nɛa *-Adan -yɔ la, wa tɪa, 'sa -bhloo 'dɛ nyima weee -wa nɛa Klisi -yɔ la, -maa yia 'yliyɔgagie 'yia.

23 Nu, -ɔ -ka -mɪ ɔ ka ɔnɔɔ -galɪda, Klisi -galɪa nyima weee 'yu, Klisi -sɔa 'wɔ tɪa tɪtlɪe lɔ. -Mɔɔ 'bɪgɔ, -wa -wa Klisu -nɔ, zɪ ɔ yia yia, -maa yia tɪtlɪe lɔ 'wɔsɔa ɔ 'bɪ tɛɪn.

24 -Mɔɔ 'bɪgɔ, dɔdɔ yia labhɔa: zuzu 'nyuuu nyimaa -gugale klaa, we se klaa, we -yɔ we 'tɪtɛ, Klisi yia we 'dɛ weee lasaa, 'in nyimaa 'wlulapɪe ɔ yia Dide -Lagɔ yoo 'nyɛa.

25 We mɪ nu, Klisi pɪli nyima 'wlu la tɪkli, 'in -Lagɔ 'ka ɔ tɔnyima lu, 'in ɔ 'ka wa ɔ bhɔ zɔ laslɔlɔ.

26 Nu, tɔnyimɛɛ 'wɔbhlolunɔ -ɔ -Lagɔ 'kaa lasa, mɔ -wa tɪtlɪe.

27 Nu, we mɪ cɛɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«-Lagɔ ka ɔ bhɔ zɔ -lu weee laslɔlɔ.»

'In -we mia tɪkli, mɔ -wa nu, -Lagɔ -ɔ slɔlɔa Klisu bhɔ zɔ wee -lu weee la, -mɔɔ 'nɪ wee «-lu weee» glaa -mɪ.

28 Nu, -Lagɔ -ka Klisi zɔ -lu weee laslɔlɔ, 'in -Lagɔɔ 'Yu -ɔ -Lagɔ slɔlɔa -lu weee zɔ la, 'in -mɔɔ slɔlɔa -mɔɔɔ 'dɛ -Lagɔ zɔ la. Sanɛɛ 'sa -Lagɔ yia -lu weee

'wlulapɪa kpɛɛn kpɛɛn.

29 Nu, nyima -tɔlɔa gbaa wa batizee wa tɪtlɪnyaa 'bɪ 'wɔ, lɛɛ -lu wa 'ka we 'wɔ 'yia? We -ka nu, tɪtlɪnya'a -sɔ 'wɔ tɪtlɪe lɔ gbɔzɔnɔ sa, lɛɛ -lu ka 'gbɔ waa nyima -manɪ gba wa batizee wa tɪtlɪnyaa 'bɪ 'wɔa?

30 'In -amɪa, lɛɛ -lu ka 'gbɔ -a palɪ -amɪaa 'dɛ 'yɪlɔ nyimɛ -bha -lu 'yu bhla weee nya?

31 Bheliain, in mɪ tɪtlɪe 'yu 'yɪlɔ weee zɪ. Na 'dɛ na yɪmanɪa amɪaa 'gbɔ -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'wɔ: we 'dɛɛ 'gbɔ na gba 'saa.

32 We -ka dɔdɔ -gɔɔ -lii 'yɪyɪɛ 'gbɔ, in yɪ tɔ gɔ -fliinɪma nya Efɛzɪgbe nɔkplɛ, lɛɛ -lu in 'ka we 'wɔ 'yia? We -ka nu, tɪtlɪnya'a -sɔ 'wɔ tɪtlɪe lɔ, 'in -a gbaa nyima tɔlɔa 'bhisaɛ:

«-A li, -a 'ma, nu, cɪzɪ tɪa -a yia.»

33 A zɔ amɪaa 'dɛ 'yɪliyɔ, nu, «'talea 'nyii kwaa nyimɛ gbɔnyuu lɛnɔe lɔ.»

34 A yili amɪaa 'dɛ 'wɔ lɔ, sa we nanɪa 'yɪlɔ, 'sa. 'In a 'na nɔnɔ gbɔnyuu lɛ -nɪ. Nu, aɪn glaa nyima tɔlɔa 'nɪ -Lagɔ -yɪ. -We na gbaa da, amɪaa zɔbhalɪgbɔ -wa.

Ku -sɔa 'wɔ tɪtlɪe lɔ, sa we mia?

35 'In nyime yabhlo yia layibhaae: sa tɪtlɪnya 'ka 'wɔsɔ tɪtlɪe lɔa? 'In ku -mɔmɔ wa 'ka -ka?

36 -Gɔwɔtɔnyɔ, -in pɔpɔlɪ -slɔ 'wlukɔɔn la, -in 'nɪ we 'jɪ -yɪ nu, -lu -na glɔa, we ka tɪ 'bhie, we mia.

37 -Luu 'ya -kpɔa -na glɔa, -de 'mnɔyaa, -de glɔglɔ -luu 'ya

-putuu, mu -wa, we 'ni -we mia 'cin, 'mu -na glv.

38 -Muu 'bigv, ku -we nania -Lagv dudu, 'mu v nyea glvglv -lu. 'In -luu 'ya -we -ka -mi -muu ka -muu 'dεε ku.

39 'Yliyogalu weee 'ni yice -bhlo -ka: nyima ka -maa nuu yiceε sa, 'in nima kaa -muu nuu yiceε sa, 'zianya ka -muu nuu yiceε sa, 'in zibhinya kaa -muu nuu yiceε sa.

40 Yali -lii ku mi 'ya, 'in dudu -gv -lii ku mia. Yali -lii 'ylinanv ka we 'dεε sa, 'in dudu -gv -lii 'ylinanv ka -muu 'dεε sa.

41 'Ylvu 'pupve mi we 'dεε sa, 'cuvu lile mi we 'dεε sa, -zeli lile mi we 'dεε sa, 'in 'dεbhie wee -zeli glaa we lile zizli 'wv.

42 'Sa -bhlokpade we mia tltlunya tltlie lv 'wvsv gbu nya. Nyime -ka tl wa -ka v 'bhlu, zen v zεan, da v -ka 'wvsv tltlie lv, v ku lolu 'nia 'masleen tlia yi.

43 Wa -ka v 'bhlu, v 'ni -lu yabhlogbv. 'In da v -ka 'wvsv tltlie lv, 'ηnumnie 'kadv nya v sva 'wv. Wa -ka v 'bhlu, v 'ni 'tite yabhlogbv 'wv -ka. 'In da v -ka 'wvsv tltlie lv, 'tite yea v.

44 Wa -ka v 'bhlu, -zugba dudvuv -nyimeε ku wa 'bhlu, 'in v -ka 'wvsv tltlie lv, Zuzu 'Pupa nyea v 'yliyogagie. Dudvuv -nyimeε ku mi, 'in ku -we Zuzu 'Pupa nyea 'yliyogagie, -muu mi 'yaa.

45 Nu, we mi celida -Lagvεbhε 'wvε:

«Tia -nyime -Adan -zea dudvuv 'yliyoganyv».

'In -Adaan 'wvshloluv -zea zuzu -we wlaa 'yliyogagie.

46 Nu, we 'ni ku -we Zuzu 'Pupa nyea 'yliyogagie -muu

yi tia, dudvuv 'yliyoganyv yia tia, -muu 'bigv ku -we Zuzu 'Pupa nyea 'yliyogagie yia logada.

47 Nu, bla nya -Lagv nua tia -nyimeε, 'in nyimeε 'svnu mia, yali -mav 'bhva.

48 Dudvuv -nyima 'wlv nyimeε -Lagv nua ε bla nya mv, 'in yalinyima 'wlv nyimeε v 'bhva yali mv.

49 Sa -a -yv dudvuv -nyimeε v -Lagv nua ε bla nya 'wvwlba, 'sa -bhloo 'dε -a -yv nyimeε v 'bhva yali yi 'yaa 'wvwlba.

50 Bhelian, -we na gbaa mu nu: nyimeε dudvuv -ku kaa yice -yv 'pivn 'wv, we 'ni mnene we 'ka -Lagv nyimaa 'wlulapilie v pla. 'In -we 'kaa tl, we 'ni mnene we 'ka -we'e tlia 'bv li.

51 -Sleen, zizelu yabhlo na yia ain -yla 'bhlesaa: -a 'dε weee 'nia tlia yi, nu, -a 'dε weee ku wa yia 'bhitia.

52 Nu, ε we yia nua sa slvi, 'yli kapie 'bhisa, 'wvshlolu -legleε gba zli. Nu, weε leε -ka gba, 'in tltlunya sva 'wv tltlie lv, -maa -putu'u tl 'masleen, 'in -amia, -amiaa ku bhitia.

53 We mi nu, ku -we 'kaa zen, we -ze ku -we 'na 'kaa zen, 'in ku -we 'kaa tl, we -ze ku -we 'na 'kaa tl.

54 Nu, ku -we 'kaa zen, we -ka ku -we 'na 'kaa zen -ze, 'in ku -we 'kaa tl, we -ka ku -we 'na 'kaa tl -ze, -zugba -we -Lagvεbhε gbaa we ka gba:

«Tltlie ka labvu, 'in -Lagv ka tltlie lu kpeεn kpeεn!»

55 «'Oo tltlie, da -na tvu lulue minia?»

'Oo tltlie, da -na tv -gv kpeε minia?»

56 Nu, tilithee nu tu -gv kpee mia, gbonyuu -wa, 'in Moizu tite mia, mu -wa gbonyuuu 'tite.

57 Nu, -a 'pa -Lago fuo, o 'gbu -a yia tu lu, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'wu.

58 We 'gbu, na bhelia -zono, a 'temanu 'wu, 'in a 'yigbe gege, a 'ka Nyimaa -Kanyoo lubho nu 'yli weee nya, -goladolue nya. 'In a -yi we 'ji nu, Jejitapee lubho -we a mia nuda, we 'nia 'wotua yi bhe.

16

'Gwezi wa -saa wa 'ka *-Zeluzalemuv -Lagonyima 'nye

1 'Gwezi wa -saa wa 'kaa *-Zeluzalemuv -Lagonyima 'nye, we gbu na yia -sleen da gbaa. Sa in gbaa we -Galasiii leglizinya -yla, amia nu 'ya 'sa we.

2 Mu -wa nu, dimasi weee nya, o -ka -mi o zu o 'dee -gbe 'gwezi la, sa o yia. Nu, wa 'na wolv 'mi in -ka nyini 'bhie, wa 'ka we -sa -ni.

3 Da in -ka amiaa -gbe nyini, nyima a -saa -bha, 'ma na yia tiea 'sebhe nya kwee amiaa wlawlalu nya -Zeluzalemuv.

4 We -ka -mi nu, na 'de -yo wa mni 'ya -mo ni, 'in na -yo wa mnia.

-Li Polv 'kaa lenv we gbu

5 In -ka Masedvanu -dudu 'wodi 'bhie, na yia amiaa -gbe. (Nu, Masedvanu -dudu -gv na yia 'plia.)

6 In mneni in 'ka amiaa -gbe -tu 'yli sanime, -de na yi amiaa -gbe tuv 'debhie, 'in nwtolyibhla 'ka 'plu. 'Bhie, mo in mia mnida, a 'ka -mo 'mi yoo kwa.

7 Nu, in 'ni 'yibha, in -ka 'plida -mi, in 'ka ain 'yi bhe, in 'yibha in 'ka amiaa -gbe ladu 'yli sanime nya, -zugba -Lago -ka we -yowunu.

8 We mi 'sa 'bhie, in 'yibha in 'ka -slo Efzigbe nukple -tu tiklu, 'in *Pantikotuv 'yli 'ka nyini.

9 Nu, 'yoo ka 'mi -yla -kali so weee lv, in 'ka lubho 'kadu nu. 'In na tonyima -zu 'wu.

10 Timotee -ka amiaa -gbe nyini, a kpa o 'nanuv, 'in o 'ka we 'jiyibheli ain nyidi nu, a ka o 'lakpasu kpa. Nu, Nyimaa -Kanyoo libho o nua -ami 'bhisa.

11 Nu, nyime yabhlogbo 'na tili o 'yila -ni. A -sa o 'wu, a 'ka o yoo kwa -doo, 'in o 'ka na -gbe nyini, nu, in mi o woda, o -yo bhelia.

12 Nu, we -ka -amiaa bheli Apolovu, in ka o 'dizu duun o 'ka amiaa -gbe mni bhelia tova nya, 'in o 'ni we -yowunu 'mnumnu, o 'ka bhla -mini nya amiaa -gbe mni. Nu, da o -ka bhla 'yi, -mo o yia mnia.

'Dizuweli -yo fvsawelu 'wvhhloluv

13 A zu amiaa 'de 'yliy, a zu dli gege, a -ze dlitelonya, a 'temanu la.

14 A nu gbu weee le zekalidi nya.

15 Bhelian, gbu yabhlo na yibhali 'yaa ain. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, Sitefanasi -yo o -budunwee -nyima plaa -Lago tia Akai -dudu -gv, 'in wa yia wa 'de nya -Lagolubhoo nune bhli, -Lagonyimaa zuzonus gbu.

16 We 'gbu, nyuma mia wa 'bhisa, a zu wa 'nuŋwe, 'in-wa-yo wa nua lubho -bhlo, a zu 'ya -maa 'nuŋwe.

17 Da Sɪtefanasi klaa, Fɔtunatusi klaa we -yo Akaikusɪ yia na -gbɛ, -muɔ ka 'mi 'muna 'wɔla, da a 'nia -bha -mi, -we in 'nia -ka, 'in wa yia 'mi we 'nye amiaa 'bigu.

18 Nu, wa ka na dli lapali, sa wa palia amiaa 'dɛɛ dli la, 'sa. A yibheli 'sasɔkpa -nyuma 'ŋɪkwali saɛ.

19 Leglizinya mia -Azii -duɔdu -gu, wa nɛɛ, wa -sa aɪn fu. Akilasɪ klaa, Plisilɪ klaa, we -yo leglizɪ -we gbelia 'wlu wa -budu zɔ, wa nɛɛ, wa -sa aɪn fu bhabha Nyumaa -Kanyɔɔ 'ŋɪ nya.

20 -Lagɔbhelia weee mia -seli, wa nɛɛ, wa -sa aɪn fu. A sisali fu, 'in a gbɪgbleli bhelia -yo bhɔlɔa 'bhisa.

21 Amiaa fɔsaweli -amɪ Pɔlv celɪa na 'dɛɛ sɔ nya.

22 Nu, nyume -ɔ Nyumaa -Kanyɔ 'ni duɔdu nani, me mi ɔ -nu nya. Malanata!*

23 Nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu ŋwana aɪn 'nyu la.

24 In -kali a 'dɛ weee ze -Zezu Klisi 'wɔ.

* 16:22 Malanataa ji -wa «-Amiaa -Kanyɔ, -in yi!», alamɔweli 'wɔ.

'Sεbhεε 'sɔnu Pɔlv 'paa Kolentı -nyıma yoo

-Lagɔnyıma -wa mıa Kolentıgbe 'wɔ, 'sεbhεε 'sɔnu -we *Pɔlv 'paa wa yoo, mɔ -wa. Pɔlv tıa -sεbhε yıa Kolentı -Lagɔnyıma, tɔlvıa yıa 'cε 'pa, 'ın tɔlvıa yıa -maa dlı 'bhıti, 'ın -maa yıa -maa 'dε -Lagɔ yoo 'nyε 'nanɔv. Wee 'sεbhεε 'sɔnu ɔ 'paa yoo, ɔ nεε -mɔv nukplε nu, ɔ dlı mεnı -we ka gbv -wa, tɔlvıa 'yıbha wa 'ka nɔ tıklı. 'In ɔ yı 'yaa cεlı -wa 'paa 'cεε gbεgbεın, ɔ 'ka ɔ 'dε gbv 'wlu -sa.

Fvsawεlı

1 -Amı *Pɔlv, ɔ -wa -Zezu *Klısu *tıetıenyɔ -Lagɔɔ dɔmagbv nya, -amı -yɔ -amıaa bheli Timotee 'sɔ, -amıa cεlıa -Lagɔɔ *leglızı mıa Kolentıgbe nukplε 'sεbhε 'wɔ, we -yɔ 'ya -Lagɔnyıma weee -wa mıa Akai -dɔdɔ -kpabhıe -gv.

2 Nu, -amıaa Dıde -Lagɔ -yɔ Nyımaa -Kanyɔ -Zezu Klısu ıwna ın 'nyu la, 'ın wa 'nyε ın 'wɔtɔvε -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo

3 -Lagɔ ɔ -wa -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısu Dıde, ɔ -wa nyazıdlı -ka -Lagɔ -yɔ -bεlv -pa -Lagɔ, -a -mıııı ɔ 'ıııı!

4 -Amıaa dlı ɔ palıa -bεlv -yɔ, -amıaa sıasıe weee 'wɔ, 'ın -wa mıa sıasıe weee lv 'plıııa, -a 'ka -maa dlı -bεlv -yɔpalıe kwεyɔmnenıı 'gbv. Sa -Lagɔ palıa -amıaa 'dεε dlı -bεlv -yɔ, 'sa.

5 Nu, sa -a sıa duun Klısu 'gbv, 'sa -bhlokpade Klısı palıa -amıaa dlı -bεlv -yɔ bhabha.

6 Nu, -a -ka sıada -mı, amıaa dlı -bεlv -yɔpalıe -yɔ amıaa gbvɔvbhvbhuee gbv -wa. 'In -Lagɔ -ka -amıaa dlı -bεlv -yɔpalı, amıaa dlı 'ka wɔtɔɔ gbv -wa, 'ın sıasıe -we 'wɔ -a mıa, a 'ka we 'wlu ɔ ladı dlıtıe nyaa gbv -wa.

7 -A dlı ın dlı 'wɔ gege, -we ka gbv -wa, -a -yı we 'jı nu, a mı -ın nya sıada, 'ın 'sa -bhlokpade -Lagɔ yıa -a -yɔ ın 'sɔɔ dlı -bεlv -yɔpalıa.

8 Bhelıan, sıasıe 'kadv -we lv -a 'plıııa -Azıı -dɔdɔ -gv, -a 'yıbha nu, a yıbheli we 'jı: we 'gba wɔlv 'wɔ, we -zılı -ın ıwe la, 'ın -a yıa -amıaa 'pɔpɔε dlı -sa.

9 We mı -ın dlı nu, tıa -a yıa, 'ın -amıaa gbvsloluee gbv -wa. -Delee -a yı 'masıεın -amıaa 'dε dlı 'wɔdlı, nu, -Lagɔ ɔ bhua tıtlınyıa 'wɔ tıtlıe lv, -a 'ka ɔ 'dεbhlogbɔɔ dlı 'wɔdlı 'gbv.

10 Nu, -Lagɔ -saa -ın sanεε -sukpa -tıtlıe kwεε, 'ın mɔ yı 'yaa -ın wee tıtlıe kwεε -saa. Cın, 'mɔ -a dıa dlı 'wɔ nu, mɔ yı 'yaa -ın we kwεε -saa.

11 'In amıa 'ya, -yɔ a yıa -ın bea -Lagɔbhıbhıe nya, -amıaa 'gbv. Nu, nyıma duun -Lagɔbhıbhıe wεlı 'gbv, -Lagɔ yıa -ın 'nanı 'wɔnva yıa, 'ın nyıma -duun yı 'yaa -Lagɔ fuo 'paa -amıaa 'gbv.

Pɔlv mı ɔ 'dε 'wvgvda

12 Gbv -we 'wɔ -a 'kaa -amıaa 'dε 'ylımanı mɔ nu, -amıaa dlı mı we dıylı nyıa nu, -amıaa nɔnɔbhı

mı -mɔwɔɔda, 'in we 'snaa 'wɔ dɔdɔgɔ -nyuma weee gbɛgbɛin, 'in we mı 'ya 'sa 'dɛbhie amıaa gbɛgbɛin, sa -Lagɔ 'yibhaa. Nu, we 'nı nyımɛɛ gbuyiloo sɔɔɔ, -Lagɔɔ 'nanu sɔɔɔ -wa.

¹³ Nu, 'sebhe -a cɛlia da ain 'wɔ, we 'nı -putu -ka, -we a zɛlia dɛ, 'in a nɔa dɛ 'wɔla, mɔ -wa. 'In in dı we dlı 'wɔ nu, -we mıa da, 'wɔ a yia we lanɔa kpɛɛn kpɛɛn.

¹⁴ A -yi -slɛɛn we 'ji -sɛɛɛ nu, -amıa mı amıaa 'ɲı -yɔmnıni nya nya. 'In 'sa -bhloo 'dɛ amıa yi 'yaa -amıaa -nɔ nya -mıa, -amıaa -Kanyɔ -Zezuu yiyizlı.

¹⁵ -We ka gbɔ -wa, in dı wee gbɔ -mıni dlı 'wɔ tɛun 'gbɔ, in 'yibha yaa in 'ka amıaa -gbɛ mni tia, 'in -Lagɔ 'ka ain 'nanu -zakpa 'sɔ 'wɔnɔ.

¹⁶ In 'yibha yaa in 'ka amıaa -gbɛ 'plıı, 'in in 'ka Masedɔanı -dɔdɔ -gɔ mni, in -ka Masedɔanı 'bhɔ, in 'ka amıaa -gbɛ luyi, 'bhie a 'ka 'mı yoo kwa, in 'ka Zudee -dɔdɔ -gɔ mni.

¹⁷ Nu, gbɔ -we in popalia in 'ka lɛnɔ, 'lee in 'nı we -gɔ 'wlukɔɔn lapɔpalu? 'In, in -ka gba gbɔ -mıni na nɔa lɛ, na 'dɛɛ dɔmagbɔ nya na nɔa we lɛ 'cɛ yi? 'In in 'ka gba -gba -bhlo 'wɔ «un», 'in «-innya» yi?

¹⁸ Nu, gbɔ -a gbaa da ain -yla, -Lagɔɔ 'dɛ -yi we 'ji sazɔnɔ sa nu, we 'nı «un» -yɔ «-innya» -a gba -gba -bhlo 'wɔ.

¹⁹ Nu, -amı klaa, Silivɛn* -yɔ Timotee klaa, -Lagɔɔ 'Yu -Zezu Klisi -ɔ ka gbɔ -a gbaa ain

-yla, ɔ 'nı «un» -yɔ «-innya». «un» ɔ -mıa 'kɔmɔɔ!

²⁰ Nu, -li weee -Lagɔ gbaa ɔ 'ka nyıma 'nyɛ, -Zezu Klisi -wa we «un», 'in ɔɔ -Zezu Klisi 'ɲı nya, gbaa -a yia «*-Amɛni!», -zugba -a mnıni -Lagɔɔ 'ɲı.

²¹ Nu, -Lagɔɔ dɛ suslolua -a -yɔ ain 'wɔ tenyi tenyii Klisi 'wɔ. 'In mɔ ɲwnaa -ain, -a 'ka ɔ lubho nɔ.

²² -Lagɔ zɔa -amıaa yibhelida ɔ 'ɲı nya, 'in ɔ yia -amıaa dlı zɔ Zuzu 'Pɔpa zɔ -amıaa pui palte 'bhisa. 'In -li ɔ zɔa la, ɔ 'ka we -ain 'nyɛ, ɔɔ Zuzu -wa we tianɔ.

²³ -Lagɔ in 'bhua 'wɔ na gbɔdayınyɔ nya, in -ka yotɔbhɔ ɔ 'bha 'mı. In 'nı 'yibha in 'ka ain sialu 'gbɔ, in 'nıa Kolenti lɔbhiti.

²⁴ -We a 'kaa dlı -gɔ zɔ, -a 'nı -gba a nɔ we lɛ -gla nya. Nu, amıaa dlızɔzɔɛ 'tɛ 'wɔ, 'in -a 'yibha -a 'ka ain -yɔɔɛ amıaa 'mɔna 'ka -gɔwɔlaylimanı.

2

¹ In nɛɛ na 'dɛ nyɛɛ, in 'nıa amıaa -gbɛ lɔbhiti, in yi amıaa dlı sumanı lɔ.

² Nu, -amı -ka amıaa dlı sumanı, nyɔɔ mnɛni ɔ 'ka na dlı namanıa? -Wa -bhloo dɛ ka dlı in sumanıa ma -wa!

³ 'Sebhe in cɛlia da ain 'wɔ, we ji -wa nu, in 'nı 'yibha in -ka amıaa -gbɛ nyini, nyıma -wa 'ka yaa na dlı namanı, 'in -maa 'ka na dlı sumanı. In dı we dlı 'wɔ nu, na 'mɔna mı a 'dɛ weee 'mɔna nya.

⁴ Cıun, dlı sulo -yɔ dlılɔɛ, we -yɔ 'mıɔ nya 'yliya 'wɔ in cɛlia zlımɛ 'sebhe -mıni ain 'wɔ. We 'nı amıaa dlı sumanıɛɛ gbɔ,

nu, sa in -kalia amiaa ze a 'ka we 'jiyibheli gbu -wa.

A ti gbvnyuu -lenonyoo -yogbu 'wu

⁵ Nu, nyime yabhlo -ka dli -sumani gbu leno, we 'ni na 'debhloo dli o sumani, nu, a 'de weee dli o sumania. -A 'na pali gbu -gu -ni, amiaa lonyima talvaa dli o sumania.

⁶ Gbu -we amiaa lonyima duun -slolua oo sanee -sokpa -nyime -momi, -moo nani sa 'yli, we -tu sa.

⁷ We 'gbu, -sleen, a ti o -yobhu 'wu, 'in a 'pa o 'kuayli, -delee o dli yi sumani bhabha, 'kua yi o 'yilawla toooo.

⁸ We 'gbu, in nee ain -yiae, a -slolu we o 'klu nu, a -kali o ze.

⁹ -We ka 'gbu in yia ain 'woceli mu nu: la in ylaa ain, in 'ka we -yoyi, -de gbu weee in mia ain -sloluda, a ka lamnazi, 'in a 'ka we 'nujwe zuu.

¹⁰ Nu, a -ka nyime yabhloo -yogbu 'woti, 'in -ami na ti 'yaa -moo -yogbu 'wu. 'In, we -ka gbuzonu -sa in ti -lu yabhloo -yogbu 'wooo, amiaa 'gbu in yia we 'woti Klisi 'yu,

¹¹ -a yi *-Saatan 'yitide we yi -ain -gogali. Nu, -amiaa 'de -yi we dli 'wonyini -gbunya.

Polv mi Tloasi

¹² Da in nynia Tloasigbe nukple, in 'ka Klisi gbuzonu gbu gba, Jejitape yia 'mi 'yoo 'nye in 'ka -mo lubho nu.

¹³ Nu, in 'ni -bha na bheli Titi ylu 'gbu, na dli ka sumani, we 'gbu in yia Tloasi -nyima weli 'pa, 'in in yia Masedvani -dudu -gu mni.

-Zezu Klisi nyea -ain tov lulue

¹⁴ 'In -a 'pa -Lago fuo, nu, mo kwaa -ain 'yli weee nya Klisi to -luluee dugba -lilie 'wu. 'In o bhua -ain 'wu -a 'ka Klisi -slolu da weee, nee 'wlu hne -we mneni la da weee.

¹⁵ Nu, -a 'wlu sa wli kaa hne -zono, -we Klisi nye -Lago. -A mi we nya, -wa -Lago 'nyea 'pove glaa, 'in -a mi 'ya we nya, -wa mnea glaa.

¹⁶ Nu, -wa mia mnea, titlie hne -we nyea nyime titlie, 'mu we -mia -maa -nu nya, 'in -wa -Lago 'nyea 'yliyogagie, 'yliyogagiee hne we -mia -maa -nu nya. Nyoo ka gbu -muni leno kua?

¹⁷ Nu, nyima -duun -talva -wa paa -Lagoweli polv, -amia 'ni wa 'bhisa -mi. -We ka gbu -wa, -Lago tiea -ain, 'in -a gbaa o weli gbuzonu sa, Klisi lubhononya 'bhisa o 'de 'yu.

3

*Wvsuslolue loluu lubhononya

¹ Wee weli -muni ji -wa nu, -amiaa 'dee 'ylimanie gwe -a di 'yaa yi? Yaayu -amiaa 'dee 'ylimaniee 'sebhie -a -slolua ain 'klu nyima talva 'bhisa yi? Yaayu 'mu -a -zlalia ain yi?

² Amiaa de -wa -amiaa 'sebhie, -we mia celida -amiaa dibhe 'wu, -we nyima weee mnenia wa 'ka yibheli, 'in wa 'ka zeli.

³ Cun, gbuzonu -wa, a mi Klisi celicelisebhie -amia 'paa yoo nya. Nu, we 'ni celida -mi 'sebhiecelinyu nya, nu, 'yliyoga -Lago Zuzu nya wa celia we.

We 'nɪ cɛlɪda -mɪ tɔkpa -boklo -falɔnya -gɔ, nyumaa dibhe 'wɔ we mɪa cɛlɪda.

⁴ Sanɛɛ 'sa -a gbaa, nɪ, -we ka gbɔ -wa, -Lagɔ -a dɪa dɪ 'wɔ, Klisu 'gbɔ.

⁵ Nɪ, -a 'a pɔpali 'wlukɔɔn la nɪ, -a mneni -lii lɛnɔe -amɪaa 'dɛ nya. -We weee ka lɛnɔe -a mnenia kwɛyɔ, -Lagɔɔ -gbɛ we bhɔa.

⁶ Nɪ, mɔ -zɛlɪa -aɪn *'wɔsuslɔlue loluu lubhonɔnya -zɔnɔ. We 'nɪa titee 'sɛbhɛɛ -gbɛ 'bhɔ, nɪ, -Lagɔɔ Zuzuu -gbɛ we bhɔa. Titee 'sɛbhɛ mɪa, 'bha we bhaa, 'in -Lagɔɔ Zuzu wlaa 'yliyɔgagɪe.

⁷⁻⁸ Wa ka tite cɛlɪ tɔkpa -boklo -falɔnya -gɔ, 'in -Lagɔɔ 'ɲɪmɲɪe san yɪa 'mni, wee bhla -bhlokpade nya. 'In *Moizu 'klɔ mɪ lɪda wee 'ɲɪmɲɪe san -mɪnɪ nyaa 'gbɔ, *Izlaɛlɪnyuma 'nɪ mneni wa 'ka ɔ yla. 'In -zugba, wee san -mɪnɪ 'plɪa we yɪa. 'In tite -we ka lubho -wa nyumaa tlɪtlɪe lɔ kwakwɪe, -mɔɔ -ka 'tla 'ɲɪmɲɪe san nya, 'in sa -Lagɔɔ Zuzuu lubhoo 'ɲɪmɲɪe san 'ka -mɪa?

⁹ Nɪ, tite -we ka lubho -wa nyumaa gbɔ 'wludɪe, -mɔɔ mɪ yeda 'ɲɪmɲɪe 'kadɔɔ san nya. Zuzu 'Pɔpa ɔ ka lubho -wa nyumaa nɔnɔe tɪklɪ -Lagɔ 'yɪ, -mɔɔ 'ɲɪmɲɪe 'kadɔɔ san yɪa -bha 'wɔzia.

¹⁰ -A mneni -a 'ka gba nɪ, 'ɲɪmɲɪe ka san lɪa zɪmɛ, we 'nɪ 'maslɛɛn -lu yabhlogbɔɔ nya -mɪ dɛslɛɛn 'ɲɪmɲɪe 'yɪ, -mɔɔ 'ylɪlo -zɪ we 'wɔɔ 'gbɔ.

¹¹ We -ka nɪ, -lu -we 'kaa 'plɪ, we ka 'ɲɪmɲɪe 'kadɔ 'yɪ, -zugba -lu -we mɪa la 'yɪ weee

nyaa 'ɲɪmɲɪe 'kadɔ 'yɪ, we -zɪ we.

¹² Nɪ, -a dɪ sa -sɔkpa gbɔ dɪ 'wɔɔ 'gbɔ, -amɪaa dɪ 'tɛ 'wɔ gege.

¹³ Moizu, ɔ zizea ɔ 'klɔ 'wɔ 'naa nya, 'ɲɪmɲɪe 'kadɔ -we -wa 'plɪplɪ -lu, Izlaɛlɪnyuma yɪ we labhɔbhɔe -yɔyɪ ɔ 'klɔɔɔ 'gbɔ, -amɪa 'nɪ -mɔɔ 'bhɪsa -mɪ.

¹⁴ Nɪ, wa 'ylimnee 'e 'nɔ gbɔ 'wɔla. 'In we 'ka -zɛɛn yɪ, wa -ka *'wɔsuslɔlue sɔaa 'sɛbhɛ zɛlɪda -mɪ, wa 'ylimnee mɪ 'wɔwɛlɪda wee 'naa -bhloɔ 'dɛ nya. Nyumɛ ɔ -ka ɔ 'dɛ Klisu yoo 'nyɛ, 'in wee 'naa bhɔa la.

¹⁵ Nɪ, -zɛɛn 'ya, wa -ka Moizu 'sɛbhɛnya zɛlɪda -mɪ -bhloɔ 'dɛ, wee 'naa wɛlɪa wa dɪ 'wɔ.

¹⁶ Nɪ, nyumɛ ɔ -ka Nyumaa -Kanyɔɔ gbɛgbɛɪn 'bhɪti, wee 'naa ka -bha 'bhɔ.

¹⁷ Nɪ, «Nyumaa -Kanyɔɔ» wa gbaa da, we jɪ -wa -selɪɛ, «-Lagɔɔ Zuzu», 'in da -Lagɔɔ Zuzu -ka -mɪ, 'dɛɛ -yɪla -mɪmɪe mɪ -bha.

¹⁸ Nɪ, 'naa 'nɪ 'maslɛɛn -a 'dɛ weee 'klɔ 'wɔwɛlɪda -mɪ, Nyumaa -Kanyɔɔ 'ɲɪmɲɪe -a mɪa -slɔluda -vlɪgnɪ 'wɔ 'bhɪsa. Nɪ, Nyumaa -Kanyɔɔ ɔ -wa Zuzu, ɔ ka -aɪn 'bhɪti, 'in -a 'ka ɔ 'wɔwɛlɔ -zɛ, 'in -a 'ka 'ɲɪmɲɪe yabhlo 'wɔplɪlɪ 'bhɪe, -a 'ka 'ɲɪmɲɪe 'kadɔ 'wɔ plɪ 'ya. Nɪ, lubho -we Nyumaa -Kanyɔɔ nɔa, mɔ mɪa dɛ.

4

Mamɛ -nyidanyaa nɔkplɛɛ 'ɲɪmɲɪlɪ

¹ Nyazɪdɪ nya -Lagɔ 'nyɛa -aɪn lubho -mɪnɪ, we 'gbɔ 'kɔa

'nı -aın 'ylilawlada -mı we nıda.

² Nıı, 'wiemıgbınya -yɔ zıbhahıgbınya mıa, -amıa ka -mıınyıa kwnεε -sa. -A'a nı -dawlıgbı ıε, 'ın -a'a 'bhıti -Lagɔweli saputu sa. Nıı, -Lagɔgbı -a gbaa sazınu sa, 'ın -a gıa la, we 'ka nyıma weee dlı dıdınamanı -Lagɔ 'yu.

³ -Lagɔgbı -a gbaa, we -ka nıı, we mı zızedı nyıma tıba -yla, -zugba, -wa mıa mnımno -yloogbı, ma -yla we mıa zızedı.

⁴ Wa'a ηwnı -Lagɔ gbı -yɔ, -we ka gbı -wa, dıdı -mını -gıı -lagɔ 'nyuu ka wa 'ylimnee 'ııı. Klısı ɔ -wa -Lagɔ 'debhıee 'wıwıı, ɔ 'ηınumınee san -Lagɔgbı mnenıa la, 'mı wee -lagɔ -mını kılba 'yoo, wa yı we -yɔyı 'gbı.

⁵ Nıı, -a -ka -Lagɔgbı gbada -mı, -a'a gba -amıaa 'deε gbı, Nyımaa -Kanyɔ -Zeu Klısı gbı -a gbaa. 'In we -ka -amıa, -a mı amıaa lubhınyıa nya -Zeuu 'gbı.

⁶ -Lagɔ ɔ gbaa: «Nıı, zlı lı nıkpıse nyıdı!» mı lıı 'yaa ɔ zlı -amıaa dlı zı, 'ın ɔ 'ka -aın ɔ 'ηınumınee san yıbhıelıe 'nyε. Wee san lıa Klısı 'kılı.

⁷ -Amıa mıa mameε -nyıdanyıa 'bhısa, weε 'ηınumıdu ka -aın 'wıladılı. 'In wa 'ka we -yɔyı nıı, weε 'tıte 'kadı -mını -Lagɔ -gbe we bhıa, we 'nıa -amıanıı -gbe 'bhı.

⁸ Wa ka -aın 'tuntıu -amıaa sıalıe nya sɔ weε lı, 'ın wa 'nı -aın lawlılı. -Amıaa dlı -su, 'ın 'kua 'nı -aın 'ylılawla.

⁹ Klıye 'wı wa paa -aın, 'ın -Lagɔ 'nı -aın sılı lapalılı. Wa

ka -aın dıdı lablıı, 'ın wa 'nı -aın lasa.

¹⁰ Nıı, 'ylı weεe nya -a bhıa -Zeuu tıtlıe 'wı -amıaa ku zı, 'ın ɔ 'yılıyɔgagıe 'ka 'ya we 'de -slolu -amıaa ku zıı 'gbı.

¹¹ Nıı, -a -ga 'yılıyɔ, 'ın -a mıa 'ylı weεe nya tıtlıe ηweε -Zeuu 'gbı, 'ın ɔ 'yılıyɔgagıe 'ka 'ya we 'de -slolu -amıaa tıtlı ku 'wı.

¹² Sanεε 'sa tıtlıe nıa -amıa 'wı lubho, 'ın 'yılıyɔgagıe 'ka lubho nı amıa 'wı.

¹³ Dlızıve -we ka daa * -Lagɔεbhε gbaa:

«In ka dlı zı, we 'gbı ın yıa gba.»

'In -amıa 'ya, weε dlızıve -bhlokpadee nya, -amıa ka dlı zı, 'ın we 'gbı -a gbaa.

¹⁴ Nıı, -a -yı we 'jıε, -Lagɔ ɔ 'bhıa Nyımaa -Kanyɔ -Zeuu 'wı tıtlınyıa lı, mı yı 'yaa -amıa 'wıbhıa tıtlıe lı -Zeuu nya, 'ın ɔ 'ka -amıa -yɔ amıa 'sɔ ɔ 'de 'kılıwelelı.

¹⁵ Nıı, gbı weεe -mını -ka -aın ylıda -mı, amıaa zııınyı gbı -wa, 'ın -Lagɔ 'nanı 'ka nyıma duun 'wılamnıe. A 'ka 'ylı weεe nya 'wızumanı ɔ fuopapıe nya, 'ın we 'ka -Lagɔ 'ηıı -mını.

-A nı dlızıve 'wı

¹⁶ We 'deε 'gbı, 'kua'a wla ıı -amıa 'ylıla. -Amıaa dıdı -gı ku -ka labhıda -mı -se -seoo, -zugba, sa zlı zııa, -amıaa -Lagɔsu zε 'lululu.

¹⁷ Cıı, -amıaa desıeeın sıasıe 'nı 'wıwıı, 'ın we'e -gwıε. Nıı, -Lagɔ 'ηınumıe 'kadı 'nıa bhıloluda -ka, 'mı we mızıa la -aın -yla. 'In weε 'ηınumıe -mını 'ylı bhıbha we -zı -amıaa sıasıe 'wı.

18 Nu, -amıa'a yla -lu -we nyıma yia -yɔ. -We wa'a 'yia -yɔ, 'mɔ -amıa ylaa. -We wa yia -yɔ, we'e -gwɛ, 'ın -we wa'a 'yia -yɔ, -mɔ -gwɛgwɛ 'nı bhloluda -ka.

5

1 -A -yi we 'ji nu, -amıaa ku mı *naabudu 'bhisa dɔdɔ -gɔ. We -ka labhu, -Lagɔ ka -ain -budu cɛli yali, wee -budu 'na 'ka labhu, 'ın nyıma 'nı we lɛnɔ wa sɔ nya.

2 'In -slɛn, -a mı kluda -a 'ka -amıaa dɔdɔ -gɔ -ku -mını 'wɔ 'tla, nu, -a 'yibha -kpɔ -a 'ka yali -budu zɔ pla.

3 Nu, wee yali -budu -mını -ka -ain -gɔ -mı, -Lagɔ 'na 'ka -ain kpanɔ nya ylı.

4 Cın, -a -ka dɔdɔ -gɔ -ku -mını 'wɔgwɛda -mı, klu -a klua nɛɛ 'gba 'kadɔ zɔ -a mı. We 'nı nu, 'yibha -a 'yibha -a 'ka -amıaa dɔdɔ -gɔ -ku -mını 'wɔ 'tla. Nu, -a 'yibha -a 'ka yali ku 'wɔpla -bana 'bhisa, 'ın 'yliyɔgagie 'ka tlıthe mna.

5 Nu, -Lagɔɔ 'dɛgbolu -saa -bha -ain, -a 'ka sa 'bhiti. 'In mɔ 'nyɛa -ain ɔ Zuzu, zɔzɔnɔnya ɔ 'kaa -ain 'nyɛ we tianɔ nya.

6 Nu, -amıaa dlı 'tɛ 'wɔ bhabha 'kɔmɔɔ, 'ın -a -yi we 'ji nu, -a -ka dɔdɔ -gɔ -ku -mını 'wɔ -mı, -zugba -a -tlɔɔ Nyımaa -Kanyɔ -yɔla.

7 Nu, dlızɔzɔɛ sɔɔ -a nɔa, -a'a nɔ -lu -a yia -yɔɔ sɔɔ.

8 Nu, -amıaa dlı 'tɛ 'wɔ bhabha, 'ın -a 'yibha sazɔnɔ sa nu, -a 'ka dɔdɔ -gɔ -ku -mını 'wɔ 'tla, 'ın -a 'ka Nyımaa -Kanyɔ kwesi ladıla mni.

9 We 'gbɔ, -a 'ka ku -mını 'wɔ 'tlaoo, -a 'ka we 'wɔ -tɔoo, -a

'yibha -a 'ka Nyımaa -Kanyɔ dɔdɔnamanı tia.

10 Nu, -a 'dɛ weee yia Klisi 'yu 'tlaa ɔ 'ka -amıaa -yɔgbɔ 'wɔbhu. 'In ɔ -ka -mı, da -mɔɔ -gaa 'yliyɔ dɔdɔ -gɔ, -we -mɔɔ nɔa ɛ, -de we zɔzɔnɔɔ, -de we 'nyuuu, -mɔɔ 'ka 'pɛnıe 'yı -mɔɔ sɔɔ.

-Lagɔ ka ɔ -yɔ -ain
'wɔsuslolu Klisi -gɔ

11 Nu, -we -wa Nyımaa -Kanyɔɔ sɔsɔɛ, -a -yi we 'ji, 'ın -a yia 'kɛ -a 'ka nyıma lu. -Lagɔ -yi -ain kpɛɛn kpɛɛn, 'ın ın dı we dlı 'wɔ 'ya nu, amıa -yi 'mı kpɛɛn kpɛɛn.

12 -A 'nı -amıaa 'dɛɛ gbɔ lolu gbaa yi ain -yla. Nu, -a 'yibha -a 'ka ain 'yoo 'nyɛ, 'ın a 'ka amıaa 'dɛ 'ylimanı -amıaa 'gbɔ. 'In -wa 'ylimanıa wa 'dɛ gbɔnya wa yia -yɔ 'wɔ, -we 'nia dlızɔgbɔ nya -mı, a 'ka we 'bıgɔpalı sayibheli wa -yla.

13 We -ka nu, -a mı -gɔwɔtɔnya nya, -Lagɔ -yla -wa, 'ın -a -ka 'wɔlugɔcian nya -mı, -zugba amıa -yla -wa.

14 Nu, Klisi -amıaa zɛkale ka -ain nɔwɛlazili, -amıa -yi we 'ji nu, nyıme -bhlogbɔɔ ka tlı nyıma weee 'gbɔ. We 'gbɔ nyıma weee ka tlı.

15 Nu, ɔ ka tlı nyıma weee 'gbɔ, 'ın -wa -gaa 'yliyɔ, -maa 'nı 'masɛɛn 'yliyɔga -maa 'dɛ -yla, nu, Klisi ɔ tlıa, 'ın ɔ yia 'wɔsɔ tlıtɔnya lɔ wa 'gbɔ, mɔ -yla wa -gaa 'yliyɔ.

16 We 'gbɔ -a'a 'bhu 'masɛɛn nyıme yabhlogbɔɔ 'wɔ dɔdɔgɔ -nyımaa sɔɔ. 'In zlıme -a ka Klisi 'wɔbhu dɔdɔgɔ -nyımaa sɔɔ, -slɛn -a 'na 'ka ɔ 'wɔbhu -mɔɔ sɔɔ.

17 Nyıme -ka Klisi 'wv -mı, ɔ ka nyıme lolu -ze. Gbv 'cinnya ka 'pli, gbu weee ka gbu lolu -ze.

18 -Lagɔ ɔ suslolua -a -yɔ ɔ 'de 'wv Klisi -gv, ɔ -gbɛ gbɔnya -mını bhua. 'In mɔ 'nyea -ain ɔ 'de -yɔ nyıma 'sɔɔ 'wɔsuslolu -lubho.

19 Nu, Klisi 'wv -Lagɔ 'plıha, 'in ɔ mıa ɔ 'de -yɔ dɔdɔgv -nyıma 'sɔ 'wɔsusloluda. ɔ 'nı wa gbɔnyuu yla. 'In ɔ yia -ain ɔ 'de -yɔ nyıma 'sɔɔ 'wɔsuslolue weli gbanya 'wɔnɔ.

20 Nu, Klisi 'ɲı nyı -a bhua weli 'wv, nɛɛ -Lagɔɔ de mı ain lada -amıaa ɲwe nya: amıa -a bhuhoea Klisi 'ɲı nyı, a ɲwnu a -yɔ -Lagɔ 'sɔɔ 'wɔsuslolue gbu -yɔ.

21 Klisi 'nı gbɔnyuu yabhlogbɔɔ lenv, 'in -Lagɔ yia -amıaa gbɔnyuuu 'gba ɔ 'wlu dı, 'in -a 'ka ɔ 'wv nyıma tikli -ze -Lagɔ 'yu.

6

1 -Amıa -yɔ -Lagɔ sɔ nva lubho dabɔdɔv 'gbv, -a zva ain 'dı nu, 'nanı a 'yia -Lagɔ kwɛɛ, a 'na -nyumonu we la -nı.

2 Nu, -Lagɔ nɛɛ:

«Bhla -we nya in mıa 'nanı nɔda,

in ka -mı yukwli pɔlv.

Gbɔwɔbhv bhla,

in ka -na -wawɔyi.»

Nu, -Lagɔɔ 'nanı -yɔɲwnu bhla nı -sɛɛn. 'In 'yli -we nya nyıme 'kaa gbu 'wɔbhv, mɔ nı.

3 -A 'nı 'yibha -a 'ka nyıme yabhlogbɔɔɔ mnɔmnɔgbv lenv gbu yabhlogbɔɔ 'wv, wa yi -Lagɔɔ lubho -a mıa nɔdaa da gbɔnyuu gba.

4 'In gbu weee 'wv, -a slolua we nu, -a mı -Lagɔɔ lubhonɔnyaa 'degbolu nya. Sanɛɛ 'sa -a dıha laylagbu -duun nı 'wlu zɔ la dıtıe nya: sıaste klaa, gbɔnyuu -amıaa ylıyie -yɔ -amıaa lawlalıgbɔnya klaa,

5 -amıaa bhıtıe klaa, -amıaa -kaslv 'wɔpapıe klaa, nyımaa -zlo yia -ain -yɔwɔsɔlv, -a yia libho 'tıte nɔ, 'in wa yia -ain 'ylaakple -gueli, wa yia -ain ɲwɔ 'bhali.

6 -Slolu -a slolua we nu, -a mı -Lagɔɔ lubhonɔnya nya, -amıaa -mɔwlvwlvɛ klaa, -amıaa -Lagɔgbv yilo klaa, -amıaa dıtıe klaa, -amıaa zɔzɔnɔv lenve klaaa sɔlv. 'In Zuzu 'Pɔpaa lenvgbv -yɔ -amıaa nyımeɛ zekalıdı tikli klaa,

7 gbvzɔnɔv gbagbıe -yɔ -Lagɔɔ 'tıteɛ sɔlv. Nu, -we mıa tikli -Lagɔ 'yılıya 'wv, 'mɔ -a bhua 'wv -amıaa tɔgv -lı -yɔ -amıaa -gɔladolu -lı nya.

8 Wa -ka -ain 'ɲnıkwalıda -mı, 'in wa bhali 'yaa -ain zɔ. Wa -ka -amıaa daa gbɔnyuu gbada -mı, -zugba wa gba 'yaa -amıaa daa gbvzɔnɔ, wa yi -ain yocian 'bhısa, 'in -zugba gbvzɔnɔ -a mıa gbada.

9 'Wv wa bhua -ain nɛɛ wa 'nı -ain -yi, 'in -zugba wa 'de weee -yi -ain kpɛɛn kpɛɛn. 'Wv wa bhua -ain nɛɛ nyıma mı tlıda, 'in -zugba -a -ga 'yılıyɔ sazɔnɔ sa. -Kaslv 'wv wa paa -ain, 'in wa'a 'bha -ain.

10 -Amıaa dı wa sumanıa, -zugba -amıaa dı mı 'mɔna 'wv 'yılı weee nya. Wamıa dı, bobabhanya -a -mıa, -zugba

-a pa nyuma duun 'ηnimnie
-gu. Wamia dlu, -a 'ni -lu
yabhlogbɔɔ -ka, -zugba -a ka -
lu weee gbuzɔnu sa.

¹¹ -Amiaa 'talea Kolenti -
nyuma, -a ka ain -yla gbuzɔnu
gba, 'in -a yia dli 'wɔkali
'kadɔv ain -yla.

¹² -A 'ni -amiaa dli 'wɔkla
ain -yla, amia klaa amiaa dli
'wɔ -amiaa gbεgbεin.

¹³ Nu, gbu na gbaa ain -yla
nεε na 'yua a -mi, a nu -amia
'bhisa, a -kali amiaa dli 'wɔ
'kadɔv -ain -yla!

A vla gbonyuu gwe

¹⁴ Nyuma -wa'a ηwnua -
Lagɔɔ gbu -yɔ, a -yɔ wa 'na
suslolu 'wɔ, 'in a 'ka wa nya
lubho nu dabɔɔv -ni. 'Lee, -we
mia tiklu mneni we -yɔ -we -
nyuayli 'ka 'wɔsuslolu? 'In
sa zli mneni we -yɔ nikpise
'ka 'wɔsuslolu?

¹⁵ Sa Klisi mneni ɔ 'ka
Kuzu nya weli -bhlo -ka?
'In sa -Lagɔnyume mneni ɔ -yɔ
-ɔ'ɔ ηwnua -Lagɔɔ gbu -yɔ 'ka
-lu 'wɔgbɔva?

¹⁶ Lεε -lu -gu -Lagɔɔ -budu -
yɔ yoyolagɔ 'ka weli -bhlo -ka?
Nu, 'yliyaga -Lagɔɔ -budu -a -
mia, -Lagɔɔ 'dε nεε saε:

«La na -yɔ wa yia -dia,
'in nɔa na -yɔ wa yia,
wa -Lagɔ na yia -zεa,
'in wa 'ka na nyuma -zε.»

¹⁷ We 'gbu, Jejitaε nεε:
«A 'bhv waa nyuma ni nyidi,
'in a vla wa gwe 'pipi.
A 'na zili pɔinkalu kwe -ni,
'in amiaa 'lakpasu -ami
na yia kpa.»

¹⁸ -Lagɔεbhε nεε 'yae:
«'Tite weee -Kanyɔ nεε:

«Amiaa Dide na yia -zεa,
'in amia 'ka na nɔkpasuyua
-yɔ na 'ηwniyua -zε.» »

7

¹ Nu, -we weee -Lagɔ gbaa
ɔ 'ka wla, na jijli -talea, we
nanu 'yli -amiaa -nu nya. We
'gbu, -we plaha ku -yɔ dli pɔin,
-a 'bhv we 'bi, 'in -a gu la, -
a 'ka -mɔwlv 'wlalaa, -Lagɔɔ
'nɔηwεzɔvε nya.

Pɔlvv 'mɔna

² Nu, a 'nyε -ain 'bi amiaa dli
zɔ, -a 'ni nyime yabhlogbɔɔ -
yla gbonyuu lεnv, -a 'ni nyime
yabhlogbɔɔɔ 'wlu -nyumɔ, 'in -
a 'ni nyime yabhlogbɔɔ 'wluli.

³ We 'ni amiaa gbɔv
'wluɔɔdiee 'gbu na gba 'sa. Nu,
in ka we gba pepe, we yi tɔtɔie
-zεɔɔ, we yi 'yliyɔgagie -zεɔɔ,
amiaa gbu -su 'wɔ -amiaa dli
zɔ.

⁴ In di ain dli 'wɔ bhabha,
amiaa 'gbu na ylimania na 'dε.
Nu, -amiaa laylagbu weee 'wɔ,
in ka 'kɔayli gege, 'in 'mɔna
mia 'mi yeda.

⁵ Nu, da -a nynia
Masedvani, -a 'ni nyape -bhla
yabhlogbɔɔ 'yi. -A ka siasiε
'wlvbhu sɔ weee lv, nyuma
dili -ain -gɔlv, 'in nyanɔ mia
-amiaa dli zɔ.

⁶ Nu, -wa 'kɔa wlaa 'ylila, -
Lagɔ -ɔ paa wa 'kɔayli, ɔ ka
-amia 'kɔayli 'pa, Titu yiyie
nya.

⁷ We 'ni Titu yiyiee 'dεkpva
'pa -ain 'kɔayli, nu, sa a 'paa
ɔ 'dε 'kɔayli, ɔ ka -mɔv lvdi -
ain -salu. 'In sa a 'yibhaa a 'ka
'mi 'yi lv klaa, amiaa dli sulo
klaa, 'in sa a mia lamnazida a

* 6:15 Glεkweli nεε: Belial.

'ka 'mɪ lɔpa, ɔ ka we gba -aɪn -yla. We 'gbɔ, na 'mɔna yia -gɔwɔlaylimanɪ.

⁸ Nɪ, 'dɛbhie, 'sɛbhɛ in cɛliɑ aɪn 'wɔ, we nɔkplɑ gbɔ ka amiaa dli sumanɪ, in 'nɪ -mɔv 'gbɔ dliɔda -mɪ -slɛɛn. Da in 'yia we -yɔ nɪ, wee 'sɛbhɛ -minu nɔkplɑ gbɔ ka amiaa dli sumanɪ bhla yabhlo nya, -bha in lɔɑ dli.

⁹ Nɪ, -slɛɛn, in mɪ 'mɔna 'wɔ, we 'nɪ amiaa dli in sumanɪ gbɔ, -we ka gbɔ -wa, amiaa dli sulo -minɪ ka amiaa dli 'bhiti. Nɪ, -Lagɔɔ dɛ 'yibhaa amiaa dli sulo -minɪ, -amɪɑ 'nɪ aɪn gbɔnyuu yabhlogbɔɔ -yla lɛv.

¹⁰ Nɪ, dli sulo -we bhva -Lagɔɔ sɔlv, nyimɛɛ dli we bhitiɑ, 'in we kwaa nyimɛ 'pɔpɔvɛ lv, nyimɛ'ɛ lv dli -mɔv 'gbɔ. 'In dli sulo -we -wa dɔdɔ -gɔv dli sulo, nyimɛ -mɔv kwaa tlitlie lv.

¹¹ Amiaa dli sulo -we -wa -Lagɔɔ dɔmagbɔ, a yla -slɛɛn we lɛvɔgbɔ: 'saa amiaa kwɛlapulɔv, gbɔlɛvɛ 'wɔ! 'Saa amiaa zukpa -wlawhie! 'Saa amiaa dli vɛ! 'Saa amiaa gbɔnyuu lɛvɛvɛ kwɛɛ nyanɔnɔvɛ! 'Saa na 'yiyie 'tɔ aɪn -yɔ! 'Saa amiaa -gɔladolue! 'Saa amiaa sulo gbɔnyuu -lɛnɔnyɔɔ -kaslv 'wɔpapie nya! A ka we -slɔlu sɔ weev lv nɪ, a 'nɪ gbɔ -minu 'ji -yi.

¹² Nɪ, 'sɛbhɛ in cɛliɑ da aɪn 'wɔ, ɔ nɔv gbɔnyuu lɛ, in 'nɪ ɔ 'gbɔ we cɛli, 'in ɔ -yla wa nɔv gbɔnyuu lɛ, in 'nɪ -mɔɔ 'gbɔ we cɛli. In 'yibha in 'ka we aɪn 'kɔslɔlu -Lagɔ 'yu nɪ, amiaa dli mɪ -aɪn -gɔv gege.

¹³ We 'dɛɛ 'gbɔ, amiaa gbɔv lɛvɛ ka -amiaa dli lapalɪ.

Wee dli lapalie -minɪ -gɔ, -a ka 'ya 'mɔna 'kadɔ li, da -a 'yia Titu 'mɔna -lilie -yɔ, a 'dɛ weev ɔ nyanɔɔ dli -sasiev 'gbɔ.

¹⁴ Nɪ, in ka na 'dɛ 'ylimanɪ amiaa 'gbɔ Titu 'yu, 'in a 'nɪ 'mɪ zɔbhali. Sa -bhloo 'dɛ -a gbɑɑ gbɔzɔnɔv aɪn -yla, 'sa -bhloo 'dɛ amiaa 'ɲnɪ -zɔnɔv -a gbɑɑ Titu 'yu, we yia gbɔzɔnɔv -zɛ.

¹⁵ Nɪ, sa a 'dɛ weev zɔv Titu 'nɔɲwɛ, 'in a yia ɔ 'lakpasu kpa, nyanɔ -yɔ -yɔtlitlie nya, we ka amiaa zɛkalie -gɔwɔlaylimanɪ ɔ dli zɔ.

¹⁶ Nɪ, in mneni in 'ka aɪn dli 'wɔdɪ gbɔ weev 'wɔv 'gbɔ, 'mɔna mɪ na dli zɔ!

8

'Gwɛzi wa -saa bhabha wa 'ka *-Zeluzalemɔv leglizinya 'nye

¹ Bheliaɪn, 'nanɪ -we -Lagɔ nɔv Masedvanu leglizinya 'wɔ, -a 'yibha -a 'ka we 'dɪ aɪn -salɪ.

² Siasie duun ka -mɔɔ -Lagɔnyuma yli. 'In wa 'mɔna 'yiligɔwɔlaa 'gbɔ, wa yia nyima -li 'nye bhabha, -zugba bɔba zalv mɪ wa 'bhada.

³ Nɪ, sa waa -Lagɔnyuma mnenia wa 'ka wla, wa ka 'sa wla, 'in wa yia we -gɔzi, wa 'dɛɛ dli da. 'In in mɪ we dayinyɔ nya.

⁴ Nɪ, wa ka -amiaa zukpapalie ɲwɛ -yɔkpali, 'in -a 'ka wa 'yoo 'nye, -li -Lagɔnyuma mia *-Zeluzalemɔv -Lagɔnyuma 'nyɛda 'nanɪ nya, wa 'ka wa -nɔv we lɔpalɪ.

5 Sa we mi yaa -amia dlu nu, 'sa wa yi wlaa, wa ka -muv -guzi. Tia wa ka wa 'de Jejitape yoo 'nye, 'in -muv 'bigu, wa yi 'yaa wa 'de -amia yoo 'nye -Lagoo dlu da.

6 We 'gbu, -a yia Titu 'kwayli 'pa nu, lubho -zovu ka gwe o dia amiaa -gbe, o mni o 'ka we 'wlubha 'nanuv.

7 Nu, a mi 'hnumnunya nya so weee lu: dlizuvu 'wu, gbada, -Lagoo -lii yilo 'wu, -guladolue 'nia bhloluda -ka -Lagoyloogbu, we -yo -amiaa zekalidi a kaa 'wu. We 'gbu, wee -li -mni glaa, a -slolu amiaa 'de 'nanician nya 'ya bhabha.

8 Nu, we 'ni tite yabhlo in pali ain -yla: in -ka ain -yla -Lagonyuma tobaa -guladolu gbu gbada -mi -Lagoyloogbu, in 'yibha amiaa zekalidi mia, a wleli -mo we gbuzovu sa.

9 Nu, a -yi -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'nani. Mo -wa zlume 'hnumninyo, o ka o 'de bobabhanyo 'wuv amiaa 'gbu, 'in o 'ka ain 'hnumnunya -zeli o boba 'wu.

10 Nu, 'di na zva ain gbu -mni 'wu, we nani 'yli amiaa -nu nya, -we ka gwe a dia tia -zu 'wu, a -yo we lenve mni. 'In amia -gaa 'yu -Zeluzalemuv -Lagonyumaa 'wusatie nya, 'in we 'ni -muv -bhlogbo -tulu, 'in amia 'yibhaa a 'ka wa 'wusa tia.

11 We 'gbu, -sleen, dli -zovu -we nya a dia we gwe, a 'bha 'sa we 'wlu, amiaa 'yiyiluu solv.

12 Nu, nyime -ka -Lago -lu 'nye dli -zovu nya, we gbu -Lago hwnua -yo, -we nyime kaa

we gbu -Lago kaa, -we nyime 'nia -ka -Lago 'ni -muv gbu -ka.

13 In 'ni -gba nu, a ti amiaa 'de boba 'wu, nyuma toba -yobebie nya. -Innya, in nee: a mneni 'wu -lu -yida.

14 Da a kaa da -lu kwee duun, -wa 'nia -lu -ka, a be wa -yo. 'Bhie, zli amia 'ni -lu -ka, wamia -ka -lu duun -ka, wa mneni wa 'ka ain -yobe. Sanee 'sa a 'kaa 'womneni 'yiyilu 'wu.

15 We mi 'sa celida -Lagosebhe 'wue:

«Nyime -o 'bhua -lu la duun,
we 'ni o hwelazili,
'in -o 'bhua -lu la -se,
we'e bo -mo kwee.»

Titu -yo -Lagonyuma toba mnia Kolenti

16 -Lago na paa fuo! In 'yibha in 'ka ain 'wusa bhabha, 'in mu -bhlokpade -Lago zva Titu dli zo.

17 Nu, amiaa -gbe -mnumnie -a 'yibhalia Titu o ka we -yohwuu. 'In -yotitie nya 'ya, o 'de 'yibha o 'ka amiaa -gbe mni.

18 Nu, Titu -yo -amiaa -Lagobheli yabhlo, -o leglizit weee kwalia 'hni o -Lagobbu gbabie -yo, 'ma -a tiea.

19 Nu, we 'ni bhia, 'mo leglizinya -saa -bha, -a -yo o 'ka no wee lubho -zovu -mni nuda. 'In wee lubho -a nua Nyumaa -Kanyoo 'hnumnie -yo -amiaa dli -zovuv sloluee 'gbu.

20 Nu, 'gwazi 'kadu wa 'nyea -ain yoo, 'kli -a yia, 'in -a kpaa we 'nanuv, -delee wa yi -ain 'hni we 'gbu.

21 Nu, 'kli -a yia, 'in gbu nania 'yli Nyumaa -Kanyo 'yu,

we -yɔ 'ya nyuma 'yu, -a 'ka we lenu.

22 Nu, -a ka wa -yɔ -amıaa bheli tie. -A ka ɔ layla gbu duun 'wɔ, 'in 'kɔmɔɔ ɔ slolua we nu, ɔ -gɔ mɪ ladoluda. Nu, -slɛɛn ɔ -gɔ mɪ 'ya ladoluda bhabha, -we ka gbu -wa, ɔ ka aın dli 'wɔdɪ 'kadɔv.

23 We -ka Titi, na nɔnɔnyɔ -wa, 'in dabɔdɔ ɔ -yɔ 'mɪ 'sɔ nva lubho amıaa -gbɛ. We -ka bhelia -tɔlva -wa -yɔ ɔ nɔa, leglizinya tiea -maa. Klisu 'ɲɪmmnɪngbu wa nva lɛ.

24 A -slolu we leglizinya 'klɔ nu, a -kali nyuma -manu zɛ sazɔnu sa. Leglizinya 'ka we 'jiyibheli nu, -a ka zukpa -a 'ka -amıaa 'dɛ 'ylimanı amıaa 'gbɔ.

9

-ɔ wlaa 'mɔna nya, -Lagɔ -kali ɔ zɛ

1 Nu, -Zeluzalemɔɔ -Lagɔnyımaa -yɔbɛgwɛzi wa -saa, wa 'ka we wa kwa, in 'ka aın 'wɔcɛli -mɔv 'gbɔ, we mɪ gbɔkpɔva nya.

2 In -yi amıaa dli -zɔnu, wee gbɔ -mɪnɪ 'wɔ. 'In in yia na 'dɛ 'ylimanı amıaa 'gbɔ, Masedvanı -nyuma 'yu. In nɛɛ wa -ylae: «Akai -dɔdɔ -gɔv -Lagɔnyıma ka lamnazi, wa 'ka wee -yɔbɛgwɛzi wla tia -zɔ 'wɔ.» 'In amıaa kwɛlapuloe ka wa lɔnyıma duun 'kɔayli 'pa.

3 Bhelia -manı na tiea amıaa -gbɛ, -delee, 'ɲnɪ -a kwalia aın gbu -mɪnɪ 'wɔ, we yi yo -zɛ. In 'yibha sa in gbaa we, a mnazi 'sa amıaa 'dɛ la sazɔnu sa.

4 We -ka nu, Masedvanı -nyuma -yɔ 'mɪ ka amıaa -gbɛ

mnı, 'in wa 'nɪ aın lamnazıda yli, -amıa -wa dia aın dli 'wɔ, -amıaa zɔ -wa. In 'nıa amıanɔv zɔv gbɔ gba.

5 In ka we -yɔyi nu, we nanı 'yli, in 'ka bhelia nɪ -yɔbhuhhoe, 'in wa 'ka 'mɪ 'yu-galı amıaa -gbɛ. 'In 'nanıdu a -saa, -we ka wɛli a wlaa, wa 'ka we 'wluɔɔgwlaı. 'In bhla in 'ka amıaa -gbɛ nyni, -zugba we mɪ lamnazıda. 'In wa 'ka we -yɔyi nu, dli -zɔnu nya a wlaa, we 'nɪ dli sulo nya.

6 A yibheli we 'ji nu: -ɔ -ka gbɔ 'kienyi, 'kienyi ɔ dia, 'in ɔ -ka gbɔ duun, duun ɔ dia.

7 -ɔ -ka -mɪ, sa ɔ pɔpalia dli zɔ la, ɔ wla 'sa. We 'na -zɛli dliɔvɛ -yɔ -gla -nɪ. Nu, -ɔ wlaa 'mɔna nya, -Lagɔ -kali ɔ zɛ.

8 Nu, -Lagɔ ka we se ɔ 'ka aın zɔzɔnuv 'yli -bhlo -bhlo duun 'nyɛ. 'In -we a 'yibhaa -Lagɔɔ dɔmagbɔ nya, a 'ka we 'yɪ bhla weee nya, a -ka amıaa 'dɛɛ -yɔgbɔ -bhıa, 'in -we -ka latɔ aın kwɛɛ, a 'ka -mɔv nya gbɔzɔnuv -gbɔ weee lenu.

9 We mɪ 'sa cɛlıda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔv:

«-Lagɔɔ 'nanı 'yligɔwɔla bhabha,

'in ɔ nyɛa bobabhanya -li.

ɔ tıklımııııe mɪ la -zɔ weee nya.»

10 -Lagɔ -ɔ nyɛa -luglɔnyɔ -luu 'ya, 'in ɔ nyɛa ɔ 'floo ɔ 'kaa li, mɔ yia aın -luu 'ya a 'yibhaa 'nyɛa. Nu, ɔ -ka we 'wɔzumanı, 'in ɔ 'ka we mini. Sanɛɛ 'sa amıaa tıklımııııe lenugbɔ yia -gɔwɔlaylimanıa.

11 Nu, 'ɲɪmmnınyı ɔ yia aın -zɛlıa sɔ weee lɔ, bhla weee nya, 'in a 'ka amıaa 'dɛ -slolu

'naniciaan 'degbolu nya. 'In -li a wlaa, -a yia wa yoo 'nyea, we 'gbu, nyima duun yia -Lagɔ fuo 'paa.

¹² Nu, 'nanɪ a nva da, we 'nɪ -Lagɔnyimaa -yɔgbɔɔ 'dekpa we yi -bha. Nu, wee 'nanɪ yibhelie -yɔ nyima duun yi 'yaa -Lagɔ fuo 'paa.

¹³ -Slolu a slolua we nu, a mi Klisu gbuzɔnu gbu 'nɔɔwe zɔda. 'Nanɪdlɪ nya a -yɔ -Zeluzalemɔɔ -Lagɔnyima -yɔ nyima tɔba suslolua amiaa zɔzɔnɔli 'wɔ. Nu, -mɔɔ weee 'gbu, wa yia -Lagɔlubho -mɪnɪ 'nɔɔwe -kakiie yibhelie, 'in wa yia -Lagɔɔ 'ɛni 'ylimania.

¹⁴ -Lagɔ wa yia bhuhhoea amiaa ze wa -kaliaa 'gbu. Nu, -Lagɔ ka aɪn 'nanɪ 'kadɪ duun 'wɔnɔ.

¹⁵ -A 'pa -Lagɔ fuo, 'nanɪ -we 'nia 'wɔpali -nanɪ -ka, ɔ nva -aɪn 'wɔɔ 'gbu!

10

Pɔlv gbaa ɔ 'dɛɛ -gɔgbu -wa -sɔlv ɔ -yɔwɔ, wa 'yu

¹ Nu, -amɪ Pɔlv ka daa wa gbaa, in -ka aɪn glaa -mi, 'in na tia na 'dɛ 'wɔ 'kienyi, 'in in -ka aɪn -yɔbhuda -mi 'pɪpɪ, 'in na sɔlv aɪn -yɔwɔ, -amɪ laa aɪn Klisu dli -dlɔɔ -yɔ ɔ zɔzɔnɔ nya.

² Amia na bhuhhoea, da in -ka amiaa -gbɛ mni, a 'na 'sulu 'mi, 'in in 'ka aɪn -yla gbu gba 'klv 'cɪcɪ nya -ni! 'In nyima tɔba pɔpalia we 'wlukɔn la nu, nyimaa lenɔgbɔɔ sɔlv -a nva gbu lɛ. Cɪn, -maa -yla na yi 'yaa gbu gbaa 'klv 'cɪcɪ nya.

³ Nu, gbuzɔnu -wa, -a mi -glɔnyima nya, 'in -a 'nia -gɔlv gu -glɔnyimaa gɔgu sɔlv.

⁴ Nu, tɔgu -lunya -a gɔlv tu, we 'nɪ dɔdɔ -mɪnɪ -gu -nyimaa tɔgu -lunya: nu, -Lagɔɔ -gbɛ we 'tɪtɛ bhua, 'in -we weee sɔlv -Lagɔ -yɔwɔ, la we saa -mɔɔ. 'In -a saa yoyowlukɔn lapɔpali la.

⁵ Nu, weli weee, -we 'dɛɛ 'ylimaninya yia gbaa -Lagɔɔ yiloo gbɛgbɛɪn, -bha -a salia we la. -A 'yibha -a 'ka nyimaa 'wlukɔn lapɔpali weee -kaslv sa kpa, 'in we 'ka Klisu 'nɔɔwe zɔ.

⁶ 'In -a mi lamnazɪda, -a 'ka nyimaa 'nɔɔwesanya -kaslv 'wɔpa, -zugba a -ka nyimaa 'nɔɔwezɔnya tiklu nya -mi.

⁷ -Luu ku -yɔ a ylaa! We -ka nu, nyimɛ yabhlo dɪ we dli 'wɔ nu, ɔ 'dɛbhlo mi Klisu -nɔ nya ni, ɔ dɪ 'ya we dli 'wɔ nu, -amia mi 'ya Klisu -nɔ nya.

⁸ Nu, se -we Nyimaa -Kanyɔ 'nyea -aɪn, in -ka na 'dɛ 'ylimani we 'gbu, we -ka -bha -gɔzi -sɛ ni, amiaa dɪzɔzɔee -gɔwɔlaylimanie gbu -wa, we 'nɪ amiaa lasasɛe gbu. 'In, in 'na 'ka zɔ nɔ we 'gbu.

⁹ Nyimɛ yabhlogbɔɔɔ gbalɪ -ni nu, in 'yibha in 'ka aɪn nyanɔ dli slu 'sebhenya -we na paa aɪn yoo nya -ni.

¹⁰ Nu, -we wa gbaa mɔ ni, wa nɛɛ: «Pɔlv 'sebhenyaa nɔkpla -welinya wɔlv 'wɔ, 'in we tɛa. 'In ɔ -ka -aɪn glaa -mi ɔ tɔɔ tɔɔ ɔ lenɔgbu 'wɔ, 'in ɔ weli mia gbɔkpa nya.»

¹¹ Nu, -ɔ -ka 'sa gba, -mɔɔ yibheli we 'jiɛ: -a -ka -mi 'pɪpɪ sa -amiaa weli 'tɛa 'wɔ 'sebhe 'wɔ, -a -ka amiaa -gbɛ mni, 'sa -amiaa lenɔgbu yia 'wɔtɛmania!

12 Nu, nyuma -tolva kwalia wa 'de 'ηni bhabha, -a'a pupali we 'wlukvun la nu, -a 'ka wa nya 'womneni, 'in -a 'ka 'ya -amīaa 'de wa yibhōlv, we 'ni mvv?! Wa 'de wa 'bhua 'wu wa yibhōlv -lu nya, wa 'ka wa 'de yibhōlv, 'in wa palia wa 'de, wa 'de 'wu. Nu, wa 'ni 'ylimna.

13 Nu, we -ka -amīa, -a'a 'ylimanī -amīaa 'de we'e zi -bha -gv. Lubho -we -a 'kaa nv, da -Lagō palia we -bōlv -bha -a -yō we nvvve bhlolua, 'in v yia -ain 'yoo 'nyε -a 'ka amīaa -gbε mni.

14 Da -a mniā amīaa -gbε, -a 'ni wee -bōlvnya -gvzi. Nu, -amīa mniā amīaa -gbε tia, 'in -Lagōgbv -we gbaa Klisu gbvzvōnv gbv, 'in -a yia ain -yla we gba.

15 -A'a zi -bōlv -gv -amīaa 'dεε 'ylimanīe nya, nyuma -putuu lubhoo 'gbv. -A dī we dī 'wv nu, amīaa dīzvōve yia -gvvōlaylimanīa, 'in -a 'ka mneni -a 'ka -amīaa lubho -nvvve -gvvōlaylimanī bhabha ain nyīdī. 'In -bōlv -we -Lagō palia -ain -yla, -a'a zi we -gv.

16 -Mvv 'bīgv, -Lagōgbv -a yia gbaa, -mō amīaa lvgbeīn -dvdvnya -gv. 'In -a 'ni mneni -a 'ka -amīaa 'de 'ylimanī lubho -we nyuma -putu nva wa 'dεε nv lubhōvōdaa 'gbv.

17 Nu, we mī celīda -Lagōεbhε 'wvε:

«Nyūmε v -ka gba v 'ka v 'de 'ylimanī,
-mōō 'ylimanī -mōō 'de lubho
-we Nyūmaa -Kanyō nva lεε 'gbv.»

18 Nu, we 'ni nyūmε v kwali v 'de 'ηni, 'mō wa sa -bha, nu, nyūmε v Nyūmaa -Kanyō kwalia 'ηni, 'mō wa saa -bha.

11

Pōlv -yō yocian -wa laa wa 'de -Zezuu tietienya

1 'Aa! A -ka mneni a 'ka na -sabhe 'wlu v laslvōlv -se ni, we nanī 'yli! Cūn, a -tv na 'gba vō.

2 In -kalī amīaa zε zenyidli nya, 'in wee zenyidli nyaa zεkale -mīnī mīa, -Lagōō -gbε we bhva. Nu, in ka amīaa vō kpa nvkpasu -bhlogbōōō -nv nya: mō -wa Klisī. Cūn, mō 'yu na kpaā ain, nεε 'ηwnōyu v -yō nvkpasu 'ni -slō -budu 'wvdi mō.

3 Nu, nyanō na nva, sa *tūbhε nva *Evv -dawli 'wv, 'in we yia v mnvōnv ni, wa yi 'sa amīa 'wlukvun lapōpalie 'nyuu 'nyε, a yi Klisī -yōlanenī sazōnv sa gwēvla 'pīpī.

4 Vō a yligbea we gege nu, -Zezu ka gbv -amīa gbaa ain -yla, nyūmε yabhlo yi -Zezu -putuu gbv gba ain -yla. 'In a mī 'ya lamnazīda, a 'ka zuzu -yō -Lagōgbv -putu -we ka gbv -amīa 'niā ain -yla gba, a 'ka -mōv gbv -yōηwnu.

5 In dī we dī 'wv nu, in 'ni -mī 'kienyi -lu yabhlogbōō 'wv amīaa -Zezuu tietienya 'kadī -manī -yō.

6 Cūn, in 'ni gba sa -yi, gbvzvōnv -wa, nu, we -ka -Lagōō yilo, -mōv mī -mōv 'dεε sa! -A ka we ain 'kvlōlvōlv 'yli weee nya, -amīaa lēnvgbv weee 'wv.

7 Da in gbaa ain -yla -Lagōō gbvzvōnv gbv, bhe in gbaa we.

'In in yia na 'de 'woti 'kienyi, in 'ka ain 'ylimanu 'gbu. 'Lee, gbonyuu in nua le yi?

⁸ Da in mia ain glaa lubho nuda, leglizi -putunya penia 'mi, 'in na bhua wa 'gwezinya 'wu, -zugba na sa ain 'wu we nya.

⁹ Nu, da in mia amiaa -gbE, in 'ni nyime yabhlogbɔɔɔ 'wlugba nya -mi, -lu bɔa 'mi 'wuu 'gbu. Nu, bhelia -wa 'bhua Masedvani, -lu -we ka gbu mia 'mi -yɔ, -maa 'nyea 'mi we. In ka na 'dEE dli lakpa nu, in 'na -zeli amiaa 'wlugba -ni. 'In 'sa na yia na 'dEE dli lakpaa 'kɔmɔv.

¹⁰ Nu, Klisu gbuzɔnv -weli mia 'mi 'wuu 'gbu, in nEE, Akai -dɔv weee -mini -gv, nyime yabhlogbɔɔɔ 'na 'ka 'mi 'dEE 'ylimani -gbu -mini ηweE lab-hali.

¹¹ LEE -lu ka 'gbu na gba 'sa? In 'ni amiaa zekalu gbu -wa yi? Sa in -kalia amiaa zE, -Lagɔ -yi we 'ji.

¹² Nu, -we in mia da lenuda, 'mu na yia lenva 'kɔmɔv. 'In -wa mia yoyo -welinyaa datahda, wa 'ka wa 'de 'ylimani, nu, -amiaa nonlubho -yɔ wa nonlubho -bhlo, in 'ka wa 'ji gba.

¹³ Nu, waa nyima -mani, tietienyaa nɔv yoyo -nv wa -mia. Yo wa tubhva wa nonlubho 'wu, 'in wa nua wa 'de Klisu tietienya 'wu.

¹⁴ Nwegaga -subhaligbu yabhlogbɔɔɔ 'ni we 'wu -mi. 'Lee, -Saataan 'dEE 'bhitili we 'de zlu 'anzi 'wɔlaa?

¹⁵ Nu, -Saataan lubhononya 'ka wa 'de -Lagɔ -ɔ mia tiklu

lubhononya 'wɔv, -mɔv 'ni -yɔkali. Nu, sa wa lenvgbonya mia, 'sa wa yia wa dɔv -gv bhialida 'yia.

Pɔlv siasie

¹⁶ Nu, 'mu na gbaa da: nyime yabhlogbɔɔɔ 'na 'bhulu 'mi 'wu -sabhebhanɔɔ 'bhisa -ni. 'In we -ka nu, a ka 'sa we 'wlukɔv gbuzɔnɔsa ni, a ηwvu we -yɔ nu, in mi -sabhebhanɔɔ nya, 'in -ami 'ka 'ya mneni, in 'ka na 'de 'ylimani -sE.

¹⁷ Cu, gbuzɔnv -wa, in -ka na 'de 'ylimani, -we na gbaa da, in 'nia we gba JejitapeE sɔv, -zugba -sabhebhanɔɔ 'bhisa na gbaa.

¹⁸ Nu, nyima -duun ylimania wa 'de dɔvɔv -gbonyaa 'gbu. Nu, nanv 'de na yi 'yaa 'ylimania.

¹⁹ Amia -wa laa amiaa 'de gbuyilonya, amia ηwvunua -sabhebhanɔɔ, 'dEE 'yibadi, we 'ni mɔv?

²⁰ Wa 'ka ain 'wɔvhu gali 'bhisa, wa 'ka ain 'wluli, wa 'ka ain 'wie 'wɔyli, wa 'ka ain 'ylilatlili, wa 'ka ain 'kpayukwli 'wu subha, 'wlu a dlia -mɔv weee zɔ la.

²¹ Zv mi 'mi 'bhada, we 'ni mɔv? In 'ni 'wlu 'temani, we 'ni mɔv? A ka zukpa, gbonyuu in nua!

We -ka nyime yabhlo mneni ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimani -lu yabhlo 'wu, -ami mneni in 'ka 'ya 'sa nv. Gba na gbaa -sabhebhanɔɔ 'bhisa.

²² Eblee* wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! Izlaelinyima wa -mia yi? -Ami mi 'ya we

nya! *Ablaam^{uv} 'yuoyua wa -mia yi? -Amı mı 'ya we nya!

²³ Klisu lubhonunya wa -mia yi? In mı we nya, in -zi wa. In -ka 'sa gba: -sabhεbhanyo 'bhisa in gbaa! In ka lubho nu, in -zi wa, in ka -kaslv pla, in -zi wa! Wa ka 'mı selı duun bhabha, in -zi wa! 'In in ka tlıtlee ηwe -yo 'plılı bhla weee nya, in -zi wa.

²⁴ Nu, -pnu glv 'so -we *Zuifu paa nyıma, 'in -bhlo bhva we ηweε, in 'plılı we zo -zakpa gbu.

²⁵ *Wlvmv -nyıma ka 'mı selı 'nyumu -zakpa ta. Wa li 'mı -bho 'wv -zakpa -bhlo. 'Glv 'kadv -yo 'mı mnı 'nyuglu -zakpa ta, 'in in yia 'yli -bhlo li 'nyu -gv -zakpa -bhlo.

²⁶ Na nɔnve duun 'wv, in ka tlıtlee ηwe -yo -dı, yeye nyu kwεε, 'wienyaa nyıma -bhanya kwεε, na bhelia Zuifu kwεε, -wa 'nıa Zuifu kwεε, in ka tlıtlee ηwe -yo -dı, 'gbe 'kadı nɔkplε, da bebleenyaa, gumunyu -gv -yo yoyobhelia kwεε.

²⁷ In ka sıasia -libho duun nu, in ka 'ylaakple -gv bhla tɔlva nya. Nwɔ -yo 'nyumatv ka 'mı 'bha, 'in bhla tɔlva nya, 'in 'yi lililu, ηwɔtlɔ ka 'mı 'bha, 'in in 'nı 'wvplanaa -ka.

²⁸ 'In in 'nı gbv tɔlva gba. Nu, leglızi weee -we -gv na lɔlva dlı, mv -wa na 'wlukvun lapɔpale 'ylo 'yli.

²⁹ Nyɔɔ yɔmanı 'wv, 'in we 'nı 'ya -amı 'wv -bhoa, nyɔɔ bhlıli gbonyuu lv, 'in we 'nı 'mı -yɔkpa?

³⁰ We -ka nu, in 'ka na 'de 'ylimanı, -zugba na 'wvɔmanıe 'wv na yia na 'de 'ylimanıa.

³¹ -Lago ɔ -wa Nyımaa -Kanyɔ -Zezuu Dide, ɔ ka 'ηnı wa mnıa -zv weee nya, 'in we 'nıa bhloluda -ka, ɔ -yi we 'ji nu, in 'nı yo 'tɔbhvda -mı.

³² Da in mıa -Daması, dɔdɔv 'wlvplınyo ɔ mıa nyımaa 'wlvplınyo Aletasu lubho nɔda, ɔ yia 'slɔja wee gbee plalıda 'yılıgbelı, wa 'ka 'mı kpa gbu.

³³ Nu, wee gbee lvv 'suoo fınetlı 'yli wa wlelia 'mı -cıεε 'kadv nɔkplε, sanεε 'sa in -dıa ɔ kwεε.

12

Pɔlvv 'yılıkakıe -yo -we -Lago -slolua ɔ 'klv

¹ Lee, in 'ylimanı na 'deε? -Mv 'nı -lu 'wv -ka. Nu, 'yılıkakıenya -yo gbonyaa 'klvslolue -we -Lago wlaa, we gbu na yia -slεen da gbaa.

² Nu, nyıme yabhlo mıa Klısu 'wv in -yi ɔ. We -zv kugbu le -mɔva nı, wa 'bhua ɔ 'wv, 'in wa yia ɔ yalı tanv* -gv kwa. (-De ɔ ka ɔ ku nɔkplε -tvv, -de ɔ ka ɔ ku nɔkplε 'tlaa, in 'nı -mvv 'ji -yi, -Lago 'debhlogbɔɔ -yia we 'ji.)

³ In -yi we 'ji nu, -Lago ka nyıme -mɔnı 'wɔbhı, 'in ɔ yia ɔ yalı kwa. 'Pıεın, -de ɔ ka ɔ ku nɔkplε -tvv, 'in -de ɔ ka ɔ ku nɔkplε 'tlaa, in 'nı -mvv 'ji -yi, -Lago 'debhlogbɔɔ -yia we 'ji.

⁴ 'In welynıa dɔdɔgv -nyıme 'nıa mnenı ɔ 'ka gba, 'in -we ka

* **12:2** Yalı tanv: Zuifu duun dlı nu, yalı -zakpa ta. Pɔlv nεε, ɔ ka yalı tanv -gv pla, mɔ -Lago 'de dıla la.

se wa'a 'nyea ɔ, ɔ ka we lusa, -mɔ ɔ 'nva we.

⁵ Nu, nyıme -mɔnu 'gbu na yia na 'de 'ylimani, 'in in 'na 'ka na 'de 'ylimani na 'deε 'gbu, -we slolua na 'wɔyɔmanie, we 'wu na ylimani na 'de.

⁶ In -ka yaa 'yibha in 'ka na 'de 'ylimani, in 'na 'ka yaa -sabhebhanyɔ -ze, nu, gbuzɔnɔv 'dekpuɔ na gba yaa. 'In in 'ni 'yibha in 'ka na 'de 'ylimani. -We ka gbu -wa, -we na nva le, wa yia -yɔ, 'in -we na gbaa, wa nva, in 'ni 'yibha nyıme yabhlogbɔɔ 'wlukɔvɔn lapɔpale 'ylimani we -zi we 'wu.

⁷ 'In 'yiliwɔgbunya -Lagɔ -slolua 'mı 'klv, in yi na 'de 'ylimani we 'wɔv 'gbu, siasie 'tite yia na ku zɔ pla, -Saataan tietienyɔ 'bhisa, -zugba we bhıti 'mı, 'in we kɔba 'mı 'yoo in yi na 'de 'ylimani 'gbu.

⁸ -Zakpa ta in bhuhhoe Je-jitape nu, ɔ -sa 'mı siasie -mıni 'wu.

⁹ 'In ɔ yia we 'biɔpali 'mı -yiae: «Na 'nanı ka -na -nɔ nyni. Nu, -na 'wɔyɔmanie 'wu na 'tite slolua we 'de tenyi tenyii.» In 'yibha in 'ka na 'de 'ylimani na tɔtɔɔ -mımie 'wu, 'in Klisu 'tite 'ka 'mı -gv yi, 'in we 'ka 'mı 'wɔpa.

¹⁰ We 'deε 'gbu, na 'wɔyɔmanienya klaa, na vɛlie klaa, na gbu sloo 'yıye klaa, na 'klyie 'wɔpale klaa, we -yɔ na dlıbenya mıa, -we lv na plıia Klisu 'gbu, 'mɔna nya na yia we. Nu, in -ka 'wɔyɔmanı, -bha in 'tea la tenyii.

Kolentı leglizı dlıve mı Pɔlv -yɔ

¹¹ Gba na gbaa -sabhebhanyɔ 'bhisa, 'in amıaa de nva 'mı we 'wɔ -gla nya. Amıa 'ka yaa na -gɔgbu gba. Nu, in 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mıoo, amıaa tietienya 'kadı 'ni 'mı 'wɔzi -lu yabhlogbɔɔ 'wu.

¹² Na lenɔgbunya -we slolua we nu, -Zezuu *tietienyɔ in -mıa sazɔnɔ sa ni, we ka lenɔ dıtie nya kpɛen kpɛen aın nyıdı. We ka lenɔ -lu: -we -wa gwɛdigbunya -yɔ gbu 'kadı -yɔ ninee 'ɲıpalıgbunya.

¹³ Nu, in 'ni amıaa 'wlugba -ze, we 'ni -mɔv 'wɔbhv, lee -lu in nɔ leglizı -putunya -yla lea, 'in in 'ni -mɔv aın -yla lenva? A -ka we -yɔyi gbonyuu nya ni, -zugba a ti na -yɔgbu 'wu!

¹⁴ A -talı, in mı lamnazıda in 'ka amıaa -gbe mni -zakpa tanɔ nya, 'in in 'na 'ka amıaa 'wlugba -ze. Nu, amıaa da na talia, in 'nia amıaa 'gwɛzii datalı. We 'ni nu, yua 'ka 'gwɛzi lazɔ wa dıdeaa -nɔ nya, 'yuaa dıdea zɔa 'gwɛzi la wa 'yuaa -nɔ nya.

¹⁵ We -ka -amı, na -lu weee in kaa, 'nye na nyea we aın, 'in na wlaa na 'deε -kpabhie amıaa 'wɔsasıee 'gbu. 'Lee, amıaa ze in -kalia bhabhaa 'gbu, amıaa na zekalie mıa zɔbɛda yi?

¹⁶ -Yɔ a yia we ɲwnua nu, in 'ni amıaa 'wlugba -ze. 'In nyıma -tɔlv yia gbaa nu, in ka -dawli, 'in -dawli nya in kpa a ın.

¹⁷ 'Lee, nyıma -wa in tiea amıaa -gbe, in ka wa 'yabhlo -gv 'plıı, 'in in yia aın 'wluli yi?

¹⁸ In ka Titı bhuhhoe ɔ mni amıaa -gbe, 'in in yia bheli yabhlo a -yia, ɔ 'bi 'pali. 'Lee,

Titika ain 'wlulii? ɔ -yɔ 'mɪ 'sɔ, dli -bhlo nya -a 'nɪ nɔɔ, 'in 'yoo -bhlo -a 'nɪ bhlii?

¹⁹ We 'bɪ ka 'wɔgwɛ, -zugba a pɔpali we 'wlukɔɔn la nu, -a mɪ -amɪaa 'dɛɛ -mɪmɪe tɪkli 'yilibilanɔnɔda ain 'yliya 'wɔ. -Innya! Sa Klisi 'yibhaa, 'sa -a gbaa -Lagɔ 'yu. Na jiji -talea, amɪaa dliɔɔvɛe -gɔwɔlaylimanɪe 'gbɔ, -a gbaa gbɔ weee -mɪnɪ.

²⁰ Nu, in mɪ nyanɔ nɔda nu, da in -ka amɪaa -gbɛ nyɪnɪ, sa in 'yibhaa in 'na 'ka 'sa ain yɪ, 'in sa amɪa 'yibhaa, a 'na 'ka 'sa 'mɪ 'yɪ. In mɪ nyanɔ nɔda nu, in 'ka ain nyɪdɪ gbɔnya -mɪnɪ yɪ: -zɛ -yɔ zenyi, 'cɛ -yɔ -yɔmɪmɪe, vɛli wɛli -yɔ nyɪma tɔɔva yo -gɔlazɔɔvɛ, 'dɛɛ 'yilimanɪe -yɔ gbɔ bidi -bidi bidii lɛnɛ.

²¹ In mɪ nyanɔ nɔda nu, da na -putu -ka amɪaa -gbɛ mɪnɪ lɔ, na -Lagɔ 'bhali 'mɪ zɔ ain 'yu. In mɪ 'ya nyanɔ nɔda nu, nyɪma duun -wa mɪa gbɔnyuu lɛnɔda bha 'bhisa, 'in wa 'nɪa -slɔ pɔɪnplagbɔnya klaa, mɔtɪngbɔɔ lɛnɛ -yɔ wa nɪmɛ -bhogbɔɔ lɛnɛ 'bɪbhɔ, 'in in 'ka wa -gɔ wili.

13

'Wɔbhɔlolu gbɔɔ lapali -yɔ fɔsawɛli

¹ Nu, na -zakpa tanɔ yia da amɪaa -gbɛ mɪnɪ. Sanɛɛ 'sa we mɪa celɪda -Lagɔɛbhe 'wɔɛ:

«Gbɔɔ dayɪnya 'sɔ,
gbɔɔ dayɪnya taa wɛli -gɔ,
wa dia gbɔɔ wli 'wɔ.»

² Nu, -wa weee nɔa 'cɪn gbɔnyuu lɛ, we -yɔ nyɪma -tɔɔva weee -yɪa na palia gbɔ

la. In ka we gba pepe da na 'sɔnɔ mɪnɪ amɪaa -gbɛ, 'in 'mɔ na gba 'yaa -zɛɛn da, da in 'nɪa ain glaa -mɪ. Da na -putu -ka ain 'yɪa mɪnɪ, in 'na 'ka nyɪmɛ yabhlogbɔɔ nyazi 'yɪlɪ.

³ -We -slolua nu, -amɪ 'wɔ Klisi plɪlɪa 'in ɔ gbaa, a 'yibha a 'ka we 'yɪ, 'in 'yɪa a yia we. Klisi 'nɪ 'wɔyɔɔɔ amɪaa gbɛgbɛɪn, ɔ 'tɪtɛ ɔ slolua ain glaa.

⁴ Nu, gbɔɔɔnɔ -wa, ɔ 'wɔyɔɔɔ 'wɔ wa yia ɔ *su -gɔ lakɔɔɔ, 'in -slɛɛn -Lagɔɔ 'tɪtɛ nya ɔ -gaa 'yɪyɔɔ. 'In -a mɪ ɔ 'wɔɔ 'gbɔ, -amɪa yɔɔ 'yaa 'wɔ. Gbɔnyaa lɛnɛ nya amɪaa gbɛgbɛɪn, 'klɔ -a yia we ain -slolua nu, -Lagɔɔ 'tɪtɛ nya -a -yɔ ɔ -gaa 'yɪyɔɔ.

⁵ A 'yibha amɪaa 'dɛ la, 'in a yɪa amɪaa 'dɛ, -de a mɪ -Lagɔnyɪma nya 'pɪɛɪn. Amɪaa 'dɛ -yɪ we 'ji nu, -Zezu Klisi mɪ ain 'wɔ, we 'nɪ mɔɔ? Yaayɪ, a 'nɪ mɛnɪ a 'ka amɪaa dliɔɔvɛe lɛnɔgbɔ -sloluu?

⁶ In dɪ we dli 'wɔ nu, 'ji a yia we yibhelia nu, we 'nɪ 'sa -mɪ -amɪaa -nɔ nya, nu, -amɪa ka dliɔɔvɛe lɛnɔgbɔ -Zezu Klisi 'wɔ.

⁷ -Lagɔ -a bhuhhoea nu, a 'na nɔnɔ gbɔnyuu yabhlogbɔɔ lɛ -nɪ. We 'nɪ nu, -a 'ka we ain 'klɔslolu nu, -a ka zukpa we gbɔ. -Innya, -a 'yibha nu, a nɔ gbɔɔɔnɔɔ 'dɛbhlogbɔɔ lɛ. -Amɪa 'nɪ zukpa -kaoo, -mɔɔ 'nɪ gbɔ yabhlogbɔɔ.

⁸ Nu, -a 'nɪ mɛnɪ -a 'ka -Lagɔɔ gbɔɔɔnɔwɛli -yɔwɔɔɔɔɔ, we lubho -a 'kaa nɔ -bhlogbɔɔ.

⁹ Cɪn, -a -ka 'wɔyɔɔɔ, 'in amɪa -ka late, 'mɔna -wa -amɪaa -nɔ nya. -A -ka 'ya -Lagɔ bhuhhoea -mɪ, -we -a

yubhalia ɔ, mu -wa nu, a -ze -
Lagonyima tiklu.

¹⁰ We 'dɛɛ 'gbu, da in -tluba
-slɔ da ain -yɔ la, 'in na celia
gbu weee -muni ain 'wu. Nu,
zli in -ka ain glaa -mi, in yi ain
kpa 'nyumu, se -we Nyimaa
-Kanyɔ 'nyɛa 'mi sɔv. Wee
se Nyimaa -Kanyɔ 'nyɛa 'mi,
amɛaa dlu -gɔwɔlaylimanɛe
gbu -wa, we 'ni amɛaa lasasɛe
gbu.

¹¹ -Sɛɛn, in ka we 'wɔluba,
bhelian -a gbeliɛ. A -tali
amɛaa -mumie tiklu da, a
'pɔpali 'kɔyali, amɛaa dli -mi -
bhlo, a -di la -dlɔɔ, 'in zɛkalɪdli
-yɔ 'wɔtɔtɔe -dlɔɔɔ -Lagɔ -yɔ
ain 'sɔ 'ka -mi.

¹² A sisali fu gbɔgbɛlie
nya, -Lagɔbhelia 'bhisa. -
Lagonyima weee nɛɛ wa -sa
ain fu.

¹³ Nu, Nyimaa -Kanyɔ -Zezu
Klisi nɔwɛa ain 'nyu la, -Lagɔɔ
zɛkalɪdli -yɔ Zuzu 'Pɔpa -ɔ sus-
lolua -ain 'wu, -yɔ a 'dɛ weee
'sɔ -tv.

'Sεbhε Pɔlv 'paa -Galasii -nyuma yoo

-Lagɔnyuma mia -Galasii -
dɔdv -gv, 'ma *Pɔlv 'paa 'sεbhε
yoo. Nyuma tɔlv nεε -Galasii
-Lagɔnyuma -yla nu, wa 'nɪ
Zuifvɔ lɛvɔgbvɔ tɔlv -gv nɔ,
wa 'na 'ka gbv 'wɔbhv. We
'dεε 'gbv Pɔlv yia wa 'wɔcɛli,
'in ɔ nεε wa -yla nu, ɔ -ka
-Zezu *Klɪsɪ dlɪ -gv zv, 'in -
mɔɔ bhva gbv 'wɔ. Nu, -amɪaa
lɛvɔgbvɔnya 'nɪ mneni we 'ka -
aun gbv 'wɔsa.

Fvsawɛli

1-2 -Amɪ -Zezu Klɪsɪ *ti-
etienyɔ *Pɔlv -yɔ -Lagɔbhelia
wee mia -seli, -amɪa cɛlia da
-Galasii *leglizinya 'sεbhε nɪ
'wɔ. Nyuma 'nɪ 'mɪ lapali, 'in
nyumε yabhlogbɔɔ 'nɪ we 'kɔlv
nya -mɪ. -Zezu Klɪsɪ -yɔ Dide
-Lagɔ ɔ 'bhua ɔ 'wɔ tlɪtlɪnya
glaa, ma pala 'mɪ la.

3 -Amɪaa Dide -Lagɔ -yɔ
-amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klɪsɪ
ɲwna aun 'nyu la, 'in wa 'nyε
aun 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ.

4 Klɪsɪ ka ɔ 'dε wla -amɪaa
gbvnyuuu 'gbv, ɔ 'ka -aun pue,
'in ɔ 'ka -aun bhla 'nyii -mɪnɪ
kwεε -sa, -amɪaa Dide -Lagɔɔ
dɔvmagbv nya.

5 -Lagɔɔ 'ɲnɪ 'ylimanɪ
'kɔmɔv! *-Amɛnɪ!

-Lagɔgbv -putu 'nɪ -mɪ

6 Amɪa -Lagɔ laa [Klɪsɪ]
'nanɪ nya, a 'ka ɔ 'bɪbhv sa
slɔv, 'in a 'ka gbvslɔlvɔ -putu
'bɪbhɔlv -Lagɔgbv 'bhisa, -
mɔv ka 'mɪ ɲwεgaga -sɔbhali.

7 Nu, -Lagɔgbv -putu 'nɪ -
mɪ. Nyuma tɔlv mɪ -bha,
-wa 'yɪbhaa wa 'ka Klɪsɪ -
Lagɔgbv 'bhiti saputu sa, ma
nva amɪaa dlɪ zɔ bidi -bidi
bidi.

8 'In, we yi -amɪaa 'dεgbolu -
zε, we yi yalu 'anzɪ yabhlo -zε,
-Lagɔgbv -a gbaa da aun -yla, -
ɔ -ka we 'bhiti saputu sa, 'kple
kpa ɔ!

9 -A ka we gba aun -yla pepe,
'in 'mɔ na gba 'yaa da aun -yla
-slɛn: -Lagɔgbv a 'nva tia, ɔ
-ka we 'bhiti saputu sa, 'kple
kpa ɔ!

10 'Lee, nyuma 'ka 'mɪ
'ɲnɪ kwalu da in mia -
talɪda, yaayu, -Lagɔɔ -nv -
wa yɪ? -Innya, -Lagɔɔ -nv in
'yɪbhaa. 'Lee, in 'ka nyumaa
dɔdvɔnamanu da in mia -
talɪda yɪ? In -ka yaa nyumaa
dɔdvɔnamanuεe dataɪda -
mɪ, in 'na 'ka yaa Klɪsɪ
lubhɔnɔnyɔ -zε.

*-Lagɔ ka -bha Pɔlv -sa - Zezuu *tietienyɔ nya*

11 Nu, na bhelia, in nεε aun
-ylaε: -Lagɔgbv na gbaa da,
we'e 'bhv nyumεε -gbε.

12 Nu, we -ka -amɪ, nyumε
'nɪ 'mɪ we 'nyε, 'in nyumε
yabhlogbɔɔ 'nɪ 'mɪ we -slɔlv, -
Zezu Klɪsɪ -slɔlv 'mɪ we 'klv.

13 In mɪ bhaa *Zuifvɔ -
Lagɔbɔvɔ -yloogblv, sa na nɔa
a ka we 'nv. Sa na pala -Lagɔɔ
*leglizinya 'klɪyε 'wɔ 'kɔa 'tɪtε
nya, in 'ka wa lasaa 'gbv, a -yi
we 'ji.

14 In mɪ bhaa Zuifvɔ -
Lagɔbɔvɔ -yloogblv, in -zi na
-lima 'wɔ Zuifvɔ glaa, 'in in
dɔlv -gula bhabha, in -zi wa,
-amɪaa dɔkpasu lɛvɔgbv 'wɔ.

15-16 'In, -mυυ weee 'yu, -Lagɔ ka -bha 'mɪ -sa pepe, -zugba in mɪ -slɔ na 'nyaaa nukplɛ, 'in ɔ yia 'mɪ la ɔ 'nanɪ nya, in 'ka ɔ lubho nυ. Da we namanɪa -Lagɔ dɔdɔ ɔ 'ka 'mɪ 'wɔ ɔ 'Yu -slolu, 'in in 'ka -mɔɔ gbυ gba nyɪma -wa 'nɪa Zuifυ -yla, -bha -bhlokpade in 'nɪ nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'dɪzɔwɛlɪ layɪbha.

17 'In -wa -zɛa 'mɪ 'yu -Zezuu tietienya, in 'nɪ -maa -gbɛ mɪnɪ *Zeluzalɛmυ, nɪ, -bhagɪgalɪda in mɪnɪa Alabii -dɔdɔ -gυ, 'bhie, in yia lɔbhiti -Damasɪgbɛ nukplɛ.

18 -Zυ ta 'plɪa, 'in in yia -Zeluzalɛmυ mɪnɪ, Pielɪ yibheliee 'gbυ. 'In in li ɔ -gbɛ 'yɪ kugbua lɛ gbυ.

19 Nɪ, we 'nɪ Pielɪ -yɔ Nyɪmaa -Kanyɔɔ bheli *'Zake 'wɔbhυ, in 'nɪ -Zezuu tietienyɔ -putu 'yɪ 'yɪ nya.

20 -We na cɛɪa da aɪn 'wɔ, gbυzɔnυ -wa, 'in -Lagɔɔ 'dɛ -yɪ we 'jɪ nɪ, in 'nɪa yɔtɔbhυ.

21 -Mυυ 'bɪgυ, 'in in yia Silii -yɔ Silisi -dɔdɔ -gυ mɪnɪ.

22 Nɪ, Klisu leglizɪnya mɪa Zudee -dɔdɔ -gυ 'nɪ -slɔ 'mɪ 'yɪ 'yɪ nya.

23 -We wa gbaa waa leglizɪnya 'nυa zlɪmɛ -bhlogbɔɔ, mυ -wa nɪ: nyɪmɛ ɔ palɪ bhaa wa 'klɪyɛ 'wɔ, 'in -Lagɔgbυ -we ka 'gbυ ɔ gυa la, ɔ 'ka we lasa, ɔ mɪ -slɛɛn we gbada.

24 'In wa yia -Lagɔɔ 'ɪnɪ -mɪnɪda -tυ na 'gbυ.

2

Wa ka Pɔlv yibheli -Zezuu

tietienyɔ nya

1 -Zυ kugbua lɛ -mɪnɪa 'plɪa, 'in in -yɔ Banabasɪ 'sɔ yia -Zeluzalɛmυ lɔmɪnɪ, 'in in yia Titɪ 'wɔbhυ, in -yɔ -mɔɔ yɪ 'yaa mɪnɪ.

2 'In -Lagɔ -slolua 'mɪ we 'klɔυ 'gbυ, in yia -mɔ mɪnɪ. In -yɔ nyɪmaa 'yugalɪnya 'kadɪ 'dɛkpɔa gbɛɪa 'wɪ, -Lagɔgbυ na gbaa -wa 'nɪa Zuifυ -yla, in ka we 'jɪ gba wa -yla. In 'nɪ 'yɪbha lubho in nυa, 'in in mɪa nυda, we tυ 'wɔ bhe.

3 'In 'dɛbhie, na nɔnɔnyɔ Titɪ mɪa *Glekɪ nya, wa 'nɪ ɔ *knɪ 'wɔpa -gla nya.

4 -Mυυ bhla, yoyobhelia -tɔlv -wa -bhɔa zlɪmɛ -aɪn lɔ 'wiemɪ, -maa 'yɪbha yaa ɔ *knɪ 'wɔpapɛ. Waa nyɪma nɪ ka -aɪn lɔbhɔ, wa 'ka -amɪaa 'dɛ -yla -tɔtvɛ -Zezu Klisɪ nyɛa -aɪn -yɔlatitalɪ, 'in wa 'ka -aɪn titee galɪ 'wɔnυ lɔ.

5 Nɪ, waa nyɪma -manɪ, -a 'nɪ wa 'wɪ zɔ laslɔlv 'kienyɪ -kpɔa, 'in -Lagɔgbυ 'ka aɪn nyɪdɪ -tυ gbυzɔnυ nya.

6 'In -wa mɪa leglizɪnyaa 'yugalɪnya 'kadɪ nya nɪ, -we wa -mɪa, we 'nɪ 'mɪ 'yɪliya 'wɔ -lu yabhlogbɔɔɔ nya -mɪ, -we ka gbυ -wa, -Lagɔɔ yla nyɪmaa ku -yɔ, in nɛɛ, waa nyɪma -manɪ 'nɪ 'mɪ -yla gba -gla nya nɪ, in nυ gbυ -putu yabhlo lɛ lɔ.

7 'In, wa ka we yibheli nɪ, sa -Lagɔ dia we 'gba Pielɪ 'wɪ, 'in ɔ gbaa Zuifυ -yla -Lagɔgbυ, 'sa ɔ dia 'mɪ we 'gba 'wɪ, 'in na gbaa nyɪma -wa 'nɪa Zuifυ -yla -Lagɔgbυ.

8 Nɪ, -Lagɔ ɔ nυa lubho, 'in ɔ yia Pielɪ ɔ tietienyɔ -zɛɪ

Zuifv nyidi, mɔ -bhlokpade nva lubho, 'in ɔ yi 'yaa -amɔ ɔ tietienyɔ -zeli, nyuma -wa 'nia Zuifv nyidi.

9 Nu, nyuma -yi *'Zake, Sefasi* we -yɔ *Zaan, leglizinyaa 'yugalnya 'kadi nya, 'in 'nanɔ -Lagɔ nva 'mɔ 'wɔ, -maa ka we yibheli. 'In wa yia in -yɔ Banabasɔ kwɛɛ kpa. Sanɛɛ 'sa -a bhliɔ weli -bhlo, -amɔ 'ka nyuma -wa 'nia Zuifv nyidi lubho nɔ, 'in wamɔ 'ka Zuifv nyidi lubho nɔ.

10 Gbɔ yabhlogbɔɔ wa yibhaliɔ -ain: wa nɛɛ -a 'na dlɔlɔ leglizinyaa bobabhanya 'wɔ -nɔ, 'mɔ -amɔ nva lɛ dlɔ weɛ nya.

Pɔlv palia Pieli -yla gbɔ la Antiovgbe nokple

11 'In da Pieli nynia Antiovsɔ, gbɔnyuu ɔ nva lɛ, in yia we ɔ 'klɔsɔbha.

12 Nu, da nyuma 'Zake tiea, -maa 'nia -slɔ nyni, -zugba Pieli -yɔ -Lagɔnyuma -wa 'nia Zuifv lia dabɔdɔ. 'In da -maa nynia, ɔ yia wa nya lilie 'yigbeli, ɔ yia wa gwevɔla. -We ka gbɔ -wa, Zuifv -Lagɔnyuma gva nyumaa knɔ 'wɔpapie 'wɔ, 'ma ɔ sɔa.

13 'In -amɔaa -Lagɔbhelia Zuifv yia Pieli dlɔ 'sɔ -bhogbɔ lɛnɔ, 'in Banabasɔ 'dɛgbolɔ yi 'yaa we lobho.

14 Da in 'yia we -yɔ nu, wa'a kpa wa 'dɛ tikli -Lagɔgbɔv gbɔzɔnɔv sɔlv, 'in in nɛɛ Pieli -yla nyumaa -zejila 'wɔv: «-Mɔ mɔ Zuifv nya, 'in -in yia -wa 'nia Zuifv, -maa lɛnɔgbɔ lɛnɔ, -in 'nɔ we Zuifv titee sɔlv lɛnɔ.

'In sa -in mnɛni -in 'ka gbɔ nyuma 'nia Zuifv, wa nɔ -gla nya Zuifv lɛnɔgbɔ lɛa?»

Zuifv -yɔ -wa 'nia Zuifv ka nyuma tikli -zɛ dlɔzɔvɛɛ 'gbɔ

15 -Amɔ mɔ, Zuifv 'zayli -a -mɔ, -a 'nɔ gbɔnyuu -lɛnɔnya, -wa'a zɔa -Lagɔ tite 'nɔwɛ, wa nyidi.

16 -Mɔv bhliɔ, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ yibheli nyimɛ, nyimɛ tikli nya *Moizɔ titee 'nɔwɛzɔvɛɛ 'gbɔ, nu, dlɔzɔvɛ -bhlogbɔɔ -Zɛzɔ Klisɔ -gɔv gbɔ -wa. We 'gbɔ, -amɔ yi 'yaa -Zɛzɔ Klisɔ gbɔ -yɔwɔnu, 'in -Lagɔ 'ka -ain yibheli nyuma tikli nya, -amɔaa dlɔzɔvɛ Klisɔ 'wɔv 'gbɔ. Nu, we 'nɔ titee 'nɔwɛzɔvɛɛ gbɔ. Nu, -Lagɔ 'na 'ka nyimɛ yabhlogbɔ yibheli nyimɛ tikli nya, titee 'nɔwɛzɔvɛɛ 'gbɔ.

17 'In, we -ka nu, tiklimimɛ -Lagɔ 'yɔliɔ 'wɔv da -a mɔ -talɔ Klisɔ 'gbɔ, 'in -a -ka 'ya gbɔnyuu -lɛnɔnya nya -mɔ, -wa 'nia Zuifv 'bhisa, 'lee, Klisɔ paa nyuma 'kɔayli wa nɔ gbɔnyuu lɛ yi? -Innya!

18 In 'yibha zɔmɛ in 'ka -mɔ tikli -Lagɔ 'yu, titee 'nɔwɛzɔvɛɛ 'gbɔ, 'in in yia we 'bibhɔ. In -ka we lɔ lɔbbhiti, -zugba na 'dɛ in 'nia titee 'nɔwɛzɔnyɔ 'wɔnɔ.

19 Nu, we -ka tite -bhlo, mɔ -laa 'mɔ tɔtɔ, 'in we -ka -amɔ, in ka tɔ titee gbɛgbɛin, 'in in 'ka 'yɔiyɔgada -tɔ -Lagɔ gbɛgbɛin. 'In in yia *su -gɔ tɔtɔ Klisɔ nya.

* 2:9 Pieli.

20 'In, in -ka 'yliyogada - mi, we 'ni na de -ga 'masleen 'yliyog, nu, Klisi -gaa 'yliyog 'mi 'wu. Nu, -Lagoo 'Yu ka na zekalie-slolu, 'in o yia o 'de wla na 'gbu, o dligovzove nya na ku -gaa -sleen da 'yliyog.

21 Nu, in 'na 'ka -Lagoo 'nanu daa gba -innya. We -ka nu, tite nu nyime tiklu -Lagoo 'yu, - zugba bhe Klisi tlia.

3

-Lagoo yibhelia nyima, nyima tiklu nya Klisi dligovzovee gbu

1 Oo -Galasii -nyuma, - gubvotunya, nyoo -sali ain a? Wa 'ni da ain -Zezu Klisi *su -gu lakolve 'kluslolu vaa?

2 Nu, gbuv goo -bhlo mia da, a 'pali we 'bigu. Zuzu 'Pupa a 'yia, tite 'nshwezovee 'gbu a yia o 'yi yaayu, -Lagoo gbu a 'nua, a zva dli -gub gbu -wa yi?

3 Sa amiaa -gu 'ka 'ya sa 'wotua? A ka -Lagoo gbu gwedi -Lagoo Zuzu nya, 'in a 'yibha a 'ka -sleen we 'wlubha amiaa 'de'e 'tite nyaa?

4 -We weee 'wu a 'plila, bhe -wa yi? -Innya, we 'ni mneni we 'ka bhe -ze.

5 'In -Lagoo -ka o Zuzu ain 'nye, -zugba o nu gwedigbu le ain nyidi, amiaa titee 'nshwezovee gbu -wa yaayu, -Lagoo gbu a 'nua 'in a zva dli -gub 'gbu, o nua we le yi?

-Lagoo dligovzovnyo *Ablaamu

6 Nu, *-Lagoo sebhe nee *Ablaamu daae:

«O ka -Lagoo dli -gu zu.

O dli zovvee 'gbu,

-Lagoo yia o yibheli nyime tiklu nya.»

7 We 'gbu, a yibheli we 'ji nu, -wa zva -Lagoo dli -gu, ma -wa Ablaamu 'yuoyuaa 'debhie.

8 -Lagoo sebhe ka we gba, nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa dli zovvee 'gbu -Lagoo yia wa yibhelia nyima tiklu nya, o 'de 'yu. We 'gbu, -Lagoo yia Ablaamu -yla wee gbuzovnu -mini gba pepe nu:

«'Nyu wa yia dudugv -nyuma weee lanwnaa -na 'gbu.»

9 Ablaamu ka -Lagoo gbu - yonwnu, 'in -Lagoo yia o 'nyu -lanwna. 'Sa -bhloo 'de -wa weee nwnua -Lagoo gbu -yo, - Lagoo nwnaa wa 'nyu la.

10 Nu, -wa weee zva titee 'nshwezovee dli -gu, me yia wa kpa. Nu, -Lagoo sebhe nee:

«-We weee mia celida -Lagoo titee 'sebhe 'wu, -o o zva we 'nshwe 'komu, me yia o kpa.»

11 We mi 'ya gbuzovnu nya, nu, nyime yabhlogbo 'ni mneni o 'ka -mi tiklu -Lagoo 'yu titee 'nshwezovee 'gbu. Nu, -Lagoo sebhe nee:

«O -Lagoo yibhelia nyime tiklu nya dli zovvee 'gbu, 'yliyogagie -moo yia 'yia.»

12 'In tite 'e 'bhv dli zovvee -gbe. Nu, we mi 'ya celida:

«O zva titee lenugbu weee 'nshwe, o -tu we lenuda 'komu, 'in o 'ka 'yliyogagie 'yi.»

13 Klisi ka o 'de meyolatinyo -zeli -amiaa 'bigu, sanee 'sa o zitia -ain 'wu titee me kwee. Nu, we mi celida -Lagoo sebhe 'wv:

«Nyoo nyoo wa -ka bizi su 'wlu,

me mi o -no nya.»

14 Nu, sanee 'sa we nua, 'in 'nyulanwana -weli -Lago gbaa Ablaamu -yla, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa 'ka we 'yi -Zezu Klisu 'gbu. 'In Zuzu -Lago gbaa o 'ka wla, -a 'ka we 'yi dliuzuvee 'gbu.

Tite -yo -lu -we -Lago gbaa o 'ka wla

15 Na bhelia, dudu -gub gbu yabhlo na yia da palia: we -ka nu, weli nyime 'kaa ti, o -ka we ti sazono sa, nyime yabhlogbo o 'ni mneni o 'ka -bha we lasali, 'in o 'na 'ka we -gu -lu yabhlogbo palu.

16 Cun, -li -we -Lago 'kaa wla, o ka we gba Ablaamu -yo o 'yuoyu -yla. 'In -Lago sebhe 'ni -gbae: «Ablaamu -yo o 'yuoyua,» 'in -muv 'ka 'wlu nee nyuma duuun gbu wa gba, nu, -Lago sebhe nee sae:

«-In -yo -na 'yuoyu,» nyime yabhlogbo we saa 'hni, mo -wa Klisi.

17 -We in 'yibhaa in 'ka gba mu nu: -Lago ka weli ti Ablaamu -yla, 'in o nee, -gu o yia we 'yigbea -kli. -Zuv 'wlu 'so -zu glv -bhlo 'ya kugbua (430) 'plia, 'bhie, Moizu tite yia yi. -Muv 'ni mneni -muv 'ka weli -Lago tia -bhalasali, 'in -lu -Lago gbaa o 'ka wla, we 'ni mneni we 'ka we lasa.

18 'In we -ka nu, 'bi -we -Lago wlaa, tite solv wa yi we, -zugba we 'ni -lu -Lago gbaa o 'ka wlaa solv 'bhv, 'in, -lu -we -Lago gbaa o 'ka wla, mu -yo o -slolua o 'nanu Ablaamu -yla.

-We ka 'gbu -Lago yia tite palu

19 'In lee -lu ka 'gbu -Lago yi tite palu nyuma -ylaa? Palu o palia we, 'in da nyuma -saa o dumagbu 'nujwe o 'ka we -slolu. 'In we 'ka 'sa lenoda -tv tiklu, 'in Ablaamu 'yuoyu -o ka 'gbu -Lago gbaa o 'ka Ablaamu -lu 'nye, 'in -moo yiyibhla 'ka nyini. -Lago zva wee tite 'anzinya njee, 'in 'anzinya yia Moizu 'wobhu 'kolv nya, -Lago -yo nyuma nyidi.

20 Nu, kolv mia, nyuma 'so nyidi o mia. 'In, -Lago debhlogbo: o 'ni kolv -ka.

21 -Muv gbaa nu, -li -we -Lago gbaa o 'ka wla, tite mu we -yoto nya yi? -Innya! We -ka nu, -Lago ka tite yabhlo palu, we mneni we 'ka nyuma 'yliyogagie 'nye, -zugba nyime mneni yaa o 'ka nyime tiklu -ze -Lago 'yliya 'wv, titee 'nujwezovee solv.

22 We 'ni 'sa -mu, nu, -Lago sebhe nee, dudugvli weee mu gbonyuuu 'tite zo. 'In -lu -we -Lago gbaa o 'ka wla, nyuma -wa njwnua -Zezuu gbu -yo, -maa 'ka we 'yi, wa dliuzuve -Zezu Klisi -gub 'gbu.

23 Da -Zezu Klisu dliuzuv bhla 'nia -slv nyini, -zugba -a mu -kaslvian nya tite kwee, wee dliuzuve -Lago 'kaa -an 'klvslolu we wovve nya.

24 Sanee 'sa, tite -zea -amuaa 'yliyozonyo tiklu, 'bhie, Klisi yia yi, 'in -a 'ka nyuma tiklu -ze -Lago 'yliya 'wv, o dliuzuvee 'gbu.

25 -Sleen, -Zezu Klisu dliuzuv bhla ka nyini 'gbu, -a 'ni 'masleen o 'yliyozonyo -mavu kwee -mu.

26 Nu, a 'de weee mi - Lagoo 'yua nya -Zezu Klisu dliguzvove 'gbu.

27 Nu, amia weee -wa wa batizea Klisi 'wu, a ka Klisu 'wuwlv -ze.

28 We 'gbu, -Lago 'yliya 'wu, 'wusisalida 'ni Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu nyidi -mi, we 'ni gali -yo nyima -zovv nyidi -mi, 'in we 'ni nukpasi -yo 'nywv nyidi -mi. Nu, a 'de weee -bhlo -Zezu Klisi 'wu.

29 A mi Klisu -nv nyaa 'gbu, a mi Ablaamov 'yuoyua nya. 'Bi -Lago gbaa o 'ka wla, 'yia a yia we.

4

Nu, -a 'ni 'masleen gali, -Lagoo 'yua -a -mia

1 -We in 'yibhaa in 'ka gba mv ni: 'bilinyo -ka -slo 'yislakpile nya -mi, 'wusisalida 'ni o -yo gaylo nyidi -mi, 'in -zugba mo -wa wee 'bi weee -kanyo.

2 Nu, nyuma -wa zva o, 'in -wa zva o -li 'yliyoo, o mi wa kwee tikli, 'in bhla -we o dide 'paa nywee, 'in we nynia.

3 Nu, 'sa -bhloo 'de we mia -amiaa -nv nya. Da -a mia zlime 'yislakpile 'bhisa, -a mi dudugovv 'titenyaa gali nya.

4 'In, bhla -we -Lago zva, da we nynia 'ce, o yia o 'Yu yoo 'pa. Nywv gwalta o, 'in o yia Zuifovv titee zonyime -ze.

5 'In -wa mia titee zov, o 'ka wa 'wuziti. Sanee 'sa o 'kaa -ain -Lagoo 'yua -zeli.

6 -Lago 'ka we -slolu a mi o 'yua nyaa 'gbu, o yia o 'Yuu Zuzu yoo 'pa -amiaa dibhe

'wu, Zuzu o kpia 'wu: «Aba* , 'oo Dide!»

7 We 'gbu, -in 'ni 'masleen gaylo, nu, -Lagoo 'yu -in -mia. 'In -in mi o 'yu nyaa 'gbu ni, -in mi 'ya 'bilinyo nya -Lagoo 'nanu solv.

Polv lva dli -Galasii -nyimaa 'gbu

8 Zlime a -yo -Lago 'ni welh -ka, -zugba a mi bubolii gali nya, 'in -muvnya 'ni -Lago -zovv nya -mi.

9 'In -sleen a -yi -Lago, -we in 'kaa gba mv -wa nu, -Lago -yi ain. Dudugovv 'titenya, -we 'nia 'tite 'wu -ka, 'in -we 'na 'kaa ain -lu yabhlogbooo -yla lenv, sa a bhiti 'ya lv -muv zov? Sa a 'yibha a 'ka 'ya -muv gali -zea?

10 'Yi klaa, 'cv klaa, bhla klaa, we -yo -zv tolva 'nywezvove -wa amiaa -yokpagbu.

11 Amiaa 'gbu na nva nyano: lubho weee in nva amiaa 'gbu, bhe we yia 'wotva yi?

12 Na bhelia, amia na bhuhhoe, a -mi 'mi 'bhisa, -we ka gbu -wa, -ami ka na 'de nv amia 'bhisa titee gbegein. 'In a 'ni 'mi gbonyuu yabhlogbooo -yla lenv, da in mia amiaa -gbe.

13 'In -we nva le, 'in in yia zlime amiaa -gbe -tv, 'in in yia ain -yla -Lagobu gba, a -yi we. Gu in kaa -yoo gbu -wa.

14 Na guzv -nv mi laylagbu nya amiaa -nv nya, 'in a 'ni 'mi 'wonye, 'in a 'ni 'mi kwnee -sa. Nu, -Lagoo 'anzi yabhlo 'bhisa a kpa a 'mi, -Zezu Klisu 'degbolu 'bhisa.

15 Da amiaa zlimee 'mona -tolva? -We in 'kaa gba amiaa

* 4:6 Zuifweli -wa. We ji -wa: «-Baba».

daa mu -wa nu, we -ka yaa 'yli wa sa -ma, -zugba a ka -ma amiaa 'yli -sa, a ka 'mi we yoo 'nye!

16 Lee, gbuzonugbu na gbaa da ain -yla, we 'gbu in yia amiaa tonyime -ze -sleen yi?

17 Waa nyuma -wa nynia ain -yola, wa 'ni amiaa zekali sazonu sa. Wa 'yibha wa 'ka ain 'mi 'bi -sa, 'in a 'ka wa 'bibholu we gbu -wa.

18 Cun, gbuzonu -wa, nyumaa zekalie -ka ain ye sazonu sa, mu nania 'yli. We -ze dli -zonu nya. A nu we le bhla weee nya, we 'na -zeli na 'yibadi -bhlogbo -ni.

19 Na 'yua, amiaa 'gbu in mi 'yaa da siada lu, nee nywono -bho luzi, ma. 'In in mi 'sa siada tikli, 'in Klisi 'ka ain 'wladili, 'in a 'ka Klisu 'wowlu -ze kpeen kpeen.

20 Nu, in 'yibha in 'ka bhla -minu nya ain kwesi -mi, in 'ka ain -yla gba so -putu lu. -We in 'kaa lenu -sleen, in 'ni we -yi. Amiaa 'gbu dilibe mia da 'mi -yo.

*Aga -yo *Salaa gbvu 'wupaligbu

21 A gba -slo we 'mi -yla, amia -wa 'yibhaa a 'ka Moizu tite 'nonye zu, -we wee tite -minu 'sebhε gbaa, a'a 'nu wee?

22 Nu, we mi celida we 'wue, Ablaamu 'yi nukpasuyua 'so. 'Yabhlo o -yo gaylonwono *Aga gwalia, 'in -gudu o -yo nyimezononwono *Sala gwalia.

23 Nu, 'yu o -yo gaylonwono Aga gwalia, nyumaa dumagbu so wa gwalia -mao. 'In o o -yo

nyimezononwono gwalia, weli -Lago wlaa, we solu wa gwalia -mao.

24 Wee gbvu 'wupaligbu -minu 'ji -to 'wu, waa 'nywu 'so -manu 'wosusloluee gbu 'so wa lolua. We tianu mia, *'wosuslolue -we -Lago -yo Ablaamu -yo *Izlaelinyuma nua le -gogo wa laa *Sinaii 'wlu, we yli -wa Aga, wee 'wosusloluee tite nua nyuma gali 'wu.

25 Nu, Aga mia, mo -wa Sinaii -gogo Alabii -dudu -gbu. Mo -wa dudu -minu -gbu -Zeluzalemugbe, -we ka gbu -wa, we -yo we 'yua wee mi gali nya.

26 Nu, yalu -Zeluzalem mia, mu -wa -Zeluzalem -we 'nia gaylo nya -mi, 'in mu -wa -amiaa 'nyaa.

27 Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«Gblotonwono, a li 'muna!
Ama 'nia 'yugwalee kuu
'convee 'ji -yi,
a 'kpi 'wu 'muna nya!

Nu, 'wonyenywono yua yia 'wuzumania,
wa 'ka 'woyibhanwono
'yua 'wuzi.»

28 'In amia, na bhelia, weli -Lago wlaa amia mia we -gbu 'yua nya, *Izaki 'bhisa.

29 Zlime, 'yu wa gwalia nyumaa dumagbu so, mo palia o wa gwalia -Lago Zuzu so lu 'klyie 'wu. 'In 'sa -bhloo 'de we mia desleen nuda.

30 'In -Lagosebhe nee lea? We nee:

«In vu gaylonwono -yo o 'yu.
Nu, gaylonwono 'yu -yo
nyimezononwono 'yu

'nɪ mneni wa 'ka wa
 didee 'bɪ dlili.»
 31 We 'gbu, na bhelia, -
 amia 'nɪ gaylonɔwɔɔ yua,
 nyimezɔnɔɔwɔɔ 'yua -a -mia.

5

-Zezu Klisi ka -ain gaylo -flii -sa

1 Klisi ka -ain gaylo -flii -sa,
 'in -a 'ka -amɪaa 'dɛ -yla -mɪ
 sazɔnɔ sa. A -tu -mɔv sɔlv gege,
 'in a zɔ amɪaa 'dɛ 'yliyɔ, a yi 'ya
 galɪ -zɛ lv.

2 A yla, -amɪ Pɔlv nɛɛ ain -
 ylaɛ: wa -ka ain *knɪ 'wɔpa,
 a 'ka -mɪ tiklu -Lagɔ 'yu nɪ, -
 zugba Klisi 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ
 nya -mɪ amɪaa -nɔ nya.

3 In nɛɛ 'ya ain -yla -tapae,
 nyɔɔɔ nyɔɔ -ka knɪ pla, ɔ zɔ tite
 weee 'nɔɔwɛ -gla nya.

4 Amɪa -wa 'yibhaa -Lagɔ
 yibheli ain nyɪma tiklu nya
 titee sɔlv, a -yɔ Klisi ka 'wɔɔɔ.
 'In -Lagɔɔ 'nanɪ ka ain 'wɔɔɔ.

5 Nu, we -ka -amɪa, -Lagɔ -
 a dia dlɪ 'wɔ, mɔ yia -ain yib-
 helia nyɪma tiklu nya ɔ 'dɛ 'yu,
 'in 'mɔ -a mia wɔɔɔ, -Lagɔɔ
 Zuzu 'tite -we nɔa -amɪaa
 dlizɔvɛ 'wɔ lubho, we nya.

6 Nu, -Zezu Klisi 'wɔ, -in
 'ka knɪ 'wɔ -mɪɔɔ, -in 'nɪ
 knɪ 'wɔ -mɪɔɔ, -mɔv 'nɪ gbu
 yabhlogbɔɔ. Nu, -we nanɪa
 'yli, mɔ -wa dlizɔvɛ -we nɔa
 gbu lɛ nyɪmɛɛ zɛkalie nya.

A 'na 'bhitili gaylo 'wɔ lv -nɪ

7 A ka -gwagwie gwedɪ
 'nanɔv, nyɔɔ yɔmanɪ amɪaa
 bhv 'wɔ, nu, a 'na zɔlv gbuzɔnɔ
 'nɔɔwɛ -nɪa?

8 -We wa gbaa ain -yla, 'in
 wa yia ain lu, -Lagɔ ɔ laa ain,
 we 'nɪa ɔ -gbe 'bhv.

9 'Lee, wa'a gba da «*Gɔɔ -
 sɛɛ wa pala 'flooɔ 'pue weee
 -yɔ, mɔ yliɪa wee?»

10 -Amɪ mia, Nyɪmaa -Kanyɔ
 'wɔ, na dlɪ mɪ ain -gv nu, amɪa
 'na 'ka 'wlukɔvɔv lapɔpalie -
 putu 'yɪ. 'In nyɪmɛ ɔ -ka amɪaa
 'wlu -nyumɔ, -Lagɔ yia ɔ -kaslv
 'wɔpaa.

11 We -ka -amɪ, na bhelia,
 we -ka knɪplagbu in mɪ yaa
 gbada gbuzɔnɔ sa, lɛɛ ka 'gbu
 wa pa 'mɪ 'klyɪɛ 'wɔa? We -
 ka yaa 'sa -mɪ, -zugba, Klisu
 su -gv tliɪgbu in mia gbada,
 we 'na 'ka nyɪmɛ yabhlogbɔɔ
 'cɛdlɔ -la.

12 Nu, -wa nɔa amɪaa dlɪ zɔ
 bidi -bidi bidi, wa lelɪ 'ya wa
 'dɛ!

13 Na bhelia, amɪaa 'dɛ -yla
 -tɔvɛɛ 'gbu -Lagɔ yia ain la.
 A 'na 'yligbeli we -gv, 'in a
 'ka amɪaa yɪɛɛ lɛnɔgbu lɛnɔ -
 nu. Nu, a nɔnɔv lubho -yla
 zɛkalidlɪ nya.

14 Nu, wɛlv gɔ -bhlo nɪ
 nɔkplɛ tite weee 'bhaa 'wlu:

«-In -kalɪ -na -libheyii zɛ -na
 'dɛ 'bhisa.»

15 Nu, -fliinɪma 'bhisa, a -
 ka mumnuda -mɪ, a -ka
 lɛnɔnɔvɔda -mɪ, a zɔ amɪaa 'dɛ
 'yliyɔ, a yi amɪaa 'dɛɛ klu lasa.

Zuzu 'Pɔpa -galɪ ain 'yu

16 In nɛɛ ain -ylaɛ: a
 nɔ -Lagɔɔ Zuzu sɔlv, a
 yi 'maslɛɛn amɪaa yɪɛɛ
 dlɪwɔnynigbu lɛnɔ.

17 Nu, -amɪaa yɪɛɛ
 dlɪwɔnynigbu -yɔ -Lagɔɔ
 Zuzu 'nɪ wɛlv -bhlo -ka, 'in -
 Lagɔɔ Zuzu -yɔ -amɪaa yɪɛɛ

6

dliwɔnyignibv 'nɪ wɛli -bhlo -ka. Nu, -yɔ we mɪmnia, 'in -we a 'yibhaa a 'ka lɛnv, a yi we lɛnvɛ kwɛyɔmneni.

18 We -ka nu, -Lagɔɔ Zuzu -galɪ aɪn 'yu, -zugba a 'nɪ 'maslɛɛn tite zɔ -mɪ, 'in we 'nɪ 'maslɛɛn aɪn ŋwɛzi.

19 'In -a -yi -amɪaa 'dɛɛ yɪcɛɛ lɛnvɔgbv, -we -wa: mɔtnɪ klaa, pɔɪnplagbɪ klaa, we -yɔ gbɔnyuu weɛ lɛnvɛ,

20 yoyolagɔ weɛ bɔbɔvɛ, -dlabhiia lɛnvɛ, nyɪma 'wɔnyɪnyɛnɪɛ, -zɛsasɪɛ, zenyɪnɔnvɛ, 'cɛpapɪɛ, -yɔmɪmniɛ, zɔa 'wɔdɪdɪɛ, gwɛpapɪɛ -pue ŋwɛɛ,

21 nyɪmɛ -putuu -luu dlɪ 'wɔnyɪnyɛ, nɔ nyɪmɛɛ 'bhabhiɛ, nyɔgbalɪliɛ, 'in we -yɔ we 'wɔwlv -gbv tɔlvaa lɛnvɛ. In ka we gbv aɪn -yla gba tɪa, 'in 'mɔ na gbaa -slɛɛn da aɪn -yla: nyɪma -wa nɔ 'saa, -maa 'na 'ka *-Lagɔɔ nyɪmaa 'wlvlapɪkɪ 'wɔ 'bɪ 'yɪ.

22 Nu, zɔzɔnvɔgbv bhɔa -Lagɔɔ Zuzuu -gbɛ, mɔ nɪ: zɛkalɪdlɪ, 'mɔnɪdlɪ, 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ, dlɪtɪɛ, gbv -zɔnvɔ lɛnvɛ, dlɪ -zɔnvɔ -kakɪɛ -yɔ wɛli -gɔtɔtɔvɛ,

23 dlɪ -dlɔɔ -kakɪɛ, we -yɔ 'dɛɛ dlɪ lakpakpɪɛ 'sɔ. Tite 'e -sɔlv -mɔv weɛ -yɔ 'wɔ.

24 -Wa mɪa [-Zezu] Klɪsu -nɔ nya, wa yɪcɛɛ -yɔkpagbɪ -yɔ we dliwɔnyignibv, wa ka we lakɔlv *su -gv.

25 -Lagɔɔ Zuzu ka -aɪn 'yliyɔgagɪɛ 'nyɛɛ 'gbv, -a nɔ 'ya ɔɔ Zuzuu sɔlv.

26 -A 'na 'yɪlɪmanɪ -amɪaa 'dɛ -nɪ, -a 'na lɪlɪh 'cɛdlɔ -nɪ, -a 'na nɔnvɔ zenyɪ -gbɛ -nɪ.

A sɪsalɪ 'wɔ amɪaa -yɔgbvɔ 'gbanya

1 Na bhelia, we -ka nu, nyɪmɛ yabhlo ka gbɔnyuu lɔbhɪlɪ, amɪa -wa nɔa -Lagɔɔ Zuzuu sɔlv, a 'slamanɪ ɔ 'wɔ -Lagɔɔ 'yloogbɔlv. 'In a nɔ we lɛ dlɪ -dlɔɔ nya. A zɔ amɪaa 'dɛ 'yliyɔ, amɪa yi 'ya laylagbɪ lɔbhɪlɪ.

2 A sɪsalɪ 'wɔ amɪaa -yɔgbvɔ 'gbanya. A -ka 'sa nɔ, -zugba Klɪsu tite a bhelia 'yɪ.

3 We -ka nu, nyɪmɛ yabhlo pɔpalɪ 'wlvkɔvɔn la nu, ɔ mɪ nyɪmɛ 'kadɔ nya, 'in -zugba ɔ 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ nya -mɪ nɪ, ɔ 'dɛgbɔlv ɔ nɔa -dawli 'wɔ.

4 Nu, nyɪmɛ -ɔ -ka -mɪ, ɔ bhɪ ɔ 'dɛɛ lɛnvɔgbv 'yliyɔ la, 'in -we ɔ nɔa lɛ, we -ka 'yɪlɪnanɪ nɪ, ɔ -ka ɔ 'dɛ 'yɪlɪmanɪa yi we 'wɔ, we -zɛ ɔ 'dɛbhlogbɔɔ -yla, ɔ 'na palɪ ɔ 'dɛ nyɪmɛ -putu 'wɔ -nɪ.

5 'In nyɪmɛ -ɔ -ka -mɪ, mɔ 'kaa ɔ 'dɛɛ 'gba 'wɔbhɪ.

6 Nyɪmɛ -ɔ wa slɔlua -Lagɔwɛli, ɔ zɔzɔnvɔnya mɪa, ɔ 'nyɛ we tɔlvɔ nyɪmɛ -ɔ slɔlua we ɔ.

7 A 'na nɔnvɔ amɪaa 'dɛ -dawli 'wɔ -nɪ: nyɪmɛ 'ɛ palɪ -Lagɔ gla. -We ka gbv -wa, -we nyɪmɛ glɔa, we 'ya ɔ yɪa 'kwaa.

8 -We nania nyɪmɛɛ yɪcɛ dɔdɔv, ɔ -ka we glɔ, tɪtɪlɛ 'nɪa bhɪlɔluda -ka, 'mɔ ɔ yɪa 'kwaa. 'In, we -ka nu, -we nania -Lagɔɔ Zuzu dɔdɔv, 'mɔ ɔ glɔ, 'yliyɔgagɪɛ -we 'nɪa bhɪlɔluda -ka, 'mɔ ɔ yɪa 'kwaa.

9 -A 'na sɪsalɪ gbvzɔnvɔ lɛnvɛ 'wɔ -nɪ. We -ka nu, 'kɔa 'nɪ -aɪn 'yɪlɪlawla, bhɪla -zɔnvɔ yɪa

yia, 'in -lu -a glva, -a 'ka we 'ya 'kwa.

¹⁰ We -ka 'sa -mi, da -a kaa bhla, -a nu nyuma weee -yla gbvzvzv le. -Amiaa bhelia -wa zva -Zezu Klisi dli -gv, ma -yla -a 'kaa we lev tia.

'Dizvwele 'wvvhlolunv -yv fvsaweli

¹¹ A yla 'sebheε 'ya 'kadı -mıni, na 'deε sɔ nya in celia da we ain 'wv.

¹² Nyıma -wa 'yibhaa a pla knı -gla nya, -wa 'yibhaa wa 'yı wa -yv gbv weee levnda, ma -wa. Nu, wa 'yibha teın wa 'na 'palı wa 'klyıe 'wv, Klisu suu 'gbv -ni.

¹³ Nu, waa nyıma -wa dia knı la, wa 'degbolu'u zv tite 'nvhwe. 'In wa 'yibha a pla knı, wa 'ka wa 'de 'ylimanı nu, wa ka ain 'bi ku -yvı.

¹⁴ We -ka -amı, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu sugvtlıle -bhlogbɔɔ 'gbv na ylimanı na 'de. Nu, wee suu 'gbv dvdvgtli yia tlı na gbegbeın. 'In -amı yia tlı dvdvgtlii gbegbeın.

¹⁵ Nyıme 'ka knı 'wv -mıoo, nyıme 'nı knı 'wv -mıoo, -mıv 'nı gbv. Nu, -we nanıa 'yli, mı -wa, nyıme -ze nyıme lolu.

¹⁶ -Wa weee nɔa na gbvsloluwele -mıni -gv, -Lagɔɔ 'wvtvtve -dlɔɔ -yv ɔ nyazıdı -mı wa -gv, 'in we -mı 'ya -Lagɔɔ Izlaelnyıma weee* -nv nya.

¹⁷ Bhla -we yia yia, nyıme yabhlogbɔɔ 'na sıalı 'masleın 'mı -ni. -We ka gbv -wa, 'kpakɔnnya mıa da na ku -yv, mı slolua nu, -Zezuu -nv in -mıa.

¹⁸ Na bhelia, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi nvna ain 'nyu la. -Ameni!

* 6:16 We ji -wa: -Lagonyıma tklı.

'Sεbhε Pɔlv 'paa Efεzi -nyuma yoo

-Lagɔnyuma mia Efεzigbe nɔkplε, 'ma *Pɔlv 'paa 'sεbhε ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wv *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sεbhε ni cεl. ɔ nεε we 'wv nu, -Lagɔnyuma weee -bhlo, we 'dεε 'gbv wa kikalɔ zε.

Fvsawεli

1 Amia -Lagɔnyuma mia Efεzigbe nɔkplε, -wa zva -Zezu *Klisi dli -gv, -ami Pɔlv -zεa -Lagɔɔ dɔmagbv nya -Zezu Klisi *tietienyɔ, -ami cεlia da ain 'wv.

2 Nu, -amiaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ηwna ain 'nyu la, 'in wa 'nyε ain 'wvɔtvε -dlɔɔ.

-Lagɔ ka -ain zvzɔnv 'nyε -Zezu Klisi 'wv

3 -A -mnini -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi Dide -Lagɔɔ 'ηni! ɔ ka -ain 'nyulanwna Zuzu 'Pɔpaa 'nyulanwnie weee nya, -mɔ yali 'pɔpɔ Klisi 'wv.

4 Nu, dɔdɔv lalalie 'yu -Lagɔ ka -bha -ain -sa, -a 'ka ɔ -nv -zε Klisi 'wv. 'In -a 'ka -mɔwlvda -tv, -zugba gbonyuu yabhlogbɔɔ 'ni -ain kwεyli -mi ɔ 'yliya 'wv.

-Lagɔ -kali -amiaa zεε 'gbv,

5 ɔ yia 'cin gba nu, ɔ 'ka ɔ 'yua -ain 'wvɔnv -Zezu Klisi 'wv. Nu, ɔ zvzɔnv 'wv, -we ɔ 'yibhaa, mv mia dε.

6 We 'gbv -a -mnini -Lagɔɔ 'ηni bhabha, ɔ 'nanu 'kaduv 'gbv. Dli weee nya ɔ nyεa -ain we, ɔ dɔma yuu 'ηni nya.

7 Nu, -Zezuu 'pɔnv zɔtia -ain 'wv, 'in -Lagɔ yia -amiaa -yɔgbv 'wvɔti. Sanεε 'sa -Lagɔ -slolua ɔ 'nanu 'yililo,

8 wee 'nanu -we ɔ nva -ain 'wv bhabha, mv -wa nu, ɔ ka -ain gbuyilo -yɔ 'ylimnee weee 'nyε.

9 ɔ dli da -gbv mia zizada, ɔ ka we -ain 'klvslolu. 'In ɔ ka 'cin gba nu, ɔ 'yibha ɔ 'ka we gbalɔ Klisi 'wv.

10 Wee gbv -Lagɔ gbaa, ɔ 'ka we lεnvε gbalɔ, bhlanya -minu bhialida, mv -wa nu, ɔ 'ka yali -lu weee -yɔ dɔdɔ -gv -lu weee 'wlvugwlvli. 'In Klisi 'dεbhlogbɔɔ 'ka we 'wlvapilinyɔ -zε.

11 -A -yɔ Klisi 'wvɔsuslolueε 'gbv, 'pɔpɔε ka gbv -Lagɔ gbaa, -a ka -amiaa -nv 'yi. Nu, -Lagɔ ka 'cin -bha -ain -sa, gbv ɔ 'kaa lεnv, we sɔlv. Cɔnv, gbv -we ɔ gbaa 'in -we ɔ 'yibhaa, ɔ ka -lu weee lεnv, we sɔlv.

12 Nu, -amia dia Klisi dli 'wv tia, -a 'ylimani -Lagɔɔ 'ηni! We 'gbv -Lagɔ yia -bha -ain -sa.

13 Amia 'ya, gbvzɔnv -wεli -we amia pɔlva yukwli, -Lagɔgbv -we 'nyεa ain 'pɔpɔε, we 'gbv a ka Klisi dli -gv zv. 'In -Lagɔ yia amiaa yibhelida zv, Zuzu 'Pɔpa ka gbv ɔ gbaa nya, 'in ɔ yia we ain 'nyε.

14 Zvzɔnvnya -Lagɔ dia la ɔ nyumaa -nv nya, Zuzu 'Pɔpa -wa we tianv, 'in mv temania -amiaa dli la nu, -amiaa 'wvzitie -ka gba, 'in -a yia wee -li -mini. Nu, -a -mnini -Lagɔɔ 'ηni 'kaduv we 'gbv!

Pɔlv bhuhhoa -Lagɔ Efεzi -Lagɔnyumaa 'gbv

15 We 'de weee 'gbu, sa a zva Nyimaa -Kanyo -Zezu dli -gu, 'in a -kalia -Lagonyuma weee ze, -amɪ ka 'ya -mʊʊ 'nʊʊ 'gbu,

16 na paa -Lago fuo 'kʊmʊʊ, amiaa 'ɲni nya. 'In in -ka -Lago bhuhhoeda -mɪ, 'in na paa ain dli -gu.

17 'In -we na yibhalia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'ɲnimni -Dide -Lago mu ni: nu, ɔ 'nye ain gbuyilo -Zuzu, we 'ka -Lago ain 'klʊslolu, 'in a 'ka ɔ yibheli sazɔnu sa.

18 ɔ -kali amiaa dli 'wʊ ɔ zli 'ka -mʊ slo. 'In -we a dia dli 'wʊ, -we ka 'gbu ɔ yia ain la, a 'ka we 'wʊlanʊ. 'In zɔzɔnɔnya ɔ nyɛa ɔ -mʊwʊnɔnya, a 'ka we 'ylilo 'kadu yibheli.

19 -Lago na bhuhhoea, 'in -amia zva Klisi dli -gu, -gblɔɔ -yɔtite 'kadu -Lago dia la -amia -Lagonyumaa -nu nya, a 'ka we yibheli. 'In wee 'tite ɔɔ -Lago -slolua 'kua 'tite weee nya,

20 da ɔ 'bhua Klisi 'wʊ tɪtɪ lɪ, 'in ɔ yia ɔ ladɪ ɔ lilisɔlɔ -mʊ yali 'pɪpɪ.

21 Nu, yali 'tite weee -gu, se weee -gu, ɲwezilo weee -gu, nyimaa 'wlulapɪe weee -gu, we -yɔ 'ɲni ɔ 'ɲni wa 'kaa la da, dʊdʊ -mɪni -yɔ dʊdʊ 'ka 'yaa yi -gu, Klisi pɪha we 'de weee 'wlu la.

22 -Lago ka -lu weee Klisu bhʊ zɔ lapali. 'In ɔ yia ɔ 'yilig-beli *Leglizɪ 'yugalɪnyɔ 'kadu nya. Leglizɪ -kpabhiee 'wlu Klisi -mia,

23 *Leglizɪ -wa Klisu ku -kpabhie. 'Mʊ ɔ yea keke, 'in, -Lago lala -li weee ɔɔ Klisi ye 'yaa.

2

-Aka tɪtɪ lɪ 'wʊsɔ, 'in -ayia 'yliyɔgagie 'yi

1 Zlɪmɛ a ka 'yliyɔga -tɪtɪ tɪ, amiaa gbu -mɔmɔnɔɛ -yɔ amiaa gbʊnyiii 'gbu.

2 Wee dʊdʊ -mɪni -gʊʊ lɛnʊgbʊ 'nyii a nʊa lɛ zlɪmɛ. 'Tite 'nyii -kanyɔ mia yali -yɔ dʊdʊ 'sɔ nyɪdɪ, 'mʊ a zva 'nʊɲwɛ. Nyima -wa'a zva -Lago 'nʊɲwɛ, wee zuzu mɪ 'yaa -slɛɛn da wa 'wʊ lubhonɔda.

3 -Amia weee mɪ 'ya zlɪmɛ nyima -manɪ 'bhisa. -Amiaa yɪɛɛ dɪwʊnynigbu 'cinnya -a nʊa lɛ. 'In -a nʊa -amiaa yɪɛ -yɔ -amiaa 'wlukʊʊn lapɔpale 'nyiii dumagbu lɛ. 'Sa -bhloo 'de -amia miaa 'gbu, -a yi 'yaa -Lago ɔ 'cɛ zɔ 'plɪlia nyima tɔlʊa 'bhisa.

4 'In, -Lago nyazɪdɪ 'yli, 'in ɔ -kali -amiaa zɛ bhabha.

5 We 'dɛɛ 'gbu, da -a tɪa 'yliyɔga tɪtɪ gbonyaa mɔmɔnɔɛ lɪ, 'in -Lago yia -ain 'yliyɔgagie 'nyɛ Klisi nya. Cɪn, -Lago ɔ 'nanu 'gbu a yia 'pʊ.

6 -A mɪ -Zezu Klisi 'wʊʊ 'gbu, -Lago yia -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wʊbhu tɪtɪ lɪ. 'In ɔ yia ɔ -yɔ -ain 'sɔ -mʊ yali 'pɪpɪ ladɪ.

7 Zɔzɔnɔ -we -Lago nʊa -ain -yla lɛ -Zezu Klisi 'wʊ, -we ka 'gbu ɔ yi 'saa nu, mʊ -wa nu: ɔ 'nanɪ 'kadu ka 'ɲnimniɛ 'nɪa bhloluda -ka, ɔ 'yibha ɔ 'ka we 'yli -slolu -zʊ weee yia yiaa -nu nya.

8 Nu, -Lago ɔ 'nanu 'gbu a yia 'pʊ, amiaa dɪzʊzʊɛ -yɔ. Wee 'pʊpʊe'e 'bhʊ amiaa -gbɛ, -Lago wlawlalu -wa.

9 Wee 'pʊpʊe'e 'bhʊ amiaa 'dɛɛ lɛnʊgbʊʊ -gbɛ. We

'gbu, nyime yabhlogbɔɔ 'na 'ylimani ɔ 'de -ni.

¹⁰ Ni, -Lagɔ nua -ain le, 'in mɔ -laa -ain la -Zezu Klisi 'wu, gbuzɔnu -gbunya lenvee 'gbu. 'In wee gbuzɔnu -gbunya mia, -Lagɔ ka we lamnazi pepe, -a 'ka we lenvu 'gbu.

-A mi nyima -bhlo nya Klisi 'wu

¹¹ Ni, amiaa -mumi -kwikwi cin mia, a ligbe we! A 'ni *Zuifu tein nya -mi. 'In Zuifu laa ain «nyima -wa 'ni kni 'wu -mi». 'In wa laa wa 'de «kni 'wu -nyima», nyimee sɔ ka wa kni 'wu 'paa 'gbu.

¹² We bhla a 'ni Klisi -yi, a mi 'lakpanya nya, 'in -Lagɔ nyima ɔ -saa -bha, a 'ni wa glaa -mi. Welinya -we -Lagɔ -yɔ ɔ nyima bhla, -lu ɔ 'kaa wa 'nye -gu, amiaa -nu 'ni we lu -mi. A 'ni dli 'wɔdi -lu -ka, 'in a 'ni -Lagɔ -yi dudugu.

¹³ 'In -sleen, -Zezu Klisi 'wu -mumiee 'gbu, amia -tlɔba zlume -Lagɔ -yɔ la, -Zezu 'pɔn ka ain ɔ -yɔ belɔ.

¹⁴ Ni, Klisi de -wa -amiaa 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ. Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, 'ma ɔ -zeli nyime -bhlo. ɔ wlaa ɔ ku tlithe -yla, 'suo -we sisalia wa -yɔ, 'in we nua wa tonyima 'wu, ɔ yia we -wɔ,

¹⁵ 'in ɔ yia Zuifu tite -yɔ we -gba -yɔ we lenv sɔ lamumni. 'In ɔ yia wa 'de 'sɔ nyime lolu -bhlo -zeli ɔ 'de 'wu. Sanee 'sa ɔ zɔa 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ wa nyidi.

¹⁶ Klisi *su -gu tlithe nya ɔ -zeli waa nyumaa -zakpa 'sɔ nyime -bhlogbɔɔ, 'in ɔ yia wa -yɔ -Lagɔ 'wɔsuslolu, ɔ yia 'wɔnyinyenie lasa.

¹⁷ Amia -wa 'nia Zuifu, -wa -tlɔba zlume -Lagɔ -yɔ la, 'in -wa -wa -Zuifu, -wa cipaa -Lagɔ -yɔ, sanee 'sa Klisi yia, 'in ɔ yia ain -yla 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ welɔ -zɔnu gba.

¹⁸ Ni, ɔ Klisi 'gbu, -a 'de weee, Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, -a mneni -a 'ka Dide -Lagɔ 'yu 'yigbe, -Lagɔ Zuzu -bhlogbɔɔ nya.

¹⁹ We 'gbu, amia 'nia Zuifu, a 'ni -sleen 'lakpanya, a 'ni 'pliplinya, ni, -Lagɔ -mɔwɔnyumaa bhelia a -mia -sleen, 'in a mia -Lagɔ zɔayli -nyuma nya.

²⁰ -Budu -we ka gwe mia -Zezuu tietienya -yɔ *-Lagɔgbu -falpanya nya, 'mu a -mia. 'In -Zezu Klisi 'de mia we gwɔgwɔ 'yli -tukpa -zɔnu nya.

²¹ Wee -budu wa mia 'subhada, mɔ temania we da weee la, mɔ nua we le, 'in we -klu tlomania, 'in we zea -mɔwɔ -budu 'kadu, Jejitape 'wu.

²² A -yɔ Klisi 'wɔsuslolu 'wu, amia mi 'ya -budu wa subhaa lu. Wee -budu -we zɔ -Lagɔ dila la ɔ Zuzu nya, 'in a -yɔ amiaa bhelia -tlɔba weee 'ka we -ze.

3

Lubho -we Pɔlv 'kaa nu -wa 'nia Zuifu nyidi

¹ We 'gbu, -ami *Pɔlv -wa -Zezu Klisi -kasɔnyime amia -wa 'nia Zuifu 'gbu, -ami na bhuhoea da -Lagɔ.

² -Lagɔ 'nanɔ nya, lubho ɔ gbaa in nu amiaa 'gbu, a ka we 'di 'nu gbuzɔnu sa.

3 -Lagɔ ka na 'yli -blo 'ylikakie 'wɔ, ɔ gbu mia zizeda, ɔ 'ka 'mɪ we 'kɔslolu. (In ka 'cɪn wɛlɪ ya 'sɔlɛ cɛlɪ we 'gbu.

4 'In a -ka we zelɪda -mɪ, a 'ka we 'jiyibheli nɪ, Klisu gbu mia zizeda -de 'wɔ na nɔ we laa, -de i'un 'nɔ we 'wɔlaa!)

5 -Lagɔ 'nɪ zɪmɛ zizegbu -mɪnɪ -amɪaa dɔkpasɪ 'kɔslolu. Nɪ, ɔ ka -slɛɛn we -Zezuu tietienyaa -mɔwɔnɔ -yɔ -Lagɔgbu -falpanya 'kɔslolu ɔ Zuzu nya.

6 Wee zizegbu nɪ: -Lagɔgbu 'gbu, -wa 'nɪa Zuifu, wa -yɔ Zuifu 'sɔ ka ku -bhlo -zɛ. 'In -lu -Lagɔ zɔa la, 'yɪa wa -yɔ Zuifu yia we dabɔdɔ. 'In -lu -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wa 'nyɛ -Zezu Klisi 'wɔ, 'yɪa wamɪa yi 'yaa we.

7 -Lagɔ ka 'mɪ ɔ 'nanɪ 'wɔnɔ, 'in ɔ yi 'saa 'mɪ -Lagɔgbu lubhonɔnyɔ 'wɔnɔ ɔ 'tɪtɛ nya.

8 Nɪ, -amɪ -wa -Lagɔnyɪa weee 'kienyɪɛ. 'In -Lagɔ yia 'mɪ 'nanɪ nɪ 'wɔnɔ, nɪ, in gba Klisu 'ɲɪmɪnɪe -we -tɔa 'wɔnɔ gbu, -wa 'nɪa Zuifu -yɪa.

9 Sa -Lagɔ nɔa ɔ zizegbu ɛ, -amɪ yia we nyɪa weee 'kɔslolua vaa. -Lagɔ -laa -lu weee la, 'in ɔ yia gbu -mɪnɪ zizeda tɪ ɔ 'dɛ 'wɔ pepe -zɔ duun nya.

10 'In -slɛɛn, *Leglizɪ gbɛgbɛɪn, se -yɔ 'tɪtɛ -cɪan mia yalɪ, -maa 'kaa -Lagɔ gbu yilo yibheli. Wee gbu yilo mia, sɔ weee lɔ -Lagɔ slolua we.

11 Nɪ, gbu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka ɛnɔ, -we ka gbagbɛ ɔ -ka bhaa bhli, we 'dɛ weee ɛnɔ ka gba -amɪaa -Kanyɔ -Zezu

Klisi 'wɔ.

12 -A mɪ Klisi 'wɔ, 'in -a zɔa ɔ dɪ -gbu 'gbu, -a mneni -a 'ka -Lagɔ -yɔlanyni -amɪaa 'dɛ nya, ɔ dɪ wɔdɪdɪe weee nya.

13 We 'gbu, in nɛɛ aɪn -ylɛ: sɪasɪ -we lɔ in mia da 'plɪdɪa amɪaa 'gbu, we 'na wɪlɪ aɪn 'kɔaylɪla -nɪ: amɪaa 'ɲnɪ -yɔmɪnɪ -gbu -wa.

-Zezuu nyɪmaa zɛkalɪ gbu

14 We 'dɛ weee 'gbu, na sibhɪa 'kukulu Dide -Lagɔ 'yu.

15 Mɔ zɔa yalɪ -yɔ dɔdɔ -gbu zɔa weee 'ɲnɪ.

16 -We na zɪlɪa ɔ, mɔ -wa nɪ, ɔ 'tɛmanɪ amɪaa dɪ la, ɔ 'ɲmɪnɪe 'kadɔ sɔlɔ, ɔ Zuzu 'tɪtɛ nya.

17 'In amɪaa dɪzɔvɛ gbɛgbɛɪn, Klisi -dɪ amɪaa dɪbhe 'wɔ la. 'In -Lagɔ na bhuhhoe 'yaa nɪ, a fa somi gege nyɪmɛɛ zɛkalɪdɪ 'wɔ.

18 'In, sa Klisu nyɪmaa zɛkalɪdɪ 'yɪagɔwɔla, we -tlɔba la, we 'paa 'wɔ, 'in we -tɔa 'wɔ, 'in a -yɔ -Lagɔnyɪa weee 'ka we 'wɔlanɔnɔvɛ kwɛyɔmneni.

19 'In, Klisu nyɪmɛɛ zɛkalɪe -we -zɪa -lu weee wa -yɪa 'wɔ, a 'ka we yibheli 'ya. Nɪ, -Lagɔ yelɪ aɪn ɔ ɛnɔ -lu weee -nya, 'in a 'ka ɔ 'wɔwɔlɔ -zɛ -kpɔ.

20 -Lagɔ 'ɲnɪ yɪmanɪ! ɔ 'tɪtɛ nɔa -aɪn 'wɔ lubho. 'In da -a -ka ɔ -lu -zɪlɪ, ɔ mneni ɔ 'ka we ɛnɔ, 'in ɔ -luu ɛnɔ se -zɪ -amɪaa -zɪzɪla -lɪ weee -yɔ -amɪaa 'wlukɔn lapɔpalɪ -gbu weee 'wɔ.

21 ɔ 'ɲnɪ 'yɪmanɪ *Leglizɪ 'wɔ, 'in we 'yɪmanɪ -Zezu Klisi 'wɔ, bhla weee -yɔ -zɔ weee nya! *-Amɛnɪ!

4

A-ka dli -bhlo Klisi 'wv

1 Nu, -ami mia -kaslv
'wv Nyumaa -Kanyoo lub-
hononvee 'gbv, -ami bhuh-
hoea da ain. -Lagoo ka ain la,
amiaa nonobhu -ka we 'klv.

2 A ti amiaa 'de 'wv 'kienyi,
a-ka dli -dlao -yo dltie 'komov.
A bibeli -yo zekaldli nya.

3 Nu, a gv la, 'wv suslolue -
Lagoo Zuzu 'nyea ain, 'wv tute
-dlao nya, a 'ka we lakpa. Mu
kpvkpalia ain la.

4 Ku -bhlogbao a -mia, 'in -
Lagoo Zuzu -bhlogbao. 'Sa -
bhlokpade dlwodi -lu -we ka
'gbv -Lagoo yia ain la, -muv mi
'yaa -bhlogbao.

5 Nyumaa -Kanyoo -bhlogbao,
dlizove -bhlogbao, -amiaa
batizee batizee Klisi 'wv -
bhlogbao.

6 -Lagoo -bhlogbao, mo -wa
nyuma weee Dide, mo pua
nyuma weee 'wlu la, mo nva
nyuma weee 'wv lubho, 'in oo
dilia wa 'de weee 'wv la.

7 Nu, -Lagoo ka -a 'de weee
'nanu 'wv -bhlo -bhlo, 'in oo
-ka -mi, sa Klisi yibhoba oo -nu,
'sa oo yia we.

8 We mi celida *-Lagooebhe
'wv:

«Da oo -gblaa yali,

oo -yo -kaslvnyuma ka -
gbla.

'In oo yia nyuma -li 'nye.»

9 «oo ka -gbla» sa -muv 'ji mia?
Klisi 'kaa yali -gbla, oo ka doo
zo lasibhli tia.

10 -oo kwlia, mo -bhloo 'de -gbla
'yaa yali 'pupi, 'in oo 'ka doo
weee -gv ye.

11 -Li Klisi 'nyea nyuma mu
nu: mo -zela nyuma talva
tietenya, talva -Lagoo gv

-falipanya, talva -Lagoo
gv gv banya, talva *leglizinyaa
'yugalunya -yo -slolunya.

12 Saee 'sa oo mnazia -
Lagonyuma -yo, oo lub-
hononvee 'gbv, 'in Klisi ku 'ka
-gv wlaylimanu dlizove 'wv.

13 Saee 'sa -a 'de weee 'kaa
'wv suslolu -bhlo, -a 'ka dli -
bhlogbao zo, 'in -a 'ka -Lagoo
'Yu yibheli sazov sa. -A 'ka
'yigweladolu, 'in sa Klisi mia
gbada -lu weee 'wv, -a -yo oo 'ka
'sa 'wv mneni tein.

14 -Muv 'deee 'gbv, -a 'ni -
sleen 'nyenyeyua, -wa -yo 'gv
-yule 'wv wlv, 'in yoyogbv
-slolunyaa gv sloloo 'wlv
'nyugbv -yo -pape, 'in we
'ka -ain kwa so weee lv. 'Bhie,
waa nyuma -wa kwaa wa -
lima -putu gv nyuu lv -dawli
nya, 'in wa 'ka -ain daalasali.

15 Nu, -a -mi Klisi 'bhisa. -A
-ka gv zavoo gbada -mi zekale
nya, 'in -a ylimania gv weee
'wv, Klisi oo -wa -amiaa 'yu-
galinyo, oo gbegein.

16 Cuv, Klisi mi ku -
kpabhee 'wlu nya. oo 'gv 'lali
weee kalia la gege, 'in we
mia -bhlo. 'Lali 'wv belida
-bhlo -bhlo mia, mu suslolu
ku 'wv, 'in 'lali weee -ka we
lubhoda -mi, ku -kpabhee
ylimania, 'in we dolua 'wv
zekale nya.

-Mimoo lolu Klisi 'wv

17 Nu, gv na gbaa ain -yla,
'in na kpalia nye Nyumaa -
Kanyoo 'hni nya, mu nu: nyuma
-wa 'nia -Lagoo 'wv -mi, 'in wa
'wlukov lapopal gv bh-
lia 'yoo -zov, a 'na nono wa
'bhisa -ni.

18 'In wa 'ylimnee mi nikipise 'wu. 'Yliyogagie -we -Lago wlaa, wa 'ni we -ka. - We ka gbu -wa, wa 'ni gbu -yi, 'in wa dli -gu 'tea la.

19 Wa ka zu kwnεε 'pa, 'in wa yia wa 'de gbonyii suwolasali, pɔɔnplagbu weee lenve -yɔ lekli -katie nya.

20 'In amia, -we a 'kpiα Klisu daa, we 'ni -mɔv mi de!

21 A ka 'piεɪn ɔ -gɔgbu weee 'no. A mi -Lagonyima nya, 'in gbuzɔnɔ mia -Zezu 'wu, wa ka we ain -slolu.

22 We 'gbu, a 'bhu amiaa nɔnɔbhu 'cin 'bi. Amiaa -mumiso 'cin -we ka dli 'wɔnyinibhu nva -dawli, 'in we kwaa ain mnɔmnɔe lu, a 'bhu we 'wu.

23 A 'tide amiaa 'de 'yi, -Lago 'ka ain nyima lolu -zeli kpεεn kpεεn, amiaa dli -yɔ amiaa 'wlukɔɔn lapɔpalie 'wu.

24 A -ze nyima -lolu -wa -Lago -laa la ɔ 'deε 'wɔwlu nya. 'In, gbu tikli -yɔ -mɔwlogbu -we bhva gbuzɔnɔv -gbe, a -ze we lenɔnya.

25 We 'gbu, a 'na 'tubhulu yo -ni! Nu, ɔ -ka -mi ɔ gba gbuzɔnɔ ɔ -libheyi -yla. Nu, ku -bhlogbɔɔ 'lali -a 'de weee -mia.

26 'In da a -ka 'ce 'pa, a zu amiaa 'de 'yliyɔ a yi gbonyuu lu bhlili. Nu, amiaa 'ce 'na -bhleli 'ylo -ni.

27 A 'na 'nyeni *'Kuzu 'yoo, 'in we 'ka ain ηwezi -ni.

28 -ɔ -ka -benyi 'wienyɔ nya -mi, ɔ 'bhu 'wie 'bi. ɔ nu lubho ɔ 'deε sɔ nya, ɔ 'ka -lu 'yi sazɔnɔ sa, 'in ɔ 'ka bobabhanya 'wɔsa.

29 Welɪ 'nyuu yabhlogbɔɔ 'na 'tlali ain ηweε -ni. A gba welɪ -zɔnɔv 'dekpva, -we 'kaa amiaa -lima 'wɔsa, 'in we 'ka wa dliɔvɔve -gɔwɔlaylimani. 'In we 'ka -wa pulva ain yukwli, 'nani 'wɔnɔv.

30 A 'na tili -Lagoɔ Zuzu 'Pɔpaa -gu 'wu yuoyuo -ni. ɔɔ Zuzu nya -Lago zva amiaa yibhelida ɔ -nɔ nya, 'in 'wɔzɪtyli nya, ɔ 'ka ain gbonyuu kwεε -sa 'taataa.

31 Gbuv dli 'wu ladilie, 'ce -yɔ 'klɔkalɔ, -zle -yɔ veliweli weee mia, a vlali we amiaa 'de gwe! A kpa amiaa 'de la, a 'na nɔnɔ 'nyii yabhlogbɔɔ -ni.

32 A nɔnɔv 'nani 'wu, 'in a -ka nyazɪdli. A titli -yɔgbu 'wu, sa -Lago tia amiaa -yɔgbu 'wu Klisi 'wu.

5

A nɔ zli 'klv

1 Nu, a mi -Lagoɔ 'wɔyɪbha yua nyaa 'gbu, a -ze ɔ 'tidelinya.

2 Nu, a nɔ zekikali bhu, sa Klisi -slolua we 'yli, 'sa. ɔ -kali -amiaa ze, 'in ɔ yia ɔ 'de wla -Lago -yla -amiaa 'gbu, 'nyenyelu -yɔ -zila -bubulu ka ηne nania -Lagoɔ dudu 'bhisa.

3 A mi -Lagoɔ -mɔwlonyaa lu -nyima nyaa 'gbu, mɔtnɪgbu klaa, pɔɔnplagbu weee klaa, we -yɔ leklikagbu 'na 'tlali ain nyɪdi -ni.

4 Nweε 'nyuu welɪ, gbɔkpva welɪ -yɔ pɔɔnpla weli gbagbe mia, we 'ni 'ylinani, we 'na 'tlali ain ηweε -ni. Nu, a yibheli -Lagoɔ 'nani, a 'pa ɔ fuo.

5 A yibheli we 'ji nu: mɔtnɪgbu lenɔnyɔ,

puunplagbuu lenonyo -yo
leklikanyo (lekli mi yoyolagoo
bubue 'bhisa), muu -kanyo
'ni 'bi -ka Klisi -yo *-Lagoo
nyumaa 'wlulapilie zo.

6 Nu, nyime yabhlogboo 'na
mnoonu ain -dawliweli nya -ni.
Sanee -sukpa -gbonyaa 'gbu,
nyuma -wa'a zua -Lago 'nuhwe,
'in o pala wa 'ce -yo.

7 A -yo wa 'so 'na gbolu -lu
yabhlogboo 'wu -ni.

8 -Benyi a mi nikpise 'wu, 'in
-sleen a -yo Nyumaa -Kanyo ka
'wusuloluu 'gbu, a mi zli 'klu.
We 'gbu a no zli 'klu -nyuma
'bhisa.

9 Nu, zli 'klu -nyuma mia,
zuzonu weee 'yigbe so tiklu -
yo gbuzonu wa nua le.

10 -We nana Nyumaa -
Kanyo dudu, a -tali we
'wusisalidaa da.

11 Nikpise 'wu -gbu -we'e
wlaa -lu yabhlogboo, a 'na
nunu we le -ni. Nu, a weli we
zli 'klu.

12 Nu, gbu waa nikpise 'wu
-nyuma nua le zizewiemu, we
gbagbie ka 'debhie zo.

13 Wa -ka wa lenugbonya
'bhlesa, 'in we tlaa zli 'klu
beblee.

14 'In -we weee mia 'bh-
lewluda, zli we zea. We 'gbu
wa nee:

«-Mi mia 'ytaa 'wu, -in ganoo,
-in -so 'wu thitinya lu,
'in Klisi 'ka o zli -mi -gu
zili.»

15 A zu amiaa nonobhu
'yliyoo. A 'na nonu -gubutunya
'bhisa -ni, nu, a no gbuyilonya
'bhisa.

16 Nu, zinya -we 'wu -a
mia da, we -nyu 'yli, a 'na -
nyumonu bhla la -ni.

17 We 'gbu, a 'na -zeli -
gubutunya -ni. Nu, a gu la, a
'ka Nyumaa -Kanyoo dumagbu
'wolanu.

18 A 'na lulu nu 'wu -ni. Nu
duun mamie mia, gbu bidi
-bidi bidii lenue lu we kwaa
ain. Nu, -Lagoo Zuzu ye ain.

19 A 'pupalu 'kuayli, -
Lagosebhee luv nya, gbalie -yo
Zuzu 'Pupaa luv nya. A bhli
Jelitapee 'hnikwali -luv amiaa
dli weee nya.

20 A 'pa Dide -Lago fuo
'komuu, 'in gbu weee 'gbu, -
amiaa -Kanyo Klisi 'hni nya.

*-Lagonyuma kwokwalia, wa
nonobhu*

21 Klisi soodli a kaa 'wuu
'gbu, a zuzlu -bha.

22 'Nwui, sa a zua -bha
Nyumaa -Kanyo, a zu 'sa -bha
amiaa 'lowlia.

23 Nu, 'hwnoo 'lowli mi
'hwnoo -kanyo nya, 'sa Klisi
mia *Leglizi -Kanyo nya. Nu,
Leglizi -we -wa Klisi ku, Klisi
mi we 'wlu nya, 'in o mi 'yaa
we Gbubusanyo nya.

24 Sa Leglizi zua Klisi -bha,
'hwnu zu 'sa -bha wa 'lowlia so
weee lu.

25 'Nwui 'lowlia, a -kali
amiaa 'hwnu ze, sa Klisi -kalia
Leglizi ze, 'in o yia o 'de wla
we 'gbu.

26 Sanee 'sa o woba Leglizi -
yo, weli -yo 'nyu nya, we 'ka -
Lagoo -nu -ze.

27 Nu, Klisi 'yibha o 'ka
Leglizi -slolu o 'de 'yu we
'ylinano weee 'wu. -Zugba we
mi -mawluda, 'sla 'ni we -yo -
mi, we ku 'ni 'pnada -mi, 'in
'hni yabhlogboo 'ni we -yo -mi.

28 Sa²⁸εε 'sa, 'ηwnu 'lowlia 'kaa wa 'ηwnu zεkali, wa 'dεε ku 'bhisa. -Ϟ -ka Ϟ 'ηwnϞϞ zεkali, Ϟ 'dεgboluu zε Ϟ -kala.

29 Nu, nyume yabhlogbϞϞ 'ni ci -slϞ Ϟ 'dεε ku 'wϞnyε, 'in Ϟ ku Ϟ nyεa lililu, 'in Ϟ kpaawε 'nanϞϞ. 'Sa Klisi nva Leglizii gbεgbεin,

30 -we ka gbυ -wa, -a mi Ϟ ku -kpabhiee 'lalinya nya.

31 Nu, we mi celida - LagϞεbhε 'wϞε:

«We 'gbυ,

nyume yia Ϟ dide -yϞ Ϟ

'nyaa kwesi 'bhua yia,

'in Ϟ 'ka Ϟ 'ηwnϞ -yϞlanε,

'in wa 'dε 'sϞ 'ka ku -bhlo -zε.»

32 Wee zizegbυ -minu 'yli. 'In -ami, in nεε ain -ylae: Klisi -yϞ Leglizii 'sϞϞ 'wϞpaligbυ -wa.

33 'Sa we mi 'yaa amia 'ηwnu 'lowliaa -nu nya, -Ϟ -ka -mi, Ϟ -kali Ϟ 'ηwnϞϞ zε, Ϟ 'dε 'bhisa, 'in 'ηwnϞ -Ϟ -ka -mi, Ϟ zυ -bha Ϟ 'lowli.

6

'Yua -yϞ wa didea

1 Amia 'yua, -we a 'kaa lεnu mu nu: a zυ amiaa didea 'nϞηwε, nu, mu mia tiklu Nyumaa -KanyϞ 'yliya 'wϞ.

2 «-In zυ -na dide -yϞ -na 'nyaa 'nϞηwε», mu -wa titee tianϞ -we -LagϞ dia zϞzϞnu Ϟ 'kaa wlaa wεli -gυ:

3 mu -wa nu,

«-In 'ka zϞzϞnu -dlϞϞ 'yi,

'in -in 'ka -gwle dϞdϞ -gυ.»

4 'Yuua didea, a 'na pal amiaa 'yua 'cε -nu. 'In a zυ wa, wa 'wϞslamanie nya, 'in a 'ka wa 'dizυ Jejitapeε wεlu sϞlϞ.

Gali -yϞ wa -cian

5 Gali, a zυ amiaa -cian 'nϞηwε -seli dϞdϞ -gυ, wa sϞsϞε -yϞ wa -bhazϞzϞε dlι -zϞnu nya. Sa a zυa Klisi 'nϞηwε, 'sa.

6 We 'ni nu, da wa mia ain -gotalida -bhlo, -bha a 'ka wa -yla lubho nu, 'in a 'ka wa dϞdϞnamanu 'gbυ -nu. Nu, a nu -LagϞϞ dϞmagbυ lε, amiaa dlι weεe nya, Klisi lubhonunya 'bhisa.

7 Nu, a nu amiaa -cian -yla lubho dlι -zϞnu nya, nεε Nyumaa -KanyϞϞ 'dε -yla a mi we nuda, we 'ni nyuma -yla.

8 Nu, a yibheli we 'ji nu, we yi nyϞϞ nyϞϞ nya -mi, Ϟ -ka -lu -zϞnu lεnu, Ϟ yi gali -zε, Ϟ yi nyume -zϞnu -zε, we 'penie Ϟ yia Nyumaa -KanyϞ kwεε.

9 Amia -wa -cian, a nu 'sa amiaa galu gbεgbεin, a 'na palu wa -yla gbula 'cε nya -nu. A yibheli we 'ji nu, a -yϞ wa 'sϞϞ -KanyϞ -bhlogbϞϞ yali. Nu, Ϟ'Ϟ gbizi nyuma 'wϞ.

-LagϞϞ tϞgυ -li

10 'In -slεεn, a titali amiaa 'titeε da Nyumaa -KanyϞ -yϞ Ϟ -gblϞϞyϞ 'tite 'kadυ 'wϞ.

11 A 'bhu -LagϞϞ tϞgυ -lu weεe 'wϞ, a 'ka 'yiligbe gege 'Kuzuu -dawli 'yu.

12 Nu, -a -yϞ -glϞnyuma 'ni tu nyidi -ka. Nu, yali 'pupu zuzu 'nyiii 'tite -yϞ nikpise -dϞdϞ -minu -gυϞ 'wlulapilunya -yϞ -wa kaa se -yϞ -cian, 'ma -a -yϞ wa kaa tu nyidi.

13 We 'gbυ, a 'bhu -LagϞϞ tϞgυ -lu weεe 'wϞ! 'In da 'yli 'nyuu -ka nyini, a 'ka amiaa tϞnyime 'yu 'yiligbe gege. 'In, a -ka gbυ weεe lu, 'in a 'ka amiaa 'yiligbe sϞ -gυ -tu gege.

14 A mnazi la, a 'bhu gbuzonu 'wu amiaa -jlaa 'bhisa. A -pla tiklumuie 'wu nete -bana nya.

15 A -pla -guladolue bhv 'wu -sakwla 'bhisa, 'in -Lagogbu -we wlaa 'wutotue -dlɔɔ, a 'ka we gba.

16 A 'bhu 'komsu dlizube 'wu, amiaa luzzize -lu nya. 'In we nya a mnenia a 'ka gbonyuuu didee 'gbio weee kaa -kosu ηweε nyumonu.

17 A 'bhu 'pupue 'wu kna -kloo 'bhisa, 'in a 'ka -Lagoo ηweε weli 'wobhu tvgugble -we -Lagoo Zuzu wlaa 'bhisa.

18 A -zlah we 'de weee -Lagoo, o bhubhoe nya. Bhla weee nya, a bhubhoe -Lagoo Zuzu nya. Amiaa dli -tu -gada 'komsu. A bhubhoe -Lagoo, -Lagonyuma weee 'gbu.

19 A bhubhoe 'ya nanuu 'gbu -Lagoo. 'In in -ka gbaa yi -Lagoo 'ka 'mi o weli tiklu ηweε zu. 'In dli telo nya, in 'ka zizegbu mia -Lagogbu 'wu 'bhlesa, we gbagbie nya.

20 In yi -sleen -kaslu 'wu -mioo, wee -Lagogbu -zonuu weli -kwanyo in -mia. We 'gbu a bhubhoe -Lagoo, 'in sa in 'kaa we gba, in 'ka 'sa we gba dli telo nya.

Fvsawelu 'wobhloluu

21 -Amiaa bheli -zonu -yo -amiaa nononyo -zonu Tisiki, -o -a -yo o nua Nyumaa -Kanyoo lubho, mo yia na -gugbu weee ain -yla gbaa. 'In -we in mia -zedda a 'ka we yibheli.

22 -Ami tiea o amiaa -gbe na 'de nya, o 'ka ain -amiaa -gbe di -sali, 'in o 'ka amiaa dli latemani.

23 Nu, Dide -Lagoo -yo Nyumaa -Kanyoo -Zezu Klisi 'nye -Lagobhelia weee 'wutotue -dlɔɔ -yo zekalie, we -yo dlizube.

24 Nu, nyuma weee -wa -kalia -amiaa -Kanyoo -Zezu Klisi ze, zekalidli -we'e 'bhva la nya, -Lagoo ηwna wa 'nyu la.

'Sεbhε Pɔlv 'paa Filipv -nyuma yoo

-Lagɔnyuma mia Filipvɔgbe nɔkplε, 'ma *Pɔlv 'paa 'sεbhε ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wv *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sεbhε ni celi. Nu, Filipvv -Lagɔnyuma 'paa Pɔlv -lu yoo, we 'dεε 'gbv, ɔ yia wa 'wvɔceli ɔ 'ka wa fuo 'pa, wa ɔ 'wvɔsasiε -yɔ ɔ zε wa -kaliaa 'gbv.

Fvsaweli

¹ -Amia -Zezu *Klisu lub-honunya, *Pɔlv -yɔ Timotee 'sɔ, -amia celi da 'sεbhε ni ain 'wv. Amia, -Lagɔnyuma weε mia -mɔ Filipvɔgbe nɔkplε, -wa mia -Zezu Klisi 'wv, we -yɔ amiaa 'yugalunya kpasɔ, we -yɔ amiaa *diaklinya 'sɔ, -a -sa ain fv.

² -Amiaa Dide -Lagɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ηwna ain 'nyu la, 'in wa 'nyε ain 'wvɔtvɔε -dlɔɔ.

*Pɔlv paa -Lagɔ fuo
Filipvɔgbee -Lagɔnyumaa 'gbv*

³ Sa na paa amiaa da dli 'kɔmvv ni, 'sa na paa na -Lagɔ fuo.

⁴ In -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi a 'dε weε 'gbv, 'mvna nya na nva we lε 'kɔmvv.

⁵ -We ka gbv -wa, 'yli -we nya a zva Klisi dli -gv, 'in we 'ka -zεεn yli, amia -saa 'mi 'wv, -Lagɔgbv 'ka lamneni.

⁶ Na dli mi we -gv nu, -Lagɔ ɔ dia wee lubho -zɔnv -minu gwe -mɔ amiaa dli zɔ, we lεnvda ɔ yia -tva tiklu, 'in we 'ka 'wlvbha -Zezu Klisi lɔyizli.

⁷ In -ka a 'dε weε daa 'wlvkvvv lapvpalida -mi sa, we klv -wa, -we ka gbv -wa, amiaa zε in -kalia. Na 'dε yi -kaslv 'wv -mi, in yi -Lagɔgbv 'wvɔvda -mi we gbagbie nya nyuma 'yu, 'nanv -we -Lagɔ nva 'mi 'wv, in -yɔ a 'dε weε 'sɔ, 'in -a yia we 'yi dabvdu.

⁸ Nu, -Lagɔɔ 'dε -yi we 'ji nu, sa -Zezu Klisi 'yibha ain tetenyi ni, 'sa in 'yibhaa a 'dε weε.

⁹ In -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi amiaa 'gbv, -we na zliaa ɔ mv ni: amiaa -Lagɔ -yɔ nyumεε zekalidli 'ylimanv -gvvɔla bhabha, 'in we -sa ain 'wv, a 'ka -li -yɔyɔ vaa, 'in a 'ka -li 'wvlanv kvεεn kvεεn.

¹⁰ In a 'ka gbv -zɔnvv -bhasa sayibheli, a 'ka -mɔwlvda -tv, a yi 'ηni -yɔ -ka Klisi lɔyizli.

¹¹ Gbvzɔnv -gbv tiklu -we -Zezu Klisi 'nyεa ain -nya ni, we nv lubho 'nanv -mɔ amiaa dli zɔ tetenyi, 'in wa 'ka -Lagɔɔ 'ηni 'ylimanv -mvv 'gbv, 'in wa 'ka ɔ 'ηni bhli.

Sa -Lagɔgbv mnenia la

¹² Bhelian, in 'yibha a 'ka we 'jyibheli nu, -we ylia da 'mi ni, we ka -Lagɔgbv lamneni sazɔnv sa.

¹³ -We ka gbv -wa, 'slɔja weε -wa kva nyumaa 'wlv-lapilinyɔ 'kadv *Sezaaa -budu ηwε, wa -yɔ nyuma weε -yi we 'ji nu, Klisi 'gbv in mia -seli -kaslv 'wv.

¹⁴ Na -kaslv -plaphe 'gbv, -Lagɔbhelia duun yia -amiaa -Kanyɔ dli 'wvdu. Wa 'tεmanv dli bhabha, 'in wa yia -Lagɔgbv gba nyuma -yla, wa 'ni nyanɔ nv.

15 Nu, gbuzɔnu -wa, wa glaa talba gbaa Klisu gbu zenyi -nɔnɔve -yɔ -yɔmumnie nya. 'In talba gbaa we dli -zɔnu nya.

16 -Mama gbaa -Lagɔgbu 'nanidli nya, -Lagɔ -yɔ na zekaliee 'gbu, -maa -yi we 'ji nu, in 'ka -Lagɔgbu 'wɔgɔɔ 'gbu in mia -seli -kaslu 'wɔ.

17 -Wa gbaa Klisu gbu -yɔmumnu dli nya, wa'a gba ɔ gbu gbuzɔnu sa. Wa 'yibha wa 'ka na siasie -gɔpali -seli -kaslu 'wɔ.

18 -Mɔɔ 'ni gbu, wa yi we gba dli 'sɔ nyaoo, wa yi we gba dli -bhlo nyaoo, Klisu gbu wa mia gbada. In mi we 'mɔna lida, 'in we 'mɔna na yia lia 'kɔmɔɔ!

19 Nu, in -yi we 'ji, -Lagɔ a bhuhoea na 'gbu, laylagbu weee -mɔni 'wɔ 'pɔpɔe na yia 'yia, -Zezu Klisu Zuzuu na 'wɔsasiee 'gbu.

20 Nu, -we in 'yibhaa tenyi tenyii, 'in in dia dli 'wɔ, mɔ -wa zɔ yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'mi 'bha. We yi deslɛɛn -zɛ, we yi 'kɔmɔɔ -zɛ, na 'dɛ yi 'yliyɔgao, in yi thoo, in 'yibha Klisu 'ɲni 'ylimani 'mi 'wɔ, we 'gbu na dli 'tɛa 'wɔ.

Pɔlv nɛɛ -Zezuu 'gbu ɔ -gaa yliyɔ

21 We -ka -ami, nu, Klisi -wa na 'yliyɔgagie. 'In in -ka tli, -tnɔɔ in 'yia.

22 'In in -ka 'yliyɔgada -tu dɔdɔ -mɔni -gɔ, in mneni in 'ka lubho -zɔnu nu -Lagɔ -yla. Nu, -we in 'kaa -bhasa, -de 'yliyɔgagieoo, -de tɔtɔheoo, in 'ni we -yi.

23 Na dli mi sɔ 'sɔ lɔ. In 'yibha in 'bhɔ dɔdɔ -mɔni -gɔ,

'in in 'ka Klisi kwesi mni, mɔ nania 'yli bhabha na -nɔ nya.

24 'In in -ka 'yliyɔga dɔdɔ ni -gɔ, -mɔɔ nani 'yli amiaa 'gbu.

25 We 'gbu, na dli zɔ, -tɔa na -yɔ a 'dɛ weee yia, in 'ka aɔn 'wɔsa, 'in amiaa dɔzɔzɔve 'ka -gɔwɔlaylimani, amiaa 'mɔna 'ka -gɔbho.

26 'Bhie, zli in -ka amiaa -gbɛ luyi, -Zezu Klisu 'ɲni a yia -mɔnia bhabha -guladolue nya, na 'gbu.

-Lagɔnyimaa nɔnɔbhɔ

27 -We nania 'yli, mɔ -wa nu, amiaa nɔnɔbhɔ -ka Klisu -Lagɔgbu 'klu. We -ka 'sa -mi ni, in -ka aɔn 'yia mɔɔoo, in 'ni mɔɔoo, in 'nɔ nu, amiaa weli -yɔ amiaa dli mi -bhlo, 'in dɔzɔzɔve -we -Lagɔgbu wlaa, a gɔ we 'wɔ dabɔdɔ.

28 A 'na nɔnɔ nyanɔ amiaa tonyuma kwɛɛ -ni. Wa -ka aɔn -yɔwɔsɔlɔda -mi, mɔ slolua nu, wamia ka mɔɔ, 'in mɔ slolu 'yaa nu, amia ka gbu 'wɔbhɔ. 'In -Lagɔ -gbɛ we bhɔa.

29 Nu, -we mia Klisu -nɔ nya, amia -Lagɔ nɔa 'nani 'wɔ, we 'ni ɔ dɔzɔzɔzɔve -bhloo gbu, nu, a sia 'ya ɔ 'gbu.

30 -Gɔlv -we ka gɔda a 'yia zlɛɛ 'mi, 'in a nɔa nu, in mi we gɔda 'kɔmɔɔ, mɔ -bhlokpade amia mi 'yaa de gɔda.

2

-Zezu Klisu 'dɛɛ 'kienyi -tite -yɔ ɔ 'ylilo

1 Nu, Klisi tɛmanɔ aɔn la, ɔ amiaa zekalie paa aɔn 'kuayli, ɔ Zuzu nɔa aɔn -bhlo, we 'ni mɔɔ? Klisu 'gbu a 'yibhali -yibhala, a ka nyazidli a

'dekpuva nyidi -bhlo -bhlo, we 'ni muv?

² Ni, we -ka 'sa -mi, amia na bhubhoea, a -ka dli -bhlo, amiaa 'wlukuvon lapupalie -mi -bhlo, a kikalì zε. A -ka 'sa nuda -mi, 'in a yelia 'muna na dli zò.

³ A 'na nuvu -lu yabhlogbòò le -yomunnie -yò 'dεε 'ylianie klo nya -ni. A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi. A 'bhu amiaa -lima 'wu nεε ma 'yli ma -zi an.

⁴ Ni, nyime 'na titalì ò 'dεε zòzònu -bhlogbòò da -ni. Amia weee titalì 'ya amiaa -limaa nuv zòzònu da.

⁵ Dli -we -Zezu Klisi kaa, a -ka we a 'dekpuva nyidi.

⁶ -Zezu Klisi, sa -Lagò mia, 'sa ò mia -kpò.

Sa ò -yò -Lagò 'sò mnenia 'wu, ò 'ni we 'klili.

⁷ 'In -we weee ò kaa, ò ka we -yòjwnu ò 'ka we 'yitide,

'in ò yia ò 'de gaylo 'wònu.

Cun, ò ka nyimεε 'dεbhie -zε:

ò -yò nyima 'sò yia 'wòwlv weee.

⁸ Ò ka 'ya ò 'de 'wòti 'kienyi:

-Lagòò 'nujwezuvøe 'gbu, 'in ò yia tithlee gbu -yòjwnu.

Wa yia 'dεbhie ò *su -gò lakòlv, 'in ò yia tli.

⁹ We 'gbu,

-Lagò yia ò nyimaa 'wlu-lapulìkpe 'kadò -gò ladì,

'in 'ηni -we 'yia -we zia 'ηni weee 'wu,

-Lagò yia we ò 'nyε.

¹⁰ Ni, -Lagò 'yibha,

ò lalalu weee mia yali, -we mia dudò -gò -yò dudòv zò,

we 'sibhli 'kukolu -Zezu 'yu,

òò -Zezuu 'ηnu 'nujwezuvøe 'gbu.

¹¹ 'In we 'ka lalalu weee ηwεε 'tla nu,

-Zezu Klisi -wa Nyimaa -Kanyò.

'In Dide -Lagòò 'ηni 'ka munda -tu.

-Lagònyima mi dudò -gò zli 'bhisa

¹² We 'dεε 'gbu, na 'talea -zònu, da in mia -benyi amiaa -gbε, a ka -Lagò 'nujwε zò 'kòmuv, 'in da in 'nia -slεεn da amiaa -gbε -mi, a zò 'ya ò 'nujwε bhabha. A nu lubho, 'in a 'ka amiaa 'pupue gbalì. A nu we le -Lagòò sòsue -yò -yòtelie nya.

¹³ Ni, -Lagòò 'de mi amiaa dli zò lubho nuda, ò dumagbu 'ka ain dudònamani, 'in a 'ka 'ya we lenu.

¹⁴ Amiaa lenugbu weee 'wu, a 'na 'ηwujweni zò -ni, 'in a 'na kpìkpelì -ni.

¹⁵ 'In gbonyuu 'na -mi -ni ain kweyli -ni, 'in a -tu -mòwlvda, a 'ka -Lagòò 'yua tiklu -zε, gbonyuu -lenunya -yò -dawlician nyidi. A -nyuma wa nyidi dudò -gò ylv 'bhisa, nìkpise 'wu.

¹⁶ 'In weli -we wlaa 'yliyògagie, a gba we nyima -yia, 'in zli -Zezu Klisi -ka luyi, 'muna na yia lia ò 'yu amiaa 'gbu. 'In 'ji na yia we yibhelia nu, lubho in nva, we 'ni bhe, 'in in 'ni sia bhe.

¹⁷ Amiaa -Lagòò dligòzuvøe -we mia 'slaka 'bhisa, wa yi 'dεbhie we 'gbu na 'pìon laslu nεε we nyu, 'muna na lia. 'In

na -yɔ a 'dɛ weee lia 'mɔna dabɔɔɔ.

18 Nu, amia li 'sa -bhloo 'dɛ 'mɔna, 'in a -yɔ 'mɔ li we dabɔɔɔ.

Timotee -yɔ Epafloditi 'sɔ

19 Nyumaa -Kanyɔ -Zezu -ka we -yɔŋwɔ nu, Timotee na yia dayli amiaa -gbɛ tiea. 'In da ɔ -ka lɔyi, ɔ 'ka 'mɔ -yla amiaa -zɔɔ dɪ -sa, 'in -mɔɔ 'ka 'ya 'mɔ 'kɔayli 'pa.

20 Nu, -wa -yɔ 'mɔ 'sɔ mia -seli, ɔ 'dɛbhlogbɔɔ kaa amiaa gbɔ. 'In mɔ 'yibhaa ɔ 'ka aɪn -yɔɔɛ, ɔ 'ka aɪn 'wɔsa.

21 'In -wa weee -tɔa 'wɔ, wa 'dɛɛ zɔzɔnɔ wa nɔnɔa 'yilibila, nu, wa'a lɔ -Zezu Klisu gbɔɔ 'gbɔ dli.

22 Amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, Timotee ka 'mɔ 'wɔsa bhabha. Sa 'yu saa ɔ dide 'wɔ, 'sa. ɔ -yɔ 'mɔ 'sɔ, 'in -a yia -Lagɔgbɔ gba dabɔɔɔ.

23 In dɪ we dli 'wɔ nu, da in -ka na 'dɛɛ gbɛgbɛɪn gbɔ -yɔyi tikli, 'mɔ na yia amiaa -gbɛ tiea sɔɔ.

24 'In na dli mɔ we -gɔ nu, Nyumaa -Kanyɔ ka we -yɔŋwɔ, dayli na 'dɛ yi 'yaa aɪn 'yia.

25 Na bheli Epafloditi a tiea zɔmɛ na -gbɛ, ɔ 'ka 'mɔ 'wɔsa, 'in -li in 'yibhaa, 'in a yia we ɔ kwɛɛ zɔ. 'Mɔ na -yɔ ɔ nɔa lubho, 'in 'mɔ na -yɔ ɔ gɔa tɔ dabɔɔɔ. 'In -slɛɛn, we mɔ nu, in 'bhiliti ɔ lɔ la amiaa -gbɛ.

26 A 'dɛ weee 'tɔ mɔ ɔ 'bhadaa 'gbɔ, ɔ 'yibha ɔ 'ka aɪn 'yɪ. Da ɔ 'nɔa nu, a ka ɔ gunɔ dɪ 'nɔ, 'in we yia ɔ dli sumani.

27 Gbɔzɔnɔ -wa, ɔ ka gu nɔ, ɔ fɛli 'dɛbhie tɪa, 'in -Lagɔ yia

ɔ nyazi 'yɪ. We 'nɔ ɔ 'dɛ -bhlo, nu, -Lagɔ ka 'ya -amɔ nyazi 'yɪ, na -gɔ yi 'wɔtɔ -kɔɔn bhabhaa 'gbɔ.

28 We 'gbɔ, kwɛ na puloa la, in 'ka ɔ lɔlabhitili amiaa -gbɛ, 'in a -ka ɔ 'yɪ, a 'ka 'mɔna li, 'in na siasie 'ka zɔɔɛ.

29 A kpa ɔ 'mɔna weee nya, -Lagɔbheli 'bhisa. 'In a zɔ ɔ -sɔkpa -nyuma 'nɔŋwɛ.

30 -We ka gbɔ -wa, Klisu lubhoo 'gbɔ ɔ fɛlia tɪa. ɔ 'dɛɛ 'pɔpɔɛ ɔ -saa dli, 'in sa a 'ka yaa 'mɔ kwali, 'in ɔ yi 'saa nɔ.

3

Sa nyimɛ 'kaa -mɔ tikli -Lagɔ 'yɪya 'wɔ

1 'In -slɛɛn, na bhelia, a li 'mɔna Nyumaa -Kanyɔɔ 'gbɔ. Welɪ in cɛlia zɔmɛ aɪn 'wɔ, mɔ -bhloo 'dɛ na cɛlia da aɪn 'wɔ. Nu, we'e sɪali 'mɔ, 'in we nani 'yɪ amiaa -nɔ nya.

2 A zɔ amiaa 'dɛ 'yɪyɔ lubho 'nyuuu nɔnyaa gbɛgbɛɪn, a zɔ amiaa 'dɛ 'yɪyɔ gwɔ -bhonyumaa gbɛgbɛɪn, 'in a zɔ amiaa 'dɛ 'yɪyɔ, nyima 'yibhaa nyumaa *knɪ 'wɔpapiɛ -gla nya, -maa gbɛgbɛɪn!

3 -We ka gbɔ -wa, -amia bɔbɔa -Lagɔ ɔ Zuzu nya, -amia mia knɪ 'wɔ 'dɛgbolu. -Zezu Klisu 'gbɔ -a ylimania -amiaa 'dɛ, 'in -we nyima dia dli 'wɔ, -a'a dɪ we dli 'wɔ.

4 'In -amɔ mneni in 'ka na 'dɛ dli 'wɔdɪ, 'mɔ nyima tɔlɔa -ka mneni -maa 'ka -maa 'dɛ dli 'wɔdɪ, na -nɔ -zi 'ya -maa -nɔ 'wɔ.

5 Nu, wa gwalia 'mɔ, we 'yɪ gbetaa zɪ wa 'paa 'mɔ knɪ 'wɔ. *Izlaɛli -dɔɔɔwɔlakpe

in -mia, Ebleee 'zayli* in -mia, Bezameee zwayli, we -ka -Lagoo titee 'nuhwezuda, *Falizinyume in -mia.

6 Na -goladolue *Zuifvu -Lagoyloogbluu 'gbu, in yia *leglizinya 'klyie 'wupali. 'In we -ka -mumie tiklu ka da nyuma mia -talida, -Lagoo titee 'nuhwezuzue 'wu, 'hni yabhlogboo 'ni 'mi -yo -mi.

7 Nu, -li weee mia zime 'mi 'yliya 'wu -tnuu nya, -sleen -Zezu Klisi 'gbu -li -kpua nya na bhua we 'wu.

8 Cun, -li weee mia, -li -kpua 'bhisa na bhua we 'wu. -We ka gbu -wa, in -ka na -Kanyo -Zezu Klisi yibheli, -muu nanu 'yli -muu -zi -li weee. O 'gbu, in yia -li weee kwe 'bisa, 'in na bhua we 'wu kaliko 'bhisa, in 'ka -Zezu Klisi 'yu 'gbu,

9 'in in 'ka o 'wu -mi. We 'ni na 'dee tiklumumie bhua -Lagoo titee 'nuhwezuzue -gbee gbu. -Cunya, na dluuzue Klisi -guu -gbe we bhua. Tiklumumie -we bhua -Lagoo -gbe, 'in -we -Lagoo nyea o zua o dli -gu, mu -wa.

10 -We in 'yibhaa, mu -wa: in 'ka -Zezu Klisi yibheli hweehwee, we -yo 'tite -we 'bhua o 'wu tithie lv. In 'yibha in 'ka o siasie yibheli, 'in sa o thia, in 'ka 'sa th.

11 'Sa -bhloo 'de, in di we dli 'wu nu, 'wu -ami na yi 'yaa -soa thitinya glaa.

-A -gwa -a 'ka we 'wlulapalida nyini!

12 In 'ni gba nu, in ka na -gwagwiee 'wlulapalida nyini. 'In, in 'ni gba nu, sa -Lagoo 'yibhaa in -mi, in mi 'sa -slo

tein. 'In na -gwagwie na zua 'yliyo, -we ka 'gbu in mia -gwada, in 'ka we kpa. -We ka gbu -wa, -Zezu Klisi ka 'ya na 'de kpa.

13 Na bhelia, in 'ni gba nu, in ka we 'penie 'yi. Nu, gbu -we na nua le: -we 'phia, 'wu na dlua -muu, 'in na gva la, -we mia 'mi 'yu in 'ka we yli.

14 We 'gbu na gwaa, in 'ka we 'wlulapalida nyini. 'In 'penie ka 'gbu -Lagoo yia -aun la yali, in 'ka we 'yi -Zezu Klisi 'wu.

15 -Amia weee dolua da 'yigwe la -Lagoyloogblu, -a pupali 'sa 'wlukusun la. 'In we -ka nu, saputu sa a pupali 'wlukusun la, -Lagoo yia amiaa 'wlukusun -bloa we -gu.

16 Sa we -ka -muo, 'yoo -we -a bhlia tiklu, 'in we yia -zeen yli, -a zu we 'yliyo.

17 Na bhelia, a 'de weee 'tideli 'mi. -A ka we 'yli -slolu, -we -a -slolua nyuma -wa naa we -gu, a yla wa.

18 Nu, Klisi, o thia *su -gu, nyuma -duun naa o tonyuma 'bhisa. In ka aun -yla we gbada -gwle, 'in 'mu na gba 'yaa da -zeen aun -yla, wie nya.

19 Wa nu we 'wlulapalida -wa, wa mnomnoe. Wa nukpla -wa wa -Lagoo. Zubhaligbunya wa nua le, we 'wu wa ylimania wa 'de. 'In dudugu gbuu 'dekpua -gu wa pupalia dli la.

20 Nu, we -ka -amia, yalinyuma -a -mia. 'In -amiaa Gbuusanyo, Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisi, o 'kaa yali 'bhu, 'mo -a mia wuda.

* 3:5 Zuifvu 'zayli -wa.

²¹ Mō yia -amīaa ku -we 'kaa zεn 'bhitiā, 'in ɔ 'ka we ɔ 'dεε lūku 'bhisa nu. -We ka gbv -wa, ɔ ka se 'kadu, -we nyεa ɔ -li weee 'wlulapilīe.

4

'DizvWeli

¹ Na bhelia -zōnu, amīaa 'tu mī 'mī 'bhada bhabha, in 'yībha in 'ka aīn 'yī. 'Mōna a laa 'mī 'wv. Amīaa 'gbv, na yilimāna na 'dε. We 'gbv, na 'talea -zōnu, a -tu Nyūmaa -Kanyo 'wv gege.

² Evodii -yo Sēntisi, amīa na bhuhhoe, a 'nūnnu 'wvā, 'in a -mī -bhlo Nyūmaa -Kanyo 'wv.

³ 'In -mī, ɔ na -yo ɔ nva lubho dabudu nī, in nεε -mī -ylae: -in -sa waa 'ηwni -manī 'wv. -We ka gbv -wa, wa -yo 'mī 'sō ka lagv, 'in -Lagōgbv yia lamneni. Wamīa klaa, Klema -yo bhelia -tōlvā -wa ka 'ηni mia celīda 'yliyōgagīee 'sēbhē 'wv, 'ma na -yo wa nva lubho dabudu.

⁴ Ali 'mōna 'kōmuv Nyūmaa -Kanyo 'wv. 'Mv na gba 'yaa da, a li 'mōna!

⁵ Nyūma weee yībheli amīaa dli -dlōōō 'ji. Nu, Nyūmaa -Kanyo ka cīpa.

⁶ A 'na lōlv -lu yabhlogbōōō 'gbv dli -nī. Gbv weee 'wv, -we a -ka 'yībha a -zīlālī we -Lagō, ɔ bhuhhoe nya, we -yo ɔ fuopapīe nya 'ya.

⁷ 'In a -ka 'sa nu, 'wvōtvē -dlōō -we -Lagō wlaa, -we -zia nyūmaa 'yilimnee weee 'wv, mū yia amīaa dli -yo amīaa 'wlukuvn lapūpalīe 'yliyōzva, -Zezu Klisi 'wv.

⁸ Nu, na bhelia, gbv weee 'wv, -we weee nanīa 'yīli, 'in

-we ka 'ηni wa 'kaa -mnūni, we ye amīaa dli zō: -we weee -wa gbvzōnu, -we wa 'kaa 'nūhwe zv, -we weee mīa tikli, -we weee mīa -mōwlvda, -we weee nanīa -Lagō -yo nyūma dudu, 'in we -yo -we weee wa 'kaa 'yilimāni.

⁹ Nu, -we in -slolua aīn, -we a 'yīa 'mī kwεε, -we a 'nva 'mī ηwεε, 'in -we in nva lē a 'yīa -yo, a nu we lē. 'In -Lagō -ɔ nyεa nyūma 'wvōtvē -dlōō, -mōō -yo aīn 'sō 'ka -mī.

Pōlv paa Filipvgbee - Lagōnyūma fuo

¹⁰ Nyūmaa -Kanyo 'mōna -zu 'mī 'wv, -we ka gbv -wa, sa a -kalīa na zε -benyi, a ka we -slolu -slēen lōgada. Gbvzōnu -wa, na gbv ka aīn -yōkpa bhabha. 'In sa a 'kaa 'mī we -slolu, 'sa 'nī -mī.

¹¹ 'In we 'nī nu, -lu in 'nī -kaa 'gbv na gba 'sa. Nu, in ka 'mōna 'wv -mīmīe 'kpīa, saa 'dε na gbεgbēin gbv yī -mī.

¹² In -ka boba 'wv -mī, in -yi na 'dε kpa sa. In -ka -lu duun -ka, in -yi na 'dε kpa sa. 'Yli weee -yo da weee, ηwō yī 'mī 'bhada -mīōō, 'in in yī lvōō, in -yi na 'dε kpa sa -lu duun -yo -lu -sēlē 'wv sazōnu sa.

¹³ Klisu 'tītē ɔ 'nyεa 'mū 'gbv, in mnēni we 'dε weee kwēyo.

¹⁴ -Muv bhla, gbvzōnu a nva lē, 'in a yīa 'mī 'wvsa na siasīe lv.

¹⁵ Filipov -nyūma, amīaa 'dε -yi we 'ji nu, in 'kaa -Lagōgbv gbāgbīee gwēdī, da in 'bhva Masedvanī -dudu -gv, *lēglizī yabhlogbōō 'nī 'mī 'wvsa 'gwēzi nya, amīa -bhlogbōō -saa 'mī 'wv.

16 Cūn, da in mīa zlime
Tēsaloniki, -zakpa -nyacūn a
'paa 'mī -we in 'nīa -ka yoo!

17 We 'nī nū, 'nyenyēluu da
na tali. Nū, in 'yībha -Lagō
ŋwna aīn 'nyu la, 'in amīaa
'yīyīlu 'ka -gūbho.

18 -Lu weee a 'paa 'mī yoo,
Epaflođiti ka we wla. -Li in
'yībhaa, amīaa wlawlalu ka
we 'wūzi. 'In -lu yabhlogbōō'
bō -slēēn 'mī 'wū. Amīaa
wlawlali 'wū * -lasiklō ka
ŋnē mēnīa, we -yō 'slaka -we
nanīa -Lagō dūdu, mū.

19 We 'gbū, na -Lagō kaa
'ŋmūnīdu weee, -we weee a
'nīa -ka, 'nyēa ō yīa we aīn ō
'nanīdli 'kadū nya, -Zezu Klisi
'wū.

20 -Amīaa Dide -Lagōō 'ŋnī
'yīlīmānī -zū weee nya! * -
Amēnī.

Pōlvv 'wūbhōlō wēli

21 In -sa -Lagōbhēlia weee fū
-Zezu Klisi 'wū. Na bhēlia -wa
-yō 'mī 'sō mīa -seli, -maa -sa
'ya aīn fū.

22 -Selii -Lagōnyīma weee
-yō nyīmaa 'wlulapīlīnyō
'kadū *Sezāaa -budu zōō
lubhōnūnyā -sa aīn fū.

23 Nū, Nyīmaa -Kanyō -Zezu
Klisi ŋwna aīn 'nyu la.

'Sεbhε Pɔlv 'paa Kolosu -nyuma yoo

-Lagɔnyuma mia Kolosugbe nɔkplε, 'ma *Pɔlv 'paa 'sεbhε ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wv *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sεbhε ni celi. Ni, Epaflasi 'bhva Kolosugbe nɔkplε, -zugba nyuma mi -mɔ yoyogbv -sloluda, 'in ɔ yia Pɔlv 'di -la. -Bha Pɔlv celia -Lagɔnyuma 'wv ni, -Zezu -wa -lu weee -Kanyɔ, 'in -a mneni -a 'ka gbv 'wvbhv -we ka gbv -wa, ɔ ka -amiaa 'gbv tli.

Fvsaweli

1 -Ami *Pɔlv, -ami -wa -Zezu *Klisu *tietienyɔ -Lagɔɔ dɔmagbv nya, in -yɔ -amiaa bheli Timotee sɔ celia da ain 'wv.

2 Amia, -amiaa bhelia, -wa mia -Lagɔnyuma nya Kolosugbe 'wv, -wa'a 'bhulva -Lagɔweli -gv la, -a -sa ain fu.

-Amiaa Dide -Lagɔ ɔwna ain 'nyu la, 'in ɔ 'nyε ain 'wvɔtɔv -dlɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo Kolosv -Lagɔnyumaa 'gbv

3 -Amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu Dide -Lagɔ -a paa fuo amiaa 'gbv, 'in -a mi -Lagɔ bhuhoda 'kɔmvv amiaa 'gbv.

4 Sa a zva -Zezu Klisi dli -gv, 'in sa a -kalia -Lagɔnyuma weee zε, -a ka we 'nv.

5 Ni, -li -zɔnv -we mia ain wɔda yali, -we ka 'di a 'nva we gwedilida ni, mv -wa -Lagɔweli -zɔnv. We 'gbv a zva -Lagɔ dli 'wv, 'in a -kalia nyuma weee zε.

6 Wee -Lagɔgbv -we mia ain nyidi, 'in we yia 'bhue 'pa ni, we mi 'ya gbvzɔnv lenve nya lamnenida -dɔv weee -gv. 'Yli -we nya wee -Lagɔgbv nynia amiaa -gbε tia ni, a ka we 'jiyibheli gbvzɔnv sa ni, -Lagɔ ka ain 'nani 'wvɔv.

7 -Amiaa jiji -tale Epaflasi, -ɔ -yɔ -ain 'sɔ nva -Lagɔlvbho ni, -ɔ mia Klisu lvbhonnyɔ tikli nya -ain nyidi, mɔ -slolua we ain.

8 Zεkalidli -we -Lagɔɔ Zuzu zva ain 'wv, mɔ -salia we 'di -ain.

9 We 'gbv, 'yli -we nya -a 'nva amiaa -gvgbv ni, we 'bhv wee 'yli 'wv -a mi -Lagɔ bhuhoda amiaa 'ɔni nya 'kɔmvv. -Lagɔ -a bhuhoea, ɔ 'ka ɔ dɔmagbv ain 'klvslolu, 'in a 'ka we yibheli kpεen kpεen. Ni, Zuzu 'Pɔpa 'nyε ain gbvuyilo -yɔ 'ylimnee.

10 Amiaa nɔvɔbhv -ka 'sa we 'klv -Lagɔ 'yu, 'in a 'ka ɔ dɔvɔnamani weee. A 'ka 'bhue 'pa, 'in a 'ka gbvzɔnv -gbv weee lenv, amiaa -Lagɔɔ yibhelie 'ka -gvwɔlaylimani.

11 -Lagɔ -a bhuhoea ni, ɔ 'temani ain la -lu weee 'wv, ɔ 'tite 'kadv -we -zia 'tite weee 'wv nya, 'in a 'ka 'sa we lakpa 'kɔmvv, dlitie nya.

12 'In a 'ka Dide -Lagɔ fuo 'pa 'mɔna nya. ɔ 'gbv, 'bi -we -Lagɔnyuma yia 'yia zli 'klv, we mi amiaa -nv nya.

13 Ni, mɔ -saa -ain nikpisee 'tite kwεε, 'in ɔ yia -ain ɔ dɔma yuu nyumaa 'wlvlapilie zɔ kwa.

14 ɔ Yu zitea -ain 'wv, ɔ 'gbv -Lagɔ yia -amiaa gbvnyuu 'wvɔi.

Klisu 'de -yɔ ɔ lenvgbu

15 Klisu -wa -Lagɔ wa'a 'yia -yɔɔ 'wɔwɔ. Mɔ mia la tia lalalu weee 'yu.

16 Nu, mɔ 'wɔ -Lagɔ nɔa yali -lu -yɔ dɔdɔ -gɔ -lu weee ɛ, -we wa yia -yɔ, 'in -we wa'a 'yia -yɔ klaa. 'Nnimnikpe, 'wlulapilie, 'tite -yɔ se, mɔ weee -Lagɔ -laa la ɔ gbɛɛɔ, 'in ɔ -yla.

17 Ɔ Klisu mi la -lu weee 'yu, 'in ɔ 'gbɔ -lu weee kikalɔ la.

18 Sa 'wlu mia nyimeɛ -kpbahiee -kanyɔ nya ni, 'sa ɔ mia *Leglizii 'wlu nya. Mɔ -wa 'yliyɔgagiee gwedilida, mɔ -sɔa 'wɔ tilitinya glaa tiatia, 'in ɔ 'ka -lu weee 'yugal.

19 Nu, -Lagɔ 'yibha sa ɔ 'de mia, ɔ 'Yu mi 'sa -kpɔ.

20 -Lagɔ 'yibha 'ya ɔ 'ka ɔ 'Yu 'wɔplɔ, 'in ɔ -yɔ ɔ lalalu weee 'ka 'wɔsuslolu. -Zezu tia, ɔ 'pɔn jitea *su -gɔ, we 'gbɔ, -Lagɔ yia 'wɔtutɔe -dlɔɔ wla yali -yɔ dɔdɔ -gɔ.

21 Amia -wa mi bhaa 'lakpanya nya, 'in a mia -Lagɔɔ tɔnyima nya amiaa 'wlukɔɔn lapɔpalie 'nyuu -yɔ amiaa gbɔnyuu lenvee 'gbɔ ni,

22 -slɛɛn, -Lagɔ ka aɔn 'wɔsuslolu ɔ 'de nya, -Zezuu nyime kuu tilitie lɔ. 'In a 'ka ɔ 'klɔ 'yiligbe -mɔwɔɔda, -zugba 'sla 'ni aɔn -yɔ -mi, a 'ni 'ɛni -yɔ -ka.

23 Nu, amiaa dlizɔvɔe -tɔ 'wɔ gege, 'in we 'temani 'wɔ. -Lagɔgbɔ -we a dia dli 'wɔ, a 'na vlali we gwe -ni. Wee -Lagɔgbɔ -we a -ka bhaa 'nɔ, wa gbaa dɔdɔgɔ -nyima weee -yla, we lubhonɔnyɔ -amɔ Pɔɔ -zɛa.

Pɔɔ mi ɔ -Lagɔlubhoo gbɔ gbada

24 -Slɛɛn, siada in mia da amiaa 'gbɔ ni, in mi we 'mɔna 'wɔ. Nu, Klisu siasie tɔɔva -tɔva lɔ ni, 'mɔ in mia gbalida nanɔɔ kuu siasie nya, ɔ ku -kpbahie -we wee *Leglizii -miaa 'gbɔ.

25 -Ami, in ka *Leglizii lubhonɔnyɔ -zɛ. -Lagɔ -saa -bha 'mi, in 'ka aɔn glaa ɔ lubho nɔ, 'in in 'ka ɔ gbɔ aɔn -yla gba kpɛɛn kpɛɛn.

26 -Lagɔɔ zizelu 'kadɔ -ka bhaa -benyi -mi, nu, 'mɔ -Lagɔ -saa -slɛɛn 'bhle ɔ -mɔwɔɔnya -yla.

27 Nu, 'ma -Lagɔ 'yibhaa ɔ 'ka wa ɔ 'ɛnimni -zizelu 'kadɔ 'klɔslolu. Nyima -wa 'nia *Zuifɔ 'gbɔ, ɔ yia ɔ zizelu 'bhlesa. Wee zizeluu ji ni: Klisu mi aɔn 'wɔ, 'in a -yi sa we 'ji nu, a ka 'bi -Lagɔɔ 'ɛnimnie 'kadɔ 'wɔ.

28 Ɔ Klisu gbɔ -a mia da gbada nyima weee -yla, wa gbɔ -yla lapalie -yɔ wa gbɔslolue nya, gbɔyilo bhabha nya, 'in -ɔ -ka -mi ɔ 'ka -mɔwɔɔnyɔ -zɛ -Lagɔ 'yu, Klisu 'wɔ.

29 We 'gbɔ, Klisu 'tite 'kadɔ -we mia 'mi 'wɔ lubho nɔda, we nya na nɔa lubho, 'in na gɔa la.

2

1 Nu, in 'yibha a yibheli we 'ji nu, amia klaa, Laodiseee -Lagɔnyima -yɔ nyima weee -wa 'nia -slɔ 'mi 'yi wa 'yili nya, amiaa 'gbɔ in mia da lagɔda. Tɔ 'kadɔ -wa!

2 In -ka 'sa nɔda -mi ni, -zugba in 'yibha wa 'temani dli, wa kikalɔ zɛ, 'in wa 'ka

nyume -bhlo -ze. 'In wa 'ka 'ylimna bhabha, 'in wa 'ka -Lagoo zizelu yibheli kpeen kpeen. Wee zizelu mia, mu -wa Klisi.

³ Gbuylilo -yo -luyiloo 'nyumnie weee bhua -Lagoo -gbe, mo 'wu we mia zizada.

⁴ -We na gbaa da ain -yla ni, nyuma yi ain 'yloogblu lasali -dawliweli nyaa gbu -wa.

⁵ Nu, na 'debbie -gbolu 'ni ain glaa -mi ni, na dli -yo ain 'so mi. Amiaa lenugbunya mia 'cece, 'in a zua Klisi dli -gu gege ni, in -ka we -yoyida -mi, na dli men.

Dlizuzve -we ka gbu wa -slolua ain ni, a -tu we -gu gege

⁶ Nu, sa a nywnua -Zezu Klisi gbu -yo amiaa -Kanyo nya ni, a no 'sa o 'wu.

⁷ Dlizuzve -we ka gbu wa -slolua ain ni, a -tu we -gu gege. A -ka somi -Zezu Klisi 'wu. O mi -buduu gwe nya: a -tu 'ylimanida o -gu. A 'pa 'yli weee nya -Lagoo fuo, -we weee o nua ain -yla lee 'gbu.

⁸ A zu amiaa 'de 'yliyoo, nu, nyume yabhlogboo 'na 'pali ain yo -yo weli -kpuaa lubhu nywe -ni. -We -wa dudugu -nyumaa gbuslolue ni, duduguu 'titenyaa -gbe we bhua, nu, we'e 'bhv Klisi -gbe.

⁹ -We weee mia -Lagoo 'wu, Klisi -o -zea nyume ni, mo 'wu we 'de weee -dila la.

¹⁰ A ka -lu weee 'yi o 'wu, mo -wa 'tite weee -yo se weee 'wlulapinyoo.

¹¹ 'In 'ya ni, Klisi 'wu wa 'paa ain kni 'wu, nyumee so 'ni we lenu, nu, Klisi nyumee kni

'wupapie mia, -we saa nyume o lenugbu 'cin 'bi, mu -wa.

¹² Sa a -yo Klisi 'so thia amiaa batizee batizee lu, 'sa wa 'bhlua ain o nya. 'In -Lagoo yia a -yo o 'so 'wobhu tilitnya glaa, dli -we a zua -Lagoo 'tite -guu 'gbu. Wee 'tite nya -Lagoo 'bhua Klisi 'wu tilitnya glaa.

¹³ A ka zlume 'yliyoga -tithe th, amiaa gbonyii -yo kni a 'mia 'wu -mu 'gbu. Nu, -sleen, -Lagoo ka a -yo Klisi 'so 'yliyogagie 'nye, 'in o yia -amiaa gbonyuu weee 'wuti.

¹⁴ Tite -we mia celida 'sebbe -gu, -we dia -ain 'gbu 'wlu ni, -Lagoo ka we lamumni, 'in o yia we lasa, we lakolbe nya -Zezuu *su -gu.

¹⁵ Zuzu 'nyii -we kaa nyumaa 'wlulapie -yo senya ni, wee su -gu -Lagoo -saa we 'tite kwee. O ka we lu, 'in o yia we -zejila 'wu wleli -kaslonyuma 'bhisa.

¹⁶ We 'bhv -zeen 'wu, -we a lia, -we a maa, 'fetu 'yli, 'cu lolu -yo *Nyapelyu 'gbu, nyume yabhlogboo 'na 'bhulu amiaa -yogbu 'wu we 'gbu -ni.

¹⁷ -We mia da weee, -li -we yia yia, we zuzu -wa. We 'ni we 'debbie -gbolu. Nu, Klisi -wa we 'debbie -gbolu.

¹⁸ Nu, nyume -o -ka o 'de 'wuti 'kienyi -dawli sa, 'in o -ka ain -yla gba nu, a bubo -Lagoo 'anzinya, a 'na nywnunu we -yo -ni. Nyume -o -ka 'sa nu ni, o 'ka amiaa 'penie -gusaa gbu -wa. Nu, -mo'o 'sasokpa -nyume mia, -we -nya yia o 'yli -gu, 'mu o tolva dli, 'in o ylimania o 'de, 'in o pupalia 'wlukoon la dudugu -nyuma 'bhisa.

19 Nu, Klisi -ɔ -wa wlu, ɔ'ɔ ne -mɔɔ -yɔla. Klisi 'gbu ku lia 'nanɔɔ, 'in 'kuanya -yɔ tolunya mimna 'wu. Sa -Lagɔ 'yibhaa, 'in ku yiliman' saa.

A ka tli, 'in a yia 'yliyɔgagie lolu yi Klisi nya

20 A ka tli Klisi nya, 'in ɔ yia ain dɔdɔgɔɔ 'titenya kwɛɛ -sa. 'In lɛɛ ka 'gbu, -we bhva dɔdɔgɔɔ -nyumaa -gbɛ, a nu we lɛa? Cun, lɛɛ ka 'gbu a tide nyuma 'yi, 'in wa pali ain -yla sanɛɛ -sokpa -titea,

21 'in wa gba: «-In 'na 'bhulu we 'wu -ni», «-In 'na 'yili we ŋwe -ni», 'in «-In 'na zili we kwɛ -nia»?

22 Nu, wee titenya -minu mia, -we -wa 'plipli -li, -we 'kaa labhu, we gbu we gbaa. Dɔdɔgɔɔ -nyumaa gbɔslolu sɔ -yɔ wa titenya -wa.

23 Gbɔzɔɔ -wa, titenya -minu 'wlu gbɔyilo nyuma 'yiliya 'wu, we -yɔ wa -Lagɔɔ bɔbɔ -sɔ bhva dɔdɔgɔɔ -nyumaa -gbɛ. Wa tia wa 'de 'wu 'kienyi -dawli sa, 'in wa palia wa ku 'klyie 'wu. Nu, we 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi, we 'ni mneni we 'ka -amɔaa dli 'nyuu lɛnɔgbu -ain 'bi -sa.

3

1 A ka titlie lu 'wɔsɔ, 'in a yia 'yliyɔgagie luyi Klisi nya, we 'gbu, a titali yali -lii da, mɔ Klisi -dia -Lagɔɔ lilisɔlu la.

2 Amɔaa dli -tu yali -li -yla, amɔaa dli 'na -tɔlu dɔdɔ -gu -li -yla -ni.

3 Nu, a ka tli -nya, 'in amɔaa 'yliyɔgagie mi zizada Klisi -gbɛ -Lagɔ 'wu.

4 Klisi -wa amɔaa 'yliyɔgagie tiklu, zli ɔ yia 'bhlewba, we zli a -yɔ ɔ 'sɔ wba 'bhle, 'in ɔ 'ŋimnie zɛa amɔaa -nu 'ya.

'Wlwɔve lolu -Zezu Klisi

^{wu}₅ We 'dɛɛ 'gbu, gbɔnya mia ain 'wu, -we -wa dɔdɔ -gɔɔ -nu, a 'bhu we 'bi. Sabhisa: mɔtnɔgbu klaa, pɔɔnplagbɔɔ lɛnɔɛ klaa, zɔbhali gbɔɔ 'tu klaa, dli 'nyuu -lii 'wɔnyinynie klaa, we -yɔ lɛkli. (Nu, lɛkli mia ni, yoyolagɔnyaa bɔbɔe -wa.)

6 Wee gbɔnyii -minu 'gbu, -Lagɔɔ 'cɛ 'kaa nyuma -wa'a zɔa -Lagɔ 'nɔŋwe bhiti.

7 Nu, bhla -we nya a mia wee gbɔnyii -minu lu ni, 'sa a nɔa -nya.

8 Nu, -slɛɛn, 'cɛpapie klaa, nyime 'cɛdlɔlɔlie -yɔ nɔkplɛɛ 'ylinyuno mia, a vla we gwe. Nyimeɛ velivɛlie -yɔ weli 'nyuu 'na 'tlali ain ŋwɛɛ -ni.

9 A 'na 'tɔbhɔlu -tɔbhɔlu yo -yla -ni, amɔaa -wa 'bhva amɔaa -mimɔsɔ 'cin -yɔ we lɛnɔgbu 'nyii 'bi.

10 Nu, a ka nyime lolu -zɛ. 'In nyime -lolu bhiti 'kɔmɔɔ, ɔ 'ka ɔ lala -Lagɔɔ 'wɔwlu -zɛ. 'In ɔ 'ka 'ya -Lagɔ yibheli kpɛɛn kpɛɛn.

11 Nu, nyime -ɔ 'nia Zuifu klaa, -ɔ -wa Zuifu klaa, -ɔ mia kni 'wu klaa, -ɔ 'nia kni 'wu -mi klaa, yiyinyɔ klaa, titinanyɔ* klaa, gaylo -yɔ -ɔ 'nia gaylo klaa, wa 'ni -seli -mi. Nu, Klisi

* 3:11 Glɛki nɛɛ «Siti -nyime». Siti -nyumaa dɔdɔ mia, -mɔ tɔlu la bhabha, 'in wa laa wa titinanya.

mī we 'dε weee nya, 'in ɔ mia -a 'dε weee 'wv.

12 -Lagɔ ka -bha ain -sa, ɔ 'yibha a -zε ɔ 'dεε nyima -kpɔ, ɔ -kali amīaa zε. We 'gbv a -ka nyazɪdlɪ, a -ka 'nanɪdlɪ, a tɪ amīaa 'dε 'wv 'kienyi, a -ka dlɪ -dlɔɔ, 'in a -ka dlitie.

13 A bibeli -yɔ, 'in 'yabhlo -ka ɔ -libheyi -yɔ 'cε 'palɪ -we ɔ nva ɔ -yla lεε 'gbv nɪ, a titlɪ -yɔgbv 'wv. Sa -bhlokpade Klisi tia amīaa -yɔgbv 'wv nɪ, amīa titlɪ 'ya 'sa -yɔgbv 'wv.

14 We 'dε weee 'wlu nɪ, a kɪkalɪ zε. Nyimεε zεkalɪdlɪ mī amīaa nyɔllikpe nya tɛɪn: mɔ zɛɪa ain nyimε -bhlo.

15 Klisu 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ, -we ka 'gbv -Lagɔ yia ain la, a 'ka ku -bhlo -zε nɪ, wee 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ 'bhu amīaa dlɪ weee 'wv, we 'ka we -ka. 'In a 'pa -Lagɔ fuo 'yɪ weee nya.

16 Nɪ, Klisu wɛɪɪ -mɪ ain nyɪdlɪ duun ε. A sɔslolu gbv, 'in a pɔpali gbv -yla la, gbɔyilo nya. A 'pa -Lagɔ fuo, a bhɪɪ ɔ 'ɲɪmmnɪ -lɔv, -we mia Lɔvɛbhε 'wv. A gbalɪ ɔ, a bhɪɪ ɔ lɔv weee, -we ɔ Zuzu 'Pɔpa zɔa ain 'wv, 'mɔnadɪ nya.

17 -We weee a nva lε, 'in -we weee a gbaa, we -mɪ Nyimaa -Kanyɔ -Zezuu 'ɲɪnɪ nya. A 'plɪɪ ɔ gbεgbɛɪn, 'in a 'ka Dide -Lagɔ fuo 'pa.

-Lagɔnyimaa-gligbɔ 'yɪ gbv

18 Yɪkwɔɲwɪ, ɔ -ka -mɪ ɔ zɔ ɔ 'lowli 'nɔɲwε, 'sa we mia Nyimaa -Kanyɔ 'yɪliya 'wv.

19 'Njwɪ 'lowlia, ɔ -ka -mɪ ɔ -kalɪ ɔ 'ɲwɔɔ zε, ɔ 'na 'sulu ɔ 'klɔ -yɔ -nɪ.

20 'Yua, a zɔ amīaa didea 'nɔɲwε gbv weee 'wv, mɔ nana Nyimaa -Kanyɔ dɔdɔ.

21 'Yuaa didea, a 'na -lah amīaa 'yua 'cɛdlɔ -nɪ, we yɪ wa 'kɔayli lawla.

22 Galɪ, a zɔ amīaa -cian 'nɔɲwε -seli dɔdɔ -gv, gbv weee 'wv. We 'na -zɛɪɪ wa 'yibadɪ -bhlo -nɪ, we yɪ 'wlv nεε nyima a mɪ 'ylimanɪda. Nɪ, a zɔ wa 'nɔɲwε dlɪ -zɔnɔ nya, Nyimaa -Kanyɔɔ sɔsɔdlɪ a kaa 'gbv.

23 We yɪ lεε -lubho -zε, a nɔ we dlɪ weee nya, nεε Nyimaa -Kanyɔɔ lubho a mɪ nɔda, a 'na 'yɪɪ we nyimaa -nɔ 'bhisa -nɪ.

24 A yibheli we 'jɪ nɪ, Nyimaa -Kanyɔ yia ain 'pɛnɪa. 'In zɔzɔnɔnya ɔ zɔa la amīaa -nɔ nya, a 'ka we 'yɪ. Nɪ, Nyimaa -Kanyɔ -Zezu Klisu lubho a mia nɔda.

25 Nyimε -ɔ nva gbɔnyuu lε, we 'pɛnɪe ɔ yia gbɔnyuu nya. Nɪ, -Lagɔ'ɔ gbɪzɪ nyima 'wv.

4

1 Amīa nyimaa -cian, a zɔ amīaa galɪ 'nanɔv, 'in a nɔ -we mia tɪklɪ lε wa -yla. A yibheli we 'jɪ nɪ, amīa ka 'ya -Kanyɔ yali.

'Dɪzvɛɪɪ

2 A -tv -Lagɔ bhuhhoeda 'kɔmɔv, amīaa dlɪ -tv -gada, 'in a 'ka -Lagɔ fuo 'pada -tv 'yɪ weee nya.

3 A bhuhhoe 'ya -Lagɔ -amianɔv 'gbv -nya, 'in -Lagɔ 'ka -ain 'yoo 'nyε, -a 'ka ɔ gbv gba nyima -yla. Klisu gbv mia zizeda, -a mneni -a 'ka we gba, we 'gbv in mia -seli -kasɪ 'wv.

⁴ A bhubhoe -Lagɔ, 'in sa in 'kaa we -slolu, in 'ka 'sa we gba kpɛɛn kpɛɛn.

⁵ A zu amiaa nɔnɔbhɔ 'yliyɔ, -wa 'nia -Lagɔ 'wɔ -mɩ gbɛgbɛin, gbuyilo sa. Bhla -we -Lagɔ nyɛa aɩn wa nya ni, a 'na -nyumɔnɔ we la -ni.

⁶ Amiaa nweɛ wɛli -mɩ tikli 'yli weee nya, we -mɩ gumu 'bhisa, 'in a yibheli nyuma -yla gbɔɔ 'bigɔpali sa 'nanɔɔ.

Fɔsawɛli 'wɔbhɔlɔnɔ

⁷ -Amiaa bheli -zɔnɔ Tisiki, -ɔ mia lubhonɔnyɔ tikli nya, -ɔ na -yɔ ɔ nɔa Nyɩmaa -Kanyɔɔ lubho, mɔ yia aɩn -yla na -gbɛ -gbɔ weee gbaa.

⁸ Na 'dɛɛ 'yibadi in tiea ɔ amiaa -gbɛ, a 'ka -amiaa -gbɛ gbɔ yibheli, 'in ɔ 'ka amiaa dli latemanɩ.

⁹ Tisiki -yɔ amiaa 'yibha 'yibha -bheli tikli Onezimɩ in tiea da aɩn 'wɔ, 'in wa 'ka -we weee mia -seli 'plɩda -amiaa -gbɛ aɩn -yla gba.

¹⁰ Alisɩtaki in -yɔ ɔ 'sɔ mia -kasɩ 'wɔ ni, ɔ nɛɛ, ɔ -sa aɩn fɩ. We -yɔ 'ya Banabasɩ didɛɛ bheli 'yu Maliki, -ɔ ka gbɔ wa gbaa aɩn -yla ni, ɔ -ka amiaa -gbɛ mni, a kpa ɔ 'nanɔɔ.

¹¹ -Zezu -ɔ wa laa Zutusi sa 'yaa aɩn fɩ. -Zuifɩ -wa -zɛa -Lagɔnyɩma glaa, waa nyɩma ta -manɩ -bhlogbɔɔ nya na nɔa *-Lagɔɔ nyɩmaa 'wlɩlapɩ -lubho. Ma paa 'mɩ 'kɔayli.

¹² Epafɩasɩ -ɔ -wa amiaa -zɔɔ -bheli ni, ɔ nɛɛ, ɔ -sa aɩn fɩ. -Zezu Klisɩ lubhonɔnyɔɔ 'zayli ɔ -mia: 'kɔmɔɔ, ɔ mɩ lagɔda, -zugba ɔ bhubhoe -Lagɔ amiaa 'gbɔ. ɔ 'yibha a -tɩ -Lagɔnyɩma

genyii -yɔ -wa sɔan la nya -Lagɔ 'yu, 'in a 'ka ɔ dɔmagbɔ lɛnɩ 'yli weee nya.

¹³ In mneni in 'ka ɔ daa gba ni, amia klaa, Laodisee -yɔ Ielapolisɩ -nyɩmaa 'gbɔ, ɔ mɩ siada.

¹⁴ -Dɔtlɔɔ -yu Lukɩ -ɔ ka zɛ -a -kalia bhabha, ɔ -yɔ Demasɩ 'sɔ nɛɛ wa -sa aɩn fɩ.

¹⁵ Amiaa bhelia -yɔ amiaa bhɔɔa mia Laodisee, a -sa wa fɩ, we -yɔ Nɛfaa -yɔ *leglizɩ -we gbelia 'wlu ɔ -budu zɔ.

¹⁶ Ni, a -ka 'mɩ 'sɛbhɛ ni zɛli amiaa -gbɛ ni, a 'pa we yoo Laodisee leglizɩ -gbɛ. 'In wa 'ka 'ya we zɛli -maa nyɩdi. 'In -we in 'paa Laodisee -nyɩma yoo, we -ka amiaa -gbɛ nyini, amia zɛli 'ya -mɔɔ.

¹⁷ A 'tɔɩ Alisipɩ ni, ɔ zu ɔ 'dɛ 'yliyɔ, Nyɩmaa -Kanyɔɔ lubho -we ka 'gba wa dia ɔ 'wlu, ɔ 'ka we nɩ tikli.

¹⁸ -Amɩ Pɔɩɩ mia -slɛɛn da fɩsawɛli -mɩni ɛɛɩda na 'dɛɛ sɔ nya: in -sa aɩn fɩ. A 'na dlɔɩ -ni, ni, in mɩ -kasɩ 'wɔ -ni.

-Lagɔɔ 'nanɩdi -yɔ aɩn -mɩ.

Tia -sebhε Pɔlv 'paa Tesaloniki -nyuma yoo

-Lagɔnyuma -wa mia
Tesalonikigbe nokplε, 'ma
*Pɔlv 'paa 'sebhε ni yoo. Pɔlv
ka wee 'gbe nokplε mni, 'in
ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -mɔ -tu,
*Zuifonya ka ɔ -yɔwɔsɔlv
'gbv. 'Sebhε ni ɔ 'paa -mɔ -
Lagɔnyuma yoo, ɔ 'ka -maa
-yla -Lagɔwɛlu 'ji gba kpɛɛn
kpɛɛn, 'in sa -Lagɔnyuma 'kaa
nɔ, ɔ 'ka we wa -slolu.

*Pɔlv -saa Tesaloniki -nyuma
fv*

1 -Ami *Pɔlv cɛlia 'sebhε
ni, we -yɔ Silasɔ -yɔ Timotee
'sɔ. Amia, *leglizɔ -we mia
Tesaloniki, Dide -Lagɔ -yɔ
Nyumaa -Kanyɔ -Zezu *Klisu
sɔ nya, amia -a cɛlia 'wv.

-Lagɔ ŋwana ain 'nyu la, 'in ɔ
'nye ain 'wɔtɔvɛ -dlɔɔ.*

*-We Tesaloniki -nyuma nva
lɛ*

2 'Yli weee nya, -a paa -Lagɔ
fuo amiaa 'gbv. Nu, -a -ka -
Lagɔ bhuhɔeda -mɔ, -amiaa
dli 'i 'bhv ain -gv.

3 -We a nva lɛ, amiaa dli
mɔ -Zezu -gvv 'gbv, we -yɔ
lubho a nva, a -kali -Zezuu zεε
'gbv, a 'ni -amiaa -Kanyɔ -Zezu
dligvzvzve 'yitidee 'gbv, -a -ka
-Lagɔ bhuhɔeda -mɔ, we 'dɛ
weee mɔ -amiaa dli zɔ.

4 -Amiaa bhelia, -a -yi we 'ji
nu, -Lagɔ -kali amiaa zε, 'in ɔ
yia -bha ain -sa, a 'ka ɔ -nv -zε.

5 -We ka gbv -wa, -Lagɔgbv
-a gbaa ain -yla 'tite nya, 'in
Zuzu 'Pɔpa yia -ain 'wɔsa,
a -yi we 'ji nu, -we -a gba
gbvzvzv -wa. We 'ni gbag-
bawɛlu 'dɛkpvɔ. Nu, a yibheli
we 'ji, -a -yɔ ain 'sɔ mia, a
ka -amiaa nɔnɔbhv 'yɔ, amiaa
zvzvzv 'yɔyɛε 'gbv -a yi 'saa
nv.

6 Nu, amia, a ka -ain 'tideli,
-a -yɔ -amiaa -Kanyɔ. Da a
mia siada bhabha, 'in a yia -
Lagɔwɛli 'wɔŋwɔn 'mɔna nya.
Wee 'mɔna mia, Zuzu 'Pɔpa
wlaa we.

7 -Slɛɛn amiaa nɔnɔbhv
tiklu Masedvanɔ -yɔ Akaii -
Lagɔnyuma mia nɔda.†

8 Nu, -Lagɔwɛli 'bhva amiaa
-gbε, 'in we yia da weee lam-
neni. We 'ni Masedvanɔ -yɔ
Akai -bhlogbɔɔ, nu, amiaa -
Lagɔɔ dligvzvzvee 'di ka da
weee lamneni. -We ka 'gbv -a
'kaa we gba -tapa, we 'ni -mɔ.

9 -A mnia amiaa -gbε, sa a
kpaa -ain, 'in su a telia -we -zεa
amiaa -lagɔ, sa a 'bhva we 'bi,
'in a yia -Lagɔɔ -gbε 'bhiti, ɔ -
wa 'yliyɔga -Lagɔ, -Lagɔ -zvzv,
nyuma weee mɔ we gbada.

10 -Lagɔ mia, ɔ 'Yu a mia
wɔda, ɔ 'kaa yali 'bhv, mɔ -wa
-Lagɔɔ 'Yu -Zezu. 'Mɔ, -Lagɔ -
sɔlvɔ tɛtlɛnya glaa 'wv, 'in ɔ 'ka
-ain -Lagɔɔ 'cε -we cɔpaa 'wɔsa.

2

* 1:1 Nu, a zɛli -Zezuu tietienyaa lɛnvɔbɔnya 15.22 'in a 'ka Silasu -gvvɔ 'wɔlanv.
Timotee -nv mia, a zɛli lɛnvɔbɔnya 16.1. Tesalonikigbe mia, mv -wa 'gbe 'kadu
Glɛsɔ -dɔdv -gv. 'Mv wa laa -slɛɛn Saloniki (lɛnvɔbɔnya 17.1-9). † 1:7 Nu,
Masedvanɔ, Wlɔmv -dɔdv -wa bha, -slɛɛn, Glɛsɔ -dɔdv kibhe -wa. Akai, Glɛsɔ -dɔdv
kibhe -putu -wa.

-We Polv nva le Tesaloniki

1 -Amiaa bhelia, amiaa 'de -yi we 'ji nu, we 'ni bhe -a mni amiaa -gbe.*

2 'In, a -yi 'ya we 'ji nu, wa ka -ain kpa 'nyumee, wa ka -ain veli Filipugbe 'wu. Da nyuma -solva -ain -yo 'wu, 'in -Lago yia -ain 'kwayli 'pa -bhlokpade -a 'ka wee -Lagogbu gba.

3 Da -a mia ain 'dizoda, -a 'ni yotobhu. Dli -zonu nya -a gbaa we. -A 'ni nyime -dawli 'wunu.

4 Nu, we 'ni 'sa -mi, sa -Lago 'yibhaa, 'sa -a gbaa we. -We ka gbu -wa, -Lago ka -ain layla, 'in o yia -amiaa gbu -yohwnu, -a 'ka o gbu gba. -A 'ni nyimaa dudnamaniee datalida -mi, nu, we 'ni 'sa -mi. -Lagoo dudnamaniee da -a talia. Oo -Lago mia, mo sisalia -amiaa dli -yo.

5 A -yi we 'ji nu, we 'ni nyime 'nini nya -a gba ain -yla, 'in -Lago mi -amiaa gbudayinyo nya. We 'ni amiaa kwee -luu dataliee 'gbu -a yi we gba.

6 Amia klaa, nyima -putu klaa, -a 'ni nyime nyime yabhlogbo 'ka -amiaa 'ni -mni. -A mneni yaa -a 'ka nyima 'kadze ain glaa, -we ka gbu -wa, -Zezu Klisi tietienya -a -mia.

7 Nu, we 'ni 'sa -mi. -A mi ain glaa -doo nee 'nyime o mi o 'yu kwe -yolatitlida.

8 -A 'ni ain 'yibha -se, 'in -a 'ni -Lagoweli -bhlogbo ain 'nye, nu, -amiaa 'de -a wlaa. -We ka gbu -wa, a ka -ain dudv naman -sleen.

9 -Amiaa bhelia, sa -a nva lubho, zloo, saboo, -a mi lubho 'wu -muv yi 'wlv nu, -a -tu nyime yabhlogbooo so nya.

10 Amia, a -yo -Lago 'so mi -amiaa gbudayinya nya. -We -a nva le, -Lagonyima 'yu, we mi tikli, we 'ni gbonyuu lo -ka. Nyime yabhlogbooo 'ni mneni o 'ka -ain gbu dli.

11 A -yi we 'ji nu, sa dide kpaa o 'yua, 'sa -a kpaa ain -bhlo -bhlo.

12 -A 'paa ain 'kwayli, 'in -a yia ain -belv -yopal. 'Yi weee nya -a slolua ain, a 'ka amiaa lenogbu 'bhiti, we 'ka -Lagoo dumagbu -ze. Oo -Lago laa ain, 'in nyima -wa 'wlu o pilia la, a 'ka wa glaa -mi. 'In a 'ka o 'nyime 'yi.

13 -Lago -a pa 'yaa fuo 'yli weee nya. -We ka gbu -wa, da -a gbaa ain -yla -Lagoweli, a ka we yukwli pulv. A 'ni we -yohwnu nyimaa weli 'bhisa, -Lagoweli 'bhisa a nyime we -yo. 'Mu we -mia gbuzonu nya. 'Sa wee weli nva lubho -wa zva -Lago dli -gv, wa dli zo.

14 -Amiaa bhelia, gbu -we ylia Zudee -leglizinya -we mia -Zezu Klisi -nu nya, wee gbu -bhlokpade ylia ain. Sa Zuifu sialia Zudee -leglizinya, 'sa amiaa -zoo -bhelia sialia ain.

15 Waa Zuifu, wa ka *-Lagogbu -falpanya 'bha, 'in wa yia -amiaa -Kanyo -Zezu 'bha, 'in wa yia ain 'klyie 'wopaliamni. Wa 'ni -Lago dudv nani, nyima weee tonyima wa -mia.†

* 2:1 A zeli -Zezuu tietienyaa lenogbonya 16.19-24; 17.1-9 † 2:15 A zeli -Zezuu tietienyaa lenogbonya 9.22-29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; 18.12

16 Wa 'yibha wa 'ka yaa -
aun 'yoo -kulu -a yi nyuma -wa
'nia Zuifu -yla -Lagogbu gba.
Gbonyuu wa nua ε, sanεε wa
yelia we -gu. We 'wlu la-
palida, 'in -Lagoo 'ce yia wa yli.

*Tesaloniki -nyumaa tv bhaa
Pobv*

17 -We mia -amīaa -nu nya,
mv -wa nu, bhelia, we 'yli 'solε
ka 'pli. -A tia -bha ain, -amīaa
'yli ka ain -yobhu, nu, -amīaa
dli mi ain -gu, 'in amīaa 'tv mi
-ain 'bhada, 'in -a yia 'kli 'yi, -a
'ka ain 'yi.

18 -A 'yibha -a 'ka amīaa -
gbε lōmni. -Ami Pobv, we
'ni -zakpa -bhlogbōō in ylah
amīaa -gbεε mnumne la. Nu,
*-Saatan ka -ain 'yoo -kulu.

19 -We ka 'gbv -a 'yibhaa -
a 'ka ain 'yi, mv -wa nu, da -
amīaa -Kanyo -Zezu Klisi -ka
lvyi ni, -mama ka 'gbv -a 'ka
dli zv o 'yua? -Mama ka 'gbv -
a 'ka 'mōna lia? Nyoo slolu we
nu, -a ka gbv weee 'wlubha?
Amīa -wa, we 'ni nyuma -putu.

20 Gbuzōnv -wa. -Wa laa -
ain 'mōna 'wv, -wa mia -amīaa
'nnumnulu nya, amīa -wa.

3

1 -Slεen, amīaa 'tv ka -ain
'bha bhabha. We 'dεε 'gbv, -a
yia weli bhli nu, na 'debhlo -tv
Ateni.*

2 'In -a yia -amīaa bheli Tim-
otee tie, o -yo -ain 'so nua -
Lagolubho, 'in o gbaa -Zezu
Klisi gbv. 'Mō -a tiea amīaa
-gbε, o 'ka ain 'kwayli 'pa,
'in o 'ka ain latemanu -Lagoo
dliguzvzve 'wv,

3 -mvv yi 'wlv nu, siasie -
we mia -ain yida, we yi -
ain glaa nyumε yabhlogbōō
lazuklu. Amīaa 'dε -yi we
'ji nu, -Lagō ka nwnu wee
'sasokpa -siasie 'ka -ain yli.

4 Da -a mia -slō ain kwesi, 'in
wee siasie 'nia -slō ain yli, -a
ka ain -yla gba nu, -a 'dε weee
wa yia sialia. A -yi we 'ji nu,
gbuzōnv -wa, 'sa we 'plia sa.

5 We 'gbv in 'ni mneni in 'ka
we -gu ladi, 'in in yia Timotee
tie, sa amīaa dli mia -Lagō -gu,
o 'ka we -yoyi. In ka nyanō nv,
-ami nεε yaa 'sa -Saatan yia
ain laylaa, 'in -amīaa lubho
'ka 'wvuv bhe.

6 Nu, -slεen, Timotee ka
amīaa -gbε 'bhv, 'in o yia
lōmni, 'in o yia amīaa 'di 'nanv
-ain -sali. Sa amīaa dli mia -
Lagō -gu, 'in sa a kikalīa zε, o
nεε nu, 'yli weee nya, amīaa
dli mi -ain -gu 'mōna nya. Sa
-a 'yibhaa -a 'ka ain 'yi, 'sa -
amīaa 'yiyieε 'tv bhaa ain.†

7 'Sa -bhlokpade, amīaa gbv
ka -ain 'kwayli 'pa siasie -yo -
yokali gbv nyidi. -We 'paa -ain
'kva 'yli, mv -wa amīaa dli mi
-Lagō -gu.

8 -Slεen, a ka -Lagogbv lakpa
-klii 'gbv, we ka -amīa pue.

9 'Mōna a laa -ain 'wv -Lagō
'yu. We 'gbv, sa -a 'kaa -slεen
-Lagō fuo 'pa, we 'ni -mi.

10 Zlloo, sabōō, -a mi -Lagō
bhuhhoeda bhabha, o 'ka -ain
'yoo 'nyε, -a 'ka 'wvubeli, 'in -
we a 'nia 'wolanv, a 'ka we -
ain -slolu, 'in we 'ka amīaa dli
-gvpali.

* 3:1 A zeli -Zezuu tietienyaa lenogbonya 17.15 † 3:6 A zeli -Zezuu tietienyaa
lenogbonya 18.5. Pobv 'paa Kolenti -nyuma 'sebbe yoo.

11 Nu, -amīaa Dide -Lagɔɔ 'dɛbhie -gbolu -yɔ -amīaa -Kanyɔ -Zezu -sa -amīaa 'yoo, -a 'ka ain 'yia mni.

12 -Amīaa -Kanyɔ nu ɛ, sa -a -kalia amīaa zɛ dli weee nya, a 'ka 'sa zɛkikalɪ, 'in a 'ka 'sa nyūma weee zɛkali.

13 Sanɛɛ ɔ yia amīaa dli latemania, 'in 'yli -we nya -amīaa -Kanyɔ -Zezu 'kaa yi, ɔ -yɔ ɔ -mɔwɔɔnya 'sɔ, a 'ka -mɪ tikli, a yi gbv 'wlu -ka -amīaa Dide -Lagɔ 'yu. [*-Amɛni.]

4

Amīaa nɔnɔbhv -we nania -Lagɔ dɔdɔ, mɔ nu

1 -Slɛɛn, -amīaa bhelia, sa a 'kaa nɔ, 'in a 'kaa -Lagɔ dɔdɔ namani, a ka we yibheli -amīaa -gbɛ. Gbuzɔnu -wa. 'Sa a mīa nɔda. Nu, amīa -a palia zukpa bhabha -amīaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɲni nya, a nu we ɛ -tapa.

2 -Amīaa -Kanyɔ -Zezuu -gɔgbv -a slolua ain, amīaa 'dɛ -yi we -slɛɛn.

3 -We -Lagɔ 'yibhaa mɔ -wa nu, a -mɪ tikli, a -yɔ 'ɲwɪ -putu -yɔ nɔkpasu -putu 'na -dili -budu 'wɔ -ni.

4 A 'dɛ weee glaa, -mɔmɔ -ka -mɪ, ɔ yibheli ɔ 'ɲwɔɔ -kwa sa sa tikli, wa yi ain 'ɲni sa.*

5 Amīaa 'ɲwɪ latalɪ dli 'na -zili ain ɲwɛ la -ni, 'lakpanya -wa 'nia -Lagɔ -yi 'bhisa.

6 Nyūmɛ yabhlogbɔɔ 'na nɔnɔ ɔ -libheyi gbɔnyuu 'wluo -ni. ɔ 'na nɔnɔ ɔ -dawli 'wɔ -ni. -A ka 'cɪn gbv ni ain -yla gba 'klv 'cɪcɪ nya. Nu, -wa -ka

'sasɔkpa -gbv ni ɛnu, -Lagɔ yia wa -kaslv 'wɔpaa.

7 We 'ni nyūmɛ -putu nya -budu 'wɔdidɛɛ 'gbv, -Lagɔ yi -ain la. -A 'ka -mɪ tikli 'gbv ɔ yia ain la.

8 -We ka gbv -wa, nyūmɛ -ɔ 'ni wee gbv ni -yɔɲwɪ, we 'ni nyūmɛ ɔ -sa kwnɛɛ, -Lagɔ -ɔ 'nyɛa ain ɔ Zuzu 'Pɔpa, 'mɔ ɔ -saa kwnɛɛ.

9 We -ka amīaa bheliaa zɛkali gbv, wɛli -we in 'kaa we 'bigɔpali, we 'ni -mɪ. Nu, sa a 'kaa amīaa bheliaa zɛkali, -Lagɔ ka we amīaa 'dɛ -slolu.

10 'Sa -bhlokpade, -amīaa bhelia -wa mīa Masedvanɪ -dɔdɔ weee -gɔ, a -kalia wa zɛ. Nu, bhelia, amīaa zukpa -wa, a kpa we la -kli.

11 -We -a 'kaa amīaa dli zɔ zɔ, mɔ -wa nu, a -mɪ -dlɔɔ, a 'na plali amīaa -limaa gbv 'wɔ -ni. A nu amīaa 'dɛɛ lubho. -A ka 'cɪn we ain -yla gba.

12 A -ka 'sa nu ni, -wa 'nia -Lagɔ -yi, 'in wa zɔa ain 'nɔɲwɛ, 'in a 'na 'ka nyūmɛ -putuu kwe nya -mɪ.

-Zezuu yiyigbv

13 -Slɛɛn, bhelia -wa 'mua 'yli, -a 'yibha nu, a yibheli wa -gɔgbv, amīaa dli yi sumani, -wa 'nia -Lagɔ dli -gɔ zɔ 'bhisa.

14 -Amīa dli 'wɔ nu, -Zezu ka tli, 'in ɔ yia 'wɔsɔ, we mɪ 'ya -amīa dli 'wɔ nu, -wa 'mua 'yli, 'in wa dli mīa -Zezu -gɔ, -Lagɔ yia wa 'wɔsɔɔwa wa -yɔ -Zezu 'sɔ.

15 -We Nyūmaa -Kanyɔ -slolua -ain, 'in -a yia we ain -yla gba, mɔ -wa nu,

* 4:4 We 'ji -putu -wae: a 'dɛ weee glaa, -mɔmɔ -ka -mɪ, -mɔɔ yibheli -mɔɔ ku kpa sa sa tikli, wa yi ain 'ɲni sa.

da Nyumaa -Kanyo -ka yi, -
amia -gaa da 'yliyoo, -a 'na 'ka
tltlunya 'yugal.

16 -Lago yia we ηwe -gu -
saa, 'in 'anzinyaa -kanyo 'ka
'wokpi. Nyuma yia -Lagoo legle
'nua, toun, Nyumaa -Kanyoo
'debbie -gbolu yia yali 'bhua,
o 'ka lasibhli. -Wa ka dli mia
-Zezu Klisi -gu, 'in wa yia tli, -
maa yia 'yliyogagie 'yia tia.

17 Toun, -amia -mama -gaa
da -sleen 'yliyoo, -Lago yia -ain
'wobhua yalipopa 'wu, -a -yo
wa 'so, -a 'ka Nyumaa -Kanyo
yoo mni -mo yali. -Sleen, -a -yo
o 'ka -mi 'yli weee -nu nya.

18 We 'dee 'gbu, a 'pupal
'kwayli weli ni nya.

5

1 Bhelian, we -ka we bhla -
yo we 'yli gbu, -we -a 'kaa ain
-yla gba, we 'ni -mi.

2 Amiaa 'de -yi we 'ji nu,
Nyumaa -Kanyo yiyiyi mia, da
nyume 'nia o woda -mi, -bha
o yia yia, sa 'wienyo tlaha
nyume 'bhisa.

3 Nyuma -ka gbada -mi: «-
A mi -dlao. Gbu 'ni -ain yli!»
-Bha -bhlokpade gbu 'kadu
'kadu yia wa glagla sa! Wa
'ni mnene wa 'ka we 'wotla.
Sa ηwnoo gwalu gwallee siasie
tlaha o, 'sa we yia wa 'tlaha.

4 Nu, -amiaa bhelia, a
'na nonu nee nyuma -wa mi
nikpise 'wu 'bhisa -ni. Nu,
wee 'yli 'na 'tlati ain 'wienyo
'bhisa -ni.

5 A 'de weee, zlu nyuma a -
mia, 'in a mia saan nyuma nya.
-A 'ni sabo -yo nikpisee nyuma
nia -mi.

6 We 'dee 'gbu, a 'na ηwoun
'ytaa nyume -putu 'bhisa -ni. A
-tu 'yliyogada, 'in a 'ka -mi 'ce.

7 Nu, sabo wa ηwaa 'ytaa,
sabo wa lua nu 'wu.

8 -Amia mia, -a mi zlu nyuma
nya. -A -tu 'wu 'ce. -A zu -
Lago dli -gu, -a -kali o ze, we 'ka
'wlu 'slujayu -pla o nete -bana
'wu. -A di we dli 'wu nu, -Lago
yia -ain gbu 'wosa, 'in we 'ka
'wlu nee, -a ka 'slujaa nete -kloo
'wluo -pla.

9 Nu, -Lago 'ni -bha -ain -sa,
o 'ka -ain 'klyie 'wupaa 'gbu.
o 'ka -ain gbu 'wosa -amiaa -
Kanyo -Zezu Klisi ηni nyaa
'gbu, o yia -ain -bha -sa.

10 -Zezu mia, -amiaa 'gbu o
yia tli, -a -ka 'yliyogao, -a -ka
'yli 'muoo, -a -yo o 'so 'ka -mi.

11 We 'dee 'gbu a 'pupal
'kwayli, a sisali 'wu, sa a mia da
nuda 'bhisa.

'Dizuweli -yo fwsaweli

12 Bhelian, amiaa zukpa -
wa. -Wa mia lubho nuda ain
glaa, -wa -Lago tiea wa 'ka ain
'yugal, wa 'ka ain gbu -slolu,
nu, a zu wa 'nūηwe.

13 A zu -bha wa zekalidli nya
wa lenugbuu 'gbu. 'Wotutue -
dlao -mi ain nyidi.

14 Bhelian, amia -a bhuh-
hoea. -Wa 'yaa, a zu wa 'di. -
Wa mia nyanoo nuda, a 'pa wa
'kwayli. -Wa 'nia late, a -sa wa
'wu. 'In a 'ka dltie -ka nyuma
weee gbegben.

15 A zu amiaa 'de 'yliyoo, a 'na
nonu 'nyii 'leeji nyii le -ni. -
We a 'kaa lenu, we -ze gbuzoun
lene a 'dekpua nyidi, we -yo
nyuma -putuu gbegben.

16-18 -We -Lago 'yibhaa, a nu
le -Zezu Klisi 'wu, mu -wa nu,

'yli weee nya a li 'mɔna. 'Yli weee nya a bhuhhoe -Lagɔ, gbɔ weee -we 'wɔ a yia 'plilia, a 'pa -Lagɔ fuo.

¹⁹ A 'na -kɔlɔ -Lagɔɔ Zuzu yoo -ni.

²⁰ Wɛli -we ɔ wlaa, a 'na nyɛni we 'wɔ -ni.

²¹ A sisali -lu weee 'wɔ, 'in -we -ka 'ylinani a 'ka -mɔɔ lakpa.

²² A zɔ amiaa 'dɛ 'yliyɔ: a 'tide 'ylinyuno -lu weee 'yi.

²³ 'Wɔtɔtɔe -dlɔɔɔ -Lagɔ nɔ lɛ a 'ka -dlɔɔ -mi. Amiaa zuzu klaa, amiaa dli klaa, amiaa ku klaa, we -yɔ a 'dɛ weee, 'in 'yli -we nya -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi -ka yi, a yi gbɔnyuu yabhlogbɔɔ kwɛɛ -ka.

²⁴ -Lagɔ -ɔ laa aɪn, lɛ ɔ yia we nɔa. -We ka gbɔ -wa, ɔ'ɔ -sali -bha ɔ wɛli la.

²⁵ -Amiaa bhelia, a bhuhhoe -Lagɔ -amiaa 'ɲni nya.

²⁶ A -sa -amiaa bhelia fu dli weee nya.

²⁷ In nɛɛ aɪn -yla -Lagɔ 'yu, a zɛli 'sɛbɛ ni -Lagɔnyuma weee 'yibadi.

²⁸ Ni, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ɲwana aɪn 'nyu la.

'Sεbhεε 'sɔnu Pɔlv 'paa Tεsaloniki -nyuma yoo

'Sεbhεε 'sɔnu *Pɔlv 'paa Tεsaloniki -Lagɔnyuma yoo, mu -wa. Nu, sa -Lagɔnyuma 'kaa nɔ, -zugba wa wɔ -Zezuu luyiyie dɔdɔ -gɔ, 'mu ɔ -slolua wa 'sεbhε ni 'wɔ.

Pɔlv -saa Tεsaloniki -nyuma fu

1 -Ami *Pɔlv cɛlia 'sεbhε ni, we -yɔ Silasi -yɔ Timotee 'sɔ. Amia, *leglizɔ -we mia Tεsaloniki, Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu *Klisu sɔ nya, amia -a cɛlia 'wɔ.

2 Nu, Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu ηwna ain 'nyu la, 'in wa 'nyε ain 'wɔtɔtɔε -dlɔɔ.

-Lagɔɔ gbɔwɔbhuhue tiklu

3 Bheliaɔn, we mi -amiaa dli zɔ, -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa amiaa 'gbɔ 'yli weee nya. Nu, dli a zɔa -Zezu -gɔ, we mi -gɔbhoda, 'in amiaa zekikalɔdli mi -gɔ 'wɔlaylimanɔda, we 'gbɔ, we mi tiklu, -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa.

4 We 'gbɔ -bhlokpade, amiaa 'gbɔ -a slolua -amiaa 'dε -Lagɔnyuma glaa. Gbɔ -we ka 'gbɔ -a slolua -amiaa 'dε, mu -wa nu, a mi siada, wa mi ain 'klyie 'wɔpalɔda, 'in a yia dltie 'yi, a 'ni -Lagɔ dli -gɔ -sa.

5 Wee gbɔ ni slolua nu, -Lagɔɔ gbɔwɔbhuhue tiklu. Nu, gbɔ -we weee lɔ amia 'plɔlɔda, -wa -Lagɔ pɔlia 'wlu la, a 'ka wa -zεε gbɔa. -Lagɔɔ

nyumaa 'wɔlɔplɔie mia, we 'gbɔ a mia siada.

6 Nu, -we mia tiklu, 'mu -Lagɔ yia lɛnɔa. -Wa mia ain siada, siadia ɔ yia wa.

7 Mɔ yia ain siasie 'wɔsaa, a -yɔ -ain 'sɔ. Lε ɔ yia we nɔa, da wa yia -amiaa -Kanyɔ -Zezu 'yia, -mɔ yali, ɔ -yɔ ɔ 'anzɔ 'titɛnya 'sɔ.

8 Yia ɔ yia -kosuu mɔ -we 'yilia nya, -wa 'nia -Lagɔ -yi we -yɔ -wa 'nia -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbɔ -yɔηwnu, ɔ 'ka wa -kaslɔ 'wɔpa.

9 Waa nyuma mia dε, -Lagɔ yia wa -kaslɔ 'wɔpaa, 'in ɔ 'ka wa lasa 'yli weee -nu nya. Wa 'na 'ka -amiaa -Kanyɔ kwesi -mi. ɔ -ka yi, wa 'na 'ka ɔ 'tite -yɔ ɔ 'ηnimnie -yɔyi.

10 Wee yli mia, we nya ɔ yia yia, ɔ nyuma tiklu 'ka ɔ 'ηni 'ylimani, 'in -wa -ka ɔ dli -gɔ zɔ, wa 'ka ɔ yla 'mɔna nya. Amiaa 'dε, glaa a yia wa -mia. -We ka gbɔ -wa, a ka -amiaa gbɔdayiweli dli -gɔ zɔ.

11 We 'dεε 'gbɔ, -a bhuhoea -Lagɔ 'yli weee nya amiaa 'gbɔ. A -zlali -Lagɔ, a 'ka -mi 'nanɔɔ, 'in 'yoo -we ka 'gbɔ ɔ yia ain la, a 'ka we -gɔ nɔ tiklu. Gbɔzɔnɔɔ lɛnɔee 'tɔ -we mia ain 'bhada, -Lagɔɔ 'tite 'ka ain -yɔbε, a 'ka we lɛnɔ, 'in -we a nɔa lε amiaa dli mi -Lagɔ -gɔɔ 'gbɔ, we 'ka we -gɔ yeli.

12 We -ka 'sa 'plɔda -mi ni, -amiaa -Kanyɔ -Zezuu ηni yia 'ylimania amiaa 'gbɔ, 'in amiaa 'ηni 'ka 'ylimani ɔnɔɔ 'gbɔ. -We ka 'gbɔ ɔ 'kaa we lɛnɔ, mu -wa nu, -amiaa -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu ka ain 'nani 'wɔnɔ.

2

Nukple 'ylinyunonyo gbu

1 -We mia -amīaa -Kanyo -Zezu Klisu yiyigbu nya, -a 'yibha -a 'ka we ain -yla gba. Bhelian, amīaa zukpa -wa. Wa -ka gba -Zezu yiyiyi ka nyini,

2 a 'na nuṅṅu nyanṅo sa sibi -ni, a 'na sumani amīaa 'dēē 'wluḅṅṅu la -ni. Wa yi gba nu, Zuzu gbaa weoo, nyime gbaa weoo, wa -ka gba -we in cēlia mu gbaa weoo, a 'na lali we gbuzṅṅu -ni.

3 Nyime 'na nuṅṅu ain -dawli 'wu -ni. -We ka gbu -wa, wee 'yli 'ni -slṅ nyini. Nu, nyime 'ni -slṅ -Lago -yṅwṅsṅsṅ, 'in nukple 'ylinyunonyo -ṅ -Lago 'kaa lasa, ṅ 'ni -slṅ yi, wee 'yli 'na 'ka nyini.

4 ṅ nukple 'ylinyunonyo mia, -lu weee -we nyima buḅḅa, wa laa wa -Lago, we -yṅ ṅ yia 'wṅsṅsṅ, ṅ 'ka we 'yu -gali, 'ya *-Lagobudu 'kadu zṅ ṅ yia plaa, ṅ 'ka -mṅ ladi, 'in ṅ 'ka gba nu, mṅ -wa -Lago.

5 Da in mia ain kwesi, in ka -we weee mia ni ain -yla gba, 'lee, a ka we 'wṅdluḅ?

6 Nu, -we kulba ṅ 'yoo, 'in ṅ 'ṅ yia, amīaa 'dē -yi we. 'Sa -bhlokpade ṅ bhla 'ni -slṅ nyini, ṅ nukple 'ylinyunonyo 'na 'ka yi.

7 'Tite -we -nyua 'yli, 'in -we mia zizada, we mi we lubho nuḅa 'gamu. -ṅ kulba we 'yoo, ṅ 'ni -slṅ labhu, wee gbu 'na 'ka nyini.

8 -Bha wa yia ṅ nukple 'ylinyunonyo -yṅyia. 'Mṅ Nyimaa -Kanyo -Zezu yia

'bhaa ṅ ḡwee -pṅpe nya. 'Mṅ -Zezuu yiyiee liḅe yia lasaa.

9 ṅ nukple 'ylinyunonyo yia -Saataan 'tite nya yia, gbu 'kadu -yṅ gwēdigbu ṅ yia lēnuḅa yo nya.

10 'Ylinyuno -gbu weee ṅ yia lēnuḅa, 'in ṅ 'ka -wa mia mṅḅda -dawli 'wṅṅu. Mṅḅa wa yia. -We ka gbu -wa, gbuzṅṅu -we 'kaa wa gbu 'wṅsa, wa 'ni we 'yibha, 'in wa 'ni we 'wṅḡwṅu.

11 We 'dēē 'gbu -Lago paa wa yoyo -tite yoo, wa 'ka gbu 'niḅa gbuzṅṅu nya -mi, wa 'ka we dli -gṅ zu.

12 Sa 'bhisa, -wa 'niḅa gbuzṅṅu dli -gṅ zu, 'in wa 'yibhaa gbonyuu, -Lago yia wa gbu -dulia.

A 'tēmanu dli

13 Nu, bhelia, -Lago -kali amīaa zē, we mi -amīaa -nu nya -a 'ka -Lago fuo 'pa amīaa 'gbu, 'yli weee nya. -We ka gbu -wa, we gwedida, -Lago ka -bha ain -sa, a 'ka gbu 'wṅbhu. -Lagoḅ Zuzu nuḅa we lē, a 'ka -Lagoḅ -nu -zē, we -yṅ amīaa gbuzṅṅu dliḡuzṅzṅe 'sṅ, mu -saa ain gbu 'wu. Nu, -Lago ka -bha ain -sa, 'in -wa ṅ -saa gbu 'wu tiada, a 'ka wa glaa -mi.

14 ṅ ka ain la -Lagoḅ -a gbaa ain -yla, we gbēgbēin, a 'ka -Zezu Klisu 'ḡnumnie 'yi.

15 Bhelian, we 'gbu a 'tēmanu dli, 'in gbu -a slolua ain we -yṅ -we -a cēlia ain 'wu, a kpa we la -kli.

16 -Amīaa Dide -Lago, -ṅ -kalia -amīaa zē, mṅ 'palia -amīaa dli bēlu -yṅ 'yli weee -nu nya, 'in ṅ yia -ain dliwṅdidie

-zɔnu 'nye ɔ 'nanidli nya. ɔ -
yɔ -amīaa -Kanyɔ -Zezu Klisu
'debhie

¹⁷ 'ɛmanɪ amīaa dli la, 'in
wa 'nye ain 'tite, gbv weee mia
tikli, a 'ka we lenv, 'in a 'ka we
gba.

3

*Pɔlv nɛɛ: «Wa bhuhhoe -
Lagɔ, wa nv lubho»*

¹ -Sleen, bheliain, a bhuh-
hoe -Lagɔ -amīaa 'gbv, -amīaa
-Kanyɔ weli 'ka lamneni da
weee, 'in nyuma 'ka -bha we
zv, amīaa -gbɛ 'bhisa.

² A bhuhhoe 'ya -Lagɔ, ɔ
'ka -ain nyuma 'nyii -yɔ nɔkplɛ
'ylinyunya kwɛɛ -sa, we ka
gbv -wa, we 'ni nyuma weee zv
-Lagɔ dli -gv.

³ Nu, Nyumaa -Kanyɔ mia,
ɔ mi ɔ weli -gv, la ɔ yia ain
'ɛmania, 'in ɔ 'ka ain 'yliyɔzv
gbvnyuuu dide kwɛɛ.

⁴ -Lagɔ ka -amīaa dli 'wv
'ɛmanɪ ain -gv, nu, -we -a
'yibhalia ain, a mi we lenvda,
'in lɛ a yia we nva.

⁵ Nyumaa -Kanyɔ -slolua -
ain, 'in sa -Lagɔ -kalia nyumaa
zɛ, a zv we dli -gv, 'in -Zezu
Klisu 'ka amīaa dli latemanɪ.

⁶ Bheliain, -a nɛɛ Nyumaa
-Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɛni nya,
amīaa bhelia -wa 'yaa, 'in
wa 'nia -amīaa -sloluweli
'wɔɲwɔu, a 'bhv wa kwesi.

⁷ Sa a 'kaa -ain 'tideli, amīaa
'dɛ -yi we, nu, -a mnia amīaa -
gbɛ, -a 'ni 'ya.

⁸ -Amia, -a ka nyime
yabhloo lililu li bhee? -Innya,
we 'ni 'sa -mi. -A ka lubho
nv, -a ka sia bhabha. Zlloo,

sabɔɔo, -a mi lubho nvda, -
mvv yi 'wlv nu, -a -mi ain glaa
nyime sɔ nya.

⁹ We mi yaa tikli -a 'ka
amīaa lililu li, we 'ni -a 'ni we
mnenii 'gbv -a yi lubho nv.
Nu, -we a 'kaa lenv, 'mv -a -
slolua ain.

¹⁰ Nu, da -a mia amīaa -
gbɛ, -a ka ain -yla gbv ni pali:
«Nyime ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka lubho
nv, ɔ 'na lili -ni.»

¹¹ -A ka 'nv nu, ain glaa,
nyuma tɔba 'ya, wa'a pla
lubho, wa -limaa gbɛgbɛin -
gbv wa plaa 'wv.

¹² Waa nyuma mia ni, -a
'pa wa 'kvayli -amīaa -Kanyɔ
-Zezu Klisu 'ɛni nya, wa nv
lubho -dlɔɔ, wa 'ka wa 'dɛɛ
lililu 'yi.

¹³ Amia, bhelia, gbvzv
lenv -ka ain sialida -mi, a 'na
'tideli we 'yi -ni.

¹⁴ Nu, -we -a yibhalia da ain
'sebhe ni 'wv, nyime -mɔmɔ 'ni
we 'nɔɲwe zv, a zv ɔ 'yliyɔ, a 'na
nyini -ni ɔ -yɔ la -ni, 'in we 'ka ɔ
zv 'bhali.

¹⁵ Nu, a 'na 'bhulu ɔ 'wv
amīaa tɔnyime nya -ni, a zv ɔ
'di amīaa bheli 'bhisa.

Welipapɛ

¹⁶ -Amīaa -Kanyɔ, ɔ -mia
-dlɔɔ, ɔ 'nye -ain 'wɔtɔtɔe -
dlɔɔ 'yli weee nya sɔ weee lv.
Nyumaa -Kanyɔ -yɔ a 'dɛ weee
'sɔ -mi.

¹⁷ -Ami Pɔlv celia wee
fɔsaweli ni, 'sa na tia na
'sebhe weee -gv na 'ɛni la sa.
Mv -wa na celili.

¹⁸ Nu, -amīaa -Kanyɔ -Zezu
Klisu ɲwɔna a 'dɛ weee 'nyu la.

Tia -sɛbhɛ Pɔlv 'paa Timotee yoo

'Sɛbhɛ *Pɔlv 'paa ɔ 'tale Timotee yoo, mɔ -wa. Timotee mia, nyimeslɔyu, ɔ -saa Pɔlv 'wɔ ɔ lubho -nɔda, mɔ -wa. Sa -Lagɔnyumaa 'Yugalɔnyɔ 'kaa -mɔ tiklu, 'mɔ Pɔlv cɛlia Timotee 'wɔ.

Fɔsawɛli

1-Amɔ *Pɔlv cɛlia 'sɛbhɛ nɔ. -Zezu *Klisu *tietienyɔ in -mia. Nɔ, -Lagɔ ɔ -saa -aɔn gbɔ 'wɔ, ɔ -yɔ -Zezu Klisu -a mia wɔda, ma -zɛlia 'mɔ wa tietienyɔ.

2-Mɔ Timotee na cɛlia 'wɔ. -Amɔaa -Lagɔ dlɔɔzɔzɔve 'wɔ, -mɔ -wa na 'yuu 'zayli.

Nɔ, -amɔaa Dide -Lagɔ -yɔ -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisu ɔwna -mɔ 'nyu la, wa 'yili -mɔ nyazi, 'in wa 'nyɛ -mɔ 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ.

3 Da in mia Maseduanɔ mnɔda, in nɛɛ -mɔ -yla: «-In -tɔ Efɛzi, -in -tɔ -bha.» Nyɔma -wa mia yoyogbɔ -sloluda, -in -kɔlv wa yoo.

4 -In 'tɔlv wa, wa 'sasɔkpa -ninenya nɔ -yɔ wa dɔkpasu zelizɛlie -we 'nɔ bhloluda -ka, wa 'bhɔ we 'bɔ. Wee gbɔnya mia dɛ nɔ, -zɛ we laa, 'in we'e kwaa -aɔn 'yloogbɔ we 'wɔ wa nɔa -Zezu 'bɔ dlɔɔzɔzɔve nya.

5 -We ka 'gbɔ in yia gbɔ nɔ gba, mɔ -wa nɔ, wa 'ka zɛkɔkali. Nyɔma 'ka wa -limaa zɛkali, wa -ka dli -zɔnɔ, wa nɔ gbɔzɔnɔsɔ 'dɛkpɔa lɛ, 'in wa zɔ -Lagɔ dli -gbɔ dli weee nya.

6 Nyɔma tɔlv ka wee 'yloogbɔ labhɔlv. Wa'a nɔ -slɛɛn gbɔzɔnɔ lɛ, -zɛ -klo -kpɔa wa saa.

7 Wa 'yibha wa 'ka -Lagɔ tite -slolunya -zɛ. Nɔ, gbɔ wa slolua, wa 'nɔ we -yi, 'in wɛli -we wa mia gbada 'tite nya, wa 'dɛ'ɛ 'nɔ we 'wɔla.

8 -A -yi we 'ji nɔ, -Lagɔ tite nanɔ 'yli. -In -ka we 'yliyɔzɔ sa we mia cɛlɔda, 'in we nanɔ 'yli.

9 -A 'nɔ we 'wɔla nɔ, -Lagɔ 'nɔ ɔ tite palɔ nyɔma tiklu 'gbɔ. Nɔ, nɔkplɛ 'ylinyonyaa 'gbɔ ɔ yia we palɔ. -Wa nɔa 'ylinyuno gbɔ lɛ, ma -wa. -Wa sɔlv -Lagɔ -yɔ 'wɔ, -wa'a zɔa -Lagɔ 'nɔɔwe, -wa nɔa gbɔnyuu lɛ, -wa 'nɔa -mɔ tiklu -Lagɔ 'yu, -wa nyania -Lagɔgbɔ, -wa bhaa we 'nɔ wa dide -zɛ wa 'nyaa, -wa bhaa nyɔma, ma -wa.

10 Nɔ, -wa kaa mɔtnɔ kwe, nɔkpasia -wa -yɔ nɔkpasia dia -budu 'wɔ, -wa paa galɔ pɛlv, -wa tɔbhɔa yɔ we -yɔ -wa'a gba gbɔzɔnɔ gbɔwɔbhunya 'yu. -Lagɔ palɔ 'yaa ɔ tite, gbɔnyuu pɔnɔ 'gbɔ, nɔ, mɔ nyumoa gbɔ -slolue tiklu.

11 Wee -slolue mia, we mɔ -Lagɔgbɔ -we -Lagɔ tia 'mɔ -yɔ lubho nya, we mɔ we glaa. Nɔ, mɔ gbaa 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ -Lagɔ 'ɔnyililo gbɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo ɔ nyazɔdlu 'gbɔ

12 -Amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisu na paa fuo. Mɔ 'nyɛa 'mɔ 'tite, in 'ka ɔ lubho nɔ. Mɔ 'yia 'mɔ nyime ɔ kaa we 'kɔ, in 'ka ɔ lubho nɔ nya.

13 -Amɔ, ɔ gba bhaa ɔ daa gbɔnyuu, -amɔ, ɔ 'palɔ bhaa ɔ

'klyie 'wv, -ami, -o veli bhaa o, nu, o ka 'mi nyazi 'yuli. -We ka gbv -wa, -we na nu bhaa le, in 'ni we -yi. In 'ni o dli -gv zvv 'gbv.

14 -Amiaa -Kanyo ka 'mi 'nani 'wluo nv, 'in dli zvv -yo zekalie -we -a gbvba 'wv -Zezu 'wv, o yia 'mi -mvv 'nye.

15 Nu, weli -zvv -we nyima weee 'kaa -yovvnu, mv -wa nu, -Zezu Klisi yia dvv -gv, o 'ka gbvnyuu -lenunya gbv 'wvsa, -ami -wa gbvnyuu -lenunya -kanyo.

16 Nu, -Lago ka 'mi nyazi 'yuli. -We ka 'gbv o yia -ami gbvnyuu -lenunya -kanyo nyazi 'yuli, mv -wa nu, -Zezu Klisi 'ka o dltie weee -slolu nyima -yla. 'In sa -wa yia -Zezu dli -gv zva, 'in wa 'ka 'yliyogagie 'yi, -ami 'ka wa 'yili -sloluny -ze.

17 Nyimaa 'wlulapilnyo - o ka nyimaa 'wlulapilte 'nia bhloluda -ka, -o 'na 'kaa tli, -o wa'a 'yia -yo, mo -wa -Lago -bhlogbv. 'Nnumnie -yo -bhazvve -mi o -nv nya 'yih weee nya! *-Amen!

18 Na 'yu Timotee, 'di na yia -mi zva, we -yo weli -we -Lago 'nye bhaa o gbv -falpanya, we 'de 'so -bhlo. -In kpa wee weli la -kli, 'in -in 'ka -gvl -zvv gv.

19 Zv -Lago dli -gv, -in 'na nvnv zvbhali gbv le -ni. Tlvka ka wee 'yoo -zvv -gv labhvb, 'in wa yia dli -Lago -gvs, 'in wa dli zvv yia wa 'wv -nyumv.

20 Imenee -yo Alézandli mi wa glaa. 'Ma in tila *-Saatan,

'in wa 'ka we 'wvla 'nv nu, wa'a veli -Lago.

2

A bhuhoe -Lago nyima weee -nv nya

1 Tlada, -we in gbaa a nv le, mv -wa nu, a bhuhoe -Lago nyima weee -nv nya, a 'pali -Lago -belv -yo, a 'pali o zukpa -yo wa -nv nya, 'in a 'ka o fuo 'pa wa 'gbv.

2 -Wa pila -ain 'wlu la -yo -wa -galia -ain 'yu, a bhuhoe -Lago wa 'nmi nya, tv yi -amiaa -gbe yi, -a 'ka 'wvvtv -dlv 'yi -Lago 'nv wv zvv nya, we -yo bhv tiklu nvnv nya o 'yu.

3 -We mia da ni, we mi tiklu -amiaa gbv wvsa -Lago 'yu, 'in mv nania o dvv.

4 Nu, o 'yibha nyima weee 'bhv gbv 'wv, 'in wa 'ka o gbv zvv 'wv vnu.

5 Nu, -Lago -bhlogbv, 'in -a -yo o 'so nyidi 'kvl -bhlogbv, mo -wa nyime -Zezu Klisi,

6 -o wlaa o 'de o 'ka nyima weee 'wvziti. -We mia de ni, mv slolua we bhlaa 'debhie -gbolu nu, -Lago 'yibha nyima weee 'bhv gbv 'wv.

7 -We mia daa 'gbv -Lago yia -bha 'mi -sa, in 'ka o *tietienyo -yo o gbv gbanyo -ze. Mo tiea 'mi 'lakpanya -wa 'nia *Zuifv -gbe, in 'ka wa o weli -zvv -yo wa dli o -gv -zvv -slolu. -We mia da, gbv zvv -wa, in 'ni yo -tvbhvda -mi.

Sa nukpasia -yo 'nwni 'kaa -Lago bhuhoe

8 We 'de 'gbv in 'yibha nukpasia bhuhoe -Lago da weee. Wa -ka -Lago

bhubhoeda -mi, wa 'bhu wa -mawlv sɔ 'wv -Lagɔ 'yu, wa 'na 'palɪ 'cɛ -ni, gbv 'na -mi -ni wa dli zɔ -ni.

⁹ -We mia 'ɲwɪ -nɔ nya ni, in 'yibha wa -pla -bana 'wv sa tiklu, wa 'dɛ 'nɔɲwɛzɔzɔvɛ nya, wa 'na wleli wa 'dɛ -yɔ -ni. Wa 'na lɔali wa nyi 'nanɔv, nyɪmaa dli 'wv gbizee 'gbv -ni. -Can klaa, tokpa yua -zɔnɔv klaa, 'naa -we ka -vale 'tɛa klaa, wa 'na -plali we 'wv -ni.

¹⁰ -We 'kaa wa 'ylinamanɪ mv -wa ni, wa nɔ -lu -zɔnɔv lɛ, -we mia da ni, 'ɲwɪ -wa gbaa ni, wa mi -Lagɔ 'nɔɲwɛ -zɔda, wa nɔ we lɛ.

¹¹ Ni, wa -ka 'ɲwɪ -sloluda -mi, wa ɲwɪ we -yɔ -dlɔɔ, wa zɔ -bha we.

¹² I'in 'nyɛ 'ɲwɔ 'yoo ɔ 'ka nɔkpasia gbv -slolu. Wa 'na -kali 'tite nɔkpasia -gv -ni, ni, wa 'na gbalɪ ɲwɛ -ni.

¹³ Ni, -Lagɔ -laa *-Adan la tia, -mɔv 'bɪgv, ɔ yia *ɛvɔ la -la.

¹⁴ -ɔ -Saatan nɔa -dawli 'wv, we 'ni -Adan, ɛvɔ -Saatan nɔa -dawli 'wv, 'in ɔ 'nia -Lagɔ tite 'nɔɲwɛ zɔ.

¹⁵ We yi 'sa -miɔɔ, ɲwɪ yia 'yua gwalia, 'in -Lagɔ yia wa gbv 'wɔsaa, wa -ka -Lagɔ dli -gv -zɔda -mi, wa -ka wa -limaa zekali, wa -ka -mi tiklu, wa -ka wa 'dɛ 'nɔɲwɛ -zɔda -mi, 'in -Lagɔ saa wa gbv 'wv.

3

-Lagɔnyɪmaa 'yugalɪnya

¹ -We na yia gbaa gbɔzɔnɔv -wa, ni, nyɪmɛ -ka gba ɔ 'ka -Lagɔnyɪmaa 'yugalɪnyɔ -zɛ, lubho -zɔnɔv ɔ 'yibhaa.

² -Lagɔnyɪmaa 'yugalɪnyɔ mia, ɔ -mi tiklu, wa 'na 'ɲwɪɲwɛni ɔ zɔ -ni. ɔ -mi 'ɲwɔ -bhloo 'lowli nya, ɔ -mi sa 'cɛ. ɔ yibheli ɔ 'dɛ kpa sa. -We nania 'yli, 'mɔ ɔ 'kaa lɛnɔ, ɔ kpa 'lakpanya sa 'nanɔv, 'in ɔ yibheli gbv -slolu sa.

³ ɔ 'na -zɛli nɔbhanyɔ -ni. ɔ 'na -zɛli -gɔlɔgɔnyɔ -ni. ɔ 'na -zɛli 'gwɛzii zɛ -zɔnyɔ -ni.

⁴ ɔ yibheli ɔ 'dɛɛ -budɪɲwɛɛ 'yliyɔzɔ sa. ɔ zɔ ɔ 'yua sɔ -we lv wa 'kaa ɔ 'nɔɲwɛ zɔ sazɔnɔv sa.

⁵ Ni, nyɪmɛ ɔ 'nia mneni ɔ 'ka ɔ 'dɛɛ -budɪɲwɛɛ 'yliyɔzɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Lagɔnyɪmaa 'yliyɔzɔ.

⁶ Nyɪmɛ ɔ 'nyɛa ɔ 'dɛ -Lagɔ yoo 'lulolu, we 'na -zɛli -mɔɔ -ni, we 'ni -mɔvɔv, 'in -mɔɔ yilimania -mɔɔ 'dɛ, 'in -Lagɔ dulia -mɔɔ gbv, sa ɔ dulia -Saatan gbv.

⁷ -ɔ 'kaa -Lagɔnyɪmaa 'yugalɪ, ɔ nɔ gbɔzɔnɔv lɛ, 'in ɔ -mi 'nɔɲwɛzɔ sa, -wa 'nia -Lagɔ -yi, wa 'yliya 'wv, we 'ni -mɔvɔv, 'in -maa nyɛa ɔ 'wv, 'in ɔ bhoa -Saatan -lubhu ɲwɛ.

*Diakli -lubho

⁸ 'Sa -bhlokpade, *diakli -mi 'nɔɲwɛzɔ sa. Wa 'na 'tubhɔlv yo -ni. Wa 'na 'ma -ni nɔ duun -ni. Wa 'na -tali 'gwɛzi la -dawli nya -ni.

⁹ Gbɔzɔnɔv -we -Lagɔ wlelia -ain -yla zli 'klv, wa -tv we 'klilida dli weee nya.

¹⁰ A -ka amiaa diakliɪnya -bha -saa yi, a yla wa la. Wa 'ni gbɔnyuu kwɛ -ka, wa nɔ diakli -lubho.

¹¹ 'Sa -bhlokpade, wa 'ɲwɪ -mi 'nɔɲwɛzɔ sa, wa 'na -zɛli fɛn -cian -ni. Wa -mi 'cɛ. -We mia

-lu -zɔnu nya, wa nu we le 'yli weee nya.

12 Waa diakli mia, wa -mi 'ɲwni -bhlo -bhloo 'lowli nya. Wa yibheli wa 'yua -yɔ wa -buduɲwee kpa sa.

13 Wa -ka wa lubho nu 'nanuu, 'in wa zva wa 'nuɲwe, 'in wa zva wa dli weee -Zezu Klisi -gv, wa 'na 'ka dli lu.

Gbv 'kadv-Lagɔ-slolua-ain

14 In mi 'sebhe ni celida, -zugba na dli mi nu, in 'ka -mi 'yia mni dayli.

15 In -ka -seli -gwleda -mi, -a 'ni 'yiyida -mi -pa, 'sebhe ni -na yia 'yia, sanee -na yibhelia sa wa 'kaa -Lagɔ zwayli nɔ, mu -wa 'yiyɔga -Lagɔɔ *leglizi. Wee leglizi -gv gbuzɔnu -dia la, 'in 'mu wa 'kaa lakpa -kli.

16 Nu, gbuzɔnu -wa, welɪ -we gbaa sa -a 'kaa -Lagɔɔ 'yloogblɔ nɔ, -we mi yaa zizada, -Lagɔ ka we -ain 'klɔslolu, wee welɪ 'yli.

'Mɔ wa 'yia nyime nya,

'mɔ Zuzu Pɔpa 'yia nyime tiklu nya,

'mɔ 'anzi 'yia -yɔ,

ɔ gbu wa gbaa 'lakpanya -yla.

'Mɔ wa zva dli -gv dɔdɔ -gv,

'mɔ -Lagɔ 'bhua 'wɔ ɔ 'ɲnumnie 'wɔ.

4

Yoyogbv -slolunya

1 -Lagɔɔ Zuzu nee sa 'vayi nu, dɔdɔɔ bhia -bhla mia, nyima tɔba yia -Lagɔ dli -gɔsaa. -Dawli -ka -zuzu wa yia 'nuɲwe zva, 'in zuzu 'nyii yia wa gbu -slolua.

2 Welɪ 'sɔ -nyima -wa tɔbhva yo, ma yia wa 'yloogblɔ -zɔnu -gv lasalia. Waa nyima mia, wa 'wlukuu ka -gba 'wɔlabhɔɔ, wa 'ni 'masleen mneni wa 'ka gbonyuu -yɔ gbuzɔnu -yɔsali.

3 Wa nee, wa 'na kwali 'ɲwnɔ -ni, wa 'na lili lililu tɔba -ni. Nu, -Lagɔ -laa wee lililu la, 'in -wa zva ɔ dli -gv, 'in -wa yia ɔ gbuzɔnu yibhelia, wa 'ka we li ɔ fuopapie nya.

4 -We weee -Lagɔ -laa la, we nani 'yli, -we wa 'kaa we glaa -sa, we 'ni -mi. A kpa we 'de weee la -Lagɔɔ fuopapie nya.

5 Nu, -Lagɔwelɪ -yɔ -amɪaa -Lagɔɔ bhubhoe nva we le, 'in -lu weee yia -lu tiklu -ze.

-Zezu Klisi lubhononyɔ -zɔnu

6 Wee gbu mia da ni, -in -ka we -na bhelia -sloluda -mi ni, 'in -na zea -Zezu Klisi lubhononyɔ -zɔnu. Nu, -Lagɔɔ dligɔzɔwelɪ -yɔ gbuzɔnu -we 'bi -in mia, mu -wa -na lililu -zɔnu.

7 Titina -nine -we -Lagɔ 'nia 'yibha, -in 'bhɔ we 'bi. -We -in 'kaa lenɔ, mu -wa nu, -we -Lagɔ 'yibhaa -in -mi we 'bi.

8 Nyime -ka -gwa, ɔ ku 'ka latemani, we nani 'yli -se. -Lagɔ -yloogblɔɔ -gwagwie mia, we nani 'yli -lu weee glaa. Mu kaa -amɪaa -zeen gbu -yɔ -amɪaa 'yiyɔgagie -we mia yida kwee.

9 Wee welɪ mia, we mi dligɔzɔ sa, 'in we nani 'yli wa 'ka we -yɔɲwu dli weee nya.

10 -We ka 'gbu -a mia lubho nɔda, -a mia siada, mu -wa nu, -a ka 'yiyɔga -Lagɔ dli 'wɔdi.

Nu, mɔ saa nyɪma weee gbɔ 'wɔ, 'in -wa zɔa ɔ dli -gɔ, 'ma ɔ saa gbɔ 'wɔ, we -zi nyɪma -putu.

11 -We mia da, zɔ we 'di wa, 'in -in 'ka we wa -slolu.

12 Wa 'na tili -mi 'yli la -ni nu, -in mi nyimeslɔyu nyaa 'gbɔ. Nu, -we -na nɔa lɛ, we -slolu sa -Lagɔnyɪma 'kaa nɔ. -Na weli -zɛ weli -zɔnɔ, -na lɛnɔgbɔ -mi 'nanɔɔ, -in -kali -na -limaa zɛ, -in zɔ -Lagɔ dli -gɔ, -in -mi tikli.

13 Bhla in 'nia -slɔ yi, -in tili -na 'dɛ -Lagɔweli zɛlɛ -zejila 'wɔ, nyɪmaa 'kuayli -papɛ, we -yɔ nyɪmaa gbɔslolue.

14 -We -Lagɔ 'nyɛa -mi, -we mia -mi 'wɔ, -we ɔ 'nyɛa -mi, da nyɪma gbaa -Lagɔweli -na gbɛgbɛin, 'in nyɪma kpasɪ yia -mi sɔ -gɔ lapali, -in 'na -sali we 'klɔ -gɔ la -ni.

15 Wee gbɔ mia dɛ ni, -in nɔ we lɛ dli weee nya, 'in nyɪma weee 'ka we -yɔyi nu, -in mi 'yu mnɪda -Lagɔ -yloogblɔ.

16 Zɔ -na 'dɛ -yɔ -na -slolugbɔ 'yliyɔ. -In kpa we la -kli. -In -ka 'sa nɔda -mi, 'in -na saa -na 'dɛ gbɔ 'wɔ, we -yɔ -wa mia -mi yukwli pɔlɔda.

5

Sa Timotee 'kaa - Lagɔnyɪma weee kpa

1 -In 'na subhali nyɪma kpasɪ 'klɔ wa gbɔnyii 'klɔ 'cɪɪ nya -ni, nu, sa -in 'kaa -na dide -yla gba, -in gba 'sa wa -yla. -In 'bhu nyimesia 'wɔ -na bhelia 'bhisa,

2 'ɲwɪ -kpasɪ 'wɔ -na 'nyaa 'bhisa, 'yiesia 'wɔ -na bhɔlɔa

'bhisa. -Na dli -mi tikli -maa 'yu.

3 -Dugbanɲwɪ -wa 'nia nyɪma -ka, -in kpa wa 'nanɔɔ.

4 -Dugbanɲwɔ -ka 'yu -ka, we 'ni -mɔɔɔ, ɔ -ka 'yuoyu -ka, nu, -we nania 'yli -Lagɔgbɔ 'wɔ, -we -Lagɔnyɪma nɔa lɛ wa -budunwɛɛ, waa 'ylaasli 'kpiɔ we tia. -We wa didea -yɔ wa 'nyaanya nɔa wa -yla lɛ, wa nɔ we 'lɛɛji lɛ wa -yla. Mɔ nania -Lagɔ dɔdɔ.

5 Nu, -dugbanɲwɔ -zɔnɔ, ɔ 'nia nyɪmɛ -ka, -Lagɔ ɔ dia ɔ dli weee 'wɔ, zɛlɔ, sabɔɔ, ɔ mi -Lagɔ bhuhhoeda, ɔ mi ɔ zukpa 'palɪda -mɔɔ 'ka ɔ 'wɔsa.

6 -Dugbanɲwɔ ɔ nɔa ɔ 'dɛɛ dɔmagbɔ lɛ, ɔ 'dɛ yi 'yliyɔgaaɔ, ɔ ka tli.

7 'Di -in 'kaa wa zɔ, 'in nyɪma 'na 'kaa wa gbɔ dli, mɔ -wa nu,

8 nyɪmɛ kpa ɔ zɔayli -nyɪma 'nanɔɔ, ɔ kpa ɔ -budunwɛɛ -nyɪma 'nanɔɔ we -zi -maa 'wɔ, ɔ 'ni 'sa nɔ, ɔ 'ni -Lagɔgbɔ -yɔɲwɪ, ɔ -zi 'lakpanya -wa 'nia -Lagɔ -yi.

9 Nu, -dugbanɲwɔ ɔ ka -zɔ 'nia -slɔ -zɔ glɔ ta nyini, -in 'na 'bhulu ɔ 'ɲni 'wɔ -dugbanɲwɪ 'sɛbhɛ -gɔ -ni. -Mɔ 'biɲ, ɔ -ka nɔkpasu -bhlogbɔɔ ɲwɔ,

10 'in wa 'ka gba nu, gbɔzɔnɔ ɔ nɔa lɛ, ɔ ka ɔ 'yua zɔ 'nanɔɔ, ɔ ka ɔ 'lakpanya kpa 'nanɔɔ, ɔ ka -Lagɔnyɪmaa bhɔ -yɔwɔlɔ, 'in ɔ ka gbɔzɔnɔ -gbɔ weee lɛnɔ.

11 -Dugbanɲwɪ -dɔgbɔnya mia, -in 'na 'bhulu wa 'ɲni 'wɔ 'sɛbhɛ -gɔ -ni, we 'ni -mɔɔɔ, ylikwɔ -tɔ yia wa 'bhaa, 'in wa 'ka Klisɪ sɔ lɔ lapali.

12 Nu, wa -ka 'sa nu, -Lagɔ yia wa -yɔgbu 'wɔbhua, -we ka gbɔ -wa, wa nɛɛ tia wa ka wa 'dɛ wla -Lagɔ -yla, 'in wa 'nɪ we lɛnu.

13 -Muu 'bigu, 'yamanɪ wa yamanɪa, 'in wa -yɔ -ziezie plɪɪa -budu -bhlo -bhlo ŋwɛɛ. We 'nɪ 'ya -bhlogbɔɔ wa 'ya, -zɛ -cian wa yia -zɛa, 'in wa 'ka wa -limaa gbɔ 'wɔsili, 'in -we wa 'na 'ka yaa gba, 'in wa gbaa we.

14 We 'dɛɛ 'gbu, in 'yibha waa -dɔgbɔŋwɪ -dɔgbu -kwu yɪ, wa gwalɪ 'yua, wa zu wa -buduŋwɛɛ 'yliyɔ. -Amɪaa tonyɪma yi -aɪn 'ŋnɪ sa.

15 Nu, -dɔgbɔŋwɪ -dɔgbu tɔba ka 'yoo -zɔnu -gɔlabhɔbɔ, 'in wa yia -Saatan 'bɪ mɪnɪ.

16 -Lagɔŋwɔɔ -ka -dɔgbɔŋwɪ -buduŋwɛɛ -ka, ɔ -sa -mɔɔ 'wɔ, ɔ 'gba yi leglizɪ 'wlu -mɪ. We -ka 'sa -mɪ, -dɔgbɔŋwɪ -wa 'nɪa nyɪma -ka, 'in leglizɪ saa wa 'wɔ.

17 Nyɪma kpasɪ -wa zua -Lagɔnyɪma 'yliyɔ 'nanɔbɔ, -in zu wa 'nɔŋwɛ, a zu wa 'nɔŋwɛ -zakpa 'sɔ. Nu, -wa mɪa sɪada -Lagɔgbu gbagbɛ -yɔ we -sloluee gbɔ 'wɔ, wa zu wa 'nɔŋwɛ, wa 'ka nyɪma pɪnɪ -zi.

18 Nu, *-Lagɔsbhɛ nɛɛ: «'Bhli -ka 'mɔɔ 'titlida -mɪ, -in 'na gbuan -nɪ we ŋwɛ -nɪ.» We nɛɛ 'yae: «Nyɪmɛ ɔ nɔa lubho, we nanɪ 'yli ɔ 'ka ɔ 'pɛnɪgwɛzi 'yɪ.»

19 Wa -ka nyɪma kpasɪ gbɔ 'wlu la dɪlɪ, we gbɔdayɪnya 'sɔ, ta 'nɪ -mɪ, -in 'na pɔbɔ wa yukwɪ -nɪ.

20 Nyɪmɛ -ka gbɔnyuu lɛnu, gba ɔ -yla gbɔ -zejila 'wɔ, 'in

we 'ka nyɪma tɔba nyano dɪ 'wɔpali.

21 -Mɪ na palɪa -bɛɔ -yɔ, -Lagɔ klaa, -Zɛzu klaa, we -yɔ -Lagɔɔ 'anzɪnya, wa 'yu. Wee gbɔ mɪa, -in zu we 'nɔŋwɛ, -in 'na sɪsalɪ nyɪma -yɔ -nɪ, -in 'na 'bhulu nyɪmɛɛ -yɔgbu 'wɔ yilo -ŋwɛɛ -nɪ.

22 -In 'na palɪ nyɪmɛ sɔ -gu la slɔɪ ɔ 'ka -Lagɔlubho nu -nɪ. -In 'na plalɪ nyɪmɛ -putuu gbɔnyuu 'wɔ -nɪ, -in -mɪ tiklɪ.

23 -In 'na 'manɪ -slɛɛn 'nyuu 'dɛkpɔa -nɪ, nu, -in 'ma nu -sɛ, -na nɔkplɛɛ 'gbu. -We ka gbɔ -wa, 'yɪ tɔba nya, 'in -na nɔkplɛ glopoa.

24 Nyɪma tɔbaa nu gbɔnyuu mɪa, wa yɪ sa -mɔɔ -yɔ -gɔwɪ, 'bhie wa bhua wa -yɔgbu 'wɔ. 'In tɔbaa -nu mɪa, wa ka wa -yɔgbu 'wɔbhɪ 'bhie wa yɪa wa gbɔnyuu -yɔ.

25 'Sa -bhlokpade, lɛnu gbɔ -zɔnu mɪa, -yɔ wa yɪ we, 'in -we wa 'a yɪa -yɔ, we 'nɪ mɛnɪ we 'ka zizɛda -tɔ.

6

1 -Wa mɪa galɪ nya, wa zu wa -cian 'nɔŋwɛ dɪ weɛɛ nya, nyɪma yi -Lagɔ vɛɪ, 'in -we in -slolua aɪn, wa yi we daa gbɔnyuu gba.

2 We -ka nu, wa -cian mɪ -Lagɔnyɪma nya, wa 'na nyɛnɪ wa 'wɔ -nɪ, -maa mɪ wa bhelia nyaa 'gbu. We 'nɪ -mɔɔɔ, -we wa 'kaa lɛnu, mɔ -wa nu, wa nu wa zɔlubho sazɔnu sa. -We ka gbɔ -wa, -wa ka zɔlubho wa mɪa nɔda, wa -Lagɔbhelia -wa, 'in wa 'yibha -maa.

'Nyɪmnɪlɪ 'zaylɪ

Gbɔ -in 'kaa -slolu, 'in 'dɪ -in 'kaa wa zu, mɔ mɪa da:

³ nu, nyime -ka gbu -putu -sloluda -mi, o 'ni -amīaa -Kanyo -Zezu Klisi weli -zōnu 'wōhwnu, we -yo -we -a -slolua -Lagōgbu 'wu,

⁴ o 'dē o 'ylimania, o 'ni gbu -yi. -Zē gu mi o -yo, kpeli o kpelia. -We mia da ni, mu kwaa nyime zenyi -nōnve 'wu, 'in wa gba -gōlu, 'in wa velia wa -lima, wa pupalia 'wlukōn la 'nyumē.

⁵ -Zē wa saa we'e bhlo, wa dli -nyu 'yli, 'in wa 'ni gbu zōnu gbu -yii 'gbu, wamīa nēē nu, -wa mia -Lagō 'yloogbu, 'hni wa yia mīa.

⁶ Nu, gbu zōnu -wa, nyumē 'gba -ka o dli da nyini, -Lagō 'yoo mneni we 'ka o 'hnumniē -zē.

⁷ Kwē klo nya -a yia dudu -gu, kwē klo nya -a yia labhva.

⁸ We -ka 'sa -mi, -a -ka lililu -ka, -a -ka -bana -ka, -amīaa -nu -tu sa.

⁹ -Wa 'yibhaa wa 'ka 'hnumninya -zē, -Saatan ylaa wa la, 'in wa bhoa lubhu hwe: wee lubhu mia, mu -wa gbu -klo wa 'yibhaa, -we nyumōa nyumē, 'in we saa wa la weee.

¹⁰ Nu, 'gwēzii 'yibha -dli mia, gbu nyuu 'yli -bhlo -bhloo gwe -wa. 'Gwēzii 'yiyē 'tu ka nyuma tōba 'bha, 'in wa yia -Lagō 'yloogbu labhulō 'pipi. We ka siasie wa plē zō zō.

'Dizweli

¹¹ Nu, -mi -Lagō nyumē, -in 'bhv wee gbu ni 'bi, -in -mi tiklu -Lagō 'yu, -in -yo -Lagō 'sō -mi, -in zō o dli -gu, -in -kali -na -limaa zē, -in -ka dlitie, -in -ka dli -dlō.

¹² -In gu -gōlu -zōnu -we mia -Lagō 'yloogbu -nu nya. -In kpa 'yliyōgagie -zōnu -lakli la. Wee 'yliyōgagie mia, 'mu -Lagō lalia -mi, -in -ka we yibheli, gbu zōnu -in hwnua -yo, 'in -in yia we gba nyuma duuun 'yibadi.

¹³ -Lagō o 'nyēa -lu weee nyapeli, o -yo -Zezu Klisi, -o mia gbu zōnu dayinyo nya Pōnsi Pilati 'yu, wa 'yu in nēē -mi -yla:

¹⁴ -in zō -Lagō tite 'nōhwe, -in 'na -nyumōnu we -ni, -in -mi tiklu wa yi -mi gbu dli. -Amīaa -Kanyo -Zezu Klisi 'ni -slō yi, -in -mi 'sa.

¹⁵ Bhla -Lagō -saa -bha, we nya o yia yia. Ōmō, mō -wa 'wutōtōe -dlōō -Lagō, mō -wa -Lagō -bhlogbōō, mō pīa nyumaa 'wlulapilunya 'wlu la, mō -wa -cian weee -Kanyo.

¹⁶ Mō -bhlogbōō 'na 'kaa labhu, o ladida mia, san 'tite -we nyime 'nia mneni o 'ka -yōlanyni, mu bibeā we. Nyime 'ni mneni o 'ka o -yōyi. Nyime yabhlogbōō 'ni -slō o 'yi, 'in wa 'na 'ka o 'yi. Wa -mnini o 'hni, 'tite weee -mi o -nu nya 'yli weee nya. -Amēni!

¹⁷ -We -ka dudu -gu -hnumninyaa -nu ni, -in gba wa -yla nu, wa 'na 'ylimani wa 'dē -ni. Gba wa -yla nu, wa 'na dli wa 'hnumnulu dli 'wō -ni, nu, we'e -gwē, wa zō -Lagō dli -gu. Mō nyēa -au -lu weee, we -gu palie nya, 'in -a 'ka 'mōna lii 'gbu.

¹⁸ Gba wa -yla, wa nu gbu zōnu lē, wa 'hnumniē mia, we -zē gbu zōnu lēnue. Wa bē

wa -lima -yɔ wa 'ka wa 'wɔsa
wa 'ɲnumnilu nya.

¹⁹ Wa -ka 'sa nu, 'in wa
subhaa wa 'ɲnumnilu -zɔnu -
we 'na 'kaa lazuklu, wa ciɔɔ
'gbu, 'in wa 'ka 'yliyɔgagie -
zɔnu 'yi.

²⁰ Timotee, -we -Lagɔ zɔa
-mi kwɛɛ, zɔ we 'yliyɔ sa
'nanuu. -Zlɛ klo -yɔ -Lagɔgbu'
gba, we 'dɛɛ 'gbu, wa -ka we
-sada -mi, -in 'na palɪ we ɲwɛɛ
-ni. Wa -ka gbu wa laa -luyiloo
gbu gbada -mi, -in 'na palɪ we
ɲwɛɛ -ni. Wee gbu mia, yo -wa
yo.

²¹ Nyima tɔlba nɛɛ, wa ka
wee -luyilo 'yi, nu, wa dli 'ni -
slɛɛn -Lagɔ -gu -mi.

-Lagɔ ɲwana aɪn 'nyu la.

'Sεbhεε 'sɔnu Pɔlv 'paa Timotee yoo

'Sεbhεε 'sɔnu *Pɔlv 'paa ɔ 'tale Timotee yoo, mu -wa. Pɔlv mi -kaslv 'wv *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sεbhε ni celi. 'Dizuweli tɔlv Timotee 'kaa -Lagɔnyimaa 'yugalinya zv, wa 'ka -mi tiklu, 'mv Pɔlv celia ɔ 'wv.

Fvsaweli

1 -Ami *Pɔlv celia 'sεbhε ni, -Lagɔ ka we 'wvɔwvu, 'in in yia -Zezu *Klisi *tietienyɔ -zε. -Lagɔ nεε gbuzɔnv nya nu, 'yliyɔgagie ɔ yia wlaa, wee 'yliyɔgagie mia, -wa -yɔ -Zezu 'sɔ-ka -mi, ma yia we. 'In ɔ yia 'mi tie, in 'ka we gbvgbanyɔ -zε.

2 -Mi Timotee, na dɔdɔnanɔ -yu, -mi na celia 'wv. Nu, -amiaa Dide -Lagɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ηwna -mi 'nyu la, wa 'yili -mi nyazi, 'in wa 'nye -mi 'wvɔvɔε -dlɔɔ.

Pɔlv 'paa Timotee 'kovayli

3 -Lagɔ na paa fuo, na dɔkpasɔ ka ɔ bɔbɔ, wa 'bɔgv, -ami na bɔbɔ 'yaa ɔ dli tiklu nya. In -ka ɔ bhuhhoeda -mi, zlvɔɔ, sabɔɔɔ, na dli 'i 'bhv -mi -gv, we 'gbv na paa -Lagɔ fuo.

4 Nu, na dli 'i 'bhv -na 'mɔ -gv, -na 'tv mi 'mi 'bhada, mv 'kaa 'mi 'muna 'wvɔla.

5 In 'ni we 'wvɔdlv. Nu, -na dli mi -Zezu Klisi -gv. Tɔada, -na 'nyaasa Loisi ka ɔ dli -gv zv, ɔ 'bɔgv, -na 'nyaa Enisi -wa. 'In

in -yi we 'ji nu, -na dli mi 'ya ɔ -gv, we 'gbv na paa ɔ fuo.

6 We 'dεε 'gbv in nεε -mi -ylae: 'tite -Lagɔ 'nyea -mi, -in 'ka ɔ lubho nv, da in palia -mi sɔ -gɔla, -in 'na 'tideli we 'yi -ni, we yi -nyumo.

7 Nu, Zuzu -Lagɔ faa -ain 'wv, we 'ni nyanɔ -zuzu: -we ɔ Zuzu nva lε, mv -wa nu, 'tite ɔ yelia -ain, amiaa bheliaa zεkalidli ɔ nyea -ain, 'in -a 'ka -amiaa 'dε kpa sa -yi.*

8 Zv 'na 'bhali -mi -amiaa -Kanyɔ gbv -gbada -ni. -Ami, -ɔ wa 'paa -kaslv 'wv ɔ 'gbv, zv 'na 'bhali -mi na 'gbv -ni. -We -in 'kaa lεnv, mv -wa nu, wa -ka -mi sialia yi -Lagɔgbv 'gbv, -in ηwvu we -yɔ 'tite -we -Lagɔ 'nyea -mi nya.

9 Mɔ -saa -ain gbv 'wv, 'in mɔ laa -ain, -a 'ka ɔnv nyima tiklu -zε. ɔ -ka 'sa nv, we 'ni -amiaa lεnvgbv -zɔnv gbv, nu, ɔ ka 'cin we -yɔwvu 'nanidli nya, -zugba ɔ 'ni -slɔ -lu yabhlogbɔ lala.

10 -Slεn, -Lagɔ ka we -ain -slolu -amiaa Gbɔwɔsanyɔ -Zezu Klisi gbεgbεin. Nu, mɔ lua titlie. ɔ ka we -ain 'klvslolu nu, -a -ka -Lagɔgbv -yɔwvu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in -a 'yia we.

11 Wee -Lagɔgbv mia, -Lagɔ ka -bha 'mi -sa in 'ka we gba, in 'ka ɔ tietienyɔ -yɔ ɔ gbv -slolunyɔ -zε.

12 We 'gbv siasie -we 'wv in mia 'plivɔda, we 'e 'bhali 'mi zv. -We ka gbv -wa, -ɔ in zva dli -gv, in -yi ɔ, 'in na dli 'teli we -gv nu, -we ɔ tia 'mi -yɔ, 'wv ɔ

* 1:7 We 'ji -putu -wae: -Lagɔ 'ni -ain nyanɔdli nɔkple zv, 'tite klaa, ninnanɔ klaa, we -yɔ 'dε -kpakpie 'nanv, we dli ɔ zva -ain nɔkple.

yia we 'paa, 'in gbɔwɔbbhuyl
'ka nyni.

13 Welɪ -zɔnɔ -in 'nɔa da
'mɪ ɲwɛɛ, -in gba we welɪ -
bhlokpade -na -lima -yla. -In
nɔ we ɛ dɪzɔzɔe -yɔ zɛkalɪdlɪ
nya -Zezu Klisɪ 'wɔ.

14 Welɪ -zɔnɔ -Lagɔ tia -mɪ -
yɔ, -in zɔ we 'yliyɔ, Zuzu 'Pɔpa
-ɔ -dɪa -aɪn 'wɔlaa 'gbɔ.

15 Nu, -in -yi we 'ji nu, -wa
mia -Azii -dɔdɔ -gɔ, wa ka 'mɪ
'bɪ 'bhɔ, Fizɛɪ -yɔ ɛɪmɔzɛnɪ mɪ
wa glaa.

16 Nu, Onezifɔɔ mia, ɔ ka
'mɪ 'kɔayli 'pa tenyii, zɔ 'nɪ ɔ
'bha in mɪ -kasɔ 'wɔɔ 'gbɔ. -
We ɔ nɔa ɛ, -Lagɔ 'pali we
'bɪgɔ ɔ nyima -yla.

17 Da ɔ nynia *Wɔɔmɔ, 'in
ɔ yia 'mɪ 'yilibɪlanɔnɔ bhabha,
'in ɔ yia 'mɪ 'yɪ.

18 -Lagɔ 'yɪɪ ɔ nyazi ɔ
nyimaa gbɔwɔbbhuzɪ. Da -a
mia Efɛzɪgbe nɔkplɛ, -na 'dɛ -
yii 'dɛbhiɛ we 'ji nu, ɔ ka 'mɪ
'wɔsa sɔ weɛ ɔ.

2

-Zezu Klisu 'sɔja -zɔnɔ

1 -Mɪ na 'yu, -mɪ -Zezu Klisɪ
'nyɛa 'nanɪdlɪ -in kpa we la -
kli, 'in we 'ka -mɪ latɛmanɪ.

2 -We -in 'nɔa 'mɪ ɲwɛɛ
nyima duun 'yibadi, -in zɔ
we 'dɪ nyima -zɔnɔ, 'in -maa
mneni -maa 'ka we nyima -
putu -sɔlɔ.

3 -In -ka siada -mɪ -Zezu
Klisu 'gbɔ, -in ɲwɪnɔ we -yɔ ɔ
'sɔja -zɔnɔ 'bhisa.

4 Nyima -ka 'sɔja pla, -ɔ -
ka gba ɔ 'ka ɔ -kanyɔ dɔdɔ
namanɪ, ɔ'ɔ pla nyima -kpɔaa
gbɔ 'wɔ.

5 Nyima -ka -gwagwada
gbeli, -ɔ 'nɪ weɛ -gwagwɛɛ
tite 'nɔɲwɛ zɔ, wa 'na 'ka gba
nɪ, -mɔ nynia tia.

6 Kpaapanyɔ ɔ nɔa ɔ kpaa
lubho sa 'titɛɛ, mɔ yia we
lililuɔ tianɔ.

7 -We in mia gbada, pɔpali
we 'wlukɔɔn la sa 'nanɔɔ, 'in -
Lagɔ 'ka -mɪ 'titɛ 'nyɛ -in 'ka we
'dɛ weɛ 'wɔlanɔ.

8 -Na dlɪ -bho -Zezu -gɔ, mɔ -
sɔa 'wɔ tɪtɪnya glaa, *-Davidɪ
mɪ ɔ dɔkpasa nya, mɔ -wa -
Lagɔgbɔ -we na gbaa nyima -
yla.

9 Weɛ -Lagɔgbɔ 'gbɔ in
mia siada, wa ka 'mɪ gbɔan,
'in wa yia 'mɪ -kasɔ 'wɔpa
gbɔnyumonyɔ 'bhisa. Nu, -
Lagɔwelɪ mia, we 'nɪ gbɔanda
-mɪ.

10 We 'dɛɛ 'gbɔ, in 'nɪa weɛ
siasɛ 'wluzɔlasalɪda -mɪ, -wa
-Lagɔ -saa -bha ɔ -nɔ nya, 'in
wamɪa 'ka 'yoo 'yɪ. Weɛ 'yoo
-gɔ -Zezu Klisɪ -saliɔ wa gbɔ
'wɔ, 'in ɔ 'ɲɔmɔnɪɛ -we 'nɪa
bhɔlɔluda -ka, wa 'ka we 'yɪ.

11 Weɛ welɪnya nɪ mɪ
gbɔzɔnɔ nya:

«-A -yɔ ɔ 'sɔ ka tɪ,
'yliyɔgagɛ -a -yɔ ɔ 'sɔ yia
'yɪa.

12 -A 'nɪ siasɛ 'wluzɔlasalɪ,
-a -yɔ ɔ sɔ yia nyima 'wlu-
lapɪɪa.

-A -ka ɔ gbɔ kpɛɪ,
'in ɔ kpɛɪa -amɪaa gbɔ.

13 -Amɪaa dlɪ -ka ɔ -gɔbhɔ,
ɔnɔɔ dlɪ mɪ -aɪn -gɔ,

-we ka gbɔ -wa,
ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka ɔ 'dɛ
kpɛɪ.»

-We nanɪa -Lagɔ dɔdɔ, mɔ nɪ

14 -In -sa wa dli glu gbu ni -
 gv, zv wa 'di nu, wa 'na kpeli
 weli 'ji -gv -ni. Wee kpeli
 kpeli mie, we mi bhe. Nu, -
 lu -bhlogboɔ we nva le, mu -wa
 nu, -wa pulba we yukwli, 'ma
 we bhla la.

15 Nu, -we mie -na -nu nya,
 -in gv la, 'in nyime wa ylaa
 la, 'in wa yia ɔ 'yi nyime tiklu
 nya -Lago 'yu, -in 'ka ɔ -ze, mo
 -wa lubhononyo ɔ ɔ lubho'o
 'bhala zv, 'in ɔ gbaa weli -
 zonu tiklu.

16 Nu, -zle -klo wa saa nee -
 Lago 'ni yaa lami, -in 'na pali
 we nyee -ni. -Wa palia we
 nyee, -Lago -yo wa mie 'bhuda.

17 Wa weli mie, 'gbia vou -
 wa, 'in we lia yice. Imenee -yo
 Fileti mi waa nyuma glaa.

18 Wa ka weli -zonu
 'yloogbu labhulu, wa nee:
 «-Lago ka -ain tilitnya glaa
 'wusulu pepe.» 'In we yia
 nyuma talba -Lagoɔ dliguzvze
 -nyumɔ.

19 -Muu bhla, *-Lagobuduu
 bhv 'tite ɔ palia glu, we mi -bha
 gege, -mo wa celia: «-Lago -yi
 onu nyuma, 'in nyuma weee
 gbaa nu, wa -mi -Lagoɔ -nu
 nya, wa 'bhv gbonyuu 'bi.»

20 Nu, 'hnumnyoo -budu zo
 mie, we 'ni -can kna -yo 'gwezi
 knaa 'dekpa wa yli -mo. Nu,
 talba mi mame nya, 'in talba
 mie su nya. We tianu mie, 'feti
 'kadu zli wa lilia we 'wu. 'In
 we 'sonu mie, 'yli weee nya wa
 lilia -muu 'wu.

21 We -ka 'sa -mi, nyime ɔ -
 ka gbonyii ni 'bihv, -Lago yia
 ɔ 'deɛ nu lubho wlaa kna -zonu
 'bhisa. Nu, ɔ -kanyo yia -bha
 ɔ -saa -moɔ 'deɛ -nu nya, ɔ gbu
 -su 'wu -moɔ kwee. ɔ so mi

lubho -zonu weee -yla.

22 Nyimesiaa dliwunynilu
 mia, -in -gwa we kwee. -We -
 yo -in 'kaa lanyni, mu -wa nu,
 -in nu gbu tiklu le, -in zv -Zezu
 dli -gv, -in -kali -na -limaa ze, -
 in -mi -dloo. -Wa kaa dli tiklu,
 'in wa bhuhoea -Lago, -in -yo
 wa 'so nu gbu ni le.

23 Wa -ka kpelida -mi, we -
 tukwlaa, -we wa gbaa, wa 'ni
 we -yi, -in 'na pali we nyee -ni.
 -In -yi we 'ji nu, wee kpeli mie
 de, -golu -gv we palia 'wlu la.

24 We 'ni 'ylinani -Lagoɔ lub-
 hononyo 'ka -golu gv, -we ɔ
 'kaa lenu, mu -wa nu, ɔ -ka
 'nani nyuma weee gbegbein. ɔ
 yibheli gbu -slo lu sa, ɔ 'na zulu
 gbu nukple la -ni.

25 Nyuma -wa kpelia ɔ, ɔ pali
 wa -yla gbu la dli -dloo nya, -
 zugba ɔ dli mi nu, -Lago yia we
 lenu, 'in wa 'ka wa dli 'bhiti.

26 Sa 'bhisa, wa -ka 'wlu -gv -
 ka, 'in wa bhva *'Kuzuu lubhu
 nyee, mu kpaa wa, wa 'ka we
 dumagbu lenu.

3

*Dudu 'wubhlolu -bhla -
 gbunya*

1 -In yibheli we 'ji nu, dudu
 'wubhlolu bhla, dudugu -gbu
 yia 'temania.

2 Nu, nyuma yia wa 'de
 'yibhaa, 'gwezii 'talea wa yia
 -zea, wa 'de wa yia -slo lu, wa
 'de wa yia 'ylimania, -Lago wa
 yia vela. Wa 'na 'ka wa dide -
 yo wa 'nyaa 'nu nyee zv. Wa 'na
 'ka 'nani yibheli, wa 'na 'ka
 -Lagoɔ -lu 'nu nyee zv.

3 Wa 'na 'ka wa nyuma
 'yibha, wa 'na 'ka nyazidi -
 ka. Nyuma wa yia yo -yo zuba,

-gəlv wa yia kwε -kaa, wa 'na 'ka wa 'dε kpa sa -yi, wa 'na 'ka gbuzənv 'yibha.

4 Waa nyima mīa, wa -lima wa yia -dawli 'wənvə, dlī -slo wa yia -kaa, wa 'dε wa yia 'yilimānīa bhabha. -We nanīa wa 'dε dūdū, mū wa yia 'yibhaa we 'ka -Lagō -zi.

5 Ma yia 'wlvə nεε nyima mī -Lagō 'yloogblv, wa 'ka ɔ 'titeε 'zayli -bhalasali. Waa mīa dε, -in 'na nynini wa kwesi la -nī.

6 Təlvə dīlīa -budunwεε la -dawli nya, 'in 'ηwnī -wa -yəlvə 'wv 'in wa kpaa -maa. Waa ηwnī mīa, wa ka gbonyuu lēnv duun, 'in gbv -kpva wa 'yibhaa, 'in wa mnīa we 'bī.

7 -Lu -kpiakpie nanī wa dūdū, 'in wa 'nī mnēni wa 'ka gbuzənv yibheli.

8 Zanēsī -yō -Zablēsī ka *Moizī -yəwəsəlv, 'sa -bhlokpade waa nyima nī -səlvə -Lagōgbv -yəwv. Wa 'wlukvbn ka -nyumə, 'in wa dlizvzve bhe.

9 Nū, wa 'na 'ka 'yugbein mni, wa -sabhe wa yia -yōyīa, sa wa 'yīa waa nyima sō nū -nv -yō.

'Dizvwehī

10 Nū, -mī, sa in kpaa na 'dε, -in ka we -yōyī, -we na slolua nyima, -we in nva lε, -we in gbaa in 'ka lēnv na lubho 'wv, -in -yi we. Sa na zva na dlī -Lagō -gv, sa in kaa dlitie, sa in -kalia na -limaa zε, sa na temānīa dlī, -in -yi we.

11 Sa wa palīa 'mī 'klyīe 'wv, sa wa sialīa 'mī, -in -yi we. Sa wa sialīa 'mī Antioṣv, Ikoniumv we -yō Lisitligbe nvkplε, -in -yi we. Nū, Nyīmaa

-Kanyō yia 'mī we 'dε weee 'wvsa.

12 Gbuzənv -wa, nyima weee -wa 'yibhaa wa 'ka -Lagō 'yoo bhli, wa -yō -Zezu 'sə, 'klyīe 'wv wa yia wa 'palīa.

13 Nū, -mōmv -wa 'nyīi -cian -yō -dawli -cian, gbonyuu lv -maa yia plaa. Nyima wa yia -dawli 'wənvə, 'in wa 'ka wamīa -dawli 'wənv.

14 Nū, -mī, -we -in 'nva, -we -in ηwnua -yō dlī weee nya, -in 'temānī dlī we -gv. -Wa -slolua -mī we, -in -yi wa.

15 Nū, we 'ka -na 'yislə bhla 'bhv, -in -yi -Lagōweli. Wee weli mīa, we mnēni we 'ka -mī gbuyilo 'nyε, 'in -in 'ka -Zezu dlī -gv zv, -Lagō 'ka -mī gbv 'wvsa.

16 Weli weee -we mīa celīda *-Lagōsεbhε 'wv, -Lagō 'wvnyapeliweli -wa. -We we nva lε, mū nī: nyima we slolua, nyīmε -ka gbonyuu lēnv, 'in we slolua we ɔ, nyīmε we mnazīa, 'in we slolua -ain sa -a 'kaa tiklī -mī,

17 'in we 'ka -Lagōnyīmε la mnazī 'cε, ɔ 'ka gbv -zənv weee lēnv.

4

1-2 In nεε -mī -yīa: -in gba -Lagōgbv. -Mī na zva 'dī -Lagō -yō -Zezu Klisī 'yu. -Zezu ɔ 'kaa tītlnya -yō 'yliyōganyaa -yōgbv 'wvbhu, ɔ 'kaa lv yī, ɔ 'ka nyīma 'wlulapīlī, ɔ 'gbv na zva -mī 'dī. -In gba wa -yīa -Lagōgbv, -in 'temānī 'wv we -gv. Da -ka 'yīlanīoo, da -ka 'yīlyunooo, -in gba we, -in lu wa. Nyīma -ka gbonyuu lēnv, gba we wa -yīa, 'in -wa -ka gbv

-zɔnɔ lɛnɔ, 'pa wa 'kɔayli. -In nɔ -we weee miɑ nɪ lɛ, nɔ we lɛ gbɔslɔlue -yɔ dɪtiɛ nya.

³ Nu, bhla miɑ yida, wa 'na 'ka gbɔslɔlue tikli yukwli pɔlv. -We naniɑ wa 'dɛ dɔdɔ, 'mɔ wa yia lɛnɔɑ. Gbɔ -slɔlunyaa -zɔ wa yia 'wlu gɔgwɔlɔlɔ, 'in -we mɛniɑ wa yukwlii 'yoo 'wɔ, 'in -maa 'ka we gba.

⁴ Gbɔzɔnɔ -yla wa yia yukwli 'sumaniɑ, 'in wa 'ka we -kalɪ ninɛnya -yla.

⁵ Nu, -mi, -in kpa -na 'dɛ 'nanɔv, -in dɪ siasiɛ 'wlu zɔla, -in gba -Lagɔgbɔ, gbalɪ -na lubho -Lagɔɔ 'yloogblɔ.

⁶ Nu, -ami miɑ, in ka na 'dɛ wla 'slaka nya pepe, 'yɪ -we nya in 'kaa labhɔ, we ka cɪpa.

⁷ In ka -gɔlv -zɔnɔ gbɔ, in ka wee -gwagwiɛ bhɔlɔluda nyini, in 'nɪ -Lagɔgbɔ 'yitide.

⁸ -Slɛɛn, ɔ nyinia -gwagwiɛ nya tiɑ, ɔ -tnɔv miɑ, -Lagɔ ka we la mnazɪ 'mi -yla, mɔ -wa nu, mɔ bhua nyumaa -yɔgbɔ 'wɔ tikli. We 'nɪ na 'dɛ -bhɔ -yla, nu, -wa weee miɑ ɔ yiyie wɔda zekalɪdɪ nya, ma yia wee -tnɔv 'yia.

Pɔlv 'wɔbhɔlɔlu -gbɔnya

⁹ -In 'yɪ 'klɪ -in 'ka na -gbɛ yi slɔ.

¹⁰ Nu, Demasi 'yɪbhɑ dɛslɛɛn -dɔdɔgbɔ gbɔv 'gbɔ, ɔ ka 'mi 'bɪbhɔ, 'in ɔ yia Tɛsaloniki mni. Klesansi ka -Galasii mni, 'in Titɪ yia Dalɪmasi mni.

¹¹ Lukɪ 'dɛbhɔ -tɔɑ 'mi -yɔ. -In -ka yida -mi, -in 'bhu Maliki 'wɔ, -in -yɔ ɔ 'sɔ yi, nu, 'wɔ ɔ saa 'mi bhabha na lubho 'wɔ.

¹² In ka Tisiki tie Efɛzi.

¹³ Nu, na -gɔslunaa in tiɑ Tloasi -mɔ Kalɪpusɪ -budunwɛɛ, -in -yɔ we yi, we -yɔ na glɪglɪ -sɛbhɛ. Nu, -in 'na dɔlv we nɪmɛku -nɔ 'wɔ -nɪ.

¹⁴ Alɛzandɪ, ɔ miɑ bhlabh-lanyɔ nya, ɔ ka 'mi gbɔ -yɔkpalɪ bhabha. -We ɔ nɔɑ lɛ, Nyumaa -Kanyɔ 'kaa we 'lɛɛji wla.

¹⁵ 'In -mi, -in zɔ -na 'dɛ 'yɪiyɔ ɔ gbɛgbɛin, nu, ɔ ka -amiɑ wɛɪ -yɔwɔsɔlv bhabha.

¹⁶ Da wa kwaa 'mi gbɔwɔbhunya 'yu tiada, nyime yabhlogbɔɔ 'nɪ 'mi gwɛlv -mi. Wa 'dɛ weee ka 'mi 'bɪbhɔ. Nu, -Lagɔ 'na dɪɪ wee gbɔ wa 'wlu -nɪ.

¹⁷ Nu, -amiɑ -Kanyɔ miɑ, ɔ mi 'mi kwesi, 'in ɔ ka 'mi 'tɪtɛ 'nye, 'in in yia ɔ wɛɪ gba we -gɔ yelie nya, 'in 'lakpanya weee -wa 'niɑ *Zuifɔ, wa yia we 'nɔ. 'In -Lagɔ yia 'mi -jɪɑ ŋwɛɛ -sa.

¹⁸ Nyumaa -Kanyɔ yia 'mi gbɔnyuu weee zɔ 'wɔbhua. Mɔ yia 'mi gbɔ 'wɔsaa, 'in da ɔ pɪɪɑ nyuma 'wlu la yalɪ in 'ka -mɔ nyini. Wa -mnɪnɪ ɔ 'ŋnɪ 'yɪ weee nya. *-Amɛnɪ!

Pɔlv 'paa wɛɪ

¹⁹ Nu, in -sa Plisɪɪ -yɔ Akilasɪ fɔ, we -yɔ Onezifɔlvɔ -budunwɛɛ -nyima.

²⁰ Ewlasɪtɪ ka Kolɛntɪ -tɔ, 'in Tlofimɔ ka gu bhli, we 'gbɔ in yia ɔ Mileɛ tɪ.

²¹ Da ŋwɔtlɔyibhla 'niɑ -slɔ da nyini, -in 'yɪ 'klɪ -in 'ka na -gbɛ nyini. Ebulusɪ klaa, Pudɛn klaa, Linusɪ klaa, Klodia klaa, we -yɔ -amiɑ bhelia weee, wa nɛɛ wa -saa -mi fɔ.

²² -Amiɑ -Kanyɔ -yɔ -mi 'sɔ -tɔ. -Lagɔ ŋwɔnɑ aɪn nyu la.

'Sεbhε Pɔlv 'paa Titu yoo

Titu mia, *Pɔlvu 'tale yabhlo ɔ -saa ɔ 'wɔ ɔ -Lagɔlubho nɔda, mɔ -wa. Nu, -Lagɔnyimaa 'yugalinyɔ yabhlo ɔ -mi bhaa Kletu. Sa nyime 'kaa -Lagɔnyimaa 'yugalinyɔ -zɔnu -zε, 'mɔ Pɔlv celia ɔ 'wɔ. 'Sεbhε 'sɔ Pɔlv 'paa Timotee yoo, we nɔkpla gbɔ -yɔ -we ɔ 'paa Titu yoo 'wɔwlv.

Fvsaweli

¹ Nu, -amɔ *Pɔlv, ɔ -wa -Lagɔ lubhononyɔ -yɔ -Zezu *Klisu *tietienyɔ, -amɔ celia 'sεbhε ni. Lubho -we -Lagɔ 'nyea 'mi, mɔ -wa nu, -wa ɔ -saa -bha, in kwa wa dlizɔvɔee 'yoo -gu, 'in in -slolu wa, wa 'ka gbɔzɔnu yibheli, wa 'ka -Lagɔ sɔlv nɔda -tu.

² We -ka 'sa -mi ni, -maa mneni -maa 'ka we dli 'wɔdɔ nu, 'yliyɔgagie -we 'niabhloluda -ka, -Lagɔ yia we -maa 'nyea. Nu, -Lagɔ, ɔ'ɔ 'tɔbhva yo, ɔ ka ɔ weli wla wee 'yliyɔgagie -minu -maa 'nyenyiee daa, -zugba -lu yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ lamɔ.

³ Nu, bhla -we -Lagɔ 'paa ηweε, we nynia, 'in ɔ yia ɔ weli zli 'klɔ wleli. Wee weli mia ni, mɔ -wa gbɔ -we ɔ tia 'mi -yɔ nu, in mni gbaa da weee, sa -amɔ Gbɔwɔsanyɔ -Lagɔ gbaa we -mi, we sɔlv.

⁴ Titu, na 'yuu 'zayli -amɔ dlizɔvɔe -bhlo Klisu 'wɔ, -mi na celia da 'wɔ: Nu, Dide -Lagɔ -yɔ -amɔ Gbɔwɔsanyɔ -Zezu

Klisu nu -mi 'nanɔ 'wɔ, 'in wa 'nye -mi 'wɔwɔtɔe -dlɔɔ.

-Lagɔnyimaa 'yugalinyɔɔ lapalie

⁵ Nu, in -ka -mi Kletudɔvɔ -gu ti ni, -in 'ka gbɔ -we -tɔa 'wɔwɔ 'wlvubhaa gbɔ -wa. 'Gbeo 'gbe -we -ka -mi, we mi nu, -in pali -mɔ -Lagɔnyimaa kpasɔ la, sɔ -we in -slolua -mi lv:

⁶ -Lagɔnyime kpasɔ mia, ɔ -mi 'cε, ɔ -mi 'ηjwɔ -bhloo 'lowli nya. ɔ 'yua -mi dlizɔnya nya,* 'in nyuma 'na -salɔ wa 'yliyɔtelɔ dɔ -yɔ wa gbɔwɔ 'nɔηwe -sa dɔ -ni.

⁷ Nu, -Lagɔnyimaa 'yugalinyɔ mia, ɔ kwε nya -Lagɔlubho mia. We 'dεε 'gbɔ, ɔ lenɔgbɔ -mi 'cε: ɔ 'na -mi -ni 'dεε 'ylimaninyɔ klaa, 'cekanyɔ klaa, nɔbhanyɔ klaa, we -yɔ -gɔlvɔnyɔ nya -ni. ɔ 'na titali dli 'nyuu nya 'gwεzi la -ni.

⁸ Nyuma -ka ɔ -gbε yi, ɔ yibheli wa kpa sa, 'in ɔ -kali zɔzɔnɔvɔ lenvee zε. ɔ yibheli ɔ 'dε, ɔ -mi nyime tiklu nya, -mɔwlvɔda, 'bhie ɔ yibheli ɔ 'dε kpa sa.

⁹ Weli -we mia dlizɔvɔ sa, 'in -we -yɔ -we wa -slolua ɔ 'sɔ mia -bhlo ni, ɔ -tu we -gu. We -ka 'sa -mi ni, 'in ɔ mnenia ɔ 'ka nyuma 'kɔayli 'pa gbɔ tiklu slolue nya. 'In ɔ slolua ɔ kpelikpelinya sa -maa mɔɔa.

Yoyogbɔvɔ slolue labɔbalnya

¹⁰ Nu, gbɔ -nyumɔnya -zu 'wɔ. Wa glaa, dumadu mi *Zuifv -wa -zεa -Lagɔnyimaa nya. Gbɔkpvagbɔvɔ gbagbieε lubho -yɔ -dawli wa kaa.

* 1:6 Tɔlv nεε: ɔ 'yua -mi 'yua -zɔnu nya.

11 We mi nu, -in 'munu wa ηwe. -We ka gbu -wa, -gligbo -kpabhie wa mumnia la, -we wa 'na 'kaa -slolu, we slolue nya wa 'ka 'gwēzi 'yi zubbali solu.

12 Nu, wa 'dēē bheli Kletu -nyime yabhlo, -o -wa gbu -falpanyo, o nēē: «Kletu -nyima, yociaan klu, nima 'nyii, 'yalonya -wa ka -yokpagbu weee -wa lilie.»

13 'In wee gbodayiweli ni mi gbuzonu nya. We 'dēē 'gbu, -in gba wa -yla 'klu 'cici nya, 'in wa 'ka dli tiklu zu.

14 Wa 'na nenu 'masēēn Zuifuv ninenya -yo nyima -wa 'bhulva gbuzonus 'yoo -gulaa 'wlukusun -titenya -yola -ni.

15 Nu, -lu weee mi -mawlvda nyima -wa ka de mia -mawlvda -yla. -Wa kaa puu, 'in wa'a zva dli ni, -lu yabhlogbo 'ni -mawlvda -mi wa -yla, -we ka gbu -wa, wa 'ylimnee -yo wa 'wlukusun ka puu.

16 Wa -ka ladi, wa nēē nu, wa -yi -Lago, 'in wa lenvgbu -nanu palia -Lago -bhigu. Zen wa kaa, yukwliyosulonya -yo -wa 'nia -lu -zonu yabhlogbo lenve mnene, 'ma wa -mia.

2

Gbuslolu tiklu

1 Nu, -mi, -we -yo -slolu tiklu 'so mia -bhlo, -in -slolu we.

2 -In gba nyima kpasu -yla nu, wa -mi 'ce. Wa -mi 'nuηwezv sa, wa yibheli wa 'de, 'in wa -mi gege wa dlizvve klaa, zekalie klaa, we -yo wa dlitie 'wu.

3 'Sa -bhlokpade, gba 'ηwnu kpasu -yla nu, wa tili wa 'de -Lago. Wa 'na -zeli nyumaa 'ηni -nyumanya -yo nuu gali -ni. Wa -mi 'ηwnu 'dizunya -zonu nya.

4 We -ka 'sa -mi, 'in wa slolua 'ηwnu -dvgbu -maa 'lowlia -yo -maa 'yuaa zekalie.

5 'In wa slolua -maa -maaa 'dēē yibheli -yo -maaa 'lowlii 'debhlo -yla -mume, we -yo -gligbokanηwnu -zonu -wa zva wa 'lowlia 'nuηwe. Nu, -muv yi 'wlv nu, nyime yabhlo gba gbu 'nyuu -Lagaweli daa.

6 'Sa -bhlokpade, gba nyimesia -yla nu, wa yibheli wa 'de.

7 -Mi, -na 'de, -in -mi so weee lv ladidie -zonu 'ylislolunyō nya. -In -ka -sloluda -mi, -in nu we le sazōnu sa, -in 'na kpokplali -ni.

8 Nu, -in gba weli tiklu -we zo wa 'nia mnene wa 'ka 'ηwuvwe. We -ka 'sa -mi nu, 'in -na kpelikpelunya zea zuu nima, gbu 'nyuu yabhlogbo -we wa 'kaa gba -amuaa daa, we 'ni -mi gbu.

9 We mi nu, gali pili wa -cian zola gbu weee 'wu, 'in wa -tv -maa domagbu lenvda. Wa 'na kpeli -maa ηwe -yo -ni,

10 'in wa 'na ylili -maa -lu yabhlogbo -ni. Nu, -we wa 'kaa lenv, mv -wa nu, wa -slolu 'yli weee nya nu, wa mi gali -zonu nya wa -cian -yla. We -ka 'sa -mi nu, gbuslolu -we gbaa -amuaa Gbuvsanyo -Lago gbu, 'in wa nyēa we 'ηni so weee lv.

11 Nu, -Lago ka o 'nanidli zli 'klu weli. Mu 'wu nyima weee gbuvbhvbhve bhva.

12 'In nɔnɔbhv -we -yɔ -Lagɔ 'sɔ'ɔ gbaa -yɔ dɔdɔgv -nyɪmaa dlwɔnyɪnili, sa -a 'kaa we 'bɪbhv, mɔ slɔlua we -aɪn. 'In -amɪaa nɔnɔbhv 'ka -mɪ 'cɛ dɔdɔ nɪ -gv, we 'ka -mɪ tɪklu -Lagɔ 'nɔŋwɛzv sa.

13 Nu, 'mɔna -yɪ -we -a dia dli 'wɔ, 'sa -a 'kaa we wɔ. -Zezu Klisɪ ɔ -wa -amɪaa -Lagɔ 'kadɔ, we -yɔ -amɪaa Gbɔwɔsanyɔ, we zɪ ɔ 'ŋɪmmɪɛ 'kaa bhlewɔ.

14 ɔ -Zezu ka ɔ 'dɛ wla -amɪaa 'gbɔ, ɔ 'ka -aɪn 'wɔzɪtɪ gbɔnyuu weee kwɛɛ, 'in ɔ 'ka -aɪn -mɔwɔlɔlɔ -a 'ka nyɪma -wa mɪa ɔ 'dɛbhlogbɔɔɔ -nɔ nya -zɛ, 'in -a 'ka -gɔladoluda -mɪ -lu -zɔnɔ lɛnɔda.

15 Nu, -we -ɪn 'kaa -slɔlu 'tɪtɛ nya, -zugba -na pa -na yukwɪpɔlɔnya 'kɔayɪ, we -yɔ -na sɔbha wa lɛnɔgbɔ 'nyii wa 'klɔ, mɔ mɪa dɛ. Nyɪmɛ yabhlogbɔɔɔ 'na tɪlɪ -mɪ 'yɪ la -nɪ.

3

-Lagɔnyɪmɛ nɔnɔbhv

1 Nu, ligbe -Lagɔnyɪma nu, wa pɪɪ nyɪmaa 'yugalɪnya -yɔ 'gbee -cɪan zɔla. Wa zv -maa 'nɔŋwɛ, 'in wa -mɪ -kli wa 'ka lubho -zɔnɔ weee nɔ.

2 Wa 'na gbali wɛɪ 'nyuu nyɪmɛ yabhlogbɔɔɔ daa -nɪ. Wa -mɪ -dlɔɔ, wa -ka dli -zɔnɔ, 'bhie wa -yɔ nyɪma weee -mɪ nnada 'yɪ weee nya.

3 -We ka gbɔ -wa, bha, -amɪa mɪ 'ya 'sa titɪnanya -yɔ gbɔɔ 'nɔŋwɛsanya nya, -a ka mɔ. Dlwɔnyɪnili -yɔ dɔdɔnanɔlii 'yɪ -bhlo -bhloo galɪ -a -mɪa -benyi. Nɔkplɛ 'yɪlɪnyuno -yɔ -luu 'tɔ 'wɔ -a

mɪa -benyi, 'in -a mɪa bha 'wɔnyɛ sa, 'in -a -yɔ -amɪaa -lima nyɪnyɛnɪa 'wɔ.

4 Nu, da -amɪaa Gbɔwɔsanyɔ -Lagɔ -slɔlua ɔ 'nanɪdlɪ -yɔ ɔ nyɪmaa zɛkalɪdlɪ nyɪma 'klɔ,

5 ɔ ka -aɪn gbɔ 'wɔsa. We 'nɪ nu, libho -zɔnɔ -a nɔv gbɔ, nu, nyazɪ ɔ 'yɪɪa -aɪn gbɔ -wa. ɔ ka -aɪn gbɔ 'wɔsa, 'in ɔ yɪa Zuzu 'Pɔpaa 'tɪtɛ nya -amɪaa 'lulɔlu gwali -a 'ka 'yɪlɪyɔgagɪɛ lɔlu 'yɪ, -amɪaa -yɔwɔlɔɛ nya.

6 ɔ Zuzu 'Pɔpa -Lagɔ yɪa -aɪn -gɔslua sa duun, -amɪaa Gbɔwɔsanyɔ -Zezu Klisɪ gbɛgbɛɪn.

7 'In, ɔ 'nanɪdlɪ nya -a 'ka nyɪma tɪklu nya -mɪ -Lagɔ 'yɪ, 'in 'yɪlɪyɔgagɪɛ -we 'nɪa bhɔlɔluda -ka, -we -a mɪa dli 'wɔdɪda, a 'ka we 'yɪ.

8 Nu, wɛɪ nɪ mɪ dlɪgɔzv sa. In 'yɪbha nu, -ɪn gba wee gbɔnya mɪa da -zakpa duun, 'in -wa zɔa -Lagɔ dli -gv, wa 'ka libho -zɔnɔ nɔnɔɛ 'yɪlɪyɔzv 'nanɔv, 'in wa 'ka wa 'dɛ we tɪɪ. -We nana 'yɪ, 'in -we kaa 'nɔŋwɛ nyɪmaa 'yɪlɪa 'wɔ, mɔ mɪa dɛ.

9 Nu, gbɔkɔpɔagbɔ -gv kɔɛɪɛ klaa, -we weee -wa dɔkpasu 'ŋɪu 'sɛbhɛ klaa, we -yɔ -zɪɛ -yɔ *Moizɪ tɪtɛ -gv kɔɛɪɛ, -ɪn bhɪɪ we -yɔla. We bhebhe, 'in we 'nɪ 'jɪ -ka.

10 ɔ sɪsaliɪ nyɪma -yɔ, -ɪn 'pali ɔ zɪ -zakpa -bhlo, -zakpa 'sɔ, 'bhie, -ɪn 'ka ɔ -na 'dɛ -yɔɪlali.

11 We -ka 'sa -mɪ nɪ, -ɪn -yɪ we 'jɪ nu, 'sasɔkpa -nyɪmɛ ka 'yoo -zɔnɔ -gɔlabhɔlɔ, ɔ gbɔnyii slɔlua nu, ɔ mɪ 'yoo 'nyuu -gv.

'Wvbhlolu -yibhali -gbɔnya

¹² Nii, Alitemasi -yɔ Tisiki 'sɔ nyidi, nyɔɔ in -ka -mi 'wɔtie, -in 'yi 'kli -in 'ka 'mi 'yia mni Nikopolisi, in ka dli -sa in 'ka -mɛmɛ ɲwɔtlɔyibhla 'paa 'gbɔ.

¹³ 'In, titee yilonyɔ 'kadɔ Zenasi -yɔ Apolɔsu 'sɔ -ka 'lakpa 'wɔ mniida -mi, -in 'yi 'kli -in 'ka wa -yɔbɛ. Sa -in 'kaa nu, 'in wa -yɔgbɔ weee 'ka gba, -in nu 'sa.

¹⁴ Cii, we mi nu, -amɔaa -Lagɔnyima 'kpiɔ libho -zɔnɔɔ nɔnɔe, wa tili wa 'dɛ we, 'in wa 'ka nyimaa -yɔbɛbie kwɛyɔmneni. Nii, wa 'na -dli la bhe -ni.

¹⁵ Nii, nyima weee -wa -yɔ 'mi 'sɔ mɔa -seli, wa nɛɛ wa -sa -mi fɔ. Nyima -wa -kalia -amɔaa zɛ dliɔzɔɔe 'wɔ, -in -sa wa fɔ -an -yla.

-Lagɔ ɲwana a 'dɛ weee 'nyula.

'Sεbhε Pɔlv 'paa Filemō yoo

'Sεbhε *Pɔlv 'paa ɔ 'tale Filemō yoo, mʋ -wa. Filemō ka gaylo yabhlo -ɔ wa laa Onezimʋ. Ɔ Onezimʋ ka -flii -bho ɔ -kanyɔ kwεε. Ɔ -yɔ Pɔlv gbelia 'wʋ -kaslv 'wʋ, 'in ɔ yia -Lagɔgbʋ -yɔŋwnu. 'Sεbhε nɪ 'wʋ, -we Pɔlv yibhalia Filemō, mʋ -wa nu, ɔ ŋwnu ɔ gayloo 'wʋbhʋ gbʋ -yɔ, 'in ɔ kpa -mɔɔ -Lagɔbheli 'bhisa. Nu, ɔ 'na kpalɪ ɔ gaylo -ɔ -bhoa ɔ kwεε -flii 'bhisa -nɪ.

Fʋsawelɪ

1 Filemō, -na fʋv! -Amɪ *Pɔlv, -amɪ mia -Zezu *Klisɪ 'gbʋ -kaslv 'wʋ nɪ, in -yɔ -amɪaa bheli Timotee sɔ paa da -mɪ 'sεbhε yoo.

2 -Mɪ, -amɪaa jijli -tale Filemō, -mɪ -yɔ -aɪn 'sɔ nʋa -Lagɔlvubho dabʋdʋ nɪ, -in -yɔ -amɪaa bhɔlv Afia klaa, -Lagɔɔ tʋgʋnyɔ Alisipʋ klaa, we -yɔ *leglizɪ -we gbelia 'wlu -na -budunʋwεε, in -sa aɪn fʋ.

3 Nu, -amɪaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisɪ ŋwna aɪn 'nyu la, 'in wa 'nye aɪn 'wʋtʋtʋe -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo Filemō 'gbʋ

4 Filemō, na jijli -tale, 'kɔmʋv in -ka -Lagɔ bhubhoeda -mɪ nɪ, 'in na paa -mɪ dli -gv, -Lagɔ na paa fuo -na 'gbʋ.

5 Nu, sa -in zʋa dli Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisɪ 'wʋ nɪ, 'in -in

-kalia -Lagɔnyuma weε zε, in ka we 'nʋ.

6 Nu, -Lagɔ na bhubhoea -na 'gbʋ, dli zʋzʋe -bhlo -a kaa, we -slolu zʋzʋnʋ weε lεnʋe tenyi tenyii -in 'ka Klisɪ lubho nʋ.

7 Na bheli -zɔnʋ, sa -in -kalia -Lagɔ -yɔ ɔ nyumaa zε, mʋ -laa 'mɪ 'mʋna 'wʋ, 'in mʋ 'paa 'mɪ 'kʋayli. -We ka gbʋ -wa, -in ka -Lagɔnyumaa dli -belʋ -yɔpalɪ.

Pɔlv bhubhoea Filemō Onezimʋv 'gbʋ

8 Nu, -we -in 'kaa lεnʋ, we se mɪ 'mɪ -yla, in 'ka -mɪ -yla we gba Klisɪ 'wʋ.

9 -Amɪ Pɔlv, -ɔ -wa nyɪsɔa, 'bhie, -ɔ mia -kaslv 'wʋ -Zezu Klisɪ 'gbʋ, in nεε -mɪ -ylac: -a kikalɪ zε, we 'gbʋ na bhubhoea -mɪ.

10 -In -tali, da in mia -seli -kaslv 'wʋ, Onezimʋ ka na 'yu -zε -Zezu Klisɪ 'wʋ, ɔ 'gbʋ na bhubhoea -mɪ.

11 Cɪn, -benyi, ɔ 'nɪ nyumε 'wʋ -ka -mɪ 'yliya 'wʋ, nu, -slεen mia da, ɔ mɪ nyumε nya -a 'dε 'sɔɔ -nʋ nya.*

12 -Ɔ na bhitia da lv -na -gbε, na 'dεε dibhe -wa.

13 Da in mia da -kaslv 'wʋ, -Lagɔgbʋv gbagbieε 'gbʋ, in 'yibha yaa, in 'ka ɔ na 'dε kwesi tɪ, ɔ 'ka 'mɪ 'wʋsa -na 'biɔ.

14 Nu, -we ka gbʋ -wa, in 'nɪ 'yibha, in 'ka -lu yabhlogbɔɔ lεnʋ, -zugba in 'nɪ -na ŋwεε weli 'nʋ. In 'na 'ka gba nu, -in nʋ 'mɪ -yla zʋzʋnʋ lε -gla nya, nu, we -zε -na 'dεε dli da gbʋ.

15 Na dli nεε nu, -we ka 'gbʋ ɔ yia -mɪ -yɔ 'bhʋ bhla -sεlε nya

* 1:11 Onezimʋv ji -wa glekɪweli 'wʋ: «ɔ mɪ nyumε nya»!

ni, ɔ 'ka -mɪ kwesi -tv 'yɪ weee
nyaa gbv -wa.

¹⁶ Ni, ɔ 'nɪ 'maslɛɛn gaylo -
kpva nya -mɪ, ɔ -zi -slɛɛn gaylo
'wv. ɔ mɪ na yɪɛ nya -Zezu
'wv, 'in ɔ mneni ɔ 'ka -na yɪɛ
nya -mɪ, we 'ka na -nv 'wvzi.
Filemɔ, ɔ mɪ -na gaylo nya, 'in
ɔ mɪ 'yaa -na -Lagɔbheli -zɔnv
nya.

¹⁷ -In -ka 'mɪ 'wɔbhɪ -na
nɔnɔnyɔ nya ni, in -ka yaa -na
-gbɛ yi, sa -in 'kaa 'mɪ kpa, -in
kpa 'sa ɔ.

¹⁸ ɔ -ka -mɪ -yla gbɔnyuu
lɛnv, -na kpagbv -ka ɔ 'wlu -mɪ,
ni, -in zɔ 'mɪ we 'wlu.

¹⁹ -Amɪ Pɔlv, na 'dɛɛ sɔ nya
na cɛɪa da we: -amɪ yia wee
kpagbv -saa. 'In in 'na 'ka -
mɪ ligbe ni, na kpagbv mɪ -mɪ
'wlu. -Na 'yliyɔgagie -we mɪa
-Lagɔ 'wv, mv -wa na kpagbv
-mɪ 'wlu, we 'nɪ mvv?

²⁰ Cɪn, na bheli, -we na
gbaa -in nv lɛ ni, -in nv we lɛ
-amɪa -Kanyɔɔ 'ɲni nya. -In
'pali na dɪ bɛlv -yɔ Klisu 'gbv.

²¹ In mɪa 'sɛbhɛ ni cɛɪda, -
zugba na dɪ 'tɛ -mɪ -gv 'wv.
Ni, -we na yɪbhala -mɪ, in -yi
we 'ji, lɛ -na yia we nva, we 'ka
-mvv 'wv -zi.

²² -Mv 'bɪgv, -in mnazi -
buduu 'yu yabhlo zɔ la 'mɪ -
yla. -Lagɔ a mɪa bhubhoeda
na 'gbv, in dɪ we dɪ 'wv ni, -yɔ
-Lagɔ yia we ɲwnua, 'in in 'ka
aɪn 'yia mni.

'Wɔbhɪlɔlu -fvsawɛɪ

²³ Epafɪasi, ɔ -yɔ 'mɪ mɪa -
kaslv 'wv -Zezu Klisu 'gbv ni, ɔ
nɛɛ, ɔ -sa -mɪ fv.

²⁴ -Wa na -yɔ wa nva -Lagɔɔ
lubho: Malɪkɪ klaa, Alisitakɪ

klaa, Demasi klaa, we -yɔ Luki
'sɔ, wa nɛɛ, wa -sa -mɪ fv.

²⁵ Ni, Nyɪmaa -Kanyɔ -Zezu
Klɪsɪ ɲwna aɪn 'nyu la.

'Sεbhε wa 'paa Eblenya yoo

-Lagɔnyima wa mia 'klyie 'wɔpalida, wa 'ka wa 'kɔayli 'paa 'gbu wa yia 'sεbhε nɪ cεli. Wee 'sεbhε slolua we -ain nu, *Klisi ka -amɪaa 'gbu tli. We 'dεε 'gbu, -a 'nɪ 'maslεεn mneni -a 'ka 'slaka -putu -sa -Lagɔ -yla. Mv gba 'yaa -ain -yla *'wɔsuslolue sɔaa 'sεbhεε nɔkpla -nyima -wa zɔa -Lagɔ dli -gɔ bhabhaa -gɔgbu.

*-Zezuu gbεgbεin -Lagɔ
gbalia -slεen -ain -yla*

1 Bha mia, -amɪaa dukpasɪ -yla -Lagɔ gbaa ɔ gbɔɔ -falɪpanyaa gbεgbεin. ɔ ka wa -yla gbɔ gba -zakpa duun, we -yɔ sɔɔ 'yli -bhlo -bhlo lɔ.

2 -Slεεn, -lu weee bhɪa bhla, ɔ 'Yuu gbεgbεin ɔ gbalia ain -yla. ɔ ɔ 'Yu gbεgbεin ɔ -laa dɔdɔ la, 'in ɔ nεε nu, mɔ yia -lu weee 'yia.

3 Sa -Lagɔ mia, ɔ ka we -ain -slolu, 'in ɔmɔ mɪ 'ya 'sa. ɔ wɛlu 'tite nya ɔ kaa dɔdɔ. ɔ ka nyɪmaa gbɔnyuu -bhasa, 'in ɔ -dia 'tite -ka -Lagɔɔ lilisɔlɔ la.

-Lagɔɔ 'Yu 'yli ɔ -zi 'anzɪnya

4 Nu, ɔ ɔ Yu mia, 'kadɔ -we -Lagɔ -zεlia ɔ, sa we -zia 'anzɪnyaa -nɔ 'wɔ, 'sa -bhlokpade 'ηmɪ -we ɔ 'yia ɔ kwεε -mɔɔ -zia 'anzɪnyaa 'ηmɪ 'wɔ.

5 'Lee, -Lagɔ ka -slɔ 'anzɪ yabhlo -yla gbaε:

«-In mɪ na 'Yu nya, nu -zεεn, in ka -na Dide -zεε»?

Yaayu:

«ɔ Dide na yia -zεa, 'in ɔmɔ 'ka na 'Yu -zεε»?

6 Da -Lagɔ tiea ɔ 'Yu tianɔ dɔdɔ -gɔ, ɔ nεε:

«-Lagɔɔ 'anzɪ weee -gbli 'wlu la ɔ 'yu.»

7 Nu, -we -Lagɔ gbaa 'anzɪnyaa da, mɔ nɪ:

«-Pɪpε 'bhisa 'anzɪnya yia na lubho nɔa, -kosuu mɔ 'bhisa we yia we nɔa.»

8 'In -Lagɔ nεε ɔ 'Yu -yla:

«-Mɪ -Lagɔ, -mɪ yia nyɪma 'wlulapɪa

'yli weee -nɔ nya.

Sa -na pɪa nyɪma 'wlu la we tiklu.

9 -We mia tiklu, 'mɔ -in 'yɪbhaa.

Gbɔnyuu mia, 'wɔ -na nyεa we,

we 'dεε 'gbu, -Lagɔ, -na -Lagɔ,

ɔ yia -bha -mɪ -sa ɔ -nɔ nya.

'In, ɔ yia -mɪ 'mɔna yeli -na 'bɪ -zɔnɔɔ 'nyenyie nya,

we 'ka -na nɔnɔnyaa -nɔ 'wɔzi.»

10 -Lagɔ nεε 'yae:

«Nyɪmaa -Kanyɔ, -lu weee gwedida,

-mɪ mia,

-mɪ -laa dɔdɔ la,

'in -in yia yali lɛnɔ -na sɔ nya.

11 We 'dε weee mia,

'pɪa we yia.

'In, -mɪ mia,

-in mɪ -bha 'yli weee nya.

-Bana 'bhisa we 'dε weee yia gɔa,

12 'naa 'bhisa -na yia we gla.

Gbɔzɔnɔ -wa,

'naa 'bhisa -na yia we 'bhitia.

'In -mi, -i'in 'bhiti,
-na 'yliyogagie 'ni
bhloluda -ka.»

13 -Lagɔ 'ni -slɔ 'anzi yabhlo -
yla gbaɛ:

«Yi na lilisɔlv ladulia,
'in in 'ka -na tɔnyima -na
bhv zɔ lapali.»

14 'Anzinya mia, zuzunya -we
nva -Lagɔɔ lubho, 'mɔ we 'dɛ
weee -mia. We 'ni mɔv? Nu,
'mɔ -Lagɔ tiea nyima -wa ɔ
'kaa gbv 'wɔsa, we 'ka wa
kwali.

2

Gbvɔsasie 'kadɔ

1 We 'dɛɛ 'gbv, wɛli -we -a
'nva, -a zɔ we 'yliyɔ 'nanɔv, we
'ni -mɔv, 'in -a bhɔlva 'yoo -
zɔnv -gɔla.

2 Wɛli -we -Lagɔ zɔva
'anzinya ηwɛɛ, nyima ka we
'jiyibheli nu, we mi gbvzɔnv
nya. Tɔlva 'ni we -bha zɔ, tɔlva
'ni we 'nɔηwɛ zɔ, 'in -Lagɔ yia
wa -kaslv 'wɔpa wa lenvgbɔv
'gbv.

3 We -ka 'sa -mi, 'bhie, -
amia -ka -Lagɔɔ 'sasɔkpa
gbvɔsasie 'kadɔ yɔlvkpali ni,
'lee, sa -a 'na 'ka -kaslvnyima
nya -mia? Wee gbvɔsasie
mia, Nyimaa -Kanyɔ gbaa we
gbv tia. -Mɔv 'bɔgv, -wa 'nva
wee gbv wa yia we -gv nɔ, 'in
wa yia -ain -slolu nu, we mi
gbvzɔnv nya.

4 -Lagɔɔ 'dɛ ka 'ya wee
gbv gwelɔpa. Gbv 'kadɔ -yɔ
gwɛdigbɔv 'yli -bhlo -bhlo nya
ɔ 'palia we gwelɔ, we -yɔ ɔ
Zuzu 'Pɔpaa 'titɛɛ 'yli -bhlo -
bhlo -we ɔ dlilia ɔ dɔmagbv
nya, we nya.

5 Nu, dɔdɔ -we mia yida, we
gbv -a gbaa. -Lagɔ 'ni 'anzinya
'titɛ 'nyɛ we -gv.

6 -Lagɔwɛli beta yabhlo nɛɛ:
«-Lagɔ, nyɔɔ nyimɛ -mi,
'in -na pɔpali ɔ -gv dlɔ laa?
'In nyɔɔ nyimɛɛ 'yu -mi,
'in -na mnazi ɔ -yɔgbɔa?

7 -In ka ɔ 'anzinya zɔ -galɔ bhla
-sɛɛɛ -nv nya.

-In ka ɔ 'ηni -mnɔni, -in ka -bha
ɔ -zɔ,

8 'in -in yia ɔ 'titɛ 'nyɛ -lu weee
-gv.»

-Lagɔ ka nyimɛ 'titɛ 'nyɛ -lu
weee -gv, -mɔv ji -wa nu, ɔ pɔli
-lu weee 'wlu la, 'in -zɛɛn yɔ
nya, -a yɔ we -yɔ nu, nyimɛ 'ni
-slɔ 'titɛ -ka -lu weee -gv.

9 -We -a yia -yɔ mɔ nu: nu, -
Zezu ka 'anzinya zɔ -galɔ bhla
-sɛɛɛ -nv nya, 'in -Lagɔɔ 'nanɔ
nya ɔ 'ka tɔli nyima weee 'gbv.
Nu, ɔ ka tɔlitɛɛ siasie ηwɛ 'yu
'gbv, -a yia -slɛɛn ɔ -yɔ, -zugba
ɔ 'ηni mni, 'in wa zɔ -bha ɔ.

10 -ɔ -laa dɔdɔ la, -Lagɔ -
wa, 'in mɔ kaa we 'dɛ weee
la. We 'dɛɛ 'gbv, we mɛni nu,
ɔ gbalɔ -Zezuu tiklimimie -mɔɔ
siasie 'wɔ, -mɔɔ 'ka 'yuaa -zlo ɔ
'ηnimniɛ 'wɔkwa. Nu, mɔ saa
wa gbv 'wɔ.

11 Nu, -Zezu -ɔ wlvɔva -mɔ
nyima -yɔ -wa ɔ wlvɔva -mɔ,
wa 'dɛ weee ka Dide -bhlo.
We 'dɛɛ 'gbv -Zezu -ka wa la
bhelia ni, we'e 'bhali ɔ zɔ.

12 -Zezu nɛɛ -slɛɛn -Lagɔ -
yla:

«-Na -gvgbv na yia na bhelia -
yla gbaa.

-Mɔ nyimaa -zlo nyidi,
-na 'ηni na yia bhlia.»

13 ɔ nɛɛ 'yae:

«-Ami mia, -Lago -gv na yia na dli zva.»

We 'bigv:

«-Ami mi -bha, in -yɔ 'yua, -wa -Lago 'nyea 'mi yoo.»

14 Waa yua mia, yice -yɔ 'pɔn wa gbɔlva 'wv. We 'dɛɛ 'gbv -Zezuu 'debhie -gbolu yia nyime -ze wa 'bhisa, 'in ɔ yia tli ɔ 'ka *'Kuzu, -we kaa tltliee 'tite kwɛɛ, lu.

15 Nu, nyima 'wlv gali, wa mi tltlie sɔda dɔdv -gvv 'gbv. -Zezuu tltlie ka wa gaylo 'wvsa.

16 We -slɛɛn 'vayi nu, we 'nɪ 'anzinya ɔ yi 'wvsa, nu, *Ablaamv 'yua ɔ yia 'wvsa.

17 -We mia dɛɛ 'gbv, ɔ 'ka yaa ɔ bhelia nya 'wvwlv sɔ weee lv, 'in *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadv kaa nyazɪdlɪ, -ɔ nva -Lagɔlubho 'nanv, ɔ 'ka we -ze wa -yla. 'Sa ɔ nva, 'in -Lagɔ tia nyimaa gbɔnyuu 'wv.

18 Nu, -Zezuu 'de ka sia bhabha, 'in 'Kuzu yia ɔ layla. We 'dɛɛ 'gbv, -wa 'Kuzu -ka laylaa yi, ɔ mneni ɔ 'ka wa 'wvsa.

3

-Zezu 'yli ɔ -zi *Moizi

1 Na -Lagɔbhelia, amia weee -wa -Lagɔ laa, a yla ɔ -Zezu. 'Mɔ ɔ tiea, -amiaa dlizvgbv -we -a gbaa, -mɔɔ 'ka we -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadv -ze.

2 Sa *Moizi nv bhaa -Lagɔɔ lubho 'nanv -mɔ -Lagɔɔ -budu zɔ, 'sa -Zezu nva ɔnv lubho -we -Lagɔ 'nyea ɔ.

3 Nu, -ɔ 'subhaa -budu, 'mɔ wa zva -bha we 'ka -buduu

'debhie -zi. 'Sa -bhlokpade, -Zezu mi -bhazvsa ɔ 'ka Moizi -zi.

4 -Budu, -we -ka -mi, we ka wenvv 'subhanyɔ. 'In ɔ 'subhaa -lu weee, -Lagɔ -wa.

5 Bha mia, Moizi -wa lubhonyɔ -zɔnv -mɔ -Lagɔɔ -buduu -kpabhie zɔ. -We -Lagɔ 'kaa gba, 'mv ɔ gbaa.

6 -Slɛɛn, Klisi -wa 'Yu -ɔ -wa wee -Lagɔɔ -buduu -kanyɔ. Wee -budu mia, -amia -wa, -zugba we -ka nu, -a 'te dli, 'in -we -a dia dli 'wv we'e 'bhalɪ -ain zɔ.

-Lagɔnyimaa nyapelida

7 Nu, Zuzu 'Pɔpa nɛɛ:

«A -ka -zɛɛn -Lagɔɔ gbagbawɛli 'nv,

8 a 'na 'temani amiaa dli la -ni,

nɛɛ da a -sɔlva zlume -Lagɔ -yɔ 'wv da bebleɛ,

'in a yia ɔ layla, we 'bhisa -ni.

9 -Mɔ wee da bebleɛ, -we in nva lɛ -zv glv 'sɔ zɔ, amiaa dukpasɪ ka we -yoyɪ.

We mi 'sa 'bhie, wa yia 'mi layla.

10 We 'dɛɛ 'gbv in yia wa -yɔ 'cɛpali.

'In in nɛɛ na 'de -ylae:

«Waa nyima mia dɛ, 'kɔmvv wa mnɔa wa 'wlukvvn lapɔpalie nya, wa'a nwnu na gbagbawɛli 'wv.»

11 In 'paa 'cɛ, 'in in yia bi: «In nɛɛ nu, nyapelida in mnazia la wa -yla, wa 'na 'ka -bha pla.»

12 Bheliain, a nv 'nanv, -mvv yi 'wlv nu, ain glaa nyime yabhlogbɔɔ plɛ 'nyuu -yɔ ɔ

-Lago dliḡṡasasee 'gbu ᵔ 'bhu 'yliyoga -Lago 'bi.

¹³ A 'pupalı 'kuayli 'yli weee nya, wee 'ylinya -we *-Lagoṡebhe laa «-zeen», we nya, gbonyuu yi ain glaa nyime yabhlogboᵔᵔ -dawli 'wᵔnu, 'in ᵔ yi -Lago -yla yukwli sumanı.

¹⁴ -A -ka Klisi dli -gu zuda -tu we 'ka we gwedida 'bhu we 'ka we bhloluda nyni, -zugba -a mi Klisi nᵔnᵔnya nya.

¹⁵ A ligbe nu, -Lago weli nee: «A -ka -zeen -Lagoᵔ gbag-baweli 'nu, a 'na 'temanı dli la -ni, da a solva ᵔ -yo 'wu, we 'bhisa -ni.»

¹⁶ 'Lee, nyᵔᵔ -nyıma 'nu -Lagoᵔ gbagbaweli, 'in wa yi ᵔ -yᵔᵔsolva? -Wa weee Moizi -saa gayloflii Ezipᵔᵔ -duᵔᵔ -gu, ma -wa.

¹⁷ 'Lee, nyᵔᵔ -yo -Lago pali 'ce -zu ḡᵔ 'so zᵔa? -Wa weee nva gbonyuu le, 'in wa yia da beblee tliı, ma -wa.

¹⁸ -Lago bia, ᵔ nee: «Nyapelida in mnazia la wa -yla, wa 'na 'ka -bha pla.» 'Lee, -mama ᵔ sa 'ḡnia? -Wa 'nia ᵔ 'nuḡwe zu, ma -wa.

¹⁹ -A ka we 'jiyibheli nu, wa 'ni -Lago dli -gu zu, we 'gbu wa 'nia wee nyapelidaa plaplie mneni.

4

¹ -Lago ka weli wla nu, nyapelida ᵔ mnazia la, -mᵔ -a yia plaa. Nu, a nu 'nanᵔᵔ -mᵔᵔ yi 'wᵔ nu, ain glaa nyime yabhlogboᵔᵔ bhli -bha -plaplie.

² Wa ka -ain -yla -Lagoḡbu gba, -amıaa dukpası 'bhisa. Nu, wa 'nva we, we bhe wa

-gbε, -we ka ḡbu -wa, wa 'ni wee weli 'wᵔḡwᵔnu dli zuᵔᵔ nya.

³ -Mᵔmᵔ -ka -amıa, -amıa -wa zua -Lago dli -gu ni, nyapelida -we ᵔ mnazia la, -mᵔ -a plaa. -Lago nee we dae:

«Da in mıa 'ce 'pada, -bha in bia nu, nyapelida in mnazia la wa -yla, wa 'na 'ka -mᵔ pla.»

'Sa ᵔ gbaa, 'in -zugba ᵔᵔᵔᵔ lubho ka -nanᵔᵔ duᵔᵔᵔᵔ lalalie -gu 'wᵔlubbali.

⁴ Nu, -mᵔ -Lago weli 'wu, 'yli gbesᵔᵔᵔᵔ -guḡbu we gbaa: «-Lago nva lubho weee, wee 'yli gbesᵔᵔ zli ᵔ nyapea.»

⁵ Wee ḡbu -bhlokpade -Lago gbaa:

«Nu, nyapelida in mnazia la wa -yla, wa 'na 'ka -mᵔ pla.»

⁶ -Wa 'nva tiada -Lagoḡbu, wa 'ni we -yᵔḡwᵔnu, we 'dee 'gbu, nyapelida -Lago mnazia la, wa 'ni -mᵔ pla. Nu, tᵔᵔᵔ mneni wa 'ka -mᵔ pla.

⁷ We 'dee 'gbu -Lago yia 'yli yabhlo -bhasa. Wee 'yli ᵔ laa «-zeen.» Wee yli mıa, ᵔ ka bha -mᵔ 'yugbein *Izlaelinyımaa 'wᵔlupınyᵔᵔ * -Davidı 'wᵔplıı, 'in ᵔ yia we -guḡbu gba. -A ka bha we -yᵔı, ᵔ nee ᵔ weli 'wu nu:

«A -ka -zeen -Lagoᵔ gbag-baweli 'nu, a 'na 'temanı amıaa dli la -ni.»

⁸ Nyapelida, -we ka -guḡbu -Lago gbaa, we -ka yaa nu, *-Zozue ka nyıma we 'wᵔkwa, -Lago 'na 'ka yaa -mᵔ 'yugbein 'yli -putuu -guḡbu gba.

9 -Muu ji -wa nu, - Lagonyimaa nyapelida mi - bha, 'yli gbesonu -we nya -Lago nyapea, we -yo we 'wuwlv.

10 -Lago nua lubho, 'in o yia nyape. 'Sa -bhlokpade, nyapelida -we -Lago mnazia la, o -ka -bha pla, nyapea -moo yi 'yaa.

11 We 'dεε 'gbu, -a fa -mo 'kua la, 'in -a 'ka wee nyapelida pla. -A 'yi 'kli, -muu yi 'wlv nu, -ain glaa nyime yabhlogbo bhli o 'ni -Lago 'nuηwe zuu 'gbu, Izlaelnyima 'bhisa.

12 -Lagoweli -ga 'yliy, 'in we kaa 'tite 'wv. We 'ne we -zi 'yilis -tugugble. Nyimeε ku o we plaa, 'in da o zuzu -yo o nyapeli suslolua 'wv, 'in we sisalia -bha 'yli, 'in we sisali 'yaa 'lalii 'ylijihda -yo we bnu 'yli. Nyimeε 'wlukusun lapupaligbu -yo o dliwonyniluu gbu we bhua 'wv.

13 -Lu weee -we o -laa la -we 'kaa zizeda -mi o 'yu, we 'ni -mi. We 'de weee mi o 'yu, o 'yli yi we -yo. O -yla -a yia -amiaa lenugbu weee gbaa.

-Zezu -wa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu

14 -A ka *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu, o 'te la. Mo mnia -Lago -gbe. Mo -wa -Lago 'Yu -Zezu. We 'dεε 'gbu, -we -a zuu dli -gu, -a kpa we la.

15 -Amiaa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu mia, -a -ka siada -mi, o mneni o -yo -a ka sia dabudu, 'in o 'ka -amiaa 'wvyolbe 'wulanu. Nu, 'Kuzu ka o layla so weee lv -ain

'bhisa, 'in omoo 'ni gbonyuu lenu.

16 We 'dεε 'gbu, -a -yo dlu 'wutelo nyini -Lago 'ηnumnikpe -yola. -Bhedε mia, o 'nanidli mi -bha. -A -ka -bha nyini, 'in -Lago yilia -ain nyazi, 'in o saa -ain 'wv -amiaa siasia bhla 'nanidli nya.

5

1 -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -momo -ka -mi, nyima glaa wa -saa o, 'in o nua -Lagolubho nyima -yla. Mo wlaa -li -yo 'slaka nyimaa gbonyuu 'gbu.

2 Oo -Lagobubonyaa -kanyoo de mia, o 'ni 'wute. We 'dεε 'gbu -wa 'nia gbu -yi, -wa mna, o mneni o 'ka wa gbegbain gbu kpa sayibheli.

3 O 'de 'ni 'wuteε 'gbu, we 'ni nu, nyimaa gbonyuu -yo -slaka -bhlogbo o 'ka -sa, nu, o 'dεε -yo -nu klaa 'ya.

4 -O 'kaa o 'dεε 'ylimaniε nya o 'de -sa -Lagobubonyaa -kanyo nya, o 'ni -mi. -Lago -bhlogbo mnenia o 'ka nyime *-Lagobubonyaa -kanyo -zeli *-Awlon 'bhisa.

5 'Sa -bhlokpade, Klisi 'ni o 'de 'ylimani, o 'ni o 'de la -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu. -Lago gbaa o -ylaε:

«Na 'Yu -in -mia, nu,
-zeen in ka -na Dide -ze.»

6 -Lago neε 'ya -Lagoεbhεε beta -putu 'wvε:

«Melikisedeku -bho *-
Lagobubonyo -in -mia,
'yli weee -nu nya.»

7 Da Klisi mia dudu -gu nu, 'in o yia -Lago bhuhhoe. -Mo o bhuhhoe weli 'wv, -Lago o -zlaha -li, 'wvkipkie -yo wie

nya. -Lagɔ ɔ mnenia ɔ 'ka
ɔ tɪtlɪe gwedɪlɪdɪ, 'mɔ ɔ bhuh-
hoea. 'In ɔ pɪlɪ -Lagɔ zɔlaa 'gbu,
-mɔɔ yia ɔ yukwli pɪlɪ.

⁸ Klisɪ mɪa dɛ nɪ, -Lagɔɔ Yu -
wa. We mɪ 'sa 'bhie, 'in ɔ yia ɔ
siasɪe 'wɔ -Lagɔɔ 'nɔŋwɛzɔzɔe
'kpɪa.

⁹ ɔ tɪklɪmɪmɪe gbaa, nyɪma
weee -wa zɔa ɔ 'nɔŋwɛ, 'in ɔ yia
wa Gbɔwɔsanyɔ -zɛ, 'yɪ weee
-nɔ nya.

¹⁰ 'In -Lagɔ yia ɔ -bhasa ɔ
bɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ nya,
Melikisedɛku lɛnɔgbɔɔ sɔlɔ.

A li lililu 'tɪtɛ

¹¹ Wee gbu nɪ -gɔ, gbu -duun
-a yia gbaa. Nɪ, a'a 'nɔ gbu
'wɔla slɔɪ, we 'gbu amɪaa gbɔɔ
'jɪ -yla gbagbɪe -kalɪ -yɔ.

¹² Amɪaa 'bɪ ka -Lagɔgbu -
yɔwɔgwɛ. A mneni a 'ka yaa
-slɛɛn gbɔslolunya -zɛ 'bhie,
amɪa 'ka yaa -mɔɔ lɛnɔ, we
mɪ tɛɪn nɪ, wa -slolu aɪn -
Lagɔwɛlɪ tɪanɔ. Amɪa 'kaa
lililu 'tɪtɛ li, amɪa mɪa nyɪtɪnyu
'nyɛda.

¹³ ɔ tɔa nyɪtɪnyu 'nyɛda,
'yuyolu -wa. ɔ 'nɪ gbɔzɔnɔ -yɔ
gbɔnyuu -yɔsɪsɪhɪ sa -yɪ.

¹⁴ 'In lililu 'tɪtɛ mɪa, nyɪma
kpasɪ -nɔ -wa. Gbu weee
-we 'wɔ wa 'plɪɪa, we ka
wa 'wlukɔɔn latɛmanɪ, 'in wa
yia gbɔnyuu -yɔ gbɔzɔnɔɔ -
yɔsɪsɪhɪe 'kpɪa.

6

¹ We 'dɛɛ 'gbu, Klisɪ -gɔgbɔɔ
sloluee gwedɪlɪdɪ mɪa, -a 'na
-tɔlɔ -mɔɔ -bhlogbɔɔ -gɔ -nɪ,
nɪ, -a nɔ -slɛɛn nyɪma kpasɪ
-sloluwɛlɪ -zɔnɔ -gɔ. Wee

sloluee gwedɪlɪdɪ, mɔ -wa nɪ,
-a 'bhɔ gbɔ -kpɔa 'bɪ, -a zɔ -
Lagɔ dlɪ -gɔ.

² Nɪ, batizee batizee* gbu
klaa, nyɪmaa sɔ 'wlu lapalɪe
klaa, tɪtlɪnya glaa 'wɔsɔsɔe
klaa, we -yɔ -Lagɔɔ nyɪmaa -
yɔgbu 'wɔbhuzɪ, -a 'na -tɔlɔ
we -gɔ nɪ.

³ -A bɛ 'yu, nɪ, -Lagɔ -ka
ŋwnu, 'mɔ -a yia lɛnɔa.

⁴ Lee, nyɪma -wa bhɪa, wa
mneni wa 'ka lɔyɪi? Nɪ, wa ka
-Lagɔɔ san 'yɪ, wa yia -Lagɔɔ
wlawlalu -we bhɔa yalɪ ŋwɛyɪ,
'in wa yia Zuzu 'Pɔpa yibheli.

⁵ Wa ka -Lagɔwɛlɪ ŋwɛyɪ, 'in
wa yia we 'jɪyibheli nɪ, we
nanɪ 'yɪ. 'In da -Lagɔ -ka
nyɪma 'wlulapɪlɪdɪ -mɪ, 'tɪtɛ -
we 'kaa yɪ, wa ka we yibheli.

⁶ -Mɔɔ 'bɪgɔ, wa -ka bhɪ nɪ,
waa nyɪma mɪa, wa 'nɪ wa dlɪ
bhɪtɪe 'sɔnɔ mneni, -we ka
gbu -wa, -zakpa 'sɔnɔ wamɪa
kɔlɔa -Lagɔɔ 'Yɪ *su -gɔ la, 'in
wa yia nyɪma 'yoo 'nyɛ wa 'ka
ɔ vɛlɪ.

⁷ Kpaa dɔdɔ mɪa nɪ, 'nyu -ka
lɔa -zakpa duun, 'in we maa
we, 'in -wa nɔa -bha lubho,
'in we wlaa wa -yla kpaa -lu -
zɔnɔ. We -ka 'sa -mɪ nɪ, -Lagɔ
ŋwnaa we 'nyu la.

⁸ 'In wee dɔdɔ -ka 'wia -
sunya -yɔ -petu 'nyuu wla nɪ,
zugba wee dɔdɔ 'nɪ -lu 'wɔkɔ,
-Lagɔ yia we mɛ -yɔlatɪa slɔɪ, 'in
sɪe we yia.

⁹ Na bhɪa -zɔnɔ, -a -ka 'sa
gba, -a mɪ we -gɔ nɪ, 'yoo -
zɔnɔ a bhɪa. Wee 'yoo mɪa,
gbɔwɔsa -yoo -wa.

* 6:2 Nɪ, Zuifɔɔ budobudoe -yɔ batizee batizee -gɔgbu we gba 'yaa.

10 -We 'nia tiklu -mɪ, -Lagɔ'ɔ nu we ɛ: -we a nva ɛ, we -yɔ sa a -slolua nu, a -kali ɔ zɛ -Lagɔnyɪmaa 'wɔsasɪ nya, 'in a mia we ɛnɔda, ɔ 'na 'ka we 'wɔdɔ.

11 -We -a yibhalia ain, mu -wa nu, a 'dɛ weee -gɔ -tu ladoluda, 'in a 'ka we 'wlulapalida nyini, 'in -we weee a dia dli 'wɔ, we 'ka ɛnɔ.

12 We 'dɛɛ 'gbɔ a 'na 'yamanɪ -ni, nu, a 'tideli nyɪma -wa zɔa -Lagɔ dli -gɔ, 'in -wa kaa dlitie ɔ gbɔ 'wɔ. Waa 'sasɔkpa -nyɪma mia, ma yia -Lagɔ kwɛlu -we ka wɛli ɔ wlaa.

-Lagɔ wlaa Ablaamɔ -yia ɔ wɛli

13 Da -Lagɔ wlaa Ablaamɔ -yia ɔ wɛli, ɔ ka ɔ 'dɛɛ 'ɲni nya bi. Nu, -ɔ 'yilia ɔ -zia -Lagɔ, ɔ -kanyɔ 'ni -mɪ, we 'gbɔ, ɔ 'dɛɛ 'ɲni nya ɔ bia.

14 ɔ nɛɛ: «Cɪn, 'nyu na yia -mɪ lanɲnaa, 'in in 'ka -mɪ 'yuoyuaa -zlo 'nyɛ.»

15 Ablaamɔ nva dli tiee, 'in -we ka wɛli -Lagɔ wlaa, 'in ɔ yia we 'yɪ.

16 Nyɪma -ka bia yi ni, nyɪmɛ -ɔ 'yilia -ɔ -zia wa 'wɔ, -mɔɔ 'ɲni nya wa bia. Wa -ka 'sa nu, -bha wa yia we gbɔzɔnu nya. Nu, mu saa -zɛ la.

17 'Sa we mia Ablaamɔ zɔayli -nyɪmaa -nu nya. Nu, -lu -zɔnu -we ka wɛli -Lagɔ wlaa ma 'kaa we 'yɪ. -Lagɔ 'yibha ɔ 'ka -slolu nu, ɔ 'bɪhɔ ɔ wɛli -gɔ la, we 'dɛɛ 'gbɔ, ɔ wlaa ɔ wɛli, 'in ɔ yia bi.

18 Nu, gbɔ 'sɔ -we'e 'bhitia, mu -wa ɔ wɛli -wlawhie -yɔ bi-bie. -We mia dɛ -gɔ, -Lagɔ 'ni mneni ɔ 'ka yo 'tɔbhɔ. We 'dɛɛ

'gbɔ, -amɪa -wa 'yia zizada -Lagɔ zɔ dliwɔdidie -we ɔ dia -ain 'yu la we 'kninie nya, we ka -ain 'kɔayli 'pa bhabha.

19 -We -a dia dli 'wɔ, mu zɔa -ain 'yliyɔ. -A mi we -gɔ -kli, we 'tɛ la, 'in we plaa -Lagɔ -mɔwɔda 'tata, -we ka gbɔ -wa, we gege -buduu gwe 'bhisa.

20 Nu, we 'wɔ -Zezu plaa tia -ain 'yu ɔ 'ka -ain 'wɔsa. ɔ ka Melikisedɛki -bho *-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu -zɛ, 'yɪ weee -nu nya.

7

-Lagɔbɔbɔnyɔ Melikisedɛki

1 Nu, ɔ Melikisedɛki mia, mɔ -wa zɪmɛ Salɛmɔgbee 'wlulapɪnyɔ, 'in -Lagɔ -ɔ mia -mɔ yali 'pɪpɪ, -mɔɔ bɔbɔnyɔ ɔ -mia. Da Ablaamɔ mia tu -yɔ 'bhɔda, -zugba ɔ ka nyɪmaa 'wlulapɪnya lu ni, 'in ɔ Melikisedɛki yia ɔ yoo mni. Wa gbɛlia 'wɔ, 'in ɔ yia Ablaamɔ 'nyulanɲna.

2 'In -mɔɔ yia -we weee -mɔɔ 'yia waa nyɪmaa 'wlu-lapɪnya kwɛɛ, we kugbuaa -gɔ -bhlonɔ ɔ 'nyɛ. ɔ Melikisedɛki 'ɲnu ji -wa nyɪmaa 'wlulapɪnyɔ tiklu. 'In, ɔ mi 'yaa Salɛmɔgbee 'wlulapɪnyɔ nya, mu ji -wa, -ɔ pɪli nyuma 'wlu la 'wɔtɔtɔ -dlɔɔ nya.

3 ɔ Melikisedɛki mia, ɔ dide klaa, ɔ 'nyaa klaa, we -yɔ ɔ dukpasɪ, -a 'ni wa -yi. ɔ gwalɪgbɔ -yɔ ɔ tɪtɪgbɔ 'sɔ, wa'a gba -mɔɔ -gɔgbɔ. ɔ 'wlu -Lagɔɔ 'Yu, ɔ mi -Lagɔbɔbɔnyɔ nya 'yɪ weee -nu nya.

⁴ Amiaa 'de yla sa o 'yilia, 'in -amiaa dukpasa Ablaamu yia -lu o 'yia tu -guda, we kugbuua -gu -bhlonu o 'nye.

⁵ Nu, -Lagoo tite nee nu, *Leviii 'yuoyua -wa mia -Lagobubunya nya, wa 'yibhal -lu weee kugbuua -gu -bhlonu Izlaelinyima. Wa 'yibhal we wa, -maa 'de yi, Ablaamu 'yuoyua nya -mi wama 'bhisa.

⁶ Melikisedeki 'ni Leviii zwayli -nyime, 'in Ablaamu yia o -luu kugbuua -gu -bhlonu 'nye, 'in Ablaamu o -yla -Lago wlaa weli, omo yia -moo 'nyulanwana.

⁷ -A -yi we 'ji nu, kpasa nwna 'bisayu 'nyula. -Moo 'ni kpehe -gula -ka.

⁸ -Lagobubunya mia, ma yia nyima kwee -luu kugbuua -gu -bhlonu. Nu, nyima -maa -mia, 'in 'yhi yabhlo nya, tia -maa yia. 'In Melikisedeki mia, omo ka 'ya wee -luu kugbuua -gu -bhlonu 'yhi, 'in o mi 'yliyogada 'yhi weee -nu nya, 'sa -Lagoweli gbaa.

⁹ Leviii zwayli -nyima yia nyima kwee -luu kugbuua -gu -bhlonu. 'In wa mneni wa 'ka gba nu, Ablaamu gbegbein Leviii 'debhie ka wee -luu kugbuua -gu -bhlonu 'peni.

¹⁰ Nu, Ablaamu mi *Leviii dukpasa nya. 'In da o -yo Melikisedeki 'kaa 'wogbeli ni, -zugba Levii mi o 'pion 'wu, wa 'ni -slo o gwali.

-Zezu -yo Melikisedeki

¹¹ Leviii salsu -Lagobubue -wa Moizu titee gwe. Nu, Leviii salsu -Lagobubue -ka yaa gba ni, wa 'na 'ka yaa

-Lagobubo so -putu ligbe: -we mia Melikisedeku -bho -nu nya, 'in -we 'nia -Awlon -bho -nu. We 'ni moo?

¹² 'In wa -ka -Lagobubo so 'bhiti ni, we mi nu, wa 'bhiti tite.

¹³⁻¹⁴ Nyimaa -Kanyo o ka -gugbu -Lagoweli gbaa, zua -putu 'yhi -nyime o -mia. Nyima weee -yi we 'ji nu, Zudaa zwayli -nyime -wa. Nu, -Lagobubunya yabhlogbo 'ni wee zua ni 'yhi 'bhulu. 'In Moizu mia -Lagobubunya -gugbu gbada, o 'ni wee zua ni 'yhi -nyimaa -gugbu gba.

¹⁵ -A yi -sleen we -yo 'nanuu nu, -Lagobubunya -putu -ka yi ni, -moo 'wlu Melikisedeki.

¹⁶ We 'ni zwayli -tite -gu o -zeli -Lagobubunya. 'Yliyogage -we 'nia bhloluda -ka, we 'tite -gu o -zela we.

¹⁷ Gbuzonu -wa, -Lagoweli nee:

«-Mi -wa Melikisedeku -bho -Lagobubunya
'yhi weee -nu nya.»

¹⁸ -Sleen mia, tite sua ka 'pli, -we ka gb -wa, we 'ni 'tite -ka, 'in we bhe.

¹⁹ Nu, Moizu tite 'ni mneni we 'ka -lu yabhlogbo -mawulu, 'in -moo 'ka gba. Nu, dliwodidie -we -zia tianu 'wu, -Lago ka we -ain -slolu. We gbegbein -a nynia o -yola.

²⁰ We bhli -moo -gu, -Lago yia bi. Nu, -wa -zea o bubunya tiada, o 'ni -maa 'gbu bi.

²¹ Nu, -Zezu o -zela -Lagobubunya bibie nya, o nee o -yla:

«Jelitape ka bi,

'in o 'na 'ka o weli -gu luyi:

«-Mi -wa na bubunya

'yli weee -nu nya.» »
 22 We 'dεε 'gbu, -slεεn,
 *'wɔsuslolue -we -Lagɔ -yɔ -
 ain nua lε -Zezuu gbεgbεin,
 we 'yli we -zi 'wɔsuslolue -
 we ɔ -yɔ nyɪma nua lε Moizu
 gbεgbεin.

23 -Muu 'bigu, gbu -putu mɪ -
 bha. Nu, -Lagɔbubɔnya duun
 ka 'pli, -we ka gbu -wa, -bhlo
 ka tli, 'in wa palia -bhlo ɔ
 'bigu. Wa 'yabhlogbɔɔ 'nɪ -
 Lagɔ bubɔda -tu 'yli weee -nu
 nya.

24 Nu, -Zezu mia, -mɔɔ mɪ -
 bha 'yli weee -nu nya, 'in ɔ
 'kaa ɔ 'bigu 'plili -Lagɔbubɔnyɔ
 nya, -mɔɔ -kanyɔ 'nɪ -mɪ.

25 We 'dεε 'gbu -wa nynia -
 Lagɔ -yɔla ɔ gbεgbεin, ɔ mneni
 ɔ 'ka wa gbu 'wɔsa, 'yli weee -
 nu nya. -We ka gbu -wa, -Zezu
 -ga 'yliyɔ 'yli weee nya, 'in ɔ mɪ
 -Lagɔ bhuhhoeda -maa 'gbu.

26 We mɪ tiklu nu, -Zezu -
 mɪ -amɪaa * -Lagɔbubɔnyaa -
 kanyɔ 'kadu nya, -we ka gbu
 -wa, ɔ mɪ -mɔwɔlɔda, 'sla -yɔ
 gbɔnyuu yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ 'wɔ
 -mɪ. ɔ -yɔ gbɔnyuu -lenɔnya
 mɪ -yɔbhuhhlɔda, 'in -Lagɔ yia
 ɔ 'wɔbhhu yali, ɔ pili -lu weee
 'wlu la.

27 ɔ 'nɪ -Lagɔbubɔnyaa -
 cɪan 'kadɪ tɔlɔa 'bhisa -mɪ.
 We 'nɪ nu, sa zli zlia -bhlo,
 'sa ɔ 'ka 'slaka -sa -Lagɔ -yla
 ɔ 'dεε gbɔnyuu -yɔ nyɪmaa
 gbɔnyuuu 'gbu, -maa 'bhisa.
 We 'nɪ -muu. Nu, -zakpa -
 bhlogbɔɔ ɔ -saa 'slaka ɔ 'dεε
 wlawhe 'slaka nya.

28 Nyɪma 'nɪ 'wɔtε, 'in 'ma
 Moizu tite saa -Lagɔbubɔnyaa
 -cɪan 'kadɪ nya. 'In titee 'bigu -
 Lagɔ bia. Wee bibie mia, mu

-zɛlia -Lagɔɔ 'Yu ɔ mia tiklu
 we 'ka gba 'yli weee -nu nya,
 ɔ bubɔnyaa -kanyɔ.

8

-Zezu -wa 'wɔsuslolue
 loluu 'kɔlv

1 -We -a mia gbada, we ji nɪ:
 -a ka 'sasɔkpa -Lagɔbubɔnyaa
 -kanyɔ 'kadu ɔ -dia 'tite -ka -
 Lagɔɔ 'ŋnɪmmɪkpee lilisɔlv la -
 mɔ yali.

2 -Lagɔɔ -mɔwɔlɔda ɔ nua
 lubho. -Mɔ -wa nɪmekupalɔv
 dεbhie. 'Mv Jejitape 'subhaa,
 we 'nɪ nyɪmε 'subha we.

3 -Lagɔbubɔnyaa -cɪan 'kadɪ
 weee wa -saa -bha wa 'ka -lu
 wla, 'in wa 'ka 'slaka -sa -Lagɔ
 -yla. We -ka 'sa -mɪ nɪ, da -
 Zezu yia, -lu -we ɔ 'kaa wla,
 we mɪ ɔ kwεε.

4 Klisti -ka yaa dɔdɔ -gu -mɪ,
 ɔ 'nɪa -Lagɔbubɔnyɔ -zεa yi, -
 we ka gbu -wa, Moizu titee
 sɔlv, -Lagɔbubɔnyaa -wa wlaa -
 li -Lagɔ -yla wa mɪ dɔdɔ -gu.

5 Waa -Lagɔbubɔnyaa mia, *-
 Lagɔbudu zɔ wa nua lubho.
 Wee -Lagɔbudu -yɔ yali -
 nu 'wɔwlv, 'in yalili -zɔnɔv
 zuzu -wa. Da Moizu 'kaa
 'wɔsusloluee nɪmekupalɔv
 'subha nɪ, -Lagɔ nεε ɔ -ylaε: «-
 In -mna 'wɔv, -in 'subha we, we
 'wɔwlv -nu -we in -slolua -mɪ
 'klv -gɔgɔ 'kadu 'wlu 'bhisa.»

6 Sa lubho -we -Lagɔ 'nyεa
 -Zezu 'ylia we -zia waa -
 Lagɔbubɔnyaa -nu, 'sa -
 bhlokpade wee 'wɔsuslolue
 -we ka 'kɔlv -Zezu -mɪaa 'ylilo
 -zia 'wɔsusloluee tianv. -We
 ka gbu -wa, wee 'wɔsuslolue
 mia, -Lagɔɔ wlawlawelinya -
 gu we bhva.

7 We -ka yaa nu, wee 'wɔsusloluwee tianu mi gbada, wa 'na 'ka yaa we 'lulolu lenu.

8 Nu, -Lagɔ dɩa ɔ nyima gbv:

«Jejitape nɛɛ:

⟨'Yli -we nya in 'kaa *'wɔsusloluwee lolu lenu, in -yɔ Izlaɛlnyima -yɔ Zudaa nyima 'sɔ nyidi, wee 'yli mi yida.

9 'Wɔsusloluwee -we in -yɔ wa dukpasɩ nɔa lɛ -maa sɔ -yɔwɔbhulwe -yɔ -maa Eziputu -nyimaa kwɛɛ -sasie nya, wee 'wɔsusloluwee -lolu -mɔni -yɔ we 'na 'ka 'wɔwlv.

Wa 'ni wee 'wɔsusloluwee 'nuɔwe zɔv 'gbv, 'in in yia wa sɔ 'bisa, 'sa Jejitape gbaa.

10 Wee 'ylnya -minu 'bigv, sa in -yɔ Izlaɛlnyima 'sɔ 'kaa 'wɔsuslolu, mɔ ni: na tite na yia wa 'wlukɔvɔn zɔa, 'in in 'ka we cɛli wa dli zɔ, 'in in 'ka wa -Lagɔ -zɛ, 'in wamɩa 'ka na nyima -zɛ.

11 Wa 'na 'ka 'maslɛɛn wa -lima gbv -slolu.

Nyime yabhlogbɔɔ 'na 'ka ɔ bheli -yla gbac:

«-In yibheli Jejitape» -we ka gbv -wa,

we 'ka 'nyenyeyua -gv 'bhv we 'ka nyima kpasɩ yli, yibhelia wa 'dɛ weee yia 'mi.

12 Wa gbunyii na yia 'wɔtia, 'in in 'na 'ka 'maslɛɛn wa lɛnɔgbv 'nyii dli -gv 'pa. »

13 Nu, -Lagɔ -ka 'wɔsusloluwee loluu gbv gba ni, -zugba ɔ ka we tianu 'sɔa -zɛli. 'In -we -ka sɔa, we ka gɔ, 'in la we yia dayli 'bhva.

9

'Wɔsusloluwee tianu 'slaka

1 'Wɔsusloluwee tianu mia, we ka tite, sa nyime 'kaa -Lagɔ bubɔ, 'mɔ we sloluwa. We ka -Lagɔbubɔda yabhlo dɔdɔ -gv.

2 We 'dɛɛ 'gbv nyima yia -bha numekupalv 'sobha. We nukplɛɛ tianu mia, 'mɔ wa laa -Lagɔɔ -mɔwlvda. We nukplɛɛ mia, 'napɛ -yɔ 'tabhle -yɔ 'floo wa 'nyɛa -Lagɔ, we mi -bha.

3 -Mɔ we lvv, 'naa yabhlo -dɩa wee numekupalv 'wɔ 'sɔ. Wee 'naa lvv -wa we nukplɛɛ 'sɔnɔ -we wa laa -Lagɔɔ -mɔwlvda 'tata.

4 -Bhɛdɛ mia, 'wliɔvsielilu -we mia -can nya, we mi -bha. 'In 'kesu -we nukplɛɛ 'wɔsusloluwee wɛli mia, we mi -bha. Wee 'kesuu ku -yɔ mi -can nya. We nukplɛɛ mia, -cantɔkpɔ -we kaa *manu 'wɔ klaa, -Awlvɔn kɔɔsu -we minia -yɔ klaa, we -yɔ tɔkpanya -we -gv -Lagɔ cɛlia ɔ 'wɔsusloluwee wɛli, we mi -mɔ.

5 -Mɔ we -gv *selubɛɛn 'sɔ -we wa tɛlia, we mi -bha. Mɔ sloluwa nu, -Lagɔ mi -bha. 'Kesuu 'wlu -we -gv wa mnia numɛɛ 'pɔvɔn gbonyuu lamunnie saa, -mɔ we -kapuɛnya nyinia. Nu, we 'ni we 'ji -gba -bhla.

6 Nu, we nukplɛɛ -luu ladidie -ka sa bhia, 'yli weee nya, -Lagɔbubɔnya plaa we nukplɛɛ tianu 'wɔ, 'in wa nɔa wa -Lagɔbubɔ -lubho.

7 We nukplεε 'sɔnu mia, -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -bhlogbɔɔ plaa -mεmε. -Zu 'wu, ɔ pla -mɔ -zakpa -bhlogbɔɔ. Numeε 'pɔn 'nɔ ɔ kwεε -mɔ, ɔ 'nɔ mneni ɔ 'ka -mɔ pla. ɔ -ka -mɔ pla nɔ, 'in ɔ wlaa we -Lagɔ -yla, ɔ 'dεε 'gbu, we -yɔ nyɔmaa gbunyii -we ka 'ji wa 'nia -yii 'gbu.

8 Sanεε 'sa Zuzu 'Pupa slolua -ain nɔ, yalu -mɔwɔɔda 'tataa 'yoo 'nɔ -slɔ -kali. 'Mu, wee numekupaluɔ tianu 'nɔ -slɔ labhu, we 'na 'ka -kali.

9 -We mia dε, we 'yɔ yabhlo -wa. Mu slolua -zεεn -ain nɔ, -we weee wa wlaa -Lagɔ -yla, 'slaka weee wa -saa, we 'nɔ mneni we 'ka nyime ɔ bubɔa -Lagɔ, ɔ dɔ dɔ tiklu -zεɔ we 'ka gba.

10 Wee wlawlali -yɔ 'slakanya mia dε nɔ, lilie klaa, 'mamie klaa, we -yɔ budobudoeε gbuu 'dεkpua we gbaa. We'e nuɔ nyɔmaa dɔ -lu yabhlogbɔɔ, 'in bhla -we nya -Lagɔ nua -lu weee 'wɔsuslolue lolu lε, -bha wee 'sasɔkpa -tite 'bhua la.

Klisu 'pɔn 'ylilo

11 Nu, Klisu yia *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu nya. 'In -li -zɔnu -we mɔ bhaa la, mɔ yia we -ain 'nyεa. Numekupaluɔ -we zɔ ɔ nua ɔ lubho nɔ, we 'yɔ, 'in we mia 'nanuɔ we 'ka dudu -gu -nu -zi. We 'nɔ nyɔmaa 'subha we. -We -Lagɔ -laa la dudu -gu, we 'nɔ we glaa -mɔ.

12 Nu, Klisu pla -Lagɔɔ -mɔwɔɔda 'tata -zakpa -bhlogbɔɔ 'yɔ weee -nu nya. ɔ

ka -mɔ pla, 'in we 'nɔ -vlɔɔ 'pɔn -yɔ 'bhliyyu 'pɔn ɔ wla 'slaka nya, nɔ, ɔ 'dεε 'pɔn ɔ wlaa. 'Sa ɔ -saa -ain gbu 'wu 'yɔ weee -nu nya.

13 Nu, -vlɔɔ 'pɔn klaa, 'bhligbɔɔ 'pɔn klaa, we -yɔ 'bhlii 'tutu, 'mu wa slua, -wa plaa puɔn, wa 'wluo. Tɔun, 'in wa puɔn mumnia la, 'in wa wluo -mɔ.

14 We -ka 'sa -mɔ, Klisu 'pɔn 'yɔ, we ka 'tite 'wu we -zi nyɔmaa -nu. Nu, -Lagɔɔ Zuzu -ɔ mia la 'yɔ weee -nu nya, we 'tite nya ɔ wlaa ɔ 'dε, 'slaka -we 'nia 'sla -yɔ -ka nya -Lagɔ -yla. We 'dεε 'gbu, ɔ 'pɔn mneni we 'ka -amɔaa dɔ zɔ lawɔɔ, 'in gbu -we kwaa -ain tɔtɔe 'wu, we 'ka we -ain 'wɔsa. 'In -a 'ka 'yɔyɔga -Lagɔɔ lubho nu.

'Wɔsuslolue loluu 'kɔɔ

15 We 'dεε 'gbu, Klisu mia -Lagɔ -yɔ nyɔmaa 'sɔ nyɔɔ 'wɔsuslolue loluu 'kɔɔ nya. Nu, nyɔmaa -wa -Lagɔ laa, 'in -wa -yla ɔ wlaa ɔ wɔɔ zɔzɔnu -we mia 'yɔ weee -nu nyaa daa, -maa 'ka we 'yɔ Klisu tɔtɔeε 'gbu. 'In ɔ 'ka wa 'wɔziti gbunyuu -we wa nua lε 'wɔsuslolueε tianu bhla, we gbεgbεin.

16 Wɔɔ nyime tia, wa 'nɔ -slɔ we -slolu nɔ, ɔ ka tɔ, wa'a nɔ we -gu.

17 Nu, nyime -ka wɔɔ tɔ 'bhie ɔ 'ka tɔ, we ka 'nuɔwε. -Mɔɔ -ka 'yɔyɔga, we sa bhe.

18 We 'dεε 'gbu 'pɔn 'nɔ laslu nɔ, 'wɔsuslolueε tianu 'na 'ka lεnu.

19 Nu, tɔada mia, Moizu zεɔa -Lagɔɔ titeε nukpla -wɔɔ weee nyɔmaa weee -yla. Tɔun, ɔ gbuania *isɔpusuu 'kliya

'wluo 'kwleeni zalv la, o faa we 'bhliyuaa 'pion klaa, -vloo 'pion klaa, we -yo 'nyu lv, 'in o yia we 'mni-Lagoo titee 'sebhe -yo nyuma weee -gv.

20 'In o nee: «-We mia da ni, mv -wa 'wusloluuee 'pion. 'Wusloluue -we -Lago gbaa a zu 'nonywe, mv -wa.»

21 'Ya 'sa -bhlokpade o 'mnia 'pion numekupalv -gv, we -yo -li -we 'wv wa bubaa -Lago, -mvv weee -gv.

22 -Mo tite 'wv, -lu -we 'pion 'nia -mawlvv, we 'ni 'wovu. 'Pion 'ni laslue ni, nyumaa -yogbv 'wotitie 'ni -mi.

Klisi plaa yali nyumaa 'gbv

23 Wee numekupalvv nokplali mia, yalilii zuzu we -mia, 'in numaa 'pion nya wa 'kaa we -mawlvv. Nu, we mi nu, wee yalilii -yo -slaka 'yli we -zi dudu -gv -nv.

24 We 'ni nyumaa 'sobha 'sobha -mawlvda -we -wa yali -nv zuzu, we 'wv Klisi pla. Nu, -mo yali 'debhie -gbolu o plaa, 'in o mia -sleen -Lago 'yu -amuaa 'gbv.

25 -Zv nywee *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadv plaa -mawlvda 'tata numaa 'pion nya. Nu, Klisi 'ni yali pla o 'ka o 'de wla -zakpa duun.

26 We -ka yaa 'sa -mi, we 'ka dudvv lalabhla 'wubhv, o ka yaa sia -zakpa duun. -lnnya, we 'ni 'sa -mi. Nu, -sleen mia, dudvv bhia bhla Klisi 'wlv dudu -gv -zakpa -bhlogbv o 'ka gbonyuu lasa, o 'dee wlawhie 'slaka nya.

27 Sa nyuma weee yia tlia -zakpa -bhlogbv, 'in we 'bigv -Lago 'ka wa -yogbv 'wubhu,

28 'sa -bhlokpade Klisi wlaa o 'de -zakpa -bhlogbv o 'ka nyuma duuun gbonyuu lamumni. O -zakpa 'sonv yia 'wlv. -Mvv mia, we 'ni gbonyuu o yi lamumnia, nu, -wa mia o wvda, 'ma o yia gbv 'wvsaa.

10

Klisi yia -Lagoo dumagbv lenva

1 Moizu tite mia, we 'ni yalilii 'yilii 'debhie. Nu, zuzvv -we 'kaa lenv, we zuzu -wa. We 'dee 'gbv, -zv nywee -slaka -bhlokpade -we wa tva -sada, nyuma -wa nymia -Lago -yola, we 'ni mneni we 'ka wa nv tiklu we 'ka gba.

2 We -ka yaa -mvv ni, -zugba -mama bubaa -Lago, -maa dili 'na 'ka -maa gbv dili -maa gbonyilii 'gbv, 'in wa 'na 'ka 'slaka -sada -tv, wa ka -mawlv 'yli weee -nv nyaa 'gbv.

3 Nu, we 'ni 'sa -mi. Wee 'slaka wa saa da -zv nywee, mv nva le, 'in wa ligbea wa gbonyii.

4 -We ka gbv -wa, 'bh-liglvv 'pion -yo -vloo 'pion 'ni mneni we 'ka nyumee gbonyii lamumni.

5 We 'dee 'gbv Klisi 'kaa dudu -gv yi ni, o nee -Lago -ylae:

«-In 'ni 'slaka -yo wlawlali 'yibha.

Nu, -in ka 'mi ku 'nye.

6 'Slaka -numa -we wa siea we -yo gbonyuuu 'slaka 'ni -mi dudu nani.

7 We nya, in gbae:

«-Lago, -ami ni.

Yi in yia in 'ka -na dumagbv lenv.

Mv mia na daa celida,

-mɔ -Lagɔɔ glɪglɪ -sɛbhɛ
'wɔ.› »

8 Klisi nɛɛ tiɛ: «'Slaka klaa, wlawlali klaa, 'slaka -numaa -siesie klaa, we -yɔ gbɔnyuuu 'slaka, -in 'nɪ we 'yibha, 'in we 'nɪ -mɪ dɔdɔ nani.» ɔmɔ ka 'sa gba, 'in Moizu tite -nanɔ nɛɛ nu, wa nɔ we ɛ.

9 ɔ nɛɛ 'yaɛ: «-Amɪ, yi in yia, in 'ka -na dɔmagbɔ ɛnɔ.» Bhlasabhla -slaka mia, 'mɔ Klisi -saa la ɔnɔ 'slaka nya.

10 -We -Lagɔ 'yibhaa, 'mɔ -Zezu Klisi nɔa ɛ, nu, ɔ 'dɛ ɔ wlaa -zakpa -bhlogbɔɔ 'slaka nya 'yɪ weee -nɔ nya. We gbɛgbɛɪn -a wɔlɔa -mɔ.

11 Zhi zɪ, -Lagɔbɔbɔnyɔ -mɔmɔ -ka -mɪ, -mɔɔ yligbe bhɔ -gɔ -mɔɔ -Lagɔbɔbɔ -lubho nɔda. 'Slakaa 'yɪ -bhlo ɔ saa -zakpa duun, 'in we 'nɪ mneni we 'ka nyɪmaa gbɔnyii -bhasa.

12 Nu, Klisi -sa 'slaka -zakpa -bhlogbɔɔ 'yɪ weee -nɔ nya nyɪmaa gbɔnyiii 'gbɔ, 'in ɔ yia -Lagɔɔ lilisɔlɔɔ ladi.

13 -Slɛɛn mia, ɔ mɪ -Lagɔ wɔda -mɔɔ 'ka ɔ tɔnyɪma ɔ bhɔ zɔ lapali.

14 Nu, 'slaka -bhlogbɔɔ nya ɔ nɔa nyɪma weee -wa ɔ mia -mɔwɔlɔlɔda, tiklu we 'ka gba 'yɪ weee -nɔ nya.

15 Zuzu 'Pɔpa mɪ 'ya we gbɔdayɪnyɔ nya -ain 'yu. ɔ nɛɛ:

16 «Jejitape nɛɛ:

‹'Wɔsuslolue na -yɔ wa 'sɔ yia
cɪ ɛnɔa, mɔ nɪ:
na tite na yia wa dɪ zɔ
zɔa.

'In, in 'ka we cɛɪ wa 'wlukɔn.›
»

17 ɔ nɛɛ 'yaɛ:

«In 'na 'ka wa gbɔnyii -yɔ wa
mɔmɔnɔɛ dɪ -gɔ 'pa.»

18 Nu, -Lagɔ -ka wa gbɔnyii 'wɔtɪ nɪ, -zugba wa 'nɪ 'maslɛɛn gbɔnyuuu 'slakaa gbɔ -ka.

A -tv dɪ zɔda

19 Na bhelia, -amɪaa dɪ 'tɛ 'wɔ -mɔwɔlɔda 'tataa plada -Zezuu 'pɪɔɔn 'gbɔ.

20 ɔ ka 'yoo -lolu -we kwaa nyɪma 'yɪyɔgagie 'wɔ -ain -yla lapali. We ka nɪmɛkupalɔɔ nyɪdɪ naa 'wɔplɪ. -Mɔɔ ji -wa nu, ɔ 'dɛɛ ku 'wɔ we 'plɪa.

21 -Mɔɔ 'bɪgɔ, -a ka *-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ yabhlo, mɔ -wa -Lagɔɔ -buduu -kanyɔ.

22 -Amɪaa dɪ mɪ -mɔwɔlɔda gbɔnyuu -we dɪa -ain gbɔɔ daa, -amɪaa ku mɪ -yɔwɔlɔda 'nyu -zɔnɔ nya, we 'gbɔ, -amɪaa -gɔ -bi, 'in -a nyɪ -Lagɔ -yɔla dɪ weee nya.

23 Nu, dɪwɔdɪdɪɛ -we ka gbɔ -a mia nyɪma -yla gbada, -a kpa we la -kli, -we ka gbɔ -wa, -Lagɔ -ɔ wlaa ɔ wɛɪ, ɔ'ɔ 'bhɔlɔ we -gɔ la.

24 -A 'yɪ 'klɪ sa -a 'kaa 'kɔayli 'pɔpali, -a 'ka nyɪmaa zɛkali, 'in -a 'ka 'nani nɔ, we daa.

25 Nu, 'wlu -a gbelia da zɪ tɔlɔa zɪ, -a 'na -sali -mɔɔ kwɛ 'bɪ -nɪ, sa tɔlɔa mia we nɔda 'bhisa. -A 'pɔpali 'kɔayli, we mɪ nu, -a nɔ we ɛ bhabha, da a mia we -yɔyɪda nu, Nyɪmaa -Kanyɔɔ yiyibhla ka cɪpa.

26 -A ka gbɔzɔnɔ 'kpɪa, 'in -slɛɛn, -a -ka gbɔnyuu ɛnɔda -tɔ -amɪaa 'dɛ 'yibadi nɪ, 'slaka -we 'kaa -amɪaa gbɔnyii lamumni, we 'nɪ -mɪ.

27 We -ka 'sa -mɪ, -we -bhlogbɔɔ -a 'kaa wɔ nyano dɪ

nya, mu -wa nu, -Lago yia -
amīaa -yogbu 'wobhua, 'in o
'ka o tonyima -sie -kosu 'kadu
'wu.

²⁸ Nyime o 'ni Moizu tite
'nɔɔwe zu, nyima 'so, nyima
ta-ka we gbodayunya nya -mi,
wa 'na 'ka o nyazi 'yili, 'in wa
bhaa o.

²⁹ We -ka 'sa -mi, nyime -ka
-Lago 'Yu 'wonye, -kaslu 'wu -
Lago yia o 'paa 'nyumee. We
'ni mu? Nu, o nyime mia,
'wuslusoluee 'pɔn-we 'wɔlɔba
-mo o, o -ka we 'yi gbɔ -kpɔba
nya, 'in -Lago Zuzu o slɔlua
-ain -Lago 'nanɔ, o -ka o vɛli
ni, -a -yi we 'ji nu, -Lago yia o
-kaslu 'wɔpaa 'nyumee.

³⁰ «Kpasasie mia, na -nu -wa.
-We ka 'klɔ nyime kaa, -amɔ
wlaa we.» -O gbaa we, -a -yi
o. 'In o nee 'yae: «Jeditape yia o
nyimaa -yogbu 'wobhua.»

³¹ 'Yliyoga -Lago kwee
bhlilie mia, we -kali -yo.

³² A ligbe amīaa -Lagobɔ
gwedida, da -Lago san 'mnia
ain 'wu. -Muɔ 'bigɔ, a yia
sia bhabha, 'in a yia we 'wu
amīaa 'de lakpa -kli.

³³ Zli tɔlɔba zli, 'in wa vɛlia
ain, 'in wa palia ain 'klyie 'wu
-zejila 'wu. -Wa wa mi 'saa
nɔda, 'in a yia -maa lɔ 'yiligbe.

³⁴ A -yo -wa mia -kaslu 'wu
ka sia. Wa -saa ain amīaa
zɔzɔnu kwee, 'in a yia we -
yɔɔwɔnu 'mɔna nya. -We ka
gbɔ -wa, a -yi we 'ji nu, a ka
'ɛmmɛ yabhlo, we -zi -lu
wee 'wu, 'in we mia 'yili wee
-nu nya.

³⁵ 'Kɔa 'na wlaɔ ain 'ylila -ni,

nu, -lu -we ka 'klɔ a kaa, we mi
we bhilida.

³⁶ We mi nu, a -ka dlitie,
'in a -ka -Lago dɔmagbu lɛnu,
'bhie a yia -we ka wɛli -Lago
wlaa ain -yla.

³⁷ 'In -mo -Lagowɛli 'wu, -
Lago nee:

«Bhla -sele nya, sa -sele,
'in o 'kaa yi, -moɔ 'kaa yi.
O 'na 'ka 'masleen -mo -gwle.

³⁸ -O zɔa 'mi dli -gɔ,
-moɔ mi nyime tiklu nya
'mi 'yu,
'in 'yliyogagie -moɔ yia
'yia.

Nu, o -ka lobhiti ni,
o 'na 'ka 'masleen 'mi
dɔdɔnamani.»*

³⁹ -Wa bhitia lɔ, 'in wa mɔa,
-amīa 'ni wa glaa -mi. Nu, -wa
zɔa -Lago dli -gɔ, 'in o saa wa
gbɔ 'wu, wa glaa -a mia.

11

*Nyima wa yibhelia wa
dlizɔvee 'gbɔ*

¹ Nyime -ka -Lago dli -gɔ zu
ni, -lu -we -gɔ o dli mia, o
mneni o 'ka gba nu, o 'ka we
'yi. O -yi we 'ji nu, -lu -we o o
'yia -yo, we mi la gbɔzɔnu nya.

² Bhlasabhla -nyima ka -
Lago dli -gɔ zɔu 'gbɔ, o yia wa
'yi nyima tiklu nya.

³ -A ka -Lago dli -gɔ zɔu 'gbɔ,
-a nua we 'wɔla nu, o ka dɔdɔ
lala o wɛli nya. -Lu wee wa
yia -yo, o ka we lala, -lu wa 'nia
mneni wa 'ka -yoyi, we nya.

⁴ *Abeli ka -Lago dli -gɔ zu,
we 'deɛ 'gbɔ 'slaka o -saa -
Lago -yla, we yia o bheli kɔpa
Kaɛɛn -nu 'wɔzi. Dlizɔvee

* **10:38** We ji -wa 'yae: nyime o mia nyime tiklu nya 'mi 'yu, dlizɔvee 'yoo -gɔ o yia
nɔda -tua.

'gbu Abeli yia nyime tiklu -ze, 'in -Lago yia o wlawlalu gbu -yohwnu. Abeli ka tli, 'in o mi gbada 'yli weee nya, -we ka gbu -wa, o ka -Lago dli -gu zu.

5 Enaku ka -Lago dli -gu zu, 'in -Lago yia o 'wobhu -muv yi 'wlv nu, o tli. -Lago yia o 'de kwesi o belu. We 'dee 'gbu wa 'ni mnene wa 'ka o 'yil. -Lagoweli nee nu, da -Lago 'mia -slo Enaku 'wobhu, -moo nani o dudv.

6 Nyime o 'ni -Lago dli -gu zu, -moo 'ni mnene -moo 'ka o dudv namanu. Nyime o -ka -Lago -yolanyini, dli o zva nu, -Lago mi, 'in -wa taha o da, 'in o nva wa 'nani 'wu.

7 *Nowee ka -Lago dli -gu zu. Gbunya -we 'kaa ci lenv, 'in -we wa'a 'yia -slo -yo, we -gugbu -Lago gbaa o -yla, 'in o yia we -yohwnu. We 'dee 'gbu o bhlaa batoo 'kadu ni, 'in we yia o -yo o -buduwee -nyima gbuvusa. 'Sa Nowee dila dudv -nyima gbu. Nu, -Lago 'yia o nyime tiklu nya, -we ka gbu -wa, o ka -Lago dli -gu zu.

8 Ablaamu ka -Lago dli -gu zu. Da -Lago laa o, 'in o yia -moo weli 'wuhwnu, -moo 'nuhwezuvue nya. -Lago nee nu, o 'ka o dudv 'nye o -nu nya. O yia wee dudv gbegbein mi, -zugba o 'ni -bha da -yi.

9 Dlizuvue 'gbu, dudv -we -Lago 'kaa o 'nye, o yia -mo ladli 'lakpayu 'bhisa. -Mo o -dila *'naabudu zo la. 'Sa *Izaki -yo *Zakobu 'so nu 'yaa. -Lu -we ka weli -Lago wlaa Ablaamu -yla, wamia yi 'yaa we 'yia.

10 Nu, 'gbe yabhlo, -we ka -budunya mia 'gwlu sa 'nanuv, 'mu Ablaamu mia woda. Wee gbe mia, -Lago de tlia we la, 'in o yia we 'subha.

11 Ablaamu 'hwno *Sala ka -Lago dli -gu zu. We nya -Lago 'nye a o 'yu -yiyee 'tite, -zugba o ka go. -We ka gbu -wa, o mi we -gu nu, -Lago o 'bhulu o weli -gu la.

12 We 'dee 'gbu, oo nyime yabhlogbo yia zva 'kadu lala, -zugba o gogve kapa kapaa 'gbu o 'wlv nyime o mi tida yida. Waa zwayli -nyimaa 'wuzulo 'wlv sa -zeli we mi yali. Wa 'wlv 'ya gumunyuu hweyo -buse, nyime 'ni mnene o 'ka wa zeli.

13 Dlizuvue nya waa nyima weee tlia. Zovonunya, -we ka weli -Lago wlaa wa -yla, wa 'ni we kwazi, nu, wa ka we -yoyi 'pupi, 'in we yia wa 'muna 'wola. Wa nee nu, 'lakpanya wa -mia, 'in wa mia nononya nya dudv -gu.

14 Wa -ka 'sa gba ni, mu slolua nu, dudv -we -gu wa 'kaa ladi, wa mi we datalida.

15 Da wa 'bhva ni, wa'a pupali wa 'wlukuvn we -gula. We -ka yaa wa dli mi we -gu, -zugba wa mnene wa 'ka lobhiti.

16 Nu, dudv -zovn -we -gu wa 'kaa ladi, -we ka da wa mia talida, -we mia yali, mu -wa. We 'dee 'gbu wa -ka -Lago la wa Dide, we'e 'bhalu o zu. Nu, o ka wa -yla 'gbe yabhlo 'subha.

17 Ablaamu ka -Lago dli -gu zu. We nya o wlaa Izaki 'slaka nya da -Lago ylaa o la. Nu, o ka hwnu o 'ka o 'yu yabhlogbo

wla 'slaka nya, -zugba -Lagɔ ka ɔ -yla wɛli wla.

18 -Lagɔ nɛɛ 'cɪn ɔ -ylaɛ: «'Yuoyua -wa in gbaa -mɪ -yla nɪ, 'yia -na yia wa, Izaku gbɛgbɛɪn -na yia wa 'yia.»

19 -Bha Ablaamu pɔpɔlia 'wluksɔn la nɪ, -Lagɔ ka 'tɪtɛ ɔ 'ka Izaku 'wɔsɔlv tɪtlɪnya glaa. We 'dɛɛ 'gbv, -Lagɔ 'nyɛa ɔ 'yu ɔ yoo lv, we 'wlv sa tɪtlɪnya glaa -mɔɔ bhv.

20 Izaku ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya ɔ ŋwnaa *Zakɔbv -yɔ *Ezau 'nyu la, -we 'kaa wa 'yli cu 'gbv.

21 Zakɔbv ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya ɔ tɪtlɪ bhla cɪpaa, 'in ɔ yia *-Zɛzɛfvɔ 'yua 'nyulanɔwna -bhlo -bhlo. ɔ kwlia 'wv ɔ kɔɔsu -gv, 'in ɔ yia -Lagɔ bvbɔ.

22 -Zɛzɛfvɔ ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya, ɔ tɪtlɪ bhla cɪpaa, 'in ɔ yia Izlaɛlɪnyɪmaa Ezipɔtv -tla gbv gba. 'In -we wa 'kaa ɔ 'kwie nɔnv, ɔ yia we gba.

23 Moizɪ dide -yɔ ɔ 'nyaa ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya wa gwalia ɔ, 'in wa yia ɔ zize 'cv ta zɔ. Wa 'yia nɪ, ɔ 'yu nanɪ 'yli, wa 'nɪ tite 'nɔŋwɛ -sasɛɛ daa nyanɔ nv Ezipɔtv -nyɪmaa 'wluɔpɪlɪnyɔ kwɛɛ.

24 Moizɪ ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya ɔ 'ylimania, ɔ 'nɪ 'yɪbha wa gbaa nɪ, Moizɪ mia, Ezipɔtv -nyɪmaa 'wluɔpɪlɪnyɔɔ 'ŋwnɔyuu yu -wa.

25 ɔ ka we -yɔŋwnu ɔ 'ka sia -Lagɔɔ nyɪma glaa. We mɪ 'sa 'bhie, ɔ mnɛni yaa ɔ 'ka gbɔnyuuu lɛnvɛ 'wv -mɔna li bhla -sɛlɛɛ -nv nya.

26 Ezipɔtvɔ 'ŋnɪmɪli -zu 'wv, nɪ, wa 'ka ɔ vɛli -Lagɔɔ

-Bhasanyɔ 'bhisa, -mɔv nanɪ ɔ dɔdɔ we -zi -lu weɛɛ. Nɪ, -we -Lagɔ 'kaa cɪ ɔ 'nyɛ we -gv ɔ 'yli mia.

27 Moizɪ ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We 'gbv ɔ yia Ezipɔtv 'bhv, 'in ɔ 'nɪ wa 'wluɔpɪlɪnyɔ kwɛɛ nyanɔ nv. ɔ ka dlɪ 'tɛmanɪ nɛɛ nyɪmɛ -ɔ yɪ -Lagɔ -yɔ, -Lagɔ ɔ wa'a 'yia -yɔ.

28 ɔ dlɪzɔvɛɛ 'gbv ɔ yia *'Wɔzɪtɪyɪlu 'fɛtu -sasɛɛ ladɪ. 'In ɔ nɛɛ Izlaɛlɪnyɪma -yla wa tli klolo 'pɪɔn -yɔ, -mɔv yɪ 'wlv nɪ, 'anzɪ -we -Lagɔ zɔa tɪtlɪɛ kwɛɛ, we 'bha Izlaɛlɪnyɪmaa 'yuaa tɪanɔ.

29 Izlaɛlɪnyɪma ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya wa yia *gu-munyu Zalɔ lvplɪli dɔdɔ klo -gv 'bhisa. 'In Ezipɔtv -nyɪma -wa mia wa 'bɪ 'kaa 'pɪa yɪ, 'in 'nyu yia -maa -gv yeli.

30 Izlaɛlɪnyɪma ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya wa bibeɛ Zɛlikogbe 'yli gbesɔ, 'in we suo yia bhli.

31 'Naabɪzɪŋwnɔ *'Wlaabv ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya -wa'a zɔa -Lagɔ 'nɔŋwɛ, 'in ɔ -yɔ wa 'nɪa tɪ dabɔdɔ. Nɪ, nyɪmaa didɛdɛnyɪ -wa mia Izlaɛlɪnyɪma nya, ɔ ka wa zize.

32 Sa in 'ka 'ya gbaa? Nɪ, Zɛdɛɔn klaa, -Balakɪ klaa, Samɔsɔn klaa, Zɛfɔtɛ klaa, -Davidɪ klaa, Samuɛli klaa, we -yɔ *-Lagɔgbɔv -falɔpanya, -maa -gvgbɔv gbagbɛ -tɪlvɔ 'mɪ -yla la.

33 -Maa ka -Lagɔ dlɪ -gv zv. We nya -maa lua dɔdɔ duuun -gv -nyɪma, -maa pɪlia nyɪma 'wlu la tɪklɪmɪɛ nya, -we ka wɛli -Lagɔ wlaa -maa -yla, 'in

-maa yia we 'yi. Nu, -maa ka -jlaa ηwe gbuan,

34 'in -maa yia -kosu 'tite nyumonu, 'in -lu 'nia -maa yil tɔgɔgbɛ 'yu. Nu, wa 'ni bha late, 'in wa yia late manɩ. Tu 'wɔ, wa ka late manɩ, 'in wa yia wa tɔnyɩma -gɔgalɩ.

35 'Nwɩ tɔba ka -Lagɔ dli -gɔ zu. We nya wa 'yia wa tɩtɩnya 'wɔsɔda, 'in wa -yɔ wa 'sɔ yia -mi.

Nu, tɔba wa 'palia 'kɩyie 'wɔ bhabha. We mi 'sa 'bhie, -maa 'ni -maa 'dɛɛ 'yitide gbɔ -yɔηwɩ. Nu, 'kɩyie 'wɔ -maa tɩɩa, 'in we 'bigɔ, -maa 'ka 'yliyɔgagie -zɔnu 'yi.

36 Tɔba mia, -maa wa vɛɩa, 'in wa sɛɩa -maa. Tɔba wa gbuan nɛɛ -llukpe nya, 'in wa yia wa -kasɩ 'wɔpa.

37 Tɔba wa 'bhaa gbɔku 'wɔ, wa yia tɔba 'wɔdɩ 'sɔ, 'in wa yia tɔba 'bha tɔgɔgbɛ nya. Tɔba gwaa la, bhlabhɛɛ ku -yɔ wlii ku -wa -maa -bana. Wa yia -maa boba 'wɔtɩ, wa yia -maa 'kɩyie 'wɔpali, 'in wa yia -maa gbɔnyuu 'wluo nu.

38 Dɔdɔgbɔ -nyɩma 'ni waa nyɩma -manu 'klɔ -ka. -Maa -yɔ lagwagwɛ ka da weɛ 'plɩɩ: wa ka da bɛblɛɛ 'plɩɩ, wa ka -gɔgɔ 'wlu mni, 'in wa yia tukpanya -yɔ 'bhukanya 'wɔ ladi.

39 -Lagɔ ka wa yibheli dɩzɔnya nya, -we ka gbɔ -wa, wa 'dɛ weɛ ka ɔ dli -gɔ zu. Nu, -we ka wɛɩ -Lagɔ wlaa wa -yla, wa 'ni 'masɛɛn we 'yi.

40 -Lagɔ ka 'ya -a 'dɛ weɛ -yla -lu -zɔnu ladi, we 'dɛɛ 'gbɔ, wa 'ni mneni wa 'ka -mi tiklu

we 'ka gba, -zugba -a 'ni wa glaa -mi.

12

A 'temanɩ dli siasie 'wɔ

1 Waa gbɔdayɩnyaa -zlo bibe a -aɩ, 'in wa mia -aɩ ylada. We 'dɛɛ 'gbɔ, -we weɛ nyenia -aɩ -a 'bhɔ we 'bɩ. Gbɔnyuu, -we bhɩa -aɩ la bhebhe, -a 'bhɔ we 'bɩ. Gwagwa -yoo wa palia -aɩ -yla la, -a 'temanɩ dli -a -yɔ gwagwɛ 'ka we bhɩɩluda nyɩ.

2 -A yla -Zezu 'yɩ weɛ nya. Mɔ -wa -amɩaa dɩzɔzɔɛ gwɛdɩda, 'in mɔ -wa we gbalɩnyɔ. ɔ yi 'mɔna -we ɔ 'kaa li -yɔɔ 'gbɔ, ɔ ηwɩnua wa 'ka ɔ *su -gɔ lakɔɔ, ɔ 'ni -mɔɔ zu -lu la. -Slɛɛn mia, ɔ -dɩɩ -Lagɔɔ 'ηɩmɩkpee lɩɩsɔɔ la.

3 Cɩn, a 'pa -Zezu dli -gɔ. Sa gbɔnyuu -lɛnɔnya -sɔɔba ɔ -yɔwɔ, 'in ɔ 'nia -maa kwɛɛ -gwa, a ligbe we, 'kɔa yi aɩ 'ylɩla wla, 'in a yi -Lagɔ dli -gɔ -sa.

4 A ka gbɔnyuu nya gɔ, 'in a 'ni we nya tɩtɩe 'yu nyɩ.

5 -Lagɔ ka aɩ 'dɩzɔ, 'in a yia dɩ. ɔ 'yua 'bhisa ɔ gbaa aɩ -ylaɛ:

«Na 'yu, Jejitapɛ -ka -mi 'wɔslamanɩ ni, -in zu -na 'dɛ 'yliyɔ.

ɔ -ka -mi -yla -na gbɔ lapali ni, 'kɔa 'na wlali -mi 'ylɩla -ni.

6 Jejitapɛ mia,

-wa ka zɛ ɔ -kala,

'ma ɔ slamania 'wɔ.

-Wa weɛ ɔ yia ɔ 'yua 'bhisa,

'ma ɔ paa -kasɩ 'wɔ.»

7 A -ka siada -mi, -Lagɔ 'ka aɩ 'wɔslamanu gbɔ -wa. ɔ

'yua 'bhisa ɔ bhua ain 'wɔ. 'Yu, ɔ ɔ dide'e 'slamanɪa 'wɔ, -mɔɔ 'nɪ -mɪ.

⁸ -Lagɔ mɪa, ɔ 'yua weee ɔ slamanɪa 'wɔ. ɔ 'nɪ ain 'wɔslamanɪ nɪ, -zugba bhoyi -gɔ -yua a -mɪa, a 'nɪ ɔ 'yuaa 'debbie -gbolu.

⁹ -Amɪaa dɔdɔ -gɔ -didea ka -ain 'wɔslamanɪ, 'in -a yia wa 'nɔɲwe zɔ. Nɪ, we -ka 'sa -mɪ, -amɪaa Dide -Lagɔ ɔ mɪa yali, -a pɪlɪ ɔ zɔla, -a 'ka 'yliyɔgagɪe 'yɪ.

¹⁰ -Amɪaa dɔdɔ -gɔ -didea mɪa, 'wɔ wa slamanɪa -ain bhla -sɛɛ yabhlo nya wa dli da. 'In -Lagɔ mɪa, -amɪaa 'dɛɛ zɔzɔnɔ 'gbɔ ɔ slamanɪa -ain 'wɔ, -a 'ka -mɔwɔda -mɪ ɔ 'dɛ 'bhisa.

¹¹ Wa -ka -ain 'wɔslamanɪda -mɪ, we'e namanɪ -ain dɔdɔ, we'e -la -ain 'mɔna 'wɔ. 'In cɪcɪ, -wa wa 'slamanɪ 'saa 'wɔ, 'in -maa tɔa 'wɔ tikli 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ nya.

¹² We 'dɛɛ 'gbɔ amɪaa sɔnya -we sia, 'in -we a belɪa zɔ, a 'bhu we 'wɔ. Amɪaa 'kukolu -we sia, a 'ɛmanɪ we la.

¹³ A palɪ 'yoo -zɔnɔ la amɪaa bhɔ -yla, ɔ mɪa 'tɪgɪda ɔ yi bhli, nɪ, ɔ 'ka 'pɔ.

'Yibhalgbɔnya

¹⁴ Nɪ, a fa -mɔ 'kɔa la a 'ka 'wɔtɔ -dlɔɔ nyɪma weee nya, 'in bhɔ -we nanɪa -Lagɔ dɔdɔ, a 'ka we nɔ. We 'nɪ -mɔɔ nɪ, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ka Jeji -tapɛ 'yɪ.

¹⁵ A zɔ amɪaa 'dɛ 'yliyɔ, -mɔɔ yi 'wɔ nɪ, a palɪ -Lagɔɔ 'nanɪdlɪ -blɪgɔ. 'In -petu 'nyuu yabhlogbɔɔ 'na mini ain glaa -nɪ, we 'ka gbɔ duun

-nyumo, 'in we 'ka we gu nyɪma 'wɔlamnɛni -nɪ.

¹⁶ A zɔ amɪaa 'dɛ 'yliyɔ -mɔɔ yi 'wɔ nɪ, ain glaa nyɪmɛ yabhlogbɔɔ -ka mɔtnɪ kwɛ, 'in a yi -we mɪa -Lagɔɔ -nɔ nya 'wɔnyɛ Ezau 'bhisa. Nɪ, mɔ 'paa ɔ 'dɛɛ kpasabɪ pɛlɔ ɔ 'bɪsɔyau kwɛɛ lililuu -kaku -bhlogbɔɔɔ 'gbɔ.

¹⁷ A -yi we 'ji nɪ, -mɔ 'yu gbɛgbɛɪn, ɔ 'yɪbha ɔ dide ɲwana ɔ 'nyu la, 'in -mɔɔ 'nɪ we -yɔɲwɔnɪ. Nɪ, wie nya ɔ bhuhhoea ɔ dide -mɔɔ 'ka -mɔɔ wɛlɪ 'bhiti, 'in -mɔɔ 'nɪ we mneni.

¹⁸ Amɪanɔɔ -Lagɔɔ -yɔlanynie -yɔ bhlasabhla -Izlaɛlnyɪmaa -nɔ 'nɪ -bhlo -mɪ. Nɪ, -gɔgɔ 'kadɔ -we wa mnenia wa 'ka kwɛzi, amɪa 'nɪ we -yɔlanyni. -Kosu 'kadɔ klaa, nɪkpise klaa, -sabɔ klaa, we -yɔ 'nyuu -pɪpɛ 'kadɔ, a 'nɪ we -yɔyɪ.

¹⁹ A 'nɪ lɛglɛ -yɔ wɛlɪ 'nɔ. Nɪ, Izlaɛlnyɪma ka 'sasɔkpa wɛlɪ 'nɔ, 'in wa nɛɛ wa 'nɪa we -putu yukwli pɔlɔ.

²⁰ -We ka gbɔ -wa, -Lagɔ nɛɛ wa -yla: «-ɔ -ka -gɔgɔ 'kadɔ nɪ kwɛzi, we yi nɪmɛ -zɛ, a 'bha ɔ gbɔkɔ 'wɔ.» Wee wɛlɪ mɪa dɛ, we -kalɪ -yɔ wa -yla.

²¹ -We wa 'yɪa -yɔ, we ka wa nyanɔdlɪ 'wɔslu, 'in Moizɪ nɛɛ: «In mɪ tɛlɪda, nyanɔ ka 'mɪ dlɪ 'wɔslɔ.»

²² 'In amɪa, a ka -gɔgɔ 'kadɔ wa laa *Sɪɔn -yɔ 'yliyɔga -Lagɔɔ 'gbe -yɔlanyni. Yalu *-Zeluzalɛmɔ, mɔ 'anzɪ 'wɔ -nyacɪn mɪa 'mɔna lɪda, -mɔ -wa.

²³ -Lagɔɔ tɪa -yua -wa ka ɲnɪ mɪa yali ɛlɪda, da wa gbɛlɪa

'wlu, a ka -bha -yɔlanyni. -Lagɔ, ɔ bhua nyuma weee -yɔgbɔ 'wɔ, a ka ɔ -yɔlanyni. A ka nyuma tiklu -wa ka tiklimimie gbaa -yɔlanyni.

24-Zezu ɔ -wa *'wɔsuslɔlue loluu 'kɔɔ, a 'ka ɔ -yɔlanyni. 'In ɔ 'pɔn -we wa slua la, 'in -we 'yilia we -zia Abelɔ 'pɔn, a 'ka we -yɔlanyni.

25 We -ka 'sa -mi, a zɔ amiaa 'dɛ 'yliyɔ, a yi ɔ mia ain -yla gbɔ gbada, -bligɔpali. Da dɔdɔ -gɔ, Moizɔ ka Izlaelinyuma 'dizɔ, -maa 'nɔ ɔ wɛli 'wɔŋwɔ, 'in -Lagɔ yia wa -kasɔ 'wɔpa. -We -ka -amia, yali -Lagɔ mia -ain -yla gbɔ gbada. Nu, -a -ka ɔ -bligɔpali, -a 'nɔ mneni -a 'ka ɔ kwɛɛ 'tla.

26 Bha mia, -Lagɔ wɛli zuklua dɔdɔ. -Zɛɛn mia, ɔ ka we gba -ain -yla, ɔ nɛɛ: «Dɔdɔ -tapa na yia zuklua, 'in -slɛɛn we 'nɔ dɔdɔ -bhlogbɔɔ, nu, dɔdɔ -yɔ yali 'sɔ na yia zuklua.»

27 ɔ -ka gba «-tapa» ni, gbɔ yabhlo we slɔlua -ain. Mɔ -wa nu, -lu -we -Lagɔ -laa la, -we 'kaa zuklu, la we yia 'bhɔa. Nu, -we 'nia mneni we 'ka zuklu, -bha we yia -tɔa.

28 -Amia mia, -Lagɔ ka -ain 'tite 'nyɛ, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka nyuma 'wlulapali. Wee 'wlulapalie 'nɔ mneni we 'ka zuklu, we -ka 'sa -mi, -a 'pa -Lagɔ fuo, -a bɔbɔ ɔ ɔ dɔmasa, 'nɔŋwɛzɔzɔve -yɔ sɔsɔve nya.

29 Cɔn, -amiaa -Lagɔ mia, -kosu -we saa -lu la, 'mɔ ɔ -mia.

1 Nu, a -tɔ zɛkikalida, sa -Lagɔbhelia 'kaa we nu, 'sa.

2 'Lakpanya, -wa yia amiaa -gbɛ, a kpa wa sɔ 'sɔ nya. Nyuma tɔɔwa nu 'saa, 'in wa yia 'anzinyaa 'lakpasu kpa, wa 'nɔ we 'jiyibheli.

3 -Wa mia -kasɔ 'wɔ, a 'pa wa dli -gɔ nɛɛ amia -yɔ wa sɔ mi -kasɔ 'wɔ. -Wa, wa mia sialida, a 'pa 'ya -maa dli -gɔ, -we ka gbɔ -wa, amia ka ku, 'in wa mneni wa 'ka ain siali.

4 Nu, nyuma weee zɔ kukwale 'nɔŋwɛ. 'Lowli -yɔ ɔ 'ŋwɔ mɔmɔ -yla tiklu. Mɔtɔnɔ kwɛ -cian -yɔ -wa -yɔ nyuma weee dia -budu 'wɔ, -Lagɔ yia wa -yɔgbɔ 'wɔbhua.

5 'Gwɛzii 'yilibidanɔnɔe 'na -zɛli amiaa dli zɔ gbɔ -bhlogbɔɔ -ni. -We a kaa, we namanɔ ain dɔdɔ. -Lagɔ 'dɛ nɛɛ:

«In 'na 'ka cɔ 'sa -mi ti,

in 'na 'ka cɔ -mi 'bibhu.»

6 We -ka 'sa -mi, -a mneni -a 'ka gba, -amiaa -gɔ nya -bie:

«Jɛjitape yia 'mi 'wɔsaa.

In 'na 'ka nyanɔ nu.

Lɛɛ -lu nyuma 'ka 'mi nɔnɔa?»

7 A ligbe amiaa 'yugalinyaa tianɔ -wa gbaa ain -yla -Lagɔgbɔ. Da wa -gaa 'yliyɔ, bhɔ -we wa nɔa, amiaa 'dɛ ka we -yɔyi. Sa wa nɔa -Lagɔ dli -gɔ -zɔda, a nu 'sa.

8-Zezu mi -Zezu -bhlokpade nya. Zɔbha klaa, -zɛɛn klaa, we -yɔ 'yli weee nya, ɔ'ɔ 'bhiti.

9 -Slɔlue loluu 'yli -bhlo -bhlo -we bhɔa da -putu, a 'na 'tideli nyuma 'yi wa 'ka ain -dawli 'wɔnɔ we nya. -We 'kaa ain 'kɔayli 'pa, we nanɔ 'yli nu, we -mi -Lagɔ 'nanɔ nya, lililuu titee 'nɔŋwɛzɔzɔve -we'e

13

Sa-a 'kaa -Lagɔ dɔdɔnamanɔ

-saa we 'nuŋwe -zɔnya 'wɔ, we 'na -zeli -mɔɔ -ni.

10 -Amia ka 'slakagɔsalɩ yabhlo. We -gɔ -slaka mia, -Lagɔbɔbɔnya, -wa saa *Zuifɔɔ nɩmekupalɔ zɔ 'slaka, wa 'nɩ we 'klɔ -ka wa 'ka we li.

11 Wanɔɔ -gbe, *-Lagɔbɔbɔnya -kanyɔ 'kadɔ mia, -mɔwɔda 'tata ɔ -yɔ nɩmaa 'pɩɔn plaa. Nɩ, mɔ -wa nyɩmaa gbɔnyuuu 'slaka. Wee nɩmaa -kpabhie mia, wa 'gbe -glima wa siea we.

12 We 'dɛɛ 'gbɔ, -Zezu yia -Zeluzalɛmɔgbee -glima tɩɩ, ɔ 'ka nyɩma -mɔwɔlɔɔ ɔ 'dɛɛ 'pɩɔn nya.

13 -We mia 'dɛɛ 'gbɔ, -a 'tla -mɔ, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka 'wɔgbeli 'gbe -glima, 'in wa 'ka -ain veli ɔ 'bhisa.

14 Da dɔdɔgɔ -gbe -we 'wɔ -a mia, 'plia we yia. Nɩ, 'gbe -we 'kaa ci yi, we da -a mia -talida.

15 Nɩ, 'slaka -we -a 'kaa -sa -Lagɔ -yla -Zezuu gbɛgbɛɩn, mɔ -wa nɩ, -a bhli -Lagɔɔ 'ŋnɩ 'yli weee nya. -Mɔɔ ji -wa nɩ, ŋweɛ -a wlelia we nɩ, -Lagɔ 'yli.

16 A 'na dlɔɔ gbɔzɔnɔɔ lɛnɔe -yɔ 'wɔsɩsɩhe 'wɔ -nɩ, nɩ, mɔ -wa 'slaka -we nania -Lagɔ dɔdɔ.

17 A zɔ amiaa 'yugalɩnya 'nuŋwe, a pɩɩ wa zɔla. Ma zɔa amiaa zuzu 'yliyɔ. -We ka gbɔ -wa, 'ma -Lagɔ yia we -gɔgbɔ layibhaa. A -ka wa 'nuŋwe zɔ, 'in wa nɩ wa lubho 'mɔna nya. We 'nɩ -mɔɔɔ, 'klɔ -susue nya wa yia we nɩ, 'in -mɔɔ 'na 'ka ain 'wɔsa.

18 A bhuhhoe -Lagɔ -amiaa -nɔ nya. A -yi we 'ji nɩ, -amiaa 'wlukɔɔ'bn dɩɩ -ain gbɔ, nɩ,

gbɔzɔnɔɔ lɛnɔe 'klɩ -a mia 'yɩda 'yli weee nya.

19 Amiaa zukpa -wa, -we na yibhalia ain 'dɛbbie mɔ -wa nɩ, a bhuhhoe -Lagɔ ɔ 'ka 'mɩ 'yoo 'nyɛ, 'in in 'ka ain glaa nɩnɩ sɩɩ.

20 -Lagɔ, -ɔ nyɛa -ain 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ, mɔ 'bhua bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ 'kadɔ, -amiaa -Kanyɔ -Zezu 'wɔ tɩtɩnya glaa, 'wɔsuslɔlue -we 'nɩ bhɩlɩluda -kaa 'pɩɔn nya.

21 ɔɔ -Lagɔ 'nyɛ ain 'tɩtɩ a 'ka gbɔzɔnɔ ɔ 'yibhaa lɛnɔ. -We nania ɔ dɔdɔ, ɔ nɔ we lɛ -ain 'wɔ -Zezu Klisɩ gbɛgbɛɩn. 'Nɩmɩe -mɩ -Zezuu -nɔ nya 'yli weee nya. *-Amɛnɩ.

Welipapɩe

22 Bheliain, amia na palia zukpa. Nɩ, a pɩɩ 'kuayli -pa -weli nɩ yukwli dɩtɩe nya. Nɩ, -we in cɛlia da 'sɛbhɛ nɩ 'wɔ, we 'nɩ tɩlɔ bhahha.

23 In 'yibha a yibheli we 'ji nɩ, wa ka -amiaa bheli Timotee -kasɩ 'wɔsa. ɔ -ka na -gbɛ yi -pa nɩ, in -yɔ ɔ 'sɔ, 'in -a mɩa amiaa -gbɛ.

24 A -sa amiaa 'yugalɩnya weee -yɔ -Lagɔnyɩma weee fɩ. Italii -dɔdɔ -gɔ -bhelia nɛɛ, wa -sa ain fɩ.

25 -Lagɔ ŋwana a 'dɛ weee 'nyu la.

'Zakee 'sebhε

*'Zake -wa bha *-
Zeluzalemuvv -Lagonyimaa
'yugalinyo yabhlo. 'Sebhe ni
o celia, o 'ka -Lagonyima we -
slolu nu, wa -ka -Zezu dli -gv
zv, we mi nu, wa nonabhv -mi
tiklu.

Fvsaweli

1 -Ami, *'Zake, saa ain fv. -
Lago-yo Nyimaa -Kanyo -Zezu
*Klisu lubhononyo in -mia.
*Zuifv weee mia -Lagonyima
nya, wa palia 'klyie 'wv, -wa
mnenia la dudu weee -gv, 'ma
na paa na fvsaweli yoo.

Dlizuzve -yo gbvyilo

2 Na bhelia, laylagbv -bhlo -
bhlo -nya -we lv a yia 'plia, a
yla we 'muna 'kadv nya.

3 A yibheli we 'ji nu, a -ka dli
'temani laylagbv 'wv, dltie we
nyea ain.

4 Nu, amiaa dltiee lenvgbv
-zovv nu le tiklu, 'in a 'ka -
mi tiklu gbada, -lu yabhlogbo
'na bobv ain 'wv -ni.

5 Amiaa lonyime yabhlo 'ni
gbv -yi ni, o -zlali we -Lago, -
o 'kaa we o 'nye. -Lago nyea
nyima weee -lu bhe 'nanidli
nya, 'in o'v kpotva we, o 'ka we
o 'nye.

6 Nu, o -zla we dlizuzve weee
nya, o 'na lvb dli -ni. Nu,
nyime o lva dli, o 'wlv gumun-
yuu -gbvgbv, -we -pive bhua
'wv, 'in we kwaa we so weee
lv, mv.

7 -Muvv 'sasvka -nyime 'na -
didi dli zo, o 'na gbalv -nie: «Jei-
tapεε kwe -lu na yia 'yia.»

8 Nu, dlivnyo -wa, dli o lva o
lenvgbv weee 'wv.

Boba -yo 'nyimnie

9 Na bheli bobabhanyo dli
namanu, nu, -Lago yia o 'ny
'wv bhua.

10 'In 'nyimnyo dli na-
manu, nu, -Lago ka o 'ny zobeli.
Nu, bhia o 'nyimnie yia -flii -
petuu -bv 'bhisa.

11 Sa 'ylv -ka 'wvso we suloo
'tite nya, we yelia -petu, we -
bv bhlia, 'in we 'ylinano bhua
la, 'sa 'nyimnyo yia labhva o
lenlv glaa.

12 Nyime o dia laylagbv zo la
dli 'tite nya, 'wvovv -dvo mi o
-nv nya. Nu, o laylaylee 'bigv,
o yia o 'penie 'yia. O 'penie mia,
'yliyogagie -we 'nia bhloluda -
ka, -we -Lago gbaa o 'ka -wa -
kalia o ze 'nye, mv -wa.

*Gbvnyuuu lenv tv'v 'bhv -
Lago -gbe*

13 Nu, gbvnyuuu lenv tv -ka
nyo 'bha, o 'na gbalv -nie:

«-Lago ka 'mi we 'tv 'bhalv».
Gbvnyuuu lenv tv'v 'bha -Lago,
'in o'v 'bhalv nyime gbvnyuuu
lenv tv.

14 Nu, nyimee 'deε dli 'wvnyni
-gbvnyuu mia, mv ylaa o la.
Mv gbizea o 'wv, 'in o bhova we
lubhu nwe.

15 'In weε dli 'wvnyni -
gbvnyuu mia, mv plaa nvkpla,
'in we gwalia gbvnyuu. 'In da
gbvnyuu -ka 'ylimanu 'kadv,
'in -mvv gwalia tlithe.

16 Na bhelia -zovv, a 'na
nvv amiaa 'de -dawli 'wv -ni.

17 'Nyenyelu weee -we
nania 'yli, 'in -we mia tiklu, -
Lago -gbe we bhua. 'Ylv klaa,
'cv klaa, -zeli klaa, mo -laa we
la. 'Bhiti wee -li -muvv bhitia,
'in we tia -ain nikipise 'wv. -
Lago o 'bhiti we 'bhisa.

18 Ǿ dɔmagbu nya, ɔ -la -ain la gbuzɔnu weli nya. 'In -a 'ka ɔ lalalu weee 'yugalɔnya -zɛ.

Weli yukwli pulve -yɔ we -gvgbvu lenve

19 Na bhelia -zɔnu, a yibheli we 'jiɛ: nyima -mɪ yukwli -pɔnya slɔɪ nya, 'in wa -mna 'wɔ gbu -gbada, wa -mna 'wɔ 'cɛ -pada.

20 Nu, 'cɛpanyɔ mia, ɔ'ɔ nu gbu tiklu ɛ -Lagɔ 'yliya 'wɔ.

21 We 'gbu, a palɪ pɔɪnplagbu -yɔ lenugbu 'nyuu weee -blɪgɔ. Weli -Lagɔ faa ain dli zɔ, a ŋwɪnu 'dɛɛ 'wɔtɪtɪ 'kienyi nya we gbu -yɔ. Nu, mɔ mnenia we 'ka ain gbu 'wɔsa.

22 A 'na nɔnu amiaa 'dɛ -dawli 'wɔ -nɪ: a 'na pɔlv -Lagɔweli yukwli bhe -nɪ, a nɔ we -gɔ zɔzɔnu sa.

23 Nu, -ɔ pɔlva -Lagɔweli yukwli, 'in ɔ'ɔ nɔa we -gɔ, ɔ 'wɔ sa nyɪmɛ -mɔnɪ: nyɪmɛ -ɔ ylaa ɔ 'dɛ -vligni 'wɔ,

24 'in -mɔv 'bɪgɔ, ɔ -ka ɔ 'dɛ ylayɪɛ bhɪa, ɔ mɪnɪa -bha -bhlokpade sa ɔ mɪmɪnɪa 'wɔla, 'in ɔ dɔva we 'wɔ. 'Sa ɔɔ nyɪmɛ mia.

25 Nu, nyɪmɛ -ɔ bhɪa -Lagɔɔ tite tiklu 'yliyɔ la, 'in ɔ nɔa we -gɔ, 'mɔ -Lagɔ yia 'nyulanɔwnaa ɔ lenugbu 'wɔ. Wee titee 'gbu, ɔ 'kaa ɔ 'dɛ -yla -tv. Ǿ 'na pɔlv we yukwli bhe -nɪ, 'in ɔ 'na dɔlv we 'wɔ -mɔv 'bɪgɔ -nɪ. Nu, ɔ zɔ we 'nɔŋwɛ.

26 Nyɪmɛ -ɔ dia we dli 'wɔ, 'in ɔ gbaa: «-Lagɔnyɪmɛ in -mia», ɔ 'nɪ ɔ mɔ kpa sa -yi, ɔ 'dɛ ɔ nɔa -dawli 'wɔ: bhe ɔ mia -Lagɔ 'wɔ.

27 Nu, -we Dide -Lagɔ ylaa sa -mɔwɔlv -Lagɔ 'wɔ -mɪmɛ

-yɔ -Lagɔ 'wɔ -mɪmɪmɛ -zɔnu nya, mɔ nɪ: -Lagɔnyɪmɛ kpa kwiiyua -yɔ -dɔgbanɔwɪ 'nanɔv wa sɪasɛ 'wɔ, 'in ɔ 'ka ɔ 'dɛ 'yliyɔzɔ dɔdɔvɔv gɔbɔnyuuu gbɛgbɛɪn.

2

Amiaa lenugbu -mɪ -bhlo nyima weee gbɛgbɛɪn

1 Na bhelia, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisɪ -ɔ ka 'ŋnɪ -zia 'ŋnɪ weee 'wɔ, amia zɔa ɔ dli -gɔ. Amiaa lenugbu -mɪ -bhlo nyima weee gbɛgbɛɪn.

2 Sabhisa, 'ŋnɪmɪnɪnyɔ yabhlo plaa amiaa *-Lagɔbudu zɔ sɔwɔ -can -yɔ 'yɪlanɔ -bana -zɔnu bhabha nya, 'in bobabhanyɔ yabhlo yia -mɔ pla 'ya -bana -zɔzɔ nya.

3 A 'bhitia -ɔ kaa -bana -zɔnu 'wɔv -gbɛ la, a yia ɔ 'nɔŋwɛ zɔ, 'in a nɛɛ ɔ -yla: «-Mɪ, -in -dɪ da la 'ŋnɪmɪnɪnyaa ladɪda!» 'In a nɛɛ bobabhanyɔ -ylaɛ: «-Mɪ, -in -tv dɛ 'yɪlɪgbɛda! We 'nɪ -mɔvɔv, -in -dɪ da la, dɔdɔv na bhɔ -yɔ.»

4 We -ka 'sa -mɪ, -yɔsɪsalɪgbu a nɔa ɛ a 'dɛkpɔa nyɪdɪ, 'in a bhua nyɪmaa -yɔgbu 'wɔ wa ku -yɔ, 'wlukɔvɔv lapɔpale 'nyuu nya.

5 A pɔ yukwli, na bhelia -zɔnu: dɔdɔv -gɔv bobabhanya -Lagɔ -saa -bha wa 'ka 'ŋnɪmɪnɪnyaa -zɛ dɪzɔzɔvɛ 'wɔ. 'In -Lagɔɔ 'ŋnɪmɪnɪgbe -Lagɔ gbaa -wa 'yɪbhaa ɔ, ɔ 'ka we wa 'nyɛ, wa 'ka we 'yl, we 'nɪ mɔv?

6 'In amia, amia nyɛa bobabhanya 'wɔ! 'Nɪmɪnɪnyaa 'nɪ ain 'nyii 'wɔvɔda -mɪ? 'In

ma 'ni ain gbɔwɔbhunya dlu kwada -mu?

7 -Zezuu 'ɲmi -zɔnɔ -Lagɔ 'nyea ain, maa'a -nyumɔ wee?

8 Cɔn, na bhelia, -Lagɔ 'ɲnumni -tite, sa we mia celida * -Lagɔɛbhɛ 'wɔ, mu ni:

«-In -kali -na -libheyii zɛ -na 'dɛ 'bhisa.»

A -ka we -gɔ nɔ, -zugba -lu -zɔnɔ a nɔa lɛ.

9 Nu, amiaa lɛnɔgbɔ 'ni -mi -bhlo nyɔmaa gbɛgbɛin, gbɔnyuu a nɔa lɛ. 'In -Lagɔ tite luelia ain gbɔ, a 'ni we 'nɔɲwe zɔɔ 'gbɔ.

10 Nu, nyɔmɛ ɔ 'ni -Lagɔ tite weee lɔ -tite yabhlo 'nɔɲwe zɔ, we 'dɛ weee ɔ 'nia 'nɔɲwe zɔ.

11 Nu, -Lagɔ ɔ gbaa:

«-In -yɔ 'ɲwɔɔ -putu 'na -dɔɔ -budu 'wɔ -ni», *
ɔ nɛɛ 'yae:

«-In 'na 'bhali nyɔmɛ -ni.»
-Mɔɔ 'gbɔ, -in -yɔ 'ɲwɔɔ -putu 'ni -budu 'wɔɔɔ, -in -ka nyɔmɛ 'bha, -in 'ni -Lagɔ titee 'nɔɲwezɔnyɔ.

12 -Lagɔ tite -we ka 'gbɔ a 'kaa amiaa 'dɛ -yla -tɔ, amiaa -yɔgbɔ -Lagɔ yia 'wɔbhua we gbɛgbɛin. A gba 'sa, 'in a nɔ 'sa.

13 Nu, nyɔɔɔ nyɔ'ɔ 'yɔɔ ɔ -lima nyazi, -Lagɔ 'nia ɔ nyazi 'yɔɔ yi ɔ gbɔwɔbhuhuzi. Nu, nyaziɔɔ mia, mu lua gbɔwɔbhuhue.

Dɔɔzɔve -yɔ lɛnɔgbɔ -zɔnɔnya

14 Na bhelia, nyɔmɛ ɔ gbaa nu, ɔ ka dɔɔzɔve, 'in we lɛnɔgbɔ -zɔnɔnya 'nia -mi, lɛɛ -lu ɔ 'yɔ we 'wɔa? -Mɔɔ 'sasɔkpa

-dɔɔzɔve mneni we 'ka ɔ gbɔ 'wɔsaa?

15 Sabhisa, -de amiaa bheli yabhlo, -de amiaa bhɔɔ yabhlo, wa 'ni 'naa -ka, 'in ɲwɔ -ka wa 'bhada -mi 'yɔ weee nya,

16 'in amiaa lɔnyɔmɛ yabhlo -ka wa -yla gba: «A nɔ 'nanɔɔ -nyae, ɲwɔɔɔ 'bhɔ ain -gɔ la, 'in a lɔ -nyae!» 'in -we wa ku 'yɔbhaa, ɔ 'ni we wa 'nyɛ, lɛɛ -lu ɔ 'yɔ we 'wɔa?

17 'Sa we mia dɔɔzɔve -nɔ nya. We lɛnɔgbɔ -zɔnɔnya 'ni -mi, -zugba we ka tɔ.

18 Nu, nyɔmɛ yabhlo yia gbaaɛ: «-Ami, in ka dɔɔzɔve, 'in -mi, -in ka lɛnɔgbɔ -zɔnɔnya.»

Gbaa na yia ɔ -yla: «-Na dɔɔzɔve 'nia lɛnɔgbɔ -zɔnɔnya -ka, sa we 'ka -mia? -Slolu 'mi we. 'In -ami 'ka -mi na dɔɔzɔve -slolu na lɛnɔgbɔ -zɔnɔnyaa gbɛgbɛin.»

19 -In -yi we 'ji nu, -Lagɔ -bhlogbɔɔ, we nanɔ 'yɔɔ bhabha! Zuzu 'nyii -yi 'ya we 'ji, 'in we tɛɔ nyanɔ nyaa 'debbie.

20 -Gɔwɔɔnyɔ, dɔɔzɔve -we 'nia lɛnɔgbɔ -zɔnɔnya -ka, we 'ni -lu 'wɔkɔ, -in 'yɔbha -in 'ka we 'jiiyibhelii?

21 'Lee, sa -Lagɔ yibheli -amiaa dɔkpaɔ *Ablaamu, nyɔmɛ tikɔ nya? ɔ lɛnɔgbɔ -zɔnɔnyaa gbɔ -wa, da ɔ wlaa ɔ 'yu *Izaki 'slaka nya -Lagɔ -yla.

22 -Na yɔ we -yɔ: ɔ dɔɔzɔve -yɔ ɔ lɛnɔgbɔ -zɔnɔnya 'sɔ da yabhlo we nɔa -nya. 'In ɔ lɛnɔgbɔ -zɔnɔnya -we kwaa ɔ

* 2:11 Gɛkɔwɛɛɛ 'wɔ, we ji -wa nu: -wa kɔkwaha, wa -yɔ nyɔma -putu 'na -dɔɔ -budu 'wɔ -ni.

dlizovve yoo 'gbu, o dlizovve yia tiklu -mi.

23 -We -Lagosebhe 'ya gbaa gbuzonu -wa, 'sa we nva: «Ablaamu ka -Lago dli -gu zu. O dlizovve 'gbu, -Lago yia o yibheli nyime tiklu nya.»

'In wa yia o la -Lago tale.

24 A yi we -yo nu, nyime lenogbu -zonunya -yo -Lago yibhelia o nyime tiklu nya, we 'ni o dlizovve -bhlogbo -yo.

25 'Sa -bhloo 'de we nva 'naabizwano *Wlaabuu -nu nya. O 'bhua Zuifuu tietienya 'wu, 'in o yia wa 'wusa 'yoo -putuu 'woplhie nya. O lenogbunya -yo -Lago yibhelia o nyime tiklu nya, we 'ni muv?

26 Gbuzonu -wa, ku -we 'nia nyapeli 'wu -ka, sa we tia, 'sa -bhloo 'de dlizovve -we 'nia lenogbu -ka, -muv tia.

3

Nwee mio

1 Na bhelia, amiaa lonyima duun 'na nwanunu nyimaa gboslolunyaa -ze gbu -ni. Nu, amiaa 'de -yi we 'ji nu, -amia nyimaa gboslolunyaa -yogbu -Lago yia 'wobhua, we 'ka nyima weee -yogbu -zi.

2 Mn o -a 'de weee mo so duun lv. Nyime -o'v moa ci o gbagbaweli 'wu, nyime tiklu -wa. O -yi o 'de kpa sa sazou sa.

3 Sabhisa, numesunnnyaa nwee -a zua nete we 'ka -ain 'nonye zuu 'gbu, 'in -a mneni, -a 'ka we ku -kpabhie 'yoo da -slolu.

4 Mu mia, 'glonyaa 'debhie -we 'yia, 'in -we -pipe 'titenya sua, we 'yoo daslolu -lu

'kienyi -le! Mu slolua we 'yoo da -nya. 'In da we 'papanyo 'yibhaa, 'in we mnia -mo -nya.

5 'Sa -bhloo 'de, mio mia ku -kibhe -sele nya -amiaa 'lalinya nyidi, 'in we ylimania we 'de gbu 'kadu 'wu.

A yla, 'sa -kosu 'kienyi -le mnenia, we 'ka 'kwla 'kadu 'yilipali!

6 Mio 'wlv sa -kosu yabhlo. Duvogbu 'nyuu 'bhulda -wa. Mio mi -amiaa 'lalinya nyidi, mu plalia -amiaa ku weee puu. Sa we nva, mu ni: we 'wlv sa -Kosuu -kapu ka wee mio 'de 'ylifa, 'in we 'de faa nyime duvu -gu -gbu weee 'yli.

7 -Fliinima weee -yo 'zianya, dlionu -nima -yo 'nyulu -nima, nyime mneni, o 'ka we gbu -slolu, 'in nyime slolua we gbu.

8 Nu, nyime yabhlogbo 'ni mneni, o 'ka mio gbu -slolu. We 'wlv sa tibhe: gbonyuu -we nyime 'nia kpa sa -yi, 'mu we -mia, nyime 'bha -gu yea we.

9 'Mu -a bhua 'wu, 'in -a mnunia -amiaa Dide Jejitapee 'ni. 'In 'mu -a bhu 'yaa 'wu, nyima -wa -Lago -laa la o 'de 'wlv nya, 'in -a bhlia wa gwewe.

10 Wee nwe yabhlogbo 'wu Jejitapee 'numnie -yo gwewe -bhlibhie tlaa. Na bhelia, we 'na -muni 'sa -ni.

11 'Wlvonyu yi we 'bhoka yabhlogbo 'de 'wu men o nyu -yo kal o nyu wleli?

12 Na bhelia, magloosu yi gwii 'bhue 'paa? Yaayu, *-dlisu yi magloo tnuv? -Innya. 'In 'ya, gumonyuu 'wlvda 'ni

mneni we 'ka mēnō -nyu -
kpuwa wla.

*Gbu-yilo -we bhua -Lagō -
gbe*

13 Aın glaa nyō -yi gbu, 'in
-ō mna 'yilia? Ɔ -slolu we Ɔ
lenugbu nya Ɔ nōnōbhv -zōnōv
gbegebēin, gbu-yilo -yō dli -dlō
nya.

14 Nu, zenyi 'nyuu -yō
kpikpeli -zuzu -ka aın 'wv -mı,
a 'na 'ylimanı amıaa 'de -nı, a
'na 'tubhulv yo -Lagō gbu-zōnō
-yō -nı.

15 -Mv gbu-yilo 'nıa -Lagō
-gbe 'bhv, nu, dōv -gvv -nv
mv, nyımēē zuzu -nv mv,
*Kuzuu 'debhie -gbe we
bhua.

16 Nu, da zenyi -yō kpikpeli
-zuzu -ka -mı, gbu bidi -bidi
bidi -yō gbonyuu 'yli -bhlo -
bhlo weē mı 'ya -bhade.

17 Nu, gbu-yilo -we bhua -
Lagō -gbe we mı -mōwlvda
tia, -mv 'bigv, we 'yibha
'wvtutve -dlō, we -yi we
'de kpa sa nyımaa gbegebēin.
Nyıma we zva 'nōjwe, we
ka nyazıdlı, 'in we nva
gbuzōnōnya lē. We 'nı nyımēē
-yōgwepalıe -yō dli 'sōō gaylo
nya -mı.

18 Dli -dlō -nyıma -wa
bıbelıa nyıma -yō, wa dli -dlō
mıa, mv yia 'yliyōgagie tiklı
wlaa.

4

Dvdvgvlii 'yibhayıbhie

1 -Gōlvnya -yō -zlenya mıa
aın nyıdı, da we bhulva?
Amıaa dlıwōnyınlı, -we
sumanıa amıaa dli, mv nva
we lē, we 'nı mvv?

2 A 'yıbha -lu yabhlo, 'in a'a
'yı we. A ka nyıme -bha dli
nōkple, 'in amıaa dli nynıa -lu
'wv, 'in a 'nı mneni, a 'ka we
'yı. A ka -zlenya -yō -gōlvnya
kwe. 'In a'a -zlalı -Lagō -lu, we
'gbv, a'a 'yia we.

3 'In we 'nı 'sa -mı nı, -lu
a zlaa 'nyımı a 'ka amıaa
dlıwōnyınlı dımagbv lenv,
we 'gbv, a'a 'yia we.

4 -Lagō -dawlvnōnya a -
mıa! A 'nı we 'ji -yi nu,
dōvōgvlıi 'yıbhayıbhıe sısalıa
nyıme -yō -Lagō -yōō? Cıv, a -
yō dōvōgv -lı -ka 'tale lı, -Lagō
tonyımı a -zēa.

5 -Lagōsebheē 'ya nēē: «Zuu
-zōnō -Lagō zva -aın 'wv, 'mv
Ɔ yıbhaa -yōla zenyıdlı nya.»
Amıaa dli nu, weli -we we
gbaa, bhe -wa yı?

6 Nu, 'nanı 'kadv -Lagō nva
-aın 'wv, we 'gbv -Lagōsebhe
nēē 'yae:

«'Temanı -Lagō temanıa 'dēē
'ylimanıya -yō.

'In -wa tia wa 'de 'wv 'kienyi,
Ɔ nva wa 'nanı 'wv.»

7 Nu, a tı amıaa 'de 'wv
'kienyi -Lagō 'yu. A 'temanı
amıaa 'de 'Kuzu -yla, 'in we 'ka
aın -yōbhv 'pıpı.

8 A nynı -Lagō -yōla, 'in Ɔ
'ka aın -yōlanynı. Gbonyuu
-lenōnya, a -wōlv amıaa
kwenya -yō! Dli 'sō -nyıma, a
mnazı amıaa dli -yō!

9 A yıbheli amıaa 'dēē nyazu
'ji. A wı, 'in amıaa 'mıō
kwlı! A 'bhitılı amıaa nyanyıe
wie 'wv, 'in a 'bhitılı amıaa
'mōnalılıe dli sulo 'wv!

10 A tı amıaa 'de 'wv 'kienyi
Jeıtape 'yu, 'in Ɔ 'ka amıaa 'ıjı
'wōbhv 'kadv.

-In 'na 'bhulu -na bhelii -yogbu 'wv-ni

11 Na bhelia, a 'na gbalı weli 'nyuu bheliaa daa -ni. -ɔ -ka ɔ bhelii daa weli 'nyuu gba, -ɔ -ka ɔ bhelii -yogbu 'wobhu, -zugba -Lagoo tite -yla ɔ gbaa weli 'nyuu, 'in we -yogbu ɔ 'bhua 'wv. -In -ka titee -yogbu 'wobhu, -in 'ni we 'nɔnwezonyo, we -yogbu 'wobhunyo -in -mia.

12 -Lagoo 'debhlogbooo palia tite, 'in ɔ 'debhlogbooo -wa gbuwobhunyo. Mo mnenia nyumee puepue, 'in mo mnenia nyumee mnɔnɔe. 'In -mi, nyoo -in -mia, 'in -na bhu -na -libheyii -yogbu 'wva?

A 'na 'ylimani amiaa 'de -ni

13 Amia -wa gbaa: «-Zeen, cızı, 'gbe -mını 'wv -a yia mnia, -a 'ka -mo -zv -bhlo li, -a 'ka -vale 'pa, 'in -a 'ka 'gwezi 'yi», a pulo 'mi yukwli -sleen.

14 Amia -wa 'nia -we 'kaa cızı lenv -yi! Sa amiaa dudu -gv mia? 'Nyuu bhubhui -we soa 'wv, 'in we mna la -bha -bhlokpade, 'mo a -mia.

15 Sanee a 'ka yaa gba: «-Lago -ka nwnu, -a -ka 'poda -mi, sanee -yo sanee -a yia nva.»

16 Nu, -sleen a mi 'dee 'ylimaniya nya, 'in a ylimania amiaa 'dee 'ni. 'Dee 'ylimanie mia, 'yi we -nyua.

17 -Mv 'gbv, -ɔ -yia gbuzonyo -we ɔ 'kaa lenv, 'in ɔ'ɔ nva we le, gbonyuu ɔ nva le.

5

Gbv lapalie 'nimniya -yla

1 'In -sleen amia 'nimniya pulo 'mi yukwli! A wi, 'in a klu, gbonyii yia ain yliaa 'gbv.

2 Amiaa 'nimnili ka zen pla, 'in -muta yia amiaa 'naanya pla.

3 'Gı ka amiaa -can -yo amiaa 'gwezi kpa, wee gi yia amiaa -yogbuo daylu -zea, 'in mo yia amiaa yice lia -kosu 'bhisa. A ka 'nimnili 'wlugogwala 'wobhlolu -yli weee 'wv.

4 Amiaa lubhononya -wa nva amiaa kpaanya lubho, a 'ni wa 'penigwezi wla. A pulo wa gbv lapaliweliya yukwli! -Wa palia amiaa kpaali -li 'ya, wa 'wokpıweli ka 'Tite -ka -Lagoo yukwliyo mni tiklu.

5 Amiaa 'dee 'nimnili -yo amiaa 'dee dumagbonya a nva le dudu -gv, -zugba a li 'kpıv -li, a zv ku nee nıma -we wa 'ka 'bha we 'bha yli nya, 'in wa 'ka li mo.

6 A ka nyıma tiklu gbv 'wlu ladıli, 'in a yia wa 'bha, wa 'ni -gla zv ain -yla.

Dlitie -yo -Lago bhubhoe

7 We 'de weee 'gbv, na bhelia, a -ka dlitie tiklu, 'in Nyımaa -Kanyo 'ka yi. A yla, kpaapanyo wva ɔ kpaali -luu 'ya -zonyo dudu 'kaa wla, dlitie nya tiklu, 'in 'nyu tıano -yo 'wobhlolonyu lva ɔ kpaali.

8 We 'gbv, amia -ka 'ya dlitie, a 'temanı dı, nu, Nyımaa -Kanyoo yibhla ka cıpa.

9 Na bhelia, a 'na 'popalı ylv -yo -ni, nu, -Lago yi amiaa -yogbu 'wobhu. Gbuwobhunyo ka cıpa, ɔ ka plada cıpa 'le!

10 Na bhelia, a 'pa *-Lagɔgbɔɔ -falɔpanya dli -gu, -wa gba bhaa -Lagɔgbɔ Jejitapeɛ 'ŋni nya. A 'tideli wa dltie, wa siasie 'wɔ.

11 A yla, nyɔma -wa sia dltie nya -a nɛɛ 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya. A ka *Zɔbɔɔ dltiee 'di 'nɔ, 'in -we Jejitapeɛ nɔa ɔ -yla ɛ lɔgada, a ka we -yɔyi. Nu, Jejitapeɛ mɪ yeda zɔzɔnɔ -yɔ nyazɪdli nya.

12 Na bhelia, gbɔ weee 'yu, a 'na bili yali -ni, a 'na bili dɔdɔ -ni, a 'na bili -lu yabhlogbɔɔ gwɛzɛ nya -ni. Nu, amɪaa un -zɛ un, 'in amɪaa -ɪnnya -zɛ -ɪnnya, -Lagɔ yi amɪaa -yɔgbɔ 'wɔbhu.

13 Amɪaa lɔnyɪmɛ yabhlo mɪ siadaa? ɔ bhubhoe -Lagɔ. Amɪaa lɔnyɪmɛ yabhlo mɪ 'mɔna 'wɔɔ? ɔ bhli -Lagɔlɔɔnya.

14 Amɪaa lɔnyɪmɛ yabhlo ka gu -yɔɔ? ɔ la *leglizɪ nyɔma kpasi, 'in waa nyɔma kpasi 'ka ɔ 'kpi -yɔtli Nyɔmaa -Kanyɔɔ 'ŋni nya, 'in wa 'ka ɔ -Lagɔ bhubhoe.

15 -Lagɔbhubhoe dlizɔzɔɛ nya, mɔ yia guzɔnyɔ -mɔni puea, 'in Jejitapeɛ yia ɔ 'wɔbhua. 'In ɔ -ka gbɔnyii ɛnɔ, -Lagɔ yia ɔ gbɔnyii 'wɔtia.

16 We 'gbɔ, a gbɔgbali amɪaa gbɔnyii -yla -bhlo -bhlo, 'in a 'ka -Lagɔ bhubhoe -bhlo -bhlo, 'bhie, a 'ka 'pɔ. -Lagɔɔ bhubhoewɛli -zɔnɔ -we nyɪmɛ tikli 'bhua 'wɔ -Lagɔ 'yu, we ka 'tite 'kadɔ 'wɔ.

17 'Sa -mɔɔ mɪ 'yaa -Lagɔgbɔɔ -falɔpanyɔ *Eliii gbɔ nya. ɔ mɪ zɪmɛ nyɪmɛ nya -aɪn 'bhisa. 'In ɔ yia -Lagɔ

bhubhoe dli weee nya nu, 'nyu 'na lɔali -ni, 'in -zɔ ta 'cɔ gbɛlibhlo 'wɔ 'nyuu 'ya 'ni dɔdɔ -gu bhli.

18 -Mɔɔ 'bɪgu, ɔ yi 'yaa -Lagɔ bhubhoe, 'in 'nyu yia lɔa, 'in dɔdɔ -gu -li yia zɔ.

-Lagɔnyɪma mɔa, wa lɔlale

19 Na bhelia, amɪaa lɔnyɪmɛ yabhlo -ka gbɔzɔnɔ 'bɪbhu ɔ -ka mɔa, 'in nyɪmɛ yabhlo -ka ɔ lɔlali, gbɔzɔnɔ ɔ nɔa ɛ.

20 A yibheli we 'ji nu, gbɔnyuu -ɛnɔnyɔɔ 'yloogblɔ 'nyuu, -we -gu ɔ mɪa, -ɔ salia we -gu ɔ la, ɔ gbɔnyuu -ɛnɔnyɔɔ zuzu ɔ -saa tɪtie 'wɔ. 'In ɔ 'gbɔ -Lagɔ yia gbɔnyuu duun lamumnia.

Tia 'sebhε Pieli 'paa yoo

Pieli celia 'sebhε ni. Nu, -Zezuu *'binanya kugbua le 'soo glaa -nyime yabhlo o -mi bhaa. -Lagonyima -wa wa palia 'klyie 'wu, 'ma o 'paa 'sebhε ni yoo. O neε wa -yla nu, wa ka -Zezu 'klyie 'wupalu, 'in o yia sia. We 'deε 'gbu, -Lagonyima -ka siada -mi, wa -ka wa 'klyie 'wupalida -mi, we mi nu, wa 'yigbe gege, 'in wa 'ka -Lago dli -gu zu.

Fvsaweli

1-Ami Pieli -wa -Zezu *Klisu *tietienyo, amia -wa -Lago -saa -bha, 'in -wa mia lam-nenida laga -dudu -gu, -mo Poon, -Galasii, Kapadosu, -Azii -yo Bitinii, amia na celia 'wu.

2 Dide -Lago ka -bha ain -sa, o gbu o gba bhaa tiaa solu, 'in a mi o -nu nya, o Zuzuu 'gbu, 'in a 'ka -Zezu Klisi 'nunjwe zu, 'in o 'pion -ka ain -gu slo, a 'ka -mawlu.

Nu, -Lago 'nye ain zuzonu -yo 'wutotue -dlao bhabha.

Dliwudidie -we'e bhva la

3 -A -mnuni -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu Dide -Lago 'ni! O nyazidli 'kadu nya o 'nyeε -ain 'yliyogagie lolu, -Zezu Klisu 'wobhubhue nya tilitinya glaa. We 'deε 'gbu -amiaa dli 'tea 'wu 'kamuu.

4 -A wu zuzonu -Lago zua la o nyumaa -nu nya. Wee zuzonunya -mini 'ni mneni we 'ka -nyumao, we 'ka pounpla, 'in we 'yli 'na 'ka tli. -Lago ka wee

zuzonu -mini lazv yali amiaa -nu nya.

5 Amia -Lago mia 'yliyozuda o 'tite nya, amiaa dli zuzuee 'gbu, 'pupue -Lago yia -slolua 'wobhlolu bhla, amia yia we 'yia.

6 A li we 'wu 'muna, we -ka nu, laylagbuu 'yli -bhlo -bhlo -mumu -ka ain yli desleen, 'in we 'ka amiaa dli sumani, bhla -selee bhla, -bhlokpade a li 'muna.

7 We -ka nu, -Lago ka lay-lagbu 'yitide we yli ain, amiaa dli 'yiyie gbu -wa. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -can mneni we 'ka labhu, 'in wa paa we -kosu 'wu, wa 'ka we 'degbolu 'yi. 'In amiaa dli zuzuee 'yia -we zia -can, 'mu wa ylalia la. 'In zli -Zezu Klisi -ka loyi, wa 'ka amiaa 'ni 'ylimani, wa 'ka amiaa 'ni -mnuni, wa 'ka ain 'nunjwe zu.

8 A 'ni -Zezu 'yi, 'in a -kalia o ze. 'In a'a 'yi -slo o -yo, 'in a zua o dli -gu. O 'gbu a lia 'muna 'kadu -we ka gba -weli wa 'nia -ka.

9 -We ka gbu -wa, a ka amiaa dli zuzuee 'penie 'yi, amiaa zuzuu 'pupue nya.

10 *-Lagobbu -falipanya ka 'kli 'yi, wa 'ka wee 'pupuee 'ji 'wulanu. 'In zuzonu -Lago 'kaa ain 'nye, wa yia we -fali 'pa.

11 Gbu -we Klisu Zuzu gbaa wa -yla, bhla -we nya we 'kaa lenu, 'in sa we 'kaa lenu, 'in wa gva la, wa 'ka we yibheli. Nu, o Zuzu mia wa 'wu, mo gbaa wa -yla tia Klisu siasia gbu -yo o 'njumnie 'kadu 'kaa we 'bigu yi.

12 -Lago ka o gbuu -falipanya we 'kluslolu nu, gbu wa

mia zlime gbada, we 'ni wa 'dεε -nu, nu, amiaa -nu -wa. Wee weli -zɔnu -muni waa -Lagɔgbu gbanya mia -sleen da ain -yla gbada, Zuzu 'Pɔpa 'tite bhua yali nya, wa gbaa we. 'In 'anzinyaa 'debhie -gbolu 'yibha we 'ka we 'ji 'wolanu.

A -tu -mɔwɔɔda amiaa lenvgbu weee 'wu

13 We 'dεε 'gbu, a mnazi amiaa 'de la amiaa 'wlukɔɔn lapɔpaliε 'wu, 'in a 'ka gbu lenu! A zu amiaa 'de 'yliyɔ. 'In -lu -zɔnu -we -Lagɔ 'kaa ain 'nyε -Zezu Klisi yiyizli, amiaa dli 'teman we -gɔ 'wu.

14 Sa 'yua zɔa wa didea 'nuɔwe, a zu 'sa -Lagɔ 'nuɔwe. Amiaa dliwɔnyili a nu bhaa ε, -zugba a 'ni -slɔ -Lagɔ -yi, a 'na mnini 'masleen we 'bi -ni.

15 'In -we ka gbu -wa, -Lagɔ -ɔ laa ain, ɔ mi -mɔwɔɔda. Amia -tu 'ya -mɔwɔɔda amiaa lenvgbu weee 'wu.

16 Nu, we mi celida *-Lagɔεbhε 'wɔε,
«In mi -mɔwɔɔdaa 'gbu,
a -tu -mɔwɔɔda.»

17 -Lagɔ -ɔ bhua nyimeε -yɔgbu 'wu, nyimeε lenvgbu sɔɔ, 'in ɔ'ɔ gbɔzia nyima 'wu, 'in a laa «Dide», amiaa -Lagɔbhuhoe weli 'wu, da a -gaa -slɔ 'yliyɔ dɔɔ -gɔ, amiaa nɔnɔbhu 'wu a zu -Lagɔ 'nuɔwe, 'in a sɔ ɔ.

18 Amiaa 'de -yi we 'ji nu, we 'ni 'gwεzi -yɔ -can -we bhua la nya -Lagɔ ziti ain 'wu, amiaa nɔnɔbhu -kpɔa amiaa dukpasɔtia ain -yɔ kwεε.

19 Nu, Klisi 'wɔa bh-labhleyu, 'sla -yɔ gbu

yabhlogbɔɔ 'ni-a -yɔ -mi, ɔ 'pɔn -zɔnu nya -Lagɔ ziti ain 'wu.

20 -Lagɔ 'ni -slɔ dɔɔ lala, 'in ɔ yia -bha Klisi -sa, amiaa Gbɔwɔsanyɔ nya. 'In ɔ yia ɔ -slolu 'wɔbhɔlolu -yɔnya ni nya, amiaa zu zɔnu 'gbu.

21 -Lagɔ -ɔ 'bhua Klisi 'wu tɔtɔnya glaa, 'in ɔ yia ɔ 'ɔnimniε 'nyε, Klisi 'gbu a ɔnwua ɔ gbu -yɔ. We 'gbu a zɔa dli, 'in a dia -Lagɔ dli 'wu.

22 A ka gbuzɔnu 'nuɔwe zu 'gbu, -Lagɔ ka ain -yɔwɔɔ. 'In a 'ka amiaa -Lagɔbhelia 'yibha sazɔnu sa. A kikalε zε dli weee nya.

23 -Lagɔ ka ain nyima lolu -zeli, we 'ni -luu 'ya -we tɔa nya. -Luu 'ya we'e tɔa, we nya -wa. -Lagɔweli -we -gaa 'yliyɔ, 'in -we mia la 'yɔ weee nya, mu nya ɔ -zeli ain nyima lolu.

24 Nu, we mi celida -Lagɔεbhε 'wɔε:

«Nyima weee 'wɔ -petu,
'in wa 'ɔnimniε weee 'wɔ -petuu -bɔi.

-Petu -ka yε, 'in we -bɔi bhɔia.

25 'In -Lagɔ weli mi la 'yɔ weee nya.»

Wee weli nya wa gbaa ain -yla -Lagɔgbu.

2

'Yliyɔga -tɔkpa -yɔ -mɔwɔɔ -nyima

1 We 'gbu, nukpleyinyuno, yo, weli 'sɔ -kakiε, zenyi -yɔ veli -weli nya mia, a 'bhu we 'de weee 'bi.

2 Sa 'yuyolua 'yibhaa nyitinyu, a 'yibha 'sa nyitinyu 'wlalaa -we -wa -Lagɔ weli. A -ka we 'nyεda -mi, a 'ka 'ylimani, 'in a 'ka 'pɔpɔε 'yɔ.

³ Nu, a ka we ηwe 'yi, 'in a yia we 'jiyibheli nu, Jejitape meni.

⁴ A nyini Nyumaa -Kanyo -Zezu -yola, mo -wa 'yliyoga -tukpa, -we nyima -saa kwnεε, 'in -Lago -saa -bha o dlu da -tukpa tiklu nya.

⁵ Amia -ze 'ya 'yliyoga -tukpa, 'in -Lago 'ka o -budu 'subha ain nya, -budu -we zo a 'kaa -Lago 'dεε bubonya -ze. 'Slakanya -we nania -Lago dudu -Zezu Klisu 'gbu, a 'ka we -sa.

⁶ We mi celida -Lagoεbhe 'wbe:

«A yla! Tukpa tiklu in -saa -bha,

'mu in mia ladida
*Siogbe nukple,

'in we 'ka -buduu
gwigwiyli -tukpa -zono
-ze.

-o -ka we dlu -gu zu,

'kua 'na 'ka o 'ylilawla -
gba.»

⁷ Amia -wa ηwnua -Lago gbu -yo, wee tukpa ka 'ηni -gu, amia -Lago 'yuaa -nu nya. 'In -wa'a ηwnua -Lago gbu -yo,

«Tukpa -budusubhanya -saa
kwnεε,

mu -zea -buduu gwigwiyli
-tukpa -zono.»

⁸ We mi 'ya celidaε:

«Tukpa -we nyima gozoa,
'in we bhia wa la, mo -
wa.»

Wa'a ηwnu -Lago weli -yo
'gbu, wa gozoa we. 'Sa -Lago
zua we la, wa -nu nya.

⁹ 'In amia, amia -Lago -saa -bha, a ka nyumaa 'wlu-lapilinyo -Lago bubonya -ze. A ka -Lago -mowlunya -yo o 'debhlogbodo -nu -ze, 'in a 'ka o lenugbu 'kadu gba. -We ka gbu

-wa, mo -saa ain nikpise 'wu, 'in o yia ain o zli 'kadu 'klu -la.

¹⁰ -Benyi, amia 'nia -Lago nyima, a ka -sleen o nyima -ze. 'In amia -Lago 'yilia -benyi nyazi, 'in -sleen amia o yilia nyazi.

*A no -Lago lubhonnya
'bhisa*

¹¹ Na jijli -talea, in neε ain -ylaε: a mi 'lakpanya -yo 'pliplunya nya dudu -gu. A zu amiaa 'de 'yliyoga nyumaa dluwonynili 'nyiii gbεgbεin, -we gu amiaa zuzu -gbε tu.

¹² Amiaa nonobhu -mi tiklu -wa 'nia -Lago -yi 'yilia 'wu. Wa -ka sa ain gbonyii lenunya 'wupaloo, amiaa lenugbu -zono wa yia yibhelia. 'In da -Lago -ka yi, o 'ηni wa yia -mnina.

*A zu nyumaa 'wlulapilinya
'noηwe*

¹³ Nyumaa -Kanyo 'gbu, a zu nyima weε 'wlulapilinya 'noηwe. A zu nyumaa 'wlu-lapilinyo 'kadu 'noηwe, mo kaa se 'kadu ain -gu.

¹⁴ 'Gbee -cian, -wa nyumaa 'wlulapilinyo 'kadu tiea, wa 'ka gbonyii -lenunya -kaslu 'wopa, 'in wa 'ka gbuzono lenunya 'ηnikwali, a zu wa 'noηwe.

¹⁵ Nu, -Lago 'yibha a nu gbuzono ε, 'in a 'ka titinanya -yo gbukpuaa gbanya ηwe 'munu.

¹⁶ A mi amiaa 'de -yla, 'in a 'na -tolo -mu dlu, a 'ka gbonyuu lenu -nu. Nu, a no -Lago lubhonnya 'bhisa.

¹⁷ A zuba nyima weε, a -kali amiaa -Lago bheliaa ze, a

sɔ -Lagɔ, 'in a zɔbha nyɪmaa
'wɪlɔpɪlɪnyɔ 'kadɔ.

A nɔ-Zezuu nɔnɔbhɔ

18 Lubhonɔnya, a tɪ amɪaa
'dɛ 'wɔ 'kienyi amɪaa -cian 'yu,
'in a sɔ wa. We 'nɪ -wa mɪa -
dlɔɔ, 'in wa kaa 'nanɪ -bhlo -
yla a 'ka we lɛnɔ, a nɔ we lɛ 'ya
-wa 'tɛa -yla.

19 We -ka nɪ, -in 'nɪ gbɔ lɛnɔ,
'in wa palɪ -mɪ 'kɪlyɛ 'wɔ, -in
-ka we 'gba 'wɪluzɔladi -Lagɔɔ
'gbɔ, 'in -Lagɔ ɪwɪnaa -mɪ 'nyu
la.

20 Nɪ, wa -ka aɪn 'kɪlyɛ
'wɔpalɪ gbɔnyuu a nɔa lɛɛ
'gbɔ, 'in a -ka we 'wɪluzɔladi,
'ɪnɪ -mɔmɔ we nyɛ aɪn a? Nɪ,
a -ka gbɔ -zɔnɔ lɛnɔ, wa -ka we
'gbɔ aɪn 'kɪlyɛ 'wɔpalɪ, a -ka
we 'wɪluzɔladi, 'in -Lagɔ ɪwɪnaa
aɪn 'nyu la.

21 -We mɪa dɛɛ 'gbɔ -Lagɔ yia
aɪn la. Nɪ, Klisu 'dɛ ka 'ya sɪa
amɪaa 'gbɔ, ɔ ka aɪn 'yoo da -
slɔlu, a 'ka ɔ nɔnɔbhɔ nɔ.

22 «ɔ 'nɪ gbɔnyuu yabhlogbɔɔ
lɛnɔ,

'in ɔ 'nɪ yowɛɪ ɪwɛɛ -ka.»

23 Da wa vɛɪa ɔ, ɔ 'nɪ we
'bɪɔpali vɛɪɛ nya. Da wa
pali ɔ 'kɪlyɛ 'wɔ, ɔ 'nɪ wa
'wɪlɔ 'kpɪɪ. Nɪ, -Lagɔ -ɔ bhua
nyɪmɛɛ -yɔgbɔ 'wɔ tikɪɪ, 'mɔ ɔ
tɪɪa ɔ 'dɛ.

24 'In mɔ 'bhua -amɪaa
gbɔnyuuu 'gba 'wɔ, ɔ 'dɛɛ ku
zɔ, ɔ 'dɛɛ *su -gɔ. 'In -a 'ka
tɪ gbɔnyuuu gbɛgbɛɪn, -a 'ka
'yɪlyɔgagɛ tikɪɪ 'yɪ. ɔ lɛnɔnɔ
-yɔ a 'yɪa 'pɔpɔɛ.

25 Nɪ, a 'wɪɔ zɪmɛ mɔnɔmɔ -
bhlabhɛ. 'In -slɛɛn, nyɪmɛ -
ɔ -wa amɪaa 'Yɪlyɔzɔnyɔ, 'in -
ɔ kɔa amɪaa zuzu ɪwɛ, a ka ɔ
-gbɛ lɔyɪ.

3

*-Lagɔnyɪmaa 'ɪwɪnɪ -yɔ wa
'lowliaa ladi sɔ*

1 'Nɪwɪnɪ, amɪa zɔ 'ya amɪaa
'lowliaa 'nɔɪwɛ. 'In wa tɔɔba
-wa'a ɪwɪnɪ -Lagɔgbɔ -yɔ,
amɪaa nɔnɔbhɔ -zɔnɔnɔ 'gbɔ,
wa 'nɪ wa -yla -Lagɔgbɔ
gbɔɔ, wa 'ka -Zezuu gbɔ -
yɔɪwɪnɪ.

2 'In wa 'ka amɪaa nɔnɔbhɔ
mɪa -mɔwɪɔda -yɔ nyɪmɛɛ
'nɔɪwɛzɔzɔɛ -yɔyɪ, 'in we 'ka
wa dɪ kwɛzɪ.

3 Amɪaa 'yɪɪnɔnɔ 'na -zɛɪ ku
-yɔɔ 'yɪɪnɔnɔ -nɪ, -we -wa 'nyɪ
-yɔmnazɛ, -can kpɛɪɛ, we -yɔ
-bana -zɔnɔnɔ 'wɔplapɪɛ.

4 Nɪ, amɪaa 'yɪɪnɔnɔ -zɛ
kuzɔɔ 'yɪɪnɔnɔ -we mɪa dɪbɛ
'wɔ, we'e 'bhɔa la. -We -wa
dɪ -zɔnɔ -yɔ dɪ -dlɔɔ, mɔ 'yɪɪa
-Lagɔ 'yɪɪa 'wɔ.

5 Zɪmɛ -Lagɔɪwɪnɪ -wa dɪa -
Lagɔ dɪ 'wɔ, 'sa wa namani
wa 'dɛ 'yɪɪ sa. Wa 'lowliaa wa
zɔa 'nɔɪwɛ.

6 'Sa *Sala zɔa *Ablaamɔ
'nɔɪwɛ, 'in ɔ yɪa ɔ la: «Na
-kanyɔ», 'in -slɛɛn a ka ɔ
'ɪwɪnyua -zɛ, a -ka gbɔzɔnɔ
lɛnɔda -mɪ, -zugba a'a nɔ
nyanɔ gbɔ yabhlogbɔɔ kwɛɛ.

7 Amɪa 'ɪwɪnɪ 'lowliaa 'ya, a
yɪbhɛɪ amɪaa 'ɪwɪnɪ kpa sa, a
-yɔ wa 'sɔɔ lɛnɔgbɔ weɛɛ 'wɔ.
A yɪbhɛɪ we 'jɪ nɪ, wa 'nɪ latɛ
aɪn 'bhɪsa. A zɔbha wa, -we ka
gbɔ -wa, 'yɪlyɔgagɛ -we 'nɪa
bhlɔɪɔda -ka, -we -Lagɔ wɪaa,
'yɪa wa yɪa we aɪn 'bhɪsa 'ya. A
-ka 'sa nɔ, -lu yabhlogbɔɔ 'na
'ka amɪaa -Lagɔbhɔbhɔɛ wɛɪ
'yoo -kɔɔɔ.

A 'yɪ dɪ -bhlo

8 Nu, -slεεn, a 'de weee 'yι dlι -bhlo. A kikalι zε -Lagabhelia 'bhisa. A -ka nyazιdlι, 'in ɔ -ka -mι, ɔ tι ɔ 'de 'wɔ 'kienyι ɔ -libheyι 'yu.

9 A 'na 'palι gbɔnyuu 'bigv gbɔnyuu -nι, a 'na 'palι vεlie 'bigv vεlie -nι. Nu, a 'palι we 'bigv 'nyulanɔwna wεli nya. We 'gbv, -Lagɔ yia ain la, ɔ 'ka ain 'nyulanɔwna.

10 -Lagɔεbhε nεε:

«Nyime ɔ -ka gba ɔ 'ka 'pipee -zɔnv 'yι,

'in ɔ 'ka 'mɔna 'wɔ -mι 'yli weee nya,

gbɔnyuu 'na 'tlalι ɔ ηwεε -nι,

'in ɔ 'na 'tɔbhɔlv yo -nι.

11 ɔ palι gbɔnyuu lεnvε -blιgv, ɔ nv gbɔzɔnv lε.

'In ɔ -talι 'wɔtɔvε -dlɔɔ da sɔ 'sɔ nya.

12 Nu, nyuma -wa mia tikli, Jεitapεε 'yli mι wa -yɔ, 'in ɔ pɔlvα wa -Lagabhuhoe wεli yukwli.

'In ɔ sɔlvα gbɔnyuu -lεnvya -yɔ 'wɔ.»

A mnazi la, -we ka 'gbv, amiaa dlι 'tεa 'wɔ, a 'ka we gba

13 A -ka gbɔzɔnv lεnvda -mι dlι weee nya, nyɔɔ 'ka ain -yla gbɔnyuu lεnvα?

14 We -ka nu, gbɔzɔnv lεnvεε 'gbv a mι siada, 'mɔna mι amiaa -nv nya.

«A 'na nvnv nyanɔ nyuma kwεε -nι,

'in amiaa dlι 'na sumanι -nι.»

15 Nu, a 'ylimanι Klisι -mɔ dibhe 'wɔ, amiaa -Kanyɔ nya.

'In a mnazi la 'kɔmv, -we -gv

amiaa dlι 'tεa 'wɔ, nyɔɔ nyɔɔ -ka ain layibha, a 'ka we 'ji gba ɔ -yla.

16 'In a nv we lε dlι -dlɔɔ -yɔ nyimeε 'nvηwεzɔvε nya. Amiaa 'wlukɔvn -dlɔɔ -mι tikli, 'in -wa dia ain gbv 'wlv, 'in -wa gbaa amiaa nɔnɔbhv Klisι 'wɔv daa gbɔnyuu, 'in zɔ 'ka wa 'bha.

17 We -ka -Lagɔɔ dɔmagbv, nu, a -ka gbɔzɔnv lεnvda -mι, a sia, -mvv nanι 'yli, we -zi a 'ka sia gbɔnyuu lεnvε nya.

Sa Klisι sia amiaa 'gbv

18 Nu, Klisι 'dεbhie -gbolu tlιlι 'wɔ -zakpa -bhlogbɔɔ, gbɔnyuuu 'gbv. Mɔ -wa gbɔzɔnv lεnvnyɔ, mɔ tlia 'nyiiciaan 'gbv, 'in ɔ 'ka ain -Lagɔɔ -gbε kwa. Wa ka ɔ nyime ku 'bha, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wɔbhv tlιthe lv Zuzu 'Pɔpa nya.

19 ɔ Zuzu nya ɔ mnia gbv gbaa zuzunya mia -kaslv 'wɔ -yla.

20 Nyuma -wa 'nia zlime -Lagɔ wεli 'nvηwe zɔ, da -Lagɔ mia wɔda dlιtie nya, bhla -we nya *Nowee bhlaa batoo 'wɔ, wa zuzu -wa. We bhla, nyuma ya 'sɔ -lε -wa -gblaa wee batoo 'wɔ, wa gbeta, ma 'pɔa 'nyu -gv.

21 Wee 'nyu -mνι, batizee batizee -we saa -zεεn da ain gbv 'wɔ, we 'wɔwlv -wa. Wee batizee batizee 'nι pɔvn ku -yɔsasie 'nyu nya. Nu, mν slɔlvα -Lagɔ 'bι -a yia nɔa 'wlukɔvn -dlɔɔ nya. -Zezu Klisι ka 'wɔsɔ tlιthe lv 'gbv, wee batizee batizee puea ain.

22 -Zezu Klisι mnia yalι, ɔ dlι -Lagɔɔ lilisɔlv la. -Mɔ ɔ pilia

'anzı -yɔ senya, we -yɔ yalı
'tite weee 'wlu la.

4

A nu -Lagɔɔ dɔmagbu le

¹ Klisi ka sia ɔ ku zɔ, we 'gbu,
amia kpa 'ya amiaa 'de la -mɔɔ
sɔɔ. -ɔ -ka sia ɔ ku zɔ, ɔ -yɔ
gbɔnyuu ka 'ylibhɔbhlo.

² -Sleen da, ɔ dɔɔ -gɔɔ pɔɔ
-tɔa 'wɔ, ɔ 'na nɔɔ nyumaa
dliwɔnyini-gbɔnyuu le -ni, ɔ nu
-Lagɔɔ dɔmagbu le.

³ Cɔn, amia mia de, zlime
a ka nyima -wa 'nia -Lagɔ -
yii dɔmagbu lenɔ. 'In a nɔa
mɔɔnigbu le, amiaa dli ny-
nia nyumaa -lu 'wɔ 'nyumee,
nɔ bhaa aɔn, a lia duun, a
maa bhabha, 'in a bɔɔa yoy-
olagɔnya titina sa.

⁴ Wa ka we -yɔyɔ ni, a -yɔ wa
'sɔ 'ni gwagwabhu -bhlo 'wɔ -
mi, wa gbɔnyuu -lenɔ -we -
zua 'wɔ nya. Mɔ sɔbhali wa
ɔwɛgaga, we 'gbu wa vela aɔn.

⁵ -Lagɔ -ɔ mnazi la, 'in -ɔ
yia 'yliyɔganya -yɔ tɔtɔnyaa -
yɔgbu 'wɔbhua, mɔ 'yu wa yia
wa lenɔgbɔnya gbaa.

⁶ We 'gbu, wa yia -Lagɔgbu
gba 'debhie tɔtɔnyaa -yla. Gbu
-we wa nɔa le, da wa mia
dɔɔ -gɔ, 'in wa yia wa -yɔgbu
'wɔbhue we 'gbu, nyima weee
'bhisa. -Sleen, sa -Lagɔ -gaa
'yliyɔ, wa 'ka 'sa 'yliyɔga ɔ
Zuzu 'Pɔpaa sɔɔ.

A yibheli -Lagɔɔ wlawlalu kpa sa

⁷ -Lu weee labhu bhla ka
cipa. A -ze gbɔyilonya -yɔ -
goladolunya, 'in a 'ka -Lagɔ
bhuhoe mnɛni.

⁸ Nu, -lu weee 'yu, a kikalɔ ze
dli weee nya. Nu, zekalie mia,
gbɔnyii -duun we mumnia la.

⁹ A kpɔkpali 'lakpasu
'nanɔɔ, a 'na 'ɔwɔwɔwɔni -
ɔwɔwɔwɔni zɔ -ni.

¹⁰ -Lu -Lagɔ 'nyea aɔn -
bhlo -bhlo, a nɔnɔ 'nanɔ
'wɔ we nya. A -ka 'sa nɔda -
mi, 'in a zea -Lagɔɔ wlawlali
'yliyɔzɔnya -zɔnɔ.

¹¹ -ɔ -ka gbagbiee -nɔ 'yi,
ɔ gba weli -Lagɔ zɔa ɔ ɔwɛe.
-ɔ -ka nyumaa 'wɔsasiee -nɔ
'yi, ɔ nɔ we le 'tite -we -Lagɔ
nyea ɔ, we nya. 'In -lu weee
'wɔ, -Lagɔɔ 'ɔni 'ka 'ylimani -
Zezu Klisi 'wɔ, -Zezu -ɔ kaa
'ɔnimnie -yɔ 'tite, -zɔ weee
nya. *-Amɛni!

Wa -ka aɔn 'klyie 'wɔpalida -mi Klisu 'gbu, a li 'mɔna

¹² Na 'talea -zɔnɔ, siasiee -
kosu 'kadɔ -we yia aɔn ylia,
'in we 'ka aɔn layla, we 'na
sɔbhali aɔn ɔwɛgaga -ni. 'In a
'na 'bhulu we 'wɔ, nɛɛ gbu -we
'na 'ka yaa aɔn yli 'bhisa -ni.

¹³ Sa wa sialia Klisi, wa -
ka 'sa aɔn sialida -mi, a li
'mɔna. 'In zli ɔ 'ɔnimnie yia
'bhlewlɔa, amiaa dli 'ka na-
mani, 'in a 'ka 'mɔna li.

¹⁴ Wa -ka aɔn weli Klisu 'ɔni
'gbu, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi amiaa -
nɔ nya. Nu, 'ɔnimni -Zuzu, -
Lagɔɔ Zuzu mi aɔn -gɔ.

¹⁵ Nu, aɔn glaa wa 'na sialɔ
nyime yabhlogbɔɔ nyime -
bhabhie klaa, 'wie -yliyie
klaa, gbɔnyuu lenɔe klaa,
we -yɔ nyime -putuu gbu
'wɔylyie 'gbu -ni.

¹⁶ 'In -ɔ -ka siada -mi, ɔ mi
Klisu -nɔ nyaa 'gbu, ɔ 'na nɔnɔ

zu -ni, o 'pa -Lago fuo, Klisu 'hni o -gu -mimiee 'gbu.

17 Bhla -we nya gbuwobhubhu 'kaa gwedi, we ka nyini. 'In -Lagonyuma -gu we yia gwedilia tia. 'In wee gbu 'wobhubhue -ka -amia -gu gwedili, sa we 'ka 'wlulapali -wa'a hwnua -Lagogbu -yoo -nu nya?

18 -Lagosebhe nee: «Nyuma tiklu nu 'pope -ka -yokamani ni, sa we 'ka -mi gbonyuu -lenunya -yo -wa'a hwnua -Lagogbu -yoo -nu nya?»

19 We 'gbu, sa -Lago 'yibhaa, -wa weee mi 'saa siada, -lu weee lalanyo -o'o 'bhulva o gbagbaweli -gu la, wa zu wa 'de o kwee. 'In wa -tu zuzonu lenoda.

5

Pielu zva -Lagonyuma kpasu 'di

1 Nu, -sleen -wa mia ain glaa -Lagonyuma kpasu nya, ma -yla na gbaa gbu. -Ami mi 'ya -Lagonyume kpasu nya. In ka Klisu siasiee da 'yi. 'In 'hnumnie 'kadu yia 'bhlewlba, na -nu mi we glaa. 'Di -we na zva ain mu ni:

2 sa 'nooluu zваныаа 'yliyozunya zva 'noolu 'yliyoz, -Lagonyuma -Lago 'nyea ain yoo, a zu 'sa wa 'yliyoz, dli -zonu nya, we 'na -zeli -gla -ni, sa -Lago 'yibhaa we, 'sa. A 'na nonu we le 'gwexi -yiyee 'gbu -ni. A nu we le, -guladolue nya, wa zekalee 'gbu.

3 Nyuma -wa 'wlu -Lago palia ain la, a 'na nonu wa

'nyii 'wu -ni. Amiaa gbolenu so -ze -Lagonyuma -yla gbuu

'ylislole. 4 'In zli bhlabhlee 'yliyozunya -Kanyo 'kadu -ka luyi, -can -kloo -we'e 'bhua 'yiligula, a 'ka we 'yi.

Pielu zva -Lagonyuma talva 'di

5 'Sa -bhlokpade, nyimesia, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi nyuma kpasu 'yu. 'In a 'de weee, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi, -o -ka -mi o 'ka o -libheyii zolubho nu. Nu, -Lagosebhe nee:

«Nyuma -wa ylimania wa 'de, -Lago solva wa -yo 'wu, 'in -wa tia wa 'de 'wu 'kienyi, -Lago nua -maa zuzonu 'wluo.»

6 A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi -Lagoo so 'tite zo, 'in 'yli -we o zva, we -ka nyini, o 'ka ain 'ylimani.

7 A zu amiaa -yokpagbu weee -Lago kwee. Nu, mo zva ain 'yliyoz.

8 Amiaa -gu -tu ladoluda, 'in a zu amiaa 'de 'yliyoz! Nu, amiaa tonyume, *Kuzu, mi 'ce 'pada, hwo -bha -jla 'bhisa, 'wokpikpie nya, 'in -o we 'kaa lii datalie nya.

9 A 'yligbe we 'yu gege dlizove nya. Nu, amiaa 'de -yi we 'ji, amiaa -Lagobhelia mnenia dovu weee -gu la, wa mi siada ain 'bhisa.

10 'In a -ka sia bhla -sele nya, -Lago -o -wa 'nani weee -kanyo, -o laa ain, o 'hnumnie 'nia bhloluda -ka, -we 'wlva 'bhle -Zezu Klisi 'wu, a 'ka we yibheli. O de

yia aɩn -yɔmnazi, mɔ yia aɩn
'wɔtɛmani, mɔ yia aɩn 'tite
'nyɛa, mɔ yia aɩn 'yligbelia
gege.

¹¹ 'Tite -mɩ ɔ -nɔ nya -zɔ
weee nya. *-Amɛni!

'Wɔbhɩlolu -fɔsawɛli

¹² 'Sɛbhɛ na paa da aɩn yoo,
Silivɛɛn* sɔ cɛliɛ we. -Amɩ
'yliya 'wɔ -Lagɔbheli tikli
yabhlo -wa. Wee 'sɛbhɛ -
kibhe 'nɩ na paa aɩn yoo, ɩn
'ka aɩn 'kɔayli 'pa, 'ɩn ɩn 'ka aɩn
-yla gba nɩ, -Lagɔɔ wlawlalu
-zɔnɔ nɩ, a kpa we la -gli.

¹³ -Lagɔnyɩma miɛ -seli Ba-
bilɔnɔgbe† nɔkple, -wa -Lagɔ
-saa -bha aɩn 'bhisa, wa nɛɛ,
wa -sa aɩn fɔ. 'ɩn na 'yu Maliki
nɛɛ, -mɔɔ -sa 'ya aɩn fɔ.

¹⁴ A sɩsali fɔ, a gbɩgbleli
zɛkɩkaliɛ nya.

Amiɛ weee miɛ Klisi 'wɔ,
'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ -tɔ amiɛa -nɔ
nya.

* 5:12 Silasi. † 5:13 Babilɔnɔ: Wlɔmɩɩ 'tɔaŋnɩ -wa.

'Sεbhεε 'sɔnu Piel 'paa yoo

'Sεbhεε 'sɔnu -we Piel cεlia, mɔ -wa. Piel mɔ -Zezuu *'bɪnɔnya kugbua lε 'sɔɔ glaa -nyimε yabhlo nya. -Lagɔnyɪma -yla ɔ cεlia 'sεbhε nɪ, ɔ 'ka wa -yla gba nɪ, wa zɔ wa 'dε 'yliyɔ yoyogbɔɔ -slolunyaa gbεgbεɪn. Nɪ, wa 'na nɔnu yoyogbɔɔ -slolunya 'bɪ -nɪ.

Fɔsawɛli

1 -Amɪ Simɔ Piel, -ɔ -wa -Zezu *Klisu lubhonɔnyɔ -yɔ ɔ *tietienyɔ, -amɪ cεlia da aɪn 'sεbhε nɪ 'wɔ. -Amɪaa -Lagɔ -yɔ Gbɔwɔsanyɔ -Zezu Klisɪ mɪ tiklu, we 'gbɔ a yia dlɪzɔzɔε -zɔnu 'yɪ -amɪa 'bhisa.

2 A -yi -Lagɔ -yɔ -amɪaa -Kanyɔ -Zezuu 'gbɔ, wa 'nyε aɪn zɔzɔnu -yɔ 'wɔtɔtɔε -dlɔɔ bhabha.

-Lagɔɔ -amɪaa lalee -yɔ -amɪaa -bhasasε

3 -Li -we -a 'kaa -ka, 'in sa -Lagɔ 'yibhaa -a -mɪ dɔdɔ -gɔ, -a 'ka 'sa -mɪ, ɔ ka we -aɪn 'nyε ɔ 'tɪtε nya. -ɔ laa -aɪn, 'in -a 'ka ɔ 'dεε 'ɲɪmɪnɪε -yɔ ɔ zɔzɔnu dlili, -Lagɔɔ 'gbɔ -a yia ɔ yibheli.

4 Sanεε 'sa -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -aɪn -li -zɔnu -yɔ -li 'kadɪ 'nyε. -Li -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -aɪn 'nyε, -a 'yɪa, mɔ saa aɪn 'wɪeyliyɪlɪε -yɔ dɔdɔgɔɔ -lii dlɪwɔnyinyɪε 'nyii 'bɪ. 'In we nyεa aɪn we se, 'in amɪaa dlɪ 'ka -Lagɔɔ dlɪ 'bhisa -mɪ.

5 We 'dεε 'gbɔ, a gɔ la, a 'ka amɪaa dlɪzɔzɔε -gɔ amɪaa lεnɔgbɔ -zɔnu palɪ, 'in a 'ka

amɪaa lεnɔgbɔ -zɔnu -gɔ -Lagɔɔ yibheliε tiklu palɪ.

6 A gɔ 'ya la, a palɪ -Lagɔɔ yibheliε -gɔ amɪaa 'dεε kpakpɪε tiklu, a palɪ amɪaa 'dεε kpakpɪε tiklu -gɔ dlitɪε, 'in dlitɪε -gɔ a palɪ -bha gbɔɔ 'klɪ -gɔ zɔzɔε, 'in gbɔɔ 'klɪ -gɔ zɔzɔε -gɔ a palɪ -bha -Lagɔɔ -yɔlanɛnɪε.

7 Amɪaa -Lagɔɔ -yɔlanɛnɪε -gɔ, a -yɔ amɪaa -Lagɔbheliε 'yɪbhalɪ -yɪbhalɪ, 'in -Lagɔbheliε 'yɪbha 'yɪbhɪε -gɔ, a palɪ -bha nyimεε zεkalɪε.

8 -Kwɪkwɪ -zɔnɔnya a 'kaa -ka mɔ nɪ, a -ka weε -kwɪkwɪ -zɔnɔnya -mɪnɪ -ka duun, 'in we ylimaniε amɪaa lεnɔgbɔ -gɔwɔla, -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisu yibheliε 'wɔ.

9 Nɪ, -ɔ 'nɪ -kwɪkwɪnya -mɪnɪ -ka, ɔ 'wɔlɔ sa 'lɔlɔnyɔ ɔ'ɔ 'yɪ la 'pɪpɪ, 'in sa -Lagɔ -saa ɔ gbɔnyii 'cɪn -yɔ, ɔ ka we 'wɔdlɔ.

10 We 'gbɔ, bheliεɪn, a 'tɛmanɪ amɪaa 'dε la 'ya bhabha, -Lagɔ ka aɪn la, 'in ɔ yia aɪn -bhasa, a kpa we gbɔ -kli. Nɪ, a -ka 'sa nɔda -mɪ, a 'na 'ka cɪ gbɔnyuu lɔbhɪlɪ.

11 -Amɪaa -Kanyɔ -yɔ -amɪaa Gbɔwɔsanyɔ -Zezu Klisu 'ɲɪmɪnɪgbe 'na 'kaa labhɔ, sanεε 'sa -Lagɔ 'kaa we 'yoo -kalɪ aɪn -yla.

Gbɔslolue -we -wa gbɔzɔnu

12 We 'dεε 'gbɔ na yia aɪn lig-bea, weε -li -mɪnɪ 'gbɔ 'kɔmɔɔ. In -yi we 'jɪ nɪ, a -yi -li -mɪnɪ, 'in -Lagɔgbɔ -zɔnu wa -slolua aɪn, a mɪ we -yɔlanɛda.

13 'In, in 'yɪbha tɛnyɪ, in 'ka amɪaa dlɪ glusa, amɪa ligbe-

ligbie nya, da in -gaa -slo da 'yliyɔ na ku -minɪ 'wɔ.

¹⁴ Nu, in -yi we 'ji dayli na bhva wee tɪtlɪku -minɪ 'wɔ, sanɛɛ -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisi -slolua 'mɪ we 'klɔ.

¹⁵ Nu, la na yia gva, 'in, in -ka tli, na 'bigv, a 'ka gbunya -minɪ ligbeda -tv 'kɔmɔv.

-Wa 'yia -Zezu Klisu 'ylilo -yɔ

¹⁶ Nu, -a 'kaa da -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisu yiyigbv -yɔ ɔ 'tɪtɛɛ gbv gba aɪn -yla, we 'nɪ nine wa -di 'wlukvɔn wa 'pa, 'mɔ -a 'nɔ. Nu, -amɪa ka ɔ 'ylilo -yɔyɪ -amɪaa 'dɛɛ 'yli nya.

¹⁷ -Amɪaa 'yibadi Dide -Lagɔ 'paa ɔ 'ɲɪmɪnɪe -gv, 'in ɔ yia ɔ 'ylimanɪ. -Lagɔ ɔ 'ɲɪmɪnɪe 'kadɔ 'wɔ ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-ɔ mia da na dɔma -yu -wa, mɔ 'wɔ na zva na 'mɔna weee.»

¹⁸ Wee weli -we 'bhva yali -amɪaa 'dɛ ka we 'nɔ, da -a -yɔ ɔ 'sɔ mia -mɔwlv -gɔgɔ 'wlu.

¹⁹ We 'dɛɛ 'gbv, -amɪa zva -Lagɔgbv -falpanyaa weli dli -gv gbvzɔnɔ nya. A -ka wa weli yukwli pɔlv, gbvzɔnɔ a nva lɛ. Wee weli 'wlv sa 'napɛ mɪ -nyumada nikipise 'wɔ tiklu, 'in zli yi zli, 'in zlvkpa -zeli 'ka amɪaa dli zɔ li.

²⁰ A yibheli we 'ji tia nu, -Lagɔgbv -falpanyaa weli mia celida *-Lagɔsɛbhɛ 'wɔ, *-Lagɔgbv -falpanyɔ yabhlogbɔɔ 'nɪ mnɛni, ɔ 'ka we 'ji gba ɔ 'dɛ nya.

²¹ Nu, nyɛmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ cin -slo -Lagɔgbv -fali 'pa ɔ 'dɛɛ dɔmagbv nya. Nu, Zuzu 'Pɔpa sua wa 'bhie, weli -Lagɔ zva wa ɲwɛɛ, 'in wa gbaa we.

2

Yoyogbv -slolunya (Zudi 4-13)

¹ Bha bhlasabhla, yoyogbv -falpanya ka 'tla *Izlaɛlɪnyɪma nyidi. 'Sa -bhloo 'dɛ yoyogbv -slolunya yia 'tlaa aɪn nyidi. Yoyogbv nya mnɔnva nyɛmɛ, we slolunya suaa. 'In wa 'ka 'dɛbhie Nyɪmaa -Kanyɔ, ɔ zɪtia wa 'wɔ, kwnɛɛ -sa. Sanɛɛ 'sa wa yia wa 'dɛ lasaa slo.

² Nyɪma -duun yia wa 'bɪbhɔlua, wa pɔnpla -gbvnyaa lɛnve nya. Wa 'gbv, wa yia -Lagɔɔ 'yoo -zɔnɔ gla palia.

³ Wa 'gwɛzii dɔdɔnanɔv 'gbv, yoyogbv nya wa yia aɪn -slolua, 'in wa 'ka aɪn 'gwɛzii 'wlvsa. 'In wa -kaslv mɪ lamnazida pepe we 'bɪ ka 'wɔgwɛ. 'In wa lasanyɔ 'nɪ 'yɪlaa ɲwɔda -mɪ.

⁴ Nu, 'anzɪnya -we nva gbvnyuu lɛ, -Lagɔ 'nɪ we 'wɔtɪ, ɔ ka we gbvan, 'in ɔ yia we *glukaslv 'wɔ viteli nikipise 'wɔ. -Mɔ ɔ dia we la tiklu, 'in gbvɔbhu yli 'ka nyɪ.

⁵ Nu, -Lagɔ 'nɪ bhabenyi -nyɪma 'wɔtɪ. ɔ -lvahia zezeguda, 'in 'nyu yia gbvnyuu -lɛnɔnya weee lasa. -Lagɔɔ titee gbv tiklu mia, 'mɔ *Nowee gbaa, 'in ɔ 'dɛbhlogbɔɔ -yɔ nyɪma gbesɔ -Lagɔ puea.

⁶ -Lagɔ ka *Sodɔmɔgbe -yɔ *-Gomɔlvɔgbe lasasɛ -dɪli -kosu nya, gbv yia gbvnyuu -lɛnɔnya weee yɪa, we 'yɪlɔlɔlue -wa.

⁷ *Lɔtv -wa nyɛmɛ tiklu, ɔ mia mɔtnɪgbv lɛnɔnya nyidi,

'in -maa lenogbu sumania o dli, -Lagɔ ka o pue.

⁸ Nu, o nyime tiklu o mia wa nyidi, wa -sabhebhagbu 'nyuu wa nua le, o yia -yo, 'in o nua 'komsu, mu sumania o nyime -zonu dli -weii -weii.

⁹ Sanee 'sa, Jejitape -yia nyima, -wa nea o -yola, laylagbu 'wusa sa, 'in o yia gbonyuu -lenunya so yabhlo lu ladia, 'in o 'ka wa -kaslu 'wopa gbuwobhu zli.

¹⁰ Nu, -wa nua wa 'dee yicee dumagbu le, 'in wa nyea -Lagɔ wa 'wlulapilie 'wu, 'ma -Lagɔ yia -kaslu 'wopaa yia tia.

Waa yoyogbuu -slolunya 'teyliyo, 'in wa ylimania wa 'de. Wa'a zu yalu 'nnumnunya 'nɔɔwe, 'in wa vela -maa.

¹¹ 'Anzinya ka 'dee latele -yo 'tite -zia yoyogbuu -slolunya 'wu, -munya'a dli yalu 'nnumnunya gb 'wlu la, Jejitape 'yu, 'in we'e veli wa.

¹² 'In waa nyima -mani vela -lu wa'a 'nua 'wola. Nyimee zuzu slolua wa 'yoo da. Wa 'wlu -fliinima 'nia 'ylimna, -we we gwalia, wa 'ka we kpa, 'in wa 'ka we 'bhaa gb -wa. 'Bhaa wa yia wa -fliinima 'bhisa.

¹³ Sanee 'sa wa yia sia, sa wa salia nyima tolva. We nani wa dudu wa 'ka wa dumagbu 'nyii lenu zli beblee. Da wa -yo ain 'so -ka amiaa 'feti -sada -mi, 'in wa nua ain -dawli 'wu. Wa amiaa nyidi -mumie mia, pɔɔnplagbu -yo zobhalagbu -wa.

¹⁴ Nu, nyima -putuu -budu 'wodi -lubho wa kaa. Gbonyuu'u -lveli wa -gba,

nyima -wa yolva 'wu 'in wa salia -bha -maa la. 'Gwezi 'yiyie -bhlogboɔ wa dli nynia 'wu. We 'gbu -Lagɔ me mia wa -gu!

¹⁵ Wa ka 'yloogbu -zonu -gu 'bhu, 'in wa yia wa 'de mnɔnu. 'In wa yia Bozoo 'yu *-Balamuu 'yoo bhli. -Moo 'yibha bhaa gbonyuuu 'penigwezi.

¹⁶ Nu, -Lagɔ ka -Balamu gb -yla lapali, o 'ni o 'nɔɔwe zuu 'gbu. -Sokofali nwan -we'e gbaa, 'in we yia o -yla nyime weli gba. 'In we yia -Balamu, -o -wa -Lagɔgbu -falpanyo, o gbokpogbuu lenve 'yiligbeli.

¹⁷ Waa yoyogbuu -slolunya 'wlu sa 'nyuu 'wlukva mna, 'in wa 'wlu yalɔpɔ -pɔpe 'kadu mi 'suda. -Lagɔ ka wa 'bi lazu nikipise -dlugba tliitlii 'wu.

¹⁸ Wa 'dee 'ylimani -gbokpɔanya wa gbaa, 'in nyima -wa 'bhva 'lulolu gbonyii lenunya nyidi, 'in wa salia -maa 'yloogbu la, wa yicee dumagbunya lenve -yo wa motnigbuu lenve nya.

¹⁹ Wa nee -maa -ylae: «Amiaa 'de -yla a yia -tva.» -Zugba wa 'de mi lenogbu cin saa wa la, we gali nya. Nu, nyimee lenogbu -zilia o nwe la, we gaylo o -mia.

²⁰ Nu, nyima -wa -ka dudu -guu pɔɔnplagbu lubhu, -amiaa -Kanyo -yo -amiaa Gbuwusanyo -Zezu Klisu yibheliee 'gbu, 'in -mɔ 'bigu, wa -ka wa 'de 'yitide, -mɔ -ka wa lu, wa 'wobhlolu -kwikwi nyumania 'yli, 'in we zia we tianu.

²¹ Wa ka 'yoo tiklu yibheli, 'in -Lagoo tite wa -slolua wa, wa yia we -bhigopalı. Nu, wa 'nı yaa wee 'yoo tiklu yibheli, -muv nanı 'yli wa -nu nya.

²² -We ylia wa, mu slolua we nu, -we gbuv nine nı gbaa gbuzonu -wa:

«-We gwı gwεzεa 'mu we lia lı.»

'In
«-Bobo -we wa budoa, plaplı we mni 'yaa dlilia.»

3

Lv-Zezu yia yia

¹ Na jijli -talea, 'sebhεε 'sonu na paa da ain yoo. We 'de 'so nukple, amıaa dlı na saa glu, amıaa -guladolue nya, 'in amıaa 'wlukuvn lapopalı so 'ka -mı tiklu.

² Nu, weli -Lagoo gbuv -mowlv -falıpanya gbaa zlıme, amıaa dlı -tu we -gv. We -yo Nyımaa -Kanyo -yo Gbuwsanyoo tite, tietienya -slolua ain.

³ A yibheli we 'ji gbu weee 'yu nu, 'wubhloluylınya 'wv, nyımaa glapalınya yia 'tlaa, wa 'dεε dımagbv 'nyii lenve nya. 'In wa 'ka ain gla palı.

⁴ 'In wa gbε: «o neε lv o yia yia, we 'nı muv? Gbuzonu -wa, da o mıa? -Amıaa dıdea ka tlı 'bı ka 'wogwle, 'in sa -lı mıa duvuv gwedılda 'cıı, 'sa -bhlokpade we mıa!»

⁵ 'Dεε 'yıbadı waa nyıma dıba gbonyı -mını 'wv, nu, -Lago -laa yalı la o weli nya, we 'bı ka 'wogwle. 'Nyu lv duvuv 'tlaa, 'in 'nyu nya o nva we le.

⁶ 'In -bhlokpade zezeguda lva, wee 'nyu yea tia -duvuv -gv, 'in we yia we lasa.

⁷ Wee -Lagoweli -bhlokpade zva bhla -mını yalı -yo duvuv la, we 'ka gbonyuu -lenonyaa -yogbv 'wubhu bhla -yo wa lasa bhla ylı. Wee bhla -bhloo 'de nya -kosu 'kadı yia wee yalı -yo duvuv lasaa.

⁸ 'In na jijli -talea, -lu -we a 'na 'kaa 'wudlv mu nı: nu, Jeıtapeε -gbε, 'yli -bhlo 'wlv -zuv 'wlu gbu, 'in zuv 'wlu gbu 'wlv 'yli -bhlo.

⁹ Jeıtapeε kpeke gbu o gbaaa lenve nya, sa nyıma tıba pıpalıa we 'wlukuvn la 'sa. 'In dıtie o kaa amıaa gbεgbεın. Nu, o 'nı 'yıbha nyıme yabhlogbo o 'bhı la, o 'yıbha nyıma weee dlı 'bhıti.

¹⁰ Sa 'wıenyı tıalıa nyıme, 'sa Nyımaa -Kanyo yia yia. Wee 'yli nya yalı yia labhva -jıı 'kadı nya, 'in -kosu 'ka yalı -lı -sie. 'In duvuv -yo we -gv -lu weee 'ka labhı.

¹¹ Nu, la wee -lı weee -mını yia 'bhva saa 'gbı, -we a 'kaa lenı, a 'nu we 'wıla 'nanıv! Amıaa nınbhı -mı -mowlvda, 'in a ne -Lago -yıla.

¹² A wv -Lagoo yııyılı, 'in a gv la so weee lv, 'in wee 'yli 'ka nını daylı. Wee 'yli nya -kosu yia yalı lasaa, 'in yalı -lı weee 'ka nyanı -kosuu slo kwεε.

¹³ 'In -Lago neε: yalı lolu -yo duvuv -lolu -we -gv tiklımıme mıa, 'mu o yia wılaa, 'in 'mu -amıa mıa wıda.

¹⁴ Na jijli -talea, -we ka gbu -wa, a -ka 'yli -mını wıda -mı, a gv la, a 'ka -mowlv, gbonyuu 'na -mını ain kweyılı -nı -Lago 'yu, 'in 'wııtıve -dıo 'ka a -yo o 'so nyıdı -mı.

15 A zɔ we 'wlukɔɔn nu, -
 amiaa -Kanyɔɔ dlitie -wa -
 amiaa puepue. 'Mv -amiaa
 bheli -zɔnɔ *Pɔlv cɛlia aɪn 'wɔ,
 gbɔyilo -Lagɔ 'nyɛa ɔ, we nya.

16 'Mv ɔ cɛlia ɔ 'sɛbhɛ weee
 'wɔ, da ɔ gbaa wee gbɔ -mɪnu
 daa. -Mɔ we nɔkplɛ wɛli tɔlvaa
 'wɔlanvɛ 'tɛ. Titinanya -wa
 'nɪa -Lagɔ -yi 'nanɔvɔ, -maa ka-
 manɪa wee wɛlu 'ji 'wɔ. Sa
 wa nva -Lagɔwɛli, datɔlvaa 'sa.
 Sanɛɛ 'sa wa saa wa 'dɛ la.

17 'In amia, na jijli -talea, -
 slɛɛn a -yi gbɔnya -mɪnu 'gbɔ,
 a zɔ amiaa 'dɛ 'yliyɔ, nyuma
 'nyii palɪa -Lagɔ -blɪgv, wa yi
 aɪn mɔnɔnɔ. 'In a 'ka 'yɪlɪgbɛda
 -tɔ gege amiaa dlɪzɔvɛ 'wɔ.

18 'In a -tɔ 'ylimanɪda -
 amiaa -Kanyɔ -yɔ -amiaa
 Gbɔwɔsanyɔ -Zezu Klisu 'nanɪ
 -yɔ ɔ yibhelie 'wɔ. ɔ 'ɲnɪ mɪnɪ
 dɛslɛɛn -yɔ 'yɪlɪ weee nya!

*-Amɛnɪ!

Tia -sɛbhɛ Zaan 'paa yoo

*Zaan ɔ cɛlia -Zezuu -gugbu, mɔ -bhlokpade cɛlia 'sɛbhɛ ni. -Lagɔnyima -yla ɔ cɛlia 'sɛbhɛ mia da ɔ 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'dɛ 'yliyɔ yoyogbu -slolunyaa gbɛgbɛin. -We ka gbu -wa, -maa 'yibha -maa 'ka wa -dawli 'wɔnɔ. ɔ nɛɛ nu, -Lagɔnyima -ka zɛkikalida -mi, 'in wa -ka -Lagɔ tite 'nɔɔwɛ zɔda -mi, wa mneni wa 'ka we 'jiyibheli nu, wa mi -Lagɔ 'yua nya.

*Weli -we nyɛa nyime
'yliyɔgagie*

1 Weli -we nyɛa nyime 'yliyɔgagie, we -gugbu -a cɛlia ain 'wɔ. Nu, da -Lagɔ 'nia -slɔ -lu weee lala, we mi la. Wee Weli mia da ni, -a ka we 'nɔ, -a ka we -yɔyi -amɛaa 'yli 'sɔ nya. -A ka we yla, 'in -amɛaa sɔ yia we kwɛzi.

2 Nu, wee 'yliyɔgagie 'wɔba 'bhle, -a ka we -yɔyi. We gbɔdayɛnya -a -mia. 'Yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -yɔ -amɛaa Dide -Lagɔ 'sɔ mia, -mɔɔ ka we -ain 'klɔslolu. Wee 'yliyɔgagiee gbu -a gbaa ain -yla.

3 Nu, -we -a 'yia -yɔ, -we -a 'nɔa, we gbu -a gbaa ain -yla, a -yɔ -ain 'sɔ 'ka dli -bhlo -ka. We -ka 'sa -mi ni, -a 'dɛ weee 'ka dli -bhlo -ka, -a -yɔ Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu -Zezu *Klisi 'sɔ.

4 Nu, 'mɔ -a cɛlia ain 'wɔ, 'in -amɛaa 'mɔna 'ka gba.

-A nɔ zli 'klɔ

5 Gbu -we -a 'nɔa -Zezu Klisi ɔwɛɛ, 'in -a mia ain -yla gbada, mɔ mia da: -Lagɔ mi zli nya, 'in nikipise 'ni ɔ 'wɔ -mi -gba.

6 -A -ka gba nu, -a -yɔ -Lagɔ 'sɔ ka dli -bhlo, -zugba -a nɔ nikipise 'wɔ, yo -a kaa, 'in gbɔzɔnɔ 'ni -amɛaa lɛnɔgbu 'wɔ -mi.

7 Nu, -Lagɔ mi zli 'klɔ 'gbu, -a -ka zli 'klɔ nɔ, -zugba -a -yɔ -amɛaa -lima 'sɔ ka dli -bhlo, 'in ɔ 'Yu -Zezuu 'pɔn wɔba -ain -yɔ -amɛaa gbɔnyuu weee gbɛgbɛin.

8 -A -ka gba nu, -a'a nɔ gbɔnyuu lɛ, -amɛaa 'dɛ -a nɔa -dawli 'wɔ, 'in gbɔzɔnɔ 'ni -ain 'wɔ -mi.

9 -Lagɔ mi tikli, 'in -we ɔ -ka gba, 'mɔ ɔ nɔa lɛ. We 'dɛɛ 'gbu -a -ka -amɛaa gbɔnyii ɔ -yla gba, 'in ɔ tia -amɛaa gbɔnyii 'wɔ. 'In ɔ wɔba -ain -yɔ, -we weee 'nia tikli -mi, we gbɛgbɛin.

10 -A -ka gba nu, -a 'ni gbɔnyuu lɛnɔ, yokanyɔ -a -zɛlia ɔ, 'in ɔ weli 'ni -ain 'wɔ -mi.

2

1 Na 'ylaasli, a yi gbɔnyuu lɛnɔ 'gbu na cɛlia ain 'sɛbhɛ ni 'wɔ. Nu, we -ka nu, nyime yabhlo ka gbɔnyuu lɛnɔ ni, -a ka 'wɔplalɛnyɔ Dide 'yu, mɔ -wa -Zezu Klisi, nyime tikli.

2 ɔmɔ mia, ɔ ka ɔ 'dɛ wla -amɛaa 'slaka nya -Lagɔ 'ka -amɛaa gbɔnyii 'wɔti. We 'ni -amɛaa -bhlogbɔɔ gbɔnyii ɔ 'ka 'wɔti, nu, dɔdɔgbu -nyuma weee gbɔnyii ɔ 'kaa 'wɔti.

-A -kali -amɛaa bheliaa zɛ

3 -A -ka -Lagoo tite 'nonywe zoda -mi, -a mi we -gu nu, -a -yi o.

4 Nyime -o -ka gba nu, o -yi -Lago, 'in -zugba o' o zu o tite 'nonywe, yokanyo -moo -mia, 'in gbuzonu 'ni -moo 'wu -mi.

5 We 'ni -mooo ni, -o -ka o weli 'nonywe zu, -Lagoo zee 'debhie -moo -kalia we 'ka gba. Sa -a 'kaa we 'jiyibheli nu, -a mi -Lago 'wu, mu ni:

6 nyime -o -ka gba o mi -Lago 'wu, sa -Zezu naa, o no 'sa.

7 Na bhelia -zonu, -we in celia ain 'wu, we 'ni tite lolu, nu, tite sva -wa, 'in we -yo ain 'so mi we gwediluda. Wee tite sva mia, weli -we a 'nva, mu -wa.

8 We mi 'sa 'bhie, tite lolu in celia ain 'wu. Sa wee tite mia gbuzonu nya -Zezu -yo ain 'wu, wa mneni wa 'ka we -yoyi. Nu, nikpise mi mnida, 'in zlu 'zayli mi lida pepe.

9 -o -ka gba nu, o mi zli 'klv naa, -zugba o nyee o bheli 'wu, o nyime mia, o mi -slo nikpise 'wu.

10 -o -ka o bheli zekali, o mi zli 'wu. -We 'kaa o labhli, we 'ni o 'wu -mi.*

11 Nyime -o nyee o bheli 'wu, o mi nikpise 'wu. Nikpise 'wu o naa. Mo o mia mnida, o 'ni -bha da -yi, nikpise ka o 'lolu 'gbu.

A 'na zvlv dvdvglu dli -gv -ni

12 Na 'ylaash, -we ka 'gbu na celia ain 'wu, mu -wa nu, -Lago ka amiaa gbonyii 'woti -Zezuu 'gbu.

13 Na didea, -we ka 'gbu na celia ain 'wu, mu -wa nu, -o mi bhaa -bha da -lu 'kaa gwedi, a -yi o. Nyimesia, -we ka 'gbu na celia ain 'wu, mu -wa nu, a ka gbonyuuu dide lu.

14 Na 'ylaash, a -yi Didee 'gbu, na celia ain 'wu. Didea, -o mia we gwedida, a -yi o, we 'gbu na celia ain 'wu. Nyimesia, a 'te la, -Lagoweli mi ain 'wu, a ka gbonyuuu dide lu, we 'gbu na celia ain 'wu.

15 A 'na -kali duduu ze -ni. A 'na -kali dudugulu yabhlogbooo ze -ni. Nyime -o -ka duduguluu zekali, o 'ni Dide -Lagoo zekali.

16 -Lu weee mia dudugu, mu ni: nyimee dliwonyinili 'nyii klaa, nyuma -wa yia -lu -yo, 'in we 'tu bhaa wa klaa, we -yo nyuma -wa ylimania wa 'de wa 'nnumnee 'gbu. Wee -li mia de, we'e 'bhu Dide -Lagoo -gbe, dudugu we bhva.

17 A yibheli we 'ji nu, dudv mi 'plida, we -yo nyumaa dliwonyinili. Nu, nyime -o nva -Lagoo dumagbu le, o 'yliyogagie 'ni bhloluda -ka.

Klisu tonyume

18 Na 'ylaash, duduu bhia bhla ka cipa. A ka 'nu nu, Klisu tonyume mi yida. 'In -sleen, Klisu tonyumaa -zlo ka yi, we 'dee 'gbu, -a -yi we 'ji nu, duduu bhia bhla ka cipa.

19 Waa nyuma mia, -ain glaa wa 'bhva. Nu, wa 'ni -amiaa lonyuma nya -mi. We -ka

* 2:10 We 'ji yabhlo nu: -we 'kaa o bheli labhli, we 'ni o 'wu -mi. We 'jii 'sonu nu: -we 'kaa o labhli, we 'ni we 'wu -mi.

yaa nu, -amīaa lonyuma wa -mi, -zugba wa ka -ain glaa -tu. Wa jlajle slolua sa 'vayt nu, wa 'yabhlogbɔɔ 'ni -amīaa lonyumε nya -mi.

20 -Mumu -ka amīaa, -Zezu Klisi ka ain Zuzu 'Pupa 'nye. We 'dεε 'gbu a 'dε weee -yi gbuzɔnu.

21 We 'ni nu, a 'ni gbuzɔnu -yii 'gbu, in yi ain 'wɔceli. Nu, a -yi gbuzɔnu, 'in a -yi we 'ji nu, gbuzɔnu'v gwalɔ yoo 'gbu na celi ain 'wɔ.

22 Nyɔɔ -wa yokanyɔa? Nyime -ɔ gbaa nu, -Zezu 'ni *-Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -mi, mɔ -wa yokanyɔ, mɔ -wa Klisu tonyumε. 'In ɔ 'ni Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yuu gbu -yɔɲwnu.

23 Nyɔɔɔ nyɔɔ 'ni ɔ 'Yu -Zezuu gbu -yɔɲwnu, Dide -Lagɔɔ gbu ɔ 'ni 'yaa -yɔɲwnu. -ɔ -ka ɔ 'Yuu gbu -yɔɲwnu, Dide -Lagɔɔ gbu ɔ ɲwnu 'yaa -yɔ.

24 We 'dεε 'gbu, weli -we a 'nua we gwedida, we -tu ain dli zɔ. We -ka 'sa -mi, 'in a tva -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu 'sɔ 'wɔ.

25 -We ka weli -Zezu wlaa, mu -wa nu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu ɔ yia -ain 'nyεa.

26 -Wa 'yibhaa wa 'ka ain -dawli 'wɔnu, wa 'gbu in yia ain gbu ni 'wɔceli.

27 Amia mia, -Zezu Klisi ka ain Zuzu 'Pupa 'nye, 'in we -dli ain 'wɔla. -Slεen, a 'ni gboslolunyaa gbu -ka. Nu, ɔ Zuzu slolua ain gbu weee, 'in gbu ɔ slolua ain, we mi gbuzɔnu nya, we 'ni yo. We 'dεε 'gbu, a -tu Klisi 'wɔ, sa ɔ Zuzu -slolua we ain 'bhisa.

28 Cun, na 'ylaashi, a -tu Klisi 'wɔ, 'in zli ɔ -ka yi ni, -amīaa dli 'ka 'wɔtε, -mɔɔ yi 'wɔ nu, zɔ 'bha -ain ɔ 'yu -mɔɔ zli.

-Lagɔɔ 'yua

29 A -yi we 'ji nu, Klisi mi tiklu, we 'dεε 'gbu a mneni a 'ka 'ya we 'jiyibheli nu, nyime -ɔ nua gbu tiklu ε, ɔ mi -Lagɔɔ 'yu nya.

3

1 A yla, Dide -Lagɔ 'ni -amīaa zεkali -sε! ɔ ka 'dεbhie -ain la ɔ 'yua. Nu, gbuzɔnu -wa, ɔ 'yua -a -mia. -We ka 'gbu dɔdɔgbu -nyuma 'nia -ain -yi -Lagɔɔ 'yua nya, mu -wa nu, wa 'ni -Lagɔɔ 'dε -yi.

2 Na bhelia -zɔnu -wa ka zε in -kali, -slεen, -a mi -Lagɔɔ 'yua nya, 'in -we -a 'kaa -zε, we mi zizeda. -A -yi we 'ji nu, Klisi -ka yi ni, sa ɔ mia, 'sa -a yia -mia, -we ka gbu -wa, -yɔ -a yia ɔ 'yia sa -gwu.

3 Nyime -ɔ ka dli 'tε 'saa Klisi -gɔ 'wɔ, sa Klisi mia -mɔwɔɔda, 'sa ɔ yia -mɔwɔɔda -tva.

4 Nyime -ɔ nua gbonyuu ε, -Lagɔ -yɔ -mɔɔ -sɔɔba 'wɔ. Nu, gbonyuuu εnve mia, -Lagɔɔ -yɔwɔsɔɔbe -wa.

5 Nu, a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisi ka yi ɔ 'ka nyimaa gbonyuu lamumni, 'in gbonyuu 'ni ɔ 'wɔ -mi.

6 Nyime -ɔ -ka -Zezu 'wɔ -mi, ɔ'ɔ -tu gbonyuu εnɔda. -ɔ tva gbonyuu εnɔda, -mɔɔ 'ni ɔ 'yi, -mɔɔ 'ni ɔ -yi.

7 Na 'ylaashi, nyime 'na nɔnu ain -dawli 'wɔ -ni. Nyime -ɔ nua gbu tiklu ε, sa -Zezu mia tiklu, 'sa ɔ mia tiklu.

8 Nyımε ɔ nva gbonyuu lε, ɔ mɪ *Kuzuu -nυ nya. -We ka gbυ -wa, we 'ka we gwedilida 'bhυ, 'Kuzu mɪ gbonyuu lεnυda. Nu, -we ka 'gbυ -Lagɔɔ 'Yu yia yi, mυ -wa nu, ɔ 'ka 'Kuzuu lεnυgbυ lasa.

9 -Wa weee mɪa -Lagɔɔ 'yua nya, wa'a -tv -slεen gbonyuu lεnυda, -we ka gbυ -wa, -Lagɔɔ 'yliyɔgagie mɪ wa 'wυ. Wa mɪ -Lagɔɔ 'yua nyaa 'gbυ, wa 'nɪ mneni wa 'ka gbonyuu lεnυda -tv.

10 Sa wa sisalia -Lagɔɔ 'yua -yɔ 'Kuzuu 'yua 'wυ, mυ nɪ: nyɪma -wa'a nva gbυ tiklu lε, 'in nyɪma -wa 'nɪa wa bheliaa zekali, waa nyɪma mɪa, wa 'nɪ -Lagɔɔ 'yua nya -mɪ.

-A kɪkali zε

11 Cɪn, wɛli a 'nva we gwedilida, mυ nɪ: -a kɪkali zε.

12 -A 'na -mɪ -nɪ *Kaen 'bhisa -nɪ, ɔ mɪa gbonyuuu didee -nυ nya, 'in ɔ yia ɔ bheli 'bha. -We ka 'gbυ ɔ yia -mɔɔ 'bha, mυ -wa nu, ɔ lεnυgbυ -nyu 'yli, -zugba ɔ bheli nva gbυ tiklu lε.

13 Bhelian, dυdυgv -nyɪma -ka ain 'wɔnyɛda -mɪ, we 'na sɔbhali ain nwegaga -nɪ.

14 -Amɪa, -a kɪkali zεε 'gbυ, -a -yi we 'ji nu, -a ka yaa tli, 'in -a yia 'yliyɔgagie 'wυplili. -Wa'a kɪkalia zε, tɪtɪle 'wυ -maa tva.

15 Nyımε ɔ nyɛa ɔ bheli 'wυ, nyɪmεbhanyɔ ɔ -mɪa, 'in a -yi we 'ji nu, 'yliyɔgagie -we 'nɪa bhloluda -ka, we 'nɪ nyɪmεbhanyɔ yabhlogbɔɔ 'wυ -mɪ.

16 Sa -a 'kaa nyɪmaa zekali, -a ka -slεen we yibheli. -Zezu Klisi ka ɔ 'yliyɔgagie wla -amɪa 'gbυ. We 'dεε 'gbυ, -a

wla -amɪa 'yliyɔgagie -amɪa bheliaa 'gbυ.

17 We -ka 'sa -mɪ, nyımε 'ka 'ylilε -ka, 'in ɔ bheli 'ka gbυ 'yi, 'in ɔ 'ka -mɔɔ -yɔ nυkplε 'wɔkla, wa 'nɪ mneni wa 'ka gba nu, -Lagɔɔ zekalie mɪ ɔ nyımε 'wυ.

18 'Ylaasli, a 'na kɪkali zε nweε la -yɔ gbagbawɛlu 'dεkpva 'wυ -nɪ. A kɪkali zε gbυzɔnυ sa amɪa lεnυgbυ 'wυ.

19 Wee gbυ nɪ 'wυ, -a -yi we 'ji nu, -a mɪ gbυzɔnυ 'yoo -gv, 'in -amɪa dli pɪa la -Lagɔ 'yu.

20 We -ka nu, -amɪa dli ka -ain gbυ dli, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ 'yli ɔ -zi -amɪa dli, 'in ɔ -yi gbυ weee.

21 Nu, na bhelia -zɔnυ, -amɪa dli 'nɪ -ain gbυ dli nɪ, 'in -a yia -Lagɔ 'yu kalɔ nya,

22 'in -we weee -a -ka ɔ -zlali, 'nyε ɔ nyɛa we -ain. -We ka gbυ -wa, ɔ titenya -a zva 'nɔnɔwε, 'in -a nva ɔ dυdυnanɔ gbυ lε.

23 ɔ tite nɪ: -a zυ ɔ 'Yu -Zezu Klisi dli -gv, 'in -a kɪkali zε, sa Klisi gbaa, we sɔlv.

24 -ɔ -ka -Lagɔɔ titenya 'nɔnɔwε zυ, ɔ mɪ -Lagɔ 'wυ, 'in -Lagɔ mɪ ɔ 'wυ. Nu, -Lagɔ ka -ain ɔ Zuzu 'nyε, we 'dεε 'gbυ -a -yi we 'ji nu, ɔ mɪ -ain 'wυ.

4

A sisali -Lagɔɔ Zuzu -yɔ yoyo -zuzu 'wυ

1 Na bhelia -zɔnυ, -wa -ka gba nu, wa ka -Lagɔɔ Zuzu 'wυ, -a 'na zυlv wa 'dε weee dli -gv -nɪ. Yoyogbυυ -falɪpanya duun mneni da weee la. We 'dεε 'gbυ a yla wa 'dε weee la, 'in -wa -ka -Lagɔɔ Zuzu 'wυ -ka, a 'ka we 'jiyibheli.

² Sa a 'kaa -Lagoo Zuzu yib-heli, mu nu: -wa weee gbaa nu, -Zezu Klisi ka yiε 'wu yili, wa ka -Lagoo Zuzu 'wu.

³ -Wa wee'e gba 'saa, wa 'ni -Lagoo Zuzu 'wu -ka. Zuzu -we mia wa 'wu, Klisi tonyimeε -nu -wa. A ka 'nu nu, yia we yia, 'in -slεen, we mi dudu -gu.

⁴ Cun, amia na 'yilaasi, a mi -Lagoo -nu nya. A ka yoyogbuu -falipanya lu. -We ka gbu -wa, Zuzu o mia ain 'wu, o -zi -we pua dudu -nyima 'wlulaa -nu.

⁵ Wamia mi dudu -nyima nya, 'in wa gbaa dudu -nyimaa gbugba solo. We 'dεε 'gbu dudu -nyima pulba wa yukwli.

⁶ Nu, -amia mia, -a mi -Lagoo -nu nya. Nyime o -yia -Lagoo, ma pulba -ain yukwli. 'In -moma 'nia -Lagoo -nu nya -mi, -moo salia -ain yukwli -gola. Wee gbu nu -gu -a sialia gbuzonu -Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wu.

-Lagoo mi zekalie nya

⁷ Na bhelia -zonu, -a kikalie ze, -we ka gbu -wa, zekalie mia, -Lagoo -gbe we bhua. -Wa weee -ka zekalidli -ka, -Lagoo 'yua wa -mia, 'in wa -yi -Lagoo.

⁸ -Wa 'ni zekalidli -ka, wa 'ni -Lagoo -yi, -we ka gbu -wa, -Lagoo mi zekalie nya.

⁹ Sa -Lagoo -soluta -ain nu, o -kali -amiaa ze, mu nu: o ka o 'Yu yabhlogboo tie dudu -gu -a 'ka 'yliyogagie 'yi -moo gbεgbein.

¹⁰ Zekalie mia, we 'ni nu, -amia -kali -Lagoo ze. Nu, -Lagoo -kalia -amiaa ze, 'in o yia o 'Yu tie, -moo 'ka -moo 'de wla

'slaka nya, 'in -Lagoo 'ka -amiaa gbunyii 'woti.

¹¹ Na bhelia -zonu, -Lagoo -ka 'sa -amiaa zekali ni, we mi nu, -a kikalie ze.

¹² Nu, nyime yabhlogboo 'ni -slo -Lagoo 'yi. -A -ka zekikalie, -zugba -Lagoo mi -ain 'wu, 'in o zekalie ka gba -ain 'wu.

¹³ Sa -a yibhelia we 'ji nu, -a mi -Lagoo 'wu, 'in -Lagoo mi -ain 'wu, mu nu: o ka -ain o Zuzu 'nye.

¹⁴ 'In -a ka -Lagoo 'Yu 'yi. Dide -Lagoo ka o 'Yu tie -moo 'ka dudu -nyima gbu 'wusa. Nu, -amia ka we da 'yi, 'in we gbudayiweli -a mia da gbada.

¹⁵ Nyime -ka gba nu, -Zezu mi -Lagoo 'Yu nya, -Lagoo mi -moo 'wu, 'in -moo mi -Lagoo 'wu.

¹⁶ 'In sa -Lagoo -kalia -amiaa ze, -a -yi -moo, 'in -amiaa dli mi we -gu. -Lagoo mi zekalie nya. -o -ka zekalidli -ka, o mi -Lagoo 'wu, 'in -Lagoo mi o 'wu.

¹⁷ -We sloluta nu, -Lagoo zekalie ka gba -ain 'wu, mu nu: -Lagoo gbuwobhu zli, dli -a yia 'temania o 'yu, -we ka gbu -wa, sa -Zezu Klisi mia, 'sa -amia mia dudu nu -gu.

¹⁸ Nyime -ka zekalidli -ka, o o nu nyanoo. Nu, zekalidli -we gbaa, mu vua nyanodli. Nyime -ka nyanodli -ka, we 'wlv sa nu, -Lagoo dli o gbu. We -ka 'sa -mi, -o nua nyanoo, -moo zekalie 'ni gba.

¹⁹ -Amia mia, -a ka zekalidli. -We ka gbu -wa, -Lagoo -kalia -amiaa ze tia.

²⁰ Nyime -ka gba nu, o -kali -Lagoo ze, 'in o -ka o bheli 'wonye, yokanyo -moo -mia. Gbuzonu -wa, nyime 'ni o bheli

-o ɔ yia -yoo zekali, ɔ 'ni mneni
ɔ 'ka-Lagoo ɔ ɔ'ɔ yia -yoo zekali.

²¹ Nu, tite -we -Lagoo 'nyea -
ain, mu ni: nyime ɔ -ka -Lagoo
zekali, we mi nu, ɔ -kali ɔ bhe-
lii ze.

5

A zv -Lagoo 'Yu dli -gv

¹-Wa weee zva dli nu, -Zezu
mi -Lagoo -Bhasanyo nya, -
Lagoo 'yua wa -mia. 'In -wa -
kalia didee ze, wa -kali 'ya ɔ
'yuaa ze.

²-A -ka -Lagoo zekali, 'in -a -
ka ɔ titenya 'nɔŋwe zv ni, -bha
-a yibhelia we 'ji nu, -a -kali ɔ
'yuaa ze.

³ Nu, sa wa kalia -Lagoo
ze, mu ni: ɔ titenya wa zva
'nɔŋwe. 'In ɔ titenya 'ni 'te -ain
-yla, -we ka gbu -wa,

⁴-wa weee mia -Lagoo 'yua
nya, wa ka dudu lu. Sa -a
mneni -a 'ka dudu lua? Nu, -
amiasa dli zvu nya -a mneni
-a 'ka dudu lu.

⁵ Nyoo mneni ɔ 'ka dudu lu,
we 'ni ɔ zva dli nu, -Zezu mi -
Lagoo 'Yu nya 'wobhua?

⁶ -Zezu Klisi mia, mo -yo
'nyu -yo 'pion 'so yia.* We
'ni 'nyu -bhlogbo nya ɔ yi.
'Nyu -yo 'pion nya ɔ yia. Nu,
Zuzu ɔ -wa gbuzovu, ɔ mi we
gbudayinyo nya.

⁷ Gbudayinya ta mi -bha:

⁸ -Lagoo Zuzu klaa, 'nyu
klaa, we -yo 'pion. 'In we 'de ta
ka weli -bhlo.

⁹ Nyuma -ka gbuv da 'yi,
wa -ka we gba, 'in -a laa
we gbuzovu. -Lagoo -ka
gbudayinyo nya -mi, ɔ weli

'yli we -zi -muv. Gbu -we ka
da -Lagoo 'yia, mu ni: ɔ 'Yuu
gbudayinyo ɔ -mia.

¹⁰ Wee gbu mia da, ɔ zva -
Lagoo 'Yu dli -gv, we mi ɔ dli
zo. Nu, ɔ'ɔ zva -Lagoo dli -gv,
mo zelia ɔ yokanyo, -we ka gbu
-wa, -we ɔ gbaa ɔ 'Yuu -gubgu
nya, -mo ɔ 'ni we gbuzovu la.

¹¹ -Lagoo gbudayiweli ni: ɔ
ka -ain 'yliyogagie -we 'nia
bhloluda -ka 'nye, 'in ɔ Yu -wa
wee 'yliyogagiee 'bhloluda.

¹² -ɔ -ka -Lagoo 'Yu 'wu -ka,
wee 'yliyogagie mi ɔ -nu nya,
ɔ 'ni ɔ 'Yu 'wu -ka, we 'ni ɔ -nu
nya -mi.

'Yliyogagie -we 'nia - bhloluda -ka

¹³ Nu, -we ka 'gbu in yia
ain 'sebhe ni 'woceli, mu -wa
nu, a 'ka we 'jiyibheli nu,
'yliyogagie -we 'nia bhloluda -
ka, mu -wa amiasa -nu, amiasa, -
wa zva -Lagoo 'Yu dli -gv.

¹⁴ -We ka 'gbu -a temania dli
-Lagoo 'yu, mu ni: -a -ka -Lagoo -
lu -zlali ɔ dlu da, 'in ɔ pulva -ain
yukwli.

¹⁵ -A -yi we 'ji nu, -a -ka ɔ -lu -
zlali, yukwli ɔ pulva -ain 'gbu,
-a yibheli we 'ji nu, -luo -lu -a
yia ɔ -zlalia, 'yia -a yia we.

¹⁶ Gbonyuu -we'e kwaa
nyime tithie 'wu, ɔ -ka ɔ bheli
'yi we lenoda, -mo ɔ bhuhoe -
Lagoo -mo ɔ bheli 'gbu, 'in -Lagoo
yia ɔ bheli 'yliyogagie 'nyea.
'Sa we mia -wa ka gbonyuu'u
kwaa wa tithie 'wuv daa. Nu,
gbonyuu -we kwaa nyime
tithie 'wu, -muv mi. -Wa nva
gbu -minu le, in 'ni -gba nu, a
bhuhoe -Lagoo -maa 'gbu.

* 5:6 Wee 'nyu mia, we lo Zaan batizea ɔ. 'In we 'pion mia, we jitea ɔ tithie bhla, mu
-wa.

17 Gbɔ weee -we 'niɑ tɪklɪ
-mɪ, gbɔnyuu -wa. Nɪ,
gbɔnyuu -we'e kwa nyɪmɛ
tɪtɪlɪe 'wɔ, -mɔɔ mɪ.

18 -A -yi we 'ji nɪ, -wa weee
mɪɑ -Lagɔɔ 'yua nya, wa'a -tɔ
gbɔnyuu lɛnɔda, -we ka gbɔ -
wa, -Lagɔɔ 'Yuu dɛbhie zɔɑ wa
'yliyɔ, 'in gbɔnyuuu dide 'na
'ka wa 'yɪ.

19 -A -yi we 'ji nɪ, -a mɪ -
Lagɔɔ -nɔ nya, 'in dɔdɔ weee
mɪ gbɔnyuuu didee 'tɪtɛ kwɛɛ.

20 -A -yi we 'ji nɪ, -Lagɔɔ
'Yu ka dɔdɔ -gɔ yi. ɔ ka -
aɪn gbɔyilo 'nyɛ, -a 'ka -Lagɔɔ
'zayli yibheli. -A mɪ -Lagɔɔ
'zayli 'wɔ, ɔ 'Yu -Zezu Klisu
gbɛgbɛɪn. Mɔ -wa -Lagɔɔ 'za-
yli, 'in mɔ -wa 'yliyɔgagɛ -we
'niɑ bhɪlɔluda -ka.

21 'Ylaashɪ, a zɔ amɪɑɑ 'dɛ
'yliyɔ yoyolagɔɔ gbɛgbɛɪn.

'Sεbhεε 'sɔnu Zaan 'paa yoo

'Sεbhεε 'sɔnu *Zaan cεlia, mu -wa. Zaan nεε wee 'sεbhε 'wɔ nu, we nanɪ 'yli -Lagɔnyɪmaa -nu nya wa 'ka zεkɪkali.

Fvsaweli

1 -Amɪ -Lagɔnyɪmε kpasa, ama 'ɲwnɔ ɔ -Lagɔ -saa -bha, ɔ -yɔ ɔ 'yua 'sɔ, 'in amɪaa ka zε in -kalia gbuzɔnu sa, amɪaa na cεlia 'wɔ. We 'nɪ na 'dεbhlogbɔɔ -kali amɪaa zε. Nu, -wa weee -yia gbuzɔnu, wa -kali 'ya amɪaa zε.

2 -We ka gbv -wa, gbuzɔnu -dlɪ -ain 'wɔla, 'in 'wɔ we yia -ain -tua 'yli weee -nu nya.

3 Nu, Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu -Zezu *Klɪsɪ ɲwna -ain 'nyu la, wa 'yli -ain nyazi, 'in wa 'nyε -ain 'wɔtɔtɔε -dlɔɔ. Wa nu we lε gbuzɔnu sa, zεkalɪdlɪ nya.

Gbuzɔnu -yɔ zεkalɪdlɪ

4 In 'yia nu, amaa 'yua tɔlvɔ mɪ gbuzɔnu 'yloogblɔ nɔda, sa Dide -Lagɔ gbaa -ain -yla, we sɔlv, -mɔv ka 'mɪ 'mɔna 'wɔla bhabha.

5 -Slεεn, 'ɲwnɔ -zɔnu ma, -we a 'kaa lεnu, mu nɪ: -a kɪkali zε. We 'nɪ tite lolu in cεli ain 'wɔ, nu, -we -a 'nɔa we gwedɪda, mu -wa.

6 Zεkalie mɪa, mu -wa -Lagɔɔ titenyaa 'nuɲwεzɔvɔε. 'In tite -we a 'nɔa we gwedɪda, mu -wa nu, a kɪkali zε.

A zv amɪaa 'dε 'yliyɔ yocɪaan gbεgbεin

7 Nu, -dawlicɪan duun ka dɔdɔ weee -gɔlamneni. Sa -Zezu Klɪsɪ -zεa nyɪmε, 'in ɔ yia dɔdɔ -gɔ yi, wa'a la we gbuzɔnu. Nu, 'sasɔkpa -nyɪmε mɪa, -dawlikanyɔ -yɔ Klɪsɪ tɔnyɪmε ɔ -mɪa.

8 A zv amɪaa 'dε 'yliyɔ, -we ka 'gbv a yia lubho nɪ nu, a yi we mnɔnu, a 'ka we -tnɔv weee 'yi.

9 Nyɪmε -ɔ'ɔ -tua Klɪsɪ -slɔluwɛli -gɔ, 'in ɔ palɪa we -gɔ, -mɔɔ 'nɪ -Lagɔ 'wɔ -ka. ɔ tua Klɪsɪ -slɔluwɛli -gɔ, -mɔɔ kaa Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu 'sɔ 'wɔ.

10 Nu, nyɪmε -ka amɪaa -gbε gbv -slɔlua yi, we -yɔ Klɪsɪ -nu 'nɪ -bhlo -mɪ nɪ, a 'na 'nyε -nɪ ɔ kpe -nɪ. A 'na -salɪ ɔ fv -nɪ.

11 A -ka ɔ fv -sa nɪ, gbɔnyuu ɔ nɔa lε, we lv a bhlɪlia.

Welipapie

12 In 'yibha in 'ka gbv duun gba. In 'nɪa we 'sεbhε 'wɔcεlia yi. Nu, -we na dlɪ mɪa -gɔ nɪ, mu -wa nu, in mɪnɪ -mɔ amɪaa -gbε, 'in -a 'ka we 'klv gbv gbalɪ, 'in -amɪaa 'mɔna 'ka gba.

13 Nu, amaa bhɔlv ɔ -Lagɔ -saa -bha, ɔ 'yua nεε nu, wa -sa ain fv.

'Sebhεε tanu Zaan 'paa yoo

'Sebhεε tanu *Zaan celia, mu -wa. ɔ 'tale Gayusi ɔ 'paa wee 'sebhε yoo. Nu, Gayusi mi bha -Lagɔnyɪmaa 'yugalɪnyɔ yabhlo nya. ɔ 'dɪzɔzɔee 'gbu Zaan yia ɔ 'wɔcelɪ. Diotlefu mi Gayusi *leglizɪ nukpla -nyɪmε yabhlo nya, 'in ɔ'ɔ zu Gayusi 'nuŋwε. -We Gayusi 'kaa lɛnu, 'mu Zaan celia ɔ 'wu, 'in ɔ nεε 'ya nu, Diotlefu bhli Gayusi 'nuŋwezɔzɔe.

Fvsaweli

1 -Amɪ, -Lagɔnyɪmε kpaɓa, -mi Gayusi, ɔ -wa na bheli -zɔnu, 'in ɔ ka zε in -kali gbuzɔnu sa, -amɪ celia -mi 'wu.

2 Na bheli -zɔnu, in 'yibha nu, -in -ka 'kuayli gbu weee 'wu. In -yi we 'ji nu, we nanɪ 'yli -na zuzuu -nu nya, nu, we -mi 'ya 'sa -na kuu -nu nya.

3 Bhelia tɔba yia -amɪaa -gbε, wa gbaa nu, gbuzɔnu mi -mi 'wu, 'in -in mi gbuzɔnu 'yloogblɔ nɔda, -mɔu ka 'mi 'mɔna 'wɔla bhabha.

4 In -ka 'nu nu, na 'yua mi gbuzɔnu 'yloogblɔ nɔda, 'mɔna -mɔu laa 'mi 'wu, we -zi gbu weee.

Gayusi -saa ɔ bhelia 'wu

5 Na bheli -zɔnu, -mi saa -na bhelia 'wu, 'in 'lakpa -bhelia -wa mi wa glaa, 'in -na saa wa 'wu. -In -ka 'sa nɔda -mi, we mi tikli -Lagɔ 'yu.

6 Sa -in -kalia wa zε, -maa ka -seli we gba -Lagɔnyɪma 'yu. -Maa -ka 'lakpa 'wu mɪni yi, sa -in 'kaa -maa -yɔbε, 'in we 'kaa

-Lagɔ dudu namanɪ, -in -ka 'sa wa -yɔbε, we nanɪ 'yli.

7 Nu, *Klisu 'ŋni nya wa bhli 'yoo! 'In -wa 'nia -Lagɔ -yi, wa 'ni -maa kwεε -lu yabhlogbɔ 'wɔbhu.

8 We -ka 'sa -mi, we mi nu, -amɪ bε 'sasɔkpa -nyɪma -yɔ. -A -ka 'sa nu, -zugba -a -yɔ wa 'sɔ mi lubho -bhlo -gu -Lagɔ gbuzɔnu labɔbanɪ 'wu.

Diotlefu -yɔ Demetliusu

9 In ka leglizɪ weli kibhe 'wɔcelɪ. Nu, Diotlefu ɔ 'yibhaa nyɪmaa 'yugaliε, ɔ'ɔ ŋwnunu -ain 'wu.

10 We 'dεε 'gbu, in -ka -mɔ yi ni, -we ɔ nua lε, 'in gbunyuu ɔ gbaa -amɪaa daa, zli 'klɔ na yia we wlelia. We 'ni -we mi dε -bhlo ɔ nu lε, ɔ'ɔ kpa -amɪaa bhelia sɔ 'sɔ nya. 'In -wa 'yibhaa wa 'ka we lɛnu, 'in ɔ panɪ -maa 'wu, 'in ɔ -vua -maa -Lagɔnyɪma glaa.

11 Na bheli -zɔnu, ɔ nua gbunyuu lε, -in 'na 'tideli ɔ -ni. Nu, ɔ nua gbuzɔnu lε, 'mɔ -in 'kaa 'tideli. -Wa nua gbuzɔnu lε, wa mi -Lagɔ -nu nya, 'in -wa nua gbunyuu lε, wa 'ni -Lagɔ -yi.

12 Nyɪma weee nεε nu, Demetliusu mi nyɪmε -zɔnu nya, 'in gbuzɔnu gba 'yaa we, ɔ daa. 'In -amɪ, -a nεε 'ya nu, ɔ mi nyɪmε -zɔnu nya. 'In, -in -yi we 'ji nu, -amɪaa gbɔdayiweli mi gbuzɔnu nya.

Welɔpapie

13 Nu, gbu duun na yi yaa -mi -yla gbaa, 'in in 'ni 'yibha in 'ka we celi 'sebhε 'wu.

¹⁴ Na dli mi nu, 'yilya -a
yia dayli, 'in -a 'ka we 'klo
gbɔgbali.

¹⁵ Nu, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -mi -na
-nɔ nya. -Na 'talea mia -seli,
wa nɛɛ nu, wa -sa -mi fɔ, 'in -
amɪaa 'talea mia -mɔ, -in -sa
wa fɔ -bhlo -bhlo.

Zudi 'sebhe

-Lagonyima -yla Zudi celi
'sebhe ni, o 'ka wa -yla gba nu,
gbu -we yoyogbuu -slolunya
paa nyima nwe, wa zu wa 'de
'yliy o we gbegein. Yoyogbuu
-slolunya slolua -Lagonyima
nu, wa mneni wa 'ka gbuonyuu
leno. Zudi nee nu, -Lago yia
waa yoyogbuu -slolunya -
kaslo 'wopaa.

Fvsaweli

¹ Amia -Lago laa, -wa ka ze
-amiaa Dide -Lago -kalia, 'in
-wa o paa 'wu -Zezu *Klisu -nu
nya, amia, -ami -Zezu Klisu
lubhononyo, *'Zakee bheli
Zudi paa da 'sebhe ni yoo.

² Nu, -Lago nyazidi klaa,
o 'wototve -dlo klaa, we -
yo nyumaa zekalie 'ylimani -
gowola tenyi tenyii ain glaa.

Yoyogbuu -slolunya (2 Pi 2.1-17)

³ Na jijli -talea, in 'yibha
zlime bhabha nu, in 'ka ain
'wu celi, 'pupve -we -a 'de weee
gbolva 'wu, we gbu -gu. 'In na
dli ka -sleen 'mi 'su -gla nya
nu, in celi 'sebhe -mini ain 'wu,
'in in 'ka ain 'kwayli 'pa, a 'ka
dizozve Klisu 'wuu -yoto gu, -
we -Lago nyea o nyima -zakpa
-bhlogbo, -zu weee -nu nya.

⁴ Nu, gbuonyuu lenonya
tolva ka ain nyidi pla 'wiemi,
-wa'a saa -Lago. Weli -we
gbaa -amiaa -Lago 'nanu
gbu, ma kamania we 'wu, 'in
wa nva wa pounplagbu, gbu
tiklu 'bhisa. -Zezu Klisu -o -
wa -amiaa 'wlulapilinyo -yo
Nyumaa -Kanyo -bhlogbo, 'in

wa kpelia o gbu. Nu, wa -kaslo
'wu -pa -gbu -we mia wa wuda,
*-Lagosebhe ka we gbu gba, -
muu 'bi ka 'wogwle.

⁵ Nu, gbu na yia da gbaa,
amiaa 'de yi we 'ji -yioo,
amiaa dli na sibhlia we -gula.
Nu, Jejitape -saa o nyuma gbu
'wu Eziputu -dudu -gu, 'in -muu
'bigu, nyima -wa 'nia o dli -gu
zu, 'in o yia wa 'bha.

⁶ A ligbe 'ya 'anzinya 'nia se
wa 'nyea we -gu -tu, 'in we yia
we 'dee ladida 'bhv: -Lago yia
we *glukaslo 'wupa, nikpise -
dlugba 'wu, gbuun -llukpe 'na
'kaa do 'wu, 'in we 'ka -mo
gbuwobhu -yli 'kadu wolo.

⁷ Nu, a ligbe *Sodomu klaa,
*-Gomolu klaa, we -yo we
kwesi -gbenyaa gbu. Wee
'gbenya -mini nukpla -nyima
ka wee 'anzinya -muni mutni
-bho -gbu weee leno. Nukpasi
-yo nukpasia dia -budu 'wu, 'in
'hwni -yo 'hwni dia -budu 'wu.
'In -sleen, wa mi -kosu -we'e
nyumooa -kaslo 'wu. Wee wa
gbu -mini, gbu 'kaa ci leno, we
'yli -slolue -wa.

⁸ Nu, waa yoyogbuu -
slolunya -mani, sanee -
sokpagbu -bhlokpade wamia
nva le: wa 'wlukoun lapopali -
gbokpuanya 'wba 'ylaaylayle
'dekpa, mu sua wa, 'in wa
nva wa 'dee ku -yla gbuonyuu
le. Wa tllia -Lago se 'yila,
'in wa vela yalu 'hnumunya
'kadi.

⁹ 'Debbie, 'anzinyaa -kanyo
Misel 'ni -muu leno. Da Misel
-yo 'kuzunyaa 'yugalinyo mia
*Moizu 'kwie 'totoda, vela
weli 'ni we hwee 'tla *Kuzuu
gbegein. We nee 'Kuzu -yla

sa -bhlogbɔɔ: «Jejitape 'kpli -mɪ 'wluo!»

¹⁰ Nɪ, waa nyɪma -manɪ, -lu wa 'nɪa -yɪ 'mɔ wa vɛɪa, 'in -lu wa -yɪa dɔdɔ -gɔ -luyɪlo ŋwɛɛ, -fliinɪmaa -luyɪlo 'bhɪsa, -mɔɔ mnɔnɔa wa.

¹¹ Gbonyuu yɪ wa! Wa ka Kaɛɛn yoo -gɔ nɔɔ 'gbɔ, wa ka nyɪma -dawli 'wɔnɔ 'gwezii 'gbɔ *-Balamɔ 'bhɪsa, 'in wa zɔa yɪa labhɔ, wa ka nyɪmaa 'yugalɪnya -yɔwɔsɔlɔ Kolee 'bhɪsaa 'gbɔ.

¹² Nɪ, wa -ka aɪn nyɪdɪ -mɪ, amɪaa -Lagɔsukwe 'kadɔ a gbɔɔba 'wɔ, we gwe, -nana -wa. 'In zɔ'v 'bha wa, wa 'dɛɛ lɔlɔɛ -bhlogbɔɔ wa nɔnɔa 'yɪ 'bɪla. Wa 'wɔ sa yalɔpɔpa -we -pɪpɛsu, 'in we'e lɔalɔ 'nyu. Wa 'wɔ sa su we'e 'pa 'bhue, we 'bhue -pa bhla. 'In we -ka 'tɪu, tɪtɪlee -zakpa 'sɔ we tɪa.

¹³ Wa 'wɔ sa gumunyuu -bhalɪbhla -gbɔgbɔ, 'in wa nɔa wa zɔbhahgbɔnya lɛ, nɛɛ 'nyuu 'fɪlɪi pɔɪnplanɔ. Wa 'wɔ sa -zɛɪ mnɔ -we mnɪ mɔ, -we yɪ mɔ, 'in -Lagɔ ka wa 'bɪ lazɔ nɪkpɪsɛ dlugba 'wɔ, 'yɪ weee -nɔ nyɪa.

¹⁴ Waa nyɪma -manɪ daa, Enɔkɔ -ɔ -wa *-Adaan 'yuoyua gbesɔnɔ, -mɔɔ 'paa gbɔɔ -falɪ -mɪnɪ, ɔ nɛɛ: «A -talɪ, Jejitape -yɔ ɔ -mɔwɔlɔ -anzɪnyaa 'wɪ sanɪmɛ yɪa yɪa,

¹⁵ 'in ɔ 'ka dɔdɔgɔ -nyɪma weee -yɔgbɔ 'wɔbhɪ. 'In nyɪma weee -wa'a sɔa -Lagɔ, ɔ 'ka wa -kasɔ 'wɔpa, wa lɛnɔ -gbɔnyuu weee -we nyɪa wa -sɔɔba ɔ -yɔwɔsɔ 'gbɔ. 'In 'yɪlɪyɔtɪtɛ -wɛɪ waa gbɔnyuu -lɛnɔnyɪa gbaa ɔ -yɪa, 'in wa

'nɪa ɔ 'nɔŋwɛ zɔ, we 'gbɔ.»

¹⁶ Nɪ, waa nyɪma -manɪ, 'yɪ weee nyɪa wa ŋwɔŋwɛnɪa zɔ, 'in wa bhua gbɔwɔ: wa 'dɛɛ dlɔwɔnɪnɪgbɔɔ sɔɔɔ wa nɔa. 'In wa gbaa 'dɛɛ 'yɪlɪmanɪwɛɪ, 'in wa nɔa nyɪma -dawli 'wɔ -maa 'ŋnɪkwɛɪtɛ nyɪa, wa 'ka -maa -tɔnɔ kwɛɛ 'yɪ 'gbɔ.

-Lagɔnyɪmaa 'dɪzɔwɛɪ

¹⁷ Nɪ, na jɪlɪ -talea, a ligbe gbɔ -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klɪsɪ tɪtɪɛnyɪa gbaa zɪmɛ aɪn -yɪa.

¹⁸ Wa nɛɛ aɪn -yɪa nɪ: «'Wɔbhɪlɔlu -bhɪlɪnya nyɪa, nyɪma -wa yɪa -Lagɔ -yɔ aɪn glapalɪa, yɪa wa yɪa, 'in wa 'ka wa 'dɛɛ dlɔwɔnɪnɪlɪ 'nyɪi sɔɔɔ -mɪ.»

¹⁹ Nɪ, ma sɪsalɪa nyɪma -yɔ, nyɪmɛɛ zuzu mɪa wa 'wɔ, mɔ sua wa, 'in -Lagɔɔ Zuzu 'nɪ wa 'wɔ -mɪ.

²⁰ 'In, amɪa, na jɪlɪ -talea, amɪaa -mɔwɔlɔ dlɔzɔzɔɛ 'wɔ sa -buduu gwe wa palɪ glu. A dɪ we -gɔ la 'kɔmɔɔ. 'In a bhuhoe -Lagɔ ɔ Zuzu 'Pɔpaa 'tɪtɛ nyɪa.

²¹ 'In a -tɔ -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klɪsɪ wɔda, 'in ɔ 'ka aɪn 'yɪlɪyɔgagɪɛ -we 'nɪa bhɪlɔluda -ka 'nyɛ, ɔ nyazɪdlɪ nyɪa. Sanɛɛ 'sa a 'kaa -Lagɔɔ nyɪmaa zɛkalɪdlɪ 'wɔtɔ.

²² A 'yɪlɪ dlɪ 'sɔ -ɔɪn nyazɪ.

²³ A pue tɔɔba, wa gbɔwɔbhɪ -kosuu 'wɔsɪsɪɛ nyɪa. 'In a 'yɪlɪ 'ya tɔɔba nyazɪ, nyanɔ dlɪ nyɪa. 'In wa -bananya wa lɛnɔ -gbɔnyɪi plalɪa pɔɪn, a nyɛ we 'wɔ.

'Nyulanɪwɛɪ wɔbhɪlɔlɔnɔ

²⁴ -Lagɔ -ɔ mnenɪa ɔ 'ka aɪn 'yɪlɪyɔzɔ, 'in a 'na 'kaa gbɔnyuu lɔbhɪlɪ, ɔ mnenɪ ɔ 'ka aɪn

o 'ηnumnie 'kadu 'yu wleli, -
 zugba 'sla yabhlogbɔɔ 'ni ain
 -yɔ -mɪ, 'in a mɪ yeda 'mɔna
 'kadu nya.

²⁵ -Lagɔ -o -wa -Lagɔ -
 bhlogbɔɔ, -o 'plɪla -amɪaa -
 Kanyɔ -Zezu Klisi 'wɔ, mɔ -
 saa -ain gbɔ 'wɔ. Mɔ kwɛɛ
 'ηnumnie klaa, 'ylilo klaa, we
 -yɔ 'tɪtɛ -yɔ se mɪa, bhabenyi
 bhla, dɛslɛɛn -yɔ 'ylɪ weee -nɔ
 nya!

*-Amɛnɪ.

Zaaan 'yiliwogbuv 'sebhe

*Zaan -o celia -Zezuu -gugbu, mo celia 'sebhe -mini. -Mo Zaaan 'yli -kake 'wu, -li -we 'kaa ci lenu, 'mu -Lago -slolua o 'klv. Sa -Zezu 'kaa -lu weee 'wlulapili, 'in sa o -yo -Lagonyima yia 'yliyogada -tva 'yli weee -nu nya, wee 'sebhe slolua we -ain. -We weee mia de Zaan celia -ain 'wu, -a 'ka we zeli, 'in we 'ka -ain 'kwayli 'pa -zugba -a wu -Zezuu yiyiyli.

-We -Zezu wlelia zli 'klv

1 Nu, zizegbu weee -we -Zezu *Klisi wlelia zli 'klv, 'mu 'sebhe ni slolua. -Lago 'nyea we -Zezu yoo, o 'ka we o lubhononya 'kvsololu. 'In -we yia dayli lenva, wa 'ka we yibheli. We 'dee 'gbu -Zezu yia o 'anzinya tie o lubhononyo Zaaan -gbe, o 'ka weee gbonya o 'kvsololu.

2 'In -we *Zaan 'yia -yo, o yia we nyima -yla gba. O nee -Lagoweli -wa, -Zezu mi we gbodayinyo nya.

3 -O -ka 'sebhe ni zeli, 'wutotue -dlao mi o -nu nya. -Wa -ka we weli -we 'bhva -Lagoo -gbe yukwli pulu, 'in wa -ka we 'nuhwe zu, 'wutotue -dlao mi wa -nu nya. Nu, wee gbonyaa bhla ka cipa.

Fvsaweli

4-5 -Ami, Zaan, celia *leglizl gbeso, -we mia -Azii -dudu -gu 'wu. -Lago, -o mi -bha, -o mi bhaa -bha, -o yia yia, omoo klaa, zuzu gbeso -we mia

o 'hnumnikpe 'yu klaa, we -yo -Zezu Klisi hwna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wutotue -dlao. O -Zezu Klisi mia, -we 'plia, 'mu o gbaa gbuzonu nya. Mo -saa tithnya glaa 'wu tia, mo pila dudugu -nyima weee 'wlulapinya 'wlu la. -Zezu Klisi -kali -amiaa ze. O thia, o 'pion nya o -saa -ain gbonyuu kwee.

6 O suslolua -ain 'wu o 'ka -ain 'wlulapili, o ka -ain o bubonya -zeli -a 'ka o Dide -Lagoo lubho nu. Nu, nyima weee -mini o 'hni. 'In 'tite weee 'ka o -nu nya -mi 'yli weee nya. *-Ameni!

7 A yla, yia o yia -mo yalipupa 'wu, nyima weee yia o -yoyia. Nu, -wa ka 'debbie tiva o, 'yia wa yia o, 'in 'lakpanya weee yia wia o 'gbu. Cun, we -mi 'sa. -Ameni!

8 Jejitape nee: «-Ami -wa we gwedida, -ami -wa we bhialida. 'Tite weee mi 'mi kwee, in mi -bha, in mi bhaa -bha, yia na yia.»

Zaan 'yia -Zezuu 'tite -yo

9 -Ami, amiaa bheli Zaan, wa mi in -yo ain 'so sialida bhabha. In -yo ain 'so, -Lago pili -ain 'wlu la, in -yo ain 'so, -a 'teman dli, -a -yo -Zezu 'so mi. -Ami Zaan, -o gbaa -Lagogbu, in mi -Zezuu gbodayinyo nya, we 'gbu wa yia 'mi kpa, in wa yia 'mi 'nyunyididudu -gu ti. Wee dudu wa laa Patimaso.

10 -Lagoyli nya, 'in -Lagoo Zuzu yia 'mi 'wobhu. -Mo 'mi luv, weli 'tite -we 'wlv legle, 'mu in 'nva.

11 We nɛɛ: «-We -na yia -yɔ, -in cɛli we 'sɛbhɛ 'wɔ. -In -ka we cɛli, -in 'pa we yoo leglizɪ gbesɔɔ -gbɛ. Efɛzɪgbee -nɔ mi, Siminɪgbee -nɔ mi, Pɛlɪgamɔgbee -nɔ mi, Tiatilɪgbee -nɔ mi, Salɪdɪgbee -nɔ mi, Filadɛlɪfigbee -nɔ mi, 'in Laodisegbee -nɔ mi.»

12 In 'bhiti la, in 'ka -ɔ mi a 'mi -yla gbɔ gbada yibheli, 'in in yia -can -napɛ gbesɔ -yɔyi.

13 Wee 'napɛ nyɪdi, -bha in 'yia nyumɛɛ 'wɔwɔ -yɔ, ɔ ka -bana -blɔɔ 'wɔ, ɔ 'kɪklɛ 'yli mi gbɔanda -can -cɛsli nya.

14 ɔ 'wluo nyi pɔɔ 'painpain 'kwleeni 'bhisa, 'in ɔ 'yli nyu-maa -kosu 'bhisa.

15 ɔ bhu lia nɛtɛ wa fa -kosu 'wɔ 'bhisa, 'in ɔ wɛli mi a -wlowlo gumunyuu -jiji 'bhisa.

16 -Zɛli gbesɔ mi ɔ lilisɔ 'wɔ. 'In 'nɛnɔ 'ylisɔ -tɔgɔgble mi a ɔ ŋwɛɛ. ɔ klu lia 'ylogbagbɔ ylu 'bhisa.

17 In 'yia ɔ, 'in in yia ɔ bhu -yɔ bhilili, 'in in yia -gblo. 'In ɔ yia 'mi ɔ lilisɔ -gɔlapali. ɔ nɛɛ: «-In 'na nɔnɔ nyanɔ -ni. -Amɪ -wa we gwɛɪda, -amɪ -wa we bhloluda.

18 -Amɪ -wa 'yliyɔganyɔ. In ka bha tli, -slɛɛn in -ga 'yliyɔ 'yli weee nya. Tlithe mi 'mi kwɛɛ, 'in in pɪli tɪtɪlnyaa 'gbe 'wlu la.

19 -We -in 'yia -yɔ, -in cɛli we. -We -na yia -yɔ, we -yɔ -we -na yia -yɔyia dɛslɛɛn, -in cɛli we.

20 -We mi a -zɛli gbesɔɔ -nɔ nya, -we mi a 'mi kwɛɛ, we -yɔ -can -napɛ gbesɔ, we 'ji -we mi a zizɛda, 'mɔ na yia gbaa. Wee -zɛli gbesɔ mi a, mɔ -wa 'anzɪ gbesɔ -we -Lagɔ tiea

leglizɪ gbesɔ 'wɔ. Wee -can -napɛ gbesɔ mi a, mɔ -wa wee leglizɪ gbesɔ.»

2

'Sɛbhɛ -we Zaaan cɛli a Efɛzu leglizɪ 'wɔ

1 «Nu, leglizɪ -we mi a Efɛzɪgbe nɔkplɛ, -in cɛli we 'anzɪ 'wɔ:

«Nyumɛ -ɔ kaa -zɛli gbesɔ lilisɔ 'wɔ, 'in ɔ nɔa -can -napɛ gbesɔ nyɪdi, ɔ wɛli ni:

2 -We weee -in nɔa lɛ, in -yi we. Sa -in nɔa lubho 'tɪtɛ, 'in -in yia dɪtie 'yi, in -yi we. In -yi we 'ji nu, -in -yɔ 'nyii -cia'an nna. Tɔɔ nɛɛ, -Lagɔɔ tietienya wa -mi a, 'in wa 'ni we nya -mi. -In ylaa wa la, 'in -in yia we 'jiyibheli nu, yocian wa -mi a.

3 -In ka dɪtie, wa ka -mi sialɪ na 'gbɔ, 'in 'kɔa 'ni -mi 'ylila wla.

4 «Cun, 'sa we mi a, 'bhie gbɔ -we mi a -ain nyɪdi, mɔ ni: sa -in -kalia na zɛ we gwɛɪda, -in 'ni -slɛɛn 'sa na zɛkalɪ.

5 We -ka 'sa -mi, sa -in -kali bhaa na zɛ, -in 'pa we dli -gɔ. 'Bhiti -na dli, 'in -we -in nɔa lɛ we gwɛɪda, nɔ we lɛ lɔ. -In 'ni 'bhiti ni, 'in na yia -na -gbɛ, 'in na salia -na 'napɛ we 'bi 'wɔla.

6 Cun, gbɔ yabhlo gbaa -na daa: 'Nikolaa 'binyimaa lɛnɔgbɔ -na nyɛa 'wɔ -amɪ 'bhisa.

7 «-ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyima -yla, ɔ 'nɔ we. -Gɔgalɪnya na yia suu

'bhue 'nyεa. Wee su m₁ -
Lagoo -gbε. We bhue mia,
m₀ nyεa nyumε 'yliyogagie.»

*'Sεbhε -we Zaan cεlia
Siminu leglizı 'wv*

⁸ «Nu, leglizı -we mia
Siminıgbe nokplε, -ın cεli
we 'anzı 'wv:

«-ɔ mia tia, -ɔ mia we
bhloluda, -ɔ tli bhaa, 'ın ɔ
yia 'yliyogagie 'yi lgada, ɔ
wεli ni:

⁹ Wa m₁ -m₁ sialıda, -ın m₁
bobabhanyo nya, ın -yi we 'ji.
Nu, -ın m₁ 'ηnimnınyo nya. ın
-yi we 'ji nu, tɔba ka -m₁ vεli
'nyumεε. -Maa nεε -maa m₁
*Zuıfo nya, 'ın -maa 'nı we nya
-m₁. *-Saataan 'ηmı nya wa
suslolua 'wv.

¹⁰ Nu, sıa -na yia, -ın 'na
nɔnɔ nyanɔ -nı. A yibheli
we 'ji nu, *'Kuzu yia ın lay-
laa: -kasıb 'wv wa yia amıaa
tɔba 'paa we 'ka ın sıalı 'ylı
kugbua 'wv. Nu, wa -ka -m₁
'bhaa yi, -ın 'na -salı 'm₁ dlı -
gv -nı. 'In, ın 'ka -m₁ -can -
kloo 'nyε. Wemv -can -kloo
mia, nyıma -wa ka 'yliyogagie
'na bhloluda -ka, ma plaa we
'wluo.

¹¹ «-ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli
'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu
gbaa -Lagonyıma -yla, ɔ 'nɔ
we. -Gogalınya mia, tıthıee
'sɔnɔ 'na 'ka wa 'bha.»

*'Sεbhε -we Zaan cεlia
Peligamv leglizı 'wv*

¹² «Nu, leglizı -we mia
Peligamvge nokplε, -ın cεli
we 'anzı 'wv:

«-ɔ kaa 'nεnɔ 'yılısɔ -
tugvble, ɔ wεli ni:

¹³ ın -yi -na ladıda da, mɔ
*-Saatan pııa nyıma 'wlu la.

ın -yi we 'ji nu, -na dlı m₁ 'm₁
-gv. Da wa 'bhaa Antıpası
-ɔ gbaa na gbv tıklı, -mɔ -
Saataan ladıda, -ın 'nı 'm₁ dlı
-gɔsa.

¹⁴ «Cıın, we m₁ 'sa 'bhie,
gbv 'kienyi m₁ -aın nyıdı.
-Mɔ -na -gbε, nyıma tɔba
slolua *-Balamv gbv. ɔ
-Balamv slolua -Balakı
sa ɔ 'kaa *Izlaelınyıma
gbvnyuuu 'yoo 'wɔkwa. ɔ
nεε wa li -zila -bɔbɔnıme, 'ın
wa -ka mɔtnı kwε.

¹⁵ 'Sa -bhlokpade tɔba -
wa ηwnua 'Nıkolaa 'bınyımaa
gbv -yɔ, -maa m₁ 'yaa -na -gbε.

¹⁶ We 'dεε 'gbv, -ın 'bhıti -
na dlı. We 'nı -mɔvɔv, 'ın na yia
amıaa -gbε daylı, 'ın na dlıa
aın tɔ na ηwεε -tugvble nya.

¹⁷ «-ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli
'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu
gbaa -Lagonyıma -yla, ɔ 'nɔ
we. -Gogalınya mia, -Lagoo
lilılu -we mia zızeda, 'mɔ na
yia wa 'nyεa we -yɔ tɔkpa
'pɔpa. Wee tɔkpa mia, 'ηmı
lolu m₁ we -gv cεlıda. Nyıme
yabhlogbɔɔ 'nı we -yi, we 'nı
-ɔ 'yia wee tɔkpa 'wɔbhv.»

*'Sεbhε -we Zaan cεlia Tıatılı
leglizı 'wv*

¹⁸ «Nu, leglizı -we mia
Tıatılıgbe nokplε, -ın cεli we
'anzı 'wv:

«ɔɔ -Lagoo 'Yu -ɔ ka 'yli
nyımaa nεε -kosu, 'ın ɔ bhv
lıa tεltεlnete 'bhısa, ɔ wεli
nı:

¹⁹ ın -yi -na lεnvgbv. ın -
yi we 'ji nu, a kıkalı zε. -Na dlı
m₁ 'm₁ -gv, 'ın -na saa -na -lıma
'wv, 'ın -ın kaa dlıtie. ın -yi we
'ji nu, -we -na nva -slεεn lε, we
-zı -we gwedıdaa -nɔ 'wv.

20 «We mi 'sa 'bhie, gbv yabhlo mia in -yɔ -mi 'sɔ nyidi, mu nu: 'ɲwnɔ -ɔ wa laa Zezabeli, -ɔ laa ɔ 'dɛ -Lagɔgbvɔ -faliparɲwnɔ, 'in -ɔ a 'tidea 'yi amiaa 'dɛɛ -gbɛ, mɔ nva na lubhonvnya -dawli 'wv ɔ gbagbaweli 'wv. Mɔ kwaa wa gbvnyuu lv, 'in wa kaa mvtɲi kwɛ, 'in wa lia -zila -bvbɔli.

21 In ka ɔ 'yli zv ɔ 'ka ɔ dli 'bhiti, 'in ɔ 'ni we -yɔɲwnu.

22 We 'dɛɛ 'gbv, lɛ na yia we nva, 'in ɔ 'ka gu 'kadu bhli ɔ -yɔ -wa ɔ -yɔ wa dia -budu 'wv 'sɔ. Nu, -maa 'ni -maa dli 'bhiti, 'in -maa 'ka ɔ lɛnɔgbv 'bibhv ni, 'in na paa -maa siasie ɲwɛ.

23 ɔ 'yua na yia 'bhaa. 'In leglizɪ weee 'ka we 'jiyibheli nu, -ɔ yia nyimɛɛ dli zɔ -yɔ ɔ 'wluksɔn la, -ami -wa. -ɔ -ka -mi, -we -in -ka lɛnv, we 'klɔlu -na yia 'yia 'mi kwɛɛ.

24 Nu, amia Tiatilnyima tɔba, a 'ni wee slolue -yɔɲwnu. Wee gbv wa laa: «Saataan naci -we mia zizeda.» In nɛɛ ain -yla, in 'ni ain 'gba -putu 'wluɔɔda -mi.

25 Nu, in 'ni -slɔ lv yi ni, -we mia ain kwɛɛ, a kpa we la -kli.

26-28 «-Wa -ka -gɔgalɪ, -wa -ka na dvmagbv -yɔɲwnu we 'ka we bhloluda nyini, 'tite -we in 'yia na Didee kwɛɛ, 'mv na nyɛa wa. 'In na nyɛa wa 'tite wa 'ka laganya 'wlu-lapli, wa 'ka wa kpa -gla nya, 'in wa 'ka wa -wlv bla -nyida 'bhisa. 'In na nyɛa wa zlvkpa -zɛliya.

29 -ɔ -ka 'nɔnv -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu

gbaa -Lagɔnyima -yla, ɔ 'nv we.»

3

'Sɛbhɛ -we Zaan cɛli Salidu leglizɪ 'wv

1 «Nu, leglizɪ -we mia Salidigbe nɔkplɛ, -in cɛli we 'anzi 'wv:

«Nu, -ɔ kaa -Lagɔɔ zuzu gbesɔ -yɔ -zɛli gbesɔ kwɛɛ, ɔ weli nu: In -yi -na lɛnɔgbv. Wa nɛɛ: -in -ga 'yliyɔ, -zugba -in ka tlɪ.

2 -In ganɔ, -we -tva 'wv, 'in we mia -mi kwɛɛ, -in 'temanɪ we la, we yi tlɪ. -We ka gbv -wa, in ka we 'jiyibheli nu, -na lɛnɔgbv 'ni -mi tikli na -Lagɔɔ 'yliya 'wv.

3 Nu, -in ligbe weli -we -in 'nva, 'in -in yia we -yɔɲwnu. -In zv we 'nɔɲwɛ, 'in -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'ni -mɔvv, -in 'ni ganɔ ni, 'in na tlali -mi 'wv 'wienyɔ 'bhisa, 'in bhla -we nya in 'kaa -na -gbɛ yi, -in 'na 'ka we yibheli.

4 «We mi 'sa 'bhie, -Lagɔnyima tɔba mia Salidigbe nɔkplɛ, wa 'ni -slɔ wa -bana pɔvɲplali. Waa nyima mia -bana 'pɔpa wa yia 'wvplaa, wa -yɔ 'mi 'sɔ ka nɔ, -we ka gbv -wa, wa ka we 'klv.

5 'Sa -bhlokpade, -wa -ka -gɔgalɪ, ma plaa wee -bana 'wv, 'in wa 'ɲni -we mia cɛliɔda 'yliyɔga -sɛbhɛ 'wv, in 'na 'ka we lamumni. 'In na gbaa wa 'ɲni -zɔnv na Dide -yɔ ɔ tietienya 'yu.

6 -ɔ -ka 'nɔnv -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyima -yla, ɔ 'nv we.»

'S**ebh**e -we Zaaan *celia* Fi-
ladelifii leglizii 'wv

⁷ «Ni, leglizii -we mia Fi-
ladelifigbe nukple, -in celi
we 'anzii 'wv:

«-o mia tikli, -o gbaa
gbuzonu, -o kaa nyimaa
'wlulapilinyo *-Davidu -
lakli kwεε, -o -ka klolo -kali,
'in wa 'nia mneni wa 'ka
we kla, 'in -o -ka -bha kla,
wa 'nia mneni wa 'ka -bha
-kali, o weli ni:

⁸ In -yi -na lenugbu, in -yi
we 'ji nu, -in 'ni late 'nanuu, -
zugba -na zo na weli 'nujwe,
'in -in 'ni na gbu kpeli. -In -tali,
in ka klolo yabhlo -kali -mi
-yla, -we nyime yabhlogbo
'nia mneni o 'ka kla.

⁹ Nyima -wa suslolua 'wv
-Saataan 'nii nya, 'in wa laa
wa 'de Zuifu, 'in wa 'nia we
nya -mi, yocian wa -mia. -In
-tali, -we in 'kaa wa -yla lenu,
mu ni: 'kua 'tite nya na yia wa
-mi 'yu -laa, 'in wa 'ka -mi 'yu
'kukolu 'sibhli, 'in wa 'ka we
'jiyibheli nu, in -kali -na ze.

¹⁰ -In ka na weli dli -gv zo
dltie nya, we 'deε 'gbu na yia
-mi 'wukva siasia bhla. Ni,
weε siasie mia dudu weε -
gv yida, we 'ka nyima weε
layla.

¹¹ «Dayli na yia. -We -
in kaa, -in kpa we la -
kli. We -ka 'sa -mi, nyime
yabhlogbo 'ni mneni o 'ka
-mi -na -can -kloo kwεε -sa.

¹² -o -ka -gugali, mo yia *-
Lagobudu 'kaduu bhv -zeε, 'in
wa 'na 'ka -bha o vu. o -
gugalinyo -gv na yia na -Lagoo
'nii celia we -yo -Lagoo 'gbee
'nii. Weε -Lagoo gbe mia, mu
-wa *-Zeluzalemv -lolu, -we
'kaa -Lagoo -gbe 'bhv yali, 'in

we 'ka lasibhli. o -gugalinyo
-gv in 'kaa na 'nii lolu celi.

¹³ -o -ka 'nunu -yukwli
'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu
gbaa -Lagonyima -yla, o 'nu
we.»

'S**ebh**e -we Zaaan *celia*
Laodisee leglizii 'wv

¹⁴ «Ni, leglizii -we mia
Laodisegbe nukple, -in celi
we 'anzii 'wv:

«-o gbaa -Lagoo dumagbu,
-o -wa gbodayinyo tikli, -o o
'tubhua yo, -o ka so nya -
Lagoo -laa -lu weε la, o weli
ni:

¹⁵ In -yi -na lenugbu. -In 'ni
woto, -in 'ni -su. Na dli neε, -in
-ze we 'yabhlo.

¹⁶ Ni, -in 'ni -su, -in 'ni
woto, -in wlowlo, we 'deε 'gbu,
gwεzeε na yia -mi.

¹⁷ -In neε nu, 'nnumninyo
-in -mia. -In ka -lu duun 'yi,
'in -in ka -lu weε -in 'yibhaa.
-In mi 'sa gbada, -zugba -
in mi poli poli nyazinyo nya,
bobabhanyo -in -mia. -In mi
kpanu nya, -in mi 'lonyo nya.
-In mi 'sa, 'in -in 'ni we 'ji -yi.

¹⁸ We 'deε 'gbu, 'di -we na
zua -mi, mu ni: -in yi na -
gbe, -can -we wa 'kplia 'wv -
kosu 'wv, -in 'ka we zo, 'in -in
'ka 'nnumninyo -zonu -ze. Yi, -
in 'ka -bana 'pupa zo, -in 'ka
we 'wopla, -na kpanu yi -mi
zubhali. -In zo 'ya nyakpo, -in
'ka we 'yliya 'wv pali, 'in -in
'ka layi.

¹⁹ «-We mia na -nu nya,
nyima -mama ka ze in -
kaha, -maa na sialia, in 'ka
-maa gbu sloluu 'gbu. We -
ka 'sa -mi, -in 'bhiti -na dli,
-in yi 'mi 'bi -guladolue nya.

20 -In pu yukwli! In 'yiligbe -buduŋweε, in mi kəkə bhłida. -Ɔ -ka na weli 'nu, 'in ɔ -ka -bha -kali, 'in na plaa ɔ -budu zɔ, 'in na -yɔ ɔ 'sɔ lia dabhlo.

21 «-Ami, in mi -gɔgalinyɔ nya. In -yɔ na Dide ka ɔ 'ɲumnikpe -gɔladi. We 'dεε 'gbu, ɔ -ka -gɔgalinyɔ nya -mi, mɔ -yɔ 'mi 'sɔ 'kaa na 'ɲumnikpe -gɔladi.

22 -Ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyɪma -yla, ɔ 'nu we.»

4

-Mɔ yali wa -mnɪna -Lagɔɔ 'ɲni

1 -Mɔb 'bɪgɔ, 'in in yia -mɔ na 'yli -kakiε 'wɔ gbu -putu -yɔyi: kɔlɔ yabhlo mi ɲwekalɪda yali. Wee weli -we in 'nɔa tiada, -we 'wɔba lεgle, we nεε 'mi -yla: «-Gbla -seli, -we 'kaa cɪ lɛnɔ, in 'ka -mi we 'kɔslɔlu.»

2 Tɔn, -Lagɔɔ Zuzu 'bhua 'mi 'wɔ, 'in in yia 'ɲumnikpe -yɔyi -mɔ yali ladɪda -zugba we -gɔladinyɔ mi we -gɔ.

3 -Ɔ -dia kpe -gɔla, li ɔ lia tɔkpa -zɔnɔ wa laa zasɪpɔ -yɔ salɪdɔanɪ 'bhisa. -Zuku lia tɔkpa -zɔnɔ wa laa emewlodɔ 'bhisa, mɔ bibea wee kpe.

4 Wee 'ɲumnikpe mia, 'ɲumnikpe -putu glɔ -bhlo 'ya -mnɔa bibea we. Nyɪma kpasɪ glɔ -bhlo 'ya -mnɔa, -wa kaa -bana 'pɔpa 'wɔ, 'in wa kaa -can -kloo 'wluo, ma -dia wee kpenya -gɔla.

5 'Nyuu 'yika -papɪε klaa, weliɪna klaa, we -yɔ -dεε -gangɪε, mɔ bhɔa wee

'ɲumnikpe 'wɔ. We 'yu, yɔ gbesɔ mi -nyumada sa 'tɪtεε, mɔ -wa zuzu gbesɔ -we mia -Lagɔ 'yu.

6 Wee 'ɲumnikpe 'yu, we 'wɔsa gumunyu ka klɔ mi 'sese 'veli 'bhisa, mɔ mi -bha.

Wee 'ɲumnikpe kwesi, 'yliyɔgali -mnɔa mi -bha. 'Yli mneni we ku -yɔla weεε. We mi we 'yugbεin -yɔ we lɔgbεin.

7 Wee 'yliyɔgaluu tiannɔ -yɔ -jla 'wɔwɔ. We 'sɔnɔ -yɔ 'bhligblɔ -yulε 'wɔwɔ, we tanɔɔ klɔ -yɔ nyumεε -nɔ 'wɔwɔ, 'in we -mnɔanɔ 'wɔba -galɪbha -cɪcε -we mia -bhłida.

8 Wee 'yliyɔgali -mnɔa mia dε ni, we 'yabhlo ka -kapue gbelibhlo. 'Yli mnenia we ku -yɔla. We mi we -kapue dli, 'in we tɔba mia we -gɔ. Zlıoo, sabɔoo lɔb we bhli -nya. We nεε:

«Jejitape, ɔ mi tɪklu, ɔ mi tɪklu, ɔ mi tɪklu,
'tɪtε weεε mi ɔ kwεε,
ɔ mi bhaa -bha, ɔ mia -bha,
ɔ yia yia.»

9 We mia lɔb bhłida -zugba we mnɪna ɔ -dia 'ɲumnikpe -gɔlaa 'ɲni, ɔ -gaa 'yliyɔ 'yli weεε nya, 'in we gbaa ɔ 'ɲni -zɔnɔ, 'in we paa ɔ fuo.

10 Da wee 'yliyɔgali -ka lɔb bhłi -bhlo, 'in waa nyɪma kpasɪ glɔ -bhlo 'ya -mnɔa sibhliia 'kukolu ɔ -dia 'ɲumnikpe -gɔ la 'yu. 'In wa bubɔa ɔ -gaa 'yliyɔ 'yli weεε nya, 'in wa vitelia wa -can -kloo ɔ 'ɲumnikpe 'yu, -zugba wa gbεε:

11 «Jejitape, -amɪaa -Lagɔ,
we mi tɪklu -a 'ka -na 'ɲni -mnɪni,
-a 'ka -bha -mi zɔ,

'in we mi tiklu -a 'ka -mi fuo
 'pa
 -na 'titeε 'gbu.
 -We ka gbu -wa, -mi -laa -lu
 wee la.
 -In neε, -lu yi la, 'in -lu yia layi,
 'in -in yia we lala.»

5

Gligli -sebhεε klalili wa -wla

¹ 'In in yia gligli -sebhε -yoyi, we mi ε ε 'ηnumnikpee -goladinyεε lilisε 'wu. We -gu -yε we dlu mi celida. We mi klada -luu klalili gbesε nya.

² In 'yia 'anzi 'tite yabhlo -yε, we 'yibhaa la weli 'tite nya, we neε: «Nyεε ka we 'klu ε 'ka -luu klalili gbesε ni -wle, 'in ε 'ka 'sebhε ni -bloa?»

³ Ni, nyime ε ε 'kaa we -kali, ε 'ni -mi. ε 'ni yali -mi, ε 'ni dudu -gu -mi, ε 'ni glu -mi. Nyime yabhlogbεε 'ni mneni ε 'ka wee 'sebhε 'wotali.

⁴ Nyime ε ε kaa we 'klu ε 'ka 'sebhε ni -blo, ε 'ka we zeli, ε 'ni -mi. We 'gbu in yia wi -wεwε.

⁵ Tεn, waa nyima kpasu 'yabhlo neε 'mi -ylaε: «-In 'na wili -ni. -In -tali, εmε Zudaa zwayli -jla, ε -wa 'wlu-lapilinyε -Davidu yu, ε ka -gugali, mε kaa we 'klu ε 'ka wee -luu klalili gbesε -wle, 'in ε 'ka 'sebhε ni -blo.»

⁶ -Bha in 'yia *Bhlabhleyu -yε 'yigbeda. ε mi 'ηnumnikpe kwesi 'yliyεgali -mnua -yε nyima kpasu nyidi. ε Bhlabhleyu 'wlsa -bli wa -di ε 'slakaa -nu nya. ε ka 'gwε gbesε -yε 'yli gbesε. Mu -wa zuzu gbesε, -we -Lagε 'paa yoo dudu wee -gu.

⁷ ε Bhlabhleyu bea ε -dia 'ηnumnikpe -gu la -yε, 'in ε yia wee 'sebhε 'wobhu -mεε lilikwεε 'wu.

⁸ ε 'bhua wee 'sebhε 'wu, tεn wee 'yliyεgali -mnua -yε nyima kpasu glu -bhlo 'ya -mnua yia ε 'yu 'kukolu 'sibhli. -ε -ka -mi, ε ka ε -pete kwεε, 'in -can -dεkε -we nukplε 'wli mia, -mεε ka -muv kwεε. Wee wli mia, mu -wa -Lagεnyimaa bhuhhoe -weli.

⁹ -Bha wa bhla luv lolu:
 «-ε kaa we 'klu ε 'ka 'sebhε ni 'wobhu,

-mi -wa.
 -ε kaa we 'klu ε 'ka we -luu klalili -wle,
 -mi -wa,

-we ka gbu -wa,
 -ε jitea ε 'pion ε 'ka nyima 'wuziti -Lagε -yla,
 -mi -wa.

Nyima -wa 'bhua zua wee 'yli klaa,
 weli 'yli -bhlo -bhlo -gbanya klaa,
 klu wee nyima klaa,
 we -yε -wa 'bhua laga dudu wee -gu,

-ε zita wa 'wu -Lagε -yla,
 -mi -wa.

¹⁰ Ni, ε nua we le,
 'in -Lagε pilu -maa 'wlu la,
 -mi -wa.

-ε nua we le -maa 'ka -Lagεbubunya -ze,
 'in -maa 'ka ε dumagbu lenu,
 -mi -wa.

-Mi nua we le -maa 'ka nyima wee 'wlulapili dudu wee -gu.»

¹¹ In -tali 'yaa -bha, 'in in yia 'anzinyaa weli 'nu. We -zu 'wu, wa 'ni mneni wa 'ka we zeli. Ni, wee 'yliyεgali -mnua

klaa, nyuma kpasɪ klaa, we -
yɔ 'ŋnumnikpe, 'mɔ we bibeaa
-nya. We 'dɛ weee mia lɔv
bhlida 'tɪtɛ,

¹²we nɛɛ:

«Ni, Bhlabhleyu ɔ wa -dia -
blu 'slaka nya,

'tɪtɛ klaa, 'ŋnumnie klaa,
gbuyilo klaa,

we -yɔ latelo mi ɔ -nɔ nya.

We 'dɛɛ 'gbɔ, we mi tɪkli
nyuma 'ka -bha ɔ zɔ,

wa 'ka ɔ 'ŋni -mnɔni,

'in wa 'ka ɔ 'ŋni -zɔnɔ gba.»

¹³In in yi 'yaa lɔv -putu 'nɔ.
-Lu weee -Lagɔ -laa la, -we
mia yali, -we mia dɔdɔ -gɔ, -
we mia glu, we -yɔ -we mia gu-
munyu lɔ, we 'dɛ weee bhlia
lɔv, we nɛɛ:

«ɔ -dia 'ŋnumnikpe -gɔ la,

ɔ -yɔ Bhlabhleyu 'sɔ,

'tɪtɛ weee mi wa -nɔ nya,

'ŋnumnie weee mi wa -nɔ nya.

Wa bhlɪ wa 'ŋni, 'in wa zɔ -bha
wa

'yɪ weee -nɔ nya.»

¹⁴In wee 'yliyɔgali -mnɔvɔ nɛɛ:

«-Amɛni!» Nyuma kpasɪ 'sibh-
lia 'kukolu, 'in wa yia ɔ bɔbɔ.

6

*Bhlabhleyu -wɔa -luu
klalili gbesɔ*

¹Tɔn, 'in in yia ɔ Bhlabhleyu -yɔyi. 'In ɔ yia
wee ghgh -sebheɛ klalilu
tɪanɔ -wɔ. -Bha -bhlokpade
'yliyɔgali -mnɔvɔ 'yabhlo
'kpiɔ 'wɔ 'tɪtɛ, -dɛ 'bhisa. 'In
in yia we 'nɔ. We nɛɛ: «Yi!»

²In -talia -bha, 'in in yia
numɛsɔn 'pɔpa -yɔyi. -ɔ -dia
we -gɔ la, ɔ ka pnu kwɛɛ, 'in wa
yia ɔ -can -kloo yoo 'nyɛ. Ni,

ɔ ka -gɔgali, 'in -gɔ ɔ yi 'yaa -
galia mɔvɔ.

³-Mɔv 'bɪgɔ, ɔ Bhlabhleyu
yia wee -luu klalilu 'sɔnɔ -
wɔ. -Bha -bhlokpade, 'in in
yia 'yliyɔgaluu 'sɔnɔ wɛli 'nɔ.
We nɛɛ: «Yi!»

⁴In numɛsɔn -putu yabhlo
yia 'tla, we -za -kosu 'bhisa. -
ɔ -dia we -gɔla, 'mɔ wa 'nyɛa
'yoo, ɔ 'ka dɔdɔ -gɔ tɔ -la, 'in
dɔdɔgɔ -nyuma 'ka 'bhɔbhalɪ. -
Bha wa 'nyɛa ɔ tɔgɔgble yoo.

⁵-Mɔv 'bɪgɔ, ɔ Bhlabhleyu
yia wee -luu klalilu tanɔ -
wɔ. -Bha -bhlokpade, in 'nɔvɔ
'yliyɔgaluu tanɔ wɛli. We
nɛɛ: «Yi!» In -talia -bha, 'in in
yia numɛsɔn -ylukpa -yɔyi. ɔ
-dia we -gɔ la, ɔ ka kilo kwɛɛ.

⁶Wɛli yabhlo 'tlaa wee
'yliyɔgali -mnɔvɔ nyɪdɪ, we nɛɛ:
«'Mnɔ -yɔ -gooo 'kli yia yia.
Ni, 'mnɔ kilo -bhlo kaa 'yɪ
-bhlo -lubhoo 'pɛnɪgwɛzi, -
gooo kilo ta kaa 'yɪ -bhlo -
lubhoo 'pɛnɪgwɛzi. -Mɔmɔ -ka
'kpi -yɔ nɔ, -in 'na zɪlɪ we kwɛ
-ni, we -vale -tɔ sa 'cɛ.»

⁷-Mɔv 'bɪgɔ, ɔ Bhlabhleyu
yia wee -luu klalilu -mnɔvɔnɔ -
wɔ. -Bha -bhlokpade in 'nɔvɔ
'yliyɔgalu -mnɔvɔnɔ wɛli. We
nɛɛ: «Yi!»

⁸In -talia -bha, 'in in yia
numɛsɔn -yɔyi, we fuakaa. -
ɔ -dia we -gɔla, ɔ 'ŋni wa laa
tɪtɪɛ. Tɪtɪnyaa 'gbe -yɔ ɔ
'sɔ nɔ. 'In wa yia wa 'tɪtɛ
'nyɛ wa 'ka nyuma 'bhaa mɔ
dɔdɔvɔ kibhe -mnɔvɔnɔvɔ -bhlo -
gɔ. 'Sa wa mɔvɔ wa 'ka nyuma
'bha tɔgɔgble klaa, ŋwɔ klaa,
tɪtɪgu klaa, we -yɔ -fliinima
'nyii nya.

9 -Muu 'bigu, ɔ Bhlabhleyu yia wee -luu klaluu gbunw-wlo. -Bha -bhlokpade, in yia nyuma wa 'bhaa, wa zuzu -yoyi 'slakagusaluu zo. Waa nyuma mia, wa ka -Lagoweli -yogwuu, 'in wa mia we gbodayinya nya, we 'gbu wa yia wa 'bha.

10 Wa 'kpia 'wu 'titee, wa nee: «-Amiaa -Kanyoo 'zayli -o mi -mowloda, dudugu -nyumaa -yogbu -na yia 'wobhua, 'in -in 'ka wa gbu dlu -amiaa -yokpasasie saa. 'Lee, bhla -mumu -na wolu wea?»

11 Toon, wa yia -maa -bana 'pupa 'woladlili, 'in wa nee -maa -yla, -maa wu -se, nu, -maa bhelia -yo -maa lubhonu -lima -wa wa yia 'bhaa -maa 'de 'bhisa, -maa nye -ka gba 'bhie.

12 In -talia -bha, 'in in yia Bhlabhleyu -yoyi, 'in o yia -luu klaluu gbelibhlonu -wlo. -Bha dudu zuklua 'titee. 'In 'yib yia ylumanu nee -gbenaa, 'in 'cu yia zamanu 'pion 'bhisa.

13 'In -zeli yia bhli dudu -gu, su wa zobhalia, -pape -ka 'pli, sa we 'bhue jitea, 'sa -zeli jitea dudu -gu.

14 'In yali yia labhu nyumaa 'yiliya 'wu, nee -bita wa gli. -Gogo weee -yo dudu weee mia 'nyu nyidi, 'in we yia 'tlu.

15 Toon, dudugu -nyumaa 'wlulapunya klaa, nyumaa 'yugalunya klaa, 'slojaa 'yugalunya klaa, 'nyumunya klaa, nyuma 'titee klaa, gali klaa, we -yo -wa 'nia gali nya -mi, wa 'de weee yia zize -gogoo 'bhuka 'wu, we -yo tukpa -nyidi.

16 Wa nee tukpa -yo -gogo -yla: «A bhili -ain -gu. A zize -ain 'pupi, -o -dia 'nyumnike -gu la kwee. A zize -ain 'pupi Bhlabhleyuu 'ce kwee.

17 Nu, we ka nyini, wa 'cepayli 'kadu ka nyini. Nyoo mneni o 'ka we 'yu 'yiligbea?»

7

Nyuma 'wlu glv ta -zakpa kugbua le 'so (144.000)

1 -Muu 'bigu, 'in in yia 'anzu -mnuu -yoyi 'yiligbeda dudu gwigwi -mnuu 'yli. -Muu mi dudu -pape -mnuu 'yoo -koloda, -muu yi 'wlu nu, -pape yabhlogbooo 'pli dudu -gu, gumunyu -gu we -yo su 'wlu.

2 'In, in yia 'anzu -putu yabhlo -yoyi 'wosoda 'yibu 'wosoloda. -Lu -we nya wa zua -Lagoo yibhelida nyuma -yo, we mi we kwee. 'Anzu -mnuu -we -Lago 'nyea 'titee we 'ka gumunyu -yo dudu siali, we 'kpia 'wu 'titee we -yla, we nee:

3 «A 'yiligbe -slo, nu, -a 'nu -slo 'yiliyoga -Lagoo yibhelida -Lagoo lubhononyaa 'klu -yo zu, dudu klaa, su klaa, we -yo gumunyu, a 'na siali we -ni.»

4 'In -wa -Lago zua o 'de yibhelida -yo, 'in in yia wa nye yibheli. *Izlaelu zua weee 'yli, nyuma 'wlu glv ta -zakpa kugbua le 'so (144.000).

5 Zudaa zwayli, nyuma 'wlu glv ta (12.000).

Lubenu zwayli, nyuma 'wlu glv ta (12.000).

Gadu zwayli, nyuma 'wlu glv ta (12.000).

6 Aselu zwayli, nyuma 'wlu glv ta (12.000).

Nefotalii zwayli, nyuma 'wlu
glv ta (12.000).

Manasee zwayli, nyuma 'wlu
glv ta (12.000).

7 'Simeᵋᵋ zwayli, nyuma 'wlu
glv ta (12.000).

*Leviii zwayli, nyuma 'wlu glv
ta (12.000).

Isakaaa zwayli, nyuma 'wlu glv
ta (12.000).

8 Zabulᵋᵋᵋ zwayli, nyuma 'wlu
glv ta (12.000).

*-Zεzεfᵋᵋ zwayli, nyuma 'wlu
glv ta (12.000).

Bezameεεε zwayli, nyuma 'wlu
glv ta (12.000).

Wa 'dε weee 'klv -yᵋ wa zᵋa -
Lagᵋᵋ yibhelida.

Nyimaa -zlo bibeaa
'ηnumnikpe

9 -Mᵋᵋᵋ 'bigᵋ, in -talia -bha,
'in in yia nyimaa -zlo -yᵋyi.
Waa nyuma -zu 'wᵋ, -ᵋ mnenia
ᵋ 'ka wa zεli, ᵋ 'ni -mᵋ. Nu,
dᵋᵋᵋ weee -gᵋ -nyuma wa -
mia: laga weee -gᵋ -nyuma mᵋ
-bha. Zᵋa weee 'yli -nyuma mᵋ
-bha. Klu weee nyuma mᵋ -
bha. Welᵋ weee nyuma mᵋ -
bha. Wa 'yigbe 'ηnumnikpe
-yᵋ Bhlabhleyu 'yu. Wa ka -
bana 'pᵋpa 'wᵋ, 'in saᵋn mia
wa kwεε.

10 Wa 'kᵋia 'wᵋ 'titeε, wa nεε:
«-Amᵋaa -Lagᵋᵋ -ᵋ -dia
'ηnumnikpe -gᵋ la,
ᵋ -yᵋ Bhlabhleyu 'sᵋ,
gbᵋwᵋsasie mᵋ wa -nᵋ nya!»

11 Nu, 'anzᵋ weee bibeaa wee
'yliyᵋgali -mnᵋa klaa, waa
nyuma kᵋasᵋ klaa, we -yᵋ
'ηnumnikpe. Wa -gᵋlia 'wlu
la 'ηnumnikpe 'yu, 'in wa yia
-Lagᵋᵋ bᵋᵋᵋ.

12 Wa nεε:

«-Amᵋni!

Nyuma weee gba ᵋ 'ηni -zᵋnᵋ.
Nu, nyuma weee -mnᵋni ᵋ 'ηni,
gbᵋyilo weee mᵋ ᵋ -nᵋ nya,
nyuma weee 'pa ᵋ fuo, nyuma
weee zᵋ -bha ᵋ,
'tite -yᵋ latelo weee mᵋ ᵋ -nᵋ
nya.

We -mᵋ 'sa, 'in we 'ka 'sa -tu
'yli weee -nᵋ nya.»

13 -Bha nyime kᵋasa yabhlo
'yibhaa 'mᵋ laε: «'Lee, waa
nyuma kaa dε -bana 'pᵋpa 'wᵋ,
mᵋᵋ -nyuma wa -mᵋ, 'in mᵋ wa
'bhᵋba?»

14 In nεε ᵋ -yla: «Na -kanyᵋ, -ᵋ
-yia we 'ji, -mᵋ -wa!»

ᵋ nεε: «Waa nyuma mia dε,
wa ka wa sialᵋ bhhabha. Wa
ka wa 'dεε -bana -wᵋᵋᵋ Bh-
labhleyuu 'pᵋn lᵋ, 'in we yia
pᵋmanᵋ tenyii.

15 We 'gbᵋ wa 'yigbea -
Lagᵋᵋ 'ηnumnikpe 'yu, zᵋᵋᵋ,
sabᵋᵋᵋ, wa 'ka ᵋ dᵋmagᵋᵋ lεnᵋ
ᵋ -budu 'kadᵋ zᵋ, 'in -ᵋ -dia
'ηnumnikpe -gᵋ la, 'in -mᵋᵋ kᵋa
wa 'wᵋ.

16 Nᵋᵋᵋ 'na 'ka 'maslεεn
wa 'bha, 'nyumatᵋ 'na 'ka
'maslεεn wa 'bha, 'ylᵋ -yᵋ slo
'na 'ka 'maslεεn wa 'bha.

17 Nu, Bhlabhleyu -ᵋ mia
'ηnumnikpe kwesi, mᵋ yia
wa 'nyuwlukᵋa lᵋ kwaa,
bhlabhlee 'yliyᵋzᵋnyᵋᵋ 'bhisa.
'In -Lagᵋᵋ yia wa 'mᵋᵋ weee
sia.»

8

Bhlabhleyu -wᵋa gᵋgᵋ -
sebhεε klalilu gbesᵋnᵋ

1 Nu, Bhlabhleyu -wᵋa
wee gᵋgᵋ -sebhεε klalilu
gbesᵋnᵋ, 'in -Lagᵋᵋ -gᵋε yia
'wᵋᵋᵋ blenyii 'lεlu kibhe -bhlo.

² 'In, in yia 'anzɪ gbesɔ -yɔyɪ 'yɪgbedaa -Lagɔ 'yu. ɔ yia we leglɛ gbesɔ 'wɔladlɪli.

³ 'Anzɪ -putu yia, 'in we yia 'slakagɔsalɪlu kwesi 'yɪgbe, -can -dɔkɔ mɪ we kwɛɛ, we nɔkplɛ wa siea 'wɪ. Wa 'nyɛa we 'wɪ duun yoo, we suslolua -Lagɔnyɪma weee bhuhhoewɛɪ -yɔ 'wɪ 'wɔ, 'in we -yɔ we yia 'slakagɔsalɪlu 'yu mni, we 'ka we -Lagɔ 'nyɛ. Wee 'slakagɔsalɪlu mɪ -can nya, 'in we mɪa -Lagɔɔ 'ɲɲumɲɪkpe 'yu.

⁴ 'In 'wɪlu gbeylo -yɔ -Lagɔnyɪma weee bhuhhoewɛɪ yia 'wɔsɔ 'anzɪ kwɛɛ -Lagɔ 'yu.

⁵ Tɔɔn, 'anzɪ 'bhua -dɔkɔ 'wɔ, we yia we yeli 'slakagɔsalɪluu -kosu nya, 'in we yia we dɔdɔ -gɔ 'mni. -Bha -bhlokpade, -de -gaan, wɛɪɪnya gbaa, 'nyu 'paa 'yika, 'in dɔdɔ yia zuklu.

Tɪa -leglɛ -mnvaa wɛɪ

⁶ 'Anzɪ gbesɔ, -we kaa leglɛ gbesɔ kwɛɛ, mɔ mnazɪa we 'de la we 'ka we bhɪ.

⁷ We tɪanɔ bhɪa we leglɛ, 'in -zɛɪ nyu klaa, -kosu klaa, we -yɔ 'pɪɔn, -we mɪa 'wɔsusloluda, in we yia we dɔdɔ -gɔ 'mni. Dɔdɔɔ kibhe ta -gɔ -bhlo yia si, su ta glaa -bhlo -yɔ -petu yalɔ weee yia si.

⁸ We 'sɔnɔ bhɪa we leglɛ: -kosu 'kadɔ 'wɔba -gɔgɔ -we mɪ sida, 'mɔ wa vitelia gumunyu lɔ, 'in gumunyu taa nɔɔ -bhlo yia 'pɪɔn -zɛ.

⁹ Gumunyu lɔ -li ta glaa -bhlo yia tɪ, 'in we yia 'glɔ ta glaa -bhlo lasa.

¹⁰ We tanɔ bhɪa we leglɛ: -zɛɪɪa 'kadɔ 'bhɔa yalɪ, 'in we yia bhɪ, wee -zɛɪɪa mɪa, -kosuu mɔ 'bhisa we nyumaa, mɔ bhɪɪa 'nyuwɪlɔɔanya -yɔ -gbɔa 'kadɪ ta glaa -gbɔa -bhlo lɔ.

¹¹ Wee -zɛɪɪa wa laa kalɔɪ, 'in wee -gbɔa ta glaa -bhlo 'nyu yia kamanɪ. 'In wee 'nyu yia nyɪma duun 'bha we 'kɪkaloo 'gbɔ.

¹² Wee 'anzɪ -mɲɔanɔ bhɪa we leglɛ, 'in 'yɪɔɔ kibhe taa nɔɔ -bhlo klaa, 'cɔɔ kibhe taa nɔɔ -bhlo klaa, we -yɔ -zɛɪ ta glaa -bhlo yia -nyumo. Sa zɪ taa nɔɔ kibhe -bhlo -tɔa nɪkpise 'wɔ, 'sa sabɔɔ taa nɔɔ kibhe -bhlo 'nɪa 'cɔ -yɔ -zɛɪ san 'yɪ.

¹³ Nɪ, in -talɪa -bha, 'in in yia -galɪbhacɪɛ mɪa -bluda -mɔ yalɪ 'pɪpɪ 'wɔkpɪwɛɪ 'tɪɛ 'nɔ, we nɛɛ: «Gbɔnyuu, gbɔnyuu, gbɔnyuu mɪ dɔdɔgɔ -nyɪmaa -nɔ nya 'anzɪ taa pɪnɪ -ka wa leglɛ bhɪ!»

9

Leglɛɛ gbunɔ

¹ Nɪ, 'anzɪ gbunɔ bhɪa we leglɛ, -zɛɪɪa yabhlo -we bhɪa dɔdɔ, 'in in yia we -yɔyɪ. 'Bhɔka -we 'nɪa bhɪlɔɪda -ka, we -lakɪ wa 'nyɛa wee -zɛɪɪa yoo.

² We -kalɪa wee 'bhɔka, gbeylo -we 'wɔba -klaaa gbeylo mɔ 'tɪaa -mɔ, 'in we yia 'yɪɔ -yɔ -pɪpɛ ylumanɪ.

³ Wee gbeylo 'wɔ -gangannya 'tɪaa, 'in we yia dɔdɔ -gɔ lamnenɪ. 'In -Lagɔ yia 'tɪɛ -we -yɔ -klagbetaa 'tɪɛ 'wɔwɔba we 'nyɛ.

4 Wa neε we -yla we 'na nɔnɔ gbɔnyuu -petu -yla le -ni, we -yɔ sunya -yɔ -titi -wɔtɔ. Ni, nyima -wa 'nia -Lagɔɔ yibhelida 'klɔ -yɔ -ka, 'ma we 'kaa gbɔnyuu -yla lenɔ.

5 Wa 'ni wee -gangannya 'yoo 'nyε we 'ka nyima 'bha. Wa neε ni, we sialɔ wa bhabha 'cɔ gbu zɔ. Sa -klagbeta -ka 'pa, 'in -bha gloopa ni, we nɔ 'sa we.

6 We bhla, tɪtɪee da wa yia -talia, 'in wa 'na 'ka we 'yi, we tɔ yia nyima 'bhaa, 'in kwεε -mɔv yia wa -gwaa.

7 Wee -gangannya 'wlɔsa nɪmɛsɔɔn, -we wa mnazia la tɔgɔ -nɔ nya, 'in -we ka 'wluo 'wlɔa neε -can -kloo mɪ -bha. We 'klɔ -yɔ nyimaa 'klɔ 'wɔwɔ.

8 We 'nyi 'wɔ 'ɲwɔnɔ 'nyi. 'In we gla 'wɔ -jlaa gla.

9 We ka neɛbana 'wɔ, 'in we -kapuee paa -jiji. We -jiji mia, we 'wɔ neε nɪmɛsɔɔn duun mɪ -wotloo 'wɔgbizada -gwagwɛ nya we 'ka tɔ -gɔa mɪ.

10 Wee -gangannyyaa gɔn 'wlɔsa wee -klagbetaa gɔn, -we mia 'ylitelɪda seenɪ 'bhisa. We gɔn nya we mnenia we 'ka nyima -yla gbɔnyuu lenɔ 'cɔ gbu zɔ.

11 Wee -gangannya ka 'wɔlɔpɪnɔyɔ: 'bhɔka -we 'nia bhɔlɔluda -ka, we 'wɔ -Kuzuu 'anzɪ we -mia. Ni, we 'ɲnɪ -wa Abadɔn zuifɔwɛɪ 'wɔ, Apolɪɔn *glɛkɪwɛɪ 'wɔ. We ji -wa -Lunyumonyɔ.

12 Tɪatɪa -gbɔnyuu 'plɪa dɛ, ni, we -tɔ lɔ 'sɔ.

13 Ni, 'anzɪ gbɛlibhlonɔ bhɪa we lɛglɛ ni, 'in, in yia wɛɪ yabhlo 'nɔ. -Lagɔɔ 'slakagɔsalɪuu gwɪgwɪ -mnɔa 'yɪ we 'bhɔa. Wee 'slakagɔsalɪu mɪ -can nya, 'in we mia -Lagɔ 'yu.

14 Wee wɛɪ neε wee 'anzɪ gbɛlibhlonɔ kaa lɛglɛ kwεε -yla: «'Anzɪ -mnɔa -we mia gbɔanda, -gbɔa 'kadɔ wa laa Eflatɪ kwesi, -in -blo we -nya.»

15 Wee 'anzɪ -mnɔa mia, -Lagɔ ka we lamnazɪ ɔ lubhoo -nɔ nya. Wee -zɔ ni cɔ ni yɪ ni 'lɛɪ tɛun -nɔ nya ɔ mnazia we la, we 'ka mɪ, we 'ka nyima 'wɔsɪsalɪ, 'in we 'ka nyima ta glaa -bhlo 'bha. Ni, wɛɪ gbaa, 'in wa yia we -blo.

16 'Slɔja -wa mia nɪmɛsɔɔn -gɔ, wa zɛɪa wa 'mɪ -yla, wa ɲwɛ nyɪnɪ minɪɔn 'wɔ -bhlo.

17 -Mɔ na 'yɪ -kakɪe 'wɔ, -wa -dia wee nɪmɛsɔɔn -gɔla, sa in 'yɪa wa -yɔ mɔ ni: neɛbana mia wa 'wɔ, we -za -kosu 'bhisa, we yɪu yalɪ 'bhisa, we -za lɪ -bhuhɛε nɔkplɛ 'bhisa. Wee nɪmɛsɔɔnnyaa 'wɔ 'wlɔsa -jlaa 'wɔ. 'In -kosu klaa, gbeylo klaa, we -yɔ -bhuhui slo tlaa we ɲwεε.

18 Ni, -kosu klaa, gbeylo klaa, we -yɔ -bhuhui slɔnya 'tlaa da we ɲwεε ni, mɔ -wa sɪasɪ ta. Mɔ 'bhaa dɔdɔgɔ -nyima ta glaa -bhlo.

19 Ni, wee nɪmɛsɔɔnnyaa 'tɪe mia, we mɪ we ɲwε -yɔ, 'in we mia we gɔn -yɔ. We gɔn 'wlɔsa tɪbhɛ. We ka 'wɔ, we nya we nɔa nyima -yla gbɔnyuu lɛ.

20 Wee sɪasɪ 'nɪ dɔdɔgɔ -nyima weε 'bha. Nyima -wa

-tva -bha, wa 'nɪ wa tɛltɛlɪlu 'bɪbhʊ. Wa mɪ -bhlokpade 'kuzunya bʊbɔda, tɛltɛlɪlu mia -can nya klaa, 'gwɛzi nya klaa, nɛtɛ nya klaa, tɔkpa nya klaa, we -yɔ su nya, wa 'nɪ we bʊbʊɛ 'bɪbhʊ. 'In weɛ tɛltɛlɪli mia, we'e 'yɪ la, we'e 'nʊ 'in we'e nɔ.

²¹ Nu, wa 'nɪ wa dɪ 'bhiti, wa mɪ nyɪma 'bhada -bhlokpade, wa mɪ yɪsi lɛnɔda, 'in wa -yɔ nyɪma weɛɛ dia -budu 'wʊ, 'in tɔlvɔ yɪa 'wie.

10

'Anzi -yɔ glɪglɪ -sɛbhɛ -yulɛ

¹ 'In in yɪ 'yaa 'anzi 'tɪtɛ -putu -yɔyɪ yalɪ 'bhɔda. Yalɪpɔpa wɛliɪ we 'wʊ -bana 'bhisa, 'in -zuku yia we 'wlu bibe. We klɔ nyumaa 'yɪlɔ 'bhisa, 'in we bhɔgʊ 'wlvɔ -kosuu -dɔlvɔ.

² Glɪglɪ -sɛbhɛ -yulɛ mɪ we kwɛɛ, we mɪ ŋwɛkalɪda. Gumunyu -gʊ we dia lilibhʊ la, 'in we yia dʊdʊ -gʊ kɔpɛbhʊ ladi.

³ Sa -jɪla kpɪa 'wʊ 'tɪtɛɛ, 'sa we 'kpɪa 'wʊ. We 'kpɪa 'wʊ tɔʊn, 'in -dɛ gbesɔ yia -gan.

⁴ Weɛ -dɛ gbesɔɔ -gangɛɛ 'bɪgʊ, in 'yɪbha yaa in 'ka we wɛli cɛli. -Bha -bhlokpade, 'in wɛli yabhlo yia gba -mɔ yalɪ. We nɛɛ 'mɪ -ylɛɛ: «Wɛli -we weɛ -dɛ gbesɔ gbaa, -in zize we. -In 'na cɛliɪ -lu yabhlogbɔɔ -nɪ.»

⁵ Nu, weɛ 'anzi in 'yɪ yaa -yɔ 'yɪgbedɔ, -we ka bhʊ yabhlo mia gumunyu -gʊ, 'in we 'yabhlo mia dʊdʊ -gʊ, we yia lilisɔ 'wɔbhʊ yalɪ.

⁶ 'In we yia bi -Lagɔ -ɔ -gaa 'yɪyɔ 'yɪlɪ weɛɛ nya, ɔ 'ŋnɪ

nya, -Lagɔ -ɔ -laa yalɪ -yɔ we 'wʊ -lu weɛɛ la, -ɔ -laa dʊdʊ -yɔ we -gʊ -lu weɛɛ la, we -yɔ gumunyu -yɔ we lʊ -lu weɛɛ. Weɛ 'anzi nɛɛ: «We bhla 'nɪ 'maslɛɛn latɪlvɔ.

⁷ Nu, zɪ 'anzɪ gbesɔnʊ yia we lɛglɛ bhɪa, -Lagɔɔ 'wlukʊʊn -gbʊ mia zizɛda, we zɪ ɔ nʊa we lɛ. Cɪn, lɛ ɔ yia we nʊa, sa ɔ gbaa we, ɔ lubhonɔnya -wa mia ɔ gbʊʊ -falɪpanya nya -yla, 'sa.»

⁸ 'In wɛli -we in 'nʊ yaa -mɔ yalɪ, we nɛɛ 'ya 'mɪ -ylɛɛ: «'Anzi yɪgbedɔ gumunyu -yɔ dʊdʊ -gʊ, -in mɪnɪ we -gbɛ, 'in 'sɛbhɛ -we mia ŋwɛkalɪda we kwɛɛ, -in 'bhʊ we 'wʊ.»

⁹ 'In in yia we -yɔbɛ. In nɛɛ we -yla nu, we 'nyɛ 'mɪ weɛ 'sɛbhɛ -yulɛ yoo. We nɛɛ 'mɪ -yla: «-In 'bhʊ we 'wʊ, -in 'ka we li. Nu, kamanɪa we yia -na nʊkplɛ, nu, lʊ 'kpɪ 'bhisa we yia mɛnɪa -na ŋwɛɛ.»

¹⁰ In -saa weɛ 'sɛbhɛ we kwɛɛ, in lia we, lʊ 'kpɪ 'bhisa we mɛnɪa 'mɪ ŋwɛɛ. -Slɛɛn in mnaa we, 'in we yia kamanɪ na nʊkplɛ.

¹¹ Wa nɛɛ 'mɪ -yla, we mɪ 'ya nu, in gba -we -Lagɔ yia lɛnʊa, klu duun klaa, laganya klaa, wɛli 'yɪlɪ -bhlo -bhlonɪa klaa, we -yɔ nyɪmaa 'wlulapɪnɪyaa daa.

11

-Lagɔɔ gbʊdayɪnya 'sɔ

¹ -Mʊʊ 'bɪgʊ, gbleɛ yabhlo -we -yɔ su -we nya wa yɪbhɔlvɔ -lu 'sɔ 'wʊwlvɔ, wa yia 'mɪ we yoo 'nyɛ. 'In wa nɛɛ 'mɪ -ylɛɛ: «-In -sɔ 'wʊ -in 'ka -Lagɔbudu 'kadʊ -yɔ we

'slakagɔsalilu yibhɔlɔba mnɩ. -
Wa mia -mɔ -Lagɔ bubɔda, -in
zeli wa.

² Nɩ, -in ti -budunwee 'wɔ. -
In 'na yibhɔlɔ -bha -nɩ, -we ka
gbɔ -wa, -wa 'nia Zuifu, wa ka
we wa 'nye, 'in ma yia -Lagɔ
-mɔwɔlɔ gbe -gɔnɔa 'in wa 'ka
we lawɔwlali 'cɔ gbɔ 'sɔ, 'cɔ 'sɔ
zɔ.

³ Nɩ, na gbɔdayinya 'sɔ na
yia yoo 'paa wa 'ka -Lagɔweli
gba wee 'yli 'wlu gbelibhlo 'yli
gbɔ ta nya, -gbɛnaa nya 'wɔ.»

⁴ Nɩ, ma -wa *olivosu 'sɔ -yɔ
'napɛ 'sɔ -we 'yiligbea dɔdɔ -
Kanyɔ -Lagɔ 'yu.

⁵ Nyime -ka we -yla
gbɔnyuu lenɔa yi, 'in -kosu
tlaa we nwee, 'in we bhaa ɔ.
Nyime ɔ -ka we -yla gbɔnyuu
lenɔa yi, 'sa -bhlokpade -mɔɔ
yia tɩa.

⁶ Waa gbɔdayinya ka 'tite
wa 'ka 'nyu 'yiligbeli -mɔɔ yi
'wɔ we lɔa wa -Lagɔgbɔ -
falɩpa bhla. Nɩ, wa ka 'tite
wa 'ka 'nyu 'pɩɔn 'wɔlabhitili.
'In wa ka 'tite wa 'ka dɔdɔ -gɔ
siasiee 'yli -bhlo -bhlo lala wa
dlu da.

⁷ 'In gbɔ -we ka da wa 'yia
nɩ, wa -ka we gbagbie bhia, 'in
'bhɔka -we 'nia bhloluda -ka,
-mɔ nime yabhlo yia 'tlaa, we
'ka wa tɔ dɩ, we 'ka wa lu, 'in
we 'ka wa 'bha.

⁸ 'In wa 'kwienya 'ka
lasluda -tɔ -mɔ 'gbe 'kadɔ -
gblɔgbɔ 'wɔ, da nyima kulɔa
wa -Kanyɔ *su -gɔla. Wee gbe
mia, 'mɔ wa palia *Sodɔmɔ -yɔ
Ezipɔtɔ 'wɔ.

⁹ Nɩ, nyimaa 'yli -bhlo -bhlo
-wa 'bhɔa zɔa -bhlo -bhlo 'yli,
-wa gbɔa weli 'yli -bhlo -bhlo,

we -yɔ -wa 'bhɔa laga -bhlo -
bhlo -gɔ, -maa yia wa 'kwie
yɩaa 'yli ta kibhe nya. Wa 'na
'ka wa 'bhlobhlu gbɔ -yɔnɩnɩ.

¹⁰ Waa *-Lagɔgbɔ -
falɩpanya sɔ nɩ titɩe yia
dɔdɔgbɔ -nyima 'mɔna 'wɔlaa,
'in wa 'ka -lu 'nyinyɛnɩ 'mɔna
nya. Waa nyima sɔ nɩ ka wa
sɩali tenyiii 'gbɔ.

¹¹ Nɩ, 'yli ta kibhe -ka 'pli
nɩ, 'in nyapɛlie bhɔa -Lagɔ -
gbe, 'in we plaa wa 'wɔ, 'in
waa nyima sɔa 'wɔ. -Maa -ka
wa -yɔyɩ, 'in -nyanɩgbɔ kpalia
-maa.

¹² 'In weli 'tite yabhlo yia wa
'de 'sɔ -yla gba yali: «A -gbla
-seli.» 'In wa yia -mɔ yali -
gbla yalɩppa 'wɔ -zugba wa
tɔnyima yia wa.

¹³ -Bha -bhlokpade dɔdɔ
zuklua 'titee, 'in wee 'gbe
kibhe kugbuaa -gɔ -bhlonɔ
yia labhɔ. 'In nyima 'wlu
gbɔ -bhlo 'wlu kugbua lɛ
gbu (7.000) yia tɩ wee dɔdɔ
zukluee 'bigɔ. Nyima tɔlɔa -
wa -tɔa -bha, -nyanɩgbɔ yia
-maa -kpalɩ, 'in wa yia -Lagɔ -ɔ
mia yali 'nɩ -mnɩnɩ.

¹⁴ Gbɔnyuuu 'sɔnɔ ka 'pli, -
slɛɛn, wee gbɔnyuuu tanɔ yia
dayɩ yia.

Lɛglɛɛ gbesɔnɔ

¹⁵ 'Anzɩ gbesɔnɔ bhɩa we
legle, 'in wa yia weli 'tite -nya
'nɔ yali. We nɛɛ:

«Dɔdɔ 'wlulapɩie mɩ -slɛɛn -
amɩaa -Lagɔ Jejitape
-yɔ ɔ -Bhasanyɔ 'sɔ kwɛɛ.

Ma yia nyima wee 'wlu-
lapɩia,
'yli weee -nɔ nya.»

16 'In waa nyima kpası glv
-bhlo 'ya -mnua, -wa -dia
'ɲnmnikpenya -gv la -Lagɔ
'yu, wa -gblia 'wlu la, 'in wa
yia -Lagɔ bubɔ.

17-Mɔ wa -Lagɔbubɔwɛli 'wv
wa nɛɛ:

«Jelitape, 'tite weee -Kanyɔ -
Lagɔ,

-mı ɔ mı bhaa, 'in ɔ mia,
-mı -a paa fuo.

Nıı, -na 'tite nya -in pııa -slɛɛn
nyima weee 'wlu la

18 Nıı, laga ka 'cɛ 'pa,

'in -na 'cɛpapie yia 'wɔsɔ.

'Ylı -we nya -in 'kaa tıtlınyaa
-yɔgbv 'wɔbbhu we ka
nyni.

Wee ylı nynia -in 'ka -na gbv
-falpanya

-wa nua -na lubho,
we -yɔ -na nyima -wa sɔa
-na 'ɲı -yɔ,

we 'ka nyima kpası -zɛ00,

we 'ka 'nyenyeyua -zɛ00,

-in 'ka wa -tnv wla,

'in -wa -saa dɔv la,

-in 'ka wa lasa.»

19 Nıı, -Lagɔbudu 'kadv -we
mia yalı -kalia ɲwe, 'in wa yia
-mɔ 'kesu -yɔyı. Nıı, wee 'kesu
nɔkplɛ, wɛli -we suslolua -
Lagɔ -yɔ ɔ nyima 'wv, 'in -we
wa cɛlia -li -gv, mv mia -mɔ.
Tɔvn, 'nyu 'paa 'yıka, wɛlınya
gbaa, -dɛ -gaan, dɔv zuklua,
'in -zɛli nyu yia lva.

12

*-Zatıbhɛ -sɔlva 'ɲwnɔ
yabhlo -yɔwv

1 Nıı, gwɛdilu yabhlo 'tlaa
yalı: 'ɲwnɔ yabhlo -wa. 'Ylv
mı ɔ 'wv -bana nya, 'in 'cɔ mı ɔ
bhv zɔ. -Zɛli kugbua lɛ sɔ mia
ɔ 'wluo -kloo 'bhisa.

2 ɔɔ 'ɲwnɔ mı nɔkpla. ɔ
gwalı bhla ka nyni, ɔ mı luzii
'gbv ɔ kpıa 'wv.

3 'In gwɛdilu -putu yi 'yaa
yalı 'tla. *-Zatıbhɛ 'kadv -wa,
we -za. We ka 'wlu gbesɔ, we
-yɔ 'gwı kugbua. We 'wlu -
mɔmv -ka -mı, -mv ka -can -
kloo -gv.

4 We gvɔ nya we ylıpea -zɛli
ta glaa -bhlo la, 'in we vitelia
we dɔv. Nıı, ɔɔ 'ɲwnɔ mı
gwalıda yida, 'in wee -zatıbhɛ
yia ɔ 'yu 'yılıgbe, nıı, ɔ -ka gwalı
nı, we 'ka ɔ 'yu mna.

5 'In ɔɔ 'ɲwnɔ yia nɔkpasuyu
gwalı. Nıı, nɔkpasuyu ɔ 'kaa
dɔv weee -gv nyima 'yoo da -
slolu 'klv 'cıci nya, mɔ -wa. 'In
wa yia -Lagɔ -yɔ ɔ 'ɲnmnikpe
kwesi ɔ 'yu bɛli.

6 Tɔvn, ɔɔ 'ɲwnɔ yia -flii -bho,
'in ɔ yia da bɛblɛ mnı, da -
Lagɔ mnazıa ɔ -yla 'bı la. ɔ li
-mɔ 'yılı 'wlu gbelıbhlo, 'yılı glv
ta (1.260), 'in -zugba ɔ yı lilılu
ɔ li.

7 -Slɛɛn, tv yia yalı bhli.
'Anzınyaa -kanyɔ Misɛli -yɔ ɔ
-anzınya, we -yɔ -zatıbhɛ yia
gv, 'in -zatıbhɛɛ 'anzınya yia
we 'wvsa.

8 'In we yia -zatıbhɛ -yɔ we
'anzınya lu. Nıı, we 'nı we 'klv
-ka we 'ka yalı -tv.

9 'In wa yia wee -zatıbhɛ
'kadv 'dɛ 'pipee viteli. Mv
-wa da bhlasabhla *-tıbhɛ -
we wa laa *'Kuzu, 'in wa la
'yaa -Saatan. Mv nua dɔvɔgv
-nyima weee -dawlı 'wv. Wa
vitelia we dɔv, 'in wa yı 'yaa
we 'anzınya we 'bı viteli.

10 -Mv 'bıgv, in yia wɛli
'tite yabhlo 'nv -mɔ yalı. We
nɛɛ: «Nyımaa gbv wv sabhla ka

nyni. -Slɛɛn mia, -amīaa -Lagɔ ka ɔ 'tite -slolu, 'in dɔdɔv 'wlu-lapilie mi ɔ kwɛɛ. -Slɛɛn mia da, ɔ -Bhasanyɔ ka we -slolu nu, mɔ kaa se. Nu, -we dīia -amīaa bhelia gbɔ 'wlu la, wa ka we 'pipee viteli. Cūn, zlioo, sabɔoo, -we dīia -amīaa bhelia gbɔ 'wlu la -Lagɔ 'yu, 'mɔ wa vitelia.

¹¹ Nu, -amīaa bhelia ka -gɔgali, Bhlabhleyuu 'pɔn -yɔ gbɔdayiweli 'gbɔ. Wee weli 'gbɔ wa yia ηwnu wa 'ka wa 'yliyɔgagie wla, 'in wa 'ka ti.

¹² We 'dɛɛ 'gbɔ yali -in li 'mɔna. Wa ka wee -zatibhe viteli, we 'dɛɛ 'gbɔ, -wa weee -dia yali la, a li 'mɔna! Nu, gbɔnyuu mi dɔdɔ -yɔ gumunyu -nɔ nya. -We ka gbɔ -wa, 'Kuzu ka -mɔ lasibhli 'cɛ nya. Nu, we 'yli 'nɔ 'wɔzu, we 'dɛ -yi we 'ji.»

¹³ Wee -zatibhe 'yia nu, wa ka we dɔdɔ viteli ni, ɔ ηwnɔ -ɔ gwalia da nɔkpasuyu, 'in we yia ɔ 'bɔ vuvue bhli.

¹⁴ Nu, -Lagɔ 'nyea ɔ -galibhaciceɛ -kapue 'sɔ, ɔ 'ka -blu, da beblɛɛ -Lagɔ mnazia la ɔ -nɔ nya, ɔ 'ka -mɔ mni. -Mɛmɛ mia ɔ mnɛni ɔ 'ka -mɔ -zɔ ta kibhee* lililu 'yɔ ɔ 'ka we li. 'In tibhe 'nɔ ɔ -yɔcipa.

¹⁵ Wee tibhe yia 'nyu gwɛzɛ ɔ 'bɔ, 'in we yia -gbɔa -zɛ, we 'ka yaa ɔ ηwnɔ mna.

¹⁶ 'In dɔdɔ yia ɔ ηwnɔ 'wɔsaa yi. Wee dɔdɔ -kalia ηwɛ, -gbɔa -we -zatibhe gwɛzɛa, 'in we yia we 'ma.

¹⁷ 'In wee -zatibhe yia ɔ ηwnɔ -yɔɛpali, 'in we yia ɔ 'yua pnu -yɔ ɔ 'yuoyuaa -gbɛ tu

kwa. -Maa mia, -Lagɔ tite -maa zɔa 'nɔηwɛ, 'in -maa mia -Zezuu gbɔdayinya nya.

¹⁸ -Bha wee -zatibhe bea gumunyu -gɔgɔ -gɔ, 'in we yia -bha 'yligbeda -tu -bɔsɛ -gɔ.

13

Nime-we'tlaagumunyu-gɔ

¹ -Mɔv 'bɔgɔ, 'in yia nime yabhlo -yɔyɔ gumunyu -gɔ 'tlada, we 'gwɔ kugbua, 'in we 'wlu gbesɔ. 'In we 'gwɔ -mɔmɔ -ka -mi, -mɔv ka -can -kloo -gɔ. 'In we 'wlu -mɔmɔ -ka -mi, -Lagɔ vɛli ηni mi we -gɔ cɛlida.

² Wee nime 'in 'yia -yɔ, we 'wɔsa gbi. We bhɔ 'wɔ sa 'cɛkanime 'kadɔ yabhlo bhɔ, 'in we ηwɛɛ 'wɔa -jlaa ηwɛɛ. 'Mɔ -zatibhe 'nyea we latɛɔ, we -yɔ we 'ηnimnikpe -yɔ we 'tite.

³ Wee nime 'wlu yabhlo 'wɔ sa tɛtɛlɛ mi we -yɔ, -mɔv 'bɔgɔ 'in we yi 'pɔ. Nu, ηwɛgaga -subhalia nyima weee, 'in wa yia we 'bɔ mni.

⁴ Nu, wee -zatibhe mia, 'mɔ dɔdɔgɔ -nyima weee bɔbɔa, -we ka gbɔ -wa, mɔ 'nyea wee nime 'tite. 'In nyima weee bɔbɔ 'yaa wee nime, -zugba wa gbaɛ: «Nyɔ mi nime ni 'bhisa? 'Lee, nyɔ 'ka we nya gɔa?»

⁵ We ka 'yoo 'yɔ we 'ka we 'dɛ 'ylimani, 'in we 'ka -Lagɔ vɛli. 'In we ka 'tite 'yɔ, we 'ka we lɛnɔ 'cɔ glɔ 'sɔ 'cɔ 'sɔ nya.

⁶ We -bloa ηwɛ 'in we yia -Lagɔ vɛlie bhli: we vɛli ɔ ηni,

* 12:14 -Zɔ ta kibhe we -yɔ 'cɔ 42 -yɔ 'yɔ 1.260 mi -lu -bhlo nya.

we vɛli ɔ ladida, 'in we yia -wa -dia yali la vɛli.

⁷ Wee nɛmɛ ka yoo 'yi we -yɔ -Lagɔnyɪma 'ka tɔgɔ, 'in we 'ka wa lu. We yia 'yoo 'yi we 'ka zɔa weee 'yili -nyɪma klaa, nyɪmaa klu weee klaa, wɛli 'yili -bhlo -bhloo gbanya weee klaa, we -yɔ laga weee 'wɛlɛpɛli.

⁸ 'In dɔdɔgɔ -nyɪma weee yia we bɔbɔa. Nu, dɔdɔl labhla, nyɪma ka ŋni 'ni'a 'yliyɔga -sɛbhɛ 'wɔ cɛlida -mi, ma yia we bɔbɔa. Wee 'sɛbhɛ mi'a, Bhlabhɛyu wa 'bhaa 'slaka nya, ɔ -nɔ -wa.

⁹ Nu, ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.

¹⁰ Nu, -lu -we 'yili nyɪmɛ 'kaa mnɪ, we 'yili ɔ mnɪni'a.

Nyɪmɛ ɔ 'kaa -kasɔ 'wɔ mnɪ, -kasɔ 'wɔ ɔ mnɪa.

Nyɪmɛ ɔ tɔgɔgblɛ 'kaa 'bha, tɔgɔgblɛ bhaa ɔ.

We -ka 'sa -mi, -Lagɔnyɪma -ka dɛti'e, wa -tɔ -Lagɔ dli -gɔ -zɔda.

Nɛmɛ -we 'tlaa glu

¹¹ Tɔn, in yia nɛmɛ -putu -yɔyi glu 'tlada. We ka 'gwɛ 'sɔ 'wlu, -mɔɔ 'wɔ bhlabhɛyuu 'gwɛ, nu, -zatɛbhɛ 'bhisa we gbaa.

¹² Nɛmɛ tɛnɔ 'tɛ we kaa. We -ka nyɪma 'yu 'tla, mɔ nɔa lɛ, 'in -maa bɔbɔa nɛmɛ tɛnɔ -we tɛtɛlɛ fɛli'a 'bhaa.

¹³ 'In we nɛmɛ nɔa gwɛdigbɔ 'kadi lɛ, 'in we sɔbhali -maa ŋwɛgaga. Sa 'bhisa, we sa -kosu yali, 'in we laa we dɔdɔ -gɔ, nyɪma weee 'yibadi.

¹⁴ Gwɛdigbɔnya -we we nɛmɛ nɔa lɛ nɛmɛ tɛnɔ 'yu, we nya we nɔa dɔdɔgɔ -nyɪma -dawli 'wɔ. 'In we gbaa -maa -yla nu, nɛmɛ -we tɔgɔgblɛ nɔa lɛ, 'in we yia 'pɔ, wa tɛli we 'wɔwɔlɔ.

¹⁵ Nɛmɛ -we 'tlaa glu, mɔ 'yia 'tɛ we 'ka we tɛtɛlɛli nyapɛli'e nyɛ -mɔɔ 'ka gbagbɛ mneni. 'In -wa 'ni'a we bɔbɔe ŋwɛnu, we 'ka wa 'bha.

¹⁶ Mɔ nɔa we lɛ, 'in nyɪma weee, 'yuaoo, nyɪma kpasoo, ŋnɪmnyaaoo, bobabhanyaoo, -wa 'ni'a galoo, we -yɔ gali, 'in wa yia we yibhelida -yɔka -gla nya. We 'ni wa lilisɔ -yɔ -mi, -zugba wa 'klɔ -yɔ -wa.

¹⁷ Nu, nyɪmɛ ɔ 'ni we nɛmɛ yibhelida -yɔka, ɔ 'ni we ŋni -yɔka, ɔ 'ni we nimeloo -yɔka, wa'a 'nyɛ ɔ 'yoo ɔ 'ka -lu zɔ, 'in ɔ 'ka -lu pɛlɔ 'pa.

¹⁸ Nu, gbɔyilo -bhla bɛa. -ɔ -ka 'ylimna, ɔ sisali we nɛmɛ nimeloo 'wɔ, 'in ɔ 'ka we 'wɔlanɔ. Nu, we nimeloo mi'a, nyɪmɛ yabhloo ŋni -wa: mɔ -wa 'wlu ta glɔ ta 'ya gbelibhlo (666).

14

Nyɪma wa ziti'a 'wɔ, wa lɔv

¹ In -tali 'yaa -bha, 'in in yia Bhlabhɛyu -yɔyi. ɔ mi *Siɔngɔgɔ 'wlu 'yiligbeda, we -yɔ nyɪma 'wlu glɔ ta -zakpa kugbua lɛ 'sɔ (144.000). ɔ Bhlabhɛyu -yɔ ɔ Didee 'ŋni mi wa 'klɔ -yɔ cɛlida.

² Wɛli yabhlo yia yali 'bhɔ. Wee wɛli 'wɔ gumunyuu -jiji, we 'wɔ 'ya sa -dɛ -gan.

Wee weli menı -pete wa mia bhlidaa weli 'bhisa.

³Waa nyıma mı 'ηnmnikpe klaa, 'yliyogali-mnua klaa, we -yo nyıma kpası 'yu luv lolu bhlida. Wee luv mia, nyıme yabhlogbɔɔ 'nı mneni ɔ 'ka we bhli, we 'nı waa nyıma 'wlu glv ta -zakpa kugbua le 'sɔ (144.000) -wa -Lagɔ zıtia 'wv dɔdɔgv -nyıma glaa 'wvbhv.

⁴-Maa mia, -maa 'nı -maa 'de pvin -plalı 'ηwnı duun nya. Cın, 'sa -maa -tua 'wv sa 'painpain. Da Bhlabhleyu -ka 'phlı, -maa mı ɔ 'bı. -Lagɔ ka -maa 'wvzıtı dɔdɔgv -nyıma glaa -maa 'ka ɔ -yo Bhlabhleyuu tia -nyıma -ze.

⁵-Maa 'nı yotvbhv. Cın, -maa 'nı gbonyuu 'wlu -ka -Lagɔ 'yu.

'Anzı ta

⁶Tɔvn, in yia 'anzı -putu -yoyı -bluda -mɔ yalı 'pıpı. Mv yia -Lagɔgbv gbaa yia, dɔdɔgv -nyıma -yla. Wee -Lagɔgbv 'nı bhloluda -ka. Nı, laga weee klaa, zva weee 'yli -nyıma klaa, weli 'yli -bhlo -bhloo gbanya klaa, we -yo nyımaa klu weee -yla we yia we gbaa.

⁷Wee 'anzı nee weli 'tite nyaε: «A sɔ -Lagɔ! A bhli ɔ 'ηmı! Nı, bhla -we nya ɔ 'kaa nyımaa -yɔgbv 'wvbhv, we ka nynii 'gbv. Yalı klaa, dɔdɔv klaa, gumonyu klaa, we -yo 'nyuwlukvanya, ɔ -laa we la, a bubɔ ɔ.»

⁸'Anzı 'sɔnv yia tıanv 'bı yi, -zugba we gbae: «ɔ ka bhli, Babilɔnvge 'kadv ka bhli. ɔ ka ɔ 'mama nv laga weee 'nye sa duun, wa 'ka we 'ma. Nyıme

ɔ -ka wee nv 'ma, 'ın -mɔɔ bhlilia ɔ mɔtnı lv.»

⁹Tɔvn, 'ın 'anzı tanv yia sɔ -gaa 'yu 'bı yi. We nee weli 'tite nyaε: «Nyıme ɔ -ka wee nıme -yo we telitelınv bubɔ, ɔ -ka we yibhelida 'klv -yo -kaoo, ɔ -ka we sɔ -yo -kaoo,

¹⁰ɔɔ nyıme yia -Lagɔɔ 'cee nv 'maa. Wee nv mia, we 'te, 'ın -Lagɔ yia we ɔ 'ce -kɔpv 'wvslua. ɔɔ nyıme yia sıa -kosu -yo -bhuhui slo 'wv. Sıa ɔ yia -Lagɔɔ -mɔwlv -anzınya -yo Bhlabhleyu 'yu.

¹¹-Kosu -we yia wa sıalia sa bhabha, we gbeylo yia -gblada -tua 'yli weee -nv nya. -Sleen, -wa bubɔa wee nıme klaa, we telitelınv klaa, we -yo -wa kaa we yibhelida -yo, sabɔoo, zlıoo, wa mı sıada, wa sıasie 'na 'ka bhlo.»

¹²We 'gbv -wa mia -Lagɔɔ -nv nya, -wa zva ɔ tite 'nvηwe, 'ın wa dlı tua -Zezu -gv nı, -maa mia, -maa -ka -sleen dlıtie.

¹³Tɔvn, 'ın in yia weli yabhlo 'bhva yalı 'nv, we nee: «-We na yia -mı -yla gbaa nı, -ın celı we: «-Wa tlıia -Lagɔlvbho 'wv nı, 'wvutvɔe -dlɔɔ mı wa -nv nya.»

«-Bha -bhlokpade, -Lagɔɔ Zuzu nee: «Nyapea wa yia wa lubhoo 'bıgv. Wa lenvgbv -zɔnvnya -yo wa nɔ.» »

*-Dɔya -sa bhla

¹⁴In yla 'yaa -bha, 'ın in yia yalıpva -yoyı. -ɔ mia we -guladida, ɔ 'wlv sa nyıme. -Can -kloo mı ɔ 'wluo, 'ın 'nenɔ -bhleka mı ɔ kwεε.

¹⁵'Anzı -putu 'tlaa -Lagɔbudu 'kadv zɔ, we 'kpıa 'wv 'titeε, we nee ɔ -dıa

yaliɔpa -gu la -ylaɛ: «-In 'bhu -na -bhleka 'wɔ, -in bhli -lu -didie. Nu, -luu -didi bhla nynia, -we ka gbɔ -wa, -didi bhla bɛa dɔdɔ weee -gu.»

¹⁶ Tɔɔn ɔ -dia yaliɔpa -gu la, ɔ yia ɔ -bhleka latli dɔdɔ -gu, 'in we yia -li -di dɔdɔ -gu.

¹⁷ -Mɔɔ 'biɔ, 'in 'anzi -putu yia -Lagɔbudu 'kadɔ, -we mia yali, zɔ 'tla. -Mɔɔ ka 'ya 'nɛnɔ -bhleka kwɛɛ.

¹⁸ Tɔɔn, 'yabhlo yia 'slakagɔsalilu gbɛgbɛin 'bhɔɔ. -Mɔɔ mia, -mɔɔ ka -kosu -gu 'tite. We nɛɛ, we kaa 'nɛnɔ -bhleka kwɛɛ -yla wɛli 'tite nyaɛ: «-In 'bhu -na -bhleka 'wɔ, -in -sa *-dlɔya, 'in -in 'ka we 'wluɔɔwɛli. Nu, -dlɔya -we mia -mɔ su 'wlu dɔdɔ -gu, we ka zali.»

¹⁹ Wee 'anzi tlia we -bhleka la dɔdɔ -gu, 'in we yia -dlɔyaa gwna -sa. 'In we yia we -dlɔyaa 'wɔnyazɔlu 'kadɔ nɔkplɛ viteli. -Mɔɔ -wa -Lagɔɔ 'cɛ.

²⁰ Nu, 'gbe lɔɔ wa 'nyazɔa wee -dlɔya 'wɔ, 'in 'pɔn yia -mɔ 'tla. Wee 'pɔn mia, mɔ 'mnia kilo 'wlu gbɛta (1.600) -gu, 'in we -gɔwɔpapɛ yia nɛmɛsɔɔn ɲwɛ -yɔ nyni.

15

'Anzi gbesɔ -yɔ 'wɔbhlo -siasie gbesɔ

¹ -Mɔɔ 'biɔ, 'in in yia gwɛdilu -putu -yɔyi -mɔ yali: we 'yli, 'in we yia nyima ɲwɛgaga sɔbhali. 'Anzi gbesɔ ka siasie gbesɔ kwɛɛ. Wee siasie -wa 'wɔbhlo -siasie. Nu, mɔ nya -Lagɔ gbalɔ ɔ 'cɛ.

² Tɔɔn, in yia -lu yabhlo -yɔyi, we 'wɔ sa gumunyu 'sese -we -yɔ -kosu mɔ 'wɔsusloluda. -Wa lua nɛmɛ klaa, we tɛlitɛlinɔ klaa, we -yɔ we nimeloo, wa 'yigbe gumunyu -gu. Wa ka -Lagɔɔ -pete kwɛɛ.

³ Wa mɔ -Lagɔɔ lubhonɔnyɔ *Moizɔ -yɔ Bhlabhleyuu lɔɔ bhliɔda. Wa nɛɛ:

«Jɛitapɛ,

'tite weee -Kanyɔ -Lagɔ,
-na lɛnɔgbɔnya 'yli,
'in we nania 'yli.

Nyima weee 'wlulapɔnyɔ,
-na yoo mɔ tikli,
'in we nania 'yli.

⁴ -ɔ 'nia ɲwɔnɔ ɔ 'ka -mɔ sɔ,
'in ɔ 'ka -na 'ɲni 'ylimani,
-mɔɔ -kanyɔ 'ni -mɔ.

-We ka gbɔ -wa,
-mɔ -bhlogbɔɔ mia -
mɔwɔɔda.

Nu, dɔdɔɔ -nyima weee yia -
mɔ 'yu 'wlulagblia
wa 'ka -mɔ bɔɔ,
-we ka gbɔ -wa,
wa ka -na lɛnɔgbɔ tikli -
yɔyi.»

⁵ -Mɔɔ 'biɔ, 'in in yia -Lagɔbudu 'kadɔ -yɔyi ɲwɛkalɔda -mɔ yali. -Mɔ we nɔkplɛ, -Lagɔɔ -mɔwɔ -ladɔɔda mɔ -mɔ.

⁶ 'Anzi gbesɔ -we siasie gbesɔ mia kwɛɛ, mɔ 'tlaa -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ. We ka -bana 'pɔpa 'painpain 'wɔ. We 'kɔkɔyli mia, -can -cɛsli mia -bha.

⁷ Wee -yliyɔgali -mnɔaa 'yabhlo 'nyɛa wee 'anzi gbesɔ -can -kɔpɔ gbesɔ yoo. Wee 'kɔpɔ mɔ yeda 'yliyɔga -Lagɔɔ 'cɛ nya.

⁸ Gbeylo yabhlo 'bhva -mɔ -Lagɔɔ 'tite -yɔ ɔ 'ɲnumɲie 'wɔ, mɔ yea -Lagɔɔbudu 'kadɔ. Nu, siasie gbesɔ -we mia 'anzi gbesɔ kwɛɛ, we 'nɪ -slɔ 'pli nɪ, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka -Lagɔɔbudu 'kadɔ zɔ pla.

16

Siasie gbesɔ

¹ -Mɔɔ 'bɪgɔ, in 'nua wɛli 'tite yabhlo -we 'bhva -Lagɔɔbudu 'kadɔ zɔ, we nɛɛ 'anzi gbesɔ -ylaɛ: «-Lagɔɔ 'cɛɛ kɔpɔ gbesɔ nɪ, a mɪ we nɔkpla -li jitea dɔdɔ -gɔ.»

Siasiee tianɔ

² 'Anzɪ tianɔ mɲia, 'in we yia wɛnɔɔ 'kɔpɔɔ nɔkpla -lu jite dɔdɔ -gɔ. 'Gbia 'nyii -we cɔɔɔa, 'in we yia nyɪma -yɔyi. Nu, nyɪma -wa kaa wee numɛɛ yibhelida -yɔ, 'in wa bɔbɔa -we wa tɛlia, 'ma wee 'gbianya yia -yɔ.

Siasiee 'sɔnɔ

³ -Mɔɔ 'bɪgɔ, 'anzɪ 'sɔnɔ yia wɛnɔɔ 'kɔpɔɔ nɔkpla -lu jite -mɔ gumunyu lɔ, 'in 'nyu yia 'pɪɔn -zɛ, 'kwiee 'pɪɔn 'bhisa. 'In gumunyu lɔ -lu weee yia tli.

Siasiee tanɔ

⁴ Wemɔ 'anzɪ tanɔ yia we -nɔ jite -mɔ -gbɔanya -yɔ 'nyuwlukɔanya lɔ, 'in we 'dɛ weee yia 'pɪɔn -zɛ.

⁵ 'Anzɪ -we kaa 'nyi weee -gɔ wɛli, 'in in yia we wɛli 'nɔ, we nɛɛ:

«-Mɪ ɔ mɪ -bha,
-mɪ ɔ mɪ bhaa tiada,
-mɪ -wa -Mɔwɔnɔyɔ.

Sa -na bhua dɔdɔgɔ -nyɪmaa -yɔgbɔ 'wɔ nɪ,
we tikli.

⁶ -We ka 'gbɔ we mia tikli,
mɔ -wa nɪ,
maa jitea -Lagɔnyɪma -yɔ ɔ gbɔɔ -falɪpanyaa 'pɪɔn.

We 'dɛɛ 'gbɔ,
-in ka wa 'pɪɔn 'nyɛ,
'in wa yia we 'ma,
mɔ -wa wanɔɔ 'pɛnɛ.»

⁷ Nu, -mɔ 'slakagɔsalɪlu 'wɔ wɛli yabhlo 'bhva, in 'nua we, we nɛɛ:

«Jɛjitapɛ,

'tite weee -Kanyɔ -Lagɔ,
gbɔzɔnɔ -wa:
-na gbɔwɔbhubhue mɪ
gbɔzɔnɔ nya,
'in we mɪ tikli.»

Siasiee -mnɔvanɔ

⁸ -Mɔɔ 'bɪgɔ, 'anzɪ -mnɔvanɔ yia -mɔɔnɔɔ 'kɔpɔɔ nɔkpla -lu jite 'yɪlɔ -gɔ. 'In 'yɪlɔ san yia 'wɔtɛmanɪ, 'in we yia nyɪma -sie.

⁹ Tɔɔn 'yɪlɔ 'pɔa, 'in we yia nyɪma -sie 'nyumɛɛ, -zugba wa vɛlia -Lagɔ ɔ 'paa wee gbɔnyii yoo. 'Sa we mia 'bhie, wa'a 'bhiti wa dli 'in wa'a ɲwɔnɔ wa 'ka -Lagɔɔ 'ɲnɪ 'yɪlɔmanɪ.

Siasiee gbunɔ

¹⁰ -Mɔɔ 'bɪgɔ, 'anzɪ gbunɔ jitea wɛnɔɔ 'kɔpɔɔ nɔkpla -lu weee numɛɛ 'ɲnumɲikpɛ -gɔ. Tɔɔn, 'in sabɔ yia bɛ da wee numɛ pɪlia -lu weee 'wɪla. Nu, nyɪma mua wa 'dɛɛ -kwɪtaya wa siasiee 'gbɔ.

¹¹ Wa kuu 'cɔnɔɛ -yɔ wa 'gbianya 'gbɔ wa vɛlia -Lagɔ ɔ mia yali, -zugba wa zɔ wa gbɔnyii lɛnɔɛ 'yɪliɔ.

Siasiee gbelibhlonɔ

¹² Nu, wee 'anzɪ gbelibhlonɔ yia -mɔɔnɔɔ 'kɔpɔɔ

nokpla -lu jite -gbua 'kadu -
we wa laa Eflati lu, 'in we yia
mna, nyimaa 'wlulapilunya -
wa mia 'yilu 'wosoluda, wa -ka
yi, wa 'ka 'plu 'gbu.

13 -Muu 'bigu, in yia zuzu
'nyii* ta -we -yo gbonwu
'wowlua -yoyi, -zugba we tlaa
-zatibhe klaa, wee nume klaa,
we -yo yoyogbuu -falipanyo
hwee.

14 Nu, 'Kuzu 'paa wee
zuzunya yoo, gwedigbonya
we nua le. Dudu weee -
gu we mna we 'ka nyimaa
'wlulapilunya weee 'bumni,
we 'ka wa 'wluggwali, 'in
wa 'ka tu gu, 'tite -ka -Lagoo
'yli 'kadu zlu.

15 Nyimaa -Kanyo nee: «Nu,
'wienyo 'bhisa na yia yia. -
Mama 'nu 'yila 'wu -mi, 'in o -
ka o -bana laz o 'de kwesi ni,
'wotutue -dlao mi o -nu nya. 'In
o nyime 'na 'ka no kpanu nya,
nyima -ka o ylada -mi, zu 'na
'ka o 'bha.»

16 Wamia nyimaa 'wlu-
lapilunya weee, 'ma zuzu 'nyii
gogwalia 'wlu da yabhlo.
-Mo wa laa zuifweli 'wu
Amagedon.

Siasie gbesonv

17 Nu, wee 'anzu gbesonv
jitea wenuu 'kopusu nokpla
-lu -mo yali -pape 'wu. -
Mo -Lagobudu 'kadu zo, o
'hnumnikpe 'wu weli 'tite
yabhlo 'tlaa, we nee: «We ka
bhia.»

18 Ton, 'nyu 'paa 'yika,
welinya gbaa, -de -gaan, 'in
dudu yia zuklu 'titee. Nu,
nyima -ka bhia dudu -gu lamu

we 'ka -zeen yli, dudu 'nia -slu
'sa zuklu.

19 'Gbe 'kadu yia ladi di ta,
'in laga -gbenya yia labhu. -
Lagoo dli yia Babilonu -gu -
bho, 'in o yia we nu -kapsu 'nye,
we 'ka 'ma. Wee 'kapsu mi yeda
o 'ce 'kadu nya.

20 Dudunya -we mia gu-
munyu nyidi, 'nyu ka we 'de
weee mna, wa'a 'yi 'masleen
-gogonyaa 'wlu -yo.

21 Nwotlo -pue bhua yali,
-zugba we bhili nyima -
gu tokpa 'kadu 'bhisa. We
'wowlue mneni we 'ka kilo
glu 'so nyini. 'In nwotlo -pue nu
'gbu nyima velia -Lago, -we ka
gbu -wa, 'yli wee siasie 'yilia.

17

*-Lago 'bhua Babilonu -
yagbu 'wu*

1 Wee 'anzu gbeso -we kaa
'kapsu gbeso kwee, we 'yabhlo
bea 'mi -yo, 'in we nee 'mi -yla:
«Yi, sa -Lago yia 'naabizuwano
'kadu -kaslu 'wopaa, in 'ka -mi
we 'kluslolu. O uwano -wa 'gbe
'kadu -we mia 'nyii -zlo kwesi.

2 Nu, dudugu -nyimaa 'wlu-
lapilunya -yo o 'uwano 'so ka -
budu 'wodi. Dudugu -nyima
ka o nu 'ma sa duun. 'In -mama
-ka o nu 'ma, -mo -kanyo ka o
motni lu bhili.»

3 -Lagoo Zuzu 'bhua 'mi 'wu,
'in 'anzu yia 'mi da beblee kwa.
-Meme mia, 'in in yia 'uwano
yabhlo -yoyi, -zugba o -di nime
zalu -gola. Wee nimee -gu wlu
gbeso, 'in we 'gwu kugbua, 'in
-Lagoo veli -hunya mia we -
yocelida da weee.

* 16:13 Zuzu 'nyii: 'sebhe taba nee pon -ka zuzu.

4 Ɔɔ 'ɲwnɔ ka 'naa -zɔnu -bana zalɔ 'wɔ. Nu, -can klaa, tukpa -zɔnu klaa, we -yɔ 'ɲnumli wa laa 'pɛli, mu nya ɔ -kpea. -Can -kɔpɔ mia ɔ kwɛɛ. Nu, -nyani yea wee 'kɔpɔ: mu -wa ɔ -yɔ nɔkpasiaa -budu 'wɔdidɛɛ pɔɔn.

5 'Nɲi yabhlo, -we ka ji mia zizeda, -mɔɔ mi ɔ 'klu -yɔ cɛliɔ. Mu -wa:

BABILɔNUGBE 'KADU
'NAABIZIɲWNI 'NYAA -Yɔ
DUDU -GUU -NYANI
GWEDIDA

6 'In in yia we 'jiyibheli nu, -Lagɔnyimaa 'pɔɔn -yɔ -Zezuu gbɔdayinyaa 'pɔɔn -we ɔ 'maa, we nu mi ɔ 'bhada.

In 'yia ɔ -yɔ, 'in we yia 'mi ɲwegaga -subhali.

7 'Anzi nɛɛ 'mi -ylaɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu we yi 'sa -mi -lɔɛɛ? Nu, ɔɔ 'ɲwnɔ -yɔ nime -we -gu ɔ -ɔɔ la, nime -we kaa 'wlu gbesɔ -yɔ 'gwi kugbua, we 'ji -we mia zizeda, 'mu na yia -mi -yla gbaa.

8 Nime -we -in 'yia dɛ -yɔ, we mi bha la. -Slɛɛn mia, we 'ni lamɪ. 'Bhɔka -we 'nia bhloluda -ka, we 'wɔ we yia 'tlaa, 'in wa 'ka we lasa. We 'ka dɔdɔ gwedida bhlii, nyima -wa ka ɲni 'nia 'yliyɔga -sɛbhɛ 'wɔ cɛliɔ -mi, ɲwegaga yia wa subhaa wa -ka wee nime 'yi. -We ka gbu -wa, wee nime mi bha la, -slɛɛn mia, we 'ni lamɪ, nu, lu we yia yia.

9 «-Slɛɛn mia, -in 'nu gbɔ 'wɔla gbuyilo nya. We -gu wlu gbesɔ mia, -gɔgɔ gbesɔ -wa. -Mɔ ɔɔ 'ɲwnɔ -ɔɔɔ la. 'In we mi 'yaa nyimaa 'wlulapɪnya gbesɔ nya.

10 Nu, nyimaa 'wlulapɪnya gbu mia waa gbesɔ -manɪ glaa, -maa ka bhli, wa 'ni -slɛɛn wa 'bi 'wɔ -mi. Nu, wa gbelibhlonɔ pɪɪa -slɔ nyima 'wlu la. Wa gbesɔnu 'ni -slɔ nyini. 'In ɔ -ka yi, ɔ 'na 'ka -gwɛɛ.

11 Bhlasabhla -nimɛɛ tɪanɔ mia, -we mi bhaa la, 'in -we 'nia -slɛɛn lamɪ, mu -wa nyimaa 'wlulapɪnyɔɔ gbetanɔ. We mi waa nyimaa 'wlulapɪnya gbesɔ -manɪ glaa. La wa yia we -saa.

12 «'Gwi kugbua -in 'yia dɛ -yɔ ni, nyimaa 'wlulapɪnya kugbua -wa. Wa 'ni -slɔ wa 'tɪɛ 'yi. Nu, wa -ka wa 'tɪɛ 'nye ni, 'in wa -yɔ wee nime 'sɔ pɪɪa nyima 'wlu la, bhla -sɛɛɛ -nu nya.

13 Waa nyimaa 'wlu -lapɪnya weɛɛ mia, wa 'wlukɔngbu -bhlo. We 'dɛɛ 'gbu wa yia wa latɛlo -yɔ wa 'tɪɛ wee nime -yla ti.

14 Ma yia Bhlabhɛyu tɔ dɪɪa, 'in lua ɔ yia wa. -We ka gbu -wa, mɔ pɪɪa nyimaa 'wlulapɪnya weɛɛ 'wlu la, 'in ɔ mi -ɔɔan nu -kanyɔ nya. Nyima -Lagɔ laa, 'in ɔ yia -bha wa -sa, 'in wa mia tikli -Lagɔ 'yu, -maa -yɔ ɔ sɔ yia wa lua.»

15 -Mɔɔ 'bɪgu, 'anzi nɛɛ 'mi -ylaɛ: «'Nyi -we -in 'yia dɛ -yɔ, da 'naabizɪɲwnɔ -ɔɔɔ la, mu -wa nyimaa klu klaa, nyimaa -zlo klaa, laga klaa, we -yɔ wɛlu 'yili -bhlo -bhlo gbanya.

16 'Gwi kugbua -we -in 'yia dɛ -yɔ, we -yɔ wee nime, mɔnya yia ɔɔ 'naabizɪɲwnɔ 'wɔnyɛa. -We weɛɛ ɔ kaa kwɛɛ, kwɛɛ we yia we ɔ -saa

-nya, 'in we 'ka ɔ ti kpanɔ nya.
 ɔ yice we yia lia, 'in we 'ka ɔ
 pnu -kosu 'wɔpa.

¹⁷ -We ka 'gbu we 'kaa we
 lenɔ -nya, mu -wa nu, -Lagɔ
 zɔa we we dli 'wɔ, we 'ka dli
 -bhlo -ka, 'in we 'ka we 'tite
 nime -yla ti ɔ dumagbu nya.
 We 'dɛɛ 'gbu, 'tite weee waa
 nyimaa 'wlulapilinya yia wee
 nime yoo 'nyɛa. 'Sa we yia -
 mia, 'in we 'ka -Lagɔɔ wɛlu -
 gɔgbɔɔ lenɔbhla yli.

¹⁸ Nu, 'ɲwɔɔ -in 'yia dɛ -
 yɔ, wee 'gbe 'kadɔ -wa. Mu
 pilia da dɔdɔgbɔ -nyimaa 'wlu-
 lapilinya weee 'wlu la.»

18

Babilɔngbee bhlibhie

¹ -Muɔ 'biɔ, 'in in yia 'anzɔ -
 putu -yɔyɔ yali 'bhɔda. We ka
 'tite, 'in we san nynia dɔdɔɔ da
 weee.

² We 'kpiɔ 'wɔ 'titeɛ, we nɛɛ:
 «ɔ ka bhli, Babilɔngbee 'kadɔ
 ka bhli.

-Bha zuzu 'nyii dilia -slɛɛn la.
 Pɔɔnkazuzu weee -yɔ
 pɔɔnkazia weee
 -we wa nyɛa 'wɔ,
 mu dilia -bha la.

³ Nu, ɔ ka laga weee ɔ nu 'nyɛ
 sa duun,
 'in -mɔmɔ -ka ɔ nu 'ma,
 'in -mɔɔ -kanyɔ bhlibia ɔ
 mutni lu.

Dɔdɔgbɔ -nyimaa 'wlulapilinya
 -yɔ ɔ 'sɔ ka -budu 'wɔdɔ.
 'Ya, ɔ 'ɲumnie 'kadɔ 'gbu,
 dɔdɔ -gɔɔ -valɛpanya ka
 'gwɛzi duun 'yɔ.»

⁴ 'In in yia wɛli -putu 'bhɔa
 yali 'nu, we nɛɛ:
 «Na nyima, a 'tla Babilɔngbee
 nɔkplɛ.

A -ka we lenɔ, a 'na 'ka ɔ
 gbɔnyuu glaa -mɔ,
 'in siasie -we yia ɔ bhɔtia,
 a 'na 'ka we 'wɔ -mɔ.

⁵ Nu, ɔ gbɔnyii ylia yali.
 -Lagɔ 'nɔ ɔ lenɔgbu 'nyii 'wɔdɔ.

⁶ Sa ɔ nɔa ɔ nyima, a nu 'sa ɔ.
 -We ɔ nɔa nyima -yla lɛ,
 a nu we -zakpa 'sɔ lɛ ɔ -yla.
 'Kɔpɔ -we 'wɔ ɔ 'nyɛnia nyima
 nu,
 a palɔ -mɔ 'telɔ nuɔ -zakpa
 'sɔ ɔ -yla.

⁷ 'Dɛɛ 'ylimanie -yɔ 'ɲumnie ɔ
 'yibhaa.

We 'dɛɛ 'gbu, a 'nyɛ ɔ 'sasɔkpa
 -siasie
 -yɔ guwɔwɔwɔlɔe.

ɔ nɛɛ ɔ 'dɛ -yla:

«In -dɔ 'ɲumniekpe -gɔla.

In 'nɔ -dɔgbɔɲwɔɔ,
 'in gu 'na 'ka 'mɔ 'wɔwɔlɔ.»

⁸ We 'dɛɛ 'gbu, siasie 'kadɔ
 -we yia ɔ ylia 'yli -bhlo
 nya, mu nu:

nyime -bhagu klaa, guwɔwɔwɔlɔe
 klaa,
 we -yɔ ɲwɔ.

We 'dɛ weee yia ɔ -gbe yia.

'In -kosu 'ka ɔ -sie.

Cun, Jejitape ɔ 'bhua ɔ -yɔgbu
 'wɔ,
 ɔ ka 'tite.»

⁹ Nu, dɔdɔgbɔ -nyimaa 'wlu-
 lapilinya -yɔ ɔ ka -budu 'wɔdɔ.
 Wa ka ɔ 'gwɛzi li. We mɔ 'saa
 'gbu, -kosu -we yia ɔ -siesa, wa
 -ka we gbeylo -yɔyɔ, wia wa
 yia. -Gle wa yia 'paa wee
 'gbee 'gbu.

¹⁰ Wa 'na 'ka we kwesi
 lanyini, -we ka gbu -wa, nyanɔ
 wa yia nɔa wee siasie 'kadɔ
 'gbu, 'in wa 'ka gbɛ:
 «Gbɔnyuu! Gbɔnyuu!
 Babilɔngbee 'kadɔ, 'gbe 'tite,
 -Lagɔɔ 'cɛ 'kadɔ ka ɔ lasa

'leli -bhlogbɔɔ nya.»

11 Nu, dɔdɔ -gɔɔ -valɛpanya mɪ wida, wa mɪ -gle 'pada wee 'gbee 'gbɔ. Wa -valɛ'ɛ zɔ -slɛɛn.

12 Wa pɛlɔpa -li nɪ: -can klaa, 'gwezi 'pupa klaa, tukpa -zɔnɔ klaa, 'pɛlɪ klaa, 'naa -zɔnɔ klaa, 'naa -zalɔ -we ka -valɛ 'tɛa klaa, -mislɔ naa klaa, we -yɔ suu 'yli -bhlo -bhlo -we wa'a 'yia bhebhe. Tɛlɪtɛlɪ mɪ 'ya -bha, tɔlɔ mɪ lɔɛgla nya, tɔlɔ mɪ su -zɔnɔ nya, tɔlɔ mɪ nɛtɛ -zɔnɔ nya, 'in tɔlɔ mɪa tukpa 'nanɪ nya.

13 -Zapɔɔ nnanɪ mɪ -bha, -li -we ka ŋnɛ mɛnɪa, we mɪ 'ya -bha, -mɔ -wa: *-lasiklɔ klaa, *mɪlɪ klaa, we -yɔ 'wɪ. Nu, nɔ klaa, 'kpɪ klaa, bleya -yɔ we bhɔbhɔ klaa, 'bhlinya klaa, bhlabhɛnya klaa, nɪmɛsɔɔnnya klaa, we -yɔ -nɪmɛsɔɔn 'wɔgbizewotlonya mɪ 'ya -bha. 'Bhie, galɪ -yɔ nyɪma tɔlɔ mɪ -bha.

14 Nu, -valɛpanya nɛɛ wee 'gbe -ylaɛ: «-Lu weee a 'yɪbhaa, wa'a 'yɪ -slɛɛn we amaa -gbɛ. -We ka -valɛ 'tɛa, -we nanɪa 'yli, we ka amaa -gbɛ mɔɔ, wa 'na 'ka 'masɛɛn we 'yɪ amaa -gbɛ.»

15 -Valɛpanya, -wa 'yia 'gwezi wa -valɛ 'bɪ wee 'gbe 'wɔ, wa 'na 'ka we kwesi lanyɪ. Nyano wa yia nɔa wee siasɛ 'kadɔɔ 'gbɔ. Wia wa yia, -gle wa yia 'paa.

16 'Wɔ wa yia 'kpɪaɛ:

«Gbɔnyuu! Gbɔnyuu!

Gbe 'kadɔ mɪa da nɪ,
'naa -zɔnɔ -yɔ 'naa -zalɔ
-we ka -valɛ 'tɛa,
zɪmɛ mɔ kaa we kuu.

-Can klaa, tukpa -zɔnɔ klaa,
we -yɔ 'pɛlɪ,
'mɔ ɔ kpɛlia zɪmɛ.

17 Nu, 'leli -bhlogbɔɔ nya
we -li -zɔnɔ weee 'bhɔa
la.»

Batoo -panya weee klaa, -
wa plɪa gumunyu -gɔ klaa,
we -yɔ -wa nɔa batoo 'wɔ
lubho -yɔ -wa yia wanɔɔ lilɪlu
'nyu -gɔ -valɛpapɪɛ 'bɪ, wa 'dɛ
weee ka wee 'gbe gwevɪa.

18 -Kosu mɪa wee 'gbe -
sieda, wa -ka we gbeylo -yɔyɪ,
'in wa 'kpɪa 'wɔɛ: «Gbe mɪa dɛ,
we 'sɔnɔ 'nɪ -mɪ.»

19 Bla wa slua 'wluo, -zugba
wa wi, wa pa -gle, wa gbac:

«Gbɔnyuu! Gbɔnyuu!

Babilɔnɔgbɛ 'kadɔ,
nyɪma weee -wa plɪa amaa -
gbɛ

batoo 'wɔ gumunyu -gɔ,
wa ka 'gwezi -cɪan -zɛ amaa
'gbɔ.

Ama 'bhɔa la 'leli -bhlo nya.»

20 Yalɪ, wee 'gbe ka labhɔ,
a li 'mɔna. -Lagɔnyɪma, ɔ
tietienya, ɔ gbɔɔ -falɔpanya,
amɪa li 'ya 'mɔna. Nu, -Lagɔ ka
wee 'gbe ɔ 'cɛ 'klɔslolu gbɔ -we
we nɔa lɛ an -yla, we 'gbɔ.

21 Tɔɔn, 'anzɪ 'tɪtɛ yabhlo yia
tukpa 'wɔbhɔ. Nu, wee tukpa
wɔlɔ 'wɔ -glɪgbɔ 'bhisa. We
'bhɔa we 'wɔ, we vitelia we
gumunyu lɔ, 'in we nɛɛ:

«A yla, 'sa -bhlokpade wa yia
Babilɔnɔgbɛ vitelia,
'in we 'ka labhɔ.

22 Wa 'na 'ka 'masɛɛn lɔɔ 'nɔ
Babilɔnɔgbɛ nɔkplɛ.

Wa 'na 'ka -petee wɛlɪ 'nɔ.
Wa 'na 'ka 'masɛɛn lɛglɛ 'nɔ.
Wa 'na 'ka lubho -yɔ lub-
honɔnya 'yɪ.

Wa 'na 'ka 'masleEn 'wuu -jiji
'nu.

23 'NapeE san 'na 'ka 'masleEn
li
-mɔ Babilɔnugbe nukple.

Wa 'na 'ka nyimesloyu -yɔ ɔ
'ɲwɔɔ weli 'nu.

Nu, amaa -valepanya 'yia -
benyi dɔdɔ weee -gu,
'in a yia laga weee -dawli
'wɔnɔ
amaa ylisi nya.»

24 Nu, -Lagɔgbɔv -falipanya
-yɔ -Lagɔnyɪmaa tɪtɪe, we -
yɔ nyɪmaa weee -wa wa 'bhaa
dɔdɔ -gɔv tɪtɪe mɪ ɔ 'wlu.

19

Luluee luv

1 -Mɔv 'bigv, 'in in yia
nyɪmaa -zloo weli 'nu -mɔ yali
gbada. Wee weli nɛɛ:

«*Aleluya!

-Amɪaa -Lagɔ ka -aɪn gbv
'wɔsa.

-Lagɔ ɔ 'yia, 'in ɔ 'tɛa la,
'mɔ ɔ -mia.

2 Nu, ɔ gbɔwɔbhuhue tikli,
'in ɔ gbaa gbɔzɔnɔ.

'Naabizɪɲwɔ 'kadɔ mɪa,
ɔ ka ɔ gbv dɪli.

ɔ ka dɔdɔgbv -nyɪmaa duun
pɔɪnplali

wa nya mɔtnɪ lɛnɔvɛ nya.

ɔ ka -Lagɔnyɪmaa 'bha:

we 'dɛɛ 'gbv, -Lagɔ yia wa
kpasaa.»

3 Wee weli nɛɛ 'yaaɛ:

«Aleluya!

Wee 'gbe 'kadɔv gbeylo
mɪ 'wɔsɔda
'yɪ weee -nɔ nya.»

4 Waa nyɪmaa kpasɪ glv -bhlo
'ya -mɔvɔ -yɔ 'yliyɔgali -mɔvɔ
-kolɔvɔ 'kukolu -Lagɔ ɔ -dɪa
'ɲɪmɪnikpe -gɔ la, ɔ 'yu, 'in wa
yia ɔ bɔbɔ, -zugba wa gbaɛ:

«-Amɛnɪ! Aleluya!»

Bhlabhleyuu 'ɲwɔkwafeti

5 'Ya, weli yabhlo 'tlaa
'ɲɪmɪnikpe 'wɔ, we nɛɛ:

«Amɪa, -Lagɔɔ lubhonɔnya,
amɪa sɔa da ɔ,
we 'dɛ yi 'yua -sɛsɛ -zɛɔɔ,
we 'dɛ yi nyɪmaa 'kadɪ -
zɛɔɔ,

a 'dɛ weee bhli -amɪaa -Lagɔɔ
'ɲɪ.»

6 Tɔvɪn, in yia weli -we 'wɔvɔ
nyɪmaa -zlo mɪa gbadaa weli
'nu. -We 'wɔvɔ 'ya gumunyuu -
yɔ -dɛɛ -jiji. We nɛɛ:

«Aleluya!

Cɪn, -slɛɛn mɪa, Jeitape,
'tɪtɛ weee -Kanyɔ -Lagɔ pɪli
nyɪmaa weee 'wlu la.

7 -A li 'mɔna,

-a 'ylimanɪ -Lagɔɔ 'ɲɪ
'mɔna nya.

Nu, -slɛɛn mɪa,
Bhlabhleyuu 'ɲwɔkwakwɛ
-wa.

'ɲwɔvɔ ɔ ɔ -saa -bha ɔ -nɔ nya,
-mɔɔ ka -mɔɔ 'dɛ 'yɪlina-
manɪ.

8 ɔ ka 'wɔpla -bana yabhlo 'yɪ.

'Naa -zɔnɔ -bana -wa,

li we lia,

'in we mɪa -mɔwɔlɔda.»

(Nu, wee 'naa -zɔnɔ mɪa, mɔv
-wa -Lagɔnyɪmaa libho -zɔnɔ.)

9 'Anzɪ nɛɛ 'mɪ -yla: «-We
in mɪa gbada, -in cɛli we, -
Lagɔwɛlu 'dɛbhie -gbolu -wa.
Nu, -wa wa laa Bhlabhleyuu
'ɲwɔkwafeti 'wɔ, 'wɔtɔtɔɛ -
dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya.»

10 Tɔvɪn, in yia 'kukolu
'sibhli 'anzɪ bhv -yɔ, in 'ka
we bɔbɔ. 'In we nɛɛ 'mɪ -ylaɛ:
«-In nɔ 'nanɔvɔ, -in 'na nɔnɔ
'sa -nɪ. Nu, -amɪ mɪa, -Lagɔɔ
lubhonɔnyɔ in -mɪa, -mɪ -yɔ -
na bhelia -yɔ -na bhɔlɔa -wa

mia -Zezuu gbodayinya nya, aun 'bhisa. -Lagoo 'de -bhlo -in 'kaa bubo.»

Cun, -Zezuu gbodayiweli -wa -Lagogbuu -falipanyaa weli somi.

Nimesuon 'pupaa -guladinyo

11 -Muu 'bigu, 'in in yia yalu ηwekali -nu -yoyi. -Bhede mia, nimesuon 'pupa mia -bha. Wee nimesuon -guladinyo wa laa Weli -bhlo -yo Gbuzonu. O gbuwobhuso -yo o tuguso tikli.

12 O 'yli nyumaa -kosu 'bhisa. -Can -klooo -zlo mia o 'wluo. 'Nni yabhlo mi o -yocelida, nyime yabhlogbo o 'ni we -yi, we 'ni o 'de -bhlo 'wobhu.

13 -Bana -we mia o 'wu, 'pion wotomania we, tugonyoo -bana 'bhisa. O ηni -wa -Lagoweli.

14 Yalu 'sloja mi o 'bi, wa 'de weee mi nimesuon 'pupanya -gu. -O -ka -mi, 'naa -zonuu -bana 'pupa 'paupa mi o 'wu.

15 -O -dia wee nimesuon -gu la, o ka 'nenoo -tugugble ηwee. Wee tugugble nya o yia duduugu -nyima bhitia. 'Ma o yia ηwe -gu zua 'tite nya. Mo yia -dloya 'wonyazoo 'tite -ka -Lagoo 'ce 'kadu 'wu.

16 Nu, ηni yabhlo mi o -bana -yo o bhogu -yo celida. Wee ηni -wa:

NYIMAA 'WLULAPILINYAA
'WLULAPILINYO
WE -YO

NYIMAA -CIAAN NU -KANYO

17 -Muu 'bigu, 'in in yia 'anzi yabhlo -yoyi 'ylo nukple. 'Zia weee, -we mia -bluda -mo yal 'pipi, we 'kpi a 'wu 'titee we -yla, we nee: «A yi. A suslolu 'wu, -Lagoo lililu 'kaduu 'gbu.

18 Nu, a yi nyumaa 'wlu-lapilinya klaa, 'slojaa 'yugalinya klaa, we -yo nyima 'tite, a yi wa 'kwie lia. A yi nimesuonnya -yo we -guladinyaa 'kwie lia. A yi nyumaa 'yli -bhlo -bhloo 'kwie lia: we 'de yi galii -zeeoo, we yi -wa 'nia galii nya -mi -zeeoo, we yi 'yilaasu -zeeoo, we yi nyima kpasii -zeeoo, a yi wa 'de weee 'kwie lia.»

19 Toun, wee nime klaa, nyumaa 'wlulapilinya klaa, we -yo we 'sloja, 'in in yia we -yoyi. Wa ka 'wlugugwala wa -yo o nimesuon -guladinyo -yo -mo 'sloja 'so 'ka tu gu.

20 Nu, wa ka wee nime -yo wee yoyolagogbuu -falipanyo kpa. Wee yoyogbuu -falipanyo ka gwedigbu lenu wee nime 'yu we 'ka nyima -dawli 'wunu. Nyima -wa kaa wee nimee yibhelida -yo, 'in wa buboo we telitelinu, 'ma we nuu -dawli 'wu. Nu, we 'de 'soo 'yliyoganu wa vitelia -kosu 'kadu -yo -bhuhui -slo 'wu.

21 'In nimesuon -guladinyo yia nyumaa pnu 'bha o 'nenoo -tugugble -we mia o ηwee, we nya, 'in 'zia weee yia wa 'kwie li.

20

-Zezupila nyima 'wlu la -zu 'wlu gbuu -nu nya

1 -Muu 'bigu, 'in in yia 'anzi yabhlo -yoyi yali 'bhoda. -Lakli yabhlo -yo -peklee 'kadu yabhlo mi we kwee. Nu, 'bhoka -we 'nia bhloluda -ka, we -lakli -wa.

2 'In we yia -zatibhe kpa. *-Zatibhe mia, *tibhe, -we mi

bhaa, m_v -wa. Nu, 'Kuzu wa laa *-Saatan, m_v -wa. Wee 'anz_i kpaa we, 'in we yia we gbuan wee -pεklεε nya, -z_v 'wlu gbuu -n_v nya (1.000).

³ We vitelia we 'bhoka 'w_v, we 'paa we -lakl_i ηwe, 'in we yia we -g_vgbali: -m_v yi 'w_v nu, we 'tla wee 'bhoka 'w_v, -zugba -z_v wa -dila we, we 'n_i -sl_v gba, we yi -m_v 'tla, we yi d_vdu_vg_v -ny_vma -dawli 'w_vnu. Nu, we bhla -ka bhia ni, 'in wa 'ka we 'yitide bhla -seleε -n_v nya.

⁴ T_vɔn, 'in in yia 'ηnumnikpenya -y_vyi. -Wa -dia we -g_vla, ma 'yia 'tite wa 'ka ny_vmaa -y_vgb_v 'w_vbhu. Ny_vma wa -dia 'w_vlu -g_v, 'in in yia wa zuzunya -y_vyi. -We ka 'gb_v wa yia wa 'bha, m_v -wa nu, -Zezuu gb_vdayinya wa -m_via, 'in wa yi 'yaa -Lag_vgb_v gba. Waa ny_vma m_via, wa 'n_i wee n_vme -y_v -we wa t_vlia b_vb_v. Wa 'n_i wee n_vmeε yibhelida 'kl_v -y_v -ka, 'in wa 'n_i we s_v -y_v -ka. Waa ny_vma m_via, wa ka t_vl_vl_vnya glaa 'w_vs_v, 'in wa -y_v Klis_i 's_v yia ny_vma 'wlulap_vl_v -z_v 'w_vlu gbuu (1.000) -n_v nya.

⁵ Ma -wa t_vatia -ny_vma -wa -Lag_v -s_vl_vba t_vl_vl_vnya glaa 'w_v. Wee -z_v 'w_vlu gbu 'n_i -sl_v bhia ni, ny_vma t_vl_vba 'na 'ka 'w_vs_v.

⁶ Ny_vma -wa -Lag_v -s_vl_vba 'w_v t_via t_vl_vl_vnya glaa, 'w_vut_vt_vε -dl_vɔ m_i wa -n_v nya, -Lag_v -n_v wa -m_via. T_vl_vl_vhee 's_vɔn_v 'n_i 'tite -ka wa -g_v. Waa ny_vma m_i -Lag_v -y_v Klis_i s_v yia ny_vma 'wlulap_vl_v -z_v 'w_vlu gbuu -n_v nya.

-Saataan lulue

⁷ Z_i wee -z_v 'w_vlu gbu -ka bhia ni, 'in wa tidea -Saatan 'yi.

⁸ 'In we m_via d_vdu_v beta -m_vnaa -g_v -ny_vma -wa wa laa G_vg_v -y_v Mag_vg_v* -dawli 'w_vnu. 'W_vlu we yia wa g_vg_vw_vl_vl_via, wa 'ka t_v g_v. 'W_v wa yia z_vmania gumunyuu ηwey_v -b_vseε 'bhisa.

⁹ D_vdu_v weee -g_v wa yia 'pl_vl_via, 'in wa 'ka -Lag_vny_vmaa lad_vl_vda -we -wa 'g_vbe -we -Lag_v 'y_vbhaa, wa 'ka we g_vbeli. Nu, -kosu yabhlo yia yali 'bh_vba, ny_vma -wa -Saatan g_vg_vw_vl_vl_via 'w_vlu, we 'ka wa lasa.

¹⁰ T_vɔn, *'Kuzu -we n_vba -benyi ny_vma -dawli 'w_v, wa kpaa we, -kosu 'kad_v -y_v -bh_vhub_vhui -sl_v -we 'w_v wa vitelia wee n_vme -y_v yoyog_vbu -fal_vpany_v, 'in wa yia -m_v we viteli. Sab_vɔɔ, z_vl_vɔɔ, s_via wa yia 'k_vm_v.

'W_vbhlolu gb_vw_vbhubhue

¹¹ -M_v 'b_vg_v, 'ηnumnikpe 'kad_v -we p_vl_vba, we -y_v we -g_vlad_vny_v m_via, 'in in yia wa -y_vyi. D_vdu_v -y_v yali ka ɔ kwεε -g_vwa: wa'a 'yi 'masleεn we -y_v.

¹² Ny_vma 'kad_v -y_v ny_vma -kp_vba -wa t_via, 'in in yi 'yaa -maa -y_vyi 'ηnumnikpe 'kad_v 'yu. 'In 'anz_vnya yia 'sebh_vnya 'w_vkali. Nu, 'in wa yi 'yaa 'sebh_vε -putu 'w_vkali: 'y_vliy_vga -sebh_vε -wa. T_vl_vl_vnya m_via, wa len_vgb_v -g_v wa bhua wa -y_vgb_v 'w_v, sa we m_via cel_vda wee 'sebh_vnya 'w_v, 'sa.

* 20:8 G_vg_v -y_v Mag_vg_v: nu, 'ηni -we wa z_vba -Lag_v t_vny_vma, m_v -wa.

13 Tlitinya mia gumunyu lu, -maa ka -mɔ 'tla. Tlitie -yɔ tlitlunyaa -zɔɔ ka 'ya -mɔv -nɔ wla. -ɔ -ka -mi, -mɔɔ lɛnɔgbu -gɔ -Lagɔ 'bhua -mɔɔ -yɔgbu 'wɔ, 'sa.

14 'In wa yia tlitie -yɔ tlitlunyaa -zɔɔ -kosu 'kadu 'wɔ viteli. Mɔ -wa tlithee 'sɔnɔ.

15 'In nyɔɔɔ nyɔɔ ka ŋni 'nia 'yliyɔga -sebhɛ 'wɔ celida -mi, 'in wa yia -mɔɔ -kosu 'kadu 'wɔ viteli.

21

-Zeluzalemv lolu

1 -Mɔv 'bigɔ, 'in in yia yali lolu -yɔ dudu lolu -yɔyi. Yali tianɔ -yɔ dɔdɔv tianɔ ka labhu, 'in gumunyu 'ni -slɛɛn lamɔ.

2 'In -Lagɔɔ 'gbe -we -wa -Zeluzalemv -lolu, 'in in yia we -yɔyi yali -bhɔda. We yia we 'dɛ 'ylinamanɔ nɛɛ 'ŋwɔɔyɔ -ɔ mi ɔ 'lowli wɔda.

3 Tɔɔn, wɛli 'tite yabhlo 'bhua -mɔ 'ŋnimnikpe 'wɔ, 'in in yia we 'nɔ. We nɛɛ: «-slɛɛn mia, -Lagɔɔ ladida mi nyima glaa, wa glaa ɔ yia ladia. Ma yia ɔ nyima -zɛa. -Lagɔɔ 'debhie -yɔ wa sɔ yia -mia, 'in ɔ 'ka wa -Lagɔ nya -mi.

4 Wa -ka wi ni, -Lagɔ yia wa 'mɔ weɛ sɛa. Tlitie 'na 'ka lamɔ. Guwɔwɔwɔvɛ klaa, wiwie klaa, we -yɔ kuu 'cɔnɔvɛ, -mɔv weɛ 'na 'ka lamɔ. Ni, gbɔ -sɔanya ka labhu.»

5 -ɔ -dia 'ŋnimnikpe -gɔ la, ɔ 'bhua wɛli 'wɔ, ɔ nɛɛ: «In ka -lu weɛ 'bhiti, 'in we yia -lu lolu -zɛ -slɛɛn.» ɔ nɛɛ 'yaɛ: «-We na gbaa, -in celɔ we, ni, we wɛli ni mi dliɔzɔv sa, 'in we mia gbɔzɔnɔ nya.»

6 'In ɔ nɛɛ 'ya 'mi -yla: «Ni, we ka -slɛɛn bhia. -Amɔ -wa we gwɛdida, 'in in mia we bhialida nya, we tianɔ -yɔ we 'wɔbhlolunɔ. Nyime, -ɔ 'nyu-matɔ -ka 'bhada -mi, bhe na nyɛa ɔ 'nyu. 'Nyu, -we na nyɛa ɔ ni, 'wɔwɔv nyu -we wlaa 'yliyɔgagie, mɔ -wa.

7 -ɔ -ka -gɔgalinyɔ nya -mi, mɔ kaa we 'yiyi klɔ: ɔ -Lagɔ na yia -zɛa, 'in ɔmɔ 'ka na 'yu -zɛ.

8 Ni, -wa 'nia dli 'tɛ klaa, -wa 'nia 'mi dli -gɔ zɔ klaa, gbɔnyii 'kadɔ lɛnɔnya klaa, nyima -bhanya klaa, mɔtnɔ kwɛ -cian klaa, ylisinɔnya klaa, -wa bɔbɔa yoyo -lagɔ klaa, we -yɔ yocian weɛ, -wa weɛ mia dɛ, -kosu 'kadu -yɔ -bhuhhui slo mi wa -nɔ nya: mɔ -wa tlithee 'sɔnɔ.»

9 Ni, 'anzi gbesɔ, -we kaa 'kɔpɔ -we mia yeda 'wɔbhlolu -siasie gbesɔ nya kwɛɛ, we 'yabhlo bɛa 'mi -yɔ, 'in we nɛɛ: «Yi, in 'ka -mi 'ŋwɔɔyɔ 'klɔslolu, -ɔ Bhlabhleyu -saa -bha ɔ 'ka ɔ 'ŋwɔɔ -zɛ.»

10 -Lagɔɔ Zuzu 'sibhlia 'mi -gɔla, 'in we yia 'mi -gɔgɔ 'kadu 'wlukwa. We -gɔgɔɔ -gɔ mi 'wɔpada. 'In we yia 'mi -mɔwɔv gbe 'klɔslolu. Mɔ -wa -Zeluzalemv -we mia yali 'bhɔda -Lagɔɔ -gbe.

11 -Lagɔɔ san lia weɛ 'gbe nukplɛ. We lile 'wɔ sa tɔkpa -zɔnɔ, we 'wɔ sa tɔkpa 'nuonuo -we ka nukplɛ wa yia la 'vɛli 'bhisa.

12 'Suo -we bibeɛ weɛ 'gbe, we 'tu 'wɔ, 'in we mia yali 'pada. Weɛ 'gbe ka klolo kugbua lɛ 'sɔ, 'in 'anzi kugbua lɛ 'sɔ kɔa we ŋwɛ. 'ŋni

m1 wee klolonya -yɔɔɛɪɪda, n1, *Izlaɛɪɪ *zɔa kugbua ɛ sɔɔ ɲn1 -wa.

13 Klolo ta mia beta yabhlo -gu, -mɔ wee 'gbe 'wɔ. Ta m1 'yɪɔɔ 'wɔsɔɔɪɪda, ta m1 'yɪɔɔ bhlilida, we gbelibhloo pnu yɪɪlaha 'klɔ -yɔ, ta beta yabhlo, 'in ta mia beta -putu.

14 Wee 'gbee 'suoo gwe mia, tukpa kugbua ɛ 'sɔ nya we mia. Bhlabhleyuu tietienya kugbua ɛ 'sɔɔ 'ɲn1 m1 wee tukpanya -yɔɔɛɪɪda.

15 'Anzɪ, -we mia 'm1 -yla gbɔ gbada, -can gblee -we nya we yibhɔɔɔ -lu, we m1 we kwɛɛɛ, we 'ka 'gbe klaa, we klolonya klaa, we -yɔ we 'suo yibhɔɔɔ.

16 Wee 'gbee beta -mnɔa weee -bhlo. N1, 'anzɪ 'bhua we -can gblee 'wɔ, 'in we yia wee 'gbe yibhɔɔɔ. We tɔɔɔ klaa, we 'wɔlaylilo klaa, we -yɔ we -gɔwɔpalo, we 'dɛ weee -bhlo. We nyini -luu yibhɔɔɔɔɔ 'wlu glɔ ta.

17 'Anzɪ yia we 'suonya yibhɔɔɔ: we tɔɔɔ nyini yibhɔɔɔɔ glɔ gbesɔ 'ya -mnɔa. -Luu yibhɔɔɔɔɔ -we 'anzɪ kaa, mɔ -bhlokpade dɔdɔgɔ -nyuma kaa.

18 Wee 'gbee suo mia, tukpa -zɔɔɔ -we wa laa zasɪɔɔ, we nya wa 'sɔbhaa we. -Caan 'zayli nya wa 'sɔbhaa wee 'gbe. L1 we lia 'vɛɪɪ 'bhisa, 'in wa yia we 'wɔɔɔ.

19 N1, wee pa mia, tukpa -we -gu wee mia 'sɔbhada, tukpa -zɔɔɔɔ 'yɪɪ -bhlo -bhlo nya wee mia. Tukpaa tianɔ m1 zasɪɔɔ nya, we 'sɔɔɔ m1 safɪɪ nya, we tanɔ m1 agatɪ nya. We -mnɔanɔ m1 emewlodɔ nya.

20 Wee gbunɔ m1 onisɪ nya, we gbelibhlonɔ m1 salɔɔvanɔ nya. We gbesɔɔ m1 klisolitɪ nya, we gbetanɔ m1 belihɪ nya. We gbomnɔanɔ m1 topazɪ nya. We kugbuanɔ m1 klisopazɪ nya. We kugbua ɛ -bhlonɔ m1 tulikɔazɪ nya. We kugbua ɛ 'sɔɔɔ m1 ametisɪɪ nya.

21 Wee klolo kugbua ɛ sɔɔ mia, 'pɛɪɪɪ kugbua ɛ sɔ -wa, 'in klolo -bhlo mia wee 'pɛɪɪɪ -bhlo nya. Wee 'gbee -gbɔgbɔɔ 'wɔɔ mia wee m1 -caan 'dɛbhie -gbolu nya, 'in wa yia wee 'wɔɔɔ 'vɛɪɪɪ 'bhisa.

22 N1, wee 'gbe nɔkplɛ, in 'n1 * -Lagɔɔbudu yabhlogbɔɔ -yɔyɪ, -we ka gbɔ -wa, Jejitaɛ, 'tɪtɛ weee -Kanyɔ -Lagɔɔ 'dɛbhie -gbolu -yɔ Bhlabhleyu m1 wee nya.

23 Wee 'gbe 'n1 'yɪɔ -yɔ 'cɔɔ saan gbɔ -ka. -We ka gbɔ -wa, -Lagɔɔ 'ɲn1mnɔɔɔɔɔ san lia wee 'wɔ, 'in Bhlabhleyu mia wee zɪɪ nya.

24 N1, dɔdɔgɔ -nyuma yia wee 'gbee zɪɪ 'klɔ nɔa, 'in dɔdɔgɔ -nyumaa 'wlulapɪɪnya -yɔ wa 'ɲn1mnɪɪ yia yia.

25 Wee klolonya 'na 'ka kla 'mnumnu, -we ka gbɔ -wa, sabɔ 'na ka wee 'gbe nɔkplɛ bɛ.

26 Dɔdɔ -gɔɔ 'ɲn1mnɔɔɔ weee -yɔ wee 'tɪtɛ yia wee 'gbe nɔkplɛ yia.

27 Pɔɔnkalu -we 'kaa wee 'gbe nɔkplɛ pla, we 'n1 -m1. Nyuma -wa nɔa zɔbhalɔgbɔ ɛ, we -yɔ yocian, wa 'n1 mnɔni wa 'ka wee 'gbe nɔkplɛ pla. N1, -wa ka ɲn1 mia Bhlabhleyuu 'yɪɪyɔga -sɛbhɛ

'wv celida, ma -bhlogbɔɔ 'kaa -mɔ pla.

22

¹ Nu, 'anzɪ yia 'mɪ -gbva yabhlo 'klvslolu. -Gbva -we 'wv 'nyu -we wlaa 'yliyɔgagie wlvaa, mɔ -wa. Li wee 'nyu lia lili veli 'bhisa. -Lagɔ -yɔ Bhlabhleyuu 'ɲmɪmɪkpe 'wv we tlaa,

² 'in wee 'nyu pliaa wee 'gbee -gblɔgblv 'wv. Da wee -gbvaa sɔ bhɔbhla -yɔ su yabhlo mɪ -bha, mɔ wlaa 'yliyɔgagie. -Zv -bhlo 'wv, we tɔnɔv 'wɔla -zakpa kugbua lɛ 'sɔ. 'Cv -bhlo, 'in we tɔva. 'In we kpɪ jipea dɔdɔgv -nyɪma weee.

³ Mɛ 'na 'ka -slɛɛn lamɪ. Nu, -Lagɔ -yɔ Bhlabhleyuu 'ɲmɪmɪkpe yia wee 'gbe 'wv -mɪa, 'in -Lagɔɔ lubhonɔnya yia ɔ bubɔa.

⁴ ɔ 'klv wa yia -yɔyɪa, 'in ɔ 'ɲmɪ 'ka wa 'klv -yɔ celida -mɪ.

⁵ Sabɔ 'na 'ka bɛ, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'napɛ -yɔ 'yɔv saan gbv -ka, Jejitapɛ yia ɔ zli wa -gv 'mɪnaa 'gbv, 'in wa 'ka nyɪma 'wlulapɪli 'yɪl weee -nɔ nya.

-Zezuu yiyigbv

⁶ -Mvɔ 'bɪgv, 'anzɪ nɛɛ 'mɪ -yɪaɛ: «Wee wɛli mɪ dlɪgvzɔ sa, 'in we mɪa gbvzɔnɔ nya. Nu, Jejitapɛ ɔ 'nyɛa ɔ gbv -falɪpanya ɔ Zuzu, mɔ tiea ɔ 'anzɪ, -we 'kaa dayɪ lɛnɔ, we 'ka we ɔ lubhonɔnya 'klvslolu.»

⁷ -Zezu nɛɛ: «A pɔ yukwli, yia na yia dayɪ! -Falɪpawɛli -we mɪa 'sɛbhɛ nɪ 'wv, -wa zvaa we 'nɔɲwɛ, 'wɔtɔtɔv -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya.»

⁸ Nu, -amɪ *Zaan, -amɪ 'nva wee wɛli, 'in -amɪ 'yɪa wee -li -yɔ. Da in bhɪa we 'nɔnɔvɛ -yɔ we -yɔyɪɪɛ, 'anzɪ -we -slɔlua 'mɪ we 'klv, 'in in yia we bhv -yɔ bhlili in 'ka we bubɔ.

⁹ 'In we nɛɛ 'mɪ -yɪaɛ: «-In nɔ 'nanɔv, -in 'na nɔnɔ 'sa -nɪ. Nu, -mɪ klaa, -na bhɪa -Lagɔgbv -falɪpanya klaa, we -yɔ -wa weee zvaa 'sɛbhɛ nɪ wɛli 'nɔɲwɛ klaa, -Lagɔɔ lubhonɔnyɔ -amɪ -mɪa aɪn 'bhisa. Nu, -Lagɔɔ 'dɛ -bhlo -in 'kaa bubɔ!»

¹⁰ -Mvɔ 'bɪgv, we nɛɛ 'mɪ -yɪaɛ: «-Falɪpawɛli -we mɪa da 'sɛbhɛ nɪ 'wv, -in 'na zizeli we -na 'dɛbhloo -nɔ nya -nɪ. Nu, we lɛnɔbhla ka cɪpa.

¹¹ ɔ -ka nyɪmɛ 'nyuu, ɔ -tv gbvnyuu lɛnɔda, ɔ -ka pɔvɪn -ka, ɔ -tv pɔvɪnplada, ɔ -ka nyɪmɛ tikli, ɔ -tv gbvzɔnɔ lɛnɔda. ɔ -ka -mɔwlvɔda -mɪ, ɔ -tv -mɔwlvɔda.»

¹² -Zezu nɛɛ: «A pɔ yukwli. Dayɪ na yia. In -ka yida -mɪ, celili nya na yia yia. 'In ɔ -ka -mɪ, -we ka 'yɪyɪklv ɔ -ka -ka, 'in na nyɛa we ɔ, ɔ lɛnɔgbv 'gbv.

¹³ -Amɪ -wa *Alifa -yɔ *Omega, -amɪ -wa we gwɛda, 'in in mɪa we bhɪalida nya, we tɪanv -yɔ we 'wɔbhɔlɔnɔ.»

¹⁴ -Wa wɔlvaa wa -bana, 'wɔtɔtɔv -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya. Nu, ma kaa we 'klv su -we wlaa 'yliyɔgagie, wa 'ka we 'bhue li, wa ka we 'klv wa 'ka 'gbee klolo ɲwɛɛ plalɪ.

¹⁵ -Wa 'na 'kaa wee 'gbee nɔkplɛ pla, ma nɪ: -wa nva nɪmɛgbv lɛ klaa, yɪlɪnɔnya klaa, mɔtɪnɪ kwɛ -cɪan klaa, nyɪma -bhanya klaa, -wa

bubɔa yoyo -lagɔ klaa, we -yɔ -wa 'yibhaa yo 'in wa tubhɔa yo. 'Pipee wa tɔa.

¹⁶ «-Ami -Zezu tiea na 'anzɩ aun 'wɔ we 'ka wee wɛli ni gba -mɔ leglizinya -yla. We 'dɛ weee mi gbɔzɔnɔ nya. Nyɩmaa 'wlulapilinyɔ -Davidu zɔayli -nyɩmɛ in -mia: zɩkpa -zɛliya in -mia.»

¹⁷ -Lagɔɔ Zuzu -yɔ 'ɲwɔnyu -ɔ Bhlabhleyu -saa -bha ɔ 'ka ɔ 'ɲwɔɔ -zɛ, wa nɛɛ: «Yi!» Nyɩmɛ -ɔ -ka we 'nɔ, -mɔɔ -kanyɔ gba: «Yi!» -ɔ 'nyumatɔ -ka 'bhada -mi, ɔ yi. Nyɩmɛ -ɔ -ka 'nyu -we wlaa 'yliyɔgagie 'yibha, sa bhe ɔ yia we.

'Wvbhlolu -yibhaligbu

¹⁸ We 'dɛɛ 'gbɔ, -ami Zaan nɛɛ aun -yla: -wa weee -wa 'nɔa -falɩpawɛli -we mia 'sɛbhɛ ni 'wɔ ɛɛliɔ, -ɔ -ka we -lu -le -gɔpali, -Lagɔ yia siasie, -we mia da 'sɛbhɛ ni 'wɔ ɛɛliɔ, ɔ siasie -gɔpalia.

¹⁹ Wee -falɩpawɛli -we mia *-Lagɔsɛbhɛ ni 'wɔ ɛɛliɔ, -ɔ -ka we -gɔsa, su -bhue -we wlaa 'yliyɔgagie, -mɔɔ -kanyɔ 'na 'ka we li, 'in ɔ 'na 'ka -mɔwɩɔ gbe nɔkplɛ pla.

²⁰ -Zezu nɛɛ: «-We weee mia dɛ, gbɔzɔnɔ -wa.» 'In ɔ nɛɛ: «Cun, yia na yia dayli.»

-Amɛni! Yi, Nyɩmaa -Kanyɔ -Zezu!

²¹ Ni, Nyɩmaa -Kanyɔ -Zezu ɲwɩna nyɩma weee 'nyu la.